

သီလက္ခဏာသင်္ဂဟ

ပဌမတွဲ

အရှင် ဇနကာဘိဝံသ

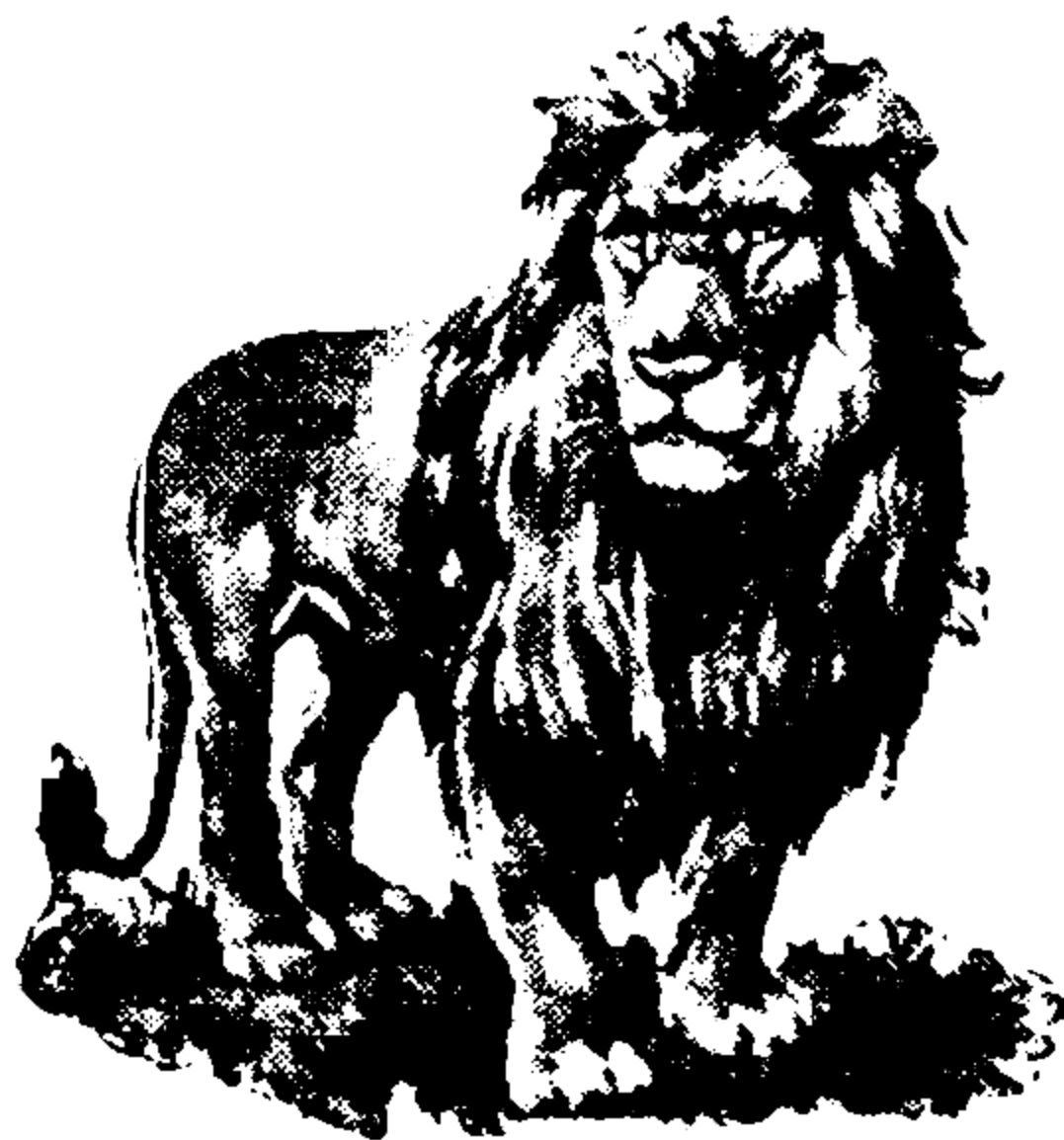
၏

အမှတ် (၂၉) ကျမ်းစာ၊

သီလက္ခန္ဓာဘာသာဠိကာ

[ပါဠိတော်နိဿယ နောက်ဆက်တွဲ ပါသည်။]

ပဌမအုပ်

ဂျပ်ထူဖိုး

နှုန်း-၁၃၂

နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်
အမရပူရမြို့။

အခြေခံ နိဒါန်း

ယော သော သီလာဒိက္ခန္ဓေဟိ၊ သုဂတော အတုလော သုတော၊
ဓမ္မဝဂ္ဂေါ သံဃဝဂ္ဂေါ၊ ဂုရုဝဂ္ဂေါပိ ပါကဋော။

ယော သော သုဂတော-မဟာကရုဏာ၊ ဣဏ်ပညာဖြင့်၊ များစွာကယ်တင်၊
နိဗ္ဗာန်ဝင်ငြား၊ အကြင် မြတ်ဘုရားသည်၊ ယေဟိ သီလာဒိက္ခန္ဓေဟိ-သီလက္ခန္ဓာ၊
စသည့် ငါးဖြာ၊ အကြင် ဂုဏ်တော်ရတနာတို့ဖြင့်၊ အတုလော-လူ့ ထက်လည်း
ချွန်၊ နတ်ထက်လွန်လျက်၊ ရှင်မွန်ဆူဆူ၊ အတူမရှိသည်ဖြစ်၍၊ သုတော-မြဟ္မာ
သကြား၊ လူနတ်များ၌၊ ထင်ရှားမြင့်မော်၊ ကျော်စောတော်မူပါပေ၏။ ယော
သော ဓမ္မဝဂ္ဂေါ-မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၊ မွေကွန်ဟု၊ ဆယ်တန် မြွက်ဖေ၊ အကြင်
တရားတော် အစုသည်လည်း၊ အတုလော-လောကီတရား၊ အစားစားထက်၊
ထူးခြားကဲမွန်၊ တုဘက်လွန်သည်ဖြစ်၍၊ သုတော-ပညာရှိ အပေါင်း၊ သူတော်
ကောင်းအလယ်၊ ခုံထယ်ထင်ရှား၊ ကျော်ကြားတော်မူပါပေ၏။ ယောသော
သံဃဝဂ္ဂေါ-လမ်းမှန်ကျင့်ကာ၊ အရိယာဟု၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေ၊ အကြင်
သံဃာတော် အစုအဝေးသည်လည်း၊ အတုလော-ဘုရားလက်ထက်၊ အဆက်
ဆက်မှ၊ တုဖက်ကြလည်း၊ လုံးဝမပြု၊ အတူမရှိသည်ဖြစ်၍၊ သုတော-ပညာရှိ
အပေါင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့၊ ညွတ်ပြောင်းထိုက်စွာ၊ ထင်ရှားတော်မူပါပေ၏။
ယော သော ဂုရုဝဂ္ဂေါပိ-ကျောက်ထီးတမျှ၊ လေးစားရသည့်၊ ငါ့ကျေးဇူးရင်၊
အကြင် ဆရာရှင် အပေါင်းသည်လည်း၊ ပါကဋော- ကိုယ့်ကိုးကိုးကိုယ်၊
ကိုယ့်နိကာယ်၌၊ ထိပ်ဝယ်တင်ထား၊ ထင်ရှားတော်မူပေသည် တကား။ [သီလ
က္ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် လိုက်လျောအောင် “ဓမ္မဝဂ္ဂေါ” စသည်ဖြင့် ဆိုပါသည်။]

တေသံ နော ပူဇနတ္ထာယ၊ ဝါစနာမဂ္ဂ နိဿိတာ၊
ဟေဿတေယံ ဘာသာဋီကာ၊ သီလက္ခန္ဓတ္ထဝဏ္ဏနာ။

တေသံ - ထို သီလက္ခန္ဓာ၊ စသည်အပြား၊ လွန်ထင်ရှားသည့်၊ သုံးပါးရတနာ၊
မြတ်ဆရာတို့အား၊ နော-ရတနာ ၃ ဖြာ၊ မြတ်ဆရာကို၊ မှန်စွာနေ့စဉ်၊ ကျေးဇူး
တင်သော ငါတို့၏၊ ပူဇနတ္ထာယ-ဓမ္မရတနာ၊ ဖွင့်ပြကာဖြင့်၊ ကောင်းစွာ ကော်
ရော်၊ ပူဇော်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဝါစနာမဂ္ဂနိဿိတာ- ဆရာတော်ရင်၊ ကျေးဇူး
ရှင်တို့၊ နေ့စဉ်ချနည်း၊ လမ်းမှန်မှီးသော၊ သီလက္ခန္ဓတ္ထဝဏ္ဏနာ - သီလက္ခန္ဓာ
ဝဂ်၊ ဋ္ဌကထာနက်ကို၊ ထပ်လျက်ဆင့်ကာ၊ ဖွင့်ရာဖွင့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အယံ
ဘာသာဋီကာ - ဘာသာဋီကာ၊ အမည်သာသည့်၊ မှီရာသိပ်သည်း၊ ဤ နိဿ
ယည်းသည်လည်း၊ ဟေဿတေ - နောင်လာ ခုခေတ်၊ ရှုစားရစ်ဘို့၊ မူသစ်
ရတနာ၊ ဖြစ်ပေပါလိမ့် သတည်း။

စ၍ လေ့လာချိန် ။ ။ မိမိသည် ဤ သီလက္ခန္ဓာ အဋ္ဌကထာကို ၁၅ နှစ် ပြည့်ကာစဖြစ်သော ကျောင်းသာအရွယ် ငယ်စဉ်ကပင် မြောင်းမြဆရာတော် လောင်း သကျသီဟ ဓမ္မာစရိယအထံ၌ ကိုယ်တိုင် ဆိုဝါဖြင့် သင်ယူခဲ့ရပါသည်။ ထို့နောက် ပခုက္ကူ - မဟာဝိသုတာရာမတိုက်သို့ ရောက်စဉ်အခါ၌လည်း ထပ်၍ လေ့လာရုံ မက , သကျသီဟ - ပရိယတ္တိစာမေးပွဲ မဝင်ခင်၎င်း , ဝင်ပြီးမှ၎င်း ကိုယ်တိုင်ပင် ပို့ချခဲ့ပါသည်။

အခက်ဆုံး။ ။ ထိုမျှလောက် အထပ်ထပ် လေ့လာပြီးဖြစ်ပါသော်လည်း ဤ အဋ္ဌကထာ၏ ဘာသာဒီကာကို ပို့ချရင်း ရေးသားပြန်သောအခါ လွယ်မည့် အယောင်ဖြင့် ခက်ခဲသော အချက်များစွာကို တွေ့ရပါသည်။ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာသည် အဘိဓမ္မာညဝါနှင့် သဘာဝဓမ္မ အခြေရပြီးသူတို့အတွက် ဤမျှလောက် မခက်လှပါ။ မူလဒီကာအတွက်သာ ခက်ခဲပါသည်။ ဤအဋ္ဌကထာ ကား သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏သာ အာရုံဖြစ်နိုင်သော တိတ္ထိတို့ဆိုင်ရာ ဘာသာ ဝါဒကြောင့် ရှေ့ပိုင်း သုတ်များ၌ တမျိုးပြီးတမျိုး ရှုပ်ထွေးလာသဖြင့် ခက်ပြီး ရင်း ခက်ရင်း ဖြစ်ရကား အခက်ဆုံးအဋ္ဌကထာဟု ဆိုထိုက်ပါသည်။

ခက်မှ ဉာဏ်တက်။ ။ အခက်ဆုံးအာရုံသည် အတက်ဆုံးဉာဏ်၏ ကျက် စားရာဖြစ်သောကြောင့် ဤ အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ရေးသားရာ၌ သတိ သမာဓိ စူးစိုက်စွာ အခြေအရံပါသော ထက်မြက်သောဉာဏ်ကို မဖြစ် - ဖြစ်အောင် ထူထောင်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းစာကို ပို့ချ ရေးသားချိန်ဝယ် မိမိ ဉာဏ်လည်း တိုးတက်၍လာသကဲ့သို့ ထင်ရပါသည်။

တောင့်တခြင်း ။ ။ မိမိမှာ ဉာဏ်တက်လာလေ ဘုရားအာရုံ ထုံမိလေ ဖြစ်သောကြောင့် ဤကျမ်းစာကို လေ့လာသော ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း အလားတူ သတိ သမာဓိ ပညာ သဒ္ဓါထက်စေလိုသောကြောင့် ဘုရားရှင်ကို နေ့စဉ်နေ့စဉ် တွေ့မြင်ဘို့ရာ ဘုရားရွှေနှုတ်တော်ထွက် ပါဠိတော်နိဿယကိုပါ နေ့ဆက်တွဲ စီစဉ်ထားပါသည်။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာ အရသာပေါ်သည့် တိုင်အောင် လေ့လာနိုင်ကြပါစေ သတည်း။

ယဒိ ဥတ္တံ အယုတ္တတ္ထံ, ပမာဒေန ဘမေနဝါ၊
ဝစော မယာ ဒယာဝန္တော, သန္တော သံသောဓယန္တု တံ။

အရှင် ဇနကာဘိဝံသ သာသနာသကရာဇ်
၂၅၁၃

မှတ်စုအက္ခရာစဉ် မာတိကာ

အက္ခရာစဉ်				စာမျက်နှာ
အင်္ဂါ	၅၆၄
အင်္ဂုတ္တရအမည်	၁၃၇
အင်္ဂုလဋ္ဌိ၊ အင်္ဂုလဋ္ဌိ	၅၆၄
အဂ္ဂေါ၊ ဇေဋ္ဌော၊ သေဋ္ဌော	၃၉၁
အစဉ်အတိုင်း ဖွင့်ရကျိုး	၃၁၅
အစ္ဆရိယံ	၂၇၆
အဇ္ဈာသယန္တိ အဓိမုတ္တိ	၃၂၀
အညမညဿ	၂၅၂
အတ္တ=အတ္တဘာဝ	၄၄၈
အတ္တဇ္ဈာသယစသည် ဝစနတ္ထ	၃၁၈
အန္တရာကထာ	၃၀၇
အန္တရိတတ္တာ	၄၅၆
အဘ္ဘာဒါန ပရိဒီပနံ	၃၆၄
အန္တေဝါသီ	၂၃၂
အတ္ထ၊ ဓမ္မ၊ ဝိနယဝါဒီ	၄၇၈
အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ (အနက် အမျိုးမျိုး)	၂၀
အတ္ထသံဟိတံ	၄၈၀
အန္တတမံ	၃၃၂
အဓိဝစနံ	၃၂၆
အဓိဝါသနခန္တိ	၃၃၈
အဓောဝိရေစနံ (ဝမ်းချူ)	၅၈၅
အနဘိရဒ္ဓိ	၃၂၈
အနိစ္စနှင့် အနိစ္စတာ	၆၅
အနိယျာနိကော	၂၄၁
အနုတ္တဝါကာဉ္စ ခဝိဇာ အနက်	၂၅
အနုဓာရ(ရိ) ယမာနေ	၃၉၀
အနုပ္ပဒါတာဉ္စ ၂ နက်	၄၆၅
အနုယောဂံ အနုယုတ္တာ	၆၁၆
အနုသဝါဒိမတ္တ သမ္ပန္နိတေန	၂၅၂
အနုသန္ဓေတက် (ကျမ်းဂန်နှင့် ညီပုံ)	၁
အနေကဇ္ဈာသယ သမုဠာနံ	၁၅၅
အနေကပရိယာယေန	၂၃၇
အပစ္စက္ခံ အနက်မှန်	၅၁
အပ္ပစ္စယော	၃၂၇
အပ္ပတိတာ	၃၂၇
အပဓာနကို စွဲကိုင်	၅၁၁

အက္ခရာစဉ်			စာမျက်နှာ
အပ္ပမတ္တကံ	၃၅၃
အပရာဇိတ ပလ္လင်္ကော	၄၁၇
အပရော နယော ထားပုံ	၁၂၂
အပ္ပသာဝဇ္ဇ	၄၃၂
အပိ န တုမေ (အနက်ပေး)	၃၃၁
အမ္မလဋ္ဌိကာ (ဥယျာနံ)	၂၆၈
အပ္ပန္နရ, ဗာဟိရနိဒါန်း	၁၄၅
အဘိနိဘာရေန	၃၈၄
အဘိလာပမတ္တဘေဒေါ	၂၁၅
အပ္ပုတံ (အပ္ပုတ)	၂၇၇
အရကျက်မှု၌ သတိ, အဓိပ္ပါယ်သိကား ဉာဏ်	၁၈၁
အရုဗ္ဗတ္ထ ပန ရှိလျှင် ကိစ္စာပိ ထည့်	၂၄
အရုဏဂုံ	၁၉၀
အလင်္ကာရော	၃၅၇
အဝဏ္ဏံ, ဒေါသံ, နိန္ဒံ	၂၄၀
အဝဓာရဏအနက် အပိုဆောင်း	၁၆၁
အဝဓာရဏော	၁၅၃
အဝိသံဝါဒကော၌ မှတ်ဘွယ်	၄၆၀
အသမော, အသမသမော	၂၅၀
အသမ္မောသ	၁၇၉
အဟတေ, အာဟတေ	၅၆၂
အာဂမ, အဓိဂမဗျတ္တိ	၁၉၁
အာဂမဝရ	၁၉
အာစာရသီလမတ္တကံ	၄၄၃
အာဏာ, ဓမ္မစက္ကံ	၇၄
အာမက မံသ၌ မှတ်ချက်	၄၉၆
အာမလကံ	၂၈၀
အာယူဟနံ	၃၉၉
အာရာစာရီ (အနာစာရီ-ပျက်)	၄၅၀
အာလောကသညာ	၃၉၅
အာဝါဟန, ဝိဝါဟန	၅၇၆
အာသတိ	၃၉၁
ဣတိ၏ အာဒျတ္ထ နိဒဿနတ္ထ	၁၀၃
ဣတိ ဣဒံအဖွင့်	၁၀၄
ဣတိ ဘဝါဘဝကထာ	၅၅၃
ဣတိဝါ (ဤပုဒ်ကို ဝိဇာဓိ သမာရမ္ဘ၌ပါသည်ဟု ရေထား၏ မပါသင့်ကြောင်း နောက်၌ပြုလတ်။)	၅၅၄

မှတ်တမ်းအက္ခရာစဉ် = မာတိကာ

ဣတိဝါဠိ ဝိကပ္ပနတ္ထ	၄၄၂
ဣတ္ထိ ကုမာရိက	၄၉၆
ဣဒါနိ ဝတ္တဗွံ=ဟု ဆိုနိုင်	၁၅၇
ဣဒံ ဝုတ္တိ ဟောတိ	၁၇၂, ၂၃၅
ဥက္ကာပါ	၇၁
ဥက္ကောဋန ဝဠုန နိကတိ	၅၀၃
ဥစ္စာသယန မဟာသယန	၄၉၁, ၅၃၆
ဥဇုဝိပစ္စနိကဝါဒါ	၂၅၃
ဥဋ္ဌာနံ ဣဏံ	၅၇၈
ဥဒါန ပုဒ်နက်	၁၃၉
ဥဒ္ဓံ-အဓော ဝိရေစနံ	၅၈၄
ဥပနိဓာ ပညတ္ထိ	၁၇၈
ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ	၂၄၉
ဥပါဒါပညတ္ထိ	၁၇၇
ဥပ္ပိလာပနပီတိ	၃၄၁
ဥပ္ပိလာမိ (တ) တ္ထိ	၃၄၀
ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ	၅၃၉
ဥဿန္တဓိတုကံ၌ ဓာတ် ၃ မျိုး	၆၉
ဥဿယဝိသုဂ္ဂါရံ	၂၆၇
ဧကပုဂ္ဂလော၌ (ဧကအနက်)	၂၄၉
ဧကဘတ္တိကော	၄၈၄
ဧကေ၏ အနက်	၅၀၈
ဧကေန အာကာရေန	၁၅၆
ဧကံသမယံဟု ဆိုရကျိုး	၂၀၈
ဧက္ကာဝတာ၏ အနက်	၁၂၅
ဧက္ကာဝတာ၏ စပ်ပုဒ်	၃၁၀
ဧက္ကာဝတာ၏ ပိဏ္ဏတ္ထ	၁၇၃
ဧဝ၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ	၁၆၉
ဧဝ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ	၁၄၇
ဧဝန္တိ ဣတိ အနက်	၁၄၇
ဩရမတ္တကံ	၃၅၄
ဩလုဂ္ဂပိလုဂ္ဂတိဒဏ္ဍ	၂၆၅
ကနိဿအခင်း	၅၃၆
ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထိ	၃၀၆
ကမ္မာကမ္ပံ, ဖလာဖလံ	၁၁၇
ကယဝိက္ကယ	၄၉၉
ကရုဏာသီတလဟဒယံ	၃
ကရုဏာပညာဖြင့် ဂုဏ်တော်အားလုံးယူ	၃

ကဝိ ၄ မျိုး	၅၇၅
ကာကစ္ဆမာနာ	၂၇၂
ကခပနဉ် ပနအနက် မရှိ	၃၀၀
ကာယတိက်စ္ဆကတံ	၅၀၇
ကာယနုတ္တ(နေတ္တ)	၃၀၇
ကာလ, သမယ ယုတ္တိ	၂၉၇
ကုဟက, လပက	၅၅၇
ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ	၂၇၄
ကြိယာ ၅ တန်	၁၆၀
ခတ္တဝိဇ္ဇာ	၅၆၅
ခန္ဓကံ	၉၂
ခရောဒကံ, ခါရောဒကံ	၂၄၄
ခုဒ္ဒကနိကာယ အမည်	၁၃၀
ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ	၂၀၃
ဂိလာသု(ကိလာသု)	၂၉၉
ဂီဝါယာမကံ	၅၁၉
ဂေဟ(နေက္ခမ္မ) သိတ	၃၄၅
ဂေါတမသာဝကော	၂၀၂
ဓတမဒယု, ဒမိဗလံ ဖလူပစာ၏ဥာမာ	၁၂၉
ဆနတာဠ	၅၂၃
စက် ၄ ပါး	၁၀၀
စောဒနာပရိဟာရ	၃၀
ဆန္ဒ ဝဏ္ဏာနံ	၃၆၅
ဇူတပမာဒဋ္ဌာန	၅၂၀
ဥတ္တိ ဒုတိယကမ္မ	၅၇
တထာဂတော အဖွင့်	၃၀၂
တထာဟိန္ဒူ ဝိဘတ် ၇ လုံး ကြေပုံ	၅၃
တထာဟံ ဘဂဝတာ ဒေသိတံ၏ပဒတ္တ	၁၃၂
တထံ အဝိတထံ	၄၀၃
တ သဒ္ဓါ၏ ပကတတ္ထ ပဋိနိဒ္ဒေသ	၂၇၉
တာဒိလက္ခဏံ	၃၃၉
တိရစ္ဆာနကထာ	၅၄၆
တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာနှင့် မိစ္ဆာဇီဝ	၅၄၆
တုလာကုဋ္ဌ စသည်	၄၉၉
တေနဝုတ္တိန္ဒူ ဝိကာသစ်ဖွင့်ပုံ	၁၀၆
ထေတော	၄၅၇
ထေရဝံသပဒီပ	၂၇
ဒဏ္ဍ, သတ္တအထူး	၄၃၀

မှတ်တမ်းအက္ခရာစဉ်=မာတိကာ

ဒသမလညာဏ်	၁၉၉
ဒယာပန္နော	၄၃၉
ဒိဋ္ဌိသီလ သာမညသံဃာတ	၂၂၀
ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌေ	၄၀၂
ဒိသာကာလုသိယံ	၅၇၂
ဒုပ္ပညေဟိန္ဒ ဒု၏အနက်	၁၂၅
ဒုလ္လဘာ သမ္ပတ္တိ (သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိ)	၂၉၄
ဒုတေယျကဏ္ဍာ	၅၅၆
ဒုတေယျ ပဟိနဂမနိ	၄၉၀
ဒေဝဒုတေဟိ	၂၃၄
ဒေဝဒုန္နဘိ	၅၇၂
ဒေသနာကုသလပုဂ္ဂိုလ်	၄၀၁
ဒေသနာဝိလာသပုညဿယ	၄၂၃
ဒွါသီတိ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိ	၅၂
ဓမ္မက္ခန္ဓာ ရှစ်သောင်းလေးထောင်	၁၄၀
ဓမ္မကောသ	၁၀၂
ဓမ္မဂီတ အပ်	၄၀၀
ဓမ္မထွေ့နကအဖြစ်မှ လွတ်စေပုံ	၁၅၇
ဓမ္မ, ဒေသနာတို့၏ အရကောက်	၁၁၉
ဓမ္မနေတ္တိ	၁၉၇,	၃၂၆
ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက	၁၀၂
ဓာရဏဗလံ	၁၆၀
ဓာရ (ရိ) ယမာနေ	၃၆၄
ဓာရာနုပ္ပဝစ္ဆန်	၅၇၃
န ဥပဋ္ဌာသိ (အနက်ထူး)	၄၁၆
နနိဇ္ဈာန် ခမန္တိန္ဒ ဈာနအရ	၁၂၀
နာနာဓိမုတ္တိကတာ	၂၀၄
နာနာနယ နိပုဏ်	၁၅၅
နာမအနက်	၂၂၀
နိက္ခဋ္ဌေန	၃၀၁
နိဒါန်းကိုဆိုရကျိုး	၃၁၄
နိဝေနဝတိ	၄၇၉
နိပုဏ်	၁၀
နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ စသည်	၃၉၀
နိဗ္ဗိဒိ	၅၂၆
နိမ္မဒန	၄၁၀
နိမ္မိတဗုဒ္ဓ	၃၆၇
နိဿယနှင့် မြန်မာပြန်	၅၉၄

နိလ္လာဠိတဇိဝါ	၂၇၂
နိဝါသေတွာ မှတ်ချက်	၂၉၀
နေက္ခမ္မ	၃၉၄
နေမိတ္တိကာ နိပ္ပေသိကာ	၅၅၀
နေလာ	၄၇၂
နံ+ဝိတက္ကယမာနံ အနက်ပေးပုံ	၃၀၅
နတ်ကတော်ထွက်ခြင်း	၅၂၄
ပက္ခိတ္တဒိဗ္ဗောဇံ	၃၆၀
ပစ္စယိကော	၄၅၀
ပဉ္စဂုံလိ, သရဓူပန	၅၁၀
ပဉ္စမတ္တေဟိ	၂၂၉
ပညာ ၂ မျိုး	၅
ပဋိဂ္ဂဟဏအမျိုးမျိုး	၄၉၃
ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ	၄၀၁
ပတိဘာနစိတ္တ ဝိစိတ္တံ	၂၆၉
ပတိယာယိတဗ္ဗကော	၄၅၀
ပဒဝိတိဟာရ	၃၉၃
ပဗ္ဗဇ္ဇာနှင့် သဒ္ဓမ္မဿဝန	၂၉၅
ပဘိန္ဒမဒံ စဏ္ဍဟတ္ထိ	၂၄၂
ပယောဂ, ဥဒ္ဓါရ	၅၇၀
ပရိဗ္ဗာဇကော	၂၃၁
ပရိယန္တဝတ်	၄၀၀
ပရိယာယော	၂၃၆
ပရိယာယ် ဟောရကျိုး	၃၃၇
ပရေ၏အနက်များ	၃၂၄
ပါဏဘူတေ	၄၄၀
ပါဏာတိပါတ	၄၃၁
ပါတရာသော	၂၅၇
ပါယသံ (မရိပါယသံ)	၃၆၀
ပါရမီ ၃ မျိုး	၃၀၅
ပိ၏ သဒ္ဓိဏ္ဍနက္ခ	၂၃၀
ပိယော မနာပေါ ဂရု	၃၅၉
ပိသုဏ, ဖရုသ, သမ္ပပ္ပလာပ	၄၆၁
ပိုထုဇ္ဇနအဖွင့်	၃၇၅
ပိုဗ္ဗနိမိတ္တံ	၃၉၂
ပူဇာရဟန္တံ ဋီကာသစ်ဖွင့်ပုံ	၁၁၁
ပူရဏကထာ	၄၅၄
ပေမနိယာ	၄၇၃

မှတ်တမ်းအက္ခရာစဉ်=ဒုတိယ

၈၅

ပေါ်ရီ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၇၄
ဖြင့်+ကြောင့် အနက်ထူးပုံ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄
ဗာတ္ထိသ တိရစ္ဆာန်ကထာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၅၅၃
ဗိဇဂါမ၌ ဗိဇအနက်	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၈၂
ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၃၈၈
ဗုဒ္ဓ၏အရကောက် (လင်္ကာ)	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၁၁
ဗုဒ္ဓေါတိ ကိတ္တယန္တဿ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၃၄၃
ဗုဒ္ဓေါပိဋ္ဌ အပိအနက်	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၁၁
ဗျဉ္ဇန သိလိဋ္ဌတာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၃၁
ဗျာကရောတိ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၃၁
ဘဂဝါတိ ဂရု	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၁၆
ဘဝင်္ဂ ပရိဝါသဿ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၃၆၆
ဘာဏဝါရော	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၉၁
ဘာရတယုဒ္ဓ သိတာဟရဏ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၇၆
ဘုမ္မ, ကရဏ, ဥပယောဂ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၁၁
ဘုရားရှင်၏ မိသစက္ခု	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၈၁
မဏ္ဍန်	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၃၅၇
မဏ္ဍလမာဠေ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၇၄
မနာပါ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၇၅
မနောရမိ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၅
မဟတာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၂၇
မမ္မစ္ဆေဒက	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၆၈
မာဏဝက	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၈၆၉
မာဏဝေါ (တရုဏော)	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၂၃၃
မာရသေနမထနာနံ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၁၄
မာရသေနာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၁၅
မာသကပုဒ်ပြီး	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၉၂
မာလာဂန္ဓ ဝိခလပန	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၈၉
မာသောဗ်တ္ထ၌ သောက အရကောက်	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၁
မိဂစက္ကံ (မိဂဝါက္ကံ)	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၅၆၈
မိထုနာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၅၁
မုခုလ္လောကီ (က) ကာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၃၇၇
မုဏ္ဍကုဋုမ္ဗိက ဇီဝိကာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၅၂၀
မုဒ္ဒါ, အတ္ထိန္ဒကဂဏနာ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၅၇၃
မုသာဝါဒ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၄၅၂
မူလဘေသဇ္ဇ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၅၈၆
မေဃဝဏ္ဏံ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၅၆၃
မေတ္တာ မုဒိတာကိုမယူ	၈၈၅	၈၈၅	၈၈၅	၃

မေသဒ္ဓေါတီသု အဓိတ္ထသု	၁၆၃
ယထာတံ အကာသိဉ္စ အနက်ပေးပုံ	၆၆၇
ယထာဝါ တထာဝါ	၈၀၄
ယထာဝါ ပနေကေ	၆၁၁
ယမကာ ယမကာ	၃၆၅
ယာထာဝဇ္ဇတာ	၄၁၁
ယာဝဉ္စိဒံ	၂၇၀
ယုဂနဒ္ဓါနံ	၄၀၀
ဇယန၊ ပေ၊ တေနုပသက်မိ	၃၀၂
ဇယာဂိဿ	၃၅၆
ဇရပူမြစ်	၂၂၄
ရှင်အာနန္ဒာ၏ တေဒဂ်ရ ငါးဌာန	၁၅၀
ဇလးအသင်္ချေမှတ်ချက်	၃၆၀
လောကဂရုံ (ဂရုံ)	၀
လောကာယတ ဝိတဏှ	၅၅၁
ဝဇီရသံဃာတ သမာနကာယော	၂၂၁
ဝဏှ=ကျေးဇူးအနက် မဟုတ်	၂၅၁
ဝဏှပေါက္ခရတာယ	၂၄၇
ဝဏှာ (ဇာတိပမာဏ)	၃၂၁
ဝဏှာ ဝဏှေ	၃၂၃
ဝတ္တဗ္ဗယုတ္တကာလံ	၄၇၇
ဝန္တနာမယံ ပုညံ	၁၀
ဝယံ, သန္တမာနိကာ, ပါဠိကီ	၅၁၆
ဝရဏာ နဂရံ, ဧဂါခာ ဂါဇမာ	၂၆၀
ဝဿ, ဝေါဿ	၅၀၃
ဝသိတဂန္ဓကုဋိဉ္စ ဂမကသမာညံ	၆၆
ဝသိသတေဟိ (ဝသိအနက်)	၂၁
ဝါ၏ အနက်များ	၃၂၃
ဝါဒေါနှင့် ဒေါသော ပရိယာယ်	၅၅၅
ဝိကပ္ပနတ္ထ	၃၂၄
ဝိကာလဘောဇန	၄၀၅
ဝိတက္ကဝိစာရဓုမံ	၃၉၇
ဝိတ္ထန္တန	၄၀၄
ဝိတ္ထာရနှင့် ပါကဋ အခွဲ	၃၃၀
ဝိနယသလ္လေခ အကျဉ်း	၅၁၃
ဝိပုကတာ	၃၀၀
ဝိပျုရိတ, ဝိစ္ဆရိတ	၂၆၀
ဝိမှယ	၂၇၀

မှတ်တမ်းအက္ခရာဇင်း-မာတိကာ

၈

ဝိမုတ္တိရသံ	၁၀၀
ဝိဝန (နိဗ္ဗာန်)	၄၀၁
ဝိဿ (ဝိသ) ဂန္ဓ	၇၇
ဝိသုကဒဿန	၄၈၆
ဝိဟရတိ, ယပေတိ	၄၄၁
ဝိတမလံ - ဂဘမလံ	၁၃
ဝိသိယသမတံသာ ပိဋမုန	၇၉
ဝုတ္တနေလံပိယ (သီလဝိယ) [မုက္ခကို အဋ္ဌသာလိနိဘာသာပိကာ နိက္ခေပကဏ္ဍ သုတ္တန်ကဏ္ဍအစွဲ၌ ရှိပါ။]	၄၇၂
ဝေတာဋ္ဌ	၅၂၃
ဝေဝစနံ (ပရိယာယ)	၃၃၆
ဝေသာရဒတ္တဏ် ၄ ပံး	၁၉၀
သဗ္ဗတ္တရစ္ဆဒံဏ် အနက်မှန်	၅၃၈
သကဋိ စသညိ	၁၄၃
သင်္ခါနံ	၅၇၄
သမ္ဘိကတ္ထပရမတ္ထ	၁၇၆
သတ္တိပဋ္ဌာန်	၆၀
သဋ္ဌါယကော	၄၅၉
သန္ဓာဂါရသာလာယံ	၆၁
သနရာပရလောကဂရ (ဂရံ)	၇
သန္တိမိကာရ	၅၁၃
သန္တိသိန္နံ, သန္တိပတိတ	၂၇၅
သမ္ပတ်ဇာတော	၃၉၀
သပ္ပုဗ္ဗိသဘူမိ (အ)	၁၉၆
သဗ္ဗညုဘာနဝရက	၂၈၀
သမ္ပန္တဝေသာ ဇွန်နည်း ၆ မျိုး	၁၄၅
သဗ္ဗပါလိရတ္တံ	၂၆၁
သမ္မဟုလာ (သမ္မဟုလာ)	၂၇၃
သမ္ပုတသမုစါဂတဇ္ဇော	၄၁၂
သမဂ္ဂ (ဂါ) ရာဇော	၄၆၆
သမဂ္ဂတရံ	၅၀၁
သမဏ္ဍာ, သမာဓိန္ဒြာ	၁၅၃
သမနိ-သ္တာ	၄၄၃
သမသမဏ္ဍပနေန	၄၄
သမဿာသိဘကာယော	၂၉၆
သမုတယော	၄၂၆
သဗ္ဗာသ	၁၇၉
သယံ ပါရိဘာနံ	၂၃၉

သလ္လကတ္တိယံ	၅၀၆
သဟိတံ မေ	၅၅၄
သာစိယောဂ (သာဝိယောဂ)	၅၈၅
သာမညနိဒ္ဒေသ, ဧကသေသ	၁၂၀
သာဟသကာရ	၅၀၇
သာလိဝိဟိစသော ၇ ပါး	၄၉၄
သီလမတ္တကံ	၃၅၄
သီလေ ပတိဋ္ဌာယ	၃၆၂
သီသာနုလောကီနော	၂၅၅
သီဟာနာဒံ	၃၀၁
သီဟာနာဒ နဒိနော	၁၉၉
သီဟိဋ္ဌကျန်းမည်ပုံ	၂၃
သုဂတဩရသ (သား ၄ မျိုး)	၁၃
သုတ္တနိက္ခေပ ၄ မျိုး	၃၁၇
သုတံ၏ ကမ္မတ္ထ, ဘာဝတ္ထ	၁၆၀
သုပိနံ	၅၆၀
သုလဘပိဏ္ဍတံ (ပါတံ)	၂၅၆
သုဝဏ္ဏရသ ပိဋကော	၂၉၂
သုဝမ္မဝဗ္ဗိတာ	၂၆၃
သုငယ်နာဆေး	၅၀၆
သောတပထံ	၁၅၅
သောမနဿိတာ (ကာ)	၃၂၇
သံခိယဓမ္မော	၂၇၅
သံဂါယနာတင်ရာ ဌာနရွေးပုံ	၅၆
သံဂီတာ၏ အနက်	၂၂
သံယုတ္တ အမည်	၁၃၇
သံသန္တန္တိ, သမေန္တိ	၂၀၅
သစ်ပင် အသက်မရှိကြောင်း	၄၀၃
သစ်ပင်မဖျက်ခြင်း အကျိုး	၄၀၃
သုတ်အားလုံးအတွက် မှတ်တမ်း	၅၉၁
ဟတ္ထမုဒ္ဒါ	၅၅၃
ဟလာဟလံ ဝိသံ	၂၄၃
ဟိတာနုကမ္ပိ	၄၄၀
ဟိနကာယူပဂါ	၂၃၄
ဟံသဝဋ္ဌကစ္ဆန္ဓေန	၂၇၄

သီလက္ခန္ဓာအဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ

ဂန္ထာရမ္မအဖွင့်

ဗုဒ္ဓပုဏ္ဏားမ။ ။(အဟံ - ငါသည်၊) ကရုဏာသီတလဟဒယံ - မဟာ
 ကရုဏာတော်ဖြင့် အေးမြသော စိတ်နှလုံး ရှိတော်မူထသော၊ ဝါ- မဟာ
 ကရုဏာတော်ကြောင့် အေးမြသော စိတ်နှလုံး ရှိတော်မူထသော၊ ပညာ
 ပဇ္ဇောတဝိဟတမောဟတမံ- ပညာတည်းဟူသော အရောင်မှူးဖြင့် အထူးပယ်
 ဖျောက်အပ်ပြီးသော မောဟတည်းဟူသော အမှောင်ရှိတော်မူထသော၊ ဝါ-
 မောဟတည်းဟူသော အမှောင်ကို ပညာတည်းဟူသော အရောင်မှူးဖြင့် အထူး
 ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီးထသော၊ သ နရာမရလောကဂရံ- လူ နတ် ဗြဟ္မာတို့နှင့်
 တကွဖြစ်သော သတ္တလောက၏ ကျောက်ထီးတန္တု၊ အလေးပြုအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်
 ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်တော်မူထသော၊ (တနည်း)သ နရာမရလောကဂရံ- လူ
 တို့နှင့် တကွဖြစ်သော နတ်ဗြဟ္မာ အပေါင်း၏ ကျောက်ထီးတန္တု၊ အလေးပြု

x x x x x x x

အနုသန္ဓေ။ ။ခပ်သိမ်းသော ကျမ်းပြုဆရာ ပညာဝါတို့သည် ဥးစွာပဌမ ကျမ်း၏
 အစဉ် အန္တရာယနိဝါရဏ ဂန္ထပရိသမာပန အကျိုး မြှော်ကိုး တောင်းတ လိုရှိကြ၍
 ပဏာမမင်္ဂလာကို ပြုကြသည်အားလျော်စွာ အရှင် ဗုဒ္ဓဇောသဆရာ ထေရ်မဟာသည်
 လည်း ထုံးစဉ်လာနည်းအကျ ပဏာမမင်္ဂလာကို ပြုတော်မူလိုရကား “ကရုဏာသီတလ
 ဟဒယံ” စသော ဂါထာ ၃ ရပ်ကို မိန့်ဆိုအပ်သတည်း၊ ထိုတွင် ပဌမဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်
 ကား- “ကရုဏာသီတလဟဒယစသော ဂုဏ်တော်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော မြတ်စွာ
 ဘုရားကို ရှိခိုးပါ၏” ဟူလို၊ ဒုတိယတတိယဂါထာတို့၏အဓိပ္ပါယ်များကိုလည်း ဤနည်း
 အတိုင်း ဆိုပါ။ [ဤ ပဏာမ ၃ ဂါထာလုံးပင် ပထျာ အရိယာ ဂါထာချည်းတည်း၊
 ထို့ကြောင့် တချို့စာမူ၌ “သနရာမရလောကဂရံ” ဟု ပါဠိရှိလျှင်လည်း အသင့်ပင် ဟု
 ဋီကာသစ်ဆိုသည်။]

ကျမ်းဂန်နှင့် ညီပုံ ။ ။ ဤပြခဲ့သော အနုသန္ဓေ တက်ပုံသည် ကစွာနသံခိုင်
 ဆရာတော် စသော ရှေးဆရာတို့၏ တက်ပုံတည်း၊ ဤ အနုသန္ဓေတက်ပုံသည် သီလက္ခန္ဓာ
 ဋီကာဟောင်းဝယ် “ အထဝါ မင်္ဂလာဘာဝတော သဗ္ဗကိရိယာသု ပုဗ္ဗကိစ္စဘာဝတော
 ပဏ္ဍိတေဟိ သမ္မာစရိတဘာဝတော အာယတိံ ပရေသံ ဒိဋ္ဌာနဂတိ အာပဇ္ဇနတောစ
 သံဝဏ္ဏနာယံ ရတနတ္တယပဏာမကိရိယာ” စသော ပဏာမကိရိယာ၏ အကျိုးပြစကား
 နှင့် ညီပါသည်။

အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်တော်မူထသော၊ သုဂတံ - တင့်တယ်
 သာညွှင်း ကိုယ်တော်၏ ကြွခြင်း၊ ဉာဏ်တော်၏ ဖြစ်ခြင်း ရှိတော်မူထသော၊
 ဂတိဝိမုတ္တံ - ငါးပါးသော ဂတိတို့မှ အထူးသဖြင့် လွတ်တော်မူပြီးထသော၊
 (ဗုဒ္ဓံ-မြတ်စွာဘုရားကို) ဝန္ဒေ - အန္တရာယ်ကင်းပျောက် ကျမ်းပြီးမြောက်ဘို့
 ချီးမြှောက် ထောမနာ ရှိခိုးပါ၏၊ ကရုဏာသီတလဟဒယံ-သော၊ ဝါ- သော၊
 ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတမာဟတမံ-သော၊ ဝါ-သော၊ သနရာမရလောကဂရံ-
 သော၊ သုဂတံ-သော၊ ဂတိဝိမုတ္တံ - သော၊ (ဗုဒ္ဓံ-ကို၊ ဝဗ္ဗိတွာ - အန္တရာယ်
 ကင်းပျောက် ကျမ်းပြီးမြောက်ဘို့ ချီးမြှောက် ရှိခိုးပြီး၍၎င်း၊ [အတ္ထံပကာသယံ
 သံဗ္ဗံ လှမ်းစပ်၊...ဋီကာသစ်အလို “နာထံ” ဟု ထည့်၊ ဤ၌ကား နောက်ဂါထာ၌
 “ဗုဒ္ဓေါပိ” ကို ကြည့်၍ “ဗုဒ္ဓံ” ဟု ထည့်ပါသည်။]

x x x x x x x

မှန်၏ - “ဥားစွာပဌမ ကျမ်း၏ အစဉ်” ဟူသော စကားသည် “ သဗ္ဗကိရိယာသု
 ပုဗ္ဗကိစ္စဘာဝတော ” နှင့် သဘောတူ၏။ “ခပ်သိမ်းသော ကျမ်းပြုဆရာ ပညာဝါတို့သည်
 ပဏာမမင်္ဂလာကို ပြုကြသည်အားလျော်စွာ” ဟူသော စကားသည် “မင်္ဂလာဘာဝတော
 ပဏ္ဍိတေဟိ သမ္မာစရိတဘာဝတော” နှင့် လျော်၏။ “ အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသဆရာ ထေရ်
 မဟာသည်လည်း ထုံးစဉ်လာ နည်းအကျ ပဏာမ မင်္ဂလာကို ပြုတော်မူလိုရကား ”
 ဟူသော စကားသည် “ အာယတိံ ပရေသံ ဒိဋ္ဌာနဂတိအာပဇ္ဇနတော ” နှင့် လျော်ပေ
 သည်။ ထို့ပြင် “အန္တရာယ်နိဝါရဏ ဂန္ထပရိသမာပနအကျိုး မြှော်ကိုးတောင်းတ လိုရှိ
 ကြ၍” ဟူသော စကားသည် “ အထဝါ ရတနတ္တယပဏာမကရဏံ ပူဇနီယပူဇာပုည
 ဝိသေသနိပုတ္တနတ္ထံ၊ တံ အတ္တနော ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိနိမိတ္တကဿ ကမ္မဿ ဗလာနုပ္ပါဒန
 ထ္ထံ ” နှင့် သဘောတူပင်ဖြစ်သည်။

ဆက်ဥားအံ - ဤသီလက္ခန္ဓာ ဋီကာဟောင်းစကား၌ “ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိနိမိတ္တကဿ
 ကမ္မဿ” ဟူသည် မိမိ၏ ယခုအပ်ပြီးသော ဉာဏ်ပညာ အရည်အချင်းနှင့်ပြည့်စုံသော
 သမ္ပတ္တိလူ့ဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးကံတည်း။ ထို ရှေးကံကို ရတနတ္တယပဏာမ
 စေတနာတည်းဟူသော ကောင်းမှုအထူးက နောက်ထပ် အားပေးလိုက်သောအခါ ထို
 ရှေးကံနှင့် ဤဘဝကံသည် ပေါင်းစပ်၍ ကျမ်းမပြီးမှီအကြား၌ တွန့်တိုဆုတ်နစ်၍ မသွား
 ကြဘဲ အန္တရာယ်ကင်းပျော် ကျမ်းပြီးမြောက်အောင် စောင့်ရှောက်လျက် ရှိကြပေသည်။
 ထို့ကြောင့် ဋီကာဟောင်း၌ “ တဒုဘယံ အနန္တရာယေန အဋ္ဌကထာယ ပရိသမာပန
 ထ္ထံ ” ဟု မိန့်သည်။

၂ ပါးစုံဖြင့် ထောမနာပုံ။ ။ ဤသုတ္တန် ဒေသနာတော်သည် ဝိနည်းဒေသနာ
 တော်ကဲ့သို့ ကရုဏာတပါးသာ ပဓာနရှိသည် မဟုတ်၊ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်ကဲ့သို့
 ပညာတပါးသာ ပဓာန ရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ ကရုဏာပညာ ၂ ပါးစုံ ပဓာနရှိ၏။
 ထို့ကြောင့် မိမိဖွင့်အပ်မည့် သုတ္တန်ဒေသနာတော်အားလျော်စွာ ကရုဏာ ပညာ ၂ ပါး
 စုံဖြင့် ထောမနာပြုရသည်။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်၏ ၂ ပါးစုံ ပဓာနဖြစ်ပုံကို မူလဋီကာ
 နိဿယ ဥဘယပုဓာနပုဒ်အဖွင့်၌ ပြထားပြီ။ [ပကတိဟေသာ အာစရိယာနံ, ယဒိဒံ
 အာရမ္ဘာနုရူပထောမနာ။ - ဝိနည်း ဋီကာ။]

ကရုဏာသီတလဟဒယံ။ ။ကရုဏာ၏ ဝစနတ္ထကို ဋီကာများမှိ၍ ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ ပဌမဂါထာအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။ သီတလံ၌ “သီတ+လ” ဟု ခွဲ၊ သီတ၌ ပါဠိ ကျမ်းစာတို့ဝယ် “သိ-သေဝါယံ” ဟူသော ဓာတ်၊ တပစ္စည်းဟု ကြံကြ၏။ “ ဥဏှာဘိ တတ္ထေဟိ-အပူနှိပ်စက်အပ်သူတို့သည်။ သေဝိယတိ-မှီဝဲအပ်၏။ ဣတိ သီတံ၊ ဣကို ဒီဃ ပြု၊ သီတံ-အအေးဓာတ်ကို+လာတိ-ယူတတ်၏။ ဣတိ သီတလံ၊ လာဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ သတ္တတအဘိဓာန်၌ “သီတံ+ယဿ အတ္ထိတိ သီတလံ” ဟု အဿတ္ထုတ္ထ လပစ္စည်းဖြင့် လည်း တနည်းပြု၏။ ဤနေရာ၌ အအေးဓာတ် ရှိသော (အေးမြနေသော) စိတ်ကို ကောက်ပါ။ နှလုံးသားသည် အတွင်းကျသကဲ့သို့ စိတ်လည်း အတွင်းကျသောကြောင့် စိတ်ကိုလည်း ဟဒယဟုခေါ်ရသည်။ ကရုဏာယ+သီတလံ ကရုဏာသီတလံ၊ ကရုဏာ သီတလံ+ဟဒယံ ယဿာတိ ကရုဏာသီတလ ဟဒယော (ဗုဒ္ဓေါ) ။

ကရုဏာ၏ အရကောက်။ ။ သုတ္တန်ဋီကာတို့၌ ကရုဏာ၏ အေးမြပုံကို ၃ နည်း ဖွင့်ပြ၍ ထို ၃ နည်းတွင် ပဌမနည်း၌ ကရုဏာသာမည ဖြစ်သော ဘုရားဖြစ်ရာအခိုက်၌ ဖြစ်သော ကရုဏာကို ယူ၏။ ဒုတိယနည်း၌ ဘုရားဖြစ်ရာ အခိုက်၌ ဖြစ်သော မဟာ ကရုဏာကို ယူ၏။ တတိယနည်း၌ ဘုရားဆုပန်တော်မူသည်မှ စ၍ တီသုပိ အဝတ္ထာသု (ဘုရားဆုပန်ရာ အခိုက်၊ ဘုရားလောင်း အဖြစ်ဖြင့် ပါရမီတော်ဖြည့်ရာ အခိုက်၊ ဘုရား ဖြစ်ရာအခိုက်ဟူသော ၃ အခိုက်အခါတို့၌) ဖြစ်သော ကရုဏာကို ယူ၏။ [တီသု စေတ္တ ဝိကပ္ပေသု ပဌမေ ဝိကပ္ပေ အဝိသေသဘူတာ ဗုဒ္ဓဘူမိဂတာ၊ ဒုတိယေ တထေဝ မဟာ ကရုဏာဘာဝုပဂတာ၊ တတိယေ ပဌမာဘိနိဟာရတော ပဌာယ တီသုပိ အဝတ္ထာသု ပဝတ္ထာ ဘဂဝတော ကရုဏာ သင်္ဂဟိတာတိ ဒဠုဗ္ဗံ။] ဝိနည်း အဘိဓမ္မာတို့၌ အရကောံ ပုံကို ထို၏ အဖွင့်များ၌ ရှုပါ။

မဟာကရုဏာသာ။ ။ ဘုရားရှင်နှင့် စပ်သော ကရုဏာမှန်လျှင် ဘုရားဆုပန် ခိုက်၌ ဖြစ်စေ ပါရမီဖြည့်ခိုက်၌ဖြစ်စေ ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီးမှ ဖြစ်စေ အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကရုဏာထက် သတ္တိအားဖြင့် သာရမည်သာ။ မှန်၏- ဒီပင်္ကရာဘုရားအထံ ဆုပန်တော်မူ ချိန်၌ သင်္ချေများစွာ လူနတ်မြဟွာတို့ရှိကြပါသော်လည်း သတူတို့၏အပေါ်၌ “မုတ္တော မောစေယျံ” ဟု အဓိဋ္ဌာန်နိုင်အောင် ပြင်းပြသော ကရုဏာကား မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်၌မျှ မဖြစ်ကြ။ အလောင်းတော် သုမေဓာ ရှင်ရသေ့၌ကား ထို ကရုဏာတော် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကရုဏာသည် “မဟာ” ဟု ဝိသေသန ပြုလောက်အောင် မြင့်မြတ်သော ကရုဏာ ဖြစ်ပါပေသည်။

မေတ္တာမုဒိတာကို မယူ။ ။ စိတ်ကို အေးမြစေရာ၌ ကရုဏာသာ မက၊ မေတ္တာ မုဒိတာတို့လည်း အေးမြစေနိုင်ကြပါ၏။ မှန်၏- မေတ္တာ မုဒိတာတို့သည် (မေတ္တာ၏ သူတပါးတို့၏ စီးပွားကို ဆောင်လိုခြင်း၊ မုဒိတာ၏ သုခစသည်မှ မယုတ်လျော့စေလို ခြင်း ဖြစ်ရကား) ဗျာပါဒ အရတိ (သူတပါးကို သေစေလိုသော ဒေါသ၊ သူ့စည်းစိမ်၌ မမွေ့လျော်နိုင်သော ဒေါသ) တို့နှင့် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထို ၂ ပါးလုံးပင် မိမိစိတ်ကို လွန်စွာ အေးမြစေနိုင်ပါပေသည်။

ကရုဏာ၏ သာလွန်ပုံ။ ။ သို့သော် ကရုဏာကား သူတပါးဒုက္ခကို ပယ်လို သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သူတပါး၏ ပူပန်နေခြင်းကို သည်းမခံ နိုင်၊ ညှဉ်းဆဲတတ်သော ဝိဟိံသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်လည်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ကရုဏာ

သည်သာ မေတ္တာ မုဒိတာတို့ထက် ထူးကဲစွာ စိတ်တော်အေးမြခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ပါပေသည်။ ဥပမာ - စိတ္တပဿဒွိသည် စိတ်၌ယှဉ်သောအခါ စိတ်ကို အေးမြစေသကဲ့သို့ တည်း။ ထို့ကြောင့် အတိသယနည်း ပဓာနနည်းအားဖြင့် ကရုဏာကိုသာ ခေါင်းတပ်၍ “ကရုဏာသီတလ” ဟု မိန့်အပ်ပေသည်။ [အခြားနည်းများကို ဋီကာ၌ ကြည့်ပါ။]

ဖြင့်+ကြောင့် အနက်ပေးပုံ။ ။ “ဖြင့်” ဟူသော အနက်သည် ကရုဏာကရက အနက်တည်း။ ကာရကဟူသမျှသည် ကြိယာနှင့် အတူတကွ သဟစရဏဖြစ်မြီတည်း။ ထို့ကြောင့် ကရုဏာတော် ယှဉ်နေခိုက် ဖြစ်သော စိတ်တော်ကို ရည်ရွယ်၍ “မဟာကရုဏာတော်ဖြင့်+အေးမြသော” ဟု ပေးပါသည်။ “ကြောင့်” ဟူသော အနက်သည် ဟိတ်အနက်တည်း။ ထိုဟိတ်သည် ကြိယာနှင့် အတူ မဖြစ်၊ ကြိယာ၏ အကြောင်းမျှသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မဟာကရုဏာ မယှဉ်ခိုက်မှလည်း မဟာကရုဏာတော်ခတ်ခံပါနေသောကြောင့် စိတ်တော် အမြဲအေးမြနေပုံကို ရည်ရွယ်၍ “မဟာကရုဏာတော်ကြောင့်+အေးမြသော” ဟု ပေးပါသည်။ [ဋီကာတို့ဝယ် “ကရုဏာဝ ဝိသေသေန ဘဂဝတော စိတ္တဿ စိတ္တပဿဒွိဝိယ သီတိဘာဝနိမိတ္တံ၊ - ဟဒယသီတလဘာဝ ကာရဏတာ ဝုတ္တာ” စသော စကားများသည် ကရုဏာ၏ အကြောင်းဖြစ်ပုံ (ဟိတ်အနက် ပေးသင့်ပုံ) ကို ပြသော သာဓကများပင်ဖြစ်ပါသည်။]

မှန်ပါသည်။- ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏စိတ်တော်သည် ဘုရားဖြစ်ရာအခါ၌သာ အေးမြတော်မူသည် မဟုတ်ပါသေး။ ပါရမီဖြည့်တော်မူစဉ် အခါ၌လည်း သတ္တတို့ကို ချမ်းသာစေတော်မူလိုသော မဟာကရုဏာ ခတ်ခံပါနေသောကြောင့် ပင်ပင်ပန်းပန်း ပါရမီဖြည့်တော်မူရစေကာမူ ထိုပူပန်မှုတွေကို မဟာကရုဏာတော်ဖြင့် ငြိမ်းတော်မူပြီး ဖြစ်ရကား မပင်မပန်းသကဲ့သို့ အေးအေးမြမြပင် စိတ်ကို ထားတော်မူနိုင်ပါသည်။... [ကရုဏာနုဘာဝ နိဗ္ဗာပိယမာန သံသာရဒုက္ခသန္တာပဿ ဟိ ဘဂဝတော ပရဒုက္ခာပနယန ကာမတာယ အနေကာနိပိ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပါနံ အင်္ဂါလန္တ ရူပဿေဝ။-ဋီကာ။]

ပညာ ပေ၊ မောဟတမံ။ ။ ပ + ဇာနာတိ - အနိစ္စတာစသော ဖုသန ကက္ခဋ္ဌ စသော အပြားတို့ဖြင့် + ထိုးထွင်း၍ သိတတ်၏။ ဣတိ ပညာ၊ ပကာရေဟိ - အနိစ္စတာ စသော ဖုသနကက္ခဋ္ဌစသော အပြားတို့ဖြင့် + ဇာနာတိ (အဝဇာနာတိ) - အတွင်းရောက်အောင် ထွင်းဖောက် ထွန်းပြတတ်၏။ ဣတိ ပဇ္ဇောတော၊ ပညာဝ+ပဇ္ဇောတော ပညာပဇ္ဇောတော၊ [စန္ဒ၊ သူရိယ၊ အဂ္ဂိ၊ ပညာဟူသော အရောင် လေးမျိုးတို့တွင် အသာဆုံး အကြီးအမှူးသည် ပညာရောင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ပညာရောင်မှူးဖြင့်” ဟု အနက်ဆိုပါသည်။... “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ စတုန္တံ ပဇ္ဇောတာနံ၊ ယဒိဒံ ပညာပဇ္ဇောတော၊ - စတုတ္ထအင်္ဂုတ္တိရံ၊ ၅-ပံ၊ အာဘာဝဂ်။]

ဝိဟတမောဟတမံ။ ။ ဝိသေသေန + ဟတံ ဝိဟတံ၊ ကိလေသာကိုပယ်ရာ၌ အခြား ရဟန္တာများမှာ ဝါသနာ ကျန်သေးသော်လည်း ဘုရားရှင်မှာ အထုံဝါသနာ (ကိလေသာ၏ သတ္တိကလေးမျှ) မကျန်ရစ်တော့။ ဤသို့ မောဟအမှောင်ကို ပယ်ဖျော့နိုင်သောကြောင့် “ဝိသေသ” ဟု ဆိုသည်။ ဝိ သဒ္ဓါသည် ဝိသေသ အနက်ဟော၊ ပညာပဇ္ဇောတေန+ဝိဟတံ ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတံ၊ တမောဝိယ တမော၊ မောဟောယေဝ+တမော မောဟတမော၊ အမှောင်နှင့်တူသော မောဟ၊ ဝါ- မောဟ တည်းဟူသော အမှောင်၊ [တမသဒ္ဓါသည် မောဟအနက်ကို တိုက်ရိုက် ဟောနိုင်သော်လည်း ဤနေရာ၌

မောဟပုဒ်နှင့် တွဲရသောကြောင့် “ အမှောင်နှင့်တူ ” ဟူသော သဒ္ဒါသဒ္ဓါကို ကြိရ သည်။ “တမော” ဟု ဩကာရန္တရိသော်လည်း မနောဂိုဏ်း နပုံလိန်ဟု သက္ကတ အဘိဓာန် ဆိုသည်။] ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတံ (တော) + မောဟတမော ယဿာတိ ပညာ ပဇ္ဇောတ ဝိဟတမောဟတမော၊ (ဗုဒ္ဓေါ)။

ပညာ ၂ မျိုး။ ။ “ပညာ” အရ ပဋိဝေဓဟု ခေါ်အပ်သော အရဟတ္တမဂ်ပညာကို ကောက်ရသောနည်း၊ ပတိဝေဓပညာ ဒေသနာပညာ ၂ ပါးလုံးကို ကောက်ရသော နည်း၊ သဗ္ဗညုတပညာကို ကောက်ရသောနည်းအားဖြင့် ဋီကာတို့၌ ၃ နည်းဖွင့်ကြ၏။ ထိုတွင် ဒုတိယနည်း၌ “ ပညာ ” ဟု သာမညဆိုသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း အားဖြင့် ဖြစ်စေ “ပညာစ - ပတိဝေဓပညာလည်း + ပညာစ - ဒေသနာပညာလည်း၊ ပညာ-တို့” ဟု ဧကသေသပြုသောအားဖြင့် ဖြစ်စေ ပညာ ၂ မျိုးလုံးကို ယူနိုင်သည်။

ပတိဝေဓပညာ ယူလျှင် ။ ။ ပညာအရ ပတိဝေဓ (အရဟတ္တမဂ်ပညာ) ကို ယူလျှင် မောဟတမအရ ကိုယ်တော်မြတ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မောဟအမှောင်ကို ယူပါ။ ဤအလို “ ပညာပဇ္ဇောတ ဝိဟတမောဟတမံ - ပဋိဝေဓပညာ တည်းဟူသော အရောင်မှူးဖြင့် + အထူး ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော + ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ ရှိသော မောဟ တည်းဟူသောအမှောင် ရှိတော်မူထသော၊ ဝါ- ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ရှိသော မောဟတည်းဟူသော အမှောင်ကို ပတိဝေဓ တည်းဟူသော အရောင်မှူးဖြင့် + အထူး ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီးထသော ” ဟု ပေးပါ။

ပညာ ၂ ပါးကိုယူလျှင် ။ ။ ပညာအရ ပတိဝေဓပညာ၊ ဒေသနာပညာ (တရား ဟောတော်မူရာ၌ ဝေနေယျဇ္ဈာသယ စသည်ကိုပါ သိသောပညာ) ကို ယူလျှင် မောဟ တမအရ ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ရှိသော မောဟအမှောင်ကို၎င်း၊ ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ ရှိသော မောဟ အမှောင်ကို၎င်း ယူပါ။ ဤအလို “ ပတိဝေဓပညာ ဒေသနာပညာ တည်းဟူသော အရောင်မှူးဖြင့် + အထူး ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မောဟ တည်းဟူသောအမှောင် ၊ ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မောဟ တည်းဟူသော အမှောင်ရှိတော်မူထသော၊ ဝါ- ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ဖြစ်သော မောဟ တည်းဟူသောအမှောင် ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော မောဟတည်းဟူသောအမှောင် ကို ပတိဝေဓပညာ ဒေသပညာတည်းဟူသော အရောင်မှူးဖြင့် + အထူး ပယ်ဖျောက် တော်မူပြီးထသော ” ဟု ပေးပါ။

သဗ္ဗညုတပညာကို ယူလျှင် ။ ။ ပညာအရ အနာဝရဏဉာဏ် ဟု ခေါ်ရသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပညာကို ယူလျှင် မောဟတမအရ ဧည ယျာဝရဏ (ဧည ယျာဝရဏ တရား အားလုံး၏သဘောကို ဖုံးကွယ်တတ်သော) မောဟအမှောင်ကို ယူပါ။ ဤအလို “ သဗ္ဗ ညုတ ဉာဏ်ပညာတည်းဟူသော အရောင်မှူးဖြင့် + အထူး ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော + ဧည ယျာဝရဏ မောဟတည်းဟူသော အမှောင်ရှိတော်မူထသော၊ ဝါ- ဧည ယျာဝရဏ မောဟ တည်းဟူသော အမှောင်ကို သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပညာ တည်းဟူသော အရောင်မှူး ဖြင့် + အထူး ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီးထသော ” ဟု ပေးပါ။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤ တတိယနည်းဝယ် “ မောဟကို ပယ်ဖျောက်တတ်သောဉာဏ် ” ဟူသည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်း။ ထိုဉာဏ်ကိုရလျှင် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကိုလည်း ရပြီးဖြစ်ရကား အကြောင်း၏အမည်ကို အကျိုး၌တင်စားသော ကာရဏပစာရအားဖြင့်

သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုလည်း “မောဟတမဝိဓမန” ဟု ဆိုရသည်။ [တ္ထေစ မောဟတမဝိဓမနန္တေ အဓိဂတတ္တာ အနာဝရဏညာဏံ ကာရဏူပစာရေန သသန္တာနေ (ကိုယ်တော်၏ သန္တာန်၌) မောဟတမဝိဓမနံ ဒဠဗ္ဗံ- ဇီကာ။]

ဆက်ဥပုဒ်အံ - အနာဝရဏဉာဏ်ဟူသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည် မောဟကို အထူးပယ်စရာ မရှိတော့၊ အရဟတ္တမဂ်က ဝါသနာနှင့်တကွဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို ပယ်လိုက်လျှင် ဥပုယု အားလုံးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟကို ပယ်ပြီး ဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်က မောဟကို ပယ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ ကာရဏူပစာရ စကားဟု မှတ်ပါ။ [အဘိနိဟာရ သမ္ပတ္တိယာ (ဘုရားဖြစ်ရန် ဆုပန်တော်မူခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်) သဝါသနပ္ပဟာနမေဝ ဟိ ကိလေသာနံ ဥပုယုဝရဏပ္ပဟာနန္တိ- ဇီကာ။] ဤနည်းဝယ် သူတပါးသန္တာန်၌ မောဟကိုလည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်က (အာသယာနသယံကို သိတော်မူခြင်း စသည်ဖြင့်) ပယ်ဘို့ရန် အကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့် ကာရဏူပစာရအားဖြင့်ပင် ပရသန္တာန မောဟတမ ဝိဓမနကို မှတ်ထိုက်သည်။ [ဤ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဇီကာအဖွင့် အရ ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတ မောဟတမံကို အနက် ၃ မျိုး ပေးနိုင်သော်လည်း နိဿယ၌ကား ၃ မျိုးလုံးနှင့် ဆက်ဆံအောင် သာမန်အနက် တမျိုးသာ ပေးထားခဲ့ပါသည်။]

စောဒနာဘွယ်။ ။ ပဟာနသမ္ပတ္တိ (ပယ်ခြင်း၏ ပြည့်စုံလုံလောက်ပုံ) ကိုပြသော အားဖြင့် ချီးမွမ်းခြင်း၏အကြောင်းကို ပြရာ၌ အဘယံကြောင့် အဝိဇ္ဇာ (မောဟ) တပါး ပယ်ပုံကိုသာ ယူရပါသနည်း ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား - အဝိဇ္ဇာ (မောဟ) တပါးကို ပယ်ပုံပြလိုက်လျှင် အကုသိုလ်အားလုံး၌ အဝိဇ္ဇာ (မောဟ) က ယှဉ်သော ကြောင့် တဒေကဠ (ထို အဝိဇ္ဇာနှင့် အတူတကွ တခုသောစိတ်၌ တည်ကြဲ ယှဉ်ကြသော) ကိလေသာအားလုံး ပယ်ပုံကိုလည်း ပြပြီးဖြစ်ရကား အဝိဇ္ဇာတပါးတည်းကို ပယ်မှုဖြင့် သာ ထောမနာပဏာမကို ပြရပါသည်။ ဤအလို သဟစရဏနည်းဖြင့် အခြားကိလေသာ ပယ်ပုံကို ပြပြီးဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

တနည်း။ ။ ဝိဇ္ဇာ (ဉာဏ်) သည် အလုံးစုံသော ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ခြင်း၏၎င်း၊ သံသရာမှ ဆုတ်နစ်ခြင်း၏၎င်း အကြောင်းဖြစ်သကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာသည်လည်း အလုံးစုံသော အကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်း၏၎င်း၊ သံသရာဝယ် ကျင်လည်ရခြင်း၏၎င်း အကြောင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဓာနဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာပယ်ပုံကို ပြလိုက်လျှင် အပဓာနဖြစ်သော အခြား ကိလေသာပယ်ပုံကိုလည်း ပြပြီးဖြစ်တော့သည်။ [အထဝါသကလကုသလဓမ္မ ဥပုတ္တိယာ သံသာရနိဝတ္တိယာစ ဝိဇ္ဇာဝိယ၊ နိရဝသေသာကုသလဓမ္မုပုတ္တိယာ သံသာရပဝတ္တိယာ စ အဝိဇ္ဇာယေဝ ပဓာနကာရဏန္တိ- ဇီကာသစ်။]

အဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဒါတိ ဇာနာဟိ၊ ဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဒါဓိပါတိနိ၊
သဒ္ဓါသတိ သမာဓိဟိ၊ ဆန္ဒဝီရိယေန သံယုတာ။ - (သုတ္တနိပါတ်)

ပါရာယနဝဂ် ဂါထာလည်း ဤပြခဲ့သောအဓိပ္ပါယ်၏ သာဓကဖြစ်နိုင်သည်။ [အဝိဇ္ဇာ - အဝိဇ္ဇာသည်၊ မုဒ္ဒါ - ကိလေသာအားလုံး၏ ဥပုယုတည်း၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ဇာနာဟိ - သိပါလော၊ သဒ္ဓါသတိ သမာဓိဟိ - တို့နှင့်၎င်း၊ ဆန္ဒဝီရိယေန - နှင့်၎င်း၊ သံယုတာ - ယှဉ်သော၊ ဝိဇ္ဇာ - သည်၊ မုဒ္ဒါဓိပါတိနိ - အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော ဥပုယုကို လွှမ်းမိုး၍ ကျစေတတ်၊ ဖြတ်တောက်ဘတ်သော တရားတည်း၊ (ဣတိ - သို့၊ ဇာနာဟိ - လော) ။]

သနရာမရလောကဂရံ။ ။နရဓာတ်သည် ဆောင်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ နရတိ - ထိုထိုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်တတ်၏။ ဣတိ နရော (လူ) ၊ ဤ နရသဒ္ဓါသည် ကမ္ဘာတည်စ ယောက်ျား မိန်းမဟု မကွဲပြားသေးသော ပဌမကာလ၌ သတ္တဝါသမညကို ဟော၏။ ထို့နောက် အတော်ကြာ၍ ဒုတိယဆင့်ရောက်မှ မိန်းမ ယောက်ျားဟု ကွဲပြား၏။ ထိုအခါ လူယောက်ျားအနက်ကို ဟောရာ၌ “ဇေဋ္ဌဘာဝံ- မိန်းမတို့ထက် မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ နရတိ ဣတိ နရော”ဟု ဇီကာသစ်ပြု၏။ [“နရောစ နရောစ နရာ”ဟု ဖြစ်စေ ဗဟုဝစ်ဝိဘတ် သက်ရှိဖြစ်စေ “နရာ”ဟု ဖြစ်၏။] မရဏံ မရော၊ နတ္ထိ မရော ဧတေသန္တိ အမရာ၊ အလွန် အသက်ရှည်သည့်အတွက် သေခြင်းမရှိဟု ယူဆရသော နတ်မြဟ္မာတို့။

ဆက်ဥးအံ - နရာစ + အမရာစ နရာမရာ၊ သဟ+ နရာမရေဟိ ယော ဝတ္တတိတိ သ နရာမရော၊ (လောကော) ၊ သတ္တောကာသ သင်္ခါရဟု လောက ဥ ပါး ရှိသော်လည်း ဂရံဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုထောက်၍ အလေးဂရုပြုတတ်သော သတ္တလောကကိုသာ ယူ၊ [“လောကီယန္တိ ဧတ္ထ ပုညာပုညာနိ တဗ္ဗိပါကောစာတိ လောကော - ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို၎င်း၊ ထို ၂ မျိုး၏ အကျိုးကို၎င်း တွေ့မြင်အပ်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် သတ္တဝါဟူသမျှသည် လောက မည်၏”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၊ “လောက - ဒဿနေ” ဟူသော ဓာတ်၊ အ ပစ္စည်း။] သနရာမရောစ+သော+ လောကောစာတိ သ နရာမရလောကော။

မေးဘွယ်။ ။သနရာမရောပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိဝိဂ္ဂိဟိပြုရာ၌ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ထုံးစံ မှာ “လောကော”ဟူသော အညပုဒ်အနက်သာ ပဓာန ရရှိတည်း။ ထို့ကြောင့် “နရ အမရတို့နှင့်တကွဖြစ်သော လောက ” ဟူရာ၌ နရအမရ (လူနတ်) တို့သည် အပဓာန ဝိသေသနမျှသာ ဖြစ်ကြ၏။ လောက အရ၌ နရအမရမှကြွင်းသော အောက်တန်းစား သတ္တဝါများသာ ရ၏။ ဘုရားရှင်ကို အလေးဂရု ပြုတတ်သူသည် နရအမရသာတည်း။ နရအမရမှကြွင်းသော အောက်တန်းစားများ မဟုတ်ကြ။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါနှင့် အနက်သည် ဤနရာ၌ အဘယ်သို့ ဖြစ်ပါသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား - သဒ္ဓါ ဟူသည် လူတို့၏ ပြောရိုးအတိုင်းဖြစ်၏။ လူတို့ကား ပဓာနကိုလည်း အပဓာနအနေအားဖြင့်ပြောတတ်ကြ၏။ ဥပမာ- “သရာဇိကာယ ပရိသာယမင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ပရိသတ်၌” ဟူရာ၌ကဲ့သို့တည်း။ ဤ၌ မင်းသည် ပဓာနဖြစ်သော်လည်း “မင်းနှင့်တကွဖြစ်သော”ဟု အပဓာန ဝိသေသနအနေအားဖြင့် ဆိုထားသည်။ အနက်အဓိပ္ပါယ် ယူသောအခါ၌ကား “ပရိသတ် ခြံရံနေသောမင်း”ဟု မင်းကို ပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ယူရသည်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါအနေအားဖြင့် ပဓာန အပဓာန အဖြစ်ကို မစောဒနာထိုက်တော့။ “လူနတ်တို့နှင့် တကွဖြစ်သော လောက”ဟူရာ၌လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် “နဂါး ဂဠုန်စသော အခြား သတ္တဝါကလေးများနှင့် တကွဖြစ်သော လူ နတ်”ဟု မှတ်ပါ။ [“နတ်”ဟူရာ၌ မြဟ္မာများလည်း ပါဝင်သည်။]

ဇီကာ။ ။ န စေတ္ထ ပဓာနာပဓာနဘာဝေါ စောဒေတဗ္ဗော၊ အညော ဟိ သဒ္ဓတ္တမော၊ အညော အတ္တတ္တမော၊ ဒေသေသု ဟိ သမာသပဒေသု ပဓာနံပိ အပဓာနံပိယ နိဗ္ဗသီယတိ၊ ယထာ-သရာဇိကာယ ပရိသာယာတိ။

တနည်း။ ။လောကသဒ္ဓါ၏ သတ္တလောကအနက်ဟောပုံမှတစ်ပါး သမူဟအနက် ဟောပုံအားဖြင့်လည်း ဇီကာတို့ တနည်းပြုသေး၏။ “သမုဒါယဝသေန-တပေါင်းတစု တည်း၏အဖြစ်ဖြင့်၊ လောကီယတိ ပညပီယတိ-ပညတ်အပ်၏။ ဣတိ လောကော ” ဟု

ပြု၊ သဟ+နရေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သနရာ၊ သနရာစ - လူတို့နှင့်တကွလည်း ဟုတ်၏။
 တေ+အမရာစ-နတ်တို့လည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ သနရာမရာ၊ သနရာမရာနံ+လောကော-
 အပေါင်းတည်း၊ သနရာမရလောကော - အပေါင်း။ [ဤနည်း၌ နရနှင့် မရတို့ကိုသာ
 ယူခြင်းသည် ဥက္ကဋ္ဌနိဋ္ဌေသ (အလွန်အမြတ်ကို ညွှန်ပြသော) နည်းတည်း၊ ဥပမာ-
 “သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ”၌ ကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ပြင်-“အမရ”အရ၌ နတ်မြဟ္မာဟူသော
 ဥပပတ္တိဒေဝသာ မက, ရဟန္တာ ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိဒေဝတို့ကိုလည်း ဤနည်း၌ ယူရသည်။
 ဘာကြောင့်နည်း “ အမရလောက-အမရတို့၏အပေါင်း” ဟု ဆိုသောကြောင့်တည်း။
 ရှေ့နည်း၌ကား “အမရ”အရ ဥပပတ္တိနတ်မြဟ္မာတို့ကိုသာ ယူရသည်။]

လောကဂရုံ (ဂရုံ) ။ ။ သနရာမရလောကဿ+ဂရ သနရာမရလောကဂရ၊
 အဘိဓာန် (၈၄၀) ၌ “ဂရ” ဟု ရှိ၏။ အာစရိယစသည်နှင့် လေးသောအရာကိုဟော၏။
 မောဂ္ဂလ္လာန် ဣဒိကဏ္ဍ (၂) သုတ်၌ ဂရဓာတ် တနည်း ဂရဓာတ်နောင် ကပစ္စည်းဖြင့်
 “ဂရ” ဟု ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ဂရ, ဂရ” ဟူသော ဝါဒသည် ရှေးကပင်ကွဲခဲ့သော အယူ
 အဆတည်း။ “ရာဇာဓိရာဇဂရ” ဟူသော ရှေးသုံး “မဟာရဋ္ဌဂရ” ဟူသော ယခုခေတ်
 အသုံးသည် “ဂရ” သဒ္ဒါကို ထောက်ခံသော အသုံးများတည်း။ ဤ၌ကား စာရှိအတိုင်း
 “ဂရ” ဟုပင် သုံးစွဲရတော့မည်။ [ဂရတိ သိဉ္စတိ သိဿေ မေတ္တာဒကေနာတိ ဂရ=
 တပည့်တို့ကို မေတ္တာရေချမ်းဖြင့် သွန်ဖြန်းတတ်သော ဆရာ။]

အလေးပြုနှင့် ဆရာ ။ ။ အနက် ၂ မျိုးတွင် “ဘဂဝါ၊ပေ၊ဥတ္တမံ ဂါရဝဋ္ဌာနံ”
 ဟူသော ဋီကာကို ထောက်လျှင် “ ဂရ - ရိုသေလေးစားအပ် မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ် ” ဟု
 “ အလေးပြုအပ် ” အနက်ကို ယူသင့်၏။ နောက်၌ “ ဘဂဝါတိ ဂရ ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌ
 ကထာလည်း ဖွင့်ဥျားလတံ့၊ ဋီကာသစ်ကား “ ဣဓ ပန သဗ္ဗလောကဗရိယေ တထာ
 ဂတေ ” ဟု အာစရိယအနက်ကို ယူသွား၏။ သို့သော် ဆရာဟူသော အနက်ထက်
 “ အလေးပြုအပ်သောပုဂ္ဂိုလ် ” ဟူသော အနက်က သာ၍ အဆင့်အတန်းမြင့်၏။ ဘာ
 ကြောင့်နည်း- “ ဆရာ ” ဟု ဆိုရာ၌ “ တပည့် သာဝကဖြစ်သူများ၏ ဆရာ ” နှင့်သာ
 ဆိုင်၍ “ အလေးပြုအပ် ” ဟူသော အနက်ကား တပည့် သာဝကတို့သာမက တပည့်
 သာဝက မဟုတ်ကြသော တိတ္ထိစသူတို့ကပင် “ အလေးဂရ အရိုအသေပြုရသောပုဂ္ဂိုလ်
 ဖြစ်သည် ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသောကြောင့်တည်း။

ဝန္ဓေ ။ ။ ဝဒိဓာတ်သည် ဝန္ဓနအနက် ထောမနအနက် ၂ နက်ကို ဟော၏။
 ထို့ကြောင့် “ ဝန္ဓေတိ နမာမိ, ထောမေမိတိ ဝါအတ္ထော ” ဟု ဋီကာတို့ ဓာတ်နက်ကို
 ဖွင့်ကြသည်။ ရှိခိုးရာ၌ ချီးမွမ်းကြောင်းဂုဏ်ကို မပြဘဲ ရှိခိုးရုံသာဖြစ်သော ဧကဝလ
 ပဏာမ, ဂုဏ်ထူးကိုပြ၍ ချီးမွမ်းသောရှိခိုးမှု ဟူသော ထောမနာပဏာမ ဟု ၂ မျိုးရှိ၏။
 ဤဂါထာ၌ “ ကရုဏာသီတလဟဒယံ ” စသည်ဖြင့် ဂုဏ်တော်များကို ထုတ်ပြရှိခိုးသော
 ကြောင့် ထောမနာပဏာမတည်း။ ဣကာရန္တဓာတ် ဖြစ်သောကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍
 “ဝန္ဓ” ဟု ဖြစ်၏။ မိဝိဘတ်ကို ပြေ၍ “ဝန္ဓေ” ဟု ဖြစ်သည်။ “ ဝန္ဓေ ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ရှိခိုး
 မှုကိုပြုလျှင် “ရှိခိုးပြီး၍” ဟု အတိတ်ရှိခိုးမှုကို သိနိုင်သောကြောင့် “ဝန္ဓိတွာ” ဟု ဝါကျ
 တခုထည့်၍ “အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ” ၌ စပ်ရသည်။ ဤသို့စပ်မှလည်း ကျမ်းဆရာ၏
 အလိုကျသည်။ [“ဝန္ဓိတွာ” စသည် ရှိရာ၌လည်း “ ဝန္ဓမိ ” စသော ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာကို
 ထည့်ရသည်။]

သုဂတံ။ ။ သောဘနံ + ဂတံ (သွားခြင်း) ယဿာတိ သုဂတော၊ ချဲ့ဥားအံ၊ - ဘုရားရှင်၏ ဝေနေယျတို့အထံသို့ ကိုယ်ခန္ဓာတော်ဖြင့် ကြွတော်မူခြင်းသည် ထိုဝေနေယျ တို့၏ စီးပွားချမ်းသာကိုဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် တင့်တယ်တော်မူ၏။ ထို့ပြင်- ရူပကာယ (ခန္ဓာကိုယ်) တော်၌ လက္ခဏာတော် ကြီးငယ် အသွယ်သွယ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထား အပ်ရကား ကြွလှမ်းတော်မူသော အခါ..... ဓုတ, ဝိလမ္ပိတ, အနုကမုန, နိပ္ပိဋ္ဌန, ဥက္ကုဒ္ဓိက, ကုဋိလ, အာကုလတာစသော အပြစ်တို့မှ ကင်းသောကြောင့် ပြုံးရွှင်သော ဟင်္သာမင်း, ဆင်မင်း, ခြင်္သေ့မင်းတို့၏ ကြွလှမ်းခြင်းကဲ့သို့ ဖူးမျှော်၍ မဝနိုင်အောင် ကြက်သရေကို ဆောင်တော်မူရကား တင့်တယ်သော သွားခြင်း ရှိတော်မူပါပေသည်။ ဘုရားဆုပန်တော်မူသည်မှစ၍ ဘုရားဖြစ်သည်တိုင်အောင် ကြီးမြတ်သော မဟာကရုဏာ တော် သတိဝိရိယတော်တို့နှင့်တကွ ဉာဏ်တော်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် တင့်တယ်သော ဉာဏ ဂမနပေတည်း။

မှတ်ချက် ။ ။ လက်ခါ ခြေခါ လက်ရမ်း၍ သွားခြင်းသည် ဓုတတာ (လှုပ်ရမ်း သည်၏ အဖြစ်ဟူသော) အပြစ်တည်း။ ခါးကိုင်း ခါးကုန်းစသည်ဖြင့် ကိုယ်တပိုင်းကို တွဲရ၍ဆွဲသကဲ့သို့ သွားခြင်းသည် ဝိလမ္ပိတတာ အပြစ်တည်း။ ချွတ်ချော်သော သွားခြင်း သည် ခလိတတာ အပြစ်တည်း။ ခြေကို ဒရွတ်ဆွဲ၍ သွားခြင်း (ရှုပ်တိုက်၍ သွားခြင်း) သည် အနုကမုနတာ အပြစ်တည်း။ ခြေဖျားဖြင့်ဖြစ်စေ ဖနှောင့်ဖြင့်ဖြစ်စေ ပျာရိပျာယာ ဖိနှိပ်၍ သွားခြင်းသည် နိပ္ပိဋ္ဌနတာအပြစ်တည်း။ အလယ်၌ ဖဝါးအရာမထင်ဘဲ ဖနှောင့် နှင့် ခြေဖျားရာ တမျိုးမျိုးသာ ထင်အောင် ဖဝါးစွန်းနင်းလျက် သွားခြင်းသည် ဥက္ကုဒ္ဓိ ကတာအပြစ်တည်း။ ကောက်တိကောက်ကွေးသွားခြင်းသည် ကုဋိလတာအပြစ်တည်း။ ထက်ဝန်းကျင် ရှုပ်နေအောင် (ဖယ်ရမ်းဖယ်ရမ်း) သွားခြင်းသည် အာကုလတာ အပြစ် တည်း။ [တချို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာဋီကာကြည့်၍ ရေးသည်။]

ဂတိဝိမုတ္တံ။ ။ ဂန္တဗ္ဗာ - ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့် ရောက်ထိုက်ကုန်၏။ ဣတိ ဂတိယော၊ နိရယဂတိ, ပေတ, တိရစ္ဆာန, မနုဿ, ဒေဝဂတိအားဖြင့် ၅ ပါး သော ဂတိတို့တည်း။ ဂတိဟိ + ဝိမုတ္တာ - အထူး လွတ်တော်မူသည်တည်း။ ဂတိ ဝိမုတ္တာ၊ (အဖော်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာတဏှာကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် သတ်ပြီး ဖြစ်သော ကြောင့်) ဘဝသို့ရောက်ထိုက်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသမျှသည် နောက်ထပ် ဘဝ အကျိုးကို မပေးနိုင်တော့ရကား ဘုရားရှင်မှာ နောက်ဘဝအသစ် မရှိတော့သည့် အတွက် ဂတိ (ဘဝ) တို့မှ အထူးသဖြင့် လွတ်တော်မူပြီး ဖြစ်သည်။ [ဝိမုတ္တာကို “သုဠု + မုတ္တာ, ဝိသံယုတ္တာ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ဝိ၏ ဝိသေသအနက်ကိုပင် “သုဠု” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝိသံယုတ္တာကား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်တည်း။]

ကရုဏာ ပညာ ၂ ပါးဖြင့် သိမ်းယူ။ ။ “ကရုဏာသီတလဟဒယံ” ပါဠိဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်၏အရင်းခံအစဖြစ်သော မဟာကရုဏာတော် ကို ပြ၏။ “ပညာပဇ္ဇောတ ဝိဟတမောဟတမံ” ပါဠိဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်ဟူသော အဆုံးတရားတော်ကို ပြ၏။ အစနှင့် အဆုံးကို ပြသဖြင့် အလယ်ဖြစ်သော သမ္မာပတိပတ်နှင့် ပညာများကိုလည်း မဇ္ဈဒီပကနည်းအားဖြင့် ပြပြီးဖြစ်ရကား ဘုရား ဂုဏ်တော်အားလုံးကို ဤဂါထာဖြင့် သိမ်းကျုံးယူနိုင်သည် ဟု မှတ်ပါ။

ဓမ္မပ္ပဏာမ။ ။ မုဒ္ဒေါပိ-ဆိုအပ်ပြီးငြား၊ ဂုဏ်တော်များသခင် ဘုရားရှင်
 သော်မှလည်း၊ ယံ ဓမ္မံ-အကြင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ပတိပတ်၊ ဆယ်တန်
 သော တရားတော်မြတ်ကို၊ ဘာဝေတွာစေဝ - ကိုယ်တော်သန္တာန်၌ ဖြစ်စေပြီး
 တိုးပွားစေပြီး၍၎င်း၊ သန္တိကတွာစ-မျက်မှောက်ပြုတော်မူပြီး၍၎င်း၊ မုဒ္ဒဘာဝံ-
 ဘုရားအဖြစ်သို့၊ ဝါ- မုဒ္ဒ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတာ
 ဉာဏ်တော်သို့၊ ဥပဂတော-ရောက်တော်မူပြီ၊ ဂတမလံ-ကင်းသောကိလေသာ
 အညစ် ရှိတော်မူသော၊ ဝါ-ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ ကင်းတော်မူသော၊
 အနုတ္တရံ-မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိတော်မူသော၊ တံဓမ္မံ(အပိ)-ထို

x x x x x x x x x

မုဒ္ဒေါပိ။ ။ ဧဝံ သင်္ခေပေန သကလသဗ္ဗညုဂုဏေဟိ (အလုံးစုံသော သဗ္ဗညုဘုရား
 ရှင်၏ ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့်) ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝိတွာ ဣဒါနိ သဒ္ဓမ္မံ ထောမေတံ မုဒ္ဒေါပိတိ
 အာဒိမာဟ။-ဋီကာကျမ်းတော်၊ ဆိုလိုရင်းကား-“ဘုရားရှင်သော်မှလည်း ဤမဂ်ဖိုလ်
 နိဗ္ဗာန်တရားတော်ကို (တနည်း) ပရိယတ် ပတိပတ်နှင့်တကွ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် တရားတော်
 ကို ဖြစ်စေတော်မူပြီး မျက်မှောက် ပြုတော်မူပြီး၍သာ မုဒ္ဒအဖြစ်သို့ ရောက်ရပေသည်။
 ဤမျှလောက် မြင့်မြတ်တော်မူသော အညစ်အကြေးကင်း၍ သန့်ရှင်းသော အတူမရှိ
 လေခံအောင် အသာဆုံးဖြစ်တော်မူသော ထိုတရားတော်ကိုလည်း ရှိခိုးပါ၏” ဟုလို။

အမှာ။ ။ ရှေ့မုဒ္ဒကို ပြန်၍ ပေါင်းဘို့ရာ “ တံ ဓမ္မံ အပိ ” ဟု အပိသဒ္ဓါထည့်၍
 အနက်ပေးရသည်။ “ဘာဝေတွာစေဝ-ကြောင့်၎င်း၊ သန္တိကတွာစ- ကြောင့်၎င်း ” ဟု
 ဟိတ်အနက်လည်း ဆရာတို့ ပေးကြသေး၏။ “ဘာဝေတွာ သန္တိကတွာတိစ ပုဗ္ဗကာလ
 ကံရိယာနိဒ္ဒေသော” ဟူသော ဋီကာကိုကြည့်၍ ဤ၌ ပုဗ္ဗကာလကြိယာ ဝိသေသနတနက်
 ကိုသာ ပေးလိုက်ပါသည်။

မုဒ္ဒ၏ ဝစနတ္ထ ။ ။ “ မုဇ္ဈိတာ (သစ္စာတို့ကို သိတော်မူတတ်၏၊) ဣတိ မုဒ္ဒေါ၊
 ဗောဓေတာ ပဇာယ (သစ္စာတို့ကို သစ္စာတို့ကို သိစေတော်မူတတ်၏၊) ဣတိ မုဒ္ဒေါ”
 ဟု နိဒ္ဒေသနည်းအတိုင်းလည်း ပြုကြ၏။ “အမုဇ္ဈိ- သိတော်မူပြီ၊ ဣတိ မုဒ္ဒေါ” ဟုလည်း
 ပြုကြ၏။ ဤသို့ပြုရာ၌ အတိတ်ကတ္တားဟော (တ) ပစ္စည်းကြောင့် သိတတ်သော ကတ္တား
 ကို တွေ့ရသော်လည်း သိအပ်သောကံကို တိုက်ရိုက်မပြုသဖြင့် မသိနိုင်၊ ဤသို့ တိုက်ရိုက်
 မပြုရာဝယ် “ဥပယုဓမ္မ (သိဘွယ်တရား ဟူသမျှ) ကို အလုံးစုံ အကုန်အစင် သိတော်မူ”
 ဟု အဓိပ္ပာယ်ယူရသည်။ ဥပမာ- “ဒိက္ခိတော (ဥးပြည်းခေါင်းတုံးရသေ့သည်) နဒဒါတိ-
 မပေးတတ်” ဟူရာ၌ “မည်သည့် အရာကို” ဟု သတ်မှတ်ချက် မရှိသောကြောင့် “ဘာဆို၊
 ဘာကိုမျှ မပေးတတ်” ဟု အဓိပ္ပာယ် ယူရသကဲ့သို့တည်း။

ဋီကာ။ ။ ပဒေသဂ္ဂဟဏေ ဟိ အသတိ (တစိတ်တပိုင်းကို ယူခြင်း မရှိလသော်)
 ဂဟေတဗ္ဗဿ (ယူထိုက်သော အနက်၏) နိပ္ပဒေသတာဝ ဝိညာယတိ၊ ယထာ -
 ဒိက္ခိတော နဒဒါတိတိ။ မုဓမ္မာတံ၏ ဇာဂရအနက်ကို ယူ၍ “အမုဇ္ဈိဇာဂရိ-မောဟ
 တည်းဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးတော်မူပြီ၊ ဣတိ မုဒ္ဒေါ” ဟု၎င်း၊ ဝိကသနအနက်ကို
 ယူ၍ “အမုဇ္ဈိ ဝိကသိ- (သိဘွယ်ဟူသမျှကို မသိနိုင်ဘဲ ငုံ့သကဲ့သို့ ဖြစ်နေရာမှ သိသော
 အားဖြင့်) ပွင့်တော်မူပြီ၊ ဣတိ မုဒ္ဒေါ” ဟု၎င်း ပြုကြသေး၏။

မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ပတိပတ်၊ ဆယ်ပါးသော တရားတော်မြတ်ကိုလည်း၊
 ဝန္ဓေ-အန္တရာယ်ကင်းပျောက်၊ ကျမ်းပြီးမြော်ဘို့၊ ချီးမြှောက်ထောမနာ၊ ရှိခိုးပါ၏။
 [ဗုဒ္ဓေါပိ-သော်မှလည်း၊ ယံဓမ္မံ-ကို၊ ဘာဝေတွာစေဝ-၍၎င်း၊ သန္တိကတွာစ-
 ၍၎င်း၊ ဗုဒ္ဓဘာဝံ-သို့၊ ဥပဂတော-ပြီ၊ ဂတမလံ-သော၊ ဝါ-သော၊ အနတ္တရံ-
 သော၊ တံဓမ္မံ (အပိ)-ကိုလည်း၊ ဝန္တိတွာ-အန္တရာယ်ကင်းပျောက်၊ ကျမ်းပြီး
 မြောက်ဘို့၊ ချီးမြှောက်ရှိခိုးပြီး၍၎င်း၊ (“အတ္ထံ-ပကာသယိဿာမိ”၌ လှမ်းစပ်။)]

x x x x x x x x

ဗုဒ္ဓ၏ အရကောက်။ ။ အတ္ထတော ပန (အနက်အရကောက် အားဖြင့်ကား) ပါရမီတာပရိဘာဝိတော (ပါရမီတော်အစွမ်းဖြင့် တကိုယ်တော်လုံး ထုံမွန်း မွှေးကြိုင် စေအပ်သော) သယမ္ပညာဏေန (ဆရာမခို အလိုလိုဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် တော်ဖြင့်) သဟ ဝါသနာယ ဝိဟတ (ပယ်ဖျောက်အပ်) ဝိဒ္ဓတ္ထ (မှုန်မှုန် ညက်ညက် ချေမှုန်းအပ်သော) နိရဝသေသဏ္ဍေသော (ကိလေသာ အကြွင်းအကျန် ရှိတော်မမူ သော) မဟာကရုဏာ သဗ္ဗညုတညာဏာဒိ အပရိမေယျ ဂုဏဂဏာဓာရော (မဟာ ကရုဏာဉာဏ် , သဗ္ဗညုတဉာဏ် အစရှိသော မနှိုင်းယှဉ်နိုင်သော ဂုဏ်အပေါင်း၏ တည်ရာဖြစ်တော်မူသော ခန္ဓာတော်အစဉ်သည် ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏။-ဋီကာ။

[ဆောင်] လက္ခဏာတော်ကြီးငယ်၊ အသွယ်သွယ်ဖြင့်၊ သပ္ပာယ်လှစွာ၊ ကိုယ် အင်္ဂါ ဝယ်၊ ပါရမီတော်အဟုန်၊ ကိုယ်လုံးခြုံ၍၊ မွန်းထုံ သင်းကြူ၊ သယမ္ပူဟု၊ ဉာဏ်တူကင်းလတ်၊ အရဟတ်ဖြင့်၊ သတ်ဖြတ်ခံပင်း၊ ကိလေရှင်းသား၊ ဉာဏ်ရင်းမဟာ၊ ကရုဏာနှင့်၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ၊ အစရှိလတ်၊ ဉာဏ်တော် မြတ်၏၊ ကိန်းဝပ် စံပျော်၊ ခန္ဓာပေါ်ဝယ်၊ ဘွဲ့တော်ဗုဒ္ဓ၊ တင်ပါရသည်၊ လောကထွင်ထား..... မြတ်ဘုရား။

အပိသဒ္ဓါ၏ အနက် ။ ။ ဗုဒ္ဓေါပိ၌ အပိသဒ္ဓါကို သမ္ဘာဝနာ အနက်ဟောဟု ဋီကာဖွင့်၏။ သမ္ဘာဝိယတေ-ထင်ရှားဖြစ်စေခြင်း၊ သမ္ဘာဝနံ-ခြင်း။ [“သမ္ဘာဝနာ”ဟု ဣတ္ထိလိင်္ဂလည်း ရှိ၏။] အရာဝတ္ထုတခုကို ထင်စွာ ဖြစ်စေလိုလျှင် ချီ၍ မြောက်၍ ပြရ၏။ ထို့ကြောင့် “ထင်စွာဖြစ်စေခြင်း”ဟူသော သဒ္ဓတ္ထကို “ချီမြောက်ခြင်း”ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွ ပေးကြ၏။ [ယခုအခါ၌ကား “ချီးမြှောက်”ဟု သုံးစွဲကြ၏။] ဤနေရာ၌ တရားတော်ကို ချီမြှောက်လိုသောကြောင့် “ဗုဒ္ဓေါပိ”ဟု ဆိုသည်။ “တရားတော်သည် သာမည မဟုတ်ပါ။ ပြအပ်ခဲ့သော ဂုဏ်တော်အပေါင်း၏တည်ရာ မြတ်စွာဘုရားသော်မှ ဤ တရားတော်ကို ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ ဖြစ်စေနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုနိုင်မှ ဗုဒ္ဓအဖြစ်သို့ ရောက်ပါ သည်။ ဤတရားတော်သည် ဤမျှလောက်မြင့်မြတ်သော ဂုဏ်တော်ရှိပါသည်”ဟုလို။

ဗုဒ္ဓဘာဝံ။ ။ ဗုဒ္ဓဿ+ဘာဝေါ ဗုဒ္ဓဘာဝေါ၊ ဘာဝသဒ္ဓါ၏ သဒ္ဓပ္ပဝတ္ထိနိမိတ် အနက်ဟောပုံကို သဒ္ဓါကျမ်းအတိုင်း သိပါ။ ဤနေရာ၌ ဗုဒ္ဓသဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ကြောင်း (ပရ စိတ္တ ဝိဇာနနဉာဏ် ရှိသူတို့က “ ဤ ပုဂ္ဂိုလ်ထူးကား ဗုဒ္ဓဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပါတကား” ဟု သိသောဉာဏ်၏ ဖြစ်ကြောင်း) မှာ အရဟတ္တမဂ်နှင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တည်း၊ ထို ၂ ပါးကို ရတော်မူမှ ဗုဒ္ဓဖြစ်ရကား “ဗုဒ္ဓဘာဝန္တိ သမ္မာသမ္ဗောဓိ” (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သို့) ”ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်။

ဘာဝေတွာ။ ။ “ဘူ-သတ္တယံ” ဟူသော ဓာတ်နက်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဥပ္ပါဒေတွာ” ဟု၎င်း၊ “ဘူ-ဝနုနေ” ဟူသော ဓာတ်နက်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဝနေတွာစ” ဟု၎င်း၊ ဇီကာ ဖွင့်သည်။ ထိုတွင် အောက်မဂ်တရားတို့ကို ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ ဖြစ်စေခြင်းကို “ဘာဝေတွာ” ဟု ဆို၍ “အထက်မဂ်တရားကို တိုးလာစေခြင်းကို “ဝနေတွာ” ဟု ဆိုသည်။ [အရိယမဂ္ဂသင်္ခါတံ ဓမ္မံ ဘာဝေတွာ။-ဇီကာ။] “ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗာ” မာတိကာ ပုဒ်၌ မဂ်တရားတို့ကို “ဘာဝနာ” ဟု ခေါ်သောကြောင့် အရိယာမဂ်ကိုသာ ဘာဝေတွာ၏ ကံအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။

သန္တိကတွာ။ ။ “သန္တိ (သ+အန္တိ) - မျက်စိနှင့်တကွ+ဖြစ်” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။ “အာရုံက မျက်စိနှင့်တကွ ဖြစ်” ဟူသည် မျက်စိအောက် ရောက်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း တည်း။ ထို့ကြောင့် “မျက်မှောက် = မျက်စိအောက်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဆိုရသည်။ ဤ သန္တိကတွာဖြင့် ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့ကို ပြ၏။ ဖိုလ်သည် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေနိုင် ဥပါဒ်စေနိုင် သော တရားဖြစ်သော်လည်း “သောတာပတ္တိဖလ သန္တိ ကိရိယာယ ပဋိပဇ္ဇော, အရဟတ္တံ သစ္စာကာသိ” စသည်ဖြင့် သုံးစွဲလေ့ရှိသောကြောင့် ဖိုလ်ကိုလည်း သန္တိကရဏ ကြိယာ၏ ကံအဖြစ်၌ သွင်းသည်။ [ဖလနိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ပန သန္တိကတွာ။-ဇီကာ။]

ပရိယတ် ပတိပတ် ။ ။ ပြုအပ်ခဲ့သောနည်း၌ “အနုတ္တရံ (လောကုတ္တရာ)” ဟူသော ဝိသေသနကို၎င်း မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားကိုသာ ဖွင့်ခဲ့သော်လည်း ထိုလောကုတ္တရာ တရားတို့ကို ပရိယတ်က ပြတတ်သောကြောင့် ပရိယတ်တရားကိုလည်း ဖလပစာရအား ဖြင့် ယူနိုင်၏ဟု ဖွင့်၏။ [အခြားတနည်းလည်း ဖွင့်သေး၏။] “အကြင်တရားကို ဖြစ်စေ နိုင် မျက်မှောက်ပြုနိုင်မှ ဘုရားဖြစ်” ဟု ဆိုသောကြောင့် ပါရမီတော် တရားများကို၎င်း၊ ဘုရားမဖြစ်မီ ရှေ့အဘို့၌ဖြစ်သော အဓိသီလ အဓိစိတ္တ အဓိပညာ သိက္ခာ ၃ ပါးဟူသော ပတိပတ်တရားတော်များကို၎င်း ယူနိုင်၏။ ထိုတရားများသည် စိတမလလည်း ဖြစ်ကြ၊ အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မဆက်ဆံသောကြောင့် အနုတ္တရလည်း ဖြစ်ကြပေသည်။ အားလုံး နှိုသောအခါ “ယံ ဓမ္မံ” အရ “မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်နှင့်တကွ ဓမ္မက္ခန္ဓာဟူသော ပရိယတ်တရား နှင့် ပတိပတ်တရားအားလုံးရသည်” ဟု မှတ်ပါ။ [ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မဿပိ တပ္ပကာသနတ္တာ ဣဓ သင်္ဂဟော ဒဠဗ္ဗောပေတထာ။ “ယံ ဓမ္မံ ဘာဝေတွာ, သန္တိကတွာ” တိစ ဝုတ္တတ္တာ ဗုဒ္ဓကရ ဓမ္မဘူတာဟိ ပါရမီတာဟိ သဟ ပုဗ္ဗဘာဂေ အဓိသီလ သိက္ခာဒယောပိ ဣဓ ဓမ္မ သဒ္ဓေန သင်္ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။]

စေတနာ စ ။ ။ စေတနာ စသည် အပြန်အလှန်ဆည်းသော အညမညသမုစည်း အနက်ရှိ၏။ ဤတရားများကို “ဘာဝေတွာ” အရ ဖြစ်စေရုံ တိုးပွားစေရုံမျှဖြင့်လည်း ဗုဒ္ဓ အဖြစ်သို့ မရောက်နိုင်သေး။ “သန္တိကတွာ” အရ မျက်မှောက်ပြုရုံမျှဖြင့်လည်း ဗုဒ္ဓအဖြစ်သို့ မရောက်နိုင်သေး။ ဘာဝနာ သန္တိကရဏ ၂ မျိုးလုံး ပြုနိုင်ပြီးမှသာ ဗုဒ္ဓအဖြစ်သို့ ရောက် တော်မူနိုင်သည်- ဟုလို။

ဥပဂတော။ ။ “ပတ္တော, အဓိဂတောတိ အတ္တော” ဟု ဇီကာဖွင့်၏။ ပတ္တောဖြင့် “ဥပ အနက်မရှိ” ဟု ပြ၏။ မှန်၏- ထိုတရားများကို ဘာဝနာအမှု သန္တိကရဏအမှု ပြုနိုင်လျှင် ဘုရားအဖြစ်သို့ ကပ်နေဘွယ်မလို, တခါတည်း ရောက်တော့၏။ “ရောက်” ဆိုသော်လည်း နေရာတခုသို့ ရောက်ခြင်းမျိုးမဟုတ်, “ခြင်းတည်း” ဟု သိစေလို၍ “အဓိဂတော” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွေဖွင့်သည်။

သံဃပုဏ္ဏာမ။ ။ သုဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏ (ပုတ္တနံ ဌ်စပ်၊ ဩရသာ နံဌ် မစပ်ရ၊) ဩရသာနံ-ရင်၌ပေါက်ဖွား၊ သားနှင့်တူကုန်သော၊ ဝါ- တရား ရင်နှစ် သားစင်စစ် ဖြစ်ကုန်သော၊ မာရသေန မထနာနံ-မာရ်နတ်၊ မာရ်နတ်၏ စစ်တပ်ကို မွေနှောက် ဖျောက်ဖျက်နိုင်ကုန်သော၊ ဝါ- မာရ်နတ်၏ ကိလေသာ စစ်တပ်ကို မွေနှောက် ဖျောက်ဖျက်နိုင်ကုန်သော၊ အဋ္ဌန္တံ - ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ပုတ္တနံ - သားတော်တို့၏၊ သမူဟံ - အပေါင်းဖြစ်သော၊ အရိယသံဃံ အပိ-

x x x x x x x x

ဝိတမလံ, ဂတမလံ။ ။ ပါဠိ ၊ ထွေရှိ၏၊ ဝိတကို “ဝိ+ဣတ” ဟု ခွဲ၊ ဣတ၌ ဂတိ အနက်ဟော ဣဓာတ်သည် ဖြစ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ဝိရဟဝသေန - ကင်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်+ဧတိပဝတ္တတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဝိတော၊ မလတော+ဝိတော ဝိတမလော၊ “ကိလေသာအညစ်အကြေးမှ ကင်းသော” ဟု ပေး၊ (တနည်း) ဝိတံ+မလံ ယဿာတိ ဝိတမလော၊ “ကင်းသော ကိလေသာအညစ်အကြေးရှိသော” ဟု ပေး၊ “ဂတ” ဟု ရှိရာ၌ “ဝိဂတ” နှင့် အနက်တူ၏၊ ဥပသာရပုဒ်သည် ဇောတကမျှသာ ဖြစ်၍ ဂတ ပုဒ်ရင်းက “ကင်း” ဟူသောအနက်ကို ဟောနိုင်၏။ [သဥပသဂ္ဂေါဝိယ အနုပသဂ္ဂေါဝိ ဂတသဒ္ဓေါ ဝိရဟတ္ထဝါစကော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ - ဋီကာသစ်။] “မလတော + ဂတော ဂတမလော၊ ဂတံဝါ မလံ ယဿာတိ ဂတမလော” ဟု ရှေ့အတိုင်းပြု။ [နတ္ထိ ဥတ္တရော ယဿာတိ အနုတ္တရော။]

သုဂတဿ။ ။ ဧဝံ သခင်ပေနေဝ (ရှေ့၌ “သခင်ပေနေ” ဟု ဆိုခဲ့၍ “သခင်ပေနေ ချင်း ထပ်သောကြောင့် ဧဝထည့်သည်။) သဗ္ဗဓမ္မဂုဏောဟိ သဒ္ဓမ္မံ အဘိတ္ထဝိတွာ ဣဒါနိ အရိယသံဃံ ထောမေတုံ သုဂတဿာတိ အာဒိမာဟ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်ပင် အလုံးစုံသော ဓမ္မဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် သဒ္ဓမ္မကို ချီးမွမ်းထောမနာ ပြီး၍ ယခုအခါ၌ အရိယာသံဃာတော်ကို ချီးမွမ်း ထောမနာခြင်းငှါ သုဂတဿ အစရှိ သော ဂါထာစကားကို မိန့်တော်မူသည်။

ဩရသာနံ။ ။ ဥရသိ - ရင်၌ + ဘဝါ - ဖြစ်သော ကြီးပွားသော သားတို့တည်း၊ ဩရသာ- တို့၊ [ဘဝအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ “ဩရသာ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဘာဝေတွာ ကဲ့သို့ ဘူဓာတ်၏ ဖြစ်ခြင်းအနက် ကြီးပွားခြင်းအနက်ကို ရည်ရွယ်၍ ဘဝါကို ဇာတာ ဟု၎င်း သံဝနာဘု၎င်း ဋီကာဖွင့်သည်။] မိဘဘို့၏ ရင်၌ဖြစ်ကြ ကြီးပွားကြသော သား အရင်းတို့သည် မိဘ၏ အမွေအနှစ်ကို ရကြသကဲ့သို့ , ဘုရားရှင်၏ တရားတော်အဆုံး၌ အရိယာဖြစ်ကြ (အရိယာဇာတိအားဖြင့် မွေးဖွားကြသော) အရိယာသံဃာ သား ရတနာများလည်း ဘာဘုရား၏ အမွေအနှစ်ဖြစ်သော ဝိမုတ္တိသုခ (အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာ ကို၎င်း) မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော တရားရတနာတို့ကို၎င်း အမွေရကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဩရသာဝိယာတိ ဩရသာ” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဆင့်ရသည်။

မုချ ဩရသဖြစ်ပုံ။ ။ ဘုရားရှင်၏ တရားဒေသနာတော်သည် ဘုရားရှင်၏ရင်၌ ဖြစ်၏၊ [ရင်၌ဖြစ်သော လုလ္လတော်ဖြင့် ဟောတော်မူရသောကြောင့် တရားတော်ကို ဌာနူပစာရအားဖြင့် “ရင်” ဟု ဆိုရ၏။] ထိုတရားတော်၏ အာနုဘော်ကြောင့် အရိယာ

အရိယာသံဃာတော်ကိုလည်း၊ ဝါ- အရိယာတို့၏ အပေါင်းကိုလည်း၊ သိရ
 သာ - ဥးခေါင်းရတနာ , မြတ်အင်္ဂါဖြင့်၊ ဝန္တေ - အန္တရာယ်ကင်းပျောက် ကျမ်း
 ပြီးမြောက်ဘို့ ချီးမြှောက်ထောမနာ ရှိခိုးပါ၏။ [သုဂတဿ - ၏၊ သြရသာနံ-
 ကုန်သော၊ ဝါ- ကုန်သော၊ မာရသေနမထနာနံ - ကုန်သော၊ ဝါ- ကုန်သော၊
 အဋ္ဌန္တံ-ကုန်သော၊ ပုတ္တာနံ-တို့၏၊ သမူဟံ-သော၊ အရိယသံဃံ အပိ-ကိုလည်း၊
 သိရသာ- ဖြင့်၊ ဝန္တိတွာ- ရှိ၎င်း၊ (“အတ္ထံ ပကာသယိဿမိ” နှင့် လှမ်းစပ်။)]

x x x x x x x x

ဇာတိအားဖြင့် ဖြစ်ကြရသော အရိယာသံဃာတော်များသည် “ဥရေ- တရား တည်းဟူ
 သော ရင်၌+ ဇာတာ - ဖြစ်ကြရသူတို့တည်း၊ သြရသာ - တို့” ဟု ပြု၍ ဥပမာတဒ္ဓိတ်
 မဆင့်ရ (သဒိသုပစာရ မကြိဘဲ) မုချအားဖြင့်ပင် သြရသာ မည်နိုင်ကြပေသည်။ [အထဝါ
 ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာနုဘာဝေန အရိယဘူမိံ သြက္ကမမာနာ (သက်ရောက်ဆဲ မဂ္ဂဋ္ဌ
 လည်း ဖြစ်ကုန်သော) သြက္ကန္တာစ (သက်ရောက်ပြီး ဖလဋ္ဌလည်း ဖြစ်ကုန်သော)
 အရိယသာဝကာ ဘဂဝတော ဥရေ ဝါယာမ ဇနိတာဘိဇာတတာယ နိပ္ပရိယာယေန
 သြရသပုတ္တာတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ-အရဟန္တိ၊-ဇီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ အရှင်သာရိပုတြာစသော သာဝကတို့သည် ဟောတော်မူအပ်သော
 တရားတော်ကိုလည်း ဘုရားရှင်လျှင် အရင်းခံရှိသောကြောင့်၎င်း လက္ခဏာ စသော
 အားဖြင့် ထူးထွေကွဲပြားမှု မရှိသောကြောင့်၎င်း “ ဘုရားရှင်၏ တရားတော် ” ဟုပင်
 ဆိုရ၏။ ထို့ကြောင့် သာဝကတို့၏ တရားတော်ကြောင့် အရိယာဖြစ်ရသော သံဃာတော်
 များလည်း သုဂတ၏ သြရသာဟုပင် ဆိုနိုင်ပေသည်။ [သာဝကေဟိ ပဝတ္တိယမာနာပိ
 ဟိ ဓမ္မဒေသနာ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ ဣစ္စေဝ ဝုစ္စတိ၊ တံမူလိကတ္တာ လက္ခဏာဒိ
 ပိသေသာဘာဝတော၊-ဇီကာ။]

သား ၄ မျိုး။ ။ အတ္တဇသား (မိမိကြောင့်ဖြစ်သော သားရင်း)၊ ခေတ္တဇသား
 (နတ်ပြည်ဝယ် မိမိ၏နယ်နိမိတ်၌ဖြစ်သောသား)၊ အန္တေဝါသိကသား (ရဟန်းတော်
 များဝယ် ဆရာ၏ အနီးနေတပည့်ကို သားကဲ့သို့ စောင့်ရှောက်ရသောကြောင့် သား
 ဟုပင် ခေါ်နိုင်၏။) ဒိန္နကသား (မိဘရင်းတို့က ဝေးအပ်သော မွေးစားသား)၊ ဤသို့
 သားလေးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အရိယာသံဃာတော်သည် ဘုရားရှင်၏ အတ္တဇသားတော်
 များပင် ဖြစ်သည်။ [ဧတေန (ဤ သြရသာနံပါ၌ဖြင့်) စတုဗ္ဗိဓေသု ပုတ္တေသု အရိယသံဃ
 သာ အတ္တဇပုတ္တာဘာဝံ ဒေသေတိ၊-ဇီကာသစ်။]

မာရ၊ ပေ၊ မထနာနံ။ ။ သံကိလေသနိမိတ္တံ ဟုတွာ (ညစ်နွမ်းခြင်း၏အကြောင်း
 ဖြစ်၍) ဂုဏ် မာရေတိ ဝိဗာဓတိ-နှိပ်စက် ဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဣတိ မာရော၊ သိနာတိ ပရေ
 ဗန္ဓတိ ဧတာယာတိ သေနာ၊ မာရ်နတ်သည်၎င်း မာရ်နတ်၏ စစ်ဘပ်သည်၎င်း ဘုရား
 ဖြစ်ခါနီး၌ အနှောက်အရှက်ပြုသကဲ့သို့ သာဝကတို့၏ တရားထူးရခါနီး၌ အနှောင့်အရှက်
 မပြုလာကြပါပေ။ သို့သော် ထိုမာရ်နတ်နှင့် စစ်ဘပ်တို့၏ ခြိမ်းချောနိုင်ခြင်း၏အကြောင်း
 မှာ ကိလေသာဖြစ်၏။ ထို အကြောင်း ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးလိုက်လျှင် အကျိုး
 မာရ်နတ်နှင့် စစ်ဘပ်ကိုလည်း ဖျက်ဆီးပြီးဖြစ်သောကြောင့် သာဝကတို့ကို “မာရသေန
 မထန” ဟု ဆိုရပါသည်။

ဇီကာ။ ။ယဒိပိ အရိယသာဝကနံ မဂ္ဂါဓိဂမသမယေ ဘဂဝတောဝိယ တဒန္တ ရာယ ကရဏတ္ထံ ဒေဝပုတ္တမာရော၊ မာရဝါဟိနီဝါ (မာရစစ်တပ်သည်၎င်း) န ကေန္တေန အပသာဒေတိ၊ တေဟိ (တာဟိ) ပန အပသာဒေတဗ္ဗတာယ ကာရဏေ (အကြောင်း ကိလေသာကို) ဝိမထိတေ တေပိ (တာပိ) ဝိမထိတာဓေ နာမ ဟောန္တိတိ အာဟ “မာရသေနမထနာန” န္တိ၊ ဤနည်း၌ “မာရောစ+မာရသေနာစ မာရသေနာ” ဟု ကေ ဒေသ သရူပေကသေသံ (မာရတစ်ချင်း သုတိဟူသော ကေသေသံ) ပြုပါ။ ဘူဝါဒိ မထဓာတ်သည် “ဝိလောဠန” အနက်ဟောတည်း။ မထေန္တိ ဝိလောဠန္တိ-မွေနှောက် ခြင်းအားဖြင့် ဖျောက်ဖျက်တတ် ကုန်၏။ ဣတိ မထနာ၊ မာရသေနာယော - တို့ကို+ မထနာ မရသေနမထနာ။ [မထေန္တိ၌ အကို ပြေ။]

တနည်း။ ။ မာရနတ်က အရိယာဖြစ်သောရန် ကျင့်ကြံသောယောဂီတို့၏ ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးရာ၌ ကိလေသာတို့သည် အဖော်သဟဲ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ကိလေသာတို့ကို “မာရသေနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။ တထောင့်ငါးရာ အပြားရှိသော (သို့မဟုတ် အဆုံးမရှိ အောင် အပြားရှိသော) ထို ကိလေသာစစ်တပ်ကို သတိဂုဏ် ပညာဂုဏ် ဝီရိယဂုဏ် သမာဓိဂုဏ်စသော လက်နက်မျိုးစုံတို့ဖြင့် (မဂ် ၄ ပါးတို့ဖြင့်) တသန္တီ တသန္တီ မွေနှောံ ဖျောက်ဖျက်နိုင်ရကား အရိယာသံဃာတော်များကို “မာရသေန မထန” ဟု ဆိုရသည်။

ဇီကာ။ ။အထဝါ-ခန္ဓာဘိသင်္ခါရ မာရာနံဝိယ ဒေဝပုတ္တမာရဿပိ ဂုဏမာရ ဏေ သဟာယဘာဂူပဂမနတော ကိလေသမလကာယော သေနာတိ ဝုစ္စတိ၊ သာစ တေဟိ ဒိယမုသဟဿဘေဒါ၊ အနန္တဘေဒါဝါ ကိလေသဝါဟိနီ သတိဓမ္မဝိစယဝီရိယ သမထာဒိဂုဏပဟရဏေဟိ ဩဓိသော ဝိမထိတာ ဝိဟတာ ဝိဒ္ဓတ္တာစာတိ မာရသေန မထနာ၊ ဤဒီကာ၌ “သာစ တေဟိ ဝိမထိတာ” ကိုထောက်၍ “မာရဿ+ သေနာ မာရ သေနာ၊ မထိယတေတိ မထနာ၊ မာရသေနာ+ မထနာ ယေဟိတိ မာရသေနမထနာ” ဟု ကတ္တားအနက်ကို အရကောက်ရသော တတိယာ ဗဟုဗ္ဗိဟိပြုပါ။ ကိလေသာစစ်တပ် ၁၀ ပါးသည် သုတ္တနိပါတ် ပဓာနသုတ်၌ လာ၏။ ထို အဋ္ဌကထာ၌ အဓိပ္ပါယ်လည်း အကျယ်ပြု၏။ အကျဉ်းချုပ်ကား -

ကာမာရတိ ခုပ္ပပါသာ၊ တဏှာစ ထိနမိဒ္ဓတာ၊
ဘီရုတာ ဝိစိကိစ္ဆာစ၊ မက္ခော ထခမ္ဘာစ အဋ္ဌမော၊
လာဘော သိလောကော သတ္တာရော၊ မိစ္ဆာလဒ္ဓေါစ ယော ယသော၊
အတ္တုတ္တံသပရဝမ္ဘာ၊ ဒသဓာ မာရသေနကာ။

အမှာ။ ။ “ အရိယသံသံ ” အဖွင့်ကို၎င်း၊ “ သိရသာဝန္ဓေ ” ဟု သိရသာ ထည့် ရခြင်း၏အကြောင်းကို၎င်း ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဇီကာ သံဃာဏာမအဖွင့်၌ ပြထားပြီ။ ထို့ပြင်- “ မာရသေနမထနာနံ ” ဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့် အရိယာသံဃာဖြစ်သော သား ရတနာတို့၏ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာအား လျော်သော အနုဇာတသား၏ အဖြစ်ကိုပြ၏။ [တေက တေသံ ဘဂဝတော အနုဇာတပုတ္တတံ ဒေသေတိ။ - ဇီကာ။ “ အဘထက် သာသော အတိဇာတသား၊ အဘအောက် ညံ့သော အဝဇာတသား၊ အဘနေံ အတူလိုက်သော အနုဇာတသား ” ဟု သား ၃ မျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင် အရိယသာဝကတို့သည် ဘုရားသို့ အစဉ်လိုက်၍ ကိလေသာတို့ကိုဖျက်နိုင်သော အနုဇာတသားများ ဖြစ်ကြသည်-ဟူလို။]

ပဏာမပယောဇဉ်။ ။ ဣတိ-ဤ ဂါထာ ၃ ရပ်ဝယ် ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ပသန္ဓမတိနော - ကြည်လင် ရှင်ပျသော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ ဝါ- ကြည်လင်ရှင်ပျသော စိတ်ရှိသော၊ မေ - ဝါ၏၊ ရတနတ္တယဝန္ဓနာမယံ- ရတနာ ၃ ပါးအပေါင်း၌ ကိုင်းညွတ် ရှိကြီး ရှိခိုးခြင်းစေတနာ ဟူသော၊ ဝါ- ရတနာ ၃ ပါးအပေါင်းကို ချီးမွမ်းကြောင်းစေတနာဟူသော၊ ယံ ပုညံ-အကြင်ဉာဏ သမ္ပယုတ် တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌံ ကုသိုလ်မြတ်သည်၊ (အတ္ထိ-ရှိ၏၊) တဿ(ပုညဿ)- ထိုဉာဏသမ္ပယုတ် တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌံ ကုသိုလ်မြတ်၏၊ အာနုဘာဝေန-အစွမ်းသတ္တိ ဖြင့်၊ ဝါ-အစွမ်းသတ္တိကြောင့်၊ သုဝိဟတန္တရာယော-ကောင်းစွာ ပယ်ဖျောက် အပ်ပြီးသော အန္တရာယ်ရှိသည်၊ ဝါ- အန္တရာယ်ကို ကောင်းစွာပယ်ဖျောက်ပြီး သည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ (“အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ”၌ လှမ်းစပ်။)

x x x x x x x x

ဣတိ မေ။ ။ ဧဝံ ဂါထာတ္တယေန သင်္ခေပတော သကလဂုဏသံကိတ္တနမုခေန (အလုံးစုံသော ရတနာ ၃ ပါး၏ဂုဏ်တော်များကို ထုတ်ဖော်မှုကို အဥျးပဓာနပြုသော အားဖြင့်) ရတနတ္တယဿ ပဏာမံ ကတွာ ဣဒါနိ တံနိပစ္စကာရံ (ထို ပျပ်ဝပ်မှုကိုပြုခြင်း၊ ပြုကြောင်းစေတနာကို) ယထာဓိပေတေ ပယောဇနေ ပရိဏာမေန္တော (အကြင်အကြင် အလိုရှိအပ်သော အန္တရာယ်ကင်းခြင်း အကျိုး၌ ညွတ်စေလို အကျိုးပေးစေလိုသည် ဖြစ်၍) ဣတိမေတိ အာဒိမာဟ။ [နိပစ္စကာရ ပုဒ်ပြီးပုံကို အဋ္ဌသာလိနိ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ဆက်ဥျးအံ-ဣတိ မေဉ္စ ဣတိသဒ္ဓါသည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဂါထာ ၃ ရပ်၌လာသော နည်းကို ညွှန်ပြ၏၊ ထို “ နည်း ” ဟူသည် ကရုဏာသီတလဟဒယ စသော ဂုဏ်တော် များနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသောမြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးခြင်းစသောနည်းတည်း။ [ဣတိ သဒ္ဓေါ နိဒဿနေ၊ တေန ဂါထာတ္တယေန ယထာဝုတ္တနယံ နိဒဿေတိ။-ဋီကာသစ်။] “ မေကို ကတ္တားဟောကြံလျှင် “လဒ္ဓံ-ရအပ်ပြီ” ဟု ထည့်၊ သမ္ပဒါနံကြံလျှင် “အတ္ထိ” ဟု ထည့်၊ သာမိကြံလျှင် “ယံ ပုညံ၌ စပ်” ဟု ဋီကာသစ်၌ ၃ နည်းပြ၏၊ မိမိကား “အတ္ထိ” ကြံယာ သည် သမ္ပဒါနံမဉ္စဟုယုဆ၍ သာမိအနက်ဖြင့် ပုညံ၌စပ်လျက် “အတ္ထိ” ဟု ထည့်သည်။

ပသန္ဓမတိနော။ ။ ပသီဒိယတေ- ကြည်လင်ခြင်း၊ ပသန္ဓာ- ခြင်း၊ ဤသို့ ဋီကာ တို့၌ ဘာဝသာဓနပြုသော်လည်း ပရမတ်တရားကို အရကေဝံရာ၌ ကတ္တုသာဓိ ကရုဏ သာဓိကိုလည်း ပြုနိုင်သည်၊ ပသန္ဓာ+မတိ (စိတ်သည်၊ ဝါ-ပညာသည်) ယဿ အတ္ထိ ဣတိ ပသန္ဓမတိ၊ ထိုစိတ် ထိုပညာဟူသည် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက စိတ်, ထိုစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ပညာတည်း၊ ထိုစိတ် ထိုပညာသည် သဒ္ဓါကြောင့်သာ မက ဝီတိသောမနဿကြောင့်လည်း ကြည်လင်ရှင်ပျလျက်ရှိသည်။

ရတနတ္တယဝန္ဓနာမယံ။ ။ [ရတနတ္တယ၏ပုဒ်နက်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ၌ ပြထားပြီ။] ဝန္ဓနာမယံ၌ မယသည် သုတ္တံသက်သောပစ္စည်းဖြစ်၍ ဒါနမယံ၌ မယ ကဲ့သို့တည်း၊ ဝန္တိယတေ-ရှိခိုးခြင်း၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်း၊ ဝန္ဓနာ-ခြင်း၊ ဤသို့ ရှေး၌ပြခဲ့သော ဝဒီဓာတ်အတွက် ၂ နက် ဖွင့်ကြသည်။ [ဝန္ဓနာ စေတ္ထ ကာယဝစိစိတ္တေဟိ (ရတနာ ၃*ပါး၌ ကိုင်းညွတ်သောကိုယ်, ကရုဏာသီတလဟဒယံ-စသည်ဖြင့် ရွတ်ဆိုသောနှုတ်,

ထို ကိုယ် နှုတ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ရတနာ ၃ ပါး ဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြုသောစိတ် တို့ဖြင့်) တိဏ္ဍိ ရတနာနံ ဂုဏနိန္ဒတာ၊ ထောမနာဝါ။] ရတနတ္တယေ-၌၊ (ဝါ) ရတနတ္တယဿ-ကို + ဝန္တနာမယံ ရတနတ္တယဝန္တနာမယံ။

တနည်း။ ။ “ဝန္တနာ” အရ စေတနာအား သဟဇာတစသောသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုတတ်သော သဒ္ဓါပညာ သတိ ဝိရိယ ဝီတိ သောမနဿ စသော သမ္ပယုတ်တရားစုကို ယူ၍ ထိုတရားအစုတို့သည် ထက်သန်အောင် သိုင်းပိုင်းယှဉ်တွဲ၍ ကျေးဇူးပြုအပ်သော စေတနာကို “ဝန္တနာမယ” ဟု ယူပါ။ ဤအလို မယပစ္စည်းသည် သောဝဏ္ဏမယံ၌ကဲ့သို့ ပကတအနက်၌ သက်၏။ “ဝန္တနာယ + ပကတံ ဝန္တနာမယံ-ရှိခိုးခြင်း ဟူသော သဒ္ဓါပညာသတိဝိရိယစသော သမ္ပယုတ်တရားသည် ကျေးဇူးပြုအပ်သော စေတနာဟူသော” ဟု ပေးပါ။ [အပိစ တဿာ စေတနာယ သဟဇာတာဒေါပကာရကော (သဟဇာတာဒိ + ဥပကာရကော) သဒ္ဓါ ပညာ သတိ ဝိရိယာဒိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မော ဝန္တနာ၊ တာယ ပကတန္တိ ဝန္တနာမယံ၊ ယထာ- သောဝဏ္ဏမယံ ရူပိယမယန္တိ၊ - ဋီကာသစ်။]

ပုညံ။ ။ ပုဇ္ဇဘဝဗလနိဗ္ဗတ္တနတော - ပူဇော်ထိုက်သော သုဂတိဘဝ ပူဇော်ထိုက်သော ကောင်းကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုညံ- ပုညမည်၏။ ဤအလို “ပုဇ္ဇံ ဇနေတိတိ ပုညံ” ဟု ပြု၊ ပုဇ္ဇနောင် ဇနေတိအနက်၌ ဣပစ္စည်း၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ သုတ်ကြီးဖြင့် ဇချေ၊ နလာ၊ ချက်ဥပြု၊ ဒွေဘော်လာ။ [အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိ၌ ပုဇ္ဇသဒ္ဓါပပဒ ဇနဓာတ် ဟု ကိတ်ပုဒ်ကြံ၍ ဇနကို နှံ့ပြုလေ၏။] (တနည်း) အတ္တနော သန္တာနံ (မိမိ ကိန်းရာ ခန္ဓာအစဉ်ကို) ပုနာတိ - သုတ်သင်တတ်၏ (ဖြူစင်အောင် သုတ်သင်တတ်၏)၊ ဣတိ ပုညံ၊ သတ္တတ၌ ပုဓာတ် , ၃ အနုဗန်ရှိသော ဣပစ္စည်းဖြင့် “ပုဏှ” ဟု ရှိ၏။ ပါဠိ၌လည်း “ပု-သောဓေ” ဟူသော ဓာတ်နောင် သုတ်ကြီးဖြင့် ဥညပစ္စည်းသက်၍ “ပုည” ဟု ပြီးစေသင့်၏။ သို့သော် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိ၌ ပုဓာတ် ဣပစ္စည်းကြံ၍ ရုပ်ပြီးစေသည်၊ သဒ္ဓနိတိ၌လည်း ပုဓာတ်ပင်ကြံသည်။

သုဝိဟတန္တရာယော။ ။ ဝိဟညိတ္တာတိ ဝိဟတော၊ သုဠု- ကောင်းစွာ (မိမိအထံ မရောနိုင်အောင် ကောင်းကောင်းကြီး) + ဝိဟတော- အထူးပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးတည်း၊ သုဝိဟတော၊ [အန္တရာယ ပုဒ်ပြီးပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။] သုဝိဟတော + အန္တရာယော ယဿာတိ (ယေနာတိဝါ) သုဝိဟတန္တရာယော၊ ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်လာမည့် အဇ္ဈတ္တဘေးရန် ဗဟိဒ္ဓဘေးရန်များကို ကောင်းစွာ ပယ်ဖျော့ကာကွယ်ပြီး ဖြစ်သည်။ - ဟူလို။ [အာနုဘာဝေန ပုဒ်ကိုလည်း ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ဋီကာ။ ။ ဇတေန (ဤသုဝိဟတန္တရာယောပါဌ်ဖြင့်) အတ္တနောပသာဒသမ္ပတ္တိယာ (မိမိကြည်ညိုပုံ၏ ကောင်းမွန် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်၎င်း) ရတနတ္တယဿစ ခေတ္တဘာဝ သမ္ပတ္တိယာ (ရတနာ ၃ ပါးလုံး၏ ရှိခိုးဘို့ရာ ခေတ်၏ဖြစ်ကြောင်း ဂုဏ်တော်အပေါင်း ၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်၎င်း) တံပုညံ အတ္ထပ္ပကာသနဿ (အနက်ကို ထင်စွာပြခြင်း , အဋ္ဌကထာ စီရင်ခြင်းကို) ဥပဇာတက ဥပဒ္ဒဝါနံ (ကပ်၍ ဖျက်ဆီးတတ်သော ဘေး ဥပဒ္ဒဝေါတို့ကို) ဝိဟနနေ သမတ္ထိတိ ဒဿေတိ။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဂုဏာဘိတ္ထဝနံ ။ ။ ဒီဃသုတ္တင်္ဂိတဿ-ရှည်လျားသော သုတ်တို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော၊ ဝါ-ရှည်လျားသော သုတ်တို့ဖြင့် မှတ်သား အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒီဃဿ- ဒီဃမည်သော၊ နိပုဏဿ - သိမ်မွေ့ နက်နဲထသော၊ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတဿ - မြတ်စွာဘုရားတို့၏ သစ္စပတိဝေဓ ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ သစ္စ ၄ ပါးကို သိကြကုန်သော အရိယာသာဝကတို့ သည် ဖွင့်ပြအပ် ချီးမွမ်းအပ်ထသော၊ ဝါ - မြတ်စွာဘုရား၊ မြတ်စွာဘုရားသို့

x x x x x x x

ဒီဃဿ ။ ။ ဧဝံ ရတနတ္တယဿ နိပစ္စကာရကရဏေ (ယှပ်ဝပ်မှုကို ပြုကြောင်း ပဏာမကို ပြုခြင်း၌) ပယောဇနံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ယဿာ ဓမ္မဒေသနာယ အတ္ထိ သံဝဏ္ဏေတုကာမော၊ တဿာ တာဝ (မဖွင့်မှီ ရှေးဦးစွာ) ဂုဏာဘိတ္ထဝနဝသေန (ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဥပညာပနတ္ထံ (အစွာ သိစေခြင်း အကျိုးငှါ) ဒီဃဿာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ ဆိုလိုရင်းကား- ရတနတ္တယ ပဏာမ၏ အကျိုး ပယောဇနံကို ပြုပြီး၍ ယခုအခါ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၏ဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် ဒီဃဿစသော ဂါထာကို မိန့်သည်။-ဟူလို။

ဒီဃသုတ္တင်္ဂိတဿ ။ ။ ဤဒီဃနိကာယ်၌ လာသော သုတ်တို့သည် အခြားသော မဇ္ဈိမနိကာယ် သံယုတ္တနိကာယ် အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်တို့၌ လာသော သုတ်တို့ထက် ရှည်၏။ ဤသို့ ရှည်လျားသော သုတ်တို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သောကြောင့် ဤနိကာယ်ကို “ဒီဃ+ နိကာယ်” ဟု ခေါ်ရသည်။ ဤစကားဖြင့် “ဒီဃနိကာယ်” ဟူရာ၌ “ဒီဃ” ဟူသော အမည်သည် အနန္တအမည် (အနက်မှန်သို့ လိုက်သောအမည်) ဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။ ထို့ကြောင့် ဤပုဒ်ကို ဒီဃဿ၏ အရင်လည်း ပေး၊ ဟေတုမန္တဝိသေသနလည်းပေး သည်။ [ဒီဃသုတ္တေဟိ+ အင်္ဂုတော-မှတ်သားအပ်သော နိကာယ်တည်း၊ ဒီဃသုတ္တင်္ဂိ တော၊ အင်္ဂုတော (အင်္ဂုတော) သည် ဤနေရာ၌ လက္ခဏာအနက်ဟောတည်း။]

မေးဘွယ် ။ ။ “ဒီဃဿ” ဟူသော ဝိသေသနသည် အာဂမဝရဿ၏ ဝိသေသန ဖြစ်၏။ ထိုနိကာယ်၌ ပါသော သုတ်တို့သာ ရှည်၍ ဒီဃဟု ခေါ်သင့်၏။ အဘယ်ကြောင့် နိကာယ်ကို “ဒီဃ” ဟု ခေါ်ရသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား - အစိတ် အစိတ် သုတ်တို့၏ ဒီဃအမည်ကို အပေါင်းနိကာယ်၌ တင်စားအပ်သော ဧကဒေသုပစာရ (အဝယဝုပစာရ) အားဖြင့် နိကာယ်ကိုလည်း “ဒီဃ” ဟု ခေါ်နိုင်ပါသည်။

နိပုဏဿ ။ ။ နိပုဗ္ဗ ပုဏ္ဏဓာတ်သည် ဓမ္မကိစ္စကရဏ (တရားသဖြင့် ကိစ္စကို ပြုလုပ် ခြင်း) အနက်ဟောဟု ထောမနိမိဆို၏။ “နိဿေသံ-အကြွင်း မရှိအောင်၊ ပုဏ္ဏတိ-ဓမ္မ ကိစ္စကို ပြုတတ်၏။ ဣတိ နိပုဏော ” ဟု ပြ၍ လူကြီးလူကောင်း လူလိမ္မာအနက်ကို ဟော၏။ ထို လူကြီးလူကောင်းသည် သိမ်မွေ့သကဲ့သို့ သိမ်မွေ့သော တရားများကို “နိပုဏ” ဟု ခေါ်ရ၏။ သဏ္ဍဋ္ဌဝါစီ ရုဇ္ဈိ အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကလည်း ကြံကြသေး၏။ ထို သိမ်မွေ့သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စသော တရားတို့ကို ပြသောကြောင့် ဤနိကာယ်ကိုလည်း (အနက်၏ အမည်ကို သဒ္ဓါ၌တင်စားသော ကာရဏူပစာရအားဖြင့်) နိပုဏဟု ချီ ကြူး ရသည်။ [ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒိ နိပုဏတ္ထသမ္ဘာဝတော (သိမ်မွေ့သော အနက်၏ ထင်ရှား ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်) နိပုဏဿ။-ဋီကာ။]

အစဉ်လိုက်၍ သစ္စာ ၄ ပါး တရားကို သိကြကုန်သော အရိယာသာဝကတို့ သည် ဖွင့်ပြအပ်ထသော၊ သဒ္ဓါဝဟဂုဏဿ-ရတနာ ၃ ပါး၌ ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓါကို ဆောင်နိုင်သော ဂုဏ်ရှိထသော၊ အာဂမဝရဿ - မိမိ သူတပါး စီးအပွားတို့၏ လာရာလားကြောင်း ကောင်းမြတ်သောနိကာယ်၏၊ ဝါ-အာဂမ ဟု သမုတ်အပ်သော ဘာရတပုရာဏ် , နရသီဟပုရာဏ် အစရှိသော ကျမ်းတို့ ထက် ကောင်းမြတ်သော နိကာယ်၏။ [အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ၌စပ်။]

x x x x x x x x

အာဂမဝရဿ။ ။အာဂစ္ဆန္တိ အတ္တတ္ထပရတ္တာ ဧတ္တာတိ အာဂမော-မိမိစီးပွား သူတပါး စီးပွားတို့ကို ပြထားသည့်အတွက် ထို စီးပွား ၂ မျိုးတို့၏ လာရာ နိကာယ်၊ တနည်း-အာဂစ္ဆန္တိ အတ္တတ္ထပရတ္တာ ဧတေန ဧတသ္မာဝါတိ အာဂမော၊ ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အထံသို့ ထိုစီးပွား ၂ မျိုးတို့၏ လာကြောင်းလည်း ဖြစ်၊ လာခဲ့ရာလည်း ဖြစ်သော နိကာယ်၊ အာဂမောစ+သော+ဝရောစာတိ အာဂမဝရော။

တနည်း။ ။သာသနာပဆရာတို့စီရင်အပ်သော ဘာရတပုရာဏ် နရသီဟပုရာဏ် စသော ပုရာဏ်ကျမ်းများကို “ အာဂမ ” ဟု သမုတ်ထားကြ၏။ ထိုအာဂမတို့ထက် မြတ်သောကြောင့် ဤနိကာယ်ကို “အာဂမဝရ” ဟု ခေါ်၏။ [အပိစ အာဂမသမ္ပတေဟိ ဗာဟိရကပဝေဒိတေဟိ (သာသနာပဆရာတို့သည် သိစေအပ် ဟောပြအပ်ကုန်သော) ဘာရတပုရာဏကထာ နရသီဟပုရာဏကထာဒီဟိ ဝရောတိပိ အာဂမဝရော။]

ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတဿ။ ။ဗုဒ္ဓါနံ- ဘုရားရှင်တို့၏+ အနုဗုဒ္ဓါ-သစ္စပ္ပတိဝေဓ ဉာဏ်ကို အစဉ်လိုက်၍သိကုန်သော သာဝကတို့တည်း၊ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓါ- တို့၊ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓေဟိ- တို့သည်၊ သံဝဏ္ဏိတော-ဖွင့်ပြအပ်၊ ချီးမွမ်းအပ်သည်တည်း၊ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတော- အပ်သည်၊ ဤနည်း၌ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓအရ အရှင်သာရိပုတြာ စသော သာဝကတို့သာ ရ၏။ “ သံဝဏ္ဏိတ ” အရ၌ကား အနက်ကို ဖွင့်ခြင်း အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ၊ ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း ဂုဏသံဝဏ္ဏနာ ၂ မျိုးရ၏။ သာမညနိဒ္ဒေသနည်း ကြံပါ။ သို့မဟုတ် ဧကသေသကြံပါ။

တနည်း။ ။ဗုဒ္ဓါစ+အနုဗုဒ္ဓါစ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓါ၊ ဤနည်း၌ ဘုရားရှင်နှင့် သာဝကတို့ကို ရ၏။ “ သံဝဏ္ဏိတ ” အရ၌ကား ဖွင့်ပြခြင်းဟူသော အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ ၁ မျိုးသာရသည်၊ မှန်၏- ပါဠိတော်များ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်ပင် ဟိုနေရာ ဒီနေရာဝယ် ပကိဏ္ဏကဒေသနာ အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်တော်မူပြီးဖြစ်၏။ ထို့နောက် သံဂါယနာ တင်ရာကာလ စာပေပို့ချရာ ကာလစသည်တို့၌ အရှင် မဟာကဿပ စသော အနုဗုဒ္ဓ သာဝကတို့က ထပ်၍ ဖွင့်ပြတော်မူကြသည်။ [သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေနေ ဟိ တိဏ္ဏမ္ပိ ပိဋကနံ အတ္ထဝဏ္ဏနတ္ထမော ဘာသိတော၊ ယာ ပကိဏ္ဏကဒေသနာတိ ဝုစ္စတိ၊ တတော သံဂါယ နာဒိဝသေန သာဝကေဟိတိ အာစရိယာ ဝဒန္တိ။]

သဒ္ဓါဝဟဂုဏဿ။ ။အခြားသော နိကာယ်တို့လည်း ရတနာ ၃ ပါး၌ ကြည်ညို ခြင်းကို ဆောင်နိုင်သော ဂုဏ်ရှိကြပါပေကုန်၏။ သို့သော် ဤဒီသနိကာယ်ကား အထူး သဖြင့် ကြည်ညိုခြင်းကို ဆောင်နိုင်သော ဂုဏ်ရှိသောကြောင့် အတိသယ နည်းအားဖြင့် ဤနိကာယ်ကိုသာ “သဒ္ဓါဝဟဂုဏ” ဟု ချီးကျူးရပေသည်။ ချဲ့ဥားအံ၊-ဤနိကာယ်တွင်

အာဂမနဝိသုဒ္ဓိ။ ။ အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ- အနက်ကို ထင်ရှားပြခြင်းအကျိုး
 ငှါ၊ ယာ အဋ္ဌကထာ-အကြင် အဋ္ဌကထာကို၊ အာဒိတော-ရှေးဥျားအစ၊ ပဌမ
 သံဂါယနာတင်ရာအခါ၌၊ ပဉ္စမိ ဝသိသတေဟိ-အရှင်မဟာကဿပ အစရှိ
 သော ငါးရာသော ရဟန္တာတို့သည်၊ သင်္ဂီတာ- ပုဒ်နက်မှန်သရွေ့၊ မကျန်စေ
 အောင်၊ သိမ်း၍ဆိုကာ၊ သံဂါယနာတင်အပ်ပြီ၊ ပစ္စာပိ - ဒုတိယ တတိယ

+ * * + + + + +

ပါဝင်သောမြဟ္မဇာလသုတ်၌ သီလ ၃ မျိုး၊ ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူများကို အကြွင်းမဲ့
 ညွှန်ပြထားခြင်းကြောင့်၎င်း၊ သုတ်မဟာဝဂ္ဂဝယ် မဟာနိဒါနသုတ်၌ ရှေးဘုရားရှင်တို့၏
 ဂုဏ်တော်ကို ညွှန်ပြခြင်းကြောင့်၎င်း၊ သုတ်ပါထေယျဝယ် ပါထိကသုတ်၌ တိတ္ထိတို့ကို
 နှိပ်နင်း၍ မည်သူမျှ ဆန့်ကျင့်ဘက် မတွန်းလှန်နိုင်သော သီဟနာဒ (ရဲရင့်သော တရား
 တော်) ကို မိန့်မြှောက်တော်မူခြင်းကြောင့်၎င်း၊ သမ္ပသာဒနိယ (အနုတ္တရိယ) သုတ်စသည်
 တို့၌ အထူးအားဖြင့် ဘုရားဂုဏ်တော်များကို ထင်ရှားပြခြင်းကြောင့်၎င်း ဤနိကာယ်သည်
 ရတနာ ၃ ပါး၌ အလွန်အကဲ ကြည်ညိုခြင်းကို ဆောင်နိုင်ပါသည်။

အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ ။ ။ ဧဝံ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မဿ အဘိတ္ထဝနံပိ ကတွာ ဣဒါနိ
 သံဝဏ္ဏနာယ သမ္ပတ်ဝက္ခမာနာယ (ယခု ဆိုအပ်လတံ့သော) အာဂမနဝိသုဒ္ဓိံ ဒေသေ
 တံ အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထန္တိ အာဒိမာဟ၊-ဇီကာသစ်။ [ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြ
 ထိုက်သော ဒီသနိကာယ် ပါဠိတော်ဓမ္မကိုလည်း ချီးမွမ်းမှုကိုပြုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယခု
 ဆိုအပ်လတံ့သော သံဝဏ္ဏနာအဋ္ဌကထာ၏ လာခဲ့ရာ အဋ္ဌကထာဟောင်း၏ စင်ကြယ်
 ပုံကို (အရှင်မဟာကဿပ စသော ထေရ်တို့ သံဂီတိ ပြုခဲ့သော အဋ္ဌကထာဖြစ်သည့်
 အတွက် စင်ကြယ်ပုံကို) ပြခြင်းငှါ “အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ” စသော ဂါထာကိုမိန့်သည်။]

အနက်အမျိုးမျိုး။ ။ အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ၌ အတ္ထအရ အနက်အမျိုးမျိုးကို ဇီကာသစ်
 ဖွင့်ပြ၏။ ပါဠိတ္ထ - ပါဠိရှိအတိုင်း သိအပ်သောအနက်၊ ဘာဝတ္ထ - အဓိပ္ပါယ်နက်၊
 [“သဘာဝတ္ထ-ပရမတ္ထသဘောအနက်” ဟုလည်းရှိ၏။] ဥပယုတ္ထ - သိထိုက်သော
 အနက်၊ [“ဂမ္မမာနတ္ထ” နှင့် သဘောတူပင်။] ပါဠာနုရူပတ္ထ-ထိုပါဠိလျောက်အနက်၏
 အလျော်ဖြစ်သောအနက်၊ သာဝသေသတ္ထ- အကြွင်းရှိသောအနက်၊ နိရဝသေသတ္ထ-
 အကြွင်းမရှိသော အနက်၊ နိတတ္ထ - ဆောင်အပ်ပြီးသော (ပြည့်စုံပြီးသော) အနက်၊
 နေယုတ္ထ - မပြည့်စုံသဖြင့် ပုဒ်တပါးကိုဆောင်၍ သိထိုက်သော အနက်၊ ဤသို့ စသော
 အနက်များတည်း။ [ပကာသနတ္ထံ၌ သ ဝိဘတ်ကို အံပြုသောနည်းဖြင့် “ပကာသနတ္ထာ
 ယ” ဟု၎င်း၊ ပကာသနနောင် သ ဝိဘတ်ကို ထံ ပြုသောနည်းဖြင့် “ပကာသနာယဝါ”
 ဟု၎င်း ဇီကာသစ်၌ ၂ နည်းဖွင့်သည်။]

အဋ္ဌကထာ။ ။ ကထိယတိ ဧတာယာတိ ကထာ၊ အတ္ထဿ - အနက်အမျိုးမျိုး
 ကို+ကထာ - ဖွင့်ဆိုကြောင်း ကျမ်းစာတည်း၊ အဋ္ဌကထာ - စာ။ [“တ္ထာနံ ဣယုဂံ”
 ဟူသော သဒ္ဒနိတိ သနိ (၁၀၇) သုတ်ဖြင့် ထွက်ပြီ၊ ဣ ပြုရာ၌ ဣနှင့် ဣအစုံပြီ။]

ယာယတ္ထမဘိဝဏ္ဏေန္တိ၊ ဗျဉ္ဇနတ္ထပဒါနံ၊
 နိဒါန ဝတ္ထုသမ္ပန္နံ၊ သော အဋ္ဌကထာ မတာ။-(ဇီကာသစ်)

သံဂါယနာတင်ရာ နောက်အခါတို့၌လည်း၊ (သတ္တဟိ ဝသိသတေဟိ - အရှင် ယသ အစရှိသော ခုနစ်ရာသော ရဟန္တာတို့သည်၎င်း၊ ဒသဟိ ဝသိသတေဟိ- အရှင် မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ အစရှိသော တထောင်သော ရဟန္တာတို့သည်၎င်း၊) အနုသင်္ဂီတာစ-ပုဒ်နက်မှန်သရွေ့၊ မကျန်စေအောင်၊ သိမ်း၍ဆိုကာ၊ နောက် ထပ်လည်း သံဂါယနာတင်အပ်ပြီ။

x x x x x x x

ယာယ-အကြင် သံဝဏ္ဏနာဖြင့်၊ ဗျဉ္ဇနတ္ထပဒါနံ - သဒ္ဓါ၊ အနက်၊ ပုဒ်တို့သို့ အစဉ် လိုက်သော၊ နိဒါနဝတ္ထုသမ္ပန္နံ- နိဒါန်း၊ ဝတ္ထုတို့နှင့် ဆက်သွယ်ခြင်းရှိသော၊ [နိဒါန်း လည်းပါ၊ ဝတ္ထုကြောင်းလည်းပါသော၊ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာတို့၌ ဝတ္ထုကြောင်းလည်း ပါသည်။] အတ္ထံ-အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ အဘိဝဏ္ဏန္တံ-သေချာကျန၊ ဖိဖိစီးစီး ဖွင့်ပြကြ ကုန်၏။ သော-ဤသံဝဏ္ဏနာကို၊ အဋ္ဌကထာ-အဋ္ဌကထာဟူ၍၊ မတာ-သိအပ်ပြီ။

အာဒိတော၊ ပစ္ဆာ။ ။ပဌမ သံဂါယနာတင်ရာအခါကို “အာဒိတော” ဟု ဆိုသည်။ [တော ပစ္စည်းကို သတ္တမီအနက်၌ သက်။] ဒုတိယ တတိယ သံဂါယနာ တင်ရာအခါတို့ကို “ပစ္ဆာ” ဟု ဆိုသည်။ ပဌမသံဂါယနာတင်ရာ၌ အရှင်မဟာကဿပ စသော ငါးရာသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့တင်တော်မူကြ၏။ ဒုတိယသံဂါယနာတင်ရာ၌ အရှင်မဟာယသထေရ် စသော ခုနစ်ရာသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ တင်တော်မူကြ၏။ တတိယ သံဂါယနာတင်ရာ၌ အရှင် မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ် စသော တထောင်သော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ တင်တော်မူကြ၏။ ထိုသို့ တင်တော်မူကြပုံကို ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌ ကထာ ဗာဟိရနိဒါန်း၌ ပြထားသည်။

ဝသိသတေဟိ။ ။ဆဋ္ဌဘိညတာယ ပရမေန စိတ္တဝသိဘာဝေန သမန္တာဂတတ္တာ (၆ ပါးသောအဘိညာဉ် ရှိကြသည့်အတွက် လွန်မြတ်သော စိတ္တဝသိဘော်နှင့် ပြည့်စုံ ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း) ဈာနာဒိသု ပဉ္စဝိဓ ဝသိတာသမ္ဘာဝတောစ (ဈာန် အစရှိသည်တို့၌ အာဝဇ္ဇန သမာပဇ္ဇန စသော ငါးပါးသော ဝသိဘော်၏ ထင်ရှားရှိ သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း) ဝသိနော၊-ဋီကာ၊ ဝသိနံ+သတာနိ ဝသိသတာနိ။

ဆက်ဥုးအံ - “စိတ္တဝသိဘာဝေန”၌ ဝသိဘာဝ သဒ္ဓါ “ ပဉ္စဝိဓဝသိတာ ”၌ ဝသိတာသဒ္ဓါတို့သည် အနက်တူ သဒ္ဓါတို့တည်း။ “ဝသဓာတ်သည် “အလို” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏”ဟု ထောမနိမိဆို၏။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌ အခြားအနက်များကိုလည်း ပြ၏။ ဝသနံ-လိုလားခြင်း၊ ဝသော- ခြင်း၊ [“အလို”ဖြင့် အလိုအတိုင်း ထားနိုင်ခြင်း တိုင်အောင် ယူပါ။] ဝသော ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဝသိနော၊ စိတ်ကို မိမိအလိုအတိုင်း ထားနိုင်ခြင်းရှိသူ (စိတ်ကို အစိုးရသူ) ကို “စိတ္တဝသိ” ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်၏။ ဈာန် အဘိ ညာဉ် ဖိုလ်စိတ်တို့၌ မိမိအလိုအတိုင်း ဝင်စားနိုင် ထနိုင်သူကို “ ဈာနာဒိသု ဝသိ ” ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဝသိ-မိမိစိတ်၌ အစိုးရခြင်းရှိသူ၊ ဝါ-ဈာန်စသည် တို့၌ အစိုးရခြင်းရှိသူ” ဟု ပေးပါ။ [ရှေးက “ဝသနံ သမတ္တနံ ဝသော၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဝသိနော” ဟူသော အဘိဓာနပုဒ်ပိ ကာသုစိ၌လာသော ဧကေဝါဒဝိဂ္ဂဟကို မှီး၍ “ ဝသိနော-အစွမ်းသတ္တိ ရှိတော်မူကြကုန်သော ရဟန္တာတို့သည် ” ဟု ပေးလေ့ ရှိသောအနက်မှာ အခြေအမြစ် မရှိလှပါ။]

ဒေါသပရိဟရဏ။ ။ပန-ထို သို့ပင် သံဂါယနာ ၃ တန် တင်အပ်ပြီးပါ
 သော်လည်း၊ အထ - သံဂါယနာ ၃ ဖြာ , တင်ပြီးရာကာလမှ နောက်၌၊ (သာ
 အဋ္ဌကထာ - ထို အဋ္ဌကထာကို) [ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ “ သော ” ဟု
 တိုက်ရိုက်ရှိ၏။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ကား “ ယာ ” ဟုပင် ရှိသည်။] (ယသ္မာ-
 အကြံကြောင့်၊) မဟာမဟိန္ဒေန-မဟာမဟိန္ဒမည်သော၊ ဝသိနာ-မိမိစိတ်၌

x x x x x x x

သံဂီတ။ ။အတ္ထံ ပကာသေတံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ (အနက်အဓိပ္ပါယ် မပေါ်လွင်သော
 ကြောင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပေါ်လွင်အောင် ထင်ရှားပြသရာ ဌာန၌) အယံ တေဿ
 အတ္ထော, အယံ တေဿ အတ္ထောတံ သင်္ဂဟေတွာ ဝုတ္တာ (ဤကား ဤပုဒ် ဤဝါကျ၏
 အနက်, ဤကား ဤပုဒ် ဤဝါကျ၏အနက်ဟု သိမ်းယူ၍ဆိုအပ်ပြီ) ။-ဋီကာ၊ သံဂီတ၌
 သံကို “ သင်္ဂဟေတွာ ” ဟု၎င်း, ဂီတကို “ ဝုတ္တာ ” ဟု၎င်း ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိ
 တော်ကို မေး ဖြေပြီးနောက် စုပေါင်း၍ ရှုတ်သကဲ့သို့ အဋ္ဌကထာကို စုပေါင်း၍မရှုတ်ဘဲ
 အနက်အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ကြခြင်းကိုပင် “ အဋ္ဌကထာသံဂါယနာတင်ခြင်း ” ဟု မှတ်ပါ။

အနုသံဂီတစ ပစ္စာပိ။ ။ “ ပစ္စာပိ ” ဟု ရှိနေသောကြောင့် အနုကို “ ပုန ”
 အနက်ဟောဟု မှတ်ပါ။ ပစ္စာပိ၌ ငါဖြင့် ပဌမသံဂါယနာကို ပေါင်း၊ “ ပဌမသံဂါယနာ
 ၌သာ မကသေး, ဒုတိယ တတိယ သံဂါယနာ တင်ရာ၌လည်း သံဂါယနာ တင်အပ်
 ပြီ ” ဟုလို၊ စဖြင့် သံဂီတကိုဆည်း၊ “ အရှင်မဟာကဿပထေရ်တို့ ပဌမသံဂါယနာ
 တင်ရုံသာ မဟုတ်သေး, အရှင် ယသစသည်တို့လည်း ဒုတိယ တတိယ သံဂါယနာတင်
 အပ်ပြီ ” ဟုလို။ [ဝိဖြင့် ကာလကိုပေါင်း၍, စဖြင့် သံဂါယနာတင်ခြင်းကြိယာကို ဆည်း
 သည်။ ဋီကာသစ်၌ကား ပိသဒ္ဓါကိုလည်း သမုစ္စည်း အနက်ဟော ဟု ဆို၍ “ သမုစ္စယ
 ဒ္ဓယဉ္စိ ပစ္စေကံ ကိရိယာကာလံ သမုစ္စိနောတိ ” ဟု ဖွင့်သည်။]

ဒေါသပရိဟရဏ။ ။ “ သံဂါယနာ ၃ တန် တင်အပ်ပြီးသော ရှေးအဋ္ဌကထာ
 ရှိပါလျက် အဋ္ဌကထာသစ်ကိုပြုလျှင် ပုနရတ္ထိဒေါသ နိရတ္ထကဒေါသ ရေံရာသည်မဟုတ်
 လော ” ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိသောကြောင့် ထိုအပြစ်ကိုပယ်ခြင်းငှါ “ သီဟဋ္ဌဒီပံ ပန ”
 စသောဂါထာတို့ကို မိန့်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤဂါထာတို့ကို ဒေါသပရိဟရဏ-အပြစ်ကို
 ပယ်သော ဂါထာ ဟု မှတ်ပါ။ [“ အတ္ထံ ပကာသယံ သာမိ ” တိုင်အောင် မြှော်၍
 တက်သည်။] ဆိုလိုရင်းကား- “ ထို ရှေးအဋ္ဌကထာသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ အရှင် မဟာ
 မဟိန္ဒထေရ်သည် ဇမ္ဗူဒိပ်မှ ဆောင်ယူအပ်, ထိုသို့ ဆောင်ယူပြီးနောက် သီဟိုဠ်ဆရာ
 တို့က သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ထားအပ်သောကြောင့် အခြား ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့အား
 ကျေးဇူးမများတော့ပါ။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာသစ်ကိုစီရင်ပါမည်။ ထိုသို့ စီရင်မှုကြောင့်
 ပုနရတ္ထိဒေါသလည်းမရောက်, နိရတ္ထကဒေါသလည်း မရောံပါ ” ဟုလို။ [ပုန-ထပ်၍ +
 ဥတ္ထိ-ဆိုခြင်းဟူသောအပြစ်၊ နိရတ္ထက-အကျိုးထူးမရှိသော အပြစ်။]

ယသ္မာ တသ္မာထည့်ရပုံ။ ။ “ သီဟဋ္ဌဒီပံ ပန ” စသောဂါထာသည် ဤ အဋ္ဌကထာ
 သစ် စီရင်ခြင်း၏အကြောင်းကို ပြသောဂါထာတည်း။ [တံ ပရိဟရဏေနေဝ ပိ ဣမိ
 သာ သံဝဏ္ဏနာယ နိမိတ္တံ ဒေသတိ-ထို ပုနရတ္ထိဒေါသ နိရတ္ထကဒေါသကို ပယ်ခြင်းဖြင့်

အစိုးရခြင်းရှိသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်သည်၊ ဝါ- ဈာန်အဘိညာဉ် စသည်တို့၌ အစိုးရခြင်းရှိသော ရဟန္တာ အရှင်မြတ်သည်၊ သီဟဋ္ဌဒီပံ - သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ အဘတော - ဇမ္ဗူဒိပ်မှ ဆောင်ယူအပ်ပြီ၊ (အထ - သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆောင်ယူ ပြီးရာ ထိုအခါမှ နောက်၌၊ တမ္ပပဏ္ဍိယေဟိ-သီဟိုဠ်ကျွန်း၌နေသော ထေရ်တို့ သည်၊) ဒီပဝါသီနံ - သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နေလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ အတ္ထုယ- အကျိုးငှါ၊ သီဟဋ္ဌဘာသာယ-သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်၊ ထပိတာ- ထားအပ်ပြီ၊

x x x x x x x

ပင် ဤ အဋ္ဌကထာသစ်ကို စီရင်ရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြရာရောက်၏။] ထို့ကြောင့် “ယသ္မာ” ဟု ဤဂါထာ၌ထည့်၍ “အပနေတွာ” စသော ဂါထာ၌ “တသ္မာ” ဟု ထည့်ရသည်။ [ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌ကား ဤနေရာမျိုး၌ တိုက်ရိုက်ပင် ယသ္မာ တသ္မာပါသည်။]

သီဟိုဠ်ကျွန်း အမည်ရပုံ။ ။ ထိုကျွန်း၏ အနွယ်အဆက်၌ အစဆုံးမင်းသားသည် အဘဖြစ်သော ခြင်္သေ့ကို ဖမ်းယူတတ်သောကြောင့် “သီဟံ+လာတိ ဂဏှာတိ” ဟူသော ဝိဂ္ဂိုဟ်အရ “သီဟဋ္ဌ” ဟု အမည်ရ၏။ [သီဟသဒ္ဓါပပဒ+ လာဇာတ်, အ ပစ္စည်း၊ လကို ဋ္ဌပြီ။] ထို အစဉ်အဆက်မင်းတို့သည် “သီဟဋ္ဌဿ+အပစ္စံ သီဟဋ္ဌော” ဟု အပစ္စတဒ္ဓိတ် ပြု၍ဖြစ်စေ, အမျိုးအနွယ်တူသောကြောင့် သဒိယုပစာရအားဖြင့်ဖြစ်စေ “သီဟဋ္ဌ” ဟု အမည်ရကြ၏။ ထို သီဟဋ္ဌအမည်ရကြသော မင်းတို့၏ နေရာကိုကား “သီဟဋ္ဌာနံ+ နိ ဝါသော သီဟဋ္ဌော” ဟု နိဝါသတဒ္ဓိတ် ပြု၍ဖြစ်စေ, ဌာနီလူတို့၏အမည်ကို ဌာန၌တင် စားသော ဌာနူပစာရအားဖြင့်ဖြစ်စေ “သီဟဋ္ဌ” ဟု ခေါ်ရသည်။-ဋီကာသစ်။

အဘတော•ထ ။ ။ အဘတောတ် ဇမ္ဗူဒိပတော အာနိတာ၊ အထာတိ သံဂီတိ ကာလတော ပစ္စာ၊ အထာတိဝါ မဟာမဟိန္ဒုတ္ထေရေနဘတကာလဘော ပစ္စာ” ဟု ဋီကာသစ်၌ ၂ နည်းဖွင့်၏။ ပဌမနည်းအလို “အဘတော” ၌စပ်၊ “သံဂါယနာ ၃ တန် တင်ရာကာလမှ နောက်၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆောင်အပ်ပြီ” ဟုလို၊ ဒုတိယနည်းအလို “ထပိတာ” ၌စပ်၊ “မဟာမဟိန္ဒုထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆောင်ပြီးရာကာလမှ နောက်၌ သီဟိုဠ်ဆရာတော်တို့သည် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ထားအပ်ပြီ” ဟုလို။ [ဋီကာ ဟောင်း၌ကား နောက်တနည်းသာ ပြ၏။] သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ထားရာ၌ သီဟိုဠ်ကျွန်း သားတို့ သိလွယ် နားလည်လွယ်ခြင်းသည် အကျိုးရတည်း၊ ထို့ပြင်-ထို သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဂိုဏ်းကြီး ၃ ဂိုဏ်းရှိသည်တွင် မဟာဝိဟာရဂိုဏ်း၏ အဖွင့်မှတစ်ပါး အခြားဂိုဏ်းတို့၏ အဖွင့်နှင့် မရောစေခြင်းလည်း အကျိုးတမျိုးပင်တည်း။

ဝသိနာ မဟာမဟိန္ဒေန ။ ။ ဝသိနာကို ရှေ့၌ ဖွင့်ခဲ့သည့်အတိုင်း အနက် ၂ မျိုး ပေးသည်။ ဣဒိဓာတ်သည် ပရမဒ္ဓယရိယ (အလွန် အစိုးရခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ “ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ ကရောတိ - အလွန် အစိုးရခြင်းကို ပြုတတ်၏။ ဣတိ ဣန္ဒော၊ မဟန္တော- ကြီးကျယ်သော+ ဣန္ဒော- အစိုးရသူတည်း၊ မဟိန္ဒော- သူ၊ ဤသို့ မင်းသား ဘဝ၌ “မဟိန္ဒ” ဟု အမည်ရပြီးနောက် ရဟန်းပြုသောအခါ သီလစသော ဂုဏ်အားဖြင့် မြတ်သောကြောင့် “မဟန္တော- မြတ်သော+ မဟိန္ဒော-မဟိန္ဒုထေရ်တည်း၊ မဟာမဟိန္ဒော- မြတ်သော မဟာမဟိန္ဒုထေရ်” ဟု အမည်တော်ဖြစ်သည်။

(တနည်း) ဒီဃသုတ္တန်ကိတဿ-သော၊ ဝါ-ကြောင့်၊ ဒီဃဿ-မည်သော၊ နိပုဏဿ-သော၊ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတဿ-သော၊ ဝါ-သော၊ သဒ္ဓါဝဟဂုဏဿ-သော၊ အာဂမဝရဿ-၏၊ ဝါ-၏၊ အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ - ငှါ၊ ယာ အဋ္ဌကထာ-ကို၊ အာဒိတော-၌၊ ပဉ္စဟိ ဝသိသတေဟိ-တို့သည်၊ (ကိဉ္ဇာပိ)သင်္ဂီတာ-အကယ်၍ကား သံဂါယနာတင်အပ်ပါပေပြီ၊ ပဉ္စာပိ-၌လည်း၊ (သတ္တဟိ ဝသိသတေဟိ-တို့သည်၎င်း၊ ဒသဟိ ဝသိသတေဟိ-တို့သည်၎င်း၊) (ကိဉ္ဇာပိ) အနုသင်္ဂီတာစ-အကယ်၍ကား နောက်ထပ်လည်း သံဂါယနာထင်အပ်ပါပေပြီ၊ ပန-ထိုသို့ပင် သံဂါယနာတင်အပ်ပြီးပါသော်လည်း၊ အထ-၌၊ (သာ အဋ္ဌကထာ-ကို၊ ယသ္မာ- ကြောင့်၊) မဟာမဟိန္ဒေန-သော၊ ဝသိနာ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ သီဟဋ္ဌဒီပံ-သို့၊ အာဘတာ-ပြီ၊ (အထ-၌၊ တမ္ပပဏ္ဍိယေဟိ-တို့သည်၊) ဒီပဝါသိနံ- တို့၏၊ အတ္ထာယ- အကျိုးငှါ၊ သီဟဋ္ဌဘာသာယ-ဖြင့်၊ ထပိတာ-ပြီ။

* + * + + * + +

ဒီပဝါသိနမတ္ထာယ။ ။ဤပါဌကိုလည်း “ထပိတာ” ဟူသော ရှေ့ကြိယာသို့ လှည့်၍၎င်း၊ “အပနေတွာ အာရောပေန္တော” ဟူသော နောက်ကြိယာသို့ လှမ်း၍၎င်း စပ်နည်း ၂ မျိုးကို ငါ့ကာတို့ပြုကြ၏။ ထိုတွင် “ထပိတာ” သို့ လှမ်း၍စပ်ရာ၌ “ဒီပဝါသိ” ဟူသည် သီဟိဋ္ဌကျွန်းသူကျွန်းသားတို့တည်း။ “သီဟိဋ္ဌကျွန်းသူကျွန်းသားတို့ အကျိုးငှါ သီဟိဋ္ဌဘာသာဖြင့် ထားအပ်ပြီ” ဟူလို၊ နောက်သို့ လှမ်း၍စပ်ရာ၌ကား ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းသားနှင့် အခြားကျွန်းသားအားလုံး ပါဝင်သည်။ “ထိုကျွန်းသူကျွန်းသားတို့ အကျိုးငှါ သီဟိဋ္ဌဘာသာကိုပယ်၍ ပါဠိဘာသာကို ပေထက်အက္ခရာတင်မည်” ဟူလို။

ပန၏ အရုစိသံသုစန။ ။ “သီဟဋ္ဌဒီပံ ပန” ၌ ပနသဒ္ဓါသည် အရုစိသံသုစန အနက်ရှိ၏။ အရုစိ - မနှစ်သက်ဘွယ်ကို + သံသုစန - ထင်ရှားပြသော နိပါတ်၊ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့၏ သံဂါယနာ ၃ တန် တင်တော်မူအပ်သော အဋ္ဌကထာ ဖြစ်သည်မှာ အလွန်အားရဘွယ် ကောင်းပါပေ၏။ ပန-သို့သော် သီဟိဋ္ဌကျွန်းသို့ ဆောင်ယူပြီးနောက် သီဟိဋ္ဌဆရာတော်တို့သည် ထို အဋ္ဌကထာဟောင်းကို သီဟိဋ္ဌဘာသာဖြင့် ထားအပ်သည်မှာ (အခြားကျွန်းသားတို့ နားမလည်နိုင်စရာ ဖြစ်သွားသောကြောင့်) နှစ်သက်ဘွယ် မကောင်းတော့ပါ-ဟူလို၊ ထိုသို့ နှစ်သက်ဘွယ် မကောင်းပုံကို “သို့သော်” ဟု အနက်ပေးရသော “ပန” သဒ္ဓါက ထွန်းပြသည်။

ကိဉ္ဇာပိ ထည့်ရပုံ။ ။ဤကဲ့သို့ “ပန” သဒ္ဓါမျိုးရှိရာ၌ ရှေ့ဝါကျသည် မြောက်ပင့်သော အနုဂဟတ္ထ (သမ္ဘာဝနာ) ဝါကျဖြစ်၏။ ဤနေရာ၌လည်း သံဂါယနာ ၃ တန် တင်အပ်ပြီးဖြစ်ခြင်းကို (အားရဘွယ်ကောင်းလှ၍) မြောက်ပင့်ရသည်။ ထိုသို့ မြောက်ပင့်ခြင်းကို ထွန်းပြသော အနုဂဟဇောတက (သမ္ဘာဝနာဇောတက) ကိဉ္ဇာပိသဒ္ဓါလည်း ရှိရ၊ မရှိလျှင် ထည့်ရသည်။ ဤ၌ မရှိသောကြောင့် “ကိဉ္ဇာပိ” ထည့်ကာ အနက်တနည်း ပေးလိုက်ပါသည်။ [ပနသဒ္ဓေါ အရုစိသံသုစနေ၊ တေန ကာမဉ္စ သာ သင်္ဂီတိတ္ထယမာ ရုဋ္ဌာ၊ တထာပိ ပန ဧဝံဘူတာတိ အရုစိယဘာဝံ သံသုစေတိ၊ တဒတ္ထသမ္ပန္နတာယ ပန ပုရိမဂါထာယ ယဉ္စ သင်္ဂီတာ အနုသင်္ဂီတာစာတိ သမနုဂဟတ္ထယောဇနာ သမ္ဘဝတိ၊ အညတ္ထာပိ ဟိ တထာ ဒိဿတီတိ။-ငါ့ကာသစ်။]

အစဉ်လိုက်သော၊ ဝါ- ပါဠိတော်နည်းနာ အသွားအလာအားလျော်သော၊
ဝိဂတဒေါသံ - အသဘာဝနိရုတ္တိဖြစ်သော ဘာသန္တရတို့နှင့် ရောယှက်ခြင်း
ဟူသော အပြစ်မှကင်းသော၊ ဘာသံ-သဘာဝ နိရုတ္တိဖြစ်သော မာဂဓာတာသ
ကို၊ အာရောပေန္တော-ပေထက်သို့ တင်လျက်၎င်း။

ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ- အရှင်မဟာကဿပအစရှိသောထေရ်တို့၏ အနွယ်ကို
ထင်ရှားပြတော်မူတတ်ကုန်သော၊ ဝါ-အရှင်မဟာကဿပအစရှိသောထေရ်
တို့၏ အနွယ်၌ မီးရှူးတန်ဆောင်သဖွယ် ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော၊ သုနိပုဏ
ဝိနိစ္ဆယာနံ- အလွန် သိမ်မွေ့သော အထူးထူးအပြားပြား ဆုံးဖြတ်အပ်သော
ဝိမတိစ္ဆေဒနိကထာရှိတော်မူကြကုန်သော၊ ဝါ-အလွန်ကျွမ်းကျင်သော အထူး
ထူးအပြားပြား ဆုံးဖြတ်တတ်သော ဝိနိစ္ဆယဉာဏ် ရှိတော်မူကြကုန်သော၊
မဟာဝိဟာရေ-မဟာမေဃဝန် ကျောင်းတိုက်ကြီး၌၊ နိဝါသီနံ- အမြဲနေလေ့ရှိ
တော်မူကြကုန်သော၊ ထေရာနံ - တိပိဋကစူဠနာဂ အစရှိသော ထေရ်တို့၏၊
သမယံ-အယူကို၊ အဝိလောမေန္တော-မဆန့်ကျင်စေဘဲ၎င်း။

x x x x x x x x

ဆဝိကို ဆာယာဟု အနက်ဖွင့်ကြသည်။ အနုသည် အနုဂတအနက်ဟော၊ သမာသန္တ
(က)ပစ္စည်းသက်၍ “အနုစ္ဆဝိကာ”ဟု ဖြစ်သည်။ တန္တိနယာယ-ပါဠိတော်၏ နည်း
ဖြစ်သောကြောင့် အသွားအလာ၏၊ ဝါ-အား၊ အနုစ္ဆဝိကာ - တင့်တယ်ခြင်းသို့ အစဉ်
လိုက်သော ဘာသာတည်း၊ တန္တိနယာနုစ္ဆဝိကာ။ [“တင့်တယ်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်”
သည်ကို “လျှောက်ပတ်သည်”ဟု အဓိပ္ပာယ်နက်ပေးကြသည်။ ရှေးကသော် “ အနုစ္ဆဝိ
က- အရိပ်အရောင်သို့ အစဉ်လိုက်သော”ဟု မိမိလည်း ပေးခဲ့၏၊ မကောင်းပါ။]

ဝိဂတဒေါသံ။ ။ပါဠိဘာသာကို “သဘာဝနိရုတ္တိ”ဟု ခေါ်၏။ [သ- ထင်ရှား
ရှိနေသော+ဘာဝ-အထည်ကိုယ်၊ ပရမတ္ထသဘာဝသည် သူ့သဘောမှ မရွေ့လျော
သကဲ့သို့ ပါဠိဘာသာလည်း ဘယ်တော့မှ မပြောင်းမလွဲ မပျောက်ကွယ်နိုင်၊] မာဂဓ
ဘာသာ၏ မပျောက်ကွယ်နိုင်ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ နာမ်အစဉ် ပြထားပြီ၊ အခြား
ဘာသာတို့ကား အပြောင်းအလွဲ အပျက်အစီးရှိကြ ပျောက်ကွယ်နိုင်ကြသောကြောင့်
“အသဘာဝနိရုတ္တိ” မည်၏။ အသဘာဝနိရုတ္တိဖြစ်သော ဘာသာတပါးတို့နှင့် ရော၍
နေခြင်းကို “ဒေါသ”ဟု ခေါ်၍ ထိုသို့ ရောနှောခြင်းမှ ကင်းရှင်းသည်ကို “ဝိဂတဒေါသံ”
ဟု ခေါ်သည်။ [ဝိဂတဒေါသန္တိ အသဘာဝနိရုတ္တိဘာသန္တရ ရဟိတံ။-ဋီကာဟောင်း။
အသဘာဝနိရုတ္တိဘာသန္တရသံကိဏ္ဍဒေါသရဟိတတာယ ဝိဂတဒေါသံ။ - ဋီကာ
သစ်။ ဤအဖွင့်များအတိုင်း အနက်ပေးထားသည်။]

သမယံ၊ အဝိလောမေန္တော။ ။ “သမယံ၊ ပေါ၊ ပကာသယိဿာမိ” တိုင်အောင်
လည်း ကရုဏာပုကာရ (ကျမ်းပြုပုံ အခြင်းအရာ) ကို ပြသော စကားပင်တည်း။ “ဒဿနံ
ဒိဋ္ဌိ လဒ္ဓိတ္ထိ၊ သိဒ္ဓန္တော သမယော ဘဝေ” ဟူသော အဘိဓာန် (၁၆၁) နှင့် အညီ
အသိအမြင် အဆုံးအဖြတ် အယူဝါဒကို “သမယ”ဟု ခေါ်၏။ သမယသဒ္ဓါ၏ အနက်
တို့တွင် ဒိဋ္ဌိအနက်ဟောတည်း။ [ဋီကာ၌ သမယံကို “သိဒ္ဓန္တံ”ဟု ဖွင့်၏၊ သိဒ္ဓေါ (နိစ္စိ

တော) အန္တော ယသ္မာတိ သိဒ္ဓန္တော - ပြီးပြီးသော (ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော) အဘို့ ရှိသောအယူ။] အဝိလောမေန္တောသည် ဝိလောမဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ကရဓာတ်၏ အနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ “ဝိလောမေ” ဟု ဖြစ်သော နာမဓာတ်ဟု ကြံပါ။

မှတ်ချက် ။ ။ “တိပိဋကစူဠနာဂစသော အရှင်မြတ်တို့၏ အယူနှင့် မဆန့်ကျင်စေရ” ဟူသော ဤစကားဖြင့် ဤအဋ္ဌကထာသစ်ဝယ် အတ္ထဒေါသာဘာဝ (အနက် အဖွင့်၏ အပြစ်) မရှိခြင်းကို ပြ၏။ မှန်၏။ - ထို အရှင်တို့၏ အယူနှင့် မဆန့်ကျင်သောကြောင့် ဤ အဋ္ဌကထာသစ်၌ ထိုအရှင်တို့၏ ဝါဒဖြစ်သော ထေရဝါဒများကိုလည်း ပြထားလိမ့်မည်။

ထေရာနံ ။ ။ ထိရာ ဧတေသံ အတ္တိတိ ထေရာ = ခိုင်မြဲသော သီလ, သုတ, ဈာန, ဝိမုတ္တိ (အရဟတ္တဖိုလ်) ဟူသော ဂုဏ်လေးမျိုးရှိသော အရှင်မြတ်တို့တည်း။ ဤကား “စတ္တာရော ဘိက္ခဝေ ထေရကရဏာ ဓမ္မာပေ၊ သီလဝါ၊ ပေ၊ ဗဟုဿုတော၊ ပေ၊ စတုန္ဒံ ဈာနာနံ၊ ပေ၊ အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိ” စသော စတုတ္တံဂုံတ္တရ ပါဠိတော်ကို မှီး၍ ဋီကာသစ် ဖွင့်ပြအပ်သော နည်းတည်း။ ဤနည်းသည် တိပိဋကစူဠနာဂစသော ထေရ်တို့၏ “ထေရ်” ဟူသော အမည်နှင့် လိုက်လျောပုံကို ပြ၏။ ဘာကြောင့်နည်း။ - ဗဟုဿုတ ဂုဏ်အင်္ဂါပါရှိသောကြောင့်တည်း။

ထေရဝံသ ။ ။ ဝံသ (အနွယ်) ဟူသည် အစဉ်အဆက်တည်း။ ဝသတိ နိဝသတိ ဧတေနာတိ ဝံသော = မပြတ်မစဲ စွဲမြဲ တည်နေကြောင်းဖြစ်သော အနွယ်။ ဝသဓာတ်, အပစ္စည်း, နိဂ္ဂဟိတ်လာ။ [ထိရေဟိ သီလက္ခန္ဓာဒီဟိ (သီလ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိ ဉာဏဒဿနဟူသော ဂုဏ်တို့နှင့်) သမန္နာဂတတ္တာ ထေရာ၊ (မဟာကဿပါဒယော) ၊ တေဟိ အာဂတာ အာစရိယပ္ပရမ္ပရာ ထေရဝံသော၊ - ဋီကာ။]

ပဒီပါနံ ။ ။ တပုရိယာပန္နာ ဟုတွာ (ထိုအနွယ်၌ အတွင်းဝင်ကုန်သည်ဖြစ်၍) အာဂမာဓိဂမသမ္ပန္နတ္တာ (ပရိယတ်ပဋိဝေဓဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံကုန်သည့်အတွက်) ပညာပဇ္ဇောတေန တဿ (ထိုအနွယ်ကို) သမုဇ္ဇလနတော ထေရဝံသပဒီပါ။ - ဋီကာ။ ဤအလို “ထေရဝံသံ- အရှင်မဟာကဿပ အစရှိသော ထေရ်တို့၏ အနွယ်ကို + ပဒီပန္နိ - အပြားအားဖြင့် ထင်ရှားပြတတ်ကုန်၏။ ဣတိ ထေရဝံသပဒီပါ” ဟု ပြပါ။ ဤအတိုင်း ပဌမနည်း အနက်ပေးသည်။ ဆိုလိုရင်ကား - “အရှင်မဟာ ကဿပစသော ရှေးထေရ်ကြီးများ၏ အနွယ်ကို “ မိမိတို့ကဲ့သို့ တပည့်ကောင်း အဆက်ဆက် ပေါ်ထွက်ရာ အနွယ်တော်ဖြစ်ကြောင်းကို တိပိဋကစူဠနာဂစသော ထေရ်တို့က ပေါ်လွင် ထင်ရှားအောင် ပြရာရောက်သည်” ဟု ဆိုလိုသည်။

တနည်း ။ ။ တသ္မိံ ဝါ ပဒီပသဒိသာတိ ထေရဝံသပုဒီပါ။ - ဋီကာသစ်။ ဤနည်း အလို “ပဒီပါ ဝိယာတိ ပဒီပါ၊ ထေရဝံသေ + ပဒီပါ ထေရဝံသပုဒီပါ” ဟု ပြ၍ ဒုတိယနည်း အနက်ပေးရသည်။ ဆိုလိုရင်ကား - “တိပိဋကစူဠနာဂ စသော မဟာဝိဟာရ ဝါသီ ထေရ်တို့သည် အာဂမ (ပိဋက) အဓိဂမ (ပတိဝေဓ) နှင့် ပြည့်စုံကြသောကြောင့် အရှင်မဟာကဿပစသော ရှေးရှေး ထေရ်တို့၏ အနွယ်၌ မီးရှူးတန်ဆောင် သဘွယ် တင့်တယ် ထွန်းပကြပေသည်” - ဟူလို။ [ယခုအခါ ဆရာတော်ကြီးများလည်း မိမိတို့ အဆက်၌ ထိုကဲ့သို့ မီးရှူးတန်ဆောင် တပည့်ကြီးများ ပေါ်ထွက်လာအောင် ကြိုးစားတော်မူကြသည်။]

ကျမ်း၏ ပယောဇဉ်တမျိုး။ ။ ပုနပ္ပုနံ - အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ အာဂတံ - လာသော၊ (ဋီကာတို့အလို “ အာဘတံ - ဆောင်ယူအပ်သော ” ဟု ရှိရလိမ့်မည်။) အတ္ထံ - အနက်အဖွင့်ကို၊ ဟိတွာ - ပယ်စွန့်၍၊ သုဇနဿ - သူတော်ကောင်း အပေါင်း၏၊ တုဋ္ဌတ္ထံစ - နှစ်သက်ခြင်း အကျိုးငှါ၎င်း၊ ဓမ္မဿ - ၃ ပါးသော သဒ္ဓမ္မ၏၊ စိရဋ္ဌိတတ္ထုဇ္ဇ - ကြာမြင့်စွာ တည်တန့်ခြင်းအကျိုးငှါ၎င်း၊ အတ္ထံ - အနက်အဖွင့်ကို၊ ပကာသယိဿာမိ - ထင်ရှား ပြပေအံ့။

x x x x x x x

သုနိပုဏဝိနိစ္ဆယာနံ။ ။ “ဝိ+နိစ္ဆယ” ဟု ခွဲ၊ ဝိ+နိ ပုဗ္ဗ-စိဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဝိဝိဓေဟိ-အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်+နိစ္ဆယတေ-ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ဤသို့ ကမ္မသင်္ခယပြုလျှင် “ဝိမတိစ္ဆေဒနိကထာ” ဟု ခေါ်အပ်သော အဆုံးအဖြတ် စကားရပ် ရ၏။ [ဝိမတိ- ယုံမှားသံသယကို+ဆေဒနိ-ဖြတ်တတ်သော+ကထာ - စကား။] ဤအလို “နိပုဏ” သဒ္ဓါသည် “သိမ်မွေ့ (ယဉ်ကျေး)” အနက်ကို ဟော၏။ “သုဋ္ဌ+နိပုဏော သုနိပုဏော၊ သုနိပုဏော+ ဝိနိစ္ဆယော ဧတေသံတိ သုနိပုဏဝိနိစ္ဆယာ” ဟု ပြု၍ ပဌမနည်း အနက်ပေးသည်။ [ဂဏ္ဍိဋ္ဌာနေသု (ခက်ဆစ် ခက်ရာတို့၌) ခိလမဒ္ဓနာကာရေန (ငြောင့် တံသင်းကို နှုတ်ပယ်သောအခြင်းအရာအားဖြင့်= ဝိစိကိစ္ဆာငြောင့်ကို နှုတ်ပယ်သည့်အနေအားဖြင့်) ပဝတ္တာ ဝိမတိစ္ဆေဒနိကထာ။]

တနည်း ။ ။ “ဝိနိစ္ဆိနာတိတိ ဝိနိစ္ဆယော” ဟု ကတ္တုသင်္ခယပြုလျှင် ပြအပ်ခဲ့သော ဝိမတိစ္ဆေဒနိကထာကို အာရုံပြုသော ဝိနိစ္ဆယဉာဏ်ရ၏။ ဤနည်း၌ နိပုဏသဒ္ဓါသည် ဆေက (ကျမ်းကျင်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ “ ဝိနိစ္ဆယ (ဆုံးဖြတ်မှု) ပြုရာ၌ အလွန် ကျွမ်းကျင်တော်မူကြသည် ” ဟူလို။ [ဤစကားရပ်ဖြင့် “ယခု အဋ္ဌကထာသစ်၌ပါသော အဆုံးအဖြတ်သည် အရှင်မဟာကဿပ စသော ထေရ်တို့ အစဉ်အဆက် ဆောင်ရွက်လာသော မဟာဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်းသား ထေရ်တို့၏ အဆုံးအဖြတ် ဖြစ်သောကြောင့် ပမာဏပြုလောက်သော အဆုံးအဖြတ်ဖြစ်သည် ” ဟု ပြသည်။]

ပုနပ္ပုနာဂတံ။ ။ ရှေး မဟာအဋ္ဌကထာဖွင့်နည်းသည် ဝိနည်းပါဠိတော်ဝယ် ပဒဘာဇနီဖွင့်နည်းနှင့် တူ၏။ ဝိနည်း၌ “ယော ပန ဘိက္ခု” ကို ပဌမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်၏ ပဒဘာဇနီလည်း ဖွင့်၏။ ဒုတိယ တတိယ ပါရာဇိကစသော နောက်နောက် သိက္ခာပုဒ်များ၌လည်း ထပ်၍ထပ်၍ ဖွင့်၏။ ရှေး မဟာအဋ္ဌကထာလည်း ထို့အတူပင် ဖွင့်အပ်ပြီး အနက်ကို ထပ်၍ထပ်၍ ဖွင့်လေ့ရှိ၏။ ဤ အဋ္ဌကထာသစ်၌ကား ထိုသို့ မထပ်စေရအောင် ရှေးက ဖွင့်အပ်ပြီးအနက်ကို နောက်ထပ် မဖွင့်တော့ဘဲ ပုနရတ္ထိဒေါသ ဂန္ထ ဂရုဒေါသမှ ရှောင်ကွင်း၍ ကျဉ်းနိုင်သမျှ ကျဉ်းအောင် စီစဉ်ပါမည်- ဟူလို။

သုဇနဿစ တုဋ္ဌတ္ထံ ။ ။ ကရဏပ္ပကာရ (ကျမ်းပြုပုံ အခြင်းအရာ) ကို ပြရာ အခင်းဝယ် ကျမ်း၏ အကျိုးပယောဇဉ်ကိုပါ ထည့်၍ “ဒီပဝါသီနမတ္တာယ - ဇမ္မုဒိပ် ကျွန်းသားတို့၏ အကျိုးငှါ” ဟု ပြခဲ့၏။ ယခုအခါ ထိုအကျိုးအပြင် အခြားသော အကျိုးပယောဇဉ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ သုဇနဿစ တုဋ္ဌတ္ထံ ” ဟု မိန့်သည်။ စ သဒ္ဓါ သမ္ပိဏ္ဍန (သမုစ္စယ) ဇောတကတည်း။ “သုဇန - သူတော်ကောင်းတို့၏ အကျိုး” ဟု

ဂန္ထ ဂရုဒေါသ ပယ်ပုံ။ ။ပန-ဂန္ထဂရု၊ ကျမ်းလေးမှုကို၊ ယခု အနေ၊ ပယ်ခဲ့ပေအံ့၊ သီလကထာ-သီလနှင့်စပ်သောစကား၎င်း၊ ဓုတဓမ္မာ-ကိလေသာ ကို၊ လျှင်ခါတတ်သော တရားတို့၎င်း၊ သဗ္ဗာနိ - ပါဠိ အဋ္ဌကထာ , ကျမ်းလာ ဥဿုံ , အလုံးစုံကုန်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိစေဝ - လေးဆယ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ ၎င်း၊ စရိယာဝိဓာန သဟိတော - စရိုက်တို့၏သဘော အစရှိသည်ကို စီရင်ခြင်း နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဈာနသမာပတ္တိ ဝိတ္ထာရော-ဈာန်သမာပတ်အကျယ်၎င်း။

x x x x x x x x

ဆိုသောကြောင့် “ဤ အဋ္ဌကထာသစ်သည် ဇမ္ဗူဒိပ် သုဇနအတွက်သာ မက၊ သုဇနတွင် ပါဝင်ကြသော သီဟိုဠ်ထေရ်တို့၏ အကျိုးလည်းဖြစ်ပါသည်” ဟု ပြသည်။ ဘာကြောင့် နည်း-ဤ အဋ္ဌကထာသစ်က သင်ယူပို့ချ၍ လွယ်ကူသည့်အတွက် ထို သီဟိုဠ်ကျွန်းသား တို့အားလည်း ကျေးဇူးများသောကြောင့်တည်း။

ဋီကာ။ ။သုဇနသမာပတ် စ သဒ္ဓေါ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထော၊ တေန န ကေဝလံ ဇမ္ဗူဒီပ ဝါသီနမေဝ အတ္ထာယ၊ အထခေါ သာဓုဇနတောသနတ္ထဉ္ဇာတိ သမုစ္စိနောတိ၊ တေနေဝ စ တမ္ပပဏ္ဍိဒီပဝါသီနမ္ပိ အတ္ထာယာတိ အယမတ္ထော သိဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ဥဂ္ဂဟဏာဒိ သုကရတာယ တေသမ္ပိ ဗဟူပကာရတ္ထာ။ [ဋီကာသစ်၌ကား “စသဒ္ဓေါ သမုစ္စယတ္ထော” စသည်ဖြင့် ဆို၏။ မြန်မာတို့က စကို သမုစ္စယဇောတက ဟု ခွဲရိုးရှိဘောကြောင့် ထို အတိုင်း ဆိုဟန်တူသည်။]

စိရဋ္ဌိတတ္ထံစ ဓမ္မဿ။ ။ ဤ၌ စ သဒ္ဓေါဖြင့် ရှေ့၌ ပြအပ်ခဲ့သော အကျိုး ၂ ပါးကို ပေါင်းသည်။ ဒီပဝါသီအတ္ထ၊ သုဇနတုဋ္ဌိအတ္ထ အကျိုး ၂ မျိုးသာ မက၊ သဒ္ဓမ္မ ၃ ရပ်၏ ကြာရှည်တည်တံ့ခြင်းအကျိုးလည်း ရှိသည်-ဟူလို၊ ချဲ့ဥားအံ့— အဋ္ဌကထာ ဟူသည် ပါဠိတော်၏ပုဒ်မျဉ်းကို၎င်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း မှန်ကန်အောင်ဖွင့်ပြသောကျမ်းစာ ဖြစ်၏။ ပုဒ်ပါဠိ အက္ခရာ အနက်အဓိပ္ပါယ် မှန်ကန်လျှင် ကျင့်နည်းပတ်ပတ် မှန်ကန်၍ ပတ်ဝေစတိုင်အောင် ကျေးဇူးပြုနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤ အဋ္ဌကထာသည် ပရိယတ်ပါဠိ တော် သဒ္ဓမ္မကို ကြာရှည်တည်အောင် ထားနိုင်ရုံမက၊ ပတ်ပတ် ပတ်ဝေစသဒ္ဓမ္မကိုလည်း ကြာရှည်စွာ တည်အောင် ထားနိုင်ပါသည်။ [ဒွေ မေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မဿ ဌိတိ ယာ အသမ္မောသာယ အနန္တရဓာနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ကတမေ ဒွေ၊ သုနိက္ခိတ္တံ- ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာထားအပ်သော၊ ပဒပျဉ္ဇနံစ- ပုဒ်မျဉ်း၎င်း၊ သုနိတော-ကောင်းစွာ ဆောင်အပ် (လွယ်ကူစွာသိအပ်) သော၊ အတ္ထောစ-အနက်အဖွင့်၎င်းတည်း၊-အင်္ဂုတ္တရ ဒုက။]

သီလကထာ စသည် ။ ။ ကျမ်း၏ အကျိုးပယောဇဉ်ကို ပြပြီး၍ 'ယခုအခါ အဋ္ဌ ကထာသစ်၏ ဂန္ထ ဂရု (ကျမ်း၏ ကြီးလေး ကျယ်ဝန်းမှု) အပြစ်ကို ပယ်လိုသောကြောင့် သီလကထာ စသည်ကို မိန့်သည်။ မှန်၏- “သီလကထာ စသည်တို့ကို ဤ အဋ္ဌကထာ၌ အကျယ် မစီရင်တော့” ဟု ဆိုသဖြင့် “ဤ အဋ္ဌကထာသစ်သည် ကြီးလေး ကျယ်ဝန်းမည် မဟုတ်ပါ” ဟု ဆိုရာရောက်သည်။ [ဂန္ထဿ - ကျမ်းဂန်၏+ဂရု- (ကျယ်ဝန်းသည့် အတွက်) ကြီးလေးသည်၏အဖြစ်တည်း၊ ဂန္ထဂရု-အဖြစ်၊ ဂရု၌ ဘာဝပွဲဓာနကြံ။]

သဗ္ဗာ-လောကီ လောကုတ္တရာ, ၂ ဖြာ ဥဿုံ, အလုံးစုံကုန်သော၊ အဘိညာ
 ယောစ-အဘိညာဉ်တို့၎င်း၊ ပညာသင်္ကလန နိစ္ဆယောစေတ- ပညာကို ပေါင်း
 ရုံး၍ ဆုံးဖြတ်ကြောင်းစကား၎င်း၊ ခန္ဓစာတယတနိဗ္ဗိယာနိ - ခန္ဓာ, ဓာတ်,
 အာယတန, ဣန္ဒြေတို့၎င်း၊ အရိယာနိ- အရိယာအဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊
 စတ္တာရိ-၄ ပါးကုန်သော၊ သစ္စာနိစေတ-သစ္စာတို့၎င်း၊ သုပရိသုဒ္ဓနိ ပုဏနယာ-

x x x x x x x

တနည်း။ ။ “ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကို ဤ အဋ္ဌကထာသစ်၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ဖြင့် ယူကြ
 ကြည့်ရှုကြပါလေ” ဟု ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့အား နည်းဥပဒေသကို ညွှန်ပြ၍ ထို ဝိသုဒ္ဓိ
 မဂ်၌ အကျယ် စီရင်အပ်ခဲ့ပြီးသော သီလကထာ စသည်ကို အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်ပြလို
 သောကြောင့် သီလကထာ စသည်ကို မိန့်သည်။ မှန်၏-ဤ သီလကထာစသော စကား
 တို့သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌လာသော သီလနိဒ္ဒေသ ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသ စသည်တို့၏ ဥဒ္ဓေသခေါင်းစဉ်
 များ ဖြစ်ကြသည်။

ဆက်ဥပုအံ - သီလကထာတိ စာရိတ္တ ဝါရိတ္တာဒိဝသေန သီလဝိတ္တာရကထာ၊
 ဤစကားဖြင့် သီလနိဒ္ဒေသ၏ ဥဒ္ဓေသကို ပြ၏။ ဓုတဓမ္မာတိ ဝိဇ္ဇာပါတိကင်္ဂါဒယော တေ
 ရသ ကိလေသ ဓနနကဓမ္မာ၊ (ကိလေသာတို့ကို လှုပ်ခါတတ်သောတရားတို့)၊ ဤ
 စကားဖြင့် ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသ၏ ဥဒ္ဓေသကိုပြ၏။ “ကမ္မဋ္ဌာနာနိစေတ သဗ္ဗာနိ” ဖြင့် ပထဝီ
 ကသိဏနိဒ္ဒေသစသော နိဒ္ဒေသ၏ ဥဒ္ဓေသကိုပြ၏။ [ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ အာကာသ
 နှင့် အာလောကကသိုဏ်း မပါဘဲ ၃၀ ပါးသာ ပါ၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ထိုကသိုဏ်း ၂ ပါး
 ပါ၏။ ထို ၂ မျိုးလုံးကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ပြထားသောကြောင့် “သဗ္ဗာနိ” ဟု ဆိုသည်။]

စရိယာ ဝိဓာန၊ ပေ၊ ဝိတ္တာရော။ ။ ရာဂစရိတာဒိနံ သဘာဝါဒိဝိဓာနေန သဟ
 ပဝတ္ထော၊ ဤ စရိယာဝိဓာနသဟိတောပါဌ်ဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာနဂဟဏနိဒ္ဒေသ၏ ဥဒ္ဓေသကို
 ပြသည်ဟု ယူသင့်၏။ မှန်၏-ထိုနိဒ္ဒေသ၌ “ရာဂစရိတ်ရှိသူသည် ဣရိယာပုထ်လေးပါး၌
 ယဉ်ကျေး၏” စသည်ဖြင့် သဘော စသည်ကို စိစစ်ထားသည်။ ဤပုဒ်ကား “ဈာန
 သမာပတ္တိ ဝိတ္တာရော” ၏ ဝိသေသနတည်း။ ထိုတွင် ဈာနဟူသည် ရူပဈာန် ၄ ပါးတည်း၊
 သမာပတ်ကား အရူပသမာပတ်တည်း။ တနည်း - ဝသီဘော်မမြောက်သေးဘဲ ရအပ်
 ကာမျှဖြစ်သော ရူပ အရူပဈာန်ကို “ဈာန” အရ ယူ၍ သမာပဇ္ဇနဝသီဘော်မြော်သဖြင့်
 အလိုရှိတိုင်း ဝင်စားအပ်သောဈာန်တို့ကို “သမာပတ်” ဟု ခေါ်သည်။ တနည်း -
 လောကီဈာန်တို့ကို “ဈာန” ဟု ခေါ်၍၊ လောကုတ္တရာဖိုလ်နှင့် နိရောဓသမာပတ်ကို
 “သမာပတ္တိ” ဟု ခေါ်သည်။ ဤ “ဈာနသမာပတ္တိ ဝိတ္တာရော” ဖြင့် ဈာန်သမာပတ်
 အကျယ်၏ ဥဒ္ဓေသကို ပြသည်။

သဗ္ဗာစ အဘိညာယော။ ။ လောကီအဘိညာဉ် ငါးပါး၊ လောကုတ္တရာ အာသဝ
 ကွယ အဘိညာဉ် တပါး၊ ဤ ၆ ပါးလုံးကို ယူစေလို၍ “သဗ္ဗာ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။
 ဤပါဌ်ဖြင့် ဣဒ္ဓိဝိဓနိဒ္ဒေသစသော အဘိညာနိဒ္ဒေသ၏ ဥဒ္ဓေသကိုပြသည်။

ပညာသင်္ကလန နိစ္ဆယော။ ။ သံပုဗ္ဗ+ကလဓာတ်သည် ဧကတြဋ္ဌိကရဏ- တခု
 တည်းသောအရာ၌ မတည်သော်လည်း တည်သကဲ့သို့ ပြုခြင်း (ပေါင်းခြင်း) အနက်ဟော
 ဟု ထောမနိမိဆို၏။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌လည်း “ဉာဏဝိဘင်္ဂါဒိသု အာဂတနယေန

အလွန် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော သိမ်မွေ့သော ကေတု အစရှိသောနည်းရှိသော၊ ပစ္စယာကာရဒေသနာ-ပစ္စည်းတို့၏ အခြင်းအရာသတ္တိကို ဆိုရာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကထာဂင်း၊ အဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂါ-မလွတ်သော ပါဠိတော်ဟူသော လမ်းကြောင်း ရှိသော၊ ဝါ-မလွတ်သော ပါဠိတော်အစဉ်ရှိသော၊ ဝိပဿနာဘာဝနာစေတ- ဝိပဿနာဘာဝနာဂင်း။

x x x x x x x x

(ဉာဏဝိဘင်း ပါဠိတော်စသည်၌သာသော ကေဝိဓညဏဝတ္ထု၊ ဒုဝိဓညဏဝတ္ထု အစ ရှိသောနည်းဖြင့်) ပညာယ (ကို) သက်လေတွာ သမ္ပိဏ္ဏေတွာ နိစ္ဆယော” ဟု ဖွင့်သည်။ ဤစကားဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ကေဝိဓညဏစသည် မပါသော်လည်း ထို ပညာအားလုံးကို ပေါင်း၍ ဆုံးဖြတ်ကြောင်းစကားများ ပါသည်ဟု ပြ၏။ သက်လ နေန-အပေါင်းအားဖြင့် (ပေါင်း၍) + နိစ္ဆယော - ဆုံးဖြတ်ကြောင်းစကားတည်း။ သက်လနနိစ္ဆယော- ကား၊ ပညာယ+ သက်လနနိစ္ဆယော - တည်း၊ ပညာသက်လန နိစ္ဆယော-ကား၊ ဤသို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏။ နိဿယ၌ အဓိပ္ပါယ်ပေါ်အောင်ပေးထားသည်။ [“ပညာသက်လ ဝိနိစ္ဆယော” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။ သင့်သည်သာ၊ “ပညာသက်ဟ” ဟု ရှိသည်ကား အဖွင့်များနှင့် မညီ။]

ခန္ဓာ၊ ပေ၊ နိပုဏနယာ ။ ။ ဤပါဌတို့ဖြင့် ခန္ဓနိဒ္ဒေသ စသည်တို့၏ ဥဒ္ဓေသကို ပြ၏။ ထိုတွင် “သုပရိသုဒ္ဓ နိပုဏနယာ” သည် “ပစ္စယာကာရဒေသနာ” ၏ ဝိသေသန တည်း။ “ဟေတုစသော ပစ္စည်းတို့၏ + အခြင်းအရာ” ဟူသည် ထိုပစ္စည်းတို့၏ သတ္တိ တည်း။ ထိုပစ္စယာကာရကိုဆိုရာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကထာကိုပင် “ပစ္စယာကာရ ဒေသနာ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုဒေသနာသည် နိကာယန္တရ လဒ္ဓိတို့နှင့် မရောသောကြောင့် သုပရိသုဒ္ဓ လည်း ဖြစ်၏။ အာရမဏသန ကိစ္စသန စသည်တို့၏အဖြစ်ဖြင့် တစုတည်း တတွဲတည်း တခဲတည်းဖြစ်နေသောကြောင့် ယခုဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အစုကို ခွဲစိတ်ဘို့ရန် ခဲယဉ်းလှ သော်လည်း ခွဲစိတ်၍ ပြထားသောကြောင့် နိပုဏလည်းဖြစ်၏။ ကေတုနည်း နာနတ္တ နည်းစသော နည်း ၄ မျိုးလည်း ပါရှိ၏။ [ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အဖွင့်ကို ကြည့်ပါ။]

အဝိမုတ္တ၊ ပေ၊ ဘာဝနာစေတ။ ။ ဝိပဿနာဘာဝနာကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အကျယ် ပြထား၏။ ထိုသို့ပြရာ၌ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စသည်တို့၌လာသောနည်းကိုယူ၍ ပြထားသော ကြောင့် မိမိ၏လမ်းစဉ် မဟုတ်ဘဲ ပါဠိတော်၏ လမ်းစဉ်ဖြစ်ရကား အဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂ ဖြစ်သည်။ [ဤနည်း၌ မဂ္ဂသဒ္ဓါသည် ပါဠိတော်ဟူသော အကြောင်းကို ဟော၏။ ထို အကြောင်းဟူသည် ထိုထိုအနက်ကို သိခြင်း၊ သစ္စာကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း၏ အကြောင်း တည်း။] တနည်း-မဂ္ဂသဒ္ဓါသည် ပကတိလမ်းနှင့်တူသော အစဉ်အဆက်ကို ဟော၏။ ဤနည်း၌ “တန္တိမဂ္ဂ - ပကတိလမ်း၏ အစဉ်နှင့်တူသော ရှည်လျားသော ပါဠိတော် အစဉ်အဆက်” ဟု အနက်မှတ်ပါ။]

ဗိမာန်သစ် ။ ။ ပဋိသမ္ဘိဒါဒိသု အာဂတနယံ အဝိသဇ္ဇိတွာဝ ဝိစာရိတတ္တာ အဝိမုတ္တော တန္တိမဂ္ဂေါ ယဿာတိ အဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂါ၊ မဂ္ဂေါတိစေတ္ထ ပါဠိသင်္ခါတော ဥပါယော တံတဒတ္တာနံ အဝဗောဓဿ၊ သစ္စပတိဝေဓဿ ဝါ ဥပါယဘာဝတော၊ ပဗန္ဓောဝါ ဒိသဘာဝေန ပကတိမဂ္ဂသဒ္ဓိသတ္တာ။

ဣတိ - ဤဆိုအပ်ပြီးသော၊ သဗ္ဗံ - အလုံးစုံကို၊ ယသ္မာ - အကြံကြောင့်၊
 ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ မယာ-ငါသည်၊ သုပရိသုဒ္ဓံ-အလွန်သန့်ရှင်းစင်ကြယ်
 စွာ၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ)၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ သီလကထာ
 စသော အလုံးစုံ၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အလွန်သန့်ရှင်းစွာဆိုအပ်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 ဘိယျော- အလွန်၊ ဝါ - ကျယ်ကျယ်ဝန်းဝန်း၊ တေ-ဤ သီလကထာစသော
 အလုံးစုံကို၊ ဣမ - ဤဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌၊ န ဝိစရယိဿာမိ - မစီရင်
 တော့အံ့။

x x x x x x x

ဣတိ ပန သဗ္ဗံ။ ။ “ဣတိသဒ္ဓေါ ပရိသမာပနေ (ပြီးဆုံးခြင်းအနက်၌)၊ ယထာ
 ဥဒ္ဓိဋ္ဌဿ ဥဒ္ဓေသဿ ပရိနိဋ္ဌတတ္တာ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဣတိ-ဤဆိုအပ်
 ပြီးသော၊ သဗ္ဗံ - ကို” ဟု ပေးရသည်။ “ ပနာတိ ဝစနာလင်္ကာရမတ္ထံ , ဝိသံ အတ္ထာ
 ဘာဝတော - အနက်သီးခြားပေး၍ မရသောကြောင့် ပနသဒ္ဓါသည် စကားတန်ဆာ
 မျှသာ ဖြစ်၏ ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သော်လည်း “ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ ” ဟု ပြတ်ပြီး
 စကားကို ဆက်၍ ဂန္ထဂရုအဖြစ်ကို ပယ်မြစ်သောစကားဖြစ်သောကြောင့် ဆရာတို့က
 “ဝါကျာရမ္မဇောတက” ဟု ယူတော်မူကြသည်။ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ ပနကို အနက်
 ပေးထားပါသည်။

သုပရိသုဒ္ဓံ။ ။ ပဒတ္ထသံကိဏ္ဍဿ ဝတ္တဗ္ဗဿစ အဝုတ္တဿ အဝသေသဿ အ
 ဘာဝတော သုပိညေယျဘာဝေန သုပရိသုဒ္ဓံ-ဋီကာသစ်၊ “ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ထိုအလုံးစုံကို
 အလွန်စင်ကြယ်စွာ ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီ” ဟုရာ၌ ပုဒ်အနက်တို့၏ ရောဟက်ရှုပ်ပွေခြင်း၏ မရှိခြင်း
 ကြောင့်၎င်း , ဆိုထိုက်လျက် မဆိုဘဲ ချန်ထားအပ်သောအရာ၏ မရှိခြင်းကြောင့်၎င်း ,
 အလွန်သိလွယ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့သည်ကို “ အလွန်သန့်ရှင်းစွာ ” ဟု ဆို၏။
 [ဤပုဒ်ကို “သဗ္ဗံ” သို့ ပြန်လှည့်၍စပ်ရသော နာမဝိသေသနည်း, “ဝုတ္တံ” ၌ စပ်ရသော
 ကြိယာဝိသေသနည်း-ဟု ၂ နည်းပြသော်လည်း နောနည်းကိုသာ နိဿယ၌ပေးထား
 ပါသည်။ ပဌမနည်းအလို “ဣတိ-ဤဆိုသော၊ သုပရိသုဒ္ဓံ-အလွန်သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊
 သဗ္ဗံ-ကို” ဟု ပေးပါ။]

တသ္မာ ဘိယျော၊ ပေ၊ သာမိ။ ။ “ဘိယျော- အလွန်၊ ဝါ-အကျယ်၊ န ဝိစရယိ
 သာမိ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “သီလကထာစသည်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကဲ့သို့ အကျယ်စီရင်လျှင်
 ပုနရုတ္တိဒေါသ, ပုဂန္ဓဂရုဒေါသ ရောက်စရာရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အကျယ်စီရင်တော့ဘဲ
 ပုဒ်အနက်မျှလောက်ကိုသာ စီရင်တော့မည် ” ဟု ဆိုရာရောက်သည်။ [ဘိယျောတိ
 အတိရေကံ၊ အတိဝိတ္ထာရန္တိ အတ္ထော၊ ဧတေန ပဒတ္ထမတ္တမေဝ ဝိစရယိဿာမိတိ
 ဒသေတိ။]

မှတ်ချက်။ ။ “ဝိစရယိဿာမိတိစ ဂါထာဘာဝတော (အရိယာဂါထာ၏အဖြစ်
 ကြောင့်) န ဝုဒ္ဓိဘာဝေါ (စဉ် စာဟု ဝုဒ္ဓိမဖြစ်ခြင်း) ဣတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊
 ထိုအလို “နေတံ” ဟု ရှိမှ ဆန်းတည့်သည်၊ “နတံ” ဟု ရှိလျှင်ကား “ဝိစရယိဿာမိ”
 ဟု စာ၌ ဒီဃရှိမှ ဆန်းတည့်မည်။

အဝိစာရဏ ကာရဏ။ ။ဟိ-ကေန် အကြောင်း၊ ထပ်လောင်း၍ ပြုစု
 အံ့၊ သေ(သေသ)ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ-ဤ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်သည်၊ စတုန္ဒမိ - ၄ ရပ်လုံးလည်း
 ဖြစ်ကုန်သော၊ အာဂမာနံ - နိကာယ်ကြီးတို့၏၊ မဇ္ဈေ- အလယ်၌၊ ဌတွာ-
 တည်၍၊ တတ္ထ-ထို နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်တို့၌၊ ယထာဘာသိတံ- အကြင် အကြင်
 မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော၊ ဝါ-အကြင်အကြင် အဋ္ဌကထာ
 ဆရာတို့သည် ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော၊ အတ္ထံ - အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ပကာသယိ
 သတိ-ထင်ရှားပြနိုင်လိမ့်မည်၊ ဣစ္စေဝ - ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်၊ (မယာ)
 သေ(သေသ)ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ-ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကို၊ ကတော-ပြုစီရင်အပ်ပြီ၊ (တသ္မာ-
 ထို ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ်၏ နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်တို့၏အလယ်၌တည်၍
 ထို နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်တို့၌ ယထာဘာသိတံ အနက်ကို ထင်ရှားပြနိုင်လိမ့်မည်
 ဟု နှလုံးသွင်း၍ စီရင်အပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧတံ - ဤ သီလကထာ အစရှိ
 သော အလုံးစုံကို၊ ဣဓ- ဤ အဋ္ဌကထာသစ်၌၊ ဘိယျော- အလွန်၊ ဝါ-ကျယ်
 ဝန်းစွာ၊ န ဝိစရယိဿာမိ-မစီရင်တော့အံ့၊) တသ္မာ-ထို ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့

x x x x x x x

မဇ္ဈေ၊ပေ၊အာဂမာနံ ဟိ။ ။ဣဒါနိ တဿေဝ အဝိစာရဏဿ ဧကန္တကာရဏံ
 နိဒ္ဒါရေန္တော (ယခုအခါ ထို အကျယ် မစီရင်ခြင်း၏ ကေန်ခိုင်လုံသော အကြောင်းကို
 ထုတ်ပြလိုသည် ဖြစ်၍) မဇ္ဈေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါတိအာဒိမာဟ။-ဗိမာန်၊ ဤကျမ်းတက် အလို
 အားဖြင့် “မဇ္ဈေဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ၊ပေ၊ကတော”သည် သီလကထာစသည်ကို အကျယ် မစီရင်
 ခြင်း၏ အကြောင်းပြ ကာရဏဝါကျတည်း၊ သူ၏ ဖလဝါကျမှာ ရှေ့ရှိသော “ဘိယျော၊
 နေတံ ဣဓ ဝိစရယိဿာမိ” ပင်တည်း ဟု မှတ်ပါ။

မေးဘွယ်။ ။ထို ဘိယျောစသော ဝါကျသည် “ဣတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မံ၊ပေ၊ဝုတ္တံ”
 ၏ ဖလဝါကျ ဖြစ်ခဲ့ပြီး မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်ကြောင့် “ မဇ္ဈေ၊ပေ၊ကတော ” ၏
 ဖလဝါကျ ဖြစ်ရပြန်သနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား- “ ဣတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မံ
 ၊ပေ၊ဝုတ္တံ” ၏ ဖလဝါကျဖြစ်ခဲ့ပြီးသော်လည်း ထိုအကြောင်းပြဝါကျထက် သာ၍ ခိုင်လုံ
 သော အကြောင်းပြဖြစ်သောကြောင့် ထို ဘိယျောစသော ဝါကျသည် “ မဇ္ဈေ၊ ပေ၊
 ကတော” ၏ ဖလဝါကျဖြစ်ရပြန်ပါသည်၊ ထို့ကြောင့် ဗိမာန် “တဿေဝ အဝိစာရဏ
 ဿ ဧကန္တကာရဏံ နိဒ္ဒါရေန္တော” ဟု မိန့်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။ စုဏ္ဏိယများ၌ အကျိုးဝါကျတခုအတွက် အကြောင်း ၂ မျိုး ၃ မျိုး
 ပြုလျှင် ကာရဏ(ဟေတု) ဝါကျ တခုတည်း ပြုလုပ်လေ့ရှိ၏၊ ဤ၌ ဝါထာဖြစ်သော
 ကြောင့်သာ ၂ နေရာ ကွဲနေ၏၊ စုဏ္ဏိယဖြစ်လျှင် တဝါကျတည်း၌ စသဒ္ဒါ ထည့်ရုံမျှဖြင့်
 ပြီးနိုင်ပါသည်၊ ဆိုလိုရင်းကား- “ သီလကထာစသော အလုံးစုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကလည်း
 နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်တို့၏ အလယ်၌ တည်၍ ထို နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်တို့၌ ဘုရားရှင်
 ဟောတော်မူအပ်တိုင်းသော (တနည်း-အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ဖွင့်ဆိုအပ်တိုင်းသော)
 အနက်ကို ထင်ရှားပြနိုင်လိမ့်မည် - ဟု နှလုံးသွင်း၍ စီရင်အပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့် ဤ
 သီလကထာစသည်ကို ဤအဋ္ဌကထာသစ်၌ အကျယ်စီရင်တော့မည် မဟုတ်ပါ” ဟုလို။

သီလကထာစသောအလုံးစုံ၏ ဤအဋ္ဌကထာသစ်၌ အကျယ်စီရင်တော့မည်မဟုတ် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တမ္ဗိ-ထို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကိုလည်း၊ ဂဟေတွာန-ဉာဏ်ဖြင့် ယူ၍၊ တောယ အဋ္ဌကထာယ- သုမဂ်လဝိလာသိနီ မည်သော ဤဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာနှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တက္ခ၊ ဒီဃာဂမနိဿိတံ - ဒီဃနိကာယ် ပါဠိတော်၌ မှီသော၊ အတ္ထိ-အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝိဇာနထ-သိကြကုန်လော၊ ဣတိ-ပဏာမ စသည်ကို ဆိုရာကားရပ် အပြီးသတ်သတည်း။

x x x x x x x x

တသ္မာ၊ ပေ၊ နိဿိတမတ္ထိံ။ ။ ဤ တသ္မာ၏ အစွဲကိုကား ပြခဲ့ပြီးသော “ဘိယျော၊ ပေ၊ န ဝိစရယိဿာမိ” ဖလဝါကျကို ပြန်၍ စွဲရသည်။ တသ္မာ-ထိုသို့ သီလကထာစသော အလုံးစုံသော စကားရပ်၏ ဤ အဋ္ဌကထာသစ်၌ အကျယ် မစီရင်အပ်လတံ၏ အဖြစ် ကြောင့် “ ထို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကိုလည်း ဉာဏ်အားဖြင့် သိအောင် ယူပြီး၍ ဤ အဋ္ဌကထာ သစ်နှင့်တွဲကာ ဒီဃနိကာယ် ပါဠိတော်၌ မှီသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိကြပါလေ ” ဟူလို၊ ဤအလို တသ္မာစသော ဤဝါကျသည် လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျတည်း။

ရိုးရာကျပုံ ။ ။ “ တဿေဝ အဝိစာရဏဿ ဧကန္တကာရဏံ နိဒ္ဒါရေန္တော ” ဟူသော ဒီကာဖွင့်ကို ကောက်ချက်ချ၍ ပြခဲ့သော ဝါကျခွဲပုံသည် “ ဟိသဒ္ဓေါ ကာရဏေ ” ဟူသော ဒီကာနှင့်၎င်း အောက်ပါ ရှေးနိယာမ်များနှင့်၎င်း ညီ၍ ရိုးရာလည်းကျသည်။

- ၁။ တသ္မာ ရှေ့၊ ဟိတ်ကို တွေ့၊ ပြား၍ ရှိမှခံ။
- ၂။ တသ္မာ ထို၊ ဟိတ်၏ ဖိုလ်၊ စွဲဆို မြဲထုံးစံ။
- ၃။ အကျိုးတပါး၊ ရှိတုံငြားက၊ တပါးအကျိုး၊ ရရိုးသည်လျှင်၊ လဒ်ဂုဏ်ပင်ဟု၊ စာနာရှု၊ ကျမ်းပြု ဉာဏ်အဟုတ်။

ဆိုလိုရင်းကား— “တသ္မာ တံ ပိ” ဝါကျ၏ ရှေ့၌ “အာဂမာနံ ဟိ” ကဲ့သို့ ဟိတ် (ဟေတုဝါကျ) ကို တွေ့လျှင် တသ္မာ ထိုင်ရာဝါကျနှင့် ဟေတုဝါကျတို့ အကြောင်း အကျိုး မဆက်စေဘဲ ကွဲပြားပါစေ၊ ထိုသို့ကွဲပြားမှ လက်ခံအတည်ပြုပါ။ တသ္မာကိုကား ထို ဟေတုဝါကျ၏ရှေ့က ဖလဝါကျကို ပြန်၍ စွဲပါ။ ဤသို့ ထုံးစံရှိပါသည် - ဟူလို၊ “အကျိုးဝါကျတခုရှိပြီးနေခံ အကျိုးတပါးကိုပင် ထပ်၍ပြုလျှင် ထိုဝါကျကို “လဒ္ဓဂုဏ်-ထို အကျိုး၏တဆင့် အကျိုးရပုံဂုဏ်ကို ပြသောဝါကျ” ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြသည်။

ယထာဘာသိတံ။ ။ “ဘဂဝတာ ယံယံ ဒေသိတံ၊ ဒေသိတာနုရူပံ ဝါ” ဟု ဒီကာ သစ်၌ ၂ နည်း ဖွင့်၏။ ပဌမနည်းဖြင့် “ယံယံ+ဘာသိတံ ယထာဘာသိတံ” ဟု ဝိစ္ဆာတ္ထ ပဌမာအပျယ်ဘောကိုပြ၏။ ဒုတိယနည်းဖြင့် “ဘာသိတဿ+အနုရူပံ ယထာဘာသိတံ” ဟု အနုရူပတ္ထစတုတ္ထိအပျယ်ဘောကိုပြ၏။ ပဌမနည်းအတိုင်းသာ နိဿယ ပေးထားပါ သည်။ “အဝိစ သံဝဏ္ဏကေဟိ သံဝဏ္ဏနာဝသေန ယံယံ+ ဘာသိတံ ယထာဘာသိတံ၊ ဘာသိတာနုရူပံတိပိ အတ္ထော” ဟု တနည်းဖွင့်သေး၏။ ဤနောက်နည်းတွင်လည်း ပဌမ နည်းကိုသာ ပေးထား၏။ နောက်နည်းများအလို “ ယထာဘာသိတံ - ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူအပ်ပြီးအားလျော်စွာ၊ ဝါ-အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ဖွင့်အပ်ပြီးအားလျော်စွာ”

ဟု ပေးပါ။ တတ္ထကိုလည်း ဤ“ယထာဘာသိတံ”၌ စပ်ပါ။ “ ထိုနိကာယ်ကြီး ၄ ရပ် တို့၌ ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူအပ်တိုင်းသော (အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည် ဖွင့်ဆိုအပ် တိုင်းသော) အနက်”ဟူလို။

ဣစ္စေဝ ကတော။ ။ ဣစ္စေဝကို “ ဣမိနာဝ ကာရဏေန ” ဟု၎င်း “ ဣဒမေဝ ကာရဏံ မနသိ သန္နိဓာယ ” ဟု၎င်း ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ ထိုတွင် နောက်နည်းကိုသာ သဘောကျ၍ ပေးလိုက်ပါသည်။ ဆိုလိုရင်းကား-“အဲဒီ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်သည် နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်တို့၌ ဟောတော်မူအပ် (ဖွင့်ပြအပ်) သောအနက်ကို ထင်ရှားပြုလိမ့်မည်-ဟု နှလုံး သွင်း၍သာလျှင်”ဟူလို။ “ကတော” ၏ ကံကို “ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ ဇော” ကိုပင် လိုက်ပါစေ၊ တပုဒ်တည်းကို ၂ ထပ် အနက်ပေးရာ၌ အဓိကာရနည်း အာရတ္တိနည်း တန္တနည်းတည်း၊ [ကတောတိ ဣတ္ထာပိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ ဇောတိ ပဒံ ကမ္မဘာဝေန သမ္ပဇ္ဈတိ အာရတ္တိနယာဒိ နယေနာတိ ဒဠဗ္ဗံ-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ “မဇ္ဈေ ဌတွာ” ဟူသော ပါဠိဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်သည် ဒိဃ-မဇ္ဈိမ- သံယုတ္တ - အင်္ဂုတ္တရ ဟူသော နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်နှင့် အထူးဆက်ဆံသော အဋ္ဌကထာ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။ ဝိနည်းအဘိဓမ္မာစသော ခုဒ္ဒကနိကာယ်များနှင့်ကား အထူးမဟုတ်၊ သာမညလောကသာ ဆက်ဆံကြောင်းကိုလည်း ပြသည်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ်တွင် ဝိနည်း အဘိဓမ္မာတို့ ရောနှောပါဝင်နေသောကြောင့် အခြားခုဒ္ဒကနိကာယ်သုတ်များနှင့် ဝိသုဒ္ဓိ မဂ်က အထူးဆက်ဆံပါသော်လည်း မပြတော့ဘဲ နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်ကိုသာ “စတုန္ဒပိ အာဂမာနံ”ဟု ပြထားသည်။

ဣတိ။ ။ ဣတိသဒ္ဓါသည် “ဣတိ ဟေတုပကာရေသု” စသော အဘိဓာန်လာအနက် တို့တွင် သမာပန- ပရိသမာပန (ပြီးဆုံးခြင်းကို ပြသော) နိပါတ်တည်း။ ရတနတ္ထယ ပဏာမ၊ ပယောဇဉ် , သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၏ ဂုဏ် , အဋ္ဌကထာသစ်၏ အာဂမန ဝိသုဒ္ဓိ, ဒေါသပရိဟရဏ, ကရဏပ္ပကာရ, ကျမ်း၏ အကျိုးပယောဇဉ်, ဂန္ထ ဂရုဒေါသ ပရိဟရဏ , ပဋိညာဉ် , ဥယျောဇဉ်တို့ကို ကျမ်းဆရာအများပင် ဂန္ထာရမ္မအခဏ်း၌ ပြလေ့ရှိကြ၏။ ထိုအားလုံးကိုပြရာ ဂန္ထာရမ္မအခဏ်းသည် ဤနေရာ၌ ပြီးပါပြီ-ဟူလို။

ဋီကာ၏ နိမိတ်စသည် ခွဲပုံ။ ။ “ဣစ္စေ သိဟဠဒီပံ. အာဘတာတိအာဒိနာ အတ္ထ ပ္ပကာသနဿ နိမိတ္တံ ဒဿတိ၊ ဒီပဝါသိန မတ္ထာယ, သုဇနဿစ တုဠတ္ထံ, စိရဋ္ဌိတတ္ထဉ္စ ဓမ္မဿာတိ ဧတေန ပယောဇနံ၊ အဝသိဠေန ကရဏပ္ပကာရံ” ဟု ဋီကာဟောင်း၌ “သိဟဠဒီပံ ပန” မှ စ၍ နောက်စကားများကို နိမိတ္တ, ပယောဇန, ကရဏပ္ပကာရ ခုမျိုး အတွင်း၌ သွင်းထား၏။ မိမိကား ဂန္ထဂရုကိုပယ်သော “ သီလကထာ ” စသည်များ လည်း ကျမ်းပြုပုံ အခြင်းအရာ ကရဏပ္ပကာရပင် ဖြစ်သည်-ဟု ယူဆပါသည်။ ပဏာမ စသော ရှေ့စကားရပ်များနှင့် “ပကာသယိဿာမိ” ဟူသော ပဋိညာဉ် “ ဝိဇာနထ ” ဟူသော ဥယျောဇဉ် (တိုက်တွန်းမှု) တို့ကိုမူ အထူး မဖွင့်သော်လည်း သိလောက်သော ကြောင့် ဋီကာ၌ မပြတော့-ဟု မှတ်ပါ။

ဂန္ထာရမ္မ အဖွင့် ပြီး၏။

နိဒါနကထာ အဖွင့်

တတ္ထ-ထိုဒီဃဿ အာဂမဝရဿ အတ္ထံပကာသယိဿာမိဟူသော စကား ရပ်၌၊(တနည်း)တတ္ထ-ထိုဒီဃာဂမနိဿိတံ အတ္ထံဟူသော စကားရပ်၌၊ ဒီဃာ ဂမောနာမ-ဒီဃာဂမမည်သည်၊ ဝါ-ဒီဃနိကာယ်မည်သည်၊ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါ- သီလက္ခန္ဓဝဂ်၎င်း၊ မဟာဝဂ္ဂေါ-မဟာဝဂ်၎င်း၊ ပါထိကဝဂ္ဂေါ- ပါထိကဝဂ် ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝဂ္ဂတော-ဝဂ်အားဖြင့်၊ တိဝဂ္ဂေါ-၃ ဝဂ် ရှိသည်၊ ဟောတိ- ၏၊ သုတ္တတော-သုတ်အားဖြင့်၊ စတုတ္ထိံ သ သုတ္တသင်္ဂဟော - ၃၄ သုတ်တို့ကို

x x x x x x x x

တတ္ထ။ ။ “ဒီဃဿ အာဂမဝရဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ - ဒီဃနိကာယ် မြတ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြပေအံ့” ဟု ပတိညာဉ်ကိုပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပတိညာတပကရဏ (ဝန်ခံအပ်ပြီးသောကျမ်း) ကို ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “တတ္ထ ဒီဃာဂမော နာမ” စသောပါဌ်ကို မိန့်၊ ဤကား- မြန်မာဆရာတို့၏ ကျမ်းတက်ရိုးတည်း။

ဋီကာသစ်တက်ပုံ။ ။ “ဝိဘာဂဝန္တ-ဝေဘန်အပ်သောအပြားရှိသောနိကာယ်” ဟူသည် သီလက္ခန္ဓဝဂ်, မဟာဝဂ်, ပါထိကဝဂ်ဟူသော ဝဂ်အပြား , မြဟ္မဇာလသုတ် အစရှိသော သုတ်အပြားရှိသော ဒီဃနိကာယ်တည်း၊ ထိုအပြားရှိသော နိကာယ်၏ သဘောကို ထင်စွာပြရာ၌ ဝဂ်အပြား သုတ်အပြားကို ရှေးဦးစွာပြမှ ရှင်းလင်းနားလည် လွယ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအပြားကိုပြခြင်းငှါ “တတ္ထ ဒီဃာဂမောနာမ” စသည်ကိုမိန့်။

တတ္ထအစွဲ။ ။ တသဒ္ဓါသည် ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကိုငဲ့သော (ပြန်၍ညွှန်းသော) ဝုတ္တာပေက္ခအနက် ရှိ၏၊ ထိုသို့ငဲ့ရာ၌ “ဒီဃဿ အာဂမဝရဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာ မိ”၌ ပါသော ဒီဃာဂမကို ငဲ့သည်ဟု၎င်း, “ဒီဃာဂမနိဿိတံ”၌ ပါသော ဒီဃာဂမ ကို ငဲ့သည်ဟု၎င်း ဆိုနိုင်၏၊ ထိုတွင် “ဒီဃဿ အာဂမဝရဿ”သည် တတ္ထ၏ တည်ရာ ဌာနနှင့်ဝေး၏၊ “ဒီဃာဂမနိဿိတံ”သည် တတ္ထ၏ တည်ရာဌာနနှင့် နီး၏၊ အဝေးကို ငဲ့သည်ဖြစ်စေ အနီးကို ငဲ့သည်ဖြစ်စေ တတ္ထ၌ တ သဒ္ဓါဖြင့် ညွှန်ပြနိုင်၏၊ ဘာကြောင့် နည်း- တ သဒ္ဓါသည် လက်ညှိုးထိုး၍ ပြသကဲ့သို့ အဝေးကို ညွှန်ပြရိုးရှိသော်လည်း ဤ နေရာ၌ ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်က အနီးဖြစ်သော ဒီဃာဂမကိုပင် ဝန္တရမ္မ စကားတရပ် အပြီး သတ် ခြားကွယ်နေသဖြင့် အဝေးကဲ့သို့ စိတ်ထည်း၌ ယူဆထားသောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ နည်း ၂ ပါးလုံး၌ပင် “တတ္ထ-ထို” ဟုချည်း အနက်ပေးပါသည်။

ဋီကာသစ်။ ။ တတ္ထာတိ ဒီဃဿ အာဂမဝရဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိတိ ယဒိဒံ ဝုတ္တံ၊ တသ္မိံ ဝစနေ၊....အထဝါ-တတ္ထာတိ ဒီဃာဂမနိဿိတံ ယံ ဝုတ္တံ၊ တေသ္မိံ ဝစနေ၊ ဒီဃာဂမနိဿိတန္တိ ဝုတ္တံ အာသန္တဝစနံပိ တံ သဒ္ဓေန ပဋိနိဋ္ဌိသတိ, အတ္တနော ဗုဒ္ဓိယံ (စိတ်၌) ပရမ္မာခံဝိယ ပရိဝတ္တမာနံ ဟုတွာ ပဝတ္တနတော။

ဒီဃာဂမောနာမ။ ။ တတ္ထနှင့် ဒီဃာဂမောနာမသည် (“ရက္ခေ + သာခါ” ကဲ့သို့) အပေါင်း အာဓာရ + အစိတ် အာဓာယ်အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရ၏၊ “ထို ဒီဃဿ အာ ဂမဝရဿ ဟူသောပါဌ်၌ ဒီဃာဂမ - ဟူသည်” ဟူလို၊ (တနည်း) “ထို ဒီဃာဂမ နိဿိတံ ဟူသောပါဌ်၌ ဒီဃာဂမ- ဟူသည်” ဟူလို၊ ဋီကာတို့၌ “ယဿ အတ္ထံ ပကာ

သိမ်းယူရာသည်၊ ဝါ-၃၄ သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရေတွက်ရခြင်းရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ တဿ-ထို ဒီဃနိကာယ်၏၊ ဝဂ္ဂေသု - ဝဂ်တို့တွင်၊ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါ - သည်၊ အာဒိ-အစတည်း၊ သုတ္တေသု-သုတ်တို့တွင်၊ မြဟ္မဇာလံ-မြဟ္မဇာလသုတ်သည်၊ (အာဒိ)၊ မြဟ္မဇာလဿပိ-၏လည်း၊ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အာဒိကံ-ဧဝံ မေ သုတံ အစရှိသော၊ အာယသ္မတာ အာနန္ဓေန - အရှင် အာနန္ဒာသည်၊ ပဌမ မဟာ သင်္ဂီတိကာလေ - ပဌမ မဟာသံဂါယနာတင်ရာ အခါ၌၊ ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်သော၊ (လျှောက်အပ်သော)၊ နိဒါနံ-နိဒါနိုးသည်၊ အာဒိ-တည်း။

x x x x x x x

သယိဿာမိတိ ပဋိညာတံ၊ သော ဒီဃာဂမောနာမ ဝဂ္ဂသုတ္တဝသေန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဧဝံဝိဘာဂေါတိ ဝါ အတ္ထော ” ဟု၎င်း “ ယော ဒီဃာဂမော ဝုတ္တော၊ သော ဒီဃာဂမော နာမ ဝဂ္ဂသုတ္တဝသေန ဧဝံ (ဤ ဆိုအပ်လတံအတိုင်း) ဝိဘဇိတဗ္ဗော , ဒေသိသော တိဝါ အတ္ထော ” ဟု၎င်း အဓိပ္ပါယ်ပေါ်လွင်အောင် ဖွင့်ကြသည်။ [ဆရာတို့သည် ထိုအဖွင့်ကိုပါ ယူ၍ နိဿယအနက် ပေးတော်မူကြ၏၊ မိမိကမူ ခက်မည်စိုး၍ ထိုအဖွင့်ကို မယူဘဲ ပေးပါသည်။]

သင်္ခေပ , ဝိတ္တာရ။ ။ “တတ္ထချီလျက်, စကားတက်မှု, မှတ်ယူဝိတ္တာရ” နှင့်အညီ “ဒီဃဿ အာဂမဝရဿ, ဒီဃာဂမနိဿိတံ” စသော စကားသည် (တနည်း-ဂန္ဓာရမ္မ တခဏ်းလုံးသည်) ဒီဃနိကာယ်၏အကြောင်းကို အကျဉ်းမျှပြထားသော သင်္ခေပ ဝါကျတည်း၊ တတ္ထစချီသော ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ ၃ ကျမ်းလုံးကား ထိုအကျဉ်းကို ချဲ့သော ဝိတ္တာရဝါကျတည်း။ [ဤအသွားမျိုးသည် အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၏ အစဉ်လည်း ပါ၏။]

ဝဂ္ဂတော တိဝဂ္ဂေါ။ ။ တယော + ဝဂ္ဂါ ယဿာတိ တိဝဂ္ဂေါ၊ ဝဂ္ဂတောသည် “တယော ဝဂ္ဂါ” ဟူသော ဝါကျ၏ အနက်နှင့် ၃ ဝဂ်ချင်းတူသောကြောင့် ထိုအတွင်း အနက်၌ စပ်ရသော အဘိဇ္ဇာဝိသေသနတည်း။

စတုတ္ထိံသ သုတ္တသင်္ဂဟော။ ။ စတုတ္ထိံသ+ သုတ္တာနိ စတုတ္ထိံသသုတ္တာနိ၊ သင်္ဂယုန္တိ ဧတ္ထာတိ သင်္ဂဟော၊ စတုတ္ထိံသသုတ္တာနံ- တို့၏၊ ဝါ- တို့ကို၊ သင်္ဂဟော- သိမ်းယူရာ နိကာယ်တည်း၊ စတုတ္ထိံသ သုတ္တသင်္ဂဟော - ကာယ်၊ ဤသို့ အစိတ်အစိတ်ပြုမှ ဝိပြိုဟ်အစစ်ဖြစ်သည်၊ ဋီကာတို့၌ကား အလွယ်ပြထား၏၊ (တနည်း) သင်္ဂဟဏံ - သင်္ဂဟော၊ စတုတ္ထိံသသုတ္တာနံ-တို့ကို၊ သင်္ဂဟော-သိမ်းယူ ရေတွက်ခြင်းသည်၊ ဧတ္ထာတိ စတုတ္ထိံသသုတ္တသင်္ဂဟော ” ဟု သတ္တမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိလည်း ပြပါ။ [ဋီကာသစ်၌ကား “သင်္ဂဟော ဂဏနာ” ဟု ဖွင့်၏၊ “ဤ စတုတ္ထိံသသုတ်တို့သည် ဒီဃနိကာယ်သုတ်များ ဖြစ်ကြ၏ ” ဟု တပေါင်းတည်း ရေတွက်ရခြင်း-ဟူလို၊ ဤသို့ ဖွင့်သဖြင့် ဓာတုကထာ အဋ္ဌကထာ၌လာသော သင်္ဂဟ ၄ မျိုးတို့တွင် ဇာတိသင်္ဂဟဖြစ်ကြောင်းကို ပြသည်။]

အာဒိ။ ။ “သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါ အာဒိ” စသည်ဝယ် “အစ” ဟူသည် သံဂါယနာတင်စဉ်အတိုင်း အစစွာတင်ရသောကြောင့် သင်္ဂီတိက္ကမ အစတည်း။ [အဘယ်ကြောင့် သီလက္ခန္ဓဝဂ်ကို၎င်း မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၎င်း အစစွာ သံဂါယနာ တင်အပ်ပါသနည်း ဟူသောအမေး၏ အဖြေကို ဋီကာကြည့်၍ သိကြပါလေ။]

သော ပဌမ မဟာသင်္ဂါတိနာမစ - ဤ ပဌမမဟာသင်္ဂါယနာ မည်သည်ကို လည်း၊ (ဝေဒိတဗ္ဗာ ဌှစ်ဝါ) ဝါ- ဤ ပဌမ မဟာသင်္ဂါယနာမည်သည်လည်း၊ (အာရုဇ္ဇာ ဌှစ်ဝါ) (တနည်း) စ- ဆက်ဥးအံ၊ သော ပဌမ မဟာသင်္ဂါတိနာမ- မည်သည်ကို၊ ဝါ-မည်သည်၊ ဝိနယဝိဋ္ဌကေ-ဝိနည်းဝိဋ္ဌကဌှိ၊ (စူဠဝဂ္ဂပါဠိတော်၊ ပဉ္စသတိကက္ခန္ဓကဌှိ) တန္တိ -ပါဠိတော်သို့၊ ကိဉ္ဇာပိ အာရုဇ္ဇာ-အကယ်၍ကား တက်ရောက်ပြီး ဖြစ်ပါပေပြီ၊ ပန - ထိုသို့ပင် ဤ ပဌမ မဟာသင်္ဂါယနာ မည် သည်၏ ဝိနည်းဝိဋ္ဌက ပါဠိတော်သို့ တက်ရောက်ပြီး ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ နိဒါန ကောသလတ္ထံ - နိဒါနိန္ဒာ ကျမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ ဣဓပိ - ဤ ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၏ အစဉ်လည်း၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဝါ- ဤ ဆိုအပ်လတံသောနည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ - သိထိုက်သေး၏။

x x x x x x x

ပဌမ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။ ဤဝါကျ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။ “ပဌမ မဟာသင်္ဂါတိနာမ သော” ကို ဝေဒိတဗ္ဗာ၌ ဝုတ္တကံအဖြစ်ဖြင့် ပဓာန စပ်၍ အာရုဇ္ဇာ၌ကား အပဓာနစပ်ပါ။ အာရုဇ္ဇာ၌ အာပုဗ္ဗ၊ ရဟဓာတ်၊ ကတ္တားဟော တပစ္စည်းတည်း။ “တက်ရောက်ပြီ” ဟု ပေး၊ ထို့ကြောင့် အာရုဇ္ဇာ၌ စပ်ခိုက် “သည်” ဟု ပေးရသည်။ “အာရုဇ္ဇာ - တင်အပ်” ဟု ကံအနက်မပေးရ။ “အာရောပိတာ” ဟု ရှိရာ၌သာ “တက်ရောက်စေအပ်၊ ဝါ-တင်အပ်” ဟု ကံအနက်ပေးရသည်။

ကိဉ္ဇာပိ၊ ပေ၊ မာရုဇ္ဇာ။ ။ ကိဉ္ဇာပိကို အနုဂ္ဂဟတ္ထဇောတက (ချီမြှေးခြင်းအနက် ကို ထွန်းပြသော) နိပါတ်ပုဒ်ဟု ခေါ်ကြ၏။ ပဌမသင်္ဂါယနာကို ဝိနည်းပါဠိတော် စူဠ ဝဂ္ဂ ပဉ္စသတိကက္ခန္ဓကဌှိ သင်္ဂါယနာတင်ပြီးခြင်းကို ချီပင့် မြှောက်မြှင့်သည်။ ထိုသို့ မြှောက်မြှင့်ကြောင်းကို ကိဉ္ဇာပိသဒ္ဓါက ထင်ရှားပြသည် - ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ကိဉ္ဇာပိ ထိုင်ရာဝါကျကို “အနုဂ္ဂဟတ္ထဝါကျ (သမ္ဘာဝနာဝါကျ)” ဟု နာမည်တပ်ကြသည်။

နိဒါန၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။ ပန သဒ္ဓါကို အရုစိယတ္ထဇောတက = မနှစ်သက်အပ် သော အနက် (ကျေနပ်ဘွယ် မဟုတ်သော အနက်) ကို ထွန်းပြသောနိပါတ်ပုဒ် ဟု ခေါ်ကြ၏။ “သင်္ဂါယနာတင်ပြီး ဖြစ်သော်လည်း ဤအဋ္ဌကထာ၏အစဝယ် စာသင်ငယ် တို့မှာ ထို သင်္ဂါယနာအကြောင်းကို မသိနိုင်သောကြောင့် ကျေနပ်ဘွယ်မဟုတ်သေးပါ” ဟူသောအနက်ကို ပနသဒ္ဓါက ထင်ရှားပြသည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ပနထိုင်ရာဝါကျကို လည်း “ အရုစိယတ္ထဝါကျ (ဂရဟာဝါကျ) ” ဟု နာမည်တပ်ကြသည်။ [ကိဉ္ဇာပိတိ အနုဂ္ဂဟတ္ထော၊ တေန ပါဠိယမ္ပိ သာ သင်္ဂါတိ မာရုဇ္ဇာယေဝါတိ အနုဂ္ဂဟံ ကရောတိ၊ ဧဝံပိ တတ္ထာရုဇ္ဇမတ္တေန ဣဓ (ဤ အဋ္ဌကထာ၏အစဉ်) သောတူနံ နိဒါနကောသလံ န ဟောတိတိ ပန သဒ္ဓေန အရုစိယတ္ထံ ဒဿေတိ၊ - ဋီကာသစ်။]

စောဒနာ ပရိဟာရဝါကျ။ ။ ကိဉ္ဇာပိ စချီသောဝါကျတို့သည် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာမည့်အချက်ကို ကျမ်းဆရာကိုယ်တိုင် ရည်မှန်းလျက်ရှိကြောင်း ပြသောဝါကျတို့ တည်း။ မှန်၏ - “အကယ်၍ကား သင်္ဂါယနာတင်အပ်ပြီး မှန်ပါပေ၏” ဟူသောစကား သည် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က “သင်္ဂါယနာတင်အပ်ပြီး မဟုတ်ပါလော” ဟူသော မေးခွန်း

တနည်း။ ။ စောဒနာဝါကျထည့်၍ တနည်း အနက်ပေးလိုလျှင် ဤအတိုင်း ပေးပါ။ အာစရိယ- အရှင် အဋ္ဌကထာဆရာ၊ သော ပဌမမဟာသင်္ဂီတိနာမ- မည်သည်ကို၊ ဝါ-မည်သည်၊ ဝိနယပိဋကေ-၌၊ တန္တိ- သို့၊ အာရုဇ္ဇာနန-တက် ရောက်ပြီး မဟုတ်ပါလော၊ အထ-ထိုသို့ တက်ရောက်ပြီးဖြစ်ပါလျက်၊ ကိမတ္ထိ- အဘယ်အကျိုးငှါ၊ ဣဓာပိ-၌လည်း၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝါ-ဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ပါ သေးသနည်း၊ ဣတိ- ဤကား၊ စောဒနာ - စောဒနာတည်း၊ ဘဒြမုခ- ကောင်း သော မျက်နှာရှိသော ငါ့ရှင်စောဒက၊ သော ပဌမမဟာသင်္ဂီတိနာမ-သည်ကို၊ ဝါ- မည်သည်၊ ဝိနယပိဋကေ -၌၊ တန္တိ - သို့၊ ကိဉ္ဇာပိ အာရုဇ္ဇာ- ပြီ၊ ပန- သော်လည်း၊ နိဒါနကောသလ္လတ္ထိ - ငှါ၊ ဣဓာပိ - ၌လည်း၊ ဧဝံ - သို့၊ ဝါ- ဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်သေး၏၊ ဣတိ- ဤကား၊ ပရိဟာရော- အဖြေတည်း။

x x x x x x x x

ကို ဝန်ခံသောစကားတည်း။ “ပန- ထိုသို့ သံဂါယနာတင်အပ်ပြီး ဖြစ်ပါသော်လည်း” ဟူသောစကားသည် စောဒက၏အလိုကို ပယ်ချသော “လက္ခဏာရူပိ” စကားတည်း။ [“ သော် ” ဟု အနက်ပေးရသော လက္ခဏာအနက်နှင့် မနှစ်သက်ဘွယ်ကို ပြသော “လည်း”ဟု ပေးရသောအနက်ကို “လက္ခဏာရူပိ”ဟု ခေါ်သည်။]

စောဒကဘောဂဝါကျ။ ။ ထို့ကြောင့် “ကိဉ္ဇာပိ၊ပေ၊ဝေဒိတဗ္ဗာ” ဟူသော စကားသည် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာပုံဝါကျကို ဖြေဆိုရာရောက်သော ပရိဟာရ ဝါကျသဘော ရှိရကား “ ကိဉ္ဇာပိ ” ဖြုတ်၍ “ နန ” ထည့်လျှင် စောဒကဘောဂ (စောဒက၏ နှလုံးသွင်းကိုပြသော) ဝါကျ ဖြစ်၏။ “ နန ” ကား စောဒကဘောဂ ဇောတကနိပါတ်တည်း။

စောဒနာဝါကျ ။ ။ ထို့နောင် “ အဖြေမြင် , အတင်သိ , မိ၏ ကျမ်းရိုးအနေ တည်း”ဟူသော နိယာမနှင့်အညီ “ နိဒါနကောသလ္လတ္ထိ ” ဟူသော အဖြေကိုကြည့်၍ “အထ ကိမတ္ထိ ဣဓာပိ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ”ဟု ထည့်လျှင် စောဒနာဝါကျ ဖြစ်တော့၏။

နာမည်တမျိုး။ ။ စောဒကဘောဂဝါကျကို “စောဒကဘောဂဟေတုဝါကျ” ဟု၎င်း၊ စောဒနာဝါကျကို “ စောဒကဘောဂဗလဝါကျ ” ဟု၎င်း ခေါ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ (တနည်း) အနက်ပေးထားသည်။ [စောဒကပုဂ္ဂိုလ်သည် တင် အပ်သောအပြစ်ကို ရှောင်လွှဲကြောင်းစကားကို “ ပရိဟာရ ” ဟု ခေါ်၏။ အဖြေဝါကျ ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ထိုသို့ ပရိဟာရဝါကျလုပ်ရာ၌ “ ပရိဟာရဘောဂဝါကျ ” ဟု အခြားနေရာ၌ သီးခြားရှိသော်လည်း ဤနေရာ၌ သီးခြားမရှိ။ “ နိဒါနကောသလ္လတ္ထိ ” ကိုပင် ပရိဟာရဆရာ၏ “နှလုံးသွင်း=အာဘောဂ”ဟု မှတ်ပါ။]

နိယာမ။ ။ ကိဉ္ဇာပိဋံ, ပါဌတိုင်ရုံကား, တင်တုံအပြစ်, စိစစ် စောဒက, ဆရာပြသည့်, အာဘော်တည်း။
ပန-တထာပိ, ဆိုက်သည့်ကြိယာ, တိုင်အောင်မှာကား, ဆရာ ပရိဟာရ, ပြသည့် အာဘော်တည်း။

[ပဌမမဟာသံဂါယနာတင်ပုံ အကျယ်ကို ပြလို၍ “ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနဗျူဟာ ” စသည်မိန့်။ ထို ပဌမ မဟာသံဂါယနာတင်ပုံ အကျယ်၏ အဓိပ္ပါယ်များကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသဒ္ဓိကာ၌ ပြထားပြီ။ ထို့ကြောင့် နိဿယကိုသာ ရေးပါ တော့မည်။]... ဟိ-ချဲ့ဥးအံ့၊ လောကနာထေ-သတ္တလောက၏ ကိုးကွယ်ရာဖြစ် တော်မူသော၊ ဘဂဝတိ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ - ဓမ္မစက္ကရာကို ဝေနေယျတို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်စေတော်မူခြင်းကိစ္စကို၊ ဝါ-ဓမ္မစက္ကရာကိုဟောတော် မူခြင်းကိစ္စကို၊ အာဒိ-ကတွး- အစပြု၍၊ ယာဝ သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝိနယနာ- သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကို ဆုံးမတော်မူခြင်းကိစ္စတိုင်အောင်၊ ကတဗုဒ္ဓကိစ္စေ- ပြုအပ်ပြီး သော ဗုဒ္ဓကိစ္စရှိသည် (ဖြစ်၍)၊ ကုသိနာရာယံ- ကုသိနာရုံမြို့၏အနီး၌၊ ဥပဝတ္တ နေ - အကျွေးဖြစ်သော၊ [ဝါ- “ ဥယျာဉ်ရှေ့လျှောက်၊ စဉ့်ငယ် မြောက်သို့၊ ကွေ့ကောက်ကပ်ကာ၊ သွားရောက်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့် ဥပဝတ္တနမည်သော ” ဟု ဝိဂြိုဟ်နက်လည်း ပေးနိုင်၏။] မလ္လာနံ - မလ္လမင်းတို့၏၊ သာလဝနေ- အင်ကြင်းဥယျာဉ်၌၊ ယမကသာလာနံ - အစုံဖြစ်သော အင်ကြင်းပင်ပျိုတို့၏၊ အန္တရေ-အလယ်၌၊ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ-ကဆုံလပြည့်နေ၌၊ ဗစ္စုသသမဒေယ- မိုးသောက်အခါ၌၊ အနုပါဒိသေသာယ - ကိလေသာတို့မှကြွင်းသော ဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်မရှိသော၊ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ - နိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗာ တေ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးသော်၊.....

ဘဂဝတော - ၏၊ ဓာတုဘာဇနဒိဝသေ - ဓာတ်တော်ကို ဝေဘန်ရာနေ၌၊ သန္ဓိပတိတာနံ - ကောင်းစွာ ကြွေရောက်တော်မူလာကြကုန်သော၊ (တနည်း) သန္ဓိပတိဘာနံ- ကာယသာမဂ္ဂိကို ပေးသောအားဖြင့် စည်းဝေး ကြွေရောက်လာ ကြကုန်သော၊ သတ္တန္တံ ဘိက္ခုသတသဟဿာနံ-၇ သိန်းသော ဂဏပါမောက္ခ

+ x x + + + + +

ဘဂဝတော၊ပေ၊သန္ဓိပတိတာနံ။ ။ဘဂဝတော၏နောက်၌ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌ ကထာဝယ် “ ပရိနိဗ္ဗာနေ ” ဟု ပါသေး၏။ ဤ၌ မပါ။ ထို့ကြောင့် ဘဂဝတောကို “ဓာတု” ဟူသော ပုဒ်တစ်စိတ်၌စပ်၊ “ မြတ်စွာဘုရား၏ဓာတ်တော် ” ဟူလို၊ သန္ဓိပတိ တာနံ၌ “ သမာဂမနအနက်၊ သဟိတအနက် ” ဟု ဝိကာတို့၌ အနက် ၂ မျိုးဖွင့်၏။ ထိုတွင် “ကောင်းစွာ ကြွေရောက်လာခြင်း” ဟူသော သမာဂမအနက်ကိုယူလျှင် ဓာတု ဘာဇနဒိဝသေကို သန္ဓိပတိတာနံ၌ မစပ်နိုင်၊ “ ဥဿာဟံ ဇနေသိ ” ၌ စပ်ရမည်။ ဘာ့ ကြောင့်နည်း- ရဟန်းတော်တို့သည် ဓာတုဘာဇနနေ့မှ ကြွေရောက်လာကြသည်မဟုတ်၊ စောစောကပင် ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူလိမ့်မည်တဲ့ဟု ကြားရသဖြင့် ကြွေရောက် တော် မူနှင့်ကြသောကြောင့်တည်း။ သဟိတအနက်ကို ယူလျှင်ကား ဓာတုဘာဇနနေ့၌ ကာယ သာမဂ္ဂိကို ပေးသောအားဖြင့် အတူတကွ စည်းဝေးကြသောကြောင့် ဓာတုဘာဇန ဒိဝသေကို သန္ဓိပတိတာနံ၌စပ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် သန္ဓိပတိတာနံကို ၂ နက်ပေးထား သည်။ ဤအနက်၌ “ သန္ဓိပတိတာနံ ” ကို နောက်ပုဒ်နှင့်သာမက “ ဘိက္ခုနံ ဥဿာဟံ ဇနေသိ ” ဝယ် ဘိက္ခုနံနှင့်လည်း စပ်နိုင်သည်။

ရဟန်းတို့၏ သံဃတ္ထေရော-သံဃထေရ် ဖြစ်တော်မူသော၊ အာယသ္မာ မဟာ
 ကဿပေါ-အရှင်မဟာကဿပသည်။ (“အနုဿရန္တော၊ မညမာနော၊ ဣတိ
 စိန္တယန္တော” တို့၌ စဉ့်ငယ်ဆိုက်၍ “ဥဿာဟံ ဇနေသိ” ၌ လှမ်းစပ်။) ဘဂဝတံ-
 သည်။ သတ္တာဟပရိနိဗ္ဗုတေ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီး၍ ၇ ရက် ရှိလသော်။ (ဝုတ္တ
 ဝစနံ-၌ လှမ်းစပ်။) သုဘဒ္ဒေန - သုဘဒ္ဒမည်သော၊ ဝုမုပဗ္ဗဇိတေန-ကြီးသည်
 ဖြစ်၍ ရဟန်းပြုသူသည်။ ဝါ- တောထွက် ရဟန်းကြီးသည်။ (ဝုတ္တဝစနံ ၌စပ်။)
 အာဝုသော-တို့၊ အလံ-ဝမ်းနည်းပူဆွေးငိုကြွေးဘို့ရာ မသင့်ပါ။ မာ သောစိတ္တ-
 စိတ်၌ပြင်းစွာ ဝမ်းမနည်းကြပါကုန်လင့်။ မာ ပရိဒေဝိတ္ထ - နှုတ်ဖြင့် ပြင်းစွာ
 မငိုကြွေးကြပါကုန်လင့်။ မယံ- ငါတို့သည်။ တေန မဟာသမဏေန-ထို ရဟန်း
 ကြီးမှာ (နိသက္ကတ္ထေ ကရဏဝစနံ)။ သုမုတ္တာ - ကောင်းစွာလှလှ လွတ်ကြရ
 ကုန်ပြီ။ (မယံ-တို့သည်။ ဝါ-တို့ကို။) ဣဒံ-ဤ အမှုသည်။ ဝေါ - သင်တို့အား။
 ကပ္ပတိ-အပ်၏။ ဣဒံ-သည်။ ဝေါ-တို့အား။ နကပ္ပတိ - မအပ်။ ဣတိ-ဤသို့။
 ဥပဒ္ဓုတာစ - ချုတ်ချယ်အပ်ကုန်သည်လည်း။ ဟောမ - ဖြစ်ကြရကုန်၏။ (တံ
 ကာလာပေက္ခ ဝတ္တမာန်) (တနည်း) ဟောမ - ဖြစ်ကြရကုန်ပြီ။ (အတိတတ္ထေ
 ဝတ္တမာန် ဝစနံ၊ ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ-ဟူလို။) ဣဒါနိ ပန-ဤ အခါ၌ကား။ မယံ-
 တို့သည်။ ယံ-အကြင် အမှုကို။ (ကာတုံ- ပြုခြင်းငှါ။) ဣစ္ဆိ သာမ - အလိုရှိကြ
 ကုန်အံ့။ တံ- ထို အမှုကို။ ကရိဿာမ-ပြုနိုင်ကုန်တော့အံ့။ ယံ-အကြင် အမှုကို။
 (ကာတုံ- ငှါ။) န ဣစ္ဆိ သာမ- အလိုမရှိကြကုန်အံ့။ တံ - ထို အမှုကို။ န ကရိ
 သာမ-မပြုဘဲနေနိုင်ကုန်တော့အံ့။ ဣတိ-ဤသို့။ ဝုတ္တဝစနံ-ပြောဆိုအပ်သော
 စကားကို။ အနုဿရန္တော-အမှတ်ရတော်မူသည်။ (ဟုတွာစ-ဖြစ်၍၎င်း။ ဝါ-
 ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း။) (ဥဿာဟံ ဇနေသိ-၌စပ်။) ဤဒိသဿ- ဤကဲ့သို့ရှုအပ်
 သော။ (ဤမျှလောက် များပြားသော။) သံဃသန္နိပါတဿ-သံဃာ့ အစည်း
 အဝေး၏။ ပုန-တဖန်။ ဒုလ္လဘဘာဝံ - ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို။

x x x x x x x

အလံ အာဝုသော စသည် ။ ။ အလန္တိ ပဋိက္ခေပဝစနံ၊ နယုတ္တန္တိ အတ္ထော၊
 “ဘူသန (တန်ဆာ ဆင်ခြင်း)၊ အရဟတိ (ထိုက်၏)” ဟူသော အနက်များကို တား
 မြစ်လို၍ “ပဋိက္ခေပ (ပယ်မြစ်) အနက်” ဟု ဖွင့်သည်။ မာ သောစိတ္တာတိ-စိတ္တေ ဥပ္ပန္နံ
 ဗလဝသောကေန (စိတ်၌ဖြစ်သော အားကြီးသော ဝမ်းနည်းခြင်းဖြင့်) မာ သောက
 မကတ္ထ၊ မာ ပရိဒေဝိတ္တာတိ-ဝါစာယ မာ ဝိလာပံ (ထိုထိုဤဤ ပြောဆို ငိုကြွေးခြင်းကို)
 အကတ္ထ၊-ဋီကာသစ်။ ဤအတိုင်း နိဿယအနက်ပေးထားသည်။

မှတ်ချက် ။ ။ သောကပရိဒေဝစသည်တို့၌ “သောက-စိုးရိမ်ခြင်း” ဟု အနက်ပေး
 ကြ၏။ သေသောသူကို (ပရိနိဗ္ဗာန်စံသောပုဂ္ဂိုလ်ကို) လှမ်းခြင်းသည် စိုးရိမ်ခြင်း မဟုတ်။
 ဝမ်းနည်းခြင်းသာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဝမ်းနည်းခြင်း” ဟု သုံးစွဲလိုက်ပါသည်။ တစုံ
 တခု ဘေးဖြစ်မည်ကို ကြောင့်ကြရာ၌သာ “စိုးရိမ်ခြင်း” ဟု ခေါ်ရသည်။

ဝါ-ရနိုင်ခဲ့မည့် အဖြစ်ကို၊ မညမာနော-သိတော်မူသည်။ (ဟုတွာစ-ဖြစ်၍၎င်း၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဥဿာဟံ ဇနေသိ-၌စပ်။) [ခုနစ်သိန်းသော ဂဏ ပါမောက္ခထေရ် အမှူးရှိသော မရေတွက်နိုင်အောင် မြားမြောင်သော သံဃာ့ အစည်းအဝေးကို ရည်ရွယ်၍ “ ဤဒိသသံဃသန္နိပါတ” ဟု ဆိုသည်။]

သံဂါယနာတင်အိုရန်
ပဌမ အကြိ

ယံ(ဌာနံ)-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ပါပဘိက္ခု-
ယုတ်မာသော ရဟန်းတို့သည်၊ ပါဝစနံ- ပြဌာန်း
သော စကားတော်သည်၊ ဝါ- မြတ်သော စကား

တော်သည်၊ အတိတသတ္ထုကံ- လွန်လေပြီးသော ဆရာရှိ၏၊ ဣတိ- ဤသို့၊ မည မာနော- မှတ်ထင်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) ပက္ခံ- အလဇ္ဇိ အသင်းအပင်းကို၊ [ပက္ခန္တိ အလဇ္ဇိပက္ခံ။] လဘိတွာ-ရ၍၊ ဝါ-ရလသော်၊ နစိရဿေဝ-မကြာမြင့် မီပင်၊ သဒ္ဓမ္မံ-၃ ပါးသော သဒ္ဓမ္မကို၊ (ပရိယတ်၊ ပတိပတ်၊ ပတိဝေဓ ဟူသော သာသနာတော်ကို၊) အန္တရဓာပေယျံ - ကွယ်စေကုန်ရာ၏၊ တံ ဌာနံ - ဤ သာသနာကို ကွယ်စေခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ ခေါ် ပန- ရှိသည်သာ၊ စ-ဆက်ဥးအံ၊ (တနည်း) ခ-ထိုသို့ပင် အတိတသတ္ထုကပါဝစနဟု မှတ်ထင်ကြ ပါကုန်သော်လည်း၊ ယာဝ - အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး၊ ဓမ္မ ဝိနယော-သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းသည်၊ တိဋ္ဌတိ - ပါဠိအနက်၊ မပျက်စုံညီ၊ လဇ္ဇိပုဂ္ဂိုလ်တို့ သန္တာန်၌ ဖြစ်တည်သေး၏၊ တာဝ-ထို ဓမ္မဝိနယတည်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး၊ ပါဝစနံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ အနတိတသတ္ထုကမေဝ - မလွန် သေးသော ဆရာရှိသည်သာ၊ ဟောတိ-၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တနည်း) ဟိ-သာဓက ကား၊ ယော ဝေါ အာနန္ဒ မယာ ဓမ္မောစ ဝိနယောစ ဒေသိတော၊ ပညတ္တော၊ သော ဝေါ မမစ္စယေန သတ္တာတိ-ယော ဝေါ၊ ပေ၊ သတ္တာဟူသော၊ တံ သုတ္တံ- ဤ ပါဠိကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ [အာနန္ဒ-အာနန္ဒာ၊ မယာ-ဝါဘုရားသည်၊ ဝေါ-သင်တို့အား၊ (ပါရာဇိကဏ်၌ “ခေါ်” ဟု ရှိသည်၊) ယော ဓမ္မောစ- အကြင် သုတ်၊ အဘိဓမ္မာကို၎င်း၊ ယော ဝိနယောစ- အကြင် ဝိနည်းကို၎င်း၊ ဒေသိတော - ဟောလည်း ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ပညတ္တော- ပညတ်လည်း ပညတ်တော်မူအပ်ပြီ၊ သောဓမ္မောစ-သည်၎င်း၊ သောဝိနယော စ-သည်၎င်း၊ မမ-ဝါ၏၊ အစ္စယေန-ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူရာအခါ၌၊ ဝါ- ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်တော်မူခြင်းကြောင့်၊ ဝေါ- သင်တို့၏၊ သတ္တာ - ဆရာသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်ရစ်လိမ့်မည်။ (မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် ပါဠိတော်။)]

(တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ အတိတသတ္ထုကပါဝစနဟု ထင်သူတို့က အလဇ္ဇိအသင်းအပင်းကိုရ၍ မကြာမီပင် သဒ္ဓမ္မကို ကွယ်ပျောက်စေကုန်ရာပါ သော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့် ဓမ္မဝိနယ တည်သေးသမျှ ပါဝစန၏ အနတိတ သတ္ထုက၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) အဟံ-ဝါသည်၊ ယထာ-အကြင် အပြားအားဖြင့်၊

(ဓမ္မစ-ကိုင်း၊ ဝိနယေစ- ကိုင်း၊ သံဂါယီယမာနေ - သံဂါယနာ တင်အပ်
 သော်၊) ဣဒံ သာသနံ-ဤသာသနာတော်သည်၊ အဒ္ဓနိယံ-ရှည်သော ကာလသို့
 ရောက်နိုင်သည်၊ စိရဋ္ဌိတိကံ-ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး တည်ခြင်းရှိသည်၊
 အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ တထာ- ထို အပြားအားဖြင့်၊ (ဝါ-သာသနာတော်၏ မြဲမြံ
 ခိုင်ကြံ့နို့, အရှည်ခံ၍ တည်တန့်နိုင်လောက်အောင်သော အပြားအားဖြင့်၊)
 ဓမ္မဉ္စ - ကိုင်း၊ ဝိနယဉ္စ-ကိုင်း၊ ယန္တုန သံဂါယေယျံ-အကယ်၍ သံဂါယနာ
 တင်ရပါမူကား ကောင်းလေစွာ၊ (ဣတိ - ဤသို့၊ စိန္တယန္တော - ကြံမိသည်၊
 ဟုတ္တာ-၍၎င်း၊ ဝါ-ကြောင့်၎င်း၊ ဤသို့ “ဣတိ စိန္တယန္တော”၌ လှမ်းစပ်။)

သံဂါယနာ တင်အပ်ရန်
 ဒုတိယ အကြံ

စ- သည်သာ မကသေး၊ ယံ (ယသ္မာ) - အကြင့်
 ကြောင့်၊ အဟံ- ကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ (အနုဂ္ဂဟိ
 တော ပသံသိတောတို့၌စပ်၊) ကဿပ - ကဿပ၊

တွံ-သင်သည်၊ မေ-ငါ၏၊ သာဏာနိ- ပိုက်ဆံလျှော်ချည်ဖြင့် ယက်အပ်ကုန်
 သော၊ နိဗ္ဗသနာနိ-ပြီးပြီးသော ဝတ်ရုံခြင်းကိစ္စရှိကုန်သော၊ ပံသုကူလာနိ-ပံသုကူ
 သင်္ကန်းတော်တို့ကို၊ ဓာရေဿသိပန-ဆောင်နိုင်အံ့လော၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝတ္တာ-
 မိန့်တော်မူပြီး၍၊ စီဝရေ- သင်္ကန်းတော်၌၊ (အတ္တနာ-ကိုယ်တော်နှင့်၊) သာ
 ဓာရဏပရိဘောဂေနစေတ-တူသောဆောင်ခြင်းရှိသော သုံးဆောင်တော်မူခြင်း
 ဖြင့်၎င်း၊ ဝါ-ဆက်ဆံသော သုံးဆောင်တော်မူခြင်းဖြင့်၎င်း၊ [ပါရာဇိကဏ်၌
 “စေတ” တိုက်ရိုက်ပါ၏၊ နောက်၌ “သမသမတ္ထပနေနစ”ဟု စ ပါလတံ

x x x x x x x

သာဓာရဏ ပရိဘောဂေန။ ။ သာဓာရဏ၏ ပုဒ်ပြီးပုံကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာ
 ဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ “ဆက်ဆံ”ဟူသောစကားသည် “မည်သူနှင့်+ ဆက်ဆံသည်”ဟု သဟ
 ယောဂကို ငဲ့သောစကားတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အတ္တနာ သမသမတ္ထပနေန”မှ အတ္တနာ
 ပုဒ်ကိုယူ၍ “ကိုယ်တော်နှင့်+ဆက်ဆံ”ဟု အနက်ပေးပါဟု၎င်း၊ တနည်း “ဘဂဝတာ
 အနုဂ္ဂဟိတော”မှ ဘဂဝတာပုဒ်ကိုယူ၍ “မြတ်စွာဘုရားနှင့် + ဆက်ဆံ” ဟု အနက်
 ပေးပါဟု၎င်း ဋီကာဟောင်း၌ ၂ နည်းဖွင့်၏၊ “ဘုကြောင့် ထိုသို့ ယူနိုင်သနည်း”ဟု
 မေးဘွယ်ရှိ၍ “ကေဿပိ ဟိ ကရဏနိဒ္ဓေသဿ သဟယောဂ ကတ္တုတ္ထဇောတကတ္တ
 သမ္ပဝတော - ကရိုဏ်း ဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော တခုတည်းသော အတ္တနာပုဒ်
 (တနည်း) ဘဂဝတာပုဒ်၏ သာဓာရဏစပ်ခိုက် သဟယောဂအနက်, အနုဂ္ဂဟိတော
 စပ်ခိုက် ကတ္တာအနက်ကို ထွန်းပြနိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း”ဟု အကြောင်းပြသည်။

ဋီကာသစ်။ ။ “ ဓာရေဿသိ ပန မေ တွံ ကဿပ သာဏာနိ ပံသုကူလာနိ-
 ငါ၏ ပံသုကူသင်္ကန်းတို့ကို ဆောင်နိုင် (ဝတ်ရုံနိုင်) မည်လား”ဟူသော စကားတော်ကို
 ထောက်လျှင် အတ္တနာ သာဓာရဏ ပရိဘောဂအနက်သည် သိနိုင်လော့သောကြောင့်
 ၎င်း, သိနိုင်လောက်ရာ၌ သုံးစွဲခြင်း မသုံးစွဲခြင်းမှာ ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ် အလိုအတိုင်း ဖြစ်နိုင်
 သောကြောင့်၎င်း “အတ္တနာ” ပုဒ်ကို အထူး မသုံးစွဲတော့ဟု ဖွင့်၏၊ ဤဋီကာသစ်အလို
 အတ္တနာပုဒ်ကို၎င်း ဘဂဝတာပုဒ်ကို၎င်း မယူဘဲ အနက်ပေးနိုင်၏။

ဖြစ်သောကြောင့် ပါမုကောင်းသည်။] ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အဟံ-သည်၊ ယာဝဒေ-
 အကြင်မျှလောက် ကာလပတ်လုံး၊ ကာမေဟိ-ဝတ္ထုကိလေသာ၊ ၂ ဖြာသော
 ကာမတို့မှ၊ ဝိဝိစ္စေဝ - ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်၊ အကုသလေဟိ - အကုသိုလ်
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ - တရားတို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ (ဧဝ) - ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်၊
 သဝိတက္ကံ-ဝိတက်နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဝိစာရံ-ဝိစာရနှင့်လည်း တကွ
 ဖြစ်သော၊ ဝိဝေကဇံ-နိဝရဏတို့၏ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝီတိ
 သုခံ-ဖရဏာဝီတိ စေတသိကသုခရှိသော၊ ပဌမံ ဈာနံ-ပဌမဈာန်ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ-
 ပြီးစေ၍၊ (ဝိဟရိတုံ-နေခြင်းငှါ၊) အာကင်္ခါမိ- အလိုတော်ရှိ၏၊ (တာဝဒေ-
 ထိုမျှလောက်ကာလပတ်လုံး၊) ကာမေဟိ-တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စေဝ-သာလျှင်၊ အကုသလေ
 ဟိ - ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ - တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ(ဧဝ)- သာလျှင်၊ သဝိတက္ကံ - သော၊
 သဝိစာရံ- သော၊ ဝိဝေကဇံ-သော၊ ဝီတိသုခံ -သော၊ ပဌမံ ဈာနံ- ငါ၊ ဥပ
 သမ္ပဇ္ဇ-၍၊ ဝိဟရာမိ-နေတော်မူနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ကဿပေါဝိ-သည်လည်း၊ ယာဝဒေ-လုံး၊ ကာမေဟိ-တို့မှ၊
 ဝိဝိစ္စေဝ-သာလျှင်၊ အကုသလေဟိ-ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ-တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ (ဧဝ)-
 လျှင်၊ သဝိတက္ကံ-သော၊ သဝိစာရံ- သော၊ ဝိဝေကဇံ - သော၊ ဝီတိသုခံ-သော၊
 ပဌမံ ဈာနံ- ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ-၍၊ (ဝိဟရိတုံ-ငှါ၊) အာကင်္ခါ-၏၊ (တာဝဒေ-
 လုံး၊) ကာမေဟိ- တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စေဝ- သာလျှင်၊ အကုသလေဟိ-ဖြစ်ကုန်သော၊
 ဓမ္မေဟိ-တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ(ဧဝ)- သာလျှင်၊ သဝိတက္ကံ-သော၊ သဝိစာရံ-သော၊ ဝီတိ
 သုခံ - သော၊ ပဌမံ ဈာနံ - ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ- ၍၊ ဝိဟရတိ- နေနိုင်၏၊ ဣတိ ဧဝ
 မာဒိနာ-ဤသို့ အစရှိသော၊ နယေန- နည်းဖြင့်၊ နဝါနုပုဗ္ဗဝိဟာရ ဆဋ္ဌာဘိညာ
 ပွဲဘေဒေ-အစဉ်အတိုင်းဝင်စား၍ နေကြောင်းဖြစ်သော ၉ ပါးသောသမာပတ်၊
 ၆ ပါးသော အဘိညာဉ်၊ အပြားရှိသော၊ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ- ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ
 ဌ၊ အတ္တနာ-ကိုယ်တော်နှင့်၊ သမသမတ္ထပနေနစ - ထပ်တူ ထပ်မျှ ထားတော်
 မူခြင်းဖြင့်၎င်း၊ အနုဂ္ဂဟိတော-ချီးမြှောက်တော်မူအပ်ပြီ။

x x x x x x x

သမသမတ္ထပနေန ။ ။ ဤပုဒ်၏အနက်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ၌ ဖွင့်ပြီး
 ဖြစ်၏။ “သမသမတ္ထပန - အလွန် တန်းတူထား” ဟူရာ၌ ဘုရားရှင် ရတော်မူအပ်သော
 သမာပတ် အဘိညာဉ်တို့နှင့် သမာပတ်ချင်း အဘိညာဉ်ချင်း တူသည်ကို ရည်ရွယ်သည်။
 ဘုရားရှင်သည် နေ့စဉ် ကုဋေ သိန်းပေါင်း နှစ်ဆယ်လေးသိန်း အရေအတွက်ရှိအောင်
 ဝင်စားတော်မူသကဲ့သို့၎င်း၊ ရေမီးအစုံ စသော အဘိညာဉ်တို့ကို အသုံးပြုတော်မူသကဲ့
 သို့၎င်း၊ အရှင်မဟာကဿပလည်း ဝင်စားနိုင် အသုံးပြုနိုင်သည် ဟုကား မဆိုလိုပါ။
 [န ဟိ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ဘဂဝါဝိယ ဒေဝသိကံ စတုဝိသတိ ကောဋိသတ
 သဟဿသင်္ချာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇတံ၊ ယမကပါဋိဟာရိယာဒိ ဝသေနစ အဘိ
 ညာယော ဝဋ္ဋဇ္ဇေတိ၊- ဋီကာ။]

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ဝါ-သည်သာမကသေး၊ အာကာသေ-ကောင်းကင်၌၊ ပါဏိ - လက်တော်ကို၊ စာလေတွာ - လှုပ်စေတော်မူ၍၊ အလဂ္ဂစိတ္တတာယ စေဝ - အမျိုး ၄ ပါးတို့၌ မပြုကပ်သောစိတ် ရှိသူ၏အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ စန္ဒောပမ ပဋိပဒါယစ- လ ဟူသော ဥပမာရှိသော အကျင့်ဖြင့်၎င်း၊ ဝါ- လနှင့်တူသော အကျင့်ဖြင့်၎င်း၊ ပသံသိတော - ချီးမွမ်းတော်မူအပ်ပြီ၊ (တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ ဝါ - ထိုသို့ ချီးမြှောက်ခံရ၊ ချီးမွမ်းခံရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊) တဿ မေ- ထို ငါ၏၊ အညံ - သံဂါယနာတင်ခြင်းကိစ္စမှ တပါးသော၊ ကိ - အဘယ် ကိစ္စသည်၊ အာဏဏျံ - ကြွေးမြီ မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာသည်၊ ဝါ - ကြွေးကင်းကြောင်းကိစ္စသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်တော့လတုံနည်း။

[(တနည်း) စ- ဆက်၊ ဝါ - သည်သာမကသေး၊ အဟံ- ကို၊ ဘဂဝတ- သည်၊ ပေ၊ သမသမတ္ထပနေစ-ဖြင့်၎င်း၊ ယံ အနဂ္ဂဟိတော-အကြင် ချီးမြှောက် တော်မူအပ်ပြီ၊ တထာ- ထိုမှတပါး၊ ဝါ- သည်သာမကသေး၊ အာကာသေ-၌၊

x x x x x x x x

တထာ၊ ပေ၊ ပသံသိတော ။ ။ ဤဝါကျသည် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ မပါ၊ တထာသဒ္ဓါသည် အတိဒေသအနက်၊ အနုကမ္ပန (ဥပသံဟရဏ) အနက်၊ ဥပမာနိဂမန အနက်၊ ပက္ခန္တရအနက်၊ သမုစ္စည်းအနက်အားဖြင့် အနက်များစွာကို ထွန်းပြနိုင်၏။ ဤနေရာ၌ နောက် ၂ နက်သာသင့်၏။ “ ချီးမြှောက်ရုံမက၊ ချီးမွမ်းလည်း ချီးမွမ်းတော်မူ အပ်ပြီ ” ဟုလို၊ အကျယ်ကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ၊ အဟိတ်စိတ်- တထာ သောတ ဝိညာဏ်ပုဒ်၏အဖွင့်၌ ဆောင်ပုဒ်နှင့်တကွ ပြထားပြီ။

ပါဏိ၊ ပေ၊ အလဂ္ဂစိတ္တတာယ ။ ။ ဘုရားရှင်သည် ကောင်းကင်၌ လက်တော်ကို မြှောက်၍ လှုပ်ပြတော်မူ၏။ ဘိက္ခုတို့... အမျိုးလေးပါး၏အိမ်သို့ ချဉ်းကပ်သောရဟန်း သည် (ဤလက်၏ ကောင်းကင်၌ မပြုကပ်ပုံကဲ့သို့) အမျိုး၌ မပြုကပ်ရ၊ (သံယောဇဉ် မတွယ်စေရ) ။ ကဿပသည် အမျိုးတို့၏အိမ်သို့ ချဉ်းကပ်လျှင် မတွယ်တာ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အမျိုးတို့ကို မပြုကပ်ခြင်း၌ အရှင်မဟာကဿပကို သက်သေထား၍ ချီးမွမ်း တော်မူသည်။

စန္ဒောပမပဋိပဒါယ စ ။ ။ ဘိက္ခုတို့ ... အမျိုးလေးပါး၏အိမ်သို့ ချဉ်းကပ်သော ရဟန်းသည် လနှင့်တူစွာ အမြဲ အသစ်အသစ် ဖြစ်စေလျက် ချဉ်းကပ်ကြရမည်။ လသည် ကောင်းကင်၌သွားနေစဉ် မည်သူနှင့်မျှ ပေါင်းသင်းခြင်း ချစ်ခြင်း တွယ်တာခြင်း နှစ်သက် ခြင်း တောင့်တခြင်း ရာဂထကြွခြင်းကို မပြု၊ ထိုသို့ မပြုသော်လည်း လူအများက မြတ်နိုး နှစ်သက်ကြသကဲ့သို့၊ ကဿပသည် လနှင့်တူသော အကျင့်ရှိပေသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အရှင်မဟာကဿပကို သက်သေထား၍ ချီးမွမ်းတော်မူသည်။ [အလဂ္ဂစိတ္တ၊ စန္ဒောပမ ပဋိပဒါအကျယ်ကို ကဿပသံယုတ် အဋ္ဌကထာ၌၎င်း၊ သီလက္ခန္ဓာ ဋီကာသစ်၌၎င်း ရှုပါ။ အလဂ္ဂစိတ္တတာယ၊ ပဋိပဒါယတို့၌ ကရိုဏ်းအနက်၊ အာဓာရအနက် ၂ နည်းဖွင့်သည်။ နိဿယ၌ ကရိုဏ်းအနက်သာ ပေးထား၏။ ဋီကာ နောက်နည်းအလို “ ဌ ” ဟု ပေးပါ။ အလဂ္ဂစိတ္တအဖြစ်၌၎င်း၊ စန္ဒောပမအကျင့်၌၎င်း ချီးမွမ်းတော်မူအပ်သည်-ဟုလို။]

ပါဏိ-ကို၊ စာလေ့တွာ-၍၊ အလဂ္ဂစိတ္တတာယစေဝ-ဖြင့်၎င်း၊ စန္ဒောပမ ပဋိ
 ပဒါယစ - ဖြင့်၎င်း၊ ယံ ပသံသိတော- အကြင် ချီးမွမ်းတော်မူအပ်ပြီ၊ တဿ-
 ထိုချီးမြှောက်တော်မူခြင်း၊ ချီးမွမ်းတော်မူခြင်း၏၊ အညံ-သော၊ ကိံ - သည်၊ အာ
 ဏဏျံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဘဝိဿတိ-နည်း၊ ဤသို့ ဋီကာသစ်ဖွင့်တိုင်းလည်း
 တနည်း အနက်ပေးနိုင်၏။]

ရာဇာ-မင်းသည်၊ သက ကဝစ ဣဿရိယာနပ္ပဒါနေန-မိမိ၏ဥစ္စာဖြစ်သော
 ချပ်ဝတ်တန်ဆာ၊ ရာထူး ဌာနန္တရကို ပေးခြင်းဖြင့်၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ကုလ
 ဝံသပ္ပတိဌာပကံ- မင်းမျိုး မင်းနွယ်ကို တည်တန့်စေနိုင်သော၊ ပုတ္တံ- သားကို၊
 (အယံ-ဤသားသည်၊ မေ-ငါ၏၊ ကုလဝံသပ္ပတိဌာပကော-မင်းမျိုး မင်းနွယ်
 ကို တည်တန့်စေနိုင်သူသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ မန္ဒာ-သိ၍၊
 အနဂ္ဂဏှာတိ) ဝိယ - ချီးမြှောက်သကဲ့သို့၊ (တထာ - တူ၊) ဘဂဝါ- သည်၊ မံ-
 ငါ့ကို၊ အယံ-ဤ ကဿပသည်၊ မေ-ငါ၏၊ သဒ္ဓမ္မဝံသပ္ပတိဌာပကော-သူတော်
 ကောင်းတရား တည်းဟူသောအနွယ်ကို တည်တန့်စေနိုင်သူသည်၊ ဘဝိဿတိ-
 ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-သို့၊ မန္ဒာ-သိတော်မူ၍၊ အသာဓာရဏေန - တပါးသော
 သာဝကတို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်းမရှိသော၊ ဣမိနာ အနဂ္ဂဟေန-ဤ ချီးမြှောက်တော်
 မူခြင်းဖြင့်၊ အနဂ္ဂဟေသိနန- ချီးမြှောက်တော်မူခဲ့သည် မဟုတ်ပါလော့၊ ဥဋ္ဌာရာ
 ယ - မွန်မြတ်သော၊ ဣမာယစ ပသံသာယ - ဤ ချီးမွမ်းတော်မူခြင်းဖြင့်လည်း၊
 ပသံသိနန - ချီးမွမ်းတော်မူခဲ့သည် မဟုတ်ပါလော့၊ ဣတိ- သို့၊ စိန္တယန္တော-
 ကြံမိသည်၊ (ဟုတွာစ-ဖြစ်၍၎င်း၊ ဝါ-ခြင်းကြောင့်၎င်း၊) ဓမ္မဝိနယ သံဂါယန
 ဣ- သုတ် အဘိဓမ္မာဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဘိက္ခုနံ-တို့၏၊
 ဥဿာဟံ - အားတက်သရော့ကို၊ ဇနေသိ- ဖြစ်စေပြီ။

x x x x x x x

ဣတိ စိန္တယန္တော။ ။ “ ဧတ္ထ ဣတိသဒ္ဓေန အန္တရဓာပေယျံ၊ သံဂါယေယျံ၊
 ကိမညံ အာဏဏျံဘဝိဿတိတိ ဝစနပုဗ္ဗင်္ဂံမံ ဌာနံ ခေါပနေတံ ဝိဇ္ဇတိတိ အာဒိ ဝါကျ
 ဣယံ နိဒ္ဒေသတိ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “အန္တရဓာပေယျံ-ရာ၏၊ ဣတိ စိန္တ
 ယန္တော ဟုတွာစ” ဟု ပေးရလိမ့်မည်၊ သို့သော် “ အန္တရဓာပေယျံ၊ ယာဝစ၊ပေ၊
 ပါဝစနံ ဟောတိ” ဝါကျတို့သည် သံဂါယနာတင်ဘို့ရန် ကြံစည်ခြင်း၏ အကြောင်းပြ
 ဝါကျတို့သာ ဖြစ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့်ပင် “တသ္မာတ် ဟိ ပဒံ အဇ္ဈာဟရိတွာ သံဂါယေ
 ယုန္တိပဒေန သမ္ပန္နနိယံ” ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်ခဲ့သည်။

ဆက်ဥပဒေ - ဋီကာသစ်ဆရာသည် “ယာဝစ”စသော ဝါကျကိုသာ သံဂါယနာ
 တင်ဘို့ရန် ကြံစည်ခြင်း၏ အကြောင်းပြဝါကျဟု ဆိုသော်လည်း ထို “ယာဝစ”စသော
 ဝါကျသည်ပင် “ဌာနံ ခေါပနေတံ၊ပေ၊အန္တရဓာပေယျံ” ဝါကျ၏ အဆက် ဥပနာသ
 ဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့ဝါကျ၌ “အတိတသတ္ထုကံ ပါဝစနံ” ကိုပင် ပြောင်းပြန်
 ပြု၍ “အနတိတသတ္ထုကမေဝ ပါဝစနံ”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် “အန္တရဓာပေယျံ”

ဝါကျကို ဣတိဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော စိန္တနာကာရဝါကျဟု ဖွင့်ခြင်းကို စဉ်းစားပါ။ မိမိကား “သံဂါယေယျံ” နှင့် “အာဏဏျံ ဘဝိဿတိ၊ နနု၊ ပေ၊ ပသံသီ” ဟု စိန္တနာကာရ ၂ ဝါကျသာ အချုပ်အားဖြင့် ရနိုင်သည်ဟု ယူဆပါသည်။

ပြန်၍ ရှင်းပြခြင်း။ ။ “ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ ဟိ ” မှ စ၍ “ ဥဿာဟံ ဇနေသိ ” တိုင်အောင် ဝါကျများသည် ရှည်မျောလှသောကြောင့် အသိဉာဏ်မရှင်းဘဲ ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် ပြန်၍ ရှင်းပြပါဥပုဒ်များမည်။-

- ၁။ “ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ၊ ပေ၊ လောကနာထေ” သည် ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးနောက် ဖြစ်ပျက်ပုံကိုပြလို၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပုံကို အခြေခံသောစကားတည်း။
- ၂။ “ဘဂဝတော ဓာတုဘာဇနဒိဝသေ” သည် ဥဿာဟဇနန ဖြစ်ရာနေ့ကို ပြသောစကားတည်း။
- ၃။ “သန္ဓိပတိတာနံ၊ ပေ၊ မဟာကဿပေါ” သည် ဥဿာဟဇနနကြိယာ၏ ကတ္တာကို ပြသောစကားတည်း။
- ၄။ “သတ္တာဟပရိနိဗ္ဗုတော ၊ ပေ ၊ ဝုတ္တဝစနမနုဿရန္တော ” သည် ဥဿာဟကို ဖြစ်စေခြင်း၏ ပဌမအကြောင်းပြ စကားတည်း။
- ၅။ “ ဤဒိသဿ ၊ ပေ ၊ မညမာနော ” သည် ဥဿာဟကို ဖြစ်စေခြင်း၏ ဒုတိယအကြောင်းပြ စကားတည်း။
- ၆။ “ ဌာနံ ခေါ၊ ပေ၊ စိန္တယန္တော ” တိုင်အောင်သည် ဥဿာဟကို ဖြစ်စေခြင်း၏ တတိယအကြောင်းပြ စကားတည်း။
- ၇။ ထို တတိယအကြောင်းပြ စကားရပ်တို့တွင် “ဌာနံ ခေါ၊ ပေ၊ ပါဝစနံ ဟောတိ” သည် သံဂါယနာတင်ဘို့ရန် ကြံစည်ခြင်း၏ အကြောင်းပြ ကာရဏဝါကျတို့တည်း။ ထို့ကြောင့် “တသ္မာ” ထည့်၍ အနက်ပေးရသည်။
- ၈။ “ဝုတ္တံ ဟေတံ၊ ပေ၊ သတ္တာတိ” သည် အနတိတသတ္တုကပါဝစန၏ သာဓိက။
- ၉။ “ယန္ဓုနာဟံ ၊ ပေ ၊ စိရဋ္ဌိတိကံ” သည် သံဂါယနာတင်ဘို့ရန် ကြံစည်ပုံတည်း။
- ၁၀။ “ယဉ္ဇာဟံ၊ ပေ၊ အနုဂ္ဂဟိတော၊ ပေ၊ ပသံသီတော” တို့သည် ကျေးဇူးတော်တည်းဟူသော ကြွေးများတင်နေပုံကို ပြသောစကားတည်း။ [သံဂါယနာတင်ဘို့ရန် ထပ်မံ၍ အကြောင်းပြသောစကားလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။]
- ၁၁။ “တဿ ၊ ပေ ၊ ဘဝိဿတိ” သည် သံဂါယနာတင်ခြင်းမှ တပါးသော အခြားနည်းဖြင့် ကြွေးဆပ်၍ မကျေနိုင်ပုံကိုပြသော စကားတည်း။ [“သံဂါယနာတင်ဘို့ရန်မှတပါး အခြားနည်းမရှိသောကြောင့် သံဂါယနာတင်မှဖြစ်မည်” ဟုလို၊ ထို့ကြောင့် သံဂါယနာတင်ဘို့ရန် ထပ်မံ၍ အကြံဖြစ်ပုံကိုပြသော စကားလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။]
- ၁၂။ “နနု မံ၊ ပေ၊ ပသံသီ” သည် မိမိကိုယ်ကို မိမိပြန်၍စောဒနာသော စကားတည်း။ ဤစကားဖြင့် “တဿ ကိမညံ အာဏဏျံ ဘဝိဿတိ” ဟူသော ရှေ့စကားကို သာ၍ လေးနက်စေ (ခိုင်မြဲစေ) သည်။ ဤသို့ ရှည်လျားသော စကားရပ်ကြီးကို သူ့အခန်းနှင့်သူ ခွဲကြည့်မှ ရှင်းလင်းပါလိမ့်မည်။

မယာ- ငါသည်၊ ဝတ္တဿ- ဆိုအပ်ပြီးသော၊ အတ္တဿ- အနက်ကို၊ သာဓကံ- ပြီးစေတတ်သော၊ ယထာ (ကိံ ဝစနံ)- အဘယ်စကားကို၊ ကော- အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာဟ- မိန့်တော်မူသနည်း၊ မယာ- သည်၊ ဝတ္တဿ- သော၊ အတ္တဿ- ကို၊ သာဓကံ- သော၊ အထခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ၊ ပေ၊ ဝိနယဝါဒိနော ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိတိ- အထခေါ၊ ပေ၊ ဟောန္တိဟူသော၊ ဣဒံဝစနံ- ဤစကားကို၊ သံဂီတိကာရော - သံဂါယနာတင် ထေရ်အပေါင်းသည်၊ အာဟ- မိန့်တော်မူပြီ၊ [ကြွင်းသေး အနက်ပေးနည်းကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ၌ ပြထားပြီ။] အထခေါ - ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ - သည်၊ ဘိက္ခု - တို့ကို၊ အာမဒန္တသိ - ခေါ်၍ သိစေတော်မူပြီ၊ [အာဝုသောဟု ခေါ်၍ “ကေမိဒါဟံ” စသည်ဖြင့် သိစေပြီ - ဟူလို၊] (ကိံ - အဘယ်သို့ခေါ်၍ သိစေတော်မူသနည်း၊) အာဝုသော- ငါ့ရှင်တို့၊ အဟံ- ငါသည်၊ ဧကံ- တပါးသော၊ သမယံ- အခါ၌၊ [ဣဒ အနက်ရှိ] ပါဝါယ - ပါဝါမြို့မှ၊ ကုသိနာရံ- ကုသိနာရုံမြို့သို့၊ (ဂမိဿာမိ - သွားအံ့၊ ဣတိ - ဤသို့ ကြံ၍၊) မဟတာ - များစွာသော၊ ဘိက္ခု၊ သံယေန - ရဟန်းအပေါင်းနှင့်၊ ပဉ္စမဒတ္တဟိ - ၅ လီ အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခု၊ သတေဟိ- ရဟန်းအရာတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂ ပုဋိပန္နော- အခွန်ရှည်သော ခရီးကိုသွားသည်၊ (အမိ- ဖြစ်၏၊) ဣတိ- ဤသို့အစရှိသော၊ သမ္ပံ- အလုံးစုံသော၊ သုဘဒ္ဒကဏ္ဍံ - သုဘဒ္ဒကဏ္ဍကို၊ ဝိတ္ထာရတော- ဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ- ၏၊ ပန- ဆက်၊ အဿ- ထို သုဘဒ္ဒကဏ္ဍ၏၊ အတ္ထံ- အနက်ကို၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနာဝသာနေ - မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၏ အဆုံးနား၌၊ အာဂတဋ္ဌာနေယေဝ- လာသော ပါဠိရပ်၌သာ၊ ကထယိဿာမ- ဖွင့်ဆိုကုန်အံ့၊

တတော- ထို သုဘဒ္ဒကဏ္ဍမှ၊ (တနည်း) တတော - ထို အားတက်သရော ဖြစ်စေရာအခါမှ၊ ပရံ- နေ၌၊ အာဟ- ဆက်၍ မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ ဆက်၍ မိန့်တော်မူသနည်း၊) အာဝုသော- ငါ့ရှင်တို့၊ အဓမ္မော- ကုသလကမ္မပထ

+ x x + + + + +

တတော ပရံ ။ ။ “တတော ဘိက္ခုနံ ဥဿာဟဇနနတော” ဟု ဋီကာဟောင်း ဖွင့်ရာ၌ သုဘဒ္ဒကဏ္ဍဝယ် အားတက်သရောဖြစ်စေသောစကား မပါသေးသောကြောင့် ထိုအဖွင့်ကို သာရတ္ထဋီကာဆရာ စသည်တို့က မနှစ်သက်ကြ၍ “တတော သုဘဒ္ဒကဏ္ဍတော” ဟု ဖွင့်ကြ၏၊ ထိုအတိုင်း ပါရာဇိကဏ်နိဿယ၌ တနည်းသာပေးထားသည်၊ ဤကား သုဘဒ္ဒကဏ္ဍဝယ် သုဘဒ္ဒ၏ ပြောစကားထည်း၌ “ယခုအခါ ငါတို့လုပ်ချင်ရာ လုပ်နိုင်ကြပြီ” ဟူသော စကားသည် သံဂါယနာမတင်လျှင် မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် သံဝေဂဖြစ်စေရာစကားလုံးဖြစ်ရကား “ထိုစကားကိုပင် ဥဿာဟဇနန၏အကြောင်း ဟု ယူဆလျှင် ဋီကာဟောင်းအဖွင့်လည်း စိစစ်ဘွယ် မလိုပါ၊ (သင့်သည်သာ)” ဟု ယူဆနိုင်ကြောင်းကို ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။ [ယဒိ ပန သုဘဒ္ဒကဏ္ဍမေဝ ဥဿာဟဇနနဟေတု ဘူတဿ သုဘဒ္ဒေန ဝတ္တဝစနဿ ပကာသနတ္တာ ဥဿာဟဇနနန္တိ ဝဒေယျ၊ နတ္ထေ ဝေတ္ထ ဝိစာရေတဗ္ဗတာတိ- ဋီကာသစ်။]

တရားဆယ်ပါး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကုသလကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးသည်၊ ပုရေ ဒိပ္ပတိ-မကြာမီ ထွန်းကားလိမ့်မည်၊ ဝါ-မထွန်းကားမီ၊ ဓမ္မော-ကုသလကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးကို၊ ပုရေ ပဋိဗာဟိယျတိ-မကြာမီ တားမြစ်အပ်လိမ့်မည်၊ ဝါ-မတားမြစ်အပ်မီ၊ အဝိနယော-သံဝရဝိနည်း ပဟာနဝိနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောတရားသည်၊ ပုရေ ဒိပ္ပတိ-မည်၊ ဝါ-မီ၊ ဝိနယော-သံဝရဝိနည်း ပဟာနဝိနည်းကို၊ ပုရေ ပဋိဗာဟိယျတိ-အပ်လိမ့်မည်၊ ဝါ-မီ၊ အဓမ္မဝါဒိနော-အဓမ္မကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူတို့သည်၊ ဗလဝန္တော-အားရှိကုန်သည်၊ ပုရေ ဟောန္တိ-မကြာမီ ဖြစ်ကြလိမ့်မည်၊ ဝါ-မဖြစ်ကြမီ၊ ဓမ္မဝါဒိနော-တို့သည်၊ ဒုဗ္ဗလာ-အားမရှိကုန်သည်၊ ပုရေ ဟောန္တိ-မည်၊ ဝါ-မီ၊ အဝိနယဝါဒိနော- အဝိနယကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူတို့သည်၊ ဗလဝန္တော - န်သည်၊ ပုရေ ဟောန္တိ - မည်၊ ဝါ- မီ၊ ဝိနယဝါဒိနော - တို့သည်၊ ဒုဗ္ဗလာ - န်သည်၊ ပုရေ ဟောန္တိ-မည်၊ ဝါ-မီ၊ မယံ-တို့သည်၊ ဟန္တု-ယခု၊ ဝါ--ယခုနယ်က ကြိုတင်၍၊ ဓမ္မဉ္စ-သုတ်အဘိဓမ္မာကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ဝိနည်းကို၎င်း၊ သံဂါယာမ-သံဂါယနာတင်ကြကုန်စို့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အာဟ-ဆက်၍ မိန့်တော်မူပြီ။

ဘိက္ခု-တို့သည်၊ အာဟံသု-လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ-နည်း၊) ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ တေနဟိ-တိုက်တွန်းပါ၏၊ (တနည်း) တေနဟိ-ထိုသို့ သံဂါယနာတင်လိုပါလျှင်၊ ထေရော-သည်၊ ဘိက္ခု-သံဂါယနာတင်ရန် လျှောက်ကန်မည့် ရဟန်းတို့ကို၊ [သံဂီတိယာ အနုရူပေ တိက္ခူ၊] ဥစ္စိနတု-ရွေးချယ်တော်မူပါ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အာဟံသု-လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ ထေရော- သည်၊ သကလနဝဂ်သတ္တုသာသနပရိယတ္တိဓရေ-အလုံးစုံ ၉ ပါးသော အင်္ဂါရှိသော မြတ်စွာဘုရား၏ ဆုံးမကြောင်း ပရိယတ်ကို ဆောင်နိုင်ကုန်သော၊ အနေကသတေစ-အရာမက များစွာလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ- ရာပေင်း များစွာလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ အနေက သဟဿေစ-အထောင်မက များစွာလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-ထောင်ပေါင်းများစွာလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုထုဇ္ဇန သောတာပန္န သကဒါဂါမိ အနာဂါမိ သုက္ခဝိပဿက ဒိဏာသဝဘိက္ခု-ပုထုဇဉ် ရဟန်း၊ သောတာပန် ရဟန်း၊ သကဒါဂါမိ ရဟန်း၊ အနာဂါမိ ရဟန်း၊ သုက္ခဝိပဿက ရဟန်းတို့ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ-ရှောင်ကြဉ်၍၊ (ချန်လှပ်၍) တိပိဋက သဗ္ဗပရိယတ္တိပ္ပဘေဒဓရေ- ပိဋကတ် ၃ ပုံ ဟူသော အလုံးစုံသော ပရိယတ္တိ အပြားကို ဆောင်နိုင်ကုန်သော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ပွတ္တ- ပဋိသမ္ဘိဒါသို့ ရောက်ပြီးကုန်သော၊ ဝါ - ရောက်အပ် ရအပ်ပြီးသော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ရှိကုန်သော၊ မဟာနဘာဝေ- ကြီးသော အာနဘော်ရှိကုန်သော၊ ယေဘုယျန-များသော အားဖြင့်၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ တေဒဂ္ဂံ- တေဒဂ်ရာထူးသို့၊ အာရောပိတေ- တင်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တေဝိဇ္ဇာဒိဘေဒေ - တေဝိဇ္ဇာအစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ ဧကေန ပဉ္စသတေ-တပါးဖြင့် ယုတ်လျော့သော

ငါးရာ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဒီဏာသဝဘိက္ခု။ယေဝ - ရဟန္တာ ရဟန်းတို့ကိုသာ၊ ပဋိဂ္ဂဟေသိ-ပိုင်းခြား၍ယူတော်မူပြီ၊ ဝါ-ရွေးချယ်တော်မူပြီ၊ ယေ-ယင်း ရဟန်းတော်တို့ကို၊ (တိပိဋကသမ္ပပရိယတ္တိပုဘောဒဓရ စသော ဂုဏ်နှင့် ငြည့်စုံသော တပါးယုတ် ငါးရာသော ရဟန်းတော်တို့ကို၊) သန္ဓာယ- ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ အထခေါအာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ဧကေနနာနိ ပဉ္စအရဟန္တသတာနိ ဥစ္စိနိတိ-အထခေါ၊ပေ၊ဥစ္စိနိဟူသော၊ ဣဒံ-ဤစကားကို၊ (သံဂီတိကာရေဟိ- တို့သည်၊) ဝုတ္တံ- မိန့်တော်မူအပ်ပြီ၊ [အထခေါ-၌၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ- သည်၊ ဧကေနနာနိ- တပါးဖြင့် ယုတ်လျော့ကုန်သော၊ ပဉ္စအရဟန္တသတာနိ- ငါးရာသော ရဟန္တာတို့ကို၊ ဥစ္စိနိ- ရွေးချယ်တော်မူပြီ။]

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတပါး စောဒကပက္ခကို ပြုဉ္စားအံ့၊ ကိဿ - အဘယံကြောင့်၊ ထေရော-အရှင် မဟာကဿပထေရ်သည်၊ (ပဉ္စ အရဟန္တသတာနိ- ငါးရာသောရဟန္တာတို့ကို၊)ဧကေနနံ-တပါးဖြင့် ယုတ်လျော့အောင်၊အကာသိ-ပြုရသနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ အာယသ္မတော အာနန္ဒတ္ထေရဿ-အရှင် အာနန္ဒာထေရ်၏၊(ဩကာသ၌ စပ်၊)ဩကာသကရဏတ္ထံ- အခွင့်ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊(တနည်း)ဩကာသကရဏတ္ထံ-အခွင့် ပြုလိုခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (ထေရော-သည်၊ ပဉ္စအရဟန္တသတာနိ - တို့ကို၊ ဧကေနနံ - အောင်၊ အကာသိ-ပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊) ဟိ-ချဲ့၊ တေန အာယသ္မတာ-ထိုအရှင်အာနန္ဒာနှင့်၊ သဟာပိ-တကွ၎င်း၊ ဝိနာပိ-ကင်း၍၎င်း၊ ဓမ္မသံဂီတိ-သုတ်အဘိဓမ္မာကို သံဂါယနာတင်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ ကာတံ-ပြုခြင်းငှါ၊ န သက္ကာ-မတတ်ကောင်း၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တနည်း) ဟိ - ချဲ့ဉ္စားအံ့၊ (တနည်း)ဟိ(ယသ္မာ) အကြံကြောင့်၊ သော အာယသ္မာ-ထိုအရှင်အာနန္ဒာသည်၊ သေက္ခော-သေက္ခသည်၊(ဟုတွာ-၍၊) သကရဏိယော - အထက်မဂ်အလို ငှါ ပြုဘွယ် ကိစ္စနှင့် တကွဖြစ်၏၊ တသ္မာ-ထို ကြောင့်၊(ထိုသို့ သေက္ခသကရဏိယ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေန အာယသ္မတာ- ထို အရှင်အာနန္ဒာနှင့်၊) သဟာပိ - တကွလည်း၊ (ဓမ္မသံဂီတိ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ကာတံ-ငှါ၊) န သက္ကာ- မတတ်ကောင်း၊ ပန - အဘို့ တပါးကား၊(တနည်း)ပန-သဟာပိ န သက္ကာ၏ အကြောင်းပြမှတပါး ဝိနာပိ နသက္ကာ၏ အကြောင်းပြကို ဆိုဉ္စားအံ့၊ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ အဿ-ထို အရှင်အာနန္ဒာ၏၊ ကိဉ္စိ - ဟုစုံတခုသော၊ ဒသဗလဒေသိတံ - မြတ်စွာဘုရားသည်

x x x x x x x

ယ သ္မာ ပန ကိဉ္စိ အပစ္စက္ခံ။ ။ဤဝါကျသည် ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာလာဝါကျနှင့် မတူတတ်၊ “ယံကိဉ္စိ-ကိဉ္စိ”ဟု ပါဠိ ၂ ထွေ ရှိ၏၊ “ ကိဉ္စိ ” ဟု ရှိသော ပါဠိသာကောင်း၏၊ “တရားတပုဒ်တလေမျှ မျက်မှောက် မဟုတ်သော တရားမရှိ”ဟုလို၊ “ဒသဗလေန ဒေသိတံ=ဒသဗလ ဒေသိတံ”ဟု ပါဠိ ၂ ထွေရှိသည်ကား သင့်သည်ချည်းသာ။

ဟောတော်မူအပ်သော၊ သုတ္တဂေယျာဒိကံ-သုတ္တဂေယျအစရှိသော၊ အပစ္စက္ခံ နာမ - မျက်မှောက်မဟုတ်သော တရားမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ။

မယာ-သည်၊ ဝုတ္တဿ- ဆိုအပ်ပြီးသော၊ အတ္တဿ - အနက်ကို၊ (သုတ္တဂေယျာဒိကံ အပစ္စက္ခံနာမ နတ္ထိ ဟူသော အနက်ကို၊) သာဓကံ - ပြီးစေတတ်သော၊ ယထာ ကိံ ဝစနံ-အဘယ်စကားကို၊ ကော-သည်၊ အာဟ-ဆိုသနည်း၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တဿ-သော၊ အတ္တဿ-ကို၊ သာဓကံ-သော၊ ဒွါသီတိဗုဒ္ဓတောဂဏှိံ ပေ၊ ပဝတ္ထိနောတိ-ဒွါသီတိပေ၊ ဟူသော၊ ဣဒံ ဝစနံ-ကို၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော - အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ အာဟ- ပြီ၊ [ဗြဟ္မဏ-ပုန်ဏား၊ အဟံ-ငါသည်၊ ဒွါသီတိ သဟဿာနိ-ရှစ်သောင်း နှစ်ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို၊ ဗုဒ္ဓ

+ + x + + x + x

အပစ္စက္ခံ နာမ။ ။ “အက္ခာနံ-ဣန္ဒြေတို့၏+ပတိ-ရှေးရှုတည်း၊ ပစ္စက္ခံ- ရှေးရှု ဝါ-မျက်မှောက်၊ န+ပစ္စက္ခံ အပစ္စက္ခံ” ဟု ပြုပါ၊ မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ တိုက်ရိုက် နာခံရသည် ဖြစ်စေ ، အရှင် သာရိပုတြိယစသော ရဟန်းတော်တို့ အထံမှ နာခံရသည် ဖြစ်စေ အားလုံး ပဂုဏာဘာဝ (နှုတ်တက်ရ) ဖြစ်နေသောကြောင့် “ အရှင် အာနန္ဒာ၏ မျက်မှောက်ချည်း ဖြစ်နေသည် ” ဟုလို။ [ပါရာဇိကဏ်၌ “ အသမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံနာမ နတ္ထိ ” ဟု ရှိ၏၊ သာဝကဘာဝသိတ တရားပင် ဖြစ်စေ ، ဘုရားအထံတော်မှ နည်းရ၍ ဟောအပ်သောကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာဝသိတအမည် ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ရဟန်းတော်အထံမှ နာခံရသော်လည်း ဘုရားအထံတော်မှ နာခံရသည်ဟုပင် ဆိုနိုင်သည်-ဟုလို။]

မှတ်ချက်။ ။ “ယသ္မာ ပနဿ” ၌ အဿကို အပစ္စက္ခံ၌ “ အနေန ” ဟု၎င်း၊ နတ္ထိကို၌ ကြိယာပဋိဂ္ဂါဟက (ကြိယာကို ခံယူတတ်သော) သမ္ပဒါနိဟု၎င်း ဋီကာသစ် ဖွင့်၏၊ ပစ္စက္ခံသဒ္ဓါသည် “ မျက်မှောက်ပြုအပ် ” ဟု အနက်ပေးရသော ကံဟောကြိယာပုဒ် မဟုတ်ပါ၊ ပြခဲ့သောဝိဂ္ဂိဟ်အရ သမာသ်သာဖြစ်ပါသည်၊ ထို့ကြောင့် အဿ၏ ကတ္တား အနက်ကို ပဌမစဉ်းစားပါ၊ နတ္ထိကြိယာကို “ သမ္ပဒါနိ၌သော ကြိယာ ” ဟု သဒ္ဓါကျမ်း တို့၌ မတွေ့ရပါ၊ ထို့ကြောင့် “ အဿာတိဝါ နတ္ထိတိတ္ထေ ကြိယာပဋိဂ္ဂါဟက ဝစနံ ” ဟူသော အဖွင့်ကိုလည်း စဉ်းစားသင့်ပါသည်၊ မိမိကား ပစ္စက္ခံ၌စပ်ဘို့ရာ သမ္ပန်အနက် ကိုသာ သုံးစွဲလိုက်ပါသည် “ ထို အရှင်အာနန္ဒာ၏+မျက်မှောက် ” ဟုလို။

ဒွါသီတိ၊ ဝေ၊ ပဝတ္ထိနော။ ။ ဤ ဂါထာသည် ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ရှစ်သောင်းလေးထောင် ပြခန်းကျမှ ပါ၏၊ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ထို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ပြထားပြီ၊ ပဝတ္ထိနောကို “ ဇိဝှါဂ္ဂေ ဟဒယေဝါ ပဝတ္ထိနော ပဂုဏာဝါ စုဂ္ဂတာ ” ဟု ဋီကာသစ်၌၎င်း၊ “ ပဝတ္ထမာနာ ပဂုဏာ ဝါစုဂ္ဂတာ ဇိဝှါဂ္ဂေ ပရိဝတ္တန္တိ ” ဟု သာရတ္ထ၌၎င်း ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် “ ဇိဝှါဂ္ဂေ (တနည်း) ဟဒယေ ” ဟု ထည့်၍ ပဝတ္ထိနောကိုလည်း ပပုဗ္ဗဝတ္ထု (ဝတု) ဓာတ် ကတ္တားဟော ဣပစ္စည်းဟု ကြံသည်။

ကေစိဝါဒ။ ။ ဤဂါထာ၌ ကေစိဆရာတို့သည် ယေမေကို “ ယေ+ဣမေ ” ဟု ပုဒ် ဖြတ်၍ “ ယေ ဣမေ ဓမ္မာ-အကြင် တရားတို့ကို၊ ဗုဒ္ဓဿ-သည်၎င်း၊ ဘိက္ခုနု-တို့သည် ၎င်း၊ ပဝတ္ထိနော-ဖြစ်စေအပ် ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တေသု-ထိုတရားတို့တွင်၊ ဒွါသီတိ သဟဿာနိ-တို့ကို၊ ဗုဒ္ဓတော-မှ၊ ဂဏှိံ၊ ဒွေသဟဿာနိ-တို့ကို၊ ဘိက္ခုတော-မှ၊ ဂဏှိံ၊

တော - ဘုရားအထံတော်မှာ၊ ဂဏှိ - သင်ယူခဲ့ပြီ၊ ဒွေသဟဿာနိ-နှစ်ထောင်
 သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို၊ ဘိက္ခုတော-အရှင်သာရိပုတြာစသော ရဟန်းတော်တို့
 အထံမှာ၊ ဂဏှိ - သင်ယူခဲ့ပြီ၊ ယေဓမ္မာ - အကြင် ဓမ္မက္ခန္ဓာတရားတို့သည်၊ မေ-
 ငါ၏၊ (ဇိဝှါဂ္ဂေ- လျှာဖျား၌၊) ပဝတ္ထိနော-နှုတ်တက်ရှုရှု ဖြစ်လာကြကုန်၏၊
 (တနည်း)(ဟဒယေ-စိတ်နှလုံး၌၊) ပဝတ္ထိနော-အမြဲမပြတ် ဖြစ်နေကြကုန်၏၊
 (တေ ဓမ္မာ-ထို ဓမ္မက္ခန္ဓာတရားတို့သည်၊) စတုရာသီတိ သဟဿာနိ-ရှစ်သောင်း
 လေးထောင်တို့တည်း၊] တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မျက်မှောက် မဟုတ်သော
 တစုံတခုသော တရား၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ (တေနအာယသ္မတာ- နှင့်၊) ဝိနာပိ-
 ကင်း၍လည်း၊ (ဓမ္မသင်္ဂီတိ - သည်၊ ဝါ- ကို၊ ကာတုံ- ငှါ၊) န သက္ကာ-
 မတတ်ကောင်း။

ယဒိ ဝေ-အကယ်၍ ဤသို့ဖြစ်လျှင်၊ ဝါ- ယင်းသို့ဖြစ်လျှင်၊ [(တနည်း)
 တေန အာယသ္မတာ-နှင့်၊ ဝိနာပိ-၍လည်း၊ ဓမ္မသင်္ဂီတိ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ကာတုံ-
 ငှါ၊ ယဒိ နသက္ကာ - အကယ်၍ မတတ်ကောင်းအံ့၊ ဝေသတိ - ဤသို့ မတတ်
 ကောင်းလျှင်၊] သေက္ခေ- သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သမာနေဝိ- ဖြစ်ပါသော်
 လည်း၊ ဓမ္မသင်္ဂီတိယာ - သုတ် အဘိဓမ္မာကို သံဂါယနာတင်ခြင်းအား၊ ဗဟူ
 ကာရတ္တာ - များသော လျော်သောကျေးဇူးကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 ထေရေန-အရှင်မဟာကဿပထေရ်သည်၊ ဥစ္စိနိတဗ္ဗော- ရွေးချယ်ထိုက်သည်၊
 အဿ-ဖြစ်၏၊ အထ- ထိုသို့ ရွေးချယ်ထိုက်ပါလျက်၊ [“အထာတိ ပုစ္ဆာယံ”
 ဟု ပုစ္ဆ-ဝါကျ၌ပါသော အထကို ပုစ္ဆာ အနက်ဟော ဟု ဋီကာသစ်၌ ဆို၏။]
 ကသ္မာ-အဘယ်ကြောင့်၊ န ဥစ္စိနိတော- ရွေးချယ်တော်မူအပ်သနည်း၊ ဣတိ-
 ဤကား အမေးတည်း၊ ပရူပဝါဒ ဝိဝဇ္ဇနတော - သူတပါးတို့၏ စွပ်စွဲခြားကို

x x x x x x x

ဣတိဝေ-ဤသို့၊ စတုရာသီတိ သဟဿာနိ-တို့တည်း” ဤသို့ အနက်ပေးကြ၏၊ သို့သော်
 ထိုအနက်အလိုအားဖြင့် “ ဘုရားရှင်နှင့် ရဟန်းတော်တို့ ဟောအပ်သော တရားတို့တွင်
 ရှင်အာနန္ဒာ သင်ယူပြီးသား တရားတော်သာ ရှစ်သောင်းလေးထောင်” ဟု သိရ၍ “ဓမ္မ
 က္ခန္ဓာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိ၏ ” ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုကား မသိရသော
 ကြောင့် အများက လက်မခံအပ်သော ကေဝါဒဘု ဆိုရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဤဂါထာသည် ဥပရိပံ-ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ်၌ မလား၊ ဂိသ
 နိပါတ် အာနန္ဒထေရဂါထာ၌သာလာသော ဂါထာတည်း၊ ထိုဂါထာ၏ အဋ္ဌက ထာ၌
 “အထ ဧကဒိဝသံ ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနောနာမ မြာဟ္မဏော ထေရံပုစ္ဆိ၊ တံ ဗ ဂုဿ
 တောတိ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပါကဇော၊ ကိတ္တကာ ဓမ္မာ တေ သတ္တာရာ ဘာဝိတာ၊
 တယာ စ ဓာရိတာတိ၊ တဿ ထေရော ပဋိဝစနံ ဒေန္တော ဒွါသီတိ ဂါထမာဟ ” ဟု
 ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုဂါထာကို အနက်ပေးရာ၌ “ မြာဟ္မဏ ” ဟု အာလုပ်ထည့်၍
 ရှေးက အနက်ပေးကြသည်။

ရောင်ကြည်လိုခြင်းကြောင့်၊ (န ဥစ္စနိတော-အပ်၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊) ဟိ-ချဲ့၊ ထေရော-သည်၊ အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ-အရှင် အာနန္ဒာ၌၊ အတိဝိယ-အလွန်သာလျှင်၊ [ဝိယသဒ္ဓါ ဧဝ အနက်ဟော၊] ဝိဿတ္ထော-အကျွမ်းဝင်သည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ တထာဟိ- ထိုစကား မှန်၏၊ နံ-ထို အရှင်အာနန္ဒာကို၊ သိရသ္မိံ- ဥးခေါင်း၌၊ ပလိတေသု- ဆံဖြူတို့သည်၊ ဇာတေသုပိ- ပေါက်ကုန်သော်လည်း၊ ဝါ- ပေါက်ရာအခါ ကျတောင်မှလည်း၊ အယံ ကုမာရကော - ဤဥးပဉ္စင်းကလေးသည်၊ မတ္တံ - ကိုယ့်ပမာဏကို၊ န အညာသိ- မသိတတ်လေစွ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ကုမာရကဝါဒေန-ကုမာရကဟု ပြောဆိုကြောင်းစကားဖြင့်၊ ဝါ- ကုမာရကဘူသော အသုံးအနှုန်းဖြင့်၊ ဩဝဒတိ - ပြောဆို ဆုံးမတော်မူ၏။ [န ဝါယံ ကုမာရကော မတ္တမညာသိတိတ္ထေ ဝါသဒ္ဓေါ ပဒပူရဏော-ဋီကာသစ်။]

x x x x x x x

တထာဟိ။ ။ “တထာဟိမှာ၊ ဣပကာ၊ ရံခါ ချဲ့မြစ်” ဟူသော နိယာမ်နှင့်အညီ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ အနက်ပေးပုံကို ပြထားပြီ။.... “ တထာဟိ ဟု , ရှိသည့် ပုဒ်ဆုံး , ခုနစ်လုံး , ကြေသုံး ဝိဘတ္တိ ” ဟူသော နိယာမ်နှင့်အညီ တထာပုဒ်၌ ဝိဘတ် ခုနစ်လုံးကျေပုံကိုပြု၍ အနက်ကျယ်ပေးကြသေး၏။ ထိုပေးပုံကို ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်၏ ပခုက္ကူချနည်း နိဿယ၌ ရှုကြပါလေ။ ဤ၌ အကျဉ်းမျှ ပြပါမည်။

ပဌမာကြေပုံ။ ။ ထေရောဟိ၊ ပေါ၊ အဟောသိတိ - ဟူသော၊ ယံ ဝစနံ - ကို၊ မယာ ဝုတ္တံ၊ တထာ (တံ ဝစနံ) - ထိုစကားသည်၊ ဟိ (သစ္စံ) - မှန်၏။ [“ဟိ ယုတ္တံ- သင့်၏” ဟုလည်း ပေးပါ။]

ဒုတိယာကြေပုံ။ ။ ထေရော ဟိ၊ ပေါ၊ အဟောသိတိ - ဟူသော၊ ယံ ဒဠိယဝစနံ - အကြင် ဒဠိယစကားကို၊ မယာ ဝုတ္တံ၊ တထာ (တံ ဒဠိယဝစနံ) - ကို၊ ဟိ (ဒဠိကရိဿာမိ) - ခိုင်မြဲအောင် ပြဉ္စားအံ့၊ [ဝိတ္ထာရဖြစ်လျှင် ယံ ဝစနံ - အကြင် သင်္ခေပစကားကို၊ မယာ ဝုတ္တံ၊ တထာ တံ ဝစနံ-ကို၊ “ဟိ (ဝိတ္ထာရေဿာမိ) ” ဟု ဆိုပါ။ ဤ၌ကား ဝိတ္ထာရဆိုရလောက်အောင် မကျယ်ချေ။]

တတိယာကြေပုံ။ ။ ယေန ကာရဏေန-ကြောင့်၊ ထေရော အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ အတိဝိယ ဝိဿတ္ထော အဟောသိ၊ တထာ ဟိ (တေန ဧဝ ကာရဏေန) - ထို အကြောင်းကြောင့်ပင်၊ နံ-ထို အရှင်အာနန္ဒာကို၊ ပေါ၊ ဩဝဒတိ- ပြောဆို ဆုံးမတော်မူ၏။ [အကျွမ်းဝင်သောကြောင့် ဤကဲ့သို့ ဆုံးမသည်- ဟူလို။]

စတုတ္ထိကြေပုံ။ ။ ထေရော ဟိ၊ ပေါ၊ အဟောသိတိ- ဟူသော၊ ယံ ဣပုဝစနံ-အကြင် ဣပကဖြင့် သိခေအပ် သိစေထိုက်သောစကားကို၊ မယာ ဝုတ္တံ၊ တထာ (တဿ ဣပုဝစနံ) - အား၊ အနုရူပံ - လျော်သော၊ ဣပကံ - သိစေတက်သော စကားကို၊ ဟိ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေမိ) - ထုတ်၍ပြဉ္စားအံ့၊ [သာမကစကားဖြစ်လျှင် “ယံ သာဓုဝစနံ-အကြင်သက်သေဖြင့် ပြီးစေထိုက်သောစကားကို၊ မယာ ဝုတ္တံ၊ တထာ (တဿ သာဓုဝစနံ) အနုရူပံ သာမကံ ဟိ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေမိ) ” ဟု ဆိုနိုင်၏။ ဤ၌ကား သာမက မဖြစ်လောက်။]

စ- သည်သာ မကသေး၊ အာယသ္မာ - အရှင် အာနန္ဒာသည်၊ သကျကုလ ပုသုတော-သင်္ကဏ်ဝင်မင်းမျိုး၌ မွေးဖွားသော၊ (တနည်း) သကျကုလပုသုတော- သင်္ကဏ်ဝင်မင်းမျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားသော၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား ၏၊ ဘာတာ-ညီတော်ဖြစ်သော၊ စူဠဝိတုပုတ္တော-ဘထွေးတော်၏ သားတည်း၊ တတ္ထ (သတိ)- ထိုသို့ ဖြစ်လေသော်၊ [(တနည်း) တတ္ထ- ထို ဝိဿတ္တ၏အဖြစ်၊ သကျကုလပုသုတ တထာဂတဘာတု စူဠဝိတုပုတ္တ၏အဖြစ်သည်၊ သတိ-ဖြစ်လ သော်၊ (ဥပဝဒေယျံ၊ ဌစပ်၊) (တနည်း) တတ္ထ - ထို ဝိဿတ္တ၏အဖြစ် , သကျ ကုလပုသုတ တထာဂတဘာတု စူဠဝိတုပုတ္တ၏အဖြစ်ကြောင့်၊] ကေဓိ - အချို့ ကုန်သော၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ ဆန္ဒာ-ချစ်ခြင်းကြောင့်၊ အာဂမနံဝိယ-ဖြစ်ခြင်းကို ကဲ့သို့၊ (တနည်း) ဆန္ဒာဂမနံဝိယ-ဆန္ဒာဂတိ လိုက်ခြင်းကိုကဲ့သို့၊ မညမာနာ- မှတ်ထင်ကြကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) (ဥပဝဒေယျံ၊ ဌစပ်၊) ဗဟု-များစွာကုန် သော၊ အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တေ- အသေက္ခဖြစ်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါသို့ ရောက်ပြီး

x x x x x x x x

ပဇ္ဇမိကြပုံ။ ။ယသ္မာ - ကြောင့်၊ ထေရော- သည်၊ပေ၊အဟောသိ- ပြီ၊ တထာ ဟိ (တသ္မာ ဧဝ) -ထို့ကြောင့်ပင်၊ န-ကို၊ပေ၊ဩဝဒတိ။ [“တထာဟိ (တတော ဧဝ)”ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။]

ဆဋ္ဌိကြပုံ။ ။ထေရော ဟိ၊ပေ၊အဟောသိတိ-ဟူသော၊ ယံ ဉာပျဝစနံ-ကို၊ မယာ ဝုတ္တံ၊ တထာ (တဿ ဉာပျဝစနဿ) -၏၊ ဉာပကံ-ဉာပကစကားကို၊ ဟိ (ဥဒ္ဓ ရိတွာ ဒသေမိ)။ [သာဓကဖြစ်နိုင်ရာ၌ “ယံ သာဓုဝစနံ” ဟု၎င်း “တထာ (တဿ သာဓုဝစနဿ) -၏၊ သာဓကံ-သာဓကကို” ဟု၎င်း ဆိုနိုင်၏။]

သတ္တမိကြပုံ။ ။ထေရော ဟိ၊ပေ၊အဟောသိတိ-ဟူသော၊ ယံ လက္ခဝစနံ-အကြင် မှတ်သားထိုက်သော လက္ခစကားကို၊ မယာ ဝုတ္တံ၊ တထာ (တသ္မိံ လက္ခဝစ နေ) - ၌၊ လဗ္ဗမာနံ- ရထိုက်သော၊ လက္ခဏဝစနံ-မှတ်သားကြောင်းစကား ကို၊ ဟိ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒသေမိ)၊ [လက္ခနေရာ၌ “ဉာပျ” ဟု၎င်း လက္ခဏနေရာ၌ “ဉာပက” ဟု၎င်း ဆိုနိုင်၏၊ သာဓကဖြစ်လျှင် “သာဓု၊ သာဓက”ဟု ဆိုပါ။]

သကျကုလပုသုတောစာယံ။ ။ ဝိဿတ္တ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းမှတစ်ပါး အခြားအကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် “ သကျကုလပုသုတောစ ” ဟု မိန့်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဤ စ သဒ္ဓါသည် “ ရှေ့အကြောင်းသာ မက , သကျကုလပုသုတ စသော အကြောင်းတမျိုးလည်း ရှိသေး၏ ” ဟု ပြသော သမုစ္စယဇောတကတည်း၊ “ စ- သည်သာ မကသေး ” ဟု ပေးပါ၊ [ဤဝါကျသည် သမုစ္စယဝါကျ၊ ရှေ့ “ထေရော၊ပေ၊ ဝိဿတ္တော အဟောသိ” ဝါကျကား သမုစ္စတဗ္ဗဝါကျ၊ စ သဒ္ဓါသည် သမုစ္စယဇောတက ဟု ခွဲပါ၊ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ “ စ-ဆက်ဥျးအံ ” ဟု ပေးခဲ့သည်ကို ပြင်ပါ။]

အသေက္ခ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တေ။ ။ အသေက္ခဘူတာ - အသေက္ခ ဖြစ်၍ဖြစ်သော + ပဋိသမ္ဘိဒါ-ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တည်း၊ တံ+ပတ္တာတိ တထာ၊-ဋီကာ၊ ဤအလို ပဋိသမ္ဘိဒါ ဉာဏ်သည် သေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါ၊ အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် အသေက္ခ

ကုန်သော၊ ဘိက္ခု-တို့ကို၊ ထပေတွာ- ချန်ထား၍၊ သေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တိ-
 သေက္ခဖြစ်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါသိုသာရောက်သော၊ အာနန္ဒ-ကို၊ ထေရော- ထေရ်
 သည်၊ ဝါ-ထေရ်ကြီးနယ်၊ ဥစ္စိနိ- ရွေးချယ်ဘိ၏၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဥပဝဒေယျ-
 စွပ်စွဲကုန်ရာ၏၊ တံ ပရူပဝါဒံ - ထို သူတပါးတို့၏ အမှတ်လွဲ၍ စွပ်စွဲခြင်းကို၊
 (ထို သူတပါးတို့၏ အမှတ်လွဲ၍ စွပ်စွဲမည့်အရေးကို) ပရိဝဇ္ဇေန္တော-ရှောင်ကြဉ်
 လိုသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (န ဥစ္စိနိဋ္ဌစပ်) [“ဟေတွတ္ထေ အန္တသဒ္ဓေါ”-ဋီသစ်]
 အာနန္ဒ-ကို၊ ဝိနာ - ကြဉ်၍၊ ဓမ္မသံဂိတိ - သုတ်အဘိဓမ္မာကို သံဂါယနာတင်
 ခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ ကာတုံ - ငှါ၊ န သက္ကာ - ကောင်း၊ ဘိက္ခုနံယေဝ -
 တို့၏သာလျှင်၊ အနမတိယာ-လျော်စွာ သိခြင်းအားဖြင့်၊ ဝါ - အလိုက်သိစွာ
 တောင်းပန်ခြင်းအားဖြင့်၊ နံ - ထို အာနန္ဒာကို၊ ဂဟေဿာမိ - ယူရတော့အံ့၊
 ဣတိ - ဤသို့ ကြံတော်မူ၍၊ န ဥစ္စိနိ - ရွေးချယ်တော်မမူ၊ အထ - တပါးလျော့
 ငါးရာတို့ကို ရွေးချယ်ပြီးဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ သယမေဝ- မိမိတို့ အလိုအလျှောက်
 သာလျှင်၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ အာနန္ဒဿ-၏၊ အတ္ထာယ- အကျိုးငှါ၊ ထေရ်-ကို၊
 ယာစံ သု-တောင်းပန်ကြကုန်ပြီ။

ယသာဟ- အဘယ်ကဲ့သို့ မိန့်တော်မူသနည်း၊ ဘိက္ခု အာယသ္မန္တံ မဟာ
 ကဿပံ ပေ၊ ဥစ္စိနတုတိ-ဘိက္ခု၊ ပေ၊ ဥစ္စိနတုဟူ၍၊ (အာဟ-မူပြီ) [“ဥဿာဟံ
 ဇနသိ၊ ယထာဟ ” တုန်းကအတိုင်း အနက်ကျယ်လည်း ပေးပါ၊] ဘိက္ခု-
 တို့သည်၊ အာယသ္မန္တံ မဟာကဿပံ - ကို၊ ဧတံ - ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ -
 လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) ဘန္တေ - အရှင်ဘုရား၊ အယံ အာယသ္မာ
 အာနန္ဒော-သည်၊ သေက္ခော-သည်၊ ကိဉ္ဇာပိ ဟောတိ-အကယ်၍ကား ဖြစ်ပါ၏၊
 (တထာပိ-ထိုသို့ သေက္ခဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဥစ္စိနတု ဋ္ဌစပ်) ဆန္ဒာ - ချစ်ခြင်း
 ကြောင့်၎င်း၊ ဒေါသာ- မုန်းခြင်းကြောင့်၎င်း၊ မောဟာ- မသိခြင်းကြောင့်၎င်း၊
 ဘယာ-ကြောက်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အဂတိံ -မရောက်ထိုက်သောအမှုသို့၊ ဂန္တု-
 ရေခံခြင်းငှါ၊ အဘတ္တော-မထိုက်ပါ၊ စ-အဂတိ မလိုက်ရုံသာမကသေး၊ (ဝါကျ
 သမုစ္စယဇောတက) အနေန-ဤ အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဘဂဝတော- ၏၊ သန္တိ
 ကေ-အထံတော်၌၊ ဓမ္မောစ-သုတ် အဘိဓမ္မာကို၎င်း၊ ဝိနယောစ-ကို၎င်း၊ ဗဟုံ-
 များစွာ၊ [ကြိယာဝိသေသနဖြစ်၍ “ဗဟုံစ” ဟု ရှိမှ ကောင်းသည်၊] ပရိယတ္တော-
 သင်ယူအပ်ပါပြီ၊ ဘန္တေ- ရား၊ တေနဟိ- တိုက်တွန်းပါ၏၊ ထေရော- သည်၊

+ x * + + + + +

ပဋိသမ္ဘိဒါသို ရောက်သူကို “အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တိ” ဟု ဆိုသည်၊ “အသေက္ခ ပဋိ
 သမ္ဘိဒါပတ္တိ - အသေက္ခဖြစ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါသို ရောက်ကုန်သော ” ဟု ပေးပါ၊
 (တနည်း) အသေက္ခာစ+တေ+ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာစာတိဝါ တထာ၊ တာဒိသေ၊-ဇီကာ၊
 ဤအလို “အသေက္ခ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တိဖြစ်ကုန်သော” ဟု ပေးပါ၊ နိဿယ၌ကား “အ
 သေက္ခာ+ဟုတ္တာ+ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာ” ဟု ဟုတ္တာပုဒ် အကြေကြံ၍ ပေးလိုက်ပါသည်။

အာယသ္မန္တံပိ အာနန္ဒ-ကိုလည်း၊ ဥစ္စိနတု-မူပါ၊ (ဣတိ-သို့၊ အဝေါစုံ- ကုန်ပြီ၊ ဣတိတလုံး အကြေကြံ၊) အထ - တောင်းပန်ကြရာ ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ-သည်၊ အာယသ္မန္တံပိ အာနန္ဒ-ကိုလည်း၊ ဥစ္စိနိ-ရွေးချယ်တော် မူပြီ၊ [နိဂုံးကိုပြုလို၍ ဧဝံ စသည်မိန့်၊] ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊ ဘိက္ခုနံ- တို့၏၊ အနု မတိယာ-လျော်စွာ သိခြင်းအားဖြင့်၊ ဝါ- အလိုက်သိစွာ တောင်းပန်ခြင်းအား ဖြင့်၊ ဥစ္စိနိတေန-ရွေးချယ်အပ်ပြီးသော၊ ဝါ-ရွေးချယ်၍ယူအပ်ပြီးသော၊ [ဥစ္စိနိ တွာ ဂဟိတေန၊]တေန အာယသ္မတာ- ထို အရှင်အာနန္ဒာနှင့်၊ သဒ္ဓိံ -ကွ၊ ပဉ္စ ထေရသတာနိ-ငါးရာသော ထေရ်တို့သည်၊ အဟေသု- ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ [ဋီကာသစ်၌ “ အဝိစ-ဧဝံ၊ ပေ၊ ဥစ္စိနိတံ နိဂမနံ၊ တေနာ ယသ္မာတာတိအာဒိ ပန သန္ဓိဋ္ဌာန ဂဏနဒဿနံတိပိ ဝဒန္တိ”ဟု တနည်းပြသေး၏၊ ထိုအလို “ဥစ္စိနိ” နောင် ပို၌ ခတ်၍ “ဥစ္စိနိ-ပြီ”ဟု စကားဖြတ်ပြီးမှ “တေန အာယသ္မတာ” စသည်ဆက်၊ “တေန” တခုလည်း ပိုသည်-ဟု ဆိုလိုသည်။]

[ယခုအခါ သံဂါယနာတင်ရာဒေသစသည် ရွေးချယ်ပုံကိုပြုလိုသောကြောင့် အထခေါစသည်ကိုမိန့်၊] အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ (သံဂါယကရဟန်းတော်တို့ကို ရွေးချယ်ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊) ထေရာနံ - နသော၊ ဘိက္ခုနံ - တို့၏၊ ဧတံ (ပရိ ဝိတက္ကနံ)- ဤအကြံသည်၊ ဝါ - ဤ အတိုင်အပင်သည်၊ [ဧတံ ပရိဝိတက္ကနံ အဟောသိ၊ နသဒ္ဓေန ဟိ ပရိဝိတက္ကနံ ဒဿတိ၊- ဋီသစ်၊ သို့သော် ကြံရုံဖြင့် မပြီး၊ အကြံအတိုင်းတိုင်ပင်မှ ကိစ္စပြီးမည်၊ ထို့ကြောင့် “ တိုင်ပင် ” ဟုလည်း ပေးပါသည်၊] (ကိံ -နည်း၊) မယံ-တို့သည်၊ ကတ္ထ-အဘယ်အရပ်၌၊ ဓမ္မဉ္စ- ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ - ကို၎င်း၊ သံဂါယေယျာမနုခေါ- သံဂါယနာတင်ကုန်ရာ အံ့နည်း၊ ဣတိ- ဤ အကြံသည်၊ ဝါ- ဤ အတိုင်အပင်သည်၊ အဟောသိ- ပြီ၊ အထ-တိုင်ပင်ကြရာ ထိုအခါ၌၊ ထေရာနံ-နသော၊ ဘိက္ခုနံ- တို့၏၊ ဧတံ- ဤ အကြံသည်၊ ဝါ- ဤအဆုံးအဖြတ်သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ ရာဇ ဂဟံ- ရာဇဂြိုဟ်မြို့သည်၊ ဝါ- ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏အနီး ပတ်ဝန်းကျင်သည်၊ [ရာဇ ဂဟန္တိ ရာဇဂဟသာမန္တံ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ၊] မဟာဂေါရံ - ကျယ်ဝန်းသော ဆွမ်းခံရာအရပ်ရှိ၏၊ ပဟူတသေနာသနံ- များသော ကျောင်း အိပ်ရာနေရာရှိ၏၊

x x x x x x x

မဟာဂေါရံ ပဟူတသေနာသနံ။ ။ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ် ကြီးမားတော်မူကြသော အရှင်မဟာကဿပ အစရှိသော ရဟန္တာ မထေရ်မြတ်တို့သည် သံဂါယနာတင်သော အခါ ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့အား တည်းခိုဘို့ရန် ကျောင်းဆောက်ခြင်း , ဆွမ်းကွမ်း ပိုခြင်း စသည်အားဖြင့် အထူးတာဝန်ပေးတော်မူလိုကြ၊ ထို့ကြောင့် ကျောင်းနေရာ များ၍ နေ့စဉ် ဆွမ်းခံစားဘို့ရန် လွယ်ကူသော ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို သံဂါယနာတင်ရာ ဌာန အဖြစ်ဖြင့် ရွေးချယ်တော်မူကြသည်။

မယံ-တို့သည်၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝသံ-မိဗ်းလပတ်လုံး၊ ဝသန္တာ-နေကုန်လျက်၊
 မေဉ္ဇ-ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္ဇ-ကို၎င်း၊ ယန္တုန သံဂါယေယျာမ-အကယ်၍ သံဂါယနာ
 တင်ကြရပါမူကား ကောင်းလေစွ၊ အညေ-အခြားကုန်သော၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊
 ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝသံ-ဝါသို့၊ ယန္တုန နဥပဂစ္ဆေယျ-အကယ်၍ မကပ်ရောက်
 ပါကုန်မူကား ကောင်းလေစွ၊ ဣတံ-ဤအကြံသည်၊ ဝါ-ဤအဆုံးအဖြတ်သည်၊
 အဟောသိ-ဖြစ်ပြန်ပြီ။

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှ တပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဥားအံ့၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊
 နေသံ-ထို ထေရ်တို့၏၊ ဧတံ- ဤ အကြံသည်၊ ဝါ- ဤ အဆုံး အဖြတ်သည်၊
 အဟောသိ-ဖြစ်ရသနည်း၊ အမှာကံ-ငါတို့၏၊ ဣဒံ ပန ထာဝရကမ္မံ-ဤထာဝရ
 အမှုကို၊ ဝါ- ဤအရှည်တည်တံ့ကြောင်း အမှုကို၊ [ပါရာဇိကဏ်၌ ပန မပါ၊
 ဣဒံ ဟုသာ ရှိ၏၊ ထာဝရကမ္မန္တံ စိရဋ္ဌာယိ ကမ္မံ၊] ကောစိ- တစုံတယောက်
 သော၊ ဝိသဘာဝပုဂ္ဂလော-သုဘဒ္ဒအလား ကွဲပြားသောသဘောရှိသောပုဂ္ဂိုလ်
 သည်၊ [ဝိသဘာဝပုဂ္ဂလောတိ သုဘဒ္ဒသဒိသော၊] သံဃမဇ္ဈံ - သံဃာ့အလယ်
 သို့၊ ပဝိသိတွာ- ဝင်၍၊ ဥက္ကောဋေယျ- လှုပ်ချောက်ချားရာ၏၊ ဝါ- တားမြစ်
 ရာ၏၊ ဣတံ-ဤသို့စိုးရိမ်ခြင်းကြောင့်၊ ဧတံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ အဟောသိ-ပြီ။

အထ-ထိုမှ နေ၍၊ (တနည်း) အထ-ဆုံးဖြတ်ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ
 မဟာကဿပေါ-အရှင် မဟာကဿပသည်၊ ဥတ္တိဒုတိယေန - ဉှတ်ဟူသော
 ၂ ကြိမ်မြောက် ရှိသော၊ ကမ္မေန- ကမ္မဝါစာဖြင့်၊ သာဝေသိ - ကြားသိစေပြီ၊
 (ကိ-အဘယ်သို့ ကြားသိစေသနည်း၊) အာဝုသော-ငါ့ရှင်တို့၊ သံဃော-သံဃာ
 တော်သည်၊ မေ- ငါ၏၊ (ဝစနံ-ကို) သုဏာတု- နားစိုက်ပါလော၊ သံဃဿ-
 ၏၊ (ကမ္မံ- သံဂီတိဒေသဥစ္စိနနကံ, သံဂါယကသမ္ပတိကံ, အညနိဝါရဏကံ

+ + x + + x + x

ဥတ္တိ ဒုတိယေန ကမ္မေန ။ ။ “ ကရောတိ အနေနာတိ ကမ္မံ ” နှင့် အညီ ကံ
 ပြုကြောင်းဖြစ်သော ကမ္မဝါစာ (ကံပြုကြောင်းစကား) ကို “ ကမ္မံ ” ဟု ခေါ်၏။ ထို
 ကမ္မံကို ရေတွက်သောအခါ နောက်ပြန်ရေတွက်ရ၏။ ဥပမာ-“ အဋ္ဌမကော သောတာ
 ပန္နော ” ဟူရာ၌ ရဟန္တာမှ စ၍ နောက်ပြန် ရေတွက်ရသောကြောင့် သောတာပန်သည်
 အဋ္ဌမက (ရှစ်ယောက်မြောက်) ဖြစ်ရသကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ကမ္မဝါစာ တကြိမ်၊
 ဉှတ် ” ဟု ရေတွက်လျှင် ဉှတ်သည် ဒုတိယဖြစ်၏။ “ ဥတ္တိ + ဒုတိယာ ယဿာတိ ဥတ္တိ
 ဒုတိယံ (ကမ္မံ) ။ [ကမ္မဝါစာ ၄ ကြိမ် ရှိရာ၌ “ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မံ ” ဟု ခေါ်သည်။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤကမ္မဝါစာသည် ပဉ္စသတိက သံဂီတိက္ခန္ဓကဉ္စ ပါ၏။ ထို့ကြောင့်
 ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ ဤနေရာဝယ် ဤကမ္မဝါစာကိုမပြောဘဲ၊ “ ပဉ္စသတိက သံဂီတိ
 က္ခန္ဓကဉ္စ တွေ့ရလိမ့်မည် ” ဟု သဘောထားဟန်တူသည်။ ဤ အဋ္ဌကထာကား နောက်၌
 ဤ ကမ္မဝါစာ လာမည်မဟုတ်သောကြောင့် ထို ပါဠိတော်မှယူ၍ ပြထားဟန်တူသည်။
 သို့သော် ဤကမ္မဝါစာ၏ အနက်ကို ဋီကာတို့ မဖွင့်ကြသောကြောင့် နောက်ဆရာများ
 လက်ထက်မှ ထည့်ထားအပ်သည်-ဟု သော်လည်း ကြံသင့်ပါသည်။

သည်။) ပတ္တကလုံ-လျှောက်ပတ်သော အခါရှိသည်။ ယဒိ (သိယာ)-အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဝေသတိ-ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊) သံဃော-သံဃာတော်သည်။ အညေဟိ- တပါးကုန်သော၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့သည်။ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ- မိုဃ်းလပတ်လုံး၊ န ဝသိတဗ္ဗံ-မနေရာ၊ ဝါ-မနေရာ၊ ဣတိ- ဤသို့ တားမြစ်၍၊ [“ ဝတ္တာ- ဆို၍” ဟု ဆရာတို့ထည့်ကြသည်။] ဣမာနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ-ဤ ငါးရာသောရဟန်း တို့ကို၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ - လုံး၊ ဝသန္တေ-နေကုန်လျက်၊ ဓမ္မဉ္စ- ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ကို၎င်း၊ သံဂါယိတုံ-၎င်း၊ သမ္ပန္နေယျ-သမုတ်ရာပါ၏၊ သော - ဤသည် ကား၊ ဥတ္တိ-ဥတ်တည်း၊ ဝါ-သံဃာတော်ကို သိစေကြောင်းစကားတည်း။

ကမ္မဝါစာ အာဝုသော-တို့၊ သံဃော- သည်၊ မေ-၏၊ (ဝစနံ) သုဏာတု- လော၊ သံဃော အညေဟိ-နံသော၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့သည်၊ ရာဇ ဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ န ဝသိတဗ္ဗံ-ရာ၊ ဝါ-ရာ၊ ဣတိ - ၍၊ ဣမာနိ ပဉ္စ ဘိက္ခု သတာနိ-တို့ကို၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ ဝသန္တေ-နံလျက်၊ ဓမ္မဉ္စ- ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ကို၎င်း၊ သံဂါယိတုံ-၎င်း၊ သမ္ပန္နတိ- သမုတ်ပါ၏၊ ယဿ အာယသ္မ တော-အကြင် အရှင်အား၊ အညေဟိ- ကုန်သော၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့သည်၊ ရာဇ ဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ နဝသိတဗ္ဗံ-ရာ၊ ဝါ-ရာ၊ ဣတိ-၍၊ ဣမေသံ ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခု သတာနိ-တို့ကို၊ (သမ္ပုတိ၌စပ်၊) ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ ဝသန္တာနံ-နံလျက်၊

x x x x x x x

ဝသန္တာ ဝသန္တာနိ။ ။ “ဣမာနိ ပဉ္စဘိက္ခုသတာနိ” ကို ငဲ့၍ “ဝသန္တာနိ” ဟု ပြင်ကြ၏။ သို့သော် “ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိတိ ဂဏနဝသေန ဝတ္တာ ဝဿံ ဝသန္တာတိ ပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသော ကတော” ဟူသော ဝဇီရပုဒ္ဓိ (ပဉ္စသတိက သံဂီတိက္ခန္ဓက) ဋီကာကို ထောက်လျှင် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြသော “ဝသန္တာ” သာ ရှေးပါဌ ဖြစ်ဟန်တူ၏။ သို့သော် “သမ္ပန္နေယျ၊ သမ္ပန္နတိ” တို့၌ စပ်ခိုက် အဝတ္ထုကံဖြစ်သောကြောင့် “ဝသန္တေ” ဟု ရှိမှ သဒ္ဒါနေကောင်းသည်။ “ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခုသတာနိ” ဟု ရှိရာ၌ကား “ဝသန္တာနိ” ဟု ရှိခြင်း၊ နိဂုံး၌ “သမ္ပတာနိ” ဟု ရှိခြင်းသည် စာသွားကောင်း၏။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကမ္မဝါစာကို “ဣမာနိ ပဉ္စဘိက္ခုသတာနိ” ကို ထောက်၍ သံဂါ ယက (သံဂါယနာတင်မည့်) ရဟန်းတော်များကို သမုတ်သော ကမ္မဝါစာဟုလည်း ဆိုနိုင်၏။ “ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသန္တာ” ကို ထောက်၍ သံဂီတိဒေသကို သမုတ်သော ကမ္မဝါစာဟုလည်း ဆိုနိုင်၏။ “န အညေဟိ၊ ပေ၊ ဝတ္ထဗ္ဗံ” ကို ထောက်၍ “ အညဘိက္ခု နိဝါရဏ ကမ္မဝါစာ” ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ [ကမ္မဝါစာ အတွင်း၌ “ ယဿာယသ္မ တော ခမတိ၊ ဣမေသံ၊ ပေ၊ ဝတ္ထဗ္ဗံတိ” ဝါကျမှ “ဣမေသံ၊ ပေ၊ ဝတ္ထဗ္ဗံ” ပုဒ်တို့ကို “ ယဿ နက္ခမတိ” ဝါကျ၌၎င်း၊ နိဂုံးဝယ် “ ခမတိ သံဃဿ” ဝါကျ၌၎င်း လိုက်စေ၍ အနက် ပေးမှ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံ၏။ ထို့ကြောင့် ကမ္မဝါစာတိုင်းဝယ် ဤအတိုင်း အနက်ပေးချ ပါသည်။ ကမ္မဝါစာအတွင်း၌ မကျေနပ်သော ရဟန်းတော် တပါးပါးကို ရည်ရွယ်၍ “ယဿာယသ္မတော” ဟု ဆို၏။ နိဂုံး၌ကား သံဃာတော်အားလုံးပင် ကျေနပ်သည့် လက္ခဏာဖြင့် ဆိတ်ဆိတ် နေကြသောကြောင့် “ခမတိ သံဃဿ” ဟု ဆိုသည်။]

ဓမ္မဉ္စ-ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ကို၎င်း၊ သံဂါယိတုံ-၎င်း၊ သမ္မုတိ(သမ္မတိ)-သမုတ်ခြင်းသည်၊ ခမတိ-နှစ်သက်၏၊ သော အာယသ္မာ - ထို နှစ်သက်သော အရှင်သည်၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ ယဿ(အာယသ္မတော)-အား၊ (အညေဟိ-န်သော၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့သည်၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ န ဝသိတဗ္ဗိ-ရာ၊ ဝါ-ရ၊ ဣတိ-၍၊ ဣမေသံ ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခုသတာနံ-တို့ကို၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ ဝသန္တာနံ-ကုန်လျက်၊ ဓမ္မဉ္စ-ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ကို၎င်း၊ သံဂါယိတုံ-၎င်း၊ သမ္မုတိ (သမ္မတိ)- သမုတ်ခြင်းသည်၊) နက္ခမတိ - မနှစ်သက်၊ သော (အာယသ္မာ)- ထို မနှစ်သက်သော အရှင်သည်၊ ဘာသေယျ-ပြောရာပါ၏၊ ဝါ-ပြောပါလော။

နိဂုံး သံဃေန - သံဃာတော်သည်၊ အညေဟိ - န်သော၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့သည်၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ န ဝသိတဗ္ဗိ-ရာ၊ ဝါ-ရ၊ ဣတိ-၍၊ ဣမာနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ-တို့ကို၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ ဝသန္တာ-ကုန်လျက်၊ ဓမ္မဉ္စ- ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ - ကို၎င်း၊ သံဂါယိတုံ-၎င်း၊ သမ္မတာနိ-သမုတ်အပ်ပါကုန်ပြီ၊ သံဃဿ-အား၊ (အညေဟိ-န်သော၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့သည်၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဝဿံ-လုံး၊ န ဝသိတဗ္ဗိ-ရာ၊ ဝါ-ရ၊ ဣတိ - ၍၊ ဣမေသံ ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခုသတာနံ-တို့ကို၊ ရာဇဂဟေ- ၌၊ ဝဿံ - လုံး၊ ဝသန္တာနံ - ကုန်လျက်၊ ဓမ္မဉ္စ-ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ကို၎င်း၊ သံဂါယိတုံ-၎င်း၊ သမ္မုတိ (သမ္မတိ) - သည်၊ ခမတိ-၏၊ တသ္မာ-ထိုသို့ နှစ်သက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တုဏှိ- ဆိတ်ဆိတ်၊ (အာသိ-ဖြစ်ပြီ၊) ဝေံ - ဤသို့ ဆိတ်ဆိတ် နေခြင်းကြောင့်၊ ဧတံ - ဤသံဃာ၏ နှစ်သက်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ-ဤသံဃာ၏ နှစ်သက်ကြောင်းကို၊ ဓာရယာမိ-သိမှတ်ရပါ၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (သာဝေသိ-ပြီ။)

ပန-ဆက်ဥးအံ၊(ဥပဈာသ)၊ အယံ ကမ္မဝါစာ-ဤကမ္မဝါစာကို၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပရိနိဗ္ဗာနတော- ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာနေ့မှ၊ ဧကဝိသတိမေ ဒိဝသေ- ၂၁ ရက်မြောက် နေ့၌၊ (ထေရေန- အရှင် မဟာကဿပ ထေရ်သည်၊) ကတ-ပြုအပ်ပြီ၊ ဟိ- ချဲ့ဥးအံ၊ ဘဂဝါ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊

x x x x x x x

ယဿာယသ္မတော ခမတိ။ ။ ခမတိကို “ ခမ္မတိ ” ဟု မဒွေးဘော်ဖြင့် ပြင်၍ ယဿာယသ္မတောကို “ဆဋ္ဌိကတ္တား” ဟု ရှေးဆရာတော်အချို့တို့ ယူဆကြသတတ်၊ ထို့ကြောင့် “ ကမ္မဝါပါဠိ၊ ခမတိပုဒ်အနေ၊ စာတွေက လွန်များ၊ မဒွေးဘော်၊ ရှိ- မဲ့လျော် မလျော်ဟု၊ နေပြည်တော် သဒ္ဓါတတ်တို့ ဆုံးဖြတ်ကြလား ” ဟူသော မန်လည် ဆရာတော်၏ အမေး၌ “ မဒွေးဘော်၊ ရှိမှပင် လျော်မည်ဟု၊ နေပြည်တော် သဒ္ဓါတတ်တို့ ဆုံးဖြတ်ကြသား ” ဟု ဥဒုမ္မရတောရ ဆရာတော်က ဖြေတော်မူလေသည်၊ မိမိကား “ယဿ ဒါတုကာမော ရောစတေ” သုတ်အရ “ရောစနတ္ထသမ္ပဒါနံ” ဟု ယူဆ၍ “ယဿာယသ္မတော” ကို သမ္ပဒါနံ, “ခမတိ” ကို ကတ္တားအနက် သုံးစွဲလိုက်ပါသည်။

ဝိသာခပုဏ္ဏမာယံ-ကဆုန်လပြည့်နေ့၌၊ (ဝိသာခါ နက္ခတ်နှင့် စန်းယုဉ်သော ပြည့်သော လရှိရာနေ့၌၊) ပစ္စုသသမယေ-မိုဃ်းသေက်အခါ၌၊ ပရိနိဗ္ဗုတော- ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီ၊ အထ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခြင်း၏ အခြားမဲ့၊ [အထာတိ အနန္တရတ္ထေ နိပါတော၊ ပရိနိဗ္ဗာနာနန္တရမေဝါတိ အတ္ထော - ဋီကာသစ်။] သတ္တာဟံ- ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး၊ အဿ- ထို မြတ်စွာဘုရား၏ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ - ရွှေ အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိတော်မူသော၊ သရီရံ-အလောင်းတော်ကို၊ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ-နံသာပန်း အစရှိသော ပူဇော်ဘွယ်တို့ဖြင့်၊ ပူဇယိံသု-ပူဇော်ကြ ကုန်ပြီ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ- ဤနည်းအားဖြင့်၊ သတ္တာဟံ - ခုနစ်ရက်သည်၊ သာဓု ကိဋ္ဌနဒိဝသာနာမ - သာဓုကိဋ္ဌန နေ့တို့မည်သည်၊ (သူတော်ကောင်းတို့၏ အနိစ္စတာစသည်နှင့် စပ်, အရပ်ရပ်သောဂီတတို့ကို သီဆိုကြ၍ ပျော်မြူးရာနေ တို့မည်သည်။) အဟေသံ- နိပြီ။

တတော- ထိုခုနစ်ရက်မှ နောက်၌၊ သတ္တာဟံ- သတ္တာဟ၌၊ စိတကာယ- အတောင် တရာနှစ်ဆယ်မြင့်သော စန္ဒကူးနံသာပုံပေ၎င်း၊ အဂ္ဂိနာ - မီးဖြင့်၊ (သရီရံ-အလောင်းတော်သည်။) ဈာယိ- လောင်ကျွမ်းပြီ၊ သတ္တာဟံ-ခုနစ်ရက် ပတ်လုံး၊ သတ္တိပဉ္စရံ - လုံတို့သည် ပြုအပ်သောလှောင်ချိုင့်နှင့်တူသော အကာ

x x x x x x x x

ဘဂဝါ ဟိ။ ။ ကေဝိသတိမဒိဝသ၌ ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကို ချဲ့ပြလို၍ “ဘဂဝါ ဟိ” စသည်မိန့်၊ ဟိသည် ဝိတ္ထာရဇောတက၊ ဋီကာသစ်၌ “ဧဝံ ကတဘာဝေါစ ဣမာယ ဂဏနာယ ဝိညာယတီတိ ဒဿေတိ ဘဂဝါဟိတိ အာဒိနာ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို ဖွင့်ပုံထေခံ လျှင် “ ဟိသည် ဤပကဟေတု ဇောတက ” ဟု ယူရလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်လျှင် “ ကဿာ အယံ ကမ္မဝါစာ၊ ပေ၊ ကတာ - ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ ဝိညာယတိ - သိအပ်သနည်း” ဟု ပုစ္ဆာထည့်၍ “ ဟိ ယသ္မံ - ကြောင့်၊ ပေ၊ ဘိက္ခု၊ ဥစ္စိနိတွာ အယံ ကမ္မဝါစာ ကတာ၊ တဿာ အယံ ကမ္မဝါစာ၊ ပေ၊ ကတာ-ပြီ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ” ဟု ပေးရလိမ့်မည်။

တတော၊ ပေ၊ ဈာယိ။ ။ “တဘော သတ္တာဟံ” ၌ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး မီးလောင် ခြင်းမဟုတ်သောကြောင့် သတ္တာဟံကို အစ္စန္ဒသံယောဂ အနက်မပေးဘဲ “သတ္တာဟ၌” ဟု ပေးသည်။ ထိုခုနစ်ရက်အတွင်းဝယ် နောက်ဆုံးရက်၌သာ မီးလောင်ခြင်းဖြစ်သော် လည်း သတ္တာဟဖြင့် ရေတွက်ပြနေသောအရာဖြစ်၍ “တတော သတ္တာဟံ - ထိုနောက် သတ္တာဟ၌” ဟု ဆိုနိုင်၏။ ဈာယိ၌ ဈေဓာတ်သည် “အဂ္ဂိ ဈာယတိ” ၌ကဲ့သို့ အကမ္မက ဖြစ်ရကား “အဂ္ဂိနာ-ဖြင့်၊ (သရီရံ) ဈာယိ- လောင်ကျွမ်းပြီ” ဟု ပေးသည်။ ကံပါလျှင် “အဂ္ဂိနာ ကုဋိံ ဈာပေတိ” ဟု ကာရိတ်ရုပ်ရှိသည်။ [ဆရာတို့ကား “အဂ္ဂိနာ- သည်၊ ဈာယိ - လောင်ကျွမ်းအပ်ပြီ” ဟု ပေးတော်မူကြသည်။ စိတကာယာတိ- ဝိသသတရတ နုစ္စာယ စန္ဒနဒါရုစိတကာယ၊-ဋီကာများ။]

သတ္တိပဉ္စရံ။ ။ သတ္တိဟူသော ဌာနီဖြင့် ဌာနဖြစ်သော ယောက်ျားတို့ကို ဌာန၊ ပစာရအားဖြင့် ယူပါ။ ပဉ္စရသဒ္ဓါလည်း “ချိုင့်” ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ သဒိသူပစာရအားဖြင့် ချိုင့်နှင့်တူစွာ အလွန် လုံခြုံသောအကာအရံကို ယူပါ။ [သတ္တိ

အရံကို၊ ကတွာ-၍၊ သန္ဓာဂါရသာလာယံ-သန္ဓာဂါရမည်သော အိမ်တော်၌၊
 ဓာတုပူဇော်-ဓာတ်တော်ပူဇော်မှုကို၊ ကရိံသု-န်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ဧကဝိသတိ
 ဒိဝသာ-နှစ်ဆယ့်တရက်တို့သည်၊ ဂတာ-လွန်သွားကုန်ပြီ၊ [ပါရာဇိကဏ်၌
 “အနုမာသော အတိက္ကန္တော” ဟု ရှိ၏၊ ထိုကဲ့သို့ ဝါဒကွဲရခြင်းအကြောင်းကို
 ဋီကာတို့ကိုမှီး၍ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။] ဇေဋ္ဌမူလ သုတ္တပက္ခ
 ပဉ္စမိယံယေဝ - ဇေဋ္ဌနက္ခတ်၊ မူလနက္ခတ်နှင့် စန်းယှဉ်သော နယုန်လဆန်း
 ပက္ခ ငါးရက်မြောက်နေ့၌ပင်လျှင်၊ ဓာတုယော-ဓာတ်တော်တို့ကို၊ ဘာဇယိံ
 သု-ဝေဘန်ကြကုန်ပြီ၊ တေသ္မိံ ဓာတုဘာဇနဒိဝသေ-ဤဓာတ်တော်ဝေဘန်ဆု
 နေ့၌၊ သန္ဓိပတိတဿ-ကာယသာမဂ္ဂိ ပေးသောအားဖြင့် စည်းဝေးကြရောက်
 လာသော၊ မဟာဘိက္ခုသံဃဿ-များစွာသောရဟန်းအပေါင်းအား၊ သုဘဒ္ဒေ
 န-သုဘဒ္ဒမည်သော၊ ဝုမုပဗ္ဗဇိတေန - ကြီးသည်ဖြစ်၍ ရဟန်းပြုသူသည်၊ ဝါ-
 တောထွက် ရဟန်းကြီးသည်၊ ကတံ - ပြုအပ်ပြီးသော၊ အနာစာရံ-မလျောက်
 ပတ်သော အကျင့်ကို၊ အာရောစေတွာ - ပြောပြပြီး၍၎င်း၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-
 ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် သာလျှင်၊ ဘိက္ခု-တို့ကို၊ ဥစ္စိနိတွာစ-ရွေးချယ်ပြီး၍
 ၎င်း၊ (ထေရေန-သည်၊) အယံ ကမ္မဝါစာ-ဤ ကမ္မဝါစာကို၊ (ဤ ဥတ္တိဒုတိယ
 ကမ္မဝါစာကို၊) ကတာ-ပြုအပ်ပြီ။

+ x x + + + + +

ဟတ္ထာ ပုရိသာ ဟိ သတ္တိယော၊ ယထာ- ကုန္တာပစရန္တိတိ (“လုံတို့သည် လှည့်လည်
 ကုန်၏ ” ဟူရာ၌ လုံကိုင်သူများကို ကုန္တာဟု ခေါ်ရသကဲ့သို့တည်း၊) တာ-(ထိုလုံတို့
 သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊) ဟိ သမန္တတော ရက္ခာပဏာဝသေန ပဉ္စရပဋိဘာဂတ္ထာ (လှောင်ချိုင့်
 နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) သတ္တိပဉ္စရံ၊- ဋီကာသစ်၊ သတ္တိဟိ-လုံတို့သည်+ကတော-
 ပြုအပ်သော+ပဉ္စရော-လှောင်ချိုင့်နှင့်တူသော အကာအရံတည်း၊ သတ္တိပဉ္စရော- လုံတို့
 သည် ပြုအပ်သောလှောင်ချိုင့်နှင့် တူသော အကာအရံ၊ စစ်သားတယောက်၏ လုံနှင့်
 အခြားတယောက်၏လုံသည် ဆက်စပ်နေအောင် ပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ထားခြင်းကို
 ဆိုသည်။

သန္ဓာ (န္တာ) ဂါရသာလာယံ ။ ။ “သန္ဓာဂါရံ နာမ ဧကာ မဟာသာလာ
 (ကြီးစွာသောရုံး၊ ဝါ-အိမ်တော်)” ဟု ဖွင့်၏၊ စစ်ချီတက်ရာကာလ စသည်တို့၌ “မင်း
 တို့သည် ထိုရုံး၌ တည်၍ ဤမျှလောက် စစ်သည်တို့သည် ရှေ့ကသွားကြ၊ ဤမျှလောက်
 စစ်သားတို့က နောက်က၊ ဘေးက လိုက်ကြ၊ ဤမျှလောက်က ဆင်ကိုစီးကြ” စသည်ဖြင့်
 “သန္ဓံ ကရောန္တိ မရိယာဒံ ဗန္ဓန္တိ၊ တသ္မာ တံ ဌာနံ သန္ဓာဂါရန္တိ ဝုစ္စတိ” ဟု အဋ္ဌက
 အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ၌၎င်း ဤ ဋီကာသစ်၌၎င်း ဖွင့်၏၊ သန္ဓာ သဒ္ဓါသည် ပဋိညာ- မရိယာဒါ
 အနက်တို့ကို ဟော၏ ဟု အမရကောသ အဘိဓာန် (၂၃ ဝဂ်၊ ၁၀၂ ဂါထာ၌) ဆို၏၊
 ထို့ကြောင့် သန္ဓံကို မရိယာဒံဟု ဖွင့်သည်၊ ဤအလို “သန္ဓံ ကရောန္တိ ဧတ္ထာတိ သန္ဓာ
 ကရဏံ၊ သန္ဓာကရဏံစ + တံ + အဂါရံစာတိ သန္ဓာဂါရံ” ဟု ပြု၍ ကရဏဟူသော
 အလယ်ပုဒ်ကျေသည် ဟု ကြံ၍ “သန္ဓာဂါရသာလာယံ - စစ်ချီတက်သွား၊ စစ်သည်
 များကို၊ ပိုင်းခြားပြုရာ၊ အိမ်တော်သာ၌” ဟု ပေးပါ။

တနည်း။ ။အပိစ “ ဥယျောဂဋ္ဌာနတော (စစ်တိုက်ရာအရပ်မှ) အာဂန္ဓာယာဝ ဂေဟေသု အလ္လဂေါမယ ပရိဘဏ္ဍာဒိနိ ကရောန္တိ (ယခုအခါ ဆေးသုတ်သကဲ့သို့ ရှေးက နွားချေးကိုသုတ်ကြသည်။) တာဝ ဒွေ တီဏိ ဒိဝသာနိ ရာဇာနော တတ္ထ သန္တန္တန္တိ (ဝိဿမန္တိ ပရိဿယံ ဝိနောဒေန္တိတိပိ) သန္တာဂါရံ” ဟု တနည်းဖွင့်ကြ၏။ သန္တန္တန္တိကိုကြည့်၍ ဤနည်း၌ “သန္တန္တန္တိ” ဟု ဆိုလိုလျက် မှုကိုချေ၍ “ သန္တာဂါရံ” ဟု ဖြစ်ရလိမ့်မည်။ “သန္တန္တန္တိ ဣတ္ထာတိ သန္တံ၊ သန္တံစ+ တံ+ အာဂါရံစာတိ သန္တာဂါရံ” ဟု ပြု၍ “သန္တာဂါရသာလာယံ - စစ်တိုက်ပြန်ငြား၊ မင်းအများတို့၊ နားနားနေနေ၊ အပန်းဖြေရာ၊ အိမ်တော်သာ၌” ဟု ပေးပါ။

မှတ်ချက်။ ။“ဝိဿမန္တိ ပရိဿယံ ဝိနောဒေန္တိ” အဖွင့်သည် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဒီကာ၌ မပါ။ “ သန္တန္တန္တိ ” ကြိယာသည်ပင် မူလပါဌ် ဟုတ်ကောင်းမှ ဟုတ်မည်။ ဤကာသစ် ဆရာသည် တတ်ယနည်း၌ သန္တာဂါရ ရုပ်ပြပုံကို သေချာစွာ ပြထား၏။ ထို့ကြောင့် “သန္တာဂါရံ” ဟု ဖြစ်နိုင်ဘွယ်မရှိ။ အကယ်၍ ထိုသို့ဖြစ်နိုင်လျှင် ရုပ်ပြပုံကို ဤကာသစ် ဆရာ ပြပေးလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် သန္တန္တန္တိနေရာဝယ် အခြားကြိယာတမျိုးကို စဉ်းစားသင့်သေး၏” ဟု ထင်ပါသည်။

တနည်း။ ။ရာဇနံဝါ သဟ အတ္ထာနုသာသနံ (စီးပွားကို သွန်သင် ပြသရာဖြစ်သော) အဂါရန္တိပိ သန္တာဂါရံ၊ ဟကာရဿ ဓကာရံ အနုဿရာဂမဉ္ဇ (နိဂ္ဂဟိတ် လာခြင်းကိုလည်း) ကတွာ၊ ဤနည်း၌ “သဟ- (မင်းအများတို့ တပါးတည်းဖြင့် ကိစ္စ မပြီးစေဘဲ) အတူတကွ + အတ္ထာနုသာသနံ - တိုင်းသူပြည်သား၏ စီးပွားကို သွန်သင် ပြသရာဖြစ်သော+အဂါရံ-အိမ် (ရုံး) တည်း၊ သန္တာဂါရံ” ဟု မဇ္ဈေလောပပြု၍ “သန္တာဂါရသာလာယံ - တိုင်းသူပြည်သား၊ စီးပွားကို၊ မပြားတမူ၊ အတူအစဉ်၊ သွန်သင် ပြရာ၊ အိမ်တော်သာ၌” ဟု ပေးပါ။

တနည်း။ ။ ယသ္မာ ဝါ တတ္ထ သန္တိပတိတွာ ဣမသ္မိံ ကာလေ ကသိတံ ဝဋ္ဌတိ၊ ဣမသ္မိံ ကာလေ ဝပိတုန္တိ အာဒိနာ ဘရာဝါသကိစ္စံ သမ္ပန္နယန္တိ၊ တသ္မာ ဆိန္ဒု ဘရာဝါသံ သန္ဓေန္တိတိ သန္တာဂါရံ၊ ဤအလို သံပုဗ္ဗ၊ ဓာဓာတ်ဖြင့် “ ဆိန္ဒု သန္ဓေန္တိ ဣတ္ထာတိ သန္တံ၊ (သန္တံစ+ တံ+ အဂါရံစာတိ သန္တာဂါရံ” ဟု ပြပါ။) မတိုင်ပင်ဘဲ ပစ်ထားလျှင် ပေါက်ကြားဘွယ်ရှိသော အိမ်ရေးအိမ်ရာကို ပိတ်ဆို့ရာဖြစ်သော အိမ်တော် - ဟူလို၊ [စာအုပ်တို့၌ “ သန္ဓရန္တိ- သန္ဓာရေန္တိ ” ဟု ရှိကြသော်လည်း “ဒွိဓာ ဘိန္ဒု မဟာရဋ္ဌံ၊ သန္ဓေတံ ယံ ပဟောဿတိ” စသော ပါဠိတော်ကိုထောက်၍ “သန္ဓေန္တိ” ဟုသာ ရှိသင့်ပါသည်။] ဤအလို “သန္တာဂါရသာလာယံ-အိမ်တွင်းစို့စို့၊ အပေါက်တို့ကို၊ ပိတ်ဆို့ကြရာ၊ အိမ်တော်သာ၌” ဟု ပေးပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ ပြခဲ့သောအနက်များ၌ “တရားစီရင်ရာ ဝိနိစ္ဆယရုံး” ဟူသော အဓိပ္ပာယ် မပါသောကြောင့် “ လွှတ်ရုံး၌ ” ဟု ပေးသောအနက်ကို စဉ်းစားပါ။ ဤ သန္တာဂါရသာလာကာစစ်ချီ စစ်တက်ရာ လမ်းမကြီးအနီး၌ရှိသော “ အိမ်တော်ကြီး သို့မဟုတ် ရုံးကြီး” ဟု ယူပါ။ [“ ရုံး ” ဟူသည်လည်း “ အိမ် ” ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော ဘာသန္တရ စကားတမျိုးပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ လွှတ်ရုံး ” မဟုတ်သော သာမန်ရုံး အဖြစ်ကိုကား လက်ခံနိုင်ပါသည်။]

စပန-ထပ်၍ဆက်ဥးအံ၊ ဣမံ ကမ္မဝါစံ- ကို၊ (တနည်း) ပန- ဆက်ဥးအံ၊ ဣမံ ကမ္မဝါစံ-ဤဥ ဣဒုတိယ ကမ္မဝါစာကိုလည်း၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊ ထေရော- အရှင်မဟာကဿပထေရ်သည်၊ ဘိက္ခု-တို့ကို၊ အာမန္တေသိ-သိစေတော်မူပြီ၊ ဝါ- ခေါ်၍ ပြောဆိုတော်မူပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ သိစေတော်မူသနည်း၊ ဝါ- အဘယ်သို့ခေါ်၍ ပြောဆိုတော်မူသနည်း၊) အာဝုသော - ငါ့ရှင်တို့၊ ဣဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ တုမှာကံ-သင်တို့၏၊ ဝါ- သင်တို့တို့၊ စတ္တာလီသဒိဝသာ-အရက် လေးဆယ်တို့ကို၊ ဩကာသော-အခွင့်ကို၊ (အားလပ်ခွင့်ကို၊) ကတော-ပြုအပ် ပြီ၊ (ပြုလိုက်ပြီ၊) တတော - ထို အရက်လေးဆယ်မှာ၊ ပရံ - နောက်၌၊ နော - တပည့်ခတ်တို့၏၊ ဝါ- တို့မှာ၊ အယံ နာမ ပလိဗောဓော- ဤမည်သော ပလိ ဗောဓသည်၊ အတ္ထိ-ရှိသေး၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝတ္ထု-ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ ဝါ-ပြောဆို ခွင့်ကို၊ န လဗ္ဘာ-မရအပ်၊ (ကံဟော ကံတန္တပတိရူပက နိပါတ်ပုဒ်၊) တဿာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အရက်လေးဆယ်လုံးလုံး အားလပ်ခွင့်ပြုပြီး ဖြစ်၍ ထို့ နေခံ၌ မည်သည့် ပလိဗောဓရှိ၏ဟု ပြောခွင့်မရသောကြောင့်၊) ဣန္ဒြေရေ-ဤ အရက် လေးဆယ်အတွင်း၌၊ ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ရောဂပလိဗောဓောဝါ- အနာ ရောဂါဟူသော ပလိဗောဓသည်သော်၎င်း၊ ဝါ- ကိစ္စလုပ်ငန်းကို နှောက်ရှက် တတ်သော အနာရောဂါသည်သော်၎င်း၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယ ပလိဗောဓောဝါ- ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့၌ ပြုထိုက်သောကိစ္စဟူသော ပလိဗောဓသည်သော်၎င်း၊ ဝါ- ကိစ္စလုပ်ငန်းကို နှောက်ရှက်တတ်သော ဆရာ ဥပဇ္ဈာယ်၏ တာဝန်သည်သော် ၎င်း၊ မာဘာဝိတု ပလိဗောဓောဝါ-မယ်တော် ခမည်းတော်တို့၌ ပြုထိုက်သော ကိစ္စဟူသော ပလိဗောဓသည်သော်၎င်း၊ ဝါ-ကိစ္စလုပ်ငန်းကို နှောက်ရှက်တတ် သော မယ်တော် ခမည်းတော်၏ တာဝန်သည်သော်၎င်း၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ [ပလိ ဗောဓပုဒ်ပြီးပုံကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဇီကာ ပဌမပါရာဇိက ဝဇ္ဇိပုတ္တကဝတ္ထု အဖွင့်၌ ရှုပါ။] ပတ္တံဝါ-သပိတ်ကိုသော်လည်း၊ ပစိတဗ္ဗ-ဖုတ်ထိုက် ၏၊ စီဝရံဝါ- သင်္ကန်းကိုသော်လည်း၊ ကာတဗ္ဗ-ချုပ်ဆိုးသမှုပြုထိုက်၏၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊

x x x x x x x

ဣမန္တ ပန ကမ္မဝါစံ။ ။ “ စပနဟု၊ တက္ခတက်ရာ၊ စနက်မှာဆက်၊ ပန နက်၊ ထူးချက် ဝိပျာယ်စွဲ ” နှင့်အညီ “ စပန- ဆက်၍အထူး၊ နိဗ္ဗိတုဥးအံ ” ဟု ပေးကြသော် လည်း ဤနေရာ၌ အထူးအဓိပ္ပာယ်ကို မတွေ့ရ၊ ထပ်၍ဆက်သော အဆက်သာ ဖြစ်သင့် ၏၊ ထို့ကြောင့် “ပန-ဆက်ဥးအံ၊ ဣမံ ကမ္မဝါစံ-ကိုလည်း”ဟု စ အတွက် ရှေ့ ကမ္မ ဝါစာကိုခွဲသော အပေက္ခာအနက်ကိုပေးလိုက်သည်၊ ဥပမာ-အက္ခရာ ပါဒယော၌ အပိ သည် ရှေ့သုတ်လာ အက္ခရာကိုခွဲသော အပေက္ခာအနက် ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ သမုစ္စည်း သမ္ပိဏ္ဍနတို့၌ အနက်နှစ်ခု သုံးခု စသည်ရှိရ၏၊ အပေက္ခာအနက်၌ကား ရှေ့ဝါကျအနက် နှင့် ဤဝါကျအနက်တို့ တမျိုးတည်းသာ ရှိရသည်။ [စတ္တာလီသဒိဝသာအရ “ နယုန် လဆန်း ၆ ရက်နေ့မှစ၍ ဝါဆိုလပြည့်နေ့အထိ ရေတွက်ရသည် ” ဟု မှတ်ပါ။]

တံ ပလိဗောဓံ-ထို ပလိဗောဓကို၊ ဆိန္ဒုတ္တာ-ဖြတ်ပြီး၍၊ တံ ကရဏီယံ-ထို သံဂါယနာတင်ခြင်းကိစ္စကိုသာ၊ ကရောတု- ပြုလော၊ ဝါ - ပြုရမည်၊ ဣတိ - ဤသို့၊ အာမန္တေသိ- သိစေတော်မူပြီ၊ ဝါ- ခေါ်၍ ပြောဆိုတော်မူပြီ။

စ ပန-ထပ်၍ ဆက်ဥးအံ့၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝတ္တာ-မိန့်တော်မူပြီး၍၊ ထေရော-အရှင် မဟာကဿပထေရ်သည်၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ပဉ္စသတာယ - ငါးရာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ [ပဉ္စ+သတာနိ ယဿာတိ ပဉ္စသတာ၊] ပရိသာယ-ပရိသတ်သည်၊ ပရိဝုတော- ထက်ဝန်းကျင် တားဆီးအပ်သည်၊ ဝါ-ခြံရံအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ - ၍) ရာဇဂဟံ - ရာဇဂြိုဟ်မြို့သို့၊ ဂတော - ကြွတော်မူပြီ၊ [ပရိဝုတော၌ ပရိပုဗ္ဗ, ဝု-သံဝရဏေဟူသော ဓာတ်၊] အညေပိ - အရှင်မဟာကဿပမှ တပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ မဟာထေရာ - မဟာထေရ် တို့သည်၊ အတ္တနောအတ္တနော-မိမိမိမိ၏၊ ပရိဝါရေ-အခြံအရံတို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ သောကသလ္လသမပ္ပိတံ-သောကတည်းဟူသော မြားငြောင့်သည် ပြင်းစွာသက်ရောက်အပ်သော၊ ဝါ-သောကတည်းဟူသော မြားငြောင့်သည် စူးဝင်အပ်သော၊ [သုဠု+အပ္ပိတော သမပ္ပိတော၊] မဟာဇနံ- များစွာသော လူအပေါင်းကို၊ အဿာသေတုကာမာ-သက်သာစေခြင်းငှါ အလိုရှိကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ-၍) တံတံဒိသံ - ထိုထို အရပ်မျက်နှာသို့၊ ပက္ကန္တာ - ဖဲကြွဲတော်မူကြကုန်ပြီ၊ [ဤနေရာ၌ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ ဆိုပုံနှင့် မတူ၊ မတူပုံကို ဒီကာသစ်၌ နှီးနှောပြထား၏။] ပန-အထူးကား၊ (တနည်း) ပန- အဘို့တပါးကား၊ ပုဏ္ဏထေရော- ပုဏ္ဏထေရ်သည်၊ သတ္တသတဘိက္ခုပရိဝါရော - ခုနစ်ရာသော ရဟန်းအခြံအရံရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ-၍) တထာဂတဿ - မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပရိနိဗ္ဗာနဋ္ဌာနံ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာအရပ်သို့၊ အာဂတာဂတံ- ရောက်လာရောက်လာသော၊ မဟာဇနံ- များစွာသောလူအပေါင်းကို၊ အဿာသေဿာမိ-သက်သာရာရစေအံ့၊ ဣတိ - ဤသို့ကြံ၍၊ ကုသိနာရာယမေဝ - ကုသိနာရုံမြို့၌သာလျှင်၊ အဋ္ဌာသိ-တည်ပြီ။

အာယသွံ အာနန္ဒော- အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ အပရိနိဗ္ဗုတဿ- ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသေးသော၊ (ဘဂဝတော - မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပတ္တစီဝရံ-သပိတ်သင်္ကန်းတော်ကို၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ပက္ကမတိ) ယထာ- ဖဲကြွဲသကဲ့

x x x x x x x

သတ္တသတံ ပေ ၊ အဿာသေဿာမိ။ ။ သတ္တ+သတာနိ သတ္တသတံ၊ သတ္တသတံ+ဘိက္ခု၊ သတ္တသတဘိက္ခု၊ သတ္တသတဘိက္ခု+ပရိဝါရော ယဿာတိ သတ္တသတဘိက္ခုပရိဝါရော၊ “ အဿာသေဿာမိ ” ၌ အာပုဗ္ဗ သသဓာတ် ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း၊ “ ရှုဿာရိက်သာ ရှိစေအံ့ ” ဟု သဒ္ဓတ္ထ၊ “ သက်သာရာ ရစေအံ့ ” ဟု ဝေါဟာရတ္ထ ဖြစ်၏။ အဿာသေတုကာမာ ၌လည်း ဤနည်းပင်၊ “ အဿာသေတုံ ကာမေန္တိတိ အဿာသေတုကာမာ ” ဟု ပြု။

သို့၊ ဝေ- ဤအတူ၊ ပရိနိဗ္ဗာတဿာပိ - ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးလည်း ဖြစ်သော၊
 ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပတ္တစီဝရံ-သပိတ်သင်္ကန်းတော်ကို၊ သယမေဝ-
 ကိုယ်တိုင်သာ၊ အာဒါယ - ယူ၍၊ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ - ငါးရာသော ရဟန်း
 တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ ယေန - အကြင်အရပ်၌၊ သာဝတ္ထိ - သာဝတ္ထိမြို့သည်၊
 (အတ္ထိ)၊ တေန- ထိုအရပ်၌၊ စာရိကံ- ဒေသစာရီကို၊ ပက္ကမိ - ဖဲကြွတော်မူပြီ၊
 [ယေန သာဝတ္ထိ၊ တေန၏ အခြားအနက်နှင့်အဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာ
 ဋီကာ၌ ရှုပါ။] ပန-ဆက်ဥးအံ၊ ဂစ္ဆတော ဂစ္ဆတော-ကြွတော်မူတိုင်း ကြွတော်
 မူတိုင်းသော၊ အဿ - ထို အရှင်အာနန္ဒာ၏၊ ပရိဝါရာ - အခြံအရံတို့သည်၊
 ဂဏနပထံ- ဂဏန်းလမ်းကို၊ ဝီတိဝတ္တာ-လွန်ကုန်ပြီ၊ တေန အာယသ္မတာ-ထို
 အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဂတဂတဋ္ဌာနေ-ရောက်အပ် ရောက်အပ်သော အရပ်၌၊
 မဟာပရိဒေဝေါ- သည်းထန်စွာသော ဝိကြွေးခြင်းသည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ။

ပန-ဆက်ဥးအံ၊ အနုပုဗ္ဗေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ [ပုဗ္ဗံ+အနုဂတံ အနုပုဗ္ဗံ၊
 “ရှေ့လမ်းစဉ်သို့ အစဉ်လိုက်သော အားဖြင့်” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေး၊] ထေရေ-အရှင်
 အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ သာဝတ္ထိံ - သို့၊ အနုပုတ္တေ - အစဉ် ရောက်လသော်၊
 သာဝတ္ထိဝါသိနော-သာဝတ္ထိမြို့၌ နေလေ့ရှိကုန်သော၊ မနဿာ - လူတို့သည်၊
 ထေရေ-အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ အာဂတော-ကိရ - ကြွလာပြီတဲ့၊ ဣတိ-
 ဤသို့၊ သုတွာ-ကြား၍၊ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္တာ-လက်တို့၌ နံ့သာပန်း အစရှိသော
 ပူဇော်ဘွယ်ရှိကုန်သည်၊ ဝါ-နံ့သာပန်းအစရှိသောပူဇော်ဘွယ်ကို လက်စွဲကုန်
 သည်၊(ဟုတွာ)၊ ပစ္စုဂ္ဂန္ဓာ(ပတိ+ဥဂ္ဂန္ဓာ)- ရှေးရှုတက်သွား၍၊ ဝါ-ခရီးဥး
 ကြိုဆို၍၊ ဘန္တေ အာနန္ဒ-အရှင်ဘုရား အာနန္ဒာ၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ဘဂဝတော-နှင့်၊
 သဒ္ဓိံ-အတူ၊ အာဂစ္ဆထ-ကြွလာတော်မူကုန်၏၊ အဇ္ဇ-ယနေတော့၊ ဝါ-ယခု
 တော့၊ ကုဟိံ-အဘယ် အရပ်၌၊ ဘဂဝန္တံ - မြတ်စွာဘုရားကို၊ ထပေတွာ-ပစ်
 ထားခဲ့၍၊ အာဂတာ - ကြွလာကုန်သည်၊ အတ္ထ - ဖြစ်ပါကုန်သနည်း၊ ဣတိ
 အာဒိနိ-ဤသို့ အစရှိသော စကားတို့ကို၊ ဝဒမာနာ- ပြောဆိုကုန်လျက်၊ ပရော
 ဒိံသု-ပြင်းစွာ ဝိကြွေးကြကုန်ပြီ၊ ဗုဒ္ဓဿ-အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိတော်
 မူပြီးသော၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပရိနိဗ္ဗာနဒီပဝေဝိယ- ပရိနိဗ္ဗာန်
 စံတော်မူရာနေ့၌ကဲ့သို့၊ မဟာပရိဒေဝေါ အဟောသိ၊ တတြိ-ထိုသာဝတ္ထိမြို့၌၊
 [သုဒံ- အနက် မရှိ၊ နိပါတ်မျှသာ၊] အာယသ္မာအာနန္ဒော - အရှင်အာနန္ဒာ
 သည်၊ အနိစ္စတာဒိပဋိသညတ္တာယ - အနိစ္စတာ အစရှိသော သဘောနှင့်ယှဉ်

x x x x x x x

အနိစ္စတာ၊ပေ၊ဓမ္မိယာ။ ။အနိစ္စအရ“သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”နှင့်အညီ အနိစ္စ
 ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ ရ၏။ “အနိစ္စာနံ ဘာဝေါ အနိစ္စတာ” ဟု ဝိဂြိုဟ်
 ပြုသောအခါ မမြဲခြင်းသဘောလက္ခဏာရ၏။ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ အနိစ္စတာဒိ

သော၊ ဓမ္မိယာ-တရားနှင့်ယှဉ်သော၊ ဝါ-တရားအားလျောက်ပတ်သော၊ ဝါ-
 တရားရှိသော၊ ကထာယ - ကောင်းဖြင့်၊ တံမဟာဇနံ - ထို များစွာသော လူ
 အပေါင်းကို၊ သညာပေတွာ- ကောင်းစွာ သိစေပြီး၍၊ ဝါ - သက်သာရာ ရစေ
 ပြီး၍၊ ဇေတဝနံ - ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်သို့၊ ပဝိသိတွာ - ဝင်ပြီး၍၊ ဒသ
 ဗလေန- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝသိတဂန္ဓကုဋိံ - သီတင်းသုံးတော်မူအပ်ပြီးသော
 ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတော်ကို၊ ဝန္တိတွာ- ရှိခိုးဝပ်ချပြီး၍၊ ဒွါရံ- တံခါးကို၊ ဝိဝရိတွာ-
 ဖွင့်ပြီး၍၊ မဇ္ဇဝိဋ္ဌံ- ညောင်းစောင်း အင်ပျဉ်တော်ကို၊ နိဟရိတွာ- ထုတ်ဆောင်၍၊
 ပပေျါဋေတွာ - ခါ၍၊ ဂန္ဓကုဋိံ - ကို၊ သမ္မဇ္ဇိတွာ - တံမြက်လှည်း၍၊ မိလာတ
 မာလာကစဝရံ - ညှိုးနွမ်းပြီးသော ပန်းအမှိုက်ကို၊ ဝါ - ညှိုးနွမ်းလေပြီးပန်း
 တည်းဟူသော အမှိုက်ကို၊ [မိလာတာ မာလာ၊ သာယေဝ ကစဝရံ၊ မိလာ
 တံ ဝါ မာလာသင်္ခါတံ ကစဝရံ တထာ၊- ဋီကာသစ်၊] ဆဇ္ဇေတွာ- စွန့်၍၊ မဇ္ဇ
 ဝိဋ္ဌံ- ညောင်စောင်း အင်းပျဉ်တော်ကို၊ အတိဟရိတွာ- တဖန်ဆောင်၍၊ ဝါ-
 မူလနေရာသို့ ရှေးရှုဆောင်၍၊ ပုန- တဖန်၊ ယထာဋ္ဌာနေ- အကြင် အကြင်
 တည်ရာအရပ်၌၊ ဝါ- တည်မြဲတိုင်းသော အရပ်၌၊ ထပေတွာ- ထား၍၊ [ပဌမံ
 ထပိတဋ္ဌာနံ အနတိက္ကမိတွာ ယထာဋ္ဌိတဋ္ဌာနေယေဝ ထပေတွာ၊- ဋီကာသစ်၊]
 ဘဂဝတော- မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဌိတကာလေ- တည်ရှိတော်မူရာ အခါ၌၊ ကရ
 ဏီယံ- ပြုသင့်ပြုထိုက်သော၊ ဝတ္တံ- သေနာသနဝတ်ကို၊ သဗ္ဗံ- အလုံးစုံ အကုန်
 အစင်၊ အကာသိ- ပြုပြီ။

x x x x x x x

ပဋိသညတ္တာယာတိ- သဗ္ဗေသင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ အာဒိနာ အနိစ္စသဘာဝ ပဋိသညတ္တာ
 ယ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဤဒီကာသစ်အဖွင့်၌ အာဒိမပါ၊ အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ ပါနေ၏။
 ထို့နောက် ဒီကာသစ်၌ “ဓမ္မေန ယုတ္တာ၊ ဓမ္မဿဝါ ပတိရူပါ ဓမ္မိ ” ဟု ယုတ္တတန္ဒိတ်
 ပတိရူပတန္ဒိတ် ဖွင့်၏။ “ဓမ္မော ဧတိဿာ အတ္ထိတိ ဓမ္မိ ” ဟု အဿတ္ထိ အနက်လည်း
 ဖြစ်သင့်ပါသည်။ သညာပေတွာအရ ကောင်းစွာသိစေခြင်း ဟူသည် သက်သာရာရစေ
 ခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ဒီကာသစ်၌ “ သညာပေတွာတိ သုဠု ဇာနာပေတွာ ” ဟု
 သဒ္ဒတ္ထဖွင့်၍ “သမဿာသေတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်ဖွင့်သည်။

ဝသိတဂန္ဓကုဋိံ ဝန္တိတွာ။ ။ ဝသိတပုဒ်သည် ဒသဗလေနပုဒ်ကို ငဲ့နေသော်လည်း
 ဂမကသတ္တိရှိသောကြောင့် ဂန္ဓကုဋိပုဒ်နှင့် သမာသ်တွဲနိုင်၏။ [သမာသ်တွဲပြီးသောအခါ
 ဂန္ဓကုဋိဟူသော နောက်ပုဒ်ပြဋ္ဌာန်းသော်လည်း ဒသဗလေနပုဒ်ကို ဝသိတဟူသော ရှေ့
 ပုဒ်၌သာ စပ်ရသည်၏အဖြစ်ကို သိစေတတ်သော သတ္တိကို “ဂမကသတ္တိ” ဟု ခေါ်သည်။
 ဤသမာသ်မျိုးကိုလည်း “ဂမ္မကသမာသ်” ဟု ခေါ်သည်။] ထိုမြတ်စွာဘုရား သီတင်း
 သုံးတော်မူအပ်ပြီးသော ဂန္ဓကုဋိသည် ပရိဘောဂစေတီထိုက်သောကြောင့် “ဝန္တိတွာ”
 ဟု ဆိုသည်။ ဤဝန္တိတွာကို ဝိဝရိတွာ၌ စပ်ပါ။ ရှိခိုးဝပ်ချပြီးမှ ဖွင့်သည်။- ဟူလို။ [ပရိ
 ဘောဂ-ဘုရားရှင်၏ အသုံးအဆောင်တော်၊ ဖြစ်သော+ စေတီယ- စေတီတော်၊ ဝါ-
 ရှိသေထိုက်သော အဆောက်အဦး။]

စ-ဆက်ဥးအံ၊ ကုရုမာနော - ပြုလသော်၊ နှာနကောဋ္ဌကသမ္ပဇ္ဇန ဥဒကူပ
 ဋ္ဌာပနာဒိကာလေသု- ရေချိုးခန်းကို တံမြက်လှည်းခြင်း၊ ချိုးခေတည်ထားခြင်း
 အစရှိသည်တို့၏ အခါတို့၌၊ ဂန္ဓကုဋိ - ဂန္ဓကုဋိကို၊ ဝနိတွာ- ရှိခိုးဝပ်ချပြီး၍၊
 [အကာသိ၌စပ်။] ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရား၊ အယံ- ဤ အခါသည်၊ တုမှာကံ-
 နောင်တော်ဘုရားတို့၏၊ နှာနကာလော နန - ရေသုံးသပ်တော်မူခြင်း၏ အခါ
 မဟုတ်ပါလော၊ ဝါ-ရေသုံးသပ်တော်မူချိန် မဟုတ်ပါလော၊ အယံ- ဤ အခါ
 သည်၊ ဓမ္မဒေသနာကာလော(နန)-တရားဟောတော်မူခြင်း၏ အခါမဟုတ်ပါ
 လော၊ ဝါ- တရားဟောတော်မူချိန် မဟုတ်ပါလော၊ အယံ - ဤ အခါသည်၊
 ဘိက္ခုနံ-ရဟန်းတို့အား၊ သြဝါဒဒါနကာလော (နန) - သြဝါဒပေးတော်မူ
 ခြင်း၏ အခါ မဟုတ်ပါလော၊ ဝါ- သြဝါဒပေးတော် မူချိန် မဟုတ်ပါလော၊
 အယံ-ဤအခါသည်၊ သီဟသေယျကပ္ပနကာလော(နန)-ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်ခြင်း
 ကဲ့သို့သော ကျိန်းစက်တော်မူခြင်းကို ပြုတော်မူခြင်း၏ အခါ မဟုတ်ပါလော၊
 ဝါ-ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်ခြင်းကဲ့သို့သော ကျိန်းစက်တော်မူခြင်းကို ပြုတော်မူချိန်
 မဟုတ်ပါလော၊ အယံ-ဤအခါသည်၊ မုခဓောဝနကာလော (နန) - မျက်နှာ
 သစ်တော်မူခြင်း၏ အခါမဟုတ်ပါလော၊ ဝါ-မျက်နှာသစ်တော်မူချိန် မဟုတ်
 ပါလော၊ ဣတိ အာဒိနာ- ဤသို့ အစရှိသော၊ နယေန- နည်းဖြင့်၊ ပရိဒေဝ
 မာနောဝ-ပြင်းစွာငိုကြွေးလျက်သာ၊ အကာသိ- ပြုပြီ။

ဘဂဝတော - မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏဂဏာမတရသညတာယ - ဂုဏ်
 အပေါင်းတည်းဟူသော အမြှိုက်အရသာကို သိသူ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပတိဋ္ဌိတ
 ပေမောစေဝ - စွဲမြဲတည်တံ့သော ချစ်ခြင်း ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အဒိဏာ
 သဝေါစ-မကုန်သေးသော အာသဝေါရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အနေကေသု-
 များစွာကုန်သော၊ ဇာတိသတသဟဿေသု-ဘဝအသိန်းတို့၌၊ အညမညဿ-
 အချင်းချင်းအား၊ ဥပကာရသဉ္စနိတ စိတ္တမဒ္ဒဝေါစ - လျော်သော ကျေးဇူးကို
 ပြုခြင်းသည် ကောင်းစွာဖြစ်စေအပ်သော စိတ်၏ နညံ့သူ၏ အဖြစ်ရှိသည်လည်း
 ဖြစ်သော၊ (အညော-အရှင်အာနန္ဒာမှ အခြားပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ပရိဒေဝမာနော-
 ပြင်းစွာငိုကြွေးလျက်၊ အကာသိယထာ-ပြုသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ အတူ၊ အာယသ္မာပိ
 အာနန္ဒော-အရှင်အာနန္ဒာသည်လည်း၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဂုဏဂဏာမတရသ

+ x x + + + + +

ယထာ တံ အကာသိ။ ။ ယထာ တန္တိ အာဒိနာ ယထာဂုတ္တမတ္တံ ဥပမာယ အာဝိ
 ကရောတိ၊ တတ္ထ ယထာ အညောပိ ဘဂဝတော ဂုဏဂဏာမတရသညတာယ ပတိဋ္ဌိတ
 ပေမောစေဝ အဒိဏာသဝေါစ အနေကေသုစ ဇာတိသတသဟဿေသု အညမည
 သူပကာရ သဉ္စနိတစိတ္တမဒ္ဒဝေါစ အကာသိ၊ ဧဝံ အာယသ္မာပိ အာနန္ဒော ဘဂဝတော
 ဂုဏဂဏာမတရသညတာယ ပတိဋ္ဌိတပေမောစေဝ ၊ ပေ၊ စိတ္တမဒ္ဒဝေါစ ဟုတွာ အကာ
 သိတိ ယောဇနာ။-ဤဋီကာဖွင့် အတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးထားပါသည်။

ညတယ-ကြောင့်၊ ပတိဋ္ဌိတပေမောစေဝ - စွဲမြဲတည်တံ့သော ချစ်ခြင်းရှိသည် ၎င်း၊ အခါကာသဝေါစ-သည် ၎င်း၊ အနေကေသု-န်သော၊ ဇာတိသတသဟဿေ သု-တို့၌၊ အညမညဿ-အား၊ ဥပကာရသဉ္စနိတစိတ္တမဒ္ဒဝေါစ - သည် ၎င်း၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ပရိဒေဝမာနောဝ-ပြင်းစွာ ငိုကြွေးလျက်သာ၊ အကာသိ-ပြီ။

တမေနံ - ထို အရှင်အာနန္ဒာကို၊ အညတရာ - တယောက်သော၊ (အမျိုး အမည် အနွယ်အားဖြင့် မထင်ရှားသော၊) ဒေဝတာ-နတ်သည်၊ (သံဝေဇေသိ ၌စပ်၊) ဘန္တေ အာနန္ဒ- အရှင်အာနန္ဒာ၊ တုမှေ - အရှင်ဘုရားတို့သည်၊ ဝါ- အရှင်ဘုရားတို့က၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (သို့ကလောက်၊) ပရိဒေဝမာနာ-ငိုကြွေးကုန် လသော်၊ ကထံ - အဘယ်နည်းဖြင့်၊ အညေ- အခြားသူတို့ကို၊ အဿာသေဿ ထ- သက်သာစေနိုင်ကုန်တော့အံ့နည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ပြော၍၊ (တနည်း) ဣတိ- ဤသို့ အစရှိသောစကားဖြင့်၊ သံဝေဇေသိ - ထိတ်လန့်စေပြီ၊ ဝါ- သံဝေဂ

x x x x x x x

တနည်း။ ။ အပိစ ဧတေန တထာကရဏဟေတု (ထိုကဲ့သို့ ငိုကြွေးလျက်ပြုခြင်း၏ အကြောင်းကို) ဒဿေတိ၊ ယထာ အညေပိ (အရှင် အာနန္ဒာမှ အခြားလည်း ဖြစ်ကုန် သော) ယထာဂုတ္တသဘာဝါ (အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော ပတိဋ္ဌိတပေမောစသို့၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသူတို့သည်) အကံသု၊ တထာ အာယသ္မံပိ အာနန္ဒော၊ ဘဂ ဝတော၊ ပေ၊ ပတိဋ္ဌိတပေမတ္တာစေဝ အခါကာသဝတ္တာစ အနေကေသု ၊ ပေ ၊ ဥပကာရ သဉ္စနိတစိတ္တမဒ္ဒဝတ္တာစာတိ ဟေတုအတ္ထဿ လမ္ဘမာနတ္တာ၊ ဟေတုဂမ္ဘာနိ ဟိ ဧတာနိ ပဒါနိ (ပိသေသန ၃ ပုဒ်တို့သည် အတွင်း၌ ဟိတ်အနက်ရှိသောပုဒ်များတည်း) ၊ တဒတ္ထ သေဝ-ထိုပုဒ်တို့၏ အနက်ကပင်၊ တထာကရဏဟေတုဘာဝတော၊-ဋီကာသစ်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤနည်းအလို “ပတိဋ္ဌိတပေမော” စသော ပိသေသန ၃ ပုဒ်တို့ကို ဟိတ်အနက်ရှိသော “ဟေတုမန္တပိသေသန” ဟု ယူ၍ “ အညေပိ - အရှင် အာနန္ဒာမှ အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း၊ ဘဂဝတော ဂုဏဂဏာမတရသညတယ ပတိ ဋ္ဌိတပေမောစေဝ ၊ ပေ ၊ စိတ္တမဒ္ဒဝေါစ ဟုတွာ အကံသု ယထာ၊ တထာ ဘဂဝတော ဂုဏဂဏာမတရသညတယ ပတိဋ္ဌိတပေမောစေဝ ၊ ပေ ၊ စိတ္တမဒ္ဒဝေါစ အာယသ္မံ အာနန္ဒော- သည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဂုဏ၊ ပေ၊ ရသညတယ ပတိဋ္ဌိတပေမတ္တာစေဝ- ၎င်း၊ အခါကာသဝတ္တာစ - ၎င်း၊ အနေကေသု ဇာတိသတသဟဿေသု ဥပကာရ သဉ္စနိတစိတ္တမဒ္ဒဝတ္တာစ-၎င်း၊ ပရိဒေဝမာနောဝ အကာသိ- ပြီ ” ဟု အနက်ပေးနိုင် ပါသည်။

ဣတိ သံဝေဇေသိ။ ။ သံဝေဇေသိတိ “ နန္ဒ ဘဂဝတာ ပဋိကစ္ဆေဝ အက္ခာတံ သဗ္ဗေဟေဝ ပိယေဟိ မနပေဟိ နာနာဘာဝေါ ဝိနာဘာဝေါ ” တိ အာဒိနာ သံဝေဂံ ဇနေသိတိ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ဂုတ္တံ၊ ဧဝံသတိ “ ဘန္တေ ၊ ပေ၊ အဿာသေဿ ထာတိ ပဌမံ ဝတ္တာ ” တိ သဟ ပါဌသေသေန ယောဇနာ အဿ၊ ယထာရုတတော ပန အာဒုတ္တေန ဣတိ သဒ္ဓေန “ ဧဝမာဒိနာ သံဝေဇေသိ ” တိ ယောဇနာပိ ယုဇ္ဇတေဝ၊ ယေန ကေနစိ ဟိ ဝစနေန သံဝေဂံ ဇနေသိ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သံဝေဇေနဿ ကာရဏံ သမ္ဘဝ တိတိ၊- ဋီကာသစ်။

ဖြစ်စေပြီ။ သော - ထို အရှင်အာနန္ဒာသည်။ တဿာ - ထိုနတ်၏။ ဝစနေန - စကားကြောင့်။ သံဝိဂ္ဂဟဒယော-ထိတ်လန့်သော စိတ်နှလုံးရှိသည်။ (ဟုတ္တာ- ရှိ။) သန္တိတ္တာ-ကောင်းစွာ ထောက်ပံ့ပြီး၍။ (စိတ်ကို ကောင်းစွာတင်းထား ပြီး၍။) တထာဂတဿ- မြတ်စွာဘုရား၏။ ပရိနိဗ္ဗာနတော- ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော် မူရာနေ့မှ။ ပဘုတိ-စ၍။ ဌာနနိသဇ္ဇ ဗဟုလတ္တာ- များသော ရပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ [ဌာနဉ္စ+နိသဇ္ဇာစ ဌာနနိသဇ္ဇံ၊ ဌာနနိသဇ္ဇံ+ ဗဟုလံ ယဿာတိ ဌာနနိသဇ္ဇ ဗဟုလော၊] ဥဿန္ဓဓာတုကံ - များသော သလိပ် , သည်းခြေ, လေဟူသော ဓာတ်ရှိသော။ ကာယံ - ကိုယ်ကို။ သမဿာသေတုံ - သက်သာစေခြင်းငှါ။ ဒုတိယဒိဝသေ - ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ ရောက်ရာ နေ့ကို ထောက်၍ ၂ ရက်မြောက်နေ့၌။ ဝါ-သံဝေဂဖြစ်စေရာနေ့ကို ထောက်၍ ၂ ရက်မြောက်နေ့၌။ ဒီရဝိရေစနံ - နွားနို့ ဟူသော ဝမ်းလျှောဆေးကို။ ဝါ- သလိပ် သည်းခြေလေတို့၏ ကင်းဆိတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဆေးဖြင့်ရောစပ်အပ် သော နွားနို့ကို။ ပိဝိတ္တာ-သောက်ပြီး၍။ ဝိဟာရေယေဝ-၌သာ။ နိသီဒိ-ပြီ။

ယံ-ယင်း နွားနို့ ဟူသော ဝမ်းလျှောဆေးသေခံခြင်းကို။ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ် ၍။ သုဘေန-သုဘမည်သော။ မာဏဝေန-လုလင်သည်။ ပဟိတံ- စေလွှတ်အပ် သော။ မာဏဝကံ- လုလင်ငယ်ကို။ တေ- ဤစကားကို။ အဝေါစ- ပြောဆိုပြီ။

x x x x x x x

ဥဿန္ဓဓာတုကံ။ ။ ဥပုဗ္ဗ သဒဓာတ်သည် စုဝေး များခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ဥဿန္ဓကို “ဥပစိတ - ဆည်းပူးအပ်” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ သလိပ်, သည်းခြေ, လေ တို့သည် ခန္ဓာကိုယ်ကိုဆောင်တတ်သောကြောင့် ဓာတုတို့မည်၏။ မညီမညွတ်ဖြစ်သော အခါ ကိုယ်ကို ဖျက်တတ်သောကြောင့် ဒေါသတို့လည်း မည်၏။ ကိုယ်ကို မကြည်မလင် စေတတ်သောကြောင့် မလတို့လည်းမည်၏။ တပီးတပီးလျှင် ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော အာကာသအားဖြင့်လည်း ဓာတ် ၅ မျိုးပြား၏။

ဝါယုပိတ္တကဖါ ဒေါသာ , ဓာတဝေါစ မလာ တထာ၊
တတ္ထာပိ ပဉ္စဓာ ချာတာ, ပစ္စေကံ ဒေဟဓာရဏာ။-ဋီကာသစ်။

ဝါယုပိတ္တကဖါ-လေ, သည်းခြေ, သလိပ်တို့သည်။ ဒေါသာ-အပြစ်တို့လည်း မည်၏။ ဓာတဝေါစ-ဓာတ်တို့လည်း မည်၏။ တထာ-ထို့ပြင်။ မလာ-အညစ်အကြေးတို့လည်း မည်၏။ တတ္ထာပိ-ထိုဝါယုစသော ၃မျိုးတို့တွင်လည်း။ ပစ္စေကံ-သီး၊ ပဉ္စဓာ-အားဖြင့်၊ ချာတာ- ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဒေဟဓာရဏာ-ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်ထားတတ်ကုန်၏။

မာဏဝကေန။ ။ မနုနော- မနုမည်သော မဟာသဗ္ဗတမင်း၏+ အပစ္စံ-သားစဉ် မြေးဆက်တည်း။ မာနဝေါ- ဆက်။ ဤနည်းအရ လူဟူသမျှကို “မာနဝ” ဟု ခေါ်၏။ မုဒ္ဓဇဏဖြင့် “မာဏဝ” ဟု ရှိရာ၌ကား နကို ဏပြု၍ “လူရွယ် လူငယ်” အနက်ကို ဟော၏။ သုတ္တံ၌ ကပစ္စည်းသက်လျှင် “မာဏဝက”ဖြစ်သည်ဟု ထောမနိမိဆိုသည်။ [ကြွင်းသေးမှတ်ဘွယ်ကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ “ဏဝေါ ပက္ခာဒိဟိ” သုတ်၌ ရှုပါ။]

(ကိံ)၊ မာဏဝက-လုလင်ငယ်၊ (ယသ္မာ-အကြွင်းကြောင့်၊) အဇ္ဇ-ယနေ၊ မေ-
 ငါ၏၊ ဝါ-သည်၊ ဝီတာ-သောက်အပ်သော၊ ဘေသဇ္ဇမတ္တာ- အနည်းငယ်သော
 ဆေးသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ [အပ္ပမတ္တကံ ဘေသဇ္ဇံ၊ အပ္ပတ္တောဟိ အယံ မတ္တသဒ္ဓေါ၊
 “ပမာဏိဿရိယေမတ္တာ , အက္ခရာဝယ ဝပ္ပကေ”၊ (အဘိဓာန်)။] (တသ္မာ-
 ထို့ကြောင့်၊ အာဂန္တု-လာခြင်းငှါ၊) အကာလော-အခါမဟုတ်သေး၊ [ယသ္မာ
 တသ္မာ မထည့်ဘဲ အစဉ်အတိုင်းလည်း ပေးနိုင်၏။] သွေပိ - နက်ဖန်၌လည်း၊
 (ကာလဉ္စ-အခါကို၎င်း၊ သမယဉ္စ-အကြောင်းညီညွတ်ခြင်းကို၎င်း၊ ဥပါဒါယ-
 ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ ဝါ- စဉ်းစား၍၊ (တနည်း)ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယ-အခါ
 အခွင့် အကြောင်းသင့်မှ၊ အပ္ပေဝနာမ ဥပသင်္ကမေယျာမ - ချဉ်းကပ်နိုင်ကုန်
 တန်ရာ၏၊ ဝါ-လာနိုင်ကုန်တန်ရာ၏၊ ဣတိ- သို့၊ အဝေါစ-ပြီ၊ [ဤအဓိပ္ပာယ်
 များကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ သမယအဖွင့်၌ ပြထားပြီ။]

ဒုတိယဒိဝသေ - ဝမ်းလျှောဆေးသောက်ရာနေ့ကို ထောက်၍ နှစ်ရက်
 မြေခံနေ၌၊ [ဒုတိယဒိဝသေတိ ဒီရဝိရေစနပိတ ဒိဝသတော ဒုတိယဒိဝသေ-
 ဋီကာသစ်၊] စေတကတ္ထေရေန - စေတကထေရ်ဟူသော၊ ပစ္စာသမဏေန -
 နောက်လိုက်ရဟန်းနှင့်တကွ၊ [သဟတ္ထ၊] ဂန္ဓာ - သွား၍၊ သုဘေန - သုဘ
 မည်သော၊ မာဏဝေန-လုလင်သည်၊ ပုဋ္ဌော- မေးအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဣမ
 သ္မိံ ဒီယနိကာယေ-ဤ ဒီယနိကာယ်၌၊ သုဘသုတ္တံနာမ- သုဘသုတ် မည်သော၊
 ဒသမံ-ဆယ်သုတ်မြေခံဖြစ်သော၊ သုတ္တံ-သုတ်တော်ကို၊ အဘာသိ- ဟောတော်
 မူပြီ၊ အထ - သုဘသုတ်ကို ဟောပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ အာနန္ဒတ္ထေရော - အရှင်
 အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ ဇေတဝန မဟာဝိဟာရေ - ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်တော်
 ကြီး၌၊ ခဏ္ဍုလုလ္လ ပဋိသင်္ခရဏံ-ကျိုးပြတ်သောအရပ်၊ ပေါက်ကွဲသောအရပ်ကို
 ပြင်ဆင်မှုကို၊ [ဤပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]
 ကာရာပေတွာ-ပြုစေပြီး၍၊ ဝဿုပနာယိကာယ-ဝါကပ်ရာနေ့သည်၊ (ဝါဆိုရာ
 နေ့သည်၊) ဥပကဋ္ဌာယ-နီးကပ်လသော်၊ ဘိက္ခုသံဃာ-ရဟန်းသံဃာကို၊ ဩဟာ
 ယ-ပယ်စွန့်၍၊ ရာဇဂဟံ-ရာဇဂြိုဟ်မြို့သို့၊ ဂတော-ကြွတော်မူပြီ၊ အညေ-အရှင်
 အာနန္ဒာမှ အခြားကုန်သော၊ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာ - သုတ် အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းကို
 သဘောတူ ပေါင်းယူမည့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုပိ-ရဟန်းတော်တို့သည်လည်း၊
 တထာ - ထို အတူတည်း၊ [ဘိက္ခုသံဃာကိုစွန့်၍ ရာဇဂြိုဟ်သို့ ကြွကြသည်-
 ဟုလို။] ဟိ-ဆက်ဥးအံ့၊ (တနည်း) ဟိ-မှန်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဂတေ-ကြွတော်မူကြ
 ကုန်သော၊ တေ - ထို ရဟန်းတော်တို့ကို၊ သန္ဓာယ - ရည်ရွယ်၍၊ အထခေါ
 ထေရာ ဘိက္ခု ရာဇဂဟံ အဂမံသု ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သံဂါယိတုန္တိ- အထခေါ၊ ပေ၊
 သံဂါယိတုဘူသော၊ ဣဒံ - ဤစကားကို၊ (သံဂီတိကာရေဟိ - သံဂါယနာတင်
 ထေရ်တို့သည်၊) ဝုတ္တံ- မိန့်ဆိုအပ်ပြီ၊ [အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ ထေရာ-နဲ့သော၊

ဘိက္ခု-တို့သည်၊ ဓမ္မဉ္စ-သုတ်အဘိဓမ္မာကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ဝိနည်းကို၎င်း၊ သံဂါယိ
 တုံ-သံဂါယနာတင်ခြင်းငှါ၊ ရာဇဂဟံ- သို့၊ အဂမံသု- ကြွတော်မူကြကုန်ပြီ၊
 တေ-ထို ရဟန်းတော်တို့သည်၊ အာသဠိပုဏ္ဏမ-ယံ - ဝါဆိုလပြည့်နေ့၌၊ (အာ
 သဠိနက္ခတ်နှင့် စန်းယဉ်သော ပြည့်သောလ ရှိရာနေ့၌၊) ဥပေါသထံ-ဥပုသ်ကို၊
 ကတွာ-၍၊ ပါဠိပဒဒိဝသေ - အထွက် တရက်နေ့၌၊ ဝါ - ဝါဆိုလပြည့်ကျော်
 တရက်နေ့၌၊ သန္ဓိပတိတွာ-စုဝေး၍၊ ဝသံ-ဝါသို့၊ ဥပဂစ္ဆိံသု-ကပ်ကြကုန်ပြီ။

တေန ခေါပန သမယေန-ထိုအခါ၌၊ (သံဂါယနာတင်ဘို့ရန် ရောက်လာရာ
 ထိုအခါ၌၊) ရာဇဂဟံ-ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို၊ ပရိဝါရေတွာ-ဝိုင်းရံ၍၊ [မြို့၏အပြင်၌
 တည်ရှိသောကြောင့်“ပရိဝါရေတွာ”ဟု ဆိုသည်၊] အဋ္ဌာရသ မဟာဝိဟာရာ-
 တဆယ့်ရှစ်ရပ်သော ကျောင်းတိုက်ကြီးတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ရှိကုန်၏၊ တေ သဗ္ဗေ
 ပိ-ထို အလုံးစုံသော ကျောင်းတိုက်ကြီးတို့သည်လည်း၊ ဆဒ္ဓိတပတိတဥက္ကာပါ-
 စွန့်ပစ်အပ်ကုန်၊ ပြုကျကုန်၊ အမှိုက်အပေါင်း ရှိကုန်သည်၊ အဟေသု-ဖြစ်ကုန်
 ပြီ၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တနည်း) ဟိ- ချဲ့ဥးအံ့၊ ဘဂဝတော- မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပရိ
 နိဗ္ဗာနေ - ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခြင်းကြောင့်၊ သဗ္ဗေပိ - အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်
 သော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တနော အတ္တနော-မိမိမိ၏၊ ပတ္တစီဝရံ-
 သပိတ် သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ-၍၊ ဝိဟာရေစ-ကျောင်းတို့ကို၎င်း၊ ပရိဝေဏေ
 စ - ပရိဝုဏ်တို့ကို၎င်း၊ ဆဇ္ဇေတွာ - စွန့်ပစ်၍၊ အဂမံသု - သွားကြကုန်ပြီ၊
 တတ္ထ-ထို ကျောင်းတိုက်တို့၌၊ [ခဏ္ဍဗုလ္လ ပဋိသင်္ခရဏန္တိ ဣမိနာ သမ္ဗန္ဓော၊]
 ကတိကဝတ္တံ - ကတိကဝတ်ကို၊ ကုရမာနာ- ပြုလိုကုန်သော၊ [ကုရမာနာတိ
 ကတ္ထုကာမာ၊] ထေရာ-ထေရ်တို့သည်၊ ဘဂဝတော- မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝစန
 ပူဇနတ္ထံ - (သေနာသနက္ခန္ဓက) စကားတော်ကို ပူဇော်ခြင်းအကျိုးငှါ၎င်း၊
 တိတ္ထိယဝါဒ ပရိမောစနတ္ထဉ္စ - တိတ္ထိတို့၏ပြောဆိုကြောင်းအပြစ်မှ မိမိတို့ကို
 လွတ်မြောက်စေခြင်းအကျိုးငှါ၎င်း၊ ပဌမံ မာသံ-ပဌမလပတ်လုံး၊ ခဏ္ဍဗုလ္လပုဋိ
 သင်္ခရဏံ - ကျိုးပြတ်သော အရပ် , ပေါက်ကွဲသော အရပ်ကို ပြင်ဆင်မှုကို၊
 ကရောမ- ပြုကြကုန်စို့၊ ဣတိ- ဤသို့၊ စိန္တေသု- ကြံစည်ကြကုန်ပြီ၊ ဝါ- တိုင်ပင်
 ကြကုန်ပြီ။ [သစ်သားကျောင်းကိုရည်ရွယ်၍“ခဏ္ဍ” အုဋ္ဌကျောင်းကိုရည်ရွယ်၍

x x x x x x x x

ဆဒ္ဓိတပတိတဥက္ကာပါ။ ။အဝကုထံ ပူတိဘာဝံ အပေါတိ အဂမာသီတိ ဥက္ကာ
 ပေါ၊ အဝကို ဥပြ၊ ထကို လပြ၍“ဥက္ကာပ”ဟုဖြစ်၏၊ အပဓာတ် ဏပစ္စည်း၊ (တနည်း)
 ဥသည် ဥစ္ဆိဋ္ဌ အနက်ဟော၊ ဥစ္ဆိဋ္ဌော + ကလာပေါ ဥကလာပေါ၊ ဝဏ္ဏသင်္ကန္တိ ပြ၍
 (သုတ်ကြီးဖြင့် က၏ အကိုချေ၊ က်ကို လသို့ကပ်၍)“ဥက္ကာပေါ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဥပမာ-
 သိနေဟောမှ သွေဟော ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ ထို့နောက် “ဥက္ကာပေါ ယေသံ အတ္ထိတိ
 ဥက္ကာပါ” ဟု အသာထွီ ဆင့်ပါ၊ ကြွင်းသော အဓိပ္ပါယ်များကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာ
 ဇီကာ၌ ပြထားပြီ။

“ဖုလ္လ”ဟု ဆိုဟန်တူသည်။ ဤပုဒ်များကို စုဋ္ဌဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ သေနာသနက္ခန္ဓကဋ္ဌ “ခဏ္ဍန္တိ ဘိန္နောကာသော (ပြတ်သောအရပ်)၊ ဖုလ္လန္တိ ဖလိဒတာကာသော (ကွဲသောအရပ်)”ဟု ဖွင့်၏။]

ဟိ-ချေဥးအံ၊ (တနည်း) ဟိ- ထင်ရှားအောင် ပြဉ္ဇးအံ၊ [ဝုတ္တံ ဟောတိကို ကြည့်၍ တပ္ပါကဋီကရဏ တနည်းကြံသည်။] တိတ္ထိယာ- တိတ္ထိတို့သည်၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဝဒေယျု- ပြောဆိုကုန်ရာ၏၊ (ကိံ- အဘယ်သို့ ပြောဆိုကုန်ရာသနည်း၊) သမဏဿ ဂေါတမဿ - ရဟန်းဂေါတမ၏၊ သာဝကာ- သာဝကတို့သည်၊ သတ္တရိ - ဆရာသည်၊ ဌိတေယေဝ - တည်ရှိစဉ်သာလျှင်၊ ဝိဟာရေ- ကျောင်း တို့ကို၊ ပဋိဇေဂ္ဂံ သု - သုတ်သင်ကြကုန်ပြီ၊ ဝါ - စောင့်ရှောက်ကြကုန်ပြီ၊ ပရိနိဗ္ဗာ တေ- ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးလသော်၊ ဆန္ဒေသု- စွန့်ပစ်ကြကုန်ပြီ၊ ကုလာနံ- အမျိုးတို့၏၊ မဟာဓနပရိစ္စာဂေါ- များစွာသော ဥစ္စာတို့ကို စွန့်လှူခြင်းသည်၊ ဝိနဿတိ- ပျက်စီး၏၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝဒေယျု - ပြောဆိုကုန်ရာ၏၊ တေသံ- ထိုတိတ္ထိတို့၏၊ ဝါဒပရိမောစနတ္ထဉ္စ- ပြောဆိုကြောင်းအပြစ်မှ မိမိတို့ကို လွတ်မြောက်စေခြင်း အကျိုးငှါလည်း၊ စိန္တယိတွာ- ကြံစည်ကြကုန်ပြီ၊ ဝါ- တိုင်ပင်ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ- ဤ အနက်သည်၊ ဝါ- ဤအနက်ကို၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ- ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ ပန- ဆက်ဥးအံ၊ ဧဝဉ္စ- ဤသို့လည်း၊ (တနည်း) စ ပန- ထပ်၍ဆက်ဥး အံ၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ စိန္တယိတွာ- ကြံစည်ပြီး၍၊ ဝါ- တိုင်ပင်ပြီး၍၊ ကတိကဝတ္တံ- ကတိကဝတ်ကို၊ ကရိံ သု- ပြုကြကုန်ပြီ။ [ကတေန- တမင်လာပြုခြင်းဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တံ- ဖြစ်စေအပ်သော ဝတ်တည်း၊ ကတိကံ- ဝတ်၊ နဂိုရ်ရိုးရာအားဖြင့် ရှိပြီးမဟုတ်၊ တမင်လာပြုလုပ်အပ်သော ကျင့်ဝတ်- ဟုလို။]

ယံ- ယင်း ကတိကဝတ်ပြုခြင်းကို၊ သန္ဓာယ - ရည်ရွယ်၍၊ အထခေါ၊ ပေ၊ သံဂါယိဿာမာတိ- အထခေါ၊ ပေ၊ သံဂါယိဿာမဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ- သံဂါယနာတင်ထေရ်တို့သည်၊) ဝုတ္တံ- မိန့်ဆိုအပ်ပြီ၊ [ဤကား နိယမအထူး မလိုသော မိမိကိုယ်တိုင်ပင် နိယမဖြစ်နေသော ယသဒ္ဓါဟု ယူဆသော အနက် ပေးနည်းတည်း၊ (တနည်း) “ယတသဒ္ဓါ နိစ္စသမ္ပန္နာပေက္ခာ” နှင့်အညီ တသဒ္ဓါ ထည့်၍ အနက်ပေးဥးအံ၊] ယံ- အကြင် ကတိကဝတ် ပြုခြင်းကို၊ သန္ဓာယ- ရည်ရွယ်၍၊ အထခေါ၊ ပေ၊ သံဂါယိဿာမာတိ- အထခေါ၊ ပေ၊ သံဂါယိဿာမ ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ - သံဂါယနာတင်ထေရ်တို့သည်၊) ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ (တဒေဝကတိကဝတ္တကရဏံ - ထို ကတိကဝတ်ပြုခြင်းကိုပင်၊) သန္ဓာယ-၍၊ (မယာပိ- ငါသည်လည်း၊) ဧဝံ စိန္တယိတွာ၊ ပေ၊ ကရိံ သုတိ- ဧဝံ၊ ပေ၊ ကရိံ သု ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ [အထခေါ- ထိုအခါ၌၊ ထေရာနံ- ထေရ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ- ရဟန်းတို့၏၊ ဧတံ- ဤ အကြံသည်၊ ဝါ- ဤ အတိုင်အပင်သည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊ (ကိံ- အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း၊) အာဝုသော - ငါ့ရှင်တို့၊

ဘဂဝတာ-သည်၊ ခဏ္ဍဖုလ္လပဋိသင်္ခရဏံ-ကျိုးပြတ်သောအရပ်၊ ပေါက်ကွဲသော အရပ်ကို ပြင်ဆင်မှုကို၊ ဝဏ္ဏိတံ-ချီးမွမ်းတော်မူအပ်ပြီ၊ [သေနာသနဝတ်ကို ပညတ်တော်မူခြင်း၊ သေနာသနနှင့်စပ်၍ များစွာ ဟောတော်မူခြင်းကိုပင် “ ချီးမွမ်းအပ်” ဟု ဆိုသည်။] အာဝုသော-တို့၊ ဟန္ဒ-ယခု၊ မယံ - ငါတို့သည်၊ ပဌမံ မာသံ-ပဌမလ ပတ်လုံး၊ ခဏ္ဍဖုလ္လပဋိသင်္ခရဏံ- ကို၊ ကရောမ- ပြုကြကုန်စို့၊ မဇ္ဈိမံ မာသံ-မဇ္ဈိမလပတ်လုံး၊ သန္နိပတိတွာ-စုဝေး၍၊ ဓမ္မဉ္စ-သုတ်အဘိဓမ္မာ ကို၎င်း၊ ဝိနယဉ္စ-ဝိနည်းကို၎င်း၊ သံဂါယိဿာမ - သံဂါယနာ တင်ကြကုန်စို့၊ ဣတိ-ဤသို့ အကြံဖြစ်ပြီ၊ ဝါ-ဤသို့ တိုင်ပင်ပြီ။

တေ-ထို ထေရ်တို့သည်၊ ဒုတိယဒိဝသေ - အကြံဖြစ်ရာ နေ့ကို ထောက်၍ နှစ်ရက်မြောက် နေ့၌၊ [ဒုတိယဒိဝသေတိ - ဧဝံ စိန္တိတဒိဝသတော ဒုတိယ ဒိဝသေ၊ သော စခေါ ဝဿုပနာယိကဒိဝသတော ဒုတိယဒိဝသောဝ။- ဋီကာ သစ်။] ဝန္တာ-သွား၍၊ ရာဇဒွါရေ-မင်း၏ တံခါးပေါက်၌၊ (နန်းတော် တံခါး ပေါက်၌၊) အဋ္ဌံသု - ရပ်တော်မူကြကုန်ပြီ၊ ရာဇာ - မင်းသည်၊ အာဂန္တာ , ဝဋ္ဌိတွာ-ဝပ်ချ၍၊ ဘန္တေ-တို့၊ ကိံ - အဘယ်ကိစ္စကြောင့်၊ အာဂတာ- ကြွလာ တော်မူကြကုန်သည်၊ အတ္ထ - ဖြစ်ပါကုန်သနည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ လျှောက်၍၊ အတ္တနာ-မိမိသည်၊ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ- ပြုထိုက်သောကိစ္စကို၊ ပုစ္ဆိ - မေးလျှောက်ပြီ၊ ထေရာ-ထေရ်တို့သည်၊ အဋ္ဌာရသမဟာဝိဟာရ ပဋိသင်္ခရဏတ္တာယ - တဆဲ ရှစ်ရပ်သော ကျောင်းတိုက်ကြီးတို့ကို ပြင်ဆင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဟတ္ထကမ္မံ-ဟတ္ထ ကမ်ကို၊ ဝါ-လက်၏ အလုပ်ကို၊ [ဟတ္ထကမ္မန္တိ-ဟတ္ထကိရိယံ၊ ဟတ္ထကမ္မဿ ကရ ဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။] ပဋိဝေဒေသံ-သိစေကြကုန်ပြီ၊ [ပဋိဝေဒေသုန္တိ ဇာနာ ပေသံ။] ရာဇာ - မင်းသည်၊ ဟတ္ထကမ္မကာရကေ - ဟတ္ထကမ်ကို ပြုလုပ်တတ် ကုန်သော၊ မနုဿေ-လူတို့ကို၊ (ဗိသုကာလက်သွားတို့ကို၊) အဒါသိ-ပေးလိုက် ပြီ၊ ထေရာ - တို့သည်၊ ပဌမံမာသံ-ပဌမလပတ်လုံး၊ သဗ္ဗဝိဟာရေ-အလုံး စုံသော ကျောင်းတို့ကို၊ ပဋိသင်္ခရပေတွာ-ပြင်ဆင်စေပြီး၍၊ ရညော- မင်းအား၊ အာရောစေသံ-မိန့်တော်မူကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ မိန့်တော်မူကြကုန် သနည်း၊) မဟာရာဇ-မဟာရာဇာ၊ ဝိဟာရပဋိသင်္ခရဏံ - ကျောင်းတိုက်တို့ကို ပြင်ဆင်မှုသည်၊ နိဋ္ဌိတံ-ပြီးပြီ၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟံ-ဓမ္မဝိနယကို သိမ်းယူကြောင်း သံဂါယနာကို၊ ကရောမ-ပြုကုန်တော့အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့မိန့်တော် မူကြကုန်ပြီ၊ [ယခုပင် ပြုတော့မည်ဖြစ်၍ သမိပဝတ္တမာန်ဖြင့် “ ကရောမ ” ဟု ထားသည်။]

ဘန္တေ-တို့၊ သာဓု-ကောင်းပါပြီ၊ ဝိသဋ္ဌာ-စွန့်လွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိကုန် သည်၊ ဝါ-ရွံရှားခြင်းကင်း ရဲတင်းကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ကရောထ-ပြုတော် မူပါကုန်၊ မယံ-ဒကာတော်၏၊ အာဏာစက္ကံ- အာဏာစက်သည်၊ ဟောတု-

ဖြစ်ပါစေ၊ တုမှာကံ - အရှင် ဘုရားတို့၏၊ ဓမ္မစက္ကံစ - ဓမ္မစက်သည်လည်း၊
 ဟောတု-စေ၊ ဘန္တေ-တို့၊ အာဏာပေထ-စေခိုင်းတော်မူပါကုန်၊ ကိ-အဘယ်
 ကို၊ ကရောမိ-ပြုရပါမည်နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့လျှောက်ပြီ၊ မဟာရာဇ-မဟာရာဇာ၊
 သင်္ဂဟံ-သိမ်းယူကြောင်း၊ သံဂါယနာကို၊ ကရောန္တာနံ-ပြုကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ-
 တို့၏၊ သန္ဓိသဇ္ဇဋ္ဌာနံ-စုဝေး နေထိုင်ခြင်း၏ အရပ်ကို၊ ဝါ-စည်းဝေး နေထိုင်ရာ
 အရပ်ကို၊ (ကတံ-ပြုခြင်းငှါ၊ ဝနုတိ - သင့်၏၊) ဣတိ - ဤသို့ မိန့်တော်မူကြ
 ကုန်ပြီ၊ [နိသီဒနံ နိသဇ္ဇာ၊ သန္ဓိပတိတွာ+ နိသဇ္ဇာ သန္ဓိသဇ္ဇာ၊ သန္ဓိသဇ္ဇာယ+
 ဌာနံ သန္ဓိသဇ္ဇဋ္ဌာနံ၊] ဘန္တေ-တို့၊ ကတ္ထ-အဘယ်အရပ်၌၊ ကရောမိ - ပြုရပါ
 မည်နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ မဟာရာဇ-ဇာ၊ ဝေဘာရပဗ္ဗတပသေ-
 ဝေဘာရတောင် နံဘေး၌၊ သတ္တပဏ္ဍိဂုဟာဒ္ဓါရေ- စရည်းပင်ပေါက်ရာ လိုဏ်
 တံခါး၏အနီး၌၊ ကတံ-ငှါ၊ ယုတ္တံ-၏၊ ဣတိ-ဤသို့ မိန့်တော်မူကြကုန်ပြီ။

ဘန္တေ-တို့၊ သာဓု-ကောင်းပါပြီ၊ ဣတိ ခေါ်-ဤသို့လျှင်၊ အဇာတသတ္တု-
 အဇာတသတ် မည်သော၊ ရာဇာ-သည်၊ ဝိသုကမ္မုနာ-ဝိသုကြံ နတ်သားသည်၊
 ဝါ-ဝိသုကာနတ်သားသည်၊ [သက္ကတ၌ “ဝိသုကြမာန်” ဟု ဆိုသောကြောင့်
 သုမှ ဝအစား သဒ္ဓေဘော်ပြု၍ “ဝိသုကမ္မုနာ” ဟုလည်း ပြင်ကြ၏၊ အကျယ်
 အဓိပ္ပာယ်များကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ၊] နိမ္မိတသဒိသံ-ဖန်ဆင်း
 အပ်သော မဏ္ဍပ်နှင့်တူစွာ၊ (ကာရာပေတွာ၌ စပ်၊) သုဝိဘတ္တဘိတ္တိတ္တန္တ
 သောပါနံ-ကောင်းစွာဝေဘန်အပ်သော နံရံ၊ သည်တိုင်၊ စောင်းတန်းလည်းရှိ
 ထသော၊ နာနာဝိဓမာလာကမ္မ လတာကမ္မ ဝိစိတ္တံ-အထူးထူးအပြားပြားပြုလုပ်
 အပ်သော ပန်း၊ အထူးထူး အပြားပြား ပြုလုပ်အပ်သော နွယ်တို့ဖြင့်လည်း
 ထူးဆန်းထသော၊ [“အထူးထူး အပြားပြားသော ခြူးပန်းမှု ခြူးနွယ်မှုတို့ဖြင့်

+ + x + + x + x

အာဏာ, ဓမ္မစက္ကံ ။ ။ “စရတိ ပဝတ္တတိ-အပိတ်အပင် အတားအဆီး မရှိ
 လောက်အောင် အဆက်မပြတ်လည်၍ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ စက္ကံ” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ
 ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ မပိတ်ပင် မတားဆီးနိုင်လောက်အောင် ဆက်ကာ ဆက်ကာ
 လည်၍ဖြစ်တတ်သော အရာဝတ္ထုကို “စက္ကံ” ဟု ခေါ်၏၊ “အာဏာယေဝ-အာဏာ
 သည်ပင်၊ စက္ကံ၊ ဓမ္မောယေဝ စက္ကံ ဓမ္မစက္ကံ” ဟု ပြု၊ ဓမ္မဟူသည် သူတပါးအား တဆင့်
 ဟောပြောတတ်သော ဒေသနာဉာဏ်၊ မိမိကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်း၍သိတတ်သော ပဋိဝေဓ
 ဉာဏ် နှစ်မျိုးလုံးပင်တည်း၊ မှန်၏- သံဂါယနာတင်ရာ၌ မိမိကိုယ်တိုင် ပဋိဝေဓဉာဏ်
 ရှိပြီးမှ သူတပါးတို့အား သိစေဘို့ရန် ဟောပြော ရွတ်ဆိုခြင်းဟူသော သံဂါယနာတင်
 ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေနိုင်သည်၊ ထိုဉာဏ်နှစ်မျိုးလုံးသည် သံဂါယနာတင်ရာ၌ အဆက်
 မပြတ် လည်၍ဖြစ်တတ်သောကြောင့် “စက္ကံ” မည်၏။ [အာဏာယေဝ အပ္ပဋိဟတ
 ဝုတ္တိယာ ပဝတ္တနဋ္ဌေန စက္ကန္တိ အာဏာစက္ကံ၊ တထာ ဓမ္မောယေဝ စက္ကန္တိ ဓမ္မစက္ကံ၊ တံ
 ပနိဓ ဒေသနာညာဏပဋိဝေဓညာဏဝသေန ဒုဝိဓိယုဇ္ဇတိ၊ တဒုဘယေန ဝံဂီတိ
 ယာ ပဝတ္တနတော၊-ဒီကာသစ်။]

လည်း ဆန်းကြယ်ထသော ” ဟုလည်း ပေးကြသည်။] ရာဇဘဝနဝိဘူတိ - မင်းနန်းတော်၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ ဝါ-မင်းနန်းတော်၏ တင့်တယ်ခြင်းကို၊ အဘိဘဝန္တိ ဣဝစ-လွမ်းမိုးသကဲ့သို့လည်း ဖြစ်ထသော၊ ဝါ-လွမ်းမိုးတော့ မတတ်လည်း ဖြစ်ထသော၊ ဒေဝဝိမာနသီရိ - နတ်ဗိမာန်၏ အသရေကို၊ အဝဟသန္တိ ဣဝစ - ပြက်ရယ် ပြုသကဲ့သို့လည်း ဖြစ်ထသော၊ သီရိယာ - ကြက်သရေ အပေါင်း၏၊ နိကေတနံ ဣဝစ-စုဝေးတည်နေရာ အိမ်ကဲ့သို့လည်းဖြစ်ထသော၊ [“ နိကေတမိဝ ” ဟုလည်း ရှိ၏၊ နိကေတတိ နိဝသတိ ဧတ္ထာတိ နိကေတော၊ (နိကေတနံ)၊ နိကေတော၌ ဣပစ္စည်း၊ နိကေတနံ၌ ယုပစ္စည်းသာ ကွ၍ နှစ်ပုဒ်လုံးပင် သင့်သည်။] (တနည်း) ဇလန္တိ ဣဝစ-တောက်ပသကဲ့သို့လည်း ဖြစ်ထသော၊ ဒေဝမနုဿ နယနဝိဟင်္ဂါနိ-နတ် လူတို့၏ မျက်လုံးတည်းဟူသော ငှက်တို့၏၊ ဧက နိပါတတိတ္ထံ ဣဝစ - တပေါင်းတည်း ကျရောက်ရာ ဆိပ်ကမ်း ကဲ့သို့လည်း ဖြစ်ထသော၊ သမ္ပိဏ္ဍိတံ - တနေရာထည်း၌ ပေါင်းစုအပ်သော၊ လောကရာမဏေယျကံ ဣဝ - လောကဝယ် မွေ့လျော်ဘွယ်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့၊ [အလင်္ကာကျမ်းလာ အဘူတောပမာတည်း။] ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရမဏ္ဍံ - ကြည့်ရှုသင့် ကြည့်ရှုအပ် ကောင်းမြတ်သော အဆင်တန်ဆာရှိသော၊ မဏ္ဍပံ-မဏ္ဍပ်ကို၊ ဝါ-ဓမ္မာရုံကို၊ ကာရာပေတွာ- ပြုစေပြီး၍၊ ဝိဝိဓ ကုသုမဒါမောလဗ္ဗက ဝိနိဂ္ဂလန္တ စာရူဝိတာနံ-အထူးထူးအပြားပြား တွဲလျားကျသော ပန်းကုံးတို့ကို အန်ထွက် စေလျက် တင်တယ်သော မျက်နှာကြက်လည်း ရှိထသော၊ နာနာရတနဝိစိတြ မဏိကောဒ္ဓိမတလံ ဣဝ - အမျိုးမျိုးသော ရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ပဒမြားတို့ကို ဖြတ်တောက်ထုရိုက်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော မြေအပြင်ကဲ့သို့၊ နာနာပုပ္ဖုပဟာရဝိစိတြ သုပရိနိဋ္ဌိတဘူမိကမ္မံစ - အမျိုးမျိုးသော ပန်းပူဇော် ခြင်းဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ကောင်းစွာ ပြီးပြီးသော မြေအမှုလည်း ရှိထသော။

+ + + x + + +

လောက၊ပေ၊သမ္ပိဏ္ဍိတံ။ ။ကေတ္တ-တခုသော အရပ်၌၊ ဝိဏ္ဍိတံ-ပေါင်းစုအပ်သော၊ ရာသိကတံ-အစုပြုအပ်သော (သမ္ပိဏ္ဍိတံကို ထပ်ဖွင့်)၊ လောကေ-၌၊ ရမဏီယ ဘာဝိယ-မွေ့လျော်ဘွယ် ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (အဆင် တန်ဆာ) ကဲ့သို့၊ - (ဒီကာ)၊ ဤဒီကာအလို “သမ္ပိဏ္ဍိတံ”ဟူသော ဝိသေသနကို ရှေးဥျားစွာပေး၊ “ရမဏီယဿ+ဘာဝေါ ရာမဏေယျကံ” ဟု လည်း ပြု။ [ရမဏီယာဒိတော ကဏ်သုတ်ဖြင့် စီရင်။] “ရမဏီယ”အရ မွေ့လျော်အပ်သော အရာဝတ္ထုရ၍၊ ထိုဝတ္ထု၏ ဖြစ်ကြောင်း ဘာဝအနက်ကား အစွမ်းကုန် လှပသော အဆင် တန်ဆာများ ရသည်၊ ဤသို့ ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဒီကာ၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီ၊ “ယံယံ ဝါ လောကေ ရမိတု မရဟတိ၊ တံ သမ္ပိသမ္ပိဏ္ဍိတမိဝါတိပိ အတ္ထော”ဟူသော ဒီကာသစ်အလို “ရမိတဗ္ဗန္တိ ရမဏီယံ၊ ရမဏီယံ ယေဝ ရာမဏေယျကံ ” ဟု သွတ္တ၌ ကဏ်ပစ္စည်းသက်၊ “ လောကရာမဏေယျကံ-လောကဝယ် မွေ့လျော်ဘွယ် ဟူသမျှကို၊ သမ္ပိဏ္ဍိတံ ဣဝစ-ပေါင်းစုအပ်သကဲ့သို့၎င်း” ဟု ပေးပါ။ [ကြွင်း အဓိပ္ပါယ်များကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဒီကာ၌ ရှုပါ။]

နံ(မဏ္ဍပံ)-ထို မဏ္ဍပ်ကို၊ ဝါ-ထို ဓမ္မာရုံကို၊ ဗြဟ္မဝိမာနသဒိသံ-ဗြဟ္မာဗိမာန် နှင့် တူစွာ၊ ဝါ-တူအောင်၊ အလင်္ကာရိတွာ-တန်ဆာဆင်ပြီး၍။

တသ္မိံ မဟာမဏ္ဍပေ-ထို ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော ဓမ္မာရုံ၌၊ ပဉ္စသတာနံ- ငါးရာ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ-တို့ဘို့၊ အနုဋ္ဌါနိ-မဖြတ်နိုင်သော အဖိုးရှိကုန်သော၊ ပဉ္စကပ္ပိယပစ္စတ္တရဏသတာနိ-ငါးရာသော အပ်စပ်သော အပေါ်လွှမ်း အခင်းတို့ကို၊ ပညပေတွာ-ခင်းပြီး၍၎င်း၊ ဒက္ခိဏဘာဝိ-တောင် အရပ် အဘို့ကို၊ နိဿယ-မှီ၍၊ ဝါ-ကျောပေး၍၊ ဥတ္တရာဘိမုခံ - မြောက် အရပ်သို့ ရှေးရှုမျက်နှာမူသော၊ ထေရာသနံ- ထေရ်၏ နေရာကို၎င်း၊ မဏ္ဍပ မဇ္ဈေ-မဏ္ဍပ်အလယ်၌၊ ပုရတ္တာဘိမုခံ-အရှေ့အရပ်သို့ ရှေးရှုမျက်နှာမူသော၊ ဗုဒ္ဓဿ-အလုံးစုံသောတရားတို့ကိုသိတော်မူပြီးသော၊ ဘဂဝတော-ဘုန်းတော် ကြီးဘုရား၏၊ အာသနာရဟံ-သီတင်းသုံးတော်မူခြင်းကိုထိုက်သော၊ ဓမ္မာသနံ- တရား၏နေရာကို၊ ဝါ-ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်၏ နေရာကို၊ ပညပေတွာ- ခင်းပြီး၍ ၎င်း၊ ဣ-ဤ ဓမ္မာသန၌၊ ဒန္တခစိတံ-ဆင်စွယ်တို့ဖြင့် စီအပ်သော၊ [ဒန္တဟိ+ ခစိတံ ဒန္တခစိတံ၊ စုရာဒိ “ခစ” ဓာတ်သည် “ပန္နန-ဖွဲ့စီခြင်း” အနက်ကို ဟော၏၊] ဗိဇနိံ -လေးထောင့်ရပ်ကို၊ [ဗိဇနိန္ဒိ-စတုရဿ ဗိဇနိံ - သာရတ္ထ၊] ထပေတွာ စ-ထားပြီး၍၎င်း၊ ဘိက္ခုသံဃဿ- ရဟန်းသံဃာတော်အား၊ အာရောစာပေ သိ-လျှောက်ထားစေပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) ဘန္တေ - တို့၊ မမ-ဒကာတော်၏၊ ကိစ္စ- ကိစ္စသည်၊ (နေထိုင်ရာအရပ်ကို စီမံခြင်းကိစ္စသည်၊) နိဋ္ဌိတံ- ပြီးစီးပါပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ (အာရောစာပေသိ- စေပြီ။)

စ ပန- ဆက်၍ အထူးပြဆိုဥားအံ့၊ တသ္မိံ ဒိဝသေ-ထို လျှောက်ထားစေရာ နေ၌၊ (တနည်း) ပန- ဆက်ဥားအံ့၊ တသ္မိံ စ ဒိဝသေ-၌လည်း၊ ဧကဇ္ဇေ-အချို့ ကုန်သော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းတို့သည်၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ- အရှင်အာနန္ဒာကို၊ သန္ဓာယ- ရည်ရွယ်၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အာဟံသု - ပြောကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ- ဤ ရဟန်းအပေါင်း၌၊ ဝါ-တွင်၊ ဧကော-တပါးသော၊ ဘိက္ခု-

x x x x x x x

တသ္မိဉ္စ ပန ဒိဝသေ။ ။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ရဟန္တာဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “တသ္မိဉ္စ ပန ဒိဝသေ” စသည်ကို မိန့်၊ ဤသို့ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်းဟူသော အထူးကို ဆက်၍ ပြသောကြောင့် “ စ သဒ္ဓါသည် ဝါကျာရမ္မဇောတက , ပနသည် ပိသေသတ္ထဇောတက ” ဟု ဤနေရာ၌ ကြိုနိုင်ပါ၏။ “ ထိုနေ့ ” ဟူသည် “အာရောစေ သိ” အရ မဏ္ဍပ်ပြီးကြောင်းကို လျှောက်ထားစေရာနေ့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ဣဒါနိ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ အသေက္ခဘူမိ သမာပဇ္ဇနံ ဒဿေန္တော တသ္မိဉ္စ ပနာတိ အာဒိမာဟ၊ တတ္ထ တသ္မိဉ္စ ပန ဒိဝသေတိ တထာ ရညာ အာရောစာပိတဒိဝသေ သာဝဏမာသဿ ကာဠပက္ခ စတုတ္ထဒိဝသေတိ ဝုတ္တံ ဧဟာတိ” ဟု ဖွင့်၏။ “ဝါခေါင် လဆုတ် ၄ ရက်နေ့” ဟု ဆိုလိုသတတ်။

ရဟန်းသည်၊ ဝိဿဂန္ဓ-ညှိစို့ စို့ အနံ့ကို၊ ဝါယန္တော-လှိုင်စေလျက်၊ ဝါ-နံစေလျက်၊ ဝိစရတိ-လှည့်လည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ (အာဟံသု-ကုန်ပြီ၊) ထေရော-အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ တံ - ထိုစကားကို၊ သုတွာ - ကြားရ၍၊ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခု၊ သံဃေ-၌၊ ဝါ- တွင်၊ အညော - ငါမှတပါးသော၊ ဝိဿဂန္ဓ-ကို၊ ဝါယန္တော-လျက်၊ ဝါ-လျက်၊ ဝိစရဏကဘိက္ခုနာမ - လှည့်လည်သော ရဟန်း မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ အဒ္ဓါ-မချွတ်ကေန၊ (ကေသတ္ထနိပါတ်)၊ တေ-ဤရဟန်းတို့သည်၊ မံ-ငါ့ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဝဒန္တိ-ပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ သံဝေဂံ-ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ (ထိတ်လန့်ကြောင်း သဟောတ္တပုပ္ဖာဏ်သို့၊) အာပဇ္ဇိ-ရောက်ပြီ၊ [သံဝေဂပုဒ်၏အဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ၌ ပြထားပြီ။] ကေစ္စေ-အချို့ ကုန်သော ရဟန်းတို့သည်၊ နံ - ထို အရှင်အာနန္ဒာကို၊ အာဟံသု ယေဝ-တိုက်ရိုက်ပင် ပြောကြကုန်ပြီ၊ [ဝေဖြင့် ရှေ့ပြုအပ်သော သန္ဓာယဘာသိတကို ကန့်သည်။] (ကိ-နည်း၊) အာဝုသော အာနန္ဒ-ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ၊ သွေ-နက်ဖန်၌၊ သန္ဓိပါတော - ဒီဏာသဝ သံဃာ့အစည်းအဝေးတည်း၊ တွဉ္စ-သင်သည်လည်း၊ သေက္ခော-သေက္ခသည်၊ (ဟုတွာ၊) သကရဏီယော-အထက်မဂ်အလို ငှါ ပြုတွယ်နှင့်တကွဖြစ်၏၊ တေန - ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ နက်ဖန် ဒီဏာသဝ သံဃာ့အစည်းအဝေး ဖြစ်လတံ့၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တနည်း) တေန-ထိုသို့ သေက္ခသကရဏီယ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ-သင့်အား၊ (ယုတ္တံ၌စပ်၊ အလမတ္ထသမ္ပဒါနံ၊) ဝါ-သင်သည်၊ (ဂန္ဓံ၌ အဝုတ္တကတ္တာ၊) သန္ဓိပါတံ-ဒီဏာသဝ သံဃာ့အစည်းအဝေးသို့၊ ဂန္ဓံ- သွားခြင်းငှါ၊ ဝါ- သည်၊ န ယုတ္တံ - မသင့်၊ အပ္ပမတ္တော - မမေ့မလျော့သည်၊ ဟောဟိ - ဖြစ်ပါလော့၊ ဣတိ - ဤသို့၊ (အာဟံသုယေဝ-တိုက်ရိုက်ပင် ပြောဆိုကြကုန်ပြီ။)

+ + + + + x x +

ဝိဿဂန္ဓ။ ။ “ဝိဿဂန္ဓ-ဝိဿဂန္ဓ” ဟု ပါဠိ ၊ ထွေရှိရာ ဝိဿဂန္ဓဟူသောပါဠိ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ၌ ပြထားပြီ၊ ဤ ဒီကာသစ်၌ကား “ဝိဿဂန္ဓ” ဟူသောပါဠိကို ပဌမဖွင့်၏၊ အနတ္ထဇနနတော ဝိသသင်္ကာသတာယ ကိလေသော ဝိသံ၊ တဿ ဒီဏာသဝဘာဝတော အညထာဘာဝသင်္ခါတာ သတ္ထိ ဂန္ဓော၊ ဤအလို အကျိုးမဲ့ကိုဖြစ်စေတတ်၍ အဆိပ်နှင့်တူသောကြောင့် ကိလေသကို “ဝိသ” ဟု ခေါ်၏၊ ရဟန္တာအဖြစ်မှ တပါးသောအဖြစ် ဟု ဆိုအပ်သောသတ္တိသည် ထို ဝိသ ဟု ခေါ်အပ်သော ကိလေသာ၏ အနံ့ပင်တည်း၊ ဤအလို “ ဝိဿဂန္ဓ-အဆိပ်နံ့ကို” ဟု ပေးပါ။

တနည်း။ ။ အပိစ ဝိသဇနနက ပုပ္ဖါဒိဂန္ဓ ပဋိဘာဂတာယ - အဆိပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ပန်း အစရှိသည်တို့၏ အနံ့နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ နာနာဝိမ ဒုက္ခဟေတု ကိရိယာဇနနကော-အမျိုးမျိုးသော အပြားရှိသော ဒုက္ခ၏အကြောင်းဖြစ်သော ကိုယ်အမူအရာ နှုတ်အမူအရာကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကိလေသောဝ - ကိုပင်၊ ဝိသဂန္ဓောတ် ဝုစ္စတိ၊ ဤအလို “ ဝိဿဂန္ဓ - အဆိပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ပန်း စသည်နှင့် တူသော ကိလေသာနံ့ကို” ဟု ပေးပါ။

အထခေါ-ပြောဆိုရာ ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဓော - အရှင်အာနန္ဒာ သည်၊ သွေ-နက်ဖန်၌၊ သန္ဓိပါတော-ဒီဏာသဝ သံဃာ့အစည်းအဝေးတည်း၊ ယှာဟံ (ယော+အဟံ)-အကြင် ငါသည်၊ သေက္ခော-သေက္ခသည်၊ သမာနော- ဖြစ်ပါလျက်၊ သန္ဓိပါတံ - ဒီဏာသဝ သံဃာ့အစည်းအဝေးသို့၊ ဂစ္ဆေယျံ - သွားရ၏၊ (တဿ မေ - ထို ငါ၏) တေံ - ဤသို့ သေက္ခဖြစ်လျက် ဒီဏာသဝ သံဃာ့အစည်းအဝေးသို့ သွားခြင်းသည်၊ န ခေါ ပတိရူပံ- မလျောက်ပတ်ချေ၊ (တနည်း) အဟံ- ငါသည်၊ သေက္ခော- သေက္ခသည်၊ သမာနော- ဖြစ်လျက်၊ သန္ဓိပါတံ-ဒီဏာသဝ သံဃာ့အစည်းအဝေးသို့၊ ယံ ဂစ္ဆေယျံ- အကြင် သွား ရ၏၊ သေက္ခဿ-သေက္ခဖြစ်၍၊ သမာနဿ-ဖြစ်သော၊ မေ-ငါ့အား၊ ဝါ-ငါ၏၊ တေံ - ဤသွားခြင်းသည်၊ န ခေါ ပတိရူပံ - မလျောက်ပတ်ချေ၊ ဣတိ - ဤသို့ စဉ်းစား၍၊ ဗဟုဒေဝရတ္တိံ - များစွာသာလျှင်ဖြစ်သော ညဉ့်ကို၊ [ဗဟု+ဒေဝမှ (ဒိ)လာ၍ “ဗဟုဒေဝ” ဖြစ်သည်ဟု ကြံသည်၊] (တနည်း) ဗဟုဒေဝရတ္တိံ - များစွာသော နေ ညဉ့်ကို၊ [ဒိဝမှ ဣကို ဧ ပြု၍ ဒေဝ ဖြစ်သည် ဟု ကြံသည်၊ ဤ ပုဒ်ကို ဝီတိနာမေတွာ ၌စပ်။] ကာယဂတာယ- ကိုယ်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ-ဆံ အစ ရှိသော ကောဠာသအပေါင်း၌ဖြစ်သော၊ သတိယာ-သတိဖြင့်၊ ဝီတိနာမေတွာ- လွန်စေပြီး၍၊ ရတ္တိယာ-၏၊ ပစ္စုသသယေ-မိုဃ်းသောက်အခါ၌၊ စင်္ဂမာ- စင်္ကြံမှ၊ ဩရောဟိတွာ- သက်ဆင်း၍၊ ဝိဟာရံ - ကျောင်းခန်းတွင်းသို့၊ ပဝိသိ တွာ-ဝင်၍၊ နိပဇ္ဇိဿာမိ-လျောင်းရဥျားတော့အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ ကာယံ- ကိုယ်ကို၊ အာဝဇ္ဇေသိ-စောင်းလိုက်ပြီ၊ ဝါ-လွဲလိုက်ပြီ၊ ဒွေ- ၂ ဖက်ကုန်သော၊ ပါဒါ-ခြေတို့သည်၊ ဘူမိတော-မြေမှ၊ ဝါ-တည်ရာအရပ်မှ၊ မုတ္တာ-လွတ်ကုန်ပြီ၊ သီသံစ - ဥျားခေါင်းသည်လည်း၊ ဗိမ္ဗောဟနံ- ခေါင်းအုံးသို့၊ အပ္ပတ္တိံ- မရောက် တတ်သေး၊ ဧတသ္မိံ အန္တရေ - ဤကာလအတွင်း၌၊ အနုပါဒါယ- တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့၏ အစွမ်းဖြင့် တစုံတခုသောတရားကို မယူမူ၍၊ (တနည်း) အနုပါဒါယ - ကိလေသာတို့၏ အနည်းငယ်မျှကို မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ - အာသဝေါတို့မှ၊ ဝါ-အာသဝေါနှင့်တကွဖြစ်သော ကိလေသာအားလုံးတို့မှ၊ စိတ္တံ- စိတ်သည်၊ ဝိမုစ္စိ- လွတ်ပြီ၊ [(တနည်း) အနုပါဒါယ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အစွမ်းဖြင့် တစုံတခု သော တရားကို မယူခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း) အနုပါဒါယ- ကိလေသာတို့၏ အနည်းငယ်မျှကို မယူခြင်းကြောင့်၊ အာသဝေဟိ - တို့သည်၊ ဝါ - တို့သည်၊ စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ ဝိမုစ္စိ - လွတ်အင်ပြီ၊ ဤသို့လည်း ပေးပါ။]

x x x x x x x x

န ခေါ ပနေတံ၊ ပေ၊ ဂစ္ဆေယျံ ။ ။ မေတန္တိ မမ တေံ ဂမနံ၊ ယှာဟန္တိ ယော အဟံ၊ ယန္တိ ဝါ ကိရိယာပရာမသနံ၊ တေန ဂစ္ဆေယျန္တိ ဧတ္ထ ဂမနကိရိယံ ပရာမသတိ၊ ကိရိယာပရာမသနဿစ ယံ တံ သဒ္ဓဿ အယံ ပကတိ၊ ယဒိဒံ နပုံသကလိဂေန၊ ဧက ဝစနေန စ ယောဂျတာ၊ တထာယေဝ တတ္ထ တတ္ထ ဒဿနတော၊-ဋီကာသစ်။

ဟိ-ချဲ့ဥးအံ့၊ အယံ အာယသ္မာ- ဤ အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ စင်္ဂမေဓ- စင်္ကြံ သွားခြင်းဖြင့်၊ ဗဟိ- ကျောင်းပြင်ဘက်၌၊ ဝိတိနာမေတွာ - အချိန်ကိုလွန်စေ၍၊ ဝိသေသံ- အထက်မဂ်ဖိုလ် ဟူသော တရားထူးကို၊ နိဗ္ဗတ္တေတုံ - ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊ အသက္ကောန္တော-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီ၊ (ကိ°)၊ ဘဂဝါ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မံ- ကို၊ ဧတံ - ဤစကားကို၊ အဝေါစ နန - မိန့်တော်မူ ဘူးသည် မဟုတ်ပါလော၊ (ကိ°-နည်း၊) အာနန္ဒ-အာနန္ဒာ၊ တံ-သင်သည်၊ ကတပုညော - ပြုအပ်ပြီးသော ဝိဝဇ္ဇနိဿိတ ကောင်းမှုရှိသည်၊ အသိ- ဖြစ်၏၊ ပဓာနံ - အားထုတ်ကြောင်း လုံ့လကို၊ အနယုဉ္စ - အားထုတ်လော၊ ဒိပ္ပံ- လျင်မြန်စွာ၊ အနာသဝေါ- အာသဝေါ မရှိသည်၊ ဝါ- အာသဝေါကင်းကွာ ရဟန္တာသည်၊ ဟောဟိသိ - ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-သို့၊ (အဝေါစ နန-မိန့်တော် မူဘူးသည် မဟုတ်ပါလော၊) [မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၊] စ-ဆက်ဥးအံ့၊ ဗုဒ္ဓါနံ- ဘုရားရှင်တို့၏၊ ကထာဒေါသောနာမ - စကားတော်၏ ချွတ်ယွင်းချက် အပြစ် မည်သည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ ပန- ထိုသို့ပင် ဘုရားရှင်တို့မှာ ကထာဒေါသ မရှိပါ သော်လည်း၊ မမ-ငါ၏၊ ဝါ-သည်၊ ဝီရိယံ- ကို၊ အစွာရဒ္ဓံ- အလွန်အားထုတ် အပ်ပြီ၊ တေန-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝီရိယလွန်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) မေ-၏၊ စိတ္တံ-သည်၊ ဥဒ္ဓစ္စာယ- ပြန်လွင့်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှါ၊ သံဝတ္တတံ- ဖြစ်၏၊ ဟန္တ - ယခု၊ အဟံ- သည်၊ ဝီရိယသမထံ - ဝီရိယ သမာဓိ ၂ ပါးကို၊ ယောဇေမိ-ယှဉ်စေရဥးတော့အံ့၊ “ဣတိ- ဤသို့ကြံပြီ”ဟု ရှေ့လှည့်စပ်။

x x x x x x x

ဟန္တ ။ ။ ဟန္တာတိ ဝေါသဂ္ဂဝစနံ (အခြားကိစ္စတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊) တေန ဟိ (ဟိ-မှန်၏၊ တေန-ထို ဟန္တဟူသော သဒ္ဓါဖြင့်၊)၊ အရနာယေဝ ယောဇေမိ၊ န ပနာဟံ ပပဉ္စံ ကရောမိ (အခြားကိစ္စ ချဲ့ထွင်မှုကို မပြုတော့ အံ့၊) ဣတိ ဝေါသဂ္ဂံ ကရောတိ၊ “ပြောနေ ကြာရော၊ ယခုဘဲ ယှဉ်စေမည်”ဟုလို။

ဝီရိယသမထံ ။ ။ ဤပုဒ်၏အဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ရေးပြီးပါပြီ၊ ဤ၌ သာရတ္ထဋီကာအဖွင့်ကို ယူ၍ ထပ်မံ ရှင်းပြပါဥးမည်၊ “ စင်္ဂမေဓဝီရိယဿ အဓိမတ္တတ္တာ တဿ ပဟာနဝသေန (ထိုစင်္ဂမေဓဝီရိယကို ပယ်ခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့်) သမာဓိနာ သမ ရသတာပါဒနေန (သမာဓိနှင့် တူမျှသောကိစ္စ ရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းအား ဖြင့်) ဝီရိယသမထံ ယောဇေမိ (နှား ၂ ကောင်ကို ထမ်းပိုးထမ်းညီအောင် ယှဉ်စေသကဲ့ သို့ ဝီရိယ သမာဓိ ၂ ပါးကို ယှဉ်စေအံ့) ။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤအဖွင့်၌ သမရသတာ ပါဒနေနကို ထောက်၍ “ ဝီရိယသမထံ ” ပါဌ်ကို အမှန် ဟု ယူဆလျက် “ ဝီရိယ၏+သမာဓိနှင့်+ညီမျှသည်၏အဖြစ် ” ဟု၎င်း၊ “ ဝီရိယနှင့် + သမာဓိ၏ + ညီမျှသည်၏အဖြစ် ” ဟု၎င်း အနက်ပေးကြ၏၊ သို့သော် သမတာပုဒ်က သမာဓိကိုဌ်နေလျှင် ဝီရိယပုဒ်နှင့် သမာဓိမဖြစ်နိုင်သောကြောင့် “ဝီရိယ သမထံ” သာ နေရာတိုင်း၌ ပါဌ်မှန် ဟု မှတ်ပါ။

ဣတိ - ဤသို့ကြံပြီး၍၊ (ဣတိတလုံး အကြေကြံပါ။) စင်္ကမာ - စင်္ကြံမှ၊
 သြရောဟိတွာ-သက်ဆင်း၍၊ ပါဒဓောဝနဋ္ဌာနေ-ခြေဆေးရာအရပ်၌၊ ဌတွာ-
 တည်၍၊ ပါဒေ- ခြေတို့ကို၊ ဓောဝိတွာ- ဆေးပြီး၍၊ ဝိဟာရံ- သို့၊ ပဝိသိတွာ-
 ဝင်၍၊ မဇ္ဇကေ-ညောင်စောင်းငယ်၌၊ နိသီဒိတွာ - ထိုင်၍၊ ထောကံ - အတန်
 ငယ်၊ ဝိဿမိဿာမိ - အပန်းဖြေရဥျားတော့အံ့၊ ဣတိ - ဤသို့ကြံ၍၊ ကာယံ-
 ကိုယ်ကို၊ မဇ္ဇကေ- ညောင်စောင်းငယ်၌၊ အပနာမေသိ- စောင်းလိုက်ပြီ၊ ဒွေ-
 နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ပါဒါ- ခြေတို့သည်၊ ဘူမိတော- မှ၊ ဝါ- မှ၊ မုတ္တာ-နိပြီ၊
 သီသံ-သည်၊ ဗိမ္မောဟနံ- သို့၊ အပ္ပတ္တံ-သေး၊ တေသ္မိံအန္တရေ-၌၊ အနုပါဒါ
 ယ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အစွမ်းဖြင့် တစုံတခုသောတရားကို မယူမူ၍၊ (တနည်း)
 အနုပါဒါယ - ကိလေသာတို့၏ အနည်းငယ်မျှကို မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ-
 တို့မှ၊ ဝါ- တို့မှ၊ ဇိတ္တံ-သည်၊ ဝိမုတ္တံ-ပြီ၊ ထေရဿ-အရှင်အာနန္ဒာထေရ်၏၊
 စတုဣရိယာပထဝိရဟိတံ - လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့မှ ကင်းသော၊
 အရဟတ္တံ-အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ (အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊) [ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌ
 ကထာ၌ “ အဟောသိ ” ဟု တိုက်ရိုက်ပါသည်။ ခြေတို့၏တည်ရာမှ လွတ်ခြင်း
 ကြောင့် “ ရပ်နေ၊ ထိုင်နေသည် ” ဟုလည်း မဆိုနိုင်၊ ဥျားခေါင်း၏ ခေါင်းအုံးသို့
 မရောက်ခြင်းကြောင့် “ လျောင်းနေသည် ” ဟုလည်း မဆိုနိုင်၊ အသွားအတွက်
 ကား ပြောဘွယ်ရာပင် မရှိ။]

တေန- ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်မှ လွတ်သော
 အရဟတ္တဖိုလ်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဣမသ္မိံသာသနေ - ဤ သာသနာတော်၌၊
 အနိပဇ္ဇော- လျောင်းဆဲလည်း မဟုတ်ဘဲ၊ အနိသိဇ္ဇော- ထိုင်ဆဲလည်းမဟုတ်
 ဘဲ၊ အဋ္ဌိတော - ရပ်ဆဲလည်း မဟုတ်ဘဲ၊ အစင်္ကမဇ္ဇော - စင်္ကြံသွားဆဲလည်း
 မဟုတ်ဘဲ၊ ကော ဘိက္ခု- အဘယ်ရဟန်းသည်၊ အရဟတ္တံ-အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊
 ပတ္တော- ရောက်သနည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝုတ္တေ - ပြောဆို မေးမြန်းအပ်သော်၊
 အာနန္ဒတ္ထေရော- အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ (အနိပဇ္ဇော- ဘဲ၊ အနိသိဇ္ဇော-
 ဘဲ၊ အဋ္ဌိတော-ဘဲ၊ အစင်္ကမဇ္ဇော- ဘဲ၊ အရဟတ္တံ - သို့၊ ပတ္တော-ရောက်ပြီ၊)
 ဣတိ-ဤသို့၊ ဝတ္တု-ဖြေဆိုခြင်းငှါ၊ ဝန္တတိ-သင့်၏။ [အနိပဇ္ဇောစသော သုံးပုဒ်
 တို့သည် တပစ္စည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း “ လျောင်းပြီးလည်း မဟုတ်ဘဲ ” ဟု
 မပေးရ၊ “ လျောင်းဆဲလည်း မဟုတ်ဘဲ ” ဟု ပေးစေလိုသည်။ ထို့ကြောင့်
 ဋီကာသစ်၌ “ အနိပဇ္ဇောတိ အာဒိနိ ပစ္စုပ္ပန္နဝစနာနေဝ ” ဟု မိန့်သည်။
 “ အစင်္ကမဇ္ဇော ” ၌ အန္တပစ္စည်းကို ထောက်လျှင်လည်း ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကြောင်း
 သိသာပါ၏။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ရဟန္တာဖြစ်ပုံသာ ထူးဆန်းသည် မဟုတ်သေး၊
 ပရိနိဗ္ဗာန်စံပုံလည်း ကောင်းကင်၌ စံတော်မူသောကြောင့် ထူးဆန်းသည်သာ၊
 ဓမ္မပဒ ဗာလဝဂ်, ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရဝတ္ထု၌ ရှိပါ။]

အထ-ရဟန္တာဖြစ်ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ထေရာ - န်သော၊ ဘိက္ခု - တို့သည်၊ ဒုတိယဒိဝသေ - အရှင် အာနန္ဒာ၏ ရဟန္တာဖြစ်ရာနေ့ကို ထောက်၍ နှစ်ရက် မြောက်နေ၌၊ [ဒုတိယဒိဝသေတိ ထေရေန အရဟတ္တပ္ပတ္တဒိဝသတော ဒုတိယ ဒိဝသေ၊] ကာဠပက္ခဿ-ဝါခေါင်လဆုတ် ပက္ခဏ၊ ပဉ္စမိယံ- ငါးရက်မြောက် နေ၌၊ ကတဘတ္တကိစ္စာ-ပြုအပ်ပြီးသော ဆွမ်းကိစ္စရှိကုန်သည်၊(ဟုတွာ)၊ ပတ္တ စီဝရံ - သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ ပဋိသာမေတွာ - သိမ်းဆည်းပြီး၍၊ ဓမ္မသဘာယံ- တရားသဘင်၌၊ သန္တိပတိံ သု - စုဝေးကြကုန်ပြီ၊ [သဟ+ဘာသန္တိ တ္ထောတိ သဘာ၊ ဓမ္မဿ+သဘာ ဓမ္မသဘာ၊(မဏ္ဍပေါယေဝ)၊] အထခေါ-စည်းဝေး ကြရာ ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော-အရှင် အာနန္ဒာသည်၊ အရဟာ- ရဟန္တာသည်၊ သမာနော-ဖြစ်လျက်၊ သန္တိပတိံ- ဒီကာသဝ သံဃာ့ အစည်း အဝေးသို့၊ အဂမာသိ-ကြွသွားပြီ။

ကထံ-အဘယ်သို့၊ ဝါ-အဘယ်ပုံ၊ အဂမာသိ-ကြွသွားသနည်း၊ ဣဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ (အဟံ - ငါသည်၊) သန္တိပတိမဇ္ဈံ - ဒီကာသဝ သံဃာ့အစည်း အဝေး၏ အလယ်သို့၊ ပဝိသနာရဟော-ဝင်ခြင်းကို ထိုက်သည်၊ အမှိ- ဖြစ်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ကြံ၍၊ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌစိတ္တော-အလွန်ရှင်လန်းသောစိတ်ရှိသည်၊(ဟုတွာ)၊ (တနည်း)ဟဋ္ဌတုဋ္ဌစိတ္တော-ပါမောဇ္ဇဖြင့် ရှင်လန်းသောစိတ်၊ ပီတိဖြင့် နှစ်သက် သော စိတ်ရှိသည်၊(ဟုတွာ-၍) [ဟဋ္ဌတုဋ္ဌစိတ္တောတိ အတိဝိယ သောမနဿ စိတ္တော၊ (အနက်တူသဒ္ဒါ၊ ဆင့်၍လာ၊ မြင့်စွာ အနက်ပေး၊) ပါမောဇ္ဇေန ဝါ ဟဋ္ဌစိတ္တော၊ ပီတိယာ တုဋ္ဌစိတ္တော။] ဧကံသံ(ဧကသ္မိံ အံသေ)-တခုသောအသို့၌၊ ဝါ- လက်ဝဲတဖက် ပခုန်းထက်၌၊ စီဝရံ- သင်္ကန်းကို၊ ကတွာ - ပြု၍၊ ဝါ- ထား၍၊ (တနည်း) ဧကံသံ စီဝရံ ကတွာ - လက်ကန်တော့တင်၍၊ ဗန္ဓနာ- အညှာမှ၊ မုတ္တတာလပက္ကံဝိယ-ကြွေကျသောထန်းသီးမှည့်ကဲ့သို့၎င်း၊ [“မုတ္တ” နေ၊ ဝယ် “ပဝုတ္တ”ဟုလည်းရှိ၏၊ အကျယ်ကို မဟာဝဂ္ဂ-မဟာခန္ဓကအဖွင့်

x x x x x x x x

ပဉ္စမိယံ ကာဠပက္ခဿ။ ။ဒီကာသစ်၌“ဒုတိယဒိဝသေကို ပဉ္စမိယံ၏ တုလျာမိ ကရဏဝိသေသန”ဟု ဖွင့်သွား၏၊ သို့သော်“ပဉ္စမိယံ ကာဠပက္ခဿ”ဟူသောပါဌ်သည် ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌ မပါ၊ ဒုတိယဒိဝသေအရ နှစ်ရက်မြောက်နေ့ကို သရုပ်ဖော် သော စကားတရပ်သာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိသေသန မပေးဘဲ တမျိုးပေး လိုက်သည်။ “ကာဠပက္ခ ပဉ္စမိ”ဟူသော စကားသည်လည်း ဇမ္ဗူဒိပ်အခေါ်ကို လိုက်၍ ဆိုအပ်သော စကားတည်း၊ မှန်၏-ထို ဇမ္ဗူဒိပ်၌ အထက်လက ပြည့်လျှင် ခေါ်ဝေါ်ရိုး ဝေါဟာရမာသလည်း ပြည့်တော့၏၊ [ကာဠပက္ခဿာတိ သာဝဏမာသကာဠပက္ခဿ၊ ပဌမဗ္ဗိမာသံ (ဝါဆိုလပြည့်မှ ဝါခေါင်လပြည့်အထိ တလပတ်လုံး) ခဏ္ဍဖုလ္လပဋိသင်္ခရဏ မကံသု၊ ပဌမမာသဘာဝေါစ မဇ္ဈိမပုဒေသဝေါဟာရေန၊ တတ္ထ ဟိ ပုရိမပုဏ္ဏမိတော ယာဝ အပရာ ပုဏ္ဏမိ၊ တာဝ ဧကော မာသောတိ ဝေါဟရန္တိ။-ဒီကာသစ်။]

ဘာသာဋီကာ၌ ရူပါ။]ပဏ္ဍိတကမ္မလေ-ဖျော့တော့ဝင်းဝါ၊ ကမ္မလာကော်ဇော
 ၌၊ နိက္ခိတ္တဇာတိမဏိဝိယ-ချထားအပ်သော ဇာတ်ရှိသော ပဒမြားကဲ့သို့၎င်း၊
 ဝါ-ချထားအပ်သော ပဒမြားအစစ်ကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိဂတဝလာဟကေ-ကင်းသော
 မိုဃ်းတိမ်ရှိသော၊ နဘေ-ကောင်းကင်၌၊ သမုဂ္ဂတပုဏ္ဏစန္ဒာဝိယ-ကောင်းစွာ
 တက်လာသော လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့၎င်း၊ ဗာလာတပသမ္ဘယ ဝိကသိတရေဏု
 ပိဉ္စရဂဗ္ဘိ-တက်သစ်စနေရောင်၏ အတွေ့ကြောင့် ပွင့်သော ကြာတိုက်၏အတွင်း
 ၌ ရှေ့အဆင်းနှင့်တူသော ဝတ်မှုန်ဝတ်ဆံ့ရှိသော၊ ပဒုမံဝိယစ-ပဒုမ္မာကြာပန်း
 ကဲ့သို့၎င်း၊ ပရိသုဒ္ဓေန-ထက်ဝန်းကျင်လည်း စင်ကြယ်ထသော၊ ပရိယောဒါ
 တေန-ထက်ဝန်းကျင်လည်း ဖြူစင်ထသော၊ သပ္ပဘေန-ကိုယ်ရောင်၊ သီလရောင်၊
 နှင့်တကွလည်း ဖြစ်ထသော၊ [သပ္ပဘေနာတိ ဝဏ္ဏပ္ပဘာယ သီလပ္ပဘာယစ
 သမန္နာဂတေန၊] သသိရိကေန- အသရေနှင့် တကွလည်း ဖြစ်ထသော၊ မုခ
 ဝရေန-မြတ်သော မျက်နှာတော်ဖြင့်၊ (ဣတ္ထုတလက္ခဏ)၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊
 အရဟတ္တပ္ပတ္တိ- အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို၊ အာရောစယမာနောဝိယ-
 လျှောက်ထားသကဲ့သို့၊ အဂမာသိ - ကြွသွားပြီ။ [“ ဗန္ဓနာ မုတ္တတာလပက္ကံ
 ဝိယ ” စသော ဥပမာလေးရပ်ကို ပရိသုဒ္ဓေနစသော ဝိသေသန လေးပုဒ်၏
 ဥပမာအဖြစ်ဖြင့် ဆိုလိုဟန် တူသည်။]

အထ-အရှင် အာနန္ဒာ ကြွလာရာ ထို အခါ၌၊ နံ - ထိုအရှင် အာနန္ဒာကို၊
 ဒိသ္မာ- မြင်ရှု၊ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ - အရှင် မဟာကဿပ၏၊
 ဧတံ-ဤအကြံသည်၊ အဟာသိ-ဖြစ်ပြီ၊ (ကိံ)၊ အရဟတ္တပ္ပတ္တော-အရဟတ္တဖိုလ်

x x x x x x x

ပဏ္ဍိတပေ၊ မဏိဝိယ။ ။ ပဏ္ဍိတပေ၊ မဏိဝိယာတိ သီတပီတပဘာယုတ္တပဏ္ဍိတရောမ
 ဇကမ္မလေ (အဖြူ အရွှေ အရောင်နှင့်ယှဉ်သော ဖျော့သောအမွှေးဖြင့်ဖြစ်သော ကမ္မလာ
 ၌) ထပ်တော် ဇာတိမာ မဏိဝိယ၊ ဇာတိဝစနေန စေတ္တ ကုတ္တိမံ နိဝတ္တေတိ။ -ဋီကာ။
 ဤဋီကာနှင့်အရ နိဿယအနက် ပေးထားသည်။ “ ဇာတိမဏိ ” ဟူရာ၌ “ ဇာတိမန္တ
 မဏိ ” ဟု ဆိုလိုလျက် “ မန္တ ” ဟူသောပုဒ်ကို ချေထားသည်။ “ တွင်းထွက်ပဒမြားအစစ် ”
 ဟုလို၊ ဤ “ ဇာတိ ” ဟူသောသဒ္ဒါဖြင့် အတုပြုလုပ်အပ်သော ချက်ကျောက်ကို ကန့်သည်။
 [“ ကရဏံ ကုတ္တိ-အတုပြုလုပ်ခြင်း၊ ကုတ္တိယာ+နိဗ္ဗတ္တံ ကုတ္တိမံ- အတု ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့်
 ဖြစ်စေအပ်သော ချက်ကျောက် ” ဟု ပြု။]

ဗာလာ၊ ပေ၊ ပိဉ္စရဂဗ္ဘိ။ ။ လူငယ်ကို “ ဗာလ ” ဟု ခေါ်ရ၏။ လူငယ်ကဲ့သို့ တက်
 သစ်စ နေရောင်ကိုလည်း သဒ္ဒါပုစာရအားဖြင့် “ ဗာလ ” ဟု ခေါ်သည်။ ဝိကသိယိတ္တာ
 တိ ဝိကသိတံ၊ ဝိပုဗ္ဗ၊ ကသဓာတ်၊ ပွင့်ခြင်းအနက်ဟော၊ ရေဏုသဒ္ဒါသည် “ ဝတ်မှုန်
 ဝတ်ဆံ ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ပိဉ္စရသဒ္ဒါကား သုဝဏ္ဏသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်
 တည်း။ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ ဗာလာ၊ ပေ၊ ဝိယာတိ တရုဏသုရိယပဘာသမ္ဘယေန
 ဖုလ္လိတသုဝဏ္ဏဝဏ္ဏပရာဂဂဗ္ဘိ (ကြာတိုက်၏အတွင်း၌ ဝတ်မှုန် ဝတ်ဆံ့ရှိသော) သတ
 ပတ္တပဒုမံ ဝိယ ” ဟု ဖွင့်သည်။

သို့ရောက်ပြီးသော၊ အာနန္ဒော-သည်၊ သောဘတိဝတ ဘော-တင့်တယ်ပါပေစွ
 ဩ...။[ဘောသည် ပုဂ္ဂလာလပနမဟုတ်၊ ဓမ္မာလပနတည်း။] သတ္တာ-မြတ်စွာ
 ဘုရားသည်၊ သစေ ဓရေယျ-အကယ်၍ သက်တော်ထင်ရှား ရှိတော်မူအံ့၊ (ဝေ
 သတိ-သော်၊) အဒ္ဓါ-မချွတ်ကေန်၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ အာနန္ဒဿ-အာနန္ဒာအား၊
 သာဓုကာရံ-ကောင်းချီးကို၊ [ကောင်းလေစွဟု အားရနှစ်လို၊ မြက်ဆိုအပ်သော
 အသံကို၊] ဒဒေယျ-ပေးတော်မူရာ၏၊ ဟန္တ-ယခု၊ ဣဒါနိ-ဤအခါ၌၊ အဿ-ထို
 အာနန္ဒာအား၊ အဟံ-သည်၊ သတ္တာရာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒါတဗ္ဗ-ပေးတော်
 မူထိုက်သော၊ သာဓုကာရံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဒဒါမိ-ပေးအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံပြီ၊
 (ဣတိ-ဤသို့ ကြံပြီး၍၊) တိက္ခတ္တံ - သုံးကြိမ်၊ သာဓုကာရံ- ကို၊ ဝါ - ကို၊
 အဒါသိ-ပြီ။

ပန-ဝါဒန္တရကား၊ မဇ္ဈိမဘာဏကော-မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို ရွတ်အံသရဇ္ဈာယ်
 သော ထေရ်တို့သည်၊ ဝါ-မဇ္ဈိမနိကာယ်ဆောင် ထေရ်တို့သည်၊ ဝဒန္တိ-မိန့်ဆို
 ကြကုန်၏၊ (ကိံ)၊ အာနန္ဒတ္ထေရော - သည်၊ အတ္တနော - ၏၊ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ -
 အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို၊ (ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်းကို၊) ဥပေတုကာမော-
 သိစေခြင်းငှါအလိုရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ -အတူ၊ နဂတော-
 မသွား၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ ယထာဝုခံ-အကြင်အကြင် ကြီးသူတို့အတိုင်း၊ ဝါ-
 ကြီးစဉ်ငယ်လိုက်၊ အတ္တနော အတ္တနော-၏၊ ပတ္တာသနေ - ရောက်အပ်သော
 နေရာ၌၊ နိသီဒန္တာ-ထိုင်ကုန်လသော်၊ အာနန္ဒတ္ထေရဿ-၏၊ အာသနံ-နေရာကို၊
 ထပေတွာ-ချန်ထား၍၊ နိသီန္တာ-ထိုင်ကြကုန်ပြီ၊ တတ္ထ- ထို ရဟန်းအပေါင်း
 တွင်၊ [တတ္တာတံ တသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ။] ကေစိ - အချို့ သော ရဟန်းတို့သည်၊
 ဝါ-တို့က၊ ဧဝံ-သို့၊ အာဟံသု-မေးကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဧတံ - ဤ နေရာသည်၊
 ကဿ-အဘယ်သူ၏၊ အာသနံ-နေရာနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (အာဟံသု)၊ အာနန္ဒဿ-
 ၏၊ (အာသနံ-နေရာပါတည်း၊) ဣတိ-သို့၊ (အာဟံသု-လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊)
 အာနန္ဒော ပန-သည်ကား၊ ကုဟိံ -အဘယ်အရပ်သို့၊ ဂတော-သွားသနည်း၊
 ဣတိ-ဤသို့ မေးကြကုန်ပြီ၊ တသ္မိံ သမယေ - ထို အခါ၌၊ ထေရော - သည်၊
 စိန္တေသိ-ပြီ၊(ကိံ)၊ ဣဒါနိ-ယခု အခါ၌၊ မယံ- ၏၊ ဂမနကာလော - သွားချိန်
 တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံပြီ၊ [ဂမနဿ + ကာလော ဂမနကာလော၊] တတော-
 ထိုသို့ အကြံဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ အာနဘာဝံ-အာနဘော်ကို၊
 ဒသေန္တော-ပြုလျက်၊ ပထဝိယံ-၌၊ နိမုဇ္ဇိတွာ-ငုပ်၍၊ အတ္တနော-၏၊ အာသနေ
 ယေဝ-၌သာလျှင်၊ အတ္တာနံ - မိမိကို၊ ဒသေသိ- ပြုပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ (ဝဒန္တိ-
 မိန့်ဆိုကြကုန်၏၊) အာကာသေန- ကောင်းကင်ဖြင့်၊ ဂန္ဓာ-၍၊ (အတ္တနော-
 ၏၊ အာသနေယေဝ-၌သာလျှင်၊) နိသီဒိ-ထိုင်ပြီ၊ ဣတိပိ-ဤသို့လည်း၊ ဧကေ-
 အချို့ ဆရာတို့သည်၊ (ဝဒန္တိ)၊ ယထာဝါ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊

(အာဂမနံ-ကြွလာခြင်းသည်၊) ဟောတု-ဖြစ်စေ၊ တထာဝါ-ထို အခြင်းအရာ အားဖြင့်လည်း၊(အာဂမနံ၊) ဟောတု-ဖြစ်စေ၊ (တနည်း) ယထာဝါ တထာ ဝါ-အမှတ်မထား တပါးပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်မူလည်း၊(အာဂမနံ- သည်၊) ဟောတု-စေ၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ-အလုံးစုံသောဝါဒတို့၌လည်း၊ တံ-ထိုအရှင် အာနန္ဒာကို၊ ဒိသ္မာ - ရှိ၊ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ- န်၊ သာဓုကာရ ဒါနံ- ကောင်းချီးပေးခြင်းသည်၊ ယုတ္တမေဝ- သင့်လျော်သည်သာ။ [သဗ္ဗတ္ထာတိ သဗ္ဗေသုပိ တီသုဝါဒေသု၊ “သဗ္ဗထာပိ” ဟုလည်း မူကွဲရှိသည်။]

ပန-ဆက်ဥားအံ၊ တသ္မိ-ထို အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဝေ- ဤသို့၊ ဝါ-ဤနည်း အားဖြင့်၊ အာဂတေ-ရောက်လာလသော်၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပတ္ထေရေ- အရှင်မဟာကဿပထေရ်သည်၊ ဘိက္ခု - တို့ကို၊ အာမန္တေသိ - ခေါ်၍ သိစေ တော်မူပြီ၊ ဝါ-မေးတော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း၊ ဝါ- နည်း၊) အာဝုသော-တို့၊ ကိ- အဘယ်ကို၊ ပဌမံ-ရှေးဥားစွာ၊ သံဂါယာမ- သံဂါယနာတင်ကြကုန် မည်နည်း၊ ဓမ္မံဝါ - သုတ် အဘိဓမ္မာကိုမူလည်း၊ သံဂါယာမ ကိ- သံဂါယနာ တင်ကုန် မည်လော၊ ဝိနယံဝါ-ဝိနည်းကိုမူလည်း၊ သံဂါယာမ ကိ-လော၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (အာမန္တေသိ- ပြီ၊ ဝါ- ပြီ၊) [“ကိ” နေရာဝယ် “ကိ” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ ဓမ္မံ ဝါဝိနယံဝါတိတ္ထေ ဝါသဒ္ဓေါဝိကပ္ပနေ၊ တေန ကိမေကံ တေသု ပဌမံ သံဂါယာ မာတိ ဒဿေတိ။] ဘိက္ခု - တို့သည်၊ အာဟံသု- လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ကိ- နည်း၊) ဘန္တေ - အရှင်ဘုရား၊ [တိုက်ရိုက်ခေါ်ရန် မသင့်သောကြောင့် “မဟာ ကဿပ”ဟု မပါသင့်။] ဝိနယောနာမ - ဝိနည်းမည်သည်၊ ဗုဒ္ဓသာသနဿ- ဘုရားသာသနာတော်၏၊ အာယု - အသက်ပါတည်း၊ ဝိနယေ - ဝိနည်းသည်၊ ဌိတေ - ပါဠိအနက်၊ မပျက်စုံညီ၊ လဇ္ဇိပုဂ္ဂိုလ်တို့သန္တာန်၌ ဖြစ်တည်လသော်၊ သာသနံ-သည်၊ ဌိတံ-တည်သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ [“ဝိနယေ၊ပေ၊ဟောတိ” ဟူသော ဤဝါကျသည် ဝိနယ၏ အာယုဖြစ်ပုံကို ထပ်၍ပြသော ဝါကျတည်း။] [(တနည်း) (ယသ္မာ-အကြံကြောင့်၊)ဝိနယေ-သည်၊ ဌိတေ-လသော်၊သာသနံ- သာသနာတော်သည်၊ ဌိတံ-တည်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ (တသ္မာ - ထို့ ကြောင့်၊) ဝိနယောနာမ- ဝိနည်းမည်သည်၊ ဗုဒ္ဓသာသနဿ - ဘုရားသာသနာတော်၏၊ အာယု - တည်း၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝိနည်းမည်သည်၏ ဘုရားသာသနာ တော်၏ အသက်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဤနည်းအလို နေဝံဝါကျသည် ကာရဏ၊

+ + + x + + +

ယထာဝါ တထာဝါ။ ။ ယထာဝါ တထာဝါ အာဂစ္ဆတု၊ အာဂမနာကာရ မတ္တံ န ပမာဏံ၊ အာဂန္တာ ဂတကာလေ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ သာဓု ကာရဒါနမေဝ ပမာဏံ၊ သတ္ထာရာ ဒါတဗ္ဗသာဓုကာရဒါနေနေဝ အရဟတ္တပုတ္တိယာ အညေသမ္ပိ ဉာဏိတတ္တာ၊ ဘဂဝတိ မရမာနေပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗတာယစ ပသံသာယ ထေရဿ ပဋိဂ္ဂဟိတတ္တာ၊ တသ္မာ တမတ္တံ ဒဿေန္တော ယထာဝါတိ အာဒိမာဟ။-ဋီကာသစ်။

ရှေ့ဝါကျသည် ဖလ၊ ဤနည်းကို ဋီကာသစ်ဖွင့်ထား၏။] ပဌမံ - ရှေးဥပဒေ၊
 ဝိနယံ-ဝိနည်းကို၊ သံဂါယာမ- သံဂါယနာတင်ကြပါကုန်စို့၊ ဣတိ- ဤသို့၊
 (အာဟံသု-ပြီ၊) ကံ-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဓရံ - ပဓာနကို၊ ဝါ- ဝန်ဆောင်ကို၊
 ကတွာ-ပြု၍၊ (သံဂါယာမ - သံဂါယနာတင်ကြကုန် မည်နည်း၊) ဣတိ- ဤသို့
 မေးတော်မူပြီ၊ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ - အရှင် ဥပါလိကို၊ (ဓရံ - ကို၊ ဝါ - ကို၊
 ကတွာ-၍၊ သံဂါယာမ-ကုန်စို့၊) ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ကြကုန်ပြီ။

[ဤဆိုအပ်လတံသော ကိံ အာနန္ဒောစသော စကားများသည် အဋ္ဌကထာ
 ဆရာ၏ ပုစ္ဆာတည်း၊ သံဂါယနာတင် ရဟန်းတို့၏ပုစ္ဆာမဟုတ်၊] အာနန္ဒော-
 အာနန္ဒာသည်၊ (ဓရော-ပဓာနသည်၊ ဝါ- ဝန်ဆောင်သည်၊ ဟောတံ-ဖြစ်ခြင်း
 ငှါ၊) န ပဟောတိ ကိံ -မစွမ်းနိုင်သလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ နော
 န ပဟောတိ-မစွမ်းနိုင်မဟုတ် စွမ်းနိုင်သည်သာ၊ အဝိစ- ထိုသို့ပင် စွမ်းနိုင်ပါ
 သော်လည်း၊ [ခေါ်ပန-အနက်မရှိ၊] သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓရ
 မာနောယေဝ - သက်တော်ထင်ရှား ရှိတော်မူစဉ်ကပင်၊ ဝိနယ ပရိယတ္တိံ -
 ဝိနည်းပရိယတ်ကို၊ နိဿာယ- မှီ၍၊ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ - အရှင် ဥပါလိကို၊
 တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ယဒိဒံ ဥပါလိတိ - တေဒဂ္ဂံ၊ပေ၊ဥပါလိဟူ၍၊ တေဒဂ္ဂေ-
 တေဒဂ်အရာ၌၊ ထပေသိ- ထားတော်မူပြီ၊ တသ္မာ- ထို့ ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အရှင်
 ဥပါလိ၏ မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှား ရှိတော်မူစဉ်ကပင် တေဒဂ်အရာ၌
 ထားအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဥပါလိတ္ထေရံ - ဥပါလိထေရ်ကို၊ ပုစ္ဆိ တွာ-
 မေး၍၊ ဝိနယံ- ကို၊ သံဂါယာမ- ကုန်စို့၊ ဣတိ - သို့၊ (အဝေါစံ - လျှောက်ကြ
 ကုန်ပြီ၊) [ဘိက္ခဝေ-ဘိက္ခုတို့၊ ယဒိဒံ (ယော+အယံ) ဥပါလိ- အကြင် ဥပါလိ
 သည်၊(အတ္ထိ)၊ ဧတံ(ဧသော)-ဤဥပါလိသည်၊ မမ- ငါဘုရား၏၊ သာဝကာနံ-
 သာဝကဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိနယဓရာနံ- ဝိနည်းကို ဆောင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ-
 တို့တွင်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)-အမြတ်ဆုံးတည်း၊ ဝါ-အသာဆုံးတည်း၊ (တနည်း)
 ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဥပါလိ-ဥပါလိဟူသော၊ ယဒိဒံ(ခန္ဓပဉ္စကံ)-အကြင် ခန္ဓာငါးပါး
 အပေါင်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဧတံ (ခန္ဓပဉ္စကံ) - သည်၊ မမ- ၏၊ သာဝကာနံ-
 ကုန်သော၊ ဝိနယဓရာနံ- ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ- တို့တွင်၊ အဂ္ဂံ- တည်း၊ ဝါ-
 တည်း၊ ဤသို့ အနက်ပေးရပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

တတော - ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးရာအခါမှ နောက်၌၊ ထေရော - အရှင်မဟာ
 ကဿပထေရ်သည်၊ ဝိနယံ-ကို၊ ပုစ္ဆနတ္ထာယ-မေးခြင်းအကျိုးငှါ၊ အတ္တနာဝ-
 ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အတ္တာနံ-မိမိကို၊ သမ္ဗုဒ္ဓိ-သမုတ်ပြီ၊ [ဤအတ္တနာကို ဝိသေ
 သနအနက်ဟော တတိယန္တနာမ်ပုဒ်ဟု၎င်း၊ တတိယန္တနာမ်ပုဒ်နှင့် အလားတူ
 သော နိပါတ်ပုဒ် ဟု၎င်း ဋီကာသစ်ဆို၏။] ဥပါလိတ္ထေရောပိ - ဥပါလိထေရ်
 သည်လည်း၊ (ဝိနယံ- ကို၊) ဝိသဇ္ဇနတ္ထာယ - ဖြေခြင်းအကျိုးငှါ၊ (အတ္တနာဝ

အတ္တာနံ) သမ္ဗုဒ္ဓိ-သမုတ်ပြီ၊ တတြိ-ထိုသို့ သမုတ်ရာ၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတံ
 ကား၊ ပါဠိ-သံဂီတိက္ခန္ဓက ပါဠိတော်တည်း၊ အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ
 မဟာကဿပေါ-သည်၊ သံဃံ-ကို၊ ဣပေသိ-သိစေပြီ၊ (ကိံ)၊ အာဂုသော-
 တို့၊ သံဃော-သံဃာတော်သည်၊ မေ-ငါ၏၊ (ဝစနံ- စကားကို၊) သုဏာတု-
 နားစိုက်ပါလော၊ သံဃဿ-၏၊ (ကမ္မံ-ဝိနယပုစ္ဆနကံသည်၊ (တနည်း)ကမ္မံ-
 ဝိနယသံဂါယနကံသည်၊) ပတ္တကလ္လံ- လျှောက်ပတ်သောအခါရှိသည်၊ ယဒိ
 (သိယာ) - အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဝေံသတိ-ဤသို့ဖြစ်လသော်၊) အဟံ-သည်၊
 ဥပါလိံ - ကို၊ ဝိနယံ - ဝိနည်းကို၊ ပုဇ္ဇယျံ - မေးရာ၏၊ [ပုစ္ဆဓာတ်က ဒွိကမ္မက
 ဖြစ်၍ “ဥပါလိံ-ဝိနယံ” ဟု ကံ နှစ်ပုဒ်ထားသည်၊] ဣတိ- သို့၊ ဣပေသိ-သိစေ
 ပြီ၊ အာယသ္မာပိ ဥပါလိ-သည်လည်း၊ သံဃံ-ကို၊ ဣပေသိ-ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဘန္ဓေ-
 တို့၊ သံဃော- သည်၊ မေ- တပည့်တော်၏၊ (ဝစနံ) သုဏာတု၊ သံဃဿ - ၏၊
 (ကမ္မံ-ဝိနယ ဝိသဇ္ဇနကံသည်၊ (တနည်း) ကမ္မံ - ဝိနယ သံဂါယနကံသည်၊
 ပတ္တကလ္လံ- ရှိသည်၊ ယဒိ (သိယာ)-အံ့၊ (ဝေံသတိ)၊ အဟံ- သည်၊ ဝါ- ကို၊
 အာယသ္မတာ မဟာကဿပေန - သည်၊ ဝိနယံ- ကို၊ ပုဇ္ဇော- မေးအပ်သည်၊
 (ဟုတွာ)၊ ဝိသဇ္ဇယျံ-ဖြေဆိုရာပါ၏၊ ဝါ- ဖြေဆိုရပါလိမ့်မည်၊ ဣတိ - သို့၊
 ဣပေသိ- ပြီ၊ [ပဓာနကံ, အပဓာနကံနှစ်မျိုးတွင် ပုစ္ဆဓာတ်က အပဓာနကံကို
 ဟောသောကြောင့် “အဟံ ပုဇ္ဇော” ဟု ဝုတ္တကံထား၍ “ဝိနယံ” ကို အဝုတ္တကံ
 ထားသည်၊ ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ “ဓာတ်ကံကိုဟောသောကြောင့်” ဟု
 အဆိုမှားသွား၏။]

ဝေံ-ဤသို့လျှင်၊ အတ္တာနံ-မိမိကို၊ သမ္ဗုဒ္ဓိတွာ- ပြီး၍၊ အာယသ္မာ ဥပါလိ-
 သည်၊ အာသနာ - မှ၊ ဥဋ္ဌာယ - ထ၍၊ ဧကံသံ (ဧကသ္မိံ အံသေ) - တခုသော
 လက်ဝဲအဘို့၌၊ ဝါ - လက်ဝဲတဖက် ပခုံးထက်၌၊ စိဝရံ- ကို၊ ကတွာ- ပြီး၍၊
 (တနည်း)ဧကံသံ စိဝရံ ကတွာ-လက်ကန့်တော့တင်ပြီး၍၊ ထေရေ-ကုန်သော၊
 ဘိက္ခု-တို့ကို၊ ဝန္တိတွာ-ပြီး၍၊ ဓမ္မာသနေ - တရား၏နေရာ၌၊ ဝါ-တရားဟော
 ပလ္လင်၌၊ ဒန္တခစိတံ-ဆင်စွယ်တို့ဖြင့် စီအပ်သော၊ ဗိဇနိံ - လေးထောင့်ယပ်ကို၊
 ဝဟေတွာ- ကိုင်၍၊ နိသီဒိ - ထိုင်ပြီ၊ တတော- ထိုမှ နောက်၌၊ (အရှင်ဥပါလိ
 ထေရ် ထိုင်နေပြီးရာကာလမှ နောက်၌၊) အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ - သည်၊
 ထေရာသနေ - ထေရ်၏နေရာ၌၊ နိသီဒိတွာ - ၍၊ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ - ကို၊
 ဝိနယံ-ကို၊ ပုစ္ဆိ-ပြီ၊(ကိံ)၊ အာဂုသော ဥပါလိ-ငါ့ရှင်ဥပါလိ၊ ပဌမံ ပါရာဇိ
 ကံ-ပဌမပါရာဇိကကို၊ ကတ္ထ-အဘယ်အရပ်၌၊ (ဘဝဝတာ- မြတ်စွာဘုရား
 သည်၊)ပညတ္တံ-ပညတ်တော်မူအပ်သနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့မေးတော်မူပြီ၊ ဘန္ဓေ-
 အရှင်ဘုရား၊ (ပဌမံ ပါရာဇိကံ-ကို၊) ဝေသာလိယံ-ဝေသာလီမြို့၌၊(ပညတ္တံ-
 ပညတ်တော်မူအပ်ပါပြီ၊) ဣတိ - ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ ကံ - အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊

အာရတ္တ-အကြောင်းပြု၍၊ (ပညတ္တိ-နည်း၊) ဣတိ-ဤသို့ မေးတော်မူပြီ၊ ကလန္တ
 ပုတ္တံ-ကလန္တသဌေး၏ သားဖြစ်သော၊ သုဒိန္နံ-သုဒိန်ကို၊ အာရတ္တ-၍၊ ပညတ္တိ-
 ပြီ၊ ဣတိ-ပြီ၊ ကိသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ - အဘယ်ဝတ္ထုကြောင့်၊ ပညတ္တိ - နည်း၊ ဣတိ-
 ဤသို့ မေးတော်မူပြီ၊ မေထုနဓမ္မေ - မေထုန်အကျင့်ကြောင့်၊ (မေထုန်ကို ကျင့်
 ခြင်းကြောင့်၊) [နိမိတ္တတ္ထေ ဘုဗ္ဗဝစနံ၊] ပညတ္တိ-ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ပြီ။

အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ (ဝိနည်းကို မေး ဖြေရာ ထိုအခါ၌) အာယသ္မာ မဟာ
 ကဿပေါ-သည်၊ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ - ကို၊ ပဌမဿ ပါရာဇိကဿ - ၏၊
 ဝတ္ထုမ္ပိ-ဝတ္ထုကိုလည်း၊ (မေထုနဓမ္မဟူသော ဝတ္ထုကိုလည်း၊) ပုစ္ဆိ-မေးတော်
 မူပြီ၊ နိဒါနမ္ပိ-နိဒါန်းကိုလည်း (ဝေသာလီမြို့ဟူသော နိဒါန်းကိုလည်း၊) ပုစ္ဆိ-
 မူပြီ၊ ပုဂ္ဂလမ္ပိ-ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း၊ (ရှင်သုဒိန်ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း) ပုစ္ဆိ-
 ပြီ၊ ပညတ္တိမ္ပိ-မူလပညတ်ကိုလည်း၊ ပုစ္ဆိ - ပြီ၊ အနုပညတ္တိမ္ပိ- အနုပညတ်ကို
 လည်း၊ (အန္တမသော တိရစ္ဆာနဂတာယပိဟူသော အနုပညတ်, သိက္ခာသာဇီဝ
 သမာပန္နော သိက္ခံ အပစ္စက္ခာယ ဒုဗ္ဗလုံ အနာဝိကတ္တာဟူသော အနုပညတ်ကို
 လည်း၊) ပုစ္ဆိ၊ အာပတ္တိံ ပိ-အာပတ်ကိုလည်း၊ ပုစ္ဆိ၊ အနာပတ္တိမ္ပိ-အနာပတ်
 ကိုလည်း၊ (အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿစသော အနာပတ်ကိုလည်း၊) ပုစ္ဆိ - ပြီ၊
 ပုဋ္ဌော ပုဋ္ဌော- မေးအပ် မေးအပ်သော၊ ဝါ- မေးအပ်တိုင်းသော၊ အာယသ္မာ
 ဥပါလိံ- သည်၊ ဝိသဇ္ဇေသိ- ဖြေဆိုပြီ။ [ပဌမံ ပါရာဇိကံနှင့်စပ်၍ မှတ်ဘွယ်ကို
 ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ပန- ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥားအံ့၊ ဧတ္ထ ပဌမပါရာဇိ
 ကေ-ဤ သံဂါယနာတင်အပ်ပြီးသော ပဌမပါရာဇိက ပါဠိတော်၌၊ ကိစ္ဆိ- တစ်
 တခုသော၊ အပနေတဗ္ဗံဝါ- ပယ်ထိုက်သော ပုဒ်ဗျည်းသည်သော်၎င်း၊ ပက္ခိပိ

x x x x x x x

ကိံ ပနေတ္ထ။ ။ သံဂါယနာတင်အပ်ပြီးသော ပဌမပါရာဇိကပါဠိတော်၌ သံဂီတိ
 ကာရကထေရ်တို့၏စကားနှင့် ရောနှောလျက် ရှိလေသလော၊ သို့မဟုတ် ဗုဒ္ဓဝစနချည်း
 သက်သက်လေလော၊ ဤသို့တွေးတောဘွယ်ရှိသောကြောင့် ထိုတွေးတောမှုကို ပယ်ခြင်း
 အကျိုးငှါ၎င်း၊ သံဂါယနာတင်အပ်ပြီးသော စကားအားလုံး၏ (သံဂီတိကာရကထေရ်
 တို့၏ စကားနှင့်တကွ အားလုံး၏) အလေးပြုလောက်သော ပမာဏ၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း
 အကျိုးငှါ၎င်း ပုစ္ဆာထုတ်၍ဖြေလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “ ကိံ ပနေတ္ထ ” အစ
 ရှိသော စကားကို မိန့်သတည်း။ [ဧတ္ထ ပဌမပါရာဇိကေတိ ဧတိသံ တထာသံဂီတာယ
 ပဌမပါရာဇိကပါဠိယံ-ဋီကာသစ်။]

အပနေတဗ္ဗံ ပက္ခိပိတဗ္ဗံ။ ။ ပိုလွန်နေသည့်အတွက် အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊ သို့မဟုတ် - မှားယွင်းနေသည့်အတွက် မသင့်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်
 စွန့်ပယ်ထိုက်သောစကားကို “အပနေတဗ္ဗံ” ဟု ဆိုသည်၊ မပြည့်စုံသည့်အတွက် ဆောင်
 ယူ၍ ထည့်ထိုက်သောစကားကို “ပက္ခိပိတဗ္ဗံ” ဟု ဆိုသည်။-ဋီကာသစ်။

တဗ္ဗံဝါ-ထည့်သွင်းထိုက်သောပုဒ်ဗျည်းသည်သော်၎င်း၊ အတ္ထိ ကိံ-ရှိသလော၊ နတ္ထိ ကိံ-မရှိသလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ (တ္ထေ ပဌမပါရာဇိကေ- ဌံ၊ ကိဉ္စိ-သော၊ အပနေတဗ္ဗံ- ပယ်ထိုက်သော ပုဒ်ဗျည်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဟိ- ချဲ့ဥားအံ၊ ဗုဒ္ဓဿ-အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိတော်မူပြီးသော၊ ဘဂဝတော- မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ - သည်၊ ဘာသိတေ - ဟောတော်မူအပ်သော တရား၌၊ အပနေတဗ္ဗံ နာမ-ပယ်ထိုက်သော ပုဒ်ဗျည်းမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဟိ-မှန်၏၊ တထာဂတာ- ဘုရားရှင်တို့သည်၊ နိရတ္ထကံ - အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိသော၊ ဧက ဗျဉ္ဇနံပိ-တခုသော အက္ခရာကိုသော်မှလည်း၊ န ဝဒန္တိ- ဟောတော်မူကြကုန်၊ (တနည်း) (ကသ္မာ- ကြောင့်၊) ဗုဒ္ဓဿ-သော၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝါ-သည်၊ ဘာသိတေ-၌၊ အပနေတဗ္ဗံ နာမ-မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိသနည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ တထာဂတာ - တို့သည်၊ နိရတ္ထကံ - သော၊ ဧကဗျဉ္ဇနံပိ - ကိုသော်မှ လည်း၊ န ဝဒန္တိ - ဟောတော်မူကြကုန်၊ (တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ မြတ်စွာဘုရားတို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်မရှိသော တခုတည်းသော ပုဒ်ဗျည်းကိုမျှ ဟောတော်မူကြကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဗုဒ္ဓဿ-သော၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝါ-သည်၊ ဘာသိတေ-၌၊ အပနေတဗ္ဗံ နာမ- မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ [“ န ဟိ တက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါ ဒဠိစွဲ” နှင့်အညီ “န ဟိ” ၌ ဟိကို ဒဠိဇောတက၊ ဟေတုဇောတက နှစ်နည်းကြို၍ အနက်နှစ်နည်း ပေးလိုက်သည်။]

ပန-အဘို့တပါးကား၊ သာဝကာနံဝါ - သာဝကတို့၏၎င်း၊ ဝါ-တို့သည် ၎င်း၊ ဒေဝတာနံဝါ- နတ်တို့၏၎င်း၊ ဝါ - တို့သည်၎င်း၊ ဘာသိတေ - ပြောဆို လျှောက်ထားအပ်သော တရား၌၊ အပနေတဗ္ဗံ - ပယ်ထိုက်သော ပုဒ်ဗျည်း သည်လည်း၊ ဟောတိ-ရှိ၏၊ တံ-ထိုပယ်ထိုက်သော ပုဒ်ဗျည်းကို၊ ဓမ္မသံဂါဟက ဣတ္ထရာ-သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်ကုန်သော ထေရ်တို့သည်၊ အပနယိံ သု-ပယ်ကြကုန်ပြီ။ [မြတ်စွာဘုရားကမေး၍ ဖြေဆိုအပ်သောတရား၊ မိမိတို့ အလိုအလျောက် ဟောပြောပြီးနောက် မြတ်စွာဘုရားက ထောမနာ ပြုအပ်သောတရားများကို “ သာဝကာနံ ဒေဝတာနံ ဘာသိတ ” ဟု ဆိုသည်၊] ပက္ခိပိတဗ္ဗံ ပန-ထည့်သွင်းထိုက်သောပုဒ် ဗျည်းသည်ကား၊ သဗ္ဗတ္တာပိ-အလုံး စုံသော ဗုဒ္ဓဘာသိတ၊ သာဝကဘာသိတ၊ ဒေဝတာဘာသိတတို့၌လည်း၊ အတ္ထိ- ၏၊ တသ္မာ၊ (အလုံးစုံသော ဗုဒ္ဓဘာသိတ သာဝကဘာသိတ ဒေဝတာဘာသိတ တို့၌ ထည့်သွင်းထိုက်သော ပုဒ်ဗျည်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ယတ္ထ-အကြင် ပါဠိတော်၌၊ ယံ - အကြင်စကားကို၊ ပက္ခိပိတံ- ၄၊ ယုတ္တံ - သင့်၏၊ (တတ္ထ- ထိုပါဠိတော်၌၊) တံ-ထိုစကားကို၊ ပက္ခိပိံ သုယေဝ - ထည့်သွင်းကြကုန်သည် သာ၊ (“တေန သမယေန၊ ဧဝံ ဝုတ္တံ” စသည်ဖြင့် ထည့်သွင်းကြသည်-ဟူလို။) [သဗ္ဗတ္တာပိတိ ဘဂဝတော သာဝကာနံ ဒေဝတာနု ဘာသိတေ။]

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတပါး စောဒကပက္ခကို ဆို၊ ။အံ၊ တံ-ထို ထည့်သွင်း ထိုက်သော စကားဟူသည်၊ ကိံ - အဘယ်နည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ တေနသမယေနာတိဝါ-တေန သမယေနဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ တေန ခေါ် ပန သမယေနာတိဝါ-ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ အထခေါတိဝါ-ဟူသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဧဝံ ဝုတ္တေတိဝါ - ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ တေဒဝေါစာတိဝါ- ဟူသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဧဝမာဒိကံ-ဤသို့ အစရှိသော၊ သံဗုဒ္ဓဝစန မတ္တိ- ရှေးစကား နောက်စကားတို့၏ ဆက်စပ်ကြောင်း စကားမျှသာတည်း၊ (ဣတိ- ဤကား အဖြေတည်း၊) ပန-ဆက်၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ပက္ခိပိတဗ္ဗယုတ္တံ-ထည့် သွင်းထိုက်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော ပုဒ်ဗျည်းကို၊ ဝါ-ထည့်သွင်းခြင်းနှင့် ယှဉ်သော ပုဒ်ဗျည်းကို၊ ပက္ခိပိတွာ-ထည့်သွင်းပြီး၍၊ ဣဒံ-ဤ စကားရပ်သည်၊ ပဌမပါရာဇိကံ-ပဌမ ပါရာဇိကတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (ကိတ္တေတွာ-ကောင်းစွာ ပြောဆိုပြီး၍၊) ထပေသံ-ထားကြကုန်ပြီ၊ [“ ပက္ခိပိတဗ္ဗဘာဝယုတ္တကံ ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဓာနကြံပါ၊ (တနည်း) “ ပက္ခိပနံ ပက္ခိပိတဗ္ဗံ ” ဟု ဘာဝ သာဓန ကြံပါ၊ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ - ဌ ကတ္တဗ္ဗကို ဘာဝပုဓာန - ဘာဝသာဓန ကြံရသကဲ့သို့တည်း၊ ကိတ္တေတွာကား ဇီကာထည့်ပါဌ်တည်း။]

ပဌမပါရာဇိကေ-ပဌမပါရာဇိကသည်၊ သင်္ဂဟံ-သိမ်းယူကြောင်း သံဂါယ နာသို့၊ အာရုဇ္ဇေ-တက်ရောက်ပြီးလသော်၊ [ပဌမပါရာဇိကေ-ကို၊ သင်္ဂဟံ-သို့၊ အာရုဇ္ဇေ- တင်အပ်ပြီးသော်”ဟုလည်း ပေးကြသေး၏။] ပဉ္စအရဟန္တသတာနိ- ငါးရာသော ရဟန္တာတို့သည်၊ သင်္ဂဟံ- သိမ်းယူကြောင်း သံဂါယနာသို့၊ အာ ရောပိတနယေနော - တက်ရောက်စေအပ် ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ- တင်အပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်သာလျှင်၊ တေနသမယေန မုဒ္ဒေါဘဂဝါဝေရဉ္စာယံ ဝိဟရတီတိ-တေနသမယေန၊ ပေ၊ ဝိဟရတိဟူ၍၊ [ဤအလို ဣတိသဒ္ဒါ နိဒဿန အနက်ဟောတည်း၊ ကြွင်းသမျှကို နိဒဿေတဗ္ဗ အဖြစ်ဖြင့် ယူပါ။] (တနည်း) တေနသမယေန မုဒ္ဒေါ ဘဂဝါ ဝေရဉ္စာယံ ဝိဟရတီတိ-တေနသမယေန၊ ပေ၊ ဝိဟရတိ အစရှိသည်ဟူ၍၊ [ဤအလို အာဒိအနက်ဟော ဣတိ တလုံးအကျေ ကြံပါ။] ဂဏသဇ္ဈာယံ-အပေါင်းအားဖြင့် သရဇ္ဈာယ်ခြင်းကို၊ အကံသု-ပြုကြ ကုန်ပြီ၊ [ဂဏတော+သဇ္ဈာယော ဂဏသဇ္ဈာယော၊ တနည်း- “ဂဏသ+ သဇ္ဈာယော ဂဏသဇ္ဈာယော - အပေါင်း၏ သရဇ္ဈာယ်ခြင်း” ဟု ပေး၊] တေသံ-ထို ငါးရာသော ရဟန္တာတို့၏၊ သဇ္ဈာယာရဒ္ဒကာလေယေဝ-သရဇ္ဈာယ် ခြင်းကို စတည် အားထုတ်အပ်ရာ အခါ၌ပင်၊ သာဓုကာရံ - ကောင်းပေစွဟု အားရနှစ်လို မြှက်ဆိုအပ်သော အသံကို၊ ဝါ-ကောင်းချီးကို၊ ဒဒမာနာဝိယ- ပေးသကဲ့သို့၊ မဟာပထဝီ - သည်၊ ဥဒကပရိယန္တံ - ရေအဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိသည်ကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ အကမ္ပိတ္ထံ-တုန်လှုပ်ပြီ။ [ရေပါလှုပ်သည်- ဟုလို။]

တေနေဝ နယေန-ဤ နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ သေသာနိ- ပဌမ ပါရာဇိကမှ ကြွင်းကုန်သော၊ တီဏိ- နိသော၊ ပါရာဇိကနိ - ပါရာဇိကတို့ကို၊ သင်္ဂဟံ- သိမ်းယူကြောင်း သံဂါယနာသို့၊ အာရောပေတွာ-တက်ရောက်စေပြီး၍၊ ဝါ- တင်ပြီး၍၊ ဣဒံ - ဤ သိက္ခာပုဒ် အပေါင်းသည်၊ ပါရာဇိကကဏ္ဍံ - ပါရာဇိက ကဏ္ဍတည်း၊ ဝါ-ပါရာဇိက အခင်းတည်း၊ ဣတိ - ဤသို့၊ (ကိတ္တေတွာ- ကောင်းစွာ ပြောဆိုပြီး၍၊) ထပေသုံ-ထားကြကုန်ပြီ၊ တေရသ- ၁၃ ပါးကုန် သော၊ သံယာဒိသေသာနိ- သံယာဒိသေသ်တို့ကို၊ (ဣဒံ - သည်၊) တေရသကံ- တေရသကတည်း၊ ဝါ-၁၃ ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့၏ အပေါင်းတည်း၊ ဣတိ- သို့၊ (ကိတ္တေတွာ- ၍၊) ထပေသုံ- နိပြီ၊ ဒွေ- ၂ ပါးကုန်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ- တို့ကို၊ (ဣမာနိ - တို့သည်၊) အနိယတနိ - အနိယတတို့တည်း၊ ဣတိ - သို့၊ (ကိတ္တေတွာ) ထပေသုံ၊ တိံ သ-သုံးဆယ်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ (ဣမာနိ- တို့သည်၊) နိသဂ္ဂိယာနိ- နိသဂ္ဂိယမည်ကုန်သော၊ ပါစိတ္တိယာနိ- ပါစိတ္တိယ သိက္ခာပုဒ်တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ-၍၊) ထပေသုံ၊ ဒွေနုတိ- ၉ ၂ ပါး သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ (ဣမာနိ-တို့သည်၊) ပါစိတ္တိယာနိ- သုဒ္ဓါပါစိတ် တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ- ၍၊) ထပေသုံ - နိပြီ၊ စတ္တာရိ- လေးပါး ကုန်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ - တို့ကို၊ (ဣမာနိ- တို့သည်၊) ပါဠိဒေသနိယာနိ- ပါဠိဒေသနိယတို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ-၍၊) ထပေသုံ၊ ပဉ္စသတ္တတိ- ၇၅ ပါးသော၊ သိက္ခာပဒါနိ- တို့ကို၊ (ဣမာနိ-တို့သည်၊) သေခိယာနိ- သေခိယ တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ-၍၊) ထပေသုံ၊ [ပါဠိတော်၌ “ပဉ္စသတ္တတိ” ဟု အရေအတွက်သင်္ချာ မပါသော်လည်း သံဂါယနာတင်ရာ၌ “ဤမျှလောက် ကိုသာ သေခိယအမည်ဖြင့် တင်သည်” ဟု ပြခြင်းအကျိုးငှါ “ပဉ္စသတ္တတိ” ဟု သင်္ချာဖော်ထားသည်။] သတ္တ-နိသော၊ ဓမ္မေ-တရားတို့တို့၊ အဓိကရဏသမထာ တိ-အဓိကရဏသမထတို့ဟူ၍၊ (ကိတ္တေတွာ) ထပေသုံ၊ ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊ သတ္တ ဝိသာခိကာနိ- ၂၇ ပါး အပိုအလွန်ရှိကုန်သော၊ [သတ္တမပါဘဲ “ဝိသာခိကာနိ” ဟု မူကွဲရှိ၏။] ဒွေသိက္ခာပဒသတာနိ- နှစ်ရာသော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို၊ (အယံ-ဤ သိက္ခာပုဒ် အပေါင်းသည်၊) မဟာဝိဘင်္ဂါ-ဘိက္ခု မဟာဝိဘင်းတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ကိတ္တေတွာ-၍၊ ထပေသုံ-ကုန်ပြီ၊ မဟာဝိဘင်္ဂါဝသာနပိ-၌လည်း၊ ပုရိမနယေနေဝ- လျှင်၊ မဟာပထဝီ- သည်၊ အကဗ္ဗိတ္တ- တုန်လှုပ်ပြီ။ [သာဓု ကာရံ ဒဒမာနာဝိယ ဥဒကပရိယန္တိ ကတွာကို “ပုရိမနယေနေဝ” ဟုဆိုသည်။]

တတော-ထို ဘိက္ခုမဟာဝိဘင်းကို သံဂါယနာတင်ပြီးရာ အခါမှ နောက်၌၊ ဘိက္ခုနိဝိဘင်္ဂါ-ဘိက္ခုနိဝိဘင်း၌၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ ဣဒံ-ဤသိက္ခာပုဒ်အပေါင်းသည်၊ ပါရာဇိကကဏ္ဍံနာမ-ပါရာဇိကကဏ္ဍမည်၏၊ ဝါ-ပါရာဇိကအခင်းမည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ-၍၊) ထပေသုံ-ထားကြ

ကုန်ပြီ၊ သတ္တရသ-၁၇ ပါးကုန်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ (ဣဒံ-ဤ သိက္ခာပုဒ်အပေါင်းသည်၊) သတ္တရသကံ - သတ္တရသကတည်း၊ ဝါ - ၁၇ ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့၏ အပေါင်းတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ)၊ ထပေသုံ - ကုန်ပြီ၊ တံသ-သုံးဆယ်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ (ဣမာနိ-ဤ သိက္ခာပုဒ်တို့သည်၊) နိသဂ္ဂိယာနိ-နိသဂ္ဂိယ မည်ကုန်သော၊ ပါစိတ္တိယာနိ - ပါစိတ္တိယသိက္ခာပုဒ်တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ)၊ ထပေသုံ၊ ဆသဋ္ဌိသတသိက္ခာပဒါနိ- တရဒု ခြောက်ဆယ့် ခြောက်ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို၊ (ဣမာနိ - တို့သည်၊) ပါစိတ္တိယာနိ-သုဒ္ဓပါစိတ္တိယ သိက္ခာပုဒ်တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ)၊ ထပေသုံ၊ [“ဆသဋ္ဌိသတံ သိက္ခာပဒါနိ” ဟု ဝါကျလည်း ရှိ၏၊ “ ဆသဋ္ဌိသတံ - တရဒု ခြောက်ဆယ့်ခြောက်ပါးသော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို” ဟု ပေးပါ၊] အဋ္ဌ-ရှစ်ပါး ကုန်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ (ဣမာနိ-တို့သည်၊) ပါဠိဒေသနိယာနိ- ပါဠိဒေသနိသိက္ခာပုဒ်တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ)၊ ထပေသုံ၊ ပဉ္စသတ္တတံ- ၇၅ ပါးသော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ (ဣမာနိ-တို့သည်၊) သေခိယာနိ-သေခိယ သိက္ခာပုဒ်တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ-၍၊) ထပေသုံ-ကုန်ပြီ၊ [သတ္တ- ၇ ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေ- တရားတို့ကို၊ (ဣမေ- တို့သည်၊) အဓိကရဏသမထာ- အဓိကရဏသမထတို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ကိတ္တေတွာ)၊ ထပေသုံ-ကုန်ပြီ၊] ခဝံ- ဤသို့လျှင်၊ တီဏိသိက္ခာပဒသတာနိ-သုံးရာသော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို၎င်း၊ စတ္တာရိ- ၄ ပါးကုန်သော၊ သိက္ခာပဒါနိစ- သိက္ခာပုဒ်တို့ကို၎င်း၊ (အယံ - ဤ သိက္ခာပုဒ် အပေါင်းသည်၊) ဘိက္ခုနိဝိဘင်္ဂေါ-ဘိက္ခုနိဝိဘင်းတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ကိတ္တေတွာ-၍၊ အယံ ဥဘတောဝိဘင်္ဂေါ နာမ - ဤ ဥဘတောဝိဘင်း မည်သည်၊ စတုသဋ္ဌိ ဘာဏဝါရော - ခြောက်ဆယ့် လေးပါးသော ဘာဏဝါရရှိ၏၊ ဣတိ - သို့၊ (ကိတ္တေတွာ-၍၊) ထပေသုံ-ကုန်ပြီ၊ [ဤ၌လည်း တွက်ကြည့်သောအခါ သုံးရာ

x x x x x x x

ဘာဏဝါရော။ ။ ဘဏိတဗ္ဗောတိ ဘာဏော၊ ဘာဏော+ဝါရော ယဿာတိ ဘာဏဝါရော၊ ယဿ- အကြင် အက္ခရာပေါင်း ရှစ်ထောင် အတိုင်း အရှည် ရှိသော ပါဠိ၏၊ ဘာဏော-တကြိမ်ရှုတ်ဆိုထိုက်သော၊ ဝါရော-အလှည့်အကြိမ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော-ထိုအက္ခရာပေါင်း ရှစ်ထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသောပါဠိသည်၊) ဘာဏဝါရော- ဘာဏဝါရမည်၏၊ အပန်းဖြေ၍ ရပ်နားမနေဘဲ တကြိမ်ရှုတ်ဆိုထိုက် သော ပါဠိကို “ တစ်ဘာဏဝါရ ” ဟု ခေါ်၏၊ ရှစ်လုံးဘွဲ့ ဂါထာပေါင်း ၂၅၀ နှင့် ညီမျှ၏၊ ထို့ကြောင့် “အက္ခရာပေါင်း ရှစ်ထောင် ရှိသည်” ဟု ရေတွက်ကြသည်။

အဋ္ဌက္ခရာ ကေပဒံ၊ ကေဂါထာ စတုပုဒံ၊
 ဂါထာ စေကော မတော ဂန္ဓော၊ ဂန္ဓော ဗာတ္ထိံသအက္ခရာ။
 ဗာတ္ထိံသက္ခရာ ဂန္ဓာနံ၊ ပညာသဒ္ဓိသတံ ပန၊
 ဘာဏဝါရော မတော ဧကော၊ သုဋ္ဌက္ခရာသဟဿဧကော။

လေးပါး မက , သုံးရာတစ်ဆယ့်တပါး ရှိသောကြောင့် “ ရှေးက အဓိကရဏ သမထ ၇ ပါး မပါလေရော့သလား” ဟု တွေးမိပါသည်။] ဥာတော ဝိဘင်္ဂါ ဝသာနေဝိ-၌လည်း၊ ဝတ္တနယေနေဝ-သာလျှင်၊ မဟာပထဝီကမ္ပေါ-ခြင်းသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

တေနေဝပါယေန - ဤနည်းဖြင့်သာ၊ အသီတိဘာဏဝါရ ပရိမာဏံ - ဘာဏဝါရ ရှစ်ဆယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ခန္ဓကံ-စူဠဝဂ္ဂ မဟာဝဂ္ဂခန္ဓကကို ၎င်း၊ ပဉ္စဝီသတိဘာဏဝါရံ - နှစ်ဆယ့်ငါး ဘာဏဝါရရှိသော၊ ပရိဝါရဉ္စ - ပရိဝါရကို၎င်း၊ သင်္ဂဟံ - သိမ်းယူကြောင်း သံဂါယနာသို့၊ အာရောပေတ္တာ- တက်ရောက်စေပြီး၍၊ ဝါ-တင်ပြီး၍၊ ဣဒံ-ဤ တရားအပေါင်းသည်၊ ဝိနယပိဋကံ နာမ- မည်၏၊ ဣတိ - သို့၊ (ကိတ္တေတွာ - ၍) ထပေသုံ- နိဗ္ဗိ၊ ဝိနယ ပိဋကော ဝသာနေဝိ - ဝိနည်းပိဋက၏ အဆုံး၌လည်း၊ ဝတ္တနယေနေဝ-သာလျှင်၊ မဟာ ပထဝီကမ္ပေါ-ကြီးစွာသော မြေတုန်လှုပ်ခြင်းသည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊ တံ- ထို ဝိနည်းပိဋကကို၊ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ - အရှင်ဥပါလိကို၊ ပဋိစ္ဆာပေသုံ- လက်ခံစေကြကုန်ပြီ၊ ဝါ-အပ်နှင်းကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ပြော၍ အပ်နှင်း ကြကုန်သနည်း၊) အာဝုသော - ငါ့ရှင်၊ ဣမံ - ဤ ဝိနည်းပိဋကကို၊ တုယံ

x x x x x x x

ခန္ဓကံ။ ။ ခန္ဓ သဒ္ဓါသည် ပညတ်ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ “ ဒါရက္ခန္ဓော - သစ်တုံး” ဟူရာ၌ တုံး တည်းဟူသော ပညတ်အနက်ကို “ခန္ဓ” သဒ္ဓါက ဟောသကဲ့သို့ တည်း၊ ဤနေရာ၌လည်း “ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဥပသမ္ပဒါ” အစရှိသော ဝိနည်းကံပညတ်, စာရိတ္တ ဝါရိတ္တ သိက္ခာပုဒ်ဟူသော ပညတ်တို့ကို ဟောသည်။ ဤအလို သမူဟအနက်၌ ကဏ် ပစ္စည်းတည်း။ “ခန္ဓာနံ+သမူဟော- ခန္ဓကော=ဝိနည်းကံဟူသော ပညတ်, သိက္ခာပုဒ် ဟူသော ပညတ်တို့၏အပေါင်း” ဟုပြု။ [ခန္ဓာတိစေတ္ထ ပဗ္ဗဇ္ဇာပသမ္ပဒါဒိ ဝိနယကမ္မသင်္ခါ တာ စာရိတ္တ ဝါရိတ္တ သိက္ခာပဒသင်္ခါတာစ ပညတ္တိယော အဓိပ္ပေတာ၊ ခန္ဓာနံ သမူဟော ခန္ဓကော၊ - သာရတ္ထဒီကာ။]

တနည်း။ ။ ကာသဓာတ် ကို ပစ္စည်းကြိ၍ ဓာတုန်သကိုချေ, ကာဏ် အာကို ရသ ပြုပြီးလျှင် “ခန္ဓေ - ဝိနည်းကံဟူသော ပညတ်, စာရိတ္တ ဝါရိတ္တဟူသော ပညတ်တို့ကို၊ ကာသတိ ပကာသတိ-ထင်ရှားပြတတ်၏။ ဣတိ ခန္ဓကော” ဟု ပြု။ [ခန္ဓာနံ ဝါ ကာသန တော ဒီပနတော ခန္ဓကော၊ - သာရတ္ထဒီကာ၊ (စာအုပ်များ၌ “ပကာသနတော” ဟု ရှိသည်) ။] ယောဇနာ၌ကား - ကာသဓာတ်မကြိဘဲ “က” ကို ပကာသနအနက်ဟော ဟု ကြံလေသည်။ မည်သည့်ဓာတ်ဟူ၍ကား မပြု။

တနည်း။ ။ ခန္ဓသဒ္ဓါသည် “ဘာဂ” အနက် “ရာသိ” အနက်ကိုလည်း ဟော၏။ ထို ဝိနည်းကံဟူသော ပညတ်, စာရိတ္တ ဝါရိတ္တ သိက္ခာပုဒ်ဟူသော ပညတ်တို့၏ တဘို့စီ တခုစီဖြစ်သော အဘို့အစုကို “ခန္ဓ” ဟု ခေါ်ပါ။ ဤအလို “က” သည် အနက်မရှိ။ [အပိစ ဘာဂရာသတ္တတာပေတ္ထ ယုဇ္ဇတိယေဝ တာသံ ပညတ္တိနံ ဘာဂတော ရာသိ တောစ ဝိဘတ္တတ္တာ၊ - သာရတ္ထဒီကာ။] သီသက္ခန္ဓဒီကာသစ်၌ ဤအတိုင်း ဖွင့်ထားသည်။

သင်၏၊ နိဿိတကေ- မှီ၍နေသော တပည့်တို့ကို၊ ဝါစေဟိ - ဆိုစေပါလော့၊ ဝါ- ပို့ချပါလော့၊ ဣတိ- ဤသို့ပြော၍ အပ်နှင်းကြကုန်ပြီ။

ဝိနယပိဋကံ သင်္ဂဟာဝသနာ - ဝိနည်းပိဋကကို သံဂါယနာတင်ခြင်း၏ အဆုံး၌၊ ဥပါလိတ္ထေရော- သည်၊ ဒန္တခစိတံ-သော၊ ဗိဇနိံ -ကို၊ နိက္ခိဝိတ္တာ-ချ၍၊ ဓမ္မာသနာ - မှ၊ ဝါ- မှ၊ ဩရောဟိတွာ - သက်ဆင်းပြီး၍၊ ထေရေ - နသော၊ ဘိက္ခု-တို့ကို၊ ဝဗ္ဗိတွာ-ရှိခိုးပြီး၍၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ ပတ္တာသနော- ရောက်အပ်သော နေရာ၌၊ နိဿိဒိ-ထိုင်ပြီ၊ ဝိနယံ-ကို၊ သံဂါယိတွာ- သံဂါယနာတင်ပြီး၍၊ ဓမ္မံ- သုတ်အဘိဓမ္မာကို၊ သံဂါယိတုကာမော - သံဂါယနာတင်ခြင်းငှါ အလိုရှိတော်မူသော၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ - အရှင် မဟာကဿပသည်၊ ဘိက္ခု- တို့ကို၊ ပုစ္ဆိ- မေးတော်မူပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) ဓမ္မံ- သုတ်အဘိဓမ္မာကို၊ သံဂါယန္တေဟိ - သံဂါယနာတင်ကုန်သော ငါတို့သည်၊ ကံ ပုဂ္ဂလံ- အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဓရံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ကတွာ-၍၊ ဓမ္မော-ကို၊ သံဂါယိတဗ္ဗော-သံဂါယနာတင်ထိုက်သနည်း၊ ဣတိ- သို့၊ (ပုစ္ဆိ)၊ ဘိက္ခု တို့သည်၊ (ဓမ္မံ- ကို၊ သံဂါယန္တေဟိ-တို့သည်၊) အာနန္ဒတ္ထေရံ-ကို၊ ဓရံ- ကို၊ ဝါ-ကို၊ ကတွာ-၍၊ (ဓမ္မော-ကို၊ သံဂါယိတဗ္ဗော - သံဂါယနာတင်ထိုက်ပါ၏၊) ဣတိ - သို့၊ အာဟံသု - လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ [ပိဋကသုံးပုံလုံး ဓမ္မ အမည်ရသော်လည်း ပါရိသေသနည်း အားဖြင့် သုတ်အဘိဓမ္မာကိုသာ ဓမ္မအရ ယူပါ။] အထခေါ- ၌၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ- သည်၊ သံဃံ၊ ဉပပေသိ- သိစေတော်မူပြီ၊ (ကိံ)၊ သုဏာတု မေ အာဝုသော သံဃော၊ သံဃဿ-၏၊ (ကမ္မံ-ဓမ္မပုစ္ဆနကံသည်၊ (တနည်း)၊ ကမ္မံ-ဓမ္မသံဂါယနကံသည်၊) ပတ္တကလ္လံ ယဒိ (သိယာ)၊ (ဝေံသတိ)၊ အဟံ- သည်၊ အာနန္ဒံ-ကို၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ပုစ္ဆေယျံ- မေးရာ၏၊ ဣတိ (ဉပပေသိ)၊ အထခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သံဃံ ဉပပေသိ၊ (ကိံ)၊ သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော၊ သံဃဿ (ကမ္မံ-ဓမ္မဝိသဇ္ဇနကံ သည်၊ (တနည်း) ကမ္မံ-ဓမ္မသံဂါယနကံသည်၊) ပတ္တကလ္လံ၊ ယဒိ (သိယာ)၊ (ဝေံသတိ) အဟံ - သည်၊ ဝါ - ကို၊ အာယသ္မတာ မဟာကဿပေန- သည်၊ ဓမ္မံ - ကို၊ ပုဋ္ဌော - သည်၊ (ဟုတွာ) ဝိသဇ္ဇေယျံ- ဖြေရာပါ၏၊ ဣတိ - သို့၊ (ဉပပေသိ)၊ အထခေါ - ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော- သည်၊ အာသနာ-မှ၊ ဥဋ္ဌာယ ဧကံသံ စိဝရံကတွာ ထေရေ ဘိက္ခု၊ ဝဗ္ဗိတွာ ဓမ္မာ သနော ဒန္တခစိတံ ဗိဇနိံ ဝဟေတွာ နိဿိဒိ- ထိုင်ပြီ။

+ + + + + x x +
တံ အာယသ္မန္တံ၊ ပေါဝါစေဟိတိ။ ။ ဤဝါကျသည် အချို့စားအုပ်များ၌ ကျနေ၏။ တံ ပန ဝိနယပိဋကံ ဘာဏကေဟိ ရက္ခိတံ ဂေါပိတံ သင်္ဂဟာရဋ္ဌနယေနော စိရကာလံ အနဿမာနံ (မပျောက်သည်) ဟုတွာ ပတိဋ္ဌဟိဿတိတိ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိတ္ထေရံ ပဋိစ္စာပေသံ “ အာဝုသော ဣမံ တုယံ နိဿိတကေ ဝါစေဟိတိ ” ဟု ဋီကာ ရှိသောကြောင့် ရှေးက ထိုပါဌ် ရှိဟန်တူသည်။

အထခေါ- အရှင်အာနန္ဒာ ထိုင်နေပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ မဟာ
 ကဿပေါ - အရှင်မဟာကဿပသည်၊ ဘိက္ခု- တို့ကို၊ ပုစ္ဆိ- မေးတော်မူပြီ၊
 (ကိ°)၊ အာဝုသော- တို့၊ ပဌမံ-ရှေးဦးစွာ၊ ကတရံ ပိဋကံ-အဘယ်ပိဋကကို၊
 သံဂါယာမ - သံဂါယနာ တင်ကြကုန်မည်နည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးတော်မူပြီ၊
 ဘန္တေ- အရှင်ဘုရား၊ (ပဌမံ) သုတ္တန္တပိဋကံ - သုတ္တန်ပိဋကကို၊ (သံဂါယာ
 မ-သံဂါယနာ တင်ကြပါကုန်စို့၊) ဣတိ- ဤသို့ လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ သုတ္တန္တ
 ပိဋကေ - သုတ္တန်ပိဋက၌၊ စတဿော - လေးပါးကုန်သော၊ သံဂီတိယော -
 သဘောတူရာပေါင်း၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော သံဂီတိတို့သည်၊ ဝါ-နိကာယ်တို့သည်၊
 (သန္တိ - ရှိကုန်၏၊) တာသု- ထို သံဂီတိတို့တွင်၊ ပဌမံ- စွာ၊ ကတရံသံဂီတိံ -
 အဘယ် သံဂီတိကို၊ ဝါ- အဘယ်နိကာယ်ကို၊ (သံဂါယာမ - ကုန်မည်နည်း၊)
 ဣတိ- ဤသို့မေးတော်မူပြီ၊ [ဝိနည်းအဘိဓမ္မာတို့က ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌ အကျုံးဝင်
 သောကြောင့် ထို အဘိဓမ္မာကိုကြည့်၍ “သုတ္တန္တေ စတဿော သံဂီတိယော” ဟု
 မိန့်သည်။] ဘန္တေ- အရှင်ဘုရား၊ (ပဌမံ- စွာ၊) ဒီဃသံဂီတိံ - ဒီဃသံဂီတိကို၊
 ဝါ-ဒီဃနိကာယ်ကို၊ (သံဂါယာမ- ကုန်စို့၊) ဣတိ- ဤသို့ လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊
 ဒီဃသံဂီတိယံ - ဒီဃသံဂီတိ၌၊ ဝါ- ဒီဃနိကာယ်၌၊ စတုတ္ထိံသ - သုံးဆယ့်
 လေးပါးသော၊ သုတ္တာနိ-သုတ်တို့သည်၊ (သန္တိ- ရှိကုန်၏၊) တယော- သုံးပါး
 ကုန်သော၊ ဝဂ္ဂါ - ဝဂ်ဘို့သည်၊ ဝါ - သုတ်အစုတို့သည်၊ (သန္တိ - ရှိကုန်၏၊)
 [(တနည်း) ဒီဃသံဂီတိယံ- ၌၊ ဝါ-၌၊ သုတ္တာနိ- သုတ်တို့သည်၊ စတုတ္ထိံသ-
 သုံးဆယ့်လေးပါးသည်၊ (ဟောတိ - ဖြစ်၏၊) ဝဂ္ဂါ- တို့သည်၊ ဝါ- တို့သည်၊
 တယော - သုံးပါးတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊] တေသု - ထိုဝဂ်တို့တွင်၊ ပဌမံ-စွာ၊
 ကတရံ ဝဂ္ဂံ - အဘယ်ဝဂ်ကို၊ (သံဂါယာမ - ကုန်မည်နည်း၊) ဣတိ - ဤသို့
 မေးတော်မူပြီ၊ ဘန္တေ - ရား၊ (ပဌမံ - စွာ၊) သီလက္ခန္ဓာဝဂ္ဂံ - သီလက္ခန္ဓာဝဂ်ကို၊
 (သံဂါယာမ-ကုန်စို့၊) ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ကြကုန်ပြီ။

သီလက္ခန္ဓာဝဂ္ဂေ - သီလက္ခန္ဓာဝဂ်၌၊ တေရသ - တဆယ့်သုံးပါးကုန်သော၊
 သုတ္တန္တာ-သုတ်တို့သည်၊ (သန္တိ- ရှိကုန်၏၊) တေသု-ထိုသုတ်တို့တွင်၊ ပဌမံ-စွာ၊
 ကတရံသုတ္တံ- အဘယ်သုတ်ကို၊ (သံဂါယာမ - ကုန်မည်နည်း၊) ဣတိ- ဤသို့
 မေးတော်မူပြီ၊ ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ တိရိစ္ဆာန်သီလဝဂ်တံ-သုံးပါး အပြားရှိသော
 x x x x x x x

ဒီဃသံဂီတိံ။ ။ သံဂီတိယောတိ စ သံဂါယနကလေ (သံဂါယနာတင်ရာ အခါ
 ၌) ဒီဃာဒိဝသေန (ဒီဃနိကာယ် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊) ဝိသုဝိသု နိယမေတွာ
 (သတ်မှတ်၍) သင်္ဂယမာနတ္တာ (သိမ်းယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) နိကာယာဝ
 ဝုစ္စန္တိ၊ တေနာဟ ဒီဃသံဂီတိံ တိ အာဒိ၊ သံဂီယတေတိ သံဂီတိ-သဘောတူရာ ပေါင်း၍
 ရွတ်ဆိုအပ်သော နိကာယ်၊ ဒီဃောစ+သော+သံဂီတိစာတိ ဒီဃသံဂီတိ-ဒီဃမည်သော
 သဘောတူရာ ပေါင်း၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော နိကာယ်၊ ဝါ-ဒီဃနိကာယ်။

သီလဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ (စူဠသီလ၊ မဇ္ဈိမသီလ၊ မဟာသီလသုံးမျိုးဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊) နာနာဝိဓ မိစ္ဆာဇီဝ ကုဟန လပနာဒိ ဝိဒ္ဓိသနံ-အထူး ထူးသော အပြားရှိသော မိစ္ဆာဇီဝဖြစ်သော ကုဟန လပန အစရှိသည်တို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဇာလ ဝိနိဝေဋ္ဌနံ - ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူ တည်းဟူသော ကွန်ယက်ကို ဖြေရှင်းနိုင်သော၊ ဒသသဟသိလောက ဓာတုကမ္မ နံ- တသောင်းသော လောကဓာတ်၏ တုန်လှုပ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ မြဟ္မဇာလ သုတ္တံနာမ-မြဟ္မဇာလသုတ် မည်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တံ- ထို မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊ ပဌမံ-စွာ၊ သံဂါယမ-ကုန်စို့၊ ဣတိ- ဤသို့ လျှောက်ကြကုန်ပြီ။ [အဘယ် ကြောင့် ရှေးဥျားစွာ မြဟ္မဇာလသုတ်ကို သံဂါယနာတင်ရသနည်းဟု မေးလျှင် “တိဝိဓသီလာလင်္ကံတံ စသော ဝိသေသနတို့ကြောင့် ရှေးဥျားစွာသံဂါယနာတင် ရသည်” ဟု ဖြေရသည်။ ဤဝိသေသနတို့သည် ဟိတ်အနက်လည်းရသော ဟေတု မန္တ ဝိသေသနတို့တည်း။]

အထခေါ-၌၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ-သည်၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ- ကို၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ အဝေါစ- မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ မိန့်တော် မူသနည်း၊) အာဝုသော အာနန္ဒ- ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ၊ မြဟ္မဇာလံ-မြဟ္မဇာလ သုတ်ကို၊ ကတ္ထ-အဘယ်အရပ်၌၊ (ဘဂဝတာ- သည်၊) ဘာသိတံ-ဟောတော်မူ အပ်သနည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးတော်မူပြီ၊ ဘန္တေ - အရှင်ဘုရား၊ ရာဇဂဟံ- ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏၊ အန္တရာစ- အကြား၌၎င်း၊ နာဠန္ဒံ - နာဠန္ဒာမြို့၏၊ အန္တရာစ- အကြား၌၎င်း၊ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယံ- အမ္ဗလဋ္ဌိကာ ဥယျာဉ်၌၊ ရာဇဂါရကေ- မင်းကွန်းစံနန်းတော်၌၊ (ဘဂဝတာ- သည်၊ ဘာသိတံ- ဟောတော်မူအပ်ပါ ပြီ၊) ဣတိ-ဤသို့လျှောက်ပြီ၊ ကံ-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာရဗ္ဗ-အကြောင်းပြု၍၊ (ဘာသိတံ-သနည်း၊) ဣတိ- ပြီ၊ သုပ္ပိယံ - သုပ္ပိယမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကဉ္စ- ပရိဗ္ဗုဇကို၎င်း၊ မြဟ္မဒတ္တံ - မြဟ္မဒတ္တံ မည်သော၊ မာဏာဝံစ - လုလင်ကို၎င်း၊ (အာရဗ္ဗ- ၍၊ ဘာသိတံ- ပါပြီ၊) ဣတိ - ပြီ၊ ကိသ္မိံဝတ္ထုသ္မိံ-အဘယ်ဝတ္ထု

x x x x x x x x

နာနာဝိဓ၊ ပေ၊ ဝိဒ္ဓိသနံ။ ။ နာနာဝိဓေ မိစ္ဆာဇီဝဘူတေ ကုဟနလပနာဒယော ဝိဒ္ဓိသေတိတိ နာနာဝိဓမိစ္ဆာဇီဝကုဟနလပနာဒိဝိဒ္ဓိသနံ၊ တတ္ထ ကုဟနာတိကုဟာယ နာ၊ ပစ္စယပဋိသေဝန သာမန္တဇပုန ဣရိယာပထသန္ဓိသိတသင်္ခါတေန တိဝိဓေန ဝတ္ထု နာ ဝိမ္မာပနာတိ အတ္ထော၊ လပနာတိ ဝိဟာရံ အာဂတေ မနုဿေ ဒိသ္မာ ကိမတ္ထာယ ဘောန္တော အာဂတာ၊ ကိံ ဘိက္ခု နိမန္တေတံ၊ ယဒိ ဧဝံ ဂစ္ဆထ၊ အဟံ ပစ္စတော ဘိက္ခု ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆာမိတိ ဧဝမာဒိနာ ဘာသနာ၊ အာဒိသဒ္ဓေန ပုပ္ဖဒါနာဒယော နေမိတ္တိကာဒယောစ သင်္ဂဏာတိ၊ အပိစေတ္ထ မိစ္ဆာဇီဝသဒ္ဓေန ကုဟနလပနာဟိ သေသံ အနေသနံ ဂဏာတိ၊ အာဒိသဒ္ဓေန ပန တဒဝဋ္ဌသသံ မဟိစ္ဆတာဒိကံ ဒုဿီလျန္တိ ဒဠဗ္ဗံ၊-ဇီကာသစ်။

ကြောင့်၊ (ဘာသိတံ-နည်း၊) ဣတိ-ပြီ၊ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏေ-ချီးမွမ်းကဲ့ရဲ့ ခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း) ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏေ- ဂုဏ်ကိုပြောဆိုခြင်း၊ အပြစ်ကိုပြောဆိုခြင်းကြောင့်၊ (“ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏဘဝသနေ” ဟု ဆိုလိုလျက် “ဘာသန” ဟူသော နောက်ပုဒ် ချေထားသည်။) ဘာသိတံ-ပါပြီ၊ ဣတိ-ပြီ၊ အထခေါ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို မေး ဖြေရာ ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ- သည်၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒ- ကို၊ ဗြဟ္မဇာလဿ - ဗြဟ္မဇာလသုတ်၏၊ နိဒါနမ္ပိ - နိဒါန်းကိုလည်း၊ ပုစ္ဆိ- မေးတော်မူပြီ၊ ပုဂ္ဂလမ္ပိ- ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း၊ ပုစ္ဆိ-ပြီ၊ ဝတ္ထုမ္ပိ- ဝတ္ထုကိုလည်း၊ ပုစ္ဆိ-ပြီ၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော - အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဝိသဇ္ဇေသိ - ဖြေပြီ၊ ဝိသဇ္ဇနာဝသာနေ - ဖြေခြင်း၏အဆုံး၌၊ ပဉ္စအရဟန္တသတာနိ - ငါးရာသော ရဟန္တာတို့သည်၊ ဂဏသဇ္ဈာယံ - အပေါင်းအားဖြင့် သရဇ္ဈာယ်ခြင်းကို၊ (တနည်း) ဂဏသဇ္ဈာယံ-အပေါင်း၏သရဇ္ဈာယ်ခြင်းကို၊ အကံသု-ပြုကြကုန်ပြီ၊ စ-ဆက်၊ ဝုတ္တနယေနောဝ - ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်သာလျှင်၊ ပထဝီကမ္ပေါ- မြေတုန်လှုပ်ခြင်းသည်၊ အဟောသိ - ပြီ။ [ဝုတ္တနယေနောဝဖြင့် “ သာဓကာရံ ဒဒမာနာဝိယ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ ” ကို ညွှန်းသည်၊ အန္တရာစ ရာဇဂဟံ စသော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကို နောက်၌ အဋ္ဌကထာဝယ် တွေ့ရပါလိမ့်မည်။]

ဝေ- ဤသို့၊ ဗြဟ္မဇာလံ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊ သံဂါယိတွာ- သဘောတူရာ ပေါင်းကား ရွတ်ဆိုပြီး၍၊ ဝါ- သံဂါယနာတင်ပြီး၍၊ တတော - ထို ဗြဟ္မဇာလ သုတ်ကို သံဂါယနာတင်ပြီးရာ အခါမှ၊ ပရံ - နောက်၌၊ အာဝုသော အာနန္ဒ- ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ၊ သာမညဖလံ ပန-သာမညဖလသုတ်ကိုကား၊ ကတ္ထ-၌၊ (ဘဝ ဝတာ-သည်။) ဘာသိတံ-နည်း၊ ဣတိ အာဒိနာ - ဤသို့အစရှိသော၊ နယေန- နည်းဖြင့်၊ ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနာနက္ခမေန - ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနာ အစဉ်အားဖြင့်၊ ဗြဟ္မ ဇာလန-ဗြဟ္မဇာလသုတ်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ သဗ္ဗေပိ - အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်

x x x x x x x

အာဒိနာ နယေန။ ။ “သာမညဖလံ ပနာဝုသော အာနန္ဒ ကတ္ထ ဘာသိတံ” ဟူသော အမေး၌ “ ရာဇဂဟေ ဘန္တေ ဇီဝကမ္မဝနေတိ၊ ကေန သဒ္ဓိံန္တိ၊ အဇာတ သတ္တုနာ ဝေဒေဟိပုတ္တေန သဒ္ဓိံတိ၊ အထခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ သာမညဖလဿ နိဒါနမ္ပိ ပုစ္ဆိ၊ ပုဂ္ဂလမ္ပိ ပုစ္ဆိ ” တို့ကို အာဒိဖြင့် ညွှန်ပြသည်။

ကေန သဒ္ဓိံ။ ။ ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို မေးစဉ်က “ ကံ အာရပ္ပ ” ဟု မေး၏၊ ဤ သာမညဖလသုတ်ကိုမေးရာ၌မူ “ကေန သဒ္ဓိံ” ဟု မေးတော်မူသည်၊ အကြောင်းကား- ဤ သာမညဖလသုတ်ကို ဟောတော်မူရာ၌ မြတ်စွာဘုရားချည်း ဟောတော် မူသည် မဟုတ်၊ အဇာတသတ်မင်းကလည်း တိတ္ထိတို့ထံ မေးဖြေခဲ့ပုံများကို လျှောက်ထားသော စကားလည်း ပါဝင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ကံ အာရပ္ပ” ဟု မမေးဘဲ “ ကေန သဒ္ဓိံ ” ဟု မေးတော်မူသည်၊ အရှင်အာနန္ဒာ ကလည်း “ အဇာတသတ္တုနာ ဝေဒေဟိပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ” ဟု ဖြေတော်မူသည်။

သော၊ တေရသ-၁၃ ပါးကုန်သော၊ သုတ္တန္တေ-သုတ်တို့ကို၊ သံဂါယိတွာ-၍၊ ဝါ-၍၊ အယံ-ဤသုတ် အစုသည်၊ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါနာမ-သီလက္ခန္ဓဝဂ်မည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ကိတ္တေတွာ-၍၊ ထပေသုံ-ပြီ။

တဒနန္တရံ - ထို သီလက္ခန္ဓဝဂ်ကို သံဂါယနာတင်ရာ ကာလ၏ အခြားမဲ့၌၊ မဟာဝဂ္ဂံ-မဟာဝဂ်၎င်း၊ တဒနန္တရံ-ထိုမဟာဝဂ်ကို သံဂါယနာတင်ရာကာလ၏ အခြားမဲ့၌၊ ပါထိကဝဂ္ဂံ-ပါထိကဝဂ်၎င်း၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟံ- သုံးပါးသော ဝဂ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူရခြင်းရှိသော၊ စတုတ္ထိံ သ သုတ္တပဋိမဏ္ဍိတံ - ၃၄ ပါးသော သုတ်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ စတုသဋ္ဌိဘာဏဝါရ ပရိ မာဏံ-ခြောက်ဆယ့်လေးပါးသော ဘာဏဝါရအတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ တန္တိံ- ပါဠိတော်ကို၊ သံဂါယိတွာ-သဘောတူရာပေါင်းကာရွတ်ဆိုပြီး၍၊ ဝါ-သံဂါယ နာတင်ပြီး၍၊ အယံ - ဤသုတ် အပေါင်းသည်၊ ဒီဃနိကာယောနာမ - ဒီဃ နိကာယ်မည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝတွာ-ပြီး၍၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒ-ကို၊ ပဋိစ္ဆာ ပေသုံ-လက်ခံစေကြကုန်ပြီ၊ ဝါ-အပ်နှင်းကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ပြော၍ အပ်နှင်းကြကုန်သနည်း၊) အာဝုသော-ငါ့ရှင်၊ ဣမံ-ဤဒီဃနိကာယ်ကို၊ တုယံ- သင်၏၊ နိဿိတကေ-မှီ၍နေသော တပည့်တို့ကို၊ ဝါစေဟိ- ဆိုစေပါလော့၊ ဝါ-ပို့ချပါလော့၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍ အပ်နှင်းကြကုန်ပြီ။

တတော - ထို ဒီဃနိကာယ်ကို သံဂါယနာတင်ပြီးရာ ကာလမှ၊ အနန္တရံ- အခြားမဲ့၌၊ အသိတိဘာဏဝါရ ပရိမာဏံ-ရှစ်ဆယ်သော ဘာဏဝါရအတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ မဇ္ဈိမနိကာယံ-မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို၊ သံဂါယိတွာ-၍၊ ဝါ-၍၊ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ - တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော အရှင် သာရိပုတ္တရာထေရ်၏၊ နိဿိတကေ- မှီ၍နေသော တပည့်တို့ကို၊ ပဋိစ္ဆာပေသုံ- ကုန်ပြီ၊ ဝါ-ကုန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ တုမှေ - သင်တို့သည်၊ ဣမံ- ဤ မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို၊ ပရိဟရထ-ဆောင်ရွက်ကြကုန်လော့၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြော၍ အပ်နှင်းကြကုန်ပြီ၊ [ပရိဟရထာတိ ဥဂ္ဂဟဏဝါစနာဒိဝသေန ဓာရေထ- သင်ယူခြင်း ပို့ချခြင်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဆောင်ကြကုန်လော့၊ -ဇီကာသစ်။] တတော-ထို မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို သံဂါယနာတင်ပြီးရာ ကာလမှ၊ အနန္တရံ - ၌၊ သတဘာဏ ဝါရပရိမာဏံ - တရာသော ဘာဏဝါရ အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ သံယုတ္တ နိကာယံ-သံယုတ္တနိကာယ်ကို၊ သံဂါယိတွာ-၍၊ ဝါ ၍၊ မဟာကဿပတ္ထေရံ- ကို၊ ပဋိစ္ဆာပေသုံ-ကုန်ပြီ၊ ဝါ- ကုန်ပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) ဘန္တေ-ရား၊ ဣမံ - ဤ သံယုတ္တနိကာယ်ကို၊ တုမှာကံ-အရှင် ဘုရားတို့၏၊ နိဿိတကေ-တို့ကို၊ ဝါစေ ထ-ဆိုစေပါကုန်လော့၊ ဝါ- ပို့ချပါကုန်လော့၊ ဣတိ - ပြီ၊ တတော - ထို သံယုတ္တနိကာယ်ကို သံဂါယနာတင်ပြီးရာကာလမှ၊ အနန္တရံ-၌၊ ဝိသတိဘာဏ ဝါရသတပရိမာဏံ-တရာနှစ်ဆယ်သော ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊

အင်္ဂုတ္တရနိကာယံ-အင်္ဂုတ္တရနိကာယံကို၊ သံဂါယိတွာ - ရှိ၊ ဝါ-ရှိ၊ အနုရုဒ္ဓ
တ္ထေရံ-ကို၊ ပဋိစ္စာပေသံ-ကုန်ပြီ၊ ဝါ-ကုန်ပြီ(ကိ)၊ ဣမံ-ဤအင်္ဂုတ္တရနိကာယံ
ကို၊ တုမှာကံ-တို့၏၊ နိဿိတကေ-တို့ကို၊ ဝါစေထ-လော၊ ဣတိ-ပြီ။

တတော-ထို အင်္ဂုတ္တရနိကာယံကိုသံဂါယနာတင်ပြီးရာ ကာလမှ၊ အနန္တရံ-
အခြားမဲ့၌၊ ဓမ္မသင်္ဂဟ ဝိဘင်္ဂ ဓာတုကထာ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ကထာဝတ္ထု ယမက
ပဋ္ဌာနံ-ဓမ္မသင်္ဂဟ၊ ဝိဘင်း၊ ဓာတုကထာ၊ ပုဂ္ဂလပညတ်၊ ကထာဝတ္ထု၊ ယမိက်၊
ပဋ္ဌာန်းကို၊ အဘိဓမ္မောတိ- အဘိဓမ္မာဟူ၍၊ ဝုစ္စတံ - ဆိုအပ်၏၊ ဧဝံ - ဤသို့၊
(ပေါရာဏကေဟိ- ရှေးဆရာတို့သည်၊) သံဝဏ္ဏိတံ - ဖွင့်ဆိုအပ်သော၊ သုခုမ
ညာဏဂေါစရံ-သိမ်မွေ့သော ဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ အာရုံဖြစ်သော၊(တနည်း)
သုခုမညာဏဂေါစရံ - သိမ်မွေ့သော ဉာဏ်ရှိသူတို့၏ ကျက်စားရာ အာရုံဖြစ်
သော၊ တန္တိ-ပါဠိတော်ကို၊ သံဂါယိတွာ-ရှိ၊ ဝါ-ရှိ၊ ဣဒံ-ဤပိဋကသည်၊ အဘိ
ဓမ္မပိဋကံနာမ-အဘိဓမ္မပိဋကမည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝတ္တာ-ဆို၍၊ ပဉ္စ အရဟန္တ
သတာနိ-ငါးရာသော ရဟန္တာတို့သည်၊ သဇ္ဈာယံ-သရဇ္ဈာယ်ခြင်းကို၊ အကံသု-
ပြုကြကုန်ပြီ၊ ဝုတ္တနယေနေဝ - ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သလျှင်၊ ပထဝီ
ကမ္မေါ-မြေတုန်လှုပ်ခြင်းသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-အပြီးတည်း။

တတော - ထို အဘိဓမ္မပိဋကကို သံဂါယနာတင်ပြီးရာ ကာလမှ၊ ပရံ-
နောက်၌၊ ဇာတကံ-ဇာတ်တော်၎င်း၊ နိဒ္ဒေသော- စူဠနိဒ္ဒေသ၊ မဟာနိဒ္ဒေသ
၎င်း၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေါ-ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၎င်း၊ အပဒါနံ - အပဒါနံ၎င်း၊ သုတ္တ
နိပါတော-သုတ္တနိပါတ်၎င်း၊ ခုဒ္ဒကပါဠော-ခုဒ္ဒကပါဠိ၎င်း၊ ဓမ္မပဒံ-ဓမ္မပဒ
၎င်း၊ ဥဒါနံ-ဥဒါနံ၎င်း၊ ဣတိ ဝုတ္တကံ-ဣတိဝုတ်၎င်း၊ ဝိမာနဝတ္ထု-ဝိမာနဝတ္ထု
၎င်း၊ ပေတဝတ္ထု-ပေတဝတ္ထု၎င်း၊ ထေရဂါထာ - ထေရဂါထာ၎င်း၊ ထေရီ

x x x x x x x

ဓမ္မသင်္ဂဟ၊ ပေ၊ ဂေါစရံ ။ ။ ဓမ္မသင်္ဂဟ စသည်ကို သမာသ်ပုဒ်ဟု ဋီကာသစ်
ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် “ဓမ္မသင်္ဂဟောစ ဝိဘင်္ဂေါစ ဓာတုကထာစ ပုဂ္ဂလပညတ္တိစ ကထာ
ဝတ္ထုစ ယမကံစ ပဋ္ဌာနံစ ဓမ္မသင်္ဂဟ ဝိဘင်္ဂဓာတုကထာပုဂ္ဂလပညတ္တိကထာဝတ္ထု
ယမကပဋ္ဌာနံ” ဟု သမာသ်တွဲပါ၊ သို့သော် နောက်၌ကား “ဓမ္မသင်္ဂဟော ဝိဘင်္ဂေါ
ဓာတုကထာ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ကထာဝတ္ထု ယမကံ ပဋ္ဌာနန္တိ ဣဒံ အဘိဓမ္မပိဋကံ နာမ”
ဟု ဝါကျ အဖြစ်ဖြင့် ပြလိမ့်မည်၊ ဧဝံ သံဝဏ္ဏိတံ၌ “ပေါရာဏကေဟိတိ အတ္ထော” ဟု
ဋီကာသစ်၌ ကတ္တားထည့်၏၊ ထိုသို့ ထည့်သဖြင့် အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတွင် ကထာဝတ္ထု
ကျမ်းကို ထည့်သွင်းခြင်းသည် “ရှေးဆရာတို့၏ အလိုတည်း” ဟု သိစေ၏၊ ဝိတဏှဝါဒီ
ပုဂ္ဂိုလ်တို့က ကထာဝတ္ထု၏ နေရာ၌ မဟာဓမ္မဟဒယဝိဘင်းကျမ်းကို ဖြစ်စေ မဟာဓာတု
ကထာကျမ်းကိုဖြစ်စေ ထည့်သွင်းလိုကြ၏၊ သုခုမညာဏဂေါစရံကို “သုခုမညာဏေန +
ဂေါစရာ သုခုမညာဏဂေါစရာ” ဟု၎င်း “သုခုမံ + ဉာဏံ ယေသန္တိ သုခုမညာဏာ” ဟု
သမာသ်တွဲ၍ “သုခုမညာဏာနံ (သိမ်မွေ့သော ဉာဏ်ရှိသူတို့၏) ဂေါစရာ သုခုမညာဏ
ဂေါစရာ” ဟု၎င်း ဋီကာသစ်၌ နှစ်နည်း ပြ၏။

ဂါထာ-ထေရီဂါထာ၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဣမံ တန္တိ-ဤ ပါဠိတော်ကို၊ သံဂါယိ
 တွာ-၍၊ ဝါ-၍၊ အယံ- ဤ ကျမ်းအပေါင်းသည်၊ ခုဒ္ဒကဂန္ထနာမ-ခုဒ္ဒက
 ဂန္ထမည်၏၊ ဝါ-ငယ်သော ကျမ်းတို့၏ အပေါင်းမည်၏၊ ဣတိစ-ဤသို့လည်း၊
 ဝတွာ-၍၊ အဘိဓမ္မပိဋကသို့ ယေဝ-အဘိဓမ္မပိဋက၌သာ၊ သင်္ဂဟံ-သဘောတူ
 ပေါင်းယူကြောင်း သံဂါယနာသို့၊ အာရောပယိံ သု-တက်ရောက်စေကြကုန်ပြီ၊
 ဝါ-တင်ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒီဃဘာဏကာ-ဒီဃနိကာယ်ကို ရွတ်ဆိုသော
 ထေရ်တို့သည်၊ ဝါ- ဒီဃနိကာယ်ဆောင် ထေရ်တို့သည်၊ ဝဒန္တိ-ဆိုကြကုန်၏၊
 ပန-ဝါဒန္တရကား၊ မဇ္ဈိမဘာဏကာ - တို့သည်၊ ဝါ- တို့သည်၊ စရိယာပိဋက
 ဗုဒ္ဓဝံသေဟိ - စရိယာပိဋက, ဗုဒ္ဓဝံသ ပါဠိတော်တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ -အတူ၊ သဗ္ဗမ္မိ-
 အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဧတံခုဒ္ဒကဂန္ထနာမ-ဤ ခုဒ္ဒကဂန္ထမည်သည်ကို၊ ဝါ-
 ဤသေးငယ်သောကျမ်းတို့၏ အပေါင်းမည်သည်ကို၊ သုတ္တန္တပိဋကေ- သုတ္တန္တ
 ပိဋက၌၊ ပရိယာပန္နတိ-အကျုံးဝင်၏ ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏။

ဧဝံ-ဤနည်းဖြင့်၊ သဗ္ဗမ္မိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ- ဤဘုရား
 စကားတော်ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗံ စပ်၊) ဝါ- သည်၊ (ကေဝိဓံ စသည်၌စပ်၊) ရသ
 ဝသေန-ရသ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ [ရသ၏ အနက်ကို နောက်ပိုမိုထိရသ၌ ပြမည်။]
 ကေဝိဓံ-တပါးသာ အဘို့ရှိ၏၊ ဓမ္မဝိနယဝသေန - ဓမ္မဝိနယတို့၏ အပြားအား
 ဖြင့်၊ ဒုဝိဓံ-၏၊ ပဌမမဇ္ဈိမပစ္စိ မဝသေန- အပြားအားဖြင့်၊ တိဝိဓံ-၏၊ ပိဋက
 ဝသေန- ပိဋက၏ အပြားအားဖြင့်၊ တထာ - ထိုအတူ သုံးပါးအပြားရှိ၏၊
 နိကာယဝသေန-နိကာယ်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပဉ္စဝိဓံ- ၅ ပါးအပြားရှိ၏၊
 အင်္ဂဝသေန- အင်္ဂါတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ နဝဝိဓံ -ရှိ၏၊ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန-ဓမ္မ
 က္ခန္ဓာတို့၏အပြားအားဖြင့်၊ စတုရသီတိ သဟဿဝိဓံ-ရှစ်သောင်းလေးထောင်
 အပြားရှိ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။

x x x x x x x

ဝေမေတံ။ ။ဧဝံ နိမိတ္တ ပယောဇန ကာလ ဒေသ ကာရက ကရဏပ္ပကာရေဟိ
 ပဌမံသံဂီတိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တတ္ထ (ထိုပဌမသံဂီတိံ၌) ဝဝတ္ထာပိတေသု ဓမ္မဝိနယေ
 သု နာနာပ္ပကာရကောသလ္လတ္ထိံ ကေဝိဓာဒိဘေဒံ ဒဿေတုံ ဧဝမေတန္တိ အာဒိမာဟ၊-
 ဋီကာသစ်၊ နိမိတ္တဟူသည် သံဂါယနာမတင်လျှင် သုဘဒ္ဒကဲ့သို့သော အဓမ္မဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တို့
 ထွန်းကားလာမည့် အကြောင်းတည်း၊ ပယောဇနဟူသည် ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များကို
 နှိမ်နင်း၍ သာသနာတော်၏ အရှည်တည်တံ့ခြင်းတည်း၊ “ ယန္တုနာဟံ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ
 သံဂါယေယျံ၊ ယထယိဒံ သာသနံ အဒ္ဓနိယံ အဿ စိရဋ္ဌိတိကံ”ဟူသော စကားသည်
 သံဂါယနာတင်ခြင်း၏ အကျိုးပြုစကားတည်း၊ သံဂါယနာတင်ရာကာလ၊ သံဂါယနာ
 တင်ရာဒေသ , ကာရကသံဃာတော် ငါးရာ , သံဂါယနာတင်ပုံ အခြင်းအရာတို့ကို
 ကာလ , ဒေသ, ကာရက, ကရဏပ္ပကာရ,ဟု ဆိုသည်၊ ထို အားလုံးကို ရှေ့ဆိုင်ရာ
 အခင်း၌ ပြခဲ့ပြီ-ဟူလို။

ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ ရသဝသေန-ရသ၏အစွမ်းဖြင့်၊ ကေဝိဓံ-တပါးသာ အဖို့ရှိသနည်း၊ ဟိ- ချဲ့ဥားအံ့၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ အနတ္တရံ-အတူမရှိ မြတ်သော၊ သမ္မာသမ္မောဓိံ - မဖေါက်မပြန် အမှန်ကိုယ်တိုင် သိစွမ်းနိုင်သော အရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၊ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ-ထိုးထွင်းကာ သိတော်မူ ပြီး၍၊ ယာဝ - အကြင်မျှလောက်၊ အနုပါဒိသေသာယ - ဥပါဒိမည်သော ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် အကြွင်းအကျန်မရှိသော၊ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ - နိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ- ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူ၏၊ ဣန္ဒြေရေ- ဤ ဘုရား ဖြစ်တော်မူရာကာလ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာကာလ၏ အကြား၌၊ [ဣန္ဒြေရေတိ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဿ ပရိနိဗ္ဗာယနဿစ ဝိဝရေ၊ - ဋီကာသစ်။] ပဉ္စ စတ္တံ- လီသ ဝဿာနိ-လေးဆွဲငါးဝါတို့ပတ်လုံး၊ ဒေဝမနဿ နာဂ ယက္ခာဒယော-နတ်၊ လူ၊ နဂါး၊ ဘီလူး အစရှိသူတို့ကို၊ အနုသာသန္ဓေနဝါ-ဆုံးမတော်မူလျက်၎င်း၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓေနဝါ - ဆင်ခြင်တော်မူလျက်၎င်း၊ [ပစ္စဝေက္ခန္ဓေနဝါတိ ဥဒါနာဒိ ဝသေန (သူတပါးတို့အား မဟောဘဲ ဥဒါန်းကျူးတော်မူခြင်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊) ပဝတ္တဓမ္မံ သန္ဓာယာဟ၊ - ဋီကာသစ်။] ယံ-အကြင် တရားစကား ကို၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [“ယံ ဟိ” ဟု ဟိ၏ အပြင်၌ရှိသော ယံကို ဝါကျ အဆုံး ဝုတ္တံ၌သာ စပ်ရ၏၊ အနားကပ်နေသော သမ္မာသမ္မောဓိံ၌ မစပ်ရ။] သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊ တံ - ထို စကားတော်သည်၊ ကောရသမေဝ - တခုတည်း သော အရသာ ရှိသည်သာလျှင်၊ ဝိမုတ္တိရသမေဝ - အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော

x x x x x x x

ကထံ၊ ပေ၊ ယံ ဟိ။ ။ “ကထံ- တတ္ထ၊ ဟိတ်ပြနောက်မှာ၊ ဟိရောက်လာ၊ ချဲ့ကာ ယူကြမင်း” နှင့်အညီ “ကထံ” ဟု ပုစ္ဆာဝါကျထုတ်ပြီးနောက် “ယံ ဟိ” စသည်ကဲ့သို့ တက်လာသောဝါကျကို “ဝိတ္ထာရဝါကျ” ဟု ခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ယံ ဟိတိအာဒိ ဝိတ္ထာရေ” ဟု မိန့်သည်၊ ဤနေရာ၌ “ဧဝမေတံ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ” ကို အကျယ် ပြုလို၍ ကထံဟု ပုစ္ဆာဝါကျ အပိုထည့်လျက် တက်လာသောဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဧဝမေတံ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ” ဟူသောဝါကျကို သင်္ခေပဝါကျ “ယံ ဟိ” စသောဝါကျကို ဝိတ္ထာရဝါကျဟု ခွဲပါ၊ “ကထံ” ဟု တက်လာသောဝါကျနှင့် တွဲလျှင်ကား “ကထံ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ” သည် ပုစ္ဆာဝါကျ၊ “ယံ ဟိ” စသည်ကား ဝိသဇ္ဇေနဝါကျ ဟုလည်း ခွဲနိုင်ပါ သည်၊ ကထံဝါကျကို သင်္ခေပ၊ နေဝံဝါကျကို ဝိတ္ထာရဟုကား ခွဲလိုမည်မထင်ပါ။ [သမ္မာ သမ္မောဓိံ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ဝိမုတ္တိရသံ။ ။ ဝိမုတ္တိသဒ္ဓါသည် “ဝိမုတ္တိတ္ထာတိ ဝိမုတ္တိ” ဟု ပြုလျှင် အရဟတ္တဖိုလ် ရ၏၊ “ဝိမုစ္စတိ- ကိလေသာတို့မှ လွတ်ဆဲ၊ ဣတိ ဝိမုတ္တိ” ဟု ပြုလျှင် အရဟတ္တမဂ်ရ၏၊ ရသဓာတ်သည် အသာဒအနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ရသိတဗ္ဗော အသာဒိ တဗ္ဗောတိ ရသော” ဟု ပြုပါ၊ ဝိမုတ္တိ + ရသော ယသာတိ ဝိမုတ္တိရသံ၊ “အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော သာယာအပ်သော အရသာရှိ၏” ဟု ပေးပါ။ [ရသ သဒ္ဓါသည် “ဂုဏသမ္ပတ္တိ ကိစ္စအနက်ကို ဟော၏” ဟု ယူ၍ နောက်နည်းများကို ပေးသည်။]

အရသာရှိသည်သာလျှင်၊ (တနည်း)၊ ကေရသမေဝ - တခုတည်းသော အကျိုး အာနိသင် ရှိသည်သာလျှင်၊ ဝိမုတ္တိရသမေဝ - အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော အကျိုးအာနိသင် ရှိသည်သာလျှင်၊ (တနည်း)၊ ကေရသမေဝ - တခုတည်းသော ပြည့်စုံခြင်းရှိသည်သာလျှင်၊ ဝိမုတ္တိရသမေဝ - အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ပြည့်စုံခြင်းရှိသည်သာလျှင်၊ (တနည်း)၊ ကေရသမေဝ- တခုသောကိစ္စ ရှိသည်သာလျှင်၊ ဝိမုတ္တိရသမေဝ-ကိလေသာတို့မှ လွတ်စေခြင်း ကိစ္စ ရှိသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ- ၏၊ ဧဝံ- ဤသို့လျှင်၊ (သဗ္ဗမိ - သော၊ တဒေတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊) ရသဝသေန- ဖြင့်၊ ကေဝိဓံ- ၏။

ကထံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ (သဗ္ဗမိ- သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊) ဓမ္မဝိနယ ဝသေန-အားဖြင့်၊ ဒုဝိဓံ- နည်း၊ စ- ဆက်ဥျားအံ၊ (နောက်ဝါကျ၌ “ဟိ” ဟု တွေ့ရလတံ၊ ထို့ကြောင့် “စ-ချွဲဥျားအံ” ဟုလည်း ပေးနိုင်၏၊) သဗ္ဗမေဝ-သော၊ ဧတံ - ဤ ဘုရားစကားတော်သည်၊ ဓမ္မောတိစေဝ - ဟူ၍၎င်း၊ ဝိနယောတိစ- ဟူ၍၎င်း၊ [ဣတိကို နေရာရွှေ့ စပ်။] သင်္ချီ - ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဝစ္ဆတိ- ရောက်၏၊ တတ္ထ - ထို ဓမ္မဝိနယ ၂ ပါးတို့တွင်၊ ဝိနယပိဋကံ-ဝိနည်း ပိဋကသည်၊ ဝိနယော-ဝိနယ မည်၏၊ အဝသေသံ-ဝိနည်းပိဋကမှကြွင်းသော ဗုဒ္ဓဝစနံ - သည်၊ ဓမ္မော - ဓမ္မ မည်၏၊ [ဓမ္မဝိနယအမည် ရခြင်း၏သာဓကကို ပြလိုသောကြောင့် “တေနောဝါဟ” စသည်ကို မိန့်။] တေနောဝ-ထို့ကြောင့်ပင်၊ (ထိုသို့ ဝိနယပိဋက၏ ဝိနယ မည်သည်၏အဖြစ် , ကြွင်းသော ဗုဒ္ဓဝစနံ၏ ဓမ္မ မည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊) ယန္ဓုန မယံ၊ ပေ၊ သံဂါယာမာတိ-ယန္ဓုန၊ ပေ၊ ယာမ ဟူ၍၎င်း၊ အဟံ ဥပါလိံ၊ ပေ၊ ပုစ္ဆေယျန္တိစ - အဟံ၊ ပေ၊ ယံ ဟူ၍၎င်း၊ (အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ-သည်၊) အ-ဟ-မိန့်တော်မူပြီ၊ ဧဝံ-လျှင်၊ (သဗ္ဗ မိ-သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊) ဓမ္မဝိနယဝသေန-ဖြင့်၊ ဒုဝိဓံ- ၏။ [ရှေ့ဝါကျ သည် သာဓု၊ တေနောဝါကျကား သာဓက၊ ဓမ္မဝိနယတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ပြထားပြီ၊ ထို၌ ဝိနယသဒ္ဓသန္ဓိဓာနောကို “ဝိနယ သဒ္ဓ သန္ဓိဓာန- ဝိနယသဒ္ဓါ၏ အနီး၌” ဟု ပြင်၍ ပယုတ္တော၌ စပ်ပါ။]

ကထံ- လျှင်၊ (သဗ္ဗမိ - သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ - သည်၊) ပဌမ မဇ္ဈိမ ပစ္စိမ ဝသေန-အားဖြင့်၊ တိဝိဓံ- သုံးပါး အပြားရှိသည်၊ ဟိ- အဖြေကိုဆိုဥျားအံ၊ (တနည်း)၊ ဟိ- ချွဲ၊ သဗ္ဗမေဝ- သော၊ ဣဒံ - ဤ ဘုရားစကားတော်သည်၊ ပဌမ ဗုဒ္ဓဝစနံ - ပဌမ ဗုဒ္ဓဝစနံ၎င်း၊ မဇ္ဈိမ ဗုဒ္ဓဝစနံ - ၎င်း၊ ပစ္စိမဗုဒ္ဓဝစနံ - ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တိပုဘေဒံ-သုံးပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တတ္ထ-ထို သုံးပါး တို့တွင်၊ အနေကဇာတိ သံသာရံ၊ ပေ၊ တဏှာနံ ဓယမဇ္ဈဂါတိ - အနေက၊ ပေ၊ ဓယမဇ္ဈဂါဟူသော၊ ဣဒံ-ဤစကားတော်သည်၊ ပဌမဗုဒ္ဓဝစနံ-ပဌမ ဗုဒ္ဓဝစနံ မည်၏၊ ဝါ-ရှေးဥျားစွာသော ဘုရားစကားတော် မည်၏။

ဂါထာနက်။ ။(ယသွာ-အကြွေကြောင့်၊) ဇာတိ-ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းသည်၊ (ဇရာ ဗျာဓိ မရဏမိဿတာယ-အို နာ သေရေး၊ ဒုက္ခဘေးတို့နှင့်၊ ရောထွေး၍ နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ပုနပ္ပုနံ - ထပ်ကာ ထပ်ကာ၊ (ဥပဂန္တု-ကပ်ရောက်ရခြင်းငှါ၊) ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲလှချေ၏၊ (တသ္မာစ-ထို့ကြောင့် ၎င်း၊ တသ္မိ-ထို တဏှာယောကျာ်း၊ လက်သွားကို၊ အဒိဓဋ္ဌ-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် မတွေ့မြင်အပ်သေးသည်ရှိသော်၊ သာ ဇာတိ - ထိုဇာတိသည်၊ နနိဝတ္တတိ- ဆုတ်နစ်မည် မဟုတ်၊ တသ္မာစ-ထို့ကြောင့် ၎င်း၊) ဂဟကာရံ - ခန္ဓာအိမ်ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်စီမံတတ်သော တဏှာယောကျာ်း လက်သွားကို၊ ဂဝေသန္ဓော-မရမနေ ရှာဖွေသော(အဟံ-သည်၊) အနိဗ္ဗိသံ-တဏှာမြင်ရန်၊ သဗ္ဗင်ဉာဏ်ကို၊ ကေန်ပိုင်ပိုင်၊ မရနိုင်သေးသည်၊(ဟုတ္တာ-၍၊ ဝါ- ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ တွေ့ကံကလံ- ဤမျှလောက်သော လေးအသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကလပတ်လုံး၊) အနေကဇာတိသံသာရံ-အသိန်းမက ဘဝများစွာ သံသရာစက်ဝိုင်းကို၊ သန္ဓာဝိသံ-ဆုံဝယ်တပ်နွား၊ ရဟတ်ချားသို့၊ ပြေးသွားကျင်လည်ခဲ့ရလေပြီ။

ဂဟကာရက-ခန္ဓာအိမ်ကို အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် စီမံတတ်သော တဏှာယောကျာ်း၊ ဟဲ့...လက်သွား၊ (ဒါနိ-သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရပြီးရာ ယခုအခါ၌၊ တွံသင်သည်၊ ဝါ-ကို၊) ဒိဋ္ဌော- ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်ပြီးသည်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ ပုန - တဖန်၊ ဂေဟံ - ခန္ဓာအိမ်ကို၊ န ကာဟသိ - ပြုလုပ်ရတော့မည် မဟုတ်၊ တေ - ၏၊ သဗ္ဗာ - ကြွင်းမဲ့ဥသ္မံ၊ အလုံးစုံကုန်သော၊ ဖါသုကာ - ကိလေသာ အခြင်ရနယ်တို့ကို၊ ဘဂ္ဂါ - မှုန့်မှုန့်ညက်ညက် ချိုးဖျက်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဂဟကူဒံ - ခန္ဓာအိမ်၏ အဝိဇ္ဇာအထွဋ်ကို၊ ဝိသင်္ခတံ - ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ၊ စိတ္တံ- ငါ၏စိတ်သည်၊ ဝိသင်္ခါရဂတံ - သင်္ခါရကင်းမြဲ၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံသို့၊ အာရုံပြုသော အားဖြင့် ရောက်ပြီ၊ (အဟဉ္စ - သည်လည်း၊) တဏှာနံ - အသင် တဏှာတို့၏၊ ခယံ - ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ အဇ္ဈဂါ- ရပြီ၊ (တနည်း)၊ ဝိသင်္ခါရဂတံ-သင်္ခါရကင်းမြဲ၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံသို့၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်သော၊ စိတ္တံ-သည်၊ တဏှာနံ-တို့၏၊ ခယံ-ကို၊ အဇ္ဈဂါ-ပြီ။

ကေစိ - အချို့သော ခန္ဓကဘာဏက ထေရ်တို့သည်၊ ယဒါဟဝေ ပါတု ဘဝန္တိ ဓမ္မာတိ - ဓမ္မာ အစရှိသော၊ ခန္ဓကေ - မဟာဝဂ္ဂ ခန္ဓက၌၊ ဝါ- မဟာဝဂ္ဂ ခန္ဓကတည်းက၊ [ဥဒါနဂါထံ၌ အပေါင်းအာဓာရ + အစိတ် အာဓေယံစပ်၊

x x x x x x x

ယဒါပေ၊ဓမ္မာတိ။ ။ယဒါပေ၊ဓမ္မာတိ ဧတ္ထ နိဒဿနတ္ထော အာဒျတ္ထောစ ဣတိ သဒ္ဓေါ လုတ္တနိဒ္ဓိဋ္ဌော၊ နိဒဿနေန ဟိ မရိယာဒဝစနေနစဝိနာ ပဒတ္ထဝိပလ္လာသကာရိ နာဝ အတ္ထော ပရိပုဏ္ဏော န ဟောတိ၊ (နိဒဿန ဣတိသဒ္ဓါနှင့် ၎င်း၊ အာဒိအတွက် မရိယာဒ အနက်ကိုဟောသော ဣတိသဒ္ဓါနှင့် ၎င်း ကင်း၍ ပဒတ္ထဝိပလ္လာသ ကို ပြုလေ့

ရူက္ခေ+သခါကဲ့သို့တည်း။]ဥဒါနဂါထံ-ဥဒါန်းဂါထာကို၊ (ပဌမဗုဒ္ဓံ ၀စနန္တိ-ဟူ၍၊) ၀ဒန္တိ- ဆိုကြကုန်၏။ ပန - ထိုသို့ ဆိုကြပါသော်လည်း၊ သော - ဤ ယဒါဟဝေ ပါတုဘဝန္တိ ဓမ္မာ အစရှိသောဂါထာကို၊ [ဝေဒိတဗ္ဗာ ဌစပ်။] ပါဠိ ပဒဒိဝသေ-ဥပုသ် အသွက်တရက်နေ၌၊ (ကဆုန်လပြည့်ကျော်တရက်နေ၌၊) သဗ္ဗညုဘာဝပုတ္တဿ-သဗ္ဗညုအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူပြီးသည်ဖြစ်၍၊ သောမန သမယညာဏေန-သောမနဿနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ ဝါ-သောမန သာသည် သဟဇာတာဒိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုအပ်သောဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ ပစ္စယာ ကာရံ-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ-ဆင်ခြင်တော်မူစဉ်၊ ဥပ္ပန္နာ-ဖြစ်သော၊ ဥဒါနဂါထာတံ- ဥဒါန်းဂါထာဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏။

ပန- အဘို့တပါးကား၊ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ - ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခါနီးအခါ ၌၊ ဟန္တ ဒါနိ ဘိက္ခဝေ အာမန္တယာမိ ဝေါ, ဝယဓမ္မာ သင်္ခါရာ, အပ္ပမာဒေန သမ္ပါဒေထာတိ- ဟန္တ ဒါနိ ၊ပေ၊ ဒေထဟူသော၊ ယံ- အကြင်စကားတော်ကို၊ အဘာသိ-ဟောတော်မူပြီ၊ ဣဒံ-ဤစကားတော်သည်၊ ပစ္စိမဗုဒ္ဓဝစနံ-မည်၏။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဟန္တ- တိုက်တွန်းတော်မူ၏၊ ဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ ဝေါ- သင်တို့ ကို၊ အာမန္တယာမိ-သတိပေး နှိုးဆော် သိစေတော်မူ၏၊(ကိံ-နည်း၊ ယသ္မာ- ကြောင့်၊) သင်္ခါရာ- ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့သည်၊ ဝယဓမ္မာ- ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိ ကုန်၏၊ (တသ္မာ- ကြောင့်၊ တုမှေ-တို့သည်၊) အပ္ပမာဒေန-ပမာဒ၏ဆန့်ကျင် ဘက်ဖြစ်သော သမ္မာပဋိပတ် အကျင့်မြတ်ဖြင့်၊ (တိဝိဓသိက္ခံ- သီလ သမာဓိ ပညာ, ၃ ဖြာသော သိက္ခာကို၊) သမ္ပါဒေထ- ပြီးစီးစေကြကုန်လော့၊ ဣတံ- ဤသို့၊ အာမန္တယာမိ-၏။]ဥဒါနံ-ပဌမပစ္စိမဗုဒ္ဓဝစနံ ၂ပါးတို့၏၊ အန္တရေ- အလယ်၌၊ ယံ - အကြင် တရားစကားတော်ကို၊ ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဧတံ-ဤ တရားစကားတော်သည်၊ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနံနာမ-မည်၏၊ ဣတိဓံ-လျှင်၊ (သဗ္ဗမ္ပိ- သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ- သည်၊) ပဌမမဇ္ဈိမပစ္စိမဝသေန - အားဖြင့်၊ တိဝိဓံ-၏။ [အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဇီကော၌ ပြထားပြီ။]

x x x x x x x

ရှိသော ဣတိသဒ္ဓါ တပုဒ်တည်းဖြင့်သာ အနက် မပြည့်စုံ၊)- ဇီကာသစ်၊ ဆိုလိုရင်း ကား-“ဓမ္မာတိ”၌ ဣတိသဒ္ဓါသည် ပဒတ္တဝိပလ္လာသနိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထိုဣတိ တပုဒ် တည်းသာဆိုလျှင် “ ယဒါ ဟဝေ ပါတုဘဝန္တိ ဓမ္မာတိ - ယဒါ ဟဝေ ပါတုဘဝန္တိ ဓမ္မာ ”ဟူသော ဟု အနက်ပေး၍ အာတာပိနော စသောပုဒ်များကို မပြနိုင်၊ နိဒဿန ဣတိသဒ္ဓါဖြင့်ကား တိုက်ရိုက်မပါသော အာတာပိနောစသောပုဒ်များကိုလည်း နိဒဿေ တဗ္ဗအဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြနိုင်၏၊ နိဒဿနအနက်ဟော ဣတိသဒ္ဓါကိုမယူဘဲ အာချုတ္တအနက် ဟော ဣတိသဒ္ဓါကို ယူလျှင်လည်း အာတာပိနော စသောပုဒ်များကို အာဒိဝန္တအဖြစ် ဖြင့် ယူနိုင်၏၊ ထိုသို့ ယူနိုင်ဘို့ရာ “ နိဒဿနတ္ထ သို့မဟုတ် အာချုတ္တ ဣတိသဒ္ဓါ တပုဒ် အကြေကြံပါ ”ဟု ဆိုလိုသည်။

ကထံ- လျှင်၊ (သဗ္ဗမ္မိ တေံ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊) ပိဋကဝသေန-ဖြင့်၊ တိဝိဓံ-နည်း၊ စ-ဆက်၊ (တနည်း) စ- အဖြေကား၊ သဗ္ဗမ္မိ-သော၊ တေံ-ဤ ဘုရားစကားတော်သည်၊ ဝိနယပိဋကံ-ကဏ္ဍ၊ သုတ္တန္တပိဋကံ-ကဏ္ဍ၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ- ကဏ္ဍ၊ ဣတိ-သို့၊ တိပုဗ္ဗေဒမေဝ-သုံးပါးအပြားရှိသည်ပင်၊ ဟောတိ-၏၊ [ဗုဒ္ဓဝစနံ ကဲ့သို့ ပိဋကသည်လည်း သုံးပါးပြားသည်ပင်-ဟူလို၊ ဤဝေမျိုးကို သိဒ္ဓိဋ္ဌာနာ ဝဓာရဏာ ဟုချည်း မှတ်ပါ။] တတ္ထ-ထို သုံးပါးတို့တွင်၊ ပဌမသံဂီတိယံ- ပဌမ သံဂီယနာတင်ရာအခါ၌၊ သံဂီတဉ္စ-သံဂီယနာတင်အပ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ အသံဂီတဉ္စ- သံဂီယနာ မတင်အပ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ သဗ္ဗမ္မိ - အလုံးစုံကို လည်း၊ [အသံဂီတဉ္စ-သံဂီတိက္ခန္ဓက(စူဠဝဂ္ဂ၌ပါသော သံဂီတိက္ခန္ဓက)ကထာ ဝတ္ထုပုဂ္ဂလကရဏာဒိ။] သမောဓာနေတွာ-ပေါင်း၍၊ [ဝိနယပိဋကံနာမ ၌စပ်၊] ဥဘယ-နိ - ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီအားဖြင့် နှစ်ပါးကုန်သော၊ ပါတိမောက္ခာနိ- တို့၎င်း၊ ဒွေ- ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီအားဖြင့် နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဝိဘင်္ဂါနိ-ပါတိမေဝံ ကို အကျယ်ဝေဘန်ရာ ပဒဘာဇနီတို့၎င်း၊ ဒွါဝိသတိ - နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါးသော၊ ခန္ဓကာ - မဟာဝဂ္ဂ စူဠဝဂ္ဂခန္ဓကတို့၎င်း၊ သောဠသ - တဆယ့်ခြောက်ပါးကုန် သော၊ ပရိဝါရာ-ပရိဝါတို့၎င်း၊ (တနည်း) သောဠသပရိဝါရာ-တဆယ့်ခြောက် ပါရတို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ပရိဝါရ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣဒံ-ဤ ဘုရားစကား တော်သည်၊ (တနည်း) ဣတိ ဣဒံ - ဤ ဘုရားစကားတော်သည်၊ ဝိနယပိဋကံ နာမ-ဝိနည်းပိဋကမည်၏။

ဗြဟ္မဇာလာဒိစတုတ္ထိံ သသုတ္တသင်္ဂဟော - ဗြဟ္မဇာလာသုတ် အစရှိသော သုံးဆယ့်လေးသုတ်တို့ကို သိမ်းယူရာသိမ်းယူကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ-ဗြဟ္မဇာလာ သုတ် အစရှိသော သုံးဆယ့်လေးသုတ်တို့ကို သိမ်းယူရေတွက်ရခြင်း ရှိသော၊ ဒီဃနိကာယော-ဒီဃနိကာယ်၎င်း၊ မူလပရိယာယသုတ္တာဒိ ဒိယမုသတဒ္ဓိသုတ္တ သင်္ဂဟော - မူလပရိယာယသုတ် အစရှိသော တရားငါးဆယ့်နှစ်သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရာသိမ်းယူကြောင်း ဖြစ်သော၊ ဝါ- မူလပရိယာယသုတ် အစရှိသော တရားငါးဆယ့်နှစ်သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရေတွက်ရခြင်းရှိသော၊ [ဒိယမုသတ-အခွဲ အားဖြင့် နှစ်ရာ၊ ဝါ-တရားငါးဆယ်၊] မဇ္ဈိမနိကာယော- ကာယ်၎င်း၊ ဩယ တရဏသုတ္တာဒိသုတ္တသုတ္တသဟဿသုတ္တသတဒ္ဓါသဋ္ဌိသုတ္တသင်္ဂဟော - ဩယ တရဏသုတ် အစရှိသော ခုနစ်ထောင် ခုနစ်ရာ ခြောက်ဆယ့်နှစ်သုတ် တို့ကို

x x x x x x x

ဣတိ ဣဒံ။ ။ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသောဗုဒ္ဓဝစနံကို ညွှန်ပြ၍ ဣဒံသဒ္ဓါဖြင့် ထိုဗုဒ္ဓဝစနံကို ပြန်၍ သုံးသပ်သည်၊ တနည်း- ဣတိသဒ္ဓါသည် ဣဒံအနက်ကို ဟော၏၊ တိုက်ရိုက်ပါသော ဣဒံသဒ္ဓါကား ဝစနံသိလိဋ္ဌတာမတ္တတည်း၊ တနည်း- ဣတိ ဣဒံ နှစ်ပုဒ်သည် ဣဒံ အနက်ကိုဟောသော ပရိယာယ်ပုဒ် နှစ်ပါးတည်း၊ “ဣဒါနေတရဟိ ဝိဇ္ဇတိ”၌ “ဣဒါနိ=ဧတရဟိ”ဟု ပရိယာယ်ပြသကဲ့သို့တည်း၊-ဋီကာသစ်။

သိမ်းယူရာ သိမ်းယူကြောင်း ဖြစ်သော၊ ဝါ- ဩဃတရဏသုတ် အစရှိသော ခုနစ်ထောင်ခုနစ်ရာ ခြောက်ဆယ့်နှစ်သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရေတွက်ရခြင်းရှိသော၊ သံယုတ္တနိကာယော-ကာယ်၎င်း၊ စိတ္တပရိယာဒါန သုတ္တာဒိ နဝသုတ္တသဟဿ ပဉ္စသတ သတ္တ ပညာသ သုတ္တသင်္ဂဟော - စိတ္တပရိယာဒါနသုတ် အစရှိသော ကိုးထောင် ငါးရာ ငါးဆယ့်ခုနစ်သုတ် တို့ကို သိမ်းယူရာ သိမ်းယူကြောင်းဖြစ် သော၊ ဝါ- စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်အစရှိသော ကိုးထောင့် ငါးရာ ငါးဆယ့်ခုနစ် သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရေတွက်ရခြင်းရှိသော၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယော- ကာယ်၎င်း၊ ခုဒ္ဒကပါဌ ဓမ္မပဒ၊ ပေ၊ စရိယာပိဋကဝသေန- ခုဒ္ဒကပါဌ, ဓမ္မပဒ, ဣတိဝုတ်, သုတ္တနိပါတ်, ဝိမာနဝတ္ထု, ပေတဝတ္ထု, ထေရဂါထာ, ထေရီဂါထာ, ဇာတ်, နိဒ္ဒေသ, ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်, အပဒါန, ဗုဒ္ဓဝင်, စရိယာပိဋကတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပန္နရသပ္ပဘေဒေါ- တဆယ့်ငါးပါး အပြားရှိသော၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော - ကာယ် ၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဣဒံ- ဤဘုရားစကားတော်သည်၊ (တနည်း) ဣတိ ဣဒံ- ဤဘုရားစကားတော်သည်၊ သုတ္တန္တပိဋကံနာမ - မည်၏၊ ဓမ္မသင်္ဂဟော - ဓမ္မ သင်္ဂဟီ၎င်း၊ ဝိဘင်္ဂေါ- ဝိဘင်း၎င်း၊ ဓာတုကထာ - ၎င်း၊ ပေ၊ ပဋ္ဌာနံ-ပဋ္ဌာန်း ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣဒံ- ဤဘုရားစကားတော်သည်၊ အဘိဓမ္မပိဋကံနာမ- အဘိဓမ္မပိဋက မည်၏။

[ပိဋက သုံးသွယ်ကို ပြုပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ နိကာယ် အပြားကို ပြသင့် သော်လည်း ပြအပ်ပြီးသော ဝိနယသဒ္ဓါ, သုတ္တသဒ္ဓါ, အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ, ပိဋက သဒ္ဓါတို့၏ ဝစနတ္ထ(သဒ္ဓါနက်)ကို ပြလိုသောကြောင့် “တတ္ထ” စသည်ကို မိန့်၊] တတ္ထ-ထို သုံးသွယ်သော ပိဋကတို့တွင်၊ [အယံ ဝိနယော, ဣတရံ, ဣတရောတို့ ၌ စပ်ပါ၊] (ဣမဿ ဝိနယဿ- ဤဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၏၊) ဝိဝိဓ ဝိသေသနယတ္တာ - အထူးထူးအပြားပြား များသောနည်း, ထူးသောနည်းရှိ သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ကာယဝါစာနံ- ကိုယ်နှုတ်တို့ကို၊ ဝိနယနတောစေဝ- ဆုံးမတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝိနယတ္ထဝိဒူဟိ-ဝိနယသဒ္ဓါ၏အနက်ကို သိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်၊ အယံ ဝိနယော-ဤ ဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော် မြတ်ကို၊ ဝိနယောတိ-ဝိနယမည်၏ ဟူ၍၊ အက္ခာတော-ဆိုအပ်ပြီ။

ဟိ-ချွ၊ (တနည်း)၊ ဟိ(ယသ္မာ)-အကြွင့်ကြောင့်၊ [နောက်၌ တသ္မာရှိသော ကြောင့် ဟိကို ဟေတုဇောတကလည်း ကြိုသည်။] ဧတ္ထ- ဤ ဝိနည်း ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ ဝိဝိဓာ- အထူးထူး အပြားပြား များကုန်သော၊ ပဉ္စဝိပပါတိ မောက္ခုဒ္ဒေသ ပါရာဇိကာဒိ သတ္တအာပတ္တိက္ခန္ဓ မာတိကာ ဝိဘင်္ဂါဒိပ္ပဘေဒေါ- ငါးပါး အပြားရှိသော ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ, ပါရာဇိကအစရှိသော ခုနစ်ပါး သော အာပတ် အစု, မာတိကာ ဝိဘင်းအစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ နယာ- နည်းတို့သည်၊ (သန္တိ - ရှိကုန်၏၊) တသ္မာ ဝိဝိဓနယတ္တာ- ထိုသို့ အထူးထူး

အပြားပြား များသောနည်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ [ပါရာဇိကဏ်၌ “နည်းရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်” ဟု အပေးမှား၏၊ နည်းရှိသောအရာကား ဝိနည်းတပီးတည်းဖြစ်၍ “နည်းရှိကုန်” ဟု မပေးရ။] စ-အဘို့ တပီးကား၊ (ဝိဝိဓနယတ္တာဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရမှတပီး ဝိသေသနယတ္တာဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား၊) ဣတ္ထိ-ဤဝိနည်းပိဋကတ်ပါဠိတော်မြတ်၌၊ ဝိသေသဘူတာ-ထူးကုန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒဠိကမ္မသိထိလကရဏပုယောဇနာ - မူလပညတ်ကို ခိုင်မြဲအောင် ပြုခြင်း၊ လျော့အောင် ပြုခြင်း၊ အကျိုးရှိကုန်သော၊ အနုပညတ္တိနယာ - အနုပညတ်နည်းတို့သည်၊ (သန္တိ)၊ တဿ ဝိသေသနယတ္တာ-ထိုသို့ ထူးသောနည်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။

စ- အဘို့တပီးကား၊ (ဝိသေသနယတ္တာ ဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပ ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရမှတပီး ဝိနယနတော စေဓ ကာယဝါစာနံ ဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပ ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ် ဝိတ္ထာရကား၊) ကာယိကဝါစာသိက အဇ္ဈာစာရနိသေဓနတော - ကိုယ်၌ ဖြစ်သော လွန်ကျူးမှု နှုတ်၌ ဖြစ်သော လွန်ကျူးမှုကို တားမြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဘာဝပုဓာန၊ ဘာဝလောပ၊) [“ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စောင့်စည်းအပ်သော အပိုင်းအခြားကို လွှမ်းမိုး၍ ကျင့်ခြင်း၊ ဝစီဒွါရ၌ ဖြစ်သော စောင့်စည်းအပ်သော အပိုင်းအခြားကို လွှမ်းမိုး၍ ကျင့်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ” ဟုလည်း ပေးပါ။] သေ(သော)-ဤဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်သည်၊ ကာယ-ကိုယ်ကို၎င်း၊ ဝါစဉ္စ-နှုတ်ကို၎င်း၊ ဝိနေတိ-ကန့်မြစ် ဆုံးမတတ်၏၊ ကာယဝါစာနံ-ကိုယ်နှုတ်တို့ကို၊ တဿ ဝိနယနတောစ - ထိုသို့ ကန့်မြစ် ဆုံးမတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝိနယောတိ- ဝိနယမည်၏ ဟူ၍၊ အက္ခာတော - ဆိုအပ်ပြီ၊ တေန-ထိုဝိဝိဓနယတ္တာအစရှိသော ဟိတ်သုံးရပ်ဖြင့်၊ တေဿ-ဤဝိနယသဒ္ဓါ၏၊ ဝစနတ္ထကောသလတ္ထံ - ဝိပြုတ်ဝစနတ်၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ ဝိဝိဓ ဝိသေသနယတ္တာ ၊ ပေ၊ အက္ခာတောတိ- ဟူသော၊ ဧတံ (ဝါထာဝစနံ)-ဤဝါထာစကားကို၊ (မယာ၊) ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ။)

x x x x x x x

တေန၊ ပေ၊ ဝုတ္တံ ။ ။ တေနာတိ ဝိဝိဓနယတ္တာဒိဟေတုနာ ကရဏဘူတေနာတိ ဝဒန္တိ၊ -ဋီကာသစ်၊ ဤဋီကာသစ် အဖွင့်အတိုင်း နိဿယ၊ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ အဓိပ္ပာယ်တို့၌ ပြထားပြီ၊...အပိစ ဝိဝိဓာဟိတိ အာဒိဝါကျဿ ယထာဝုတ္တဿ ဂုဏံ ဒဿန္တော တေနာတိအာဒိမာဟာတိဝိ သမ္ပန္နံ ဝဒန္တိ၊ ဧဝံ သတိ တေနာတိ ဝိဝိဓနယတ္တာဒိနာ ဟေတုဘူတေနာတိ အတ္ထော၊ ဤအလို လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျဟု ဆိုလိုသည်၊ “တေန-ထိုဝိဝိဓနယတ္တာ အစရှိသော အကြောင်းကြောင့် ၊ ပေ၊ ဧတံ (ဝါထာဝစနံ) - ကို၊ (မယာ)၊ ဝုတ္တံ-ပြီ ” ဟု အနက်ပေးပါ။

ပန-ကား၊ (ဝိနယသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကား၊) ဣတရံ - ဝိနည်းပိဋကတ်မှ တပါးသော သုတ္တန် ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကို၊ [အက္ခရာတံ၌စပ်။] (ဣတရဿ - ဝိနည်းပိဋကတ်မှတပါးသော သုတ္တန်ပိဋကတ်၊) အတ္ထာနံ-စီးပွားတို့၏၊ [သုဝုတ္တတော ၌စပ်။] ဝါ-တို့ကို၊ [သုစနတော စသည်၌ စပ်။] သုစနတော-ထင်ရှား ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ [ဘာဝပ္ပဓာန ဘာဝလောပ၊] သုဝုတ္တတော-ကောင်းစွာ ဟောအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သဝနတော-သီးတတ် ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အထ- ထိုမြို့၊ သုဒနတော-သွန်ချတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သုတ္တာဏာ- ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သုတ္တသဘာဝတောစ-တမျဉ်း ကြီး ပန်းသီချည်နှင့် တူသော အဘို့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝါ- တမျဉ်း ကြီး ပန်းသီချည်နှင့် သဘောတူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ (သုတ္တတ္ထဝိဒူဟိ- သုတ္တသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို သိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်၊) သုတ္တန္တိ-သုတ္တမည်၏ ဟူ၍၊ အက္ခရာတံ-ပြီ။

ဟိ-ချ၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ တံ-ထိုသုတ္တန်ပိဋကတ်ပါဠိတော် မြတ်သည်၊ အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိဘေဒေ - အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ အစရှိသော အပြားရှိ ကုန်သော၊ အတ္ထေ-စီးပွားတို့ကို၊ ဝါ-စီးပွား၊ အနက်တို့ကို၊ သုစေတိ-ထင်ရှား ပြတတ်၏၊ (အတ္ထာနံ- တို့ကို၊ ဝါ- တို့ကို၊ တသ္မာသုစနတော-ထိုသို့ ထင်ရှား ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) စ-ကား၊ (သုစနတောဟူသော အကျဉ်း သင်္ခေပ ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္တာရမှတပါး သုဝုတ္တတော ဟူသော အကျဉ်း သင်္ခေပ၏ အကျယ်ဝိတ္တာရကား၊) ဣတ္ထ - ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ (အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိဘေဒါ- ကုန်သော၊) အတ္ထာ-တို့ကို၊ ဝါ-တို့ကို၊ သုဝုတ္တာ- ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ - သိအပ် သနည်း၊) ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုလောမေန- ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယအား လျော်သောအားဖြင့်၊ ဝုတ္တတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဝိညာ ယတိ-သိအပ်၏၊ အတ္ထာနံ-တို့၏၊ ဝါ- တို့၏၊ တသ္မာ သုဝုတ္တတော - ထိုသို့ ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) [“ကသ္မာ ဣတ္ထ(အတ္တတ္ထ

x x x x x x x

အထဝါ။ ။အထဝါ ဝုတ္တဝစနမေဝ သန္ဓာယ ပေါရာဏေဟိ အယံဂါထာ ဝုတ္တာ တိ သံသန္ဓေတုံ (နှီးနှောပြခြင်းငှါ၊) တေနာတိ အာဒိ ဝုတ္တန္တိပိ ဝဒန္တိ၊ ဒုတိယနယေဝိယ တေနာတိပဒဿ အတ္ထော၊ ဤနည်းအလို “ဝိဝိဓာဟိ” စသော ရှေ့အကျယ်နှင့် ဤဂါထာ အကျဉ်းကို နှီးနှော၍ပြသော ဝါကျာရမ္ဘ ဝါကျဟု ဆိုလိုသည်၊ “တေန-ထိုဝိဝိဓနယတ္တာ အစရှိသော ဟိတ်သုံးရပ်ကြောင့်၊ ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ၊ ပေ၊ အက္ခရာတောတိ-ဟူသော၊ ဧတံ (ဂါထာဝစနံ)-ကို၊ (ပေါရာဏေဟိ - ရှေးဆရာတို့သည်၊) ဝုတ္တံ - ပြီ။” ဟု အနက်ပေးပါ။

ပရတ္တာဒိဘောဒါ)အတ္တာ သုဝုတ္တာ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊ ဝေနေယျဇ္ဈာ သယာနုလောမေန ဝုတ္တတ္တာ ဣတ္ထ(အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိဘောဒါ)အတ္တာ သုဝုတ္တာ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ” ဟု ဤသို့ အကျယ်လည်း ပေးနိုင်သည်။] စ-ကား၊ (သုဝုတ္တ တော ဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္တာရမှ တပါး သဝန တော၊ ပေ၊ ကား၊) သသံ-ကောက်သည်၊ ဖလံ-အသီးကို၊ သဝတိ ဣဝ-သီးတတ် သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊) ဧတံ-ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်သည်၊ (အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိဘောဒေ-နုသော၊) အတ္ထေ-တို့ကို၊ ဝါ-တို့ကို၊ သဝတိ - သီးတတ်၏၊ ပသဝတိ-ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (အတ္တာနံ-တို့ကို၊ ဝါ-တို့ကို၊ တသ္မာ သဝန တော-ထိုသို့ သီးတတ် ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။

စ- ကား၊ (သဝနတောဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ် ဝိတ္တာရမှတပါး သူဒနတောဟူသော၊ ပေ၊ ကား၊) ဧတံ-ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိ တော်မြတ်သည်၊ (အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိဘောဒေ-ကုန်သော၊ အတ္ထေ- တို့ကို၊ ဝါ- တို့ကို၊ သူဒတိ-သွန်ချတတ်၏၊ (ကိမိဝ-အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) [အခြေကို မသိ သေးဘဲ သာမညအနေ ဖြစ်၍ နပုလ္လိင်ဖြင့်မေးသည်] ဓေန-နွားမသည်၊ ဒီရံ- နို့ ရည်ကို၊ သူဒတိဝိယ-သွန်ချသကဲ့သို့တည်း၊ ပဉ္စရတိ-သွန်ချတတ်၏၊ ဣတိ- ဤအနက်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံ- သည်၊ ဝါ- သည်၊ ဟောတိ၊ (အတ္တာနံ-တို့ကို၊ ဝါ-တို့ကို၊ တသ္မာ သူဒနတော- ထိုသို့ သွန်ချတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) စ-ကား၊ (သူဒနတောဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္တာရမှ တပါး သုတ္တာဏာဟူသော၊ ပေ၊ ကား၊) (ဧတံ - ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော် မြတ်သည်၊) [ရှေ့ဝါကျမှ လိုက်သည်၊] သုဠု-ကောင်းစွာ၊ (အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိ ဘောဒေ - ကုန်သော၊) နေ - ထိုစီးပွားတို့ကို၊ ဝါ - ထိုစီးပွား၊ အနက်တို့ကို၊ တာယတိ - စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ရက္ခတိ- စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (အတ္တာနံ- တို့ကို၊ ဝါ-တို့ကို၊ တသ္မာ သုတ္တာဏာ-ထိုသို့ ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။)

စ - ကား၊ (သုတ္တာဏာဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ် ဝိတ္တာရမှတပါး သုတ္တသဘာဝတောဟူသော၊ ပေ၊ ကား၊) ဧတံ - ဤ သုတ္တန် ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်သည်၊ သုတ္တသဘာဝံ - တမျဉ်းကြီး၊ ပန်းသီချည်နှင့် တူသောအဖို့ ရှိ၏၊ ဝါ-တမျဉ်းကြီး၊ ပန်းသီချည်နှင့်သဘောတူ၏၊ ဟိ-ချ၊ တစ္ဆ ကာနံ-လက်သွားတို့၏၊ သုတ္တံ - တမျဉ်းကြီးသည်၊ [တိုင်းတာကြောင်းမျဉ်းကြီး ဖြစ်၍ “ တာမျဉ်းကြီး ” ဟု ဆိုလိုသည်။] ပမာဏံ - လိုရင်း ပမာဏသည်၊ ဟောတိယထာ- ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ ဧတေဗ္ဗိ-ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိ တော်မြတ်သည်လည်း၊ ဝိညာနံ- တရားဆုံးဖြတ်သော ပညာရှိတို့၏၊ (ပမာဏံ-

လိုရင်းပမာဏသည်၊ ဟောတိ။) စ- တမျဉ်းကြီးနှင့် တူပုံသာ မကသေး၊ သုတ္တ
 န-ချည်ဖြင့်၊ သင်္ဂဟိတာနိ-သိမ်းယူအပ်ကုန်သော၊ ဝါ-သီကုံးအပ်ကုန်သော၊
 ပုပ္ဖါနိ-တို့ကို၊ (ဝါတေန-လေသည်၊) န ဝိကိရိယန္တိယထာ- အရပ်တပါးသို့
 ရောက်သွားအောင် ဖရိဖရဲ မဖြန့်ကြဲအပ် မဖြန့်ကြဲနိုင်ကုန်သကဲ့သို့၊ န ဝိဒ္ဓံသိ
 ယန္တိယထာ - မဖျက်ဆီးအပ် မဖျက်ဆီးနိုင်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝံ - ဤအတူ၊
 ဧတေန-ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ဖြင့်၊ သင်္ဂဟိတာ-သိမ်းယူအပ်ကုန်
 သော၊ (အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိဘေဒါ-ကုန်သော၊) အတ္တာ-တို့ကို၊ ဝါ-တို့ကို၊ (မိစ္ဆာ
 ဝါဒေန-မိစ္ဆာဝါဒသည်၊) န ဝိကိရိယန္တိ- ဖရိဖရဲ မကြဲအပ် မကြဲနိုင်ကုန်၊ န
 ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ-မဖျက်ဆီးအပ် မဖျက်ဆီးနိုင်ကုန်၊ (တသ္မာ သုတ္တသဘာဝတောစ-
 ထိုသို့ တမျဉ်းကြီး ပန်းသီချည်နှင့် တူသောအဘို့ ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊
 ဝါ- ထိုသို့ တမျဉ်းကြီး ပန်းသီချည်နှင့် သဘောတူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊
 သုတ္တတ္ထဝိဒ္ဓဟိ - တို့သည်၊ သုတ္တန္တိ- ဟူ၍၊ အက္ခာတံ- ပြီ၊) တေန-ထို အတ္တာနံ
 သုစနတောအစရှိသောဟိတ်ခြောက်ရပ်ဖြင့်၊ တေသ-ဤသုတ္တသဒ္ဓါ၏၊ ဝစနတ္ထ
 ကောသလ္လတ္ထံ-ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ်၌ ကျမ်းကျင်သူ ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာဉာဏ်အကျိုး
 ငှါ၊ အတ္တာနံ သုစနတော ၊ ပေ ၊ အက္ခာတန္တိ - ဟူသော၊ ဧတံ (ဂါထာဝစနံ)-
 ကို၊ (တနည်း)၊ ဧတံ (အတ္ထဝစနံ)-ဤအနက်ကိုပြုကြောင်းစကားကို၊ (မယာ-
 သည်၊) ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ)။

ပန-ကား၊ (သုတ္တသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကား၊)
 ဣတရော- သုတ္တန်ပိဋကတ်မှ တပါးသော အဘိဓမ္မပိဋကတ်ပါဠိတော်မြတ်ကို၊
 (အက္ခာတော ၌စပ်ပါ၊) ယံ (ယေန) - ကြောင့်၊ [ပါရာဇိကဏ်၌ “ယသ္မာ”
 ဟု စွဲခဲ့၏၊] ဣတ္ထ - ဤ အဘိဓမ္မပိဋကတ်ပါဠိတော်မြတ်၌၊ ဝုခိမန္တော-တိုးပွား
 ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာစ- တရားတို့ကို၎င်း၊ သလက္ခဏာ- အမှတ်အသားနှင့်
 တက္ခဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ- တို့ကို၎င်း၊ ပူဇိတာ- ပူဇော်ထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ
 စ-တို့ကို၎င်း၊ ပရိစ္ဆိန္တာ-ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ-တို့ကို၎င်း၊ အဓိကာ-
 လွန်ကဲကုန်သော၊ ဓမ္မာစ-တရားတို့ကို၎င်း၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊
 တေန-ထို ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝုခိမန္တအစရှိသော တရားတို့ကို ဟောတော်မူအပ်
 ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (အဘိဓမ္မတ္ထဝိဒ္ဓဟိ - အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏အနက်ကို သိကုန်
 သော ပညာရှိတို့သည်၊) အဘိဓမ္မောတိ-အဘိဓမ္မ မည်၏ဟူ၍၊ အက္ခာတော-
 ဆိုအပ်ပြီ။

အမှာ။ ။ “ယံ(ယေန) ဣတ္ထ ဝုခိမန္တော ဓမ္မာ ဝုတ္တာ၊ တေန အဘိဓမ္မောတိ
 အက္ခာတော” ဤသို့ စသည်ဖြင့် အသီးအသီး ဝါကျခွဲ၍လည်း အနက်ပေးနိုင်
 ပါသည်၊ ဣတ္ထ အဘိဓမ္မေ ဝုခိမန္တော ဓမ္မာ ယေန ဝုတ္တာ၊ တေန အဘိဓမ္မော
 နာမ အက္ခာတောတိ ပစ္စေကံ ယောဇောဗွံ၊-ဋီကာသင်။

ဟိ- ချေ၊ အယံ အဘိသဒ္ဒေါ - ဤ အဘိသဒ္ဒါသည်။ ဝါ- ကို၊ ဝုခိလက္ခဏာ ပူဇိတ ပရိစ္ဆိန္ဒာဓိကေသု-ဝုခိအနက်၊ လက္ခဏာအနက်၊ ပူဇိတအနက်၊ ပရိစ္ဆိန္ဒ အနက်၊ အဓိကအနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏။ ဝါ-တွေ့မြင်အပ်၏။ [ထိုထို ပါဠိတော်၌ “တွေ့မြင်အပ်၏” ဟူလို၊] တထာဟိ-ထိုစကား မှန်၏။ (တနည်း) တထာဟိ - ထိုစကားကို ချဲ့ဥပမာ၊ သေ (သော) - ဤ အဘိသဒ္ဒါသည်။ [အာ ဝတော ၌စ။] ဗာဠာ မေ (အာဝုသော) ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ၊ နော ပဋိက္ကမန္တိတိ အာဒိသု- ဗာဠာ၊ပေ၊နော ပဋိက္ကမန္တိ အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝုခိယံ - တိုးပွားခြင်းဟူသော အနက်၌၊ အာဝတော - လာ၏။ [အာဝုသော- ငါ့ရှင်၊ မေ-ငါ၏။ ဗာဠာ-ပြင်းပြကုန်သော၊ ဒုက္ခာ- ဆင်းရဲစေတတ်ကုန်သော၊ ဝေဒနာ-ဝေဒနာတို့သည်။ အဘိက္ကမန္တိ-တိုးပါကုန်၏။ နော ပဋိက္ကမန္တိ-မဆုတ် ပါကုန်၊ (ကဿပသံယုတ် စသည်၌ လာသည်။)] ယာတာရတ္ထိယော အဘိ ညာတာ အဘိလက္ခိတာတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ လက္ခဏေ - အမှတ်အသားဟူသော အနက်၌၊ အာဝတော - ၏။ [အဘိညာတာ - လ ထက်ဝက်စသော အမှတ်အသားဖြင့်သိအပ်ကုန်သော၊ ဝါ-ထင်ရှားကုန်သော၊ အဘိလက္ခိတာ - လ ထက်ဝက်စသော အမှတ်အသားဖြင့် မှတ်သားအပ်ကုန် သော၊ ယာ တာရတ္ထိယော- အကြင်ညဉ့်တို့သည်။ သန္တိ၊ (တာသုရတ္ထိသု-တို့၌၊ အဟံ-ငါ့ဘုရားသည်။ ဝိဟရာမိ - ၏။) (မူလပဏ္ဏာသ, ဘယဘောရဝသုတ်။)]

ရာဇာဘိရာဇာ မနုဇိန္ဒောတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ပူဇိတေ- ပူဇော်ထိုက်ဟူသော အနက်၌၊ အာဝတော-၏။ [မနုဇိန္ဒော-လူတို့ကို အစိုးရ သော၊ ရာဇာဘိရာဇာ - မင်းအပေါင်းတို့သည် ပူဇော်ထိုက်သော စကြာမင်း သည်။ (ဟုတွာ-၍၊ ရဇ္ဇိ- မင်းအဖြစ်ကို၊ ကာရေဟိ- ပြုစေပါလော၊) (မဇ္ဈိမ ပဏ္ဏာသသေလသုတ်။)] ပဋိဗလော ဝိနေတံ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေတိ အာဒိ သု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ပရိစ္ဆိန္ဒေ-ပိုင်းခြားအပ်ဟူသောအနက်၌၊ အာ ဝတော- ၏။ [အဘိဓမ္မေ -ပိုင်းခြား ကန့်သတ်အပ်သော ဓမ္မအရာ၌၎င်း၊ အဘိ ဝိနယ-ပိုင်းခြား ကန့်သတ်အပ်သော ဝိနည်းအရာ၌၎င်း၊ ဝိနေတံ-တပည့်တို့ကို သင်ကြားပို့ချ ဆုံးမခြင်းငှါ၊ ပဋိဗလော-စွမ်းနိုင်၏။(ဝိနည်း, မဟာဝဂ္ဂ-ပဗ္ဗဇ္ဇ ကုန္ဒက စသည်၌လာသော ပါဠိ။)] အညမညသင်္ကရ ဝိရဟိတေ - အချင်းချင်း ရောရှက်ခြင်းမှကင်းသော၊ ဓမ္မေစ - ဓမ္မအရာ၌၎င်း၊ ဝိနယေစ - ၌၎င်း၊ (ဝိနေ တံ - ငှါ၊ ပဋိဗလော - ၏။) ဣတိ - ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်။ ဝါ - ကို၊ ဝုတ္တိ ဟောတိ၊ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏနာတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အဓိ ကေ-အလွန်အကဲဟူသော အနက်၌၊ အာဝတော-၏။ [အဘိက္ကန္တေန-အလွန် နှစ်သက်အပ်သော၊ ဝဏ္ဏေန-အဆင်းဖြင့်၊ (ဝန္တတိ - ရှိခိုးလာသူကား၊ ကော- အဘယ်သူနည်း။)...ဝိမာနဝတ္ထု၌လာသော ပါဠိ။]

စ-ဆက်၊ (အတ္ထယုတ္တိကို ဆက်၍ပြုဥးအံ့၊) ဧတ္ထ-ဤ အဘိဓမ္မပိဋကတ် ပါဠိ တော်မြတ်၌၊ [ဝုတ္တာ ၌စပ်၊] ရူပပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ၊ မေတ္တာ သဟဂတေန စေတသာ ကေဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိတိ အာဒိနာ - အစရှိသော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ဝုနိမန္တောပိ - တိုးပွားခြင်းရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ - တရားတို့ကို၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ (တသွာ-ထိုသို့ ဝုနိမန္တတရားတို့ကို ဟောတော် မူအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) [“ဝုနိမန္တော ဓမ္မာပိ” ဟု ပိကို နောက် ရှေ့ ထိုင်၍လည်း ပေးနိုင်သည်၊ ထိုသို့ပေးရာ၌ ပိဖြင့် “သ လက္ခဏာ ဓမ္မာပိ” စသည် ကို ပေါင်း၊ ဤ၌ကား “သ လက္ခဏာပိ” စသည်ကို ပေါင်းသည်၊] [ရူပပပတ္တိ ယာ- ရူပဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ- ရူပဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း၏၊ မဂ္ဂံ- အကြောင်းဖြစ် သော ဈာန်ကို၊ ဘာဝေတိ-ဖြစ်စေ၏၊ ဝါ-တိုးပွားစေ၏၊ မေတ္တာသဟဂတေန- မေတ္တာနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ စေတသာ - စိတ်ဖြင့်၊ ကေ ဒိသံ - တခုသော အရပ် မျက်နှာကို၊ ဝါ - တခုသော အရပ်မျက်နှာ၌ နေသော သတ္တု အပေါင်းကို၊ (ဌာနပစာရ၊) ဖရိတွာ-ဖြန့်၍၊ ဝိဟရတိ-နေ၏။]

ရူပါရမဏံဝါ သဒ္ဓါရမဏံဝါတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ အ-ရမဏာ ဒီဟိ- အာရုံ အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ လက္ခဏီယတ္တာ - မှတ်သားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သ လက္ခဏာပိ-အမှတ်အသားနှင့်တကွ ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်ကုန် သော၊ ဓမ္မာ-တို့ကို၊ ဝုတ္တာ-န်ပြီ၊ တသွာ- ထိုသို့ သ လက္ခဏာတရားတို့ကို ဟော တော်မူအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ [ရူပါရမဏံဝါ-ရူပါရုံဟူသော အာရုံရှိသည် မူလည်းဖြစ်သော၊ သဒ္ဓါရမဏံဝါ- သော။ စိတ္တံ - သည်၊ ဥပ္ပန္နံ - ဖြစ်သည်၊ ဟောတိ ဖြစ်၏၊ ဝါ-ထင်ရှား၏။]

သေက္ခာ ဓမ္မာ၊ အသေက္ခာ ဓမ္မာ၊ လောကုတ္တရာဓမ္မာတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ပူဇိတာပိ- ပူဇော်ထိုက်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ- တို့ကို၊ (ဝုတ္တာ-န်ပြီ၊) ပူဇာရဟာ-ပူဇော်ထိုက်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ ဝုတ္တာ၊) ဣတိ အယံ-

x x x x x x x x

ဧတ္ထစ။ ။ [ကျမ်းတက်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။] စကားပြတ် ပြီးမှ “ယံ ဧတ္ထ ဝုနိမန္တော ” စသော ဝါထာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြန်၍ဆက်သော ဝါကျာရမ္မတည်း၊ ဋီကာသစ်၌ကား- “ဥပဇ္ဈာသေ စသဒ္ဓေါ” ဟု ဆိုသည်၊ ရှေးခေတ် က ဥပဇ္ဈာသနှင့် ဝါကျာရမ္မကို သဘောတူဟု ယူကြောင်းကို “ပဌမ မဟာသံဂီတိနာမ စေသာ” ၌ ဋီကာသစ်ဖွင့်ခဲ့ပြီ။

ပူဇာရဟာ။ ။ ပူဇိတာကို ပူဇာရဟာဟု ဖွင့်ရခြင်း၌ အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဋီကာသစ်၌ကား- “ ပူဇာရဟာတိဇေတေန ကတ္တာဒိသာဓနံ (ကတ္ထုအစရှိသော သာဓနကို၎င်း)၊ အတိတာဒိကာလံ (အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဟူသော ကာလကို၎င်း)၊ သတ္တုဏေယျတ္ထံဝါ (အရဟ၊ သတ္တုဏေယျနှစ်နက်ရှိရာတွင် သတ္တုဏေယျ အနက်ကို၎င်း) နိဝတ္ထေတိ” ဟု ဖွင့်လေသည်၊ ဆိုလိုရင်းကား- သာဓန

ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ အဓိပ္ပါယ်ယော-ရှေးအဋ္ဌကထာဆရာ၏အလိုတည်း၊ [“အဓိပ္ပါယ်ယော- အလိုရှိအပ်သောအနက်တည်း” ဟု ပေးကြ၏။ အဓိပ္ပါယ်ပုဒ်၏အဖွင့်ကို “ဒေသနာတိ ပညတ္တိ၊ ယထာဓမ္မံ ဓမ္မာဘိလာပေါတိ အဓိပ္ပါယ်ယော” ။ ဥ ငြလတံ၊ “သေက္ခာ ဓမ္မာ” စသည်တို့၏ အနက်ကို မာတိကာနိဿယအတိုင်း ပေးပါ။] ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ သဘာဝပရိစ္ဆိန္နတ္တာ- သဘောအားဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရိစ္ဆိန္နာပိ - ပိုင်းခြားအပ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ- တို့ကို၊ ဝုတ္တာ-နိဗ္ဗိ၊ တသ္မာ - ထိုသို့ ပရိစ္ဆိန္နတရားတို့ကို ဟောတော်မူအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) [ဖဿော-တွေ့ထိခြင်းသဘောသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာ-ခံစားခြင်းသဘောသည်၊ ဟောတိ-၏၊] မဟဂ္ဂတာ ဓမ္မာ၊ အပ္ပမာဏာ ဓမ္မာ၊ အနတ္တရာ ဓမ္မာတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ အဓိကာပိ - လွန်ကဲသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ-တို့ကို၊ ဝုတ္တာ-နိဗ္ဗိ၊ တသ္မာ-ထိုသို့ အဓိကတရားတို့ကို ဟောတော်မူအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အဘိဓမ္မတ္ထဝိဒူဟိ - တို့သည်၊ အဘိဓမ္မောနာမ - အဘိဓမ္မမည်၏ဟူ၍၊ အက္ခာတော- ဆိုအပ်ပြီ၊) တေန-ထို ဝုခိမန္တတာစသော ဟိတ်ငါးရပ်ဖြင့်၊ တေဿ-ဤအဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏၊ ဝစနတ္ထကောသလ္လတ္တံ - ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ်၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ ယံ ဧတ္ထ ဝုခိမန္တော၊ ပေ၊ အက္ခာတောတိ-ဟူ၍၊ ဧတံ(ဝါထာဝစနံ)-ကို၊ (မယာ)၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ)။

ပန- ကား၊ (ဝိနယ , သုတ္တ , အဘိဓမ္မသဒ္ဓါတို့၏ ဝစနတ္ထမှတစ်ပါး ပိဋကသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကား၊) ဧတ္ထ - ဤ အချင်းချင်းထူးခြားသော ဝိနယ , သုတ္တ , အဘိဓမ္မသဒ္ဓါတို့၌၊ (သမောဓာနေတဗ္ဗံ-ပေါင်းစပ်ထိုက်သော၊ ဝါ- သမာသ်တွဲထိုက်သော၊) ယံ- အကြင်ပိဋကသဒ္ဓါသည်၊ အဝိသိဋ္ဌံ- အနက်အားဖြင့် မထူး၊ တံ ပိဋကံ- ထို ပိဋကသဒ္ဓါကို၊ [တံ ပိဋကန္တိ အတ္ထော၊ - ငိုကားသစ်၊ (အာဟုဋ္ဌစပ်၊)] ပိဋကတ္ထဝိဒူ- ပိဋကသဒ္ဓါ ၏အနက်ကို သိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်၊ ပရိယတ္တိဗ္ဗာဇနတ္ထတော - သင်ယူအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက် , တည်ရာဟူသော အနက်အားဖြင့်၊ ဝါ - သင်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက် , တည်ရာဟူသော အနက်ရှိ၏ဟူ၍၊ အာဟု - ဆိုကြကုန်ပြီ၊ တေန - ထို ပိဋက

x x x x x x x

ခုနစ်ပါးမှအလွတ်, ကာလသုံးပါးမှလည်းအလွတ်, သတ္တုဏေယျအနက်လည်း မဟုတ်သော အရဟအနက်ကို တပစ္စည်းက ဟောသည်ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။ သို့သော် ကိတ်ပစ္စည်းမှန်လျှင် သာဓနတပါးပါးကိုဟောရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မသာဓန၌သွင်းပါ။ ထို့ကြောင့် ကမ္မသာဓနနှင့်တကွ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ဟု မသုံးသပ်အပ်သော အနာမဋ္ဌ ကာလသာမန်ဖြစ်သော အရဟအနက်ကို “ ပူဇိတာ ” ၌ တပစ္စည်းက ဟောသည်ဟု မှတ်ပါ။

သဒ္ဒါနှင့်၊ သမောဓာနေတွာ-ပေါင်း၍၊ ဝါ-သမာသ်တွဲ၍၊ [တေနာတိ အာဒိနာ သမာသံ ဒသေတိ၊- ဇီကာသစ်။] တယောပိ- သုံးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိနယာဒယော-ဝိနယ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့ကို၊ ဝေ ယျာ- သိထိုက်ကုန်၏။

ဟိ-ချူ၊(တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-အကြွင်းကြောင့်၊ [နောက်၌ တသ္မာရှိသည်။] ပရိယတ္တိပိ- သင်ယူအပ်သော ပါဠိကိုလည်း၊ မာ ပိဋကသမ္ပဒါနေနာတိ အာဒိ သု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ပိဋကန္တိ-ပိဋကဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ [ပိဋက သမ္ပဒါနေန - ပိဋကကျမ်းစာကို ကောင်းစွာပေးရာ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-ပိဋက ကျမ်းစာကို ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်းကာမျှဖြင့်၊ မာ (ဂဏိတ္ထ) - ဤ အယူဝါဒ သည် ငါတို့ ကျမ်းစာနှင့် ညီမျှ၏ဟု အတည် မယူကြကုန်လင့်၊] အထ၊ ပေ၊ အာဒါယာတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ယံကိဉ္စိ- အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ ဘာဇနမ္ပိ-တောင်းကိုလည်း၊(ပိဋကန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊)[အထ- ထို အခါ၌၊ ပုရိသော-ယောက်ျား တယောက်သည်၊ ကုဒါလပိဋကံ-ပေါက်တူး နှင့် တောင်းကို၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ အာဂစ္ဆေယျ-လာရာ၏၊] တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပရိယတ္တိကို၎င်း၊ ဘာဇနကို၎င်း ပိဋကဟုဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ပိဋကံ - ပိဋကသဒ္ဒါကို၊ ပိဋကတ္ထပိဒု - တို့သည်၊ ပရိယတ္တိဗ္ဗာဇနတ္ထတော- အားဖြင့်၊ ဝါ-ဟူ၍၊ အာဟု-ကုန်ပြီ။

တေန သမောဓာနေတွာ တယောပိ ဝိနယာဒယော ဝေ ယျာတိ- တေန ၊ပေ၊ဝေ ယျာဟူသည်ကား၊ [စာအုပ်တို့၌ “ဣဒါနိ တေန သမောဓာနေတွာ” စသည်ဖြင့် တွေ့ရ၏။ “ဣဒါနိ” မပါသင့်ကြောင်းကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဇီကာ ၌ ပြထားပြီ။] ဝေ-ဤသို့၊ ဒုပိဓတ္ထေန-နှစ်ပါး အပြားရှိသော အနက်ရှိသော၊ တေန ပိဋကသဒ္ဒေန-ထို ပိဋကသဒ္ဒါနှင့်၊ သဟ- ကွ၊ သမာသံ - သမာသ်ကို၊ ကတွာ-၍၊ ဝိနယောစ-ဝိနယလည်း ဟုတ်၏၊ သော - ထို ဝိနယဟူသည်၊ ပရိ ယတ္တိဘာဝတော-သင်ယူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ တဿတဿအတ္ထဿ- ထိုထိုအနက်၏၊ ဝါ-ထိုထို စီးပွား၏၊ ဘာဇနတောစ-တည်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့် ၎င်း၊ ပိဋကန္တိ - ပိဋကလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ - ဤ နှစ်ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ ဝိနယပိဋကံ-ဝိနယပိဋကမည်၏၊ ယထာ ဝုတ္ထေနော-အကြင်အကြင် ဆိုအပ် ပြီးသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ သုတ္တန္တု-သုတ္တလည်း ဟုတ်၏၊ [အန္တသဒ္ဒါ အနက်မရှိ၊] တံ-ထိုသုတ္တဟူသည်၊ ပိဋကန္တိ-ပိဋကလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ-ဤနှစ်ပါးသောသတ္တိကြောင့်၊ သုတ္တန္တုပိဋကံ-၏၊ အဘိဓမ္မောစ-အဘိဓမ္မ လည်း ဟုတ်၏၊ သော-ထိုအဘိဓမ္မဟူသည်၊ ပိဋကန္တိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဘိ ဓမ္မပိဋကံ- မည်၏၊ ဣတိ ဝေ- သို့၊ တယောပိ - သုံးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေဝိနယာဒယော- ဤ ဝိနယအစရှိသော သဒ္ဒါတို့ကို၊ ဝေ ယျာ- သိထိုက် ကုန်၏။

စ-ဆက်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဥ-တွာ - စာသင်သားတို့ သိပြီးခြင်းကြောင့်၊ ပုနပိ-
 တဖန်လည်း၊ ဝါ-ထပ်၍လည်း၊ တေသု ဧဝ ပိဋကေသု-ထို ပိဋကသုံးပုံတို့၌ပင်၊
 [နာနာပုကာရကောသလ္လတ္တိံစပ်၊]နာနာပုကာရကောသလ္လတ္တိ-အမျိုးမျိုးသော
 အပြားအားဖြင့် ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဉာဏ်အကျိုး၎င်း၊ တေသု-
 ထို ပိဋကသုံးပုံတို့၌၊ [ပရိဒီပယေ၊ ဝိဘာဝယေတို့၌စပ်၊]ယထာရဟံ-ထိုက်သည်
 အားလျော်စွာ၊ ဒေသနာသာသနကထာဘေဒံ-ဒေသနာအထူးအပြား၊ သာသန
 အထူးအပြား၊ ကထာ အထူးအပြားကို၎င်း၊ သိက္ခာပုဟာနဂန္ထိရဘာဝဉ္စ-
 သိက္ခာ၊ ပဟာနံ၊ ဂန္ထိရဘောဂုဏ်ကို၎င်း၊ ပရိဒီပယေ-ထက်ဝန်းကျင်ပြရာ၏။

ပရိယတ္တိဘေဒံ-သင်ယူပုံအထူးအပြားကို၎င်း၊ [ဝိဘာဝယေ၌စပ်၊]ယဟိံ-
 အကြင် သုံးပါးသော ပိဋက၌၊ ဘိက္ခု- သည်၊ ယထာ - အကြင် ကောင်းစွာ
 ကျင့်ခြင်း မကောင်းသဖြင့် ကျင့်ခြင်းဟူသော အပြားတို့ဖြင့်၊ ယံ သမ္ပတ္တိံ (စ)-
 အကြင် ပြည့်စုံခြင်းသို့၎င်း၊ ယံ ဝိပတ္တိန္နာပိ- အကြင် ပျက်စီးခြင်းသို့၎င်း၊ ပါပု
 ဏာတိ-ရောက်ရ၏၊ (တဟိံ -၌) တမ္ပိ သဗ္ဗံ-ထို အလုံးစုံကို၎င်း၊ ဝိဘာဝယေ-
 ထင်စွာပြရာ၏။ (တနည်း) ယဟိံ -၌၊ ဘိက္ခု-သည်၊ ယထာ- အကြင် ဥပါရမ္ဘ
 အစရှိသော အကြောင်းတို့ကြောင့် သင်ယူခြင်း၊ ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်း
 ကျင့်ခြင်း ဟူသော အပြားတို့ဖြင့်၊ ယံ ပရိယတ္တိဘေဒံ- အကြင် သင်ယူပုံ အထူး
 အပြားကို၎င်း၊ ယံ သမ္ပတ္တိံ (စ)-သို့၎င်း၊ ယံ ဝိပတ္တိန္နာပိ-သို့၎င်း၊ ပါပုဏာတိ-
 ၏၊ (တဟိံ -၌) တမ္ပိ သဗ္ဗံ-ထို အလုံးစုံကိုလည်း၊ ဝိဘာဝယေ-ထင်စွာ ပြရာ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာသစ်၌ ယထာနှင့်တွဲဘို့ရာ “တထာ” ထည့်ပါ၍ပါသော်
 လည်း သာရတ္ထ၌ “တထာ” ထည့်ပါ၍ မပါ။ တံသဗ္ဗံဖြင့် ယထာ၏ အနက်
 ကိုပါ ယူသွား၏။ ဥပမာ-“ယေသံ သင်္ခတဓမ္မာနံ၊ ယေ ဓမ္မာ ပစ္စယာ ယထာ၊
 တံ ဝိဘာဝံ” ၌ ယအားလုံး၏အနက်ကို တတခုတည်းဖြင့် ညွှန်ပြသကဲ့သို့တည်း။

တတြ- ထိုဂါထာတို့၌၊ အယံ- ဤဆိုအပ်လတုံသော စကားကား၊ ပရိ
 ဒီပနာ- ပရိဒီပယေ အရ ပဌမဂါထာ၏အနက်ကို ထက်ဝန်းကျင်ပြခြင်းသည်
 ၎င်း၊ ဝိဘာဝနာစ-ဝိဘာဝယေအရ ဒုတိယဂါထာ၏အနက်ကို ထင်စွာပြခြင်း

+ + + + + × × +

ပရိဒီပနာ၊ ဝိဘာဝနာစ။ ။ပဌမဂါထာဝယ် “ပရိဒီပယေ” ဟု ဆိုခဲ့သည်အား
 လျော်စွာ ထိုပဌမဂါထာ၏ အနက်ကို အကျယ်ပြလို၍ “ပရိဒီပနာ” ဟု၎င်း၊ ဒုတိယ
 ဂါထာဝယ် “ဝိဘာဝယေ” ဟု ဆိုခဲ့သည်အားလျော်စွာ ထို ဒုတိယဂါထာ၏ အနက်ကို
 အကျယ်ပြလို၍ “ဝိဘာဝနာစ” ဟု၎င်း ဆိုသည်။ ဋီကာသစ်၌ကား ဤနည်းအပြင် “ပရိ
 ဒီပနာတိ- သမန္တတော ပကာသနာ၊ ကိဉ္စိမတ္တံပိ အသေသေတွာ ဝိဘာဝနာတိ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ၊ ဝိဘာဝနာတိ ဧဝံ ပရိဒီပနာယပိ သတိ ဂုဋ် ပဋိစ္ဆန္ဒမကဘွာ သောတူနံ သု
 ဝိညေယျဘာဝေန အာဝိဘာဝနာ၊ သင်္ခေပေန ပရိဒီပနာ၊ ဝိတ္ထာရေန ဝိဘာဝနာတိပိ
 ဝဒန္တံ” ဟု အခြားနှစ်နည်းကိုလည်း ပြသေး၏။

သည်၎င်းတည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ တီဏိ- သုံးပုံကုန်သော၊ တောနိ ပိဋကနိ-ဤ ပိဋက
 တို့ကို၊ [ဝုစ္စန္တိ၌စပ်၊] ယထာက္ကမံ-အကြင်အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ အာဏာ
 ဝေါဟာရပရမတ္ထဒေသနာတိစ-အာဏာ ဒေသနာ၊ ဝေါဟာရဒေသနာ၊ ပရ
 မတ္ထဒေသနာတို့ ဟူ၍၎င်း၊ [ကထာတိစမှ ဣတိစကိုယူ၍ပေးသည်၊] ယထာပရာဓ
 ယထာနုလောမ ယထာဓမ္မသာသနာနီတိစ - ယထာပရာဓသာသနာ၊ ယထာ
 နုလောမသာသနာ၊ ယထာဓမ္မသာသနာတို့ ဟူ၍၎င်း၊ သံဝရာသံဝရဒိဋ္ဌိဝိနိ
 ဝေဠုန နာမ ရူပ ပရိစ္ဆေဒကထာတိစ - သံဝရာသံဝရကထာ၊ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဠုန
 ကထာ၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာတို့ ဟူ၍၎င်း၊ ဝုစ္စန္တိ-ဆိုအပ်ကုန်၏။

ဟိ-ထပ်၍ ချဲ့ဥးအံ၊ (တနည်း) ဟိ-နိဒ္ဒေသမှတပါး ပဋိနိဒ္ဒေသကို ဆိုဥးအံ၊
 [ဋီကာသစ်အလို တနည်းစွဲပုံကို အောက်၌ ပြထားသည်၊] ဣတ္ထ-ဤ ပိဋကသုံးပုံ
 တို့တွင်၊ ဝိနယပိဋကံ-ကို၊ [ဝုစ္စတိ၌စပ်၊] အာဏာရဟေန - အာဏာထားခြင်း
 ဌာ၊ ထိုက်တော်မူသော၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ အာဏာဗာဟုလ္လတော- အာဏာ
 များသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ (ဝိနယပိဋကဿ - ၏၊ ဝါ-ကို၊) ဒေသိတတ္တာ-
 ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အာဏာဒေသနာတိ - အာဏာ
 ဒေသနာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏၊ သုတ္တန္တပိဋကံ-ကို၊ ဝေါဟာရကုသလေန-
 အခေါ်အဝေါ်ပညတ်၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသော၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝေါဟာရ
 ဗာဟုလ္လတော-ပညတ်၏ များသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ (သုတ္တန္တပိဋကဿ-၏၊
 ဝါ-ကို၊) ဒေသိတတ္တာ-ကြောင့်၊ ဝေါဟာရဒေသနာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ အဘိ
 ဓမ္မပိဋကံ-ကို၊ ပရမတ္ထကုသလေန-ပရမတ်၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသော၊ ဘဂ
 ဝတာ-သည်၊ ပရမတ္ထဗာဟုလ္လတော-ပရမတ်၏ များသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊
 (အဘိဓမ္မပိဋကဿ) ဒေသိတတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 ပရမတ္ထဒေသနာတိ - ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။

တထာ-ထိုမှတပါး၊ [ဒေသနာဘေဒမှ တပါး သာသနဘေဒကား-ဟုလို၊]
 ပဌမံ-ပဌမဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကို၊ [ဝုစ္စတိ၌စပ်၊] ပစုရာ
 ပရာဓာ-များသော အပြစ်ရှိကုန်သော၊ ယေ တေ သတ္တာ- အကြင် သတ္တာတို့

x x x x x x x

ဣတ္ထ ဟိ။ ။ “ဣတ္ထဟိ”၌ “ဟိ”၏ ပဋိနိဒ္ဒေသ ဖြစ်ပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာ
 ဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဤ ဋီကာသစ်၌ကား ထို နည်းအပြင် ဟိ ကို “ယသ္မာ” ဟု ပဌမဖွင့်၍
 “ကသ္မာတိ ဝါအတ္ထော” ဟု ဒုတိယဖွင့်လေသည်။ ထို နှစ်မျိုးတွင် “ယသ္မာ” ဟု ဖွင့်ခြင်း
 မှာ နောက်၌ စပ်ဘယ်လည်း သီးခြားမရှိ၊ ရှေ့သို့ လှည့်၍လည်း မစပ်သင့်သောကြောင့်
 ကောင်းမည်မထင်၊ “ကသ္မာ” ဟု ဖွင့်ရာ၌ကား “ကသ္မာ- ကြောင့်၊ တီဏိ-ကုန်သော၊
 တောနိပိဋကနိ-တို့ကို၊ အာဏာဝေါဟာရ ပရမတ္ထဒေသနာတိစ-ဟူ၍၎င်း၊ ပေ၊ ဝုစ္စန္တိ-
 သနည်း” ဟု ရှေ့ဝါကျကို လှည့်၍ စပ်နိုင်၏။ ထို ကသ္မာ၏ အဖြေကား-ဒေသိတတ္တာ၊
 သာသိတာတိ၌ ဣတိတသ္မာ၊ ကထိတောတိ၌ ဣတိတသ္မာတို့တည်း။

သည်။(သန္တိ)၊ တေ-ထို များသော အပြစ်ရှိသော သတ္တဝါတို့ကို၊ ယထာပရာဇံ-
 အပြစ်အားလျော်စွာ၊ ဣတ္ထိ-ဤ ဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ သာသိတာ-
 ဆုံးမတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အပြစ်အားလျော်စွာ ဆုံးမ
 တော်မူအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ယထာပရာဇာသနန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆို
 အပ်၏။ ဒုတိယံ - နှစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကို၊
 အနေကဏ္ဍာသယာနုသယ စရိယာဓိမုတ္တိကာ- များသော အဇ္ဈာသယ၊ များသော
 အနုသယ၊ များသောစရိုက်၊ များသော အဓိမုတ္တိရှိကုန်သော၊ သတ္တာ - တို့ကို၊
 ယထာနုလောမံ - အကြင် အကြင် အဇ္ဈာသယ အစရှိသည်တို့ အားလျော်စွာ၊
 ဣတ္ထိ-ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ သာသိတာ-ဆုံးမတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊
 ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အဇ္ဈာသယ စသည်အားလျော်စွာ ဆုံးမတော်မူအပ်
 ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ယထာနုလောမသာသနန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။ တတိယံ-
 သုံးခုမြောက်ဖြစ်သော အဘိဓမ္မာပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကို၊ ဓမ္မပုဂ္ဂမတ္ထေ -
 သဘာဝဓမ္မအစုမျှ၌၊ အဟံ- ငါတည်း၊ မမံ- ငါ၏ဥစ္စာတည်း၊ ဣတိသညိနော-
 ဤသို့ မှတ်ထင်ခြင်းရှိကုန်သော၊ သတ္တာ- တို့ကို၊ ယထာဓမ္မံ- သဘာဝဓမ္မအား
 လျော်စွာ၊ ဣတ္ထိ-ဤ အဘိဓမ္မာပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ သာသိတာ-န်ပြီ၊ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သဘာဝဓမ္မ အားလျော်စွာ ဆုံးမတော်မူအပ်ရာ၏ အဖြစ်
 ကြောင့်၊) ယထာဓမ္မသာသနန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- အပ်၏။

တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ [သာသနဘေဒမှတစ်ပါး ကထာဘေဒကား၊] ပဌမံ-
 ပဌမဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကို၊ အဇ္ဈာစာရပဋိပက္ခဘူတော-
 လွန်ကျူး၍ကျင့်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ (“စောင့်စည်းအပ်သော
 အပိုင်းအခြားကိုလွှမ်းမိုး၍ကျင့်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ဖြစ်သော” ဟုလည်း
 ပေးပါ။ နောက်၌ “ သညမဝေလံ အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္ထော အာစာရော အဇ္ဈာ
 စာရော” ဟု ဖွင့်သည်။) သံဝရာသံဝရော-ငယ်သော စောင့်စည်းခြင်း၊ ကြီးသော
 စောင့်စည်းခြင်းကို၊ ဝါ-ငယ်သောစောင့်စည်းကြောင်း၊ ကြီးသော စောင့်စည်း
 ကြောင်းတရားကို၊ ဣတ္ထိ - ဤ ဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ ကထိတော-
 ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သံဝရာ သံဝရကို ဟောတော်မူ
 အပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) သံဝရာသံဝရကထာတိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။ သံဝရာ
 သံဝရောတိ-ဟူသည်ကား၊ ခုဒ္ဒကော- ငယ်သော၊ သံဝရောစေဝ- စောင့်စည်း
 ခြင်းသည်၎င်း၊ ဝါ-စောင့်စည်းကြောင်းတရားသည်၎င်း၊ မဟန္တာ-ကြီးသော၊
 သံဝရောစ-သည်၎င်းတည်း၊ ဝါ-သည်၎င်းတည်း၊ (ကိမိဝ-အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊
 ခုဒ္ဒကံ-ငယ်သော၊ ကမ္မံစေဝ-ကံသည်၎င်း၊ မဟန္တံ ကြီးသော၊ ကမ္မံစ-သည်၎င်း၊)
 ကမ္မာကမ္မံ- ကမ္မာကမ္မမည်သည်၊ ဝါ - ကံငယ်၊ ကံကြီးမည်သည်၊ (ဟောတိ)
 ဝိယ-ဖြစ်သကဲ့သို့၎င်း၊ (ခုဒ္ဒကံ-သော၊ ဖလံစေဝ- အသီးသည်၎င်း၊ မဟန္တံ -

သော၊ ဖလံစ-သည်၎င်း၊) ဖလာဖလံ-ဖလာဖလ မည်သည်၊ ဝါ-သစ်သီးငယ်၊ သစ်သီးကြီးမည်သည်၊ (ဟောတိ) ဝိယ - ဖြစ်သကဲ့သို့၎င်းတည်း၊ ဒုတိယံ- နှစ်ခု မြေံဖြစ်သော သုတ္တန် ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကို၊ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ ပဋိပက္ခဘူတာ- ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိ ဝိနိဝေဌနာ - မိစ္ဆာအယူကို ဖြေရှင်းကြောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော တရားတို့ကို၊ ဣတ္ထ- ဤ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ ကထိတာ - နိဗ္ဗိ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကို ဟောတော်မူအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌန ကထာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ တတိယံ-သုံးခုမြောက်ဖြစ်သော အဘိဓမ္မပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကို၊ ရာဂါဒိ ပဋိပက္ခဘူတော - ရာဂ အစရှိသည်တို့၏ ဆန့်ကျင် ဘက် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ-နာမ် ရုပ်နှစ်ပါးကို ပိုင်းခြားကြောင်း တရားကို၊ [ပရိစ္ဆေဒေါ၌ ပိုင်းခြားကြောင်း၊ ပိုင်းခြားတတ်၊ ပိုင်းခြားခြင်းဟု သုံး ဝိကပ် ရနိုင်သည်။] ဣတ္ထ-ဤ အဘိဓမ္မပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ ကထိတော- ဗြိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ နာမရူပပရိစ္ဆေဒကို ဟောတော်မူအပ်ရာ၏အဖြစ် ကြောင့်၊) နာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာတိ - ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ၏။

[ပဌမဂါထာ၏ အပရမုကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ တီသုပိ ” စသည်မိန့်။] စ-ကား၊ (ပဌမဂါထာ ပုဗ္ဗမု၏အကျယ်မှ တပါး အပရမု၏ အကျယ်ကို ဆိုဥား အံ့၊) တီသုပိ - သုံးပုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေသု- ဤ ပိဋကတို့၌၊ တိသော- န်သော၊ သိက္ခာ-သိက္ခာတို့ကို၎င်း၊ တီဏိ-န်သော၊ ပဟာနာနိ-ပဟာန်တို့ကို ၎င်း၊ စတုဗ္ဗိဓော - လေးပါး အပြားရှိသော၊ ဂမ္ဘိရဘာဝေါစ - နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏၊ တထာဟိ - ထိုစကားကို ချဲ့ဥားအံ့၊ ဝိနယပိဋကေ-၌၊ ဝိသေသေန - အဓိစိတ္တသိက္ခာ၊ အဓိပညာသိက္ခာတို့မှ ထူးသောအား ဖြင့်၊ အဓိသီလသိက္ခာ - အဓိသီလသိက္ခာကို၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ သုတ္တန္တပိဋကေ - ၌၊ (ဝိသေသေန- အဓိသီလသိက္ခာ၊ အဓိပညာသိက္ခာတို့မှ

x x x x x x x

ကမ္မာကမ္မံ, ဖလာဖလံ။ ။ “သံဝရာသံဝရော” ဝယ် အသံဝရ၌ အသဒ္ဓါ၏ ဝုစိ အနက်ဟောကြောင်းကို အခြား သုံးစွဲရိုးပုဒ်ဖြင့် ပြီးစေလိုသောကြောင့် “ ကမ္မာကမ္မံ ဝိယ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ ကမ္မ+အကမ္မဟု ပုဒ်ခွဲ၊ အ သည် ဝုစိ အနက်ဟောဖြစ်၍ ကြီးသောကံကို ဟော၏။ “အကမ္မ”ပုဒ်က ကြီးသောကံကို ဟောပြီးဖြစ်၍ “ကမ္မ”အရ ငယ်သောကံကို ပါရိသေသနည်း စသည်ဖြင့် ယူရတော့သည်။ “မဟန္တံ + ကမ္မံ အကမ္မံ” ဟု ပြုပြီးမှ “ကမ္မဗ္ဗ+အကမ္မဗ္ဗ ကမ္မာကမ္မံ”ဟု ဒွန်သမာသ်တွဲပါ။ “ဖလာဖလံ”၌လည်း နည်းတူ၊ ဤဝါကျသည် ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌ မပါ။ ဤ အဋ္ဌကထာ၌သာ ပါနေ၏။ ဤ အဋ္ဌကထာမှာလည်း ရှေးဋီကာတို့က ဤဝါကျကို မဖွင့်ကြ၊ ရှေး သံဝရာသံဝရကိုသာ ဖွင့်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် “ သံဝရာသံဝရောတိ ” စသော ဝါကျကို “ဆရာတို့ အဓိပ္ပါယ် ပြောရာမှ ပါဝင်လာသော ဝါကျ”ဟု ထင်သည်။

ထူးသောအားဖြင့်၊) အဓိစိတ္တသိက္ခာ-ကို၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ၊) [လောကီဈာန်သမာဓိနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကို “အဓိစိတ္တ” ဟု ခေါ်သည်။] အဘိဓမ္မာပိဋကေ - ဌ၊ (ဝိသေသေန-အဓိသီလ, အဓိစိတ္တသိက္ခာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့်၊) အဓိပညာသိက္ခာ-ကို၊ (ဝုတ္တံ- ပြီ၊) [“ အဘိဓမ္မာပိဋကဋ္ဌ မဂ်ပညာ, ဖိုလ်ပညာဟူသော အဓိပညာနှင့် ထိုအဓိပညာ၏ အခြေခံဖြစ်သော နာမ် ရုပ် တရားတို့ကိုသာ များစွာဟောတော်မူသည်” ဟု ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြင်ပါ။]

စ- ကား၊ (သိက္ခာ၏အကျယ်မှတစ်ပါး ပဟာန်၏အကျယ်ကို ဆိုဥားအံ့၊) ဝိနယပိဋကေ-၌၊ ကိလေသာနံ-သံကိလေသာတို့၏၊ ဝါ- ကံကိလေသာတို့၏၊ ဝိတိက္ကမပ္ပဟာနံ - ဝိတိက္ကမပဟာန်ကို၊ ဝါ - လွန်ကျူးမှုကို ပယ်ရှားကြောင်း တရားကို၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ၊) (ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊) သီလဿ-ဝိနည်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော သီလ၏၊ ကိလေသာနံ-တို့၏၊ ဝါ- တို့၏၊ ဝိတိက္ကမပ္ပဋိပက္ခတ္တာ-လွန်ကျူးမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ-၏၊) သုတ္တန္တပိဋကေ-၌၊ (ကိလေသာနံ-သံကိလေသာတို့၏၊) [ဤ၌ “ကံ ကိလေသာတို့၏” ဟု မပေးရ၊ ကံ အထမြောက်သော ကိလေသာကိုသာ ပယ်သည် မဟုတ်၊ ကိလေသာအားလုံးကို ပယ်သည်။] ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဟာနံ- ပရိယုဋ္ဌာနပဟာန်ကို၊ ဝါ- ကုသိုလ်အခွင့်အလမ်းကို ကုန်ခန်းစေ၍ ထကြွမှုကို ပယ်ရှားကြောင်းတရားကို၊ (ဝုတ္တံ- ပြီ၊) (ကသ္မာ- ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ- သနည်း၊) သမာဓိဿ-သုတ္တန်ဝယ် ဟောတော်မူအပ်သော သမာဓိ၏၊ (ကိလေသာနံ-တို့၏၊) ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဋိပက္ခတ္တာ-ပရိယုဋ္ဌာန်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ- ၏၊) အဘိဓမ္မာပိဋကေ- ဌ၊ (ကိလေသာနံ - တို့၏၊) အနုသယပ္ပဟာနံ- အနုသယပဟာန်ကို၊ ဝါ- အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်ခြင်းကို ပယ်ရှားကြောင်းတရားကို၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ၊) (ကသ္မာ ဝိညာယတိ)၊ ပညာယ-အဘိဓမ္မာဝယ် ဟောတော်မူအပ်သောပညာ၏၊ (ကိလေသာနံ-တို့၏၊) အနုသယပ္ပဋိပက္ခတ္တာ-အနုသယ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ- ၏)။

စ - သည်သာမကသေး၊ [ပဟာန်နှင့်စပ်၍ ဆိုဘွယ်ကျန်သေး၏-ဟူလို၊ စ-သည် သမုစ္စယတ္ထဇောတက။] ပဌမေ-ပဌမဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်၌၊ (ကိလေသာနံ-ကိလေသာတို့ကို၊) တဒဂ်ပဟာနံ-တဒဂ်ပဟာန်ကို၊ ဝါ- ထိုထို သုသီလျ အစိတ်အပိုင်းဖြင့် ထိုထို ဒုဿီလျကို ပယ်ရှားကြောင်း တရားကို၊ (ဝုတ္တံ - ပြီ၊) ဣတရေသု - ဝိနည်းမှ တစ်ပါးသော သုတ္တန် အဘိဓမ္မာပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်တို့၌၊ (ကိလေသာနံ-တို့ကို၊) ဝိက္ခမ္ဘန သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနာနိ-ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်, သမုစ္ဆေဒပဟာန်တို့ကို၊ ဝါ- ပယ်ခွါခြင်းအားဖြင့် ပယ်ရှားကြောင်းတရား, အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ခြင်းအားဖြင့် ပယ်ရှားကြောင်းတရားတို့ကို၊ (ဝုတ္တံနိ- နိပြီ။)

စ- သည်သာမကသေး၊ ပဌမေ-ပဌမဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋကတ် ပါဠိတော် မြတ်၌၊ ဒုစ္စရိတ သံကိလေသပုဟာနံ-ကာယဒုစရိတ်၊ ဝစီဒုစရိတ်ဟူသော သံ ကိလေသကို ပယ်ရှားကြောင်းတရားကို၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ) ဣတရေသု-ဝိနည်းမှတပါး သော သုတ္တန် အဘိဓမ္မာပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်တို့၌၊ တဏှာဒိဋ္ဌိ သံကိလေသ ပုဟာနံ - တဏှာ သံကိလေသ, ဒိဋ္ဌိ သံကိလေသတို့ကို ပယ်ရှားကြောင်းတရား ကို၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ) [ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ “ဒုစ္စရိတသံကိလေသသ ပဟာနံ၊ ဣတရေသု တဏှာဒိဋ္ဌိ သံကိလေသနံ” ဟု ရှိ၏၊ ပဟာနံကို ရှေ့မှလိုက်စေသည်။]

စ - ဆက်၊ (တနည်း) စ - သိက္ခာ, ပဟာနံတို့၏ အကျယ်မှတပါး ဂန္တိရ ဘာဝ၏ အကျယ်ကား၊ ဧတ္ထ - ဤ သုံးပုံသောပိဋကတို့တွင်၊ ဧကမေကသ္မိံ - တပုံတပုံသော ပိဋက၌၊ စတုဗ္ဗိဓောဝိ-လေးပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓ ဂန္တိရဘာဝေါ - ဓမ္မ၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်, အတ္တ၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်, ဒေသနာ၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ်, ပဋိဝေဓ၏ နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ တတ္ထ-ထို ဓမ္မ, အတ္ထ, ဒေသနာ, ပဋိဝေဓတို့တွင်၊ ဓမ္မောတိ-ကား၊ တန္တိ - ပါဠိတော်တည်း၊ အတ္ထောတိ- ကား၊ တဿာယေဝ- ထို ပါဠိတော်၏ပင်၊ အတ္ထော - အနက်တည်း၊ ဒေသနာတိ - ကား၊ မနသာ -

x x x x x x x

ဧကမေကသ္မိံစေတ္ထ။ ။ “ဧကမေကသ္မိံဧတ္ထောတိ ဧတေသု တီသု ပိဋကေသု ဧကမေကသ္မိံ ပိဋကေ၊ စသဒ္ဓေါ ဝါကျာရမ္ဘေ, ပက္ခန္တရေ ဝါ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ထိုတွင် ဝါကျာရမ္ဘဖွင့်ရာ၌ “ သိက္ခာ, ပဟာနံတို့၏ အကျယ်ကို ဆရာပြု၍ သိရပါပြီ, ဂန္တိရဘာဝ၏ အကျယ်ကိုကား အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသော ကြောင့် “ဧကမေကသ္မိံဧတ္ထ” စသည်ကိုမိန့် ဟု ကျမ်းတက်ပါ၊ ဤသို့ ကျမ်းတက်လျှင် “ပြတ်ပြီးစင်းစင်း, စုဒ်ထုတ်လျှင်းမှု, ဖြစ်ခြင်း ဝါကျာရမ္ဘပြီ” ဟူသော ခြွေးနိယာမ်နှင့် ညီပါပေသည်၊ သို့သော် အကျဉ်းသင်္ခေပ ဝါကျဝယ် သိက္ခာ, ပဟာနံတို့၏ အကျယ်ကို ပြုပြီးနော် ဂန္တိရဘာဝ၏အကျယ်ကိုပြုလို၍ တက်လာသောကြောင့် ပက္ခန္တရသဘောက သာ၍ သင့်မည်ထင်သည်။

စတုဗ္ဗိဓောဝိ ။ ။ စတုဗ္ဗိဓောဝိ၌ ဝိသဒ္ဓါဟု၎င်း, အဝိသဒ္ဓါဟု၎င်း နှစ်နည်းပြု၍ အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနအနက်ဟော ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏၊ ထို အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနမျိုး၌ အစိတ် ကို ပေါင်းဆည်းမြဲဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝိသဒ္ဓေါ, အဝိသဒ္ဓေါ ဝါ အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနေ၊ တေန န ကေဝလံ စတုဗ္ဗိဓသေဝ ဂန္တိရဘာဝေါ၊ အထခေါ ပစ္စေကံ တဒဝယဝါနမ္ပိ တိ သမ္ပိဏ္ဍနံ ကရောတိ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်၊ [ဤအဓိပ္ပါယ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ “အပေါင်းနောက်ယိုင်, ထိုင်သည့် စ-ပိ, ရှိသည့် သဒ္ဓါ, ဆည်းရာ ကြောင်းဟိတ်, ခက် ကြိတ်ကြိတ်, အစိတ်အစိတ်နေ” ဟု ခြွေးဆရာတို့လည်း နိယာမ်ဆိုတော်မူကြသည်။]

ဒေသနာ၏ တနည်းအရကောက်။ ။ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ဒေသနာ အရ ပရမတ္ထသဒ္ဓရုပ်ကိုကောက်၍ ဓမ္မ, ဒေသနာတို့၏ အခိုက်အတန့်အားဖြင့်ကွဲပြားပုံကို ဋီကာတို့ဖွင့်သည့်အတိုင်း ပြခဲ့ပြီ၊ “ ဒေသီယတိ သမုဠာပီယတိ သဒ္ဓေါ တောယာတိ

စိတ်တော်ဖြင့်၊ ဝဝတ္ထုပိတာယ - မဟောမိ ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ပြီးသော၊ တဿာ တန္တိယာ - ထို ပါဠိတော်ကို၊ ဒေသနာ - နှုတ်မြှောက်၍ ဟောတော်မူခြင်း တည်း၊ ပဋိဝေဓောတိ-ကား၊ တန္တိယာစ-ပါဠိတော်ကို၎င်း၊ တန္တိ အတ္ထဿစ- ပါဠိတော်၏အနက်ကို၎င်း၊ ယထာဘူတာဝဗောဓော-မဖေါက်မပြန် ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းတည်း၊ ဝါ - ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်တည်း။ [ဓမ္မနှင့် ဒေသနာတို့ အရတူသောကြောင့် “ တန္တိယာ တန္တိ အတ္ထဿစ ” ဟု ဓမ္မနှင့် အတ္ထကိုသာပြု၍ “ ဒေသနာယ ” ဟု မပြောဘူး။]

x x x x x x x

ဒေသနာ” ဟု အဝုတ္တကတ္ထုသင်္ခရန်တော်ပြု၍ “ သဝိညတ္တိက ဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ်ကို ဖြစ်စေ တတ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ဒေသနာ ” ဟု ဋီကာတို့ တနည်းကောက်ကြသေး၏။ ထိုအလို ဓမ္မအရ ပရမတ္ထသဒ္ဓရုပ်ရ၍ ဒေသနာအရ ထို သဒ္ဓရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ရသောကြောင့် အရကောက် ကွဲပြားပြီးဖြစ်သည်။ [အထဝါ ယထာဝုတ္တသဒ္ဓသမုဋ္ဌာ ပကော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဒေသနာ, ဒေသိယတိ သမုဋ္ဌာပိယတိ သဒ္ဓေါ ဇေတေနာတိ ကတွာ၊ မုသာဝါဒါဒယော ပိယ၊-ဋီကာသစ်။]

တဿာ တန္တိယာ ဒေသနာ ။ ။ တန္တိအရ မဟောမိ ရှေ့အဘို့ဝယ် စိတ်ဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓရုပ် ဟု ဆိုခဲ့၏။ ထို ပရမတ္ထသဒ္ဓရုပ်ကို ထပ်၍ ဟောလို့ မဖြစ်ပါ။ သို့ရာဝယ် ထို မှတ်သားအပ်ပြီးသော ပရမတ္ထသဒ္ဓနှင့် သဘောတူ သောကြောင့် “ တဿာ တန္တိယာ ” ဟု သဒ္ဓိသုပစာရအားဖြင့် ဆိုထားသည်။ ဥပမာ- “ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့သည် တိုးပွားခြင်းငှါ ဖြစ်ကုန်၏ ” ဟုရာ၌ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကား မတိုးပွားနိုင်၊ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်အားဖြင့် ချုပ်ခဲ့ပြီ။ ထိုကုသိုလ်တရား တို့နှင့် သဘောတူဖြစ်သော ကုသိုလ်တမျိုးကို ရည်ရွယ်၍ “ ဥပ္ပန္နာ စ ကုသလာ ဓမ္မာ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လဿ သံဝတ္တန္တိ ” ဟု ဟောတော်မူသကဲ့သို့၎င်း၊ လောကီ ဥပမာအားဖြင့် “ မနွေက ဆေးကလေး ကပ်စမ်းပါ ” ဟု ပြောသကဲ့သို့၎င်းတည်း။

ပရမတ္ထဝါဒီဆရာတို့၏ ဝါဒ၌ မှတ်ဖွယ်။ ။ ပရမတ္ထဝါဒီဆရာတို့က “ ပရမတ္ထ သဒ္ဓကို ဓမ္မဟု၎င်း၊ ဒေသနာဟု၎င်း ကောက်ယူကြောင်း၊ ပညတ္တိဝါဒီဆရာတို့က နာမ ပညတ်ကို ဓမ္မဟု၎င်း၊ ဒေသနာဟု၎င်း ကောက်ယူကြောင်းကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာ ဋီကာ၌ပြခဲ့ပြီ။ ထိုတွင် ပရမတ္ထဝါဒီဆရာတို့၏ဝါဒ၌ ပရမတ္ထသဒ္ဓသည် အနက်အဓိပ္ပါယ် ကို မပြနိုင်သေးရကား အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်း ဟု မေးဘွယ် ရှိ၏။ ထိုအမေးကို ဖြေလို၍ ဋီကာသစ်၌ “ ကိဉ္ဇာပိ အက္ခရာဝလိဘူတော ပညတ္တိသဒ္ဓေါယေဝ အတ္ထဿ ဉာပကော၊ တထာပိ မူလကာရဏဘာဝတော အက္ခရာသညာတောတိ အာဒိသု ပိယ တဿာယေဝ အတ္ထောတိ ပရမတ္ထသဒ္ဓေါယေဝ အတ္ထဿ ဉာပကဘာဝေန ဝုတ္ထောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ” ဟု မိန့်သည်။ ဆိုလိုရင်းကား- အတ္ထော အက္ခရာသညာတောသုတ်ဝယ် ပုဒ်ကသာ (ပုဒ်အဖြစ်သို့ရောက်သော ပညတ္တိသဒ္ဓါကသာ) အနက်ကို သိစေတတ်ပါသော်လည်း မူလအကြောင်းရင်းကိုလိုက်၍ “ အက္ခရာသညာတော- အနက်ကို အက္ခရာတို့ဖြင့် သိအပ် ၏ ” ဟု ဆိုသကဲ့သို့၊ ဤ၌လည်း အကြောင်းရင်းဖြစ်သော တလုံးတလုံးသော ပရမတ္ထ သဒ္ဓကို အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြနိုင်သော ဓမ္မဟု၎င်း၊ ဒေသနာဟု၎င်း ဆိုရသည်- ဟူလို။

ပညတ္တိဝါဒီ။ ။ တဖန် ပညတ္တိဝါဒီဆရာတို့၏ ဝါဒ၌လည်း မေးဘွယ်ရှိသေး၏။ “မနသာ ဝဝတ္ထဝိတပါဠိကို နှုတ်ဖြင့် ရွတ်ဆိုခြင်းသည် ဒေသနာမည်၏” ဟု ဆိုရာ၌ အပေါင်းပညတ်ဖြစ်သော သဒ္ဓါကို နှုတ်ဖြင့်ရွတ်၍ မဖြစ်နိုင်၊ ပရမတ္ထသဒ္ဓါကိုသာ နှုတ်ဖြင့် ရွတ်၍ ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်းဟု မေးဘွယ်ရှိပြန်၏။ ထို ပညတ္တိဝါဒီ ဆရာတို့ကား ဟောတော်မူခိုက်၌ ပရမတ္ထသဒ္ဓါရုပ်တွေဖြစ်၍ နေသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသောအခါ ပုဒ်အဖြစ်ရောက်သော ပညတ္တိသဒ္ဓါကသာ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေတတ်ရကား “ပုဒ်တပုဒ်တည်းဟူသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဓါကိုသာ ဒေသနာခေါ်သည်” ဟု ယူနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဒေသနာတိ ပညတ္တိ” ကိုပင် ကောက်ချက်ချ၍ “ဒေသနာဟူသည်လည်း ပညတ်ပင်တည်း” ဟု ယူဆကြသည်။

သဒ္ဓါဝါဒီတို့ကို မကဲ့ရဲ့။ ။ သို့သော် “ဓမ္မနှင့် ဒေသနာ နှစ်မျိုးလုံးပင် ပရမတ္ထ သဒ္ဓါဟု ယူဆသော သဒ္ဓါဝါဒီဆရာတို့ကိုလည်း မကဲ့ရဲ့ ထိုက်ပါ။ ဘာကြောင့်နည်း.... မရပတ္ထသဒ္ဓါမှ လွတ်သော သဒ္ဓါဟူသည် မရှိသောကြောင့်တည်း” ဟု ပရမတ္ထသဒ္ဓါဝါဒ ကိုလည်း ပညတ္တိဝါဒီဆရာတို့က ခွင့်ပြုကြလေသည်။ [“တဒုဘယမ္ပိ ပန ပရမတ္ထတော သဒ္ဓေါယေဝ၊ ပေ၊ ဣမမေဝ နယံ ဂဟေတွာ၊ ပေ၊ တေပိ (ထိုသဒ္ဓါဝါဒီဆရာတို့ကိုလည်း) အနုပဝဇ္ဇာဝ၊ ယထာ ကာမာဝစရပဋိသန္ဓေဝိပါကာ ပရိတ္တာရမဏာတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဧဝံ သမ္ပဒမိဒံ ဒဠဗ္ဗံ” ဟု မိန့်လေသည်။]

ဆိုလိုရင်းကား- “ကာမာဝစရပဋိသန္ဓေဝိပါကစိတ်သည် (“ကာမဝိပါက ပဉ္စဒ္ဓါရာ ဝဇ္ဇန်, ဟသိတုပ္ပါဒ်, ဤ နှစ်ဆယ့် ငါးရပ်, ကာမာဓာတ်, မြိမှတ်အာရုံတည်း” နှင့် အညီ ကာမတရား ဟူသော ပရမတ်ကို ဧကန် အာရုံပြု၏ ” ဟု ဆိုရာ၌ ရာဂ အစရှိသော အကုသိုလ်ကံတို့က မိန်းမယောက်ျားအစရှိသည်တို့၏ လှပသောအခြင်းအရာပုံသဏ္ဍာန် ကို အာရုံပြုလျှင် ထို ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ်ဟူသော ကမ္မနိမိတ်ကို တရံတခါ အာရုံပြုရပေ လိမ့်မည်။ မေတ္တာစသော ကုသိုလ်ကံတို့က သတ္တပညတ်ကို အာရုံပြုရာ၌လည်း ဝိပါက ပဋိသန္ဓေစိတ်က ထို ပညတ်ဟူသော ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြုရပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ထို ပညတ်တို့၏ အရင်းခံအထည်ကိုယ်မှာ ပရမတ္ထရုပ်နာမ်သာ ဖြစ်သောကြောင့် “ ကာမ ဝိပါက ပဋိသန္ဓေစိတ်လည်း ဧကန်ပရမတ်ကို အာရုံပြု၏” ဟု အရင်းခံလိုက်၍ ဆိုရသကဲ့ သို့ ပရမတ္ထသဒ္ဓါဝါဒီဆရာတို့ အလိုအားဖြင့်လည်း အရင်းခံ ပရမတ္ထသဒ္ဓါကို လိုက်၍ “ဓမ္မ နှင့် ဒေသနာဟူသည် ပရမတ္ထသဒ္ဓါသာတည်း” ဟု ဆိုနိုင်ပါပေသည်-ဟုလို။

သဒ္ဓေါ ဓမ္မော ဒေသနာစ၊ ဣစ္စာဟု အပရေ ဂရူ၊
ဓမ္မော ပဏ္ဍတ္တိသဒ္ဓါတု၊ ဒေသနာစာတိ စာပရေ။

သဒ္ဓါ-ပရမတ္ထသဒ္ဓါရုပ်သည်၊ ဓမ္မော-ဓမ္မလည်းမည်၏။ ဒေသနာစ-ဒေသနာလည်း မည်၏။ ဣတိ-ဤသို့၊ အပရေ-အခြားကုန်သော၊ ဂရူ- (ဓမ္မနှင့်ဒေသနာတို့အရ ပရမတ္ထ သဒ္ဓါကို ကောက်ကြသော) ပရမတ္ထသဒ္ဓါဝါဒီ ဆရာတို့သည်၊ အာဟု-ဆိုကြကုန်ပြီ၊ တု- ဝါဒန္တရကား၊ ပဏ္ဍတ္တိသဒ္ဓါ-ပညတ္တိသဒ္ဓါသည်၊ ဓမ္မော-၏၊ ဒေသနာစ-၏၊ ဣတိစ- ဤသို့လည်း၊ အပရေ- ကုန်သော၊ (ဂရူ- (ဓမ္မနှင့် ဒေသနာတို့အရ အပေါင်းဖြစ်သော ပညတ်ကို ကောက်ကြသော) ပညတ္တိဝါဒီဆရာတို့သည်၊ အာဟု- နိပြီ။) [“ ပု+ရိ+ သော” ဟု ရွတ်ဆိုခိုက်၌ တလုံးတလုံးသည် ပရမတ္ထသဒ္ဓါ “ပုရိသော” ဟု ပြီးသောအခါ ပညတ္တိသဒ္ဓါ ဟု ခွဲရပုံကို သတိပြုပါ။]

စ-ကား၊ (ပဋိဝေဓမှတပါး ဂန္ထိရာဘာဝကား၊) တီသုပိ-သုံးပုံလည်းဖြစ် ကုန်သော၊ ဧတေသု-ဤ ပိဋကတို့၌၊ ဧတေ ဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓာ-ဤဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့သည်၊ [ဂန္ထိရာ၌ ပဓာန၊ ဒုက္ခောဂါဟာစသည်၌ အပဓာနစပ်။] ယသ္မာ-ကြောင့်၊ သဿာဒီဟိ-ယုန် အစရှိသော သတ္တာကလေး တို့သည်၊ မဟာသမုဒ္ဒေါ-မဟာသမုဒြာသည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဒုက္ခောဂါဟောဝိယစ- ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဝါ- သက်ဝင်နိုင်ခဲ့ သကဲ့သို့၎င်း၊ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌာ ဝိယစ-မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိသကဲ့သို့၎င်း၊ ဝါ-ထောက်တည်ရာ မရနိုင်သကဲ့သို့၎င်း၊ တထာ-တူ၊) မန္တဗုဒ္ဓိဟိ - နံ့ သော ပညာရှိသူတို့သည်၊ ဝါ-ပညာနံ့သူ လူပြိန်းတို့သည်၊ ဒုက္ခောဂါဟာစ-ခဲယဉ်း သဖြင့် သက်ဝင်အပ်ကုန်သည်၎င်း၊ ဝါ- သက်ဝင်နိုင်ခဲ့ကုန်သည်၎င်း၊ အလဘ နေယျပ္ပတိဋ္ဌာစ- မရအပ်သော ထောက်တည်ရာရှိကုန်သည်၎င်း၊ ဝါ-ထောက် တည်ရာ မရနိုင်ကုန်သည်၎င်း၊ (ဟောန္တိ- နံ၏၊) တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မဟာသမုဒြာဝယ် ယုန်သူငယ်အလား မန္တဗုဒ္ဓိတို့ ဒုက္ခောဂါဟ အလဘနေယျ ပ္ပတိဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဂန္ထိရာ-နက်နဲ ခက်ခဲကုန်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ဧတ္ထ- ဤသုံးပုံသော ပိဋကတို့တွင်၊ ဧကမေကသ္မိံ - ၌၊ စတုဗ္ဗိဓောပိ-သော၊ ဂန္ထိရာ ဘာဝေါ-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ [ဧဝံ စသည်ကား နိဂုံးဝါကျ။]

အပရော နယော-တနည်းကား၊ (တနည်း) (ပုဗ္ဗနယတော-ရှေ့နည်းမှ၊) အပရော-တပါးသော၊ နယော-နည်းကို၊ (မယာ-သည်၊ ဝုစ္စတေ-ဆိုအပ်၏၊ ဝါ-ဆိုဥားအံ့၊) ဓမ္မောတိ- ဓမ္မောဟူသည်ကား၊ ဟေတု - အကြောင်းတည်း၊ (တနည်း) ဟေတု-အကြောင်းသည်၊ ဓမ္မောတိ- ဓမ္မမည်၏၊ ဟိ-သာဓကကား၊ ဟေတုမှ ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါတိ-ဟူသော၊ ဧတံ-(သုတ္တံ)-ဤပါဠိကို၊ (ဘဂ ဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊) (တနည်း) (ကသ္မာ-ကြောင့်၊) ဟေတု-သည်၊ ဓမ္မော တိ-မည်၏၊ (ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊) ဟိ(ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ ဟေတုမှ ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါတိ- ဟူသော၊ ဧတံ (သုတ္တံ) - ဤ ပါဠိတော်ကို၊

x x x x x x x

အပရော နယော။ ။ အကြောင်း အကျိုး တမျိုးမျိုးကို လဲလိုလျှင် “ ဝါ ” ဟု ဖြစ်စေ “ အထဝါ ” ဟု ဖြစ်စေ ထားလေ့ရှိ၏၊ အကြောင်းအကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကို လဲလိုရာ ၌ကား “ အပရော နယော ” ဟု ထားလေ့ရှိ၏၊ ဤသို့ ရှေးဆရာတို့ ယူကြသောနည်းသည် ဤနေရာ၌ ကိုက်ညီပေ၏၊ ဘာကြောင့်နည်း၊.... ဓမ္မအတွက် ပါဠိဟူသော အနက်မှ တပါး အကြောင်းဟူသော အနက်ကို၎င်း၊ အတ္ထအတွက် အဘိဓေယျ (ဟောနက်) ဟူသော အနက်မှတပါး ဖလ (အကျိုး) ဟူသော အနက်ကို၎င်း၊ နှစ်မျိုးစုံလဲ၍ ပြသော ကြောင့်တည်း။

[ဆောင်] ကြောင်း ကျိုး နှစ်ခု၊ တခုခု၊ လဲမှု ဝါ-ထဝါ၊
 ကြောင်း ကျိုးနှစ်ပါး၊ လဲလိုငြား၊ ထားကြ အပရောသာ။

(ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊) ဟေတု - သည်၊ ဓမ္မောတိ-မည်၏(ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-၏။)[နောက်၌လည်း ဤ အတိုင်း နှစ်နည်းပေးနိုင်သည်။ ဟေတုမှိ-အကြောင်း၌၊ ဉာဏံ-သိတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ- မည်၏။-ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိဘင်း၌လာသော ပါဠိတော်၊] အတ္ထောတိ-ကား၊ ဟေတုဖလံ-အကြောင်း၏အကျိုးတည်း၊ ဟိ-သာဓကကား၊ ဟေတုဖလေ ဉာဏံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါတိ-ဟူသော၊ တေ(သုတ္တံ)-ကို၊ (ဘဂဝတာ - သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။)[ဟေတုဖလေ-အကြောင်း၏ အကျိုး၌၊ ဉာဏံ-သိတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ-မည်၏။] ဒေသနာတိ- ကား၊ ပညတ္တိ- ပရမတ္ထသဒ္ဓဟူသော ပညတ်တည်း၊ ဝါ-နာမပညတ်တည်း၊ ယထာဓမ္မံ- အကြင် အကြင် အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းသဘော၊ သင်္ခါရအစရှိသော အကျိုးသဘော၌၊ ဝါ- အဝိဇ္ဇာ အစရှိသော အကြောင်းသဘော , သင်္ခါရအစရှိသော အကျိုးသဘောအားလျော်စွာ၊ ဓမ္မာဘိလာပေါ-မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သောအနက်သို့ ရှေးရှုရှုတ်ဆိုအပ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓတည်း၊ ဣတိ အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ အဓိပ္ပာယ်ယော-မိမိ၏ အလိုတည်း၊ [ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ “မှန်ကန်စွာ” ဟု ကြိယာဝိသေသနအနက် ပေးခဲ့၏။ ဤ၌ “ ဓမ္မော အဝိပရီတော သဘာဝ ဘူတော အဘိလာပေါ”ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ ပေးပါသည်။] ဝါ-တနည်း၊ အနုလောမပဋိလောမသင်္ခေပဝိတ္ထာရာဒိဝသေန - အနုလုံ, ပဋိလုံ, အကျဉ်း, အကျယ် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ကထနံ - ဟောပြောကြောင်းဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။

ပဋိဝေဓောတိ-ကား၊ အဘိသမယော-အဘိသမယတည်း၊ [နောက်၌ တရားကိုယ်အားဖြင့် အကျယ်လာမည်ဖြစ်၍ အကျဉ်းပေးလိုက်သည်။] သောစ-ထို အဘိသမယသည်လည်း၊ လောကီယလောကုတ္တရော - လောကီ လောကုတ္တရာ

+ + + x + + +

အနုလောမ ကထနံ။ ။ ဤဝါကျသည် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌မပါ၊ ဒေသနာ အရ ဟောကြောင်းဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို တနည်းကောက်ပုံကို ပြသောစကားတည်း။ “ဒေသိယတိ သမုဋ္ဌာပီယတိ သဒ္ဓေါ ဧတာယာတိ ဒေသနာ” ဟု ဝိပျိဟ်ပြုခဲ့သည့်အား လျော်စွာ ဟောကြောင်း စိတ္တုပ္ပါဒ်ရအောင် “ ကထိယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ ကထနံ” ဟု ဝိပျိဟ်ပြုရသည်။ အနုလောမ, ပဋိလောမကား ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” စသော အနုလောမ, “အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော” စသော ပဋိလောမနည်းကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်သော စကားတည်း။ ထို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ပင် အဝိဇ္ဇာကို အကျဉ်းတမျိုး အကျယ်တမျိုး ဟောတော်မူအပ်သော စကားကို ရည်ရွယ်၍ “သင်္ခေပ, ဝိတ္ထာရ” ဟု ဆိုသည်။ အာဒိဖြင့် “ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ လာသော ဧကတ္တနည်း နာနတ္တနည်း အပျာပါရနည်း ဧဝံဓမ္မတာနည်း စသည်တို့ကို၎င်း, နီတတ္တနည်း နေယျတ္တနည်း စသည်တို့ကို၎င်း , နေတ္တိ၌လာသော နန္ဒိယာဝတ္တနည်း စသည်တို့ကို၎င်း သိမ်းယူရသည်” ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်သည်။

ဖြစ်သော၊ ဝိသယတောစ-အာရုံအားဖြင့်၎င်း၊ အသမ္မောဟတောစ-မတွေ့ဝေ
 ခြင်းအားဖြင့်၎င်း၊ အတ္ထာနုရူပံ - သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားအားလျော်စွာ၊
 ဓမ္မေသု-အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၌၎င်း၊ ဓမ္မာနုရူပံ-အဝိဇ္ဇာစသော
 အကြောင်းတရားအားလျော်စွာ၊ အတ္ထေသု-သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားတို့၌
 ၎င်း၊ ပညတ္တိပထာနုရူပံ- ဟောဖော်ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားလျော်စွာ၊
 ပညတ္တိသု-ဒေသနာဟူသော သဒ္ဓပညတ်တို့၌၎င်း၊ ဝါ-ဒေသနာဟူသော နာမ
 ပညတ်တို့၌၎င်း၊ အဝဗောဓော-ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်တည်း၊ ဝါ-
 ထိုးထွင်း၍ သိကြောင်းဉာဏ်တည်း၊ ဝါ-တနည်း၊ တတ္ထတတ္ထ-ထိုထို ပိဋက၌၊
 ဝါ-ထိုထိုပါဠိရပ်၌၊ [တတ္ထတတ္ထာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ပိဋကေ၊ ပါဠိပဒေသေ ဝါ-
 ဋီကာသစ်၊] တေသံ တေသံ ဝုတ္တံဓမ္မာနံ - ထိုထို ဟောတော်မူအပ်သော ရုပ်
 ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်၊ နိဗ္ဗာန် ဟူသော တရားတို့၏၊ ပဋိဝိဇ္ဇာ
 တဗ္ဗော-ထိုးထွင်း၍ သိထိုက်သော၊ သလက္ခဏာသင်္ခါတော-မိမိ မိမိတို့၏ ရူပုနု၊
 ဝေဒိယနစသော လက္ခဏာဟု ဆိုအပ်သော၊ အဝိပရိတသဘာဝေါ- မဖောက်
 မပြန် ဟုတ်မှန်သော သဘောသည်၊ (ပဋိဝေဓော-မည်၏။) [ဤ ဝါကျလည်း
 ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ မပါ၊ “ ပဋိဝိဇ္ဇာယတိ- ထိုးထွင်း၍ သိအပ်၏၊ ဣတိ
 ပဋိဝေဓော” ဟု ဝစနတ္ထပြုလျှင် ထိုထို ရုပ်အစရှိသည်တို့၏ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်
 သော သဘောရ၏။]

ဣဒါနိ-၌၊ [ဂန္ထိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၌စပ်၊] ယသ္မာ - ကြောင့်၊ ဧတေသု
 ပိဋကေသု-တို့၌၊ ယံယံ ဓမ္မဇာတံဝါ-အကြင်အကြင် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်း
 အပြားသည်၎င်း၊ ဝါ - အကြင်အကြင် အဝိဇ္ဇာစသော ဖြစ်သမျှ အကြောင်း
 သည်၎င်း၊ ယံယံ အတ္ထဇာတံဝါ-အကြင်အကြင် သင်္ခါရစသော အကျိုးအပြား
 သည်၎င်း၊ ဝါ - အကြင်အကြင် သင်္ခါရ စသော ဖြစ်သမျှ အကျိုးသည်၎င်း၊
 ယထာယထာ-အကြင်အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ ဉာပေတဗ္ဗော-သိစေထိုက်သော၊
 (သိစေလိုရင်းဖြစ်သော၊) အတ္ထော-အနက်သည်၊ သောတူနံ- တရားနာပုဂ္ဂိုလ်
 တို့၏၊ ဝါ-စာသင်သားတို့၏၊ ဉာဏဿ-၏၊ အဘိဓမ္မာ-ရှေးရှုသည်၊ ဟောတိ-
 ၏၊ တထာတထာ-ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊ (သောတုတို့ဉာဏ်၏ ရှေးရှုဖြစ်လေခံ
 အောင်သော ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊) တဒတ္ထဇောတိကာ - ထို အနက်အဓိ
 ပွယ်ကို ထွန်းပြတတ်သော၊ ယာစအယံ ဒေသနာ-အကြင် ဒေသနာသည်၎င်း၊
 ဧတ္ထ-ဤပိဋကတွင်ပါဝင်သော ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာတို့၌၊ အဝိပရိတာဝ ဗောဓ
 သင်္ခါတော - မဖောက်မပြန် ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော၊
 ယောစ ပဋိဝေဓော-သည်၎င်း၊ ဝါ-တနည်း၊ (ဧတ္ထ ဧတေသု ပိဋကေသု-တို့၌၊)
 တေသံတေသံ ဓမ္မာနံ - ထိုထို ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်၊ နိဗ္ဗာန်
 ဟူသော တရားတို့၏၊ ပဋိဝိဇ္ဇာတဗ္ဗော- သော၊ သ လက္ခဏာသင်္ခါတော- သော၊

ယောစ အဝိပရိတသဘာဝေါ - အကြင် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောသဘော သည်၎င်း၊ (အတ္ထိ)၊ ဧတံ သဗ္ဗမ္ဘိ - ဤ အလုံးစုံသော ဓမ္မ, အတ္ထ, ဒေသနာ, ပဋိ ဝေဓအပေါင်းသည်လည်း၊ ဝါ - ကိုလည်း၊ အနုပစိတ ကုသလသမ္ဘာရေဟိ - မဆည်းပူးအပ်သော ကုသိုလ် အဆောက်အဦးရှိကုန်သော၊ ဒုပ္ပညေဟိ - ပညာ မဲ့သူ လူပြိန်းတို့သည်၊ သသာဒီဟိ - တို့သည်၊ မဟာသမုဒဒ္ဒါ - သည်၊ ဝါ - ကို၊ (ဒုက္ခောဂါဟော) ဝိယစ - သို့၎င်း၊ ဝါ - သို့၎င်း၊ (အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌော) ဝိယစ - သို့၎င်း၊ ဝါ - သို့၎င်း၊ (တထာ - တု၊) ဒုက္ခောဂါဟံစ အလဘနေယျပ္ပတိ ဋ္ဌံစ ဟောတိ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မဟာသမုဒြာဝယ် ယုန်သူငယ်အလား ဒုပ္ပညတို့ ဒုက္ခောဂါဟ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဂန္တိရံ - ၏၊ ဝေဓိ - ဤသို့လည်း၊ ဝါ - ဤနည်းအားဖြင့်လည်း၊ ဣတ္ထ - တွင်၊ ဧကမေကသ္မိ - ဌ၊ စတုဗ္ဗိဓေဝိ - သော၊ ဂန္တိရဘာဝေါ - ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော - ၏။

စ - နိဂုံးကို ဆိုဥားအံ၊ (တနည်း) စ - ဆက်၊ ဣတ္ထာဝတာ - “တောနိ ဟိ တီဏိပိဋကနိ” အစ “ဂန္တိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော” အဆုံးရှိသော ဤစကား အပိုင်းအခြားဖြင့်၊ (တနည်း) ဣတ္ထာဝတာ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော သဒ္ဒါ အစဉ် အနက်အစဉ်ဖြင့်၊ ဒေသနာသာသနကထာ၊ ပေ၊ ပရိဒီပယေတိ - ဒေသနာ

x x x x x x x x

ဒုပ္ပညေဟိ။ ။ “အနုပစိတ ကုသလသမ္ဘာရေဟိ” ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။ “ဒုပ္ပညေဟိ” ကိုကား “နိပ္ပညေဟိ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် ဒု သဒ္ဒါသည် “အဘာဝအနက်ဟော” ဟု သိရ၏။ ထိုသို့ မဖွင့်လျှင် ဒု သဒ္ဒါ၏ ဒုဋ္ဌ၊ အနက်ကိုယူ၍ “ဒုပ္ပညေဟိ - မကောင်းသော ပညာရှိသူတို့သည်” ဟု၎င်း ဒု သဒ္ဒါ၏ ဒုသိတအနက်ကို ယူ၍ ပညာ၌ စပ်ပြီးလျှင် “ဒုပ္ပညေဟိ - ဖျက်ဆီးအပ်သော ပညာရှိသူ တို့သည်” ဟု၎င်း အနက်ပေးမှားရာ၏။ ထို့ကြောင့် ဒုသိလ၌ ဒု သဒ္ဒါသည် ဒုဋ္ဌ၊ အနက် ဒုသိတအနက်ကိုမဟောဘဲ အဘာဝအနက်ကို ဟောရသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “အဘာဝ အနက်ဟော” ဟု သိစေလို၍ “နိပ္ပညေဟိ” ဟု ဖွင့်ရသည်။ [တတောဝ ဒုပ္ပညေဟိ၊ နိပ္ပ ညေဟိတိ အတ္ထော၊ န ဟိ ပညဝတော ပညာယ ဝါ ဒုဋ္ဌ၊ ဘာဝေါ ဒုသိတဘာဝေါစ သမ္ဘဝတိတိ နိပ္ပညတ္တာယေဝ ဒုပ္ပညာ၊ ယထာ ဒုသိလောတိ၊ - ဋီကာသစ်။]

ဣတ္ထာဝတာ။ ။ “ဣတ္ထာဝတာစ” စသောဝါကျကို နိဂုံးဟု ယူရိုးရှိ၏။ သို့သော် - ဧဝံ (ဤ ဆိုအပ် ဖွင့်အပ်ပြီးသော အစဉ်ဖြင့်) ပဌမာဂါထာယ အနုနံ (မယုတ်လျော့ အောင်) ပရိပုဏ္ဏံ (ပြည့်စုံစွာ) ပရိဒီပိတတ္ထဘာဝံ (“ပရိဒီပနာ ” ဟု စချိခဲ့သောစကား အားလျော်စွာ ထက်ဝန်းကျင် ပြအပ်ပြီးသောအနက် ရှိသည်၏အဖြစ်ကို) ဒေသန္တော ဣတ္ထာဝတာတိ အဒိမာဟ၊ - ဤ ဋီကာသစ်ကျမ်းတက်ပုံအားဖြင့် “ဣတ္ထာဝတာ” စသော ဝါကျသည် ပြတ်ပြီးကို ပြန်၍ဆက်သော ဝါကျာရမ္ဘဝါကျဟု ယူစေလိုဟန်တူသည်။

ဆက်ဥားအံ - “ဣတ္ထာဝတာတိ ပရိစ္ဆေဒတ္ထေ နိပါတော၊ ဣတ္ထကေန ဝစနတ္ထမေ နာတိ အတ္ထော” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ ဤအလို နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ နိဿယ၌ ပဌမနည်း ပေးထား၏။ ဧတံ ဝါ + ပရိမာဏံ ယဿာတိ ဣတ္တာဝံ၊ (အာဝန္တ၊ ပစ္စည်းကြံ၊) တေန

ပေ၊ပရိဒီပယေဟူသော၊ အယံ ဂါထာ-သည်၊ ဝုတ္တတ္တာဝ-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်သာ၊ ဟောတိ - န။ [ဝုတ္တော+အတ္တော ဧတိဿာံတိ ဝုတ္တတ္တာ။]

ပန-ကာ၊ (ပဌမဂါထာ၏ ပရိဒီပနာမှတစ်ပါး ဒုတိယဂါထာ၏ ဝိဘာဝနာကို ဆိုဥားအံ့) ပရိယတ္တိဘေဒံ သမ္ပတ္တိံ၊ ပေ၊တမ္ပိ သဗ္ဗံ ဝိဘာဝယေတိ-ပရိယတ္တိဘေဒံ၊ ပေ၊ဝိဘာဝယေဟူသော၊ ဧတ္ထ - ဤဂါထာ၌၊ (ဧဝံ - ဤဆိုအပ်လတံ့သော နည်းဖြင့်၊ အတ္တော- ကို၊ (တနည်း) ဝိနိစ္ဆယော- ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏) [ဧဝံ အတ္တော ဝိနိစ္ဆယောတိဝါ သေသော၊-ဋီကာသစ်၊ ပါရာဇိကဏ်နိဿယ၌ ဤ ထည့်ပါ၌ ကျန်နေသောကြောင့် ဧတ္ထ၏ စပ်ပုဒ်လိုနေသည်။] တီသု - သုံးပုံကုန်သော၊ ပိဋကေသု-တို့တွင်၊ (ဧကမေကသ္မိံ-၌) တိဝိဓော-သုံးပါး အပြားရှိသော၊ ပရိယတ္တိဘေဒေါ- သင်ယူပုံ အထူးအပြားကို၊ ဝါ- သင်ယူအပ်သော ပါဠိ အထူးအပြားကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော- မှတ်ထိုက်၏၊ ဟိ - ချဲ့၊ ပရိယတ္တိယော- သင်ယူခြင်းတို့သည်၊ ဝါ-သင်ယူအပ်သော ပါဠိဘို့သည်၊ အလဂဒ္ဒုပမာ-အလဂဒ္ဒုပမာ ပရိယတ်၎င်း၊ နိဿရဏတ္တာ - နိဿရဏတ္တာ ပရိယတ်၎င်း၊ ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ္တိ-ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ်၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ တိသော- သုံးမျိုးတို့တည်း၊ တတ္ထ-ထို သုံးမျိုးသောပရိယတ်တို့တွင်၊ ယာ- အကြင် ပရိယတ်ကို၊ ဝါ- အကြင် သင်ယူအပ်သောပါဠိကို၊ ဒုဂ္ဂဟိတာ - မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်ပြီ၊ ဥပါရမ္ဘာဒိဟေတု-ဥပါရမ္ဘ အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ ပရိယာပုဏ-သင်ယူအပ်ပြီ၊ အယံ- ဤ ပရိယတ်သည်၊ ဝါ- ဤ သင်ယူအပ်သောပါဠိသည်၊ အလဂဒ္ဒုပမာ-အလဂဒ္ဒုပမာပရိယတ်မည်၏၊ ဝါ-မြွေဖမ်းခြင်းဥပမာရှိသော သင်ယူခြင်းမည်၏၊ ဝါ- မြွေဖမ်းခြင်း ဥပမာရှိသော သင်ယူအပ်သော ပါဠိမည်၏၊ ယံ-ယင်း မကောင်းသဖြင့် သင်ယူခြင်းကို၊.... [ယန္တိ ယံပရိယတ္တိ ဒုဂ္ဂဟဏံ၊- ဋီကာသစ်။] သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ (ဘဂဝတာ- သည်) သေယျထာပိ၊ ပေ၊ဓမ္မာနန္တိ - သေယျထာပိ၊ ပေ၊ဓမ္မာနံဟူသော၊ (ဧတံ သုတ္တံ- ဤ အလဂဒ္ဒုသုတ်ကို) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ [မဇ္ဈိမ-ပံ။]

+ x x + + + + +

တေပုရိမာဏဝတာ သဒ္ဓတ္တတ္ထမေန (ဤဆိုအပ်ပြီးသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော သဒ္ဓါအစဉ် အနက်အစဉ်အားဖြင့်) ဣတိအတ္တော” ဟု ဒုတိယတနည်းဖွင့်၏၊ ဤအလို ပရိမာဏအဿတ္တိတဒ္ဓိတ်ကြံ၍ ဒုတိယ တနည်းပေးထားသည်။

တီသု ပိဋကေသု။ ။တီသု ပိဋကေသုကို နိဒ္ဒါရဏ သမုဒါယအနက် ပေး၍ ဧကမေကသ္မိံဟူသော အဓိကာရပုဒ်၌ စပ်ထိုက်ကြောင်းကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ တနည်းအားဖြင့် ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်အလိုအတိုင်း အာဓာရအနက်လည်း ဖြစ်သင့်၏၊ ဤအလို “ တီသု ပိဋကေသု -တို့၌ ” ဟု အနက်ပေး၍ “ တိဝိဓော ပရိယတ္တိဘေဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော”၌ အာဓာရ+အာဓေယံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ။ [အထဝါ ဝတ္တိစ္ဆာနုပုဗ္ဗိကတ္တာ သဒ္ဓပဋိပတ္တိယာ နိဒ္ဒါရဏမိဓ အဝတ္တုကာမေန အာဓာရောယေဝ ဝုတ္တော၊-ဋီကာသစ်။]

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ သေယျထာပိ- ဤသို့ရံခါ ဖြစ်တန်ရာသော ဥပမာမည်သည် ကား၊ အလဂဒ္ဒတ္ထိကော-မြွေဆိုးကို အလိုရှိသော၊ ဝါ-မြွေဆိုးဖြင့် အလိုရှိသော၊ အလဂဒ္ဒဂဝေသီ - မြွေဆိုးကို ရှာလေ့ရှိသော၊ [တဿိလတ္ထ ဣပစ္စည်း၊] ပုရိ သော - သည်၊ အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ - မြွေဆိုးကို ရှာမှီးခြင်းငှါ၊ စရမာနော- လှည့်လည်သည်၊ (အဿ-ဖြစ်ရာ၏) [ပရိကပ္ပေါပမာဖြစ်၍ “အဿ” ဟု ပရိ ကပ္ပကြိယာ ထည့်သည်။] သော - ထို ယောက်ျားသည်၊ မဟန္တံ - ကြီးစွာသော၊ အလဂဒ္ဒ- မြွေဆိုးကို၊ ပသေယျ- တွေ့ရာ၏၊ တမေနံ- ထိုမြွေဆိုးကို၊ ဝါ-၏၊ ဘောဂေဝါ- ကိုယ်၌သော်၎င်း၊ ဝါ- ကိုယ်ကိုသော်၎င်း၊ နဂံဠေဝါ- အခြီး၌ သော်၎င်း၊ ဝါ-ကိုသော်၎င်း၊ ဂဏှေယျ-ဖမ်းကိုင်ရာ၏၊ [ဘောဂေဝံ သရီရေ။] တဿ-ထို မြွေဖမ်းသမား ယောက်ျား၏၊ သော အလဂဒ္ဒေါ-သည်၊ ပဋိ ပရိဝတ္ထိ တွာ- ပြန်လည်၍၊ ဟတ္ထဝါ- လက်၌သော်၎င်း၊ ဗာဟာယံဝါ- လက်မောင်း၌ သော်၎င်း၊ အညတရသ္မိံ - အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ အင်္ဂပစ္စင်္ဂေါ - အင်္ဂါ ကြီးငယ်၌သော်၎င်း၊ [ဟတ္ထဗာဟမှ ကြွင်းသမျှကို “အညတရ အင်္ဂပစ္စင်္ဂံ” ဟု ဆိုသည်။] ခုသေယျ-ကိုက်ရာ၏၊ [“အလဂဒ္ဒေါ-မြွေဟောက်” ဟု ပေးကြ သောအနက်ကို မြွေဟောက်က ပြန်၍ ကိုက်လေ့မရှိသောကြောင့် စဉ်းစားပါ။] သော- ထို မြွေဖမ်းသမား ယောက်ျားသည်၊ တတောနိဒါနံ-ထို မြွေကိုက်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ မရဏံဝါ - သေခြင်းသို့သော်၎င်း၊ မရဏမတ္တံ- သေခြင်းဟူသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ-သေလုမတ္တဖြစ်သော၊ ဒုက္ခံဝါ- ဆင်းရဲသို့သော်၎င်း၊ နိဂစ္ဆေယျ - ရောက်ရာ၏၊ တံ - ထိုသို့ မြွေကိုက်ခံရခြင်း၊ မရဏ မရဏမတ္တ ဒုက္ခသို့ ရေခံရခြင်းသည်၊ ကိဿဟေတု-အဘယ်အကြောင်း ကြောင့်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အလဂဒ္ဒဿ-၏၊ ဝါ-ကို၊ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ-မကောင်း သဖြင့် ဖမ်းယူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ (အဖမ်းမတတ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်တည်း။)

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဝေမေဝ ခေါ - ဤအတူသာလျှင်၊ ဣဓ- ဤ သာသနာတော် ၌၊ ဧကစ္စေ - အချို့ ကုန်သော၊ မောဃပုရိသာ - အနှစ်မမှီး အချီးနှီးသော ယောက်ျားတို့သည်၊ ဝါ-အလကား ယောက်ျားတို့သည်၊ ဓမ္မံ-ပါဠိကို၊ ပရိယာ ပုဏန္တိ-သင်အံလေ့ကျက် ဆောင်ရွက်မှတ်သားကြကုန်၏၊ [ဓမ္မန္တိ ပါဠိဓမ္မံ-

x x x x x x x

တတောနိဒါနံ။ ။ ဤ “တတော နိဒါနံ” ပုဒ်၏ မရဏံ မရဏမတ္တံ ဒုက္ခံ၌စပ်ရ သော ဗဟုဗိဟိသမာသံဖြစ်ပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ “ဟေတွတ္ထေစ ပစ္စတ္တဝါနံ၊ ကာရဏတ္ထေ နိပါတပဒမေတန္တိပိ ဝဒန္တိ” ဟု ဋီကာသစ်၌ တနည်းဖွင့်သေး ၏၊ ဤ ခလိ “တတော နိဒါနံ” ကို အလုတ္တကမ္မဓာရည်း၊ တနည်း- သမာသံမဟုတ်၊ ဝါကျဟု ကြံ၍ “ထို မြွေကိုက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်” ဟု ပေးပြီးလျှင် “နိဂစ္ဆေ ယျ” နှင့် စပ်ပါ။

ဋီကာ၊ ပါဠိဓမ္မသရုပ်ကို သုတ္တ-ဂေယျ စသော အင်္ဂါကိုးပါး ထုတ်ပြသည်။]
 သုတ္တံ-သုတ်ကို၎င်း၊ ပေ၊ ဝေဒလံ-ကို၎င်း၊ ပရိယာပုဏန္တိ- ကုန်၏၊ တေ-ထို
 မောဃပုရိသတို့သည်၊ တံ ဓမ္မံ - ထိုပါဠိကို၊ ပရိယာပုဏိတွာ - သင်ယူပြီး၍၊
 တေသံ ဓမ္မာနံ- ထိုပါဠိတို့၏၊ ပညာယ-ဖြင့်၊ အတ္ထံ- အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝါ-
 အကျိုးကို၊ န ဥပပရိက္ခန္တိ-မစူးစမ်း မစိစစ်ကြကုန်၊ တေသံ-ထို မောဃပုရိသ
 တို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ တေဓမ္မာ- တို့သည်၊ ပညာယ-ဖြင့်၊ အတ္ထံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊
 အနုပပရိက္ခတံ-မစူးစမ်း မစိစစ်ကုန်လသော်၊ [ဂစ္ဆတံကဲ့သို့ နံဝိဘတ်။] နိဇ္ဈာ
 နံ-အကြွင်းမဲ့ ရှုဆင်ခြင်တတ်သောဉာဏ်ကို၊ န ဓမန္တိ- မခံကုန်၊ [(တနည်း)
 တေ ဓမ္မာ- တို့သည်၊ ပညာယ- ဖြင့်၊ အတ္ထံ- ကို၊ ဝါ- ကို၊ အနုပပရိက္ခတံ-
 ကုန်သော၊ တေသံ- တို့၏၊ နိဇ္ဈာနံ- ကို၊ န ဓမန္တိ- ကုန်၊ ဤသို့လည်း ပေးပါ။]
 တေ-ထိုမောဃပုရိသတို့သည်၊ ဥပါရမ္ဘာနိသံသာ စေ-ဥပါရမ္ဘာအကျိုးရှိကုန်
 သည်၎င်း၊ (သူတပါးတို့ဝါဒ၌ ကပ်၍ နှိပ်စက် ဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိကုန်
 သည်၎င်း၊) ဣတိ - ဤ သင်ယူအပ်သော ပါဠိဖြင့်၊ ဝါဒပုမောက္ခာနိသံသာစ-
 သူတပါးတို့တင်အပ်သောအပြစ်၏ လွတ်ခြင်းအကျိုးရှိကုန်သည်၎င်း၊ (တနည်း)

x x x x x x x

အတ္ထံ။ ။ အတ္ထန္တိ စ ယထာဘူတံ ဘာသိတတ္ထံ ပယောဇနတ္ထံ စ သာမညနိဒ္ဒေသေ
 န ဧကသေသနယေန ဝါ ဝုတ္တံ၊ -ဋီကာသစ်။ [နား၌ကြားအပ်သော (သုတ်) အသံအား
 ဖြင့် တူသောကြောင့် တပုဒ်တည်းသာ ညွှန်ပြခြင်းကို “သာမညနိဒ္ဒေသ-တူသည်အဖြစ်
 ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သောပုဒ်” ဟု ခေါ်၏။] “ အတ္ထံ ” ဟု သာမညဆိုထားသောကြောင့်
 သာမညနိဒ္ဒေသအားဖြင့်သော်၎င်း၊ “အတ္ထော စ အတ္ထော စ အတ္ထော”ဟု ဧကသေသ
 နည်းအားဖြင့်သော်၎င်း၊ ဘာသိတတ္ထံ (ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိတော်၏ အနက်
 ဖြစ်သော အတ္ထံ) ကို၎င်း၊ ပယောဇနတ္ထံ (အကျိုးဖြစ်သော အတ္ထံ) ကို၎င်း နှစ်မျိုးလုံး
 ယူနိုင်သည်။ မှန်၏-ပါဠိတော်ကို ကောင်းစွာမသင်ယူသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုပါဠိတော်
 ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် အမှန်အကန်ကိုလည်း မသိနိုင်၊ ထိုပါဠိတော်၏ အကျိုးရကိုလည်း
 မသိနိုင်ပါ။ ဤနေရာဝယ် အောက်ပါဂါထာကို မှတ်ထိုက်၏။

ယံ ပဒံ သုတိသာမညံ၊ အနေကအတ္ထဒီပကံ၊
 တံ သာမညနိဒ္ဒေသောတိ၊ ဧကသေသနယောတိ ဝါ။

န နိဇ္ဈာနက္ခမန္တိ။ ။ န နိဇ္ဈာနက္ခမန္တိတိ နိဇ္ဈာနံ နိဿေသေန ပေက္ခနံ ပညံ န
 ဓမန္တိ၊ (နိကို “နိဿေသ”ဟု ဖွင့်၍ ဖျာနံကို “ပေက္ခနံ”ဟု ဖွင့်သည်။) ဈေသဒ္ဒေါ ဟိ
 ဣဓ ပေက္ခနေယေဝ၊ န စိန္တနဗျာယနေသု၊ တံ စ ဉာဏပေက္ခနမေဝ၊ န စက္ခုပေက္ခနံ၊
 အာရမဏူပနိဇ္ဈာနမေဝ ဝါ၊ န လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ၊ တသ္မာ ပညာယ ဒိသ္မာ ရောစေတွာ
 ဂဟေတဗ္ဗာ န ဟောန္တိတိ အဓိပ္ပါယော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ နိဿေသေန ဗျာယတေ
 ပေက္ခတေတိ ဟိ နိဇ္ဈာနံ၊ သန္တိဝသေန အနုဿရလောပေါ နိဇ္ဈာနက္ခမန္တိတိ၊ (သန္တိစပ်၍
 က ဒွေဘော်လာသဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေထားသည်။) နိဇ္ဈာနံ ဓမန္တိတိပိ ပါဠော (သန္တိစပ်
 ဘဲလည်း ပါဠိရှိ၏။) ပညာကို မခံပုံကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။

ဣတိဝါဒပုမောက္ခာနိသံသာ စ - သူတပါးတို့ တင်အပ်သော ထိုထိုအပြစ်၏ လွတ်ခြင်းအကျိုးရှိကုန်သည်၎င်း၊ [“ ထိုထိုအပြစ်ကို လွတ်စေခြင်း ” ဟုလည်း ဋီကာသစ် ဖွင့်သေး၏။] (ဟုတွာ)၊ ဓမ္မ-ကို၊ ပရိယာပုဏန္တိ-နံ။

စ-ဆက်ဥျးအံ၊ ယဿ-အကြင်သီလစသည်ကိုဖြည့်ကျင့်ခြင်း၏၊ ဝါ-အကြင် မင်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၏၊ အတ္ထာယ - အကျိုးငှါ၊ (ကုလပုတ္တာ- တို့သည်၊) ဓမ္မ-ကို၊ ပရိယာပုဏန္တိ-နံ။ အဿ ဓမ္မဿ- ထို ပါဠိဓမ္မ၏၊ တဉ္စ အတ္ထံ - ထို သီလာဒိ ပရိပူရဏ အကျိုးကိုလည်း၊ ဝါ- ထို မင်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် အကျိုးကိုလည်း၊ (ဧတ ဒုဂ္ဂဟိတဂ္ဂါဟိနော- ထို မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်သည်မည်လောက်အောင် သင်ယူကြသော မောဃပုရိသတို့သည်၊) နာနဘောန္တိ - မခံစား ကြရကုန်၊ (တနည်း) စ-ဆက်၊ ယဿ-အကြင်ဥပါရမ္ဘ၊ ဣတိဝါဒပုမောက္ခ၏၊ အတ္ထာယ- ငှါ၊ ဓမ္မ- ကို၊ ပရိယာပုဏန္တိ- နံ။ အဿ- ထို ပါဠိဓမ္မ၏၊ တဉ္စ အတ္ထံ- ထို ဥပါရမ္ဘ၊ ဣတိဝါဒပုမောက္ခ အကျိုးမျှကိုလည်း၊ (ဧတ ဒုဂ္ဂဟိတဂ္ဂါဟိနော- တို့သည်၊) နာနဘောန္တိ- ကုန်၊ တေသံ- ထို မောဃပုရိသတို့၏၊ ဝါ- တို့သည်၊ ဒုဂ္ဂဟိတာ- မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်ကုန်သော၊ တေ ဓမ္မာ- ထိုပါဠိတို့သည်၊ ဒီဃရတ္တံ- ရှည်စွာသော ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ- စီးပွားမဲ့အလိုငှါ၊ ဒုက္ခာယ- ဆင်းရဲခြင်းငှါ၊ သံဝတ္တန္တိ- နံ။ တံ- ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည်၊ (ထို ဆိုအပ်ပြီး သော အကျိုးကို မခံစားရခြင်း၊ အဟိတဒုက္ခအကျိုးငှါ ဖြစ်ရခြင်းသည်၊) ကိဿ ဟေတု - အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဓမ္မာနံ - ပါဠိတို့၏၊ ဝါ- တို့ကို၊ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ - မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်တည်း၊ [တံတိ ယထာဝုတ္တဿ အတ္ထဿ အနနာဝနံ၊ တေသဉ္စဓမ္မာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တနံ ပရာမသတိ-ဋီကာသစ်။]

ပန-ကား၊ (အလဂဒ္ဒူပမာ ပရိယတ္တိမှတပါး နိဿရဏတ္တာ ပရိယတ္တိ ကား၊) ယာ-အကြင် ပရိယတ်ကို၊ (အကြင် သင်ယူခြင်းကို၊ ဝါ-အကြင် သင်ယူ အပ်သော ပါဠိကို၊) သုဂ္ဂဟိတာ-ကောင်းစွာ သင်ယူအပ်ပြီ၊ သီလက္ခန္ဓာဒိပါရိ ပူရိယေဝ-သီလက္ခန္ဓာအစရှိသောဂုဏ်ကျေးဇူး၏ ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကိုသာ၊ အာကင်္ခမာနေန- လိုလားတောင်းတသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပရိယာပုဏ္ဏာ-သင်ယူ အပ်ပြီ၊ ဥပါရမ္ဘာဒိဟေတု-ဥပါရမ္ဘအစရှိသောအကြောင်းကြောင့်၊ န ပရိယာ

x x x x x x x

အဟိတာယ ဒုက္ခာယ။ ။ “တေ ဓမ္မာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ ” အရ ဖလူပစာဖြစ်ပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ရေးခဲ့ပြီ၊ ဖလူပစာ၏ ဥပမာကား— “သတမာယု၊ ဒမိဗလံ ” တည်း၊ ထောပတ်စား၍ အသက်ရှည်သောကြောင့် အကျိုး အသက်၏ အမည်ကို အကြောင်းထောပတ်၌ တင်စား၍ “ထောပတ်သည် အသက်” ဟု ဆိုထားသကဲ့သို့၎င်း၊ နို့ ဓမ်းသောက်၍ အားရှိသောကြောင့် အကျိုးအား၏ အမည်ကို အကြောင်း နို့ ဓမ်း၌ တင်စား၍ “နို့ ဓမ်းသည်+အား” ဟု ဆိုထားသကဲ့သို့၎င်းတည်း။

ပုဋ္ဌာ-သင်ယူအပ်သည် မဟုတ်၊ အယံ- ဤ ပရိယတ်သည်၊ ဝါ- ဤ သင်ယူခြင်း သည်၊ ဝါ-ဤသင်ယူအပ်သောပါဠိသည်၊ နိဿရဏတ္တာ- နိဿရဏတ္တာ ပရိယတ်မည်၏၊ ဝါ- သံသရာဝဋ်၊ ဘဝညွတ်မှ၊ လွတ်မြောက်ခြင်း အကျိုးရှိသော သင်ယူခြင်းမည်၏၊ ဝါ-သံသရာဝဋ်၊ ဘဝညွတ်မှ၊ လွတ်မြောက်ခြင်းအကျိုးရှိသော သင်ယူအပ်သော ပါဠိမည်၏၊ ယံ-ယင်းကောင်းစွာ သင်ယူခြင်းကို၊ ဝါ-ယင်းကောင်းစွာ သင်ယူအပ်သော ပါဠိကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ တေသံတေဓမ္မာ၊ ပေ၊ ဓမ္မာ နန္ဒိ-ဟူသော၊ (တေ သုတ္တံ-ဤပါဠိကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊) ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [တေသံ-ထို အမျိုးကောင်းသားတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ သုဂ္ဂဟိတာ-နိသော၊ တေ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ ဒီယရတ္တံ-လုံး၊ ဟိတာယ-စီးပွားအလို ငှါ၊ သုခါယ-ငှါ၊ သံဝတ္တန္တိ-နိဗ္ဗာန်၊ တံ- ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည်၊ (ထိုသို့ ကောင်းကျိုးရ၍ ဟိတသုခအကျိုးငှါ ဖြစ်ရခြင်းသည်၊) ကိဿဟေတု၊ ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ဓမ္မာနံ- တို့၏၊ ဝါ- တို့ကို၊ သုဂ္ဂဟိတတ္တာ-ကောင်းစွာ သင်ယူအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။]

ပန - ကား၊ (နိဿရဏတ္တာ ပရိယတ္တိမှတစ်ပါး ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ္တိ ကား၊) ယံ-အကြင် ပရိယတ်ကို၊ ဝါ- အကြင် ပါဠိကို၊ ပရိညာတက္ခန္ဓာ-ပိုင်းခြား၍ သိအပ်ပြီးသော ဒုက္ခသစ္စာဟူသော ခန္ဓာရှိသော၊ ဝါ- ဒုက္ခသစ္စာ ဟူသော ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍ သိပြီးသော၊ ပဟိနကိလေသော-ပယ်အပ်ပြီးသော သမုဒယသစ္စာ ဟူသော ကိလေသာရှိသော၊ ဝါ- သမုဒယသစ္စာ ဟူသော ကိလေသာကို ပယ်ပြီးသော၊ ဘာဝိတမဂ္ဂေါ-မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော မဂ္ဂသစ္စာရှိသော၊ ဝါ-မဂ္ဂသစ္စာကို ဖြစ်စေပြီးသော၊ ပဋိဝိဒ္ဓါကုပ္ပေါ-ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသော၊ ဝါ- အရဟတ္တဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော၊ သစ္စိကတနိဓရာဓော- မျက်မှောက်ပြုအပ်ပြီးသော နိရောဓသစ္စာ ရှိသော၊ ဝါ-နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက် ပြုပြီးသော၊ ဒီဏာသဝေါ-ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကေဝလံ-ဥပါရမ္ဘစသည် မဖက် သက်သက်၊ ပဝေဏိပါလနတ္တာယ- တရားတော်၏ အစဉ်အဆက်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဝံသာနု ရက္ခဏတ္တာယ-မြတ်စွာဘုရား၏ အနွယ်တော်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ-သင်ယူ၏၊ အယံ-ဤ ပရိယတ်သည်၊ ဝါ-ဤ သင်ယူခြင်းသည်၊ ဝါ-ဤ သင်ယူအပ်သော ပါဠိသည်၊ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ-ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ်မည်၏၊ ဝါ-ဘဏ္ဍာတိုက်စိုးနှင့် တူသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ သင်ယူခြင်း မည်၏၊ ဝါ - ဘဏ္ဍာတိုက်စိုးနှင့် တူသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ သင်ယူအပ်သော ပါဠိမည်၏... ဣတိ-ပရိယတ္တိဘေဒ အပြီးတည်း။

ပန-ကား၊ (ပရိယတ္တိဘေဒ ဟူသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရမှတစ်ပါး သမ္ပတ္တိ ဟူသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရကား၊) ဝိနယေ - ဝိနည်းပိဋက၌၊ သုပ္ပဋိပန္နော- ကောင်းစွာ ကျင့်သော၊ ဘိက္ခု - သည်၊ သီလသမ္ပဒံ (သီလသမ္ပတ္တိ) - သီလ၏

ပြည့်စုံခြင်းကို၊ နိဿာယ- ခို၍၊ (ပကတူပနိဿယပြု၍၊) တိဿော-နိဿော၊
 ဝိဇ္ဇာ-တို့သို့၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်၏၊ (ကဿာ- ကြောင့်၊ ဝိနယေ-၌၊ သုပ္ပဋိ
 ပန္နော-သော၊ ဘိက္ခု-သည်၊ သီလသမ္ပဒ်-ကို၊ နိဿာယ-၍၊ တိဿော-နိဿော၊
 ဝိဇ္ဇာ-တို့သို့၊ ပါပုဏာတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊) တတ္ထ-
 ထို ဝိနည်းပိဋက၌၊ တာသံ ယေဝစ-ထို ၃ ပါးသော ဝိဇ္ဇာတို့ကိုသာလျှင်လည်း၊
 ပဘေဒဝစနတော-အပြားအားဖြင့် ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၊ (ဝိနယေ သုပ္ပဋိ
 ပန္နော ဘိက္ခု သီလသမ္ပဒ် နိဿာယ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ပါပုဏာတိ- ၏၊ ဣတိ-သို့၊
 ဝိညာယတိ-သိအပ်၏၊) သုတ္တေ-၌၊ သုပ္ပဋိ ပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-) သမာဓိသမ္ပဒ်-
 သမာဓိ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ နိဿာယ-၍၊ ဆ- နိဿော၊ အဘိညာ - အဘိညာဉ်
 တို့သို့၊ ပါပုဏာတိ-၏၊ (ကဿာ သုတ္တေ သုပ္ပဋိ ပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-သည်၊)
 သမာဓိသမ္ပဒ်-ကို၊ နိဿာယ- ၍၊ ဆ အဘိညာ ပါပုဏာတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊
 ဝိညာယတိ-နည်း၊) တတ္ထ- ထို သုတ္တန်ပိဋက၌၊ တာသံ ယေဝစ-ထို ၆ ပါးသော
 အဘိညာဉ်တို့ကိုသာလျှင်လည်း၊ ပဘေဒဝစနတော-ကြောင့်၊ (သုတ္တေ သုပ္ပဋိ
 ပန္နော ဘိက္ခု သမာဓိသမ္ပဒ် နိဿာယ ဆအဘိညာ ပါပုဏာတိ၊ ဣတိ- သို့၊
 ဝိညာယတိ-၏၊) အဘိဓမ္မေ-၌၊ သုပ္ပဋိ ပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-သည်၊) ပညာ
 သမ္ပဒ်-ပညာ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ နိဿာယ-၍၊ စတဿော-နိဿော၊ ပဋိသန္တိ ဒါ-
 ဒါတို့သို့၊ ပါပုဏာတိ၊ (ကဿာ အဘိဓမ္မေ သုပ္ပဋိ ပန္နော (ဘိက္ခု) ပညာသမ္ပဒ်
 နိဿာယ စတဿော ပဋိသန္တိ ဒါ ပါပုဏာတိ - ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-
 နည်း၊) တာသဉ္စ-ထို ၄ ပါးသော ပဋိသန္တိ ဒါတို့ကိုလည်း၊ တတ္ထေဝ-ထို အဘိ
 ဓမ္မာပိဋက၌သာ၊ ပဘေဒဝစနတော-ကြောင့်၊ (အဘိဓမ္မေ သုပ္ပဋိ ပန္နော ဘိက္ခု၊
 ပညာသမ္ပဒ် နိဿာယ စတဿော ပဋိသန္တိ ဒါ ပါပုဏာတိ၊ ဣတိ- သို့၊ ဝိညာ
 ယတိ-၏၊) ဧဝံ-လျှင်၊ ဧတေသု-ဤ ၃ ပုံသော ပိဋကတ်တို့၌၊ သုပ္ပဋိ ပန္နော-
 သော၊ (ဘိက္ခု) ယထာဏ္ဏမေန- အကြင်အကြင် အစဉ်အားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇတ္တယဆဋ္ဌ
 ဘိညာ စတုပ္ပဋိသန္တိ ဒါဘေဒံ-ဝိဇ္ဇာ ၃ ပါး အပေါင်း၊ ၆ ပါးသော အဘိညာဉ်၊
 ၄ ပါးသော ပဋိသန္တိ ဒါ အပြားရှိသော၊ ဣမံသမ္ပတ္တိံ - ဤ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ပါပု
 ဏာတိ-၏။ [ဧဝံ-စသည်ကား နိဂုံး။]

ပန-ကား၊ (သမ္ပတ္တိံ ဟူသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရမှတစ်ပါး ဝိပတ္တိံ ဟူသော
 သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရကား၊) ဝိနယေ-၌၊ သုပ္ပဋိ ပန္နော-မကောင်းသဖြင့် ကျင့်သော၊
 (ဘိက္ခု-သည်၊) အနုညာတ သုခသမ္ပဿ အတ္တရဏပါဝရဏာဒိ ဖဿသာမည
 တော- ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော ကောင်းသော အတွေ့ရှိသော အခင်း အရှိ အစ
 ရှိသည်တို့၏ အတွေ့နှင့် တူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဋိက္ခိတ္တေသု - ပယ်မြင်
 တော် မူအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဥပါဒိန္နကဖဿာဒိသု- ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော မာတု
 ဂါမ၏ အတွေ့အစရှိသည်တို့၌၊ အနဝဇ္ဇသညီ - အပြစ်မရှိ ဟု အမှတ်ရှိသည်။

ဟောတိ-၏။ ဟိ-သာဓကကား၊ တထာဟံ ဘဂဝတာ၊ ပေ၊ အန္တရာယာယာတိ- ဟူသော၊ ဧတံ(ဝစနံ)- ဤစကားကို၊ အရိဋ္ဌေနာပိ - အရိဋ္ဌရဟန်းသည်လည်း၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။ [ယေ မေ(ယေ+ဣမေ) ဓမ္မာ - အကြင် မေထုန်အကျင့်တို့ကို၊ အန္တရာယိကာ-သဂ္ဂမောက္ခ၏ အန္တရာယ်၌ ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တာ-န်ပြီ၊ တေဓမ္မေ-ထို မေထုန်အကျင့်တို့ကို၊ ပဋိသေဝတော - မှီဝဲသော ရဟန်း၏၊ (တေဓမ္မာ-တို့သည်၊) ယထာ-အကြင်အပြားအားဖြင့်၊ အန္တရာယာယ- သဂ္ဂမောက္ခ၏ အန္တရာယ်အကျိုးငှါ၊ နာလံ-မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ တထာ - ထို အပြား အားဖြင့်၊ အဟံ-သည်၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဒေသိတံ- ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မံ-တရားကို၊ အာဇာနာမိ-သိ၏။] တတော-ထိုသို့ အပြစ်မရှိဟု မှတ်ထင်ခြင်း ကြောင့်၊ (ဝိတိက္ကမိတွာ - လွန်ကျူး၍၊) ဒုဿီလဘာဝံ - ဒုဿီလ၏ အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာတိ- ရောက်ရ၏။

သုတ္တေ-၌၊ ဒုပ္ပဋိပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-သည်၊) ဘိက္ခဝေ-တို့၊ စတ္တာရော- ငှ ယောက်ကုန်သော၊ ဣမေပုဂ္ဂလာ-တို့သည်၊ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ-ထင်ရှား ရှိကုန်၏၊ (တနည်း) ပုဂ္ဂလာ-တို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ သန္တော-ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ-လောကသင်္ကေတအနေအားဖြင့် ရအပ်ကုန်၏၊ [ပရမတ္ထအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ထင်ရှားမရှိသော်လည်း လောကသင်္ကေတအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်- ဟူလို။] ဣတိ အာဒိသု-ဤသို့ အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ အဓိပ္ပာယ်-ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်ကို။ အဇာနန္တော-မသိသည်၊ (ဟုတွာ- ၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊) ဒုဂ္ဂဟိ တံ-မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သည်မည်လောက်အောင်၊ (မှားမှားယွင်းယွင်း)၊ ဂဏှာတိ- ယူ၏၊ ယံ- ယင်း မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သည်မည်လောက်အောင် ယူခြင်းကို၊ သန္ဓာယ- ၍၊ အတ္တနာ၊ ပေ၊ ပသဝတီတိ- ဟူသော၊ (ဧတံ သုတ္တံ-ကို၊ ဘဂဝတာ၊) ဝုတ္တံ- ပြီ၊ [အတ္တနာ - မိမိသည်၊ ဒုဂ္ဂဟိတေန-မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သောသဘောဖြင့်၊ (တနည်း) အတ္တနာ - ၍၊ ဒုဂ္ဂဟိတေန - မကောင်း သဖြင့် ယူခြင်းဖြင့်၊ အမှေစော- ဝါဘုရားတို့ကိုလည်း၊ အတ္တာစိက္ခတိ-စွပ်စွဲ၏၊ အတ္တာနန္တ - မိမိကိုလည်း၊ (မိမိ၏ ကုသိုလ်အမြစ်အရင်းကိုလည်း၊) ခနတိ- တူးဖျက်၏၊ ဗဟံစ- များစွာလည်း၊ အပုညံ-မကောင်းမှုကို၊ ပသဝတိ-ဖြစ်စေ ၍။] တတော-ထိုသို့ မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သည်မည်လောက်အောင် ယူခြင်း ကြောင့်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတံ- မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏ အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာတိ- ရောက်၏။

* + * + + * +

တထာဟံ ဘဂဝတာ စသည် ။ ။ အယံ ပနေတ္ထ ပဒတ္တသမ္ပန္နော၊ - ယေ ဣမေ ဓမ္မာ အန္တရာယိကာ ဣတိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တာ ဒေသိတာ စေဝ ပညတ္တာစ၊ တေ ဓမ္မေ ပဋိ သေဝတော ပဋိသေဝန္တဿ ယထာ ယေန ပကာရေန တေ ဓမ္မာ အန္တရာယာယ သဂ္ဂ မောက္ခာနံ အန္တရာယကရဏတ္ထံ နာလံ၊ သမတ္တာ န ဟောန္တိ၊ တထာ တေန ပကာရေန အဟံ ဘဂဝတာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ အာဇာနာမိတိ၊-ဋီကာသစ်။

အဘိဓမ္မေ-၌၊ ဒုပ္ပဋိပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-သည်၊) ဓမ္မဝိန္တိ-သဘာဝဓမ္မကို စဉ်းစား ကြံစည်ခြင်းကို၊ အတိဓာဝန္တော- လွန်၍ပြေးသွားသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊) အစိန္တေယျာနိပိ-မကြံအပ် မကြံနိုင်သော အကြောင်းအရာတို့ကို လည်း၊ ဝါ-မကြံအပ် မကြံထိုက်သော အကြောင်းအရာတို့ကိုလည်း၊ [စိန္တေတု မသတ္တုဏေယျာနိ အနရဟရူပါနိဝါ အစိန္တေယျာနိနာမ-ဋီကာ။] စိန္တေတိ- ကြံမိ၏၊ တတော-ထိုသို့ ကြံမိခြင်းကြောင့်၊ စိတ္တက္ခေပံ- စိတ်၏ ပျံလွင့်ခြင်းသို့၊ ဝါ-စိတ်ကတောက်ကတက်ဖြစ်ခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ-၏၊ [“စိတ္တက္ခေပံ-စိတ်ကို ပစ်လွှင့်ကြောင်းဖြစ်သော ရူးသွပ်ခြင်း ပင်ပန်းခြင်းသို့” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေးပါ။] ဟိ- သာဓကကား၊ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ အဿာတိ-ဟူသော၊ ဧတံ သုတ္တံ-ကို၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊) ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အစိန္တေယျာနိ-မကြံအပ် မကြံနိုင် ကုန်သော၊ ဝါ-မကြံအပ် မကြံထိုက်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ-ကုန်သော၊ ဣမာနိ- ဤ အကြောင်းအရာတို့ကို၊ န စိန္တေ တဗ္ဗာနိ-မကြံသင့် မကြံထိုက်ကုန်၊ ယာနိ- ယင်း မကြံအပ် မကြံထိုက်သော အကြောင်းအရာတို့ကို၊ စိန္တေန္တော-ကြံသူသည်၊ ဥမ္မာဒဿ-ရူးသွပ်ခြင်း၏၊ ဝိယာတဿ-(မရူးသော်လည်း) စိတ်ပင်ပန်းခြင်း၏၊ ဘာဂီ - အဘို့ရှိသည်၊ အဿ - ဖြစ်ရာ၏၊ (“ရူးဘို့ရှိ၊ စိတ်ပင်ပန်းဘို့ရှိသည်” ဟုလို၊) စတုကင်္ဂတ္ထရ၊ အပဏ္ဏကဝဂ်။]

ဧဝံ - လျှင်၊ ဧတေသု - ဤ သုံးပုံသော ပိဋကတို့၌၊ ဒုပ္ပဋိပန္နော - သော၊ (ဘိက္ခု)၊ ယထာက္ကမေန - ဖြင့်၊ ဒုဿိလဘာဝ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတာ စိတ္တက္ခေပဘောဒံ- ဒုဿိလ၏အဖြစ်၊ မိစ္ဆာအယုဂ္ဂိသု၏ အဖြစ်၊ စိတ်ပျံလွင့်ခြင်း အပြားရှိသော၊ ဣမံ ဝိပတ္တိံ - ဤ ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ-၏၊ ဣတိ-ဝိဘာဝနာအပြီးတည်း၊ စ-နိဂုံးကို ဆိုဥားအံ့၊ ဧတ္တာဝတာ - “ဧတ္ထ ပန တီသု ပိဋကေသု” အစ “ဝိပတ္တိံ ပါပုဏာတိ” အဆုံးရှိသော ဤစကား အပိုင်းအခြားဖြင့်၊ (တနည်း) ဧတ္တာ ဝတာ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော သဒ္ဒါအစဉ် အနက်အစဉ်ဖြင့်၊ ပရိယတ္တိ ဘောဒံ သမ္ပတ္တိံ၊ ပေ၊ ဝိဘာဝယေ ဣတိ- ဟူသော၊ အယဒ္ဓိဂါထာ- သည်လည်း၊ [ပိဖြင့် ရှေ့ဂါထာကိုပေါင်း၊] ဝုတ္တတ္ထာ - ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက် ရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဧဝံ-လျှင်၊ နာနပ္ပကာရတော - အထူးထူးသော အပြားအားဖြင့်၊ ပိဋကာနိ-တို့ကို၊ ဥ တွာ- သိပြီး၍၊ တေသံ- ထို ပိဋကတို့၏၊ ဝသေန-အပြား အားဖြင့်၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ကို၊ တိပိဓန္တိ-ဟူ၍၊ ဣတဗ္ဗံ- သိထိုက်၏။

x x x x x x x

ဧဝံ နာနပ္ပကာရတော။ ။ ဤစကားကို “ကထံ ပိဋကဝသေန တိပိဓံ” ကို ပြန်၍ အုပ်သော နိဂုံးဟု ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ဆိုခဲ့ပြီ၊ ဤ သီလက္ခန္ဓီကာသစ်၌ကား “ကထံ ပိဋကဝသေနာတိ အာဒိဝစနသမ္ပဇ္ဈနေန ပုဗ္ဗာပရသမ္ပန္နံ ဒဿေန္တော ဧဝံ နာနပ္ပ ကာရတောတိ အာဒိမာဟ” ဟု ဆို၏၊ ထိုအလို “ကထံ ပိဋကဝသေန တိပိဓံ” ဟူသော

ပရိယတ္တိဘေဒံစသော ဂါထာ၏အနက်ကျယ်။ ။ပရိယတ္တိဘေဒံ-သင်ယူပုံ အထူးအပြားကို၎င်း၊ (ဝိဘာဝယေ ဌစပ်၊) ယဟိံ - အကြင် သုံးပုံသော ပိဋကဋ္ဌ၊ ဘိက္ခု - သည်၊ ယထာ - အကြင် ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းကျင့်ခြင်းဟူသော အပြားတို့ဖြင့်၊ ယံ သမ္ပတ္တိံ စာပိ - ပိဇ္ဇာတ္တယ၊ ဆဋ္ဌာဘိည၊ စတု ပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော အကြင် ပြည့်စုံခြင်းသို့၎င်း၊ ယံ ဝိပတ္တိံ စာပိ-ဒုဿိလဘာဝ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတာ၊ စိတ္တက္ခေပဟူသော အကြင် ပျက်စီးခြင်းသို့၎င်း၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်ရ၏၊ တဟိံ - ထို သုံးပုံသောပိဋကဋ္ဌ၊ တမ္ပိသမ္ပံ - ထို အလုံးစုံသော ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း မကောင်းကျင့်ခြင်းဟူသော အပြား၊ သမ္ပတ္တိ ဝိပတ္တိကို၎င်း၊ (ပိဖြင့် ပရိယတ္တိဘေဒံကို ပေါင်း၊) ဝိဘာဝယေ- ထင်စွာ ပြရ၏။ [ဤကား ပရိယတ္တိဘေဒံကို ဝိဘာဝယေဌ စပ်သောနည်းတည်း။]

တနည်း။ ။ယဟိံ-၌၊ ဘိက္ခု- သည်၊ ယထာ-အကြင် ဥပါရမ္ဘ၊ နိဿရဏ၊ ဓမ္မကောသရက္ခဏာစကြာဋံ သင်ယူခြင်း၊ ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းကျင့်ခြင်းဟူသော အပြားဖြင့်၊ ယံ ပရိယတ္တိဘေဒံ - အကြင် သင်ယူပုံ အထူးအပြားသို့၎င်း၊ ယံ သမ္ပတ္တိံ စာပိ-သို့၎င်း၊ (ရှေ့အတိုင်းပေး၊) ယံ ဝိပတ္တိံ စာပိ-သို့၎င်း၊ ပါပုဏာတိ-၏၊ တဟိံ-၌၊ တမ္ပိသမ္ပံ-ထိုအလုံးစုံသော ဥပါရမ္ဘ စသော အကြောင်းတို့ကြောင့် သင်ယူခြင်း၊ ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းကျင့်ခြင်း အပြား၊ ပရိယတ္တိဘေဒ၊ သမ္ပတ္တိ ဝိပတ္တိ ဟူသမျှကိုလည်း ဝိဘာဝယေ - ရာ၏။ [ဤကား ပရိယတ္တိဘေဒံကို ပါပုဏာတိ၌ စပ်သောနည်းတည်း။]

x x x x x x x

“ရှေ့စကားနှင့် နေ့စကားတို့၏ ဆက်သွယ်ပုံကိုပြသော စကား” ဟု မှတ်ပါ။ မိမိကား- “ဧဝံ ဥ တွာစ ပုနပိ တေသုယေဝ ပိဋကေသု နာနပ္ပကာရကောသလ္လတ္တံ၊ ပေ၊ ပရိဒီပယေ၊ ပေ၊ ဝိဘာဝယေ ” ဟု စချီခဲ့သော စကားကိုပင် နာနပ္ပကာရကောသလ္လတ္တံနှင့် လိုက်လျောအောင် “နာနပ္ပကာရ ကောသလ္လတော ဥ တွာ” ဟု ဆို၍ ကထံ ပိဋကဝသေန ဟူသောစကားအရ အကျယ်ပြအပ်သော ဝိတ္ထာရကိုပင် နိဂုံးအုပ်သည်ဟု ထင်ပါသည်။

အနက်ကျယ် ပေးပုံ။ ။ပရိယတ္တိဘေဒံ- စသောဂါထာ၌ အဓိပ္ပါယ် နားလည်နိုင်မည် မဟုတ်သောကြောင့် ရှေ့ အနက်အကျဉ်းမျှ ပေးခဲ့၏။ ယခုသော် “ပရိယတ္တိဘေဒသို့ ရောက်ခြင်း၏အကြောင်းဟူသည်- ဥပါရမ္ဘ၊ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခ၊ နိဿရဏ၊ ဓမ္မကောသရက္ခဏဟူသောအကြောင်းများတည်း” ဟု၎င်း၊ “ပရိယတ္တိဘေဒဟူသည် ထိုအကြောင်း သုံးမျိုးကြောင့် သင်ယူပုံသင်ယူနည်း သုံးမျိုး ကွဲပြားခြင်းတည်း ” ဟု၎င်း၊ “သမ္ပတ္တိ ဝိပတ္တိသို့ ရောက်ခြင်း၏အကြောင်း ဟူသည် ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းကျင့်ခြင်း တည်း” ဟု၎င်း၊ “သမ္ပတ္တိဟူသည် ပိဇ္ဇာသုံးပါး၊ အဘိညာဉ် ခြောက်ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးတည်း” ဟု၎င်း၊ “ဝိပတ္တိဟူသည်-ဒုဿိလဖြစ်ခြင်း၊ မိစ္ဆာယူခြင်း၊ စိတ် ပျံလွင့်ရှူးသွပ်ခြင်းတည်း” ဟု၎င်း နားလည်ကြပြီ။ ထို့ကြောင့် ဋီကာဖွင့်သည့်အတိုင်း နိဿယ၌ ထပ်၍ အနက်ကျယ် ပြထားပါသည်။ [အနက် နှစ်နည်းပေးပုံနှင့်စပ်၍ စိစစ်ချက်များကို ပါရာဇိကဏ်၌ ရှုပါ။]

[“ဝေမေတံ သဗ္ဗမိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ရသဝသေန ကေဝိဓံ၊ ဓမ္မဝိနယ ဝသေန ဒုဝိဓံ” စသည်ဖြင့် ပြခဲ့သော မာတိကာအစဉ်ဝယ် ဝိဇ္ဇကသုံးသွယ်နှင့် စပ်သော သိထိုက်သမျှအကျယ်ကို ပြပြီး၍ နိကာယ်ငါးဖြာကို အကျယ်ပြလိုသောကြောင့် “ကထံ” စသည်မိန့်။] ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ (သဗ္ဗမိ-သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊) နိကာယဝသေန - နိကာယ်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပဉ္စဝိဓံ - ငါးပါးအပြားရှိသနည်း၊ စ-အဖြေကား၊ (တနည်း) စ-ချဲ့၊ သဗ္ဗမေဝ-အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဧတံ- ဤ ဘုရားစကားတော်သည်၊ ဒီဃနိကာယော- ဒီဃနိကာယ် ၎င်း၊ ပေ၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော- ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စပုဗ္ဗေ-ငါးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ၊ တတ္ထ-ထိုငါးပါးတို့တွင်၊ ကတမော-အဘယ်သည်၊ ဒီဃနိကာယော- ဒီဃနိကာယ်မည်သနည်း၊ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ - သုံးဝဂ်ဖြင့် သိမ်းယူခြင်းရှိကုန် သော၊ မြဟ္မဇာလာဒီနိ-မြဟ္မဇာလသုတ်အစရှိကုန်သော၊ စတုတ္ထိံ သ-သုံးဆယ့် လေးပါးသော၊ သုတ္တာနိ- သုတ်တို့သည်၊ ဒီဃနိကာယော-မည်၏၊ (တနည်း) ဒီဃနိကာယော - ဟူသည်၊ ကတမော - နည်း၊ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ - န်သော၊ မြဟ္မဇာလာဒီနိ- ကုန်သော၊ စတုတ္ထိံ သ- သော၊ သုတ္တာနိ - သုတ်တို့တည်း။ [“တဒယာ + ဝဂ္ဂါ တိဝဂ္ဂံ (သမာဟာရဒီဂု၊) တိဝဂ္ဂေန + သင်္ဂဟော ဧတေသန္တိ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ” ဟု ပြု၊ အသမာဟာရဒီဂုဖြစ်လျှင် “သုံးဝဂ်တို့ဖြင့်” ဟုလည်း ပေးနိုင်ပါသည်။ ဧနာကံ သင်္ချာများ၌လည်း နည်းတူ၊ ဇီကာတို့၌ “တိဟိ ဝဂ္ဂေ ဟိ သင်္ဂဟော ဧတေသန္တိ” ဟု ပြုသည်ကား လဟုကနည်းတည်း။]

ယဿ-အကြင်နိကာယ်၏၊ (သုတ္တဂဏနာတော- သုတ်အရေအတွက်အား ဖြင့်၊) စတုတ္ထိံ သေဝ - သုံးဆယ့်လေးပါးသာလျှင်ဖြစ်သော၊ သုတ္တန္တာ-သုတ် တို့သည်၊ (သန္တိ)၊ ဝဂ္ဂသင်္ဂဟဝသေန-ဝဂ်တို့ဖြင့်သိမ်းယူခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ- သိမ်းယူကြောင်း ဝဂ်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ တိဝဂ္ဂေါ- သုံးဝဂ်ရှိသော၊ သင်္ဂဟော- သိမ်းယူကြောင်း အရေအတွက်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ပဌမော- ရှေးဥးစွာသော၊ သေ - ဤနိကာယ်သည်၊ ဒီဃနိကာယောတိ - ဒီဃနိကာယ်ဟူ၍၊ အနုလောမိ ကော-အနက်အားလျော်သောအမည်ရှိ၏၊ ဝါ- အန္တတ္ထနာမည်ရှိ၏။ [အန္တတ္ထ နာမည်ရှိပုံမှာ “ ဒီဃပုမာဏာနံ သုတ္တာနံ ” စသည်ဖြင့် ထင်ရှားလတံ။]

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥားအံ့၊ ကသ္မာ၊ သေ- ဤနိကာယ်ကို၊ ဒီဃနိကာယောတိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - နည်း၊ ဒီဃပုမာဏာနံ- ရှည်သော အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ သုတ္တာနံ- သုတ်တို့၏၊ သမူဟတောစ- အပေါင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ နိဝါသတောစ - တည်နေရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် ၎င်း၊ ဒီဃနိကာယောတိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ၏၊ ဟိ-မှန်၊ [ဝုစ္စန္တိတိုင်ရုံ ရည်ရွယ် သည်။] (တနည်း) ဟိ-ချဲ့၊ [လောကတောတိုင်အောင် ရည်ရွယ်သည်။] သမူဟ နိဝါသာ-အပေါင်း တည်နေရာတို့ကို၊ နိကာယောတိ- နိကာယဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ-

နိဗ္ဗာန်၏ စ-သာဓကကား၊ နာဟံ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ စိက္ခလ္လိကနိကာယောတိဝေမာဒီ
 နိ-နာဟံ ၊ ပေ ၊ စိက္ခလ္လိကနိကာယော ဤသို့အစရှိသော ဥဒါဟရုဏ်တို့သည်၊
 ဣတ္ထ-ဤ နိကာယသဒ္ဓါ၏ သမူဟအနက် နိဝါသအနက်တို့ကို ဟောသည်၏
 အဖြစ်၌၊ သာသနတောစ - သာသနာတော် ပြုယုဂ်မှ၎င်း၊ လောကတောစ-
 လောကီပြုယုဂ်မှ၎င်း၊ (သမာနိတာနိ - ကောင်းစွာဆောင်ယူအပ်ကုန်သော၊)
 သာဓကောနိ- သက်သေတို့တည်း၊ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တိရစ္ဆာနဂတတ-တိရစ္ဆာန်ဖြစ်
 ကုန်သော၊ ဣဒံ(ဣမေ)ပါဏာ-ဤသတ္တတို့သည်၊ (ဣဒံနိပါတ်ပုဒ်၊) (စိတ္တာ)
 ယထာ-ဆန်းကြယ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ ဝါ-သို့ကလေဝံ၊
 စိတ္တံ- ဆန်းကြယ်သော၊ အညံ-တိရစ္ဆာန်အပေါင်းမှတပါးသော၊ ဧကနိကာယ
 မ္ဗိ-တခုသော အပေါင်းကိုလည်း၊ အဟံ - ငါဘုရားသည်၊ န သမနုပဿာမိ-
 မြင်တော်မမူ၊... ပေါဏိကနိကာယော - ပေါဏိကမင်းတို့၏ နေရာ၊ စိက္ခလ္လိက
 နိကာယော - စိက္ခလ္လိကမင်းတို့၏ နေရာ၊] ဧဝံ-ဤအတူ၊ သေသာနမ္ဗိ - ဒီဃ
 နိကာယ်မှ ကြွင်းသောနိကာယ်တို့၏လည်း၊ နိကာယဘာဝေ-နိကာယမည်ကုန်
 သည်၏အဖြစ်၌၊ ဝစနတ္ထော-သဒ္ဓါနက်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏။

ကတမော- သည်၊ မဇ္ဈိမနိကာယော - နည်း၊ မဇ္ဈိမပ္ပမာဏာနိ - အလယ်
 အလတ်၌ဖြစ်သော အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော၊ [“ ဒီဃနိကာယ် သုတ်များ
 လောက်လည်း မရှည် ၊ သံယုတ္တ- အင်္ဂုတ္တရ သုတ်များလောက်လည်း မတို၊ ”
 ဟူလို။] ပဉ္စဒသဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ- တဆယ့်ငါးဝဂ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ခြင်း
 ရှိကုန်သော၊ မူလပရိယာယသုတ္တာဒီနိ- မူလပရိယာယသုတ် အစရှိကုန်သော၊
 ဒီဃနုသတံ- အခွဲအားဖြင့် နှစ်ရာသော၊ ဝါ- တရဒ္ဓါးဆယ်သော၊ (သုတ္တာနိ
 စ- သုတ်တို့သည်၎င်း၊) ဒွေ-နှစ်ပါးကုန်သော၊ သုတ္တာနိစ-တို့သည်၎င်း၊ မဇ္ဈိမ
 နိကာယော-မည်၏။... ယတ္ထ- အကြင် နိကာယ်၌၊ ဒီဃနုသဘသုတ္တန္တာ - အခွဲ
 အားဖြင့် နှစ်ရာသောသုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဝါ- တရဒ္ဓါးဆယ်သောသုတ်တို့သည်
 ၎င်း၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ သုတ္တာနိ-တို့သည်၎င်း၊ (သန္တိ)၊ ပဉ္စဒသဝဂ္ဂပရိဂ္ဂဟော-
 တဆယ့်ငါးဝဂ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူ ရေတွက်အပ်သော၊ သော နိကာယော - ထို
 နိကာယ်သည်၊ မဇ္ဈိမော- မဇ္ဈိမနိကာယ်မည်၏၊ ဣတိ- ဤသို့မှတ်အပ်၏၊ [ပဉ္စ
 ဒသဝဂ္ဂပရိဂ္ဂဟောတိ- ပဉ္စဒသဟိ ဝဂ္ဂေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတော၊ သင်္ဂဟိတော၊ - ဋီကာ
 သစ်၊ “ ပရိဂ္ဂယုတေတိ ပရိဂ္ဂဟော ” ဟု ကမ္မသာဓ်ပြုပါ။]

ကတမော- သည်၊ သံယုတ္တနိကာယော- နည်း၊ ဒေဝတာသံယုတ္တာဒီဝသေန-
 ဒေဝတာသံယုတ် အစရှိသည်တို့၏အပြားအားဖြင့်၊ ကထိတာနိ- ဟောတော်မူ
 အပ်ကုန်သော၊ ဩဃတရဏာဒီနိ- ဩဃတရဏသုတ် အစရှိကုန်သော၊ သတ္တ
 သုတ္တသဟဿာနိစ- ခုနစ်ထောင်သော သုတ်တို့သည်၎င်း။ သတ္တသုတ္တသတာနိ
 စ-ခုနစ်ရာသော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဒွါသဋ္ဌိ- ခြေဆယ့်နှစ်ပါးသော၊ သုတ္တာနိ

စ-တို့သည်၎င်း၊ သံယုတ္တနိကာယော-မည်၏။...သတ္တသုတ္တသဟဿာနိ- ခုနစ်ထောင်သော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ သတ္တသုတ္တသတာနိစ - ခုနစ်ရာသော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဒွါသဋ္ဌိ-ခြောက်ဆယ့် နှစ်ပါးသော၊ သုတ္တန္တာ စေတ- သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဒေသော-ဤသုတ် အပေါင်းသည်၊ သံယုတ္တသင်္ဂဟော-သံယုတ္တနိကာယ်၏ သိမ်းယူအပ်သောသုတ်အပေါင်းတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့မှတ်အပ်၏။ [သံယုတ္တ သင်္ဂဟောတိ - သံယုတ္တနိကာယဿ + သင်္ဂဟော ဂဏနာ၊ - ဋီကာသစ်၊ ဤအလို “ ဒေသော - ဤ အရေအတွက်သည်၊ သံယုတ္တသင်္ဂဟော - သံယုတ္တနိကာယ်၏ သိမ်းယူကြောင်း အရေအတွက်တည်း” ဟု ပေးပါ။]

ကတမော - သည်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယော-နည်း၊ ဧကေကအင်္ဂါတိရေက ဝသေန-တပါးတပါးသော အင်္ဂါတို့ဖြင့် ပိုလွန်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ကထိ တာနိ- ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊ စိတ္တပရိယာဒါနာဒီနိ - စိတ္တပရိယာဒါန သုတ်အစရှိကုန်သော၊ နဝသုတ္တသဟဿာနိ - ကိုးထောင်သော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ပဉ္စသုတ္တသတာနိ-ငါးရာသော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ သတ္တပညာသံ-ငါးဆယ့်ခုနစ်ပါးသော၊ သုတ္တာနိစ-တို့သည်၎င်း၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယော-မည်၏။... နဝ သုတ္တသဟဿာနိ - ကိုးထောင်သော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ပဉ္စသုတ္တသတာနိစ- ငါးရာသော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ သတ္တပညာသ-ငါးဆယ့်ခုနစ်ပါးသော၊ သုတ္တာ နိ-သုတ်တို့သည်၎င်း၊ အယံ - ဤ အရေအတွက်သည်၊ အင်္ဂုတ္တရေ - အင်္ဂုတ္တရ နိကာယ်၌၊ သင်္ချာ-အရေအတွက်တည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

+ x x + + + + +

သံယုတ် ။ ။ သံယုဇ္ဇန္တိ ဧတ္ထာတိ သံယုတ္တံ၊ သုတ်တို့ကို၎င်း၊ ဝဂ်တို့ကို၎င်း၊ ပေါင်းစပ်ထားအပ်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် “သံယုတ္တ” ဟု ခေါ်သည်။ “ဗျဉ္ဇနသမုဒါယေ ပဒံ၊ ပဒသမုဒါယေ စ ဝါကျံ၊ ဝါကျသမုဒါယေ သုတ္တံ၊ သုတ္တသမုဒါယေ ဝဂ္ဂေါ” ဟု အမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝဂ်တို့၏ အပေါင်း၌ “ သံယုတ္တ ” ဟူသော အမည်သည် ဖြစ်၏။ [နတ်သည် မေးလျှောက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင် ဖြေဆိုတော်မူအပ်သော သုတ်-ဝဂ်တို့၏အပေါင်းသည် “ဒေဝတာသံယုတ်” မည်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် သိပါ။]

အင်္ဂုတ္တရ။ ။ ဧကေကေဟိ အင်္ဂေဟိ + ဥပရူပရိ + ဥတ္တရော အဓိကော ဧတ္ထာတိ အင်္ဂုတ္တရော၊ - ဋီကာသစ်၊ “အင်္ဂေဟိ + ဥတ္တရော ဧတ္ထာတိ” ဟု ပြုစေလိုရင်းတည်း၊ “အင်္ဂါ တို့အားဖြင့် အပိုအလွန်ရှိရာဖြစ်သောနိကာယ်” ဟုပေးပါ။ ဆိုလိုရင်းကား- “ကေရုတ္တရ စသည်၌လာသော သုတ်များထက် ဒုကင်္ဂုတ္တရ စသည်၌လာသော သုတ်များသည် အင်္ဂါ အားဖြင့် တပါးပိုလွန်၏” ဟု ဆိုလိုသည်။ “ဥတ္တရော အဓိကော-ပိုလွန်ခြင်း” ဟု ဘာဝ သာဓနအနက် ပေး၍ မရ၊ “ ပိုလွန်သည်၏အဖြစ် ” ဟုသာ ပေး၍ရ၏။ “ အင်္ဂေဟိ ” ကိုလည်း ဥတ္တရော၌ စပ်ရသော အဘိဇ္ဇာပိသေသန ကြံပါ။ (တနည်း) “ အင်္ဂါနိ ” ဟု သမ္ပန်အနက် ပေးပါ။ ပါရာဇိကဏ်၌ကား ဤသို့ မစီစစ်ခဲ့၍ “ ပိုလွန်ခြင်း ” ဟု ပေးခဲ့ရ သည်။ အင်္ဂါ ဟူသည်လည်း ဓမ္မကောဠာသ - တရား အစုံတည်း၊ [အင်္ဂန္တိ စ ဓမ္မ ကောဠာသော၊ - ဋီကာသစ်။]

ကတမော-သည်၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော-နည်း၊ သကလံ-အလုံးစုံသော၊ ဝိနယ
 ပိဋကံ-ဝိနည်း၊ ပိဋကသည်၎င်း၊ သကလံ - သော၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ - သည်၎င်း၊
 ခုဒ္ဒကပါဌာဒယော-ခုဒ္ဒကပါဌ အစရှိကုန်သော၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေ့၌၊ [ပုဗ္ဗေတိ-သုတ္တန္တ
 ပိဋကနိဒ္ဒေသေ၊-ဋီကာသစ်။] ဒဿိတာ - ပြုအပ်ပြီးကုန်သော၊ ပဉ္စဒသပုဘောဒါ
 စ-တဆယ့် ငါးပါး အပြားရှိသောတရားတို့သည်၎င်း၊ စတ္တာရော၊- ကုန်သော၊
 နိကာယေ-တို့ကို၊ ထပေတွာ-ထား၍၊ အဝသေသံ - နိကာယ်ကြီး လေးရပ်မှ
 ကြွင်းသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ဘုရားစကားတော်သည်၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော- မည်၏...
 ဒီဃအာဒိကေ-ဒီဃနိကာယ် အစရှိကုန်သော၊ စတုရောပိ - လေးပါးလည်း
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေနိကာယေ-ဤနိကာယ်ကြီးတို့ကို၊ ထပေတွာ-၍၊ တဒညံ-
 ထို နိကာယ်ကြီး လေးရပ်မှ တပါးသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ - ဘုရား စကားတော်ကို၊
 ခုဒ္ဒကော နိကာယော-ခုဒ္ဒကနိကာယ်မည်၏ ဟူ၍၊ မတော-သိအပ်၏၊ ဣတိ-
 ဤသို့ မှတ်အပ်၏၊ ဧဝံ-လျှင်၊ (သဗ္ဗမ္ဘိ-သော၊ ဧတံဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊) နိကာယ
 ဝသေန-ဖြင့်၊ ပဉ္စဝိမံ-၏။ [ဧဝံစသည်ကား နိဂုံး။]

ကလံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ (သဗ္ဗမ္ဘိ-သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊) အင်္ဂဝသေန-
 အင်္ဂါတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ နဝဝိမံ-နည်း၊ ဟိ-အခြေကား၊ (တနည်း) ဟိ-
 ချ၊ သဗ္ဗမေဝ-သော၊ ဣဒံ-ဤ ဘုရားစကားတော်သည်၊ သုတ္တံ-သုတ္တ၎င်း၊ ပေ၊
 ဝေဒလ္လံ - ဝေဒလ္လ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ နဝပုဘောဒံ - ကိုးပါး အပြားရှိသည်၊
 ဧဟာတိ၊ တတ္ထ- ထို ကိုးပါးတို့တွင်၊ ဥဘတောဝိဘင်္ဂနိဒ္ဒေသ ခန္ဓကပရိဝါရာ-
 ဥဘတောဝိဘင်း၊ စူဠနိဒ္ဒေသ၊ မဟာနိဒ္ဒေသ၊ မဟာဝဂ္ဂခန္ဓက၊ စူဠဝဂ္ဂခန္ဓက၊

x x x x x x x

ခုဒ္ဒကနိကာယ်။ ။ ဒီဃနိကာယ်- မဇ္ဈိမနိကာယ်တို့၌ “ ဒီဃပုမာဏာနံ၊ မဇ္ဈိမ
 ပုမာဏာနံ” ဟု ဆိုထားသကဲ့သို့ ဤ၌ “ ခုဒ္ဒကပုမာဏာနံ ” ဟု မဆို၊ ထိုသို့ မဆိုခြင်း
 ကြောင့် သိရသော အဓိပ္ပါယ်မှာ-ဤခုဒ္ဒကနိကာယ်၌ ပါဝင်သော ဘုရား စကားတော်
 သည် အားလုံးပင် ကျဉ်းသော (ငယ်သော) ပမာဏရှိကြသည်မဟုတ်၊ ဝိနည်းပါဠိတော်
 အဘိဓမ္မာပါဠိတော် စသည်တို့ကဲ့သို့ ရှည်သော ပမာဏရှိသော ဘုရားစကားတော်
 ချားနှင့် အလယ်အလတ် ပမာဏရှိသော ဘုရားစကားတော်များလည်း ပါဝင်ကြ၏။
 ထို့ကြောင့် “ခုဒ္ဒကဟူသော နာမည်သည် အန္တတ္တနာမည်ချည်း မဟုတ်” ဟု သိရ၏။

မှန်၏-ကျဉ်းသော (ငယ်သော) ပမာဏရှိသော သုတ်များ၌ အန္တတ္တ နာမည်ဖြစ်၍
 ဝိနည်းပါဠိတော် , အဘိဓမ္မာပါဠိတော် စသည်တို့ကဲ့ ရှည်သော သို့မဟုတ် အလယ်
 အလတ်ဖြစ်သော (ဒီဃနိကာယ် စသည်တို့နှင့် သဘောချင်း မတူသော) ဝိနည်း
 အဘိဓမ္မာစသော ဘုရားစကားတော်များကိုလည်း အထင်ရူဠိအားဖြင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌
 သွင်းထားသည်။ [တေန စ ဝိညာယတိ- “ န သဗ္ဗတ္ထ ခုဒ္ဒကပရိယာပန္နေသု တဿ
 အန္တတ္တသာမညတာ၊ ဒီဃနိကာယာဒိ သဘာဝဝိပရိတဘာဝသာမညေန (ဒီဃနိကာယ
 အစရှိသော သဘော၏ ပြောင်းပြန်၏ အဖြစ်အားဖြင့် တူသည် အဖြစ်ကြောင့်) ပန
 ကတ္ထမိ တဗ္ဗောဟာရတာ” တိ၊-ဋီကာသစ်။]

ပရိဝါရ်တို့ကို၎င်း၊ သုတ္တနိပါတေ-သုတ္တနိပါတ်၌၊ (သုတ္တနိပါတ်ထည်းက၊) မင်္ဂလသုတ္တ ရတနသုတ္တ နာလကသုတ္တ တုဝဋ္ဌကသုတ္တာနိစ-မင်္ဂလသုတ်, ရတန သုတ်, နာလကသုတ်, တုဝဋ္ဌကသုတ်တို့ကို၎င်း၊ အညမ္ဘိ-အခြားလည်းဖြစ်သော၊ သုတ္တနာမကံ- သုတ္တ အမည်ရှိသော၊ တထာဂတဝစနိစ- ဘုရား စကားတော် ကို၎င်း၊ သုတ္တန္တိ - သုတ္တ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ - သိထိုက်၏၊ [သုတ္တန္တိ - ဟူသော အာကာရကို ၎်၍ “ဝေဒိတဗ္ဗိ” ဟု ကော်ဝှစ်ထားသည်။] သဗ္ဗမ္ဘိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ သဂါထကံ - ဂါထာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သုတ္တံ - စုဏ္ဏိယသုတ်ကို၊ ဂေယျန္တိ-ဂေယျဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ-၏၊ ဝိသေသေန-အထူးအားဖြင့်၊ [သဂါထာ ဝဂ္ဂသံယုတ်၌ တစုတဝေးတည်း များစွာ တည်ရှိသောကြောင့် “ဝိသေသ” ဟု ဟု ဆိုသည်။] သံယုတ္တကေ-သံယုတ္တနိကာယ်၌၊ သကလောပိ- အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ သဂါထာဝဂ္ဂေါ-သဂါထာဝဂ်ကို၊ (ဂေယျန္တိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ- ၏၊) သကလမ္ဘိ - အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ - ကို၎င်း၊ နိဂ္ဂါထကံ- ဂါထာမရှိသော၊ သုတ္တံ- ကို၎င်း၊ အညမ္ဘိ-အခြားလည်း ဖြစ်သော၊ အဋ္ဌဟိ-ရှစ် ပါး ကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ-အင်္ဂါတို့ဖြင့်၊ အသင်္ဂဟိတံ-မသိမ်းယူအပ်သော၊ ယံ ဗုဒ္ဓဝစနိ-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တံစ-ထို ဘုရားစကားတော်ကို၎င်း၊ ဝေယျာကရဏန္တိ-ဝေယျာကရဏဟူ၍ ဝေဒိတဗ္ဗိ-၏။

ဓမ္မပဒံ-ဓမ္မပဒကို၎င်း၊ ထေရဂါထာ-ကို၎င်း၊ ထေရီဂါထာ-ကို၎င်း၊ သုတ္တ နိပါတေ-သုတ္တနိပါတ်၌၊ ဝါ-သုတ္တနိပါတ်ထည်းက၊ နောသုတ္တနာမိကာ-သုတ္တ အမည် မရှိကုန်သော၊ သုဒ္ဓိကဂါထာစ- စုဏ္ဏိယမဖက် သက်သက်သော ဝတ္ထု၊ ဂါထာတို့ကို၎င်း၊ ဂါထာတိ-ဂါထာဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ-၏၊ သောမနဿညာဏ မယိကဂါထာပဋိသံယုတ္တာ- သောမနဿနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဂါထာတို့နှင့် စပ်ယှဉ် ကုန်သော၊ ဒွေအသီတိသုတ္တန္တာ - ရှစ်ဆယ် နှစ်သုတ် တို့ကို၊ ဥဒါနန္တိ - ဥဒါနဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ-၏၊ ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာတိ အာဒိ နယပ္ပဝတ္တာ - ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ အစရှိသော နည်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒသုတ္တံရသတသုတ္တန္တာ- ဆယ်သုတ်အလွန်ရှိသော တရာသောသုတ်တို့ကို၊ ဣတိ ဝုတ္တကန္တိ-ဣတိဝုတ္တကဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ-၏၊ အပဏ္ဏကဇာတကာဒိနိ-အပဏ္ဏက ဇာတ်အစရှိကုန်သော၊ ပညာသာမိကာနိ-ငါးဆယ်အလွန် ရှိကုန်သော၊ ပဉ္စ ဇာတကသတာနိ-ငါးရာသော ဇာတ်တို့ကို၊ ဇာတကန္တိ- ဇာတကဟူ၍၊ ဝေဒိ

x x x x x x x

ဥဒါနံ။ ။ ဥဒါနပုဒ်နက်ကို သီလက္ခန္ဓိဋီကာသစ် ဖွင့်သည့်အတိုင်း ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ အဋ္ဌသာလိနိ ဘာသာဋီကာ နိဒါနကထာ သာဂရစိန္တာအဖွင့် ၌ကား ထို ဋီကာနည်းတို့ကို အပြစ်ပြစ် တနည်းပြထား၏ ရှုပါလေ၊ သို့သော် “ဥဒါနန ဌာန” ဟူသော အဋ္ဌကထာပါဌ်၌ကား “ဥဒနနဌာန” ဟု ရှိမှကောင်းမည်၊ ဥ + အန ဇာတ် ယုပစ္စည်း၊ ဒ အက္ခရာလာ၍ “ဥဒနန” ဟု ဖြစ်သည်။

တဗ္ဗံ - ၏၊ စတ္တာရော မေ ဘိက္ခဝေ အတ္ထရိယာ အတ္တုတာ ဓမ္မာ အာနန္ဒေတိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ-စတ္တာရော မေ၊ပေ၊အာနန္ဒေ အစရှိသောနည်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗေပိ-န်သော၊ အတ္ထရိယတ္တုတဓမ္မ ပဋိသံယုတ္တာ-အတ္ထရိယ အတ္တုတဓမ္မနှင့် စပ်ယှဉ်ကုန်သော၊ သုတ္တန္တာ-တို့ကို၊ အတ္တုတဓမ္မန္တိ-အတ္တုတဓမ္မဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏၊ စူဠဝေဒလ္လ၊ပေ၊မဟာပုဏ္ဏမာဒယော- စူဠဝေဒလ္လသုတ်၊ မဟာဝေဒလ္လသုတ်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်၊ သက္ကပဉ္စသုတ်၊ သင်္ခါရဘာဇနိယသုတ်၊ မဟာပုဏ္ဏမသုတ် အစရှိကုန်သော၊ သဗ္ဗေပိ-န်သော၊ ဝေဒဉ္စ - အသိဉာဏ်ကို၎င်း၊ တုဋ္ဌိဉ္စ-နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိသောမနဿကို၎င်း၊ လဒ္ဓါလဒ္ဓါ-ရ၍ရ၍၊ ပုစ္ဆိ တသုတ္တန္တာ-မေးလျှောက်အပ်သော သုတ္တန်တို့ကို၊ ဝေဒလ္လန္တိ-ဝေဒလ္လဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏၊ ဧဝံ-လျှင်၊(သဗ္ဗမိ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ) အင်္ဂဝသေန-ဖြင့်၊ နဝရိဓံ-၏။ [ဧဝံ-စသည်ကား နိဂုံး။]

ကထံ-လျှင်၊ (သဗ္ဗမိ-သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ- သည်၊) ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန-ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စတုရာသီတိ သဟဿဝိဓံ-ရှစ်သောင်းလေးထောင် အပြားရှိသနည်း၊ စ- အဖြေကား၊ (တနည်း) စ- ချဲ့၊ သဗ္ဗမေဝ- သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ - သည်၊ ဒွါသီတိ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိံ ၊ပေ၊ ပဝတ္တိနောတိ - ဒွါသီတိ၊ပေ၊ ပဝတ္တိနောဟူ၍၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ပရိဒီပိတ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန- အရှင်အာနန္ဒာသည် ပြုအပ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စတုရာသီတိ သဟဿပုဘေဒံ - ရှစ်သောင်းလေးထောင် အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။

ဂါထာနက်။ ။ပြာဟ္မဏ- ပုန်ဏား၊ ဒွါသီတိသဟဿာနိ- ရှစ်သောင်း နှစ်ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို၊ ဗုဒ္ဓတော-ဘုရားအထံတော်မှ၊ ဂဏှိံ -သင်ယူ ခဲ့ပြီ၊ ဒွေ သဟဿာနိ - နှစ်ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို၊ ဘိက္ခုတော- အရှင်

x x x x x x x

ပရိဒီပိတ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန။ ။အရှင်အာနန္ဒာသည် ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ်၌ ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို မပြု၊ ထေရဂါထာ၌သာ မိမိဂုဏ်ကို ထင်ရှားစေလို၍ပြုသည်။ ထို့ကြောင့် သီလကွန်ဋီကာသစ်၌ “ဂေါပက မောဂ္ဂလ္လာနသုတ္တေ” ဟူသောစကားကို စဉ်းစားပါ။ “ ပရိဒီပိတ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန ” ကို “ စတုရာသီတိသဟဿပုဘေဒံ ဟောတိ” ၌ စပ်ပါ။ အရှင် အာနန္ဒာသည် ထက်ဝန်းကျင် ပြုအပ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့၏ အပြားအားဖြင့် “ရှစ်သောင်းလေးထောင် ရေတွက်ရသည်” ဟု ဆိုသဖြင့် “အရှင်အာနန္ဒာ မပြုအပ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာများလည်း ရှိသေး၏” ဟု သိရ၏။ ထို ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကား ကထာဝတ္ထုကျမ်း၊ မာရရိယသုတ် စသည်၊ ဝိမာနဝတ္ထု စသည်၌လာသော အချို့ဂါထာများတည်း။ [ဧဝံ ပရိဒီပိတ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေနာတိ ၊ပေ၊ ဣမိနာ ဧဝံ တေန အပရိဒီပိတာပိ ဓမ္မက္ခန္ဓာ သန္တိတိ ပကာသေတိ၊ တသ္မံ ကထာဝတ္ထုပုကရဏ မာရရိယသုတ္တာဒိနံ ဝိမာန ဝတ္ထာဒိသု ကေသဉ္စိ ဂါထာနံစ ဝသေန စတုရာသီတိသဟဿတောပိ ဓမ္မက္ခန္ဓာနံ အဓိကတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ဋီကာသစ်။]

သာရိပုတြောစသော ရဟန်းတော်တို့အထံမှ၊ ဂဏှိ-ပြီ၊ ယေ ဓမ္မာ-အကြင် ဓမ္မ
က္ခန္ဓာတရားတို့သည်၊ မေ-၏၊ (ဇိဝုဂ္ဂေ-လျှာဖျား၌၊) ပဝတ္တိနော-နှုတ်တက်ရှုရှု
ဖြစ်လာကြကုန်၏၊ (တေ ဓမ္မာ - ထို ဓမ္မက္ခန္ဓာတရားတို့သည်၊) စတုရာသီတိ
သဟဿာနိ - ရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့တည်း။

တတ္ထ-ထို ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့တွင်၊ ကောနုသန္ဓိကံ-တပါးသော အနုသန္ဓေရှိသော၊
သုတ္တံ- သုတ်သည်၊ ကော- တပါးသော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော - ဓမ္မက္ခန္ဓာတည်း၊ ယံ-
အကြင်သုတ်သည်၊ အနေကာနုသန္ဓိကံ - များသော အနုသန္ဓေရှိ၏၊ တတ္ထ-ထို
များသော အနုသန္ဓေရှိသောသုတ်၌၊ အနုသန္ဓိဝသေန-အနုသန္ဓေတို့၏ အပြား
အားဖြင့်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓဂဏနာ-ဓမ္မက္ခန္ဓာ အရေအတွက်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဂါထာ
ဗန္ဓေသု-ဂါထာဗန္ဓတို့၌၊ ပဉ္စပုစ္ဆနံ-ပြဿနာမေးကြောင်း စကားသည်၊ ကော-
တပါးသော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော-တည်း၊ ဝိသဇ္ဇနံ-ဖြေကြောင်းစကားသည်၊ ကော-
သော၊ (ဓမ္မက္ခန္ဓော- တည်း၊) အဘိဓမ္မေ- ၌၊ ကေမေကံ - တပါးတပါးသော၊
တိက ဒုကဘာဇနံ - တိက်ကိုဝေဘန်ကြောင်း၊ ဒုက်ကိုဝေဘန်ကြောင်း စကား
သည်၎င်း၊ ကေမေကံ - သော၊ စိတ္တဝါရဘာဇနံစ - စိတ်အကြိမ်ကို ဝေဘန်
ကြောင်း စကားသည်၎င်း၊ ကော- တပါးတပါးသော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော-တည်း၊
ဝိနယေ-၌၊ ဝတ္ထု-ဝတ္ထုကြောင်းသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ [ရှင်သုဒိန်ဝတ္ထုမျိုးတည်း၊]
မာတိကာ - မာတိကာသည်၊ အတ္ထိ - ၏၊ [ဒွေမာတိကာခေါ် သိက္ခာပုဒ်များ
တည်း၊] ပဒဘာဇနီယံ-ပဒဘာဇနီသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ [“ယောပနာတိ-ယော
ယာဒိသော”စသော မာတိကာအဖွင့်တည်း။] အန္တရာပတ္တိ- အန္တရာပတ္တိဝါရ
သည်၊ အတ္ထိ-၏၊ အာပတ္တိ-အာပတ္တိဝါရသည်၊ အတ္ထိ-၏၊ အနာပတ္တိ-အနာ
ပတ္တိဝါရသည်၊ အတ္ထိ- ၏၊ တိကစ္ဆေဒေါ- တိက်ဘို့ကို ပိုင်းခြားကြောင်းစကား
သည်၊ အတ္ထိ - ၏၊ တတ္ထ - ထို ဝတ္ထုစသည်တို့တွင်၊ ကေမေကော - သော၊
ကောဠာသော - အဘို့အစုသည်၊ ကေမေကော - သော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော - တည်း၊
ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗျော-၏၊ ဧဝံ-လျှင်၊ (သဗ္ဗမ္ဘိ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ) ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန
စတုရာသီတိ သဟဿဝိဓံ (ဟောတိ)။ [ဤ “ ကောဠာသော ” ပါဠိဖြင့် ခန္ဓ
သဒ္ဒါ၏ အစုအနက်ကို ပြသည်။]

x x x x x x x

စတုရာသီတိ သဟဿဝိဓံ။ ။ဓမ္မက္ခန္ဓာ ရှစ်သောင်းလေးထောင်တွက်ပုံကိုပြသော
အောက်ပါဂါထာကို ဝဇီရတ္ထသင်္ဂဟဋီကာ၌ ပါသည် ဟု ပိဋကနိတိ၌ ဆိုထားသည်ကို
တွေ့ရသည်။

ကေဝိသတိ သဟဿာနိ , ခန္ဓာ ဝိနယပိဋကေ၊
ကေဝိသတိ သဟဿာနိ, တထာ သုတ္တန္တပိဋကေ၊
ဒွါစတ္တာလီသ သဟဿာနိ , ခန္ဓာဘိဓမ္မပိဋကေ၊
ဣတိ တံ စတုရာသီတိ, သဟဿံ ခန္ဓတော နမေ။

[နိဂုံးကိုပြုလို၍ ဧဝံ စသည်မိန့်။] ဧဝံ - လျှင်၊ အဘေဒတော - အပြားမရှိ သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ [ရသ၌ အဘိန္ဒူဝိသေသနစပ်၊] ရသဝသေန - ရသ၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ ကေဝိဓံ-တပါးသာအဘိရှိသော၊ ဘေဒတော-အပြားအားဖြင့်၊ [ဓမ္မ ဝိနယာဒိဋ္ဌစပ်၊] ဓမ္မဝိနယာဒိဝသေန - ဓမ္မဝိနယ အစရှိသည်တို့၏အပြား အားဖြင့်၊ ဒုဝိဓာဒိဘေဒံ-ဒုဝိဓ အစရှိသော အပြားရှိသော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ကို၊ သင်္ဂါယန္တေန- သံဂါယနာတင်တော်မူသော၊ မဟာကဿပပုပ္ဖမုခေန - အရှင် မဟာကဿပ အမှူးရှိသော၊ ဝသိဂဏေန - ရဟန္တာအပေါင်းသည်၊ [သံဂီတံဋ္ဌ စပ်၊] အယံ - ဤတရားသည်၊ ဓမ္မော - ဓမ္မတည်း၊ အယံ - သည်၊ ဝိနယော - တည်း၊ ဣဒံ-သည်၊ ပဌမ ဗုဒ္ဓဝစနံ-တည်း၊ ဣဒံ-သည်၊ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနံ-တည်း၊ ဣဒံ-သည်၊ ပစ္ဆိမ ဗုဒ္ဓဝစနံ - တည်း၊ ဣဒံ - သည်၊ ဝိနယဝိဋကံ - တည်း၊ ဣဒံ- သည်၊ သုတ္တန္တဝိဋကံ- တည်း၊ ဣဒံ- သည်၊ အဘိဓမ္မဝိဋကံ- တည်း၊ အယံ-ဤ သုတ်အပေါင်းသည်၊ ဒီယနိကာယော-တည်း၊ ပေ၊ အယံ-ဤ ခုဒ္ဒကပါဌစသော တရားတော်အပေါင်းသည်၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော - တည်း၊ ဣမာနိ - ဤသည်တို့ ကား၊ သုတ္တာဒီနိ - သုတ္တ အစရှိကုန်သော၊ နဝင်္ဂါနိ - အင်္ဂါကိုးပါးတို့တည်း၊ ဣမာနိ- ဤ တရားတို့သည်၊ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ - တို့တည်း၊ ဣတိ ဣမံ ပဘေဒံ - ဤ အထူးအပြားကို၊ ဝဝတ္ထပေတွာဝ - ပိုင်းခြား၍ သာလျှင်၊ သံဂီတံ- ပြီ။

စ-သည်သာမကသေး၊ ကေဝလံ-ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟ စသည်မဖက် သက်သက်၊ ဣမမေဝ-ဤအပြားကိုသာ၊ (ဝဝတ္ထပေတွာ-၍၊ သံဂီတံ-သံဂါယနာတင်အပ် သည်ကား၊ န - မဟုတ်သေး၊) အညံ - အခြားသော၊ [အညဗိမ္ဗ ပိကို “သင်္ဂဟ ပုဘေဒံ”၌ ရှေ့ ထိုင်စေ။] ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟ၊ ပေ၊ ပဏ္ဏာသသင်္ဂဟာဒိ အနေကဝိဓံ- ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟ၊ ဝဂ္ဂသင်္ဂဟ၊ ပေယျာလသင်္ဂဟ၊ ကေနိပါတ၊ ဒုကေနိပါတ အစရှိ သော နိပါတသင်္ဂဟ၊ သံယုတ္တသင်္ဂဟ၊ ပဏ္ဏာသသင်္ဂဟ အစရှိသော များသော အပြားရှိသော၊ တီသု ပိဋကေသု - ပိဋက သုံးပုံတို့၌၊ သဒ္ဓိဿမာနံ- ကောင်းစွာ တွေ့မြင်အပ်သော၊ သင်္ဂဟပုဘေဒံပိ - သင်္ဂဟအပြားကိုလည်း၊ ဝဝတ္ထပေတွာ ဧဝ - ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ပြီး၍သာလျှင်၊ သတ္တဟိ မာသေဟိ - ခုနစ်လတို့ဖြင့်၊ သံဂီတံ - ပြီ။ [“သတ္တဟိ မာသေဟိ” ကို “ကြိယာပဝဂ္ဂ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ကြိယာပဝဂ္ဂ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာ တတိယာ ဝိဘတ်ခဏ်း “ဃော ကာရေတိ သ ဟေတု” သုတ်အဖွင့်၌ ပြထားပြီ။]

[သံဂါယနာအဆုံး၌ အံဩဘွယ် ဖြစ်ပုံများကို ပြုလို၍ “ သံဂီတိ ပရိယော သာနေ စဿ” စသည်မိန့်။] စ-ဆက်၊ အဿ-ထိုဘုရားစကားတော်ကို၊ သံဂီတိ ပရိယောသာနေ - သံဂါယနာတင်ခြင်း၏ အဆုံး၌၊ မဟာကဿပတ္ထေရေန - အရှင်မဟာကဿပထေရ်သည်၊ ဒသဗလဿ-၏၊ ဣဒံ သာသနံ-ကို၊ ပဉ္စဝဿ

သဟဿ ပရိမာဏကာလံ - အနှစ်ငါးထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော ကာလ ပတ်လုံး၊ ပဝတ္တနသမတ္ထံ- ဖြစ်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်ကို၊ ကတံ- ပြုအပ်ပါပေပြီ၊ [“ပဝတ္တနော+သမတ္ထံ ပဝတ္တနသမတ္ထံ” ဟု ပြု၊ “ပဝတ္တနာယ+သမတ္ထံ ပဝတ္တနိ သမတ္ထံ” ဟု အခြားတနည်းကိုလည်း ဇီကာသစ်၌ ပြသေး၏။ “ဖြစ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင် သည်ကို” ဟု ပေး။] ဣတိ- သို့၊ သဗ္ဗာတပ္ပမောဒါ- လွန်စွာဖြစ်သော ဝမ်းမြောက် ခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သာဓုကာရံ- ကောင်းပေစွဟု၊ အားရနှစ်လို၊ မြက်ဆို အပ်သောအသံကို၊ ဝါ-ကောင်းချီးကို၊ ဒဒမာနာဝိယ-မပေးသော်လည်း ပေး သကဲ့သို့၊ [သာဓု ဣတိ ကရိယတိတိ သာဓုကာရော၊ သာဓု မခေါ်တတ်ဘဲ ခေါ် တတ်သကဲ့သို့ ဆိုအပ်သော တဒ္ဓမ္မပစ္စာတည်း၊ ဇီကာသစ်၌ “သဗ္ဗာတပ္ပမောဒါ ဝိယ , သာဓုကာရံ ဒဒမာနာဝိယ ဟု နှစ်နေရာထိုင် ” ဟု ဖွင့်၏။] အယံ မဟာ ပထဝီ- သည်၊ ဥဒကပရိယန္တံ - ရေအဆုံး အပိုင်းအခြားရှိသည်ကို၊ ကတွာ-၍၊ အနေကပ္ပကာရံ-တပါးမက များသော အပြားအားဖြင့်၊ ဝါ-ကြိမ်ဖန် များစွာ၊ ကမ္မိ - တုန်လှုပ်ပြီ၊ သင်္ကမ္မိ - အထက် အထက်သို့ တက်ကာတက်ကာ ပြင်းစွာ တုန်လှုပ်ပြီ၊ သမ္ပကမ္မိ- အထက် အောက် နိမ့်တုံ မြင့်တုံ အပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ် ပြီ၊ သမ္ပဝေဓိ- အရပ်လေးမျက်နှာ ယိမ်းထိုး၍ အမျိုးမျိုး ပြင်းစွာ အပြားအား ဖြင့် တုန်လှုပ်ပြီ၊ အနေကာနိ- တပါးမက များစွာကုန်သော၊ အတ္ထရိသာနိစ- ပန်းမိန်းရွာခြင်း , အဝတ်မြောက်ခြင်း အစရှိသော အံ့ဩဘွယ်တို့သည်လည်း၊ [အတ္ထရံ ပဟရိတံ ယုတ္တာနိ အတ္ထရိယာနိ၊ ပုပ္ဖဝဿ စေလုက္ခေပါဒီနိ၊- ဇီကာ သစ်။] ပါတုရးဟသံ - ထင်ရှား ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိအယံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ပဌမ မဟာသံဂီတိနာမ-ပဌမ မဟာသံဂါယနာမည်၏။

ယာ- ယင်း ပဌမမဟာသံဂါယနာကို၊ လောကေ- ၌၊ (ယေန - အကြံင့် ကြောင့်၊) ပဉ္စဟိ သတေဟိ-ငါးရာသော ရဟန္တာတို့သည်၊ ကတာ-ပြုတော်မူ အပ်ပြီ၊ တေန-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ငါးရာသောရဟန္တာတို့ ပြုတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ပဉ္စသတာတိစ-ပဉ္စသတာသံဂါယနာဟူ၍၎င်း၊ ထေရေဟေ

x x x x x x x

သင်္ကမ္မိစသည်၌ တနည်း။ ။ အထဝါ ပုရတ္ထိမတော ပစ္စိမတောစ ဥဒ္ဓမနဩနမန ဝသေန သင်္ကမ္မိ၊ ဥတ္တရတော ဒက္ခိဏတောစ ဥဒ္ဓမနဩနမနဝသေန သမ္ပကမ္မိ၊ မဇ္ဈိမ တော ပရိယန္တတောစ ဥဒ္ဓမနဩနမနဝသေန သမ္ပဝေဓိ၊- ဇီကာသစ်၊ [“ သင်္ကမ္မိ- အရှေ့အနောက် နိမ့်တုံမြင့်တုံ ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ပြီ၊ သမ္ပကမ္မိ-တောင်မြောက် နိမ့်တုံမြင့်တုံ ပြင်းစွာအပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်ပြီ၊ သမ္ပဝေဓိ- အလယ်နှင့် အစွန်အဖျား နိမ့်တုံမြင့်တုံ ပြင်းစွာ အပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်ပြီ ” ဤသို့ပေးပါ၊ မြေကြီးသည် အရှေ့ဘက်ကနိမ့်လျှင် အနောက်ဘက်က မြင့်၏၊ အနောက်ဘက်ကနိမ့်လျှင် အရှေ့ဘက်က မြင့်၏၊ ဤသို့ တုန်လှုပ် ခြင်းကိုရည်ရွယ်၍ “ သင်္ကမ္မိ ” ဟု ဆိုသည်၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် သမ္ပကမ္မိ၊ သမ္ပဝေဓိဖြစ်ပုံ ကိုလည်း သိပါ။]

ဝ-ရဟန္တာထေရ်တို့ချည်းသာ၊ ကတတ္တာ-ပြုတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ထေရ်ကာတိစ-ထေရ်ကာသံဂါယနာဟူ၍၎င်း၊ ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ [“ထေရေ ဟိ+ကတာ ထေရ်ကာ ” ဟု ပြု၊ အခြားနည်းများကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာ ဋီကာ၌ ပြထားပြီ။] ဣတိ-ပဌမမဟာသံဂါယနာ အပြီးတည်း၊ (ဣတိ - သို့၊ ဝေဒိတဗျာ-သိထိုက်၏။) [“နိဒါနကောသလ္လတ္တံ ပန ဣဓာပိ ဧဝံ ဝေဒိတဗျာ” ကို ပြန်၍အုပ်သည်။]

ဣမိဿာ ပဌမမဟာသံဂီတိယာ- ဤ ပဌမ မဟာသံဂါယနာသည်၊ ဝတ္တ မာနာယ-ဖြစ်လသော်၊ ဝါ-ဖြစ်စဉ်က၊ ဝိနယသင်္ဂဟာဝသာနေ- ဝိနည်းပိဋက ကို သိမ်းယူကြောင်းသံဂါယနာ၏အဆုံး၌၊ သုတ္တန္တပိဋကေ-၌၊ အာဒိနိကာယ သ-အစဖြစ်သော ဒီပနိကာယ်၏၊ အာဒိသုတ္တံ - အစသုတ်ဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မ ဇာလံ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊ ပုစ္ဆန္ဓေန- မေးတော်မူသော၊ အာယသ္မတာ မဟာ ကဿပေန-သည်၊ ဗြဟ္မဇာလံ အာဝုဒသာ အာနန္ဒ ကတ္ထ ဘာသိတန္တိ ဝေမာဒိ ဝုတ္တဝစနပရိယောသာနေ - ဗြဟ္မဇာလံ ၊ ပေ ၊ ဘာသိတံ ဤသို့အစရှိသည်ဖြင့် မေးတော်မူအပ်သောစကား၏အဆုံး၌၊ ယတ္ထစ-အကြင်အရပ်၌လည်း၊ ဘာသိ တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ယဉ္ဇ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း၊ အာရဗ္ဗ-အကြောင်း ပြု၍၊ ဘာသိတံ-ပြီ၊ တံ သဗ္ဗံ-ထို အလုံးစုံသော ဟောရာအရပ်၊ ဟောကြောင်း ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပကာသေန္ဓော-ထင်ရှားပြလိုသော၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော-သည်၊ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အာဒိ - ဧဝံ မေ သုတံ အစရှိသောစကားကို၊ အာဟ-လျှော့ပြီ၊ တေန-ထို့ ကြောင့်၊ ဗြဟ္မဇာလဿာပိ ၊ ပေ ၊ နိဒါနမာဒိတိ-ဗြဟ္မဇာလဿာပိ ၊ ပေ ၊ နိဒါနမာဒိဟူ၍၊ (မယာ-သည်၊ ဟေဋ္ဌာ- အောက်၌၊) ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ၊) ဣတိ-နိဒါနကထာ အပြီးတည်း။

x x x x x x x

ဣမိဿာ ၊ ပေ ၊ နိဒါနမာဒိတိ။ ။ပဌမသံဂါယနာတင်ခဏ်း ပြီးသော်လည်း ရှေ့၌“ဗြဟ္မဇာလဿာပိ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အာဒိကံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ပဌမမဟာ သံဂီတိကာလေ ဝုတ္တံ နိဒါနမာဒိ” ဟု ဆိုခဲ့သောစကားနှင့် ရှေ့နောက် ဆက်သွယ်ပြလို သောကြောင့် “ဣမိဿာ ပဌမမဟာသံဂီတိယာ” စသည်ကို မိန့်ရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဣမိဿာ ပဌမမဟာသံဂီတိယာ”မှစ၍ “ ဝုတ္တံ နိဒါနမာဒိတိ ” ဟူသော စကားတိုင် အောင်သည် “ဗြဟ္မဇာလဿာပိ ၊ ပေ ၊ နိဒါနမာဒိ ” ဟူသော ရှေ့စကားနှင့် အဆက် အသွယ်ကိုပြသော ပုဗ္ဗာပရသမ္ပန္နစကားတည်း၊ တနည်း- နိဂုံးစကားတည်း၊ ဤနေရာ ရောက်မှ “ဗာဟိရနိဒါနိး” ဟု ခေါ်အပ်သော နိဒါနကထာ ပြီးသည်။ [ဣမိနာ ယထာ ဝုတ္တပဌမမဟာသံဂီတိယံ တထာဝစနမေဝ သန္ဓာယ မယာ ဟေဋ္ဌာ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ပုဗ္ဗာပရ သမ္ပန္နံ ယထာဝုတ္တဝိတ္တာရဝစနဿ ဝါ ဂုဏံ ဒဿေတိဟိ၊-ဋီကာသစ်။]

ဗာဟိရနိဒါနိး အဖွင့် ပြီး၏။

မြဟ္မဇာလသုတ် အဖွင့်

(အတ္တန္တရနိဒါန်း)

တတ္ထ - ထို ဧဝံ မေ သုတံ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ ဝေန္တိ - ဧဝံ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ နိပါတပဒံ-နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ (တနည်း) ဝေန္တိ - ဧဝံ အစရှိသော ပုဒ်သည်၊ နိပါတပဒံ-တည်း၊ မေတိ အာဒိနိ - မေ အစရှိသော ပုဒ်တို့သည်၊ နာမပဒါနိ-နာမ်ပုဒ်တို့တည်း၊ [အာဒိဖြင့် “သုတံ, ကေံ, သမယံ” စသောပုဒ်တို့ကိုယူ။] ပဋိပန္နော ဟောတီတိ ဧတ္ထ - ပဋိပန္နော ဟောတီဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ပဋိတိ-ပဋိဟူသော ပုဒ်သည်၊ ဥပသဂ္ဂပဒံ-ဥပသာရပုဒ်တည်း၊ [ပတိဥပသာရ၏ ကာရိယဖြစ်သောကြောင့် ပဋိကိုပင် ဥပသာရပုဒ်ဟု ဆိုသည်၊ (တနည်း) ပတိ ပန္နောဟု ရှေးပါဠိရှိဟန် တူသည်၊ “ပတိတိ ဥပသဂ္ဂပဒံ” ဟုလည်း ရှိပါစေ။] ဟောတီတိ-ဟောတီ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ အာချာတပဒံ - အာချာတ်ပုဒ်တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣမိနာ နယေန - ဤနည်းဖြင့်၊ တာဝ- ပဒတ္ထမှ ရှေးဥးစွာ၊ ပဒဝိဘာဂေါ-ပုဒ်တို့၏ ဝေဘန်အပ်သော အထူးအပြားကို၊ ဝေဒိတဗျော-၏။

+ + + x + + +

အနုသန္ဓေ ။ ။ ဧတ္တာဝတာ စ မြဟ္မဇာလဿ သာဓာရဏတော ဗာဟိရနိဒါနံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အတ္တန္တရနိဒါနံ သံဝဏ္ဏေတုံ တတ္ထ ဝေန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ၊-ဤမျှ အတိုင်း အရှည်ရှိသော “ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ ဟိ” အစ “ နိဒါနမာဒိတိ ” အဆုံးရှိသော စကား အစဉ်ဖြင့် အခြားသုတ်များနှင့်လည်း ဆက်ဆံသောအားဖြင့် မြဟ္မဇာလသုတ်၏ ဗာဟိရနိဒါန်းကိုပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အတ္တန္တရနိဒါန်းကိုဖွင့်ပြခြင်းငှါ “တတ္ထ ဝေန္တိ” အစရှိသော စကားကို မိန့်တော်မူအပ်သတည်း။

အတ္တန္တရနိဒါန်း ။ ။ မြဟ္မဇာလသုတ်အတွင်း၌ပါသော အရှင်အာနန္ဒာထေရ်၏ (သို့မဟုတ်) သံဂါယနာတင်ထေရ်အပေါင်း၏ အခြေခံစကားကို “ အတ္တန္တရနိဒါန်း” ဟု ခေါ်၏။ ထိုအတ္တန္တရနိဒါန်းကိုကား “ဧဝံ မေ သုတံ” မှစ၍ “မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျံ” စသော ဘုရားစကားတော် မရောက်မီ “ အထခေါ ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တောတိ” တိုင်အောင်သော စကားတို့ဖြင့် ပြလိမ့်မည်။

ဖွင့်နည်းခြောက်မျိုး ။ ။ ထိုသို့ ဖွင့်ပြရာ၌ ခြောက်မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ဖွင့်မှုကို ရှေးဆရာတို့ ပြုကြသည်။ ထိုခြောက်မျိုးသော အခြင်းအရာကား- သမ္ဗန္ဓ၊ ပဒ၊ ပဒဝိဘာဂ၊ အတ္ထ၊ အနုယောဂ၊ ပရိဟာရတည်း။ ထို အခြင်းအရာ ခြောက်မျိုးကိုပင် ရည်ရွယ်၍ ရှေးဆရာတို့သည် အောက်ပါဂါထာကို မိန့်တော်မူကြသည်။ [ထိုဂါထာ၌ ပဒဖြင့် ပဒဝိဘာဂကို၎င်း၊ ဤ၌ ပဒဝိဘာဂဖြင့်လည်း ပဒဝိဂ္ဂဟကို၎င်း ယူရသည်။]

သမ္ဗန္ဓော စ ပဒဗ္ဗေဝ , ပဒတ္ထော ပဒဝိဂ္ဂဟော၊
စောဒနာ ပရိဟာရောစ, ဆဗ္ဗိဓာ သုတ္တဝဏ္ဏနာ။

သမ္ဗန္ဓ ။ ။ ဒေသနာတော်၏ အဆက်အသွယ် အနုသန္ဓေကို “ သမ္ဗန္ဓအားဖြင့် ဖွင့်ခြင်း” ဟု ခေါ်၏။ ဤနေရာ၌ ပါဠိတော် နိဒါန်းရောက်အောင် “ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ ဟိ” စသော ဗာဟိရနိဒါန်းကို ပြခြင်းသည်၎င်း၊ “ဧဝံ မေ သုတံ” မှ စ၍ “အထခေါ ဘဂဝါ

အနုပုတ္တော” တိုင်အောင် အပ္ပန္နရနိဒါန်းနှင့် ဘုရားဟော ပါဠိတော်ကို ဆက်သွယ်၍ ပြခြင်းသည်၎င်း အနုသန္ဓေသမ္ပန္နတည်း။ [ထိုထို နေရာ၌ ပြလေ့ရှိကြသော အနုသန္ဓေ ကျမ်းတက်လည်း ဤ သမ္ပန္နသံဝဏ္ဏနာပင်ဖြစ်သည်။]

ပဒ, ပဒဝိဘာဂ။ ။ ဧဝံတပုဒ်, မေတပုဒ်, သုတံတပုဒ်, ဤသို့ဖွင့်ခြင်းသည် ပဒ သံဝဏ္ဏနာ မည်၏။ ဧဝံသည် နိပါတ်ပုဒ်, မေ စသည်တို့ကား နာမ်ပုဒ်, ပတိကား ဥပ သာရပုဒ်, ဟောတိကား အာချာတ်ပုဒ်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ခြင်းသည် နိပါတ် ပုဒ်, နာမ်ပုဒ်, ဥပသာရပုဒ်, အာချာတ်ပုဒ် စသည်ဖြင့် ဝိသေသနာမည်တပ်၍ ဖွင့်သော ကြောင့် ပဒဝိဘာဂအားဖြင့်ဖွင့်ခြင်းမည်၏။ ဝိဘာဂသဒ္ဒါသည် ဝေဘန်အပ်သော အထူး အပြာအနက်ကို ဟော၏။ ဤပဒဝိဘာဂကို သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ “ပဒစိန္တာ” ဟု ခေါ်၏။ [ပဒဝိဘာဂေါတိ ဟိ ပဒါနံ ဝိသေသောယေဝ အဓိပေတော၊ - ဇီကာသစ်။]

ပဒတ္ထ။ ။ “အတ္ထတော ပန ဧဝံသဒ္ဒေါ တာဝ” စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြခြင်းသည် ပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြခြင်းဟူသော ပဒတ္ထသံဝဏ္ဏနာတည်း။ များစွာသော ဌာနတို့၌ ပဒတ္ထ သံဝဏ္ဏနာကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ မြန်မာနိဿယလည်း ပဒတ္ထသံဝဏ္ဏနာများပင်တည်း။

ပဒဝိဂ္ဂဟ။ ။ နောက်၌ “ဘိက္ခုနံ+သံသော ဘိက္ခုသံသော၊ ပဉ္စ+မတ္တာ ဧတေ သန္တိ ပဉ္စမတ္တာနိ၊ ဘိက္ခုနံ+သတာနိ ဘိက္ခုသတာနိ” စသော အဖွင့်များသည် ပုဒ်ကို ဝိပြုဟ်ပြု၍ ပြသော ပဒဝိဂ္ဂဟ အဖွင့်များတည်း။

စောဒနာ။ ။ ယုံမှားသံသယရှိလောက်သော နေရာ၌ “ကသ္မိံ ပန ဘဂဝါ တံ အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နော၊ ကသ္မာ စ သုပ္ပိယော အနုပန္နော၊ ကသ္မာစ သော ရတနတ္ထယဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ” ဤသို့ စသည်ဖြင့် မေး၍ ဖွင့်ခြင်းသည် စောဒနာအားဖြင့် ဖွင့်ခြင်း တည်း။ “နန” စသည်ဖြင့် ပြအပ်သော အဖွင့်များလည်း စောဒနာအားဖြင့် ဖွင့်ပြခြင်း ပင်တည်း။

ပရိဟာရ။ ။ “ဘဂဝါ တာဝ တသ္မိံ ကာလေ” စသော အားဖြင့် ပြအပ်သော စကားများသည် ထို အမေးကို ဖြေသောအားဖြင့် ဖွင့်အပ်သော ပရိဟာရ အဖွင့်များ တည်း။ “ကိဉ္စာပိ” ငဲ့၍ တက်လာသော ဝါကျများလည်း စောဒနာပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာ လိုသော အချက်ကို ဖြေသောအားဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် ပရိဟာရ သံဝဏ္ဏနာများပင် တည်း။ [ပရိဟာရ-တင်အပ်သောအပြစ်ကို ရှောင်လွှဲကြောင်း စကား၊ ဝါ-အဖြေ။]

အချုပ်မှာ — “ဘုရားပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို နောင်လာနောက်သားတို့ နားလည်အောင် ဖွင့်ပြရာ၌ ဤပြခဲ့သော သံဝဏ္ဏနာခြောက်ဆင့်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ဖွင့်ပြလေ့ ရှိသည်” ဟု မှတ်ပါ။ ဤသို့ ဖွင့်ပြလေ့ရှိသော သံဝဏ္ဏနာ ခြောက်မျိုးတွင် ဗာဟိရနိဒါန်း ဖြင့် အနုသန္ဓေသမ္ပန္နကို ပြပြီးဖြစ်သောကြောင့် ယခုအခါ၌ ပဒဝိဘာဂကို စတင်၍ ဖွင့် ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “တတ္ထ ဧဝံ နိပါတပဒံ” စသည်ကို မိန့်သည်။ တတ္ထ ကို ဧဝံ စသည်၌ အပေါင်းအာဓာရ+အစိတ်အဓာယ် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ။ ရုက္ခေသာခါ ကဲ့သို့တည်း။ တနည်း- “တတ္ထ-ထို ဧဝံ မေ သုတံ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌။ (သမဘိနိဝိဋ္ဌ- ကောင်းစွာ အကျုံးဝင်သော၊ ဝါ-ပါဝင်သော၊ ဧဝံ-ဧဝံဟူသောပုဒ်သည်” ဟု “သမနိ ဝိဋ္ဌ” ထည့်၍လည်း ဆရာတို့ ပေးတော်မူကြ၏။ [ပဒဝိဘာဂကို ပြလျှင် ပဒကိုလည်း ခွဲခြား၍ ပြပြီးဖြစ်တော့၏။]

ပန- အဘို့တပါးကား၊ (ပဒဝိဘာဂမှတပါး ပဒတ္တကို ဆိုဥးအံ့၊) အတ္တ
 တော - ပုဒ်၏ အနက်အားဖြင့်၊ တာဝ - မေ သုတံ စသည်တို့မှ ရှေးဥးစွာ၊
 (နိဒ္ဒိဋ္ဌော-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ဧဝံသဒ္ဓေါ-ဧဝံသဒ္ဓါသည်၊ ဥပမူပဒေသ သမ္ပဟံ
 သန ဂရဟဏ ဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟာကာရ နိဒဿနာဝဓာရဏာဒိ အနေကတ္ထပ္ပ
 ဘေဒေါ-ဥပမာအနက်၊ ဥပဒေသအနက်၊ သမ္ပဟံသနအနက်၊ ဂရဟဏအနက်၊
 ဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟ အနက်၊ အာကာရ အနက်၊ နိဒဿနအနက်၊ အဝဓာရဏ
 အနက် အစရှိသော တပါးမက များသော အနက်အပြားရှိ၏။ တတာဟိ-ထို
 စကား မှန်၏၊ (တနည်း)၊ တထာဟိ-ထို စကားကို ချဲ့ဥးအံ့၊ [ဤပကဟေတု
 အနက်လည်း ပေးနိုင်သည်။] သေ (သော)-ဤ ဧဝံသဒ္ဓါသည်၊ ဧဝံ ဇာတေန
 မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟုန္တိ ဧဝမာဒိသု- ဧဝံ ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ

x x x x x x x x

ဝေန္တိ နိပါတပဒံ။ ။ ဝေန္တိ ဧတ္ထ လုတ္တနိဒ္ဓိဋ္ဌံ ဣတိ သဒ္ဓေါ အာဒိအတ္ထော၊ အန္တရာ
 သဒ္ဓ စသဒ္ဓါဒိနမ္ပိ သင်္ဂဟိတတ္ထာ၊ “ဝေန္တိ” ဟု တိုက်ရိုက်ပါသော ဣတိသဒ္ဓါသည် ပဒတ္တ
 ဝိပလ္လာသ (“ ဤသို့ ” ဟု ပေးရိုးအနက်ကို ပြောင်းလွှဲစေသော) နိပါတ်ပုဒ်တည်း။
 ထို့ကြောင့် အာဒိအနက်ဟော (အာဒုတ္တ) ဣတိတပုဒ်ကို အကြေကြိ၍ ထို ဣတိသဒ္ဓါဖြင့်
 အန္တရာသဒ္ဓါ စသဒ္ဓါစသည်တို့၏ နိပါတ်ပုဒ်အဖြစ်ကို ညွှန်ပြသည်။ (တနည်း) နယဂ္ဂဟ
 ဏေန ဝါတေ ဂဟိတာ၊-“ ဤအလို ဣတိ သဒ္ဓါတပုဒ်အကြေမကြိဘဲ ဧဝံသဒ္ဓါ၏ နိပါတ်
 ပုဒ်အဖြစ်ကို နည်းယူ၍ အန္တရာသဒ္ဓါ စသဒ္ဓါစသည်တို့၏ နိပါတ်ပုဒ် အဖြစ်ကိုလည်း
 “ ဣမိနာ နယေန ပဒဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော ” ဟူသော စကားဖြင့် ပြပြီးဖြစ်တော့၏ ”
 ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ နှစ်နည်း အနက်ပေးထားသည်။

အတ္တတော ပန။ ။ ပဒဝိဘာဂကို ပြပြီး၍ ပဒတ္တကို ပြလိုသောကြောင့် “ အတ္တ
 တော ပန ” စသည်မိန့်၊ ဤနေရာ၌ သောတုတို့၏ သံဝဏ္ဏနာနည်းဝယ် ကျွမ်းကျင်ဘို့
 အလိုငှါ ဖွင့်ပုံဖွင့်နည်းအပြားကို ဋီကာသစ်၌ သုံးနည်းနှစ်မျိုး၊ ငါးနည်းတမျိုး၊ ခြောက်
 နည်း တမျိုး၊ ရှစ်နည်းနှစ်မျိုးအားဖြင့် အမျိုးမျိုးပြထား၏။ ထို ဋီကာသစ်၌ ရှုပါ။

တထာ ဟေသ။ ။ ဧဝံသဒ္ဓါ၏ အနေကတ္ထ ပဘာဒအဖြစ်ကို ပြယုဂ် ဥဒါဟရဏ်
 အားဖြင့်သာ သိနိုင်ရကား ပြယုဂ် ဥဒါဟရဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ တထာဟေသ ”
 စသည်ကို မိန့်သည်။ “ တထာဟိမှာ၊ ဤပက၊ ရံခါ ချဲ့-မြဲ ” နှင့် အညီ ဤ “ တထာ
 ဟေသ ” စသော ဥဒါဟရဏ်ပြ ဝါကျကို ဤပကဟေတုဝါကျ၊ ဧဝံသဒ္ဓေါ၊ ပေ၊ အနေ
 ကတ္ထပ္ပဘေဒေါဟူသော ဝါကျကို ဤပေတဗ္ဗဗလဝါကျ ဟု၎င်း၊ တထာ ဟေသစသော
 ဝါကျများကို ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ရှေ့ဝါကျကို သင်္ခေပဝါကျဟု၎င်း၊ တထာ ဟေသစသော
 ဝါကျများကို ဒဠိကရဏဝါကျ၊ ရှေ့ဝါကျကို ဒဠိယဝါကျ ဟု၎င်း ခွဲပါ။

ဧဝံ ဇာတေန။ ။ ဓမ္မပဒ ပုပ္ဖဝဂ် (၅၃) ဂါထာ၏ အပရဒ္ဓကို ယူထားသော
 သာဓကတည်း။ “ ယထာပိ ပုပ္ဖရာသိမှာ၊ ကယိရာ မာလာဂုဏေ ဗဟူ ” ဟု ပုဗ္ဗဒ္ဓရှိ၏။
 ဟောတော်မူလိုရင်းမှာ- “ လိမ္မာတတ်သိ ပညာရှိသည် ပန်းအစုတည်းဟူသော ပန်းပုံ

ကုသလံ ဗဟုံ ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဥပမာယံ - ဥပမာ အနက်၌၊ အာဂတော-လာ၏၊ [ဧဝံ-ဤ အတူ၊ ဇာတေန-မွေးဖွားလာသော၊ မစ္စေန-သေရခြင်း သဘောရှိသော သဘောသည်၊ ဗဟုံ - များစွာ၊ ကုသလံ - ကုသိုလ်ကို၊ ကတ္တဗ္ဗံ - ပြုထိုက်၏၊ “ မရတိ - သေတတ်၏၊ (သေရခြင်းသဘောရှိ၏) ဣတိ မစ္စော” ဟု ဝစနတ္ထပြု။]

ဧဝံ တေ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ တေ ပတိက္ကမိတဗ္ဗန္တိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဥပဒေသေ - နည်းလမ်း ညွှန်ပြခြင်းအနက်၌၊ (အာဂတော)၊ [တေ-သင်သည်၊ ဧဝံ-ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ-သည်ပုံသည်နည်း၊ အဘိ

x x x x x x x x

ထည်းမှ ပန်းကုံးများစွာတို့ကို သီကုံးသကဲ့သို့ ဤအတူ မွေးဖွားလာသော သေရခြင်း သဘောရှိသော သဘောဟူသမျှသည် လူ့ဘဝကိုရခြင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီခိုရခြင်း၊ သူတော်တရား နာရခြင်း၊ ယောနိသော မနသိကာရ (အရာရာ၌ သင့်တင့်အောင် နှလုံး သွင်းတတ်ခြင်း)၊ စည်းစိမ် ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်းစသော အစုအပုံထည်းမှ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာစသော ပုညကြိယာတို့ကို များစွာ ပြုသင့်ကြသည်” ဟုလို၊ [လူ့ဘဝကို ရခြင်း စသော အစုအပုံသည် ပုပ္ဖရာသိနှင့်တူ၏၊ ပန်းကုံးကဲ့သို့ လှပတင့်တယ်ခြင်း၊ အကျိုးရနံ့ ကောင်းခြင်းစသော ဂုဏ်ရှိရကား ဒါန သီလစသော ပုညကြိယာတို့သည် ပန်းကုံးတို့နှင့် တူကြကုန်၏။]

ဥပမာယံ အာဂတော။ ။ “ဥပမိယတိ ဧတာယတိ ဥပမာ” ဟူသော ဝိဂ္ဂဟနှင့် အညီ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာနကိုပင် ဤနေရာ၌ “ဥပမာ” ဟု ခေါ်ထား၏။ ပြခဲ့သော ဥဒါဟရုဏ်၌ ပုပ္ဖရာသိနှင့် မာလာဂုဏ်တို့သည်သာ ဥပမာတည်း၊ ယထာ သဒ္ဓါကား ထိုဥပမာ၏ အခြင်းအရာကိုပြသော ဥပမာကာရတည်း၊ မှန်၏- မြန်မာတို့က “ဧဝံ-ဤအတူ” ဟု ပေး၍ “ယထာကို ဥပမာဇောတက၊ ဧဝံကို ဥပမေယျဇောတက” ဟု ယူကြသော်လည်း ကျကျနနပေးလျှင် “ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပုပ္ဖရာသိ မှာ-မှ၊ မာလာဂုဏ်-တို့ကို၊ ကယိရာ- ပြုရာ၏၊ ဧဝံ-ဤ ပန်းအစုမှ ပန်းကုံးတို့ကို ပြပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပေါ၊ ကတ္တဗ္ဗံ-၏” ဟု ပေးရပါသည်။

ထိုသို့ ပေးလျှင် ယထာ၏အနက်သည် အနိယမ အာကာရအနက် ဖြစ်၍ ဧဝံ၏အနက် ကား ထိုအာကာရကို နိဂုံးအုပ်သော နိယမ အာကာရအနက် ဖြစ်၏။ ထို အာကာရသည် လည်း ဥပမာအပေါ်၌ မှီသောအာကာရ ဖြစ်ရကား ဥပမာကာရဟူသော အာကာရ ဝိသေသတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဥပမာယံ အာဂတော” ဟု နေသည်။ [တေသံ (ထို ပန်းအစု ပန်းကုံးတို့၏) ဥပမာကာရောစ ယထာ သဒ္ဓေန အနိယမတော ဇောတိတော၊ တသ္မိံ ဧဝံသဒ္ဓေါ နိယမတော ဥပမာကာရ နိဂမနတ္ထောတိ ဝတ္ထံ၊ ယုတ္ထံ၊ တထာပိ သော ဥပမာကာရော နိယမိယမာနော (နိယမပြုအပ်သော ထို ဥပမာကာရသည်) အတ္ထတော ဥပမာဝ ဟောတိ၊-ဋီကာများ။]

ဥပဒေသေ။ ။ “ဧဝံ - ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ - ရှေ့သို့ တိုးရမည်” ဤသို့ နည်းလမ်း ညွှန်ပြခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအနက်ကို ဧဝံ သဒ္ဓါက ဟော သော်လည်း ထို အခြင်းအရာသည် ဥပဒေသနှင့်စပ်သော အခြင်းအရာဖြစ်သောကြောင့်

က္ကမိတဗ္ဗံ-ရှေ့သို့ တိုးရမည်၊ ဝါ-သွားရမည်၊ တေ-သည်၊ ဧဝံ-အားဖြင့်၊ ဝါ-နည်း၊ ပတိက္ကမိတဗ္ဗံ - နောက်သို့ ဆုတ်ရမည်၊ ဝါ - ပြန်ရမည်၊- အင်္ဂုတ္တရ၊ စတုက္က၊ ဘယဝဂ်၊ ဘယသုတ်။] ဧဝမေတံ ဘဂဝါ၊ ဧဝမေတံ သုဂတာတိ အာဒိ သု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သမ္ပဟံသနေ - ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ရှင်လန်းခြင်းအနက်၌၊ (အာဂတော)၊ [ဘဂဝါ-ဘုန်းတော်ကြီးသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ- ဤ တရားတော်သည်၊ ဧဝံ- ဤ ဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာအတိုင်း မှန်ပါပေ၏၊ သုဂတ - ကောင်းသောစကားကို မိန့်တော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ-သည်၊ ဧဝံ-၏၊-အင်္ဂုတ္တရ၊ တိက၊ မဟာဝဂ်၊ ကေသမုတ္တိသုတ်။] ဧဝမေဝ ပနာယံ ဝသလီ၊ ပေ၊ ဘာသတိတိ အာဒိ သု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဂရဟဏေ-ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်၌၊ (အာဂတော)၊ [ဧဝမေဝ-ဤ

+ + * + + * + *

အများနှင့်ဆက်ဆံသော အခြင်းအရာ (အာကာရ) အနက်ကို မယူဘဲ ဝိသေသဖြစ်သော ဥပဒေသအနက်ကိုယူ၍ “ဥပဒေသေ” ဟု ဆိုသည်။ [တထာ ဧဝံ ဣမိနာ အာကာရေန အဘိက္ကမိတဗ္ဗန္တိ အာဒိနာ ဥပဒိသိယမာနာယ (ညွှန်ပြအပ်သော) သမဏသာရပ္ပယ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိယာ (အသွင်အပြင်၏ ပြည့်စုံခြင်းကို) ဥပဒိသနာကာရောပိ (ညွှန်ပြခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာသည်လည်း) အတ္ထတော ဥပဒေသောယေဝါတိ အာဟ ဧဝံ၊ ပေ၊ ဥပဒေသေတိ၊- ဋီကာသစ်။]

သမ္ပဟံသနေ။ ။ ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အမှန်အတိုင်းသိကုန်သော ရဟန်းတော်တို့၏ ရှင်လန်းအားတက်ခြင်းသည် သမ္ပဟံသနေ မည်၏၊ (ရှင်လန်းစေခြင်း မဟုတ်၊ ထိုရဟန်းတော်တို့သည် ပြုအပ်သော ရှင်လန်းခြင်း စိတ်အား တက်ကြွခြင်းတည်း၊) ဤ၌လည်း ဧဝံသဒ္ဓါသည် ရှင်လန်းပုံ အခြင်းအရာ ဟူသော သမ္ပဟံသနာကာရအနက်ကိုဟော၏၊ ထိုအာကာရသည် သမ္ပဟံသနေအပေါ်၌ တည်သောကြောင့် “ သမ္ပဟံသနေ ” ဟု ဆိုသည်။ [ဧဝမေတန္တိ ဧတ္ထ ပန ဘဂဝတာ ယထာဝုတ္တ မတ္ထံ အဝိပရိတတော ဇာနန္တေဟိ ကတံ တတ္ထ သံဝိဇ္ဇမာနဂုဏာနံ (ထို တရားတော်၌ ထင်ရှားရှိသော ဂုဏ်တို့အတွက်) ပကာရေဟိ ဟံသနံ ဥဒဂ္ဂတာကရဏံ သမ္ပဟံသနံ၊ တတ္ထ သမ္ပဟံသနာကာရောပိ အတ္ထတော သမ္ပဟံသနေမေဝါတိ ဝုတ္တံ သမ္ပဟံသနေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

ဂရဟဏေ။ ။ “အယံ ဝသလီ-ဤအကောင်မသည်” ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို ထောက်၍ ဤ စကားတရပ်လုံးသည် ကဲ့ရဲ့ကြောင်းစကား ဟု သိသာ၏၊ ထို ကဲ့ရဲ့ပုံ အခြင်းအရာကိုလည်း ဧဝံ သဒ္ဓါက ထွန်းပြသောကြောင့် သာမညဖြစ်သော အာကာရ အနက်ကို မယူဘဲ ဝိသေသဖြစ်သော ဂရဟဏအနက်ကိုယူ၍ “ဂရဟဏေ” ဟု ဆိုသည်။ [ဧဝမေဝ ပနာယန္တိ ဧတ္ထ စ ဒေါသဝိဘာဝနေန ဂါရယုဝစနံ ဂရဟဏံ၊ တဒါ ကာရောပိ အတ္ထတော ဂရဟဏံ နာမ၊ တသ္မာ ဂရဟဏေတိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤနေရာ၌ “ဝသလီ” ဟု ကဲ့ရဲ့သံပါသော စကား၏ သဒ္ဓန္တရ သဒ္ဓိ ဓာန (သဒ္ဓါတပါး၏ အနီး၌တည်ခြင်း) ကြောင့် စကားတရပ်လုံး၏ ဂရဟဏစကား ဖြစ်ကြောင်း သိရသကဲ့သို့ အခြားနေရာများ၌လည်း ဥပမာ စသော သဒ္ဓန္တရ သဒ္ဓိဓာန

အခြင်းအရာအတိုင်းသာ၊ ဝါ-သည်လိုချည်းသာ၊ အယံ ဝသလီ-ဤအကောင်မသည်၊ ယသ္မိံ ဝါ တသ္မိံ ဝါ- ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသော အရပ်၌၊ (တွေ့ရာမြင်ရာ အရပ်၌)၊ မုဏ္ဍကဿ - စက်ဆုပ်အပ်သော ကတုံးဖြစ်သော၊ တဿ သမဏကဿ-ထို ရဟန်းယုတ်၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဘာသတိ-ပြော၏၊ (ပြော၍ပြော၍ နေဘိ၏။)] ဧဝံ ဘန္တေတိ ခေါ တေ ဘိက္ခု။ ဘဂဝတော ပစ္စယေသုန္တိ အာဒိသု- အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝစနသမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟေ - စကားတော်ကို လက်ခံခြင်း အနက်၌၊ (အာဂတော)၊ [ဘန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ ဧဝံ - ဤ မိန့်တော်မူအပ်သော အခြင်းအရာအတိုင်းပါ၊ ဝါ- ကောင်းပါပြီ၊ ဣတိ ခေါ- ဤသို့လျှင်၊ တေ ဘိက္ခု။- ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားအား၊ ဝါ-၏၊ (ဝစနံ- စကားတော်ကို၊) ပစ္စယေသု - ရှေးရှု နားထောင်ကြကုန်ပြီ၊ ဝါ- လက်ခံကြကုန်ပြီ။ (“ဝန်ခံကြကုန်ပြီ” ဟု မပေးနှင့်။)]

x x x x x x x

ကြောင့် ဥပမာ စသောအနက်ကို သိရ၏။ [သော စေတ္တ ဂရဟဏာကာရော ဝသလီတိ အာဒိခံသနသဒ္ဓသန္တိဓာနတော ဧဝံ သဒ္ဓေန ပကာသိတောတိ ဝိညာယတိ၊ ယထာ စေတ္တ ဧဝံ ဥပမာကာရာဒယောပိ ဥပမာဒိဝသေန ဝုတ္တာနံ ပုပ္ဖရာသိ အာဒိ သဒ္ဓါနံ သန္တိဓာနတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ဇောတကမတ္တာ ဟိ နိပါတာတိ၊-ဋီကာသစ်။]

ဆက်ဥပဒေ - ဤပြုယုတ်သည် သဂါထာဝဂ္ဂ , မြာဟ္မဏသံယုတ် , အရဟန္တဝဂ်, ဓိနဇ္ဇာနီသုတ်၌လာသော ပြုယုတ်တည်း၊ ထိုဝတ္ထု၌ စောစောက မြာဟ္မဏအယူရှိ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟုတ်သေးသောယောက်ျားနှင့် ဘုရားကို အလွန်ကြည်ညိုသော သောတာပန် ဓနဇ္ဇာနီတို့ သမီးခင်ပွန်း ဖြစ်ကြ၏။ ယောက်ျားက မြာဟ္မဏများကို ထမင်းကျွေးလို၍ ဒီတရက်တော့ “နမော တဿ” စသော ဂုဏ်တော်ကို မရွတ်ဘို့ရာ တောင်းပန်ထား၏။ သို့သော် ထို ထမင်းကျွေးခိုက်မှာ ဓနဇ္ဇာနီသည် ချော်၍လဲသောကြောင့် “နမောတဿ ဘဂဝတော ” စသော ဘုရားဂုဏ်တော် ဥဒါန်းကို ရွတ်ဆိုမိလေသည်။ ထိုအခါ ယောက်ျားပုဏ္ဏားက သန်လျက်ကိုကိုင်၍ ကြိမ်းမောင်းသောအားဖြင့် “ဧဝမေဝ ပနာယံ ဝသလီ” စသော ဂရဟာစကားကို ဆိုလေသည်။

ဝစနသမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟေ ။ ။ ဘုရားရှင်သည် တရား ဟောတော်မူလိုသောအခါ ထို တရားကို ကောင်းမွန်စွာနာယူခြင်း, နှလုံးသွင်းခြင်း၌ “တံ သုဏာထ၊ သာဓုကံ မနသိ ကရောထ” ဟု တိုက်တွန်းတော်မူလေ့ ရှိ၏။ ထိုသို့ အတိုက်တွန်းခံရသော ရဟန်းတော် တို့က ထို ကောင်းစွာနာယူခြင်း နှလုံးသွင်းခြင်း၌ မိမိတို့ တည်ပါကြောင်းကို ဝန်ခံခြင်း သည် ဝစနသမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟေ မည်၏။ ဤ၌လည်း ဝစန သမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟာကာရအနက်ကို ဧဝံသဒ္ဓါက ဟောသော်လည်း ထို အာကာရသည် ဝစန သမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟ၌ တည်ရကား သာမညဖြစ်သော အာကာရအနက်ကို မယူဘဲ ဝိသေသဖြစ်သော သမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟအနက်ကို ယူ၍ “ဝစန သမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟေ ” ဟု ဆိုသည်။ [ဧတ္ထ ပန ဓမ္မဿ သဝန မနသိကာရေ သန္တိယောဇိတေဟိ (တိုက်တွန်းအပ်ကုန်သော) ဘိက္ခုဟိ တတ္ထ အတ္တနော ဌိတဘာဝဿ ပဋိဇာနနမေဝ ဝစန သမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟော၊ တဒါကာရောပိ အတ္တတော ဝစန သမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟောယေဝ နာမ၊ တေနာဟ ဝစနသမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟော၊-ဋီကာသစ်။]

ဧဝံ ဗျာခေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိတိ အာဒိသု-
 အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အာကာရေ-အခြင်းအရာအနက်၌၊ (အာဂတော)၊
 [ဘန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ အဟံ - တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ဒေသိ
 တံ - ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မံ - တရားတော်ကို၊ ဧဝံ - ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
 အာဇာနာမိ ဗျာခေါ (ဝိယ ခေါ) - သိသကဲ့သို့ ရှိပါ၏၊ - အရိဋ္ဌသိက္ခာပုဒ်၏
 နိဒါနဝတ္ထု ပါဠိတော်။] ဧဟိ တံ မာဏဝက၊ ပေ၊ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာတိ အာဒိ
 သု - တို့၌၊ နိဒဿနေ - ညွှန်ပြခြင်းအနက်၌၊ (အာဂတော)၊ [မာဏဝက -
 လုလင်ငယ်၊ တံ - သည်၊ ဧဟိ - လာလော၊ ယေန - အကြင်အရပ်၌၊ သမဏော
 အာနန္ဒော - ရဟန်းတော် အာနန္ဒာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေန - ထို ရဟန်းတော်
 အာနန္ဒာရှိရာအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမ - သွားလေလော၊ ဥပသင်္ကမိတွာ - သွားပြီး၍၊
 မမ - ငါ၏၊ ဝစနေန - စကားဖြင့်၊ (တနည်း) မမ ဝစနေန - ငါ၏ အလျှောက်
 ဖြင့်၊ သမဏံ အာနန္ဒံ - ရဟန်းတော်အာနန္ဒာကို၊ [ပုစ္ဆ ဌ္ဗစပ်၊] အပ္ပါဗာဓံ -
 နှိပ်စက်ပြင်းစွာ မခံသာအောင် ကြီးစွာသောရောဂါ၏ မရှိခြင်းကို၎င်း၊ အပ္ပါ
 တင်္ဂံ - ဆင်းရဲငြိုငြင်၊ အသက်ရှင်ဘွယ်၊ ရောဂါငယ်၏ မရှိခြင်းကို၎င်း၊ လဟု
 ဋ္ဌာနံ - လျင်မြန်ပေါ့ပါး ထသွားနိုင်ခြင်းကို၎င်း၊ ဗလံ - ကိုယ်အားကို၎င်း၊ ဖါသု
 ဝိဟာရံ - ငှ ပါးဣရိယာ၊ မျှတကာဖြင့်၊ ချမ်းသာစွာနေရခြင်းကို၎င်း၊ ပုစ္ဆ - မေး

x x x x x x x

ဧဝံ ဗျာခေါ၊ ပေ၊ အာကာရေ။ ။ “ဧဝံ ဗျာခေါ”ကို “ဧဝံ + ဝိယ + ခေါ”ဟု
 ပုဒ်ဖြတ်၊ “ဧဝံ ခေါန္တရေ ဝိယ ဗျာ” ဟူသော သဒ္ဒနိတိ သန္နိ (၁၇၁) သုတ်ဖြင့် ဧဝံ
 သဒ္ဒါ ခေါသဒ္ဒါတို့၏ အလယ်၌ရှိသော ဝိယကို ဗျာပြု၊ ဤ သဒ္ဒနိတိသုတ်ကို ရည်ရွယ်၍
 ဇီကာသစ်၌ “ဧဝံ ခေါ တိ ဟိ ဣမေသံ ပဒါနမန္တရေ ဝိယသဒ္ဒဿ ဗျာပဒေသော တိ
 နေရုတ္တိကာ” ဟု ဆိုသည်။ အာကာရေအရ ဥပမာ - ဥပဒေသစသော အနက်တို့နှင့်
 မရောသော အာကာရသက်သက်ကို ယူစေလို၍ “အာကာရေတိ အာကာရမတ္ထေ”ဟု
 ဇီကာသစ်ဖွင့်သည်။

အပ္ပါဗာဓံ၊ အပါတင်္ဂံ။ ။ အာပုဗ္ဗ ဘူဝါဒိတကိဓာတ်သည် “ ကိစ္ဆဇီဝန ”
 အနက်ကို ဟော၏။ နှာစေး၊ ခေါင်းကိုက်စသော အနာရောဂါကလေးများ ဖြစ်သော
 အခါ အသက်ရှင်ရခြင်းသည် ချမ်းချမ်းသာသာ မရှိလှ၊ ထိုသို့ ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ အသက်
 ရှင်ရကြောင်းဖြစ်သော ရောဂါငယ်များကို “အာတင်္ဂံ” ဟု ခေါ်၏။ “အာတင်္ဂံတိ
 (ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ အသက်ရှင်ရ၏။) အနေနာတိ အာတင်္ဂော”ဟု ပြု၊ အာတင်္ဂံ အရ
 ရောဂါငယ်များကို ယူလတံ့ဖြစ်၍ “အာဗာဓ”အရ ကြီးကျယ်သော အနာရောဂါများကို
 ယူရတော့သည်။ “အာ (ဘုသော) ဗာဓတိ (နှိပ်စက်တတ်၏။) ဣတိ အာဗာဓော”ဟု
 ပြုပါ။ အပ္ပသဒ္ဒါကား အပ္ပဟရိတေ ပုဒ်၌ကဲ့သို့ အဘာဝအနက်ကို ဟော၏။ “အာဗာဓံ
 သ + အဘာဝေါ အပ္ပါဗာဓံ၊ အာတင်္ဂံ သ + အဘာဝေါ အပ္ပါတင်္ဂံ” ဟု အဗျယိဘော
 သမာသ်ပြုပါ။ [အပ္ပါဗာဓန္တိ ဝိသဘာဝဝေဒနာဘာဝံ၊ အပ္ပါတင်္ဂန္တိ ကိစ္ဆဇီဝိတကရ
 ရောဂါဘာဝံ၊ - သုဘသုတ်အဋ္ဌကထာကိုမှီသော ဇီကာသစ်။]

လေလော၊ (ကိံ-အဘယ်သို့မေးရမည်နည်း၊) တောဒေယျပုတ္တော-တောဒေယျ
 ပုဏ္ဏား၏သားဖြစ်သော၊ သုဘော- သုဘမည်သော၊ မာဏဝေ- လုလင်သည်၊
 ဘဝန္တိ အာနန္တိ- အရှင်အာနန္ဒာကို၊ အပ္ပါဗာဓံ- ကို၎င်း၊ အပ္ပါတကံ - ကို၎င်း၊
 လဟုဋ္ဌာနံ-ကို၎င်း၊ ဗလံ-ကို၎င်း၊ ဖါသုဝိဟာရံ - ကို၎င်း၊ ပုစ္ဆတိ - မေးလိုက်
 ပါ၏၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးလေလော၊ ဝေဠု- ဤသို့လည်း၊ ဝဒေဟိ- လျှော့လေ
 ဥးလော၊ [စဖြင့် မေးခြင်းကိုဆည်း။] (တနည်း) စ - မေးလျှောက်ရုံသာမက
 သေး၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ- သည်ပုံသည်နည်း၊ ဝဒေဟိ- လော၊ (ကိံ- အဘယ်သို့
 လျှော့ရမည်နည်း၊) သာဓု-တောင်းပန်ပါ၏၊ ဘဝံ အာနန္ဒော- အရှင် အာနန္ဒာ
 သည်၊ ယေန-အကြင်အရပ်၌၊ တောဒေယျပုတ္တဿ- သော၊ သုဘဿ- သော၊
 မာဏဝဿ - ၏၊ နိဝေသနံ - အိမ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေန-ထို သုဘလုလင်၏
 အိမ်ရှိရာအရပ်သို့၊ အနုကမ္ပိ-လျော်စွာ တုန်လှုပ်တတ်သော ကရုဏာကို၊ ဝါ-
 သနားစောင့်ရှောက်ခြင်းကို၊ ဥပါဒါယ-ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ ဝါ-စွဲ၍၊ ဥပသင်္ကမတု
 ကိရ-ကြွတော်မူပါလော့၊ ဣတိ-ဤသို့လျှောက်လေဥးလော၊ -[သုဘသုတ်၊
 သုဘမာဏဝဝတ္ထု။]

တံ ကိံ မညထ ကာလာမာ၊ ပေ၊ ဧဝံ နော ဣတ္ထ ဟောတိတိ အာဒိသု-တို့၌၊
 အဝဓာရဏေ - ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်၌၊ (အာဂတော)။
 [ကာလာမာ - ကာလာမ အမျိုးသားတို့၊ တံ - ထို မိန့်တော်မူအပ်လတံသော
 စကားကို၊ ကိံ မညထ-အဘယ်သို့ မှတ်ထင်ကြကုန်သနည်း၊ ဣမေ ဓမ္မာ-ဤ
 တရားတို့သည်၊ ကုသလာ ဝါ-ကုသိုလ်တို့လော၊ အကုသလာ ဝါ- အကုသိုလ်
 တို့လော၊ ဣတိ- ဤသို့ မေးတော်မူပြီ၊ ဘန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ ဣမေ ဓမ္မာ-
 တို့သည်၊ အကုသလာ-အကုသိုလ်တို့ပါတည်း၊ (ဣတိ-ဤသို့လျှောက်ကုန်ပြီ၊)
 (ဣမေဓမ္မာ- အကုသိုလ်ဖြစ်သော ဤတရားတို့သည်၊) သာဝဇ္ဇာ ဝါ-အပြစ်နှင့်
 တကွဖြစ်ကုန်သလော၊ ဝါ- အပြစ်ရှိကုန်သလော၊ အနဝဇ္ဇာ ဝါ-အပြစ်မရှိ
 ကုန်သလော၊ ဣတိ-ပြီ၊ ဘန္တေ-ရား၊ (ဣမေ ဓမ္မာ-တို့သည်၊) သာဝဇ္ဇာ-အပြစ်နှင့်
 တကွဖြစ်ပါကုန်၏၊ ဝါ-အပြစ်ရှိပါကုန်၏၊ (ဣတိ-ပြီ၊) (ဣမေ ဓမ္မာ-အကုသလ
 သာဝဇ္ဇာဖြစ်သော ဤတရားတို့ကို၊) ဝိညဂရဟိတာ ဝါ- ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်

x x x x x x x

လဟုဋ္ဌာနံ၊ ပေ၊ နိဒဿနေ။ ။ အာဗာဓိ အာတကံတို့ မရှိသည့်အတွက် ပေါ့ပေါ့
 ပါးပါး ထသွားနိုင်ခြင်းကို “ လဟုဋ္ဌာန ” ဟု ဆို၏၊ ကာယဗလကို “ ဗလ ” ဟု၎င်း၊
 ဣရိယာပုထ်လေးဖြာတို့၌ ချမ်းသာစွာနေခြင်းကို “ ဖါသုဝိဟာရ ” ဟု၎င်း ဆိုသည်၊
 ဝေဠု ဝဒေဟိ၌ ဧဝံသဒ္ဓါသည် ပြောဆိုပုံအခြင်းအရာကိုညွှန်ပြသော အာကာရနိဒဿန
 အနက်ရှိသော်လည်း သာမညဖြစ်သော အာကာရအနက်ကို မယူဘဲ ဝိသေသဖြစ်သော
 နိဒဿနအနက်ကိုသာယူ၍ “ နိဒဿနေ ” ဟု ဆိုသည်။ [သော စ ဝဒနာကာရော ဣဓ
 ဧဝံသဒ္ဓေန နိဒဿီယတိတိ ဝုတ္တံ နိဒဿနေတိ၊ -ဋီကာသစ်။]

ကုန်သလော၊ ဝိညုပ္ပသတ္တာ ဝါ-ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်ကုန်သလော၊ (ဣတိ-
 ပြီ၊) ဘန္တေ-ရား၊ (ဣမေ ဓမ္မာ-အကုသလ သာဝဇ္ဇာဖြစ်သော ဤတရားတို့ကို၊)
 ဝိညုဂရဟိတာ - ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့ အပ်ပါကုန်၏၊ (ဣတိ - ပြီ၊ ဣမေ ဓမ္မာ-
 အကုသလ သာဝဇ္ဇာ ဝိညုဂရဟိတဖြစ်သော ဤတရားတို့သည်၊ ဝါ - တို့ကို၊)
 သမတ္တာ-ထက်ဝန်းကျင် ယူအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ- ပြည့်စုံ လုံလောက်ကုန်သည်၊
 သမာဒိန္နာ - ကောင်းစွာ ယူအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ - ဆောက်တည်အပ်ကုန်သည်၊
 (သမာနာ- ဖြစ်ကုန်လသော်၊) အဟိတာယ - စီးပွားမဲ့အလို ငှါ၊ ဒုက္ခာယ-
 ဆင်းရဲအလို ငှါ၊ သံဝတ္တန္တိ ဝါ- ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ကုန်သလော၊ နော သံဝတ္တန္တိ
 ဝါ-မဖြစ်မူလည်း မဖြစ်ကုန်သလော၊ ကထံ-အဘယ် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
 ဝါ-အဘယ်သို့၊ ဣတ္ထ-ဤ ဖြစ် မဖြစ် စကားနှစ်ရပ်၌၊ ဝေါ-သင်တို့၏၊ (မတိ-
 အလိုသည်၊) ဟောတိ-ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ-ပြီ၊ ဘန္တေ-ရား၊ (ဣမေ ဓမ္မာ-တို့သည်၊
 ဝါ-တို့ကို၊) သမတ္တာ-ကုန်သည်၊ ဝါ-ကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ-ကုန်သည်၊ ဝါ-
 ကုန်သည်၊ (သမာနာ-နလသော်၊) အဟိတာယ-ငှါ၊ ဒုက္ခာယ-ငှါ၊ သံဝတ္တန္တိ-
 ဖြစ်ပါကုန်၏၊ ဧဝံ-ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ ဝါ- ဤသို့သာ၊ ဣတ္ထ-ဤ ဖြစ်၊
 မဖြစ် စကား ၂ ရပ်၌၊ နော- တပည့်တော်တို့၏၊ (မတိ-အလိုသည်၊) ဟောတိ-
 ဖြစ်ပါ၏။-အင်္ဂုတ္တရ၊ တိကနိပါတ်၊ မဟာဝဂ်၊ ကေသမုတ္တိသုတ်။]

+ + + x + + +

သမတ္တာ, သမာဒိန္နာ ။ ။ သံ အာပုဗ္ဗ, ဒါဓာတ်, တပစ္စည်း၊ ဒါဓာတ်၏ ဒကို
 တပြု အာကို ရဿပြု၍ “သမတ္ထ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ သမတ္တာ-ထက်ဝန်းကျင်
 ယူအပ်ကုန်သည်” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ “သမတ္တာတိ ပရိပူရိတာ” ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်သည်
 ကား အဓိပ္ပါယ်ထွက်တည်း၊ သမာဒိန္နာ၌လည်း သံ အာပုဗ္ဗ, ဒါဓာတ်, တပစ္စည်းပင်တည်း၊
 တကို ဣန္ဒြပြု၍ “သမာဒိန္န” ဟု ဖြစ်၏၊ “ ကောင်းစွာ ယူအပ်ကုန်သည် ” ဟု သဒ္ဒတ္ထ၊
 “ဆောက်တည်အပ်ကုန်သည်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်ဖြစ်၏။

အဝဓာရဏေ ။ ။ ဧဝံသဒ္ဒါဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်း အနက်ကို “အဝဓာရဏ အနက်”
 ဟု ခေါ်၏၊ ဘုရားရှင်သည် ကာလာမ အမျိုးသားတို့ကို အဟိတဒုက္ခအကျိုးငှါ ဖြစ်
 မဖြစ်နှစ်ရပ်တွင် တရပ်ရပ်၌ ဆုံးဖြတ်စေလိုသောကြောင့် “ ကထံ ဝေါ ဣတ္ထ ဟောတိ”
 ဟု မေးတော်မူ၏၊ ထိုအခါ သမတ္တာ ဘန္တေ၊ ပေ၊ ဧဝံ နော ဣတ္ထ ဟောတိ” ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်
 စကားကို လျှောက်ထားကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဧဝံ သဒ္ဒါသည် ဆုံးဖြတ်ပုံ အခြင်းအရာ
 အဝဓာရဏာကာရအနက်ကို ဟော၏၊ သို့သော် သာမညဖြစ်သော အာကာရအနက်ကို
 မယူဘဲ ဝိသေသဖြစ်သော အဝဓာရဏအနက်ကို ယူ၍ “အဝဓာရဏေ” ဟု မိန့်သည်။

ဧဝံ နော ။ ။ [ဣတ္ထ စ တေသံ ယထာဝုတ္တဓမ္မာနံ အဟိတဒုက္ခာဝဟာဘာဝေ
 သဒ္ဓိဋ္ဌာနဇနနတ္ထံ အနုမတိဂ္ဂဟဏာဝသေန သံဝတ္တန္တိ ဝါ နောဝါ, ကထံ ဝေါ ဣတ္ထ
 ဟောတိတိ ဝုတ္တတ္တာ တဒါကာရ သဒ္ဓိဋ္ဌာနံ ဧဝံသဒ္ဒေန ဝိဘာဝိတံ၊ သော စ တေသံ
 ဓမ္မာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တနာကာရော နိယမိယမာနော အတ္ထတော အဝ
 ဓာရဏမေဝါတိ ဝုတ္တံ အဝဓာရဏေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

သွာယံ(သော+အယံ) - ထို ဧဝံသဒ္ဓါကို၊ ဣဓ- ဤဧဝံ မေ သုတံ ဟူသော ပါဠိ၌၊ အာကာရနိဒဿနာဝဓာရဏေသု-အာကာရအနက်, နိဒဿနအနက်, အဝဓာရဏအနက်တို့၌၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-မှတ်ထိုက်၏။ တတ္ထ-ထို သုံးမျိုးသောအနက် ၌သော ဧဝံသဒ္ဓါတို့တွင်၊ [“တတ္ထာတိ တေသု တီသု အတ္ထေသု” ဟု ဋီကာသစ်၌ အတ္ထကို စွဲသော်လည်း နောက်၌ “ဧဝံသဒ္ဓေန” ဟု ရှိသောကြောင့် သဒ္ဓါကို စွဲသည်။] အာကာရတ္ထန-အာကာရအနက် ရှိသော၊ ဧဝံသဒ္ဓေန-ဧဝံသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဧတမတ္ထံ-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြု၏။ (ကိ-အဘယ်သို့ပြုသနည်း၊) (ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ [အရှင်အာနန္ဒာက အရှင်မဟာကဿပကို ခေါ်သော အာလုပ်၊]) နာနာနယနိပုဏံ- အထူးထူးသော နည်းတို့ဖြင့် သိမ်မွေ့ နက်နဲ

x x x x x x x

အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ယူဘွယ် ။ ။ “ဧဝံသဒ္ဓါ၊ ပေ၊ အဝဓာရဏာဒိ အနေကတ္ထ ပ္ပဘေဒေါ” ဟု သင်္ခေပဝါကျတုန်းက အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုခဲ့၏။ ထို အာဒိသဒ္ဓါ အတွက် “ဣဒံ အနက်, ပုစ္ဆာအနက်, ပရိမာဏ အနက်စသော အနက်တို့ကို ယူပါ” ဟု ဋီကာသစ် ဆို၏။ ထိုတွင် “ဧဝံဂတာနိ-ဤသို့ ဖြစ်သော အပြားရှိကုန်၏။ ဧဝံ ဝိဓေ-ဤသို့သော အပြားရှိ၏။ ဧဝမာကာရော - ဤသို့သော အခြင်းအရာ အပြားရှိ၏။ ” ဤသို့ စသော ပါဠိရပ်တို့၌ ဧဝံသဒ္ဓါကို “ဣဒံ အနက်ရှိ၏” ဟု ဆိုသည်။ ဂတဝိဓာကာရသဒ္ဓါ ပန ပကာရပရိယာယာ - ဤ၌ ပါသော ဂတသဒ္ဓါ, ဝိဓေသဒ္ဓါ, အာကာရ သဒ္ဓါတို့သည် ပကာရသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်တို့တည်း။-ဋီကာသစ်၊ ပုစ္ဆာအနက်ဟော ဧဝံသဒ္ဓါ၏ ပုံစံကို “ဧဝံ သု တေ သုနာတာ” စသည်ဖြင့် အဗ္ဗဋ္ဌသုတ်၌ တွေ့ရလတံ့။ “ဧဝံ လဟုပရိဝတ္တံ- ဤသို့ လျင်မြန်သော အပြောင်းအလွှဲရှိ၏။ ဧဝမာယုပရိယန္တော- ဤသို့သော အသက် အပိုင်းအခြားရှိ၏” ဤနေရာ၌ ပရိမာဏအနက်၌ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

သွာယံဓိဝေ၊ ပေ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ။ ဧဝံသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို (ပြပြီး၍ အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြလိုသောကြောင့် “သွာယံဓိဝေ” စသည်ကို မိန့်၊ တနည်း- “ဤနေရာ၌ ထို ဧဝံသဒ္ဓါသည် အဘယ်အနက်တို့၌ ဖြစ်ပါသနည်း၊ “ အလုံးစုံသော အနက်တို့၌ ဖြစ်ပါသလော ” ဟု အဓိကစောဒနာကို၎င်း, အမှတ်မရှိ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသော အနက်၌ ဖြစ်ပါသလော ” ဟု ဥပနစောဒနာကို၎င်း ပြဘွယ်ရှိသောကြောင့် “သွာယံဓိဝေ” အစရှိသောပါဠိကို မိန့်၊ ထို အလုံးစုံသောအနက်တို့၌လည်း ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ အမှတ်မရှိ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသောအနက် ၌လည်း ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ အာကာရ, နိဒဿန, အဝဓာရဏသုံးနက်တို့၌ ဖြစ်သည်- ဟူလို။ [ဣဓ ပန သော ကတမေသု ဘဝတိ၊ သဗ္ဗတ္ထဝါ (အဓိကစောဒနာ) အနိယမ တော ပဒေသေဝါတိ စောဒနာယ သွာယံဓိဝေတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

တတ္ထ၊ ပေ၊ ဒီပေတိ။ ။ တနက်တည်း၌သာ ဖြစ်သင့်သည်မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ် ကြောင့် သုံးနက်တို့၌ ဖြစ်ပါသနည်းဟူ၍၎င်း, သုံးနက်တို့၌ ဖြစ်ပါစေတော့၊ ထိုသုံးနက် တို့တွင် အဘယ်အနက်ဖြင့် ဘယ်အဓိပ္ပါယ်ကိုပြသနည်းဟု၎င်း မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တတ္ထ၊ ပေ၊ ဒီပေတိ” ဟုမိန့်သည်။... [နနု ကေသိဉ္စိယေဝ အတ္ထေ သိယာ၊ ကသ္မာ တီသု ပီတိစ၊ ဟောတု (သုံးနက်တို့၌ဖြစ်သည်မှာ ရှိပါစေတော့)၊ တိဗ္ဗိဓေသု အတ္ထေသု ကေန ကိမတ္ထံ ဒီပေတိတိစ အနုယောဂံ ပရိဟရန္တော တတ္ထာတိအာဒိမာဟ၊-ဋီကာသစ်။]

ထသော၊ အနေကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနံ - များစွာသော အဇ္ဈာသယ ဟူသော
 ဖြစ်ကြောင်းရှိထသော၊ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္ဒ-အနက်၊ သဒ္ဓါတို့နှင့် ပြည့်စုံထသော၊
 [အတ္ထဗျဉ္ဇနတို့၏ အကျယ်ကို သာမညဖလသုတ် သာတ္ထိံ သဗျဉ္ဇနံ အဖွင့်၌
 တွေ့ရလတံ။] ဝိဝိဓပါဠိဟာရိယံ- အမျိုးမျိုးသော တန်ခိုးပြာဋိဟာရိထသော၊
 [ပါဠိဟာရိယပုဒ်၏အနက်ကို ဋီကာ၌ အကျယ်ပြထား၏။ အဋ္ဌသာလိနိ ဂန္ဓာ
 ရမ္မအဖွင့် မူလဋီကာ၌လည်း ပြထားသည်။] ဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓဂန္ထိရံ-
 နက်နဲသော ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓရှိထသော၊ [ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊
 ပဋိဝေဓတို့၏ အကျယ်ကို “ဂန္ထိရဘာဝ” အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။] သဗ္ဗသတ္တာနံ-အလုံး
 စုံသော သတ္တာတို့၏၊ (ကြားနာရသော သတ္တာအားလုံးတို့၏၊) သကသက
 ဘာသာနုပတော-မိမိဉ္စာ မိမိဉ္စာဖြစ်သော ဘာသာအားလျော်စွာ၊ သောတ
 ပထံ - သောတဒ္ဓါရ တည်းဟူသော လမ်းကြောင်းသို့၊ ဝါ-သောတဝိညာဉ်၏
 အကြောင်းဖြစ်သော သောတဒ္ဓါရသို့၊ အာဂစ္ဆန္တိ - ရောက်လာနိုင်ထသော၊

* + * + + * + +

နာနာနယ နိပုဏံ။ ။နာနပုကာရာ+နယာ နာနာနယာ-ကေတ္တနည်း၊ နာနတ္တ
 နည်း၊ အဗျာပါရနည်း၊ ဝေဓမ္မတာနည်း၊ ဟု ဆိုအပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အဋ္ဌကထာ၌
 ပြအပ်သော နည်းတို့၊ ဝါ-နန္ဒိယာဝတ္တနည်း၊ တိပုက္ခလနည်းစသော နေတ္တိဉ္စလာသော
 နည်းတို့၊ (တနည်း) အမျိုးမျိုးသော ပါဠိတော် အသွားနည်းတို့၊ နာနာနယေဟိ+
 နိပုဏံ-သိမ်မွေ့နက်နဲသော စကားတော်တည်း၊ နာနာနယနိပုဏံ-တော်။

အနေကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနံ။ ။ဒေသနာသာသနကထာအဖွင့်တုန်းက ပြခဲ့သော
 သဿတဒိဋ္ဌိစသော အာသယကို “အဇ္ဈာသယ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုအဇ္ဈာသယသည် အပု
 ရဇက္ခတာ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် များသောကြောင့် အနေကဖြစ်၏။ တနည်း - မိမိ၏
 အလိုဆန္ဒ၊ သူတပါး၏ အလိုဆန္ဒ၊ ပုစ္ဆာဝသိက၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိအားဖြင့်များသောကြောင့်
 အနေကဖြစ်၏။ [အတ္ထဇ္ဈာသယ စသော အပြားကို အဇ္ဈတ္တိက နိဒါန်းအဆုံး၌ တွေ့
 လတံ။] မြတ်စွာဘုရား၏ တရားစကားတော်သည် ထိုသို့ များစွာသော အဇ္ဈာသယ
 ကြောင့် ဖြစ်ရကား အနေကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနလည်း ဖြစ်တော်မူသည်။ “ အနေက
 ဇ္ဈာသယာ+သမုဋ္ဌာနံ ဧတဿာတိ အနေကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနံ” ဟုပြု။

သောတပထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ။သောတမေဝ-သောတဒ္ဓါရသည်ပင်၊ ပထော-ကြား
 ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ သောတပတော-အကြောင်း၊ (တနည်း) သဝနံ - ကြားခြင်း၊
 သောတံ-ခြင်း (သောတဝိညာဉ်)၊ သောတဿ-၏၊ ပထော - အကြောင်းဖြစ်သော
 သောတဒ္ဓါရတည်း၊ သောတပထော-ဒ္ဓါရ၊ ဆိုလိုရင်းကား-မြတ်စွာဘုရားသည် သဘာဝ
 နိရုတ္တိဖြစ်သော မာဂဓဘာသာဖြင့်သာ တရားဟောတော်မူပါသော်လည်း တရားနာ
 သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ မိမိတို့၏ ဘာသာအလိုက် (မြန်မာလည်း မြန်မာဘာသာအလိုက်)
 နား၌ ကြားကြရသည် - ဟူ၏။ [ဓမ္မနိရုတ္တိယာဝ ဘဂဝတိ ဓမ္မံ ဒေသေန္နေ သဗ္ဗေသံ
 သုဏန္တာနံ နာနာဘာသိတာနံ တံတံဘာသာနုပတော ဒေသနာ သောတပထမာဂစ္ဆ
 တီတိ အာဟ သဗ္ဗပေမာဂစ္ဆန္တိ၊ သောတမေဝ သောတပထော၊ သဝနံ ဝါ သောတံ၊
 တဿ ပထော တထာ၊ သောတဒ္ဓါရန္တိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်။]

တဿ ဘဂဝတော-၏၊ ဝစနံ-စကားတော်ကို၊ သဗ္ဗပ္ပကာရေန- အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်၊ [ဋီကာ၌ “သဗ္ဗပ္ပကာရေန-အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်” ဟု ရှိ၏၊ ကောင်းသည်။] ကော-အဘယ်သူသည်၊ ဝိညာတံ- သိခြင်းငှါ၊ ဝါ- နားလည်ခြင်းငှါ၊ သမတ္ထော-စွမ်းနိုင်ပါအံ့နည်း၊ (အသမတ္ထော ယေဝ-မစွမ်းနိုင် သည်သာ၊ တသ္မာ-ထိုသို့ မည်သူမျှ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သိခြင်း ငှါ မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ပန - စင်စစ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗတ္ထာမေန- အလုံးစုံသော အားအစွမ်းဖြင့်၊ (အားကုန်ထုတ်သဖြင့်၊) သောတုကာမတံ- နာခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဇနေတွာပိ- ဖြစ်စေ၍လည်း၊ ဝါ- ဖြစ်စေပါ သော်လည်း၊ မေ - တပည့်တော်သည်လည်း၊ (ဗြဟ္မဇာလံ- ဗြဟ္မဇာလသုတ် တော်ကို၊ စသည်ဖြင့် ဆိုင်ရာသုတ်၏နာမည်ကို ထည့်ပါ၊) ဧဝံ-ဤတမျိုးတည်း သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သုတံ - နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ၊ မယာပိ-လည်း၊ ဧကေနာကာရေန-တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သုတံ-ပြီ၊ ဣတံ-ဤ အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ (ဒီပေတိ- ပြစ်၏။)

x x x x x x x

သဗ္ဗပ္ပကာရေန။ ။ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာဟူသည် မြတ်စွာဘုရားဟောတော် မူတိုင်းသော အခြင်းအရာတည်း၊ ထို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူတိုင်းသော အခြင်း အရာဟူသည်လည်း ဘာသာအမျိုးမျိုးရှိသူတို့ နားလည်လောက်အောင် နတ် မြဟ္မာတို့ နားလည်လောက်အောင် ဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာတည်း၊ ထို အခြင်းအရာ ကား တပါးမက များပြားလှသောကြောင့် အဘယ်သူသည် ထို အခြင်းအရာအတိုင်း သိနိုင်ပါအံ့နည်း၊ မသိနိုင်ပါ - ဟူလို၊ ဤမှနောက်၌ “တသ္မာ” ဟု ပါဠိသေသထည့်၍ ဧကေနာကာရေနသုတ် ၌စပ်၊ ပနကား ဧကံသတ္တနိပါတ်တည်း။

ဇနေတွာပိ၊ ပေ၊ သုတံ။ ။ ဝိ သဒ္ဓါသည် (တနည်း) အဝိသဒ္ဓါသည် သမ္ဘာဝနာ အနက်ကို ဟော၏၊ သဒ္ဓါ၊ သတိ၊ ပညာ၊ ဝိရိယစသော တရားတို့ကို သဗ္ဗတ္ထာမဟု ဆို၏၊ ထိုသို့ အားကုန်လွှတ်၍ ကြားနာလိုသော ဆန္ဒကိုဖြစ်စေပါသော်လည်း ဘုရားဟောတော် မူတိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ကား မကြားနိုင်ပါ၊ “တရားတော်က အလွန် ဆန်း ကြယ်ပါသည်” ဟု တရားတော်ကို သမ္ဘာဝနာပြုသည်၊ ထို့ကြောင့် “ နည်းအမျိုးမျိုး အခြင်းအရာအမျိုးမျိုးထည်းက ယခုလျှောက်ထားမည့် တမျိုးသော အခြင်းအရာအား ဖြင့်သာ ကြားလိုက်ရပါသည်” ဟူလို၊ ဤအလို “ဧဝံ-ဤတမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ” ဟု ပေးပါ၊ မယာပိ၌ ဝိသဒ္ဓါသည် “ အခြားသူကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍန အနက်ရှိ၏ ” ဟု ဋီကာသစ် ဆို၏၊ တပည့်တော်ကဲ့သို့သော အခြားပုဂ္ဂိုလ်များလည်း နည်းတမျိုး၊ အခြင်းအရာတမျိုးတည်းသာ ကြားနိုင်ပါသည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ အာကာရအနက်ရှိသော ဧဝံသဒ္ဓါက “ဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ် သည့်အတိုင်း နည်းမျိုးစုံအောင်တော့ မကြားနာနိုင် မမှတ်သားနိုင်ပါ၊ ဤ လျှောက်အပ် လတံ့သော နည်းတမျိုးလေဝံသာ ကြားနာ မှတ်သားနိုင်ပါသည်” ဟု ပြပုံကို ဤနေရာ၌ သတိပြုခဲ့ပါ” နောက် အဝဓာရဏအနက်နှင့် ပြန်၍ ညှိရပါလိမ့်မည်။

နိဒဿနတ္ထေန - နိဒဿနအနက်ရှိသော၊ (ဧဝံ သဒ္ဓေန-ဖြင့်၊) [နိဒဿေတိ ဌ္ဗဝါ၊] အဟံ- တပည့်တော်သည်၊ န သယမ္ဘူ- ကိုယ်တိုင် ဖြစ်နိုင်သူမဟုတ်ပါ၊ (ဘုရား မဟုတ်ပါ)၊ မယာ- သည်၊ ဣဒံ- ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်တော်ကို၊ န သစ္စိကတံ- မျက်မှောက်ပြုအပ်သည် မဟုတ်ပါ၊ ဣတိ - ဤသို့၊ အတ္တာနံ- မိမိကို၊ ပရိမောစေန္တော-ဓမ္မတ္ထေနကအပြစ်မှ လွတ်စေလိုခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ဓမ္မတ္ထေနက အပြစ်မှ လွတ်စေလိုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မေ - တပည့်တော် သည်လည်း၊ (ဗြဟ္မဇာလံ-ကို) ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤ လျှောက်အပ်လတံသည့်အတိုင်း၊ သုတံ- နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ၊ မယာပိ - သည်လည်း၊ (ဗြဟ္မဇာလံ - ကို) ဧဝံ-သို့၊ ဝါ-အတိုင်း၊ သုတံ-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဝတ္တဗ္ဗံ- လျှောက်ထိုက်သော၊ (လျှောက်တော့မည့်ဖြစ်သော၊) သကလံ- အလုံးစုံသော၊ သုတ္တံ- ဗြဟ္မဇာလသုတ်တော်ကို၊ နိဒဿေတိ- ညွှန်ပြ၏။

x x x x x x x

န မယာ ဣဒံ သစ္စိကတံ။ ။ “ သယံ ဘဝတီတိ သယမ္ဘူ ” အရ ဆရာမရှိဘဲ အလိုလိုဖြစ်သော ဘုရားတည်းဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။ “ န သယမ္ဘူ ” ဟု ဆိုသဖြင့် “ ဘုရားမဟုတ်ပါ ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်၏။ ဘုရားမဟုတ်ဟု ဆိုလျှင် အမျိုးမျိုးသော အဓိပ္ပာယ်ကို ရနိုင်သော်လည်း “ဧဝံ မေ သုတံ- တပည့်တော် ကြားရုံသာ ကြားလိုက်ရ ပါ၏” ဟု ဆိုသဖြင့် “ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်မပြုနိုင်ပါ” ဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိနိုင်သောကြောင့် “ န မယာ ဣဒံ သစ္စိကတံ ” ဟု အရာဌာန အားလျော်စွာ ဖွင့်ပြရ သည်။ [န မယာ ဣဒံ သစ္စိကတံ ဧတ္ထပန န အတ္တနော ဉာဏေနော အတ္တနာ သစ္စိကတံ ပကရဏတော အတ္ထော ဝိညာယတိ-ဋီကာသစ်။]

ပရိမောစေန္တော။ ။ စတုတ္ထပါရာဇိကပါဠိတော်၌ ဤသာသနာတော်ဝယ် အချို့သော ပါပဘိက္ခုသည် မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သော ဓမ္မဝိနယကို သင်ယူပြီး၍ တတ်သိသောအခါ ကိုယ့်ဘာသာကိုယ် တတ်သိထားသကဲ့သို့ ပြောဆို ဝါကြားလေ့ ရှိ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ဓမ္မတ္ထေနက (တရားသူခိုး) ဟု ဆိုရ၏။ ထိုအပြစ်မှလွတ်စေခြင်းကို “ ပရိမောစေန္တော ” ဟု ဆိုသည်။ “ ပရိမောစေန္တော၌ အန္တပစ္စည်းကို ဟိတ်အနက်၌ သက် ” ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ ထို့ကြောင့် ဘာဝပုဓာနလည်းကြံ၍ ဟိတ်အနက်ပေးလိုက် ရသည်။ ဋီကာဟောင်း၌ကား- “ ပရိမောစာပနဟေတု ” ဟု ဘောအနက်ကိုသာ ဖွင့်လေသည်။

ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ။ ယခုမှ “ဧဝံ မေ သုတံ” ကို ဖွင့်နေခြင်းဖြစ်ရကား အဘယ်ကြောင့် “ ဧဝံ မေ သုတံ ” ဖြင့် ဗြဟ္မဇာလသုတ် တသုတ်လုံးကို ညွှန်ပြနိုင်သနည်းဟု မေးဘွယ် ရှိ၏။ အဖြေကား- သံဝဏ္ဏနာကို ပြုစုကြသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာဆရာတို့သည် မဖွင့်မှီ ကပင် ဆိုင်ရာ တသုတ်လုံး တကျမ်းလုံးအတွက် “မည်သည့်နေရာ၌ မည်သို့ဖွင့်မည်” ဟု စဉ်းစားစီစဉ်ပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အရှင် ဗုဒ္ဓဘောသဆရာသည်လည်း ထိုသို့ တသုတ် လုံးအတွက် စီစဉ်ပြီးဖြစ်ရကား မိမိဉာဏ်ထည်း၌ မျက်မှောက်ဖြစ်နေသောကြောင့် “ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ” ဟု ဆိုသည်။ [ဣမဿ သုတ္တဿ သံဝဏ္ဏနာပုကာရ ဝိစာရဏေန အတ္တနော ဉာဏဿ ပစ္စက္ခတံ သန္ဓာယ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗန္တိ ဝတ္တံ-ဋီကာသစ်။]

အဝဇာရဏတ္ထေန-အဝဇာရဏအနက် ရှိသော၊ (ဧဝံ သဒ္ဒေန-ဧဝံ သဒ္ဒါ ဖြင့်၊) [ဒဿန္တော၊ ဇနေတိ ဌစပ်။] တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူ နံ ဗဟုဿုတာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော၊ပေ၊သတိမန္တာနံ၊ပေ၊ဂတိမန္တာနံ၊ပေ၊မိတိ မန္တာနံ၊ပေ၊ဥပဋ္ဌာကာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒောတိ - တေဒဂ္ဂံ၊ပေ၊အာနန္ဒော ဟူ၍၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဘဂဝတာ - မြတ်စွာဘုရားသည်၎င်း၊ [ပသတ္ထ ဘာဝါနရူပံဝယ် ပသတ္ထိဌစပ်၊ ဋီကာအလို “သတိမန္တာနံ ဂတိမန္တာနံ” ဟု ရှေ့နောက် ရှိပါစေ၊ ဘိက္ခဝေ- ဘိက္ခုတို့၊ မမ- ငါဘုရား၏၊ သာဝကာနံ - သာဝကဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟုဿုတာနံ-များသောသုတ ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ- ရဟန်းတို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော+အယံ) အာနန္ဒော-အကြင် အာနန္ဒာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဧဝံ (ဧသော)- ဤအာနန္ဒာသည်၊ မမ-၏၊ သာဝကာနံ-ကုန်သော၊ ဗဟုဿုတာနံ- ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ-တို့တွင်၊ ဝါ-တို့ထက်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ) - အမြတ်ဆုံးတည်း၊ (အသာ ဆုံးတည်း၊) ပေ၊သတိမန္တာနံ - တရားတော်ကို ဆောင်ရွက်မှတ်သားကြောင်း သတိရှိကုန်သော၊ (မမေနိုင်သော သတိရှိကုန်သော)၊ပေ၊ဂတိမန္တာနံ - ဘုရား ဟောတော်မူအပ်သော နည်းအားဖြင့် သိစွမ်းနိုင်သော ဉာဏဂတိရှိကုန်သော၊

x x x x x x x

ဗဟုဿုတာနံ။ ။ဗဟု+ သုတံ+ ယေသန္တိ ဗဟုဿုတာ-များသော ကြားနာအပ် သော ပရိယတ္တိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၊ အရှင် အာနန္ဒာမှတစ်ပါး အခြားသော ဗဟုဿုတ ရဟန်းများလည်း ရှိကြပါ၏။ သို့သော် အရှင်အာနန္ဒာကား သင်ယူတုန်းကပင် ဘဏ္ဍာ ဂါရိကတ္ထ (တရားဘဏ္ဍာစိုးအဖြစ်) ကို ရည်မှန်း၍ သင်ယူခဲ့သောကြောင့် ဗဟုဿုတ ရဟန်းတို့တွင် အမြတ်ဆုံး အသာဆုံး ဖြစ်ရပါသည်။ [ဗဟုဿုတာနန္တိ အာဒိသု ပန အညေပိ ထေရာ ဗဟုဿုတာ သတိမန္တော ဂတိမန္တော မိတိမန္တော ဥပဋ္ဌာကာ စ အတ္ထိ၊ အယမေဝါယသ္မာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဂဏ္ဍန္တော ဒသဗလဿ သာသနေ ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ္တိ ယံ ဌတွာ ဂဏီ၊ တသ္မာ ဗဟုဿုတာနံ အဂ္ဂေါနာမ ဇာတော၊-ဋီကာသစ်။]

သတိမန္တာနံ ။ ။ မန္တု ပစ္စည်းသည် ပဟူတအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “သတိမန္တာနံ-များသော သတိရှိကုန်သော” ဟု အနက်ပေးနိုင်သည်။ ထိုသတိဟူသည် လည်း ဓာရဏသတိ - သင်ယူအပ်ပြီးသော တရားတော်တို့ကို မပျောက် ပျက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင် (မမေနိုင်) သော သတိတည်း။ [ဣမဿစ ထေရဿ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေ တွာ ဓာရဏသတိ အညေဟိ ထေရေဟိ ဗလဝတရာ အဟောသိ၊ တသ္မာ သတိမန္တာနံ အဂ္ဂေါနာမ ဇာတော၊-ဋီကာသစ်။]

ဂတိမန္တာနံ ။ ။ကာယဂတိ၊ ဉာဏဂတိ နှစ်မျိုးတွင် ဤနေရာ၌ ဉာဏဂတိ (ဉာဏ အသွား) ကို ယူပါ။ မှန်၏- ဤ အရှင်အာနန္ဒာသည် တနေရာတည်း၌ ရပ်၍ ပုန်ပေါင်း ခြောက်သောင်းတို့ကို သင်ယူစွမ်းနိုင်သော ဉာဏဂတိရှိ၏။ ဤအဓိပ္ပာယ်ကိုရည်ရွယ်၍- “မုခပါဌ် ဟု၊ ပိဋကတ်မူ၊ သင်ယူသောခါ၊ ဆန်းလက်ာဖြင့်၊ ဂါထာလည်း ကောင်း၊ လေးဆပေါင်း၍၊ ခြောက်သောင်းတိုက်တိုက်၊ ခန့်သည့်ပိုဒ်ကို၊ ရပ်ကြိုက်သင်ကြား၊ ပန်းနှယ် ခူးလျက်၊ နွယ်ခြူးရင်းကိုင်၊ စင်လုံးယိုင်သို့”

ပေ၊ ဓိတိမန္တာနံ - သင်ယူခြင်း၊ သရဇ္ဈာယ်ခြင်းအားဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သော ဝီရိယရှိကုန်သော၊ ပေ၊ ဥပဋ္ဌာကာနံ - ပြုစု လုပ်ကျွေးတတ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ - တို့တွင်၊ ဝါ - တို့ထက်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ) - တည်း၊ - တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ကေနိပါတ်၊ အဂ္ဂိတ္ထိရံ၊ ... သာဝကာနံ ဘိက္ခုနံ ဗဟုဿုတာနံ စသောပုဒ်တို့ကို ရှေ့နောက်ငဲ့သော ကာကောလောကနည်း ကြံ၍ ပေးလိုက်ပါသည်။]

အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တကုသလော ဓမ္မကုသလော ဗျဉ္ဇနကုသလော နိရုတ္တိကုသလော ပုဗ္ဗာပရကုသလောတိ - အာယသ္မာ၊ ပေ၊ ပုဗ္ဗာပရကုသလော ဟူ၍၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဓမ္မသေနာပတိနာစ - တရားစစ်သူကြီးဖြစ်တော်မူသော အရှင် သာရိပုတြာသည် ၎င်း၊ [အာယသ္မာ အာနန္ဒော - အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ အတ္တ ကုသလော - အနက်၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏၊ ဝါ - အကျိုး၌လည်း ကျွမ်းကျင် ပါပေ၏၊ ဓမ္မကုသလော - ပါဠိ၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏၊ ဝါ - အကြောင်း ၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏၊ ဗျဉ္ဇနကုသလော - အနက်ကိုပြုတတ်သော အက္ခရာ

x x x x x x x x x

ဟု ရှေးဆရာတို့စပ်ဆိုတော်မူကြသည်။ [အယမေဝါယသ္မာ ကေပဒေ ဌတွာ သဋ္ဌိပဒ သဟဿာနိ ဂဏှန္တော သတ္ထာရာ ကထိတနိယာမေန သဗ္ဗပဒါနိ ဇာနာတိ၊ တသ္မာ ဂတိ မန္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော၊ - ဋီကာသစ်။]

ဓိတိမန္တာနံ ။ ။ ဓာရေတီတိဓိတိ၊ ဓာဓာတ်၊ တိပစ္စည်းဖြင့် အာကို ဣပြု၍ “ဓိတိ” ဟု ဖြစ်၏၊ သင်ယူခြင်း၊ ရွတ်အံသရဇ္ဈာယ်ခြင်းအားဖြင့် ဆောင်ထားနိုင်သော ဝီရိယကို “ဓိတိ” ဟု ဆိုသည်။ [တဿေဝ စာယသ္မတော ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှနဝီရိယံ သဇ္ဈယနဝီရိယဉ္စ အညေဟိ အသဒိသံ အဟောသိ၊ တသ္မာ ဓိတိမန္တာနံ အဂ္ဂေါနာမ ဇာတော၊ - ဋီကာသစ်။]

ဥပဋ္ဌာကာနံ ။ ။ အရှင်အာနန္ဒာမှတစ်ပါး အခြားသောရဟန်းတို့လည်း ဘုရားရှင် ကို ပြုစု လုပ်ကျွေးကြပါ၏၊ သို့သော် ထို အခြား ရဟန်းတော်တို့သည် ဘုရားရှင်၏ စိတ်တော် ကျေနပ်လောက်အောင် မပြုစု မလုပ်ကျွေးနိုင်ကြပါ၊ အရှင်အာနန္ဒာသည်ကား ဘုရားရှင်၏စိတ်တော် ကျေနပ်လောက်အောင် ပြုစု လုပ်ကျွေးနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဋ္ဌာကာရဟန်းတို့တွင် အသာဆုံးဖြစ်ရပါသည်။ [အညေပိ ဟိ တထာဂတံ ဥပဋ္ဌဟိံ သု၊ န စ ပန ဗုဒ္ဓါနံ မနံ ဂဟေတွာ ဥပဋ္ဌဟိတုံ သက္ကောန္တိ၊ အယံ ပန ထေရော ဥပဋ္ဌာက ဌာနံ လဒ္ဓဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟုတွာ တထာဂတဿ မနံ ဂဟေတွာ ဥပဋ္ဌဟိ၊ တသ္မာ ဥပဋ္ဌာကာနံ အဂ္ဂေါနာမ ဇာတော၊ - ဋီကာသစ်။]

အတ္တ၊ ဓမ္မကုသလော ။ ။ ဘာသိတတ္ထေ (ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိ၏အနက် ၌ ၎င်း) ပယောဇနတ္ထေ စ ဆေကော၊ ဓမ္မောတိ ပါဠိဓမ္မော၊ နာနာဝိဓော ဝါ ဟေဘု၊ - ဋီကာသစ်၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း နိဿယ၌ ပေးထားသည်။

ဗျဉ္ဇနကုသလော ။ ။ “အတ္ထံ ဗျဉ္ဇယတိ ပကာသေတိ” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ အက္ခရာကို “ဗျဉ္ဇန” ဟု ယူရသောနည်းကို ဋီကာ၌ ပဌမဖွင့်၏၊ ထိုနည်း၌ အနက်ကို ပုရိသောကဲ့သို့သော ပုဒ်တပုဒ်ကသာ ပြနိုင်သော်လည်း ထိုပုဒ်၏ “ ဝ, ဥ, ရ, ဣ, သ, ”

၌လည်းကျွမ်းကျင်ပါပေ၏။ ဝါ-အနက်ကိုပြည့်စုံစွာပြတတ်သော ဝါကျ၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏။ နိရုတ္တိကုသလော-အနက်ကို ထုတ်ဖော်၍ ရွတ်ဆိုကြောင်း ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏။ ဝါ-နိရုတ္တိနည်း၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏။ ပုဗ္ဗာပရကုသလော- ရှေ့စကား နောက်စကားတို့၏ အဆက်အသွယ်၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏။ ဝါ- ရှေ့စကားအဘို့နှင့် နောက်စကားအဘို့ကို ရောနှောခြင်း၌လည်း ကျွမ်းကျင်ပါပေ၏။- အင်္ဂုတ္တိ၊ ပဉ္စကနိပါတ်၊ စတုတ္ထပဏ္ဏာသ၊ အာယာတဝဂ်၊ ခိပ္ပနိသန္တိသုတ်။] ပသတ္တဘာဝါနုရူပံ - ချီးမွမ်းအပ်သည်၏အဖြစ်အားလျော်စွာ၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဓာရဏဗလံ- ဆောင်နိုင်ခြင်း ဟူသော အားကို၊ ဝါ- ဆောင်ခြင်း၌အားကို၊ ဒဿန္တော- ပြုလျက်၊ ဝါ- ပြုခြင်းကြောင့်၊ သတ္တာနံ- သတ္တာတို့၏၊ သောတုကာမတံ - နာယုလိုကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ (နာလိုသော ဆန္ဒကို) ဇနေတိ- ဖြစ်စေ၏။

(ကိ-အဘယ်သို့၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဓာရဏဗလံ- ဆောင်ခြင်း ဟူသော အားကို၊ ဝါ- ဆောင်ခြင်း၌ အားကို၊ ဒဿန္တော- ပြုလျက်၊ ဝါ- ပြုခြင်းကြောင့်၊ သတ္တာနံ-တို့၏၊ သောတုကာမတံ - နာယုလိုသူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဆန္ဒကို၊

x x x x x x x

ဩ” စသော အက္ခရာလျှင် အရင်းခံရှိသောကြောင့် အရင်းခံကိုလိုက်၍ “ အက္ခရာက အနက်ကို ပြတတ်သည်” ဟု ဆိုသည်။ အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော အပေါင်းပုဒ်၏ ဗျဉ္ဇနအမည်ကို အစိတ်အက္ခရာ၌ တင်စားထားသော ဧကဒေယျူပစာတည်း၊ တနည်း- ပြခဲ့သောဝိဂြိုဟ်အရ ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အပြည့်အစုံပြနိုင်သော “ ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မဒေသေတိ” ကဲ့သို့သော ဝါကျကို “ဗျဉ္ဇန” ဟု ယူရသောနည်းကိုလည်း ဒုတိယဖွင့်၏။

နိရုတ္တိကုသလော။ ။ နိဟရိတွာ ဥတ္တိ နိရုတ္တိ-သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ဖြစ်သော အနက်ကို ထုတ်ဖော်၍ဆိုကြောင်းဖြစ်သော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၊ တနည်း- ဝဏ္ဏာဂမ၊ ဝဏ္ဏဝိပရိယာယ စသော နိရုတ္တိနည်း ငါးပါးကိုလည်း “နိရုတ္တိ” ဟု ဖွင့်သေး၏။

ပုဗ္ဗာပရကုသလော။ ။ ရှေ့စကားနှင့် နောက်စကားတို့၏ အဆက်အသွယ်ဖြစ်သော ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ အပရာနုသန္ဓေကို၎င်း၊ သုတ်တသုတ်၌ “ မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျု” ကဲ့သို့သော ရှေ့စကားအဘို့နှင့် စူဠသီလစသော နောက်စကားအဘို့တို့၏ ရောနှောဆက်စပ်ခြင်းကို၎င်း “ပုဗ္ဗာပရ” ဟု ခေါ်၏။

ဓာရဏဗလံ ဒဿန္တော။ ။ ဓာရဏဗလန္တိ ဓာရဏသင်္ခါတံ ဗလံ၊ ဓာရဏေ ဝါ ဗလံ- ဝိကာသစ်၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း နိဿယ၌ နှစ်နည်းပေးထား၏။ “ ဧဝံ မေ သုတံ ” ဝယ် ဧဝံကို ရွတ်ဆိုသော အရှင်အာနန္ဒာသည် ဤသို့သာ (ဤအတိုင်းသာ) ကြားနာ မှတ်သားရပါ၏ ” ဟု ဆိုသဖြင့် “ကြားနာခဲ့သည့်အတိုင်း ယခုတိုင်အောင် မပျောက်မပျက် ဆောင်ရွက်မှတ်သားနိုင်ပါ၏” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သွယ်စိုက်သော အားဖြင့် ပြသောကြောင့် “ ဘုရားလက်ထက်တော်က နာယုခဲ့သည့်အတိုင်း ယခုအချိန်တိုင်အောင် ဤသုတ်သည် မပျောက်မပျက် တည်ရှိပါပေသည်” ဟု ယူဆ၍ ဤသုတ်ကို ကြားနာရာ၌ “သတ္တာတို့မှာ အားတက်သရော နာယုလိုသောဆန္ဒ ဖြစ်ကြသည်” ဟုလို။

ဇနေတိ-ဖြစ်စေသနည်း၊) မေ-တပည့်တော်သည်၊ (မြဟ္မဇာလံ- မြဟ္မဇာလ သုတ်ကို၊) ဧဝံ- ဤ တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ ဝါ - ဤသို့ သာ၊ သုတံ-နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ၊ တဉ္စ-ထိုသုတ်သည်လည်း၊ အတ္တတောဝါ - အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ ဗျဉ္စနတောဝါ - သဒ္ဓါအားဖြင့်၎င်း၊ အနုနံ-ယုတ်လည်း မယုတ်လျော့ပါ၊ အနဓိကံ-ပိုလည်း မပိုလွန်ပါ၊ ဧဝမေဝ- ဤ လျှောက်အပ်လတံသည့်အတိုင်းသာ၊ ဝါ-ဤမြတ်စွာဘုရား၊ ထံတော်ပါး၌၊ နာကြားအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်းသာ၊ (ဟောတိ - ဖြစ်ပါ၏၊) အညထာ -လျှောက် အပ်လတံသော အခြင်းအရာမှ တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ-မြတ်စွာ ဘုရား ထံတော်ပါး၌ နာကြားအပ်ခဲ့သော အခြင်းအရာမှ တပါးသော အခြင်း အရာအားဖြင့်၊ န-မဖြစ်ပါ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (အတ္တနော ဓာရဏဗလံ ဒဿေန္တော

* + * + + * + +

ဧဝံ မေ သုတံ ။ ။ အဝဓာရဏအနက်ကို ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် “ ဧဝံ ” အတွက် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အာကာရအနက် နိဒဿနအနက် အပေါ်မှာ “ သာ ” ဟူသော အဝဓာရဏအနက်ကို အပိုဆောင်း၍ ပေးရပါသည်။ ထို အနက်နှစ်မျိုးပေါ်၌ အပိုဆောင်း၍ ပေးအပ်သော “ သာ ” ဟူသော အနက်သည် အဝဓာရဏ အနက် တည်း။ ဥပမာ- “ ပုရိသ-အိုယောကျား ” ဟု ပေးရာ၌ လိန်အနက်အပေါ်မှာ အာလုပ် အနက် အပိုဆောင်းထားသောကြောင့် “ အာလုပ်အနက် ” ဟု ခေါ်ရသကဲ့သို့တည်း။

တဉ္စ ခေါ၊ ပေ၊ န အညထာ ။ ။ “ ဧဝံ မေ သုတံ ” နှင့် တကွ ဤ ဝါကျသည် “ ဓာရဏဗလံ ဒဿေန္တော ” အရ ဓာရဏဗလဒဿန ဖြစ်ပုံကို ပြသော အာကာရဝါကျ တည်း။ ထို့ကြောင့် “ ကိံ ဓာရဏဗလံ ဒဿေန္တော၊ ပေ၊ ဇနေတိ ” ဟု ပုစ္ဆာထည့်၍ “ ဣတိ ဓာရဏဗလံ ဒဿေန္တော၊ ပေ၊ ဇနေတိ ” ဟု ပြန်လှည့်ရပါသည်။ [“ ကိံ ဇနေတိ ၊ ပေ၊ ဣတိ ဇနေတိ ” ဟု ပေးတော်မူကြသော ဆရာတို့ကား “ သောတုကာမတာဇနနာ ကာရ ” ဟု ယူဆတော်မူကြဟန် တူပါသည်။]

ဆက်ဥျးအံ-ဤဝါကျ၌ တဉ္စဖြင့် “ ဧဝံ သုတံ ” ဝယ် သုတံကို ပြန်၍ညွှန်းသည်။ “ တဉ္စ သုတံ-ထို ကြားနာအပ်ပြီးသော သုတ်သည်လည်း ” ဟုလို၊ ဧဝမေဝသည် ဧဝံ၏ အဝ ဓာရဏ အနက်ဖွင့်တည်း။ တဉ္စခေါ၊ ပေ၊ အနဓိကံသည် ဧဝအနက်၏ အကျိုးပြု (ဧဝတ္ထ ဖလ) တည်း။ န အညထာကား ဧဝသဒ္ဓါဖြင့် နစ်စေအပ်သော နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထတည်း။ န အညထာကို “ ဘဂဝတော သမ္မုခါ သုတာကာရတော န အညထာတိ အတ္ထော ” ဟု ဋီကာဟောင်း၌ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်ခြင်းသည် အညထာအရ ဘုရားဟောတော် မှုတိုင်းသော အခြင်းအရာကို ယူမည်စိုး၍ ဖွင့်ခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် “ န ပန ဘဂဝတာ ဒေသိတာကာရတော ” ဟု ဗျုတ်ရေကဝါကျထည့်၍ ဖွင့်ပြန်သည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ - ယခု လျှောက်ထားမည့် “ မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ” စသော ပါဠိတော်သည် ဘုရားအထံတော်၌ ကြားနာအပ်ခဲ့တုန်းက အတိုင်းပင် ဖြစ်ပါ၏။ ဘုရား အထံတော်၌ ကြားနာတုန်းက ဧကအာကာရ (အခြင်းအရာတမျိုးသာ) မှတ်သားနိုင်ခဲ့ပါ၏။ “ ထို မှတ်သားခဲ့တိုင်း သော အခြင်းအရာတမျိုးကား ယခုတိုင်အောင်ပင် မမေ့မပျောက်ဘဲ ယခုလျှောက်အပ် လတံ အတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည် ” ဟုလို။

သတ္တာနံ သောတုကာမတံ ဇနေတိ၊) ဣတိ-ဤ အနက်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-မှတ်ထိုက်၏။
[ဤကား “ဝေမေဝ န အညထာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ” ဟု ပါဠိပြင်၍ မိမိသဘောကျ ပေး
အပ်သော အနက်တည်း။]

အာစရိယဝါဒ။ ။ဆရာတို့ကား “ကိ” - သို့၊ ဇနေတိ - ဖြစ်စေသနည်း၊
မေ-သည်၊ (မြဟ္မဇာလံ- ကို) ဧဝံ- သာ၊ ဝါ-သာ၊ သုတံ-ပြီ၊ တဉ္စ-ကိုလည်း၊
ဝါ-သည်လည်း၊ အတ္ထတောဝါ-၎င်း၊ ဗျဉ္စနတောဝါ-၎င်း၊ အနုနံ-ပါ၊ အန
ခိကံ- ပါ၊ ဝေမေဝ - ဤ မြတ်စွာဘုရား၊ ထံတော်ပါး၌ နာကြားအပ်ခဲ့သည့်
အတိုင်းသာ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-မှတ်ထိုက်ပါ၏။ အညထာ - မြတ်စွာဘုရားထံတော်ပါး၌
နာကြားအပ်ခဲ့သော အခြင်းအရာမှ တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ န
ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-မမှတ်ထိုက်ပါ။ ဣတိ-ဤသို့၊ ဇနေတိ - ဖြစ်စေ၏။ ” ဤသို့ ပေးတော်မူ
ကြပါသည်။

x x x x x x x

ဒဋ္ဌဗ္ဗံနှင့် မစပ်သင့်။ ။ယခုစာအုပ်များ၌ “ဝေမေဝ န အညထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံတိ” ဟု
တွေ့ရ၏။ သို့သော် အနွယ်ဗျတိရေက နှစ်ဝါကျရှိရာဝယ် ကြိယာကို အနွယ်ဝါကျဘက်
၌သာ ထား၍ ဗျတိရေကဝါကျဘက်၌ လိုက်စေရိုးတည်း။ ဤ၌ ဝေမေဝသည် အနွယ်၊
န အညထာသည် ဗျတိရေကတည်း။ ဒဋ္ဌဗ္ဗံကို ထိုစကားနှစ်ရပ်နှင့် စပ်စေလိုလျှင် “ဝေ
မေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ န အညထာ” ဟုသာ ထားရပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ မထားဘဲ န အညထာ
နောက်၌ ထားသောကြောင့် “ ဝေမေဝ၊ န အညထာ” တို့ကို ဒဋ္ဌဗ္ဗံနှင့် မစပ်ထိုက်ပါ။
ထို့ကြောင့် န အညထာနောက်၌ ရှေ့လှည့်ဘို့ ဣတိအပြင် ဣတိတလုံး အကျေကြံ၍
“ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ- မှတ်ထိုက်၏” ဟု ပေးပါသည်။

အညထာ၏ အနက်။ ။အညထာကို “ဘုရား အထံတော်၌ နာခံအပ်တိုင်းသော
အခြင်းအရာမှတပါးသော အခြင်းအရာ” ဟူသောအနက်ကို မယူဘဲ “ဘုရားဟောတော်
မူတိုင်းသော အခြင်းအရာမှ တပါးသော အခြင်းအရာ” ဟူသော အနက်ကိုယူလျှင် ရှေ့
နောက် ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ ရောက်ရာ၏။ ချဲ့ဥးအံ့- ဧဝံ သဒ္ဓါ၏ အာကာရ
အနက်ကို ဖွင့်တုန်းက “ဘုရားဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာတို့က နာနပ္ပကာရ
(အထူးထူးများ) သောကြောင့် ဘုရားဟောတော်မူတိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
မည်သူမျှ မဆောင်နိုင်” ဟု ဆိုခဲ့၏။ ဤ၌ “ဘုရားဟောတော်မူတိုင်းသော အခြင်းအရာ
အားဖြင့် နာယူမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ ” ဟု ဆိုလျှင် ထို အာကာရ အနက်က
စကားနှင့် ရှေ့နောက်ဆန့်ကျင်သည်။ ထို့ကြောင့် အညထာအဘွက် “န ပန ဘဂဝတာ
ဒေသိတာကာရတော - ဘုရားဟောတော်မူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာ မဟုတ် ” ဟု
ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်။ မှန်၏-အာကာရစသော အနက်သုံးမျိုးတို့သည် တမျိုးနှင့်တမျိုး
မဆန့်ကျင်ဘဲ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် အချင်းချင်းထောက်ခံလျက် ရှိကြပေသည်။

ဋီကာသစ်။ ။အညထာ (ဤအဓိပ္ပါယ်မဟုတ်လျှင်) ဘဂဝတာ ဒေသိတာကာရ
နေဝ ဓာရေတုံ သမတ္တနတော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝစနေန (ဘုရား ဟောတော်မူတိုင်းသော
အခြင်းအရာအားဖြင့် မဆောင်ရွက်နိုင်ပါ- ဟု ဆိုအပ်ခဲ့သော စကားနှင့်) ဝိရုဇ္ဈေယျ၊ န
ဟေတ္ထ ဝိန္ဒံ အတ္တာနံ (အာကာရ အဝဓာရဏအနက်တို့၏) အတ္ထန္တရတာပရိဟာရော

မေသဒ္ဓေါ-မေသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-ကို၊ တီသု-သုံးပါးကုန်သော၊ အတ္ထေသု-
 အနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏၊ ဝါ-တွေ့မြင်အပ်၏၊ တထာဟိ-ထိုစကား
 မှန်၏၊ (တနည်း) တထာဟိ-ထို စကားကို ချဲ့ဥားအံ့၊ အဿ- ထို မေသဒ္ဓါ၏၊
 [အတ္ထောတို့၌စပ်။] ဂါထာဘိဂီတံ မေ အဘောဇနေယျန္တိ အာဒီသု - အစရှိ
 သော ပါဠိရပ်တို့၌၊ မယာတိ- မယာဟူသော၊ အတ္ထော- သည်၊ (ဟောတိ)၊
 [မေ-ငါသည်၊ ဂါထာဘိဂီတံ-ဂါထာဖြင့် ရှေးရှုသီဆိုအပ်သော ဆွမ်းကို၊ အ
 ဘောဇနေယျ-စားခြင်းကို မထိုက်၊ ဝါ-မစားထိုက်။] သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ

+ × × + + + + +

(အချင်းချင်းကွဲပြားသော အနက်တမျိုးတခြားစီ၏ အဖြစ်ကို ရှက်ဆောင်ခြင်းသည်)
 ယုတ္တော၊ (ကသ္မာ) တေသံ ခွံ့နွံ့ပိ အတ္ထာနံ သုတဘာဝဒီပနေန ဧကဝိသယတ္တာ (ထို
 နှစ်နက်လုံးတို့၏လည်း ကြားနာအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းအားဖြင့် တူသော စပ်ရာ
 ဝိသယရှိကုန်သည်၏အဖြစ် = သုတသဒ္ဓါ၌ချည်း စပ်ရကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊)
 ဣတရထာ (ဤသို့မဟုတ်လျှင်) ထေရော ဘဂဝတော ဒေသနာယ (ဒေသနာတော်ကို)
 သဗ္ဗထာ ပဋိဂ္ဂဟဏေ (အလုံးစုံ အကုန်အစင် နာခံမှတ်သားနိုင်ခြင်း ဖြစ်လသော်) ပစ္စိ
 မတ္ထဝသေန (နောက်အဝဓာရဏအနက်၏ အစွမ်းဖြင့်) သမတ္ထော၊ ပုရိမတ္ထဝသေနစ
 (ရှေ့အာကာရအနက်၏ အစွမ်းဖြင့်ကား) အသမတ္ထောတိ အာပဇ္ဇေယျ (ဤသို့ ရှေ့
 နောက် ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ ရောက်စရာရှိသည်။)

အချုပ်မှာ - အာကာရအနက် နိဒဿနအနက် အဝဓာရဏအနက် ၃ မျိုးသည်
 တမျိုးနှင့် တမျိုး မဆန့်ကျင်စေရ၊ အာကာရ (တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာ) ဟူသည်
 နိဒဿန (ယခုညွှန်ပြအပ်လတံ့သော) အခြင်းအရာပင် ဖြစ်၏၊ ထို ညွှန်ပြအပ်လတံ့သော
 အခြင်းအရာ ဟူသည်လည်း အဝဓာရဏ (ဘုရားအထံတုန်းက နာခံခဲ့ရသည့် အတိုင်း
 သာ ဖြစ်၏၊ ထိုအတိုင်းမှ တစုံတခုမျှ ယုတ်လျော့ ပိုလွန်ခြင်း မရှိပါ။ “ ဤသို့ တနက်နှင့်
 တနက် မဆန့်ကျင်ရုံသာမက အချင်းချင်း ထောက်ခံလျက်ရှိသည် ” ဟု မှတ်ပါ။

မေ သဒ္ဓေါ တီသု အတ္ထေသု။ ။ မေသဒ္ဓါသည် အမှသဒ္ဓါမှ ဖြစ်လာ၏၊ ထို အမှ
 သဒ္ဓါအခိုက်တုန်းက မိမိဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နိယကဇ္ဈတ္တခန္ဓာအစဉ် အနက် တနက်၌
 သာ ဖြစ်၏၊ သို့သော် တတိယာ၊ စတုတ္ထိ၊ ဆဇ္ဇိဝိဘတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောအခါ ကတ္တား၊
 သမ္ပဒါန်၊ သာမိ အနက်အားဖြင့် သတ္တိသုံးမျိုး ဝင်လာသောကြောင့် “ မေ သဒ္ဓါသည်
 သုံးပါးသောအနက်တို့၌ ထင်ရှား၏ ” ဟု ဆိုသည်၊ အခြားနေရာများ၌လည်း နည်းတူ။
 [ယော ပရော န ဟောတိ (အကြင် ခန္ဓာအစဉ်သည် သူတပါးမဟုတ်) ၊ သော အတ္ထာ
 တိ (ထိုသူတပါးမဟုတ်သော ခန္ဓာအစဉ်သည် အတ္တမည်၏) ၊ ဧဝံ ဝုတ္တာယ နိယကဇ္ဈတ္တ
 သင်္ခါတာယ သသန္တတိယံ (မိမိ ခန္ဓာအစဉ်၌) ဝတ္တနတော တိပိဓေဝိ မေ သဒ္ဓေ
 ကိဉ္စာပိ ဧကသ္မိယေဝ အတ္ထေ ဒိဿတိ၊ ကရဏသမ္ပဒါနသာမိ နိဒ္ဒေသဝသေန ပန ဝိဇ္ဇ
 မာနဘေဒံ သန္ဓာယာဟ မေ သဒ္ဓေါ တီသု အတ္ထေသု ဒိဿတိတိ။ - ဋီကာ။]

ဂါထာ၊ ပေ၊ အဘောဇနေယျံ ။ ။ ဤပါဠိသည် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ အရဟန္တ
 ဝဂ်၊ သုန္ဓရိကသုတ်၌လာသော ပါဠိတည်း၊ ဘောဇနကိုရှေးရှု၍ ဂါထာဖြင့် သီဆိုတော်
 မူပုံကို ထိုသုတ်၌ရူပါ၊ အဘိဂီတံပုဒ်က ကတ္တားကိုင့်သောကြောင့် မေသည် မယာဟူသော

သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတူတိ အာဒိသု- တိ၌၊ မယုန္တိ-မယံဟူသော၊ အတ္ထော- သည်၊ (ဟောတိ)၊ [ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ သာဓု-တောင်းပန်ပါ၏၊ ဘဂဝါ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မေ-တပည့်တော်အား၊ သံခိတ္တေန-အကျဉ်းအားဖြင့်၊ ဓမ္မ- တရားကို၊ ဒေသေတု - ဟောတော်မူပါ၊- သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ဆန္ဒဝဂ်၊ ပုဏ္ဏသုတ်၊ ဤ၌ ဒေသေတုပုဒ်က အာရောစနတ္ထ ဖြစ်သောကြောင့် မေသဒ္ဓါ သည် သမ္ပဒါန်အနက်၌ ဖြစ်ရသည်။ “အာရောစနတ္ထသမ္ပဒါန်” ဟူလို။]

ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထာတိ အာဒိသု- တိ၌၊ မမာတိ - ဟူသော၊ အတ္ထော-သည်၊ (ဟောတိ)၊ [ဘိက္ခဝေ- ဘိက္ခုတို့၊ မေ-ငါ၏၊ ဓမ္မဒါယာဒါ- တရားတည်းဟူသောအဓမ္မကို ခံယူတတ်သူတို့သည်၊ ဘဝထ-ဖြစ်ကြကုန်လော၊- မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ မူလပရိယာယဝဂ်၊ ဓမ္မဒါယာဒသုတ်၊ ဤ၌လည်း ဓမ္မ ဒါယာဒါပုဒ်က “ငါ၏ + အဓမ္မ” ဟု သမ္ပန်ကိုးသောကြောင့် သမ္ပန် (သာမီ) အနက်၌ ဖြစ်ရသည်။] ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသ ဝိသေသကို ဆိုဦးအံ့၊ ဣဓ - ဤ ဝေဒမသုတ်ဟူသော ပါဠိ၌၊ မယာ - တပည့်တော်သည်၊ သုတံ-နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ၊ ဣတိစ-ဤသို့၎င်း၊ မမ-၏၊ သုတံ- နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိစ- ဤသို့၎င်း၊ အတ္ထု ဒ္ဓယေ- အနက်နှစ်ပါး အပေါင်း၌၊ ယုဇ္ဇတိ- သင့်၏။

x x x x x x x

ကတ္တား အနက်ဟောပုဒ် ဖြစ်ရသည်။ အဘောဇနယံ၌ “ဘောဇနံ အရဟတီတိ ဘောဇနယံ” ဟု ပြု၍ အရဟတိအနက်၌ ဇောယံသက်၊ န+ဘောဇနယံ အဘောဇန ယံ-စားခြင်းကို မထိုက်၊ ဝါ- မစားထိုက်။

ဣဓပန၊ ပေ၊ ယုဇ္ဇတိ။ ။ “သစေ ဣဓံ၊ နောက်ပန၊ ဝိသေသဟု စွဲ” နှင့်အညီ “ဣဓံ ပန၊ ပေ၊ ယုဇ္ဇတိ” ဟူသော ဤဝါကျသည် ဤနေရာ၌ အလိုရှိအပ်သော အနက်အထူးကို ပြသော အတ္ထုဒ္ဓေသ ဝိသေသဝါကျတည်း။ “မေ သဒ္ဓေါ၊ ပေ၊ မမာတိ အတ္ထော” ဟူသော သင်္ခေပဝိတ္ထာရ ရှေ့ဝါကျတို့ကား ထိုထိုနေရာ၌ အများနှင့် ဆိုင်သောကြောင့်၎င်း၊ ရသင့်သမျှ အနက်တို့ကို ထုတ်၍ပြသောကြောင့်၎င်း အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ၊ သာမညဝါကျ မည်၏။ ထို အတ္ထုဒ္ဓါရ သာမညဝါကျတွင်လည်း “တထာ ဟိမှာ၊ ဉပကာ၊ ရံခါ ချေမြွဲ” ဟူသည်နှင့်အညီ “မေ သဒ္ဓေါ တီသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ” သည် သင်္ခေပဝါကျ၊ “တထာဟိ၊ ပေ၊ မမာတိ အတ္ထော” သည် ဝိတ္ထာရဝါကျတည်း။

တနည်း။ ။ မေသဒ္ဓေါ တီသု အတ္ထေသု ဒိဿတိသည် ဒဠိယဝါကျ၊ တထာဟိ ပေ၊ မမာတိ အတ္ထောသည် ဒဠိကရဏဝါကျ၊ (တနည်း) မေသဒ္ဓေါ တီသု အတ္ထေသု ဒိဿတိသည် ဉပယုဝါကျ၊ တထာဟိ၊ ပေ၊ မမာတိ အတ္ထောသည် ဉပကဝါကျတည်း။ ဉပက အနက်ပေးရာ၌ “ ကသ္မာ မေ သဒ္ဓေါ တီသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်၊ အဿ-ထို မေသဒ္ဓါ၏၊ ပေ၊ မမာတိ အတ္ထော (ဟောတိ)၊ တထာ (တသ္မာ)-ကြောင့်၊ မေ သဒ္ဓေါ တီသု အတ္ထေ သု ဒိဿတိ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ-သိအပ်၏” ဟု ပေးပါ၊ နေရာတိုင်း ဤနည်းချည်းတည်း။

သုတန္တိတ္ထေ-သုတံဟူသော ဤပုဒ်၌၊ သ ဥပသဂ္ဂေါစ - ဥပသာရနှင့်တကွ ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ အနုပသဂ္ဂေါစ- ဥပသာရ မရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အယံ သုတသဒ္ဓေါ-ဤ သုတသဒ္ဓါသည်၊ (သုတံဟူသော တပုဒ်လုံး၏ အတွင်း ကျသော ဤ သုတသဒ္ဓါသည်၊) ဂမနဝိဿုတ ကိလိန္ဒ ဥပစိတာနယောဂ သောတ ဝိညေယျ သောတဒ္ဓါရာနုသာရ ဝိညာတာဒိ အနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ - သွားခြင်း ဟူသောအနက် , ထင်ရှားကျော်စော ဟူသောအနက် , စိုစွတ်ဟူသောအနက် , ဆည်းပူးအပ် ဟူသောအနက်, အားထုတ်ခြင်းဟူသောအနက်, သောတဝိညာဉ် သည် သိထိုက်သော သဒ္ဓါရုံဟူသောအနက် , သောတဒ္ဓါရသို့ အစဉ်လိုက်သော မနောဝိညာဉ်သည် သိထိုက်သောတရားဟူသောအနက်, အစရှိသော တပါးမက များသော အနက်အပြားရှိ၏။ တထာဟိ- ထိုစကားမှန်၏။ (တနည်း) တထာ ဟိ - ထိုစကားကို ချဲ့ဥားအံ့။ အဿ - ထို သုတသဒ္ဓါ၏။ သေနာယ ပသုတောတိ အာဒီသု-တို့၌၊ ဂစ္ဆန္တော-သွားသူ၊ ဣတိအတ္ထော-ဤအနက်သည်၊ (ဟောတိ)၊ [သေနာယ - စစ်တပ်သို့၊ ပသုတော - သွားသူ၊] သုတဓမ္မဿ ပဿတောတိ အာဒီသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝိဿုတဓမ္မဿ-ထင်ရှား ကျော်စောသော တရားရှိသော၊ ဣတိအတ္ထော - သည်၊ (ဟောတိ)၊ [သုတဓမ္မဿ - ထင်ရှား ကျော်စောသောတရား ရှိထသော၊ ပဿတော - နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ဥပစိ ဝိဝေကကို ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် မြင်စွမ်းနိုင်ထသော၊-ဝိနည်း, မဟာဝဂ္ဂ, မုစလိန္ဒ ကထာ၊ ပဿတောတိ တံ ဝိဝေကံ, ယံ ဝါ ကိဉ္စိ ပဿိတဗ္ဗံ နာမ၊ တံသဗ္ဗံ အတ္ထ နော ဝီရိယဗလာမိဂတေန ဉာဏစက္ခုနာ ပဿန္တဿ၊ - မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ၊ ဤ၌ သုတသဒ္ဓါသည် ဥပသာရမရှိဘဲလျက် ဝိဿုတအနက်ကို ဟောရသည်။]

x x x x x x x

သ ဥပသဂ္ဂေါစ အနုပသဂ္ဂေါစ။ ။ဧဝံမေသုတံ၌ သုတသဒ္ဓါသည် ဥပသာရပုဒ် မရှိပါဘဲလျက် အဘယ့်ကြောင့် သဥပသဂ္ဂသုတသဒ္ဓါကို အတ္ထုဒ္ဓါရ အဖြစ်ဖြင့် ယူရ သနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား- ဥပသာရပုဒ်တို့သည် (ရှိပြီးအနက်ကို ထွန်းပြ ရုံသာ ထွန်းပြတတ်သော) ဇောတကမ္မသာ ဖြစ်၏။ ဝါစက အဖြစ်ဖြင့် မဟောနိုင်ကြ၊ ထို့ကြောင့် ဥပသာရပုဒ်ရှိသော်လည်း သုတပုဒ်ရင်း၏ အနက်ပင်ဖြစ်သောကြောင့် သ ဥပသဂ္ဂသုတ သဒ္ဓါကိုလည်း အတ္ထုဒ္ဓါရ၌ ယူရပါသည်။ [ကိဉ္စာပိ ဥပသဂ္ဂေါ ကိရိယံ ဝိသေသေတိ၊ ဇောတကဘာဝတော ပန သတိပိ တသ္မိံ (ထိုဥပသာရပုဒ်သည် ရှိသော် လည်း) သုတသဒ္ဓေါ ဧဝ တံတံ အတ္ထံ အနုဝဒတိတိ (ထို့ကြောင့်) အနုပသဂ္ဂဿ သုတသဒ္ဓဿ အတ္ထုဒ္ဓါရေ သဥပသဂ္ဂဿ ဂဟဏံ န ဝိရုဇ္ဈတိတိ ဒဿေန္တော သဥပ သဂ္ဂေါစ အနုပသဂ္ဂေါစာတိ အာဟ၊-ဋီကာ။]

သေနာယ ပသုတော။ ။ပသုတော၌ ပ ရှေးရှိသော သုခတ်တည်း၊ ဓာတုတ္ထ ဝိသေသက ဥပသာရကြောင့် “သု-သဝနေ” စသည်အရ ကြားနာခြင်း စသောအနက် ကို မဟောဘဲ သွားခြင်းအနက်ကို ဟောရသည်။ ထို့ကြောင့် “ဂစ္ဆန္တော” ဟု ဖွင့်သည်။

အဝဿုတာ အဝဿုတဿာတိ အာဒိသု - တို့၌၊ ကိလိန္ဒာ - ဆန္ဒရာဂဖြင့် စိုစွတ်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ကိလိန္ဒဿ-ဆန္ဒရာဂဖြင့် စိုစွတ်သော၊ ဣတိအတ္ထော- သည်။ (ဟောတိ)။ [အဝဿုတာ-ဆန္ဒရာဂဖြင့် စိုစွတ်သည်။ (ဟုတွာ)၊ အဝဿုတဿ-ဆန္ဒရာဂဖြင့် စိုစွတ်သော၊ (ပုရိသပုဂ္ဂလဿ-၏၊ အဓကွကံ စသည် ၌စပ်)။- ပါစိတ်ပါဠိတော်၊ ဘိက္ခုနီ ပဉ္စမပါရာဇိက စသည်။ ကိလိန္ဒာ၌ ကိလိဒ ဓာတ်၊ တပစ္စည်း စိုစွတ်ခြင်းအနက်ဟောတည်း။ အဝဿုတာ၌ အဝပုဗ္ဗ၊ သု ဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ စိုစွတ်ခြင်းအနက်ဟောပင်တည်း။ “အဝဿဝတီတိ အဝဿု တာ” ဟု ပြု။] တုမေဟိ ပုညံ ပသုတံ အနပ္ပကန္တိ အာဒိသု-တို့၌၊ ဥပစိတံ-ဆည်းပူး အပ်ပြီ။ ဣတိအတ္ထော-သည်။ (ဟောတိ)။ [တုမေဟိ- သင်တို့သည်။ အနပ္ပကံ- မနည်းသော၊ ပုညံ - ကောင်းမှုကို၊ ပသုတံ - ဆည်းပူးအပ်ပြီ။- နဒ္ဒကပါဌပါဠိ တော်၊ တိရောကုန္ဒသုတ်၊ ပသုတံကို “ပဿယိတ္တာတိ ပသုတံ” ဟု ပြု။]

ယေ ဈာနပ္ပသုတာ ဓိရာတိ အာဒိသု - တို့၌၊ ဈာနနယုတ္တာ - ဈာန်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်ကုန်သော၊ ဣတိအတ္ထော-သည်။ (ဟောတိ)။ [ယေ ဓိရာ- အကြင် ပညားရှိတို့သည်။ ဈာနပ္ပသုတာ - ဈာန်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်တော်မူ ကြကုန်၏။- ဓမ္မပဒပါဠိတော်၊ မုဒ္ဒဝဂ်၊ ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု။] ဒိဋ္ဌိ သုတံ မုတံတိ အာဒိသု-တို့၌၊ သောတဝိညေယျံ-သောတဝိညာဉ်သည် သိထိုက်သော သဒ္ဓါရုံ၊ ဝါ-သောတဒ္ဓါရုံဖြင့် သိထိုက်သောသဒ္ဓါရုံ၊ ဣတိအတ္ထော- သည်။ (ဟောတိ)။ [ဒိဋ္ဌိ - စက္ခုဝိညာဉ်သည် မြင်ထိုက်သောရူပါရုံ၊ သုတံ - သောတ ဝိညာဉ်သည် ကြားထိုက်သောသဒ္ဓါရုံ၊ မုတံ - ဃာနဝိညာဉ်၊ ဇိဝှာဝိညာဉ်၊ ကာယဝိညာဉ်သည် ဖွဲ့စပ်အပ် ရောက်အပ်သော ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗ-ရုံ၊- ပါစိတ်ပါဠိတော်၊ မုသာဝါဒသိက္ခာပုဒ် ပဒဘာဇနီ၊ မု - ဗန္ဓနေ ဓာတ်တည်း။ (တနည်း) “မုန- ဣဏေ” ဟူသော ဓာတ်ကိုယူ၍ “မုတံ-ရောက်၍ သိထိုက် သော” ဟုလည်း ပေးကြ၏။ ဒိဋ္ဌိစသည်၌ တပစ္စည်းသည် အရဟအနက်ဟော၊ ထို့ကြောင့် “မြင်ထိုက်” ဟု ပေးရသည်။]

x x x x x x x

သောတဝိညေယျံ။ ။ ဝိညာတဗ္ဗံတိ ဝိညေယျံ၊ သောတေန ဝိညေယျံ သောတ ဝိညေယျံ၊ သောတအရ သောတပသာဒ သောတဒ္ဓါရုံကို မုချ ရသော်လည်း ထိုသောတ ပသာဒ သောတဒ္ဓါရုံ၌မှိသော သောတဝိညာဉ်ကို ကာရဏူပစာရ၊ ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူပါ။ ဤအလို “သောတဝိညာဉ်သည် သိထိုက်သောသဒ္ဓါရုံ” ဟု ပေး၊ တနည်း - သောတဒ္ဓါရုံတည်းဟူသော အဆောက်အဦနှင့်တကွ ဆိုအပ်သောစကားဖြစ်၍ သောတ အရ သောတဒ္ဓါရုံကိုပင် ယူပါ။ ဝိညေယျံ၏ကဏ္ဍားကို “သောတဝိညာဏေန” ဟု ထည့်၊ ဤအလို “သောတဒ္ဓါရုံဖြင့် သောတဝိညာဉ်သည် သိထိုက်သော သဒ္ဓါရုံ” ဟု ပေး။ [သောဝိညေယျံတိ သောတဒ္ဓါရုံ နိဿိတေန ဝိညာဏေန ဝိညာတဗ္ဗံ၊ သသမ္ဘာရကထာ ဝါ သော၊ သောတဒ္ဓါရေန ဝိညာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော၊- ဋီကာသစ်။]

သုတဓရော သုတသန္ဓိစယောတိ အာဒီသု - တို့၌၊ သောတဒ္ဓါရာနုသာရ
 ဝိညာတဓရော - သောတဒ္ဓါရသို့ အစဉ်လိုက်သော မနောဝိညာဉ်သည် သိအပ်
 သောတရားကို ဆောင်နိုင်သူ၊ ဣတိအတ္ထော-သည်၊ (ဟောတိ)၊ [သုတဓရော-
 သောတဒ္ဓါရသို့ အစဉ်လိုက်သော မနောဝိညာဉ်သည် နာယု မှတ်သားအပ်ပြီး
 သောတရားကို ဆောင်နိုင်သူ၊ သုတသန္ဓိစယော - သောတဒ္ဓါရသို့ အစဉ်လိုက်
 သော မနောဝိညာဉ်သည် နာယု မှတ်သားအပ်ပြီးသော တရား၏ ကောင်းစွာ
 စုဝေးရာ သေတ္တာသဘွယ် ဖြစ်သူ၊-မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ မဟာယမကဝဂ်၊
 မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်။]

ပန-အတ္တုဒ္ဓါရ သာမညမုတပါး အတ္တုဒ္ဓေသဝိသေသကိုဆိုဥးအံ၊ ဣဓ-
 ဤဓံ မေ သုတံ ဟူသောပါဠိ၌၊ အဿ - ထို သုတသဒ္ဓါ၏၊ သောတဒ္ဓါရာနု
 သာရေန- သောတဒ္ဓါရသို့ အစဉ်လိုက်သော မနောဝိညာဉ်ဖြင့်၊ ဥပဓာရိတံ-
 ဆောင်ရွက်မှတ်သားအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ ဝါ အတ္ထော - ဤအနက်သည်သော်၎င်း၊
 ဥပဓာရဏံ- ဆောင်ရွက်မှတ်သားရခြင်းသည်၊ (ဟောတိ- ဖြစ်ပါ၏) ဣတိ ဝါ
 အတ္ထော - သည်သော်၎င်း၊ (ဟောတိ)၊ [ဥပဓာရဏန္တိ ဝါတိ အတ္ထော ဟု
 ရှိသည်မှာ ဣတိတလုံး အပိုပင်။] ဟိ-မှန်၊ (သုတသဒ္ဓါ အနက်နှစ်ပါး၌ဖြစ်ခြင်း
 သည် မှန်၏) မေသဒ္ဓဿ-မေသဒ္ဓါ၏၊ မယာတိအတ္ထေ-မယာဟူသောအနက်
 သည်၊ သတိ-ဖြစ်လသော်၊ မယာ- တပည့်တော်သည်၊ ဓံ- ဤ တမျိုးတည်း

x x x x x x x

သုတဓရော သုတသန္ဓိစယော။ ။ သုတအရ သောတဒ္ဓါရဝိထိဖြင့် ကြားအပ်သော
 သဒ္ဓါရုံသာမက တရားနာယုသောအခါ ရှေးဥးစွာ သောတဒ္ဓါရိက ဝိထိဖြင့် ကြား၏၊
 ထိုနောက် တဒန္တဝတ္တိကမနောဒ္ဓါရိကဝိထိဖြင့် ထပ်၍ကြား၏၊ ထို့နောက် မနောဒ္ဓါရိက
 ဝိထိအစဉ်ဖြင့် ထို ကြားအပ်ပြီးသောတရားကို မှတ်သား၏၊ အဆက်ဆက် မမေ့အောင်
 ဆောင်ထား၏၊ ထိုသို့မှတ်သားနိုင်သူ ဆောင်ထားနိုင်သူကို “သုတဓရ” ဟု၎င်း၊ သုတ
 သန္ဓိစယ-သုတ၏+သံ-ကောင်းစွာ၊ နိစယ-စုဝေးရာ (မမေ့မပျောက်အောင် သိမ်းထားရာ
 “ပူတာတံတင်း” ဟု ရှေးကခေါ်သော သေတ္တာသဘွယ်ဖြစ်သူ) ဟု၎င်း ခေါ်သည်။

ဆက်ဥးအံ - သောတဒ္ဓါရာနုသာရဝိညာတဓရောတိ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန
 မနောဝိညာဏေန ဝိညာတ ဓမ္မဓရော၊ န ဟိ သောတ ဒ္ဓါရနိဿိတ ဝိညာဏမတ္ထေန
 ဓမ္မော ဝိညာယတိ-သောတဒ္ဓါရ၌မှီသော သောတဝိညာဉ်မျှဖြင့် ဓမ္မကို မသိနိုင်၊ အထ
 ခေါ် တဒန္တသာရမနောဝိညာဏေနဝါ- စင်စစ်ကား ထိုသောတဒ္ဓါရိက ဝိထိသို့ အစဉ်
 လိုက်သော တဒန္တဝတ္တိက မနောဒ္ဓါရိကဝိညာဉ်ဖြင့်သာ သိနိုင်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ “သုတံ” အရနားဖြင့် ကြားနာအပ်သော သဒ္ဓါရုံအခိုက်သာရသော်
 လည်း ကြားနာပြီးနောက် မနောဒ္ဓါရိကဝိညာဉ် အစဉ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်၊ မှတ်သားပြီး
 နောက် မမေ့ မပျောက်အောင် ဆောင်ထားအပ်သော တရားအပေါင်း တိုင်အောင်
 ကာရဏာစာရအားဖြင့်ယူရသည်၊ ထို့ကြောင့် “သုတံ-နာယု+မှတ်သား+ဆောင်ထား
 အပ်” ဟု အနက်ပေးနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ - ဤသို့၊ ဝါ - ဤ တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ ဝါ - ဤသို့သာ၊ သုတံ - နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ၊ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန-သောတဒ္ဓါရသို့အစဉ်လိုက်သော မနောဝိညာဉ်ဖြင့်၊ ဥပဓာရိတံ - ဆောင်ရွက် မှတ်သားအပ်ပါပြီ၊ ဣတံ - ဤ အနက်သည်၊ ယုဇ္ဇတိ-သင့်၏၊ (မေသဒ္ဓဿ-၏) မမာတိအတ္ထေ- သည်၊ သတိ-သော်၊ မမ-၏၊ ဧဝံ-ဖြင့်၊ ဝါ - သို့၊ ဝါ - ဖြင့်သာ၊ ဝါ - သို့သာ၊ သုတံ - နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားရခြင်းသည်၊ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန- ဖြင့်၊ ဥပဓာရဏံ-ဆောင်ရွက်မှတ်သားရခြင်းသည်၊ (ဟောတိ-ဖြစ်ပါ၏) ဣတိ-သည်၊ ယုဇ္ဇတိ- ၏။

ဧဝံ- ဤသို့လျှင်၊ တီသု-သုံးပါးကုန်သော၊ ဧတေသု ပဒေသု- ဤပုဒ်တို့တွင်၊ ဧဝန္တိ - ဧဝံ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ သောတဝိညာဏာဒိဝိညာဏကိစ္စနိဒဿနံ - သောတဝိညာဉ် အစရှိသော ဝိညာဉ်တို့၏ကိစ္စကို ညွှန်ပြသောပုဒ်တည်း၊ ဝါ-

+ + + x + + +

မေသဒ္ဓဿ ဟိ၊ပေ၊ယုဇ္ဇတိ။ ။ရှေ့ပုဒ် နေပုံပုဒ်တို့၏ စကားအဆက်အသွယ်ကို မသိဘဲ ပုဒ်တပုဒ်တည်းဖြင့် မည်သည့်အနက် ဖြစ်သင့်ကြောင်းကို မဆုံးဖြတ်နိုင်၊ ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့၏ စာစပ် အဆက်အသွယ်ကိုသိရမှ မည်သည့်အနက် သင့်မြတ်ကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် မေသဒ္ဓါဟူသော အဆက်အသွယ်နှင့်တကွ သုတသဒ္ဓါ၏ ကံအနက်၊ ဘောအနက် ဖြစ်သင့်ရာကိုပြလိုသောကြောင့် “မေသဒ္ဓဿ ဟိ၊ပေ၊ယုဇ္ဇတိ” ဟု မိန့်သည်၊ မေသဒ္ဓါ၏ မယာဟူသော ကတ္တားအနက်ဖြစ်လျှင် သုတသဒ္ဓါ၏ ကံအနက် သည် သင့်၏၊ မေသဒ္ဓါ၏ သမ္ပန်အနက်ဖြစ်လျှင် သုတသဒ္ဓါ၏ ဘောအနက်သည် သင့်၏၊ ထို့ကြောင့် သုတသဒ္ဓါသည် ဒွါဗိပ္ပယိကပဒ= အလိုရှိအပ်သော အနက်နှစ်မျိုးရှိသော ပုဒ်ဖြစ်ရလေသည်။ [သုတသဒ္ဓဿ ကမ္မဘာဝသာဓနဝသေန ဒွါဗိပ္ပယိကပဒတ္တာယထာယောဂံ မယာ သုတန္တိစ မမ သုတန္တိစ အတ္ထဒ္ဓယေ ယုဇ္ဇတိ၊ - ဋီကာသစ်။]

ဧဝမေတေသု တီသု ပဒေသု။ ။ဤပြုအပ်ခဲ့သောအနက်များသည် ပုဒ်တပုဒ်ဖြင့် သိထိုက်သော သဒ္ဓတ္ထများတည်း၊ (ဧဝံအတွက် အာကာရ နိဒဿန အဝဓာရဏအနက်၊ မေအတွက် ကတ္တားအနက် သမ္ပန်အနက်၊ သုတံအတွက် သောတဒ္ဓါရာနုသာရဝိညာတ ဟူသော အတွင်းအနက်နှင့်တကွ ကံအနက် ဘောအနက်ဟူသော တပစ္စည်း၏ အနက်များကို “ သဒ္ဓတ္ထ ” ဟု ဆိုသည်၊) ဤသို့ ပုဒ်တပုဒ်ဖြင့် သိထိုက်သောအနက်ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ထို သုံးပုဒ်တို့ဖြင့် သိထိုက်သော ဒဿနတ္ထကို ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “ဧဝမေတေသု တီသု ပဒေသု” စသည်ကို မိန့်သည်။ [ဧဝံ သဒ္ဓတော ဣတဗ္ဗမတ္ထံ ဝိညာပေတွာ ဣဒါနိ တေဟိ ဒဿေတဗ္ဗ မတ္ထံ နိဒဿေန္တော ဧဝမေတေသုတိ အာဒိ မာဟ၊-ဋီကာသစ်။] ဤနေရာဝယ် ကြိယာငါးတန်ကို ပြသော ရှေးဆရာတို့၏ အော်ပီလက်ကို မှတ်သားသင့်၏။

[ဆောင်] ဆတ်ဆတ်မုချ၊ တိုက်ရိုက်ပြက၊ ဒဿနဆို၊ အကြောင်းကိုပြ၊ ဒီပနမျိုး၊ ကျိုးပကာသန၊ မူလကြောင်းမှာ၊ ဝိဘာဝမှန်၊ ကျိုးပရမ္ပရာ၊ နုဘာဝါဟု၊ ကြိယာငါးတန်၊ ကောက်နည်းကြိ၏၊ တဖန် ဆိုကြ၊ ဝိဘာဝမူ၊ ကာရဏုဒုတိယ၊ ကျိုးဖလဟု၊ တနည်းပြုသည်၊ မှတ်ရှုနေောင်လာ အချုပ်တည်း။

သောတဝိညာဉ် အစရှိသော ဝိညာဉ်၏ ကိစ္စကို ညွှန်ပြကြောင်း ပုဒ်တည်း၊
 [“ညွှန်ပြကြောင်း” ဟု ပေးလျှင် ညွှန်ပြတတ်သူမှာ ပုဂ္ဂိုလ် ကတ္တားတည်း၊
 “ညွှန်ပြတတ်” ဟု ပေးလျှင်ကား ပုဂ္ဂိုလ်ကတ္တား မလို။] မေတိ- ပုဒ်သည်၊
 ဝုတ္တဝိညာဏသမင်္ဂီပုဂ္ဂလနိဒဿနံ-ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိညာဉ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော
 ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြတတ်သော (ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော) ပုဒ်တည်း၊ သုတန္တိ-
 ပုဒ်သည်၊ အဿဝနဘာဝပဋိက္ခေပတော - မကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို
 တားမြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အနုနာဓိကာဝိပရိတဂ္ဂဟဏနိဒဿနံ - မယုတ် မလွန်

x x x x x x x x

ဝေန္တိ၊ပေ၊ကိစ္စနိဒဿနံ။ ။ ဧဝံ မေ သုတံဟု သုတသဒ္ဓါ၏ အနီး၌ ယှဉ်စပ်အပ်
 သော ဧဝံသဒ္ဓါသည် သဝနကြိယာကို ထွန်းပြသော သဒ္ဓါသာ ဖြစ်ထိုက်၏၊ ထို သဝန
 ကြိယာဟူသည် သောတဝိညာဉ် အစရှိသော ဝိညာဉ်တို့၏ ကြားခြင်း ကိစ္စတည်း၊
 ထို့ကြောင့် “ဝေန္တိ သောတဝိညာဏာဒိ ဝိညာဏကိစ္စနိဒဿနံ” ဟု ဆိုသည်၊ သောတ
 ဝိညာဏာဒိဝိညာဏကိစ္စသည် ဧဝံ မေ သုတံပါဌ်ဖြင့် တိုက်ရိုက်ပြအပ်သော ဒဿနတ္ထ
 ဖြစ်သည်-ဟုလို၊ ဤနည်း၌ ဧဝံသဒ္ဓါသည် အာကာရ၊ နိဒဿန၊ အဝဓာရဏ သုံးမျိုး
 လုံးနှင့်ဆိုင်သော ဒဿနတ္ထကို ဟော၏၊ ဘာကြောင့်နည်း-ထို သုံးမျိုးလုံးပင် သောတ
 ဝိညာဏာဒိ ဝိညာဏကိစ္စကို ပြနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ သောတဝိညာဏာဒိ၌ အာဒိဖြင့်
 ဝိထိစဉ်အတိုင်း သမ္ပုဋ္ဌိစွဲ၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဠော၊ ဇော၊ တဒါရုံတို့ကို၎င်း၊ တဒနုဝတ္တိက
 မနောဒွါရ၌လာသော ဝိညာဉ်တို့ကို၎င်း ယူပါ၊ မေတိ ဝုတ္တဝိညာဏသမင်္ဂီပုဂ္ဂလနိဒဿနံ
 ၌ နိဒဿနတ္ထကား ထင်ရှားပြီ။

သုတန္တိ၊ပေ၊ကိစ္စနိဒဿနံ။ ။ သုတံ-ကြားအပ် (နာယုမှတ်သား ဆောင်ထား
 အပ်) ဟု ဆိုသဖြင့် “ သဗ္ဗပဒံ သာဝဓာရဏံ ” နှင့်အညီ ဝေသဒ္ဓါ ရနိုင်သောကြောင့်
 “ကြားအပ်သည်သာ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် သုတံဖြင့် မကြားအပ်သည်၏
 အဖြစ် (မကြားရခြင်း) ကို တားမြစ်နိုင်၏၊ တနည်း-အညုတ္တာပေါဟန (အခြားအနက်
 ကို ပယ်ရှားနိုင်သော) နည်းအားဖြင့် မကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အခြား
 အနက်ကို ပယ်ရှားနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာတို့ အောက်ပါဂါထာကို ဆိုကြသည်။

ဝေ၊ဒိသတ္တိယာ စေဝ , အညုတ္တာပေါဟနေနစ၊
 ဒိဓော သဒ္ဓေါ အတ္ထန္တရံ, နိဝတ္ထေတိ ယထာရဟံ။

တနည်း။ ။ ဧဝံဖြင့် ဒိဋ္ဌစသည်ကို တားမြစ်၏၊ ထိုသို့ အဿဝနဘာဝ (ကြား
 အပ်သော အာရုံမဟုတ်သော) ဒိဋ္ဌစသည်ကို ပယ်ရှားခြင်းကြောင့် “တပည့်တော်သည်
 ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်တော်ကို မိမိ ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်မြင်အပ် မျက်မှောက် ပြုအပ်သည်
 မဟုတ်ပါ၊ ကြားရုံသာ ကြားအပ်ပါသည်” ဟု၎င်း၊ ထို ကြားအပ်သော သုတ်ကိုလည်း
 အယုတ်အလျော့ အပိုအလွန် မရှိအောင် (နဂို၌အတိုင်းမှ ပြောင်းလွှဲခြင်း မရှိအောင်)
 ဆောင်ထားအပ်ပါသည်-ဟု၎င်း၊ အဓိပ္ပါယ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ အနုနာဓိကာဝိပရိတ
 ဂ္ဂဟဏနိဒဿနံ ” ဟု ဆိုသည်၊ အဿဝနဘာဝပဋိက္ခေပတောကို ထောက်၍ ဧဝံသဒ္ဓါ၏
 အဝဓာရဏအနက်ကို ရည်ရွယ်သည် ဟု၎င်း , အနုနာဓိကာဝိပရိတဂ္ဂဟဏလည်း ဝေ
 သဒ္ဓါ၏ အကျိုးပြု (ဧဝတ္ထဖလ) ဟု၎င်း မှတ်ပါ။

မဖောက်မပြန်အောင် နာယုခြင်းကိုညွှန်ပြတတ်သော(ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော) ပုဒ်တည်း၊ ဝါ-မယုတ်မလွန် မဖောက်မပြန်သော သုတ်ကို နာယုခြင်းကို ညွှန်ပြ တတ်သောပုဒ်တည်း၊ ဝါ-ညွှန်ပြကြောင်း ပုဒ်တည်း၊ [အနုနာဓိကနေရာဝယ် “အနုနာဓိက” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏။ သို့မဟုတ်- “ဥုနံစ + အဓိကံစ + ဥုနာဓိကံ၊ န+ဥုနာဓိကံ အနုနာဓိကံ”ဟု ပြပါ။]

တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဝေန္တိ-ဝေဟူသောပုဒ်သည်၊ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေ န-သောတဒ္ဓါရသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့်၊ ပဝတ္တိယ-ဖြစ်သော၊ တဿာ ဝိညာဏ ဝီထိယာ-ထို မနောဒ္ဓါရိကဝိညာဏဝီထိ၏၊ [ပဝတ္တိဋ္ဌစပ်။] နာနပ္ပကာရေန- (သဒ္ဓါအနက်တို့ကို ယုခြင်းဟူသော) အမျိုးမျိုးသော အပြားအားဖြင့်၊ အာရမ ဇဏ-တရားတည်းဟူသောအာရုံ၌၊ ပဝတ္တိဘာဝပ္ပကာသနံ-ဖြစ်ခြင်း၏ ထင်ရှား

* + * + + * + +

အဿဝနဘာဝ, အဝိပရိတဂ္ဂဟဏံ။ ။ “ဘာဝသဒ္ဓါနှင့် တွဲ၍ပြသောကြောင့် သဝနကို ကမ္မသာဓနပြုရမည်” ဟု ဇီကာတို့ ဆိုကြ၏။ ထိုအလို “သုယတိတိ သဝနံ၊ န+ သဝနံ အဿဝနံ၊ အဿဝနဿ+ဘာဝေါ အဿဝနဘာဝေါ”ဟု ပြပါ။ အဝိပရိတ ဂ္ဂဟဏံ၌ကား “အဝိပရိတံ - မဖောက်မပြန် မပြောင်းလွှဲအောင်+ ဂဟဏံ အဝိပရိတ ဂ္ဂဟဏံ”ဟု၎င်း၊ “အဝိပရိတဿ (မဖောက်မပြန်သောသုတ်ကို) + ဂဟဏံ အဝိပရိတ ဂ္ဂဟဏံ”ဟု၎င်း နှစ်နည်းပြုရသည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤ ယောဇနာနည်း၌ ကြားခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သောတ ဝိညာဉ် စသည်တို့၏ ကိစ္စကို၎င်း , ကြားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၎င်း , ကြားပုံ ကြိယာ အထူးကို၎င်း, ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ယှဉ်စပ်ပါ ဟု ဇီကာသစ် ဆို၏။

တထာ ဝေန္တိ တဿာ။ ။ ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် “ဝေ မေ သုတံ”ဟူသော ပုဒ်သုံးပါးအပေါင်း၏ တမျိုးသောနည်းအားဖြင့် ဒဿနတ္ထဖြစ်သော အတ္ထယောဇနာ နည်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အခြားသော ပကာသနတ္ထ အပြားအားဖြင့်လည်း အတ္ထ ယောဇနာနည်းကို ပြခြင်းငှါ “တထာ ဝေန္တိ တဿာ” အစရှိသော စကားကို မိန့်သည်။ ဤတထာမျိုးကို “ပက္ခန္တရဇောတက”ဟု ဆိုကြသည်။ တဿာဖြင့် ရှေ့နည်း၌ပါသော သောတဝိညာဏာဒိ ဝိညာဏဝီထိကို ပြန်၍ ညွှန်းသည် ဟု ထင်မည် စိုးသောကြောင့် “သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ပဝတ္တိယ ဝိညာဏဝီထိယာ”ဟု တဿာ၏အစွဲကိုပြသည်။

နာနပ္ပကာရေန။ ။ “နာနပ္ပကာရေနာတိ ဝက္ခမာနေန အနေကဝိဟိတေန ဗုဒ္ဓ နတ္ထဂ္ဂဟဏာကာရ သင်္ခါတေန နာနာဝိဓေန အာကာရေန” ဟု ဇီကာဖွင့်သောကြောင့် မြဟ္မဇာလသုတ်၌ လာသော သဒ္ဓါ အနက်များကို မှတ်ယူပုံ အခြင်းအရာ အမျိုးမျိုးကို နာနပ္ပကာရ ဟု သိပါ။ ဤ နာနပ္ပကာရေန ပါ၌ဖြင့် ဤ ယောဇနာနည်း၌ အာကာရ အနက်ရှိသော ဝေသဒ္ဓါကို ယူထားသည်ဟုလည်း ပြသည်။

ပဝတ္တိဘာဝပ္ပကာသနံ။ ။ ပဝတ္တိဘာဝကို “ပဝတ္တိယာ အတ္တိဘာဝ”ဟု ဇီကာ ဖွင့်၏။ ဘာဝအတွက် “အတ္တိဘာဝ”ဟု ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ “ပဝတ္တိယာ+ဘာဝေါ-ထင်ရှား ရှိခြင်းတည်း၊ ပဝတ္တိဘာဝေါ၊ ပဝတ္တိဘာဝဿ + ပကာသနံ ပဝတ္တိဘာဝပ္ပကာသနံ၊

ရှိခြင်းကို ထင်ရှားပြသော (ထင်ရှားပြကြောင်းဖြစ်သော) ပုဒ်တည်း၊ မေတိ-
 ပုဒ်သည်၊ အတ္တပ္ပကာသနံ - မိမိကို ထင်ရှားပြသောပုဒ် (ထင်ရှားပြကြောင်း
 ဖြစ်သောပုဒ်) တည်း၊ သုတန္တိ - ပုဒ်သည်၊ ဓမ္မပ္ပကာသနံ - တရားကို ထင်ရှား
 ပြသော(ထင်ရှားပြကြောင်းဖြစ်သော)ပုဒ်တည်း၊ ဟိ- ထင်ရှားအောင် ပြဉ္စးအံ၊
 အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ ဣ-ဤ ယောဇနာနည်း၌၊ သင်္ခေပေါ-တည်း၊
 နာနပ္ပကာရေန-ဖြင့်၊ အာရမဏေ-၌၊ ပဝတ္တာယ-သော၊ ဝိညာဏဝီထိယာ-
 မနောဒွါရိကဝိညာဏဝီထိဖြင့်၊ မယာ-တပည့်တော်သည်၊ အညံ- တရားနာခြင်း
 ကိစ္စမှ တပါးသော ကိစ္စကို၊ န ကတံ-ပြုအပ်သည် မဟုတ်ပါ၊ ပန-စင်စစ်ကား၊
 ဣဒံ- ဤ တရားနာခြင်းကိစ္စကို၊ ကတံ-ပြုအပ်ပါပြီ၊ အယံ ဓမ္မော-ဤတရားကို၊
 သုတော-နာယူအပ်ပါပြီ၊ ဣတံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ (သင်္ခေပေါ-တည်း။)

x x x x x x x x

ဤနည်း၌ “ပကာသနံ” ဟု ဆိုသောကြောင့် ဒဿနတ္ထမှတပါးသော ပကာသနတ္ထကို
 ပြသည်ဟု ယူရသည်၊ ပကာသနတ္ထဟူသည် “ကျိုးပကာသန” ဟူသော ရှေးဆရာတို့
 နိယာမနှင့်အညီ ဒဿနတ္ထတုန်းက “သောတဝိညာဏာဒိ ဝိညာဏကိစ္စကို ပြ၏” ဟု
 ဆိုခဲ့၏၊ ဤ၌ “သောတဒွါရနုသာရေနံ ပဝတ္တာယ ဝိညာဏဝီထိယာ” ဟု ဆိုသော
 ကြောင့် ထိုဝီထိသည် အကြောင်းဖြစ်သော သောတဒွါရိကဝိညာဏဝီထိ၏ အကျိုး
 နောက်လိုက် တဒနဝတ္တိကမနောဒွါရိကဝိညာဏဝီထိဖြစ်ရကား ရှေ့ဒဿနတ္ထဖြစ်သော
 သောတဝိညာဏာဒိဝိညာဏကိစ္စ၏ အကျိုးပြပင်ဖြစ်သည်။

သုတန္တိ ဓမ္မပ္ပကာသနံ။ ။ဤစကားအရ “သုတသဒ္ဓါသည် ဓမ္မဟူသော အနက်
 ဟော” ဟု မမှတ်ပါလင့်၊ သုတ၏အရ ကြားနာအပ်သော ဓမ္မကို ပြသည်ဟု မှတ်ပါ၊
 အာရမ္မဏေ ပဝတ္တိဘာဝတုန်းက အာရမဏကိုပင် ဤ၌ ဓမ္မဟု ဆို၏၊ “ဗြဟ္မဇာလသုတ်
 တည်းဟူသော တရားအာရုံကို နာယူမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါသည်” ဟုလို။

အယံ ဟေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ။ဆိုအပ်ပြီးသော သုံးပုဒ်လုံး၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို
 သုံးမျိုးခွဲ၍ပြသောကြောင့် သောတုတို့မှာ ဆိုလိုရင်း အကျဉ်းချုပ်ကို နားမလည်နိုင်ကြ၊
 ထို့ကြောင့် ဆိုလိုရင်း အကျဉ်းချုပ်ကို ထင်ရှားပြလို၍ “အယံ ဟေတ္ထ သင်္ခေပေါ” ဟု
 မိန့်သည်၊ “အမျိုးမျိုးသော အတ္ထဗျူဟကို ယူသောအားဖြင့် တရားအာရုံ၌ဖြစ်သော
 မနောဒွါရိကဝိညာဏဝီထိဖြင့် တပည့်တော်သည် မြတ်စွာဘုရား မျက်မှောက်တော်၌
 တရားနာမှုမှတပါး အခြားအာရုံကို မပြုခဲ့ပါ၊ ဤ တရားနာမှုကိုသာ ပြုအပ်ခဲ့ပါသည်”
 ဟုလို၊ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ကို အကျဉ်းချုပ်၍ ပြသောကြောင့် “တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျ”
 ဟုဆိုရ၏၊ ဧဝန္တိ တဿာစသော ရှေ့သုံးဝါကျကို “အပါကဋီဝါကျ” ဟု နာမည်တပ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ဤယောဇနာ နည်း၌ သုတံအရ သဝနကြိယာ၏ ကရိုဏ်းဖြစ်သော
 မနောဒွါရိကဝိညာဏဝီထိဟူသော ဝိညာဉ်အထူးကို၎င်း၊ မေအရ အတ္တဟူသော ကတ္တား
 အထူးကို၎င်း၊ သုတံ၏အရပင်ဖြစ်သော ကြားအပ်သောတရားအာရုံဟူသော ကံအထူး
 ကို၎င်း ပြအပ်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ [ဧဝံ သဝနကိရိယာယ ကရဏကတ္ထုကမ္မဝိသေသော
 ဣမိဿာ ယောဇနာယ ဒဿိတော၊-ဋီကာသစ်။]

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ဧဝန္တိ-ဧဝံဟူသောပုဒ်သည်၊ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မပ္ပကာသနံ-
 ညွှန်ပြထိုက်သောတရားကိုထင်ရှားပြတတ်သော(ထင်ရှားပြကြောင်းဖြစ်သော)
 ပုဒ်တည်း၊ မေတိ- ပုဒ်သည်၊ ပုဂ္ဂလပ္ပကာသနံ - ပုဂ္ဂိုလ်ကို ထင်ရှားပြတတ်
 သော(ထင်ရှားပြကြောင်းဖြစ်သော)ပုဒ်တည်း၊ သုတန္တိ- ပုဒ်သည်၊ ပုဂ္ဂလကိစ္စ
 ပ္ပကာသနံ - ပုဂ္ဂိုလ်၏ကိစ္စကို ထင်ရှားပြတတ်သော (ထင်ရှားပြကြောင်းဖြစ်
 သော)ပုဒ်တည်း၊ ဣဒံ(အတ္ထဇာတံ)-ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-
 ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (ကိံ-အဘယ် အနက်အဓိပ္ပါယ်
 သည်၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဟောတိ-နည်း၊) ယံ သုတ္တံ-အကြင်သုတ်ကို၊ နိဒ္ဒိသိဿာမိ-
 ညွှန်ပြရပါတော့မည်၊ တံ(သုတ္တံ)-ကို၊ မယာ-သည်၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ သုတံ-နာယူ
 မှတ်သားအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ- ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်
 သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-၏။)

+ + + x + + +

တထာ ဧဝန္တိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗ။ ။ပကာသနတ္ထနှင့်စပ်၍ တနည်းယောဇနာပုံ (အနက်
 အဓိပ္ပါယ် ယှဉ်စပ်ပုံ) ကို ပြလို၍ “ တထာ ဧဝန္တိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မပ္ပကာသနံ ” စသည်ကို
 မိန့်သည်၊ ဤနည်း၌ နိဒ္ဒိသနအနက်ရှိသော ဧဝံသဒ္ဒါကိုယူထားသည်၊ နိဒ္ဒိသနဟူသည်
 လည်း နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗနှင့် မကင်းကောင်းသောကြောင့် “ ဧဝန္တိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မပ္ပကာသနံ ”
 ဟုမိန့်သည်၊ နိဒ္ဒိသနအနက်သည် အကြောင်း၊ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗတရားကား ထိုအကြောင်းကို
 ထောက်ဆ၍သိရသော ပကာသနတ္ထအကျိုး-ဟူလို။

သုတန္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စ ။ ။ ကြားနာကြောင်းဖြစ်သော မနောဒွါရိကဝိညာဏဝိထိ
 ဟူသည် ပရမတ္ထသဘောတရားတည်း၊ ထို ဝိညာဉ်အစဉ်ကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တာ ဟု
 ခေါ်ဝေါ်ရသောကြောင့်၎င်း၊ ကြားနာခြင်းကြိယာသည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိစ္စဖြစ်သော
 ကြောင့်၎င်း “မေတိ ပုဂ္ဂလပ္ပကာသနံ၊ သုတန္တိပုဂ္ဂလကိစ္စပ္ပကာသနံ”ဟု ဆိုသည်။

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ။ “ ဣဒံ ဝုတ္တံ၊ ဟောတိံခံက၊ ဂုဇ္ဇတ်ဖေပြု၊ ပိဏ္ဍတ္ထ ”
 ဟူသော ရှေးနိယာမနှင့်အညီ “ ယံ သုတ္တံ နိဒ္ဒိသိဿာမိ ” စသော စကား၌ ဧဝံအနက်၊
 မေ အနက်၊ သုတံအနက်ဟု အစိတ်အစိတ် ပြန်ကြဲ ကွဲပြား၍နေသောကြောင့် ဆိုလိုရင်း
 အနက် လျှိုဝှက်တိမ်မြုပ်နေ၏၊ ထို တိမ်မြုပ်နေသော အနက်ကို တလုံးတစည်းတည်း
 ပေါင်း၍ ပိဏ္ဍတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ” ဟု အစချီသည်၊ ဝါကျ
 အားဖြင့်ကား ရှေးအကျယ်စကားရပ်ကို ဝိတ္ထာရ၊ ဤဝါကျကို သင်္ခေပ ဟု ခွဲသင့်၏၊
 သင်္ခေပ ဆိုသော်လည်း အဓိပ္ပါယ်မှာ ပေါ်လွင်သောကြောင့် တပျီကဒ္ဓိကရဏဝါကျ
 လည်း ဖြစ်သင့်၏၊ “ တထာ ဧဝန္တိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မပ္ပကာသနံ ” စသော ရှေ့ဝါကျတို့ကို
 “အပါကဋ္ဌဝါကျ”ဟု မှတ်ပါ။ [ဣဒံတိအာဒိ ပိဏ္ဍတ္ထဒဿနံ၊-ဒီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ဤ အတ္ထယောဇနာနည်း၌ ဧဝံသဒ္ဒါဖြင့် ပုဂ္ဂလဗျာပါရ၏တည်ရာ
 ဝိသယဖြစ်သော ဗြဟ္မဇာလသုတ်တည်းဟူသော နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဓမ္မကို၎င်း၊ မေအရ ပုဂ္ဂိုလ်
 ကို၎င်း၊ သုတံ အရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိစ္စဗျာပါရကို၎င်း၊ ညွှန်ပြမှုကို ပြအပ်၏-ဟု မှတ်ပါ။
 [ဣဒိဿာ ပန ယောဇနာယ ပုဂ္ဂလဗျာပါရဝိသယဿ ပုဂ္ဂလဿ ပုဂ္ဂလဗျာပါရဿစ
 နိဒ္ဒိသနံ ကတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊-ဒီကာသစ်။]

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ဝေန္တိ- ဝေဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ [နိဒ္ဒေသောကိုငဲ့၍ ပုဒ်သည်ဟု မပေးဘဲ “သဒ္ဒါသည်”ဟု ပေးသည်။] ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ- အကြင်စိတ်အစဉ်၏၊ (ဆိုအပ်ပြီးသော မနောဒွါရိကဝိညာဏဝီထိ ဟူသော စိတ်အစဉ်၏) [ပဝတ္တိ၊ ဂဟဏံတို့၌စပ်၊] နာနာကာရပုဝတ္တိယာ-အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံ၌ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ နာနတ္ထဗျူဟနဂ္ဂဟဏံ- အမျိုးမျိုးသောအနက် သဒ္ဒါကိုယူခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တဿ-ထိုစိတ်အစဉ်၏၊ နာနာကာရနိဒ္ဒေသော-အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာကို ညွှန်ပြတတ်သော (ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော)သဒ္ဒါတည်း၊ ဟိ-မှန်၏၊ ဝေန္တိ-ဝေဟူသော၊ အယံ-ဤ ပညတ်သည်၊ အာကာရပညတ္တိ-အခြင်းအရာကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ဥပါဒါပညတ်တည်း၊ မေတိ- သဒ္ဒါသည်၊ ကတ္တုနိဒ္ဒေသော - ကတ္တားကို ညွှန်ပြတတ်သော (ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော) သဒ္ဒါတည်း၊ သုတန္တိ - သည်၊ ဝိသယနိဒ္ဒေသော- ကတ္တား၏ဖြစ်ရာအာရုံကို ညွှန်ပြတတ်သော (ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော) သဒ္ဒါတည်း၊ ဣတ္ထာဝတာ- ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဝေ မေ သုတံ ဟူသောပုဒ် သုံးပါးအပေါင်းဖြင့်၊ နာနာကာရပုဝတ္တေန - အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာ

x x x x x x x x

တထာ ဝေန္တိ ယဿ။ ။နာနာကာရပုဝတ္တိယာ နာနာကာရနိဒ္ဒေသောတို့ကို ထောက်၍ ဝေသဒ္ဒါ၏ အာကာရအနက်ကိုယူ၍ တမျိုးတဖုံ ယောဇနာနည်းကို ပြသည် ဟု မှတ်ပါ။ ဤနည်း၌ ပကာသနံ ဟူသော စကား မပါ။ နိဒ္ဒေသောစသည်ကို ကြည့်၍ ဒဿနတ္ထ ဟု ယူပါ။ [ယဿ စိတ္တသန္တာနဿာတိ အာဒိဝိ အာကာရတ္ထမေဝ ဝေသဒ္ဒိ ဂဟေတွာ ပုရိမယောဇနာယ အညထာ အတ္ထယောဇနံ ဒဿေတံ ဝုတ္တိ၊-ဋီကာ။]

အာကာရပညတ္တိ။ ။ပညတ်အမျိုးမျိုးတွင် ဥပါဒါပညတ်ကိုပင် အာကာရပညတ် ဟု ဆိုသည်။ ထိုဥပါဒါပညတ်က အမျိုးမျိုးရှိပြန်သောကြောင့် အာကာရဟု ဝိသေသန ပြုရသည်။ [အာကာရပညတ္တိတိ စ ဥပါဒါပညတ္တိယေဝ၊ ဓမ္မာနံ ပန ပဝတ္တိအာကာရ မုပါဒါယ ပညတ္တတ္တာ တဒညာယ ဥပါဒါပညတ္တိယာ ဝိသေသနတ္ထိ အာကာရပညတ္တိတိ ဝုတ္တာ၊-ဋီကာသစ်။]

ဝိသယနိဒ္ဒေသော။ ။ “ ဝိသေသေန သေတိ ပဝတ္တတိ ဣတ္ထာတိ ဝိသယော ” အရ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောကတ္တား၏ ကြားနာခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ရာဌာနကို “ဝိသယ” ဟု ခေါ်သည်။ ဤနေရာ၌ ကြားနာအပ်သော မြဟ္မဇာလသုတ်တရားကို “ ဝိသယ ” ဟု ယူပါ။ [သုတန္တိ ဝိသယနိဒ္ဒေသောတိ သောတဗျူဟတော ဓမ္မော သဝနကိရိယာကတ္တု ပုဂ္ဂလဿ (သဝနကြိယာ၏ ကတ္တားဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏) သဝနကိရိယာဝသေန ပဝတ္တိ ဌာနန္တိ ကတွာ ဝုတ္တိ၊-ဋီကာ။]

ဣတ္ထာဝတာ။ ။ဤ ဣတ္ထာဝတာစသော စကားလည်း ပိဏ္ဏတ္ထကိုပြသော စကား ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ ယထာဝုတ္တဝစနေ ပိဏ္ဏတ္ထံ ဒဿေတံ ဣတ္ထာဝတာတိ အာဒိ ဝုတ္တိ ” ဟု ဋီကာမိန့်သည်။ [ဣတ္ထာဝတာ ဣတ္ထကေန ယထာဝုတ္တတ္ထေန ပဒတ္တယေန ကတံ ဟောတိတိ သမ္ပန္နော၊-ဋီကာ။]

အားဖြင့် အာရုံ၌ဖြစ်သော၊ စိတ္တသန္တာနေန - စိတ်အစဉ်ဖြင့်၊ တံသမင်္ဂီနော - ထိုစိတ်အစဉ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ကတ္တု - ကတ္တား၏၊ ဝိသယဂ္ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ - အာရုံကိုယူခြင်း၌ သုံးဖြတ်ခြင်းသည်၊ ဝါ - ကို၊ ကတံ - ပြုအပ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။

x x x x x x x

စိတ္တသန္တာနေန တံသမင်္ဂီနော။ ။ ဤ၌ စိတ္တသန္တာနေနှင့် တံသမင်္ဂီကတ္တုကို အရမတူအောင် ခွဲထား၏။ ပရမတ္ထသဘော အားဖြင့်ကား တံသမင်္ဂီကတ္တား ဟူ၍ သီးခြားမရှိ၊ စိတ်အစဉ်ကိုပင် “ပုဂ္ဂိုလ်” ဟုခေါ်ရသည်။ ဤသို့စိတ္တသန္တာနေနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် အရ မပြားပါသော်လည်း ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်က သဒ္ဓါအသုံးအနှုန်းအားဖြင့် စိတ်ထည်း၌ ကွဲပြားသကဲ့သို့ ကြံဆ၍ ဆိုလိုသောကြောင့် တံသမင်္ဂီကတ္တားကိုပင် စိတ္တသန္တာနေမှ တမျိုးတခြားကဲ့သို့ ဆိုထားသည်။ အဘေဒဘေဒပစ္စာတည်း။ [စိတ္တသန္တာနေ ပိနိမုတ္တဿ ပရမတ္ထတော ကဿစိ ကတ္တု (ကတ္တားပုဂ္ဂိုလ်၏) အဘာဝေပိ သဒ္ဓါဝေါဟာရေန ဗုဒ္ဓိပရိကပ္ပိတဘေဒဝစနိစ္ဆာယ (စိတ်ဖြင့်ကြံဆအပ်သော အကွဲအပြားကို ဆိုလိုရာ၌) စိတ္တသန္တာနေတော အညံဝိယ တံသမင်္ဂီ ကတွာ ဝုတ္တံ စိတ္တသန္တာနေန တံသမင်္ဂီနောတိ၊ - ဇီကာ။]

ကတ္တုဝိသယေ။ ။ ကြားနာအပ်သောတရားသည် ကြားနားခြင်းကြိယာ၏တည်ရာ အာရုံဖြစ်သော်လည်း ထိုကြားနားခြင်းကြိယာနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်အစဉ် ကိုပင် “ကတ္တား” ဟု ဆိုထိုက်သောကြောင့် “ကတ္တုဝိသယေ (ကတ္တား၏ တည်ရာအာရုံ)” ဟု ဆိုထားသည်။ [သဝနကိရိယာဝိသယောပိ သောတဗ္ဗဓမ္မော (ဝိသယော ဟောတိ - ဤစပ်၊) သဝနကိရိယာဝသေန ပဝတ္တစိတ္တသန္တာနေဿ ဣမ ပရမတ္ထတော ကတ္တုဘာဝတော (သဝနဝသေန စိတ္တပုဝတ္တိယာ ဧဝ ဝါ သဝနကိရိယာဘာဝတော) တံကိရိယာ ကတ္တုစ (၎င်းလည်း) ဝိသယော ဟောတိဟိ ကတွာ ဝုတ္တံ တံသမင်္ဂီနော ကတ္တုဝိသယေ တိ၊ - ဇီကာ။]

ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ။ ။ “ သုတံ - ကြားနာမှတ်သားအပ်ပါပြီ ” ဟု အတိတ် (တ) ပစ္စည်းဖြင့် ဆိုသောကြောင့် ကြားနားခြင်းဟူသော အခြင်းအရာကြိယာကို ကောင်းစွာ ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးဖြစ်ကြောင်း သိသား၏။ ထို့ကြောင့် “ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ ” ဟု ဆိုသည်။ ဤ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ ကတံကိုထောက်၍ အဝဓာရဏအနက်ကိုယူကာ ယောဇနာသည် ဟုလည်း ဇီကာတို့၌ တနည်းဖွင့်သေး၏။ [ဧတေန ဝါ အဝဓာရဏတ္ထံ ဧဝံသဒ္ဓံ ဂဟေတွာ အယမတ္ထယောဇနာ ကတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗါ - ဇီကာ၊ စာအုပ်တို့၌ “ ဝိသယေ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ ” ဟု၎င်း၊ “ ဝိသယဂ္ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ ” ဟု၎င်း၊ “ ဝိသယဂ္ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ ” ဟု၎င်း ပါ၌အမျိုးမျိုးရှိ၏။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤ အတ္ထယောဇနာနည်း၌ ဧဝံအရ မှတ်ယူပုံ အခြင်းအရာအထူးကို ၎င်း၊ မေအရ မှတ်ယူတတ်သော ကတ္တားအထူးကို၎င်း၊ သုတံအရ ထိုကတ္တား၏ ကြားနားသောအားဖြင့် တည်ရာဝိသယ (အာရုံ) အထူးကို၎င်း ညွှန်ပြသည် ဟု မှတ်ပါ။ [ဣမိဿာ ပန ယောဇနာယ ဂဟဏာကာရဂါဟကတဗ္ဗိသယဝိသေသနိဒဿနံ ကတံတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗါ - ဇီကာသစ်။]

အထဝါ- ထို့ပြင်တနည်းကား၊ ဝေန္တိ-ဝေဟူသောသဒ္ဒါသည်၊ ပုဂ္ဂလကိစ္စ နိဒ္ဒေသော-ပုဂ္ဂိုလ်၏ကိစ္စကို ညွှန်ပြတတ်သော(ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော)သဒ္ဒါ တည်း၊ သုတန္တိ - သည်၊ ဝိညာဏကိစ္စနိဒ္ဒေသော - ဝိညာဉ်၏ကိစ္စကို ညွှန်ပြ တတ်သော(ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော) သဒ္ဒါတည်း၊ မေတိ- သည်၊ ဥဘယကိစ္စ ယုတ္တပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသော-နှစ်ပါးစုံသော ကိစ္စနှင့်ယှဉ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြတတ် သော (ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော) သဒ္ဒါတည်း၊ ပန-ထင်ရှားအောင်ပြဉ္စားအံ့၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ ဧတ္ထ- ဤယောဇနာနည်း၌၊ သင်္ခေပေါ-တည်း၊ သဝနကိစ္စဝိညာဏ သမင်္ဂီနာ - ကြားခြင်းကိစ္စရှိသော ဝိညာဉ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပုဂ္ဂလေန - ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော၊ မယာ- သည်၊ လဒ္ဓသဝနကိစ္စဝေါဟာရေန - ရအပ်သော ကြားခြင်းကိစ္စရှိ၏ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ရခြင်းရှိသော၊ ဝိညာဏဝသေန- ဝိညာဉ်ဟူသော အစွမ်းသတ္တိဖြင့်၊ သုတံ-န-ယူအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ-ဤဆိုအပ်ပြီး ကား၊ (သင်္ခေပေါ-တည်း။)

+ × × + + + + +

အထဝါ။ ။ ဝေန္တိ သောတဝိညာဏာဒိဝိညာဏကိစ္စနိဒ္ဒေသနံ စသည်ဖြင့် ယောဇနာခဲသော နည်းမှတစ်ပါး အခြားတနည်းကိုပြလို၍ “ အထဝါ ” စသည်ကိုမိန့်၊ ဤနည်း၌ ဧဝံသဒ္ဒါ၏ အာကာရ၊ နိဒ္ဒေသန၊ အဝဓာရဏ သုံးနက်လုံးကို ယူထားသည်။

ဝေန္တိပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသော။ ။ “ ဧဝံ- ဤအခြင်းအရာအားဖြင့် ” ဟု ဆိုလျှင် ဆောင်ထားအပ်ပြီးသော တရားတော်၏ သရုပ်သကောင်ဖြစ်သော အခြင်းအရာကို ဧဝံ သဒ္ဒါက ထင်ရှားပြ၏။ “ဧဝံ-ဤသို့” ဟု ဆိုလျှင် ဆောင်ထားအပ်ပြီးသောတရားတော်၏ သရုပ်သကောင်ဖြစ်သော အနက်ကို ဧဝံသဒ္ဒါက ညွှန်ပြ၏။ “ဧဝံ- ဤ အခြင်းအရာအား ဖြင့်သာ၊ ဤသို့သာ ” ဟု ဆိုလျှင် ဆောင်ထားအပ်ပြီးသော တရားတော်၏ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်အပ်သော အဝဓာရဏအနက်ကို ဧဝံသဒ္ဒါက ထင်ရှားပြ၏။ ထို အနက်များ သည် ပုဂ္ဂိုလ် ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော မနောဒွါရိကဝိညာဉ် အစဉ်၏ ကိစ္စများပါပေင် တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝေန္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသော” ဟု မိန့်သည်။

ဋီကာသစ်။ ။ ပုဗ္ဗေ အတ္တနာ သုတာနံ နာနာပိဟိတာနံ သုတ္တသင်္ခါတာနံ အတ္တ ဗျဉ္ဇနာနံ ဥပဓာရိတရူပဿ အာကာရဿ နိဒ္ဒေသနဿ အဝဓာရဏဿ ဝါ ပကာသန သဘာဝေါ ဧဝံသဒ္ဒေါတိ တဒါကာရာဒိဘူတဿ ဥပဓာရဏဿ ပုဂ္ဂလပညတ္တိယာ ဥပါဒါနဘူတဓမ္မပုဗ္ဗဗျာပါရတာယ ပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသောတိ ဝုတ္တံ။

အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ။ ဤဝါကျသည် တပွါကဋီကရဏဝါကျပင်တည်း၊ [သဝနမေဝ+ကိစ္စံ ယဿာတိ တထာ၊ သဝနကိစ္စန္တိ + ဝေါဟာရော သဝနကိစ္စ ဝေါဟာရော၊ လဒ္ဓေါ+သော (သဝနကိစ္စဝေါဟာရော) ယေနာဟိ တထာ၊ လဒ္ဓသဝန ကိစ္စဝေါဟာရေန ဝိညာဏသင်္ခါတေန ဝသေန သာမတ္ထိယေနာတိ အတ္ထော။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤအတ္ထယောဇနာနည်း၌ “ဧဝံအရ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောကတ္တား၏ ကိစ္စ များပါရကို၎င်း၊ သုတံ အရ (ဝိညာဏဝသေန ဟူသော ကရိုဏ်းကိုကြည့်၍) ကရဏ များပါရကို၎င်း၊ မေအရ ကတ္တားကို၎င်း ညွှန်ပြ၏” ဟု ဋီကာသစ် ဆိုသည်။

တတ္ထ-ထို ဧဝံ မေ သုတံဟူသော ပညတ်တို့တွင်၊ ဝေန္တိစ-ဧဝံဟူသောပညတ် သည်၎င်း၊ မေတိစ- မေဟူသော ပညတ်သည်၎င်း၊ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန- မှန်ကန်သောအနက်၊ မဖေါက်မပြန် မြတ်သော အနက်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇာ မာနပညတ္တိ - အဝိဇ္ဇာမာနပညတ်တည်း၊ (ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အာကာရစသောအနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော ပညတ်တည်း၊) ဟိ-ထင်ရှားအောင် ပြဉ္စားအံ့၊ ဣတ္ထ- ဤရုပ်၊ ဖဿအစရှိသော တရားအပေါင်း ဌှိ၊ (တနည်း) ဣတ္ထ-ဤ ဧဝံ မေ ဟူသော ပုဒ်တို့၏ အနက်၌၊ ယံ (ဓမ္မဇာတံ)- အကြင် အကြောင်းသည်၊ (တနည်း) ယံ (အတ္ထဇာတံ)-အကြင် အကျိုးသည်၊ [ဇာတသဒ္ဓါအနက်မရှိ၊ အနက်ရှိကြလျှင် “အကြင် အကြောင်းအပေါင်းသည်” စသည် ပေး။] ဝေန္တိဝါ- ဧဝံဟူ၍၎င်း၊ မေတိဝါ-မေဟူ၍၎င်း၊ နိဒ္ဒေသံ-ညွှန်ပြ အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ လဘေထ-ရရာ၏၊ တံ (ဓမ္မဇာတံ)-သည်၊ (တနည်း) တံ(အတ္ထဇာတံ)-သည်၊ ပရမတ္ထတော-ပရမတ္ထအားဖြင့်၊ ကိံ အတ္ထိ-အဘယ် မှာ ရှိအံ့နည်း၊ (နတ္ထိယေဝ-မရှိသည်သာ။)

x x x x x x x

တတ္ထ ဝေန္တိစ မေတိစ။ ။အနက်ကိုသိစေတတ်သော ပညတ်ဟူသမျှကို နာမ ပညတ် (သဒ္ဓပညတ်) ဟု ခေါ်၏။ ထိုနာမပညတ် ဟူသမျှသည်လည်း ဝိဇ္ဇာမာန၊ အဝိဇ္ဇာ မာနစသော ပညတ်ခြေခံပါး၌ အတွင်းဝင်၏။ ထိုပညတ်တို့တွင် ဧဝံစသော သဒ္ဓပညတ် တို့၏ သရုပ်သကောင်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဝေန္တိစ ” စသည်ကို မိန့်သည်။-ဋီကာ၊ ဧဝံဟု ဆိုအပ်သောအနက်၏ အာကာရစသောအနက်၊ မေဟု ဆိုအပ်သော အနက်၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အနက်ဖြစ်ရကား ထိုအနက်များသည် မြဟ္မဇာလသုတ် စသော ပရမတ္ထ သဒ္ဓကို မပြနိုင်ကြ၊ အာကာရစသည်တို့ကိုပြသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာမာနပညတ်များ ဖြစ်ကြ ရသည်။ အဝိဇ္ဇာမာနသ- ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အာကာရ၊ နိဒ္ဒေသန၊ အဝ ဓာရဏအနက်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အနက်ကို၊ ပညတ္တိ-အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော သဒ္ဓပညတ်တည်း၊ အဝိဇ္ဇာမာနပညတ္တိ-ညတ်။

သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန။ ။သစ္စောယေဝ - မှန်ကန်သော အနက်သည်ပင်+ သစ္စိကော၊ ဣကအနက် မရှိ၊ သစ္စိကော စ + သော + အတ္ထောစာတိ သစ္စိကဋ္ဌော၊ မျက်လှည့်ရုပ်၊ တံလျှပ် (ရေ) ၏အရောင်တို့သည် အထင်အရှားမရှိကြ၊ စိတ်ထည်း၌သာ ထင်နေရသောအရာများ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် သစ္စိကဋ္ဌ (ဘူတတ္ထ) မဟုတ်ကြ၊ တဆင့် စကား ကြားသိရသော အကြောင်းအရာတို့လည်း သေချာပေါက် မှန်ကန်သော အနက် များ မဟုတ်သဖြင့် ပရမတ္ထမဟုတ်ကြ၊ ရူပ၊ သဒ္ဓစသော သဘော၊ ရုပ်၊ ဝေဒနာ စသော သဘောတို့ကား မှန်ကန်သော မြတ်သော အနက်သဘောများဖြစ်ကြသည်။

ကိဉ္ဇေတ္ထ။ ။ဤဝါကျကို “ တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျ ” ဟု၎င်း၊ “ ဟေတုဝါကျ ” ဟု၎င်း ဋီကာ၌ နှစ်နည်းပြ၏။ [တဒေဝတ္ထိ ပါကဋိ ကရောတိ ဟေတုနာဝါ သာဓေတိ ကိဉ္ဇေတ္ထ တံတိ အာဒိနာ၊ ယံ ဓမ္မဇာတံ၊ အတ္ထဇာတံဝါ ဝေန္တိဝါ မေတိဝါ နိဒ္ဒေသံ လဘေထ၊ တံ ဣတ္ထ ရူပဖဿာဒိ ဓမ္မသမုဒါယေ၊ ဧဝံ မေတိ ပဒါနံ ဝါ အတ္ထေ၊ ပရမတ္ထ

သုတန္တိ-သုတံဟူသော ပညတ်သည်၊(သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန-ဖြင့်၊) ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ-ဝိဇ္ဇမာနပညတ်တည်း၊ ဟိ-ထင်ရှားအောင် ပြဉ္စားအံ့၊ ဣတ္ထ-ဤရူပ၊ ဖဿ အစရှိသော တရားအပေါင်း၌၊(တနည်း)၊ ဣတ္ထ-ဤသုတံဟူသော ပုဒ်၏ အနက်၌၊ ယံတံ-အကြင် သဒ္ဓါရုံကို၊ သောတေန - သောတဒ္ဓါရဖြင့်၊ ဝါ- သောတဝိညာဉ်ဖြင့်၊ ဥပလဒ္ဓံ-ရအပ်ပြီ၊ တံ-ထို သဒ္ဓါရုံသည်၊ ပရမတ္ထတော- အားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇမာနံ-ထင်ရှားရှိ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏၊[(တနည်း)ကသ္မာ- ကြောင့်၊ သုတန္တိ-သည်၊(သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထဝသေန) ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ-သည်၊ (ဟောတိ-နည်း၊)ဟိ(ယသ္မာ)-အကြင်ကြောင့်၊ ဣတ္ထ-၌၊(တနည်း)ဣတ္ထ-၌၊ ယံတံ-ကို၊ သောတေန-ဖြင့်၊ ဝါ-ဖြင့်၊ ဥပလဒ္ဓံ-ပြီ၊ တံ-သည်၊ ပရမတ္ထတော- အားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇမာနံ- ၏၊ ဣတိ-ထို ကြောင့်၊(သုတန္တိ-သည်၊ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထ ဝသေန-ဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ-သည်၊ ဟောတိ- ၏။)]

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ဝေန္တိစ- ဧဝံဟူသော ပညတ်သည်၎င်း၊ မေတိစ-မေ ဟူသော ပညတ်သည်၎င်း၊ တံတံ-ထိုထို တရားအပေါင်းကို၊ ဥပါဒါယ- ဉာဏ် ဖြင့် ယူ၍၊ ဝါ-စွဲ၍၊ ဝတ္ထဗ္ဗတော - ဆိုထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥပါဒါ ပညတ္တိ-ဥပါဒါပညတ်တည်း၊ သုတန္တိ-သုတံ ဟူသော ပညတ်သည်၊ ဒိဋ္ဌာဒီနိ-

x x x x x x x

တော န အတ္ထိတိ ယောဇနာ၊-ဋီကာသစ်။] ဤ ယောဇနာအတိုင်း တပွါကဋီကရဏ အနက်ပေးထားသည်၊ ဟေတုဝါကျလုပ်၍ အနက်ပေးလိုလျှင် “ (ကသ္မာ) ဧဝံတိစ မေတိစ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ(ဟောတိ-နည်း၊) ဟိ (ယသ္မာ) ဣတ္ထ ယံ(မေဇာတံ) (တနည်း) ယံ (အတ္ထဇာတံ) ဧဝံတိဝါ မေတိဝါ နိဋ္ဌေသံ လဘေထ၊ တံ မေဇာတံ (တနည်း) တံ အတ္ထဇာတံ ပရမတ္ထတော ကိံ အတ္ထိ၊ (နတ္ထိ ယေဝ)၊ တသ္မာ ဧဝံတိစ ပေ၊ အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ(ဟောတိ)” ဟု ပေးပါ။

တထာ ဝေန္တိစမေတိစ။ ။ ပြခဲ့သော ဝိဇ္ဇမာနပညတ်စသော ပညတ်အခွဲသည် ရှေးအဋ္ဌကထာဟောင်း၌လာသော အခွဲတည်း၊ ယခုအခါ သင်္ဂဟကာရဖြစ်သော အရှင် ဗုဒ္ဓဘောသ၏ ပညတ်အခွဲကို ပြလိုသောကြောင့် “တထာ ဝေန္တိစ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ [ဧဝံ အဋ္ဌကထာနယေန ပညတ္တိသရူပံ နိဒ္ဓါရေတွာ ဣဒါနိ အဋ္ဌကထာမုတ္တကေနာပိ နယေန ဝုတ္တေသု ဆသု ပညတ္တိဘေဒေသု ဝေန္တိ အာဒိနံ ပညတ္တိနံ သရူပံ နိဒ္ဓါရေန္တော တထာတိ အာဒိမာဟ၊ ဥပါဒါပညတ္တိ အာဒယော ဟိ ပေါရာဏဋ္ဌကထာတော မုတ္တာ သင်္ဂဟကာရေနေဝ အာစရိယေန ဝုတ္တာ၊-ဋီကာသစ်။]

ဥပါဒါပညတ္တိ ။ ။ ဆောက်ရွက် မှတ်သားအပ်ပြီးသော အာကာရ၊ နိဒဿန၊ အဝဓာရဏဖြစ်သော တရားတို့ကို ဧဝံဖြင့် ပြန်၍ သုံးသပ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထို ကြားနာ အပ်ပြီးသော တရားတို့ကို စွဲ၍ ပညတ်အပ်သောကြောင့် ဧဝံကို “ ဥပါဒါပညတ် ” ဟု ခေါ်သည်၊ မိမိခန္ဓာအစဉ်၌ အကျိုးဝင်သော ခန္ဓာတို့ကို စွဲ၍ “မေ” ဟု ဆိုရသောကြောင့် မေလည်း ဥပါဒါပညတ်ပင်၊ ဤ၌ ပညတ္တိအရ သဒ္ဓပညတ် မဟုတ်၊ အတ္ထပညတ် ဟု မှတ်ပါ၊ [ပညပေတဗ္ဗဋ္ဌေန စေသာ ပညတ္တိ နာမ၊ န ပညာပနဋ္ဌေန၊-ဋီကာသစ်။]

ဒိဋ္ဌအစရှိသည်တို့ကို၊ ဥပနိဓာယ-ထောက်စာ၍၊ ဝတ္တဗ္ဗတော-ကြောင့်၊ ဥပနိဓာပညတ္တိ- ဥပနိဓာပညတ်တည်း။

စ-ဆက်ဥးအံ၊(ဒဿနတ္ထကို ပြပြီး၍ ဒီပနတ္ထကို ဆက်၍ ပြဥးအံ၊) ဣတ္ထိ ဧဝံ မေ သုတံဟူသော သဒ္ဓါ ၃ ပါး အပေါင်းတွင်၊ ဝေန္တိဝစနေန - ဧဝံ ဟူသော သဒ္ဓါဖြင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော၊) အသမ္မောဟံ-ပြင်းစွာ မတွေဝေခြင်းကို၊ ဝါ- ပြင်းစွာ တွေဝေတတ်သော မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဉာဏ်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်၊ ဟိ-မှန်၏၊ သမ္မုဇ္ဇော-ပြင်းစွာ တွေဝေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓသမတ္ထော-အထူးထူးသောအပြားအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၊ န ဟောတိ- မဖြစ်၊ (တနည်း) (ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်၊) ဝေန္တိဝစနေန-ဖြင့်၊ အသမ္မောဟံ-ကို၊ ဒီပေတိ-၏၊ (ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊)

x x x x x x x

ဥပနိဓာပညတ္တိ။ ။ အာရုံသည် ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ မုတ၊ ဝိညာတ၊ အားဖြင့် ၄ မျိုးရှိ၏။ သုတံဖြင့် ဒိဋ္ဌ၊ မုတ၊ ဝိညာတ မဟုတ်ဟု သိရ၏။ ထို့ကြောင့် ထို ဒိဋ္ဌစသည်ကို ထေး၍ ပညတ်အပ်သောကြောင့် သုတံကို “ ဥပနိဓာပညတ် ” ဟု ဆိုရသည်။ ဥပနိဓာပညတ် အကျယ်ကို ပုဂ္ဂလပညတ္တိဋ္ဌကထာ၊ မာတိကာဝဏ္ဏနာ၌ ရှုပါ။

ဣတ္ထဝ ဝေန္တိဝစနေန။ ။ ပညတ်အားဖြင့် အနက်ကို သိရခြင်းဟူသော ဒဿတဗ္ဗတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ သဒ္ဓါသမတ္ထိယအားဖြင့် ပြထိုက်သော ဒီပေတဗ္ဗတ္ထကို ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “ ဣတ္ထဝ ” စသည်ကို မိန့်၊ [ဣတ္ထာတိ တေသ္မိံ ဝစနတ္ထယေ၊ စသဒ္ဓေါ ဥပဇ္ဈာသော၊ အတ္ထန္တရံ အာရဘိတုကာမေန ယောဇိတတ္တာ (အနက် တမျိုးကို အားထုတ်လိုသည် ဖြစ်၍ သုံးစွဲအပ်သောကြောင့် စ သဒ္ဓါသည် ဥပဇ္ဈာသတည်း)၊ - ဇီကာသစ်။] ယခုအခါ ယူရိုးအားဖြင့်ကား ပြတ်ပြီးမှ ဆက်၍လာသောကြောင့် ဝါကျာရန္တနှင့် သာ၍ လျော်သည်။ [သဒ္ဓါ၏ တိုက်ရိုက် ဟောပြုအပ်သော အနက်အပြင်၊ ကာရဏပစာ ဖလပစာတို့ဖြင့် အကျိုးအနက် အကြောင်းအနက်ကိုလည်း ဟောပြုစွမ်းနိုင်သော သတ္တိကို “သဒ္ဓါသမတ္ထိယ” ဟု ခေါ်သည်။]

အသမ္မောဟံ ဒီပေတိ။ ။ သမ္မောဟဟူသည် ပြင်းစွာတွေဝေတတ်သော မောဟတည်း။ ထို မောဟ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဉာဏ်ကို “အသမ္မောဟ” ဟု ခေါ်သည်။ “ဧဝံ သုတံ-ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့် နာယူလိုက်ရပါသည်” ဟု ဆိုခြင်းကြောင့် ထို နာယူစဉ် အခါတုန်းက “သမ္မောဟ မရှိဘဲ အသမ္မောဟ ဉာဏ်ပညာ ဖြစ်နေ၏” ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ပြ၏။ [အခြင်းအရာဟူသော အနက်သည် ဧဝံသဒ္ဓါ၏ တိုက်ရိုက်အနက်တည်း။ ထိုအခြင်းအရာအတိုင်း နာယူနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား ဉာဏ်တည်း။ ထို့ကြောင့် “အကြောင်းကိုပြု၊ ဒီပနမျိုး” နှင့် အညီ ထို အခြင်းအရာအားဖြင့် နာယူမှတ်သားနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော အသမ္မောဟကို “ ဒီပနတ္ထ ” ဟု ခေါ်သည်။ ထို ဒီပနတ္ထ အသမ္မောဟကို ဧဝံသဒ္ဓါက ဖလပစာရအားဖြင့် ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။]

န ဟိ၊ ပေ၊ ဟောတိ။ ။ “န ဟိ တက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါဒဇ္ဇိစ္စ ” နှင့် အညီ ဒဠိအနက်လည်းပေးနိုင်၏။ ဉာပကဟိတ်အနက်လည်း ပေးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ နှစ်နည်းပေးထားသည်။ ဇီကာသစ်၌ကား “တဒေဝ ယုတ္တိယာ ဗျတိရေကေန စ သမတ္ထ

ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ သမ္ပုဇ္ဇော - သည်၊ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓသမတ္ထော-
သည်၊ န ဟောတိ- မဖြစ်နိုင်၊ (တသ္မာ၊ ဝေန္တိဝစနေန-ဖြင့်၊ အသမ္မောဟံ-ကို၊
ဒီပေတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-၏။)

သုတန္တိဝစနေန - သုတံ ဟူသော သဒ္ဒါဖြင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော)
သုတဿ - နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်သော သုတ္တန်၏၊ အသမ္မောသံ-
မပျောက်ပျက်ခြင်းကို၊ ဝါ-သမ္မောသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သတိကို၊ ဒီပေ
တိ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ ယဿ- အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-သည်၊ သုတံ - နာယုမှတ်သား
ဆောင်ထားအပ်ပြီးသော သုတ္တန်သည်၊ သမ္ပုဇ္ဇံ-ပျောက်ပျက်သည်၊ ဟောတိ-
၏၊ သော-ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာလန္တရေန - ကြားနာရာ အခါမှ တပါးသော
အခါ၌၊ မယာ-တပည့်တော်သည်၊ သုတံ-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ န ပဋိဇာနာတိ-ဝန်
မခံနိုင်၊ [(တနည်း) ကသ္မာ- ကြောင့်၊ သုတန္တိဝစနေန သုတဿ အသမ္မောသံ
ဒီပေတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊ ဟိ(ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ ယဿ သုတံ
သမ္ပုဇ္ဇံ ဟောတိ၊ သော ကာလန္တရေန မယာ သုတန္တိ န ပဋိဇာနာတိ၊ တသ္မာ
သုတန္တိဝစနေန၊ သုတဿ အသမ္မောသံ ဒီပေတိ၊ ဣတိ - သို့၊ ဝိညာယတိ-
သိအပ်၏၊ ဤသို့လည်း ပေးပါ။] ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဧဝံ သဒ္ဒါဖြင့်
အသမ္မောဟကို ပြသည်၏အဖြစ်၊ သုတံ သဒ္ဒါဖြင့် အသမ္မောသကို ပြသည်၏

x x x x x x x

တိ န ဟိတိ အာဒိနာ” ဟု ဗျတိရေကယုတ္တိ ဒဠိဝါကျ အနေအားဖြင့်သာ ဖွင့်သွားလေ
သည်၊ ဤဝါကျ၌ နာနပ္ပကာရ ဟူသည် မိမိ လျှောက်အပ်လတံသော သုတ်၌ အနက်
အမျိုးမျိုး သဒ္ဒါအမျိုးမျိုး ဟူသော အပြားတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ နာနပ္ပကာရေနာတိ
ဝက္ခမာနေန အနေကဝိဟိတေန၊ ပေ၊ နာနာဝိဓေန အာကာရေန ” ဟု ဖွင့်ခဲ့သည်။

အသမ္မောသံ။ ။ မုသဓာတ်ကို “မောသနေ” ဟု၎င်း၊ “နဿနေ” ဟု၎င်း ဓာတ်
နက်ဖွင့်၏၊ “ပျောက်ပျက်” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေးရ၏၊ “ မေ့လျော့ ” ဟူသောအနက်သည်
ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်၌တည်၏၊ ပျောက်ပျက်ဟူသော အနက်ကား အရာဝတ္ထု တခုခုအပေါ်၌
တည်၏၊ ဤနေရာ၌ “ သုတဿ ” ဟု သမ္ပုဇ္ဇံရှိသောကြောင့် ကြားနာအပ်ပြီးသော
တရား၏ “မပျောက်ပျက်” ဟူသော အနက်ဖြစ်နိုင်သည်၊ ထိုကဲ့သို့ မပျောက်ပျက်ခြင်းကို
ပင် ပုဂ္ဂိုလ်က မမေ့သောကြောင့် “ မမေ့ ” ဟု တင်စား၍ ပြောကြသည်၊ သမ္ပုဇ္ဇံ
သမ္မောသော၊ န+သမ္မောသော အသမ္မောသော - ပျောက်ပျက်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
ဖြစ်သောသတိ၊ ထိုသတိရှိသောကြောင့် ကြားနာအပ်ပြီးသောတရားတို့ ပျောက်၍ မသွား
ရကား သုတံသဒ္ဒါဖြင့် အကြောင်းဖြစ်သောသတိကို ဖလူပစာရအားဖြင့်ပြ၏၊ ယဿ ဟိ
စသော ဝါကျသည် ဒဠိကရဏဝါကျ ဉာပကဟေတုဝါကျ နှစ်မျိုးရတည်း။

ဣစ္စဿ၊ ပေ၊ သိဒ္ဓိ။ ။ ဧဝံ ဒီပိတေန ပန အတ္ထေန ကံ ပကာသိတန္တိ အာဟ ဣစ္စ
ဿာတိအာဒိ- ဋီကာသစ်၊ ပညာသိဒ္ဓိ သတိသိဒ္ဓိတို့သည် ဧဝံ သုတံတို့က ကာရဏ
ပစာရအားဖြင့်ပြအပ်သော ပကာသနတ္ထတည်း။ [ဣတိကို “ တသ္မာ အသမ္မောဟဿ အ
သမ္မောသဿစ ဒီပိတတ္တာ ” ဟု၎င်း၊ အဿကို “ ထေရဿ ” ဟု၎င်း ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။]

အဖြစ်ကြောင့်၊) အသံ-ထို အရှင်အာနန္ဒာ၏၊ အသမ္မောဟေန- အသမ္မောဟ
 ဖြင့်၊ ဝါ-ကြောင့်၊ ပညာသိဒ္ဓိ- ပညာ၏ ပြီးစီးခြင်းသည်၊ (ဟောတိ-၏၊) အ
 သမ္မောသေန ပန- အသမ္မောသဖြင့်ကား၊ ဝါ- ကြောင့်ကား၊ (အသ- ၏၊)
 သတိသိဒ္ဓိ-သတိ၏ ပြီးစီးခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)။

တတ္ထ-ထို သတိ ပညာ နှစ်ပါးတို့တွင်၊ (အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ- ၏၊)
 ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ-ပညာ၏ ပခာနဖြစ်သော၊ ဝါ-ပညာ ရှေ့သွားရှိသော၊ သတိ
 ယာ- သတိဖြင့်၊ ဗျဉ္ဇနာဝဓာရဏ သမတ္တတာ- သဒ္ဓါကို ဆောင်ရွက် မှတ်သား

x x x x x x x

အသမ္မောဟေန။ ။ ဤနေရာ၌ အသမ္မောဟအရ ပညာကိုမယူရ၊ ပညာမှ တပါး
 သော သမာဓိစသော ဟဉ်ဘက်တရားတို့ကို ယူရသည်။ ထို သမာဓိစသောတရားတို့က
 ပညာအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိ စသည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည့်အတွက် အသမ္မောဟ
 ကြောင့် ပညာ၏ ပြီးစီးခြင်းဖြစ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပညာသိဒ္ဓိသည် ဒီပနတ္ထဖြစ်သော
 အသမ္မောဟ၏ အကျိုး ပကာသနတ္ထတည်း။ ဤသို့ သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို
 ရည်ရွယ်၍ အသမ္မောဟေနကို ကရိုဏ်းအနက် ပေးရသည်။ တနည်း- အသမ္မောဟအရ
 တရားနာခိုက်၌ ဖြစ်သော အကြောင်း ပညာကိုယူ၍ ပညာသိဒ္ဓိအရ ထို အကြောင်း
 ပညာက ပကတူပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုအပ်သော နောက်နောက် ကာလ၌
 ဖြစ်သော အကျိုးပညာကို ယူလျှင်လည်း ပညာသိဒ္ဓိသည် အကျိုး ပကာသနတ္ထပင်တည်း။
 ဤ ပကတူပနိဿယသတ္တိကိုရည်ရွယ်၍ အသမ္မောဟေနကို ဟိတ်အနက်ပေးရသည်။

အသမ္မောသေန။ ။ အသမ္မောသဖြင့် (ကြောင့်) သတိသိဒ္ဓိကို ပြရာ၌လည်း
 အသမ္မောသအရ သတိကိုမယူဘဲ သတိမှတပါးသော သမာဓိစသော သဟဇာတပစ္စည်း
 တရားတို့ကို၎င်း၊ သတိသိဒ္ဓိအရ သဟဇာတ ပစ္စယုပုန်ဖြစ်သော သတိကို၎င်း ယူပါ။
 တနည်း- အသမ္မောသအရ တရားနာခိုက်၌ဖြစ်သော အကြောင်းသတိကို၎င်း၊ သတိ
 သိဒ္ဓိအရ နောက်နောက်ကာလ၌ဖြစ်သော အကျိုးသတိကို၎င်း ယူပါ။ ဤသို့ယူလျှင် သတိ
 သိဒ္ဓိ၌ သတိသည် အကျိုးဖြစ်သော ပကာသနတ္ထပင်တည်း။

တတ္ထ၊ ပေါ၊ သမတ္တတာ ။ ။ ဧဝံ ပကာသိတေန ပန အတ္ထေန ကံ ဝိဘာဝိတန္တိ
 အာဟ တတ္ထာတိအာဒိ၊-ဋီကာသစ်၊ ဤဋီကာဖွင့်အတိုင်း “တတ္ထ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ၊ ပေါ
 သမတ္တတာ” ဟူသောစကားဖြင့် ဝိဘာဝနတ္ထကို ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။ “ဝိဘာဝနတ္ထ”
 ဟူသည် ဤနေရာ၌ ဗျဉ္ဇနာဝဓာရဏသမတ္တတာနှင့် အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္တတာတည်း။
 “ဧဝံသုတံ-ဤသို့ နာယူမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ” ဟု ဆိုသဖြင့် သဒ္ဓါကိုလည်း
 နာယူ မှတ်သားခြင်း၌ စွမ်းနိုင်ကြောင်းကို၎င်း၊ အနက်ကိုလည်း ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၌
 စွမ်းနိုင်ကြောင်းကို၎င်း သိရ၏။ ထို အစွမ်းများကား အရှင်အာနန္ဒာ၏ မူလရှိရင်းစွဲ
 အစွမ်းများတည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုအစွမ်းများကို “မူလကြောင်းမှာ၊ ဝိဘာဝမှန်” နှင့်
 အညီ ဒုတိယ ဖလူပစာရအားဖြင့် ပြအပ်သော “ဝိဘာဝနတ္ထ” ဟု ဆိုရသည်။

ဝိဘာဝနတ္ထ အယူတမျိုး။ ။ ဝိဘာဝနတ္ထကို ယူရာ၌ မူလအကြောင်းကို မယူဘဲ
 ပကာသနတ္ထ၏နေ၌ တဆင့်တက်၍ သိရသော ဒုတိယအကျိုးကိုယူကြသော အာစရိယ
 ဝါဒအလိုအားဖြင့် “ ဤပြခဲ့သော ဗျဉ္ဇနာဝဓာရဏသမတ္တတာ၊ အတ္ထ ပဋိဝေဓသမတ္ထ

ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သူ၏အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ - ဧ၊) သတိပုဗ္ဗင်္ဂမာယ - သတိ၏ ပဓာနဖြစ်သော၊ ဝါ - သတိရှေ့သွားရှိသော၊ ပညာယ - ပညာဖြင့်၊ အတ္ထ ပဋိ ဝေဓ သမတ္တတာ - အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သူ၏အဖြစ်

x x x x x x x x

တာ ၊ မျိုးသည် ပကာသနတ္ထဖြစ်သော သတိ ပညာသိဒ္ဓိကြောင့် ဧဝံ သုတံတို့က ဒုတိယ ကာရဏုပစာရတ္ထအားဖြင့် ပြအပ်သော ဝိဘာဝနတ္ထတို့တည်း” ဟု ယူပါ။ ထိုသို့ယူလျှင် သမတ္တတာ ၊ မျိုးသည် အရှင်အာနန္ဒာ၌ မူလရှိရင်းမဟုတ်။ သတိ ပညာသိဒ္ဓိကြောင့် ရအပ်သောအကျိုးများ ဖြစ်သည်ဟု ယူရပေလိမ့်မည်။ [အလင်္ကာကျမ်း ဘာဝ ဝိဘာဝ အနုဘာဝ အခဏ်း၌ကား အကြောင်းကိုသာ “ဝိဘာဝ” ဟု ဆိုသည်။]

ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ သတိယာ။ ။ ထိုထိုသုတ်လာ သဒ္ဓါတို့၏ ထိုးထွင်း၍ သိထိုက် သော အခြင်းအရာသည် အလွန် မနက်နဲချေ၊ ကြားနာအပ်သည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက် မှတ်သားသောသတိ၏ ကိစ္စဗျာပါရသာ လိုရင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ သတိယာ” ဟု ပညာကို အပဓာနပိသေသနထား၍ သတိကို ပဓာနပိသေသျှထားသည်။ ဤပုဗ္ဗင်္ဂမာယသည်ပဓာန ပုဗ္ဗင်္ဂမတည်း။ [ဗျဇ္ဇနာနံ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော အာကာရော နာတိ ဂမ္ဘီရော၊ ယထာသုတဓာရဏမေဝ တတ္ထ ကရဏီယံ၊ တသ္မာ တတ္ထ သတိယာ ဗျာပါရော အဓိကော၊ ပညာပန ဂုဏီဘူတာ (အပခံနဖြစ်၍ဖြစ်၏။) ဣတိ ဝုတ္တံ ပညာ ပုဗ္ဗင်္ဂမာယာတိ အာဒိ၊ ပညာယ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာတိ ဟိ နိဗ္ဗစနံ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမတာ စေတ္ထ ပဓာနဘာဝေါ၊ - ဋီကာသစ်။]

တနည်း။ ။ ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဉ် စသည်ဖြင့် ဝိထိစဉ်ဖြစ်ရာ၌ ပဉ္စဒ္ဓါရာ ဝဇ္ဇန်းသည် စက္ခုဝိညာဉ်၏ ရှေ့ဖြစ်ရ-ရှေ့ကသွားရသော်လည်း ရူပါရုံကို မသိနိုင်သော ကြောင့် ပဓာနမဟုတ်။ ထို့အတူ ပညာသည် သတိ၏ရှေ့၌ ဖြစ်ရသော်လည်း သဒ္ဓါကို မှတ်ရာဝယ် ပဓာနမဟုတ်။ ထို့ကြောင့် “ပညာ+ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဧတိဿာတိ ပညာ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ” ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိဝစနတ် ပြု၍လည်း သတိကိုသာ ပခံနကောက်ရသည်။ ဤနည်း၌ ပုဗ္ဗင်္ဂမ သဒ္ဓါသည်ပုရေစာရိက အနက်ဟောတည်း။ [အပိစ ယထာ စက္ခုဝိညာဏာဒိသု အာ ဝဇ္ဇနာဒယော ပုဗ္ဗင်္ဂမာ သမာနာပိ တဒါရမဏဿ အပိဇာနနတော အပွဓာနဘူတာ၊ ဧဝံ ပုဗ္ဗင်္ဂမာယပိ အပွဓာနတ္ထေ သတိ ပညာ+ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဧတိဿာတိ နိဗ္ဗစနံပိ ယုဇ္ဇတိ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမတာစေတ္ထ ပုရေစာရိဘာဝေါ၊ ဣတိ သဟဇာတပုဗ္ဗင်္ဂမော ပုရေဇာတပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ ဒုဝိဓောပိ ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဣဓ သမ္ဘဝတိ၊ - ဋီကာသစ်။]

သတိပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ပညာယ ။ ။ သတိပုဗ္ဗင်္ဂမဖြစ်ပုံကို ရှေးနည်းအတိုင်း သိပါ။ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကိစ္စ၌ ဉာဏ်ပညာ၏ ဗျာပါရသည် လွန်ကဲ၏။ ထို့ကြောင့် “သတိပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ပညာယ” ဟု သတိကို အပဓာနပိသေသန၊ ပညာကို ပဓာနပိသေသျှအဖြစ်ဖြင့် ဆိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ယခုအခါ၌ စာ အရကျက်နိုင်သူ အရကျက်၍ မမေ့နိုင်သူကို “ကျက် ဉာဏ်ကောင်းသူ” ဟု ဆိုကြ၏။ သို့သော် ဗျဇ္ဇနာဝဓာရဏကိစ္စ၌ သတိသာ ပခံန တည်း။ ထို့ကြောင့် ကျက်ဉာဏ်ကောင်းသည်မဟုတ်။ “ကျက်မှတ်သတိ ကောင်းသည်” ဟု ယူပါ။ အနက်အဓိပ္ပါယ် နားလည်လွယ်သူ အတွက်ကား “သဘောဉာဏ် စူးရှ သည်” ဟု ချီးမွမ်းကြ၏။ ထိုစကားသည် သတိပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ပညာယနှင့် လျော်ပါပေ၏။

သည်။ (ဟောတိ)။ တဒုဘယ သမတ္တတာယောဂေန-ထို ၂ ပါးစုံသော စွမ်းနိုင် သူ၏အဖြစ်နှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၊ အတ္ထဗျူဟန သမ္ပန္နဿ - အနက်သဒ္ဓါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ [“သင်္ကာသန ပကာသနစသော ၆ ပါးသောအနက်၊ အက္ခရပဒ စသော ၆ ပါးသောသဒ္ဓါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော” ဟု၎င်း “အနက်သဒ္ဓါဟူသော အရသာအားဖြင့် ချိုမြိန်သောအရသာနှင့် ပြည့်စုံသော” ဟု၎င်း တနည်းပေး ပါ။] ဓမ္မကောသဿ - ပရိယတ်တရားတည်းဟူသော ဘဏ္ဍာတိုက်ကို၊ အနု ပါလနသမတ္တဘော - စောင့်ရှောက်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဓမ္မ ဘဏ္ဍာဂါရိကတ္တသိဒ္ဓိ-ပရိယတ်တရား တည်းဟူသော ဘဏ္ဍာတိုက်၌ ယှဉ်သူ၏ အဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်းသည်။ (ဟောတိ)။

[အခြားတနည်း အားဖြင့်လည်း ဒီပနတ္ထနှင့် ပကာသနတ္ထကို ပြလို၍ “အပရော နယော” စသည်ကိုမိန့်သည်။](ပုဗ္ဗနယဘော-ရှေ့နည်းမှ) အပရော- အခြားသော၊ နယော-နည်းကို၊ (မယာ-ငါသည်၊ ဝုစ္စတေ- ဆိုအပ်၏၊ ဝါ-

+ + + x + + +

တဒုဘယ ပေ၊ ယောဂေန။ ။ ဧဝံ ဝိဘာဝိတေန သမတ္တဘာဝစနေန ကိမနု ဘာဝိတန္တိ အာဟ တဒုဘယသမတ္တတာယောဂေနာတိအာဒိ၊-ဋီကာသစ်၊.....ဤ ကျမ်းတက်ပုံကိုကြည့်၍ “တဒုဘယသမတ္တတာပေ၊သိဒ္ဓိ” ဟူသော စကားသည် ဒုတိယ ကာရဏပစာရအားဖြင့် ပြအပ်သော အဆက်ဆက် အကျိုးဖြစ်သော အနုဘာဝတ္ထကို ပြသောစကားဟု သိပါ။

အတ္ထဗျူဟန သမ္ပန္နဿ။ ။ တတ္ထ အတ္ထဗျူဟန သမ္ပန္နဿာတိ အတ္ထဗျူဟနေန ပရိပုဏ္ဏ သာ၊ ဤအလို သမ္ပန္နသဒ္ဓါသည် ပရိပုဏ္ဏအနက်ဟော၊ သင်္ကာသနာဒီဟိ ဝါ ဆဟ် အတ္ထ ပဒေဟိ အက္ခရာဒီဟိ စ ဆဟ် ဗျူဟနပဒေဟိ သမန္တာဂတဿ၊ ဤနည်းအလို အတ္ထ အရ သာတ္ထံ သဗျူဟနံပုဒ်၌ ဖွင့်လေ့ရှိသော သင်္ကာသန ပကာသနစသော အနက်ခြောက်ပါး၊ ဗျူဟနအရ အက္ခရပဒစသော သဒ္ဓါခြောက်ပါးကိုယူပါ။ အတ္ထဗျူဟန သင်္ခါတေနဝါ ရသေန သာဒုရသဿ၊ ဤနည်းအလို သမ္ပန္န သဒ္ဓါသည် ချိုမြိန် ကောင်းမြတ်သော အရသာကို ဟော၏။ “ဣမိဿာ ဘန္တေ မဟာပထဝိယာ ဟေဋ္ဌိမတလံ သမ္ပန္နံ” ၌ သမ္ပန္နသဒ္ဓါကဲ့သို့ ပင်တည်း။

ဓမ္မကောသဿ။ ။ ကောသ သဒ္ဓါသည် ဥစ္စာဘဏ္ဍာထားရာ တိုက်တာ ကျိကြ ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ “ကောသောဝိယာတိ ကောသော” ဟု ဥပမာ တဒ္ဓိတ်ပြပါ။ “ဓမ္မောယေဝ - ပရိယတ္တိတရားသည်ပင်၊ ကောသော - ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားရတနာတို့ကို ထားရာဘဏ္ဍာတိုက်တည်း၊ ဓမ္မကောသော-တိုက်” ဟု သမာသ်တွဲပါ။ [ပရိယတ္တိဓမ္မောယေဝ နဝလောကုတ္တရရတနသန္ဓိဓာနတော သတ္တ ဝိဓဿ ဒသဝိဓဿဝါ ရတနဿ သန္ဓိဓာနော ကောသော ဝိယာတိ ဓမ္မကောသော၊- ဋီကာသစ်။]

ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက။ ။ ဓမ္မောယေဝ - ပရိယတ္တိတရားသည်ပင်၊ ဘဏ္ဍာဂါရော- ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ ဘဏ္ဍာတို့ကို ထားရာဖြစ်သောကြောင့် ဘဏ္ဍာတိုက်နှင့် တူသည်တည်း၊ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရော၊ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရေ+နိယုတ္တော ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကော။

ဆိုဥားအံ၊) ဝေန္တိဝစနေန- ဧဝံဟူသော သဒ္ဒါဖြင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော-
 သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊) ယောနိသော- သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့်၊ ဝါ-
 စီးပွားချမ်းသာကိုရခြင်း၏အကြောင်းအားဖြင့်၊ [ယောနိသဒ္ဒါ “အကြောင်း”
 အနက်ဟော။] မနသိကာရံ- စိတ်၌ထားခြင်းကို၊ ဝါ- နှလုံးသွင်းခြင်းကို၊ ဒီပေ
 တိ-ပြစ်၊ ဟိ(ကသ္မာ)- အဘယ့်ကြောင့်၊ (ဝေန္တိဝစနေန- ဖြင့်၊ အာယသ္မာ
 အာနန္ဒော- သည်၊ အတ္တနော- ၏၊ ယောနိသော - အားဖြင့်၊ ဝါ- အားဖြင့်၊
 မနသိကာရံ- ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဒီပေတိ- ၏၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝိညာယတိ - သိအပ်
 သနည်း၊) အယောနိသော- မသင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ ဝါ-စီးပွားချမ်း
 သာကိုရခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်၊ မနသိ - ၌၊ ကရောတော-
 ထားသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (တနည်း) မနသိကရောတော-နှလုံးသွင်းသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊
 နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓာဘာဝတော - အထူးထူးသော အပြားအားဖြင့် တရား

x x x x x x x x

ယောနိသော မနသိကာရံ ဒီပေတိ။ ။ ဧဝံသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်ကုန်သော
 အာကာရ၊ နိဒဿန၊ အဝဓာရဏအနက်တို့၏ ဗြဟ္မဇာလသုတ် စသော သုတ္တန်တရား
 လျှင် တည်ရာရှိသောကြောင့် ထိုသုတ်တို့ကို နာယူသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ ယောနိသောမနသိ
 ကာရဟူသော အကြောင်းရှိမှ နာယူနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဧဝံသဒ္ဒါဖြင့် ယောနိသော
 မနသိကာရကို ပြခြင်းသည် သင့်မြတ်၏။ ဤစကားအရ အာကာရ၊ နိဒဿန၊ အဝဓာ
 ရဏအနက်ကိုထောက်၍ အကြောင်း ယောနိသောမနသိကာရကို သိရသောကြောင့် ထို
 ယောနိသောမနသိကာရသည် ဧဝံသဒ္ဒါက ဖလူပစာရတ္ထအားဖြင့် ပြအပ်သော ဒီပနတ္ထ
 ဖြစ်ရသည်။ “အကြောင်းကိုပြ၊ ဒီပနမျိုး”ဟူသော စကားနှင့် အညီတည်း။

အယောနိသော၊ ပေ၊ ပဋိဝေဓာဘာဝတော။ ။ ဤဝါကျ၌ အချို့စာဝယ် ဟိ
 သဒ္ဒါ ပါ၏။ “ဘာဝတော” ကဲ့သို့ ကြိယာမပါသော “ဟိတ်ကတုံး” ဟု ခေါ်ရသော
 ဟေတုဝါကျမျိုးဝယ် ဟိသဒ္ဒါ မပါတတ်ချေ။ ဟိသဒ္ဒါ မပါသော်လည်း “ကသ္မာ” ဟု
 ပုစ္ဆာဝါကျ အပိုထည့်နိုင်သောကြောင့် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံပါ၏။ ဤနေရာ၌ကား ဟိသဒ္ဒါ
 ပါနေသောကြောင့် “ဟိ(ကသ္မာ)” ဟု ဇွဲကာ၌ ပုစ္ဆာဇောတက ဖွင့်ရလေသည်။ ဤ
 ဝါကျသည် ယောနိသော မနသိကာရဒီပနတ္ထကို ပြောင်းပြန်အားဖြင့် သိစေတတ်သော
 ဗျုတ်ရေကဏ္ဍပကဟေတုဝါကျတည်း။ ဤပကဟေတုဝါကျ အမျိုးမျိုးတွင်လည်း မီးခိုး
 တည်းဟူသောအကျိုးကိုထောက်၍ အကြောင်းမီးရှိမှန်း သိရသကဲ့သို့ အမျိုးမျိုးအစားစား
 မှတ်သားခြင်း တည်းဟူသော အာကာရ၊ နိဒဿန၊ အဝဓာရဏအနက်ကို ထောက်၍
 ထို၏ အဆက်အသွယ် အနွယ်ဖြစ်သော ယောနိသောမနသိကာရကို သိရသောကြောင့်
 ကာရိယဥပကဟေတုဝါကျတည်း။

မှန်၏ — ယောနိသော မနသိကာရ(အရာရာ၌ သင့်တော်အောင် နှလုံးသွင်းမှု)
 မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ တရားနာသောအခါ “ ဤစကားလည်း အပို၊ ဟိုစကားလည်း
 မလို” စသည်ဖြင့် ထိုထိုဤဤ ချန်လှပ်၍ သူမှတ်ချင်ရာ အချက်များကိုသာ မှတ်သားလေ့
 ရှိသောကြောင့် အမျိုးမျိုး အပြားပြားသော အနက်သဒ္ဒါကို ထိုးထွင်း၍ မသိနိုင်ပါ။
 ထို့ကြောင့် “ ဧဝံ - ဤအခြင်းအရာအားဖြင့် ” ဟု အမျိုးမျိုးအပြားပြား မှတ်သားခဲ့

တော်ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ- အထူးထူးသော အပြား ရှိသော တရားတော်ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ (ဝေဠိဝစနေန- ဖြင့်၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော ယောနိသောမနသိကာရံ ဒီပေတိ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ-သိအပ်၏။)

သုတန္တိဝစနေန-ဖြင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော) အဝိက္ခေပံ- မပျံ့လွင့်ခြင်းကို၊ ဝါ-ဝိက္ခေပ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သမာဓိကို၊ ဒီပေတိ- ပြစ်၏၊ (ကဿာ၊ သုတန္တိဝစနေန- ဖြင့်၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အဝိက္ခေပံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဒီပေတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ- နည်း၊)ဝိက္ခိတ္တစိတ္တဿ- အထူးထူး အပြားပြား ပစ်လွှင့်အပ်သော စိတ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ- ပျံ့လွင့်သောစိတ် ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သဝနာဘာဝတော-ကြားနာခြင်း၏မရှိခြင်းကြောင့်၊ (သုတန္တိ ဝစနေန အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော အဝိက္ခေပံ ဒီပေတိ၊ ဣတိ (ဝိညာ ယတိ)၊ တထာဟိ-ထို စကားမှန်၏၊ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော- အထူးထူး အပြားပြား ပစ်လွှင့်အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ ဝါ-ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော-သည်၊ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ-အလုံးစုံသော ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနောပိ - ဟောအပ်ပါ သော်လည်း၊ မယာ - တပည့်တော်သည်၊ နသုတံ - မကြားအပ်သေးပါ၊ ပုန- တဖန်၊ ဘဏထ-ဟောပါကုန်၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဘဏတိ-ပြောဆိုတတ်၏။

x x x x x x x

ကြောင်းကို ပြသဖြင့် “အရှင်အာနန္ဒာမှာ ယောနိသောမနသိကာရ ရှိကြောင်းကို ဧဝံ သဒ္ဓါက ပြသည်” ဟု သိနိုင်ပါသည်။ [အယောနိသောတိအာဒိနာ ဗျတိရေကေန ဣပက ဟေတုဒဿနံ၊ တတ္ထ ကတ္ထစိ ဟိသဒ္ဓေါ ဒိဿတိ၊ သော ကာရဏေ-ဇီကာသစ်။]

အဝိက္ခေပံ ဒီပေတိ ။ ။ ဘုရားရှင်သည် တရားတော်ကို ဟောခါနီး၌ “ တံ သုဏာထ၊ သာဓုကံ မနသိကရောထ ” ဟု တိုက်တွန်းတော်မူလေ့ရှိ၏၊ ထိုစကားတော်၌ “ကောင်းစွာ စိတ်စိုက်ကြ” ဟု တိုက်တွန်းတော်မူခြင်းသည် သမာဓိရှိရှိနှင့် နာယူကြား၍ တိုက်တွန်းတော်မူရာရောက်၏၊ အရှင်အာနန္ဒာလည်း “ သုတံ - နာယူအပ်ခဲ့ပါပြီ ” ဟု ရဲရဲဝံ့ဝံ့လျှော့ထားနိုင်သဖြင့် ထိုနာယူစဉ်က စိတ်မပျံ့လွင့်ကြောင်းကို ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဝိက္ခေပ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သမာဓိသည် သုတံသဒ္ဓါ၏ ဖလူပစာရတ္ထအားဖြင့် ပြအပ်သော အကြောင်း ဒီပနတ္ထ ဖြစ်ရသည်။ [စိတ္တံ ဝိက္ခိပတိတိ ဝိက္ခေပေါ-စိတ်ကို ပစ်လွှင့်တတ်သော ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဝိက္ခေပေါ-ဝိက္ခေပ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သမာဓိ။]

ဝိက္ခိတ္တစိတ္တဿ ။ ။ ဤဝါကျ၌ကား ဟိ မပါတော့၊ သို့သော် ဗျတိရေက ဣပက ဟေတုဝါကျပင်တည်း၊ တထာဟိ စသည်ကား ထိုစကားကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဇ္ဇိကရဏ ဝါကျတည်း၊ ထို ဝါကျ၌ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိဟူသည် အနက်သဒ္ဓါတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ဒေသက ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ အကျိုးပယောဇဉ်၏ ပြည့်စုံခြင်း စသည်တည်း၊ ဝိက္ခိပိယိတ္ထ - အထူးထူး အပြားပြား ပစ်လွှင့်အပ်ပြီ၊ ဣတိ ဝိက္ခိတ္တံ၊ ဝိက္ခိတ္တံ + စိတ္တံ ယဿာတိ ဝိက္ခိတ္တ စိတ္တော။ [ဝိက္ခိတ္တစိတ္တဿာတိ အာဒိနာ ဗျတိရေကကာရဏေန ဣပကဟေတု ဒဿ တော တဒေဝ သဗ္ဗတ္ထေတိ တထာဟိတိ အာဒိနာ-ဇီကာသစ်။]

စ-ဆက်ဥးအံ၊ (ဒီပနတ္ထကို ပြပြီး၍ ပကာသနတ္ထကို ဆက်၍ ပြဥးအံ၊)
 ဣတ္ထ - ဤ ယောနိသော မနသိကာရ အဝိက္ခေပတရား နှစ်ပါးအပေါင်းတွင်၊
 ယောနိသော မနသိကာရေန - ယောနိသော မနသိကာရဖြင့်၊ (အာယသ္မာ
 အာနန္ဒော-သည်၊ အတ္တနော) အတ္တသမ္မာပဏိဓိံ စ - အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်ကို
 ၎င်း၊ ဝါ-မိမိစိတ်ကို ကောင်းစွာထားခြင်းကို၎င်း၊ ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတံ- ပုဗ္ဗေစ
 ကတပုညတာစက်ကို၎င်း၊ ဝါ-ရှေး၌ ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသူ၏ အဖြစ်
 ကို၎င်း၊ သာဓေတိ- ပြီးစေ၏၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ယောနိသော မနသိကာရေန
 အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော အတ္တသမ္မာပဏိဓိံ ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတံ၊
 သာဓေတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊) သမ္မာ - ကောင်းစွာ၊ အပ္ပဏိဟိ
 တတ္တဿ-မထားအပ်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၎င်း၊ ပုဗ္ဗေ- ရှေးဘဝ၌၊ အ
 ကတပုညဿဝါ - ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှု မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၎င်း၊ တဒ
 ဘာဝတော- ထို ယောနိသော မနသိကာရ၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ (ယောနိသော
 မနသိကာရေန အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော အတ္တသမ္မာပဏိဓိံ ပုဗ္ဗေစ
 ကတပုညတံ သာဓေတိ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ)။

x + x + + x + +

ယောနိသော၊ ပေ၊ သာဓေတိ။ ။ ကိံ ဣမိနာ ပကာသိတန္တိ အာဟ ယောနိသော
 မနသိကာရေန စေတ္တာတိ အာဒိ၊-ဋီကာ၊ ဤကျမ်းတက်ပုံ အရ “ ယောနိသော မနသိ
 ကာရေန ” စသော စကားသည် ပကာသနတ္ထကို ပြသော စကားဟု သိရ၏။ [ဣတ္ထာတိ
 ဧတသ္မိံ ဓမ္မဒ္ဒယေ။] “ အတ္တသမ္မာ ပဏိဓိ ” ဟူသည် မိမိစိတ်ကို ကောင်းသောအာရုံ၌
 ကောင်းစွာ ထားခြင်းတည်း၊ အတ္ထ - မိမိ၏ စိတ်ကို + သမ္မာ - ကောင်းစွာ + ပဏိဓိ -
 ထားခြင်း၊ ပုဗ္ဗေ- ရှေးရှေး ဘဝ၌ + ကတပုညတာ - ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသူ၏
 အဖြစ်၊ (ရှေးရှေးဘဝက ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုခဲ့ဘူးခြင်း)၊ သာဓေတိ ဟူသော ကြိယာ
 ကား ရှေ့ပြုခဲ့သော သိဒ္ဓိနှင့် သဘောတူပင်။

သမ္မာ၊ ပေ၊ တဒဘာဝတော။ ။ အရာရာ၌ သင့်တော်အောင် နှလုံးသွင်းတတ်
 ခြင်းဟူသော ယောနိသော မနသိကာရသည် မိမိ၏ စိတ်ကို ကောင်းစွာထားတတ်သူ-
 ရှေးကောင်းမှု ရှိသူ၌သာ ဖြစ်တတ်၏။ ထိုနှစ်မျိုးမရှိသူ၌ ယောနိသော မနသိကာရ
 မဖြစ်တတ်။ ထို့ကြောင့် ယောနိသော မနသိကာရတည်းဟူသော အကျိုးကို မြင်ရသဖြင့်
 အတ္တသမ္မာပဏိဓိ ပုဗ္ဗေစကတပုညတာစက် ဟူသော အကြောင်းနှစ်ပါးကို သိရသော
 ကြောင့် ထို အကြောင်းနှစ်ပါးကို ပကာသနတ္ထဟု ဆိုရသည်။ [ဣတ္ထစ ပဌမံ ဖလေန
 ကာရဏဿ သိဒ္ဓိဒဿနံ , နဒီပူရေန ဝိယ ဥပရိ ဝုဋ္ဌိသမ္ပဝဿ - မြစ်ရေပြည့်ခြင်းဖြင့်
 အထက်၌ မိုဗ်းရွာခြင်းအကြောင်း၏ ကောင်းစွာဖြစ်ပုံကို ပြသကဲ့သို့တည်း။ -ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ ယောနိသောမနသိကာရကို ဧဝံ၏ ဒီပနတ္ထဟု ဆိုပြီးလျှင် ထို ဒီပနတ္ထ
 ဖြစ်သော ယောနိသော မနသိကာရ (အကျိုး) ဖြင့် အတ္တသမ္မာပဏိဓိ ပုဗ္ဗေစကတ
 ပုညတာ အကြောင်းကို ပြသည်ဟူသော ဋီကာဖွင့်အလိုအားဖြင့် “ ကျိုးပကာသန ”
 ဟူသော ရှေးဆရာတို့၏ ဝါဒသည် ကေနမုချ မဟုတ် , တရံတခါ အကြောင်းကိုလည်း
 ပကာသနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြသေး၏-ဟု မှတ်ချက်တခု ရပေသည်။

အဝိက္ခေပေန-အဝိက္ခေပဖြင့်၊(အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော) သဒ္ဓမ္မ
 သဝနံ- သဒ္ဓမ္မသဝနစက်ကို၎င်း၊ ဝါ- သူတော်ကောင်းတရားကို ကြားနာခြင်း
 ကို၎င်း၊ သပ္ပုရိသုပနိဿယဉ္စ- သပ္ပုရိသုပနိဿယ စက်ကို၎င်း၊ ဝါ- သူတော်
 ကောင်းတို့ကို မှီခိုရခြင်းကို၎င်း၊ သာဓေတိ-ပြီးစေ၏၊(ကသ္မာ, အဝိက္ခေပေန
 အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော သဒ္ဓမ္မသဝနံ သပ္ပုရိသုပနိဿယဉ္စ သာဓေ
 တိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-သနည်း၊) ဟိ(ယသ္မာ)၊ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော-အထူးထူး
 အပြားပြား ပစ်လွှင့်အပ်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ - ပျံ့လွင့်သော
 စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သောတံ - သူတော်ကောင်းတရားကို နာယူခြင်းငှါ၊

x x x x x x x x

န ဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော၊ပေ၊အတ္ထိ။ ။ဤ ၂ဝါကျသည်“အဝိက္ခေပေန၊ပေ၊သာဓေ
 တိ”ဟူသော ရှေ့ဝါကျ၏ ဗျတိရေက ဒဠိကရဏဝါကျတည်း၊ ဗျတိရေက ဉာပကဟေတု
 ဝါကျလည်း သင့်သည်သာ၊ ဤသို့ ဒဠိကရဏဉာပကဟေတု ပြရာ၌ ဒဠိယ-အကျိုးဆက်
 မှာ သဒ္ဓမ္မသဝန-သပ္ပုရိသုပနိဿယ ဟု ၂ မျိုးရှိသော်လည်း ဒဠိကရဏ ဉာပကဟေတု
 ဘက်၌ ထို ၂ မျိုးလုံး၏ အထောက်အကြောင်းကို မပြဘဲ “နစ၊ပေ၊သောတံ သတ္တောတိ”
 ဟု၎င်း၊ “နစ၊ပေ၊သဝနံ အတ္ထိ” ဟု၎င်း သဒ္ဓမ္မသဝနတပါးတည်း၏ ဒဠိကရဏ ဉာပက
 ဟေတုကိုသာ ပြထား၏၊ အဝိက္ခေပဖြင့် သပ္ပုရိသုပနိဿယ၏ ပြီးစီးပုံကို မပြချေ၊ ထိုသို့
 ရိုးရာမဟုတ်ဘဲပြရာ၌ အကြောင်း အဘယ်သို့ပါနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား၊-ဝိက္ခိတ္တစိတ္တ (စိတ်ပျံ့လွင့်သော) ပုဂ္ဂိုလ်၏ သူတော်သူမြတ်တို့ကို
 ခိုခိုဆည်းကပ်ခြင်းဟူသော သပ္ပုရိသုပနိဿယ၏ မရှိခြင်းမှာ လောကမျက်မြင်အားဖြင့်
 ထင်ရှားနေသောကြောင့် အဝိက္ခေပကြောင့် သပ္ပုရိသုပနိဿယ၏ ပြည့်စုံပုံကို အထူး
 မဆိုတော့ပေ။ [ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာနံ သပ္ပုရိသေ ပယိရူပါသနာဘာဝဿ အတ္ထတော သိဒ္ဓ
 တ္တာ၊ အတ္ထဝသေနေဝ ဟိ သော ပါကဇောတိ န ဝုတ္တော၊-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ကား ဒီပနတ္ထဖြစ်သော အဝိက္ခေပအကြောင်းဖြင့် သဒ္ဓမ္မသဝန
 သပ္ပုရိသုပနိဿယတည်းဟူသော အကျိုးကို ပြသောကြောင့် ထို ၂ ပါးကို ပကာသနတ္ထ
 အဖြစ်ဖြင့် ပြခြင်းမှာ “ကျိုးပကာသန” ဟူသော ရှေးဆရာတို့၏ ဝါဒအတိုင်းပင် ဖြစ်ပါ
 ပေသည်။ [ဒုတိယံ ကာရဏေန ဖလဿ သိဒ္ဓိဒဿနံ၊ ဧကန္တဝဿိနာ ဝိယ မေသဝုဠာ
 နေန (ဧကန်ရှာမည့် မိုဗ်းတိမ်တို့၏ တက်ခြင်းဖြင့်) ဝုဠိပ္ပဝတ္တိယာ (မိုဗ်းရေ၏ ဖြစ်ခြင်း
 ကို ပြသကဲ့သို့တည်း။) -ဋီကာ။]

မေးဘွယ် ။ ။ ယောနိသော မနသိကာရ တည်းဟူသော အကျိုးကြောင့် အတ္တ
 သမ္မာပဏိမိ ပုဗ္ဗေစကတပုညတာ ဟူသော အကြောင်း ၂ ပါး၏ ပြီးစီးခြင်းကို“ယောနိ
 သော မနသိကာရေန ၊ ပေ ၊ သာဓေတိ ” ဟူသော စကားဖြင့် ပြသကဲ့သို့ ထို့အတူ
 အဝိက္ခေပတည်းဟူသော အကျိုးဖြင့် သဒ္ဓမ္မသဝန သပ္ပုရိသုပနိဿယ တည်းဟူသော
 အကြောင်း ၂ ပါးတို့၏ ပြီးစီးခြင်းကို ပြဆိုသင့်၏၊ သို့ပါလျက် “နဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော”
 စသော ဒဠိကရဏစကားဖြင့် အဝိက္ခေပသပ္ပုရိသုပနိဿယတည်းဟူသော အကြောင်း
 ၂ ပါးကြောင့် သဒ္ဓမ္မသန တည်းဟူသော အကျိုးတပါး၏ ပြီးစီးခြင်းကို ပြဆိုထား၏၊
 အဘယ်ကြောင့် ဤသို့ ဆိုထားပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။

န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ သပ္ပုရိသေ-သူတော်ကောင်းတို့ကို၊ အနုပဿယမာန သာစ-မမှီခိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်း၊ သဝနံ-သူတော်ကောင်းတရားကို နာယူ ခြင်းသည်၊ န အတ္ထိ-မရှိနိုင်၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (အဝိက္ခေပေန အာယသ္မာ အာနန္ဓော အတ္တနော သဒ္ဓမ္မဿဝနံ သပ္ပုရိသုပနိဿယဉ္စ သာဓေတိ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ။)

(ပုဗ္ဗနယတော-ရှေ့နည်းမှ) အပရော-သော၊ နယော-ကို၊ (မယာ-သည်၊ ဝုစ္စတေ-၏၊ ဝါ-အံ၊) ယသ္မာ-အကြံကြောင့်၊ [“ဟောတိ” ဌှစ်။] ဝေန္တိ ယဿစိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပုဝတ္ထိယာ နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ၊ တဿ နာနာကာရ နိဒ္ဒေသောတိ-ဝေန္တိ၊ ပေ၊ နိဒ္ဒေသော ဟူ၍၊ (မယာ) ဝုတ္တိ- ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ)၊ ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဘဒ္ဒကော-ကောင်း သော၊ (တနည်း)၊ ဧဝံဘဒ္ဒကော-ဤသို့ ကောင်းသော၊ ဝါ- သို့ကလောက် ကောင်းသော၊ သောစ အာကာရော- ထို အခြင်းအရာသည်လည်း၊ သမ္မာအပ္ပ ဏိဟိတတ္တနော-ကောင်းစွာမထားအပ်သော စိတ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌

x x x x x x x x

အဖြေကား - သဒ္ဓမ္မဿဝန သပ္ပုရိသုပ နိဿယတို့သည် ဧကန် အဝိက္ခေပ၏ အကြောင်း မဟုတ်ကြ၊ ဘဒ္ဒကြောင့်နည်း- ထို ၂ ပါးတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်၏ အပြင်ပက အကြောင်းများဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ အဝိက္ခေပ (စိတ်မပျံ့လွင့်မှု) ကား သဒ္ဓမ္မဿဝန ၏ ဧကန်အကြောင်းဖြစ်၏၊ ဘဒ္ဒကြောင့်နည်း - မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့်တည်း။ [သပ္ပုရိသုပ နိဿယသည် သဒ္ဓမ္မဿဝန၏ ဧကန်အကြောင်း ဖြစ်သကဲ့ သို့ အဝိက္ခေပလည်း သဒ္ဓမ္မဿဝန၏ ဧကန်အကြောင်း ဖြစ်သည်-ဟူလို၊] ဤသို့ ဧကန် အကြောင်းဖြစ်သော အဝိက္ခေပရှိပါလျက် အနေကန်အကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓမ္မဿဝန သပ္ပုရိသုပနိဿယတို့ကို အကြောင်းလုပ်၍ အဝိက္ခေပကို အကျိုးဟု ကြံစည်ခြင်းသည် အဘယ်မှာ အကျိုးရှိတော့အံ့နည်း၊ “အကျိုး မရှိတော့” ဟူလို၊ ထိုသို့ အကျိုးမရှိသော ကြောင့် အဝိက္ခေပ သပ္ပုရိသုပနိဿယ ၂ ပါးကို အကြောင်း၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနကို အကျိုး လုပ်၍ ရိုးရာမဟုတ်သော စာသွားဖြင့် တမျိုးပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ [“ဧတ္တာဟ” မှစ၍ “ဖလဘာဝပရိကပ္ပနာတိ” တိုင်အောင်သော ဋီကာသစ်၏ အဓိပ္ပာယ်တည်း။]

အပရောနယော ယသ္မာ။ ။ အခြားနည်းအားဖြင့် ဒီပနတ္ထစသည်ကို ပြလိုသော ကြောင့် “အပရော နယော ယသ္မာ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ယသ္မာကို “အကတပုညဿ ဝါ ဟောတိ” ဝယ် ဟောတိ ဌှစ်။ “ဧဝံတိ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ ပေ၊ နာနာကာရ နိဒ္ဒေသော” ဟူသော စကားကို ရှေ့ဆိုခဲ့ပြီ၊ ထို့ကြောင့် “ဝုတ္တိ” ဟု ဆိုသည်။

သောစ အာကာရော။ ။ “တဿ နာနာကာရနိဒ္ဒေသော” မှ အာကာရကို ယူ၍ “သော အာကာရော” ဟု ဆိုသည်၊ သောတဒ္ဓါရသို့အစဉ်လိုက်သော မနောဒ္ဓါရိက ဝီထိ စိတ်အစဉ်သည် အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တရား တည်းဟူသော အာရုံ၌ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အမျိုးမျိုးသော အနက်သဒ္ဓါကို မှတ်ယူနိုင်၏၊ ဘုရားစကား တော်၏ အနက်သဒ္ဓါအထူးအပြားကို ပိုင်းခြားမှတ်သားနိုင်၏၊ အချုပ်မှာ-အလုံးစုံသော

၎င်း၊ ပုဗ္ဗေ - ရှေး၌၊ အကတပုညဿဝါ- ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌၎င်း၊ နဟောတိ- မဖြစ်နိုင်၊ တဿာ - ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သို့ကလောက် ကောင်းသော အာကာရ၏ အတ္တသမ္မာပဏိမိ၊ ပုဗ္ဗေစ ကတ ပုညတာမရှိသူ၏ သန္တာန်၌ မဖြစ်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဝေန္တိ- ဧဝံဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ ဘဒ္ဒကောန-ကောင်းသော၊ ဣမိနာ အာကာရေန - ဤ အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော) အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပစ္စိမစက္ကဒ္ဒယသမ္ပတ္တိ- နောက်၌ ဖြစ်သော စက်နှစ်ပါးအပေါင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ ဒီပေတိ-၏။

x x x x x x x

သာသနာသမ္ပတ္တိသို့ သက်ဝင်နိုင်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာကို “သော အာကာရော” ဟု ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ [“ ဗုဒ္ဓ သုဗုဒ္ဓတာ လောကေ၊ ဓမ္မဿစ သုဓမ္မတာ၊ သံဃဿ သုပုဂ္ဂိပတ္တိံ၊ သော သာသနသမ္ပဒါ ” ဟူသော ၃ ပါးကို သကလ သာသနသမ္ပတ္တိ ဟု ဆိုဟန်တူသည်။]

ဧဝံ ဘဒ္ဒကော။ ။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ သုတ်တော်ကို နာယူ မှတ်သားခြင်းသည် ပရဟိတ (သူတပါး၏ စီးပွား) အတွက် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထို အနက်သဒ္ဒါအပြားကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းဟူသော အခြင်းအရာကို (သူတပါးတို့၏စီးပွားကို ဖြည့်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်) ကောင်းမြတ်သည်ဟု ဆိုရသည်။ [ဧဝံကို “ယထာဝုတ္တေန နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂ္ဂဟဏေန” ဟု၎င်း၊ ဘဒ္ဒကောကို “သုန္ဓရော သေဠော” ဟု၎င်း ဖွင့်၏။ ဤအလို ဧဝံ+ ဘဒ္ဒကောသည် သမာသ်ပုဒ် မဟုတ်၊ (တနည်း) ဧဝံ (ဤဒီသော) + ဘဒ္ဒေါ ယဿ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ သမာသ်ပုဒ်ဟုလည်း တနည်းဖွင့်သည်။ န+ပဏိဟိတော အပုဏိဟိတော၊ သမ္မာ + အပုဏိဟိတော သမ္မာအပုဏိဟိတော၊ သမ္မာအပုဏိဟိ တော+အတ္တာ (စိတ်) ယဿာတိ သမ္မာ အပုဏိဟိတတ္တာ။]

မှတ်ချက်။ ။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ တရားတော်၌ သဒ္ဓါအနက် အမျိုးမျိုးကို မှတ်ယူ ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသည် ပရဟိတ ပရိပူရဏအကြောင်း ဖြစ်၍ ကောင်းသကဲ့သို့ “ယခုအခါ ပိဋကတ်ကျမ်းစာတို့ကို သာသနာတည်ရေးအတွက် သင်ယူပို့ချနေကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သဒ္ဓါအနက်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မှတ်ယူခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသည်လည်း သာသနာတော်တည်ကြောင်း ကောင်းသောအာကာရပင် ဖြစ်သည်” ဟု မှတ်ပါ။

ပစ္စိမစက္ကဒ္ဒယ သမ္ပတ္တိ။ ။ “စက္ကာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ စက္ကာနိ၊ ပေ၊ ပတိရူပ ဒေသ ဝါသော၊ သပ္ပုရိသုပနိဿယော၊ အတ္တသမ္မာပဏိမိ၊ ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ” ဟု စတုတ္ထ အင်္ဂုတ္တိုရ် စက္ကဝဂ်၌ ဟောတော်မူ၏။ ဤပါဠိတော်၏ ဒေသနာတ္ထမအတိုင်း အတ္တသမ္မာ ပဏိမိနှင့် ပုဗ္ဗေစကတပုညတာကို ပစ္စိမစက် ၂ ပါးဟု ဆိုသည်။ စက္ကသဒ္ဓါသည် သမ္ပတ္တိ စက်ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ ထို သမ္ပတ္တိကိုပင် “ဂုဏ” ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြသည်။ ထို အတ္တသမ္မာပဏိမိစသော ဂုဏ်သည် ဘဝအဆက်ဆက်သို့လည်၍ဖြစ်တတ်သောကြောင့် စက္က မည်၏။ (တနည်း) စရန္တိ ဧတေန သတ္တာ သမ္ပတ္တိဘဝေသု ဣတိ စက္ကံ=သမ္ပတ္တိဘဝ တို့၌ စက်ရှိသူ၏ လှည့်လည်ကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် စက္ကမည်၏။ ဧဝံသဒ္ဓါက နာနတ္ထ ဗျဉ္ဇနကို ယူနိုင်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော အတ္တသမ္မာပဏိမိ ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ စက် ၂ ပါးကို ဒီပနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြသည်- ဟူလို။

သုတန္တိ-သုတံဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ သဝနယောဂေန-ကြားနာခြင်းကြိယာနှင့် ယှဉ်ခြင်းအားဖြင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော) ပုရိမစက္ကဒ္ဒယ သမ္ပတ္တိံ - ရှေ့၌ဖြစ်သော စက် ၂ ပါးအပေါင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ ဒီပေတိ-၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တနည်း) ကသ္မာ - ကြောင့်၊ သုတန္တိ- ဟူသောပါဠိဖြင့်၊ သဝနယောဂေန- အားဖြင့်၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော ပုရိမ စက္ကဒ္ဒယသမ္ပတ္တိံ - ကို၊ ဒီပေ တိ- ၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဝိညာယတိ - နည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ အပ္ပတိရူပ ဒေသေ-မသင့်သောအရပ်၌၊ ဝသတော-နေသောပုဂ္ဂိုလ်၏၎င်း၊ သပ္ပုရိသုပ နိဿယဝိရဟိတဿဝါ - သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီခိုရခြင်းမှ ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ် ၏၎င်း၊ သဝနံ- သူတော်ကောင်းတရားကို ကြားနာရခြင်းသည်၊ န အတ္ထိ- မရှိ၊ (တသ္မာ-ကြောင့်၊ သုတန္တိ သဝနယောဂေန အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော ပုရိမစက္ကဒ္ဒယသမ္ပတ္တိံ ဒီပေတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-၏။)

ဣတိ-ဤသို့ စက်လေးပါး၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်၊ အဿ-ထို အရှင်အာနန္ဒာ ၏၊ ပစ္စိမစက္ကဒ္ဒယ သိဒ္ဓိယာ-နောက်၌ဖြစ်သော စက်နှစ်ပါးအပေါင်း၏ ပြီးစီး ခြင်းကြောင့်၊ အာသယသုဒ္ဓိ-အာသယ၏စင်ကြယ်ခြင်းသည်၊ သိဒ္ဓါ-ပြီးစီးသည်၊ ဟောတိ-၏၊ (မိမိမှာ ထင်ရှားရှိသည်ကိုပင် “ပြီးစီးသည်” ဟု ဆိုသည်။) ပုရိမ စက္ကဒ္ဒယသိဒ္ဓိယာ - ရှေ့၌ဖြစ်သော စက်နှစ်ပါးအပေါင်း၏ ပြီးစီးခြင်းကြောင့်၊ ပယောဂသုဒ္ဓိ- ပယောဂ၏ စင်ကြယ်ခြင်းသည်၊ (သိဒ္ဓါ- သည်၊ ဟောတိ-၏။)

x x x x x x x

ပုရိမစက္ကဒ္ဒယ သမ္ပတ္တိံ ။ ။ ပြအပ်ခဲ့သော ပါဠိတော်အတိုင်း ပတ်ရူပဒေသဝါသ၊ သပ္ပုရိသုပနိဿယ နှစ်ပါးကို “ပုရိမစက္ကဒ္ဒယ” ဟု ဆိုသည်။ “သုတံ- ကြားနာအပ်ပါ ပြီ ” ဟု ဆိုသဖြင့် တရားတော်ကို ကြားနာနိုင်လောက်ရာ ပတ်ရူပဒေသ၌ နေရခြင်း၊ တရားဟောပြနိုင်သော သူတော်ကောင်း (ဘုရားရှင်) ကို မှီခိုရခြင်းဟူသော အကြောင်း ကို သုတသဒ္ဓါက ဖလူပစာရ ဒီပနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြသည်- ဟူလို။

ဣစ္စဿ၊ ပေ၊ အာသယသုဒ္ဓိ ။ ။ တေန ကိံ ပကာသိတန္တိ အာဟံ - ဣစ္စဿာတိ အာဒိ၊ ဤဋီကာအတိုင်း “ဣစ္စဿ၊ ပေ၊ ပယောဂသုဒ္ဓိ” ကို ပကာသနတ္ထပြသော ဝါကျဟု မှတ်ပါ။ အာသယ၏အရ “ ခန္တိစေဝါ နုလောမိကာ , ယထာဘူတဉ္စ ယံ ဉာဏံ၊ ဧတံ အာသယသဒ္ဓိတံ ” ဟု ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာဝယ် သာသနဘေဒအခန်း၌ ပြခဲ့ပြီ၊ [ဤနေရာ၌ မဂ်ဉာဏ်ကိုလည်း ယထာဘူတဉာဏ်၌ ယူ၏၊] ထိုအာသယ မစင်ကြယ် ခြင်း၏ အကြောင်းမှာ လောဘ ဒေါသစသော ကိလေသာတို့တည်း၊ အရှင်အာနန္ဒာ၏ သန္တာန်၌ ထို ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာနေသောကြောင့် အာသယသုဒ္ဓိ၏ ပြီးပြီးသား ဖြစ်နေပုံကို ကာရဏူပစာရ- ကျိုးပကာသနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြသည်။ ပစ္စိမစက်နှစ်ပါး၏ ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် အာသယသုဒ္ဓိ အကျိုးကိုလည်း ရသည်-ဟူလို။

ပယောဂသိဒ္ဓိ ။ ။ ယောနိသော မနသိကာရ ရှေ့သွားရှိသော ဓမ္မဿဝန (တရား နာခြင်း) ကို ပယောဂဟု၎င်း၊ အလုံးစုံသော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကို ပယောဂ ဟု၎င်း နှစ်နည်းဖွင့်၏။ ပတ်ရူပဒေသ၌နေရသူ သပ္ပုရိသုပနိဿယရှိသူမှာ ထိုပယောဂ

စ - ဆက်၊ (ပကာသနတ္ထမှတပါး ဝိဘာဝနတ္ထကို ဆက်၍ ဆိုဥုးအံ့၊) တာယ အာသယသုဒ္ဓိယာ-ထို အာသယ၏စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့်၊ (အဿ-ထို အရှင် အာနန္ဒာ၏၊) အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ - ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော မဂ်ဖိုလ် တရား၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်းသည်၊ (ဟောတံ)၊ (တာယ) ပယောဂသုဒ္ဓိယာ-ထို ပယောဂ၏စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့်၊ အာဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ-ပရိယတ်ဟူသော အာဂမ၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်းသည်၊ (ဟောတံ)၊

ဣတိ-ဤ ပြဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဝါ-ဤသို့ ပြီးစီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပယောဂါသယသုဒ္ဓယ-စင်ကြယ်သော ပယောဂအာသယရှိသော၊ အာဂမာ ဓိဂမ သမ္ပန္နဿ-အာဂမ အဓိဂမနှင့်ပြည့်စုံသော၊ (ထေရဿ-အရှင်အာနန္ဒာ ထေရ်၏၊) ဝစနံ-ဝေမေသုတံစသော နိဒါန်းစကားသည်၊ အရဏုဂ္ဂံ-အရဏ

x x x x x x x

နှစ်မျိုးလုံးပင် စင်ကြယ်နိုင်ရကား ပုရိမစက်နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကို ဒီပနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြနိုင်သော သုတသဒ္ဓါက ထို ပယောဂသိဒ္ဓိ၏ ပြီးစီးပုံကိုလည်း ကာရဏုပစာရ-ကျိုး ပကာသနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြနိုင်ပေသည်။

တာယစ အာသယသုဒ္ဓိယာ။ ။ တေန ကိံ ဝိဘာဝိတံတိ အာဟ-တာယစာတိ အာဒိ-ဒီကာသစ်၊ ဤ ကျမ်းတက်ပုံကိုကြည့်၍ “ တာယစ ပေ၊ အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ ” ကို ဝိဘာဝနတ္ထကိုပြသော ဝါကျဟု မှတ်ပါ။ “ အဓိဂမေတဗ္ဗတော ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗတော ပဋိ ဝေဓော အဓိဂမော ” ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ရကား ထိုးထွင်း၍သိထိုက်သော မဂ်ဖိုလ်ကို “ အဓိဂမ ” ဟု ခေါ်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ ကမ္မဿကတာဉာဏ်၊ အောက်အောက် မဂ် ဉာဏ်ဟူသော အာသယ၏ စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့် အထက်မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်များ၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏အဖြစ်ဟူသော အဓိဂမဗျတ္တိသည် ပြီးစီးတော့၏။ [အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိတိ-ပတိဝေဓသင်္ခါတေ အဓိဂမေ ဆေကဘာဝသိဒ္ဓိ၊- ဒီကာ၊ ဗျတ္တိကို “ ဆေကဘာဝ - ကျွမ်းကျင်သူ၏အဖြစ် ” ဟု ဖွင့်သည်၊ တိ ပစ္စည်း၏ ဘောအနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း။]

အာဂမဗျတ္တိ သိဒ္ဓိ။ ။ အာဂမောတိ ပရိယတ္တိ၊ ပရိယတ်ပါဠိတော်ကို “ အာဂမ ” ဟု ခေါ်၏။ [အာဂစ္ဆန္တိ အတ္တတ္ထပရတ္ထာဒယော ဇေတေနာတိ အာဂမော-မိမိ သူတပါး စီးအပွားတို့၏ လာကြောင်းဖြစ်သောပရိယတ်တရားတော်၊ (တနည်း) အာ (ဘုသော) ဂမိတဗ္ဗောတိ အာဂမော-အစီးအပွားကို တိုးပွားစေတတ်သည့်အတွက် အလွန်သိထိုက် သော တရားတော်၊] ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အရှင်အာနန္ဒာမှာ အာသယနှင့် ဓမ္မဿဝန ပယောဂ၊ ကာယဝစီပယောဂတို့၏ စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့် အဓိဂမ၌၎င်း၊ အာဂမ၌၎င်း ကျွမ်းကျင်မှုပြီးစီးပြီးဖြစ်ကြောင်းကို ဧဝံ သုတံသဒ္ဓါတို့က ဝိဘာဝနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ၌ ပြအပ်သော ဝိဘာဝနတ္ထတို့သည် မူလအကြောင်းများ မဖြစ်နိုင် ကြ၊ အာသယ ပယောဂသုဒ္ဓိအတွက် တဆင့်တက်၍ရအပ်သော အကျိုးများသာ ဖြစ်ကြ ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုတိယကာရဏုပစာရအားဖြင့်ပြအပ်သောအကျိုးကို ဝိဘာဝနတ္ထ ဟု ယူသော အာစရိယဝါဒသာ ဤနေရာ၌ သင့်ပါသည်။ [အာသယ အရတုန်းက ရှေးရှေးမဂ်ကိုလည်း ယူ၍ ဤ အဓိဂမအရ၌ နောက်နောက်မဂ်ကို ယူရခြင်းဖြင့်လည်း ဝိဘာဝနတ္ထက အကျိုးဖြစ်နေကြောင်း သာ၍ ထင်ရှားပါသည်။]

တက်ခြင်းသည်၊ ဥဒယတော - တက်လာသော၊ သူရိယဿ - နေ၏၊ (ပုဗ္ဗင်္ဂမံ- ရှေ့သွားသည်၊ ဘဝိတုံ - ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ အရဟတိ) ဝိယစ - ထိုက်သကဲ့သို့၎င်း၊ ယောနိသော မနသိကာရော - ယောနိသော မနသိကာရသည်၊ ကုသလကမ္မဿ-ကုသိုလ်ကံ၏၊ (ပုဗ္ဗင်္ဂမော- သည်၊ ဘဝိတုံ- ငှါ၊ အရဟတိ) ဝိယစ- ထိုက်သကဲ့သို့၎င်း၊ (ဧဝံ-တူ၊) ဘဂဝတော-၏၊ ဝစနဿ-တရားစကားတော်၏၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ-သည်၊ ဘဝိတုံ-ငှါ၊ အရဟတိ-ထိုက်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဘုရားစကားတော်၏ ရှေ့သွား ဖြစ်ထိုက်ခြင်းကြောင့်၊) ဌာနေ - သင့်လျော်ရာဌာန၌၊ (ဘုရားစကားတော်၏ ရှေ့အဘို့၌၊) နိဒါနံ - နိဒါန်းကို၊ ထပေန္တော - ထားလိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) ဧဝံ မေ သုတန္တိအာဒိ - ဧဝံ မေ သုတံ အစရှိသောစကားကို၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော-သည်၊) အာဟ-ဆိုပြီ။

(ပုဗ္ဗနယတော-မှ၊) အပရော-သော၊ နယော-ကို၊ (မယာ ဝုစ္စတေ)၊ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓဒီပကေန-အမျိုးမျိုးသော အပြားအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကို ပြတတ်သော၊ ဧဝန္တိ ဣမိနာ ဝစနေန - ဖြင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော)

x x x x x x x

ဣတိ ပယောဂါသယသုဒ္ဓဿ။ ။ တေန ကိံ အနုဘာဝိတန္တိ အာဟ-ဣတိတိ အာဒိ-ဋီကာ၊ ဤကျမ်းတက်ကိုကြည့်၍ “ဣတိ၊ပေ၊အာဒိမာဟ” ကို တတိယကာရဏူပစာရအားဖြင့် အနုဘာဝနတ္ထကိုပြသော ဝါကျ ဟု မှတ်ပါ။ ဤဝါကျ၌ ဥပမာ ၂ ထပ်ပါ၏။ ထိုတွင် “ အရဏှဝံ ဝိယ သူရိယဿ ” သည် လောကကြောင်း ဥပမာဖြစ်၍ “ ယောနိသော မနသိကာရော ဝိယ ” သည် ဓမ္မကြောင်း ဥပမာတည်း။ နေ၏ ရှေးဥျား တက်လာသော အရောင်ကို အရုဏ (အရုဏ်) ဟု ခေါ်၏။ ဥ၌ ဥ+ဂမ + ကိပစ္စည်း၊ ဥဂ္ဂမနံ ဥ၌၊ အရုဏဿ+ဥဂ္ဂံ အရဏှဝံ-အရုဏ်၏တက်ခြင်း၊ ဆိုလိုရင်းကား-“အာဂမ အဓိဂမ ၂ ပါးလုံး၌ ကျမ်းကျင်မှုကြောင့် အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဧဝံ မေ သုတံစသော နိဒါန်း စကားသည် ဘုရားစကားတော်၏ ရှေ့တော်သွား ဖြစ်ထိုက်ပါပေသည်” ဟူလို။

အပရော၊ပေ၊ဧဝန္တိ ဣမိနာ ။ ။ ဣဒါနိ အပရမ္ပိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဿ အသမ္မောဟာ သမ္မောသသင်္ခါတဿ ဒီပေတဗ္ဗဿတ္ထဿ ဒီပကေဟိ ဧဝံသဒ္ဓသုတသဋ္ဌေဟိ ပကာသေ တဗ္ဗ မတ္ထံ ပကာသေန္တော အပရော နယောတိ အာဒိမာဟ၊- ဋီကာ၊ ဤကျမ်းတက်ကို ထောက်၍ ယခုပြအပ်လတံ့သော အနက်ကို ပကာသနတ္ထ ဟု သိရ၏။ အဋ္ဌကထာ၌ “သဗ္ဗာဝံ ဒီပေတိ” ဟု ဒီပေတိကြိယာဖြင့် ဆိုသော်လည်း ရှေ့ဒီပနတ္ထမှ တဆင့်ပြအပ်သော ပကာသနတ္ထ ဟုပင် ဆိုရသည်-ဟူလို။

ဆက်ဥျားအံ - ဤ ပကာသနတ္ထသည် ရှေ့ပြအပ်သော ဒီပနတ္ထတို့တွင် ပဌမဆုံး ဒီပနတ္ထဖြစ်သော “ဧတ္ထ စ ဧဝန္တိ ဝစနေန အသမ္မောဟံ ဒီပေတိ၊ ပေ၊ သုတန္တိ ဝစနေန သုတဿ အသမ္မောသံ ဒီပေတိ” မှ ဆက်၍ တနည်းပြအပ်သော ပကာသနတ္ထဖြစ်သည်။ မှန်၏-“ဧဝန္တိ ဣမိနာ နာနပ္ပကာရပတိဝေဓဒီပကေန ဝစနေန” ဟူသော စကားသည် “ အသမ္မောဟံ ဒီပေတိ ” ၏ အကြောင်းပြ ဉာပကဟေတုဝါကျ ဖြစ်သော “ န ဟိ သမ္မူဋ္ဌော နာနပ္ပကာရပတိဝေဓံသမတ္ထော ဧဟာတိ ” ကို ယူထားသော စကားတည်း။

အတ္တနော - မိမိ၏၊ အတ္ထပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝံ - အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ (တနည်း) အတ္ထပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝံ - အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ ဟူသော သမ္ပတ္တိတို့၏ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်းကို၊ ဒီပေတိ- ပြစ်၊ သောတဗ္ဗပုဘေဒပဋိဝေဓဒီပကေန-ကြားနာထိုက်သောတရားအထူးအပြားကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကိုပြတတ်သော၊ သုတန္တိ ဣမိနာ(၀၈နေန)-ဖြင့်၊ ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝံ-ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ (တနည်း)ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါသမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝံ-ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော သမ္ပတ္တိတို့၏ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်းကို၊ (ဒီပေတိ-၏။)

x x x x x x x x

ဝေန္တိ၊ ပေ၊ ဒီပေတိ။ ။ ဧဝံသဒ္ဓါသည် နာနပ္ပကာရပတိဝေဓဟူသော အသမ္မောဟကို ဒီပနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ပြသောကြောင့် မိမိတည်းဟူသော အရှင်အာနန္ဒာမှာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ ၂ ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၏ ထင်ရှားရှိခြင်းဟူသော အကျိုး ပကာသနတ္ထကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ပြသည်။ ဒီပကေနပုဒ်ကို ဟေတုမန္တဝိသေသနလုပ်၍ “ပြခြင်းကြောင့်” ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ။ [ဟေတုဂ ဗ္ဗန္ဓေတံ ပဒဒ္ဒယံ နာနပ္ပကာရ၊ ပေ၊ ဒီပေတဗ္ဗတ္ထဿ ဒီပကတ္တာတ် ဝုတ္တံ ဟောတိ၊-ဇီကာ။]

သမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝံ (သမ္ဘာဝံ) ။ ။ အကျိုးကို သိသောဉာဏ်ကို အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ ဟု၎င်း၊ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်စသော ဉာဏ် ၃ ပါးကို သိသောဉာဏ်ကို ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ ဟု၎င်း ခေါ်၏။ ထိုပဋိသမ္ဘိဒါ ၂ မျိုးနှင့်ပြည့်စုံကြောင်းကို “ဧဝံ-ဤအမျိုးမျိုးကို ထိုးထွင်း၍သိသော အခြင်းအရာ” ဟု အနက်ထွက်သော ဧဝံသဒ္ဓါကပြသည်-ဟူလို။ [သမ္ပတ္တိကို “ပြည့်စုံခြင်း” ဟု အနက်ပေးလျှင် “သမ္ဘာဝံ” ဟု ရှိရသည်။ သန္တိယာ (ထင်ရှားရှိသောသမ္ပတ္တိ၏) +ဘာဝေါ သမ္ဘာဝေါ၊ သမ္ပတ္တိကို “ကောင်းစွာဖြစ်သော သမ္ပတ္တိ” ဟု အနက်ပေးလျှင် “သမ္ဘာဝံ - ဖြစ်သင့်ခြင်းကို” ဟု ရှိရသည်။ သမ္ဘာဝံနံ သမ္ဘာဝေါ၊ သမ္ပတ္တိနံ+သမ္ဘာဝေါ သမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝေါ၊ ပဌမနည်း၌ အတ္တနောကို သမ္ဘာဝံ၌စပ်၊ ဒုတိယနည်းဝယ် အတ္တနောကို သမ္ပတ္တိ၌စပ်။]

သုတန္တိ၊ ပေ၊ သမ္ဘာဝံ။ ။ ဧဝံ၏အနီး၌တည်သော သုတသဒ္ဓါသည် “ဧဝံ သုတံ-ဤအပြားအားဖြင့် နာယူမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်” ဟု ဆိုသဖြင့် ကြားနာထိုက်သော တရားအပြားကိုနာယူခဲ့ကြောင်းကို ဒီပနတ္ထအဖြစ်ဖြင့်ပြသောကြောင့် မိမိမှာ အကြောင်းဖြစ်သောတရားကိုသိသော ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ သဒ္ဓါအမျိုးမျိုးကိုသိသော နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၏ ထင်ရှားရှိခြင်းဟူသော အကျိုးပကာသနတ္ထကိုလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ပြသည်။ [အယံ သုတသဒ္ဓေါ ဧဝံသဒ္ဓသန္တိဓာနတော၊ ပေ၊ သာမညေန ဝုတ္တေပိ (သုတံဟု သာမညအားဖြင့် ဆိုအပ်ပါသော်လည်း၊) သောတဗ္ဗဓိဗ္ဗဝိသေသံ အာမသတိတိ ဒဿေတိ - ဧဝံသဒ္ဓါ၏အနီး၌ တည်နေခြင်းကြောင့် “ဤ အပြားအားဖြင့် ကြားနာအပ်” ဟု အနက်ထွက်ရကား ကြားနာအပ်ပြီးသော ဗြဟ္မဇာလသုတ် စသော တရားအထူးကို သုတသဒ္ဓါဖြင့် သုံးသပ်သည်။-ဇီကာ။]

စ-သည်သာ မကသေး၊ ယောနိသော မနသိကာရဒီပကံ - ယောနိသော မနသိကာရကိုပြတတ်သော၊ ဧဝန္တိ ဣဒံဝစနံ-ဧဝံဟူသော ဤစကားကို၊ ဘာသ မာနော-ဆိုသော၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော) မယာ- တပည့်တော်သည်၊ ဧတေ ဓမ္မာ-ဤပရိယတ်တရားတို့ကို၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်၊ အနုပေက္ခိတာ- အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင်အပ်ပါကုန်ပြီ၊ ဒိဋ္ဌိယာ-ဉာဏ်ဖြင့်၊ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ-ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပါကုန်ပြီ၊ ဣတိ- ဤ အနက်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်၊ သဝနယောဂဒီပကံ- ကြားနာခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်းကို ပြတတ်သော၊ သုတန္တိ ဣဒံ ဝစနံ - ကို၊ ဘာသ မာနော-ဆိုသော၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော) မယာ- တပည့်တော်သည်၊ ဗဟူ- များစွာကုန်သော၊ ဓမ္မာ-ပရိယတ်တရားတို့ကို၊ သုတာ- နာယူအပ်ပါကုန်ပြီ၊

x x x x x x x

ဧဝန္တိစ ဣဒံပေ၊ ဒီပေတိ ။ ။ ဣဒါနိ ယောနိသော မနသိကာရ သင်္ခါတဿ ဒီပေတဗ္ဗဿတ္ထဿ ဒီပကေဟိပိ တေဟိ (ထို ဧဝံသဒ္ဓါ သုတံသဒ္ဓါတို့ဖြင့်) ပကာသေတဗ္ဗ မတ္ထံ ပကာသေန္တော ဧဝန္တိ စာတိ အာဒိမာဟ၊ - ဋီကာ၊ ဤ ကျမ်းတက်ပုံကို ကြည့်၍ “ဧဝန္တိစ” မှ စ၍ “ပရိစိတာတိ ဒီပေတိ” တိုင်အောင် စကားရပ်သည် ဧဝံ သုတံ သဒ္ဓါ တို့က ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ပကာသနတ္ထကို ပြသောဝါကျဟု သိသာ၏။ [“ဒီပေတိ” ဟု ဆိုသော်လည်း ဒီပနတ္ထ မဟုတ်၊ ရှေ့ဒီပနတ္ထတနည်းမှ တဆင့်ပြအပ်သော ပကာသနတ္ထတည်း ဟု မှတ်ပါ။]

ယောနိသော မနသိကာရဒီပကံ ။ ။ ရှေ့၌ အသမ္မောဟ၊ အသမ္မောသကို ပြပြီး နောက် “အပရော နယော၊ ဧဝန္တိဝစနေန ယောနိသော မနသိကာရံ ဒီပေတိ၊ သုတန္တိ ဝစနေန အဝိက္ခေပံ ဒီပေတိ” ဟု ဆိုခဲ့၏။ ဤပကာသနတ္ထသည် ထိုယောနိသော မနသိ ကာရ အဝိက္ခေပဟူသော ဒီပနတ္ထမှ တဆင့် သိအပ်သော အနက်တည်း ဟု သိသာ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် “ယောနိသော မနသိကာရဒီပကံ ဝစနံ” ဟု၎င်း၊ “အဝိက္ခေပံ ဒီပေတိ” ဟူသောစကားကို ရည်ရွယ်၍ “သဝနယောဂဒီပကံဝစနံ” ဟု၎င်း ဆိုသည်။ “အဝိက္ခေပ (မပျံ့လွင့်ခြင်း)” ဟု ဆိုခြင်းနှင့် “သဝနယောဂ (ကြားနာခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း)” ဟု ဆိုခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်အတူပင်တည်း။ ဘာကြောင့်နည်း....ထို ၂ မျိုးလုံးသည် “သုတံ- ကြားနာအပ်” ဟူသော သဒ္ဓါ၏ ပကာသနတ္ထချည်း ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ [“ဧတေ မယာ ဓမ္မာ၊ ပေ၊ ဗဟူ မယာ ဓမ္မာ” စသည်တို့ကား ပကာသနတ္ထတည်း။]

ဓမ္မာ မနသာနုပေက္ခိတာစသည် ။ ။ “ဓမ္မာ” ဟူသည် ပရိယတ်တရားတော် တည်း၊ ဤနေရာ၌ သီလကို ဟောတော်မူထား၏။ ဤနေရာ၌ သမာဓိကို ဟောတော်မူ ထား၏။ ဤနေရာ၌ ဝိပဿနာစသောပညာကို ဟောတော်မူထား၏။ ဤသုတ်၌ စကား အဆက် အနုသန္ဓေတို့သည် ဤ မျှလောက်ရှိကုန်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် စိတ်ဖြင့် ကြည့်ရှု အပ်သည်ကို “မနသာနုပေက္ခိတာ” ဟု ဆို၏။ “ဒိဋ္ဌိ” ဟူသည် အကြွင်း မရှိအောင် ရှုဆင်ခြင်တတ်သော ဉာဏ်တည်း၊ (တနည်း) ဉာတပရိညာကို “ဒိဋ္ဌိ” ဟု ဆိုသည်။ ဤ သုတ်၌ ဟောတော်မူအပ်သော တရားတို့တွင် “ဤ တရားသည် ရုပ်၊ ဤ တရားကား နာမ်၊ ရုပ်သည် ဤမျှရှိ၏” စသည်ဖြင့် ဣကောင်းစွာပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်သည်ကို “သုပ္ပဋိ ဝိဒ္ဓါ” ဟု ဆိုသည်။

၂၅ သီလက္ခန် (ပ)

ဓာတာ-ဆောင်ရွက်မှတ်သားအပ်ပါကုန်ပြီ၊ ဝစသာ - ရွတ်ဆိုခြင်းအားဖြင့်၊
 [“ဝစသာ- နှုတ်ဖြင့်” ဟု ပေးရိုးရှိ၏၊] ပရိစိတာ-အဖန်ဖန် လေ့ကျက်အပ်ပါ
 ကုန်ပြီ။ [စာပြန်သလို ပြန်သောအားဖြင့် အဖန်ဖန် လေ့ကျက်အပ်ပါကုန်ပြီ၊]
 ဣတိ- ဤအနက်ကို၊ ဒီပေတိ- ၏။

တဒုဘယေနပိ - ထို နှစ်ပါးစုံသော ဧဝံသဒ္ဓါ သုတံသဒ္ဓါဖြင့်လည်း၊ အတ္ထ
 ဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏံ - အနက်သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒီပေန္တော - ပြခြင်း
 ကြောင့်၊ ဝါ- ပြနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဘာဝပုဓာန)၊ သဝနေ- ကြားနာ
 ခြင်း၌၊ (ဗြဟ္မဇာလသုတ် စသည်ကို ကြားနာခြင်း၌) အာဒရံ-လေးစားခြင်းကို၊
 ဇနေတိ- ဖြစ်စေ၏၊ ဟိ- မှန်၏၊ (တနည်း) ဟိ- ချဲ့ဥားအံ့၊ အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏံ-
 အနက်သဒ္ဓါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဓမ္မ-ပရိယတ်တရားကို၊ အာဒရေန-လေးစား
 ခြင်းအားဖြင့်၊ အဿုဏန္တော-မကြားနာလသော်၊ ဝါ- မကြားနာခြင်းကြောင့်၊
 ဝါ-မကြားနာသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မဟတာ-များစွာသော၊ ဟိတာ-စီးပွားမှ၊
 ပရိဗာဟိရော-ထက်ဝန်းကျင်အားဖြင့် ပြင်ပသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊

x x x x x x x

သုတာ ဓာတာစသည် ။ ။ သောတဒ္ဓါရိကဝိထိ၏နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော
 မနောဒ္ဓါရိကဝိထိ အစဉ်ဖြင့် ကြားနာခဲ့ရသည်ကို “သုတာ” ဟု၎င်း၊ ရွှေခွက်၌ ထည့်အပ်
 သော ခြင်္သေ့အဆီသည် ကောင်းစွာတည်နေသကဲ့သို့ စိတ်ထည်း၌ ကောင်းစွာတည်နေ
 အောင် မှတ်သားထားအပ်သည်ကို “ဓာတာ” ဟု၎င်း၊ ကြေညက်နေအောင် ရွတ်အပ်
 သရဇ္ဈာယ်ထားအပ်သည်ကို “ဝစသာ ပရိစိတာ” ဟု၎င်း ဆိုသည်။

တဒုဘယေနပိ၊ ပေ၊ ဇနေတိ။ ။ ဣဒါနိ ပကာသေတဗ္ဗတ္ထဒ္ဓယဒီပကေန (ရှေ့နည်း
 နောက်နည်းအရ ပကာသနတ္ထနှစ်မျိုးစီကို ပြတတ်သော) ယထာဝုတ္တသဒ္ဓဒ္ဓယေန (ဧဝံ
 သုတံ သဒ္ဓါနှစ်ပါးအပေါင်းဖြင့်) ဝိဘာဝေတဗ္ဗမတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော တဒုဘယေနပီတိ
 အာဒိမာဟ၊-ဦးကာ၊ ဤကျမ်းတက်ပုံကို ကြည့်၍ “တဒုဘယေနပိ၊ ပေ၊ ဇနေတိ” ဝါကျကို
 ဝိဘာဝနတ္ထကို ပြသော ဝါကျဟု မှတ်ပါ။ ဒီပေန္တော၌ အန္တပစ္စည်းကို အာဒရဇနန၏
 ကာရဏဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဟိတ် အနက်ပေးရသည်။ [ဤ ဝိဘာဝနတ္ထလည်း မူလ
 အကြောင်း မဟုတ်၊ အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏံအကြောင်းကြောင့် “လေးစားမှုကို ဖြစ်စေခြင်း”
 ဟူသော အကျိုးတည်း။]

အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏံ ဟိ။ ။ ဤဝါကျကို “ ဗျတိရေကေန ဝိဝရတိ၊ ယုတ္တိယာ ဝါ
 ဒဋ္ဌိ ကရောတိ” ဟု နှစ်နည်းဖွင့်၏။ “ ဗျတိရေကဝိတ္ထာရဝါကျ၊ (တနည်း) ယုတ္တိ ဒဋ္ဌိ
 ကရဏဝါကျ” ဟုလို၊ အဿုဏန္တော၌ အန္တပစ္စည်းကို လက္ခဏအနက်၊ ဟိတ်အနက်ဟု
 နှစ်ချက်ဖွင့်၏။ ထိုအတိုင်း အနက်ပေးထားသည်။ [“ ဟောတိတိ တသ္မာ” ဟု ဤအဋ္ဌ
 ကထာနှင့် အင်္ဂုတ္တိ၍ အဋ္ဌကထာတို့၌ တွေ့ရ၏။ သံယုတ်၊ ပဏ္ဍာသအဋ္ဌကထာတို့၌ကား
 “တသ္မာ” ပုဒ် မပါ။ ဣတိကို တသ္မာအနက်ပေးနိုင်သောကြောင့် “ တသ္မာ” မပါမှ
 စာသွားကောင်း၏။ “ဣတိ တသ္မာ” ဟု ဣတိအစွဲကို နိဿယ၌ အပိုထည့်ရာမှ တသ္မာကို
 စာပြင်ဆရာတို့ ယူထားဟန်တူသည်။]

(ထိုသို့ အနက်သဒ္ဒါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော တရားကို လေးလေးစားစား မနာယူ သူ၏ များစွာသော စီးပွားမှ ပြင်ပ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) အာဒရ်-လေးစားခြင်း ကို၊ ဇနေတွာ-ဖြစ်စေ၍၊ သက္ကစ္စံ-ကောင်းစွာ ပြု၍၊ ဝါ - ရိုရိုသေသေ၊ အယံ ဓမ္မော-ဤ ပရိယတ်တရားကို၊ သောတဗ္ဗော - နာယူမှတ်သား ဆောင်ထား ထိုက်၏၊ ဝါ-ပါလေ၊ ဣတိ-ဤသို့ တိုက်တွန်း၏။ [ဆရာတို့ကား “ကိံ ဇနေတိ” ဟု ပုစ္ဆာထည့်၍ “ဣတိ ဇနေတိ” ဟု ပြန်လှည့်စေကြသည်။]

ပန-အဘို့တပါးကား၊ သကလေန-အလုံးစုံသော၊ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဣမိနာ ဝစနေန-ဧဝံ မေ သုတံဟူသော ဤသဒ္ဒါဖြင့်၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော၊ တထာ ဂတပ္ပဝေဒိတံ - မြတ်စွာဘုရားသည် အပြားအားဖြင့် သိစေတော်မူအပ်သော၊ ဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည် အပြားအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မံ-တရား ကို၊ အတ္တနော-မိမိ၌၊ အဒဟန္တော-ငါ၏ ဥစ္စာဟု မထားသည်၊ (ဟုတွာ - ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) အသပ္ပုရိသဘူမိ - အသပ္ပုရိသ၏ နယ်မြေကို၊

x x x x x x x

ဝေ၊ပေ၊သကလေန။ ။ဧတေန ပန ဝိဘာဝေတဗ္ဗတ္ထဒီပကေန သဒ္ဓဒ္ဓိယေန အနု ဘာဝေတဗ္ဗတ္ထံ အနုဘာဝေန္တော (အဆင့်ဆင့် အကျိုးကို ထင်စွာပြုလိုသည် ဖြစ်၍) ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဣမိနာတိအာဒိမာဟ၊-ဋီကာ၊ ဤကျမ်းတက်ကို ကြည့်၍ ယခုပြအပ်လတံ သော စကားကို အနုဘာဝတ္ထုပြု ဝါကျဟု မှတ်ပါ။ [အနု-အဆင့်ဆင့်+ဘာဝ-အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်စွာဖြစ်စေတတ် ပြတတ်သော ဝါကျ၊ ဤ အနုဘာဝတ္ထုကို ဧဝံ မေ သုတံ ဟူသော သဒ္ဓါအားလုံးက တတိယကာရဏပစာရအားဖြင့် ပြအပ်သော အဓိပ္ပါ ယတ္ထဟု မှတ်ပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ရှေ့၌ “ဧဝန္တိ၊သုတန္တိ” စသည်ဖြင့် ကိုယ့်အနက်နှင့် ကိုယ် အသီး အသီးပြသော သဒ္ဓါတို့ကို ဆိုခဲ့၏။ နောက်ဆုံး ဝိဘာဝနတ္ထ၌ကား “တဒုဘယေန၊ပေ၊ ဇနေတိ” ဟု ဧဝံသုတံ ၂ ပါးပေါင်း၍ ပြခဲ့၏။ ဤ အနုဘာဝတ္ထုကို ပြရာ၌မူ “ဧဝံမေသုတံ” ၃ ပုဒ်လုံးဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် “သကလေန ဝစနေန” ဟု ဆိုသည်။ မှန်၏။ - “ အတ္တ နော အဒဟန္တော” စသော အကျိုးများသည် မေသဒ္ဓါနှင့် တကွ ၃ ပုဒ်လုံးဖြင့် ပြအပ် သော အကျိုးများတည်း။

တထာ ဂတပ္ပဝေဒိတံ။ ။ပဝေဒိတံ၌ ပပုဗ္ဗ၊ဝိဒ-ဉာဏေဓာတ်၊ သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်း သက်၊ “အပြားအားဖြင့် သိတော်မူအပ်” ဟု ဖြစ်၏။ တနည်း-ကာရိတ် အနက်၌ ဣ ပစ္စည်းသက်၍ “ အပြား အားဖြင့် သိစေတော်မူအပ်၊ ဟောတော်မူအပ် ” ဟု ဖြစ်၏။ [နိဿယ၌ ရှေ့နည်းကို မပေးဘဲ နောက်နည်းကိုသာ ပေးသည်။]

အတ္တနော အဒဟန္တော။ ။ [ဒဟန္တော၌ ဓာဓိဓာတ် (ထပနအနက်ဟော) ဒွေဘော်လာ၊ ဓကို ဒ, အာကို ရဿ, နောက်ဓကို ဟပြု။] ထားခြင်း အနက်နှင့်တွဲရာ ဝယ် အာဓာရရှိရိုးတည်း။ ထို့ကြောင့် အတ္တနောကိုလည်း ဘုမ္မတ္ထံ သာမိဝိဘတ် ဟု ဋီကာဆိုသည်။ “မိမိ၌+မထား” ဟူသည် “ငါ၏ ဥစ္စာ=ငါ၏ တရား” ဟု မိမိ အပေါ်၌ မထားခြင်းတည်း။ အဒဟန္တောနောက်၌ “ဟုတွာ” ထည့်ပါ-ဟု ဋီကာဖွင့်၏။

ဝါ- အသပ္ပုရိသ၏ ဖြစ်ရာ အနရိယဝေါဟာရ ဟူသော အခိုက်အတန့်ကို၊ အတိက္ကမတိ-ကျော်လွန်၏၊ သာဝကတ္ထံ-သာဝက၏အဖြစ်ကို၊ ပဋိဇာနန္ဒော-ဝန်ခံသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊) သပ္ပုရိသဘူမိ - သပ္ပုရိသ၏ နယ်မြေသို့၊ ဝါ- သပ္ပုရိသ၏ ဖြစ်ရာ အနရိယဝေါဟာရဟူသော အခိုက်အတန့်သို့၊ ဩက္ကမတိ-သက်ရောက်၏၊ တထာ-ထိုမှတပါး၊ အသဒ္ဓမ္မာ - မသူတော်တို့၏ တရားဟု ဆိုအပ်သော အနရိယဝေါဟာရ အခိုက်အတန့်မှ၊ ဝါ-မသူတော်တို့၏ တရားဖြစ်သော အကုသိုလ်အစုမှ၊ စိတ္တံ - စိတ်ကို၊ ဝုဋ္ဌာပေတိ - ထစေ၏၊ သဒ္ဓမ္မေ-သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားဟု ဆိုအပ်သော အနရိယဝေါဟာရ အခိုက်အတန့်၌၊ ဝါ-သူတော်ကောင်းတို့၏တရားဖြစ်သော ကုသိုလ်အစု၌၊ စိတ္တံ-ကို၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ-တည်စေ၏။

+ x x + + + + +

အသပ္ပုရိသဘူမိ။ ။ “ဘဝတိတ္ထောတိ ဘူမိ၊ အသပ္ပုရိသဿ+ဘူမိ အသပ္ပုရိသဘူမိ” နှင့် အညီ အသပ္ပုရိသ၏ ဝိသယ(နယ်)ကို “အသပ္ပုရိသဘူမိ” ဟု ခေါ်၏။ [အသပ္ပုရိသဘူမိတိ အသပ္ပုရိသဝိသယံ။] “ထိုအသပ္ပုရိသနယ်” ဟူသည် ဘုရားစသော ဆရာမြတ်တို့၏ ကျေးဇူးကို မသိတတ်သော အနရိယဝေါဟာရအဝတ္ထာ (အရိယာ မဟုတ်သော ပုထုဇဉ်လူယုတ်မာတို့၏ (ဘုရားတရား၊ ဆရာသမားတို့၏ စကားကို မိမိစကားဟု) ညာဖြန်း၍ ပြောဆိုခြင်း အခိုက်အတန့်) တည်း၊ ထိုကဲ့သို့ ပြောဆိုခြင်းသည် တရားတော်ကို (ကိုယ့်ဟာ မဟုတ်ဘဲ) ခိုးခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုသို့ ပြောဆိုသူကို “မဟာစောရ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ [စတုတ္ထပါရာဇိက နိဒါန်းပါဠိတော်။]

သာဝကတ္ထံ ပဋိဇာနန္ဒော။ ။ ဤစကားသည် သပ္ပုရိသဘူမိသို့ သက်ရောက်ပုံကို သရုပ်ပြစကားတည်း၊ “ဧဝံ မေ သုတံ (ဤသို့ တပည့်တော် ကြားနာ မှတ်သားလိုက်ရပါသည်) ဟု လျှောက်သဖြင့် မိမိသည် ဗုဒ္ဓ၏တရားကို လိုက်နာသော ဗုဒ္ဓသာဝက ဖြစ်ကြောင်းကို ဝန်ခံရာရောက်၏၊ ထိုသို့ ဝန်ခံခြင်းသည်ပင် သပ္ပုရိသနယ် (အရိယဝေါဟာရအခိုက်အတန့်) သို့ သက်ရောက်ရာရောက်တော့သည်။

မေးဘွယ်။ ။ အရှင်အာနန္ဒာမှာ “ဤသုတ်သည် ငါ၏စကားဖြစ်၏” ဟု အထင်ကြီးမှု အဓိမာနလည်း မရှိပါဘဲ၊ အရှင်မဟာကဿပစသော ထေရ်တို့မှာလည်း “အရှင်အာနန္ဒာ၏ကိုယ်ပိုင်တရား” လေလားဟု ယုံမှားမှုမရှိပါဘဲ၊ အဘယ့်ကြောင့် အသပ္ပုရိသဘူမိကို လွန်မြော်ကြောင်းစကားစုကို ပြနေရပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား- အဓိမာနကြောင့်လည်း မဟုတ်၊ ယုံမှားမှု အာသက်ကြောင့်လည်း မဟုတ်၊ ဧဝံမေသုတံ ဥပုသ်ကိုယ်က ဤကဲ့သို့သော အနုဘာဝတ္ထကို ပြနိုင်သောကြောင့် ပြခြင်းဖြစ်သည်။ [အချို့ကား နတ်တို့က “အရှင်အာနန္ဒာ၏ ကိုယ်ပိုင်တရားလေလား” ဟု ယုံမှားကြသောကြောင့် ဧဝံမေသုတံ၏ တတိယကာရဏူပစာရအားဖြင့်ပြအပ်သော ဤအသပ္ပုရိသဘူမိ သမတိက္ကမနစသော အနုဘာဝတ္ထကို ပြရသည်-ဟု ဆိုကြသည်။]

အသဒ္ဓမ္မ သဒ္ဓမ္မ။ ။ ဆိုအပ်ပြီးသော အနရိယဝေါဟာရအခိုက်အတန့်ကို အသဒ္ဓမ္မဟု၎င်း၊ သာဝကအဖြစ်ကို ဝန်ခံခြင်းကို သဒ္ဓမ္မဟု၎င်း ဦးကာဉ်ဖွင့်ပြီးလျှင် စကားအသုံးအနှုန်း တမျိုးအားဖြင့် ရှေ့ဆိုအပ်ပြီးသော အနုဘာဝကိုပင်ပြသည်-ဟု ဆို၏။ (တနည်း)

မယာ - တပည့်တော်သည်၊ တဿေဝ ဘဂဝတော- ထို မြတ်စွာဘုရား၏ သာလျှင်၊ ဧတံ ဝစနံ - ဤ စကားတော်ကို၊ ကေဝလံ - ကိုယ်တိုင်သိခြင်းနှင့် မဖက်သက်သက်၊ သုတမေဝ - ကြားနာရုံသာ ကြားနာအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ- ဤ အနက်ကို၊ ဒီပေန္တော-ပြသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊) အတ္တာနံ-မိမိကို၊ ပရိမောစေတိ - အနရိယဝေါဟာရ အခိုက်အတန့်မှ လွတ်စေ၏၊ ဝါ - ဘုရား အတုပြုခြင်းဟူသော အမှုအရာမှ လွတ်စေ၏၊ သတ္တာရံ- ဆရာကို၊ အပဒိသတိ- ညွှန်ပြ၏၊ ဇိနဝစနံ-မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်ကို၊ အပေတိ-သက်ရောက် စေ၏၊ ဝါ- ညွှန်ပြ၏၊ ဓမ္မနေတ္ထိံ - တရား တည်းဟူသော နည်းဥပဒေသကို၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ-တည်စေ၏။

x x x x x x x x

တရားတော်ကို မိမိကိုယ်တိုင် သိလေဟန်ဖြင့် ကုဟန (အံ့ဩစေခြင်း) လပန (ဝါကြား၍ ပြောခြင်း) စသော အကုသိုလ်အစုကို အသဒ္ဓမ္မ, ထိုအကုသိုလ်မှကင်းသော စိတ်အစုကို သဒ္ဓမ္မဟုလည်း တနည်းဖွင့်သေး၏။

ကေဝလံ၊ပေ၊အပဒိသတိ။ ။ဤစကားလည်း ဆိုအပ်ပြီးသော အနုဘာဝတ္ထကို စကားအသုံးအနှုန်း တမျိုးပြင်၍ ပြကြောင်းစကားတည်း၊ ပရိမောစေတိ၏ အပါဒါန်ကို “ အနရိယဝေါဟာရာဝတ္ထာယ ” ဟု ဖွင့်၏၊ သာဝက၏အဖြစ်ကို ဝန်ခံခြင်းသည်ပင် သတ္တာရံ အပဒိသတိလည်းဖြစ်၏၊ “တပည့်တော်က သာဝကဖြစ်ပါသည်”ဟု ဆိုသဖြင့် “ဘုရားရှင်က ဆရာဖြစ်ပါသည်”ဟု ဆိုရာရောက်သည်-ဟူလို၊ “အပိစ သတ္ထုကပ္ပါဒိ ကြိယတော” ဟု တနည်းဖွင့်၏၊ “ ဘုရားကဲ့သို့ ပြုခြင်းအမှုအရာ (ဘုရားဟန်ဆောင် ခြင်း)မှ လွတ်စေသည်” ဟူလို။

ဇိနဝစနံ အပေတိ ။ ။ ဤ ဇိနဝစနံစသော စကားလည်း ဆိုခဲ့ပြီးသော အနု ဘာဝတ္ထကို စကားအသုံးအနှုန်း တမျိုးပြင်၍ ပြသောစကား , တနည်း- အနုဘာဝတ္ထ တမျိုးကို ပြသောစကားတည်း၊ အပေတိတိ နိဒေသေတိ၊-ဋီကာ၊ အပုဓာတ်သည် ပါပု ဣနအနက်ကို ဟော၏ဟု ဓာတ်ကျမ်း၌ဆိုသော်လည်း ဓာတူနံ အနေကတ္ထတ္တာနှင့်အညီ နိဒဿနအနက်ဟောဘု ကြံပါ၊ တနည်း-“အပုဓာတ်, ဣပစ္စည်းဖြစ်၍ “အပေတိ- သက်ရောက်စေ၏”ဟု သဒ္ဓတ္ထ, “ညွှန်ပြ၏”ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်ကြပါ၊ ဘုရားစကားတော် ကို ကွယ်ပျောက်မသွားစေဘဲ သက်ရောက် ထင်ရှားစေသည်- ဟူလို။

ဓမ္မနေတ္ထိံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ ။ဒိဋ္ဌဓမ္မိကတ္ထ သမ္ပရာယိကတ္ထ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထတို့၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ပို့ဆောင်တတ်သောကြောင့် တရားတော်ကိုပင် “နေတ္ထိ”ဟု ဆိုသည်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ပရမတ္ထေသု ယထာရဟံ သတ္ထေ နေတိတိ နေတ္ထိ၊ ဓမ္မောယေဝ + နေတ္ထိ ဓမ္မနေတ္ထိ၊- ဋီကာ၊ နေတ္ထိ၏ ပညတ်နက်ကို အထူးမပြုကြ၊ ပတိဋ္ဌာပေတိကြိယာကို ကြည့်၍ “နည်း ဥပဒေသ” ဟု ကြံလိုက်ပါသည်၊ ဘုရားစကား တော်ကို မိမိဥစ္စာဟု မထားခြင်း , အနရိယဝေါဟာရ အခိုက်အတန့်စသည်မှ လွတ်စေ ခြင်း, သတ္ထုကပ္ပ- ဘုရားကဲ့သို့ပြုခြင်း = ဘုရားဟန်ဆောင်ခြင်းကို မပြုခြင်း စသည်သည် တရားနှင့်ယှဉ်သော နည်းဥပဒေသပင် ဖြစ်၏၊ ထို နည်းဥပဒေသကို ဣလောက၌ တည်စေ သည်-ဟူလို။

အပိစ- တနည်းကား၊ ဧဝံ မေ သုတန္တိ - ဟူသောပါဠိဖြင့်၊ အတ္တနာ- မိမိသည်၊ ဥပ္ပါဒိတဘာဝံ- ဖြစ်စေအပ်သည်၏အဖြစ်ကို၊ အပ္ပဋိဇာနန္တော- ဝန်မခံသည်၊ ပုရိမဝစနံ- ရှေး၌ ထင်ရှားရှိပြီးသော ဘုရားစကားတော်ကို၊ ဝိဝရန္တော- ဖွင့်လှစ် ဖော်ပြသည်၊ (ဟုတွာ- ရှိ၊ ဝါ- ကြောင့်၊) မယာ- တပည့်တော်သည်၊ စတုဝေသာရဇ္ဇ ဝိသာရဒဿ- လေးပါးသော ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဖြင့် ကင်းသော

+ + + x + + +

အပိစ။ ။ အပရမ္ပိ အနုဘာဝေတဗ္ဗမတ္ထံ အနုဘာဝေတိ အပိစာတိ အာဒိနာ၊- ဋီကာ၊ ဤ ကျမ်းတက်အရ ယခု ပြအပ်လတံ့သော “သဒ္ဓါသမ္ပဒံ ဥပ္ပါဒေတိ” တိုင်အောင် သော စကားကို တနည်းအားဖြင့် အနုဘာဝတ္ထကိုပြသောဝါကျဟု မှတ်ပါ။ [“အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတဘာဝံ” ၌ တရားသဘောကို စတည်၍ ဖြစ်စေခြင်းငှါ မည်သူမျှ မစွမ်းနိုင်၊ စ၍ ဟောပြသောအားဖြင့်သာ ဖြစ်တော်မူနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဥပ္ပါဒိတဘာဝံကို “ဒေသနာ ပသေန” ဟု ဝိသေသနထည့်၍ “ပဝတ္တိတဘာဝံ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။]

ပုရိမဝစနံ ဝိဝရန္တော။ ။ သံဂါယနာတင်သောအခါ၌ အရှင်အာနန္ဒာမလျှော့မိ ရှေ့ကရှိပြီးသော ဘုရားစကားတော်ကို “ပုရိမဝစနံ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုစကားတော်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် လျှောက်ထားခြင်းကို “ဝိဝရန္တော” ဟု ဆိုသည်။ [ဤပုဒ်ကို ဟုတွာထည့်၍ “အသဒ္ဓိယံ ဝိနာသေတိ၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ ဥပ္ပါဒေတိ” ဝယ် ဝိနာသေတိ ဥပ္ပါဒေတိတို့၌ စပ်ပါ။ “သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတမိဒံ” မှစ၍ “ကာတဗ္ဗာ” တိုင်အောင်ကား အသဒ္ဓိယ ဝိနာသန၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒ ဥပ္ပါဒန၏ အာကာရတည်း။]

စတု၊ ပေ၊ ဝိသာရဒဿ။ ။ “စတုဟိ ဝေသာရဇ္ဇညာဏေဟိ + ဝိသာရဒဿ၊ ဝိသာရဒဟေတုဘူတ စတုဝေသာရဇ္ဇညာဏသမ္ပန္ဓဿ ဝါ” ဟု ၂ နည်းဖွင့်၏။ ရှေ့နည်း လွယ်ပြီ၊ နောက်နည်း၌ ဝိသာရဒကို “ဝိသာရဇ္ဇတိ ယေနာတိ ဝိသာရဒံ (ဉာဏံ) ၊ စတုဝေသာရဇ္ဇံ + ဝိသာရဒံ ယဿာတိ စတုဝေသာရဇ္ဇဝိသာရဒေါ” ဟု ပြု။ [ဝိသာရဒဿ-ကင်းသော ရွံရှားခြင်းရှိသူ၏+ဘာဝေါ ဝေသာရဇ္ဇံ။]

ဝေသာရဇ္ဇဉာဏံ ၄ ပါး ။ ။ ၄ ဌာနတို့၌ မိမိ၏ ရွံရှားခြင်းကင်း၍ ရဲရင့်ပုံကို ဆင်ခြင်သောအခါ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ပေါ်လာသော သောမနဿနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကို ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဟု ခေါ်၏။ ထိုဉာဏ်၏ဖြစ်ရာ ၄ ဌာနဟူသည် (၁) အလုံးစုံကို သိသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဟု ဝန်ခံတော်မူရာ၌ “မည်သည့်တရားကို မသိသေးပါ” ဟု ၎င်း၊ (၂) အာသဝေါကုန်ပြီဟု ဝန်ခံတော်မူရာ၌ “မည်သည့် အာသဝေါ မကုန်သေးပါ” ဟု ၎င်း၊ (၃) ရဟန်းများ၏ မေထုန ပဋိသေဝနစသော အမှုကို အန္တရာယိကဓံမ္မဟု ဟောတော်မူရာ၌ “အန္တရာယိကို မပြုနိုင်ပါ” ဟု ၎င်း၊ (၄) ရာဂမှ ထွက်မြောက်ဘို့ရာ အသုဘဘာဝနာကို ဟောတော်မူရာ စသည်၌ “ရာဂမှ မထွက်မြောက်နိုင်ပါ” စသည် ဖြင့် ၎င်း ကန့်ကွက်နိုင်သူ မရှိခြင်းတည်း။ ထိုသို့ မရှိသောကြောင့် ပရိသတ်၌ ရဲရင့်စွာ သီဟနာဒကို မိန့်တော်မူနိုင်သည်။

[ဆောင်] အန္တရာယ၊ နိယျာနနှင့်၊ ဗုဒ္ဓ အာသဝဂ်၊ ဤ ၄ ချက်၌၊ ကန့်ကွက်နိုင်သူ၊ မရှိမူ၍၊ ကြည်ဖြူ ရှင်ပြု၊ သောမနဿနှင့်၊ ယှဉ်ရသည့်ခါ၊ ဉာဏ်တော်မှာ၊ ဝေသာရဇ္ဇဘွဲ့။

ရွံ့ရှားခြင်း ရှိတော်မူထသော၊ ဝါ - မရွံ့ရှားကြောင်းဖြစ်သော လေးပါးသော
 ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ် ရှိတော်မူထသော၊ ဒသဗလဓရဿ - ဆယ်ပါးသော ဉာဏ
 ဗလကို ဆောင်တော်မူထသော၊ အာသဘဋ္ဌာန ဌာယိနော-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓအဖြစ်
 ဟူသော မြတ်သောအရာ၌ တည်တော်မူထသော၊ (တနည်း) အာသဘဋ္ဌာန
 ဌာယိနော - ဥသဘဏ်ဥစ္စာ မတုန်မလှုပ်သော အရာ၌ တည်တော်မူထသော၊
 သီဟနာဒနဒိနော- မြတ်သောတရားသံကို မိန့်မြှောက်တော်မူထသော၊ ဝါ-ခြင်္သေ့
 မင်း၏ ဟောခံခြင်းပမာ၊ ရဲရင့်စွာ မိန့်မြှောက်တော်မူထသော၊ သဗ္ဗသတ္တုတ္တမဿ-

x x x x x x x x

ဒသဗလဓရဿ။ ။ဒသဗလအကျယ်ကို အင်္ဂုတ္တရ-ဒသက၊ မဟာဝဂ္ဂ သီဟနာဒ
 သုတ်၌ ရှုပါ။ အကျဉ်းမှတ်ရန်ကား-

ဌာနာဌာနေ ဝိပါကေစ၊ ဉာဏံ ပဋိပဒါယစ၊
 နာနာဓာတုမိ လောကမိ၊ သတ္တာနံ အဓိမုတ္တိယာ၊
 ဈာနာဒိနံ သံကိလေသေ၊ ဝေါဒါနေစ ပရောပရေ၊
 စုတူပပါတဉာဏာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခာသဝက္ခယံ၊
 ဒသဗလေဟိ သမ္ပန္နံ၊ ဝန္တာမိ လောကနာယကံ။

အာသဘဋ္ဌာနဌာယိနော ။ ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝသင်္ခါတေ ဥတ္တမဋ္ဌာနေ ဌိတ
 သ။ ဤအလို အာသဘသဒ္ဓါသည် ဥတ္တမအနက်ဟော၊ ဥသဘဿ+ဣဒန္တိ ဝါ အတ္ထေန
 အာသဘသင်္ခါတေ အကမ္ပနသဘာဝဘူတေ ဌာနေ ဌိတဿ။ ဤအလို “ ဥသဘဿ+
 ဣဒံ အာသဘံ ” ဟုပြု၊ ထို “ ဥသဘဏ်ဥစ္စာဖြစ်သော ဌာန ” ဟူသည် ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်
 ခြင်းမရှိဘဲ မြေ၌ ခြေလေးဘက်ဖြင့် တိမတ်စွာ ကြားကြားရှားရှား ရပ်တည်ခြင်းတည်း၊
 ဘုရားရှင်လည်း ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်လေးပါး တည်းဟူသော ခြေတော်တို့ဖြင့် ပရိသတ်
 ရှစ်ပါးတည်းဟူသော မြေ၌ မကြောက်မရွံ့ မတုန် မလှုပ်ဘဲ တည်တော်မူနိုင်ပါသည်။
 [ယထာ ဟိ နိသဘသင်္ခါတော ဥသဘော စတူဟိ ပါဒေဟိ ပထဝီ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ အစလ
 ဌာနေန တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ တထာဂတောပိ၊ ပေ၊ ပစ္စာမိတ္ထေန အကမ္ပိယော အစလဌာနေန
 တိဋ္ဌတိ၊-စတုတ္ထအင်္ဂုတ္တိရ်ဋ္ဌ။]

သီဟနာဒနဒိနော။ ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယဒါ တထာဂတော လောကေ
 ဥပ္ပုဇ္ဇတိ၊ ပေ၊ သော ဓမ္မံ ဒေသေတီတိ အာဒိနာ သီဟောပမသုတ္တာဒိသု အာဂတေန
 အနေကနယေန သီဟနာဒနဒိနော၊- ဋီကာ၊ သီဟနာဒံ နဒတီတိ သေဋ္ဌနာဒံ အဘိတ
 နာဒံ နဒတိ၊ သီဟနာဒသဒိသံ ဝါ နာဒံ နဒတိ၊- အင်္ဂုတ္တရ စတုတ္ထဋ္ဌ၊ ဤအဖွင့်အလို
 ပဌမနည်း၌ သီဟသဒ္ဓါသည် သေဋ္ဌ အနက်ဟော၊ နောက်နည်း၌ကား “ သီဟဿ+
 နာဒေါ (ဟောက်သံ) သီဟနာဒေါ၊ သီဟနာဒေါဝိယာတိ သီဟနာဒေါ ” ဟုပြု။
 [“ နဒိနော ” နေရာဝယ် “ နာဒိနော ” ဟု ပြင်ကြ၏၊ ပြခဲ့သောဝိဂြိုဟ်အရ ဣပစ္စည်းဖြင့်
 “ နဒိနော ” ဟုသာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။]

သဗ္ဗသတ္တုတ္တမဿ။ ။ “ သဗ္ဗသတ္တေသု (တို့၌) သဗ္ဗသတ္တာနံ ဝါ (တို့ထက်) ဥတ္တမ
 သ ” ဟု ဖွင့်၍ နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ၊ နိဒ္ဒါရဏဟေတုဟူသော နိဒ္ဒါရဏလက္ခဏာ မရှိ၊
 နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယနှင့် နိဒ္ဒါရဏီယနှစ်ပါးသာ ရှိသောကြောင့် နိဒ္ဒါရဏသမာဓိမဟုတ်

အလုံးစုံသော သတ္တတို့၌ အမြတ်ဆုံး ဖြစ်တော်မူထသော၊ [“ရုက္ခေ သာခါ”၌ ကဲ့သို့ အပေါင်းအာဓာရ အစိတ်အာဓေယျကြံပါ။] ဝါ- အလုံးစုံသော သတ္တ တို့ထက် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်တော်မူထသော၊ ဓမ္မိဿရဿ - တရားကြောင့် သတ္တ လောက၏ အစိုးရဖြစ်တော်မူထသော၊ ဝါ-တရား၏ အစိုးရဖြစ်တော်မူထသော၊ ဓမ္မရာဇဿ - တရားကြောင့် သတ္တလောက၏ မင်းဖြစ်တော်မူထသော၊ ဝါ- တရား၏ မင်းဖြစ်တော်မူထသော၊ ဓမ္မာဓိပတိနော-တရားကြောင့် သတ္တလောက ၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်တော်မူထသော၊ ဝါ- တရား၏ အကြီးအကဲဖြစ်တော်မူထ သော၊ ဓမ္မပ္ပဒီပဿ- တရားကြောင့် သတ္တလောက၏ မီးရှူးတန်ဆောင်သဘွယ် ဖြစ်တော်မူထသော၊ ဝါ-တရားတည်းဟူသော မီးရှူးတန်ဆောင် ရှိတော်မူထ သော၊ ဓမ္မပ္ပဋိသရဏဿ - တရားကြောင့် သတ္တလောက၏ လည်းလျောင်းရာ ဖြစ်တော်မူထသော၊ ဝါ- တရားတည်းဟူသော လည်းလျောင်းရာ ရှိတော်မူထ သော၊ [ဋီကာ၌ “ပဋိသရဏ” ဟု ရှိ၏။] သဒ္ဓမ္မဝရစက္ကဝတ္တိနော - သူတော် ကောင်းတရား တည်းဟူသော မြတ်သော စကြာရတနာကို လည်စေတော်မူနိုင်

x x x x x x x

ဟု ဆို၏။ သို့သော်-မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ သမာသကဏ္ဍ (၁၀) သုတ်၌ “ဉာတညတရေ နာတိ - ဉာတေသု အဘိညာတေသု ပဉ္စဝဂ္ဂိယတ္ထေရေသု (တို့တွင်) + အညတရေန ” ဟူသော မူလပံ၊ သစ္စကသုတ် အဋ္ဌကထာနှင့် “အာမိသညတရန္တိ-စတုန္တံ ပစ္စယာမိသာနံ အညတရံ၊ ဧကန္တိ အတ္ထော ” ဟူသော မူလပံ၊ ဓမ္မဒါယာဒသုတ် အဋ္ဌကထာတို့ကို ထောက်၍ ဆဋ္ဌိ သတ္တမိနိဒ္ဓါရဏသမာသံရှိသင့်ကြောင်းကို ပြတော်မူသည်။

ဓမ္မိဿရဿ စသည်။ ။ ဓမ္မေန သတ္တာနံ ဣဿရဿ၊ ဓမ္မဿေဝ ဣဿရဿ၊ တဒုပ္ပါဒနဝသေန (တရားကို ဖြစ်စေတော်မူနိုင်သည့်အတွက် “တရား၏အစိုးရဖြစ်တော် မူသော ” ဟု အနက်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။) ဣတိပိ ဝဒန္တိ၊ သေသပဒဒယံ (ဓမ္မရာဇဿ၊ ဓမ္မာဓိပတိနော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်းသည်) တဿေဝတ္ထဿ ပရိယာယန္တ ရဒီပနံ (ပရိ ယာယ်တမျိုးအားဖြင့် ပြကြောင်းပုဒ်ဖြစ်၏) ။

ဓမ္မပ္ပဒီပဿ စသည်။ ။ ဓမ္မေန လောကဿ ပဒီပမိဝ ဘူတဿ (သတ္တလောက၌ ဉာဏ်ရောင်ကို ဖြစ်စေတတ်သည့်အတွက် တရားကြောင့် သတ္တလောက၏ မီးရှူးတန် ဆောင်သဘွယ် ဖြစ်တော်မူသော၊) တဒုပ္ပါဒကဘာဝေန ဝါ ဓမ္မသင်္ခါတပဒီပသမ္ပန္နဿ၊ [ဓမ္မေန လောကပ္ပဋိသရဏဘူတဿ၊ ဓမ္မသင်္ခါတေန ဝါ ပဋိဿရဏေန သမ္ပန္နဿ၊ ဤဝိကပ်အရ “ တရားတည်းဟူသော လည်းလျောင်းရာ ရှိခြင်း၏ ” အထောက်မှာ “ယန္တုနာဟံ တမေဝ ဓမ္မံ သတ္တတွာ၊ ပေဝိဟရေယျံ = (ဤလောက၌ ငါ့ထက်သာသော ကိုးကွယ်ရာမရှိလျှင်) တရားကိုသာ ရိုသေလေးမြတ် ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်၍ နေတော်မူ အံ့” ဟူသော သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ပဌမဝဂ်၊ ဂါရဝသုတ်လာ စကားတည်း။

သဒ္ဓမ္မဝရစက္ကဝတ္တိနော ။ ။ သဒ္ဓိန္ဒြိယာဒိသဒ္ဓမ္မသင်္ခါတဿ ဝရစက္ကဿ ပဝတ္တိ နော၊ သဒ္ဓမ္မာနပေတဿ ဝါ အာဏာစက္ကဝရဿ ပဝတ္တိနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ တဿ ဘဂဝတော ဣဒံ ဝစနံ သမ္မုခါဝ မယာ ပဋိဂ္ဂဟိတန္တိ ယောဇေတမ္ဗံ-ဋီကာသစ်။

ထသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ - မဖေါက်မပြန် ကိုယ်တော်တိုင်သာ ကြွင်းခဲ့သည့် အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူနိုင်ထသော၊ တဿ ဘဂဝတော - ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဣဒံစနံ - ဤ တရားစကားတော်ကို၊ သမ္မုခါ- မျက်မှောက် တော်၌၊ ပဋိဂ္ဂဟိတံ - နာခံ မှတ်သားအပ်ပါပြီ၊ ဣတ္ထိ - ဤ တရားတော်၌၊ အတ္ထေ ဝါ-အနက်၌၎င်း၊ ဝါ-အကျိုး၌၎င်း၊ ဓမ္မေဝါ-ပါဠိ၌၎င်း၊ ဝါ-အကြောင်း၌၎င်း၊ ပဒေဝါ-ပုဒ်၌၎င်း၊ ဗျဉ္ဇနေဝါ - အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော ဝါကျ၌၎င်း၊ ကင်္ခါဝါ-အကြီးအကျယ် ယုံမှားခြင်းကို၎င်း၊ ဝိမတိဝါ-အနည်းငယ် တွေးတော ခြင်းကို၎င်း၊ န ကာတဗ္ဗာ- မပြုထိုက်ပါ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ သဗ္ဗေသံ - ကုန်သော၊ ဒေဝမနုဿာနံ - နတ် လူတို့၏၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မေ- ဤ တရားတော်၌၊ အဿဒ္ဓိယံ- ယုံကြည်ခြင်းမရှိသူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ ဝိနာသေတိ- ပျက်စီးစေ၏၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ- သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ ဥပ္ပါဒေတိ- ဖြစ်စေ၏။

(ယေန ကာရဏေန-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဧဝံ မေ သုတန္တိ-ဧဝံ မေ သုတံ ပါဠိဖြင့်၊ အတ္တနာ - သည်၊ ဥပ္ပါဒိတဘာဝံ - ကို၊ အပ္ပဋိဇာနန္တော- သည်၊ ပုရိမဝစနံ-ကို၊ ဝိဝရန္တော-သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ အဿဒ္ဓိယံ- ကို၊ ဝိနာသေတိ-၏၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ-ကို၊ ဥပ္ပါဒေတိ-၏)တေန-ထို ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဧဝံ မေ သုတံဟူသော ပါဠိဖြင့် အဿဒ္ဓိယကို ဖျက်ဆီး၍ သဒ္ဓါသမ္ပဒါကို ဖြစ်စေ သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဝိနာသယတိ၊ပေ၊ဂေါတမသာဝကောတိ-ဝိနာသယ

x x x x x x x x

ဗျဉ္ဇနေဝါ စသည်။ ။ဗျဉ္ဇနေတိ ပဒသမုဒါယဘူတေ ဝါကျ၊ (ဝါကျတရပ်ပြီးမှ သာ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို နားလည်အောင် ပြနိုင်သောကြောင့် ဝါကျကို“အတ္ထံ ဗျဉ္ဇယ တိတိ ဗျဉ္ဇနံ” အရ ဗျဉ္ဇနဟု ခေါ်ရသည်။)ကင်္ခါဝါတိ ဣတ္ထိ ဒဠတရံ နိဝိဠာ ဝိစိကိန္နာ ကင်္ခါ၊ နာတိသံသပုနံ (အလွန် မယုံမှားသော) မတိဘေဒမတ္ထံ (အသိ၏ ကွဲပြားခြင်းမျှ သည်) ဝိမတိ၊ “ဝိဝိဓာ+မတိ ဝိမတိ”ဟု ပြ။

မှတ်ချက်။ ။ “သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ ဣဒံ မယာ-တဆင့်ကြား မဟုတ်ပါ၊ တပည့် တော် ကိုယ်တိုင် ဘုရားမျက်မှောက်တော်၌ နာယူအပ်ပါသည်” ဟူသော စကားသည် အတ္ထ-ဓမ္မ-ပဒ - ဗျဉ္ဇနတို့၌ ကင်္ခါ ဝိမတိ မပြုထိုက်ကြောင်းကို ပြသော စကားတည်း၊ “အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတဘာဝံ အပ္ပဋိဇာနန္တော ပုရိမဝစနံ ဝိဝရန္တော”ကား အဿဒ္ဓိယ ဝိနာသန သဒ္ဓါသမ္ပဒုပ္ပါဒန၏ အကြောင်းပြစကားတည်း၊ တပည့်တော်ဖြစ်စေအပ်သော တရားမဟုတ်ဘဲ ရှေ့၌ ရှိပြီးသော ဘုရားစကားတော်ကိုသာ ထုတ်ဖော်ရခြင်း ဖြစ်သော ကြောင့် မယုံကြည်မှု အဿဒ္ဓိယကို မဖြစ်စေဘဲ သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံခြင်းကိုသာ ဖြစ်စေထိုက် ပါသည်-ဟုလို။

တေနေတံ ဝုစ္စတိ။ ။ တေနေတန္တိ အာဒိနာ ယထာဝုတ္တမေဝတ္ထံ (အကျယ် ဆိုအပ်ပြီးသော “အဝိစ” စသော စကား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုပင်) ဥဒ္ဓါနဝသေန (အကျဉ်း ဥဒ္ဓါနိ၏ အဖြစ်ဖြင့်) ဒသေတိ၊ ဤဒီကာကျမ်းတက်ပုံကို ကြည့်၍ “တေနေ တံ” စချီသော တဂါထာလုံးကို သင်္ခေပဝါကျဟု၎င်း၊ အဝိစ - စသော ရှေ့ဝါကျကို

တိ၊ပေ၊ဂေါတမသာဝကော ဟူသော၊ ဧတံ(သင်္ဂဟဝစနံ)-ဤသိမ်းယူကြောင်း အကျဉ်းစကားကို(မယာ-သည်၊) ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏။ [ဧဝံ မေ သုတံ ဣတိ- ဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝဒံ- လျှောက်ထားသော၊ ဂေါတမသာဝကော- ဂေါတမ အနွယ်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ သာဝကဖြစ်သော၊ ဝါ- ဂေါတမ အနွယ်ရှိသော သာဝကဖြစ်သော၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော)၊ သာသနော- ပရိယတ်သာသနာတော်၌၊ အဿဒ္ဓံ-ယုံကြည်ခြင်း မရှိသူ ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ ဝိနာသေတိ-ပျက်စီးစေ၏၊ ဝါ-ဖျက်ဆီး၏၊ (“အဿဒ္ဓံ ဘာဝံ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဒ် အကျေကြီး။)သဒ္ဓံ-ယုံကြည်ကြောင်း သဒ္ဓါကို၊ ဝမေတိ-တိုးပွားစေ၏။]

x x x x x x x x

ဝိတ္ထာရဝါကျ ဟု၎င်း ခွဲပါ။ [“ဥဒ္ဓံ-အထက် ဖြစ်သော နောက်ကာလ၌+ဒါတိရက္ခိတိ- အကျယ် အဓိပ္ပါယ်ကို မပျောက်အောင် စောင့်ရှောက်တတ်၏” ဟူသော ဝိပျိတ်အရ အကျဉ်းချုပ်စကားကို “ဥဒ္ဓါနိ” ဟု ခေါ်ရ၏။ ဒါဝတ်သည် ရက္ခဏအနက်ဟော၊ ဥနောက်ဖြစ်၍ ဒွေဘော်ရောက်လျက် “ဥဒ္ဓါန” ဟု ပါဠိမှန်ရှိပါစေ၊ ဥဒါနိအနက်ဟော ဥဒါနပုဒ်နှင့် မတူပါ။ “တေန” ဟု ရှိသောကြောင့် “ယေန” စသော အနိယမဝါကျကို အပိုထည့်ရသည်။]

ဂေါတမသာဝကော ။ ။ ဂေါတမဂေါတ္တဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သာဝကော၊ ဂေါတမဂေါတ္တသမ္ဗုဒ္ဓော (ဂေါတမအနွယ်ရှိသော-ဟူလို၊) သာဝကော (အာယသ္မာ အာနန္ဒော)၊ ဧဝံ မေ သုတံဟု အရှင်မဟာကဿပအား လျှောက်ထားအပ်သော စကားဖြင့် ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်၏ ဘုရားဟော အဖြစ်ကို၎င်း၊ တဆင့်ကြား မဟုတ်ဘဲ ဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက်တော်၌ ကိုယ်တိုင် နာယူအပ်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း ထင်ရှား ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ပြသဖြင့် “ယခု လျှောက်အပ်သော တရားတော်၌ ချွတ်ချော် တိမ်းပါးခြင်း မကောင်းသဖြင့် ရှုတ်ဆိုခြင်းစသော အပြစ်များ မရှိပါ” ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် ပြီးစီးတော့၏။ ထိုသို့ ပြီးစီးခြင်းကြောင့် ပရိယတ်သာသနာတော်ဝယ် မယုံကြည်မှုကို လည်း ပယ်နိုင်၊ ယုံကြည်မှုကိုလည်း တိုးပွားစေနိုင်ပါသည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ “ဧတ္ထစ ပဗ္ဗမာဒယော တိဿော အတ္ထယောဇနာ အာကာရာဒိ အတ္ထေသု အဂ္ဂဟိတဝိသေသမေဝ ဧဝံသဒ္ဓံ ဂဟေတွာ ယောဇိတာ” ဟု ဋီကာဆို၏။ ပဗ္ဗမ၏ ရှေ့ကအနက်များမှာ ဖွင့်ပြပြီးဖြစ်သောကြောင့် အထူးမဆိုတော့။ ဤ၌ ပဗ္ဗမ စသော အတ္ထယောဇနာသုံးမျိုးဟူသည် “အထဝါ ဧဝန္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသော” စသည်၊ “ဧဝန္တိစ မေတိစ” စသည်၊ “တထာ ဧဝန္တိစ မေတိစ” စသည်၊ သုံးနည်းတည်း။

ထို့နောက် “တတော ပရာ တိဿော အာကာရတ္ထမေဝ ဧဝံသဒ္ဓံ ဂဟေတွာ ဝိဘာဝိ တာ” ဟု ဆို၏။ ဤ၌ “ပရာ တိဿော” ဟူသည် “ဧတ္ထစ ဧဝန္တိစစနေန” စသည်၊ “အ ပရော နယော၊ ဧဝန္တိစစနေန ယောနိသော မနသိကာရံ ဒိပေတိ” စသည်၊ “အပရော နယော၊ ယသ္မာ ဧဝန္တိ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ” စသည်တည်း။ ဤနည်းများ၌ အာ ကာရ အနက်ကို မူတည်၍ ယောဇနာထားသည်။

[“ဧဝံ မေ သုတံ” ပါဠိကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ “ဧဝံ သမယံ” ပါဠိကို ဖွင့်ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “ဧကန္တိ” အစရှိသော ပါဠိကို မိန့်။] ဧကန္တိ-ဧကံဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဂဏနပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသော-အရေအတွက်ဖြင့် ပိုင်းခြားခြင်းကို ညွှန်ပြသော သဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ- ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊ သမယန္တိ-ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ပရိစ္ဆိန္နနိဒ္ဒေသော-ဧကံဟူသော သင်္ချာဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော သမယကို ညွှန်ပြသော (ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော) သဒ္ဒါတည်း၊ ဧကံသမယန္တိ - ဧကံ သမယံဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်းသည်၊ အနိယမိတပရိဒီပနံ - မည်သည့် သမယ ဟု မသတ်မှတ်အပ်သော သမယကို ထင်ရှားပြတတ်သော (ထင်ရှားပြကြောင်းဖြစ်သော) ပုဒ်နှစ်ပါး အပေါင်းတည်း။

x x x x x x x x

ထို့နောက် “ ပစ္စိမာ ပန တိဿော ယထာက္ကမံ အာကာရတ္ထံ နိဒဿနတ္ထံ အဝဇာရဏတ္ထု ဧဝံသဒ္ဓံ ဂဟေတွာ ယောဇိတာ” ဟု ဆို၏။ ဤ၌ “ ပစ္စိမာ တိဿော ” ဟူသည် “ အပရော နယော၊ ဝေန္တိ ဣမိနာ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓိပကေန ” စသည်၊ “ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဣမိနာ ပန သကလေန ဝစနေန” စသည်၊ “အပိစ၊ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အတ္တနာ” စသည်တည်း။ ဤအနက်များ၌ ဧဝံသဒ္ဓါ၏ အာကာရနိဒဿန အဝဇာရဏ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပုံကို အဓိပ္ပာယ်ကြည့်၍ သိပါ။

ဒဿနတ္ထ စသည် အမှာ ။ ။ ဋီကာဟောင်း၌ ဒဿန စသော ကြိယာများကို ခွဲခြား၍ မပြ၊ ဋီကာသစ်၌သာ ခွဲခြား၍ပြသည်။ ဤဘာသာဋီကာ၌လည်း ဋီကာသစ်နောက်သို့ လိုက်၍သာ ခွဲခြားလိုက်ရသည်။ အဋ္ဌကထာအလိုမှာ ဒဿနတ္ထ စသည်ကို ခွဲခြားလိုဟန် မတူပါ။ ထို့ကြောင့်ပင် အဋ္ဌကထာဆရာသည် ဤ နေရာ၌ နိဒဿေတိ ဒီပေတိ ကြိယာများကိုသာ သုံးစွဲ၍ ပကာသေတိ ဝိဘာဝေတိ အနုဘာဝေတိ ကြိယာများကို မသုံးစွဲပါ။ ထို့ကြောင့် ယခုအခါ သုံးစွဲလေ့ရှိသော ဆရာ အချင်းချင်းလည်း ကောက်ပုံမတူတတ်သော ဒဿနစသော ကြိယာငါးတန်ထုတ်နည်းကို အရေးကြီးသော အဓိပ္ပာယ်တရပ်ဟု မမှတ်ထိုက်တော့ပါ။

ဧကန္တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေ ဝါ။ ။ “ဧကော တိသု သင်္ချာတုလျာ-တုလျာ-သဟာယ မိဿနေ၊ သေဋ္ဌည သစ္စမုချေသု၊ အပ္ပမ္ဘိ ကေဝလေပိစ” ဟူသော အနက်တို့တွင် “ဧက သဒ္ဒါသည် သင်္ချာအနက်ဟော” ဟု ပြလို၍ “ဧကန္တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒ နိဒ္ဒေသော ” ဟု မိန့်သည်။ ဂဏနပရိစ္ဆေဒ နိဒ္ဒေသောကို “ ဂဏနဿ ပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသော - ဂဏန်း၏ အပိုင်းအခြားကို ညွှန်ပြသော သဒ္ဒါတည်း” ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ “တစ်” ဟု ဆိုသဖြင့် နှစ်, သုံး, လေး စသည် မဟုတ်ဟု ဂဏန်းကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်သည် - ဟူလို၊ ဤသို့ ဋီကာသစ် ဖွင့်သော်လည်း ပရိစ္ဆေဒ၏ကံမှာ ဂဏန်းမဟုတ်, သမယဖြစ်သောကြောင့် “ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေတိ ဂဏနေန ပရိစ္ဆိန္နနံ ” ဟူသော မူလပဏ္ဏာသ အနက်ဏသုတ် ဋီကာ ဝိဂြိုဟ်အတိုင်းသာ ကောင်းသည်။ ဂဏနေန-တစ်ဟူသော ဂဏန်းဖြင့်+ပရိစ္ဆေဒေ-သမယကို ပိုင်းခြားသော သဒ္ဒါတည်း၊ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေ” ဟု ပြပါ။ မဏိမဇ္ဈ၌ ကား “ဂဏနသင်္ခါတော ပရိစ္ဆေဒေ” ဟု ဖွင့်လေသည်။

တတ္ထ-ထို ဧကံ သမယံဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါး အပေါင်း၌၊ (သမဘိနိဝိဋ္ဌော-
 ကောင်းစွာ အကျုံးဝင်သော၊) သမယသဒ္ဓေါ- သမယသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-ကို၊
 [“ဒိဿတိ”၌စပ်၊] သမဝါယေ- အကြောင်း အပေါင်းဟူသော အနက်၌၎င်း၊
 ဝါ-အကြောင်း ညီညွတ်ခြင်း ဟူသော အနက်၌၎င်း၊ ခဏေ - အခွင့် ဟူသော
 အနက်၌၎င်း၊ ကာလေ- အခါဟူသော အနက်၌၎င်း၊ သမူဟေ - အပေါင်း
 ဟူသော အနက်၌၎င်း၊ ဟေတုဒိဋ္ဌိသု - အကြောင်း ဟူသော အနက် , အယူ
 ဟူသောအနက်တို့၌၎င်း၊ ပဋိလာဘေ-ရခြင်းဟူသောအနက်၌၎င်း၊ ပဟာနေစ-
 ပယ်ခြင်းဟူသော အနက်၌၎င်း၊ ပဋိဝေဓေစ-ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော သဘော
 ဟူသော အနက်၌၎င်း၊ ဝါ - ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်ဟူသော အနက်
 ၌၎င်း၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏၊ ဝါ-တွေ့မြင်အပ်၏၊ [“ပဋိဝေဓေစ - ထိုးထွင်း၍
 သိခြင်းဟူသော အနက်၌၎င်း” ဟုလည်း ပေးကြ၏၊ ထိုအနက်ကို အကျယ်
 ဖွင့်လတံ့သော စကားဖြင့် စဉ်းစားပါ။]

တထာဟိ-ထိုစကား မှန်၏၊ (တနည်း) တထာဟိ-ထိုစကားကို ခွဲဥားအံ့၊
 အဿ - ဤ သမယသဒ္ဓါ၏၊ ကာလဉ္စ - လာသင့်ရာအခါကို၎င်း၊ သမယဉ္စ-
 အကြောင်း ညီညွတ်ခြင်းကို၎င်း၊ ဥပါဒါယ - ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ ဝါ - စဉ်းစား
 နှိုင်းချိန်၍၊ သွေပိ - နက်ဖန်၌လည်း၊ အပ္ပေဝနာမ ဥပသင်္ကမေယျာမ-လာနိုင်
 ကုန်တန်ရာ၏၊ ဝါ- လာဘို့ရာမသေချာကုန်၊ ဣတိ ဝေမာဒိသု- ဤသို့ အစရှိ
 သော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သမဝါယော-အကြောင်း ညီညွတ်ခြင်းဟူသော၊ အတ္ထော-
 အနက်သည်၊ (ဒိဿတိ- ထင်ရှား၏) ဘိက္ခဝေ- တို့၊ (ယော ဩကာသော-
 အကြင် အခွင့်ကို၊) ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ - မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးခြင်းငှါ၊
 ခဏောစ-ခဏဟူ၍၎င်း၊ သမယောစ - သမယဟူ၍၎င်း၊ (ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏၊
 သော ဩကာသော-သည်၊) ဧကောဝခေါ - တခုတည်းသော တထာဂတုပ္ပါဒ
 စသော နဝမခဏသာတည်း၊ ဣတိ အာဒိသု- တို့၌၊ ခဏော - အခွင့်ဟူသော၊
 (အတ္ထော ဒိဿတိ၊) [ပါရာဇိကဏ်၌ “ဣတိ ဝေမာဒိသု” ဟု ရှိသည်။] ဥဏှ

x x x x x x x

တတ္ထ သမယသဒ္ဓေါ။ ။ သမယသဒ္ဓါ၏ ဟောနိုင်သမျှအနက်တို့ကို အတ္ထုဒ္ဓါရ
 အဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြပြီး၍ ဤနေရာ၌ အလိုရှိအပ်သောအနက်ကို အတ္ထုဒ္ဓေသ အဖြစ်ဖြင့်
 ပြလိုသောကြောင့် “တတ္ထ သမယသဒ္ဓေါ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဤကာသစ်၌ “တတ္ထာတိ
 တသ္မိံ ဧကံ သမယန္တိ ပဒဒံယေ၊ သမဘိနိဝိဋ္ဌော သမယသဒ္ဓေါတိ သမ္ဗန္ဓော” ဟု ဖွင့်၏၊
 ထိုသို့ သမဘိနိဝိဋ္ဌောကို ထည့်၍ဖွင့်ခြင်းမှာ “တတ္ထ-ထို ဧကံ သမယံဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါး
 အပေါင်း၌၊ ဒိဿတိ- ထင်ရှား၏” ဟု အစပ်မှာမည်စိုးသောကြောင့်တည်း၊ သမဘိနိ
 ဝိဋ္ဌော မထည့်ဘဲ “တတ္ထ-ထို ဧကံ သမယံဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း၌၊ သမယသဒ္ဓေါ-
 သမယသဒ္ဓါသည်” ဟု “ရုက္ခေ သာခါ” ကဲ့သို့ အပေါင်းအာဝံရ အစိတ်အာဓေယံ
 လည်း စပ်နိုင်ပါသည်။

သမယော-အပူ၏ အခါ၎င်း၊ ဝါ-ပူချိန်၎င်း၊ ပရိဋ္ဌာဟသမယော-အအိုက်၏ အခါ၎င်း၊ ဝါ-အိုက်ချိန်၎င်း၊ ဣတိ အာဒိသု-တို့၌၊ ကာလော- အခါဟူသော၊ (အတ္ထော ဒိဿတိ။) ပဝနသ္မိ-ကပိလဝတ်ပြည်၏အနီး တောအုပ်ကြီး၌၊ မဟာ သမယော-များစွာသော အပေါင်းသည်၊ ဝါ-ကြီးကျယ်သော အစည်းအဝေး သည်၊ (ဟောတိ-ဖြစ်ပါ၏။) ဣတိ အာဒိသု-တို့၌၊ သမူဟော-အပေါင်းဟူသော၊ (အတ္ထော ဒိဿတိ။)

ဘဒ္ဒါလိ - ဘဒ္ဒါလိ၊ တေ - သည်၊ သမယောပိ - သိက္ခာပုဒ်ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ-ကိုလည်း၊ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ-ထိုးထွင်း၍မသိအပ်သည်၊ အဟောသိ- ပြီ၊ ဘဂဝါ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာဝတ္ထိယံ- ၌၊ ဝိဟရတိ- ၏၊ ဘဂဝါပိ - သည်လည်း၊ မံ - ငါ့ကို၊ ဇာနိဿတိ - သိတော်မူလိမ့်မည်၊ (ကိ- အဘယ်သို့ သိတော်မူလိမ့်မည်နည်း။) ဘဒ္ဒါလိနာမ-ဘဒ္ဒါလိမည်သော၊ ဘိက္ခု- ရဟန်းသည်၊ သတ္ထု- ငါဘုရား၏၊ သာသနေ - သာသနာတော်၌၊ သိက္ခာယ- သိက္ခာ၌၊ အပရိပူရကာရီ-ဖြည့်ကျင့်မှုကို ပြုလေ့မရှိ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဇာနိဿတိ- သိတော်မူလိမ့်မည်၊ ဘဒ္ဒါလိ- ဘဒ္ဒါလိ၊ တေ - သည်၊ အယမ္ဗိ သမယော - ဤ သိက္ခာပုဒ် ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၏အကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ-ကိုလည်း၊ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ အဟောသိ၊ ဣတိ အာဒိသု၊ ဟေတု- အကြောင်းဟူသော၊ (အတ္ထော ဒိဿတိ။)

တေန ခေါပန သမယေန-၌၊ ဥဂ္ဂါဟမာနော-ဥဂ္ဂါဟမာနမည်သော၊ သမဏ မုဏ္ဍိကာပုတ္တော - ရဟန်းဥျးပြည်းမ၏ သားဖြစ်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော - သည်၊ သမယပ္ပဝါဒကေ- အယူကိုအပြားအားဖြင့် ပြောဆိုကြရာဖြစ်သော၊ တိန္ဒုကာ စီရေ-တည်ပင်အစဉ်အတန်းရှိသော၊ (တည်ပင်အစဉ်တို့ဖြင့် ကာရံအပ်သော၊) ဧကသာလကေ - ဧကသာလကမည်သော၊ မလ္လိကာယ - မလ္လိကာမိဖုရား၏၊ အာရာမေ- အာရာမ၌၊ ပဋိဝသတိ - နေ၏၊ ဣတိ အာဒိသု- တို့၌၊ ဒိဋ္ဌိ- အယူ ဟူသော၊ (အတ္ထော ဒိဿတိ။) ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ-မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်အပ် သော သဘော၌၊ ဝါ-ပစ္စက္ခ အတ္တဘော၌၊ ယော အတ္ထောစ - အကြင် စီးပွား သည်၎င်း၊ သမ္ပရာယိကော - တမလွန်ဘဝ၌ ယှဉ်သော၊ ယော အတ္ထောစ - သည်၎င်း၊ (အတ္ထိ-၏။) ဥဘော- ၂ မျိုးကုန်သော၊ တေ အတ္ထေ-ထိုစီးပွားတို့ကို၊ ယော စီရေ - အကြင် ပညာရှိသည်၊ အဓိဂ္ဂဏှာတိ - ယူနိုင်၏၊ (ပါဠိတော် အတိုင်းထည့်။) အတ္တာဘိသမယာ-အစီးအပွား ၂ မျိုးကို ရခြင်းကြောင့်၊ သော စီရေ-ထိုပညာရှိကို၊ ပဏ္ဍိတောတိ-ပဏ္ဍိတ်ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ-၏၊ ဣတိ အာဒိသု- တို့၌၊ ပဋိလာဘော- ရခြင်းဟူသော၊ (အတ္ထော ဒိဿတိ။) သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ဝါ-အကြွင်းမဲ့၊ မာနာဘိသမယာ-မာနကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်ခြင်းကြောင့်၊ ဒုက္ခဿ-တောဘူမက ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ-အဆုံးကို၊ အကာသိ-ပြုပြီ၊ ဣတိ အာဒိ သု-တို့၌၊ ပဟာနံ-ပယ်ခြင်းဟူသော၊ (အတ္ထော ဒိဿတိ။)။

ဒုက္ခဿ-ဒုက္ခသစ္စာ၏၊ ပိဋနတ္ထော-မိမိကိန်းရာသတွာကို ညှဉ်းဆဲ နိပ်စက်ခြင်း အနက်သဘောသည်၎င်း၊ သင်္ခတဋ္ဌော - ကောင်းစွာရောက်၍ အကြောင်းတရားတို့သည် ပြုစီမံအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည်၎င်း၊ သန္တာပဋ္ဌော- မိမိသဘောအားဖြင့် ပြင်းစွာ ပူလောင်ခြင်း အနက်သဘောသည်၎င်း၊ [ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ၌ “မိမိကိန်းရာသတွာကို” ဟု အပေးလွှဲ၏။] ဝိပရိဏာမဋ္ဌော - ဇရာ မရဏ ၂ ပါးသည် ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည်၎င်း၊ အဘိသမယဋ္ဌော- ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အနက်သဘောတည်း၊ ဝါ - ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော အနက်သဘောတည်း၊ ဣတိ အာဒိသု- တို့၌၊ ပတိဝေဓော - ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော သဘောဟူသော၊ ဝါ-ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်ဟူသော၊ (အတ္ထောဒိဿတိ။) [ဤ ဝါကျများ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

အမှာ ။ ။ “တထာဟိ” ၌ ဟိကို ဉာပကဟေတုဇောတကကြိ၍၎င်း၊ တထာကို တဿာအနက်ကြိ၍၎င်း၊ တနည်းအနက်ပေးကြဟန်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။

ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုဥားအံ့၊ ဣဓ-ဤ ဧကံသမယံဟူသော ပါဠိ၌၊ အဿ- ဤသမယသဒ္ဓါ၏၊ ကာလော-အခါဟူသော၊ အတ္ထော-သည်၊ (ဟောတိ)၊ တေန-ထို ကာလအနက်ရှိသော သမယသဒ္ဓါဖြင့်၊ [ဒီပေတိ၌စပ်ဘို့ရာ “တေနာတိ ကာလတ္ထေန သယေသဒ္ဓေန” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။] သံဝစ္ဆရဥတုမာသမုမာသ ရတ္ထိဒိဝ ပုဗ္ဗဏှမဇ္ဈနသယနပဌမမဇ္ဈိမ ပစ္ဆိမယာမ မုဟုတ္တာဒိသု-နှစ်, ဥတု, လ, တလထက်ဝက်ဟူသော ပက္ခ, ညဉ့်, နေ့, နံနက်, နေ့လည်, ညနေ, ပဌမယာမ်, မဇ္ဈိမယာမ်, ပစ္ဆိမယာမ်, မုဟုတ် အစရှိကုန်သော၊ [အာဒိဖြင့် အဘိဓာန်၌လာသော ခဏ, လယ, ခဏလယတို့ကို ယူ၊] ကာလပုဘေဒ ဘူတေသု-ကာလ အထူးအပြားဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ သမယေသု-အခါတို့တွင်၊ ဧကံသမယံ-တပါးသောအခါ၌၊ (“အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတိ” ၌စပ်။) ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်။

+ + + x + + +

ဣဓ၊ပေ၊အတ္ထော ။ ။ သမဝါယ အစရှိသောအနက်တို့၏ မဖြစ်သင့်သည့်အတွက် ကာလအနက်ကိုသာ ညွှန်ပြဆိုက်သောကြောင့် “ဣဓ ပနဿ ကာလော အတ္ထော” ဟု မိန့်သည်။ ဤသို့ မလိုရာအနက်တွေကို ပယ်ချ၍ လိုရာအနက်ကိုသာ ညွှန်ပြသောကြောင့် “ပန-နိဝတ္ထေတဗ္ဗ, ပယ်လှန်ချ၍, ဂဟေတဗ္ဗအထူး, ပြဆိုဥားအံ့” ဟု ဆရာတို့ အနက်ပေးကြသည်။ ဝါကျသဘောအားဖြင့်ကား သမယအတွက် ရသင့်သောအနက်တို့ကို ပြရာသင်္ခေပ ဝိတ္ထာရဖြစ်သော ရှေ့ဝါကျတို့ကို “အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ - သာမညဝါကျ” ဟု၎င်း၊ ဤဝါကျကို လိုရင်းအနက်ကို ထုတ်ပြရာဖြစ်၍ ဝိသေသအနက် ဖြစ်သောကြောင့် “အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျ, ဝိသေသဝါကျ” ဟု၎င်း ခွဲရသည်။ နေရာတိုင်း ဤနည်းချည်းတည်း။

တတ္ထ - ထိုကံ သမယံဟူသောပါဌ်၌၊ (စောဒနာ သောဓနာနယော- ကို၊
 ဧဝံ - ဤ ဆိုအပ်လတံ သာနည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗျော - ၏၊) သံဝစ္ဆရာဒိသု-နှစ်
 အစရှိကုန်သော၊ စောသု သမယေသု - ဤအခါတို့တွင်၊ ယံယံ သုတ္တံ-အကြင်
 အကြင်သုတ်ကို၊ ယသ္မိံ ယသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ-အကြင်အကြင် နှစ်၌၊ ယသ္မိံ ယသ္မိံ
 ဥတုမှိ - အကြင်အကြင် ဥတု၌၊ ယသ္မိံ ယသ္မိံ မာသေ - အကြင်အကြင် လ၌၊
 ယသ္မိံ ယသ္မိံ ပက္ခေ - အကြင်အကြင် ပက္ခ၌၊ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ရတ္တိဘာဂေဝါ-
 အကြင်အကြင် ညဉ့်အဘို့၌သော်၎င်း၊ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ဒိဝသဘာဂေဝါ- အကြင်
 အကြင် နေအဘို့၌သော်၎င်း၊ ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [ရတ္တိဘာဂနှင့် ဒိဝသ
 ဘာဂ ၂ မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးသာ ရနိုင်သောကြောင့် ဝိကပ္ပနတ္ထ ဝါသဒ္ဓါထည့်
 သည်၊] တံ သဗ္ဗံ - ထို အလုံးစုံသော နှစ်ဥတု အစရှိသောအခါကို၊ ထေရဿ -
 အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ ဝါ- ၏၊ ပညာယ-ဖြင့်၊ ကိဇ္ဇာပိ သုဝိဒိတံ-အကယ်
 ရှိကား ကောင်းစွာ သိအပ်ပါပေပြီ၊ ကိဇ္ဇာပိ သုဝတ္ထာပိတံ- အကယ်ရှိကား
 ကောင်းစွာပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ပါပေပြီ၊ ပန-သို့သော်လည်း၊ (ထိုသို့ပင် ထို
 အလုံးစုံ၏ပညာဖြင့် ကောင်းစွာသိအပ်၊ ကောင်းစွာပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ပြီး
 ပါသော်လည်း၊) ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧဝံ မေ သုတံ၊ ပေ၊ အသုကဒိဝသဘာဂေဝါ
 တံ-ဧဝံ မေ သုတံ ၊ ပေ ၊ အသုကဒိဝသဘာဂေဝါ ဟူ၍၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဝုတ္တေ-
 လျှောက်အပ်သော်၊ သုခေန- လွယ်ကူသဖြင့်၊ ဓာရေတုံဝါ- ဆောင်ရွက်မှတ်သား
 ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဥဒ္ဓိသိတုံဝါ-(ဆရာအဖြစ်ဖြင့်) ကိုယ်တိုင်ရွတ်ပြခြင်းငှါ၎င်း၊ ဥဒ္ဓိသာ
 ပေတုံဝါ-(တပည့်အဖြစ်ဖြင့်) ဆရာကို ရွတ်ပြစေခြင်းငှါ၎င်း၊ နသက္ကာ- မတတ်

+ x x + + + + +

တတ္ထ ကိဇ္ဇာပိ။ ။ ဤပြခဲ့သော သံဝစ္ဆရအစရှိသော သမယတို့တွင် မည်သည့်နှစ်၊
 မည်သည့်ဥတု၊ မည်သည့်လ၊ မည်သည့် အခုမာသဟူသော ပက္ခ၊ မည်သည့် ရတ္တိဘာဂ၊
 မည်သည့် ဒိဝသဘာဂ၌ မည်သည့်သုတ်ကို ဟောအပ်ကြောင်းကို အရှင်အာနန္ဒာမှာ
 ကောင်းစွာသိအပ်ပြီး ပိုင်းခြားအပ်ပြီး မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့် “ကံ သမယံ”
 ဟူသော တပုဒ်တည်းဖြင့် ထိုအနက်တို့ကိုပေါင်း၍ မိန့်တော်မူပါသနည်း ဟု စောဒနာ
 ဘွယ် ရှိသောကြောင့် တတ္ထ ကိဇ္ဇာပိ အစရှိသောပါဌ်ကို မိန့်၊ ကိဇ္ဇာပိ၏ စပ်ရာကြိယာ
 သည် သုဝိဒိတံ သုဝတ္ထာပိတံတည်း၊ ထိုကြိယာတိုင်အောင်သောစကားကို စောဒက၏
 အဘော်အဖြစ်ဖြင့် ပြပြီးလျှင် “တသ္မာ ဧကေနေဝ ပဒေန” စသော အဖြေဝါကျကို
 အမေးလုပ်၍ စောဒနာထုတ်ရိုးအတိုင်း ထုတ်လိုက်ပါသည်။ [ဋီကာတို့၌ကား ဤ
 အဓိပ္ပာယ်ကိုချိုး၍ “ကသ္မာ ပနေတ္ထ အနိယမိတဝသေန ကာလော နိဒ္ဓိဋ္ဌော၊ န ဥတု
 သံဝစ္ဆရာဒိနာ နိယမိတဝသေနာတိ အာဟ-တတ္ထ ကိဇ္ဇာပိတိ အာဒိနာ” ဟု မိန့်လေ
 သည်၊ အဓိပ္ပာယ်မှာ သဘောတူပင်တည်း။]

န သက္ကာ ၊ ပေ၊ ဥဒ္ဓိသာပေတုံ။ ။ “ကိဇ္ဇာပိ ၊ ပေ၊ သုဝတ္ထာပိတံ” ဝါကျကို
 စောဒက၏အဘော်ကို ချီးမြှောက်သော “အနုဂ္ဂဟဝါကျ” ဟု၎င်း၊ “ယသ္မာ၊ ပေ၊ ဝတ္ထုဗ္ဗံ
 ဟောတိ” ဝါကျကို စောဒက၏ အကြောင်းပြဖြစ်သော အဘောဂ၏ နှစ်သက်ဘွယ်

ကောင်း၊ စ-မတတ်ကောင်းရုံသာ မကသေး၊ ဗဟု-များစွာသော စကားသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝတ္တဗ္ဗ-ဆိုထိုက်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဧဝံ မေ သုတံ အသုကသံဝစ္ဆရေ စသည်ဖြင့် လျှောက်အပ်သော် လွယ်ကူစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရွတ်ပြခြင်း၊ ရွတ်ပြစေခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်၊ များစွာသောစကားကိုလည်း ဆိုထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဧကေနောပဒေန - ဧကံ သမယံဟူသော တပုဒ်တည်းဖြင့်ပင်၊ တမတ္ထံ - ထို ဆိုအပ်ပြီးသော မည်သည့်နှစ်၊ မည်သည့်ဥတုစသော အနက်ကို၊ သမောဓာနေတွာ - ပေါင်း၍၊ ဧကံ သမယန္တိ - ဧကံ သမယံဟူ၍၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒတ္ထေရော၊) အာဟ-လျှောက်ပြီ။ [ဆရာတို့ကား “တတ္ထ (တသ္မိံ အဇ္ဈတ္တိကနိဒါနေ) - ဌ” ဟု စွဲ၍ “အာဟ” ဌှ စပ်ဟု၎င်း၊ (တနည်း) “တတ္ထ(တေသု ပဒေသု) - ထို သမယဟော ပုဒ်တို့တွင်” ဟု ပေး၍ “ဧကေနောပဒေန” ဌှ စပ်ဟု၎င်း မိန့်တော်မူကြသည်။]

ဝါ-တနည်းကား၊ ဝတ္တဘဝက္ကန္တိသမယော-မယ်တော်ဝမ်းတိုက်သို့ သက်ဝင် တော်မူရာအခါ၎င်း၊ (ပဋိသန္ဓေနေတော်မူရာ အခါကို ဆိုသည်။) [အဝပုဗ္ဗ ကမုဓာတ် တိပစ္စည်းဖြင့် “အဝက္ကန္တိ” ဟု၎င်း၊ အဝကို သြပြု၍ “သြက္ကန္တိ” ဟု၎င်း ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝတ္တဘဝက္ကန္တိ = ဝတ္တဘဝက္ကန္တိ] မျိုးသာသင့်၊ “ဝတ္တဘဝါက္ကန္တိ” ကား မသင့်။] ဇာတိသမယော - ဖွားမြင်တော်မူရာ အခါ၎င်း၊ သံဝေဂ သမယော - သံဝေဂ ဖြစ်တော်မူရာ အခါ၎င်း၊ (သူအို သူနာ သူသေ ရဟန်း

x x x x x x x

မဟုတ်ကြောင်းကိုပြသောကြောင့် အရုဇုတ္ထဝါကျ ဟု၎င်း၊ ခွဲပါ။ “ သော်လည်း ” ဟု အနက်ပေးရသော ပနသည် လက္ခဏာရစ် အနက်ဟော အရုဇုတ္ထဇောတကတည်း၊ နောက်ဝါကျကိုထေခံလျှင် “ပရိဟာရာဘောဂဝါကျ” ဟု၎င်း၊ “တသ္မာပေ၊ အာဟ” ဝါကျကို “ပရိဟာရာဘောဂဗလဝါကျ” ဟု၎င်း၊ တသ္မာစသော ဗလဝါကျကိုထေခံ၍ ရှေ့ယသ္မာစသောဝါကျကို “ ကာရဏဝါကျ ” ဟု၎င်း ခွဲပါ။ [ဝစသာဓာရေတုံဝါ (နှုတ်တက်ဆောင်ထားခြင်းငှါ) သယံ ဥဒ္ဓိသိတုံ ဝါ (ဆရာကိုယ်တိုင် ရွတ်ပြခြင်းငှါ) ပရေန ဥဒ္ဓိသာပေတုံ ဝါ (တပည့်က ဆရာကို ရွတ်ပြစေခြင်း = ရွတ်ပြတော်မူပါ ဟု လျှောက်ခြင်းငှါ) န သက္ကာ၊ - ဇီကာ။]

ဆိုလိုရင်းကား - အရှင်အာနန္ဒာထေရ်မှာ မြဟ္မဇာလသုတ်စသော မည်သည့်သုတ် မဆို မည်သည့်နှစ်၊ မည်သည့်ဥတု၊ မည်သည့် လ၊ မည်သည့် ပက္ခ၊ မည်သည့်ညဉ့်အတို သို့မဟုတ် မည်သည့်နေ့အတို၌ ဟောတော်မူအပ်ကြောင်းကို ပညာဖြင့် ကောင်းစွာသိ အပ်ပြီး ပိုင်းခြားအပ်ပြီး ဖြစ်ပါသော်လည်း စကားလုံးတွေ များပြားနေသည့်အတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းငှါလည်း မလွယ်၊ စာအုပ်မရှိသေးသော ခေတ်က စာချသော အခါ ရွတ်ပြခြင်းငှါလည်း မလွယ်၊ ရွတ်ပြ၍ တိုက်တွန်းခြင်းငှါလည်း မလွယ်၊ စကားလုံးတွေ များပြားသလေခံ အများအပြားလည်း ဆိုရပေလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် “ဧကံ သမယံ” ဟူသော တပုဒ်တည်းဖြင့်ပင် ထိုအနက်အားလုံးကို ပေါင်းရုံး၍ အရှင်အာနန္ဒာထေရ် ဖြေဆိုလျှောက်ထားသည် - ဟူလို။

ဟူသော နိမိတ်ကြီး ၄ ပါးကို မြင်၍ သံဝေဂဖြစ်ရာ အခါကို ဆိုသည်။) အဘိ
 နိက္ခမနသမယော- တောသို့ ရှေးရှုထွက်တော်မူရာ အခါ၎င်း၊ ဒုက္ကရကာရိက
 သမယော-ခြောက်နှစ်ပတ်လုံး ဒုက္ကရအကျင့်ကို ပြုကျင့်တော်မူရာအခါ၎င်း၊
 မာရဝိဇယသမယော - မာရ်နတ်၏ ရန်ကို အောင်မြင်တော်မူရာ အခါ၎င်း၊
 (ဗောဓိပင်အောက်ဝယ် နေမဝင်မီ အောင်မြင်တော်မူရာ အခါကို ဆိုသည်။)
 အဘိသမ္မောဓိသမယော- သစ္စာ ၄ ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူရာ အခါ၎င်း၊
 (ဘုရားဖြစ်ရာ အခါကို ဆိုသည်။) ဒိဋ္ဌဓမ္မ သုခဝိဟာရသမယော-မျက်မှောက်
 ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာနေကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူရာ
 အခါ၎င်း၊ ဒေသနာသမယော - တရားဟောတော်မူရာ အခါ၎င်း၊ ပရိနိဗ္ဗာန
 သမယော-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာအခါ၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒယော-ဤသို့ အစရှိ
 ကုန်သော၊ [အာဒိဖြင့် ယမကပါဠိဟာရိယ သမယစသည်ကိုယူ၊] ဘဂဝတော-
 မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဒေဝမနုဿေသု-နတ်လူတို့၌၊ အတိဝိယ- အလွန်သာလျှင်၊
 (ဝိယသဒ္ဓါ ဝေ အနက်ဟော၊) ပကာသိတာ-ထင်ရှားကုန်သော၊ [တသောင်း
 သော လောကဓာတ်၏တုန်လှုပ်ခြင်း အရောင်အဝါများထွက်ပေါ်ခြင်း စသည်
 ကြောင့် ထင်ရှားကုန်သော၊ ဋီကာဟောင်း၌ “သုပ္ပကာသာ” ဟုလည်း မူကွဲ
 ရှိ၏၊ အနက်တူပင်၊] အနေကကာလပ္ပဘေဒါဝေ-တပါးမက များသောကာလ
 အထူးအပြားပင် ဖြစ်ကုန်သော၊ [ရှေ့၌ “ကာလပ္ပဘေဒဘူတေသု” ဟု ပါခဲ့ပြီး
 ဖြစ်သောကြောင့် “ကာလပ္ပဘေဒါဝေ” ဟု သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ ထည့်၍
 ဆိုသည်။] ယေ ဣမေ သမယာ-အကြင်အခါတို့သည်၊ (သန္တိ)၊ တေသု သမယေ
 သု-ထိုအခါတို့တွင်၊ ဒေသနာသမယသင်္ခါတံ-တရားဟောတော်မူရာအခါ ဟု
 ဆိုအပ်သော၊ ဧကံ- တပါးသော၊ သမယံ- အခါ၌၊ (“အဒ္ဓါန မဂ္ဂပဋိပန္နော
 ဟောတိ” ၌စပ်၊) ဣတိ-ဤ အနက်ကို၊ ဒီပေတိ- ပြစ်။ [ကာလော အတ္ထော၏
 နောက်၌ရှိသော တေနပုဒ်ကို ဤ ဒီပေတိ၌လည်း စပ်။]

+ + + x + + +

ယေဝါ ဣမေ ပေ၊ သမယာ ။ ။ “ ဥတုသံဝစ္ဆရစသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့်
 သတ်မှတ်မှုကိုမပြုဘဲ သာမညဖြစ်သော သမယသဒ္ဓါကိုဆိုခြင်း၌ ဤဆိုအပ်လတံသော
 အကျိုးအာနိသင်ဂုဏ်ကိုလည်း ရအပ်သည်သာ” ဟု ပြလိုသောကြောင့် “ယေဝါ ဣမေ”
 အစရှိသော စကားကို မိန့်သည်။ မှန်၏-မည်သည့်နှစ် မည်သည့်ဥတုဟု မသတ်မှတ်ဘဲ
 “ ဧကံ သမယံ ” ဟု သာမညကို ဆိုလိုက်ခြင်းကြောင့် တရားဟောတော်မူရာ အခါ
 ဟူသောအနက်လည်း ရနိုင်၏၊ ကရုဏာကိစ္စကိုပြုတော်မူရာအခါဟူသော အနက်လည်း
 ရနိုင်၏၊ ပရဟိတကို ကျင့်တော်မူရာအခါဟူသောအနက်လည်းရနိုင်၏၊ ဓမ္မိကထာအခါ
 ဟူသောအနက်လည်း ရနိုင်၏၊ ထိုသို့ အနက်အမျိုးမျိုးကို ရနိုင်ခြင်းသည် “ဧကံသမယံ”
 ဟု သာမညဆိုခြင်း၏ အကျိုးအာနိသင် ဂုဏ်ပင်တည်း။ [ဥတုသံဝစ္ဆရာဒိဝသေန
 နိယမံ အကတ္တာ သမယသဒ္ဓဿ ဝစနေ အယမ္ပိ ဂုဏော လဒ္ဓေါယေဝါတိ ဒေသန္တော
 ယေဝါ ဣမေတိ အာဒိ မာဟာ-ဋီကာ။]

စ-သည်သာ မကသေး၊ ဣဏကရုဏာကိစ္စသမယေသု-ဣဏ၏ ကိစ္စကို ပြုတော်မူရာအခါ၊ ကရုဏာ၏ကိစ္စကို ပြုတော်မူရာ အခါတို့တွင်၊ ယော အယံ ကရုဏာကိစ္စသမယော-အကြင် ကရုဏာ၏ ကိစ္စကို ပြုတော်မူရာ အခါသည်၊ (အတ္ထိ)၊ [တရားဟောတော်မူခြင်းဟူသည် ကရုဏာတော်၏ ကိစ္စကို ပြုတော်မူခြင်းတည်း၊] အတ္တဟိတပရဟိတ ပဋိပတ္တိသမယေသု-ကိုယ်တော်၏ စီးပွားကို ကျင့်တော်မူရာ အခါ၊ သူတပါးတို့၏ စီးပွားကို ကျင့်တော်မူရာ အခါတို့တွင်၊ ယောအယံ ပရဟိတပဋိပတ္တိ သမယော - အကြင် သူတပါးတို့၏ စီးပွားကို ပြုကျင့်တော်မူရာ အခါသည်၊(အတ္ထိ)၊ သန္နိပတိတာနံ - အတူတကွ ကျရောက်လာကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝါ - စည်းဝေးရောက်လာကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ကရုဏီယဒ္ဓယသမယေသု-ပြုဘွယ် ၂ ပါး အပေါင်း၏ အခါတို့တွင်၊ [“သန္နိပတိတာနံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒ္ဓယံ ကရုဏီယံ ဓမ္မိကထာဝါ အရိယောဝါ တုဏှိဘာဝေါ” ဟူသော ပြုဘွယ် ၂ မျိုးကို ရည်ရွယ်၍ “ကရုဏီယဒ္ဓယ” ဟု ဆိုသည်၊] ယော အယံ ဓမ္မိကထာသမယော-အကြင် တရားစကားကို ပြုတော်မူရာအခါသည်၊(အတ္ထိ)၊ ဒေသနာပတိပတ္တိ သမယေသု-တရားဟောတော်မူရာ အခါ၊ ကျင့်တော်မူရာ အခါတို့တွင်၊ ယော အယံ ဒေသနာ သမယော-အကြင် တရားဟောတော်မူရာ အခါသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေသုပိ သမယေသု-ထို အခါတို့တွင်လည်း၊ အညတရံ-အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ သမယံ-အခါကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ဧကံ သမယန္တိ - ဧကံ သမယံ ဟူ၍၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော) အာဟ-လျှောက်ပြီ။

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျားအံ့၊ အဘိဓမ္မေ- အဘိဓမ္မပိဋက၌၊ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရန္တိစ- ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ဟူ၍၎င်း၊ ဣတော-ဤ ဧကံသမယံဟူသော ပုဒ်မှ၊ အညေသု-အခြားကုန်သော၊ သုတ္တပဒေသု-သုတ်ပုဒ်တို့၌၊ [သုတ္တန်၌ လာသော ပုဒ်ကို “သုတ္တပဒ” ဟု ခေါ်၏၊ ဧကံသမယံ ဟူသော သုတ်ပုဒ်မှ တခြားဖြစ်သောကြောင့် “အညေသု” ဟု ဆိုသည်။] ယသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိတိစ - ယသ္မိံ၊ ပေ၊ ကာမေဟိဟူ၍၎င်း၊ [“ အညေသုစ၊ ကာမေဟိတိစ” ဟု စ ၂ လုံးရှိသည် ကား မကောင်း၊ နောက်စတလုံး ပိုဟန်တူသည်၊] ဘုမ္မဝစနိဒ္ဒေသော-သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကို၊ ကတောယထာစ-ပြုအပ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိနယေ-ဝိနယ

x x x x x x x

ယော စာယံ ။ ။ ဆိုအပ်ပြီးသော သမယတို့တွင် တချို့ကို နာမည်တမျိုးဖြင့် သိမ်းယူ၍ ပြခြင်းငှါ ယောစာယံ စသည်ကို မိန့်သည်၊ မှန်၏၊-ဣဏကိစ္စသမယ အတ္တဟိတပတိပတ္တိသမယဟူသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော အဘိသမ္မောဓိ သမယပင်တည်း၊ အရိယတုဏှိဘာဝ သမယဟူသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ ဝိဟာရသမယပင်တည်း၊ “ကရုဏာကိစ္စ၊ ပရဟိတပတိပတ္တိ၊ ဓမ္မိကထာသမယ” တို့ဟူသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒေသနာသမယပင်တည်း။

ပိဋကဋ္ဌ၊ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ-ဟူ၍၊ ကရဏဝစနေန-ကရိုဏ်း
 ဝိဘတ်ဖြင့်၊ နိဒ္ဒေသော-ညွှန်ပြခြင်းကို၊ [“ ကရဏဝစနေနိဒ္ဒေသော ” ဟု ရှိလျှင်
 ရှေ့နောက်ညီ၏၊] ကတော ယထာစ - သို့၎င်း၊ တထာ - ထို အတူ၊ ကသ္မာ -
 အဘယ့်ကြောင့်၊ ဣတ္ထ-ဤ ကေသမယံ ဟူသော ပုဒ်၌၊ [ဣတ္ထာတိ ကေသမယန္တိ
 ဣမသ္မိံ ပဒေါ- ဒီကာ။] (ဘုမ္မဝစနေနိဒ္ဒေသံ စ- သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကို
 ၎င်း၊ ကရဏဝစနေနိဒ္ဒေသံစ- ကရိုဏ်းဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကို၎င်း၊) အကတွာ-
 မပြုမူ၍၊ ကေ သမယန္တိ-ဟူ၍၊ ဥပယောဂဝစနေနိဒ္ဒေသော- ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့်
 ညွှန်ပြခြင်းကို၊ ကတော-ပြုအပ်ပါသနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း။

တတ္ထ - ထို အဘိဓမ္မာပိဋက , အခြားသော သုတ်ပုဒ် , ဝိနည်း ပိဋကတို့၌၊
 တထာ-ထိုသတ္တမိဝိဘတ်, တတိယာဝိဘတ်တို့ဖြင့်၊ အတ္ထသမ္ဘဝတော-အနက်၏
 ဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဣစ-ဤ ကေသမယံ ဟူသောပုဒ်၌၊ အညထာ-သတ္တမိ
 ဝိဘတ် တတိယာ ဝိဘတ်မှ တပါးသော ဒုတိယာ ဝိဘတ်ဖြင့်၊ အတ္ထသမ္ဘဝ
 တောစ-အနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်၎င်းတည်း။ [(တနည်း) တတ္ထ - တို့၌၊
 တထာ-တို့ဖြင့်၊ အတ္ထသမ္ဘဝတောစ-၎င်း၊ ဣစ-၌၊ အညထာ-ဖြင့်၊ အတ္ထသမ္ဘဝ
 တောစ-၎င်း၊ အဘိဓမ္မေ - ၌၊ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရန္တိစ - ဟူ၍၎င်း၊

x x x x x x x x x

ကသ္မာ ပနေတ္ထ စသည်။ ။ အဘိဓမ္မာပိဋက, အခြားသော သုတ်ပုဒ်တို့၌ သတ္တမိ
 ဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြသကဲ့သို့၎င်း , ဝိနည်းပိဋက၌ ကရိုဏ်းဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြသကဲ့သို့၎င်း၊
 ထို့အတူ ဤ ကေသမယံပုဒ်၌ သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့်၎င်း တတိယာ ဝိဘတ်ဖြင့်၎င်း ညွှန်ပြ
 မှုကို မပြုဘဲ ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း၏ အကျိုးကို ထုတ်ပြလိုသော အဋ္ဌကထာ
 ဆရာသည် မိမိကိုယ်တိုင် စောဒနာခြင်း ဖြစ်သော်လည်း သူတပါးနှုတ်ဖြင့် စောဒနာ
 သကဲ့သို့ “ကသ္မာ ပနေတ္ထ” စသည်ဖြင့် စောဒနာစကားကို ဖြစ်စေလေသည်။

ဘုမ္မ, ကရဏ, ဥပယောဂ။ ။ ဘဝန္တိ ဣတ္ထာတိ ဘုမ္မံ - ဖြစ်တည်ရာ ဩကာသ
 အနက်၊ ဘုမ္မေ+ပဝတ္တံ+ဝစနံ ဘုမ္မဝစနံ၊ ဩကာသအနက်၌ ဖြစ်သောဝိဘတ်၊ ကရောတိ
 ကိရိယံ အဘိနိပ္ပါဒေတိ ဧတေနာတိ ကရဏံ၊ ကရဏေ + ပဝတ္တံ+ဝစနံ ကရဏဝစနံ၊
 ကရိုဏ်းအနက်၌ ဖြစ်သော တတိယာဝိဘတ်၊ ကိရိယာယ-ကြိယာနှင့်၊ ဥပယုဇ္ဇိတဗ္ဗော-
 ကပ်၍ ယှဉ်ထိုက်သော ကံအနက်တည်း၊ ဥပယောဂေါ-နက်၊ ဥပယောဂေ + ပဝတ္တံ+
 ဝစနံ ဥပယောဂဝစနံ။

ဆက်ဥးအံ - ဤ ကသ္မာ ပနေတ္ထ စသော ပုစ္ဆာဝါကျ၌ “ ယထာ ပေ၊ ကရဏ
 ဝစနေန ” ဟူသော ဥပမာနဝါကျသည် အတွင်းဝင်နေ၏၊ ထိုဥပမာနဝါကျကို ရှေးဥးစွာ
 အနက်ပေး၍ “ ကသ္မာ ပနေတ္ထ တထာ အကတွာ ” ဟူသော ဥပမေယုဝါကျကို နေခံမှ
 အနက်ပေးရသည်၊ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်မှာ ပါဌ်လျှောက်အတိုင်း ထင်ရှားပြီ၊ ထိုအမေး
 ကို “ တတ္ထ တထာ ဣစစ အညထာ အတ္ထသမ္ဘဝတော ” ဟု အကျဉ်းဖြေပြီးလျှင် ထို
 အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့၍ ပြလိုသောကြောင့် “ တတ္ထ ဟိ ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဤဝါကျ
 တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာမှီး၍ သိနိုင်လောက်ပါပြီ။

ဣတော-မှ၊ အညေသု-န်သော၊ သုတ္တပဒေသု-တို့၌၊ ယသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု၊ ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိတိစ-ဟူ၍၎င်း၊ ဘုမ္မဝစနနိဒ္ဒေသော-ကို၊ ကတော ယထာစ-၎င်း၊ ဝိနယေ-၌၊ တေနသမယေန ဗုဒ္ဓေါဘဂဝါတိ-ဟူ၍၊ ကရဏ ဝစနေန-ဖြင့်၊ နိဒ္ဒေသော-ကို၊ ကတောယထာစ-သို့၎င်း၊ တထာ-တူ၊ ဘုမ္မဝစန နိဒ္ဒေသံစ-ကို၎င်း၊ ကရဏဝစနနိဒ္ဒေသံ စ-ကို၎င်း၊ အကတွာ-၍၊ ဣဓ-၌၊ ဧကံ သမယန္တိ-ဟူ၍၊ ဥပယောဂဝစနနိဒ္ဒေသော-ကို၊ ကတော-ပြုတော်မူအပ်ပြီ။... ဤသို့ ပုစ္ဆာဝါကျမှ လိုက်သင့်ရာ ပုဒ်တို့ကို လိုက်စေ၍ ဉာဏ်ထက်သူများကို ချပေးပါ။]

[“ ကထံ တတ္ထ၊ ဟိတံပြနောက်မှာ၊ ဟိရောက်လာ၊ ချွဲကာယုကြမင်း ” နှင့် အညီ ဟေတုဝါကျ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကျဉ်းနေသောကြောင့် အကျယ်ပြုလိုရ ကား “တတ္ထဟိ” စသည်ကိုမိန့်။] ဟိ- ချွဲဥဒါဒံ၊ တတ္ထ - ထို အဘိဓမ္မာပိဋက၊ အခြားသောသုတ်ပုဒ် , ဝိနည်းပိဋက , ဧကံ သမယံဟူသော ပုဒ်တို့တွင်၊ အဘိ ဓမ္မေ - ၌၎င်း၊ ဣတော - ဤ ဧကံသမယံဟူသောပုဒ်မှ၊ အညေသု - ကုန်သော၊ သုတ္တပဒေသုစ - တို့၌၎င်း၊ အဓိကရဏတ္ထော - အဓိကရဏ အနက်သည်၎င်း၊ ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထော စ - ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏ အနက်သည်၎င်း၊ သမ္ဘဝတိ - ဖြစ်သင့်၏၊ ဟိ - မှန်၏၊ [တံ ဒဠိ ကရောန္တော အဓိကရဏံ ဟိတံ အာဒိ၊-ဋီကာသစ်။] (တနည်း)ကသွာ-ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မေ-၌၎င်း၊ ဣတော-မှ၊ အညေသု-ကုန်သော၊ သုတ္တပဒေသုစ-တို့၌၎င်း၊ အဓိကရဏတ္ထော-သည်၎င်း၊ ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထော-စ- သည်၎င်း၊ သမ္ဘဝတိ- ဖြစ်သင့်သနည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ ကာလတ္ထော - ကာလဟူသော အနက်ဖြစ်သော၊ ဝါ- ကာလသဒ္ဒါ၏အနက်ဖြစ်သော၊ သမယော(စ)-အခါသည်၎င်း၊ သမူဟတ္ထော- သမူဟဟူသော အနက်ဖြစ်သော၊ ဝါ - သမူဟသဒ္ဒါ၏ အနက်ဖြစ်သော၊ သမ ယောစ-အပေါင်းသည်၎င်း၊ တတ္ထ-ထို အဘိဓမ္မာပိဋက၊ အခြားသော သုတ်ပုဒ် တို့၌၊ [“ တတ္ထတတ္ထ ” ဟု ဝိစ္စာရှိသည်ကား မကောင်း၊ ပါရာဇိကဏ်၌လည်း တပုဒ်သာရှိသည်။] ဝုတ္တာနံ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊ ဖဿဒိဓမ္မာနံ - ဖဿ အစရှိသောတရားတို့၏၊ အဓိကရဏံ-တည်ရာသည်၊ (ဟောတိ-၏) ၊

စ- အဘို့တပါးကား၊ (တနည်း) စ- သည်သာမကသေး၊ ခဏသမဝါယ ဟေတု သင်္ခါတဿ- ခဏ, သမဝါယ, ဟေတုဟု ဆိုအပ်သော၊ သမယဿ- သမယ၏၊ (ဝါ-အခွင့်, အကြောင်းညီညွတ်ခြင်း, ပဓာနအကြောင်း၏)ဘာဝေန-ဖြစ်ခြင်းကြိယာဖြင့်၊ တေသံ-ထို ဖဿ အစရှိကုန်သောတရားတို့၏၊ ဘာဝါ- ဖြစ်ခြင်းကြိယာကို၊ လက္ခိယတိ- မှတ်သားအပ်၏၊ (တသ္မာ- ထို့ကြောင့်၊ ဝါ- ထိုသို့ ကာလသဒ္ဒါ၏ အနက်ဖြစ်သောအခါ, သမူဟသဒ္ဒါ၏ အနက်ဖြစ်သော အပေါင်း၏ အဘိဓမ္မာပိဋက, အခြားသုတ်ပုဒ်တို့၌ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော

ဖဿ အစရှိသော တရားတို့၏ တည်ရာ၏အဖြစ်၊ ခဏ သမဝါယ ဟေတု ဟု ဆိုအပ်သော သမယ၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာဖြင့် ထို ဖဿ အစရှိသော တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ၏ မှတ်သားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မေ - ဌ်ဂင်း၊ ဣတော - မှ၊ အညေသု - ကုန်သော၊ သုတ္တပဒေသုစ- တို့၌ဂင်း၊ အဓိကရဏတ္ထော-သည်ဂင်း၊ ဘာဝေနဘာဝ လက္ခဏတ္ထောစ-သည်ဂင်း၊ သမ္ဘဝတိ-၏၊) တသ္မာ-ထို့ ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အဘိဓမ္မာပိဋက၊ အခြားသော သုတ်ပုဒ်တို့၌ အဓိကရဏအနက်၊ ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏအနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်၊) တဒတ္တဇောတနတ္ထံ- ထို အဓိကရဏအနက်၊ ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏအနက်ကို ထွန်းပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ တတ္ထ - ထို အဘိဓမ္မာပိဋက၊ အခြားသောသုတ်ပုဒ်တို့၌၊ ဘုမ္မဝစန နိဒ္ဒေသော- ကို၊ ကတော-ပြီ။

စ - အဘို့တပါးကား၊ (အဘိဓမ္မာပိဋက အညသုတ်ပုဒ်တို့၌ အဓိကရဏတ္ထဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထ ဖြစ်သင့်ပုံမှတပါး ဝိနည်းပိဋက၌ ဟေတွတ္ထ ကရဏတ္ထ ဖြစ်သင့်ပုံကား၊) ဝိနယေ - ၌၊ ဟေတုအတ္ထော - ဟိတ်အနက်သည်ဂင်း၊ ကရဏတ္ထောစ- ကရိုဏ်းအနက်သည်ဂင်း၊ သမ္ဘဝတိ - ဖြစ်သင့်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊

+ + * + + * + *

အဘိဓမ္မေ၊ပေ၊ဘုမ္မဝစနနိဒ္ဒေသော ကတော။ ။ ဤဝိတ္ထာရဝါကျ၌ “အဘိဓမ္မေ၊ပေ၊သမ္ဘဝတိ”ကို မူလဝါကျလုပ်ပြီးလျှင် “အဓိကရဏံ ဟိ၊ပေ၊လက္ခိယတိ”ကို ကာရဏဝါကျ၊ “အဘိဓမ္မေ၊ပေ၊သမ္ဘဝတိ”ကို ဖလဝါကျဟု တဖန်ပြု၍ “တသ္မာ တဒတ္တဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ဘုမ္မဝစနနိဒ္ဒေသော ကတော” ဝါကျကို လဒ္ဒဂုဏ်ဝါကျဟု ခွဲပါ။ “တသ္မာရှေ၊ ဟိတ်ကိုတွေ့ပြား၍ရှိမှခံ၊ (အကြောင်းအကျိုး မဆက်စပ်ဘဲ ကွဲပြားမှ လက်ခံ)၊ တသ္မာထို၊ ဟိတ်၏ဖိုလ်၊ စွဲဆိုမြဲထုံးစံ” နှင့်အညီ ပေးအပ်သောအနက်တည်း၊ ဤအနက်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ အောက် အဓိပ္ပာယ်မှာသာ ပြထားသည်၊ ကြွင်းသော တပုဒ် တပုဒ်စီ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ဂင်း၊ အဋ္ဌသာလိနီ ဘာသာဋီကာ၌ဂင်း ပြထားသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာသစ်၌ “တသ္မာတိ အဓိကရဏတ္ထဿ ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထဿစ သမ္ဘဝတော” ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်သည် “အဓိကရဏံဟိ” စသောဝါကျကို ကာရဏဝါကျ လုပ်၍ “အဘိဓမ္မေ၊ပေ၊သမ္ဘဝတိ”ကို ဖလဝါကျလုပ်သော အနက် ပေးရိုးအတိုင်း ဖလဝါကျကို ပြန်၍စွဲရသော “တသ္မာထို၊ ဟိတ်၏ဖိုလ်၊ စွဲဆိုမြဲထုံးစံ” ပင်တည်း၊ ကာလတ္ထော စသည်၌ သာရတ္ထဝယ် “ကာလသင်္ခါတော အတ္ထော ကာလတ္ထော၊ ကာလသဒ္ဒဿ အတ္ထော ကာလတ္ထော” ဟု ကမ္မဓာရေ၊ တပျံရိသ် ၂ မျိုးဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်သာ (“သမယော-အခါသည်”ဟု ပေးရသောကြောင့်) သင့်လျော်၏၊ “ခဏ သမဝါယဟေတု သင်္ခါတဿ သမယဿ”ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်လည်းသဘောတူ၏၊ သို့သော် ဤဋီကာသစ်၌ “ကာလသင်္ခါတော၊ ကာလသဒ္ဒဿ ဝါ အတ္ထော ယဿာတိ ကာလတ္ထော”ဟု သမယသဒ္ဒါရအောင် ဗဟုဗ္ဗိဟိဖွင့်ထား၏၊ ထိုအဖွင့်ကိုကား စဉ်းစားသင့်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ သမယသဒ္ဒါသည် အဓိကရဏမဖြစ်နိုင်ဘဲ “အခါ”သည်သာ အဓိကရဏဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။

(တနည်း) (ကသွာ- အဘယံကြောင့်၊ ဝိနယေ- ဌ၊ ဟေတုအတ္ထော- သည်၎င်း၊ ကရဏတ္ထောစ- သည်၎င်း၊ သမ္ဘဝတိ- သနည်း၊) ဟိ (ယသွာ)- ကြောင့်၊ ယော သော သိက္ခာပဒ ပညတ္တိသမယော- အကြင်သိက္ခာပုဒ် ပညတ်တော်မူရာအခါကို၊ သာရိပုတ္တာဒိဟိပိ - အရှင် သာရိပုတြာ အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သော်မှလည်း၊ ဒုဗ္ဗိညေယျော- မသိအပ် မသိနိုင်၊ ဟေတုဘူတေန- ဟိတ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ တေန သမယေန- ထိုအခါကြောင့်၊ သိက္ခာပဒ ပညတ္တိဟေတု- သိက္ခာပုဒ်ပညတ်တော် မူခြင်း၏အကြောင်းကို၊ အပေက္ခမာနောစ - ရှုငဲ့တော်မူလျက်၎င်း၊ ကရဏ ဘူတေန- ကရိုဏ်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ တေန သမယေန- ထိုအခါဖြင့်၊ သိက္ခာပဒ၊ နိ- တို့ကို၊ ပညာပယန္နောစ - ပညတ်တော်မူလျက်၎င်း၊ တတ္ထတတ္ထ - ထိုထို အရပ်၌၊ ဝိဟာသိ- သီတင်းသုံးတော်မူပြီ၊ တသွာ- ထို့ ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဟိတ် ဖြစ်သော ထိုအခါကြောင့် သိက္ခာပုဒ် ပညတ်တော်မူခြင်း၏အကြောင်းကို ရှုငဲ့ တော်မူလျက်၎င်း၊ ကရိုဏ်းဖြစ်သော ထိုအခါဖြင့် သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ပညတ်တော် မူလျက်၎င်း မြတ်စွာဘုရား၏ ထိုထိုအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်၏အဖြစ် ကြောင့်၊ ဝိနယေ- ဌ၊ ဟေတုအတ္ထော- သည်၎င်း၊ ကရဏတ္ထောစ- သည်၎င်း၊ သမ္ဘဝတိ- ၏၊) တသွာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝိနည်းပိဋက၌ ဟိတ်အနက် ကရိုဏ်း အနက်တို့၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်၊) တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ- ထို ဟိတ်အနက် ကရိုဏ်း အနက်ကို ထွန်းပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ တတ္ထ- ထို ဝိနည်းပိဋက၌၊ ကရဏဝစနေန- ကရိုဏ်းဝိဘတ်ဖြင့်၊ ဝါ- တတိယာဝိဘတ်ဖြင့်၊ နိဒ္ဒေသော- ကို၊ ကတော- ပြီ။

ပန- ကား၊ (ဝိနည်းပိဋက၌ ဟိတ်အနက် ကရိုဏ်းအနက် ဖြစ်သင့်ပုံမှတပါး ဤ ကေသမယံပုဒ် အခြားသောသုတ်ပုဒ်တို့၌ အစွန္တသံယောဂအနက် ဖြစ်သင့်ပုံ ကား၊) ဣဓ - ဤ ကေသမယံဟူသော ပုဒ်၌၎င်း၊ အညသ္မိံ - ကေသမယံပုဒ်မှ တပါးသော၊ ဧဝံ ဇာတိကေစ- ဤသို့ သဘောရှိသောပုဒ်၌၎င်း၊ အစွန္တသံယောဂ တ္ထော - အစွန္တသံယောဂအနက်သည်၊ သမ္ဘဝတိ - ၏၊ ဟိ - မှန်၊ (တနည်း) (ကသွာ- ကြောင့်၊ ဣဓ- ဌ၎င်း၊ အညသ္မိံ - သော၊ ဧဝံ ဇာတိကေစ- ဌ၎င်း၊ အစွန္တ သံယောဂတ္ထော- သည်၊ သမ္ဘဝတိ- နည်း၊) ဟိ (ယသွာ)- ကြောင့်၊ ယံ သမယံ- အကြင် ကာလပတ်လုံး၊ ဘဂဝါ - သည်၊ ဣမံ (သုတ္တန္တံ ဝါ) - ဤ ဗြဟ္မဇာလ သုတ်ကိုသော်၎င်း၊ အညံ- ဗြဟ္မဇာလသုတ်မှ တပါးသော၊ သုတ္တန္တံ ဝါ- သုတ္တန် ကိုသော်၎င်း၊ ဒေသေသိ - ဟောတော်မူပြီ၊ တံ သမယံ - ထို ကာလပတ်လုံး၊ အစွန္တမေဝ - အပိုင်းအခြားကို လွန်၍သာလျှင်၊ ဝါ- အဆက်မပြတ်သားလျှင်၊ ကရုဏာ ဝိဟာရေန- ကရုဏာဝိဟာရဖြင့်၊ ဝါ- ကရုဏာဝိဟာရလျှင် အရင်းခံ ရှိသော ပရဟိတ ပဋိပတ်ဖြင့်၊ ဝိဟာသိ - သီတင်း သုံးတော်မူပြီ၊ တသွာ - ထို့ ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကိုသော်၎င်း၊ အခြားသော သုတ္တန်ကို သော်၎င်း ဟောတော်မူရာကာလပတ်လုံး အဆက်မပြတ် ကရုဏာ ဝိဟာရဖြင့်

သီတင်းသုံးတော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣဓ-ဤ ကော်သမယံပုဒ်၌၎င်း၊ အည သ္မိ-သော၊ ဧဝံ ဇာတိကေစ-၌၎င်း၊ အစ္စန္တသံယောဂတ္ထော-သည်၊ သမ္ဘဝတိ- ၏၊)တသ္မာ-ထို့ ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဤ ကော်သမယံပုဒ် အခြားသော ဤသို့သဘော ရှိသောပုဒ်တို့၌ အစ္စန္တသံယောဂအနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်၊)တဒတ္ထဇောတ နတ္ထိ-ထို အစ္စန္တ သံယောဂအနက်ကို ထွန်းပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဣဓ-ဤ ကော်သမယံ ဟူသောပုဒ်၌၊ ဥပယောဂဝစနနိဒ္ဒေသော - ကို၊ ကတော - ပြီ၊ ဣတိ - ဤကား အကျယ်အခြေတည်း။

တေန - ထို့ကြောင့်၊ တံတံ အတ္ထမပေက္ခိတ္တာ၊ ပေ၊ ဥပယောဂေန သော ဣဓာတိ-တံတံ အတ္ထမပေက္ခိတ္တာ၊ ပေ၊ ဥပယောဂေန သော ဣဓဟူသော၊ ဧတံ (သင်္ဂဟဝစနံ) - ဤ သိမ်းယူကြောင်းစကားကို၊ (မယာ - သည်၊) ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [တံတံ အတ္ထိ - ထိုထို အဓိကရဏအနက် ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏ အနက် ဟိတ်အနက် ကရိုဏ်းအနက်ကို၊ အပေက္ခိတ္တာ - ရှုငဲ့၍၊ အညတြိ - ဤ ကော်သမယံဟူသောပုဒ် အခြား ဤသို့သဘောရှိသောပုဒ်တို့မှ တပါးသော အဘိ ဓမ္မာပိဋက၊ အခြားသော သုတ်ပုဒ်၊ ဝိနည်းပိဋကတို့၌၊ ဘုမ္မေန - သတ္တမိဝိဘတ် ဖြင့်၎င်း၊ ကရဏေနစ - ကရိုဏ်းဝိဘတ်ဖြင့်၎င်း၊ သမယော - သမယ သဒ္ဒါကို၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒတ္ထရေနစ - သည်၎င်း၊ အာယသ္မတာ ဥပါလိတ္ထေရေန စ - သည်၎င်း၊ ဝုတ္တော - မိန့်တော်မူအပ်ပြီ၊ ဣဓ-ဤ ကော်သမယံ ဟူသောပုဒ်၌၊ (အစ္စန္တသံယောဂတ္ထိ-ကို၊ အပေက္ခိတ္တာ-ငဲ့၍၊) ဥပယောဂေန-ဒုတိယာဝိဘတ် ဖြင့်၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒတ္ထရေန- သည်၊) ဝုတ္တော-ပြီ။]

ပန-ဝါဒန္တရကား၊ ပေါရာဏာ- ရှေး၌ဖြစ်သော ဆရာတို့သည်၊ ဝဏ္ဏယ န္တိ-ဖွင့်ဆိုကြကုန်၏၊ (ကိ - နည်း၊) ယသ္မိ သမယေတိဝါ-ယသ္မိ သမယေဟူသည် လည်းဖြစ်သော၊ [“ ယသ္မိ သမယ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ” စသည်ကို ရည်ရွယ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ယသ္မိ သမယေ”ဟု ရှိစေ၊] တေနသမယေနာတိ ဝါ-တေနသမယေန ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ ကော် သမယန္တိဝါ- ကော်သမယံ ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ သေ(ဧသော)-ဤ သဒ္ဒါ၃ ပါးအပေါင်းသည်၊ အဘိ လာပမတ္တဘေဒေါ - သဒ္ဒါမျှဖြင့် ကွဲပြား၏၊ ဝါ- သဒ္ဒါလောက်သာ ကွဲပြား၏၊

x x x x x x x

အဘိလာပမတ္တဘေဒေါ။ ။ဝစနမတ္တေန (သဒ္ဒါမျှဖြင့်) ဘေဒေါ ဝိသေသော၊ န ပန အတ္ထေန၊ တေနာဟ သမ္ဘတ္တ ဘုမ္မမေဝတ္ထောတိ၊ သဗ္ဗေသုပိ အတ္ထတော အာဓာရော ဧဝံ အတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဣမိနာစ ဝစနေန (ဤ အဘိလာပမတ္တဘေဒ သဒ္ဒါဖြင့် လည်း) သုတ္တဝိနယေသု ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမော (သုတ္တန်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်၏ ပြောင်းလွှဲ ခြင်း၊ ဝိနည်း၌ တတိယာဝိဘတ်၏ပြောင်းလွှဲခြင်းကို) ကတော၊ ဘုမ္မတ္ထေဝါ ဥပယောဂ ကရဏဝိဘတ္တိယော သိဒ္ဓါတိ ဒေသေတိ၊ တသ္မာတိ အာဒိနာ တေသံ မတိဒဿနေ ဂုဏ မာဟ၊ (တသ္မာဖြင့် လဒ္ဒဂုဏ်ကိုပြသည်-ဟူလို) ၊-ဒီကာသစ်။

သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော သဒ္ဓါ ၃ မျိုး၌၊ ဘုမ္မမေဝ - အဓိကရဏသာလျှင်ဖြစ်သော၊ အတ္ထော-သည်၊(ဟောတိ-၏)ဣတိ-သို့၊(ဝဏ္ဏယန္တိ၊) တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အလုံးစုံသော သဒ္ဓါ ၃ မျိုး၌ အဓိကရဏအနက်သာ ဖွင့်ဆိုကြသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဧကံ သမယန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တေပိ- ဆိုအပ်သော်လည်း၊ ဧကသ္မိံ သမယေတိ အတ္ထော - ဧကသ္မိံ သမယေဟူသော အနက်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- သိထိုက်၏။

ဘဂဝါတိ- ဘဂဝါဟူသည်ကား၊ ဂရု - ကျောက်ထီးတန္တု၊ အလေးပြုအပ်သော မြတ်စွာဘုရားတည်း။ ဟိ- မှန်၊ လောကေ- လောက၌၊ ဂရုံ-ကျော်ထီးတန္တု၊ အလေးပြုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဘဂဝါတိ - ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ-ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြကုန်၏။ စ- ဆက်ဥဒါနံ။ (တနည်း) စ - ချီးမွမ်းဘွယ်ရာ သဗ္ဗဝနာကား၊ အယံ- ဤမြတ်စွာဘုရားသည်၊ သဗ္ဗဂုဏဝိသိဋ္ဌတာယ- သီလအစရှိသော အလုံးစုံသောဂုဏ်တို့ဖြင့် ထူးကဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ- အလုံးစုံသော သတ္တာတို့၏၊ ဂရု-အလေးပြုအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သီလအစရှိသော အလုံးစုံသောဂုဏ်တို့ဖြင့်ထူးကဲသည့်အတွက် အလုံးစုံသော သတ္တာတို့၏ အလေးပြုအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်ကြောင့်၊)ဘဂဝါတိ- ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

x x x x x x x

ဘဂဝါတိ ဂရု ။ ။ ဘာရိယတ္ထေန - ထမ်းဆောင်အပ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ (ပေါ့ပေါ့ဆဆ မပြုရ၊ လေးလေးပင်ပင် ထမ်းဆောင်ရသော အနက် သဘောကြောင့်၊) ဂရု - ဂရုမည်၏။-ဋီကာ၊ ဤအလို ဂရုသဒ္ဓါသည် ဘာရိယတ္ထဝါစီ ရုဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ် ဟု မှတ်ပါ။ ထို ဘာရိယတ္ထ အနက်ကိုပင် လောကသင်္ကေတ အားဖြင့် ခိုင်မြဲစေလို၍ “ ဂရုံ ဟိ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ မှန်၏။- ဟိန္ဒူလူမျိုးတို့သည် သူတို့၏ ကိုးကွယ်ရာကို “ ဘဂဝံ=ဘဂဝံ ” ဟု ခေါ်ကြကုန်၏။ [လောကေတိ ဣမိနာန ဧကဝလံ သာသနောယေဝ (သာသနာတော်၌သာ အလေးဂရုပြုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို “ဘဂဝါ” ဟု ခေါ်ရိုးရှိသည် မဟုတ်သေး၊) လောကေပိ ဂရုကာတဗ္ဗဋ္ဌေန ဘဂဝါတိ သင်္ကေတသိဒ္ဓိတိ ဒေသေတိ။—ဋီကာသစ်။]

အယဉ္ဇ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။ အလေးပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အပေါ်၌ ဘဂဝါ ဟူသော အမည်သည် တက်ရောက်ရိုးဖြစ်လျှင် ဤ ငါတို့မြတ်စွာဘုရားသည်သာ သာ၍ ဘဂဝါမည်တော်မူ၏-ဟု ပြလို၍ “အယဉ္ဇ” စသည်ကို မိန့်၊ မှန်၏။-ငါတို့မြတ်စွာဘုရား သည် ဥပမာ မပြုနိုင်လောက်အောင် အစွမ်းသတ္တိရှိသော သီလစသောဂုဏ်တော်အထူး နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသောကြောင့်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ကျေးဇူးမဲ့ကို ပယ်ရှားခြင်း ရှေ့သွား ရှိသည်ဖြစ်၍ အကြွင်းမရှိအောင် စီးပွားချမ်းသာကိုဆောင်သော ကာယပယောဂ ဝစီ ပယောဂ မနောပယောဂ၏ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့် သတ္တာအပေါင်း၏ ကျေးဇူးဥပကာရကို စင်စစ် ပြုတော်မူလေ့ရှိတော် မူသောကြောင့်၎င်း ၊ အနန္တလောကဓံဘတ် တို့၌ အနန္တ သတ္တာတို့၏ အမြတ်ဆုံး “ ဂါရဝဋ္ဌာန ” ဖြစ်တော်မူပါပေသည်။

ပေါရာဏေဟိဝိ-ရှေး၌ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည်လည်း၊ ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ၊ ပေ၊ ဘဂဝါ တေန ဝုစ္ဆတီတိ-ဟူသော၊ (တေဂါထာဝစနံ-ဤဂါထာ စကားကို၊) ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။ [ဘဂဝါတိဝစနံ-ဘဂဝါဟူသော သဒ္ဒါ သည်၊ သေဋ္ဌံ - အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သော သဒ္ဒါတည်း၊ ဘဂဝါတိဝစနံ- သည်၊ ဥတ္တမံ-မြတ်သော သဒ္ဒါတည်း၊ (တနည်း) ဘဂဝါတိ ဝစနံ- ဘဂဝါ သဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သောအနက်သည်၊ သေဋ္ဌံ-အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သော အနက်တည်း၊ ဘဂဝါတိဝစနံ-သည်၊ ဥတ္တမံ-မြတ်သောအနက်တည်း၊ (တထာ ဝတော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊) ဂါရဝယုတ္တော-အလေးပြုအပ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်တော်မူ၏၊ (ယေန ကာရဏတ္ထယေန-အကြင် အကြောင်း ဥပါး အပေါင်းကြောင့်၊ ယော တထာဝတော- သည်၊) ဂံရု-ဂရုမည်တော် မူ၏၊ တေန (ကာရဏတ္ထယေန) - ကြောင့်၊ သော (တထာဝတော) - ကို၊ ဘဂဝါ-ဘဂဝါဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတီ-ဆိုအပ်၏။

အပိစ-တနည်းကား၊ ဘာဂျဝါ ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော ၊ ပေ၊ ဘဝေသု ဘဂဝါ တတောတိ-ဟူသော၊ ဣမိဿာ ဂါထာယ- ၏၊ ဝသေန - အစွမ်းဖြင့်၊ အဿ ပဒဿ-ဤ ဘဂဝါပုဒ်၏၊ ဝိတ္ထာရတ္ထော- အကျယ် အနက်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏၊ [အချို့ စာအုပ်၌ “ဝိတ္ထာရတော အတ္ထော” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊] သောစ-ထို အကျယ်အနက်ကိုလည်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-၌၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ - ဗုဒ္ဓါနုဿတိ နိဒ္ဒေသ၌၊ (မယာ) ဝုတ္တောယေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသည်သာ။ [(ယောဘဂဝါ-သည်၊ ယတော-အကြင်ကြောင့်၊) ဘာဂျဝါ- ဘုန်းကံ ပါရမီရှိတော်မူ၏၊ တတော- ကြောင့်၊ (သော ဘဂဝါ၊) ဘဂဝါ- ဘဂဝါမည်တော်မူ၏၊ (ယော ဘဂဝါ ယတော၊) ဘဂ္ဂဝါ - ချီးဖျက်အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိတော်မူ၏၊ တတော- ကြောင့်၊ (သော ဘဂဝါ၊) ဘဂဝါ-မည်တော်မူ၏၊ (ယော ဘဂဝါ ယတော၊) ဘဂဝါ-ဣဿရိယ, စသည်အပြား, ဘုန်း ၆ ပါးတို့နှင့်၊ ယုတ္တော-ယှဉ်တော် မူ၏၊ တတော၊ (သော ဘဂဝါ၊) ဘဂဝါ - မည်တော်မူ၏၊ (ယော ဘဂဝါ ယတော-ကြောင့်၊) ဝိဘတ္တဝါ- ကုသိုလ် စသား, များအပြားဖြင့်, တရားတို့ကို ဝေဘန်တော်မူပြီ၊ တတော-ကြောင့်၊ (သော ဘဂဝါ) ဘဂဝါ-မည်တော်မူ၏၊ (ယော ဘဂဝါ ယတော) ၊ ဘတ္တဝါ - ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မတို့ကို မှီဝဲတော်မူပြီ၊ တတော၊ (သော ဘဂဝါ) ဘဂဝါ-မည်တော်မူ၏၊ (ယော ဘဂဝါ ယတော) ။

x x x x x x x

ပေါရာဏေဟိဝိ ဝုတ္တံ။ ။ လောက၌သာ အလေးဂရု ပြုထိုက်သူကို ဘဂဝါဟု ခေါ်ရိုးရှိသည် မဟုတ်သေး၊ သာသနာတော်၌လည်း ရှေးဆရာတို့က အလေးဂရုပြုထိုက် သူကို “ဘဂဝါ”ဟု ခေါ်ရိုးရှိကြောင်း ပြလို၍ “ပေါရာဏေဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [ပေါရာဏေဟိတိစ အဋ္ဌကထာစရိယေဟိတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ၊ ကြွင်းသော အဓိပ္ပါယ် ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

၂၀ သီလက္ခန္ဓာ (ပ)

ဘဝေသု-ဘဝတို့၌၊ ဝန္တဂမနော-ထွေးအန်အပ်ပြီးသော သွားကြောင်းတဏှာ ရှိတော်မူ၏။ ဝါ-သွားကြောင်း တဏှာကို ထွေးအန်တော်မူပြီ၊ တတော၊ (သော ဘဂဝါ၊) ဘဂဝါ- မည်တော်မူ၏။ [“အပိစ ” စသည်ဖြင့် ပြအပ်သော ဤ ဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်များကိုလည်း ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

စ-ဆက်ဥဒါနံ၊ ဣ- ဤ နိဒါန်းစကားရပ်၌၊ [ဣတ္ထာတိ တေသ္မိံ နိဒါန ဝစနေ၊] ဣတ္ထာဝတာ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဧဝံ မေ သုတန္တိဝစနေန- ဧဝံ မေ သုတံ ဟူသော စကားဖြင့်၊ ယထာသုတံ-အကြင် အကြင် ကြားနာအပ် ပြီးသော၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ ဒဿန္တော - ပြခြင်းကြောင့်၊ ဝါ - ပြတော်မူသော၊ (ထေရော - အရှင် အာနန္ဒာထေရ်သည်၊) ဘဂဝတော-၏၊ ဓမ္မကာယံ-တရား တည်းဟူသော ကိုယ်တော်ကို၊ ပစ္စက္ခံ-မျက်မှောက်ကို၊ ကရောတိ-ပြု၏၊ တေန-

x x x x x x x

ဣတ္ထာဝတာ စသည် ။ ။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါပုဒ်တို့၏ အစိပ်အနက်ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အပေါင်းအနက်ကိုပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် ဧဝံ မေ သုတံဟူသော ရှေ့ ၃ ပုဒ်၏ ကြွင်းကျန်သေးသော သမုဒါယတ္တနှင့် တကွပြခြင်းငှါ “ဣတ္ထာဝတာ” စသည် ကို မိန့်။ [“ ဧဝံ မေ သုတံ ” ၏ သမုဒါယတ္တကို ရှေး၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏။ သို့သော် မကုန်တတ်သေး၊ ကြွင်းကျန်၍ နေသေး၏။ ထိုကြွင်းကျန်နေသော သမုဒါယတ္တ လည်း ဧကံ သမယံ၏ သမုဒါယတ္တနှင့် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ဆက်သွယ်၍ နေ၏။ ဆက် သွယ်ပုံကို နောက်၌ ပြလတံစကားဖြင့် သိပါ။ ထို့ကြောင့် ဧဝံ မေ သုတံဟူသော ရှေ့ပုဒ် ၃ ပါး၏ သမုဒါယတ္တနှင့် တကွ ဧကံ သမယံ၏ သမုဒါယတ္တကို တပေါင်းတည်း ပြရ ပါသည်။] ဤ “ဣတ္ထာဝတာ” ကို “ ဧဝံ မေ သုတန္တိဝစနေန ” ၌ ၎င်း “ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါတိဝစနေန ” ၌ ၎င်း စပ်ပါ။ “ဣတ္ထာဝတာ” ဟု ရှိရာ၌ နိဂမဝါကျများ၏၊ ဆရာ တို့လည်း နိဂုံးအဖြစ်ဖြင့် ၎င်း၊ အဝယဝတ္ထမှတစ်ပါး သမုဒါယတ္တကို ပြသော ပက္ခန္တရ အဖြစ်ဖြင့် ၎င်း အနက်ပေးတော်မူကြသည်။ မိမိကား ပြတ်ပြီးသော အဝယဝတ္ထကို သမုဒါ ယတ္တအားဖြင့် ၎င်း၊ ပြတ်ပြီးသော ဧဝံ မေ သုတံ၏ သမုဒါယတ္တကို ကျန်သေးသော သမုဒါယတ္တအားဖြင့် ၎င်း၊ ပြန်၍ ဆက်သော “ဝါကျာရန္တ” ဟုပင် ထင်သည်။

ယထာ သုတံ၊ ပေ၊ ကရောတိ။ ။ “ဧဝံ မေ သုတံ- ဤသို့ တပည့်တော် ကြားနာ အပ်ပါပြီ” ဟု လျှောက်သဖြင့် ထို ကြားနာအပ်ပြီးသော တရားသည် ထို လျှောက်ထား ချိန်၌ အရှင်အာနန္ဒာ၏ စိတ်တွင် ထင်မြင်လာ၏။ ထို့ကြောင့် “ ပစ္စက္ခံ ကရောတိ- မျက်မှောက်ပြု၏ ” ဟု ဆိုသည်။ “ ယော ခေါ အာနန္ဒ မယာ ဓမ္မောစ ဝိနယောစ ဒေသိတော , ပညတ္တော၊ သော ဝေါ မမစ္စယေန သတ္တာ ” ဟု မိန့်တော်မူခြင်းကြောင့် ထို တရားတော်သည် သတ္တုအဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ ဓမ္မကာယံ ” ဟု ဆိုသည်။ [တထာဂတဿ ဟေတံ ဝါသေဋ္ဌ အဓိဝစနံ ဓမ္မကာယော ဣတိဝိ၊— ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိတော် အဂ္ဂညသုတ်။]

တေန၊ ပေ၊ သမဿာသေတိ။ ။ ထိုသို့ ဓမ္မကာယကို မျက်မှောက်ပြုသည့်အဘွက် အဘယ်အကျိုး ရှိပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တေန” စသည်ကို မိန့်သည်။ ထို ဓမ္မကာယကို မျက်မှောက် ပြခြင်းကြောင့် မြတ်စွာဘုရားကို မဖူးမြင်ရသဖြင့် ပျင်းရိ

ထိုသို့ ဓမ္မကာယကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းကြောင့်၊ ဣဒံ ပါဝစနံ - ဤမြတ်သော ဘုရားစကားတော်သည်၊ အတိက္ကန္တသတ္ထုကံ- ကွယ်လွန်ပြီးသောဆရာရှိသည်၊ န-မဟုတ်၊ အယံ- ဤတရားတော်သည်၊ ဝေါ- သင်တို့၏၊ သတ္တာ- ဆရာတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ သတ္ထု- မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဒဿနေန- မဖူးမြင်ရခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း)သတ္ထုအဒဿနေန-မြတ်စွာဘုရားကို မဖူးမြင်ရခြင်းကြောင့်၊ [ဋီကာ သစ်၌ ဝါကျ-သမာသ်, ၂ မျိုးဖွင့်၏။] ဥက္ကဏ္ဍိတံ-ပျင်းရိနေသော၊ ဝါ-ဆင်းရဲ ငြိုငြင်စွာ အသက်ရှင်ရခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ဝါ-အထက်၌တည်သော လည် ရှိသော၊ ဇနံ - သတွာအပေါင်းကို၊ သမဿာသေတိ- သက်သာရာရစေ၏။

(ဧတ္တာဝတာ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊) ဧကံ သမယံ ဘဂဝါတိ ဝစနေန-ဟူသောစကားဖြင့်၊ တသ္မိံ သမယေ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို သံဂါယနာ တင်ရာ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝတော - ၏၊ အဝိဇ္ဇမာနဘာဝံ - ထင်ရှားရှိတော်မမူ သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿေန္နော-ပြခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ပြတော်မူသော၊ (ထေရော- သည်။) ရူပကာယပရိနိဗ္ဗာနံ- ရူပကာယတော်၏ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခြင်းကို၊ သာဓေတိ-ပြီးစေ၏၊ တေန-ထိုသို့ ပြီးစေခြင်းကြောင့်၊ ဧဝံဝိဓဿ နာမ-ဤသို့

x x x x x x x

ပြီးငွေနေသော သတွာအပေါင်းကို သက်သာရာရစေခြင်း အကျိုးရှိသည် - ဟူလို၊ သမဿာသေတိ၌ သံ+အာပုဗ္ဗ , သသဓာတ်သည် “ ကောင်းစွာ ရှုနိုင် ရှိက်နိုင်ခြင်း” အနက်ကို ဟော၏။ “ကောင်းစွာ ရှုနိုင် ရှိက်နိုင်စေ၏” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။ “သက်သာရာ ရစေ၏” ကား အဓိပ္ပာယ်ထွက်တည်း။ [ဥက္ကဏ္ဍိတံပုဒ် ပြီးပုံကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ပဌမပါရာဇိက သိက္ခာချခန်း အဖွင့်၌ ပြထားပြီ။]

နယိဒံ၊ ပေ၊ ပါဝစနံ။ ။ ပါဝစနံကို “ပ+ဝစနံ” ဟုပုဒ်ခွဲ၊ ပသည် ပကဋ္ဌ (ဥက္ကမ) အနက်ဟောတည်း။ ဒိဃပြု၍ “ပါ” ဟု ဖြစ်ရသည်။ ပကဋ္ဌ-မြတ်သော+ဝစနံ - စကား တော်တည်း။ ပါဝစနံ-တော်၊ အတိက္ကန္တသတ္ထုကံ၌ ဘာဝပုဓာန ဘာဝလောပကြိ၍ “ဣဒံ ပါဝစနံ-ဤမြတ်သော ဘုရားစကားတော်သည်၊ န အတိက္ကန္တသတ္ထုကံ-သင်တို့ အတွက် ကွယ်လွန်ပြီးသော ဆရာရှိသူတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဟုတ် ” ဟု အနက် ဖွင့်ကြ၏။ ဆိုလိုရင်းကား-သင်တို့မှာ ဆရာမကွယ်လွန်သေးပါ၊ ပါဝစနံတည်းဟူသော ဆရာရှိနေပါသည်-ဟူလို၊ ဤကား ဝဒန္တိဝါဒတည်း။ သမာနဝါဒကား-ပါဝစနံသည် သတ္ထုကိစ္စကို ပြီးစေနိုင်ခြင်းကြောင့် ပါဝစနံတည်းဟူသော သတ္ထု မကွယ်လွန်သေးပါ။ ထင်ရှားရှိနေပါသေးသည် ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ဘာဝပုဓာန ဘာဝလောပကြိဘွယ် မလံ ဟု သမာနဝါဒက ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် သတ္ထုကို မဖူးမြင်ရသည့်အတွက် ပျင်းရိ ငြိုငြင်နေသော သတွာအပေါင်းကို သက်သာရာ ရစေနိုင်သည်သာ။

ဧကံ၊ ပေ၊ သာဓေတိ။ ။ “ဧကံသမယံ ဘဂဝါ - အခါတပါး၌ မြတ်စွာဘုရား သည်” ဟု ဆိုသဖြင့် ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို သံဂါယနာတင်ရာ ထိုအခါဝယ် မြတ်စွာဘုရား ၏ ထင်ရှားရှိတော်မမူကြောင်းကို ပြ၏။ ထိုသို့ပြသဖြင့် ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို သံဂါယနာ တင်ရာ ထိုအခါ၌ မြတ်စွာဘုရား၏ ရူပကာယတော်၏ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီး အဖြစ်ကို

အပြားရှိသည် မည်သော၊ ဝါ-ဤသို့သဘောရှိသည် မည်သော၊ အရိယဓမ္မဿ-
အရိယာတို့၏ တရားကို၊ ဝါ-မြတ်သော တရားကို၊ ဒေသကော-ဟောပြတော်

x x x x x x x

ပြီးစေသည်၊ ဆက်ဥားအံ၊- မြတ်စွာဘုရား ထင်ရှား ရှိတော်မူသေးသော်လည်း “အခါ
တပါးတုန်းက မြတ်စွာဘုရားသည်” ဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။ သို့သော် ထိုအချိန်အခါ၌ မြတ်စွာ
ဘုရား ရှိတော်မူသည်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ” ဟု အရှင်အာနန္ဒာ မိန့်
တော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် အရှင်အာနန္ဒာ၏ သန္ဓာယဘာသိတကို လိုက်၍ “တသ္မိံ
သမယေ ဘဂဝတော အဝိဇ္ဇမာနဘာဝံ ဒေသန္တော” ဟု ဆိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤနေရာ၌ “ဧဝံ မေ သုတံ” ဟူသောစကားဖြင့် ဓမ္မကာယကို
မျက်မှောက်ပြုခြင်း “ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ” ဟူသောစကားဖြင့် ရူပကာယတော်၏ ပရိ
နိဗ္ဗာန်စံတော်မူခြင်းကို ပြီးစေခြင်းဟု စကား ၂ ရပ် ဆက်သွယ်နေပုံကို သတိပြုပါ။ ဤသို့
စကား ၂ ရပ်၏ သမုဒါယအနက်ချင်း ဆက်သွယ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့်ပင် “ဧဝံ မေ
သုတံ” အတွက် ကြွင်းသေးသော သမုဒါယအနက်ကို ဤနေရာကျမှ ပြရပေသည်။

တေန၊ ပေ၊ ဇနေတိ။ ။ ထို ရူပကာယပရိနိဗ္ဗာန်ကို ပြီးစေသည့်အတွက် အဘယ်
အကျိုးရှိပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တေန၊ ပေ၊ ဇနေတိ” ဟု မိန့်သည်။
မြတ်စွာဘုရား၏ ရူပကာယတော်မှ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသောအားဖြင့် စုတေရသေးသောကြောင့်
အသက်ရှင်နေရခြင်း ဇီဝိတမာန်ဖြင့် ယစ်မူးနေသော လူအပေါင်းကို ထိတ်လန့်စေခြင်း၊
သူတော်ကောင်းတရား၌ အားထုတ်မှုကိုဖြစ်စေခြင်း အကျိုးရှိသည်-ဟူလို။ [ဋီကာသစ်၌
“တေန” ကို သံဝေဇေတိ၌သာ စပ်၍ “ဥဿာဟံ ဇနေတိ” အတွက် “တတောယေဝ-
ထိုသို့ ထိတ်လန့်စေခြင်းကြောင့်ပင်” ဟု ဟိတ်အပိုထည့်လေသည်။ ထို ဋီကာအလိုအား
ဖြင့်ကား “သဒ္ဓမ္မေစ” ဟု စ သဒ္ဓါပါပုံ မရပါ။ မိမိကား- စ သဒ္ဓါ တိုက်ရိုက်ပါသည့်
အတွက် ရှေ့ဝါကျနှင့် အကျိုးတူသော သမုစ္စည်းအနက်သာဖြစ်သင့်ရကား “တေန” ကို
“သံဝေဇေတိ၊ ဇနေတိ” ဟူသော ဖိုလ် ၂ ချက်၌ စပ်ထိုက်၏ဟု ယူဆပါသည်။]

ဧဝံဝိဓဿ အရိယဓမ္မဿ ။ ။ ဧဝံဝိဓဿာတိ ဧဝံပကာရဿ (ဝိဓိအတွက်
အပြား) အနက်ကို၎င်း “ဧဝံ သဘာဝဿာတိဝိ အတ္ထော” ဟု၎င်း ဖွင့်၏။ ဤနောက်
အနက်ကား မြန်မာများ ပေးရိုးဖြစ်သော ဝေါဟာရတ္ထတည်း။ အရိယ ဓမ္မဿာတိ
အရိယာနံ ဓမ္မဿ၊ အရိယဘူတဿဝါ ဓမ္မဿ၊-ဋီကာသစ်။

နာမ။ ။ “ဧဝံဝိဓဿနာမ” ၌ နာမ သဒ္ဓါကို “ဂရဟာအနက်ဟော” ဟု ဖွင့်၍
ထို နာမသဒ္ဓါ၏ “ဒေဝိသော အပိ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော-ဤကဲ့သို့သော ဘုရားသည်လည်း
ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူရသေး၏။ ကာ နာမ ကထာ အညေသန္တိ ဂရဟတ္ထံ ဇောတေတိ” ဟု
လည်း ဋီကာသစ်၌ အဓိပ္ပာယ်ပြု၏။ “ဧဝံဝိဓဿနာမ” ကို “အရိယဓမ္မဿ” ၌ စပ်ရမည်
ဖြစ်ပါလျက် “သောပိ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော” ၌ လှမ်းကျော်၍ စပ်ပုံနှင့်တကွ ဂရဟာ
အနက်ဆိုသည်ကို စဉ်းစားပါ။ မိမိကား အရိယဓမ္မကို မြှင့်တင်သော ရိုးရာသမ္ဘာဝနာ
ဇောတကဟုသာ ယူဆလိုပါသည်။ “ဤသို့သဘောရှိသော (ဤမျှလောက် အဆင့်အတန်း
မြင့်သော) အရိယဓမ္မ” ဟူလို၊ သမုစ္စည်းအနက်ကို ထွန်းပြသော အပိသဒ္ဓါ မဟုတ်သော
ကြောင့် ထိုနာမသဒ္ဓါဖြင့် ဂရဟာကိုလည်း ပေါင်းဆည်းဘွယ် မလိုပါ။

မူနိုင်သော၊ ဒသဗလဓရော-ဆယ်ပါးသော ကာယဗလ၊ ဣဏဗလကို ဆောင်
 တော်မူသော၊ [“ဒသဗလော” ဟု မူကွဲရှိ၏။] ဝဇီရသံဃာတသမာနကာယော-
 ဝဇီရစိန် အပေါင်းနှင့်တူသော ကိုယ်ရှိတော်မူသော၊ (စိန်တုံးနှင့်တူသောကိုယ်
 ရှိတော်မူသော၊) သောပိ ဘဂဝါ - ထို မြတ်စွာဘုရားသော်မှလည်း၊ ပရိနိဗ္ဗာ
 တော- ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရတုံသေး၏။ အညေန- မြတ်စွာဘုရားမှတပါးသော၊
 ကေန-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဇီဝိတေ-အသက်ရှင်ခြင်း၌၊ အာသာ-မြော်လင့်
 တောင့်တမှုကို၊ ဇနေတဗ္ဗာ-ဖြစ်စေထိုက်ပါတော့အံ့နည်း၊ (န ဇနေတဗ္ဗာ ဝေ-
 မဖြစ်စေထိုက်တော့သည်သာ၊) ဣတိ-သို့၊ ဇီဝိတမဒမတ္တံ-ဇီဝိတမဒမာန်ဖြင့်
 ယစ်မှူး၍ နေသော (အသက်ရှည်ခြင်း၌ မာန်ယစ်ခြင်းဖြင့် ယစ်မှူး၍နေသော၊)
 ဇနံ-လူအပေါင်းကို၊ သံဝေဇေတိ - ထိန်လန့်စေ၏။ စ - ထိန်လန့်စေရုံသာ
 မကသေး၊ အဿ - ထို လူအပေါင်း၏၊ သဒ္ဓမ္မေ - သူတော်ကောင်း တရား၌၊
 ဥဿာဟံ-အားထုတ်ခြင်းကို၊ ဇနေတိ-ဖြစ်စေ၏။

x + x + + x + +

ဝဇီရ၊ပေ၊ကာယော ။ ။ “ ဝဇီရစိန်လက်နက် မိုဗ်းကြိုးစက် ” ဟုရာဋ္ဌကဲ့သို့
 ဝဇီရစိန်သည် မိမိကို အခြားသော မဏိပါသာဏတို့က မဖောက်ခွဲနိုင်၊ မိမိကသာ အခြား
 သော မဏိပါသာဏတို့ကို ဖောက်ခွဲနိုင်၏။ ထို့အတူ မြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်အင်္ဂါတော်
 အစိတ်အပိုင်းလည်း တစုံတယေခံကမ္မ ပေါက်မြဲသွားအောင် မဖောက်ခွဲနိုင်၊ ထို့ကြောင့်
 ပင် အရှင်ဒေဝဒတ်၏ ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်ပေါ်မှကျောက်တုံးဖြင့် လှိမ့်ချစဉ်တုန်းက ကျော့ချပ်
 ကလေးသည် ခြေမတော်အပေါ်၌ ကျရောက်ပါသော်လည်း ခြေမတော် မပေါက်မကွ
 ချေ၊ ဤသို့လျှင် လက် ခြေအင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းတို့သည် ဝဇီရစိန်နှင့်တူ၍ လက် ခြေအင်္ဂါ
 အပေါင်းဖြစ်သော ကိုယ်တော်ကား ဝဇီရစိန်အပေါင်းနှင့် တူတော်မူသည်။

သောပိ ဘဂဝါ။ ။ ဤ ပိသဒ္ဓါကိုကား “သဒ္ဓိဏ္ဏနတ္ထ” ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ မိမိ
 ကား “သမ္ဘာဝနာဇောတက” ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ထို သမ္ဘာဝနာဇောတက ပိသဒ္ဓါဖြင့်
 “ထိုမျှလေခံ ဂုဏ်တော်အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသော မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်မြတ်သော်မှ
 ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူရတုံသေး၏။ အခြားသူတို့၏ သေပျောက်ရခြင်းမှာ ဆိုဘွယ်ရာမလို၊
 မည်သူမဆို သေရမည်သာ” ဟု ဂရဟာအနက်ကို ဆည်းသည်။ ထိုသို့ ပိသဒ္ဓါ၏ ဆည်း
 အပ်သော ဂရဟာအနက်၏ သာမတ္ထိယတ္ထကို “ကေန အညေန၊ပေ၊သံဝေဇေတိ” ဟု
 မိန့်သည်။ [နာမ သဒ္ဓါ၏ သမ္ဘာဝနာသည် အရိယမ္မအတွက် , သောပိ၌ ပိ၏ သမ္ဘ
 ဝနာကား ဘဂဝါအတွက်တည်း၊ ဤသို့ စပ်ရာကွသောကြောင့် တဝါကျထည်း၌ သမ္ဘာ
 ဝနာဇောတက ၂ မျိုးရှိနိုင်ပါသည်။]

ဇီဝိတမဒမတ္တံ ။ ။ “ ငါသည် ရှေးကလည်း အသက်ရှည်ခဲ့လှပြီ၊ ယခုလည်း
 အသက်ရှင်တုန်း၊ နောင်လည်း အသက်ကြာရှည်လိမ့်ဥျားမည် ” ဟု စိတ်ကြီးဝင်မှု မာန်
 မာနကို “ဇီဝိတမဒ” ဟု ခေါ်၏။ [ဇီဝိတေ- အသက်ရှင်ခြင်း၌+ မဒေါ- မာန်ယစ်ခြင်း
 တည်း၊ ဇီဝိတမဒေါ-ခြင်း၊ ဇီဝိတမဒေန-အသက်ရှင်ခြင်း၌ မာန်ယစ်ခြင်းဖြင့်+ မတ္တော
 (ပမတ္တော)- လွန်စွာ ယစ်မှူးသူတည်း၊ ဇီဝိတမဒမတ္တော- သူ၊ “သံဝေဇေတိ”၌ သံ
 ပုဗ္ဗေ, ပိဇီဓာတ်သည် ကြောက်ရွံ့ခြင်းအနက်ဟော, ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း။]

စ-ဆက်ဥဒါနံ၊ ဧဝန္တိ-ဧဝံဟူ၍၊ ဘဏန္ဓော- ရွတ်ဆို လျှောက်ထားသော၊ (ထေရော-သည်၊) ဒေသနာသမ္ပတ္တိံ-ဒေသနာတော်၏ ပြည့်စုံပုံကို၊ နိဒ္ဒိသတိ- ညွှန်ပြ၏၊ မေသုတန္တိ- ဟူ၍၊ (ဘဏန္ဓော - သော၊ ထေရော - သည်၊) သာဝက သမ္ပတ္တိံ-ကြားနာသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြည့်စုံပုံကို၊ (နိဒ္ဒိသတိ)၊ ဧကံ သမယန္တိ-ဟူ၍၊ (ဘဏန္ဓော ထေရော)၊ ကာလသမ္ပတ္တိံ - ကာလ၏ ပြည့်စုံပုံကို၊ (နိဒ္ဒိသတိ)၊ ဘဂဝါတိ- ဟူ၍၊ (ဘဏန္ဓော ထေရော)၊ ဒေသကသမ္ပတ္တိံ - ဟောပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြည့်စုံပုံကို၊ (နိဒ္ဒိသတိ)။

x x x x x x x

ဧဝန္တိ၊ ပေ၊ နိဒ္ဒိသတိ။ ။ သမုဒါယတ္တကိုပြပြီး၍ သဒ္ဓါ၏ ပြစွမ်းနိုင်သော သာမတ္ထိ ယတ္ထဖြင့် ညွှန်ပြဆိုက်သော နိဒ္ဒေသတဗ္ဗတ္တကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဧဝန္တိ , မေ သုတန္တိ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ လျှောက်အပ်လတံသောသုတ်ကို “ဧဝံ-ဤသို့ (ဤ လျှောက်အပ် လတံသည့်အတိုင်း)” ဟု ညွှန်ပြသောကြောင့် ဒေသနာတော်ဖြစ်သောသုတ်၏ ပြည့်စုံပုံ၊ သမ္ပတ္တိဖြစ်ပုံကို ညွှန်ပြရာရောက်သည်။ မှန်၏။-အရာဝတ္ထုတခုသည် ကောင်းမွန် ပြည့်စုံ သော သမ္ပတ္တိမဟုတ်လျှင် မည်သူမျှ မညွှန်ပြဝံ့၊ ဖုံးကွယ်၍ပင် ထားတတ်သေး၏။

သာဝကသမ္ပတ္တိံ ။ ။ “သာဝက” အရ ဤနေရာ၌ တပည့်သာဝကကို မဆိုလို၊ “သုဏာတီတိ သာဝကော ” အရ ဒေသနာတော်ကို ကြားနာတတ်သော သုဏန္တ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကာသစ်၌ “ သာဝကသမ္ပတ္တိန္တိ သုဏန္တပုဂ္ဂလ သမ္ပတ္တိံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ အရှင်အာနန္ဒာက “မေ သုတံ - တပည့်တော် ကြားနာခဲ့ရပါ သည်” ဟု မိမိကိုယ်ကို ထုတ်ဖော်၍ လျှောက်သဖြင့် ကြားနာသောပုဂ္ဂိုလ်က တေဒဂ် ၅ မျိုးရ၍ ငါးဌာနတို့၌ အရှင်သာရိပုတြာ၏ချီးမွမ်းမှုကို ခံရလောက်အောင် သမ္ပတ္တိဖြစ် ကြောင်း၊ ထိုသို့ ကြားနာရာ၌ တဆင့်ကြားလည်း မဟုတ် , အဆက်ဆက် မှတ်သားခဲ့ ခြင်းလည်း မဟုတ် , ကိုယ်တိုင်နာယူခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ပြသည်။

ကာလသမ္ပတ္တိံ ။ ။ ဘဂဝါသဒ္ဓါ၏ အနီး၌ ယှဉ်စပ်အပ်သော “ ဧကံ သမယံ - အခါတပါး ” ဟု ဆိုသဖြင့် ထိုအခါသည် ဘုရားပွင့်တော်မူခြင်းဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ် သော အခါကောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဧကံ သမယံဖြင့် “ ကာလသမ္ပတ္တိ - ကာလ၏ ကောင်းမွန်ပြည့်စုံခြင်း ” ကို ပြသည် ဟု ဆိုသည်။ မှန်၏ ကာလဟူသမျှတို့တွင် ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ် ကာလသည် အသာဆုံး အကောင်းဆုံး ကာလတည်း။

ဒေသကသမ္ပတ္တိံ ။ ။ “ဧကံသမယံ ဘဂဝါ”၌ “ဘဂဝါ” ဟု ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြသောကြောင့် တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အမြတ်ဆုံး အသာဆုံးဖြစ်သောဘုရားရှင် ဖြစ်တော်မူရကား ထို ဘဂဝါသဒ္ဓါဖြင့် သုတ်ကိုဟောပြောသော ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်၏ သမ္ပတ္တိ ဖြစ်ပုံကို ညွှန်ပြသည်။ မှန်၏။-လောက၌ အရာဝတ္ထုတခုခုကိုဖြစ်စေ , ကျမ်းစာတမျိုးမျိုး ကိုဖြစ်စေ , တရားတမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေ ပြုလုပ်ရေးသား ဟောပြောသောပုဂ္ဂိုလ်ကို မေးလေ့ ရှိ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်က သမ္ပတ္တိဖြစ်လောက်အောင် ဂုဏ်ထူးရှိသောပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်လျှင် ထို အလုပ်ကို၎င်း , ထိုကျမ်းစာကို၎င်း , ထိုတရားကို၎င်း , မလေးစားကြ၊ ထို့ကြောင့် ဒေသက ပုဂ္ဂိုလ်က သဗ္ဗသတ္တုတ္တမ ဖြစ်တော်မူသော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဖြစ်ကြောင်းကို “ ဘဂဝါ ” ဖြင့် ညွှန်ပြရသည်။

အန္တရာစ ရာဇဂဟံ အန္တရာစ နာဠန္ဒန္တိ (ဧတ္ထ)- ဌှ၊ (သမဘိနိဝိဠော-
 ကောင်းစွာ အကျုံးဝင်သော၊) အန္တရာသဒ္ဓေါ- အန္တရာသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-ကို၊
 ကာရဏခဏစိတ္တဝေမဇ္ဈဝိဝရာဒိသု-အကြောင်းဟူသောအနက်၊ ခဏဟူသော
 အနက်၊ စိတ်ဟူသောအနက်၊ အလယ်ဟူသောအနက်၊ အကြားဟူသောအနက်
 အစရှိသောအနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏၊ ဝါ- တွေ့မြင်အပ်၏၊ ဟိ- ချဲ့၊
 တထာဂတာ- မြတ်စွာဘုရားကို၊ အညတြိ- ကြည့်၍၊ ကော- အဘယ်သူသည်၊
 တဒန္တရံ- ထိုအကြောင်းကို၊ ဇာနေယျ- သိနိုင်ပါအံ့နည်း၊ ဣတိစ- ဤ ပါဠိရပ်
 ၌၎င်း၊ ဇနာ-လူတို့သည်၊ သင်္ဂမ္မ-ပေါင်းဆုံ၍၊ ဝါ- စုရုံး၍၊ မဗ္ဗ-တပည့်တော်မ
 ကို၎င်း၊ တုဗ္ဗ-အရှင်ဘုရားကို၎င်း၊ မန္တန္တိ-တိုးတိုးပြောကြကုန်၏၊ ဝါ-တိုင်ပင်
 ကြကုန်၏၊ အန္တရံ-အကြောင်းကား၊ ကိ- အဘယ်နည်း၊ (တနည်း)ကို အန္တရံ-
 အကြောင်းမည်သို့ ဟု မသိရ၊ ဣတိစ- ဤပါဠိရပ်၌၎င်း၊ ဣတိ အာဒိသု- ဤသို့
 အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ကာရဏေ- အကြောင်းဟူသောအနက်၌၊ အန္တရာ
 သဒ္ဓေါ၊ (ဒိဿတိ)၊ [ပဌမဥပါဟရုဏ်သည် အင်္ဂုတ္တိရ်ပါဠိတော်၊ ဆက္ကနိပါတ်၊
 ဓမ္မိကဝဂ်၊ မိဂသာလသုတ်တော်တည်း၊ ဒုတိယ ဥပါဟရုဏ်ကား သဂါထာ
 ဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ကုလဃရဏီသုတ် ပါဠိတော်တည်း။]

+ x x + + + + +

အန္တရာစ ၊ ပေ ၊ အန္တရာသဒ္ဓေါ ။ ။ “ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ” ဟူသောပုဒ်
 အပေါင်း၏ အမျိုးမျိုးသော အနက်အဖွင့်ကို ပြုပြီး၍ ယခုအခါ အန္တရာစ ရာဇဂဟံ
 စသော ပုဒ်တို့၏ အနက်အဖွင့်ကို ပြုလိုတော်မူသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “အန္တရာစ
 ရာဇဂဟံ” စသည်ကို မိန့်၊ “ အပေါင်းတည်ထ၊ စိတ်ဖွင့်ပြ၊ ဧတ္ထမရှိ ထည့်လေမြဲ ” နှင့်
 အညီ “အန္တရာစ ရာဇဂဟံ အန္တရာစ နာဠန္ဒန္တိ (ဧတ္ထ)” ဟု ထည့်ရသည်၊ ထိုဧတ္ထ
 ကိုလည်း ဒိဿတိ၌ အစပ်မှားမည်စိုးသောကြောင့် “ သမဘိနိဝိဠော ” ဟု ဒီကာသစ်
 ထည့်သည်၊ ထိုသို့ မထည့်ဘဲ “ အပေါင်းအာဓာရ+အစိတ်အာဓေယံ ” လည်း စပ်နိုင်
 ပါသည်။

ကာရဏ ၊ ပေ ၊ ဝိဝရာဒိသု ။ ။ ထိုအနက်များကို အန္တရာသဒ္ဓါတခုတည်းက
 ဟောနိုင်သည် မဟုတ်၊ ထိုထိုအရာ၌လာသော အန္တရာသဒ္ဓါ အသီးသီးကသာ ဆိုင်ရာ
 အနက်ကို ဟောနိုင်၏၊ သို့သော် အန္တရာသဒ္ဓါချင်း တူသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသ
 နည်း၊ ဧကသေသနည်းအားဖြင့် အန္တရာသဒ္ဓါတခုတည်းက ထိုအနက်များ၌ ထင်ရှား
 သည်ဟု ဆိုသည်၊ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ သမယအဖွင့်၌ ပြထားသော “ သာမည
 ဝစနိယတ္ထံ၊ ဥပါဒါယ အနေကဓာ ” စသော ဂါထာကို၎င်း၊ ပရိယတ္တိဘောဒအခဏ်း
 အတ္ထိပုဒ်အဖွင့်၌ပြခဲ့သော “ယံ ပဒံ သုဘိသာမညံ” စသော ဂါထာကို၎င်း သတိပြုပါ။

တဒန္တရံ၊ ပေ၊ အာဒိသု ဟိ ။ ။ ပြခဲ့သောအနက်တို့တွင် ထိုထိုအနက်ကို ပကရဏ
 (အရာဌာန) အားဖြင့်၎င်း၊ သာမတ္ထိယအားဖြင့်၎င်း သိရသောကြောင့် ဆိုင်ရာ ဥပါ
 ဟရုဏ်ကိုထုတ်၍ အကျယ်ပြုလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “ တဒန္တရံ၊ ပေ၊ အာဒိသု
 ဟိ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [တဒန္တရန္တိ တံ ကာရဏံ၊ မဗ္ဗ တဗ္ဗ မန္တန္တိ ကိမန္တရံ ကိ
 ကာရဏန္တိ အတ္ထော၊ -ဒီကာသစ်။]

ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ အညတရာ-အမျိုးအမည်အားဖြင့်မထင်ရှားသော၊ ဝါ-တယေခံသော၊ ဣတ္ထိ-မိန်းမသည်၊ ဝိဇ္ဇန္တရိကာယ(ဝိဇ္ဇာ+အန္တရိကာယ)- လျှပ်စစ်ပျက်ဆဲခဏ၌၊ ဘာဇနံ-အိုးခွက်ကို၊ ဝေဝန္တိ-ဆေးနေစဉ်၊ မံ-တပည့် တော်ကို၊ အဒ္ဓသ-မြင်ပါပြီ၊ ဣတိအာဒိသု-တို့၌၊ ခဏေ-ခဏဟူသောအနက် ၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ၊ ဘိက္ခုဝဂ်၊ လဇုကိကောပမသုတ်၊ ဝိဇ္ဇန္တရိ ကာယာတိ ဝိဇ္ဇာနိစ္ဆရဏက္ခဏေ၊ ဝေဝန္တိ ဣတ္ထိ အဒ္ဓသတိ သမ္ဗန္ဓော- ဋီကာသစ်။] ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အန္တရတော-စိတ်၌၊ ကောပါ-စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့သည်၊ န သန္တိ- မရှိကုန်၊ ဣတိ အာဒိသု-တို့၌၊ စိတ္တေ-စိတ်ဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [ခုဒ္ဒကပါဌ၊ ဥဒါနပါဠိ၊ မုစလိန္ဒဝဂ်၊ ဘဒ္ဒိယသုတ်၊ အန္တရတောတိ ဟဒယေ၊ ကောပါတိ စိတ္တကာလုသိယကရဏတော (စိတ်၏ နောက်ကျသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ် သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) စိတ္တပကောပါ ရာဂါဒယော ကိလေသာ၊ - ဋီကာ သစ်။] အန္တရာ-အစအဆုံးတို့၏အလယ်၌၊ ဝေါသာနံ-ပြီးဆုံးခြင်းသို့၊ အာပါဒိ- ရောံပြီ၊ ဣတိ အာဒိသု-တို့၌၊ ဝေမဇ္ဈေ-အလယ်ဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ ဒသကနိပါတ်၊ ဒုတိယပဏ္ဏာသက၊ ထေရဝဂ်၊ ဗျာကရဏသုတ်၊ အန္တရာဝေါသာနန္တိ အာရမ္ဘနိပ္ပတ္တိနံ ဝေမဇ္ဈေ ပရိယောသာနံ အာပါဒိ၊ (စ၍ အားထုတ်ခြင်း၊ ပြီးစီးခြင်းတို့၏ အလယ်၌ = ရဟန္တာအဖြစ် တည်းဟူသော အဆုံးသို့ မရောက်မီ ဆက်၍ အားမထုတ်ဘဲ အပြီးသတ်နေသည် - ဟူလို။] ဘိက္ခဝေ- တို့၊ အပိစ- ဤသို့ပင် အစအမွန်က ပြည့်စုံခဲ့ပါသော်လည်း၊ အယံ တပေါဒါ-ဤ တပေါဒါဖြစ်သည်၊ ဒွိန္ဒံ မဟာနိရယာနံ-လောဟကုမ္ဘိ ငရဲကြီး နှစ်လုံးတို့၏၊ အန္တရိကာယ-အကြားဖြင့်၊ အာဂစ္ဆတိ-စီးလာ၏၊ ဣတိ အာဒိသု- တို့၌၊ ဝိဝရေ-အကြားဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [စတုတ္ထပါရာဇိက။]

x x x x x x x

အန္တရိကာယ ။ ။ တပေါဒါဖြစ်၏ စ၍ဖြစ်ခဲ့ရာသည် အောက်နဂါးပြည်တည်း၊ ထိုနေရာ၌ ရေကန်သည် အလွန်ကြည်လင် အေးမြ၏၊ ထိုသို့ မူလအစက ကောင်းမွန် ပြည့်စုံခဲ့ပါသော်လည်း အထက်သို့ တက်လာသောအခါ လောဟကုမ္ဘိ ငရဲကြီးနှစ်လုံး၏ အကြားမှ စီး၍ တက်ခဲ့ရသောကြောင့် ရေပူရှိသော တပေါဒါမြစ် အဖြစ်ဖြင့် တည်ရှိရ လေသည်၊ ထို့ကြောင့် “ အပိစာတိ တထာပိ၊ ဧဝံ ပဘာဝသမ္ဗန္ဓေပီတိ အတ္ထော၊ ဒွိန္ဒံ မဟာနိရယာနန္တိ လောဟကုမ္ဘိ နိရယေ သန္ဓာယာဟ ” ဟု မိန့်သည်၊ လောဟကုမ္ဘိ ငရဲဟု ဆိုသော်လည်း တပေါဒါမြစ်နှင့် မဝေးသော ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ပတ်ပတ်လည်ရှိ ပေတလောကတွင် ပါဝင်သော ငရဲအိုးတည်း။

မေးဘွယ် ။ ။ “အန္တရာဟူသော အကာရန္တနိပါတ်ပုဒ်၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကိုပြရာဝယ် စိတ်ဟူသောအနက်၌ အကာရန္တ အန္တရသဒ္ဓါကို၎င်း၊ ခဏဝိဝရဏအနက်တို့၌ အန္တရိက သဒ္ဓါကို၎င်း၊ အဘယ်ကြောင့် ထုတ်ပြရသနည်း ” ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-

[အတ္တုဒ္ဓါရ၊သာမညကိုပြပြီး၍ အတ္တုဒ္ဓေသ၊ ဝိသေသကိုပြလိုသောကြောင့် “သွာယ မိဓ”စသည်ကို မိန့်။] (ယသ္မာ-ကြောင့်၊) ဣဓ- ဤ အန္တရာစ ရာဇ ဝဟံ အန္တရာစ နာဠန္ဒဟူသောပါဌ၌၊ သွာယံ(အန္တရာသဒ္ဓေါ)-သည်၊ ဝိဝရေ- အကြားဟူသော အနက်၌၊ ဝတ္တတိ- ဖြစ်၏၊ တသ္မာ- ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အန္တရာသဒ္ဓါ၏ အကြားအနက်၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ရာဇဝဟသစ- ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏၎င်း၊ နာဠန္ဒာယစ-နာဠန္ဒာမြို့၏၎င်း၊ ဝိဝရေ-အကြားဖြစ်သော အရပ်၌၊(အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော ဟောတိ၌စပ်။)ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ဣတ္ထ-ဤအန္တရာစ ရာဇဝဟံ အန္တရာစ နာဠန္ဒဟူသောပါဌ၌၊ အတ္ထော- ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏၊ ပန - ထိုသို့ ရာဇဝဟသစ နာဠန္ဒာယစ ဟု သမ္ပန်အနက် ဖြစ်သင့်ပါသော် လည်း၊ အန္တရာသဒ္ဓေန - အန္တရာသဒ္ဓါနှင့်၊ ယုတ္တတ္တာ - ယှဉ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ ဥပယောဂဝစနံ-ဒုတိယာဝိဘတ်ကို၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီ။

စ-ဆက်၊ ဤဒိသေသု- ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ ဌာနေသု - အရာတို့၌၊ အက္ခရစိန္တကာ - အက္ခရာ ပုဒ် ပါဌကို ကြံစည်တတ်သော သဒ္ဓါဆရာတို့သည်၊ အန္တရာဂါမဉ္ဇ နဒိဉ္ဇ ယာတိတိ - အန္တရာဂါမဉ္ဇ နဒိဉ္ဇယာတိ ဟူ၍၊ ဧဝံ - ဤသို့၊

x x x x x x x x

အန္တရိကသဒ္ဓါ အန္တရသဒ္ဓါတို့နှင့် အန္တရာသဒ္ဓါ၏ အနက်တူဖြစ်သောကြောင့် အန္တရိက သဒ္ဓါ အန္တရသဒ္ဓါတို့ကိုလည်း ထုတ်ပြရပါသည်။ [ကေဒေသဝိသဒိသံ အနညံဝ-တစိတ် တဒေသ မတူသောပုဒ်သည် တမျိုးတခြား မဟုတ်ပါ”-သတ္တတပရိဘာသာ။] တနည်း- အန္တရာသဒ္ဓါသည်ပင် “ယသန္တရတော”၌ ဆန်းစောင့်ခြင်း အကျိုးငှါ ရသယပြု၍၎င်း၊ “အန္တရိကာယ၌ သုတ္တအနက်ဝယ် ဣကပစ္စည်းသက်၍၎င်း မိန့်တော်မူသည်၊ ပုဒ်ရင်းမှာ အန္တရာ ပုဒ်ရင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အန္တရတော အန္တရိကာတို့ကို ထုတ်ပြသည့် အတွက် ပုဒ်တမျိုးဟု မမှတ်ထိုက်ပါ။

အန္တရာသဒ္ဓေန ပန။ ။ ဤ အန္တရာစ ရာဇဝဟံစသောပါဌ၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ် သာ ရှိသည်မဟုတ်ပါလော၊ သို့ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် သမ္ပန်အနက်ကို ဖွင့်အပ်ပါ သနည်း၊ သမ္ပန်အနက် ဖြစ်သင့်လျှင်လည်း အဘယ့်ကြောင့် ဒုတိယာ ဝိဘတ်ကို ပြုအပ် သနည်း၊ ဤသို့ စောဒနာဘွယ် ရှိသောကြောင့် “အန္တရာသဒ္ဓေန ပန” စသည်ကို မိန့် သည်၊ သမ္ပန်အနက်၌ သာမိဝိဘတ် ဖြစ်သင့်သော်လည်း အန္တရာသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်ခြင်း ကြောင့် သဒ္ဓထုံးစံအရ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ပြုအပ်ပါသည်။-ဟူလို၊-ဒီကာသစ်။ [အန္တရာ အဘိတော ပရိတော ပတိ ပဋိဘာဒိယောဂေ အယံ (ဒုတိယာဝိဘတ္တိ)၊- ရူပသိဒ္ဓိ၊ ကွမ်ဒုတိယာ ဆဋ္ဌိနမတ္ထေသုတ်။]

မှတ်ချက်။ ။ဤ စောဒနာသည် “အန္တရာသဒ္ဓေန ယုတ္တတ္တာ”ဟူသော ဟိတ်ကို ၎င်း၊ “ဥပယောဂဝစနံ ကတံ”ဟူသော ကြိယာကို၎င်း ကြည့်၍ ထုတ်ရသော စောဒနာ တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အဖြေမြင် အတင်သိ၊ မိ၏ ကျမ်းရိုးအနေတည်း”ဟု၎င်း၊ “အဖြေ မြင်က၊ အတင်ထုတ်မြ၊ မလွဲတံထွာ၊ ဓမ္မတာတည်း”ဟု၎င်း၊ ရှေးဆရာတို့ မိန့်တော်မူ ကြသည်။

ကေမေဝ-တပုဒ်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ အန္တရာသဒ္ဓိ-အန္တရာသဒ္ဓါကို၊ ပယောဇေန္တိ- ယှဉ်စေကြကုန်၏။ သော-ထို အန္တရာသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒုတိယပဒေန ပိ-နဒိ ဟူသော ဒုတိယပုဒ်နှင့်လည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗော - ယှဉ်စေထိုက်သည်၊ ဟောတိ -ဖြစ်၏။ (တသ္မိံ - ထို အန္တရာသဒ္ဓါကို၊ ဒုတိယပဒေန - နှင့်၊) အယောဇီယမာနေ-မယှဉ်စေအပ်သော်၊ ဥပယောဂဝစနံ-သည်၊ နပါပုဏ္ဏာတိ-နဒိ ပုဒ်သို့ မရောက်၊ ပန- ချီးမွမ်းဘွယ်ရာ သမ္ဘာဝနာကား၊ ဣဓ-ဤ အန္တရာစ ရာဇဂဟံ အန္တရာစ နာဠန္ဒ ဟူသော ပါဠိ၌၊ ယောဇေတွာဝေ- နောက်ပုဒ်၌ တိုက်ရိုက်ယှဉ်စေ၍သာ၊ (အာယသ္မာတာ အာနန္ဒတ္ထေရေန-သည်၊) ဝုတ္တော-လျှောက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတိတိ-ကား၊ အဒ္ဓါနသင်္ခါတိ-အစွန့်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဝါ-ရှည်လျားသည်ဟု ဆိုအပ်သော၊ မဂ္ဂံ-ခရီးကို၊ ပဋိပန္နော-ကြွတော်မူသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ [တိုက်ရိုက်သွားနေရာ၌ “ကို” ဟု၎င်း၊ ရှေ့ရှုသွားရာ၌ “သို့” ဟု၎င်း သုံးစွဲပါ။] ဒီဃမဂ္ဂံ - ရှည်စွာသော ခရီးကို၊ (ပဋိပန္နော ဟောတိ၊) ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်၊ ဟိ-မှန်၊ အဒ္ဓါနဂမနသမယဿ-အဒ္ဓါနဂမနသမယပုဒ်၏၊ ဝိဘဏံ - အကျယ်ဝေဘန်ရာ ပဒဘာဇနိ၌၊ အဒ္ဓ

x x x x x x x x

ဤဒီသေသုစ၊ ပေ၊ ပယောဇေန္တိ။ ။ သာသနာတော်ကျမ်း၌သာ အန္တရာသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်ရာဝယ် ဒုတိယာဝိဘတ်ကို သုံးစွဲရိုးရှိသည် မဟုတ်သေး၊ လောကီကျမ်း၌လည်း ဤသို့ပင် သုံးစွဲလေ့ရှိသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် “ဤဒီသေသုစ” စသည်ကို မိန့်သည်။ စသဒ္ဓါသည် ပြတ်ပြီးခဲ့ရာကို ဆက်သော ဝါကျာရမ္မဇောတကတည်း။ [အက္ခရံ စိန္တေန္တိ လိင်္ဂဝိဘတ္တိယာဒိဟိတိ အက္ခရစိန္တကာ၊ (သဒ္ဓဝိဒူ) ၊ အက္ခရသဒ္ဓေန စေတ္ထ တမ္ဗူလ ကာနိ ပဒါဒိနိဝိ ဂဟေတဗ္ဗာနိ၊ -ဋီကာသစ်။] စာအုပ်တို့၌ “ပယုဇေန္တိ” ဟုရှိသော်လည်း ယှဉ်ခြင်းအနက်ကိုဟောရာ၌ ယုဇေဓာတ်က အကမ္မကဖြစ်သောကြောင့် ကာရိတ်သွင်း၍ “ပယောဇေန္တိ” ဟု ရှိသင့်ပါသည်။ ထိုသို့ ရှိမှလည်း “ယောဇေတဗ္ဗော၊ အယောဇီယမာနေ” ဟု ကာရိတ်ဝင်သော ပုဒ်များနှင့် လိုက်လျောမည်။

သော ဒုတိယပဒေန၊ ပေ၊ နပါပုဏ္ဏာတိ။ ။ လောကီကျမ်းဝယ် အန္တရာသဒ္ဓါ တခုတည်းကိုသာ သုံးစွဲထားပါသော်လည်း အာဝုတ္တိနည်း၊ တန္တနည်း၊ အဓိကာရနည်း စသော နည်းတို့ဖြင့် တပုဒ်ထည်းက အနက် ၂ ထပ် ရနိုင်သောကြောင့် အန္တရာသဒ္ဓါ တိုက်ရိုက်မပါသော ဒုတိယပုဒ်သို့လည်း လိုက်စေရသည်။ ထိုသို့ မလိုက်စေလျှင် အန္တရာသဒ္ဓါနှင့် မယှဉ်သောကြောင့် နဒိ ဟူသောပုဒ်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် မရောက်ဘဲ ရှိလိမ့်မည်။

ဣဓ ပန၊ ပေ၊ ဝုတ္တော။ ။ လောကီကျမ်းတို့၌ အန္တရာတပုဒ်တည်းနှင့်ယှဉ်ရာဝယ် ဒုတိယန္တ ၂ ပုဒ်ကို သုံးစွဲထားသေး၏။ ဤ ပါဠိတော်၌ကား ထိုလောကီကျမ်းကဲ့သို့ နောက်တပုဒ်၌ လိုက်စေဘွယ် မလိုရအောင် “အန္တရာစ ရာဇဂဟံ အန္တရာစ နာဠန္ဒ” ဟု တိုက်ရိုက်ပင် ယှဉ်စပ်၍ ပြသောကြောင့် သာ၍ပင် သမ္မန်အနက်၌ ဒုတိယာသက်မှု သေချာပါသည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဤဝါကျကို သမ္ဘာဝနာ ဝါကျဟု ဆိုလိုပါသည်။

ယောဇနံ-ယူဇနာဝက် ခရီးသို့၊ ဂစ္ဆိ သာမိ-သွားအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ အဓိဋ္ဌာန်၍၊ ဘုဒ္ဓိတဗ္ဗံ-ဂဏဘောဇဉ်ကို စားနိုင်၏၊ ဣတိ အာဒိ ဝစနတော - ဤသို့ အစရှိသည်ကို ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၊ အဒ္ဓယောဇနမ္ပိ- ယူဇနာဝက် ခရီးသော်မှလည်း၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ-အဒ္ဓါနမဂ္ဂမည်သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်တုံသေး၏၊ ပန-ချီးမွမ်းဘွယ်ရာ သမ္ဘာဝနကား၊ ရာဇဂဟတော-မှ၊ နာဠန္ဒာ-နာဠန္ဒာမြို့သည်၊ ယောဇနမေဝ-တယူဇာပင်တည်း၊ (တယူဇနာတောင် ဝေးသည်-ဟူလို။)

မဟတာ ဘိက္ခုသံယေန သဒ္ဓိန္နိ ဣတ္ထ- ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ [“မဟတာတိ” စသည်၌ အပေါင်းအာဓာရ+ အစိတ်အာဓေယ အဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ ဆရာတို့ကား “အဝယဝတ္ထော ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော” ထည့်၍ စပ်တော်မူကြသည်။] မဟတာတိ- ကား၊ ဂုဏမဟတ္တေနပိ-ဂုဏ်တို့ဖြင့် မြတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ မဟတာ- မြတ်သော၊ [“ဂုဏေဟိ” ကို ကြည့်၍ “ဂုဏ်တို့ဖြင့်” ဟု ဝိသေသနတ္ထ ဗဟုဝုဇ် ပေးသည်။] သင်္ချာမဟတ္တေနပိ - အရေအတွက်အားဖြင့် များသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ မဟတာ - များသော၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ - ချွ၊ သော ဘိက္ခုသံယော - ထို ရဟန်းအပေါင်းသည်၊ ဂုဏေဟိပိ - ဂုဏ်တို့ဖြင့်လည်း၊ မဟာ - မြတ်သည်၊ အဟောသိ - ဖြစ်ပြီ၊ (တနည်း) ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ (ကသ္မာ-

x x x x x x x

အဒ္ဓါန၊ ပေ၊ ယောဇနမေဝ။ ။ “ အဘယ်မျှလောက်သော ခရီးသည် အဒ္ဓါန မည်သနည်း ” ဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “ အဒ္ဓါန မဂ္ဂပုဂ္ဂိပန္နောတိ ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ မဂ္ဂံဖြင့် ကမ္မဓာရည်းသမာသ်ကို ပြ၏၊ “အဒ္ဓါန သင်္ခါတော+ မဂ္ဂေါ အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ ” ဟု ပြ၊ ဒီသမဂ္ဂံဖြင့် အဒ္ဓါနသဒ္ဓါသည် ဒီသသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ် တည်း ဟု ပြသည်၊ မဂ္ဂသဒ္ဓါကို ထောက်၍ အဒ္ဓါနအရ ခရီးအခွန် ကာလအခွန် ၂ မျိုး တွင် ခရီးအခွန်ကို ယူပါ၊ အဒ္ဓါနသဒ္ဓါ၏ ဒီသ အနက်ကို ဟောရာ၌ သာဓကဒဋ္ဌိကို ပြလို၍ “အဒ္ဓါနဂမနသမယသ ဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဆရာတို့ကား- “ ဟိ ” ကို ဥပချာသဇောတက အနက်ပေးတော်မူကြသည်၊ ဂဏဘောဇန သိက္ခာပုဒ် စသည်တို့၏ ပဒဘာဇနီ၌ ယူဇနာဝက်ခရီးကိုပင် “အဒ္ဓါန ဂမနသမယ” ဟု ဟောတော်မူသေး၏၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့နှင့် နာဠန္ဒာမြို့ကား တယူဇနာတောင် ဝေးပါသည်-ဟူလို။ [အဒ္ဓယောဇနံ ပိဋ္ဌံ ပိသည် ဂရဟဇောတက၊ ရာဇဂဟတောပန၌ ပနကား သမ္ဘာဝနာဇောတက။]

မဟတာ ။ ။ မဟန္တသဒ္ဓါနောင် နာ ဝိဘတ်သက်၍ ဂစ္ဆတာ ဂစ္ဆန္တေနကဲ့သို့ “မဟတာ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထို မဟန္တသဒ္ဓါသည် ဥတ္တမတ္ထ (အမြတ်ဟူသော အနက်) ကို ၎င်း၊ ဗဟုတ္ထ (အများဟူသောအနက်) ကို၎င်း ဟော၏၊ ထိုတွင် “ ဂုဏမဟတ္တေန ” ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် ဥတ္တမတ္ထကို ပြ၏၊ “ သင်္ချာ မဟတ္တေန ” ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် ဗဟုတ္ထကိုပြ၏၊ ပိတို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထတို့တည်း။

သော ဟိ၊ ပေ၊ သင်္ချတ္တာ။ ။ ဂုဏမဟတ္တဖြစ်ပုံ၊ သင်္ချာမဟတ္တဖြစ်ပုံကို ခိုင်လုံစေလို သောကြောင့် (တနည်း) ချွပြလိုသောကြောင့် “သောဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ “မဟာ အဟောသိ ” ဟု စာအုပ်တို့၌ ရှိ၏၊ ထိုအချိန်၌လည်း မဟန္တ ဖြစ်နေသောကြောင့်

နည်း၊) အပ္ပိစ္ဆတာဒိ ဂုဏသမန္တာဂတတ္တာ-အပ္ပိစ္ဆတာ အစရှိသောဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ သင်္ချာယဝိ-အရေအတွက်အားဖြင့်လည်း၊ မဟာ-များသည်၊ (အဟောသိ-ပြီ၊ တနည်း ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ ကသ္မာ - နည်း၊) ပဉ္စသတသင်္ချတ္တာ- ငါးရာအရေအတွက် ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဘိက္ခုနီ- ရဟန်းတို့၏၊ သံဃော - အပေါင်းတည်း၊ ဘိက္ခုသံဃော - ပေါင်း၊ တေန ဘိက္ခုသံဃေန - ထို ရဟန်းတို့၏ အပေါင်းနှင့်၊ ဒိဋ္ဌိသီလ သာမညသံဃာတ သင်္ခါတေန-အယူသီလ၏ တူမျှသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပေါင်းစပ်အပ်သည်ဟု ဆိုအပ်သော၊ သမဏဂဏေန - ရဟန်းတို့၏ အပေါင်းနှင့်၊ ဣတိ အတ္ထော- ဤကားအနက်၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယ-ကား၊ ကေတော- တပေါင်းတည်း၊ (အတူတကွ)။

x x x x x x x

“ဟောတိ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်၊ အပ္ပိစ္ဆတာ၌ “အပ္ပိ- နည်းသော+ ဣစ္ဆာ- အလိုသည်၊ ယဿ အတ္ထိတိ အပ္ပိစ္ဆော” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် “နည်း နည်း ပါးပါး လိုချင်သေး၏” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏၊ အမှန်မှာ- လိုကိုယ် မလိုချင်ကြပေ၊ ထို့ကြောင့် အပ္ပိစ္ဆတာ၌ သဒ္ဓါအလိုအားဖြင့် ဣစ္ဆာ အကြွင်းအကျန် ရှိသေးသော်လည်း အနက်သဘောအားဖြင့် ဣစ္ဆာလုံးလုံး မရှိဟူသောအနက်ကို ယူရပါသည်။

တနည်း။ ။ “အပ္ပိဗာဓ-အနာမရှိ” ဟူရာ၌ကဲ့သို့ အပ္ပသဒ္ဓါ၏ အဘာဝအနက်ကို ယူလျှင်ကား သဒ္ဓါအနေအားဖြင့်လည်း အကြွင်းအကျန်မရှိတော့ပါ၊ ထိုအလို “နတ္ထိ+ ဣစ္ဆာ ယဿာတိ အပ္ပိစ္ဆော၊ အပ္ပိစ္ဆဿ + ဘာဝေါ အပ္ပိစ္ဆတာ” ဟု ပြု၊ အာဒိဖြင့် သန္တုဋ္ဌိတာ , ပဝိဝေကတာ , ဝိရိယာရမ္ဘတာ စသည်တို့ကို ယူပါ၊ ပဉ္စသတံ + သင်္ချာ ယဿာတိ ပဉ္စသတသင်္ချော၊ (ဘိက္ခုသံဃော)။

ဘိက္ခုနီ၊ ပေါသံဃေန။ ။ ဘိက္ခုနီ + သံဃော ဘိက္ခုသံဃောသည် ပဒါဝတ္ထိ ကန္တနည်း ဒန္တစ္ဆဒနနည်းတည်း၊ မည်သည့်နာမ်ပုဒ်မဆို စပ်ပုဒ်ကိုမဲ့ဘဲ သူ့သဘော အတိုင်း တည်ရှိရလျှင် လိန်အနက်ကိုထွန်းပြသော ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့်သာ နေရရိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဘိက္ခုသံဃောကို ပုဒ်အခိုက်အတန့်ကို ငဲ့သော ပဒါဝတ္ထိကန္တနည်း ဟု ဆိုသည်၊ နဂိုရ် တတိယန္တကိုဖြတ်သောကြောင့် ဆင်စွယ်ကိုဖြတ်ခြင်းနှင့်တူရကား ဒန္တ ဝစ္ဆဒနနည်း ဟုလည်း ဆိုရသည်၊ “တေန ဘိက္ခုသံဃေန” ကား “ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိ” ဟူသော ဝါကျအခိုက်အတန့်ကို ငဲ့သောကြောင့် ဝါကျာဝတ္ထိကန္တနည်းတည်း၊ ဖြတ်အပ်ပြီးသောဆင်စွယ်ကို ပြန်၍ ချန်ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် ဒန္တသောဓန နည်းဟုလည်း ဆိုရသည်။

ဒိဋ္ဌိသီလ၊ ပေါသမဏဂဏေန။ ။ ဒိဋ္ဌိစ- သမ္မာဒိဋ္ဌိလည်း+ သီလံစ- သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟူသောသီလလည်း၊ ဒိဋ္ဌိသီလံ-လ၊ လောက၌ သဘောတူမှ ပေါင်း၍ဖြစ်၏၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဒိဋ္ဌိသီလသည် တပါးနှင့်တပါး တူမျှ၏၊ ထိုသို့တူမျှ သော ဒိဋ္ဌိသီလတို့၏ အပြစ်မရှိသောဂုဏ်ကို “သမာနဿ + ဘာဝေါ သာမညံ” အရ သာမညဟု ဆို၏၊ “ပုသုဇဉ်များလည်း ထိုသို့ ဒိဋ္ဌိသီလတူမျှလျှင် ပေါင်း၍ရနိုင်၏” ဟု ဝိကာဆို၏၊ ဒိဋ္ဌိသီလဿ + သာမညံ-ဒိဋ္ဌိသီလသာမညံ၊ သံဟညတေတိ သံဃာတော- ပေါင်းစပ်အပ်သော အပေါင်း၊ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန + သံဃာတော ဒိဋ္ဌိသီလသာမည

ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိတိ (ဧတ္ထ) - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ (ဝစနတ္ထော
 ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ [ဤသို့မထည့်ဘဲ ပဉ္စမတ္တာနိ စသည်၌ အပေါင်းအာဓာရ၊
 အစိတ်အာဓေယအဖြစ်ဖြင့်လည်း စပ်နိုင်ပါသည်။] တေသံ - ဤ ရဟန်းအရာ
 တို့၏၊ ပဉ္စ- ငါးလီကုန်သော၊ မတ္တာ - အတိုင်းအရှည်သည်၊ (အတ္ထိ - ရှိ၏၊)
 ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ငါးလီ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
 တာနိ ဘိက္ခုသတာနိ - တို့သည်၊) ပဉ္စမတ္တာနိ - ပဉ္စမတ္တတို့မည်၏၊ ပမာဏံ -
 အတိုင်းအရှည်ကို၊ မတ္တာတိ-မတ္တာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ တသ္မာ-ထို ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ အတိုင်းအရှည်ကို မတ္တာဟု ဆိုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဘောဇနေ
 မတ္တညူတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တေ-ဆိုအပ်သော်၊ ဝါ-ဆိုအပ်ရာ၌၊ ဘောဇနေ-ဘောဇဉ်၌၊
 မတ္တံ-အတိုင်းအရှည်ကို၊ ဇာနာတိ-သိ၏၊ ပမာဏံ-အတိုင်းအရှည်ကို၊ ဇာနာ
 တိ-သိ၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အတ္ထော - အနက်သည်၊ ဟောတိယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊
 ဧဝံ-ဤ အတူ၊ ဣဓာပိ-ဤ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိဟူသော ပါဠိ၌လည်း၊
 တေသံ ဘိက္ခုသတာနိ-ထိုရဟန်းအရာတို့၏၊ ပဉ္စ- ငါးလီကုန်သော၊ မတ္တာ-
 အတိုင်းအရှည်သည်၊ ပမာဏံ - အတိုင်းအရှည်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိဧဝံ -
 ဤသို့၊ အတ္ထော - အနက်ကို၊ ဒဗ္ဗဗ္ဗော - ၏၊ ဘိက္ခုနံ - ရဟန်းတို့၏၊ သတာနိ-
 အရာတို့တည်း၊ ဘိက္ခုသတာနိ-တို့၊ ပဉ္စမတ္တေဟိ - ငါးလီ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်
 သော၊ တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ- ထိုရဟန်းအရာတို့နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ ဌ္ဗစပ်)။

x x x x x x x

သံဃာတော၊ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသံဃာတောဣတိ သင်္ခါတော ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသံဃာတ
 သင်္ခါတော၊ သမဏဂဏေနဖြင့် ဘိက္ခုသံဃေနဟောနက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။
 [ပါရာဇိကဏ်၌ “ ဒိဋ္ဌိသီလ သာမညသင်္ခါတ သံဃာတေန ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုအတိုင်းပင်
 သာရတ္ထဋီကာလည်း ဖွင့်သည်။]

မတ္တာတိ ပမာဏံ၊ ပေ၊ ဒဗ္ဗဗ္ဗော။ ။ ပမာဏံ သရိယေ မတ္တာ-စသော အဘိဓာန်
 လာ ဣတ္ထိလိင်မတ္တာသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် ဤနေရာ၌ ပမာဏအနက်ဟောဟု သိစေလို၍
 “မတ္တာတိ ပမာဏံ ဝုစ္စတိ” ဟု မိန့်သည်။ “တသ္မာ၊ ပေ၊ ဒဗ္ဗဗ္ဗော” ဖြင့် ထို ပမာဏအနက်
 ကို ယူခြင်း၏ အကျိုးဖလကို ပြသည်။ ထိုတွင် “ယထာ၊ ပေ၊ ဟောတိ” သည် ဥပမာန
 ဝါကျ၊ “ ဧဝံ၊ ပေ၊ ဒဗ္ဗဗ္ဗော ” ကား ဥပမေယျဝါကျ၊ “တေသံ ဘိက္ခုသတာနံ၊ ပေ၊
 ပမာဏံ” ဖြင့် “ ပဉ္စ + မတ္တာ ဧတေသန္တိ ပဉ္စမတ္တာနိ (ဘိက္ခုသတာနိ) ” ဟု ဗဟုဗြဟ္မိ
 သမာသ်ကို ပြသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပဉ္စ + မတ္တာ၏နောက်၌ “ ပဉ္စ + ပမာဏံ ” ဟု ယခုစာအုပ်များ၌
 တွေ့ရ၏။ ထိုပဉ္စနှင့် ပမာဏံသည် သမာသ်မဟုတ်၊ ရှေ့ “ ပဉ္စ + မတ္တာ ” ကို ထပ်၍ဖွင့်သော
 ဝါကျသာ၊ ဝါကျဖြစ်လျှင်လည်း ပဉ္စကို ပဉ္စဟု ထပ်၍ဖွင့်သဖြင့် အကျိုးမထူးချေ၊ မတ္တာ
 ကိုသာ “ ပမာဏံ ” ဟု ထပ်၍ဖွင့်သင့်၏။ ဤအဖွင့်မျိုးကို “ လဟုမတ္တာ တယော ရဿာ ”
 သုတ်အဖွင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ လဟု + မတ္တာ = ပမာဏန္တိ ” ဟု တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဤ၌လည်း
 “ ပဉ္စ + မတ္တာ = ပမာဏန္တိ ” ဟု မူလပါဠိဟောင်း ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ပဉ္စနှင့်

သုပ္ပိယောပိ ခေါ် ပရိဗ္ဗာဇကောတိ (ဧတ္ထ) - ဤပါဌ်၌၊ [သုပ္ပိယောတိ စသည်၌ အပေါင်းအာဓာရ အစိတ်အာဓေယံ အဖြစ်ဖြင့်စပ်။] သုပ္ပိယောတိ- သုပ္ပိယော ဟူသည်ကား၊ တဿ- ထို ပရိဗ္ဗာဇ၏၊ နာမံ- တည်း၊ [“သုပ္ပိယော- အလွန် ချစ်ဆွယ်ကောင်းသော ” စသည်ဖြင့် ဝိသေသနဂုဏ်ပုဒ် စသည် ဟု ထင်မည်စိုးသောကြောင့် “တဿ နာမံ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝိသေသနဂုဏ်ပုဒ်စသည် မဟုတ်၊ နာမည်သာဖြစ်သည်- ဟူလို၊] ပိကာရော- ပိ သဒ္ဒါသည်၊ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္န သဘာဂတာယ - ခရီးသွားသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် တူသောအဘို့ ရှိသည်၏အဖြစ် ကြောင့်၊ (ခရီးသွားသူချင်း သဘောတူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ပုဂ္ဂလသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော- ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပေါင်းခြင်းအနက်ရှိ၏၊ ပဒသန္ဓိကရော- ရှေ့နောက်ပုဒ်တို့၏

x x x x x x x

မတ္တာလည်း ဝတ်ချင်းမတူသော ဝိသေသန ဝိသေသျှဟု မှတ်ပါ။ ပဉ္စမဟု ဗဟုဝတ်သင်္ချာ ရှိသော်လည်း အတိုင်းအရှည် အရေအတွက်မှာ တခုသာဖြစ်သောကြောင့် “မတ္တာ (ပမာဏံ)” ဟု ကေဝုတ်ထားနိုင်ပါသည်။

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်၌ကား “ပဉ္စ + မတ္တာ (နောက်ပဉ္စ မပါ။) ပမာဏာတိ ဗျာသော (ဝါကျ)၊ နိကာရလောပေါစေတ္ထ နပုံသကလိင်္ဂတ္တာ” ဟု ဖွင့်လေသည်။ [ပဉ္စ နှင့် မတ္တာကို ဝါကျဟု ဆိုလိုသည်။ မတ္တာ၌၎င်း (ပမာဏံ မဟုတ်) ပမာဏာ၌၎င်း နိ ကြေသည်ဟု ဆိုလိုသတတ်၊ ထိုအလို မတ္တာကိုလည်း ဗဟုဝတ်ပင်ဆိုလို၏။ “ပမာဏံ” ဟုလည်း မရှိရ၊ “ပမာဏာ” ဟု ရှိရလိမ့်မည်။ ထိုဋီကာသစ်စကားကို စဉ်းစားပါ။]

ပိကာရော သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ ။ “ပိ ဣတိ ကရိယတိ ဥစ္စာရိယတိတိ ပိကာရော- ပိဟု ရှုတ်ဆိုအပ်သော နိပါတ်ပုဒ်သဒ္ဒါ။ ထို ပိသဒ္ဒါသည် အပိသဒ္ဒါကဲ့သို့ သမ္ဘာဝနာ ဝရဟာစသော အနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်၏။ ဤနေရာ၌ကား ထိုအနက်များကို မဟော၊ သမ္ပိဏ္ဍန (ပေါင်းခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်။ “ထိုသို့ပေါင်းရာ၌ ကြိယာ စသည်ကို ပေါင်းသည်မဟုတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ခြမ်းကို ပေါင်းသည်” ဟု ပြလို၍ “ ပုဂ္ဂလသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော ” ဟု မိန့်သည်။ မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်ဝယ် သုပ္ပိယပရိဗ္ဗာဇတည်းဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပေါင်း၍ပေးသည်။ “ မြတ်စွာဘုရားသာ ရာဇဂြိုဟ်မြို့နှင့် နာဠန္ဒာမြို့အကြား၌ အဒ္ဓါနမဂ္ဂကို ကြံတော်မူသည်မဟုတ်သေး၊ သုယပ္ပိပရိဗ္ဗာဇလည်းသွားသည် ” ဟူလို။

မဂ္ဂပ္ပဋိပန္န သဘာဂတာယ။ ။ ထိုသို့ ပေါင်းရာ၌ (ဟင်းချင်းတူမှ ပေါင်း၍ရ၊ သဘောချင်းတူမှ ပေါင်း၍ရသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း) ခရီးသွားချင်းတူသောကြောင့် ပေါင်း နိုင်သည်ဟု ပြလို၍ “မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂတာယ” ဟု မိန့်သည်။ ဤ “မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂ တာယ” ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် သီလအာစာရစသော ဂုဏ်ချင်း သဘောတူမှုကို ကန့် မြစ်သည်။ [မဂ္ဂ + ပဋိပန္နော မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော၊ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နဘာဝေန + သဘာဂေါ ယဿာတိ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂေါ၊ (ပဋိပန္နံ ဘာဝပဓာန) ခရီးသွားသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ဖြင့် တူသောအဘို့ရှိသူ၊ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂဿ + ဘာဂေါ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္န သဘာဂတာ။]

ပဒသန္ဓိကရော။ ။ ပဒါနံ- သုပ္ပိယောပိဟူသော ရှေ့ပုဒ်၊ ပရိဗ္ဗာဇကောဟူသော နောက်ပုဒ်တို့၏၊ သန္ဓိ - ဆက်စပ်ခြင်းတည်း၊ ပဒသန္ဓိ - ခြင်း၊ ပဒသန္ဓိ ကရောတိတိ ပဒသန္ဓိကရော။

ဆက်စပ်မှုကို ပြုတတ်သော၊ ခေါ် ကာရော - ခေါ်သဒ္ဒါကို၊ ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ ဝသေန - ရှေ့နောက် သဒ္ဒါတို့၏ ညက်ညောကုန်သည်၏အဖြစ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒတ္ထရေန-သည်။) ဝုတ္တော- လျှောက်အပ်ပြီ။

ပရိဗ္ဗာဇကောတိ-ပရိဗ္ဗာဇကောဟူသည်ကား၊ သဗ္ဗယဿ- သဗ္ဗည်းဆရာကြီး၏၊ အန္တေဝါသီ- အနီးနေ တပည့်ဖြစ်သော၊ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော- အဝတ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော ပရိဗ္ဗုဇ်တည်း။ [“သဗ္ဗယဿ”ဟုလည်း တချို့စာရှိ၏။] ဣဒံ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ- ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ (ကိ- အဘယ်အနက်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်သနည်း။) ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ တံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ-ထို အရုဏ်ရှည်သော ခရီးကို၊ ပဋိပန္နော- ကြွတော်မူပြီ၊ တဒါ - ထိုအခါ၌၊ သုပ္ပိယော- မည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကောပိ- ပရိဗ္ဗုဇ်သည်လည်း၊ (တံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ- ကို၊) ပဋိ

x x x x x x x x

ခေါ်ကာရော၊ပေ၊ဝုတ္တော။ ။ “သုပ္ပိယောပိ ပရိဗ္ဗာဇကော”ဟု ရှုတ်ရခြင်းထက် ခေါ်သဒ္ဒါထည့်၍ “သုပ္ပိယောပိ ခေါ် ပရိဗ္ဗာဇကော”ဟု ရှုတ်ဆိုရခြင်းသည် ပို၍ ပြေပြစ်ညက်ညော၏။ ထို့ကြောင့် ထို ခေါ်သဒ္ဒါကို “ပဒသန္နိကရ- သုပ္ပိယော ဟူသော ရှေ့ပုဒ် ပရိဗ္ဗာဇကောဟူသော နေ့ပုဒ်တို့၏ စေ့စပ်ညက်ညော ချောမောမှုကို ပြုတတ်”ဟု၎င်း၊ ထိုသို့ ပြုတတ်သည့်အတွက် ရှေ့သဒ္ဒါ နောက်သဒ္ဒါတို့ ပြေပြစ် ညက်ညောသောကြောင့် “ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ”ဟု၎င်း ဆိုသည်။

ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ ။ ။ သိလိယန္တိ-ခေါ် သဒ္ဒါအတွက်ကြောင့် ရှေ့သဒ္ဒါ နောက်သဒ္ဒါတို့ ငြိကပ်သကဲ့သို့ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ သိလိဋ္ဌာနိ၊ သိလိဋ္ဌာနံ+ဘာဝေါ သိလိဋ္ဌတာ၊ ဗျဉ္ဇနာနံ - သုပ္ပိယောပိ ဟူသော ရှေ့သဒ္ဒါ၊ ပရိဗ္ဗာဇကောဟူသော နောက်သဒ္ဒါတို့၏၊ သိလိဋ္ဌတာ-စေ့စပ်ညက်ညောကုန်သည်၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ညက်ညောခြင်းဂုဏ်တည်း။ ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ-ဂုဏ်၊ ဤ အဋ္ဌကထာအဖွင့်အလို ခေါ် အတွက် အနက်ပေးဘွယ်မလို၊ ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့ကို ပြည့်စေတတ်သော ပဒပူရဏမျှသာ၊ ဋီကာတို့၌ကား- (ပါရာဇိကဏ်၊ ဝေရဉ္စကဏ္ဍ) “အသောသိ ခေါ်”၌ ခေါ်ကဲ့သို့ ပဒပူရဏအနက်အပြင် အဝဓာရဏအနက်လည်း ဖွင့်ကြသေး၏။ ထိုအလို “ဟောတိ ခေါ်-ဖြစ်သည်သာ”ဟု ပေး၍ ထို ခေါ်သဒ္ဒါဖြင့် “ခရီးသွားဘို့ကိစ္စ၌ တစုံတခုမျှ အနှောက်အရှက်မရှိပါ”ဟု ကန့်ပါ။

ပရိဗ္ဗာဇကော။ ။ ပရိပုဗ္ဗ၊ ဝဇဓာတ်၊ ဣပစ္စည်းဖြင့် “ပရိဗ္ဗာဇက” ဟု ဖြစ်၏။ ပရိ (ပရိစ္စဇိတွာ) - လူမှုကိစ္စဟူသမျှကို စွန့်ခွါ၍၊ ဝဇတိ- သင်္ခန်းကျောင်းသို့ သွားနေတတ်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ ပရိဗ္ဗာဇကော - မည်၏။ ဤဝိဂ္ဂဟအရ လူမှုကိစ္စကို စွန့်ခွါ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းသို့ သွားနေသော ရသေ့ရဟန်းအမျိုးမျိုးကိုရသော်လည်း ပရိဗ္ဗုဇ် ဟု ခေါ်အပ်သော ရသေ့တမျိုးကိုသာယူပါ။ ထိုပရိဗ္ဗုဇ်သည် (အဝတ်မရှိသော) အစေလက၊ (အဝတ်ရှိသော) ဆန္ဒ ဟု နှစ်မျိုးရှိရာ အစေလကပရိဗ္ဗုဇ်ကို ယူမည်စိုးသောကြောင့် “ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော”ဟု ဖွင့်သည်။ ဝတ္ထေန ဆာဒိယတေတိ ဆန္ဒော၊ ဆန္ဒောစ+သော+ ပရိဗ္ဗာဇကောစာတိ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။

ပန္နော-သွားသည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤအနက်သည်၊ ဝါ- ကို၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ဟိ-မှန်၊ ဣတ္ထ-ဤ “အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတိ” ဟူသော ပါဠိ၌၊ ဟောတိသဒ္ဓေါ- ဟောတိသဒ္ဓါသည်၊ အတိတကာလတ္ထော - အတိတ်ကာလ အနက်ရှိ၏။ [(တနည်း) “ကသ္မာ, ဟောတိသဒ္ဓဿ-ဟောတိသဒ္ဓါ၏၊ အဟော သီတိ အတ္ထော-အဟောသိဟူသော အနက်ကို၊ တယာ-အရှင်အဋ္ဌကထာဆရာ သည်၊ ဝဏ္ဏိတော - ဖွင့်အပ်ပါသည်နည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ဣတ္ထ-၌၊ ဟောတိသဒ္ဓေါ- သည်၊ အတိတကာလတ္ထော-၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဟောတိသဒ္ဓဿ-၏၊ အဟောသီတိ အတ္ထော-ကို၊ မယာ- သည်၊ ဝဏ္ဏိတော-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီ၊” ဤသို့လည်း ကာရဏဝါကျကြံ၍ ပေးနိုင်၏။]

သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိနာ ဗြဟ္မဒတ္ထေန မာဏာဝေနာတိ ဣတ္ထ-ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယော မာဏာဝေါ-အကြင် လုလင်သည်၊) အန္တေ- ဆရာ၏ အနီး၌၊ ဝသတိ-နေတတ်၏၊ ဣတိ- ထို ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဆရာ၏အနီး၌

+ + + x + + +

ဣဒံ ဝုတ္တံ၊ ပေ၊ အဟောသီတိ။ ။ “သုပ္ပိယောပိ ခေါ ပရိဗ္ဗာဇကော၊ ပေ၊ အဒ္ဓါန မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတိ” ဟူသော ပါဠိတော်၌ ပိ၏အတွက် ဥဇုကတ္ထကို ပြလို၍ “ယဒါ ဘဂဝါ၊ ပေ၊ ပဋိပန္နော အဟောသိ” ဟု မိန့်သည်၊ ဤ ဥဇုကတ္ထတပျါကဋီကရဏဝါကျ၌ “ယဒါ တဒါ” ဟူသောပုဒ်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားနှင့် သုပ္ပိယပရိဗ္ဗာဇတို့ ခရီးသွားရာ၌ အချိန် ကာလ ပြင်တူကျနေကြောင်းကို ပြသည်။

အတိတ၊ ပေ၊ ဟောတိသဒ္ဓေါ။ ။ ပါဠိတော်၌ “မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတိ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်အနက်ဟော တိဝိဘတ်ရှိပါလျက် “အဟောသိ” ဟု အတိတ်အနက်ဖွင့်ခြင်းသည် မှန်ပါ၏လော-ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “အတိတကာလတ္ထော ဟောတ္ထ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဤယခုသံဂါယနာတင်ချိန်ဝယ် မြတ်စွာဘုရားနှင့် သုပ္ပိယတို့၏ သွားခြင်းကြိယာ သည် အတိတ်ဖြစ်နေသောကြောင့် “အဟောသိ” ဟု အတိတ်အနက် ဖွင့်ခြင်းသည် မှန်ပါ၏-ဟူလို။

မေးဘွယ်။ ။ အတိတ်ဖြစ်လျှင် အဘယ်ကြောင့် “အဟောသိ” ဟု မလျှောက်ဘဲ “ဟောတိ” ဟု အရှင်အာနန္ဒာ လျှောက်ရသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိပြန်၏၊ အဖြေကား- အရှင်အာနန္ဒာ၏စိတ်၌ ထိုအချိန်က သွားဆဲကြိယာကိုမှန်း၍ တံကာလာပေက္ခဝတ္တမာန် အားဖြင့် ဆိုလိုသောကြောင့် “ဟောတိ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာကို ဆိုရပါသည်၊ ဤစကား အရ တံကာလာပေက္ခဝတ္တမာန်ဟု နှလုံးသွင်း၍ “ဟောတိ-ဖြစ်၏” ဟု ပစ္စုပ္ပန်အနက် လည်း ပေးနိုင်ပါ၏၊ သံဂါယနာတင်ချိန်၌ အတိတ်ဖြစ်နေသောကြောင့် “ဟောတိ- ဖြစ်ပြီ” ဟု အဓိပ္ပာယ်နက်လည်းပေးနိုင်ပါ၏။ [ဋီကာသစ်၌ကား “ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နော” သုတ်ဝယ် ပစ္စုပ္ပန္နောကိုဖြုတ်၍ “ဝတ္တမာနာ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အတိတ် အနက်၌ ဝတ္တမာန်သက်သည် ဟု တနည်းဖွင့်သေး၏၊ ထို အဖွင့်ကိုကား စဉ်းစားပါ။]

အန္တေဝါသိ။ ။ ဝတတိတိ ဝါသိ၊ တသီလအနက် မပါသော ဣပစ္စည်းတည်း၊ အန္တေ + ဝါသိ အန္တေဝါသိ၊ ရှေ့ပုဒ်၌ သ္မိဝိဘတ်မကျသော အလုတ္တတပျါရိသံသမာသ်၊ အန္တသဒ္ဓါ၏ သဒိပအဝသာန စသော အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် သဒိပအနက် ဟု

နေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော မာဏဝေါ၊) အန္တေဝါသီ-အန္တေဝါသီ မည်၏။ သမိပစာရော - အနီး၌ လှည့်လည်တတ်သော၊ သန္တိကာဝစရော- အနီး၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော၊ သိဿော-တပည့်တည်း၊ ဣတိ အတ္ထော - နက်၊ မြဟ္မဒတ္ထောတိ-ကား၊ တဿ-ထိုလုလင်၏၊ နာမံ-အမည်တည်း။ [“မြဟ္မဒုနာ+ ဒတ္ထော မြဟ္မဒတ္ထော” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ “မြဟ္မာပေးအပ်သူ” ဟူသော ဂုဏ်အနက် ကို ယူမည်စိုး၍ “တဿ နာမံ” ဟု ဖွင့်သည်။]

သတ္တောပိ-သတွာသာမန်ကို၎င်း၊ စောရောပိ-ခိုးသူကို၎င်း၊ တရုဏောပိ- နုပျိုသူကို၎င်း၊ ဝါ-လုလင်ကို၎င်း၊ မာဏဝေါတိ-မာဏဝဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ် ၏၊ ဟိ-ချဲ့ဥးအံ့၊ စောဒိတာ၊ ပေ၊ နရာတိ အာဒိသု- စောဒိတာ၊ ပေ၊ နရာ အစ ရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ သတ္တော-သတွာသာမန်ကို၊ မာဏဝေါတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော- ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ [ဒေဝဒူတေဟိ - သူအို၊ သူနာ၊ သူသေ၊ အကျဉ်းသမား၊ ကလေးအားဖြင့် ငါးပါးကုန်သော နတ်တမန်တို့သည်၊ စောဒိတာ-တိုက်တွန်း

x x x x x x x x

သိစေလို၍ “သမိပစာရော” ဟု ဖွင့်သည်။ စာရောအရ လှည့်လည်သွားလာခြင်း ဣရိယာ ပုထ်တခုကိုသာ ယူမည်စိုး၍ “သန္တိကာဝစရော” ဟု အဝသဒ္ဓါထည့်၍ ဆိုရသည်။ “သက်ဝင်၍ ဖြစ်သူ (ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်ကို ပြုသောအားဖြင့် အနီးအပါး၌ ဖြစ်သော တပည့်) ဟုလို၊ ဤစကားအရ “ဝသတိဟူသောကြိယာသည် ဣရိယာပုထ် လေးပါးလုံး နှင့် ဆိုင်သော ကြိယာဖြစ်သည်” ဟု သိရသည်။ [ဝသတိတိ ဝတ္တပဋိဝတ္တာဒိကရဏ ဝသေန သမ္ပိရိယပထသာဓာရဏဝစနံ- ဋီကာသစ်။]

တရုဏော။ ။ “အာသောဠသာ ဘဝေ ဗာလော၊ တတောတု တရုဏော ဘဝေ” နှင့် အညီ ဖွားမြင်သည်မှစ၍ ၁၆ နှစ်အရွယ် (၁၆ နှစ် အတွင်း) တိုင်အောင် “ဗာလ- လူငယ်” ဟု ခေါ်၏။ ၁၆ နှစ်မှစ၍ အသက် ၂၀ အရွယ်တိုင်အောင် “ တရုဏ- လုလင် (လူပျို) ” ဟု ခေါ်သည်။ [ဗာလဘာဝံ-လူငယ်၏ အဖြစ်ကို+ တရတိ-လွန်မြောက်၏၊ ဣတိ တရုဏော၊ တရဓာတ်၊ ဥနန်ပစ္စည်း၊ နကို ဣပ္ပိ။]

မာဏဝေါ။ ။ လူဟူသမျှသည် ကမ္ဘာဥားက မဟာသမ္မတမင်း၏ သြဝါဒ၌ တည်ရသောကြောင့် သားအရာ (သွီးအရာ) ၌ တည်ရကား “မနုဇော+ အပစ္စံ” အရ အပစ္စအနက်၌ အဏ်ပစ္စည်း (ကစ္စည်းကျမ်း၌ ဣဝပစ္စည်း) သက်၍ မာနဝအမည် ရ၏။ လုလင်ငယ်အရွယ်ကို ဟောရာ၌ကား နကို ဣပ္ပိ၍ “မာဏဝ ” ဟု ဖြစ်၏။ ဤသို့သာ သက္ကတအဘိဓာန်၌ ဆို၏။ ဤသို့လျှင် မာနဝ - မာဏဝသဒ္ဓါသည် လူသာမည - လုလင်အနက်ကို ဟောရင်းဖြစ်သော်လည်း အထင်ရဋ္ဌိအားဖြင့် သတွာသာမညအနက်၊ ခိုးသူအနက်များကိုလည်း ဟောနိုင်သောကြောင့် “မာဏဝေါတိ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိ” ဟု မိန့်၏။ ထိုသုံးနက်တို့တွင် သတွာဟူသောအနက်သည် သာမညအနက်၊ စောရ၊ တရုဏဟူသော အနက်ကား ပိသေသအနက်တည်း။ ထိုအနက် ၃ မျိုးကို ပါဠိတော်အသုံးလိုက်၍ အရာ အားလျော်စွာ ရအပ်သောအနက်များ ဟု မှတ်ပါ။ [ကြွင်းသော မှတ်ဘွယ်များကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ “ဣဝေါပဂ္ဘာဒိဟိ” သုတ် အဖွင့်၌ ရှုပါ။]

အပ်ကုန်သည်၊(သမာနာ- ဖြစ်ပါကုန်လျက်၊) ယေ မာဏဝါ-အကြင် သတ္တ
 တို့သည်၊ ပမဇ္ဇန္တိ-မေ့လျော့ကြကုန်၏၊ နရာ - လူဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ တေ
 (မာဏဝါ)-ထို သတ္တတို့သည်၊ ဒီဃရတ္တံ-ရှည်စွာသော ညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဟီန
 ကာယူပဂါ-ယုတ်ညံ့သော အပါယ်ကိုယ်သို့ ကပ်ရောရကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-
 ဖြစ်၍၊) သောစန္တိ - ဝမ်းနည်းကြရကုန်၏၊ (စိုးရိမ် ကြောင့်ကြခြင်း မဟုတ်၊
 ဝမ်းနည်းကြခြင်းဖြစ်၏။)-တိကင်္ဂုတ္တရ၊ ဒေဝဒူတသုတ်။]

အနက်ကျယ်။ ။ဒေဝဒူတေဟိ-အို နာ သေသူ၊ သုံးလူမကြွင်း၊ အကျဉ်း
 သမား၊ ကလေးအားဖြင့်၊ ငါးပါးသော နတ်တမန်တို့သည်၊ စောဒိတာ- အမြဲ
 မသွေ၊ စိတ်သံဝေဖြင့်၊ နေစေ ပြည့်နိုး၊ တိုက်တွန်း အပ်ပါကုန်လျက်၊ ယေ
 မာဏဝါ-တရားမပိုက်၊ အမှားလိုက်၍၊ အားစိုက်စဉ်လာ၊ အကြင်သတ္တတို့
 သည်၊ ပမဇ္ဇန္တိ- သံဝေအသိ၊ မရရှိဘဲ၊ သတိကင်းပေါ့၊ မေ့လျော့၍ နေကြ
 လေကုန်၏၊ နရာ-လူတွင် ပေါက်ဖွား၊ လူခေါ်ငြားလည်း၊ တရားဝေးလံ၊ လူ
 သာမန် ဖြစ်ကြကုန်သော၊ တေမာဏဝါ- သူလို ငါ့လို၊ ဉာဏ်မပိုဘဲ၊ ထိုထို
 မခြား၊ သတ္တအများတို့သည်၊ ဟီနကာယူပဂါ-ယုတ်ညံ့ဖျင်းသောင်း၊ အပါယ်
 အပေါင်းသို့၊ အကြောင်းတိုက်ဆုံ၊ ကပ်ရောက်ရကုန်သည် ဖြစ်၍၊ ဒီဃရတ္တံ-
 အကုသိုလ်ဟုန်၊ မကုန်သရွေ့၊ ရှည်စွာသော ညဉ့်နေပတ်လုံး၊ သောစန္တိ-
 မလွတ်နိုင်ဘဲ၊ ဒုက္ခထဲ၌၊ အမြဲပုံသေ၊ ဝမ်းနဲ၍ နေရလေကုန်၏။

+ + + x + + +

ဒေဝဒူတေဟိ။ ။သူအို၊ သူနာ၊ သူသေ၊ ထောင်ကျနေသော အကျဉ်းသား၊
 ကလေးငယ်၊ ဤငါးဦးတို့သည် တန်ခိုးကြီးသော နတ်များနှင့် တူသောကြောင့် “ဒေဝါ
 ဝိယ ဒူတာ” အရ ဒေဝဒူတတို့မည်၏။ တန်ခိုးကြီးသော နတ်က ကောင်းကင်၌ ရပ်၍
 “အသင်သည် ဤလူအိုကဲ့သို့ အိုရလိမ့်မည်” ဟု ပြောလျှင် ထိုပြောတိုင်း မှန်သကဲ့သို့
 သူအိုကလည်း “ အသင်လုလင်ငယ်သည် ကျွန်ုပ်ကဲ့သို့ အိုရလိမ့်မည် ” ဟု ပြောနေရာ
 ရောက်၏။ ထိုအတိုင်းလည်း အမှန်ပင် အိုရမည်သာ၊ ထို့ကြောင့် “ဒေဝဒူတ-နတ်နှင့်
 တူသော (နတ်ကစေလွှတ်ထားသော) တမန်” ဟု ဆိုရသည်။

တနည်း။ ။ဘုရားအလောင်းသည် သူအိုစသည်ကိုမြင်ရ၍ တောထွက်တော်မူ၏။
 ထို သူအို စသည်တို့သည် ဝိသုဒ္ဓိနတ် ဟု ခေါ်အပ်သော ရဟန္တာမြဟူာတို့က ဖန်းဆင်း၍
 လွှတ်အပ်သောကြောင့် “ ဒေဝါနံ- ဝိသုဒ္ဓိနတ်မင်းတို့၏ + ဒူတာ ” အရ ဒေဝဒူတတို့
 မည်၏။ ဤ သူအိုစသည်တို့လည်း ထိုဒေဝဒူတနှင့်တူသောကြောင့် သဒိသုပစာရအားဖြင့်
 “ဒေဝဒူတ”ဟုပင် ခေါ်ရသည်။

ဟီနကာယူပဂါ နရာ။ ။“အပါယကာယမုပဂတာ”ဟု ဝီကာဖွင့်၏။ “ယုတ်
 ညံ့သော အပါယ်လေးပါးတည်းဟူသော ကိုယ် (အပေါင်း)” ဟူလို၊ “ နရသင်္ခါတာ
 တေမာဏဝါတိသမ္ပန္နော” ဟုလည်း ဖွင့်၏။ မာဏဝသဒ္ဓါက သဘာဝသမညအနက်ကို
 ဟောကြောင်းမှာ “နရ” ဟု ဝိသေသနပြုပုံကိုထောက်၍ သိသာ၏။ အကယ်၍ မာဏဝ
 သဒ္ဓါက လုလင်အနက်ကိုဟောလျှင် “နရာ” ဟု ဝိသေသန ပြုဘွယ်မလို။

မာဏဝေဟိပိ သမာဂစ္ဆန္တိ ကတကမ္မေဟိပိ အကတကမ္မေဟိပိတိအာဒိသု-
 အစရှိသော ပါဠိရပ်တို၌၊ စောရော-ခိုးသူကို၊ (မာဏဝေဟိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော-
 ပြီ၊) [ကတကမ္မေဟိပိ-ပြုအပ်ပြီးသော ခိုးမှုရှိသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ အကတ
 ကမ္မေဟိပိ - မပြုအပ်သေးသော ခိုးမှုရှိသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ မာဏဝေဟိ
 ပိ- ခိုးသူတို့နှင့်လည်း၊ သမာဂစ္ဆန္တိ-ပေါင်းဆုံမိကြကုန်၏။- [မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ၊
 ဘိက္ခုဝဂ်၊ လဒ္ဒ၊ ကိကောပမသုတ်။] အဗ္ဗုဒ္ဓော မာဏဝေဟိ အင်္ဂကောမာဏဝေဟိ
 တိ အာဒိသု - တို၌၊ တရုဏော - နုပျိုသူကို၊ ဝါ-လုလင်ကို၊ မာဏဝေဟိ-
 ဟူ၍၊ ဝုတ္တော-ပြီ၊ [အဗ္ဗုဒ္ဓော-အဗ္ဗုဒ္ဓမည်သော၊ မာဏဝေဟိ-လုလင်၊-(အဗ္ဗုဒ္ဓ
 သုတ်)၊ အင်္ဂကော- အင်္ဂဏမည်သော၊ မာဏဝေဟိ-လုလင်၊- သောဏဒဏ္ဍ
 သုတ်၊ အင်္ဂကောနေရာဝယ် “အင်္ဂကော ” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။] ဣဓာပိ-ဤ
 ဗြဟ္မဒတ္တေန မာဏဝေန ဟူသော ပါဠိရပ်၌လည်း၊ အယမေဝတ္ထော - ဤ
 တရုဏဟူသော အနက်သည်သာ၊ (ဟောတိ)၊ ဟိ - ထင်ရှားအောင် ပြုဥားအံ့၊
 ဣဒံ-ဤ အနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ (ကိ-
 သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ-နည်း၊) ဗြဟ္မဒတ္တေန နာမ-ဗြဟ္မဒတ္တမည်သော၊
 တရုဏန္တေဝါသိနာ - လုလင်ပျို ဟူသော အနီးနေတပည့်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - အတူ၊
 (အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဒိပန္နော ၌စပ်၊) ဣတိ- ဤအနက်သည်၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)။

တကြာတိ - တကြ ဟူသည်ကား၊ တသ္မိံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂ-ထို အခွန်ရှည်သော
 ခရီး၌၊ (အဝဏ္ဏံဘာသတိ၊ ဝဏ္ဏံဘာသတိတို့၌စပ်၊) ဝါ-တနည်း၊ ဒွိသု-နှစ်ယေခံ
 ကုန်သော၊ တေသုဇနေသု-ထို ဆရာတပည့် ဖြစ်သူတို့တွင်၊ (သုပိယော၊ ဗြဟ္မ

x x x x x x x

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ။ “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ” ဟု ရှိရာ၌ တပွါကဋီကရဏဝါကျ၊
 ရှေ့ဝါကျများကို အပါကဋ (တပွါကဋီကရဏီယ) ဝါကျဟု သုံးစွဲလေ့ရှိကြ၏။ ဤနေရာ
 ၌လည်း “ သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိနာ ဗြဟ္မဒတ္တေန မာဏဝေန ” ပုဒ်တို့၏ အဝယဝတ္ထကို
 အသီးအသီး ဖွင့်ပြသောအခါ “အန္တေဝသတိတိ အန္တေဝါသိ” စသော ရှေ့ဝါကျများ
 ဖြင့် သဒ္ဓတ္ထကိုသာ သိရ၍ ဆိုလိုရင်း ပိဏ္ဏတ္ထမှကား မထင်ရှားသေးချေ။ ထို့ကြောင့်
 အပေါင်းပိဏ္ဏတ္ထကို ထင်ရှားပြလိုသောကြောင့် “ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ” ဟု အစချီသည်။
 အဖြောင့်အနက်ကို ပြသောကြောင့် ဥဇုကတ္ထဝါကျဟုလည်း ဆိုကြသည်။

[ဆောင်] ဣဒံ ဝုတ္တံ၊ ဟောတိခံက၊ ဂုဇ္ဇတ်ဖော်ပြ၊ ပိဏ္ဏတ္ထ၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊
 စကားချို့က၊ ဥဇုက။

တကြသုဒံ သုပိယော ပရိဗ္ဗာဇကော။ ။ “တသ္မိံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂ” ဟူသော ပဌမ
 အဖွင့်ဖြင့် “အာခံာရအနက်၌ သတ္တမိပိဘတ်သက်၏” ဟု၎င်း၊ တသဒ္ဓါဖြင့် “ အဒ္ဓါနမဂ္ဂ
 ပဋိပန္နောပုဒ်ဝယ် အဒ္ဓါနမဂ္ဂကို ပြန်၍ ညွှန်သည်” ဟု၎င်း ပြသည်။ “တေသုဝါ” စသော
 ဒုတိယအဖွင့်ဖြင့် “နိဒ္ဓါရဏအနက်၌ သတ္တမိသက်၏” ဟု၎င်း၊ တသဒ္ဓါဖြင့် “သုပိယော၊
 ဗြဟ္မဒတ္တော ” ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပြန်၍ညွှန်သည်ဟု၎င်း ပြသည်။ ထို ၂ နည်း အပြင်

ဒတ္တောတို့၌စပ်၊) သုဒန္တိ-ဟူသော ပုဒ်သည်၊ နိပါတမတ္တံ-အနက်မရ နိပါတ် မျှသာတည်း။ [မတ္တသဒ္ဒါသည် အဝဇာရဏ အနက်ဟောတည်း၊ ထို မတ္တသဒ္ဒါ ဖြင့် “အနက်ထူး မရှိ၊ ပဒပူရဏမျှသာ ဖြစ်၏” ဟု ပြသည်။]

အနေက ပရိယာယေနာတိ (ဧတ္ထ) - အနေက ပရိယာယေနဟူသော ဤ ပါဠိ၌၊ တာဝ-အနေကသဒ္ဒါမှ ရှေးဥးစွာ၊ (သံဝဏ္ဏိတဗ္ဗော- ဖွင့်ထိုက်သော၊) ပရိယာယသဒ္ဒေါ- သည်၊ ဝါရဒေသနာကာရဏေသု- အလှည့်အကြိမ်၊ ဟော အပ်သောတရား၊ အကြောင်းဟူသော အနက်တို့၌၊ ဝတ္တတိ - ဖြစ်၏၊ ဟိ - ချ၊ ကဿ နခေါ၊ပေ၊ ဩဝဒိတုန္တိအာဒိသု-တို့၌၊ ဝါရေ-အလှည့်အကြိမ်ဟူသော အနက်၌၊ ပရိယာယသဒ္ဒေါ-သည်၊ ဝတ္တတိ-၏၊ [အာနန္ဒ- အာနန္ဒာ၊ ဘိက္ခုနိ ယော-ဘိက္ခုနီတို့ကို၊ ဩဝဒိတု-ဆုံးခြင်းငှါ၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ကဿ-အဘယ် ရဟန်း၏၊ ပရိယာယော နခေါ-အလှည့်အကြိမ်နည်း၊-ဥပရိပဏ္ဏာသ၊ ပဉ္စမ သဠာယတနဝဂ်၊ စတုတ္ထ နန္ဒကောဝါဒသုတ်။] မရပိဏ္ဏိက ပရိယာယောတွေဝ နံ ဓာရေဟိတိအာဒိသု - တို့၌၊ ဒေသနာယံ - ဟောအပ်သောတရား ဟူသော အနက်၌၊ (ပရိယာယသဒ္ဒေါ ဝတ္တတိ)၊ [နံ-ထိုသုတ္တန်ကို၊ မရပိဏ္ဏိက ပရိယာ ယောတွေဝ - မရပိဏ္ဏိက ဒေသနာတော်ဟူ၍သာ၊ ဓာရေဟိ - ဆောက်ရွက် မှတ်သားလော။-မူလပဏ္ဏာသ၊ ဒုတိယသီဟနာဒဝဂ်၊ အဋ္ဌမ-မရပိဏ္ဏိကသုတ်၊ ပါဠိတော်ရင်း၌ “နံ” နေရာဝယ် “ဣမံ-ဤ ဒေသနာတော်ကို” ဟု ရှိ၏။] ဣမိနာ ပိ ခေါ၊ပေ၊ဟောတုတိ အာဒိသု-တို့၌၊ ကာရဏေ-အကြောင်းဟူသောအနက်၌၊

x x x x x x x

ဤကား “ယောဝါ ဧကံ သမယန္တိ ပုဗ္ဗေ အဓိဂတော ကာလော (ရှေး၌ ဧကံ သမယံ ” ဟု သိအပ်ပြီးသော ကာလရှိ၏၊) တဿ ပဋိနိဒ္ဒေသော တတြာတိ (တတြ၌ တသဒ္ဒါ သည် ထိုကာလကိုပြန်၍ ညွှန်ပြ၏) ” ဟု တနည်းဖွင့်သေး၏၊ ဆိုလိုရင်းကား- “အကြင် အခါ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်မြို့နှင့် နာဠန္ဒာမြို့တို့၏ အကြား၌ ကြွတော်မူ၏၊ ထိုအခါ၌ပင် သုပ္ပိယလည်း ထိုခရီးကိုသွားရင်း အပြစ်ကိုပြော၏၊ ဗြဟ္မဒတ္တကား ဂုဏ်ကို ပြော၏” ဟုလို။

ပရိယာယော ။ ။ ပရိယာယတိ (အပရာပရံ ပရိဝတ္တတိ) တိ ပရိယာယော - တလှည့်ပြီးတလှည့် ဆက်ကာဆက်ကာ လည်တတ်သောကြောင့် အလှည့်အကြိမ်သည် ပရိယာယ မည်၏၊ [ပရိပုဗ္ဗ၊ ဣဓာတ်၊ ဏ ပစ္စည်း၊] ပရိယာယေတိ ဒေသေတဗ္ဗံ အတ္ထံ ပဋိပေါဒေတိတိ ပရိယာယော - ဟောထိုက်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေတတ်သော ကြောင့် ဒေသနာတော်သည် ပရိယာယ မည်၏၊ [ပရိ + အယဓံာတ်၊ ကာရိတ်ပစ္စည်း ကျေ၊ ဏ ပစ္စည်းဟု ကြံပါ၊ အယဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို ဟော၏၊ ဂတိအနက်ရှိလျှင် ဗုဒ္ဓိအနက်ကိုလည်းဟောနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ပဋိပေါဒေတိ-သိစေတတ်၏” ဟု ဓာတ်နက် ဖွင့်သည်၊] ပရိယာယတိ (အတ္တနော ဖလံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပဝတ္တတိ) တိ ပရိယာယော- မိမိအကျိုးကို သိမ်းပိုက်၍ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် အကြောင်းသည် ပရိယာယ မည်၏။ [ကာရိတ်မပါခြင်းသာ ထူး၏၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း ရှေ့အတိုင်းခွဲပါ။]

(ပရိယာယသဒ္ဒါဝတ္တတိ)၊ [ရာဇည - ရာဇည၊ ဣမိနာပိ ပရိယာယေန - ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ တေ - သင်၏၊ ဧဝံ - ဤသို့ ပရလောကရှိ၏ဟူသော အယူသည်၊ ဟောတု- ဖြစ်ပါစေ- သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ ပါယာသိသုတ်။]

[အတ္တုဒ္ဓါရသာမညကို ပြပြီး၍ အတ္တုဒ္ဓေသဝိသေသကို ပြလိုသောကြောင့် “သွာယမိဓာပိ” စသည်ကိုမိန့်၊] ဣဓာပိ - ဤ အနေကပရိယာယေန ဗုဒ္ဓဿ အဝဏ္ဏံဘာသတိ အစရှိသောပါဠိရပ်၌လည်း၊ [အပိဖြင့် ရှေ့က ကာရဏအနက် ဟော ပရိယာယကိုပေါင်း။] သွာယံ (သော အယံ) - ထိုသို့သော ဤ ပရိယာယ သဒ္ဓါသည်၊ (ထိုကဲ့သို့ အနက်အမျိုးမျိုးကိုဟောနိုင်သော ဤ ပရိယာယ သဒ္ဓါ သည်။) ကာရဏေ- ၌၊ ဝတ္တတိ- ၏၊ တသ္မာ - ထို ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပရိယာယ သဒ္ဓါ၏ ကာရဏအနက်၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဧတ္ထ - ဤ အနေကပရိ ယာယေနဟူသောပါဠိ၌၊ အနေကဝိဓေန-တပါးမက များသောအပြားရှိသော၊ ကာရဏေန-အကြောင်းဖြင့်၊ (ဗုဒ္ဓဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ စသည်၌စပ်၊) ဣတိ- ဤသို့၊ အယံအတ္ထော-ဤအနက်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဗဟူဟိ-များစွာကုန်သော၊ ကာရဏေဟိ-အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ (“ဗုဒ္ဓဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ” စသည်၌စပ်၊) ဣတိ-ဤ ဥဇုကတ္ထသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ။

ဗုဒ္ဓဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိတိ - ကား၊ အဝဏ္ဏံ ဝိရဟိတဿ- အပြစ်မှကင်း တော်မူသော၊ အပရိမာဏဝဏ္ဏံ သမန္နာဂတဿာပိ- အတိုင်းအရှည်မရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည်လည်း ဖြစ်သော၊ (တနည်း) အသမာန ဝဏ္ဏံ သမန္နာဂတဿာပိ - အတူမရှိသောဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည်လည်း ဖြစ် သော၊ [ဋီကာ၌ “ အသမာနဝဏ္ဏံ သမန္နာဂတဿာပီတိ ၊ပေ၊ အသဒိသဂုဏ သမန္နာဂတဿာပီတိ အတ္ထော ” ဟု ရှိ၏။] ဗုဒ္ဓဿ - အလုံးစုံသောတရားတို့ကို သိတော်မူသော၊ ဘဂဝတော-၏၊ (အဝဏ္ဏံ ဒေါသံ နိန္ဒ္ဒတို့၌စပ်၊) လောကေ- လောက၌၊ ဇာတိဝုဗ္ဗေသု-ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကြီးရင့်သူတို့၌၊ ဝါ- အမျိုးဇာတ် အားဖြင့် ကြီးမြတ်သူတို့၌၊ ကတ္တဗ္ဗံ - ပြုထိုက်သော၊ ယံ အဘိဝါဒနာဒိ သာမိစိ ကမ္မံ - အကြင် ရှိခိုးခြင်း အစရှိသော အရိအသေပြုမှုကို၊ သာမဂ္ဂိရသောတိ -

x x x x x x x

အနေကဝိဓေန ။ အနေကပရိယာယေန ဟူသောပါဠိဝယ် အနေကသဒ္ဓါသာ ပါ၏၊ ဝိဓံသဒ္ဓါ မပါ၊ သို့သော် “ အနေက - တခုမကသော ပရိယာယ် ” ဟု အနက် ထွက်၏၊ တခုမကလျှင် အများအပြားဟု အဓိပ္ပါယ်ရောက်သောကြောင့် “အနေကဝိဓေန” ဟု ဝိဓံသဒ္ဓါထည့်၍ ဖွင့်နိုင်သည်၊ [အနေကသဒ္ဓေနော အနေကဝိဓေနာတိ အတ္ထော ဝိညာယတိ အဓိပ္ပါယ်မထွေနှာတိ အာဟ အနေကဝိဓေနာတိ အာဒိ-ဋီကာသစ်။] ထို တပါးမကသော အပြားသည် နှစ်ပါးလည်းမက သုံးပါးလည်းမက အများအပြား ဟု အဓိပ္ပါယ် ကျရောက်သောကြောင့် “ ဗဟူဟိ ကာရဏေဟိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ” ဟု ဥဇု ကတ္ထကို ဖွင့်ပြသည်။

သာမဂ္ဂိရသ ဟူ၍၊ ဝါ - ညီညွတ်သူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သာယာအပ်သော အရသာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ တံ (အဘိဝါဒနာဒိ သာမိစိကမ္ပံ)-ထိုရှိခိုးခြင်း အစရှိသော အရိုအသေပြုမှုသည်၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ- ရဟန်းဂေါတမ၏ သန္တာန်၌၊ နတ္ထိ- မရှိ။

တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ရဟန်းဂေါတမ၏သန္တာန်၌ ရှိခိုးခြင်းစသော အရိုအသေပြုမှု၏ မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) သမဏော ဂေါတမော- ရဟန်းဂေါတမသည်၊ အရသရူပေါ - သာမဂ္ဂိရသ မရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ၏၊ ဝါ- ညီညွတ်သူတို့ဥစ္စာဖြစ်သော အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုကို သာယာခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ၏၊ သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ နိဗ္ဗောဂေါ-သာမဂ္ဂိရသဟူသော ပရိဘောဂမရှိသူတည်း၊ ဝါ-ညီညွတ်သူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုကို သုံးဆောင် ခံစားခြင်းမရှိသူတည်း၊ သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ အကိရိယဝါဒေါ - အဘိဝါဒနစသော အရိုအသေပြုမှုကို မပြုထိုက်ဟု အယူရှိသူတည်း၊ [ယခုအခါ လူကြီးသူမ ဆရာမိဘတို့ကို အဘိဝါဒန စသည် မပြုထိုက် ဟူသော အယူတမျိုး ဖြစ်ပေါ်နေပြီ။] သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ ဥစ္စေဒဝါဒေါ - အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုစဉ်အလာကို ပယ်ခွါ ဖြတ်တောက်ထိုက်၏ ဟု အယူရှိသူတည်း၊ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ ဇေဂုစ္ဆိ-အဘိဝါဒနစသော အမျိုးကောင်းတို့၏အလုပ်ကို စက်ဆုပ်ခြင်းအလေ့ရှိသူတည်း၊ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ ဝေနယိကော-အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုကို ဖျက်ဆီးတတ်သူတည်း၊ ဝါ-အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုကိုမပြုတတ်သဖြင့် နှိပ်ကွပ်ဆုံးမထိုက်သူတည်း၊ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ တပဿိ - ရိုသေမှုကို မပြုတတ်သဖြင့် ဆရာ မိဘ လူကြီးသူမ တို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သောအကျင့် ရှိသူတည်း၊ ဝါ-အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုမှ ကင်းသဖြင့် အနံ့ အမွှေ ဆင်းရဲသူတည်း၊ သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ အပဂဗ္ဘော - အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုကို မပြုတတ်သဖြင့် နတ်ပြည် ပဋိသန္ဓေမှ ကင်းမည့်သူတည်း၊ ဝါ-အဘိဝါဒနစသော ရိုသေမှုကိုမပြုတတ်သဖြင့် ယုတ်ညံ့သော ပဋိသန္ဓေ ရှိခဲ့သူတည်း။

x x x x x x x

ယံ လောကေ ပေါတသ္မာ။ ။ ဤစကားဖြင့် “အရသရူပ” ဟု ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ အကြောင်း၊ “နိဗ္ဗောဂပေါအပဂဗ္ဘ” ဟု ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏အကြောင်းကို ပြသည်၊ အဘိဝါဒနစသော သာမိစိကမ္ပ၏ မရှိခြင်းသည်ပင် အရသရူပ စသော အပြစ် တင်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည် - ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် တသ္မာကို “အရသရူပေါပေါအပဂဗ္ဘော” ပုဒ်တို့၌ စပ်ရသည်၊ အရသရူပ စသည်တို့၏အကျယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္စကဏ္ဍ၌ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ ဖွင့်ပြသည့်အတိုင်း ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။ [ယံ လောကေတိ အာဒိနာ အရသရူပပေါအပဂဗ္ဘဘာဝါနံ ကာရဏပတိရူပကံ ဒေသတိ။ - ဋီကာ။]

သမဏဿ ဂေါတမဿ- ရဟန်းဂေါတမ၏၊ ဝါ-မှာ၊ အလမရိယညာဏ ဒဿနဝိသေသော - ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော မြတ်သော ဉာဏ်အမြင် အထူးရှိသော၊ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မော - လူတို့၏ ကုသလကမ္မပထ တရားထက် လွန်မြတ်သော ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ တက္ကပရိယာဟတံ-ကြံစည်ခြင်းဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ဆောင် ယူအပ်သော၊ ဝါ-ဝိတက်ဖြင့် အဖန်ဖန် တီးခေါက်အပ်သော၊ ဝိမံသာနုစရိတံ- စုံစမ်းတတ်သောဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန်ပွတ်တိုက်အပ်သော၊ ဝါ-စုံစမ်းတတ်သော ဝိစာရဖြင့် အဖန်ဖန် ပွတ်တိုက်အပ်သော၊ သယံပါဠိဘာနံ-အလို အလျောက် မိမိဉာဏ်၌ ပေါ်ပေါက်ထင်ရှားသော၊ ဓမ္မံ - တရားကို၊ ဒေသေတံ - ဟော၏၊ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ န သဗ္ဗညု-အလုံးစုံကိုသိနိုင်သူမဟုတ်၊ န လောက ဝိဒူ-လောကသုံးဘုံ၊ အလုံးစုံကို၊ အကုန်သိသူမဟုတ်၊ န အနုတ္တရော-မိမိထက် မြတ်သူမရှိသောပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်၊ န အဂ္ဂပုဂ္ဂလော- အမြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်။

x x x x x x x x

နတ္ထိ၊ ပေါ၊ ဝိသေသော ။ ။ အပဒါနိဋ္ဌာရင်း ၊ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာဋ္ဌာရင်း သုန္ဓရိကာ ပရိဗ္ဗူဇမ၏ သေနေခြင်းကို သိတော်မမူခြင်း၊ “အနာဒိကောယံ သံသာရော၊ ပုဗ္ဗကောဋီ န ပညာယတိ” စသည်ဖြင့် “သံသာရ၏ အစ အပိုင်းအခြားသည် မထင်ရှား” ဟု ဝန်ခံ တော်မူခြင်း၊ မဖြေဘဲ ထားထိုက်သော ပြဿနာများကို “မဖြေသင့်” ဟု မိန့်တော်မူခြင်း သည် ဒိဗ္ဗစက္ခုစသော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ မရှိခြင်း၏အကြောင်းတည်း ဟု ပြောဆိုလိုကြ သတတ်၊ အမှန်အားဖြင့်ကား - သုန္ဓရိကာ ပရိဗ္ဗူဇမ၏သေခြင်းကို သိတော်မမူသည် မဟုတ်၊ သိတော်မူပါလျက် အကြောင်းအားလျော်စွာ ထုတ်ဖော်၍ မိန့်တော်မမူခြင်းသာ တည်း၊ သံသာရ၏ အစအပိုင်းအခြားမှာလည်း အထင်အရှား မရှိသောကြောင့် “ပုဗ္ဗ ကောဋီ န ပညာယတိ” ဟု မိန့်တော်မူသည်၊ မထင်ရှားသည်ကို မထင်ရှားဟု သိတော် မူခြင်းသည် အသိပင်ဖြစ်၏၊ မဖြေထိုက်သော ပြဿနာတို့ကို ဖြေခြင်းကြောင့် အကျိုးမရှိ သည့်အတွက် မဖြေထိုက်ဟုပင် မိန့်တော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

တက္က၊ ပေါ၊ သယံပါဠိဘာနံ ။ ။ တက္ကပရိယာဟတန္တိ ကပွံနာမတ္ထေန-ကြံဆခြင်း မျှဖြင့်၊ သမန္တတော-ထက်ဝန်းကျင်မှာ၊ အာဟရိတံ-ဆောင်ယူအပ်သော၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝိတက္ကေန- ဝိတက်ဖြင့်၊ ပရိသဋ္ဌိတံ- အဖန်ဖန် တီးခေါက်အပ်သော၊ ဝိမံသာနုစရိတန္တိ ဝိမံသာနာယ - စုံစမ်းတတ်သောဉာဏ်ဖြင့်၊ ဝါ- ဝိစာရဖြင့်၊ ပုနပ္ပုနံ ပရိမတ္ထိတံ- အဖန်ဖန် ပွတ်တိုက်အပ်သော၊ သယံပါဠိဘာနန္တိ သယမေဝ-အလိုအလျောက်သာလျှင်၊ အတ္တနော- မိမိအား ဝါ - မိမိ၏ဉာဏ်၌၊ ဝိဘူတံ - ထင်ရှားသော၊ တာဒိသံဓမ္မန္တိ သမ္ပန္နော- ဒီကာသစ် [ပဋိဘာနဿ၊ ပဋိဘာနေဝါ+ဝိဘူတံ ပါဠိဘာနံ။]

ဆက်ဥျးအံ၊ -ဤပါဠိနှင့်စပ်၍ အကြောင်းအတုအရောင်ကို ထုတ်ပြကြသည်ကား- ဆရာမရှိ သည့်အတွက် ကိုယ်တိုင်ကြံစည်၍ သိထားအပ်သော အကြောင်းအရာကို ထိုထို အရပ်၌ ထို ထိုအခြင်းအရာဖြင့် တရားဟောခြင်း၊ တချို့ပြဿနာ၌ သူတပါးတို့ကို ပြန် မေး၍ ဖြေဆိုခြင်း၊ ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန် စသည်တို့ လျှော့အပ်သည့်နည်းအတိုင်း ဖြေဆိုခြင်း စသည်တို့ကို အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြကြသည်၊ အမှန်အားဖြင့်ကား- သူတို့ပြော

ဣတိ ဝေဝံ-ဤသို့၊ တံတံ အကာရဏမေဝ-ထိုထို မသင့်သောအကြောင်းကို ပင်၊ ကာရဏန္တိ - အကြောင်းဟူ၍၊ ဝတ္တာ - ဆိုပြီး၍၊ တထာ တထာ - ထိုထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဇာတိဝုဒ္ဓိ ဖြစ်သူတို့အား ရှိခိုးခြင်းကို မပြုခြင်းအစရှိ သော ထိုထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊) အဝဏ္ဏံ- ဂုဏ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ ဒေါသံ- အပြစ်ကို၊ (အဝဏ္ဏံ- ချီးမွမ်းခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊) နိန္ဒံ- ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို၊ ဝါ-ကဲ့ရဲ့ ကြောင်းစကားကို၊ ဘာသတိ-ပြောဆို၏၊ ဝါ-ပြီ။

+ + + + + * * +

တိုင်း မဟုတ်ပါ။ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်ပညာတော်ဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားတော်ကိုသာ ဟောတော်မူသည်။ သိပါသော်လည်း အကျိုးမများ၍ မဟောအပ်သော တရားတော် တို့မှာ ဟောအပ်သော တရားထက်ပင် များပါသေး၏။

အကာရဏံ။ ။ အယုတ္တိံ, အနုပပတ္တိံ တံ အတ္ထော=ယုတ္တိမရှိသောအကြောင်း၊ မသင့်သောအကြောင်း၊ (ဋီကာ) ၊ မှန်၏။- အဘိဝါဒနစသော ရိသေမှု မပြုခြင်းကို အရသရူပ စသည်တို့၏ အကြောင်း ဟု ဆို၏။ ထို အကြောင်းသည် အရသရူပ စသော အပြစ်တင်ဘို့ရန် မှန်ကန်သော သင့်လျော်သောအကြောင်း မဟုတ်၊ ဓမ္မ၏ ဒုရက္ခာတ အပြစ်တင်ခြင်း၊ သံဃာ၏ ဒုပ္ပုပ္ပန္န အပြစ်တင်ခြင်း၏အကြောင်းများလည်း သင့်လျော် သော အကြောင်းများ မဟုတ်ကြပေတည်း။ [ဤနည်း၌ အကာရဏံကို ကာရဏံ၏ ဝိသေသနဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ ထိုအလို “တံတံ အကာရဏံ-ထိုထိုမသင့်သောအကြောင်း ဖြစ်သော၊ ကာရဏံ-အကြောင်းကို၊ ဝတ္တာ-၍” ဟု ပေးပါ။]

တနည်း။ ။ အကာရဏန္တိ ဝါ ယုတ္တကာရဏရဟိတံ, ပဋိညာမတ္တန္တိ အဓိပ္ပာယ်ော၊ (ဋီကာ) ၊ ဤနည်း၌ အကာရဏံကို ပကတိကံ ဟု၎င်း၊ ကာရဏံ ဝတ္တာ ၌လည်း “ကာရဏံ ဣဝံ” ဟု ရူပကအနက် ပေးရမည် ဟု၎င်း ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ ဤအလို “တံတံ အကာရဏံ-ထိုထိုယုတ္တိမရှိသောအကြောင်းကို၊ ကာရဏံ- အကြောင်းကဲ့သို့၊ ဝတ္တာ-၍” ဟု ပေးပါ။ [ဤသို့ ဋီကာတို့ဖွင့်ပုံကို ထောက်လျှင် “ တံတံ အကာရဏံ ကာရဏံ ဝတ္တာ ” ဟု ရှေးပါဌရှိဟန် တူ၏။ ယခုစာအုပ်များ၌ကား “ တံတံ အကာရဏမေဝ ကာရဏန္တိ ဝတ္တာ ” ဟု တွေ့ရ၏။ နိဿယ၌ ယခုစာရှိအတိုင်း ပေးထားပါသည်။]

အဝဏ္ဏံ ဒေါသံ နိန္ဒံ။ ။ ဝဏ္ဏံ ဓာတ်သည် ထုတိ (ချီးမွမ်းခြင်း) စသောအနက်ကို ဟော၏။ “ ဝဏ္ဏိယတီတိ ဝဏ္ဏော ” ဟု ကမ္မသာဓိပြုလျှင် ချီးမွမ်းအပ်သောဂုဏ် ရ၏။ “အဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်” ဟူသည် အပြစ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ဒေါသံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ ဝဏ္ဏနံ ဝဏ္ဏော ” ဟု ဘာဝသာဓိပြုသောအခါ ချီးမွမ်းခြင်းကြိယာ ရ၏။ “ထို၏ ဆန့်ကျင်ဘက်” ကား “ ကဲ့ရဲ့ခြင်း ” တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ နိန္ဒံ ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဘာသတိ ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ဘာသတိ” ဟု ရှိ၏။ သို့သော် သံဂါယနာတင်ရာ ကာလ၌ ပြောဆဲ မဟုတ်ချေ။ “အဒ္ဓါန မဂ္ဂပ္ပုပ္ပန္နော ဟောတိ” တုန်းကကဲ့သို့ အတိတ် အနက်၌ ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ် သက်ထားသည် ဟု ကြံ၍ “ဘာသတိ-ပြောဆိုပြီ” ဟု ပေးပါ။ (တနည်း) တံကာလာပေက္ခဝတ္တမာန်အားဖြင့် “ဘာသတိ-ပြောဆို၏” ဟုပင် ပေးပါ။ ထိုသို့ တံကာလာပေက္ခဝတ္တမာန် ဖြစ်သင့်သောကြောင့်ပင် “ တတြ - ထိုခရီးသွားရာ ကာလ၌ ” ဟု အဋ္ဌကထာနည်းမှ ဋီကာတို့ တနည်းဖွင့်ကြသည်။

စ-သည်သာ မကသေး၊ မုဒ္ဒဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ-ကို၊ (“ကဲ့ရဲ့ခြင်း” ဌ်စပ်။) အဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အပြစ်ကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ကဲ့ရဲ့ကြောင်း စကားကို၊ ဘာသတိ ယထာ-ပြောဆို သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ အတူ၊ ဓမ္မဿာပိ-တရားတော်၏လည်း၊ ဝါ-ကိုလည်း၊ တံတံ အကာရဏမေဝ-ကိုပင်၊ ကာရဏတော- အားဖြင့်၊ ဝါ- အကြောင်း ဟူ၍၊ [နောက်နည်းအလို တောပစ္စည်း ပဌမာ အနက်၌သက်၊ ဣတိ အကျေကြီး] ဝတ္တာ-၍၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ-၏၊ ဝါ-သည်၊ ဓမ္မော-တရားသည်၊ ဝါ- ကို၊ ဒုရက္ခာတော- မကောင်းသဖြင့် ဟောအပ်ပြီ၊ [“သွာက္ခာတော” ၏ ပြောင်းပြန်တည်း၊] ဒုပ္ပဋိ ဝေဒိတော - မကောင်းသဖြင့် သိစေအပ်ပြီ၊ [“ဒုပ္ပဋိဝိဒိတော ” ဟု ရှိလျှင် “မကောင်းသဖြင့် သိအပ်ပြီ” ဟု ပေး၊] အနိယျာနိကော-ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော တရားမဟုတ်၊ ဝါ-ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၌ ယှဉ်သော တရားမဟုတ်၊ အနုပသမသံဝတ္တနိကော-သံသရာဝဋ် ဒုက္ခ၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော တရားမဟုတ်၊ ဣတိ-သို့၊ တထာတထာ-အားဖြင့်၊ အဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဘာသတိ-၏၊ ဝါ-ပြီ။

စ-သည်သာမကသေး၊ ဓမ္မဿ-၏၊ ဝါ-ကို၊ (အဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊) ဘာသတိယထာ-ကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ သံဃဿာပိ- ၏လည်း၊ ယံဝါတံဝါ-ဟုတ် ဟုတ် ငြားငြားသော၊ အကာရဏမေဝ - ယုတ္တိမရှိသော အကြောင်းကိုသာ၊ ကာရဏတော-အားဖြင့်၊ ဝါ-ဟူ၍၊ ဝတ္တာ-၍၊ သမဏဿဂေါတမဿ-၏၊ သာဝကသံဃော - သာဝက အပေါင်းသည်၊ မိစ္ဆာပဋိပဇ္ဇော - မှားယွင်းစွာ ကျင့်တတ်၏၊ [“သုပ္ပဋိပဇ္ဇော” ၏ ပြောင်းပြန်တည်း၊] ကုဋိလပဋိပဇ္ဇော-ကောက် ကျစ်သော အကျင့်ကို ကျင့်တတ်၏၊ [“ဥဇုပ္ပဋိပဇ္ဇ” ၏ ပြောင်းပြန်တည်း၊] ပစ္စနိက ပဋိပဒံ-သမ္မာပဋိပတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော အကျင့်ကို၊ ပဋိပဇ္ဇော-ကျင့်

x x x x x x x

မှတ်ချက်။ ။ အဝဏ္ဏံကို “ကဲ့ရဲ့ခြင်း” ဟု ပေးရာ၌ “ ဘာသတိ ” အရ “ပြောဆိုခြင်း” လည်း ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် အနက်တူရကား အဘောဒဘောဒူပစာ ကြိပါ၊ ထိုသို့ မကြံရအောင် “ကဲ့ရဲ့ကြောင်းစကား” ဟု ကရဏသာဓိ တနည်းပေးသည်။

အနိယျာနိကော။ ။ ဝဋ်တော နိယျာတိတိ နိယျာနံ၊ နိပုဗ္ဗ, ယာဓာတ်, ယုပစ္စည်း ကတ္တားဟော၊ တဒေဝ နိယျာနိကော၊ သုတ္တံ၌ ဣကပစ္စည်း၊ န+နိယျာနိကော အနိယျာ နိကော၊ တတောဝါ နိယျာနံ နိဿရဏံ၊ တတ္ထ နိယုတ္တောတိ နိယျာနိကော၊ ဣကပစ္စည်း နိယုတ္တအနက်၌သက်၊ ဝဋ်တောဝါ နိယျာတိတိ နိယျာနိကော၊ ယကာရဿ ကကာရံ ဤကာရဿစ ရဿံ ကတွာ၊ အနိယသဒ္ဓေါဟိ ဗဟုလံ (လိုက်လာသော ဗဟုလံသဒ္ဓါ ကြောင့်၊) ကတ္တုအဘိဓာယကောတိ သဒ္ဓဝိဒု ဝဒန္တိ၊ ဤနည်းအလို အနိယပစ္စည်းဖြင့် “နိယျာနိယ” ဟု ဆိုလိုလျက် ယကို ကပြီ၊ နိ၏ ဤကို ရဿပြပါ။

တတ်၏။ [“ ဣယပုဋိပဇ္ဇော ” ၏ ပြောင်းပြန်တည်း။] အနန္ဒလောမပုဋိပဒံ - သူတော်ကောင်းတရားအား မလျော်သောအကျင့်ကို၊ ပုဋိပဇ္ဇော-ကျင့်တတ်၏။ [“ သာမိဗိပုဋိပဇ္ဇော ” ၏ ပြောင်းပြန်တည်း။] အဓမ္မာနုလောမပုဋိပဒံ-လောကုတ္တရာတရားအား မလျော်သောအကျင့်ကို၊ ပုဋိပဇ္ဇော-၏။ [“ သာမိဗိပုဋိပဇ္ဇော ” ၏ ပြောင်းပြန်ပင်တည်း။] ဣတိ- ဤသို့၊ တထာ တထာ- အားဖြင့်၊ အဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဘာသတိ-၏၊ ဝါ-ပြီ။

[“ သုပ္ပိယဿ ပန၊ ပေ၊ ဘာသတိ ” ဟူသော ပါဠိတော်၏ အနုသန္ဓေ စကား အဆက်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ အန္တေ ဝါသီ ပနဿ ” စသည်ကို မိန့်။] ပန- အဘို့တပါးကား၊ အဿ - ထို သုပ္ပိယပရိစ္ဆိဇ်၏၊ အန္တေ ဝါသီ - အနီးနေ တပည့်သည်၊ (“ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတု မာရဒ္ဓေါ ” ဌှစ်။) အမှောက်- ငါတို့၏၊ အာစရိ ယော-သည်၊ အပရာမသိတဗ္ဗံ- မသုံးသပ်ထိုက်သော အရိယူပဝါဒကံကို၊ ပရာ မသတိ- သုံးသပ်တိ၏၊ အနက္ကမိတဗ္ဗံ- မနင်းကျော်ထိုက်သော အရိယူပဝါဒကံ ကို၊ အက္ကမတိ-နင်းကျော်တိ၏။ [အာပုဗ္ဗ ကမုဓာတ်။] သွာယံ (သော + အယံ) - ထိုသို့သော ဤဆရာသည်၊ (ထိုကဲ့သို့ အရိယူပဝါဒကံကို ကျူးလွန်သော ဤ ဆရာသည်။ - ဟူလို၊ “ အနယဗျသနံ ပါပုဏိဿတိ ” ဌှစ် စ။) အဂ္ဂိံ - မီးကို၊ ဝိလန္တောဝိယ- မျိုသော ယောက်ျားကဲ့သို့ ၎င်း၊ ဟတ္ထေန- လက်ဖြင့်၊ အသိဓာရံ- သန်လျက်သွားကို၊ ပရာမသန္တောဝိယ - သုံးသပ်သော ယောက်ျားကဲ့သို့ ၎င်း၊ မုဋ္ဌိနာ- လက်ဆုပ်ဖြင့်၊ ဝါ- လက်သီးဖြင့်၊ သိနေရုံ- မြင့်မိုရ်တောင်ကို၊ ပဒါလေ တုကာမောဝိယ- ဖောက်ခွဲခြင်းငှါ အလိုရှိသော ယောက်ျားကဲ့သို့ ၎င်း၊ ကကစ ဒန္တပန္နိယံ - ကြမ်းတန်းသော လှသွားအစဉ်၌၊ ကိဋ္ဌမာနောဝိယ - ပုတ်ခတ်၍ ကစားသော ယောက်ျားကဲ့သို့ ၎င်း၊ [ဟတ္ထေနဝါ ပါဒေနဝါ ယေနကေနစိဝါ အင်္ဂပစ္စင်္ဂေန ပဟရိတွာ ကိဋ္ဌမာနောဝိယ၊ - ဋီကာသစ်။] ပဘိန္ဒမဒံ- သုံးပါးသော အပြားအားဖြင့် ပျက်သော မုန်ယိုခြင်းရှိသော၊ စဏ္ဍဟတ္ထိံ - ကြမ်းသောဆင်ကို၊ ဟတ္ထေန- လက်ဖြင့်၊ ဂဏ္ဍန္တောဝိယ- ကိုင်သော ယောက်ျားကဲ့သို့ ၎င်း၊ ဝဏ္ဏာ ရဟဿေဝ- ချီးမွမ်းခြင်းကို ထိုက်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ ရတနတ္တယဿ- ၏၊ ဝါ-ကို၊ အဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဘာသမာနော- ပြောဆိုခြင်းကြောင့်၊ [မာနပစ္စည်း ဟိတ်အနက်၌ သက်၊ ဟေတုအတ္ထော ဟိ အယံ မာနသဒ္ဓေါ၊ -

x x x x x x x

ပဘိန္ဒမဒံ။ ။ ပကာရေဟိ- မျက်စိမှလည်း မုန်ယိုခြင်း၊ နားမှလည်း မုန်ယိုခြင်း၊ သိုအိမ်မှလည်း မုန်ယိုခြင်း ဟူသော သုံးပါးသော အပြားတို့ဖြင့် + ဘိန္ဒော ပဘိန္ဒော၊ ပဘိန္ဒော မဒေါ ယဿာတိ ပဘိန္ဒမဒေါ။ [အက္ခိ ကဏ္ဍ ကောသ သင်္ခါတဋ္ဌာနဝသေန တိဟိ ပကာရေဟိ ဘိန္ဒော မဒေါ ယဿာတိ ပဘိန္ဒမဒေါ။ - ဋီကာသစ်။ မဒသဒ္ဓါသည် ရေဟူသော အနက် သက်ဟူသော အနက်ကိုလည်း ဟော၏။ သက်ရည်များ ယိုနေ သည်ကို “ မုန်ယို ” ဟု ခေါ်ဟန်တူသည်။ ထိုအချိန်၌ ဆင်သည် အလွန်ကြမ်းနေ၏။]

ဋီကာသစ်။]အနယဗျသနံ-ကြီးပွားမဲ့ ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ပါပုဏိဿတိ-ရောက်ရှာ တော့လတံ။ [“အမှောက် အာစရိယော၊ ပေ၊ ပါပုဏိဿတိ”ဖြင့် ဗြဟ္မဒတ္တ၏ သံဝေဂဖြစ်ပုံကို၎င်း၊ ဆရာ့အပေါ်၌ ကရုဏာဖြစ်ပုံကို၎င်း ပြသည်။]

ပန - ထိုသို့ပင် ဆရာဖြစ်သူက ရတနတ္တယ၏ အဝဏ္ဏကို ပြောပါသော် လည်း၊ (“ဝဏ္ဏံ ဘာသိတုံ အာရဒ္ဓေါ”၌စပ်။) အာစရိယေ-ဆရာသည်၊ ဂုဏ်- ကျင်ကြီးကို၊ အက္ကမန္တေဝါ- နင်းသော၎င်း၊ အဂ္ဂိ - မီးကို၊ အက္ကမန္တေဝါ- သော်၎င်း၊ ကဏ္ဍကံ-ဆူးကို၊ အက္ကမန္တေဝါ-သော်၎င်း၊ ကဏ္ဍသပ္ပံ-မြေဟောက် ကို၊ အက္ကမန္တေဝါ-သော်၎င်း၊ သူလံ-တံကျင်ပေါ်သို့၊ အဘိရူပန္တေဝါ- တက် သော်၎င်း၊ ဟလာဟလံ-ထယ်ဖြင့် ထိုးခြစ်သကဲ့သို့ လွန်စွာ ထိုးခြစ်တတ်သော၊ ဝါ-လက်တလော သေစေတတ်သော၊ ဝိသံ - အဆိပ်ကို၊ ခါဒန္တေဝါ- ခဲစား

x x x x x x x

အနယဗျသနံ။ ။အယသဒ္ဓါသည် ဝုခိ (ကြီးပွားခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ န+ အယော အနယော၊ ကြီးပွားခြင်း မဟုတ်၊ ကြီးပွားခြင်း၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော ပျက်စီး ခြင်း၊ အနယောယေဝ+ဗျသနံ အနယဗျသနံ-ကြီးပွားမဲ့ ပျက်စီးခြင်း၊ မှန်၏။ - ရတနာ ၃ ပါးကို ကဲ့ရဲ့ခြင်းသည် အလွန်အပြစ်လေး၏။ အကြင်သူသည် ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူကို ချီးမွမ်း နေ၏။ အကြင် သူကား ချီးမွမ်းထိုက်သူကို ကဲ့ရဲ့နေပြန်၏။ ထိုသူ ၂ ဥြးသည် မိမိ၏ ဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြားခြင်းကို ပါးစပ်ဖြင့် စုဆောင်းနေရာရောက်၏။ ထိုဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြား ကြောင်းဖြစ်သော ကဲ့ရဲ့မှုကြောင့် သုခကို မရနိုင်၊ ထို့ကြောင့် စတုတ္ထအင်္ဂုတ္တရ၊ ဘဏ္ဍ ဝါမဝဂ်-ပဌမသုတ်၌ အောက်ပါဂါထာကို ဟောတော်မူသည်။

ယော နိဋ္ဌိယံ ပသံသတိ၊ တံ ဝါ နိန္ဒတိ ယော ပသံသိယော၊
ဝိစိနာတိ မုခေန သော ကလိံ၊ ကလိနာ တေန သုခံ န ဝိန္ဒတိ။

အာစရိယေ ခေါပန။ ။တပည့်ဟူသမျှသည် ဆရာ့အယူကို အတုလိုက်၍ ယူရိုး ရှိသော်လည်း ဤ ဗြဟ္မဒတ္တလုလင်ကား ဉာဏ်ရှိသူ ဖြစ်သောကြောင့် ဤကဲ့သို့သော မတရားအမှု၌ အတုမလိုက်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် လုလင်၏ ကမ္မဿကတာဉာဏ် ဖြစ်ပုံကို ပြလို၍ “အာစရိယေ ခေါပန” စသည်ကို မိန့်သည်။

ဟလာဟလံ။ ။ဟနတိတိ ဟလော၊ (နကို လပြု၊) ဟလာနံ - သေစေတတ် (သတ်တတ်)သော အဆိပ်တို့တွင် + ဝိသေသော - ထူးကဲသော၊ ဟလော - အဆိပ် သည်၊ ဟလာဟလော- မည်၏။ ဟလာ၌ ဒီသပြု၊ ဤသို့ ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ ထောမနိဓိ၌ ကား “ဟလ-ဝိလေခနေ” ဟူသောဓာတ်ဖြင့် ထယ်သွားကို “ဟလ” ဟု ခေါ်၏။ ဟလေ နေဝ အာဟလတိ ဝိလေခတိတိ ဟလာဟလော - ထယ်သွားဖြင့် ခြစ်သကဲ့သို့ ထိရာ အရပ်ကို စုပ်ပြတ်သွားအောင် လွန်စွာခြစ်တတ်သော အဆိပ်ကို “ဟလာဟလ” ခေါ် သည်-ဟု ဆိုသည်။ [အဆိပ်တို့သည် “ကာကောလအဆိပ်၊ ကာဠုကုဠု၊ ဟလာဟလ၊ (ဤသုံးပုဒ်ကား ပုံ၊ နပုံလိင်တည်း၊) သောရဋ္ဌိက၊ သောလ္လိကေယ၊ ဗြဟ္မပုတ္တ၊ ပဒီပန၊ ဒါရဒ၊ ဝတ္တနာဘအဆိပ်” အားဖြင့် ၉ ပါး ရှိကုန်၏။- အမရကောသ၊ (ဂ) ဝဂ်၊ ၁၀ ဂါထာ၊ “ဟလာဟလံ” ဖြင့် ကျန်ရှစ်မျိုးကို တားမြစ်သည်။]

သော်၎င်း၊ ခရောဒကံ-ကြမ်းထန်းသော ရေအယဉ်သို့၊ ပက္ခလန္တေဝါ-ချော်ကျ
 သော်၎င်း၊ [တနည်း- ခါရောဒကံ - ငန်ခါးသော ရေဖြင့်၊ ပက္ခာလေန္တေဝါ-
 ဆေးကြောသော်၎င်း၊] နရကပပါတံ- နရက်ချောက်သို့၊ ပပတန္တေဝါ- ခုန်ချ
 သော်၎င်း၊ အန္တေဝါသိနာ-အနီးနေ တပည့်သည်၊ တံ သဗ္ဗံ-တို့ အလုံးစုံသော
 အမှုသည်၊ ဝါ-ကို၊ အနုကာတဗ္ဗံ-အတုလိုက်၍ ပြုထိုက်သည်၊ န ဟောတိ-
 မဟုတ်။

ဟိ - မှန်၏။ [အချို့ စာအုပ်၌ “ကမ္မဿကာ ဟိ မာဏဝ သတ္တာ” ဟု ရှိ၏။]
 မာဏဝ - အိုလုလင်၊ (မိမိကိုယ်ကို ခေါ်သည်။) သတ္တာ - သတ္တာတို့သည်၊
 ကမ္မဿကာ-ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိကုန်၏။ အတ္တနော-မိမိ၏။ ကမ္မာနုရူပ
 မေဝ - ကံအားလျော်စွာသာလျှင်၊ ဂတိံ - ရောက်ထိုက်သောဘဝသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-
 ရောက်ကြရကုန်၏။ [ကမ္မဿကာကို “ အတ္တနော ကမ္မာနုရူပမေဝ ဂတိံ ဂစ္ဆ
 န္တိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။] ပိတာ - အဘသည်၊ ပုတ္တဿ - သား၏။ ကမ္မေန -
 ကံကြောင့်၊ (ဂတိံ - သို့၊) နေဝဂစ္ဆတိ- ရောက်ရသည်မဟုတ်၊ ပုတ္တော-သည်၊
 [အချို့ စာအုပ်၌ “ပုတ္တောဝါ” ဟု ဝါသဒ္ဓါပါ၏။ “ပုတ္တောဝါ-သားသည်သော်
 လည်း” ဟု ပေး၊ ဤ ဝါသဒ္ဓါကို နောက်၌လည်း လိုက်စေရလိမ့်မည်။] ပိတု-၏။
 ကမ္မေန-ကြောင့်၊ (ဂတိံ - သို့၊) န (ဂစ္ဆတိ)- မဟုတ်၊ မာတာ- အမိသည်၊ ပုတ္တ
 ဿ-၏။ (ကမ္မေန ဂတိံ) န (ဂစ္ဆတိ)၊ ပုတ္တော-သည်၊ မာတုယာ-၏။ (ကမ္မေန
 ဂတိံ) န (ဂစ္ဆတိ)၊ ဘာတာ- အကိုသည်၊ ဝါ - မောင်သည်၊ [အချို့ အရပ်၌

x x x x x x x

ခရောဒကံ, ခါရောဒကံ ။ ။ ဋီကာသစ်၌ ပါဠိနှစ်ထွေ ပြု၏။ “ ခရောဒကန္တိ
 စဏ္ဍသောတောဒကံ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤအလို ပပုဗ္ဗ, ခလဓာတ်သည် “ခလိတွာ ပတိ တိဋ္ဌ
 တိ” ကဲ့သို့ ချော်ခြင်း အနက်ဟောကြံ၍ “ပက္ခလန္တေ-ချော်ကျသော်၎င်း” ဟု ပေးရလိမ့်
 မည်။ “ခါရောဒကံတိ အတိလောဏတာယ (အလွန် ငံသည်၏အဖြစ်ကြောင့်) တိဏ္ဍော
 ဒကံ (ခါးစပ်သောရေ)” ဟု တနည်းဖွင့်၏။ ခလဓာတ်သည် ဆေးကြောသုတ်သင်ခြင်း
 အနက်ကိုဟောရာ၌ စုရာဒိဂိုဏ်းဟု ဆို၏။ သို့ဖြစ်လျှင် “ ပက္ခာလေန္တေ” ဟု ရှိမှ ဆေး
 ကြောခြင်းအနက်ကို ဟောနိုင်မည်။ သို့သော် “ခါရောဒကံ - ငံခါးသောရေကို + ပက္ခာ
 လေန္တေ-ဆေး” ဟု စပ်၍မဖြစ်၊ “ဖြင့်” ဟု ကရိုဏ်းပေးမှ “ငံခါးသောရေဖြင့် + ဆေး” ဟု
 အဓိပ္ပာယ်ရနိုင်မည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိနှစ်မျိုးလုံးအတွက် အစပ်သင့်အောင် အနက်ပေး
 လိုက်ရတော့သည်။

ကမ္မဿကာ ဟိ ။ ။ ဤဝါကျသည် အတုမလိုက်ထိုက်ပုံကို ခိုင်မြဲအောင်ပြသော ဒဋ္ဌိ
 ကရဏ ဝါကျလည်း ဟုတ်၏။ အတုမလိုက်ထိုက်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုပြသော ကာရဏ
 ဝါကျလည်း ဟုတ်၏။ နိဿယ၌ ဒဋ္ဌိအနက်ကိုသာ ပေးထားသည်။ “ ကသ္မာ တံ သဗ္ဗံ
 အနုကာတဗ္ဗံ န ဟောတိ” ဟု ပုစ္ဆာဝါကျထည့်၍ “ ဟိ (ယသ္မာ) ၊ ပေ၊ အန္တေဝါသိ
 အာစရိယဿ ကမ္မေန ဂတိံ န ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ အန္တေဝါသိနာ တံ သဗ္ဗံ အနုကာတဗ္ဗံ
 န ဟောတိ” ဟု ကာရဏအနက်လည်း ပေးနိုင်ပါသည်။

“အကြီးကို မောင်ကြီး၊ အငယ်ကို မောင်ငယ်” ဟု ခေါ်၏။ အချို့အရပ်၌ကား “အကြီးကို အကို၊ အငယ်ကို မောင်” ဟု ခေါ်သည်။] ဘဂိနိယာ-အမ နှမ၏။ (ကမ္မေန ဂတိ) န (ဂစ္ဆတိ) ၊ ဘဂိနိ - သည်၊ ဘာတု - ၏၊ ဝါ - ၏။ (ကမ္မေန ဂတိ) န (ဂစ္ဆတိ) ၊ အာစရိယော - ဆရာသည်၊ အန္တေဝါသိနော - အနီးနေ တပည့်၏။ (ကမ္မေန ဂတိ) န (ဂစ္ဆတိ) ၊ အန္တေဝါသိ-သည်၊ အာစရိယဿ-၏။ ကမ္မေန (ဂတိ) န ဂစ္ဆတိ။

စ-ဆက်၊ မယံ-ငါ၏။ အာစရိယော-ဆရာသည်၊ တိဏ္ဍိ-နိသော၊ ရတနာနံ- တို့၏။ ဝါ- တို့ကို၊ အဝဏ္ဏိ- ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဘာသတိ-ပြောဆို၏။ ပန- စင်စစ်၊ အရိယူပဝါဒေါ - အရိယာတို့ကို စွပ်စွဲခြင်းသည်၊ မဟာသာဝဇ္ဇော- ကြီးလေးသောအပြစ် ရှိ၏။ ဣတိဝေံ - သို့၊ ယောနိသော - သင့်သောအကြောင်း အားဖြင့်၊ ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ-မိမိကိုယ်ကို အရိယူပဝါဒကံမှ ဖော်၍၊ အာစရိယဝါဒိ- ဆရာ၏ဝါဒကို၊ မဒ္ဒမာနော-နှိပ်နင်းလျက်၊ သမ္မာကာရဏမေဝ-ကောင်းသော အကြောင်းကိုသာ၊ ဝါ - ယုတ္တိရှိသော အကြောင်းကိုသာ၊ ကာရဏတော - အားဖြင့်၊ ဝါ- ဟူ၍၊ အပဒိသန္တော - ညွှန်ပြလျက်၊ အနေက ပရိယာယေန- တပါးမက များစွာသောအကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ-ပရိယာယ်အမျိုးမျိုးဖြင့်၊ တိဏ္ဍိ- ကုန်သော၊ ရတနာနံ- ရတနာတို့၏။ ဝါ-တို့ကို၊ ဝဏ္ဏိ-ဂုဏ်ကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်း ကို၊ ဝါ - ချီးမွမ်းကြောင်းစကားကို၊ ဘာသိတံ - ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ အာရဒ္ဒေါ- အားထုတ်ပြီ၊ [ထိုသို့ အားထုတ်ခြင်းမှာလည်း “ ဤမျှလောက်သော ဂုဏ်ကို ကြားရလျှင် ဆရာသည် ရတနာ ၃ ပါး၏အပြစ်ကို ပြောခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်တန် ရာ၏” ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဆရာကို မလေးစားခြင်း ၊ ကပ်ဖဲ့ လုပ်လိုခြင်းကြောင့် အားထုတ်ခြင်းမဟုတ်။] (ကောဝိယ - အဘယ်သူကဲ့သို့ နည်း၊) ပဏ္ဍိတဇာတိကော - ပညာရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊ [“ ပဏ္ဍိတ ” နောက်၌ ဘာဝပုဓာနကြံ။] (အညော - ဗြဟ္မဒတ္တလုလင်မှ တပါး သော၊) ကုလပုတ္တော-အမျိုးကောင်းသားသည်၊ (အနေက ပရိယာယေန တိဏ္ဍိ ရတနာနံ ဝဏ္ဏိ ဘာသိတံ အာရဘတိ) ယထာ - အားထုတ်သကဲ့သို့တည်း၊ တေန - ထို့ကြောင့်၊ သုပ္ပိယဿ၊ ပေ၊ ဘာသတိတိ - သုပ္ပိယဿ၊ ပေ၊ ဘာသတိ ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

* + * + + * + +

ယထာ တံ။ ။ ဤဥပမာဝါကျမျိုး၌ နိဿယအနက်ပေးထားသလို အကျဉ်းလည်း ပေးနိုင်၏။ ဥပမာနကို အတွင်းသွင်း၍ “ပဏ္ဍိတဇာတိကော-သော၊ (အညော-သော၊) ကုလပုတ္တော-သည်၊ အနေက ပရိယာယေန တိဏ္ဍိ ရတနာနံ ဝဏ္ဏိ ဘာသိတံ အာရဘတိ ယထာ၊ တထာ အနေကပရိယာယေန တိဏ္ဍိ ရတနာနံ ဝဏ္ဏိ ဘာသိတံ အာရဒ္ဒေါ” ဟု လည်း အကျယ်ပေးနိုင်ပါသည်။ [ရှေ့ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ငိုကြွေး၍ ဂန္ဓကုဋ်ကိုသုတ်သင်ပုံ အခန်း၌လည်း ဤဝါကျမျိုး တွေ့ခဲ့ပြီ။]

တတ္ထ- ထို သုပ္ပိယဿ ပန ပရိဗ္ဗာဇကဿ အစရှိသောပါဠိ၌၊ ဝဏ္ဏန္တိ-ဝဏ္ဏံ ဟူသော၊ ဝဏ္ဏသဒ္ဓေါ-ဝဏ္ဏသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ- ကို၊ သဏ္ဍာနဇာတိ ရူပါယတန ကာရဏ ပမာဏ ဂုဏာသံသာဒီသု-အသွင်သဏ္ဍာန်ဟူသော အနက်၊ အမျိုး ဇာတ်ဟူသော အနက်၊ ရူပါရုံဟူသော အနက်၊ အကြောင်းဟူသော အနက်၊ အတိုင်းအရှည် ပမာဏ ဟူသော အနက်၊ ဂုဏ်ဟူသော အနက်၊ ချီးမွမ်းခြင်း ဟူသောအနက် အစရှိသောအနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏။ ဝါ- တွေ့မြင် အပ်၏။ တတ္ထ - ထို သဏ္ဍာနအစရှိသော အနက်တို့တွင်၊ မဟန္တံ သပ္ပရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိဗ္ဗိနိတွာတိအာဒီသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သဏ္ဍာနံ-အသွင်သဏ္ဍာန် ကို၊ (ဝဏ္ဏောတိ-ဟူ၍၊) ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ [မဟန္တံ- ကြီးစွာသော၊ သပ္ပရာဇ ဝဏ္ဏံ-မြေ့မင်း၏ အသွင်သဏ္ဍာန်ကို၊ အဘိနိဗ္ဗိနိတွာ-ဖန်ဆင်း၍၊ (“ဥပသင်္ဂ မိ”၌စပ်၊)-သဂါထာဝဂ္ဂ၊ မာရသံယုတ်၊ သပ္ပသုတ်။] ဗြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော၊ ဟိနော အညော ဝဏ္ဏောတိအာဒီသု- တို့၌၊ ဇာတိ - အမျိုးဇာတ်ကို၊ (ဝဏ္ဏောတိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ၏။) [ဗြာဟ္မဏောဝ ဝဏ္ဏော- ပုဏ္ဏား အမျိုးဇာတ် သည်သာ၊ သေဋ္ဌော - မြတ်၏။ အညော - ပုဏ္ဏားအမျိုးဇာတ်မှ တပါးသော၊ ဝဏ္ဏော - အမျိုးဇာတ်သည်၊ ဟိနော- ယုတ်ညံ့၏။-မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ၊ ဗြာဟ္မဏ ဝဂ်၊ အဿလာယနသုတ်။] ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ သမန္နာဂတောတိ အာဒီသု-တို့၌၊ ရူပါယဘနံ-ရူပါရုံကို၊(ဝဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ)၊ [ပရမာယ-လွန်မြတ်

x x x x x x x

ဝဏ္ဏ, သဏ္ဍာန။ ။ အသွင်သဏ္ဍာန် အနက်ကိုဟောရာ၌ “ဝဏ္ဏိတဗ္ဗော အယံ ဤဒိသောတိ ပကာသေတဗ္ဗောတိ ဝဏ္ဏော” ဟု ပြု၊ ဤဒိသော-ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သူတည်း။ ဣတိ - ဤသို့ (ပုံသဏ္ဍာန်ကို ညွှန်ပြ၍)၊ ဝဏ္ဏိတဗ္ဗော ပကာသေတဗ္ဗော - ထင်ရှား ပြုထိုက်၏။ ဣတိ ဝဏ္ဏော၊ ဝဏ္ဏဓာတ်သည် ဒီပန (ထင်ရှားပြခြင်း) အနက်ဟောတည်း။ အ ပစ္စည်း။

ဝဏ္ဏ, ဇာတိ။ ။ အမျိုးဇာတ်ကိုဟောရာ၌ “ဝဏ္ဏိယတိ အသင်္ဂရတော ဝဝတ္ထပိ ယတိတိ ဝဏ္ဏော-အခြားအမျိုးဇာတ်တို့နှင့် မရောယှက်အောင် ထားအပ်သောကြောင့် အမျိုးဇာတ်ကို “ ဝဏ္ဏ ” ဟု ခေါ်ရ၏။ ဥပမာ- ခတ္တိယမျိုးဆိုလျှင် ဗြာဟ္မဏစသော အခြားအမျိုးနှင့် မရောယှက်အောင် ပိုင်းခြားထား သကဲ့သို့တည်း။ ဝဏ္ဏဓာတ်သည် ဝဝတ္ထပနအနက်ဟောတည်း။ ဤအနက်သည် ဓာတ်ကျမ်း၌ မလာသော်လည်း ဓာတုနံ အနေကတ္ထတ္တာ ဟု မှတ်ပါ။

ဝဏ္ဏ, ရူပါယတန။ ။ ဝဏ္ဏောတိ ဝိကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ဟဒယင်္ဂတဘာဝံ ပကာ သေတိတိ ဝဏ္ဏော - ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်လသော် စိတ်၌ဖြစ်သော သဘောကို ထင်ရှားပြတတ်သောကြောင့် ရူပါရုံကို “ ဝဏ္ဏ ” ဟု ခေါ်ရ၏။ ဥပမာ- စိတ်ဆိုးသော အခါ မျက်နှာနီသောအဆင်း ပေါ်လာ၍၊ စိတ်ဆိုးပြေသောအခါ မျက်နှာကြည်သော အဆင်း ပေါ်လာရာ၌ ထိုအဆင်းက အတွင်းစိတ်သဘောကို ထင်ရှားပြသကဲ့သို့တည်း။ ဝဏ္ဏဓာတ်သည် ဒီပနအနက်ဟောတည်း။

သော၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ-အဆင်း၏ကောင်းသည်၏အဖြစ်နှင့်၊ ဝါ-အဆင်း၊ ကိုယ်တို့၏အဖြစ်နှင့်၊ ဝါ- အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသောကိုယ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော- ပြည့်စုံ၏။- သောဏဒဏ္ဍသုတ်။]

န ဟရာမိ၊ပေ၊ဝုစ္စတီတိ အာဒိသု-တို့၌၊ ကာရဏံ-အကြောင်းကို၊(ဝဏ္ဏော တိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ)၊ [ဒေဝတေ-နတ်၊ အဟံ-ငါသည်၊ ဝါရိဇံ-ကြာကို၊ နဟရာမိ- ဆောင်လည်း မဆောင်ယူပါ၊ နဘဉ္စာမိ- ချီးလည်း မချီးပါ၊ အာရာ-အဝေး မှ၊ သိဃံာမိ-အနံ့ကိုသာနမ်းမိပါ၏၊ အထ-ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက်၊(ဆောင်လည်း မဆောင်ယူ၊ ချီးလည်းမချီး၊ အနံ့ကိုသာ နမ်းပါလျက်၊)ကေနဝဏ္ဏေန-အဘယ် အကြောင်းကြောင့်၊ ဂန္ဓတ္ထေနောတိ-နံ့သာခိုးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်သနည်း- သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဝနသံယုတ်၊ ဂန္ဓတ္ထေနသုတ်။] တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာတိ အာဒိသု- တို့၌၊ ပမာဏံ - အတိုင်းအရှည် ပမာဏကို၊ (ဝဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ)၊

x x x x x x x x

ဝဏ္ဏ ပေါက္ခရတာယ။ ။ ပေါက္ခရသဒ္ဓါသည် “ ပေါက္ခရံ ပဒုမေ ဒေဟေ၊ ဝဇ္ဇ ဘဏ္ဍမုခေပိစ၊ သုန္ဓရတ္ထေစ သလိလေ၊ မာတင်္ဂကရကောဋီယံ ” ဟူသော အဘိဓာန် အနေကတ္ထဝဂ် (၈၂၇) ဂါထာလာ အနက်တို့တွင် သုန္ဓရ (ကောင်းသည်) ကို၎င်း၊ ဒေဟ (ကိုယ်) ကို၎င်း ဤနေရာ၌ဟော၏။ ဝဏ္ဏဿ-အဆင်း၏+ပေါက္ခရတာ-ကောင်း သည်၏ အဖြစ်တည်း၊ ဝဏ္ဏ ပေါက္ခရတာ-ဖြစ်၊ (တနည်း) ဝဏ္ဏောစ- အဆင်းလည်း၊ ပေါက္ခရဉ္စ- ကိုယ်လည်း၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနိ- တို့၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနံ- တို့၏၊ ဘာဝေါ- ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာတည်း၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ - ရာ၊ အဆင်း ဟု ဆိုရလောက်အောင် လှခြင်း၊ ကိုယ် ဟု ဆိုရလောက်အောင် အလုံးအရပ် အချိုးကျခြင်းတည်း၊ (တနည်း) “ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ” ဟု ဆိုလိုလျက် သမ္ပန္နပုဒ်ချေ၍ “ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ - အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံ သောကိုယ် ” ဟု ပေးပါ၊ ဤနည်း၌ တာပစ္စည်း အနက်မရှိ။

ဝဏ္ဏ, ကာရဏ။ ။ ဝဏ္ဏီယတိ ဖလံ တေန ယထာသဘာဝတော ဝိဘာဝိယတိ တိ ဝဏ္ဏော၊ (အဝုတ္တကတ္တုသာဓန)၊ အကျိုးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထင်ရှားပြတတ် သောကြောင့် အကြောင်းကို “ ဝဏ္ဏ ” ဟု ဆိုရ၏၊ [ငါသည် ကြာပန်းကို ဆောင်ယူ၍ လည်း မသွား၊ ချီးလည်း မချီးပါ၊ အဝေးမှ အနံ့ကိုသာ နမ်းမိပါ၏၊ သို့ပါလျက် ရေကန်မှ ကြာတွေကို ချီးလည်း ချီးကြ၊ ဆောင်ယူ၍လည်း သွားကြသော လူတို့ကို “နံ့သာခိုး” ဟု မစွပ်စွဲပါဘဲ အဘယ်အကြောင်းကြောင့် ငါ့ကို “နံ့သာသူခိုး” ဟု စွပ်စွဲ ရပါသနည်း။

နတ်၏အဖြေကား - အရှင်ဘုရား... လူတို့သည် ကလေးထိန်းမိန်းမ၏ အဝတ် ကဲ့သို့ အမြဲသီလညစ်ပေ၍နေ၏၊ အရှင်ဘုရားကတော့ သီလဖြူစင်၍နေ၏၊ ထို့ကြောင့် လူတွေမှာ ကြာတွေကို ချီးသွားကြ၊ ဆောင်ယူသွားကြပါသော်လည်း “ နံ့သာခိုး ” ဟု ဆိုရလောက်အောင် အမဲကွက်မထင်ပါ၊ အရှင်ဘုရားမှာတော့ သီလစင်ကြယ်နေသည့် အတွက် ကြာပန်းအနံ့ကို နမ်းရှူခြင်းသည်ပင် အမဲကွက်ဖြစ်နေပါ၏၊ ထို့ကြောင့် အရှင် ဘုရားကိုသာ “နံ့သာခိုး” ဟု စွပ်စွဲရပါသည်။

[ပတ္တဿ-သပိတ်၏၊ ဝဏ္ဏာ- အတိုင်းအရှည် ပမာဏတို့သည်၊ တယော-၃ မျိုး တို့တည်း၊ (ဥက္ကဋ္ဌ, မဇ္ဈိမ, ဩမကအားဖြင့် ၃ မျိုးတို့တည်း၊)-ပါရာဇိကဏ်, ပတ္တဝဂ်, ပတ္တသိက္ခာပုဒ်။]

ကဒါ သညဋ္ဌာ ပန တေ ပေ ၊ ဝဏ္ဏာတိ အာဒိသု-တိ၌၊ ဂုဏော-ဂုဏ်ကို၊ (ဝဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ)၊ [ဂဟပတိ-အိမ်ရှင်သူကြွယ်၊(ဥပါလိသုကြွယ်ကို နိဂဏ္ဌ ဆရာကြီးက ခေါ်သောစကား၊) တေ- သင်သည်၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ- ၏၊ ဣမေ ဝဏ္ဏာ- ဤ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို၊ ကဒါ- အဘယ်အခါ၌၊ (အဘယ် အခါတုန်းက)၊ သညဋ္ဌာ-သိက္ခာအပ်ကုန်သနည်း၊ (ဂါထာဖြင့် သိက္ခာအပ်ကုန် သနည်း- ဟူလို၊)- မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ , ဂဟပတိဝဂ် , ဥပါလိသုတ်၊ သညဋ္ဌာ နေရာ၌ “ သံယုဋ္ဌာ ” ဟုလည်း ရှိ၏၊ သံပုဗ္ဗ , ယုဇဇာတ် , တပစ္စည်း၊ တကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဥပ္ပါဇကို ဟပြု။] ဝဏ္ဏာရဟဿ ဝဏ္ဏံဘာသတိတိ အာဒိသု-တိ၌၊ ပသံသာ-ချီးမွမ်းခြင်းကို၊ ဝါ- ချီးမွမ်းကြောင်းစကားကို၊ (ဝဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ)၊ [ဝဏ္ဏာရဟဿ-ချီးမွမ်းခြင်းကို ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝဏ္ဏံ- ချီးမွမ်းခြင်းကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းကြောင်းစကားကို၊ ဘာသတိ-ပြောဆို၏၊- အင်္ဂုတ္တိရ်, ပဌမပဏ္ဍာ သက, ဘဏ္ဍဂါမဝဂ်, ပဌမခတသုတ်။]

ဣမေ- ဤ ဗုဒ္ဓဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိအစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ ဂုဏောပိ- ဂုဏ် ကို၎င်း၊ ပသံသာပိ - ချီးမွမ်းခြင်းကို၎င်း၊ ဝါ- ချီးမွမ်းကြောင်းစကားကို၎င်း၊ (ဝဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ)၊ ကိရ - တဆင့်စကား ကြားရဘူးသည်ကား၊ အယံ - ဤ ဗြဟ္မဒတ္တ လုလင်သည်၊ ဘူတမေဝ - ဟုတ်မှန်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ တံတံ ကာရဏံ-ထိုထို အကြောင်းကို၊ အပဒိသန္ဓော-ညွှန်ပြလျက်၊ အနေကပရိယာ ယေန-တပါးမက များစွာသောအကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ-ပရိယာယ် အမျိုးမျိုးဖြင့်၊ ရတနတ္တယဿ-၏၊ ဂုဏူပသံဗြိတံ-ဂုဏ်နှင့်စပ်သော၊ ပသံသံ- ချီးမွမ်းခြင်းကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းကြောင်း စကားကို၊ အဘာသိ-ပြောဆိုပြီ။

+ + + + + x x +

ဝဏ္ဏ, ပမာဏ ။ ။ ဝဏ္ဏီယတိ အပ္ပမဟန္တာဒိဝသေန ပမိယတိတိ ဝဏ္ဏော- အနည်းအများ (အငယ် အကြီး) စသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့် နှိုင်းချင့်အပ်သောကြောင့် အတိုင်းအရှည်-ပမာဏကို “ဝဏ္ဏ” ဟု ဆိုရ၏။ [အာဒိဖြင့် ဇာတရူပ(ရွှေ)ပုဋိန (သဲ) အကွရာစသော အနက်များကို ယူပါ။]

အယံ ကိရ။ ။ “အယံ ကိရ” စသော ပါဠိဖြင့် ဂုဏအနက်, ပသံသာအနက်ကို ပြီးစေ၏၊ ကိရကို အနုဿဝနတ္ထဟု၎င်း, ပဒပူရဏတ္ထဟု၎င်း ဋီကာသစ်၌ ၂ နည်းဖွင့်၏၊ ဥပသံဟိတံ၌ ဥပ+သံပုဗ္ဗ ဇာဇာတ်, တပစ္စည်း၊ ဓကို ဟ, အာကို ဣပ္ပါ “ ပသံသံ ” ဟု ဆိုသောကြောင့် ဝဏ္ဏအတွက် “ ပသံသာ ” အနက်သာ ဟု ထင်စရာရှိ၏၊ သို့သော် “ချီးမွမ်း” ဟူသည် ဂုဏ်ကို ပြောခြင်းတည်း၊ ဂုဏ်နှင့်ကင်း၍ ချီးမွမ်းခြင်း ဟု မရှိနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဂုဏအနက်ကိုလည်း ဤပသံသာပါဠိဖြင့် သိနိုင်သည်။ [ပသံသာယဇေ ဂုဏဘာသနံ သိ၌၊ တဿာ တဒဝိနာဘာဝတော၊-ဋီကာ။]

တတ္ထ-ထို ဝဏ္ဏံဘာသတိဟူသောပါဠိ၌၊ [ဝဏ္ဏော ဝေဒိတဗ္ဗော၌စပ်။]ဣတိပိ
 သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အာဒိနာ-ဣတိပိ၊ပေ၊သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ
 အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၎င်း၊ ယေ ဘိက္ခဝေ ဗုဒ္ဓေ ပသန္တာ၊ အဂ္ဂေတေ
 ပသန္တာတိ အာဒိနာ-အစရှိသော၊(နယေန-ဖြင့်၎င်း၊)ဧကပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ
 လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ပေ၊အသမော အသမသမောတိ အာဒိနာ-
 သော၊ နယေနစ-ဖြင့်၎င်း၊ ဗုဒ္ဓဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ-ကို၊ ဝဏ္ဏော-ဂုဏ်ကို၊
 ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏၊[သော ဘဂဝါ-ထို မြတ်စွာဘုရား
 သည်၊ ဣတိပိ- ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အရဟံ-အရဟံ မည်တော်မူ၏၊
 ဣတိပိ - လည်း၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ - မည်တော်မူ၏- (ထိုထို ပါဠိတော်၊)...
 ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ယေ-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဗုဒ္ဓေ-မြတ်စွာဘုရား၌၊ ပသန္တာ-
 ကြည်ညိုကြကုန်၏၊ တေ - ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အဂ္ဂေ- အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော
 ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ပသန္တာ-ကြည်ညိုကြကုန်၏-(အင်္ဂုတ္တိ၊ရ၊ စတုက္က၊ ပဌမပဏ္ဏာသက၊
 စက္ကဝဂ်၊ အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်။)... ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧကပုဂ္ဂလော-တုဘက်ကင်းပျော်၊
 တယောက်ထည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကေ- လောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော-

* + * + + * + +

ဧကပုဂ္ဂလော ။ ။ ဧကပုဂ္ဂလောတိ ဧတ္ထ ဧကောတိ ဒုတိယာဒိပဋိက္ခေပတ္ထော
 ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ- အင်္ဂုတ္တိ၊ရ၊ ဧကပုဂ္ဂလဝဂ် ဌ။ ဤအဋ္ဌကထာအတိုင်း “ ဧကော-
 တယောက်”ဟုသာ အနက်ပြန်ပါ။ အနက်အားဖြင့် “တယောက်ထည်း”ဟု ပြန်ရသော်
 လည်း အဓိပ္ပာယ်အသားကျမှ “အသဒိသ-အတူမရှိ၊ ဂုဏဝိသိဋ္ဌ - ပါရမီဂုဏ်တော်
 အားဖြင့် အထူးခြားဆုံး၊ အသမသမ - မတူသော ရှေးဘုရားရှင်တို့နှင့်သာ တူသော
 ပုဂ္ဂိုလ် ” ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဧကနဋ္ဌေ ဧကပုဂ္ဂလော၊ အသဒိသဋ္ဌေန၊ ဂုဏဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန၊
 အသမသမဋ္ဌေနစ၊-ဋီကာသစ်။]

ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ။ ။ မာနပစ္စည်း တိဝိဘတ် ၂ မျိုးလုံးပင် ဖြစ်ခြင်းကြိယာ
 ၏ မပြီးသေးသော (ပစ္စုပ္ပန်) အနက်ကို ဟော၏။ မာနပစ္စည်းလည်း လက္ခဏအနက်
 ဟောတည်း။ နိဿယ၌ ဤနည်းအတိုင်းပေးထားသည်။ (တနည်း) မာနန္တာ ဝတ္တမာနာ
 နာဂတေကေ သေသကေန္တိတိ” ဟူသည်နှင့်အညီ မာနပစ္စည်းသည် အနာဂတ်ကိုလည်း
 ဟောရကား ဥပ္ပဇ္ဇမာန (ဖြစ်လတံ) ဥပ္ပဇ္ဇတိ (ဖြစ်ဆဲ) ဥပ္ပဇ္ဇော (ဖြစ်ပြီ) ဟု သုံးချက်ခွဲ၍
 ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင်၏ ခြေတော်ရင်းမှစ၍ အနာဂါမိဖိုလ် ရသည်တိုင်အောင် ဥပ္ပဇ္ဇမာန
 (ဘုရားဖြစ်လတံ) မည်၏။ အရဟတ္တမဂ် ခဏ၌ ဥပ္ပဇ္ဇတိ (ဖြစ်ဆဲ) မည်၏။ အရဟတ္တ
 ဖိုလ်ရသောအခါ ဥပ္ပဇ္ဇ (ဘုရားဖြစ်ပြီ) မည်၏။ ထိုသုံးမျိုးတွင် ဥပ္ပဇ္ဇကို ရည်ရွယ်၍
 “ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟု မိန့်တော်မူသတတ်၊ “ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်တော်မူပြီး ဖြစ်၏” ဟုလို၊ ဤနည်း၌
 “ဥပ္ပဇ္ဇမာနော-ဘုရားဖြစ်လတံ ဖြစ်လသော်၊ အသမော ၊ပေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟု ပေးပါ။
 [ဋီကာသစ်၌ ဥပ္ပဇ္ဇမာနဝယ် မာနအတွက် သာမတ္ထိယတ္ထ (သတ္တိ) အနက်ဖွင့်သည်ကို
 စဉ်းစားပါ။ ထို့ပြင် ဋီကာသစ်၌ အင်္ဂုတ္တိ၊ရ၊ ဧကပုဂ္ဂလဝဂ်၊ ပဌမသုတ် အဋ္ဌကထာမှ
 ယူထားသောကြောင့် “မဟုဇနဟိတာယ” ဟုလည်း ထည့်လျက်ရှိသည်။ ဤသုတ်၌ကား
 ထိုသို့ မထည့်ထိုက်။]

ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လသော်၊ အသမော-အလုံးစုံသောသတ္တတို့နှင့် တူတော်
 မမူသည်၊ အသမသမော- အလုံးစုံသော သတ္တတို့နှင့် တူတော်မမူသော ရှေး
 ဘုရားရှင်တို့နှင့်သာ တူတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ - ဖြစ်၍၊ ဝါ - အဖြစ်ဖြင့်၊
 ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာ၏-အင်္ဂုတ္တိ၊ ကေနိပါတ်၊ ကေပုဂ္ဂလဝဂ်။]

သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မောတိစ- ဟူ၍၎င်း၊ အာလယသမုဋ္ဌါတော
 ဝဇ္ဇုပစ္ဆေဒေါတိစ-ဟူ၍၎င်း၊ ယေ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ပသန္ဓာတိစ- ဟူ၍၎င်း၊
 ဝေမာဒီဟိ- ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ နယေဟိ- တို့ဖြင့်၊ ဓမ္မဿ- တရားတော်၏၊
 ဝါ- ကို၊ ဝဏ္ဏော ဝေဒိတဗ္ဗော။ [ဘဂဝတာ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မော- တရား
 တော်ကို၊ သွာက္ခာတော- ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ -ထိုထိုပါဠိတော်၊
 အာလယသမုဋ္ဌါတော - ငြိကပ် တွယ်တာတတ်သော တဏှာကို အကြွင်းမဲ့
 ဖြတ်တတ်၏၊ ဝဇ္ဇုပစ္ဆေဒေါ- ဝဋ်ဆင်းရဲကို ဖြတ်တောက်တတ်၏၊ -အင်္ဂုတ္တိ၊
 အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်။ ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ယေ- အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အရိယေ-
 ခြတ်သော၊ အဋ္ဌဂီကေ- ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ မဂ္ဂေ- မဂ်၌၊ ပသန္ဓာ- န်၏၊
 တေ- တို့သည်၊ အဂ္ဂေ- မြတ်သောတရား၌၊ ပသန္ဓာ- န်၏၊ -အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်။
 ယေ ဘိက္ခဝေ၏ နေရာဝယ် အချို့စာအုပ်၌ “ ယေ တေ ဘိက္ခဝေ ” ဟု ရှိ၏၊
 နောက်၌ “ တေ ” ဟု ရှိသောကြောင့် မကောင်းပါ။]

ပန- အဘို့တပါးကား၊ သုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃောတိစ- ဟူ၍
 ၎င်း၊ ယေ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ပသန္ဓာတိစ- ဟူ၍၎င်း၊ ဝေမာဒီဟိ- ဤသို့ အစရှိကုန်
 သော၊ နယေဟိ- တို့ဖြင့်၊ သံဃဿ ဝဏ္ဏော ဝေဒိတဗ္ဗော။ [ဘဂဝတော - ၎င်း၊
 သာဝကသံဃော - သာဝက အပေါင်းသည်၊ သုပ္ပဋိပန္နော- ကောင်းစွာ ကျင့်
 တော်မူတတ်ပါပေ၏၊ - ထိုထို ပါဠိတော်။ ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ယေ - တို့သည်။

x x x x x x x x

အသမောစသည်။ ။ ဤပါဠိတော်သည် အင်္ဂုတ္တိ၊ ကေနိပါတ်၊ ကေပုဂ္ဂလဝဂ်၊
 ပဉ္စမသုတ်တည်း၊ ထိုသုတ်၌ “ အဒုတိယော အသဟာယော ” စသည်ဖြင့်ရှိ၏၊ နေခံဆုံးမှ
 “ အသမော အသမသမော ” ဟု ရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် ပေယျာလမြိုင်ထားသည် ဟု
 မှတ်ပါ၊ အသမောကို “ သဗ္ဗသတ္တေဟိ အသမော ” ဟု၎င်း၊ အသမသမောကို “ အသမာ
 ဝုစ္ဆန္တိ အတိတာနဂတသဗ္ဗဗုဒ္ဓါ၊ တေဟိ အသမေဟိ သမောတိ အသမသမော ” ဟု၎င်း
 ထို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည်၊ ဤ ၂ ပုဒ်ကို ဋီကာသစ်၌ ကေပုဂ္ဂလော၏ ဝိသေသန ဟု
 ဆိုသော်လည်း ထိုအဋ္ဌကထာ၌ “ ဒေဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနေော၊ ပေ၊ သမတ္ထော ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ
 ဥပ္ပဇ္ဇတိ ” ဟု ရှိသောကြောင့် “ ဟုတွာ ” ထည့်၍ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၌ စပ်ခြင်းသာ ကောင်းသည်။

အာလယ၊ ပေ၊ ပစ္ဆေဒေါ။ ။ အာလယသင်္ခါတံ တဏှံ သမုဋ္ဌါတေတိ သမုဋ္ဌိန္ဒ
 တိတိ အာလယသမုဋ္ဌါတော၊ ဝဇ္ဇု ဥပစ္စိန္နတိတိ ဝဇ္ဇုပစ္ဆေဒေါ။ - ဋီကာသစ်၊ အာ
 လယ သဒ္ဓါသည် အလ္လိယတိတိ အာလယောနှင့် အညီ ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌
 ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော တဏှာဟူသော အနက်ကို ဟော၏။

သံဃေ-အရိယာသံဃာ၌၊ ပသန္တာ-နိဇ္ဇိ၊ တေ- တို့သည်၊ အဂ္ဂေ-အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော သံဃာ၌၊ ပသန္တာ - နိဇ္ဇိ- အင်္ဂုတ္တိရံ၊ စတုက္ကံ၊ ပဌမပဏ္ဏာသက၊ စက္ကဝဂ်၊ အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်။]

ပန-ဆက်၊ (ပြတ်ပြီးကို ထပ်၍ဆက်သည်။) ပဟောန္တေန - စွမ်းနိုင်သော၊ (နိကာယ်ငါးဖြာ၊ အင်္ဂါ ၉ တန်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ရှစ်သောင်းလေးထောင်သို့ သက်ဝင်၍ ဂုဏ်ကို ထင်ရှားပြခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊) ဓမ္မကထိကေန-ဓမ္မကထိက ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ (မြဟ္မဇာလသုတ်တည်းဟူသော ဓမ္မကထာ၌ ယှဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။) ပဉ္စ-ငါးပါးကုန်သော၊ နိကာယေ - နိကာယ်တို့သို့၎င်း၊ နဝဂံ - ကိုးပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ သတ္တုသာသနံ-မြတ်စွာဘုရား၏ ဆုံးမကြောင်း ပရိယတ်သာသနာ တော်သို့၎င်း၊ စတုရာသီတိဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ- ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့သို့၎င်း၊ ဩဂါဟိတွာ-ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍၊ ဗုဒ္ဓါဒိနံ-ဘုရား အစ ရှိသော ရတနာတို့၏၊ ဝဏ္ဏော-ဂုဏ်ကို၊ ပကာသေတဗ္ဗော- ထင်ရှားပြထိုက်၏။

ဟိ-မှန်၏၊ (“ ပဟောန္တေန ၊ပေ၊ ဝဏ္ဏော ပကာသေတဗ္ဗော” ဟူသော စကားသည် မှန်၏။) [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဟိ” မပါ။] ဣမသ္မိံ ဌာနေ-ဤရတနာ သုံးပါး၏ ဂုဏ်ကို ပြောပြရာ၌၊ ဗုဒ္ဓါဒိနံ - တို့၏၊ ဂုဏေ-ဂုဏ်တို့ကို၊ ပကာသေ န္တော-ထင်ရှားပြသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ- ကို၊ အတိတ္ထေ-သက်ဝင်ရာ မဟုတ် သော ဆိပ်ကမ်းတို့သို့၊ [(တနည်း) အတိတ္ထေန-သက်ဝင်ရာမဟုတ်သော ဆိပ် ကမ်းဖြင့်၊] ပက္ခန္ဓော-ပြေးဝင်သော၊ ဓမ္မကထိကော-ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတ္ထု-ဆိုခြင်းငှါ၊ န သက္ကာ-မတတ်ကောင်း၊ ဟိ-မှန်၏၊ (“အတိတ္ထေ ပက္ခန္ဓော ဓမ္မကထိကော” ဟု မပြောထိုက်သည်မှာ မှန်၏။) ဤဒိသေသု - ဤ ကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ ဌာနေသု - အရာတို့၌၊ (ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်ကို ပြောပြရာတို့၌၊) ဓမ္မကထိကဿ-၏၊ ထာမော-ဉာဏ်စွမ်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။ [“ကဿာ ဝတ္ထု နသက္ကာ” ဟု ပုစ္ဆာဝါကျထည့်၍ “ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ တဿာ ဝတ္ထု န သက္ကာ” ဟုလည်း ပေးပါ။]

+ + + x + + +

ဝဏ္ဏော။ ။ “ဝဏ္ဏော-ဂုဏ် (ကျေးဇူး)” ဟု အနက်ပေးလေ့ရှိ၏။ “ သီလက္ခန္ဓာ၊ စသည်ကျေးဇူး၊ ဂုဏ်အထူး” ဟုလည်း စပ်ဆိုကြ၏။ သို့သော် “ကျေးဇူး” ဟူသည် မိမိ အပေါ်၌ သူတပါးက ပြုဘူးသော အမှုကိုစွသာတည်း၊ သီလစသောဂုဏ်သည် ကျေးဇူး မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် (ကျေးဇူး-ဟု မထည့်ဘဲ) “ဝဏ္ဏော-ဂုဏ်” ဟုသာ ပေးပါသည်။ ဝဏ္ဏသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့၌ ဥပကာရအနက်လည်း မပါပါ။

အတိတ္ထေ ပက္ခန္ဓော။ ။ ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ အတိတ္ထေ ” ဟု ရှိ၏။ ဋီကာသစ်၌ “အတိတ္ထေနာတိ အနောတရဏဌာနေန” ဟုရှိသော်လည်း “ဂုဏေ ပကာသေန္တော” ၌ ဂုဏေ၏ ရူပက (ဥပမာ) အလင်္ကာ ဖြစ်သောကြောင့် “ အတိတ္ထေ ” ဟု ရှိသောပါဌ်က ကောင်းမြတ်သကဲ့သို့ ထင်၏။

ပန - ဆက်၊ (တနည်း) ပန-ထိုသို့ပင် နိကာယ်ငါးရပ် အစရှိသည်တို့သို့ သက်ဝင်၍ ရတနာ ၃ ပါး၏ ဂုဏ်ကို ပြောပြထိုက်ပါသော်လည်း၊ (ဤ အလို အရုဇ္ဈ) ဗြဟ္မဒတ္တော-သော၊ မာဏဝေါ- လုလင်သည်၊ အနုဿဝါဒိမတ္တ သမ္ပန္နိတေန-အဆင့်ဆင့်ကြားရခြင်း အစရှိသည်မျှနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ အတ္တနော-၏၊ ထာမေန - ဉာဏ်စွမ်းဖြင့်၊ ရတနတ္တယဿ - ၏၊ ဝဏ္ဏံ- ကို၊ ဘာသတိ-ပြော၏။

ဣတိဟ တေ ဥဘော အာစရိယန္တေဝါသိတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဒွေ- ၂ ယေခံ ကုန်သော၊ တေအာစရိယန္တေဝါသိကာ- ထိုဆရာတပည့်တို့သည်၊ (အနုဗန္ဓာ ဟောန္တိ၌စပ်၊) [ဣတိကို “ဧဝံ” ဟု၎င်း၊ ဥဘောကို “ဒွေ” ဟု၎င်း၊ အန္တေဝါသိ၌ ဗဟုဝုစ်ထင်ရှားအောင် “အန္တေဝါသိကာ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်၊ ဟ အနက်မရှိ။] အညမညဿာတိ- ကား၊ အညောညဿ- အချင်းချင်း၏၊ (ဆရာမှတပါးသော

x x x x x x x

ဗြဟ္မဒတ္တော ၊ ပေ ၊ ဘာသတိ။ ။ဤဝါကျသည် “ ဗုဒ္ဓါဒိနံ ဂုဏေ ပကာသေ န္တော ” ၏ အဆက်ဖြစ်သောဝါကျတည်း၊ “ ဣမသ္မိံ ဟိ ဌာနေ ” စသော ဝါကျတို့မှာ “ဗုဒ္ဓါဒိနံ ဝဏ္ဏောပကာသေတဗ္ဗော” ဟူသောဝါကျ၏ အထောက်အကူ အပဓာနဝါကျ တို့သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပနဖြင့် ပဓာနဝါကျကို ပြန်၍ညွှန်ရသည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် ဋီကာသစ်၌ “ ကံ ပန သော တထာ ဩဂါဟေတွာ ဘာသတိတိ အာဟ ဗြဟ္မဒတ္တော ပနာတိ အာဒိ ” ဟု ကျမ်းတက်သည်။

အနုဿဝါဒိမတ္တသမ္ပန္နိတေန ။ ။ အနု (အနုတ္တမေန) - အစဉ်အားဖြင့်၊ (တနည်း) အနုပုနပုနံ - အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ သဝနံ - ကြားရခြင်း၊ အနုဿဝေါ- အစဉ်အဆက်အားဖြင့် ကြားရခြင်း၊ အာဒိဖြင့် အာကာရ ပရိဝိတတ္ထံ (ရတနာ ၃ ပါး၏ အခြင်းအရာကို ကြံစည်ခြင်း)၊ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိ (မိမိဉာဏ်ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်၍ သဘောကျ နှစ်သက်ခြင်း) တို့ကို ယူပါ၊ မတ္တသဒ္ဓါသည် ဝိသေသကိုတားမြစ်သော သာမညအနက် ရှိ၏၊ “ လိင်္ဂတ္ထာဘိဓာနမတ္တေ - လိင်္ဂအနက် သာမည ” ဟူရာ၌ ကဲ့သို့တည်း၊ အများ ကြားရိုး သာမန်မျှဖြစ်သော အဆင့်ဆင့်ကြားရခြင်း စသည်မျှနှင့်သာစပ်သည်၊ ကိုယ်တိုင် ကြားရခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် သိရခြင်းဟူသော ဝိသေသနှင့် မစပ်- ဟူလို၊ အနုဿဝါဒယော ဧဝ + မတ္တံ အနုဿဝါဒိမတ္တံ၊ သမ္ပန္နော + သဗ္ဗာတော အဿ အတ္ထိတိ သမ္ပန္နိတော၊ (သဗ္ဗာတ အဿ အတ္ထိအနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်၊) အနုဿဝါဒိမတ္တေန + သမ္ပန္နိတော အနုဿဝါဒိမတ္တသမ္ပန္နိတော၊ (ထာမော) ။

အညမညဿ ။ ။ အည သဒ္ဓါသည် သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တည်း၊ ဤ၌ ဆရာမှ တပါးသော တပည့်ကို၎င်း၊ တပည့်မှ တပါးသော ဆရာကို၎င်း “ အည ” ဟု ဆိုရ၏၊ ဥဇုဝိပစ္စနိက ဝါဒါ၌ သမ္ပန္နိအဖြစ်ဖြင့် စပ်ဘို့ရန် “အညဿ” ဟု ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သက်ပြီးနောက် “သဗ္ဗာ ဒိနံ ဝိတိဟာရေ” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ၁- ကဏ္ဍ၊ ၅၆ သုတ်ဖြင့် ဒွိရုပ် (ရုပ် ၂ ခု) ပြု၍ “အညဿ အညဿ” ဟု ဖြစ်၏၊ [၂ ရုပ်ဖြစ်သော်လည်း အများကိုမရ၊ ဆရာတယေခံ တပည့်တယောက်ကိုသာ ရသောကြောင့် ဝိစ္စာပုဒ်မဟုတ်။] ထိုသုတ်ဖြင့်ပင် ရှေ့ပုဒ်၏ သကိုချေ၍ “အည အညဿ” ဟု ဖြစ်၏၊ မ အက္ခရာလာလျှင် “အညမညဿ” ဟု

တပည့်၊ တပည့်မှတပါးသော ဆရာ၏၊) ဥဇုဝိပစ္စနီကဝါဒါတိ-ကား၊ ဤသက
 မ္မိ-ဇဉ်ငယ်မျှလည်း၊ (နည်းနည်းကလေးမျှလည်း၊) အပရိဟရိတွာ- မရှောင်
 လွှဲမှု၍၊ ဥဇုမေဝ-ဖြောင့်ဖြောင့်သာလျှင်၊ (တည့်တည့်=တုံတုံသာလျှင်၊) ဝိဝိဓ
 ပစ္စနီကဝါဒါ - အထူးအထူး အပြားပြား များသော ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆို
 ကြောင်း အယူရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) အနေကဝါရံ- အကြိမ်များစွာ၊ ဝိရုဒ္ဓ
 ဝါဒါဝေ - ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုကြောင်း အယူရှိကုန်သည်သာ၊ ဟုတွာ - ၍၊
 (အနုဗန္ဓာ ဟောန္တိဉ္စစ။) ဣတိအတ္ထော-နက်။

[“ အနေကဝါရံ ဝိရုဒ္ဓဝါဒါဝေ ” ဟူသော စကားကို ခိုင်မြဲစေလို၍
 (တနည်း)ချဲ့လိုပြု၍“အာစရိယေန ဟိ”စသည် မိန့်။]ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)ဟိ-
 ချဲ့၊ အာစရိယေန- သည်၊ ရတနတ္ထယသယ - ၏၊ ဝါ- ကို၊ အဝဏ္ဏေ- ဂုဏ်၏

x x x x x x x x

ဖြစ်၏၊ (မ)မလာဘဲ “ တဒမိနာဒီနိ ” သုတ်ကြီးဖြင့် နောက် (အ)သရကို ချေ၍ ရှေ့
 သရကို ဩပြုလျှင် “အညောညဿ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဤသို့ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ၌ ရုပ်ပြီးပုံကို
 ပြသောကြောင့် အညမညဿကို “ အညောညဿ ” ဟုသာ ဖွင့်သင့်၏၊ “အညော
 အညဿ” ဟု မဖွင့်သင့်၊ “အညော - တယောက်သည်” ဟု အနက်ပေး၍ စပ်ဘို့ရာ
 လည်း မရှိ။ [ဤပုဒ်မျိုးသည် သမာသ်မဟုတ်သော်လည်း “သမာသ်ကဲ့သို့ ဖြစ်၏” ဟု
 ပါဏိနိဉ္စ ဆိုသတတ်။]

သဒ္ဓနီတိ ။ ။ ပဒမာလာ၌ကား ဧကော ဧကောယပုဒ်ကို “ အဗျယပဒသဒိသံ-
 အဗျယ (နိပါတ်) ပုဒ်နှင့်တူသော၊ ရုဋ္ဌိပဒန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ” ဟု ဆို၍ “အညမညန္တိ သဒ္ဓဿ
 ဝိယစ ဧကပဒတ္တုပဂမနဉ္စဿ ဝေဒိတဗ္ဗံ = အညမညပုဒ်ကဲ့သို့ တပုဒ်တည်း အဖြစ်သို့
 ရောက်သော ရုဋ္ဌိပုဒ် ” ဟု ဆိုသည်၊ ထိုအဆိုကိုလိုက်၍ ဋီကာသစ်၌လည်း “အညမည
 သာတိဇ္ဇဒံ ရုဋ္ဌိပဒံ၊ ဧကော ဧကောယာတိပဒံ ဝိယာတိ ဒသေန္တော အညောညဿာတိ
 ရုဋ္ဌိပဒေနေဝ ဝိဝရတိ ” ဟု ဆိုသည်။ [အာချာတ်ပုဒ် ကိတ်နာမ်မျိုးလည်း မဟုတ်၊
 သမာသ်နာမ် တဒ္ဓိတ်နာမ်လည်း မဟုတ်သောကြောင့် ရုဋ္ဌိပုဒ်ဟု ဆိုသည်။]

ဥဇု ဝိပစ္စနီကဝါဒါ။ ။ “သဗ္ဗပဒံ သာဝဓာရဏံ” ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ
 ပုဒ်တိုင်း၌ ဝေသဒ္ဓါ ရနိုင်သောကြောင့် ဥဇုကို “ ဥဇုမေဝ ” ဟု ဝေထည့်၍ ဖွင့်၏၊ ထို
 ဝေဖြင့် တားမြစ်အပ်သော နိဝတ္တေတဗ္ဗအနက်ကိုလည်း “ဤသကမ္မိ အပရိဟရိတွာ” ဟု
 ဖွင့်သည်၊ ဤ၌ ပိ သဒ္ဓါသည် ဂရဟာဇောတက၊ “ အနည်းငယ်သော်မှ မရှောင်တုန်
 သေး၏၊ များစွာရှောင်လွှဲဘို့မှာ ဆိုဘွယ်ရာမရှိ” ဟု သမ္ဘာဝနာပြုပါ၊ ဝိပစ္စနီက၌ ဝိသည်
 ဝိဝိဓအနက်ဟော၊ ပစ္စနီကံ၌ “ပတိ+ အနီကံ” ဟု ခွဲ၊ ပတိ- ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော+
 အနီကံ - အပေါင်း၊ ဤနေရာ၌ တယောက်နှင့်တယောက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေသော
 စကားတို့တည်း၊ ဝိဝိဓော + ပစ္စနီကော ဝိပစ္စနီကော၊ ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ -
 ပြောဆိုကြောင်းအယူ၊ ဝိပစ္စနီကော + ဝါဒေါ ဝိပစ္စနီကဝါဒေါ၊ ဥဇုမေဝ + ဝိပစ္စနီက
 ဝါဒေါ ဧတေသန္တိ ဥဇုဝိပစ္စနီကဝါဒါ၊ “အနေကဝါရံ၊ပေ၊ဧဝဟုတွာ” ကား ဆိုလိုရင်း
 အနက်ကိုပြသော ဥဇုကတ္ထ (တပ္ပါကဋီကရဏ) အဖွင့်တည်း၊ “ အနေကဝါရံ ” ဖြင့်
 “ ဝိဝိဓ ” ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုပြသည်။

ဆန့်ကျင်ဘက်အပြစ်ကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို၊ ဝါ-ကဲ့ရဲ့ ကြောင်းစကားကို၊ ဘာသိတေ-ပြောဆိုအပ်ပြီးသော်၊ အန္တေဝါသီ-သည်၊ ဝဏ္ဏံ- ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဘာသတိ-၏၊ ပုန- တဖန်၊ ဣတရော- တပည့်မှ တပါးသောဆရာသည်၊ အဝဏ္ဏံ-ကို၊ (ဘာသတိ)၊ ဣတရော-ဆရာမှတပါးသော တပည့်သည်၊ ဝဏ္ဏံ- ကို၊ (ဘာသတိ)၊ ဣတိဝေံ - ဤသို့၊ အာစရိယော-သည်၊ သာရဗလကေ-အနှစ်ဖြစ်သော ပျဉ်ချပ်၌၊ ဝါ-ကောင်းမြတ်သော ပျဉ်ချပ်၌၊ (ရတနာသုံးပါးကို ဥပမာပြုသည်။) ဝိသရုက္ခအာဏိံ - အဆိပ်ရှိသော သစ်သား မယ်နကို၊ (အဆိပ်ရှိသောသစ်သားစို့ ကို)၊ အကောဋယမာနောဝိယ-စိုက်နှက် သကဲ့သို့၎င်း၊ [အပြစ်ပြောပုံတို့ ဥပမာပြုသည်။ အာကောဋယဝယ် ရှေးစာအုပ် များ၌ “အာ” မပါ၊ ပါမှ အနက်ထင်ရှားသည်။] ပုနပ္ပုနံ-အဖန်ဖန် အထပ် ထပ်၊ ရတနတ္တယဿ-၏၊ ဝါ- ကို၊ အဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဘာသတိ- ၏၊ အန္တေဝါသီပန-သည်ကား၊ သုဝဏ္ဏရဇတ မဏိမယာယ-ရွှေ ငွေ ပဒမြား တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော၊ အာဏိယာ- မယ်နဖြင့်၊ (စို့ဖြင့်၊) [ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်ကို ဥပမာပြုသည်။] တံ အာဏိံ - ထို ဆရာစိုက်နှက်အပ်သော မယ်နကို၊ (စို့ ကို)၊ ပဋိဗာဟယမာနော(ပဋိဗာဟမာနော) ဝိယ-တားမြစ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ပုနပ္ပုနံ-အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ ရတနတ္တယဿ- ၏၊ ဝါ- ကို၊ ဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဘာသတိ - ၏၊ တေန-ထို့ ကြောင့်၊ ဥဇုဝိပစ္စနိကဝါဒါတိ- ဟူ၍၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒန၊ တနည်း - သံဂီတိကာရေဟိ - တို့သည်၊) ဝုတ္တံ- မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

ဘဂဝန္တံ၊ ပေ၊ ဘိက္ခု၊ သံယဉ္ဇာတိ-ကား၊ ဘဂဝန္တံ - မြတ်စွာဘုရားသို့၎င်း၊ ဘိက္ခု၊ သံယဉ္ဇ - ရဟန်းအပေါင်းသို့၎င်း၊ ပစ္စတော ပစ္စတော-ခနာက်မှ နေခံမှ၊ ဝါ- နောက်က နောက်က၊ ဒဿနံ - မြင်ခြင်းကို၊ အဝိဇဟန္တာ - မစွန့်ကုန်ဘဲ၊

x x x x x x x

သာရ၊ ပေ၊ အာကောဋယမာနော ဝိယ။ ။ သာရဗလကေတိ သာရဒါရုဗလကေ (အနှစ်ဖြစ်သော သစ်သားပျဉ်ချပ်ပေါ်၌)၊ ဥတ္တမဗလကေဝါ (မြတ်သောပျဉ်ချပ်ပေါ်၌၊ သာရသဒ္ဓါ ဥတ္တမအနက်ဟော)၊ ဝိသရုက္ခအာဏိန္တိ ဝိသဒါရုမယ ပဋာဏိံ = ပဋိ+ အာဏိံ (အဆိပ်ရှိသောသစ်သားဖြင့်ပြုအပ်သော ဆန့်ကျင်ဘက် မယ်နကို)၊ “မယ်န” ဟူသည် “စို့ = သံချောင်း” တည်း၊ စုရာဒိကုဋ္ဌဓာတ်သည် “ဓာတုနံ အနေကတ္တတာယ” နှင့်အညီ၊ ရိုက်နှက် - စိုက်နှက်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ အာကောဋယ မာနော” ဟု ပါ၌မှန်ရှိပါစေ။

ပတိဗာဟမာနော။ ။ ဗာဟဓာတ်သည် အားထုတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ပတိရှေးရှိ၍ ဆန့်ကျင်ဘက် အားထုတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ဆန့်ကျင်ဘက် အားထုတ် ခြင်းဟူသည် တားမြစ်ခြင်းပင်တည်း၊ ဗာဟဓာတ်က ဘူဝါဒိဂိုဏ်းဖြစ်၍ “ ပတိဗာဟ မာနော” ဟု ရှိသောပါ၌က သာ၍ကောင်းသည်။

ဣရိယာပထာနုဗန္ဓနေန-သွားခြင်းဣရိယာပုထ်တည်းဟူသောအစဉ်လိုက်ခြင်း ဖြင့်၊ အနုဗန္ဓာ-အစဉ်လိုက်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ- ဖြစ်ကုန်၏၊ သီသာနု လောကီ နော - ဥးခေါင်းဖြင့် အစဉ်ကြည့်ကြကုန်သည်၊ ဟုတွာ - ဖြစ်၍၊ အနုဂတာ- အစဉ်လိုက်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ (အဓိပ္ပာယ်နက်)။

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥးအံ့၊ ကသ္မာ- အဘယ့် ကြောင့်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ တံ အဒ္ဓါနံ- ထို အခွန်ရှည်သောခရီးကို၊ ပဋိပန္နော- ကြံတော်မူသနည်း၊ ကသ္မာစ- အဘယ်ကြောင့်လည်း၊ သုပ္ပိယော-သည်၊ အနု ဗန္ဓော-အစဉ်လိုက်သနည်း၊ ကသ္မာစ-လည်း၊ သော- ထို သုပ္ပိယသည်၊ ရတနတ္ထယဿ- ၏၊ အဝဏ္ဏံ- အပြစ်ကို၊ ဘာသတိ - ပြောသနည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ တာဝ-သုပ္ပိယ၏အစဉ်လိုက်ပုံ ရတနာသုံးပါး၏ အပြစ်ပြောပုံမှ ရှေးဥးစွာ၊ (ပရိဟာရော- အဖြေကို၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗျော- ၏) ဘဂဝါ- သည်၊ တသ္မိံ ကာလေ - ထို အခွန်ရှည်သောခရီးကို သွားခါနီးအခါ၌၊ ရာဇဂဟပရိ ဝတ္တကေသု - ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို ပတ်ပတ်လည်၍ဖြစ်ကုန်သော၊ (ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို

x x x x x x x x

ဣရိယာပထာနုဗန္ဓနေန။ ။ “ဣရိယာပထာနုဗန္ဓနေန” ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် သမ္မာပတိပတ္တိ အနုဗန္ဓနကိုကုန်သည်၊ သွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ဖြင့်သာ အစဉ်လိုက်နိုင်ကြ သည်၊ ဘုရားနှင့် သံဃာတော်များ ကျင့်တော်မူသကဲ့သို့ကား ကောင်းစွာကျင့်ခြင်းအား ဖြင့် အစဉ်မလိုက်နိုင်ကြပါ-ဟူလို။

သီသာနုလောကီနော ။ ။ “ သီသေန+အနုလောကီနော သီသာနုလောကီ နော” ဟု ပြု၊ သီသေန-ဥးခေါင်းဖြင့် (ဥးခေါင်းမော်၍) အနု (အနုတ္တမေန) လမ်း သွားခြင်း အစဉ်အားဖြင့်၊ ဩလောကယမာနာ- ကြည့်ကြကုန်သည်၊ [“ ဥးခေါင်းကို မော်၍ကြည့်” ဟု အနက်မမှတ်ရ၊ “ မော်ထားသော ဥးခေါင်းဖြင့် တလမ်းလုံး လိုက်၍ ကြည့်ကြသည် ” ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ-ဟူလို။]

အနုဂတာ။ ။ အနုဗန္ဓာကို “ အနုဂတာ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဘုရားကို၎င်း၊ ဘိက္ခု သံဃာကို၎င်း နောက်မှနောက်မှ အစဉ်လိုက်ကြသည် - ဟူလို၊ အနုဗန္ဓာ၌ အနုသည် ကမ္မပ္ပဝစနီယ မဟုတ်၊ အနုတ္တမ အနက်ကိုဟောသော ရိုးရိုး ဥပသာရပုဒ် သာတည်း၊ ဘဂဝန္တံ ဘိက္ခုသံဃံကို အနုဗန္ဓာ၌ ကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ၊ အကယ်၍ အနုပုဒ်က ကမ္မပ္ပ ဝစနီယဖြစ်လျှင် “ တံ ခေါ ပန ဘဂဝန္တံ ” ၌ “ တဿ ဘဂဝတော ” ဟု ဖွင့်သကဲ့သို့၊ ဤ၌လည်း “ ဘဂဝတောစ ဘိက္ခုသံဃဿစ ” ဟု ဖွင့်ရလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ကား မဖွင့်ပါ၊ အနုဗန္ဓာ၌လည်း “ အစဉ်မပြတ် ဖွဲ့စပ်ကြကုန်သည် ” ဟု သဒ္ဒတ္ထ “ အစဉ်လိုက် ” ဟု အဓိပ္ပာယ်သတ္တ မှတ်ပါ။

တသ္မိံ ကာလေ၊ ပေ၊ စရတိ။ ။ ဧကံ သမယံ အဖွင့်တုန်းက သံဝစ္ဆရ ဥတု မာသ အဒ္ဓမာသ (ပက္ခ) ရတ္တိ ဒိဝသ ပုဗ္ဗဏှစသော ကာလတို့ကို ဖွင့်ခဲ့၏၊ ထို သံဝစ္ဆရမှစ၍ ပက္ခတိုင်အောင်သော ကာလကို “ တသ္မိံ ကာလေ ” ဟု ပြန်၍ညွှန်သည်၊ ရတ္တိ ဒိဝသ စဒ္ဓသာ ကာလတို့ကိုကား “ တံ ဒိဝသံ ” ဟု လာလတံပုဒ်ဖြင့် သိမ်းယူသည်။ [တသ္မိံ

ပတ်ပတ်လည်၍ တည်ကုန်သော၊) အဋ္ဌာရသသု-တဆွဲရှစ်ရပ်ကုန်သော၊ မဟာ
 ဝိဟာရေသု - ကျောင်းတိုက်ကြီးတို့တွင်၊ အညတရသ္မိံ - အမှတ်မထား တပီး
 ပါးသော ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝသိတွာ - သီတင်းသုံးတော်မူပြီး၍၊ [ဤပါဌ်ဖြင့်
 ဘုရားရှင်၏ ထိုအချိန်၌ အနိဗ္ဗဝါသ (မြသော သီတင်းသုံးရာအရပ် မရှိ
 ကြောင်း)ကို ပြ၏။] ပါတောဝ - စောစော၌ပင်၊ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ - ကိုယ်လက်
 သုဗ်သင်မှုကို၊ ကတွာ-ပြုတော်မူပြီး၍၊ ဘိက္ခုာစာရဝေလာယံ- ဆွမ်းခံလှည့်လည်
 ချိန်၌၊ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော-ရဟန်းအပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊
 ရာဇဂဟေ-၌၊ ပိဏ္ဍာယ-ဆွမ်းအလိုငှါ၊ စရတိ-လှည့်လည်တော်မူ၏။

သော - ထို ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 [“ သော ” ဖြင့် “ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝသိတွာ ” ကို ပြန်၍စွဲသည်၊ ထို့ကြောင့်
 ဋီကာ၌ “ သောတိ ဧဝံ ရာဇဂဟေ ဝသမာနော သော ဘဂဝါ ” ဟု ဖွင့်သည်။]
 တံ ဒြဝသံ-ထို နေ့၌၊ ဘိက္ခုသံဃဿ - ရဟန်းအပေါင်း၏၊ သုလဘပိဏ္ဍတံ-
 လွယ်ကူစွာ ရအပ်သော ဆွမ်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ကတွာ-ပြုတော်မူပြီး၊ ပစ္ဆာ
 ဘတ္တံ- ဆွမ်းစားရာကာလ၏ နောက်အချိန်၌၊ ဝါ- ဆွမ်းစားရာကာလမှ နောက်
 အချိန်၌၊ ပိဏ္ဍာပါတပဋိက္ကန္တာ - ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူရာ အရပ်မှ ဖဲတော်မူခဲ့
 သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဘိက္ခုသံဃံ-ကို၊ ပတ္တစီဝရံ-ကို၊ ဂါဟာပေတွာ- ယူစေတော်
 မူ၍၊ နာဠန္ဒ-နာဠန္ဒာမြို့သို့၊ ဂမိဿာမိ- ကြွတော်မူအံ့၊ ဣတိ- ဤသို့ နှလုံး
 x x x x x x x

ကာလေပုဒ်ကို “ ပိဏ္ဍာယ စရတိ ” ဟူသော ကြိယာ၌စပ်၊ “ ထိုခရီးသွားခါနီးအခါ၌
 ဆွမ်းခံလှည့်လည်တော်မူသည် ” ဟူလို၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ တံ အဋ္ဌါနံ ပဋိပန္နောတိ
 စေတ္ထ အာဓာရဝစနမေတံ=တံ အဋ္ဌါနံ ပဋိပန္နော ” ၏ အာဓာရဟု ဆိုသည်၊ သို့သော်
 “ တသ္မိံ ကာလေ ပေ ၊ တံ အဋ္ဌါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော-ထို အဋ္ဌါနံရှည်သောခရီးကို သွားရာ
 အခါ၌ တံ အဋ္ဌါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော ” ဟု အဓိပ္ပာယ် မရနိုင်သောကြောင့်၎င်း၊ ဘဂဝါ
 ဟူသောကတ္တား၊ စရတိဟူသော ကြိယာတို့၏အတွင်း၌တည်နေရသော တသ္မိံ ကာလေ
 ပုဒ်က စရတိကြိယာကိုကျော်လွန်၍ မစပ်သင့်သောကြောင့်၎င်း စဉ်းစားပါ။

သုလဘပိဏ္ဍတံ။ ။ သုခေန+လဘိတဗ္ဗောတိ သုလဘော၊ သု+လဘဝတ်နောက်
 ကံဟော ခပစ္စည်း၊ သုလဘော + ပိဏ္ဍာ ယဿာတိ သုလဘပိဏ္ဍော၊ (ဘိက္ခု
 သံဃော)၊ သုလဘပိဏ္ဍာဿ + ဘာဝေါ သုလဘပိဏ္ဍတာ။ [စာအုပ်တို့၌ “ သုလဘ
 ပိဏ္ဍပါတံ ” ဟုချည်း ရှိ၏၊ ဘိက္ခုသံဃဿ၏ စပ်ဘို့ရာ တာပစ္စည်းဖြင့် “ သုလဘ
 ပိဏ္ဍတံ ” ဟု ရှိသင့်၏၊ “ သုလဘပိဏ္ဍပါတံ ” ကို ပါဌ်မှန်ဆိုလျှင် “ ဘိက္ခုသံဃံ ” ဟု
 ပကတိကံရှိရလိမ့်မည်၊ နောက် “ သုလဘဘိက္ခတံ ” ဟု ရှိသင့်ပုံ၌လည်း နည်းတူ။]

ပစ္ဆာဘတ္တံ။ ။ ဘတ္တံဖြင့် ဘတ္တ ဘုဉ္ဇနကာလကို ဌာနုပစာရအားဖြင့်ယူ၍ “ ဘတ္တ
 ဘုဉ္ဇနတော ပစ္ဆာ ” ဟု ဋီကာသစ်၌ ပဉ္စမိတပျုရိသ် သမာသံဖွင့်သော်လည်း သာမည
 ဖလသုတ်၌ “ ပစ္ဆာဘတ္တန္တိ ဘတ္တဿ ပစ္ဆတော ” ဟု ဆဋ္ဌိတပျုရိသ်သမာသံ ဖွင့်လတံ။

သွင်းတော်မူ၍၊ ရာဇဂဟတော-မှ၊ နိက္ခမိတွာ-ထွက်တော်မူ၍၊ တံအဒ္ဓါနံ-ထို အခွန်ရှည်သော ခရီးကို၊ ပဋိပန္နော-ကြွတော်မူပြီ။ [ဤတိုင်အောင် စကားဖြင့် “ကဿာ ပန ဘဂဝါ တံအဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နော” ဟူသော အမေး၏ အဖြေကို ပြ၏။ “နာဠန္ဒာမြို့သို့ ကြွတော်မူလိုသောကြောင့် ထိုခရီးကို ကြွတော်မူသည်” ဟုလို။]

သုပ္ပိယောပိ-သည်လည်း၊ [ပိုဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကို ပေါင်း။] တသ္မိံ ကာလေ- ထို မြတ်စွာဘုရား ကြွတော်မူရာအခါ၌၊ ရာဇဂဟပရိဝတ္တကေ- ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို ပတ်ပတ်လည်၍ ဖြစ်သော၊ အညတရသ္မိံ-သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ-ပရိဗ္ဗိဇ္ဇာ တို့၏ အာရာခံ၌၊ ဝသိတွာ-နေပြီး၍၊ ပရိဗ္ဗာဇကပရိဝုတော-ပရိဗ္ဗိဇ္ဇာ အပေါင်း သည် ခြံရံအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ဘိက္ခာယ- ထမင်းအလို ၄၊ စရတိ-လှည့်လည်၏၊ သောပိ-ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့၌နေသော သုပ္ပိယသည်လည်း၊ တံ ဒိဝသံ-ထိုနေ၌၊ ပရိဗ္ဗာဇကပရိသာယ-ပရိဗ္ဗိဇ္ဇာပရိသတ်၏၊ သုလဘဘိက္ခတံ- လွယ်ကူစွာရအပ်သော ထမင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊ ဘုတ္တပါတ ရာသော - စားအပ်ပြီးသော နံနက်စာရှိသည်၊ ဝါ - နံနက်စာ စားပြီးသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပရိဗ္ဗာဇကေ-တို့ကို၊ ပရိဗ္ဗာဇကပရိက္ကာရံ-ပရိဗ္ဗိဇ္ဇာတို့၏ ပရိက္ခရာ ကို၊ ဂါဟာပေတွာ- ယူစေပြီး၍၊ နာဠန္ဒ- သို့၊ ဂမိဿာမိ- အံ၊ ဣစ္စေဝ- ဤသို့

+ + + + + x x +

တံ အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နော ။ ။ နာဠန္ဒာမြို့၌ ဝေနေယျတို့၏ ဟိတသုခ ပြီးစီးခြင်းကို အလိုရှိတော်မူသည် ဖြစ်၍၎င်း၊ ဆရာတပည့်တို့၏ ဤ အပြစ်ပြောခြင်း၊ ဂုဏ်ပြောခြင်း ဟူသော အတ္ထုပ္ပတ္တိကြောင့် “သုံးမျိုးသောသီလဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော အမျိုးမျိုး သော ကုဟန လပန မိစ္ဆာဇီဝတို့ကိုဖျက်ဆီးနိုင်သော၊ ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတည်း ဟူသော ကွန်ရှက်ကို ဖြေရှင်းနိုင်သော၊ တသောင်းသော လောကဓာတ်ကို တုန်လှုပ် စေနိုင်သော၊ မြဟ္မဇာလသုတ္တန်ကို ဟောတော်မူအံ့ ” ဤသို့ နှလုံးသွင်းတော်မူ၍၎င်း ထိုခရီးကို ကြွတော်မူသည်။ ဤအကြောင်းမှားမှာ မြဟ္မဇာလသုတ်အစဉ်တည်းဟူသော အရာဌာနအားဖြင့် ထင်ရှားသောကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ အထူးမပြတော့။

ဘုတ္တပါတရာသော။ ။ ပါတော- နံနက်အခါ၌၊ အသိတဗ္ဗော ဘုဒ္ဓိတဗ္ဗော- စားထိုက်သော အစာတည်း၊ ပါတရာသော - စာ၊ သတ္တတံ၌ “ ပြာတရံ ” ဟူသော အဗျယပုဒ်သည် ပါဠိ၌ “ပါတော” နိပါတ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပါတောနောင် ရ်လာ၊ ဩကို (အ) ပြု၍ “ ပါတရာသော ” ဟု ဖြစ်သည်။ ဘုတ္တော+ပါတရာသော ယေနာတိ ဘုတ္တပါတရာသော။

ဂမိဿာမိစ္စေဝ ။ ။ ဧဝဖြင့် “ ဘုရား၏ နောက်မှလိုက်မည် ဟု နှလုံးသွင်းမှုကို ကန့်သည်” ဟု နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏအဖြစ်ဖြင့် ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ “ ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ သာလျှင် ” ဟု ပေးပါ။ မိမိကား ဤ ဧဝသဒ္ဓါမျိုးသည် ရှေ့စကားနှင့် ထပ်တူကျသော အရာ၌ သုံးစွဲအပ်သော သဒ္ဓိဌာနာဝဓာရဏ ဟု ထင်သည်။ “မြတ်စွာဘုရား ကြွတော် မူခန်းကို ပြရာ၌ “နာဠန္ဒ ဂမိဿာမိ” ဟု ရှိ၏။ ဤ သုပ္ပိယသွားပုံကိုပြရာ၌လည်း “နာဠန္ဒ ဂမိဿာမိ” ဟုပင်ရှိ၏။ ဤသို့ စကားထပ်တူကျသောကြောင့် “ဧဝ” ထည့်သည်” ဟုလို။

နှလုံးသွင်း၍ပင်၊ ဘဂဝတော-၏၊ တံ မဂ္ဂံ-ထို နာဠန္ဒာခရီးကို၊ ပဋိပန္နဘာဝံ-
 ကြွတော်မူသည်၏အဖြစ်ကို၊ အဇာနန္ဒောဝ - မသိသည်သာလျှင်၊ (ဟုတွာ-
 ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) အနုဗန္ဓော-အစဉ်လိုက်ပြီ။ [ဤတိုင်အောင်သော
 စကားဖြင့် “ကသ္မာစ သုပ္ပိယော အနုဗန္ဓော” ဟူသော အမေး၏အဖြေကို ပြ၏။
 “ဘုရားရှင်ကြွတော်မူမှန်း မသိသောကြောင့် နောက်ကလိုက်ပါသည်” ဟုလို။]

ပန-ဆက်၊ သစေ ဇာနေယျ-အကယ်၍သိအံ့၊ (ဝေံသတိ-ဤသို့ သိလသော်၊)
 နာနုဗန္ဓေယျ-အစဉ်မလိုက်ရာ၊ သော-ထို သုပ္ပိယသည်၊ အဇာနိတွာဝ-မသိ
 မှ၍သာလျှင်၊ ဝါ-မသိခြင်းကြောင့်သာလျှင်၊ ဂစ္ဆန္တော-သွားလသော်၊ ဂိဝံ-
 လည်ပင်းကို၊ ဥက္ခိပိတွာ-မြောက်ချီ၍၊ ဝါ-မော်၍၊ ဩလောကယမာနော-
 ကြည့်လသော်၊ ရတ္တကမ္မလပရိက္ခိတ္တံ - နိမြန်းသော ကမ္မလာဖြင့် ကာရံအပ်
 သော၊ ဇင်္ဂမကနကဂိရိသိခရံ ဣဝ - တရွေ့ရွေ့ သွားနေသော ရွှေတောင်ထွဋ်
 ကဲ့သို့၊ ဗုဒ္ဓသိရိယာ-ဘုရားရှင်၏ အသရေတော်ဖြင့်၊ သောဘမာနံ - တင့်တယ်
 တော်မူသော၊ ဘဂဝန္တံ -ကို၊ အဒ္ဓသ-မြင်ရပြီ။ [သင်္ကန်းတော်ကို “ရတ္တကမ္မလံ”
 ဟု၎င်း ကိုယ်တော်ကို “ဂိရိသိခရံ” ဟု၎င်း ဥပမာပြုသည်။ “စင်္ဂမတိတိ
 စင်္ဂမော” ကဲ့သို့ “ဇင်္ဂမတိတိ ဇင်္ဂမော” ဟု ပြု၊ ဇင်္ဂမောစ+သော+ကနကဂိရိ
 စာတိ ဇင်္ဂမကနကဂိရိ၊ တဿ+သိခရံ ဇင်္ဂမကနကဂိရိသိခရံ။]

ကိရ-ချဲ့ဥးအံ့၊ (တနည်း) ကိရ-တဆင့် စကား ကြားရသည်ကား၊ တသ္မိံ
 သမယေ-နာဠန္ဒာမြို့သို့ ကြွတော်မူရာ ထို အခါ၌၊ ဒသဗလဿ-မြတ်စွာဘုရား
 ၏၊ သရီရတော - ကိုယ်တော်မှာ၊ နိက္ခမိတွာ - ထွက်၍၊ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော-
 ၆ ပါးသော အဆင်းရှိသော ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ သမန္တာ-ထက်ဝန်းကျင်
 အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌၊ အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏေ- အတောင် ရှစ်ဆယ်ပမာဏ

x x x x x x x

တသ္မိံ ကိရ၊ ပေ၊ ဝိဇောဝန္တိ။ ။ တသ္မိံ ကိရာတိအာဒိ တဗ္ဗိဝရဏံ၊ ဤသို့ ဋီကာ
 ဖွင့်သောကြောင့် “ဘဂဝန္တံ၊ ပေ၊ သိခရံ” ဟူသော အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့သော ဝါကျ
 တည်းဟု သိပါ။ ကိရကိုလည်း ဝိတ္တာရဇောတကဟု ကြံရသည်။ ပါဠိယံ အဒသိတတ္တာ
 ပေါရာဏဋ္ဌကထာယဉ္ဇ အနာဂတတ္တာ အနုဿဝသိဒ္ဓါ အယံကထာတိ ဒဿေတုံ
 ကိရာတိ ဝုတ္တန္တိ ဝဒန္တံ = ပါဠိတော်၌လည်း တိုက်ရိုက် မပြု၊ ရှေးအဋ္ဌကထာတို့၌လည်း
 မပါသောကြောင့် ဤဖွင့်အပ်လတုံသော အကျယ်စကားသည် အဆင့်ဆင့်ကြားခဲ့ရသော
 စကားဟုဆိုကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကိရကို အနုဿဝနတ္ထဇောတကနိပါတ်ဟု ယူ၍ တနည်း
 အနက်ပေးရသည်။ နီလပီတလောဟိတောဒါတမဗ္ဗိဋ္ဌပဘဿရဝသေန ဆဗ္ဗဏ္ဏာ၊ ဤ
 အဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ဆဗ္ဗဏ္ဏ-၆ ပါးသော အဆင်းရှိ” ဟု ပေးသည်။

အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏေ ပဒေသေ။ ။ “အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏပဒေသ” ဟူသည်
 ဗျာမပ္ပဘာဟု ခေါ်ရသော ဘုရား ရောင်ခြည်တော်တို့၏ အမြဲထွက်ရာ အရပ်တည်း၊
 အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏ တွက်ပုံကို ဋီကာသစ်၌ ကြည့်ပါ။ တရံတခါ၌ မြတ်စွာဘုရား

ရှိသော၊ ပဒေသေ-အရပ်၌၊ အာဓာဝန္တိ - ရှေးရှုလည်း ပြေးသွားကြကုန်၏၊
 ဝိဓာဝန္တိ - အထူးထူး အပြားပြား ထိုမှ ဤမှလည်း ပြေးသွားကြကုန်၏၊ တံ
 ဝနန္တရံ-ထိုတော၏ အကြားအရပ်သည်၊ (ထိုမြတ်စွာဘုရား ရောက်အပ် ရောက်
 အပ်သော တော၏အကြားအရပ်သည်၊) [ဝနဿ+အန္တရံ ဝိဝရံ ဝနန္တရံ-
 ဋီကာသစ်၊ အန္တရသဒ္ဒါဝိဝရ အနက်ဟော။] ရတနာဝေဠု ရတနဒါမ ရတန
 စုဏ္ဏဝိပ္ပကိဏ္ဍဝိယ (စ)- ရတနာတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော ဥးဆောက်ပန်း၊ ရတနာ
 တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော ပန်းကုံး၊ ရတနာမို့ တို့ဖြင့် အထူးထူး အပြားပြား ရောပြွမ်း
 သကဲ့သို့၎င်း၊ ပသာရိတရတနစိတ္တကဉ္စန ပဋမိဝ (စ)- ဖြန့်အပ်သော ရတနာ
 တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ရှေ့အဝတ်အထည်ကဲ့သို့၎င်း၊ ရတ္တသုဝဏ္ဏရသနိသိဉ္စ
 မာနမိဝ (စ) - နီမြန်းသော ရှေ့ရည်တို့ဖြင့် သွန်းလောင်းအပ် သကဲ့သို့၎င်း၊
 ဥက္ကာသတနိပါတသမာကုလမိဝ (စ) - ဥက္ကာ အရာတို့၏ ကျရောက်ခြင်းဖြင့်
 ကောင်းစွာ ရှုပ်ထွေးသကဲ့သို့၎င်း၊ နိရန္တရဝိပ္ပကိဏ္ဍကဏိကာရ ပုပ္ဖမိဝ (စ) -
 အကြားမရှိအောင် ထက်ဝန်းကျင် ရောပြွမ်းသော မဟာလေ့ကားပန်းကဲ့သို့
 ၎င်း၊ ဝါယုဝေဂက္ခိတ္တစိန ပိဋ္ဌစုဏ္ဏမိဝ (စ)-လေအဟုန်သည်တိုက်ခတ်အပ်သော
 ဆုန်းမှုန့် ကဲ့သို့၎င်း၊ ဣန္ဒြဓနုပိဇ္ဇာလတာ တာရာဂဏပ္ပဘာဝိပ္ပုရိတ ဝိစ္ဆရိတ

x x x x x x x

ရောင်ခြည်တော်များကို သူတပါးတို့မမြင်ရအောင် လျှိုဝှက်၍ထားတော်မူတတ်သေး၏၊
 ဥပမာ-ပုတ္တုသာတိမင်း တောထွက်လာရာဝယ် အိုးထိန်းသည်စရပ်၌ တွေ့သောအခါ
 ရောင်ခြည်တော်များကို လျှိုဝှက်ထားသဖြင့် ဘုရားဖြစ်ကြောင်းကို ရုပ်တရက် မသိရ
 သေးဘဲ တရားတော်ကို နာရမှ ဘုရားဖြစ်ကြောင်းကို သိရသကဲ့သို့တည်း၊ ဤ နာဠန္ဒာ
 မြို့သို့ ကြွတော်မူရာ၌ကား ရောင်ခြည်တော်တို့ကို လျှိုဝှက်ထားဘို့ရာ အကြောင်း မရှိ
 သောကြောင့် အတောင်ရှစ်ဆယ် ပမာဏရှိသောအရပ်၌ ဘုရားရောင်ခြည်တော်အများ
 ပင် ကွန်မြူးလျက်ရှိရသည်။

ဝါယု၊ပေ၊စုဏ္ဏမိဝ။ ။ဝါယုနော + ဝေဂေါ ဝါယုဝေဂေါ၊ ဝါယုဝေဂေန +
 ဒိတ္တံ ဝါယုဝေဂက္ခိတ္တံ၊ ဝိသီယိတ္တာတိ ပိဋ္ဌံ၊ စိနေ (စိနဒေသေ) - စိန့်တိုင်းအရပ်၌၊
 (တရုပ်ပြည်ဟု ခေါ်ကြ၏၊) ဇာတံ+ပိဋ္ဌံ စိနပိဋ္ဌံ၊ “ဆုန်းမှုံ” ဟု၎င်း “ဟင်းသပဒါး”
 ဟု၎င်း ခေါ်ကြ၏၊ စိနပိဋ္ဌံစ+ တံ+ စုဏ္ဏဉ္စာတိ စိနပိဋ္ဌစုဏ္ဏံ၊ ဝါယုဝေဂက္ခိတ္တံစ+တံ+စိန
 ပိဋ္ဌစုဏ္ဏဉ္စာတိ ဝါယုဝေဂက္ခိတ္တံ စိနပိဋ္ဌစုဏ္ဏံ။

ဣန္ဒြဓနု၊ပေ၊ဝိစ္ဆရိတမိဝ။ ။ “ဣန္ဒဿ+ဓနု ဣန္ဒဓနု” ဤဝိဂြိုဟ်အရ သကြားမင်း
 ၏ လေးကိုရသော်လည်း လောကသင်္ကေတအားဖြင့် ကောင်းကင်၌ နေရောင်ကြောင့်
 ထင်ရှားသော စို့သက်တံ့ရောင်ကို “ဣန္ဒဓနု” ဟု ယူပါ၊ ကုဋိလံ အစိရဋ္ဌာယိတ္တာ ဝိရူပံ
 ဟုတွာ ဇဝတိ ဓာဝတိတိ ဝိဇ္ဇု၊ သာယေဝ လတာ တံ သဒိသဘာဝေနာတိ တထာ၊
 ဝါယုဝေဂတော ဝလာဟက ဘဒ္ဒနေနေဝ ဇာတရသ္မိ= ကောက်ကွေးသောပုံသဏ္ဍာန်
 ဖြင့် ကြာရှည်စွာလည်း မတည်သောကြောင့် ဖေါက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ အဟုန်ဖြင့် ပြေးသွား
 တတ်သည့်အတွက် “ဝိဇ္ဇု” ဟု ခေါ်၏၊ [ဝိပုဗ္ဗ ဇုဓာတ်။] ထိုဝိဇ္ဇု (လျှပ်စစ်) သည်ပင်

၆၀၈-သက်တံ့ရေးအပေါင်း လျှပ်စစ်နွယ်အပေါင်း ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့၏ အရောင်ဖြင့် အထူးထူးအပြားပြားပြန့်နှံ့လျက် အထူးထူးအပြားပြားတောက်ပ သကဲ့သို့၎င်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

စ ပန - ထပ်၍ ဆက်ဥျးအံ့၊ အသီတိ အနုဗျဉ္ဇနာနုရဉ္စိတံ - ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့် အဖန်ဖန် တပ်စွဲအပ်သော၊ (ဆေးရောင်များဖြင့် ဆိုအပ်သကဲ့သို့ဖြစ်သော၊) ဘဂဝတော- မြတ်စွာဘုရား၏၊ သရီရံ-ကိုယ်တော်

x x x x x x x

နွယ်ချောင်းနှင့် တူသောကြောင့် “လတာ” ဟုလည်း ခေါ်၏။ လေအဟုန်ကြောင့် တိမ်တိုက်ချင်းတိုက်မိ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောအရောင်တည်း။ တာယတိ အဝိဇဟနဝသေန အာကာသံ ပါလေတိတိ တာရာ၊ ဂဏသဒ္ဓေါ ပစ္စေကံ ယောဇေတဗ္ဗော။ [တချို့စာအုပ် ၌ “ဝိသရ” ဟု တွေ့ရ၏။ ဋီကာ မဖွင့်သောကြောင့် ရှေးပါဌ ဟုတ်ဟန်မတူ၊ ပဘာ နေရာဝယ် “ပဘာယ-အရောင်ဖြင့်” ဟု ဝိဘဏ္ဍလည်း ရှိ၏။]

ဝိပ္ပုရိတဝိစ္စရိတံ။ ။ဝိပ္ပုရိတံကို ဋီကာ၌ “ဝိဝိဓံ ဖရမာနံ” ဟု ဖွင့်၏။ ဖရဓာတ်မှ ဖ၏ အကို ဥပြု၍ တပစ္စည်းဖြင့် “ဝိပ္ပုရိတံ” ဟု ပြီးစေလိုဟန်တူသည်။ ဝိစ္စရိတံကို “ဝိဇ္ဇောဘယမာနံ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ ဤ ဋီကာအဖွင့်ကိုကြည့်၍ နိစ္စရတိဝယ် နိပုဗ္ဗ စရဓာတ် ကြံသကဲ့သို့ ဝိပုဗ္ဗ စရဓာတ် ကြံသင့်သော်လည်း ဝိဇ္ဇောတ (တောက်ပခြင်း) အနက်ကို ဟောနိုင်မည် မထင်၊ စုရာဒိ ဝိစ္စဓာတ်သည် ထွန်းတောက်ခြင်း အနက်ကို ဟောရကား ဣယပစ္စည်းသက်၍ “ဝိစ္စယိတံ” ဟု မူလပါဌ ဖြစ်လေရော့သလား ဟု ဝဉ်းစားမိပါသည်။

စပန။ ။ “စပနဟု၊ တက္ခတက်ရာ၊ စနက်မှာဆက်၊ ပနနက်၊ ထူးချက်မိပ္ပယ်စွဲ” ဟု ရှေးနိယာမရှိ၏။ “စပန-ဆက်၍အထူး ပြဆိုဥျးအံ့” ဟုလည်း ပေးကြ၏။ မိမိကား “အထူး” ဟု ဆိုရလောက်အောင် ဝိသေသအနက်ကို မတွေ့ရသောကြောင့် စဖြင့် ရှေ့ ကောင်းကို ပြန်၍ဆည်းသည်ဟု ယူဆ၍ “စပန - ထပ်၍ဆက်ဥျးအံ့” ဟု ပေးလိုက်ပါ သည်။ ဝနန္တရသာမက မြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်တော်ကလည်း ဤ ဆိုအပ်လတံ့သည့် အတိုင်း တင့်တယ်နေသည် - ဟူလို၊ နောက်လာမည့် “တဇ္ဇပန” ၌ စပနကိုလည်း ဤ နည်းကို မှိုးပါ။

အသီတိ အနုဗျဉ္ဇနာနုရဉ္စိတံ။ ။ “အနုအနု-အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ ဗျဉ္ဇယန္တိ- ထင်ရှား ပြတတ်ကုန်၏” ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ကိုယ်တော်ကို ထင်းကနဲ လင်းကနဲ နေအောင် (မြင်ရသူတို့စိတ်ကို ဆွဲဆောင်နိုင်လောက်အောင်) လက်သဲတော်၏နီမြန်းခြင်း၊ နှုတ်ခမ်းတော်၏နီမြန်းခြင်း၊ လက်ဖဝါး ခြေဖဝါးတော်တို့၏ နီမြန်းခြင်း၊ မျက်ခွန်းတော်၏ ကွေးညွတ်ခြင်း အစရှိသော (၃၂ ပါးသော လက္ခဏာတော်ကြီးတို့မှ အလွတ် ဖြစ်သော) လက္ခဏာတော်ငယ်များကို “အနုဗျဉ္ဇန” ဟု ခေါ်၏။ ထို လက္ခဏာတော် ငယ်များသည် ရှစ်ဆယ်ရှိ၏။ အသီတိ + အနုဗျဉ္ဇနာနိ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနာနိ၊ အသီတိ အနုဗျဉ္ဇနေဟိ + အနုရဉ္စိတံ- အဖန်ဖန် တပ်စွဲအပ်သည်တည်း။ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနာနုရဉ္စိတံ၊ လက္ခဏာတော်ငယ် ရှစ်ဆယ်တွက်ပုံကို ဇိနာလင်္ကာရဋီကာ , ဝိဇာတမင်္ဂလာ အဖွင့်၌ ကြည့်ပါ။

သည်။ ဝိကသိတကမလုပ္ပလံ - ပွင့်သော ကြာပဒုမ္မာ ကြာပုဏ္ဏရိက် ကြာညို ကြာဖြူ ကြာနီရှိသော၊ သရံ-ရေအိုင်ကို၊ သိရိယာ-လက္ခဏာငယ်တို့၏ အသရေတော်ဖြင့်၊ အဝဟသန္တမိဝ-ပျက်ရယ်ပြုသကဲ့သို့၎င်း၊ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ-အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင်ပွင့်သော၊ (ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်သော၊) ပါရိစ္ဆတ္တကံ - ပင်လယ် ကသစ်ပင်ကို၊ သိရိယာ-ဖြင့်၊ အဝဟသန္တမိဝ- ကဲ့သို့၎င်း၊ တာရာမရီစိဝိကသိ တံ - ကြယ်တာရာအရောင်တို့ဖြင့် ပွင့်လင်းသော၊ ဂဂနတလံ - ကောင်းကင် အပြင်ကို၊ သိရိယာ - လက္ခဏာတော်ငယ်တို့၏ အသရေတော်ဖြင့်၊ အဝဟသန္တ မိဝ-ကဲ့သို့၎င်း၊ (ဟောတိ- ဖြစ်၏။) [ရှေ့၌ ဣဝသဒ္ဒါတွေ ပါနေပြီးဖြစ်သော ကြောင့် “အဝဟသန္တမိဝ” ဟု ဣဝတပုဒ် မထပ်သင့်။]

စ-သည်သာမကသေး၊ အဿ- ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပ ဝိလာသိနီ - တလံမျှလောက်သော ကိုယ်ရောင်တော် အဝန်းဖြင့် တင့်တယ်ခြင်း ရှိသော၊ ဒုတ္တိံသဝရ လက္ခဏမာလာ - ၃၂ ပါးသော မြတ်သောလက္ခဏာ တော် အစဉ် သည်၊ [မဟာပုရိသလက္ခဏာတို့သည် အချင်းချင်း ဆက်သွယ်၍ နေသောကြောင့် ပန်းကုံးနှင့်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် “မာလာ” ဟု ဆို၏။] ဂန္ဓေ တွာ-သီကုံး၍၊ ထပိတဒုတ္တိံသ စန္ဒမာလာယ - ထားအပ်သော ၃၂ စင်းသော လအစဉ်၏၎င်း၊ [“ဂန္ဓေတွာ ထပိတယ” ဟု ရှိလျှင် နောက်နောက်ပုဒ်တို့သို့ လည်း လိုက်နိုင်သောကြောင့် သာ၍ ကောင်းသည်။] ဒုတ္တိံသ သူရိယမာလာ ယ-၃၂ စင်းသော နေအစဉ်၏၎င်း၊ ပဋိပါဠိယာ-အစဉ်အားဖြင့်၊ (စိတန်း၍၊) ထပိတဒုတ္တိံသ စက္ကဝတ္တိဒုတ္တိံသ သက္ကဒေဝရာဇဒုတ္တိံသ မဟာဗြဟ္မာနံ - ထား အပ်သော သုံးကျိပ် ၂ ယောက်သော စကြာဝတေးမင်း၊ သုံးကျိပ်နှစ်ယောက် သော သိကြား နတ်မင်း၊ သုံးကျိပ်နှစ်ယောက်သော မဟာဗြဟ္မာတို့၏၊ သိရိ- အသရေကို၊ သိရိယာ-လက္ခဏာတော်ကြီးတို့၏ အသရေတော်ဖြင့်၊ အဘိဘဝန္တိ ဣဝ - လွှမ်းမိုးသကဲ့သို့၊ (ဟောတိ)။ [ဤ၌ “ဒုတ္တိံသဝရ လက္ခဏမာလာ” စသည်တို့ကို တစုံတယောက်မျှ သီကုံး၍ မထားနိုင်သောကြောင့် ကြံကြံစည်စည် ပြုလုပ် ပြောဆိုအပ်သော ပရိကပ္ပေါပမာတည်း။]

+ + x + + x + x

ဝိကသိတကမလုပ္ပလံ။ ။ “ကံ အလက်ရောတီတိ ကမလံ” ဟူသော ဝစနတ္ထအရ ကြာမျိုးငါးပါးကို “ကမလံ” ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ကြာညို ကြာနီ ကြာဖြူကို “ဥပ္ပလံ” ဟု ခေါ်ရိုးရှိသောကြောင့် ကြွင်းသော ပဒုမ္မာကြာ ပုဏ္ဏရိက်ကြာတို့ကိုသာ ပါရိသေသ နည်းအားဖြင့် “ကမလံ” ဟု ခေါ်ရသည်။ ကမလံစ+ဥပ္ပလံစ ကမလုပ္ပလံ၊ ဝိကသိတံ+ ကမလုပ္ပလံ ယဿာတိ ဝိကသိတကမလုပ္ပလံ (သရံ)။

သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ။ ။ ပရိတော (သမန္တတော) ဖုလ္လတိ ဝိကသတီတိ ပရိဖုလ္လံ၊ ပရိ ဖုလ္လံယေဝ ပါရိဖုလ္လံ၊ သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်း၊ ရကို လပြု၍ “ပါလိဖုလ္လံ” ဟု ဖြစ်၏။ သဗ္ဗေန (ပကာရေန) + ပါလိဖုလ္လံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ။

[မြတ်စွာဘုရားနှင့် စပ်၍ တင့်တယ်ပုံကို ပြုပြီးလျှင် ဘိက္ခုသံဃာနှင့် စပ်၍ တင့်တယ်ပုံကို ပြုလိုသောကြောင့် “ တဗ္ဗပန ” စသည်ကိုမိန့်။] စပန - ထပ်၍ ဆက်ဥပဒေ၊ တံ ဘဂဝန္တံ - ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ ပရိဝါရေတွာ - ခြံရံ၍၊ ဌိတာ - တည်ကုန်သော၊ ဘိက္ခု - တို့သည်၊ သဗ္ဗေဝ - အလုံးစုံတို့သည်ပင်၊ အပ္ပိစ္ဆာ - ယုတ်မာသော အလိုမရှိကြကုန်၊ [အပ္ပိစ္ဆတာ လေးမျိုးရှိ၏၊ ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆတာ၊ ပရိယတ္တိ အပ္ပိစ္ဆတာ၊ အဓိဂမ အပ္ပိစ္ဆတာ၊ ဓုတင်္ဂ အပ္ပိစ္ဆတာတည်း။] သန္တု ဌာ - ပစ္စည်း ၄ ပါးတို့၌ တင်းတိမ်ရောင့်ရဲကြကုန်၏၊ [ပစ္စည်း ၄ ပါးကို ယထာ လာဘ၊ ယထာဗလ၊ ယထာသာရပ္ပ ၃ မျိုးဖြင့် မြောက်၍ သန္တောသ ၁၂ မျိုး ရှိ၏။] ပဝိဝိတ္တာ - အပြားအားဖြင့် ကင်းဆိတ်ကြကုန်၏၊ [ကာယဝိဝေကဖြင့် အပေါင်းအဖော်မှကင်းဆိတ်ကြ၏၊ စိတ္တဝိဝေကဖြင့် ကိလေသာတို့မှကင်းဆိတ် ကြ၏၊ နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော ဥပဝိဝေကကိုကား ဤနေရာ၌ မရနိုင်ပေ။] အသံသဋ္ဌာ - မင်း၊ မင်း၏အမတ်ကြီး စသူတို့နှင့် မရောနှောကြကုန်၊ စောဒကာ - မကောင်းသဖြင့် ကျင့်သူတို့ကို စောဒနာ တတ်ကြကုန်၏၊ ပါပ ဝရဟိနော - မကောင်းမှုတို့ကို ကဲ့ရဲ့ လေ့ရှိကြကုန်၏၊ ဝတ္တာရော - အပြောခံရသူ၏စီးပွားကို လိုလားသောအားဖြင့် ပြောဆိုတတ်ကြကုန်၏၊ ဝစနက္ခမာ - သူတပါးတို့၏ ပြောဆိုခြင်းကိုခံနိုင်ကြကုန်၏၊ သီလသမ္ပန္နာ - သီလနှင့်ပြည့်စုံကြကုန်၏၊ သမာဓိ သမ္ပန္နာ - ဈာန်သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်၏၊ ပညာသမ္ပန္နာ - ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်၏၊ ဝိမုတ္တိသမ္ပန္နာ - အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် ပြည့်စုံကြကုန် ၏၊ ဝိမုတ္တိ ဉာဏဒဿနသမ္ပန္နာ - အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသိမြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခ ဏာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံကြကုန်၏။

[ထို ရဟန်းတော်တို့နှင့်စပ်၍ မြတ်စွာဘုရား၏ တင့်တယ်တော်မူပုံကို ပြုပြန် လိုသောကြောင့် “ တေသံ မဇ္ဈေ ” စသည်ကို မိန့်သည်။] တေသံ - ထိုရဟန်းတော် တို့၏၊ မဇ္ဈေ - အလယ်၌၊ ဘဂဝါ - သည်၊ ရတ္တကမ္မလပါကာရ ပရိက္ခိတ္တော - နိမြန်းသော ကမ္မလာတံတိုင်းဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်ကာရံအပ်သော၊ ကမ္မနထဗ္ဗော ဝိယ - ရွှေတိုင်ကဲ့သို့၎င်း၊ ရတ္တပဒုမသဏ္ဍာ မဇ္ဈဂတာ - နိမြန်းသော ပဒုမ္မာကြာ အပေါင်း၏အလယ်သို့ ရောက်သော၊ [သဏ္ဍာသဒ္ဓါ သမူဟ အနက်ဟော။] သုဝဏ္ဏနာဝါဝိယ - ရွှေလှေကဲ့သို့၎င်း၊ ပဝါဠဝေဒိကာ ပရိက္ခိတ္တော - သန္တာ ပွတ်တိုင်တို့ဖြင့် ကာရံအပ်သော၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓောဝိယ - မီးပုံကဲ့သို့၎င်း၊ တာရာဂဏ ပရိဝါရိတော - ကြယ်တာရာအပေါင်းသည် ဝန်းရံအပ်သော၊ ပုဏ္ဏစန္ဒောဝိယ - ပြည့်သောလကဲ့သို့၎င်း၊ (ဟုတ္တာ)၊ ဖိဂပက္ခိနမ္ပိ - သား၊ ငှက်တို့၏သော်မှလည်း၊ [ဝိသဒ္ဓါ ဝရဟာဇောတက “ ဋီကာသစ်၌ကား နောက် “ ပဂေဝ ” စသောဝါကျ ကိုရှု၍ “ ဝိသဒ္ဓေါ အဝိသဒ္ဓေါ ဝါ သမ္ဘာဝနာယံ ” ဟု ဆိုလေသည်။] စက္ခုနိ - မျက်လုံးတို့ကို၊ ဝိဏယတိ - နှစ်သက်ရှင်မြို့၊ ပျို့ စေနိုင်တုန်သေး၏၊ ဒေဝမန

ဿာနံ- တို့၏၊ စက္ခုနိ- တို့ကို၊ ပဂေဝ- ရှေးဥျားမဆွ၊ အစကပင်၊ ပိဏယတိ- နှစ်သက်ရှင်မြို့၊ ပျို့စေနိုင်တော့၏၊ [(တနည်း) ဒေဝမနုဿာနံ-တို့၏၊ စက္ခုနိ - တို့ကို၊ ပိဏယနဘာဝေ - နှစ်သက်ရှင်မြို့၊ ပျို့စေသည်၏ အဖြစ်၌၊ ဝါဒေါ- ပြောဆိုဘွယ်သည်၊ ပဂေဝ-အဘယ်မှာ ရှိတော့အံ့နည်း။]

စ ပန-ထပ်၍ဆက်ဥျားအံ့၊ တသ္မိံ ဒိဝသေ- နာဠန္ဒ-မြို့သို့ ကြွတော်မူရာ ထို နေ၌၊ ယေဘုယျေန - များသောအားဖြင့်၊ အသီတိ မဟာထေရာ - ရှစ်ကျိပ် သော မဟာထေရ်တို့သည်၊ (မဟာသာဝကတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။) မေဃဝဏ္ဏံ- မိုဃ်းတိမ်နီ အဆင်းရှိသော၊ ပံသုကူလံ- ပံသုကူသင်္ကန်းကို၊ ဧကံသံ (ဧက+ အံသံ)-တခုသော လက်ဝဲအဘို့၌၊ ဝါ-လက်ဝဲတဖက် ပခုန်းထက်၌၊ ကရိတွာ- ပြု၍၊ ဝါ-ထား၍၊ (တနည်း) ဧကံသံကရိတွာ- လက်ကန်တော့တင်၍၊ ကတ္တရ ဒဏ္ဍံ-တောင်ဝှေးကို၊ [ကတ္တရသဒ္ဓါ “ သူအို ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ကတ္တရဿ+ဒဏ္ဍော ကတ္တရဒဏ္ဍော၊ သူအို၏ ဒုတ်၊ များသောအားဖြင့် သူအို တို့သာ ကိုင်ဆောင်သောကြောင့် ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုသည်၊ ဂိလာန စသု များလည်း ကိုင်ကြပါသေးသည်။] အာဒါယ-ယူ၍၊ (ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရယိံ သု ဌ်စပ်။) သုဝမ္မဝမ္မိတာ-ကောင်းသော ချပ်ဝတ်တန်ဆာတည်းဟူသော ချပ်ဝတ်

x x x x x x x x

မေဃဝဏ္ဏံ။ ။ဇီကာသစ်၌ “ သုရဇ္ဈိတဘာဝေန (ကောင်းစွာဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဤသင်္ကံ ကဏ္ဍဝဏ္ဏတာယ မေဃဝဏ္ဏံ ” ဟု ဖွင့်၏၊ ဤဇီကာသစ်အလို “ မေဃဝဏ္ဏံ-မိုဃ်းတိမ်ညိုအဆင်းရှိသော ” ဟုလည်း ပေးကြ၏၊ သို့သော် ညိုသော အဆင်းသည် သင်္ကန်း၌မအပ်သော မဟာရင်္ဂရတ္တအဆင်းမျိုးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဇီကာ သစ်စကားကို ဆရာတို့ မနှစ်သက်ကြ၊ ဇီကာဟောင်း ပေါ်ဥပါဒသုတ်၌ “မေဃဝဏ္ဏန္တိ ရတ္တမေဃဝဏ္ဏံ၊ သဗ္ဗျာပဘာနုရဇ္ဈိတမေဃသင်္ကာသန္တိ အတ္ထော = ဆည်းဈာရောင်ဖြင့် အဖန်ဖန်တပ်စွဲအပ်သော မိုဃ်းတိမ်နီ အရောင်ရှိသော ” ဟု ဖွင့်၏၊ မိုဃ်းတိမ်နီဆိုသော် လည်း နီရဲနေသော အနီ မဟုတ်၊ ပိန္နဲရင့်အသွေး၊ ညောင်ခေါက်ခတ်ပျော့ပျော့ အသွေး များကဲ့သို့ နီမှိုင်းမှိုင်း အသွေးမျိုးသာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

သုဝမ္မဝမ္မိတာ။ ။ဘူဝါဒိ စုရာဒိဝရောတ်သည် အာဝရဏ (ပိတ်ဆို့ တားမြစ် ခြင်း) အနက်ကိုဟော၏၊ ချပ်ဝတ်တန်ဆာသည် ရန်သူတို့ပစ်အပ်သော မြား စသည်ကို ကာကွယ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ သမ္မာ+ဝရိယတိ ဧတေနာတိ သုဝမ္မ - ကောင်းစွာ ကာကွယ်ကြောင်းဖြစ်သော ချပ်ဝတ်တန်ဆာ၊ သုဝမ္မသင်္ခါတံ ဝမ္မံ သုဝမ္မဝမ္မံ၊ သဗ္ဗာတံ+ သုဝမ္မဝမ္မံ ယေသံ အတ္တိတိ သုဝမ္မဝမ္မိတာ၊ သဗ္ဗာတအဿတ္တိ အနက်၌ ဣတပစ္စည်း သင်္ကံ၊ နိဿယ၌ သဒ္ဓတ္ထပေးထားသည်၊ “ ကောင်းသော ချပ်ဝတ်တန်ဆာဖြင့် ဖွဲ့အပ် ကုန်သော ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွေပေးပါ၊ ဇီကာသစ်၌ကား “ သုဝမ္မနာမ သောဘနုရစ္စ ဒေါ၊ တေန+ဝမ္မိတာ သန္တဒ္ဓါတိ သုဝမ္မဝမ္မိတာ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝမ္မိတာကို ကိတ်ပုဒ်ဟု ဆိုလို ၏၊ ဝမ္မိတာဟု မရှိသောကြောင့် စဉ်းစားသင့်သည်၊ ဤ “ သုဝမ္မဝမ္မိတာ ” စကားဖြင့် ထေရ်တို့၏ ပံသုကူသင်္ကန်း ဝတ်ဆင်ထားပုံကို ဥပမာပြုသည်။

တန်ဆာရှိကုန်သော၊ ဝါ-ကောင်းသော ချပ်ဝတ်တန်ဆာဖြင့် တန်ဆာဆပ်အပ်
 ကုန်သော၊ ဂန္ဓဟတ္ထိနောဝိယ-ဂန္ဓဆင်တို့ကဲ့သို့၊ [ထိုဆင်တို့၏ ဝမ်းထည်းသို့
 ရေခံသော မြက်သစ်ရွက်ဟူသမျှ နံ့သားမျိုးဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် “ဂန္ဓဟတ္ထိ”
 ဟု ဆို၏။ “ဟေမဝတဆင်” ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။ ဤစကားဖြင့် ထေရ်တို့၏
 သီလစသော ဂုဏ်အနံ့ကို ပြသည်။] ဝိဂတဒေါသာ - ကင်းသော ကိလေသာ
 အပြစ်ရှိကြကုန်သည်။ ဝန္တဒေါသာ-ထွေးအန်အပ်ပြီးသော ကိလေသာအပြစ်ရှိ
 ကြကုန်သည်။ ဝါ-ကိလေသာအပြစ်ကို ထွေးအန်ပြီးကုန်သည်။ ဘိန္ဒကိလေသာ-
 ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိကုန်သည်။ ဝါ- ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးပြီး
 ကုန်သည်။ ဝိဇဋိတဇဋာ - ဖြေရှင်းအပ်ပြီးသော တဏှာအရှုပ်အထွေး ရှိကုန်
 သည်။ ဝါ- တဏှာအရှုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်းပြီးကုန်သည်။ ဆိန္ဒုဗန္ဓနာ- ဖြတ်
 အပ်ပြီးသော တဏှာအနှောင်အဖွဲ့ရှိကုန်သည်။ ဝါ- တဏှာအနှောင်အဖွဲ့ကို
 ဖြတ်ပြီးကုန်သည်။ (ဟုတွာ)။ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ပရိဝါရိယိံ သု-ခြံရံကြကုန်ပြီ။

သော- ထို ဆိုအပ်ပြီးသောဂုဏ်အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော မြတ်စွာ
 ဘုရားသည်။ (တံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နော ဟောတိ ဌ္ဗစပ်။) သယံ-ကိုယ်တော်တိုင်၊ ဝိတ
 ရာဂေါ-ကင်းပြီးသော ရာဂရှိတော်မူသည်။ (ဟုတွာ - ဖြစ်၍၊ ဝါ- ဖြစ်သည့်
 အပြင်၊) ဝိတရာဂေဟိ- ကင်းပြီးသော ရာဂရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။
 (ပရိဝါရိတော-ခြံရံအပ်သည်။ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၎င်း၊) သယံ-တိုင်၊ ဝိတဒေါသာ-
 ကင်းပြီးသော ဒေါသရှိတော်မူသည်။ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ပြင်၊) ဝိတဒေါသေဟိ-
 တို့သည်။ (ပရိဝါရိတော-သည်။ ဟုတွာ-၎င်း၊) သယံ- တိုင်၊ ဝိတမောဟော-
 ကင်းပြီးသော မောဟရှိတော်မူသည်။ (ဟုတွာ)။ ဝိတမောဟေဟိ-တို့သည်။
 (ပရိဝါရိတော ဟုတွာ-၎င်း၊) သယံ-တိုင်၊ ဝိတတဏှာ-ကင်းပြီးသော တဏှာ
 ရှိတော်မူသည်။ (ဟုတွာ)။ ဝိတတဏှေဟိ-တို့သည်။ (ပရိဝါရိတော ဟုတွာ-
 ၎င်း၊) သယံ-တိုင်၊ နိက္ကိလေသော-ထွက်သွားသော ကိလေသာရှိတော်မူသည်။
 ဝါ-ကိလေသာ ရှိတော်မူသည်။ (ဟုတွာ)။ နိက္ကိလေသေဟိ - တို့သည်။ ဝါ-
 တို့သည်။ (ပရိဝါရိတော ဟုတွာ- ၎င်း၊) သယံ- တိုင်၊ ဗုဒ္ဓေါ-သစ္စာ ၄ ပါးကို
 သိတော်မူပြီးသည်။ (ဟုတွာ)။ အနုဗုဒ္ဓေဟိ - သစ္စာ ၄ ပါးကို အတုလိုက်၍
 သိကုန်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ပရိဝါရိတော-သည်။ (ဟုတွာ-၎င်း။)

ပတ္တပရိဝါရိတံ- ရွက်ချပ်တို့သည် ခြံရံအပ်သော၊ ကေသရံဝိယ - ဝတ်မှုံ
 ဝတ်ဆံသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ [အချို့ စာ၌ “ သတပတ္တပရိဝါရိတံ ” ဟု ရှိ၏။ ငိုကာ၌
 “သတ” မပါ။] ကေသရပရိဝါရိတော - ဝတ်မှုံ ဝတ်ဆံတို့သည် ခြံရံအပ်သော၊
 ကဏ္ဍိကာဝိယ - ကြာချက်သည်ကဲ့သို့၎င်း၊ အဋ္ဌနာဂသဟဿပရိဝါရိတော-
 ရှစ်ထောင်သော ဆင်တို့သည် ခြံရံအပ်သော၊ ဆဒ္ဒန္တော - ဆဒ္ဒန္တမည်သော၊
 နာဂရာဇာဝိယ- ဆင်မင်းသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ နဝုတိဟံသသဟဿပရိဝါရိတော-

ကိုးသောင်းသောဟင်္သာတို့သည် ခြံရံအပ်သော၊ ဓတရဋ္ဌော-ဓတရဋ္ဌမည်သော၊
 ဟံသရာဇာဝိယ-ဟင်္သာမင်းသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ သေနပ်ပရိဝါရိတော- စစ်အင်္ဂါ
 လေးပါးသည် ခြံရံအပ်သော၊ စက္ကဝတ္တိရာဇာဝိယ - စကြာဝတေးမင်းသည်
 ကဲ့သို့၎င်း၊ ဒေဝဂဏ ပရိဝါရိတော - နတ်အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊
 သက္ကော ဒေဝရာဇာဝိယ- သကြား နတ်မင်းသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ ဗြဟ္မဂဏ ပရိဝါရိ
 တော- ဗြဟ္မာအပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊ ဟာရိတော - ဟာရိတမည်သော၊
 (အချို့စာအုပ်၌ မပါ။) မဟာဗြဟ္မာဝိယ-မဟာဗြဟ္မာသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ အပရိ
 မိတကာလ သဗ္ဗိတ ပုညဗလ နိဗ္ဗတ္တာယ - မရေတွက်နိုင်သော ကာလတို့၌
 ကောင်းစွာ ဆည်းပူးအပ်သော ကောင်းမှုတော်၏ အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်သော၊
 အစိန္တေယျာယ - မကြံစည်အပ် မကြံစည်နိုင်သော၊ အနောပမာယ- နှိုင်းယှဉ်
 ဘွယ်ရာ ဥပမာမရှိသော၊ ဗုဒ္ဓလီလာယ - ဘုရားရှင်၏ တင့်တယ် စမ္ပယ်တော်
 မူခြင်းဖြင့်၊ စန္ဒော-လည်၊ ဂဂနတလံ-ကောင်းကင်အပြင်သို့၊ (ပဋိပဇ္ဇတိ ဣဝ-
 သွားသကဲ့သို့၊ တထာ- တူ၊) တံမဂ္ဂံ- ထို အခွန်ရှည်သောခရီးကို၊ ပဋိပဇ္ဇော-
 ကြွတော်မူသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝါ- ပြီ။

အထ-နာဠန္ဒာမြို့သို့ ကြွတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ အနောပမာယ-
 သော၊ ဗုဒ္ဓလီလာယ-ဖြင့်၊ ဂစ္ဆန္တိ - ကြွတော်မူသော၊ ဘဂဝန္တံ(စ)- မြတ်စွာ
 ဘုရားကို၎င်း၊ ဩက္ခိတ္တစက္ခု - အောက်၌ ချအပ်သော မျက်လွှာရှိကုန်သော၊
 သန္တိန္ဒြိယေ- ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြိရှိကုန်သော၊ သန္တမာနသေ- ငြိမ်သက်သော
 စိတ်ရှိကုန်သော၊ ဥပရိနဘေ- အထက်ကောင်းကင်၌၊ ဌိတံ - တည်သော၊ ပုဏ္ဏ
 စန္ဒဝိယ - လပြည့်ဝန်းနှင့် တူတော်မူသော၊ ဘဂဝန္တံယေဝ - မြတ်စွာဘုရား
 ကိုသာ၊ နမဿမာနေ- ရှိခိုးကြကုန်သော၊ ဘိက္ခုစ - တို့ကို၎င်း၊ ဒိသ္မာဝ-
 မြင်၍သာလျှင်၊ (မြင်လျှင် မြင်ခြင်းပင်၊) အတ္တနော- မိမိ၏၊ ပရိသံ-ပရိသတ်
 ကို၊ အဝလောကေသိ - စောင်းငဲ့၍ ကြည့်ပြီ၊ သာ - ထို မိမိ၏ ပရိသတ်သည်၊
 ကာဇဒဏ္ဍကေ- ထမ်းပိုးဟူသော ဒုတ်၌၊ ဝါ - ထမ်းပိုးဝယ် ဆွဲချိတ်အပ်သော
 ဒုတ်ငယ်၌၊ ဩလမ္ပေတွာ - တွဲလျားကျစေ၍၊ ဝါ - ဆွဲချိတ်၍၊ ဂဟိတောလုဂ္ဂ
 ဝိလုဂ္ဂပိဋက တိဒဏ္ဍ မောရပိဋမတ္တိကာပတ္တ ပသိဗ္ဗကကုဏ္ဍိကာဒိ အနေက

x x x x x x x

ဂဟိတော၊ပေ၊ဘရိတာ။ ။ဩလုဂ္ဂ၌ လုဇမာတ်သည် “ပျက်စီးခြင်း” အနက်
 ဟော၊ ပိဋက၌ ကသည် ခုဒ္ဒကအနက်ဟော၊ ထိုင်ဘို့ရာခုံငယ်၊ “တိဒဏ္ဍ”ကို “သစ်သား
 သုံးခွ=သုံးချောင်းထောက် ခွေးခြေ”ဟု ပေးကြ၏၊ ပိဋကစသော ကုဏ္ဍိကာတိုင်အောင်
 ငွေသားပုဒ်များကို ခွန်သမာသံတွဲ၍ ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂနှင့် ကမ္မဓာရဲတွဲပါ၊ ဂဟိတကို “အနေက
 ပရိက္ခာရဘာရ”၌ စပ်ပါ၊ ဂဟိတာ + ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂ ၊ ပေ၊ အနေကပရိက္ခာရဘာရ
 ဂဟိတ၊ပေ၊ဘာရာ၊ ဂဟိတ ၊ပေ၊ ဘာရေဟိ + ဘရိတာ - ပြည့်သော ပရိသတ်တည်း၊
 ဂဟိတ၊ပေ၊ဘရိတာ။

ပရိက္ခာရဘာရဘရိတာ-ယူအပ်သောအောက်အဘို့အားဖြင့်ပျက်စီး၊ အထူးထူး အပြားပြား ပျက်စီးသော အင်းပျဉ်ငယ်၊ သုံးချောင်းထောက် ခွေးခြေ၊ ဥဒေါင်း မြီးစီး၊ မြေသပိတ်၊ အိပ်ငယ်၊ ရေကယား အစရှိသော များသောပရိက္ခရာဝန် တို့ဖြင့် ပြည့်သည်။ [“ဟောတိ” ဌာဝေ။] အသုကဿ - ထို မည်သူ၏၊ ဟတ္ထာ - လက်တို့သည်။ သောဘနာ-တင့်တယ်ပါပေကုန်စွ၊ ဝါ-လှပါပေကုန်စွ၊ အသု ကဿ- ၏၊ ပါဒါ- တို့သည်။ သောဘနာ- ကုန်စွ၊ ဝါ - ကုန်စွ၊ ဣတိဝေမာဒိ နိရတ္ထကဝစနာ - ဤသို့ အစရှိသော အကျိုးမရှိသောစကား ရှိသည်။ မုခရာ- ကြမ်းတန်းသောနှုတ် ရှိသည်။ ဝိကိဏ္ဍဝါစာ - ဖရိုဖရဲ ကြံသောစကားရှိသည်။ အဒဿနိယာ - မကြည့်ရှုအပ် မကြည့်ရှုသင့်သည်။ (အမြင်မတော်သည်။) အပါသာဒိကာ - စိတ်၏ ကြည်လင်ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်သည်။ (ကြည်ညိုစရာ မကောင်းသည်။) ဟောတိ- ၏၊ တဿ- ထို သူပွဲယ၏၊ တံ- ထို မိမိပရိသတ်ကို၊ ဒိသွာ-မြင်ရ၍၊ ဝါ-မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ ဝိပုဋ်သာရော-နှလုံးမသာယာခြင်းသည်။ ဥဒပါဒိ- ထင်ရှားဖြစ်ပြီ။ (ဘုရားပရိသတ်ကို မြင်ရပြီးနောက် မိမိပရိသတ်ကို မြင်ရသောအခါ နှလုံးမသာယာ ဖြစ်ရှာသည်။)

ဣဒါနိ - မိမိပရိသတ်ကို မြင်ရရာ ဤအခါ၌၊ တေန - ထို ပရိတ္တိဇသည်။ ဘဂဝတော- ၏၊ ဝဏ္ဏော-ဂုဏ်သည်။ ဝါ- ကို၊ ဝတ္ထုဗ္ဗော- ပြောဆိုထိုက်သည်။ ဘဝေယျ - ဖြစ်ရာ၏၊ ပန - ထိုသို့ပင် ပြောဆိုထိုက်ပါသော်လည်း၊ ယသ္မာ- အကြံကြောင့်၊ သေ (သော) - ဤ ပရိတ္တိဇသည်။ လာဘသက္ကာရဟာနိယာ စေဝ-လာဘသက္ကာရ၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ (ရအပ်သော ၄ ပါးသော သာမညလာဘ်၊ ကောင်းစွာပြုအပ်သော ၄ ပါးသော ဝိသေသလာဘ်၏ ဆုတ် ယုတ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊) ပက္ခဟာနိယာစ - အသင်းအပင်း၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း ကြောင့်၎င်း၊ နိစ္စံပိ - အမြဲလည်း၊ ဘဂဝန္တိ - ကို၊ ဥဿယတိ - ငြူစူ၏၊ [လာဘ သက္ကာရ၊ ပက္ခတ္တိ အဘယ်ပုံ ဆုတ်ယုတ်သနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “အညတိတ္ထိယာနဉ္စ” စသည်မိန့်။] ဟိ-ချဲ့ဥားအံ့၊ အညတိတ္ထိယာနံ- သာသနာ တော် အယူမှ တပါးသောအယူရှ်သော တိတ္ထိတို့၏၊ [လာဘသက္ကာရာ ဌာဝေ။] ယာဝ-အကြင်မျှလောက်၊ ဗုဒ္ဓေါ-သည်။ လောကေ- ၌၊ နုပ္ပဇ္ဇတိ- ပွင့်တော်မမူ သေး၊ တာဝဒေဝ-ထို ဘုရားပွင့်တော်မမူသေးမှီသာလျှင်၊ လာဘသက္ကာရာ- တို့သည်။ နိဗ္ဗတ္တန္တိ - ဖြစ်ကုန်၏၊ ပန - ဗျတိရိက်ကား၊ မုဒ္ဒုပ္ပါဒတော - ဘုရား ပွင့်တော်မူရာအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ပရိဟိန လာဘသက္ကာရာ-ယုတ်လျော့သော လာဘသက္ကာရရှိကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ သူရိယုဂ္ဂမနေ-နေထွက်ရာအခါ၌၊ ခဇ္ဇော ပနကာဝိယ - ပိုးစုန်းကြူးတို့ကဲ့သို့၊ နိဿိရိကတံ - အသရေ မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ-ရောက်ကုန်၏။ [ဤ တိုင်အောင်သောစကားဖြင့် လာဘ သက္ကာရဟာနိ၏အကျယ်ကို ပြသည်။]

စ - သည်သာ မကသေး၊ (လာဘသက္ကာရဟာနိ၏ အကျယ်သာ မက ပက္ခဟာနိ၏အကျယ်လည်း ရှိသေး၏၊) ဥပတိဿ ကောလိတာနံ- ဥပတိဿ ကောလိတတို့၏၊ (အရှင်သာရိပုတြိယအလောင်း၊ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်အလောင်း တို့၏) သဗ္ဗယဿ - သဗ္ဗည်းဆရာ၏၊ သန္တိကေ - ဌ၊ ပဗ္ဗဇိတကာလေယေဝ - ရသေ့ပြုရာအခါ၌သာလျှင်၊ ပရိဗ္ဗာဇကော- တို့သည်၊ မဟာပရိသာ- များသော ပရိသတ် ရှိကုန်သည်၊ အဟေသံ - ကုန်ပြီ၊ ပန - ဗျတိရိက်ကား၊ တေသု - ထို ဥပတိဿ ကောလိတတို့သည်၊ ပက္ခန္ဓေသု - ဖဲသွားကုန်လသော်၊ [မြတ်စွာ ဘုရားအထံသို့ ရဟန်းပြုဘို့ရန် သွားကြသည်ကို ရည်ရွယ်၍ “ ပက္ခန္ဓေသု ” ဟု ဆိုသည်။] တေသံ- ထို ပရိဗ္ဗာဇတို့၏၊ သာပိပရိသာ - ထို ပရိသတ်သည်လည်း၊ ဘိန္နာ-ကွဲပြားလေပြီ။ [ဤတိုင်အောင်သောစကားဖြင့် ပက္ခဟာနိ၏အကျယ်ကို ပြသည်။]

[ယခုအခါ နိဂုံးကိုပြလို၍ “ဣတိ” စသည်ကိုမိန့်။] ဣတိ- ဤသို့လျှင်၊ ဒွိဟိ- ၂ ပါးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ကာရဏဟိ-ဤ အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ အယံ ပဒိ ဗ္ဗာဇကော- သည်၊ ယသ္မာ- ကြောင့်၊ နိစ္စမ္ဗိ-လည်း၊ ဘဂဝန္တိ- ကို၊ ဥဿုယတိ- ငြူစူ၏၊ ဝါ- အပြစ်ပြော၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ လာဘသက္ကာရ၏ ဆုတ် ယုတ်ခြင်း၊ အသင်းအပင်း၏ဆုတ်ယုတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း ၂ ပါးအတွက် ပရိဗ္ဗာဇတို့၏ မြတ်စွာဘုရားကို အမြဲ ငြူစူကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) တံ ဥဿုယဝိသုဂ္ဂါရံ-ထို ငြူစူခြင်းအဆိပ်တည်းဟူသော အန်ဖတ်ကို၊ ဝါ-ထို ငြူစူ ခြင်းတည်းဟူသော အဆိပ်ကို အန်ခြင်းကို၊ ဥဂ္ဂိရန္တော- အန်ထုတ်လျက်၊ (အန် ထုတ်သည့်အနေအားဖြင့်၊) ရတနတ္တယဿ-၏၊ အဝဏ္ဏမေဝ- ကိုသာ၊ ဘာသ တိ- ၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏။

+ + + x + + +

ယသ္မာ ပနေသ၊ပေ၊ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။ဤ “ ယသ္မာ ပနေသ ” စသော စကား သည် “ ကသ္မာစ သော ရတနတ္တယဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ ” ဟူသော ပုစ္ဆာ၏ အဖြေ စကားတည်း၊ ရှေ့ပြခဲ့သော “ သစေပန ဇာနေယျ၊ နာနုဗန္ဓေယျ ” စသော စကားတို့ ကား ဤအဖြေ၏ အခြေခံစကားတို့သာတည်း၊ ထို အခြေခံစကားတို့ကလည်း “ ကသ္မာ စ သော ရတနတ္တယဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ ” ဟူသော အမေး၏ အဖြေကို ထောက်ခံရာ ရောက်သည်။

ဥဿုယဝိသုဂ္ဂါရံ။ ။ “ ဥဿုယ- ဒေါသာဝိကရဏေ ” ဟူသော ဓာတ်ကျမ်းနှင့် အညီ အပြစ်ပြောခြင်းကို “ ဥဿုယ ” ဟု ခေါ်သည်၊ ဥဿုယသင်္ခါတံ + ဝိသံ ဥဿုယ ဝိသံ၊ ဥဿုယဝိသံယေဝ + ဥဂ္ဂါရော (အန်ဖတ်တည်း၊) ဥဿုယဝိသုဂ္ဂါရော ” ဟု ပြပါ၊ နိဿယ၌ ပဌမ တနည်းပေးသည်၊ ဒွိကာသစ်၌ကား “ ဥဿုယသင်္ခါတဿ ဝိသဿ ဥဂ္ဂါရော ဥဂ္ဂိလနံ ဥဿုယဝိသုဂ္ဂါရော ” ဟု ဖွင့်၏၊ ဤအလို “ ဥဿုယဝိသဿ + ဥဂ္ဂါရော ဥဿုယ ဝိသုဂ္ဂါရော ” ဟု ပြရသည်၊ ဤနည်းကိုရည်ရွယ်၍ နိဿယ၌ နောက်တနည်း ပေးထားသည်၊ ဤနည်း၌ ဥဂ္ဂါရံနှင့် ဥဂ္ဂိရန္တောကို အဘေဒဘေဒပုစာကြံပါ။

အထခေါဘဂဝါ၊ပေ၊ဘိက္ခုသံဃေနာတိ - ကား၊ ဘဂဝါ - သည်၊ တာယ ဗုဒ္ဓလီလာယ-ထို ဘုရားရှင်၏ တင့်တယ် စမွယ်တော်မူခြင်းဖြင့်၊ ဂစ္ဆမာနော- ကြွတော်မူလသော်၊ အနုပုဗ္ဗေန- အစဉ်အားဖြင့်၊ အမ္မလဋ္ဌိကာဒ္ဓါရံ-အမ္မလဋ္ဌိ ကာဥယျာဉ်၏ တံခါးပေါက်သို့၊ ပါပုဏိတွာ-ရောက်တော်မူ၍၊ သူရိယံ-နေကို၊ ဩလောကေတွာ- ကြည့်တော်မူ၍၊ [ဣတိ၊ ဥပဂစ္ဆိတို့၌စပ်၊] ဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ ဂန္တိ- ရှေ့သို့သွားခြင်းငှါ၊ အကာလော-အခါမဟုတ်တော့၊ သူရိယော-နေသည်၊ အတ္တင်္ဂတော-ဝင်ခြင်းသို့ရောက်ပြီ၊ [(တနည်း)ဩလောကေတွာ-၍၊ ဝါ-သော်၊ (ယသွာ- ကြောင့်၊) သူရိယော- သည်၊ အတ္တင်္ဂတော - ပြီ၊ (တသွာ - ကြောင့်၊ ထိုသို့ နေဝင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဒါနိ- ၌၊ ဂန္တိ- ငှါ၊ အကာလော-တော့၊] ဣတိ - ဤသို့ စဉ်းစားတော်မူ၍၊ အမ္မလဋ္ဌိကာယံ - အမ္မလဋ္ဌိကာဥယျာဉ်၌၊ ရာဇာဂါရကေ - မင်း၏အိမ်တော်၌၊ ဝါ - မင်းကွန်း စံနန်းတော်၌၊ ဧကရတ္ထိ ဝါသံ- တညဉ့်မျှသီတင်းသုံးတော်မူခြင်းသို့၊ ဥပဂစ္ဆိ- ကပ်ရောက်တော်မူပြီ။

တတ္ထ - ထို အထခေါဘဂဝါ အစရှိသောပါဠိ၌၊ အမ္မလဋ္ဌိကာတိ - ကား၊ ရညော-မင်း၏၊ ဥယျာနံ-ဥယျာဉ်တည်း၊ ကိရ-ချဲ့၊ တဿ-ထိုဥယျာဉ်၏၊ ဒွါရ သမိပေ - တံခါးပေါက်၏အနီး၌၊ တရုဏာအမ္မရက္ခော - နုပျိုသော သရက်ပင် သည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ [တရုဏာဟူသောပါဠိဖြင့် “လဋ္ဌိကာသဒ္ဓါသည် တရုဏာ၏ ပရိယာယ်တည်း” ဟု ပြု၏။] တံ-ထို နုပျိုသောသရက်ပင်ကို၊ အမ္မလဋ္ဌိကာတိ- ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ-ခေါ်ဝေါ်ကြကုန်၏၊ တဿ-ထို နုပျိုသောသရက်ပင်၏၊ အဝိဒူရေ- အနီး၌၊ ဘဝတ္တာ- ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥယျာနမ္ဗိ - သည်လည်း၊ [ပိဖြင့် သရက်ပင်ကိုပေါင်း၊] အမ္မလဋ္ဌိကာတွေဝ - ဟူ၍သး၊ သန္နိံ - ခေါ်ဝေါ်အပ် သည်အဖြစ်သို့၊ ဂတံ - ရောက်ပြီ၊ တံ- ထို အမ္မလဋ္ဌိကာဥယျာဉ်သည်၊ ဝါ - ကို၊

+ + + + + x x +

တဿကိရ၊ပေ၊သန္နိံဂတံ။ ။“အဘယ်ကြောင့် ဥယျာဉ်သည် “အမ္မလဋ္ဌိကာ” ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သနည်း” ဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “တဿ ကိရ၊ပေ၊သန္နိံဂတံ” ဟု မိန့်သည်။ “သရက်ပျိုပင်၏အနီး၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဥယျာဉ်သည် “အမ္မလဋ္ဌိကာ” ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သည်”ဟုလို၊ “တဿ အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာ” ကို ကြည့်၍ “ ဥယျာဉ်၏ အမ္မလဋ္ဌိကာဟူသော အမည် သည် သာမိပိကဝေါဟာရ(သမိပျူပစာ) အမည်”ဟု သိပါ။ အမ္မလဋ္ဌိကာသည် အနီး ရှိသော သမိပိတည်း၊ ထို သမိပိ၏အမည်ကို သမိပဖြစ်သော ဥယျာဉ်၌ တင်စားသော ကြောင့် “သမိပျူပစာ” ဟု၎င်း၊ သာမိပိကဝေါဟာရ (အနီး၌ဖြစ်သော ဝေါဟာရ) ဟု၎င်း ဆိုရသည်။ [သမိပေ ပဝတ္ထော သာမိပိကော၊ သာမိပိကောစ+ သော+ ဝေါ ဟာရောစာတိ သာမိပိကဝေါဟာရော။]

ဆက်ဥုးအံ - ဝရဏာ(ဝရဏာ)သဒ္ဓါသည် ရေခတ်ပင်အများကိုဟောသော ဗဟုဝစ်သဒ္ဓါတည်း၊ ထို ရေခတ်ပင်အများ၏ အနီး၌ဖြစ်သော မြို့ကိုလည်း သမိပျူပစာ အားဖြင့် မူလဗဟုဝစ်အတိုင်း “ဝရဏာ”ဟုပင် ခေါ်ရသည်၊ ဤ၌ မူလပုဒ်၏ ဗဟုဝစ်

ဆာယူဒကသမ္ပန္နံ-အရိပ်, ရေတို့နှင့်ပြည့်စုံသည်။ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ-တံတိုင်းဖြင့်
 ကာရံအပ်သည်။ သုယောဇိတဒ္ဓါရံ- ကောင်းစွာတပ်အပ်သောတံခါး ရှိသည်။
 မဇ္ဈသာဝိယ - ပူတာတံသင်းကဲ့သို့၊ (သေတ္တာကဲ့သို့) သုဂုတ္တံ - ကောင်းစွာ
 စောင့်ရှောက်အပ်ပြီးသည်။ ဝါ-ကောင်းစွာလုံခြုံသည်။ (ဟောတိ)၊ တတ္ထ-ထို
 ဥယျာဉ်၌၊ ရညော-၏။ ကိဋ္ဌနတ္ထံ-ပျော်ပျော်ပါးပါး ကစားခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပဋိ
 ဘာနစိတ္တဝိစိတ္တံ - ရှေးရှုထင်လာ , ဆန်းကြယ်စွာသော စိတ်ကူးဉာဏ်ကြောင့်
 အထူးတလယ် ဆန်းကြယ်သော၊ အာဂါရံ - အိမ်တော်ကို၊ (မင်းကွန်းစံနန်း
 တော်ကို)၊ အကံသု- ပြုကြကုန်ပြီ၊ တံ- ထိုအိမ်တော်ကို၊ ရာဇာဂါရကန္တိ-ဟူ၍၊
 ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [ရညော + အာဂါရံ ရာဇာဂါရံ၊ ရာဇာဂါရံယေဝ ရာဇာ
 ဂါရကံ။]

သုပ္ပိယောပိ ခေါတိ - ကား၊ သုပ္ပိယောပိ - သုပ္ပိယသည်လည်း၊ [ဝိဖြင့်
 မြတ်စွာဘုရားကို ပေါင်း။] တသ္မိံ ဌာနေ- ထို ဥယျာဉ်တံခါးပေါက် အရပ်၌၊
 သူရိယံ-ကို၊ ဩလောကေတွာ-ကြည့်၍၊ ဝါ- ကြည့်လသော်၊ ဒါနိ-၌၊ ဂန္တု-
 ငှါ၊ အကာလော-အခါမဟုတ်တော့၊ (ဒါနိနှင့် အကာလောသည် အရမပြား
 သော်လည်း အဘေဒဘေဒုပစာအားဖြင့် ပြားသကဲ့သို့ ဆိုထားသည်။) ခုဒ္ဒက
 x x x x x x x x x

အမည်သည် ဥပစာတင်သောအခါ မြှုတမြှုတည်းဖြစ်သော်လည်း မဟုတ်အမည် မပျက်
 တော့၊ ထို့ပြင်- ဂေါဒါဝရီမြစ်ဟူသော အနက်ကို ဘောသော ဣတ္ထိလိန် ဂေါဒါသဒ္ဓါ
 သည် အနီးဖြစ်သော ရွာဟူသော ပုလ္လိန်အနက်၌ တင်စားသောအခါ ဣတ္ထိလိန် အမည်
 မပျက်ဘဲ “ဂေါဒါ” ဟုပင် အမည်တွင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပစာတင်စားသော သဒ္ဓါ
 များသည် မူလလိန်ဝတ် မပြောင်းကြဟု သိပါ။ ဤ၌ “အမ္မလဋ္ဌိကာ” ဟူသော ဣတ္ထိလိန်
 သဒ္ဓါလည်း ဥယျာနဟူသော နပုလိန်အနက်၌ တင်စားသောအခါ မူလဣတ္ထိလိန်မပျော်
 ဘဲ “အမ္မလဋ္ဌိကာ”ဟုပင် ရှိရသည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်ကိုပြလို၍ “အမ္မလဋ္ဌိကာယ အဝိဒူရေ
 ဘဝတ္တာ ဥယျာနံ အမ္မလဋ္ဌိကာ၊ ယထာ ဝရဏာ နဂရံ, ဂေါဒါ ဂါမောတိ” ဟု ဋီကာ
 မိန့်သည်။

ကေစိဝါဒ။ ။ “ကေစိ ပန အမ္မလဋ္ဌိကာတိ ယထာဝုတ္တနယေနော ဧကဂါမောတိ
 ဝဒန္တိ၊ တေသံ မတေ အမ္မလဋ္ဌိကာယန္တိ သမိပတ္တေ ဘုမ္မဝစနံ ” ဟု ဋီကာတို့ဆိုကြ၏။
 ထိုအလို “အမ္မလဋ္ဌိကာယံ-အမ္မလဋ္ဌိကာရွာ၏အနီး ဥယျာဉ်၌” ဟု ပေးပါ။

ပတိဘာနစိတ္တဝိစိတ္တံ။ ။ ပတိ- ရှေးရှု၊ ဘာတိ- ထင်လာတတ်၏။ ဣတိ ပတိ
 ဘာနံ၊ ပတိဘာနံစ+တံ+ စိတ္တံစာတိ ပတိဘာနစိတ္တံ၊ ဆန်းကြယ်သော ရှေးရှုထင်လာ
 သော အကြံဉာဏ်၊ ပန်းချီ ပန်းပု ပြုလုပ်ရာ၌ ဆန်းကြယ်သော စိတ်ကူးဉာဏ်ကို “ပတိ
 ဘာနစိတ္တံ” ဟု ဆိုလိုသည်။ ဝိဝိဓံ+စိတ္တံ ဝိစိတ္တံ၊ အထူးထူးအပြားပြား ဆန်းကြယ်သော
 (အထူးတလယ် ဆန်းကြယ်သော) အဂါရံ၊ ပတိဘာနစိတ္တေန+ဝိစိတ္တံ ပတိဘာနစိတ္တ
 ဝိစိတ္တံ၊ “ထိုအိမ်တော်ကို ပန်းချီဆရာ ပန်းပုဆရာတို့ စိတ်ကူးဉာဏ်ဆန်းကြယ်သလော
 မိန်းမ ယောက်ျားတို့၏ တွဲယှဉ်ပုံအရပ်များဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာ ပြုလုပ်ထားသည်” ဟုလို။

မဟလ္လကာ-ငယ်ကုန် ကြီးကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော- တို့သည်၊ ဗဟု-များကုန်၏၊ အယံစမဂ္ဂေါ-ဤလမ်းသည်လည်း၊ စောရေဟိပိ-ဒါးမြို့တို့ဖြင့်၎င်း၊ ဝါဠုယက္ခေဟိပိ-ရဲရင့်သော ဘီလူး သားရဲတို့ဖြင့်၎င်း၊ ဝါဠုမိဂေဟိပိ-ရဲရင့်သော ခြင်္သေ့သစ် ကျားစသော သားကောင်တို့ဖြင့်၎င်း၊ ဗဟုပရိဿယော - များစွာသော ဘေးရန်ရှိ၏၊ အယံ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ [ခေါပန အနက်မရှိ။] ဥယျာနံ-သို့၊ ပဝိဠော-ဝင်ပြီ၊ သမဏဿစ ဂေါတမဿ - ၏လည်း၊ ဝသနဋ္ဌာနေနေရာအရပ်၌၊ ဒေဝတာ-နတ်တို့သည်၊ အာရက္ခံ-အစောင့်အရှောက်ကို၊ ဂဏ္ဍိယုကြကုန်၏၊ ဟန္တု-ယခု၊ အဟမ္ဘိ- ငါသည်လည်း၊ [ပိဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကို ပေါင်း။] ဣဓ-ဤဥယျာဉ်၌၊ ဧကရတ္ထိဝါသံ-တညဉ့်မျှနေထိုင်ခြင်းသို့၊ ဥပဂန္ဓာ-၍၊ သွေဝ- နက်ဖန်၌သာ၊ (နက်ဖန်ကျမှသာ) ဂမိဿာမိ - သွားရတော့အံ့၊ ဣတိ- ဤသို့စဉ်းစား၍၊ တဒေဝယျာနံ-ထိုဥယျာဉ်သို့သာ၊ ပါဝိသိ- ဝင်ပြီ။

တတော-ထို ဥယျာဉ်သို့ ဝင်တော်မူပြီးရာအခါမှ၊ (ပရံ-နောက်၌) ဘိက္ခုသံဃော-သည်၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏အပေါ်၌၊ ဝတ္တံ-ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်ကို၊ ဒဿေတွာ- ပြုပြီး၍၊ အတ္တနော အတ္တနော- မိမိ မိမိ၏၊ ဝသနဋ္ဌာနံ-နေရာအရပ်ကို၊ သလ္လက္ခေသိ - မှတ်သားပြီ၊ ပရိဗ္ဗာဇကောပိ - သည်လည်း၊ ဥယျာနဿ-၏၊ ဧကပဿေ- တခုသော နံပါး၌၊ (တခုသော ဘေးအရပ်၌။) ပရိဗ္ဗာဇကပရိက္ခာရေ- ပရိဗ္ဗိဇ်တို့၏ ပရိက္ခရာတို့ကို၊ ဩတာရေတွာ - ချစေ၍၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပရိသာယ- ပရိသတ်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ-အတူ၊ ဝါသံ-နေခြင်းသို့၊ ဥပဂန္တိ -ကပ်ရောက်ပြီ၊ [မိမိ၏ပရိသတ်နှင့် အတူတကွကပ်ရောက်လျှင် အဘယံကြောင့် “သဒ္ဓိံ” အန္တေဝါသိနာ ဗြဟ္မဒတ္တေန မာဏဝေန” ဟု ဆိုရပါသနည်း ဟု မေးတွယ်ရှိသောကြောင့် “ ပါဠိယမာရုဠဝသေနောပန ” စသည်ကို မိန့်သည်။] ပန-ထိုသို့ပင် ပရိသတ်နှင့်အတူ ကပ်ရောက်ပါသော်လည်း၊ ပါဠိယံ-ပါဠိတော်၌၊ အာရုဠဝသေနော - တက်ရောက်သောစကား၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်၊ [အာရုဠကို “တင်အပ်” ဟု ပေးကြ၏၊ “အာရောပိတ ” ဟု ရှိမှသာ “တက်ရောက်စေအပ်, တင်အပ်” ဟု ပေးနိုင်သည်။] သဒ္ဓိံ အတ္တနော၊ ပေ၊ မာဏဝေနာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်ပြီ။ [မိမိလည်း သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာ ဆိုသည့်အတိုင်း ဆိုလိုက်သည် - ဟူလို၊ ပါဠိတော်၌ ဗြဟ္မဒတ္တလုလင်ကိုသာ ဆိုရခြင်းမှလည်း အခြားပရိသတ်၏ ဤသုတ်ကို ဟောရာ၌ အဆက်အစပ် မရှိသည်ဖြစ်၍ အကျိုးမရှိသောကြောင့်၎င်း၊ ဗြဟ္မဒတ္တလုလင်ကသာ အဆက်အစပ်ရှိ၍ အကျိုးရှိသောကြောင့်၎င်းတည်း။]

[ယခုအခါ “တကြာပိ သုဒံ” အစရှိသော ပါဠိတော်၏ အနုသန္ဓေကို ပြလိုသောကြောင့် “ဧဝံ ဝါသံ ဥပဂတော ပန ” စသည်ကို မိန့်သည်။] ပန-ဆက်၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဝါသံ-နေခြင်းသို့၊ ဥပဂတော-ကပ်ရောက်ပြီးသော၊ သော ပရိဗ္ဗာဇ

ကော-ထို သုပ္ပိယပရိဗ္ဗိဇ်သည်။ ရတ္တိဘာဂေ- ညဉ့်အဘို့၌၊ ဒသဗလံ- မြတ်စွာ ဘုရားကို၊ ဩလောကေသိ-လှမ်း၍ကြည့်ပြီး၊ စ-ဆက်၊ တသ္မိံ သမယေ-လှမ်း၍ ကြည့်ရာ ထိုအခါ၌၊ သမန္တာ- ထက်ဝန်းကျင်၌၊ ဝိပ္ပကိဏ္ဍတာရကာဝိယ- အထူးထူးရောပြွမ်းသော ကြယ်တာရာတို့ကဲ့သို့၊ ပဒီပါ-ဆီမီးတို့သည်၊ ဇလန္တိ- တောံပကုန်၏၊ မဇဇ္ဈ- ဘိက္ခုသံဃာ၏အလယ်၌၊ ဘဂဝါ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ နိသိန္ဓော - ထိုင်နေတော်မူသည်၊ ဟောတိ၊ ဘိက္ခုသံဃောစ - သည်လည်း၊ ဘဂဝန္တိ- ကို၊ ပရိဝါရေတွာ- ခြံရံ၍၊ နိသိန္ဓော- သည်၊ ဟောတိ၊ တတ္ထ-ထို ရဟန်းအပေါင်းတွင်၊ ဧကဘိက္ခုဿပိ- တပါးသော ရဟန်း၏လည်း၊ ဟတ္ထ ကုက္ကုစ္စံဝါ-လက်၏ စက်ဆုပ်ဘွယ်ပြုအပ်သော အမူအရာသည်၎င်း၊ ဝါ-လက် လှုပ်ခြင်းသည်၎င်း၊ ပါဒကုက္ကုစ္စံဝါ-ခြေ၏စက်ဆုပ်ဘွယ်ပြုအပ်သော အမူအရာ သည်၎င်း၊ ဝါ-ခြေလှုပ်ခြင်းသည်၎င်း၊ [ကုစ္စိ တံ + ကတံ ကုကတံ၊ ကုကတံယေဝ ကုက္ကုစ္စံ၊ ဟတ္ထဿ + ကုက္ကုစ္စံ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ၊ ပါဒဿ + ကုက္ကုစ္စံ ပါဒကုက္ကုစ္စံ။] ဥက္ကာသိတသဒ္ဓေါ ဝါ- ချောင်းဟန်သံသည်၎င်း၊ ဝိပိတသဒ္ဓေါ ဝါ- ခြေဆပ်သံ သည်၎င်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဟိ-မှန်၊ သာ ပရိသာ-ထိုရဟန်းတော် ပရိသတ်သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ သိက္ခိတသိက္ခတာယ စ- သင်အပ်ပြီးသော သိက္ခာရှိသည်၏ အဖြစ်၎င်း၊ (ဆရာသမားတို့က နေနည်းထိုင်နည်း သင်ပြအပ်ပြီး၏အဖြစ်၎င်း၊) [“ဣတိ”၌စပ်၊] သတ္တရိ- မြတ်စွာဘုရား၌၊ ဝါရဝေနစ-ရိုသေလေးစားသည်၏ အဖြစ်၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဒ္ဓိဟိ- နံသော၊ ကာရဏေဟိ - အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ နိဝါတေ-လေမရှိသော အရပ်၌၊ ဝါ-လေငြိမ်သောအရပ်၌၊ [နတ္ထိ+ဝါတော ယတ္တာတိ နိဝါတော။] ပဒီပသိခါဝိယ- ဆီမီးလျှံကဲ့သို့၊ နိစ္စလာ-လှုပ်ရှားခြင်း မရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သန္တိသိန္ဓာဝ-ကောင်းစွာထိုင်နေသည်သာလျှင်၊ အဟော သိ-ဖြစ်ပြီး၊ [စလနံ စလော၊ နတ္ထိ + စလော ဧတိဿာတိ နိစ္စလာ(ပရိသာ)။]

ပရိဗ္ဗာဇကော-သည်၊ တံ ဝိဘူတိံ -ထို မြတ်စွာဘုရားပရိသတ်၏ တင့်တယ် ပုံကို၊ ဒိသ္မာ- မြင်ရ၍၊ ဝါ- မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ အတ္တနော- ၏၊ ပရိသံ - ကို၊ ဩလောကေသိ-ကြည့်ပြီး၊ တတ္ထ-ထို မိမိ၏ပရိသတ်၌၊ ဝါ-တွင်၊ ဧကစိ-အချို့ ပရိဗ္ဗိဇ်တို့သည်၊ ဟတ္ထိ-လက်ကို၊ ဝိပန္နိ-ပစ်လွှင့်ကြကုန်၏၊ [ပစ်လွှင့်ခြင်းအနက် ကို ဟောရာ၌ ဝိပဓာတ်သည် ဘူဝါဒိတည်း၊ အိပ်ပျော်နေသောကြောင့် လက်

x x x x x x x

သာ ဟိ၊ ပေ၊ အဟောသိ။ ။ “သာဟိတိ အာဒိနာ တထာဘူတတာယ (ထိုသို့ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စ စသည် မရှိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၏) ကာရဏံ ဒဿေတိ” ဟု ဇီကာကျမ်းတက်၏၊ ထိုအလို “ ကသ္မာ - ကြောင့်၊ ဧကဘိက္ခုဿပိ- ၏လည်း၊ ပေ၊ နတ္ထိ- မရှိသနည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ သာ ပရိသာ-သည်၊ ပေ၊ အဟောသိ-ပြီး၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧကဘိက္ခုဿပိ-၏လည်း၊ ပေ၊ နတ္ထိ-မရှိ” ဟု ပေးရ လိမ့်မည်၊ နိဿယ၌ကား ဒဇ္ဇိကရဏ အနေအားဖြင့်သာ ပေးလိုက်ပါသည်။

များကို ကိုးယိုကားယား ပစ်လွှင့်ထားကြသည် - ဟုလို။] ကေစိ - တို့သည်၊ ပါဒံ- ခြေကို၊ (ဝိပန္နိ-နံ၏။) ကေစိ-တို့သည်၊ ဝိလပန္နိ-အထူးထူးအပြားပြား ပြောဆိုကြကုန်၏။ ဝါ-ယောင်ရမ်းကြကုန်၏။ [စာအုပ်တို့၌ “ဝိပုလပန္နိ” ဟု ရှိ၏။ ဋီကာ၌ “ဝိဝိဓာ လပန္နိ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဝိလပန္နိ” ဟု ပါဠိရင်း ရှိဟန်တူသည်။ ပလပသဒ္ဒါကား အဖျင်းပြောခြင်းအနက်ကိုသာ ဟောသည်။] ကေစိ- တို့သည်၊ နိလ္လာဠိတဇိဝါ- ထွက်သော လျှာရှိကြကုန်သည်။ ပဿရိတ ခေဠာ - ယိုစီးသော တံထွေးရှိကြကုန်သည်။ (ယိုစီးသော သွားရေရှိကြကုန် သည်။) ဒန္တေ-သွားတို့ကို၊ ခါဒန္တာ-ခဲကြကုန်သည်။ (တနည်း) ဒန္တေ ခါဒန္တာ- သွားကြိတ်ကြကုန်သည်။ ကာကစ္ဆမာနာ - ကျီး၏အသံနှင့်တူသော အသံကို ဆိုကြကုန်သည်။ (အီးအားနှင့် အသံပြုနေကြသည်။) ဃရုဃရုပဿာသိနော- ဃရုဃရုဟူသော ရှူသက်ရှိကြကုန်သည်။ (ဟောက်ကြကုန်သည်။) ဟုတွာ- ရှုံ၊ သယန္တိ - အိပ်ပျော်နေကြကုန်၏။ [ဃရုဃရုသည် “ ယူးယူး ” ဟူသော ဟောက်သံကို အတုပြုသော အနုကရဏသဒ္ဒါတည်း။]

သော-ထို သုပ္ပိယပရိဗ္ဗိဇ်သည်။ ရတနတ္ထယဿ--၏။ ဂုဏဝဏ္ဏေ - ဂုဏ် ဟူသော ဝဏ္ဏကို၊ ဝတ္တဗ္ဗေပိ-ဆိုထိုက်ပါသော်လည်း၊ ဣဿာဝသေန-ဣဿာ ၏အစွမ်းကြောင့်၊ ပုန-တဖန်၊ အဝဏ္ဏမေဝ- ကဲ့ရဲ့ခြင်းကိုသာ၊ အာရဘိ-အား ထုတ်ပြီ၊ မြဟ္မဒတ္တော ပန - သည်ကား၊ ဝုတ္တနယေနေဝ- ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း ဖြင့်သာလျှင်၊ (“ အမှောက် အာစရိယော အပရာမသိတဗ္ဗံ ပရာမသတိ ” အစ ရှိသော ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်သာလျှင်၊) ဝဏ္ဏံ-ချီးမွမ်းခြင်းကို၊ (အာရဘိ- ပြီ၊) တေန - ကြောင့်၊ တတြာပိ သုဒံ သုပ္ပိယော ပရိဗ္ဗာဇကောတိ - ဟူ၍၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒတ္ထေရေန-သည်၊ တနည်း-သံဂီတိကာရေဟိ-တို့သည်။)

x x x x x x x

နိလ္လာဠိတဇိဝါ။ ။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ လျှာလှုပ်ခြင်းအနက်ကို ဟောရာဝယ် ငွကြီး ဖြင့် “ လဠဓာတ် ” ဟု ရှိ၏။ နိလ္လာဠိနံ နိလ္လာဠော - ထွက်သော လျှာလှုပ်ခြင်း (လျှာ ထွက်ခြင်း) ၊ နိလ္လာဠော ဧတိဿာ အတ္ထိတိ နိလ္လာဠိတာ၊ (ဣတပစ္စည်း) ၊ ထွက်သော အားဖြင့် လှုပ်ခြင်းရှိသော လျှာ၊ နိလ္လာဠိတာ+ဇိဝါ ဧတေသန္တိ နိလ္လာဠိတဇိဝါ။

ကာကစ္ဆမာနာ။ ။ ဋီကာ၌ “ ကာကစ္ဆမာနာတိ ကာကာနံ သဒ္ဓသဒိသံ သဒ္ဓံ ကုရမာနာ ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤအနက်မျိုးကို ကာကစ္ဆမာနာပုဒ်က ဟောနိုင်စရာ မရှိချေ။ “ ကာကစ္ဆမာနာ ” ဟု ရှိလျှင် အဓိပုဗ္ဗ ဣဓာတ်က အသံပြုခြင်းအနက်ကို ဟောနိုင်သော ကြောင့် သင့်လျော်သကဲ့သို့ထင်ရ၏။ ကာကဖြင့် ကာကသဒ္ဓတိုင်အောင် ယူ၊ တနည်း- ဥပရိပဏ္ဏာသ ဗာလပဏ္ဍိတသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ “ ကထာယ ကစ္ဆမာနာယ ” ဟု တွေ့ရ ၏။ ဤ၌လည်း “ ကာ ” သဒ္ဓါသည် ကုစ္ဆိတအနက်ဟော ဟု ယူ၍ ကစ္ဆိန္တ ကထဓာတ် ကြံပြီးလျှင် သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်းသက်၊ ထျကို ဆပြု၍ “ စက်ဆုပ်ဘွယ်သောအသံကို ဆိုကြ ကုန်လျက် ” ဟု ပေးရလိမ့်မည်။

ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့ အစရှိသော၊ [“ပရိဗ္ဗာဇကောတိ” နောက်၌ ဣတိ တလုံး အကျေကြီး။] သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော စကားကို၊ ဝတ္ထုဗ္ဗံ-ဆိုထိုက်၏၊ [“အနေကပရိယာယေန” မှ စ၍ “သံဃဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ” တိုင်အောင်သော စကားကို “သဗ္ဗံ ဝတ္ထုဗ္ဗံ” ဟု ဆိုသည်။ ဤစကားမျိုးကို အစသာ ဖော်ပြသော အာဒိပေယျာလနည်း ဟု ဆိုရသည်။] တတ္ထ - ထို တကြာပိ သုဒံ သုပ္ပိယော ပရိဗ္ဗာဇကော အစရှိသော ပါဠိ၌၊ တကြာပိတိ-ကား၊ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာယံ - အဗ္ဗလဋ္ဌိကာမည်သော၊ တသ္မိံပိ ဥယျာနေ-၌လည်း၊ [“အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ” တို့၌စပ်။] ဣတိ အတ္ထော - နက်။ [ပိဖြင့် အခွန်ရှည်သော ခရီးကို ပေါင်း၊ “အခွန်ရှည်သောခရီး၌သာ အဝဏ္ဏဝဏ္ဏကို ပြောကြသည် မဟုတ်၊ ထို ဥယျာဉ်၌လည်း ပြောကြသည်” ဟုလို။]

သဗ္ဗဟုလာနန္ဒိ-ကား၊ ဗဟုကာနံ - များစွာကုန်သော။ (ဘိက္ခူနံ၌စပ်။) တတ္ထ-ထို သဗ္ဗဟုလာနံ ဟူသော ပါဠိ၌၊ ဝိနယပရိယာယေန- ဝိနည်းဒေသနာ တော် နည်းအားဖြင့်၊ တယော-၃ ပါးကုန်သော၊ ဇနာ-ရဟန်းတို့ကို၊ သဗ္ဗဟု လာတိ-သဗ္ဗဟုလတို့ ဟူ၍၊ ဝုတ္တန္တိ-ဆိုအပ်ကုန်၏။ [၂ ပါးကိုလည်း “သဗ္ဗဟု လ” ဟု ဆို၏။ ထို့ကြောင့် တယောဇနာပုဒ်ကို ဥပလက္ခဏာနည်းဟု မှတ်ပါ။] တတော-ထို ၃ ပါးမှ၊ ပရံ-နောက်၌၊ သံဃောတိ-သံဃဟူ၍၊ (ဝုတ္တတိ)-ပန- ကား၊ သုတ္တန္တပရိယာယေန-အားဖြင့်၊ တယော- ၃ ပါးကုန်သော၊ (ဇနာ- တို့ကို၊) တယောဝ(တိ)- တယောဟူ၍သာ၊ (ဝုတ္တန္တိ)၊ တတော-ထို ၃ ပါးမှ၊ ပဠာယ-စ၍၊ သဗ္ဗဟုလာ(တိ)-ဟူ၍၊ (ဝုတ္တန္တိ)၊ ဣဒ-ဤသဗ္ဗဟုလာနံ ဘိက္ခူနံ ဟူသော ပါဠိ၌၊ (တနည်း)ဣဒ-ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌၊ သုတ္တန္တပရိယာယေန- အားဖြင့်၊ သဗ္ဗဟုလာတိ-တို့ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏။

x x x x x x x

သဗ္ဗဟုလာနံ။ ။ “သဗ္ဗဟုလ-သဗ္ဗဟုလ” ဟု ပါဠိ ၂ ထွေ ရှိ၏။ ဋီကာသစ်၌ “သဗ္ဗာ ပဟောန္တိ တံတံကမ္မန္တိ သဗ္ဗဟုလာ” ဟု သံပုဗ္ဗပဟာဓာတ် ဥပလက္ခဏာဖြင့် ရှိ၏။ “အများဖြစ်၍ ထိုထို အမှုကို ပြုခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်” ဟုလို၊ [“ပဟ- သတ္တိယံ” ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ “သဗ္ဗဟုလာနံ ဟု ရှိရာ၌ ပကို ဗပြ” ဟု အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိ ဆို၏။] အများအနက်ကိုဟောရာ၌ ဗဟုလပုဒ်လည်း ရှိ၏။ “ဗဟု အတ္ထေ လာတိ ဂဏှာတိတိ ဗဟုလံ” ဟု အဘိဓာန် ဋီကာပိပျိဟ်ပြု၏။ များစွာသော အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ယူနိုင် သော အရာ-ဟုလို၊ ဗဟုသဒ္ဓါပပဒ လာဓာတ်၊ အပစ္စည်းတည်း၊ ထိုပုဒ်ကို နည်းမှီ၍ “သုဠ+ဗဟုလာ သဗ္ဗဟုလာ” ဟု ပြုလျှင် “အလွန်များကုန်” ဟူသော အနက်ကို ရသောကြောင့် အသင့်ပင် ဟု ယူကြ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိ ၂ မျိုးလုံးအတွက် “ဗဟုကာ နံ” ဟု ဖွင့်နိုင်သည်။ ထိုအများသည် ဝိနည်းဒေသနာနည်းအားဖြင့် ၃ ပါးသော ရဟန်း တို့ကို “သဗ္ဗဟုလ” ဟု ယူ၍ သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့်ကား ၄ ပါးမှအထက် ကိုသာ “သဗ္ဗဟုလ” ဟု ဆိုသည်။

မဏ္ဍလမာဠောတိ(တ္ထေ-၌၊ ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗွေ၊) ကတ္တစိ - အချို့
 သော ပါဠိရပ်၌၊ ဒွေ- ၂ ခုကုန်သော၊ ကဏ္ဍိကာ-အထွဋ်တို့ကို၊ [အရှေ့အနောက်
 ဆိုလျှင် အရှေ့ခေါင်ဖျား၌ အထွဋ်တခု၊ အနောက်ခေါင်ဖျား၌ အထွဋ်တခု၊]
 ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ (တပ်၍၊) ဟံသဝဋ္ဌကစ္ဆန္ဓေန- ဟင်းသာတောင်နှင့် တူသော
 မိုးခြင်းဖြင့်၊ ကတာ-ပြုအပ်သော၊ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာပိ-အထွဋ်ရှိသော အိမ်ကို
 လည်း၊ ဝါ-အထွဋ်နှင့်ယှဉ်သော အိမ်ကိုလည်း၊ (“စုလစ်မွန်ချွန် အထွဋ်တပ်
 အပ်သော စရပ်ကိုလည်း” ဟုလည်း ပေးကြသေး၏၊) မဏ္ဍလမာဠောတိ-
 ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-၏၊ ကတ္တစိ-၌၊ ဧကံ-သော၊ ကဏ္ဍိကံ- ကို၊ ဂဟေတွာ-၍၊ ထမ္ဘ
 ပန္နိ-တိုင်အစဉ်ကို၊ ပရိက္ခိပိတွာ-ထက်ဝန်းကျင် ပစ်ချ၍၊ ဝါ-ထက်ဝန်းကျင်
 ဝိုက်၍၊ ကတာ-သော၊ ဥပဋ္ဌာနသာလာပိ-ဆည်းကပ်ရာ စရပ်ကိုလည်း၊ မဏ္ဍလ

x x x x x x x

မဏ္ဍလမာဠော ။ ။ မဏ္ဍလောစ - အပိုင်းလည်း ဟုတ်၏၊ သော-ထို အပိုင်း
 ဟူသည်၊ မာဠောစ- တံဆောင်းလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ မဏ္ဍလမာဠော၊ ဤ “မဏ္ဍလ
 မာဠော” ဟူသော အမည်သည် အမျိုးမျိုးသော အဆောက် အဦး၏ အမည်ဖြစ်၏၊ ဤ
 နေရာ၌ အဘယ်၏ အမည်ပါနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ကတ္တစိ” စသည်ကို
 မိန့်သည်၊ အထွဋ်ကို “ကဏ္ဍိက” ဟု ခေါ်၏။

ဟံသဝဋ္ဌကစ္ဆန္ဓေန ။ ။ ဝဋ္ဌတိ အာဝဋ္ဌတိတိ ဝဋ္ဌော၊ ဟံသဿ+ဝဋ္ဌော ဟံသ
 ဝဋ္ဌော၊ ဟံသဝဋ္ဌောဝိယာတိ ဟံသဝဋ္ဌကံ၊ ဥပမာအနက်၌သက်သော ကပစ္စည်းတည်း၊
 ဟံသဝဋ္ဌကံစ + တံ + ဆန္ဒံ စာတိ ဟံသဝဋ္ဌကစ္ဆန္ဓံ - ဟင်းသာ၏ လည်၍ နေသော
 အတောင်နှင့်တူသော အမိုး၊ ဤအမိုးကိုပင် အခြားနေရာ၌ “သုဝဏ္ဏဝက်စ္ဆဒန-ဂဠုန်၏
 အတောင်နှင့် တူသော အမိုး” ဟု ခေါ်သတတ်၊ ထိုအမိုးသည် ၂ ဘက် ချထားသော
 အမိုးသာတည်း၊ ဝိုင်းနေသော အမိုးမဟုတ်၊ ဤနေရာ၌ကား ၄ ဘက်ချ၍ ဝိုင်းသော
 အမိုးကို ဆိုလိုဟန်တူသည်၊ [ဟံသဝဋ္ဌကစ္ဆန္ဓောတိ ဟံသမဏ္ဍလာကာရ ဆန္ဓေန၊
 တဒေဝ ဆန္ဒံ အညတ္ထ “သုပဏ္ဏဝက်စ္ဆဒန” နိ ဝုတ္တံ၊ -ဋီကာ။]

ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ ။ ။ “ကုဋ္ဌေန + ယုတ္တံ + အာဂါရံ ကုဋ္ဌာဂါရံ” ဟု ဋီကာသစ်
 ဝိပြုတ်ပြု၏၊ အဘိဓာန်၌ “အာဂါရံ အဂါရံ” ဟု နပုံလိန်ရှိ၏၊ “ကုဋ္ဌံ + ယဿ အတ္ထိတိ
 ကုဋ္ဌံ” ဟုလည်း ပြုနိုင်၏၊ ကုဋ္ဌာဂါရံစ + တံ + သာလာစာတိ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ၊ ဤ
 ကုဋ္ဌာဂါရသာလာသည် တန်ဆောင်းပိုင်းမျိုး မဟုတ်၊ အထွဋ်တပ်၍ ၄ ဘက် ချထား
 သော အဆောက်အဦး တမျိုးတည်း၊ လေးဘက်အမိုး ချထားသည့်အတွက် ဝိုင်းနေ
 သောကြောင့် “မဏ္ဍလမာဠော” ဟု ခေါ်နိုင်သည်။

ထမ္ဘပန္နိ ပရိက္ခိပိတွာ ။ ။ အလယ်ခေါင်၌ အထွဋ်တခုသာတပ်၍ ပတ်ပတ်
 လည်က တိုင်အစဉ်တို့ကို ဝိုင်းနေအောင် ပြုလုပ်ထားသော အဆောက် အဦးတမျိုးကို
 “မဏ္ဍလမာဠော” ဟု ခေါ်၏၊ ဤမဏ္ဍလမာဠောကား ဝန်းပိုင်းသော တန်ဆောင်းပိုင်းပင်
 တည်း၊ ထိုတန်ဆောင်းပိုင်း၌ ဆရာသွားအထံ ဘုရားအထံသို့ ဆည်းကပ် ခစားလေ့
 ရှိသောကြောင့် “ဥပဋ္ဌာနသာလာ” ဟုလည်း ဆို၏။ [ဥပ- အနီးသို့ကပ်၍ (အထံ၌) +
 ဋ္ဌာန-တည်နေရာ စရပ်။]

မာဠောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ၊ ပန-အဘို့တပါးကား၊ ဣဓ - ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌၊ နိသီဒနသာလာ-ထိုင်နေရာ စရပ်ကို၊ မဏ္ဍလမာဠောတိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗျော။

သန္ဓိသိန္ဓာနန္တိ(ဣဒံ)-သန္ဓိသိန္ဓာနံဟူသော ဤစကားကို၊ နိသဇ္ဇာဝသေန- ထိုင်နေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊) သန္ဓိပတိတာနန္တိ (ဣဒံ)- ကို၊ သမောဓာနဝသေန-ပေါင်းဆုံခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ၊) (တနည်း) သန္ဓိသိန္ဓာနန္တိ-ကား၊ နိသဇ္ဇာဝသေန-ဖြင့်၊(သန္ဓိသိန္ဓာနံ-ကောင်းစွာ ထိုင်နေ ကြကုန်သော၊ ဝါ-အတူတကွ ထိုင်နေကြကုန်သော၊)သန္ဓိပတိတာနန္တိ-ကား၊ သမောဓာနဝသေန-ဖြင့်၊(သန္ဓိပတိတာနံ-အတူတကွ ကျရောက်ကြကုန်သော၊ ဝါ-စည်းဝေးကြကုန်သော၊) [“ဘိက္ခူနံ”၌ စပ်။]

အယံ သဒ္ဓိယဓမ္မောတိ(တ္ထေ)-၌၊ ကထာ-စကားကို၊ သံခိယာ-သံခိယာ ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-ဆိုအပ်၏၊ [အချို့ စာ၌ “သံခိယာတိ” ဟု ရှိ၏။] ကထာဓမ္မော- စကားသဘောသည်၊(ဥဒပါဒိ၌ စပ်၊) ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဥဒပါဒိတိ-ကား၊ ဥပ္ပန္နော - ဖြစ်ပြီ၊ ပန - ပရိဟာရ ပက္ခမှတပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဥြးအံ့။

x x x x x x x

ဣဓ ပန နိသီဒနသာလာ ။ ။ ဤ ဥယျာဉ်အတွင်း၌ကား ထိုကဲ့သို့ ကျနစွာ ဆော်လုပ်အပ်သော ကုဠာဂါရသာလာလည်း မဟုတ်၊ ဥပဋ္ဌာနသာလာလည်း မဟုတ်၊ သာမန် ထိုင်နေရာ စရပ်သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ဣဓ ပန နိသီဒနသာလာ ” ဟု ဆိုသည်။

နိသဇ္ဇာ , သမောဓာန ။ ။ နိပုဗ္ဗ , သဒ္ဓဓာတ် , ဣပစ္စည်းဖြင့် ပဗ္ဗဇ္ဇာကဲ့သို့ “နိသဇ္ဇာ”ဟုသာ ရုပ်ပြီးနိုင်၏၊ နိသဇ္ဇာနဟု မပြီးနိုင်၊ နိသဇ္ဇာဝသေန ဟူသော ဝိသေ သနဖြင့် သန္ဓိသိန္ဓာနံ၌ နိသိန္ဓာအရ နေခြင်းသာမညကိုတားမြစ်သည်၊ သမောဓာနဝသေန ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် သံနိပတန-ကျရောက်ခြင်းအနက်ကို တားမြစ်သည်၊ သမောဓာ န - ပေါင်းဆုံခြင်း ဟူသည် စည်းဝေးခြင်းပင်တည်း။ [သန္ဓိသိန္ဓာနန္တိ နိသဇ္ဇာဝသေန ဝုတ္တံ၊ နိသဇ္ဇာဝသေန ဝါ သန္ဓိသိန္ဓာနန္တိ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပဒမဇ္ဈာဟရိထွာ သမ္ပန္နော၊ ဣမိနာ နိသီဒနဣရိယာ ပထံ ကာယသာမဂ္ဂိဝသေနစ သမောဓာနံ သန္ဓာယ ပဒဒ္ဓယ မေတံ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

သံခိယာ ကထာ ။ ။ ဋီကာသစ်၌ “ သမ္မာ ခိယနတော ကထနတော ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သံခိယာ၌ “သံပုဗ္ဗ ခိဓာတ်, အပစ္စည်း၊ ဣကို ဣယပြု” ဟု ကြံသင့်၏၊ သို့သော် ခိဓာတ်သည် ကထနအနက်ကို မဟော၊ ခါဓာတ်သည်သာ ကထနအနက်ကို ဟောသောကြောင့် စဉ်းစားသင့်၏၊ ဤဋီကာသစ်အလို “သမ္မာ+ခိယတိ ကထိယတိတိ သံခိယာ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရလိမ့်မည်၊ ခါဓာတ်, ဣပစ္စည်း, အာကိုဣ, (တနည်း) ဣ အာဂုံဟု ကြံလျှင် “သမ္မာ+ခါယတေတိ သံခိယာ (ကထာ)” ဟု ပြုပါ၊ သံခိယဓမ္မော၌ ဓမ္မသဒ္ဓါလည်း သဘာဝဝါစကတည်း၊ “သံခိယဓမ္မော-ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော စကားသဘောသည်” ဟု အနက်ပေးပါ၊ ထို စကားသဘောကိုပင် “ ဥပပရိက္ခာဝိဓိ- နှိုင်းချိန်စူးစမ်းခြင်း အစီရင်” ဟုလည်း ကေစိတို့က ဆိုကြသတတ်။

သော-ထို စကား သဘောဟူသည်။ ကတမော-အဘယ်နည်း၊ ဣတိ- ဤကား အမေးတည်း၊ (သော- သည်၊) အစ္စရိယံ အာရုသောတိ ဝေမာဒိ - အစ္စရိယံ အာရုသော အစရှိသော စကားတည်း။

တတ္ထ-ထို အစ္စရိယံ အာရုသော အစရှိသောစကား၌၊ (အတ္ထော ဝေံ ဝေဒိ တဗ္ဗော၊) အန္ဓဿ-သူကား၏၊ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ- တောင်ပေါ်သို့တက်ခြင်း သည်၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ န ဟောတိ ဝိယ-မဖြစ်သကဲ့သို့၊ (တထာ- တူ၊ ယံ-အကြင် အကြောင်းအရာသည်၊) နိစ္စံ- အမြဲ၊ န ဟောတိ - မဖြစ်၊ ဣတိ - ထို ကြောင့်၊ (တံ-ထို အကြောင်းအရာသည်၊) အစ္စရိယံ-အစ္စရိယမည်၏၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ် ပြီးသောနည်းကား၊ တာဝ - အဋ္ဌကထာနည်းမှ ရှေးဥျားစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌော-ညွှန်ပြ အပ်သော၊) သဒ္ဓနယော - သဒ္ဓါကျမ်းသို့ အစဉ်လိုက်သောနည်းတည်း၊ ဝါ- သဒ္ဓါကျမ်း၌လာသော နည်းတည်း၊ ပန - ဝါဒန္တရကား၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ်

x x x x x x x x

အစ္စရိယံ။ ။ဤ အစ္စရိယံပုဒ်၏အနက်ကို ပြရာ၌ သဒ္ဓါနည်း အဋ္ဌကထာနည်းဟု ၂ နည်းရှိ၏။ ထိုတွင် “နိစ္စံ န ဟောတိတိ အစ္စရိယံ” သည် သဒ္ဓါကျမ်း၌ပြအပ်သော နည်းတည်း၊ မှန်၏။-သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ အစ္စရိယသဒ္ဓါသည် အထင်ရူဇီအားဖြင့် အနာဘိဏှ ဝုတ္တိကအနက်၌ ဖြစ်၏ဟု ဆို၏။ [အဘိဏှ-မပြတ်မလတ်၊ ဝါ- အမြဲ၊ ဝုတ္တိ- ဖြစ်ခြင်း တည်း၊ အဘိဏှဝုတ္တိ - ခြင်း၊ နတ္ထိ+ အဘိဏှဝုတ္တိ ယဿာတိ အနာဘိဏှဝုတ္တိကော။] အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ခြင်းမရှိသော တရံတခါမှ ထူးထူးဆန်းဆန်းဖြစ်သော အကြောင်းအရာ ကို “အစ္စရိယံ” ဟု သဒ္ဓါကျမ်းတို့က ဆို၏။ ဥပမာ - မျက်စိမမြင်သူ တယောက်၏ စောင်းတန်းမရှိသော တောင်ပေါ်သို့ ရောက်အောင်တက်ခြင်းသည် အမြဲမဖြစ်နိုင်၊ တခါ တရံမှသာ ထူးထူးဆန်းဆန်း ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့တည်း၊ ဤနည်း၌ အထင်ရူဇီသဒ္ဓါဖြစ်သော ကြောင့် ဓာတ်ပစ္စည်း ကြံ့တွယ်မလို။ [တတ္ထဟိ အနာဘိဏှဝုတ္တိကော အစ္စရိယသဒ္ဓေါ ဣစ္ဆိတော ရူဇီဝသေန၊ တေနောဝါဟ အန္ဓဿ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယာတိ အာဒိ၊ - ဝီကာသစ်။]

ထောမနိဓိ။ ။“အာ+စရိယံ” ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ “အာ ဣတိ - အာဟူ၍၊ ဝါ - အား ဟူ၍၊ စရိယတေ-ပြုကျင့်အပ်၏၊ အဘိနိယဒတေ-ဆောင်ယူအပ်၏၊ ဣတိ အစ္စရိယံ” ဟု ရူဇီမဟုတ်သောနည်းကိုလည်း ပြသေး၏။ အကားတယောက် တောင်ပေါ်သို့ ရောက် လာသည်ကိုတွေ့လျှင် ထူးဆန်းသောကြောင့် “အား .. မျက်စိမမြင်သူက တောင်ပေါ်သို့ ရောက်လာသကဲ့သို့” ဟု တအံ့တဩ ပြောရသောအရာမျိုးတည်း၊ အာပုဗ္ဗ၊ စရဓာတ်၊ ယ ပစ္စည်း၊ ဣ အာရုမတည်း၊ ဝုဒ္ဓိ မရောက်သောကြောင့် ဣပစ္စည်း မကြံ့ဘဲ ယ ပစ္စည်း ကြံ့ရသည်။

သဒ္ဓနယော။ ။နိယတိတိ နယော၊ သိအပ်သောအနက်၊ သဒ္ဓံ - သဒ္ဓါကျမ်းသို့၊ အနဂတော-အစဉ်လိုက်သော၊ နယော-သိအပ်သောအနက်တည်း၊ သဒ္ဓနယော-နက်၊ (တနည်း) နိယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နယော၊-အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိကြောင်း ဖြစ်သောနည်းလမ်း၊ သဒ္ဓေ-သဒ္ဓါကျမ်း၌၊ အာဂတော- လာသော၊ နယော- အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော နည်းလမ်းတည်း၊ သဒ္ဓနယော-လမ်း၊ ထို သဒ္ဓါကျမ်း

လတံသောနည်းကား၊ အဋ္ဌကထာနယော - ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ လာသောနည်း
 တည်း၊ (ယံ - အကြင် အကြောင်းအရာသည်၊) အစ္စရာယောဂံ - လက်ဖျစ်
 တီးခြင်းငှါ လျောက်ပတ်၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ (တံ - ထို အကြောင်းအရာ
 သည်၊) အစ္စရိယံ- မည်၏၊ အစ္စရံ-လက်ဖျစ်ကို၊ ပဟရိတံ-တီးခြင်းငှါ၊ ယုတ္တိ-
 သင့်လျော် လျောက်ပတ်၏၊ ဣတိအတ္ထော- နက်၊ အဘူတပုဗ္ဗံ-ရှေး၌ မဖြစ်ဘူး
 သည်၊ (ဟုတ္တာ- ရှိ၊)ဘူတံ-ယခုမှ ဖြစ်သည်တည်း၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ အဘူတံ-
 မည်၏၊ ဧတံ ဥဘယမ္ပိ - ဤ အစ္စရိယံအဘူတံ ဟူသော ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်း

x x x x x x x x x

ဟူရာ၌ ပါဏိနီ (၆၊ ၁၊ ၁၄၃) “ အစ္စရိယ မနိစ္စေ ” ဟူသောသုတ်ကို ရည်ရွယ်၍
 ဆိုသတတ်၊ ထိုသုတ်၏အဖွင့် ကာသိကာဝုတ္တိ၌ “အနိစ္စတာယ ဝိသယဘူတာယ (ဝိသ
 ယာဓာရဖြစ်သော အနိစ္စတာအနက်၌) အဗ္ဗုတမိဟ လက္ခတေ (အံဩဘွယ်၏အဖြစ်
 ကို ဤအရာ၌မှတ်သားအပ်၏၊) တသ္မိံ အစ္စရိယံ နိပါတျတေ (ထို အနိစ္စတာအနက်၌
 အစ္စရိယသဒ္ဒါကို ပြီးစေအပ်၏)” ဟု ဖွင့်သည်။

အဋ္ဌကထာနယော။ ။အစ္စရာသဒ္ဒါသည် လက်ဖျစ်တီးခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊
 “အစ္စရာယ- လက်ဖျစ်တီးခြင်းငှါ+ ယောဂံ- လျော့ပတ်သည်တည်း၊ အစ္စရာယောဂံ”
 ဟု ဆိုလိုလျက် ဝဏ္ဏနာသ နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် ယောဂပုဒ်ကို ချေ၍ ယ လာ, အာကို ဣ
 ပြု၍ “အစ္စရိယံ” ဟု ပြီး၏၊ (တနည်း) ယောဂအနက်၌ အစ္စရာသဒ္ဒါနောင် တဒ္ဓိတ်
 ကိယ ပစ္စည်းသက်၍ “အစ္စရိယံ” ဟု ပြီးရသည်၊ ဤနည်းသည် ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ လာ
 သောကြောင့် အဋ္ဌကထာနည်း မည်သည်။ [အစ္စရာယောဂံ အစ္စရိယံ နိရုတ္တိနယေန
 ယောဂသဒ္ဒဿ လောပတော၊ တဒ္ဓိတဝသေနဝါ ကိယပစ္စယဿ ဝိစိတြုတ္တိတော၊
 သော ပန ပေါရာဏဋ္ဌကထာယမေဝ အာဂတတ္တာ အဋ္ဌကထာနယောတိ ဝုတ္ထော၊-
 ဋီကာသစ်။]

အဘူတံ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ “ အဘူတံ - ရှေးက မဖြစ်ခဲ့ဘူးဘဲ ယခုမှဖြစ်သည် ”
 ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ပြစကားကို ထောက်လျှင် “အဘူတံ” ဟု ပါဠိရှိစေလိုဟန်တူ၏၊ ဋီကာ
 သစ်၌လည်း “ ပုဗ္ဗေ အဘူတန္တိ အဘူတပုဗ္ဗံ၊ (ဝိသေသန ပရပဒတပျုရိသံ၊) ဧတေန-
 အဘူတပုဗ္ဗံ ဘူတံဟူ သောပါဠိဖြင့်၊ န+ဘူတံ အဘူတန္တိ နိဗ္ဗစနံ ဘူတသဒ္ဓဿစ အတိ
 တတ္ထံ ဒသေတိ” ဟု ဖွင့်၏၊ ဗ လာဘျိုရန်၎င်း ဘူ၌ ရဿပြဘျိုရန်၎င်း မဖွင့်၊ ဆိုလိုရင်း
 ကား- “ အဘူတပုဗ္ဗံ - ရှေးက ဖြစ်ပြီးမဟုတ် ” ဟု ဆိုသဖြင့် “အဘဝိတ္ထာတိ ဘူတံ-
 ဖြစ်ပြီးသော အကြောင်းအရာ = ရှေးက ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော အကြောင်းအရာ၊ န + ဘူတံ
 အဘူတံ - ရှေးကဖြစ်ဘူးသော အကြောင်းအရာမဟုတ် ” ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြ၏၊
 “ ယခုမှ အသစ်အဆန်းဖြစ်သော အကြောင်းအရာ ” ဟု ဆိုလိုသည်၊ အဘိဓာနပုဒ်ဝိ
 ကာသုစိန္တကား ဗ ဒွေဘော်လာ, ဘူ၌ ရဿပြ၍ “အဗ္ဗုတံ” ဟု ဆိုသည်။

အဗ္ဗုတံ။ ။ “သတ္တတံမူ “အဗ္ဗုတံ” ဟု ဘူ၌ ရဿဖြင့် ရှိ၏၊ အတ် - အဗျယ
 ရှေးရှိသော + ဘာဓာတ် + ဒုတစ်ပစ္စည်း ဟု ဆို၏၊ အတ် အဗျယသည် အာကသ္မိက
 (အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်သောအရာ) အနက်ကို ဟော၏၊ အတ် - အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်
 သည်၏အဖြစ်ဖြင့်+ဘာတိ- ထင်လာတတ်၏၊ ဣတိ အဗ္ဗုတံ၊ အတ်၌ (တ်) ပျောက်၍

သည်လည်း၊ ဝိမှယသေဝ - အံဩအပ်သော အကြောင်းအရာကိုသာ၊ ဝါ- အံဩဘွယ် အကြောင်းအရာကိုသာ၊ အဓိဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဓါတည်း။

ယာဝဉ္စိဒန္တိ (ပဒဿ)-၏၊ ယာဝစဏ္ဍိဒန္တိ (ဣတိ ပဒစ္ဆေဒေါ)-ယာဝစဏ္ဍိဒန္တိ ဟု ပုဒ်ဖြတ်ခြင်းကို၊ (ကာတဗ္ဗော - ပြုထိုက်၏၊) တေန- ထို ယာဝဉ္စိဒန္တိဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတာယ - ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏အဖြစ်၏၊ အပ္ပမေယျတံ-မနှိုင်းယှဉ်အပ် မနှိုင်းယှဉ်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒသေတိ-ပြ၏။

x x x x x x x

ဗိလာ၊ ဘာ၏ အာကိုချေ၊ နောက်သို့ကပ်၊ ကောင်းကင်းက ဥက္ကာ (မီးရှူးရောင်) ကျလာခြင်းသည် (အများ အထင်အားဖြင့်) ဘာအကြောင်းမျှမရှိဘဲ ကျလာခြင်း ဟု ထင်၏၊ ဤသို့ ဘာအကြောင်းမျှမရှိဟု ထင်စရာဖြစ်သောကြောင့် အထူးအဆန်း အံ့စရာ ကို “အဒ္ဓါတ”ဟု ခေါ်သည်၊ ဤသို့လျှင် အဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့်၎င်း သက္ကတအဖွင့် အားဖြင့်၎င်း မဖြစ်စဘူး ထူးဆန်းသော အံ့စရာကို “အဘူတ=အဒ္ဓါတ” ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဝိမှယသ။ ။ဝိပုဗ္ဗ မှီ (သက္ကတ၌ သို့) ခံတ်သည် အံဩခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ အပစ္စည်းတည်း၊ “ဝိမှယတေ- အံဩအပ်၏၊ ဣတိ ဝိမှယော”ဟု ပြု။ [အဓိဝစနံပုဒ်၏ အနက်ကို နောက်မှ ဖွင့်ပြအံ့။]

ယာဝဉ္စိဒန္တိ။ ။ “ယာဝ + စ + ဣဒန္တိ”သည် ပုဒ်ဖြတ်ပြသော ပဒစ္ဆေဒသံဝဏ္ဏနာ တည်း၊ ယာဝနောင် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ “ယာဝဉ္စ” ဖြစ်သည်ဟု ပြသည်၊ ယာဝသဒ္ဓါကို ပါဠိ၌ နိပါတ်ဟု ဆိုသော်လည်း သက္ကတအဘိဓာန်၌ ယတ် ပရိမာဏအနက်ဟော နာမ် ပုဒ်ဟု ဆို၏၊ မည်သို့ပင်ဆိုဆို “ယာဝ-အလွန်အကဲ (အတိုင်းအရှည်ကို လွန်အောင်)” ဟု ပေး၍ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတာ၌စပ်လျှင် ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပုံမှာ အတိုင်းအရှည်မရှိလောက် အောင် အလွန်အကဲဖြစ်ပါပေသည်ဟု အဓိပ္ပါယ်မှန်ရနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “တေန သုပ္ပဋိ ဝိဒ္ဓတာယ အပ္ပမေယျတံ ဒသေတိ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဋီကာ။ ။ သို့သော် “တဿ ယတ္ထကံ သုဠု ပဋိဝိဒ္ဓိတာ၊ တံ ဧတ္ထကန္တိ န သက္ကာ အမေဟိ ပဋိဝိဇ္ဈိတံ အက္ခာတံစာတိ အတ္ထော” ဟု ဋီကာဟောင်း၌၎င်း အတ္ထော နေရာ ဝယ် “သပါဠသေသတ္ထော”ဟု ဋီကာသစ်၌၎င်း ဖွင့်၏၊ ဋီကာဟောင်းအလို အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ဋီကာသစ်အလိုမှာ “ယာဝ-အကြင်မျှတိုင်အောင်၊ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓိ တာ-ပြီ၊ တံ-ထို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကို၊ ဧတ္ထကံဣတိ- ဤမျှလောက်ရှိ၏ ဟူ၍၊ အမေဟိ- တို့သည်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိတံ - ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းငှါ၎င်း၊ အက္ခာတံစ - ပြောပြခြင်းငှါ၎င်း၊ န သက္ကာ=မတတ်နိုင်”ဟု ဤပါဠိတို့ကို ထည့်၍ အနက်ပေးရလိမ့်မည်၊ “ထိုအနက်သည် ယာဝဉ္စိဒန္တိဟု ဆိုသောရဟန်းများ၏ ရည်ရွယ်ချက် ဟုတ် မဟုတ်” စဉ်းစားပါ။

သုပ္ပဋိ ဝိဒ္ဓတာယ။ ။ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတာယနေရာဝယ် “သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓိတတာယ”ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ သုဠု + ပဋိဝိဒ္ဓါ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ (နာနာဓိမုတ္တိကတာ)၊ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါယ+ဘာဝေါ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတာ- ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော နာနာဓိမုတ္တိကတာ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြိယာ၊ ဝါ-သိတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်။

တေန ဘဂဝတာ ဇာနတာ၊ ပေ၊ သုပုဋိဝိဒိတာတိ ဣတ္ထ - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ သင်္ခေပတ္ထော- အကျဉ်းဖြစ်သော အနက်တည်း၊ [ဇာနတာ စသည်၏အနက်ကို ဖွင့်သင့်သမျှ ဖွင့်ရလျှင် အလွန်ကျယ်ဝန်းဘွယ် ရှိသောကြောင့် ထိုမျှလောက်မဖွင့်ဘဲ အကျဉ်းမျှဖွင့်အပ်သော အနက်-ဟူလို။] ယော သော ဘဂဝါ - အကြင် မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမတ္ထိံ သပါရမိယော- အတိကျသုံးဆယ်သော ပါရမီတော်တို့ကို၊ [“ သမ ” ကို “ အညီအမျှ ” ဟု ပေးကြ၏။ မည်သည့်အရာနှင့် အညီအမျှ ဟု နှိုင်းယှဉ်ဘွယ် မရှိသောကြောင့် တမျိုးပေးလိုက်ပါသည်။] ပူရေတွာ- ပြည့်စေတော်မူပြီး၍၊ ဝါ- ဖြည့်ကျင့်တော် မူပြီး၍၊ သဗ္ဗကိလေသေ - အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို၊ ဘဒ္ဒိတွာ- ဖျက်ဆီး တော်မူ၍၊ အနုတ္တရံ - အတူမရှိ မြတ်သော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ - မဖောက်မပြန် အမှန်ကိုယ်တိုင် သိစွမ်းနိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ - ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ (ရတော်မူပြီ၊) [“ တေန ဘဂ

+ + + + x + x

ယော သော၊ ပေ၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ။ ပါဠိတော်၌ တေန ဘဂဝတာ ဇာနတာ စသည်ဖြင့်ရှိ၏။ ထို တေန ဘဂဝတာ၌ တသဒ္ဓါဖြင့် ပကတတ္ထ (ရှေးဦးစွာပြုအပ်သော= အစစဖြစ်သော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓအနက်) ကို ညွှန်ပြ၏။ မှန်၏။ - ဘုရားအဖြစ် ဟူသည် ကိလေသာ အားလုံးကို ဝါသနာနှင့် တကွ ဖျတ်ဆီးနိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့် အလုံးစုံကို အကုန်သိမြင်တော်မူနိုင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တည်း။ ထို ဉာဏ်တော် နှစ်ပါးသည် ဘုရားအဖြစ်၌ အစစပြုအပ်သော “ ပကတ ” လည်း ဟုတ်၏။ အထင်ရှား ဆုံးလည်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ တသဒ္ဓါဖြင့် ထိုဉာဏ်တော်နှစ်ပါးကို ညွှန်ပြကြောင်းသိဘို့ရာ “ ယော သော ဘဂဝါ ” စသော အနိယမဝါကျကို အပိုထည့်ရသည်။ ထိုဉာဏ်တော်ကို ပြရာဝယ် အာဂမနပုဂ္ဂိုလ်ဒါ (ထိုဉာဏ်တော်၏ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ပါရမီအကျင့်) နှင့် တကွ ပြလို၍ “ သမတ္ထိံ သပါရမိယော ပူရေတွာ ” ဟုလည်း အပိုထည့်၍ ပြသည်။

ဒီကာဟောင်း ။ ။ ပကတတ္ထပုဂ္ဂိုလ်ဒေသော တသဒ္ဓါတိ တဿ (ထို တသဒ္ဓါ ၏) ဘဂဝတာတိ အာဒိဟိ ပဒေဟိ သမာနာဓိကရဏဘာဝေန ဝုတ္တဿ (တဿ ပြန်လှည့်၊) ယေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝေန ဘဂဝါ ပကတော၊ သုပါကဇောစ ဟောတိ၊ တံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝံ သဒ္ဓိံ အာဂမနပုဂ္ဂိုလ်ဒါယ အတ္တဘာဝေန ဒဿန္တော ယော သော၊ ပေ၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အာဟ။ [ဒီကာသစ်၌ကား “ ပကတတ္ထ ” နေရာဝယ် “ သကတ္ထ ” ဟု ရှိ၏။ ပါဠိပျက်ဟန်တူသည်။ ပရိဝါအဋ္ဌကထာ၏ သာရတ္ထဒီကာလည်း ဤဒီကာဟောင်းပါဠိအတိုင်းပင် ရှိ၏။ “ ပကတော အဓိကတော ပါကဇော စ ” ဟု အပိုပင် ပါသေးသည်။]

အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ။ ။ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်း ရှိသော (အနီးကပ်ဆုံး အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ရှိသော) သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၎င်း၊ သဗ္ဗ ညုတဉာဏ်တော်၏ နီးစွာသော အကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တော်ကို၎င်း၊ “ အနုတ္တရ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ” ဟု ခေါ်သည်။ မှန်၏။ - အခြားသော သာဝကတို့သည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရကြသော်လည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ အကြောင်းမဟုတ်။

ဝတာ”ကို ထောမိတေန၏နောက်မှ အနက်ပေးပါ။]တေသံ တေသံ သတ္တာနံ-
 ထိုထိုသတ္တာတို့၏၊ အာသယာနုသယံ - အာသယ, အနုသယကို၊ ဇာနတာ-
 အာသယာနုသယဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူသော၊ ဟတ္ထတလေ- လက်ဝါးအပြင်၌၊
 ထပိတံ-ထားအပ်သော၊ အာမလကံ-ရှစ်ရှားသီးကို၊ ဝါ- ဆီးဖြူသီးကို(ပဿ
 တိ)ဝိယ- မြင်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊) သဗ္ဗဉ္ဇေ ယုဓမ္မံ- အလုံးစုံသော သိက္ခာ
 တရားကို၊ ပဿတာ-သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် မြင်တော်မူသော။

x x x x x x x x

ဘုရားရှင်၏ အရဟတ္တမဂ်ကား ထိုဉာဏ်တော် ရသည်နှင့်တပြိုင်နက် သဗ္ဗညုတဉာဏ်
 တော်ကိုလည်း ရပြီးဖြစ်သောကြောင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ အကြောင်းဖြစ်သည်၊
 ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကိုသာ “အနုတ္တရ” ဟု ဆိုရသည်၊ ထို
 ဉာဏ်တော်နှစ်ပါးသည်ပင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အလုံးစုံသောဂုဏ်တော် ပြည့်စုံမှုကို ပေးစွမ်း
 နိုင်ပါသည်။

ဇာနတာ ပဿတာ။ ။ဇာနတာ ပဿတာအရ သိခြင်း မြင်ခြင်း နှစ်မျိုးလုံးပင်
 ပညာ၏ ဝေဂုဏ်ပရိယာယ် စကားလွယ်ဖြစ်ပါသော်လည်း နေ့၌ ဇွင့်လတံ့သော ထိုထို
 အနက်အထူးအားဖြင့် ထို ဉာဏ်နှင့် ဒဿနတို့၏ ဟောရာအနက်အထူး၏ဖြစ်ပုံကို ပြလို
 သောကြောင့် “ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [သတိပိ ဉာဏဒဿန
 သဒ္ဓါနံ ဣမ ပညာဝေဝစနဘာဝေ တေန တေန ဝိသေသေန နေသံ သဝိသယဝိသေသ
 ပွဝတ္တိဒဿနတ္ထံ အသာဓာရဏညာဏဝိသေသဝသေန ဝိဇ္ဇတ္တယဝသေန ဝိဇ္ဇာဘိညာ
 နာဝရဏာဝသေန သဗ္ဗညုတာညာဏမံသစက္ခဝသေန ပဋိဝေဓဒေသနာညာဏဝသေန
 စ တဒတ္ထံ ယောဇေတွာ ဒဿေန္တော တေသံ တေသန္တိ အာဒိမာဟ၊-ဋီကာ။]

အာမလကံ။ ။ “အာမလက(အာမလကီ)-ဆီးဖြူသီး” ဟု အဘိဓာန်နိဿယ
 သစ်၌ မိန့်၏၊ ဆီးဖြူသီးကိုပင် ရခိုင်လူမျိုးတို့က “ ရှစ်ရှားသီး ” ဟု ခေါ်သတတ်၊
 “နတ္ထိ မလံ ယဿာတိ အမလံ၊ အမလံယေဝ အာမလကံ” ဟု ကြိ၍ “ညစ်ကြေးမတင်
 လွန်သန့်စင်သော ပဒမြား” ဟုလည်း ပေးကြသေး၏၊ သို့သော် အမလနောင် သတ္တ၌
 ကပစ္စည်းသက်ရံမျှဖြင့် အာဝုဒ္ဓိ မရောက်နိုင်သောကြောင့် စဉ်းစားရာ၏။

အာသယာ ပေ၊ ပဿတာ။ ။ ဤနည်းကို အသာဓာရဏဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့်
 ပြသည်၊ မှန်၏- အာသယာနုသယဉာဏ်တော်နှင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည် အခြား
 သော ရဟန္တာများနှင့် မဆက်ဆံသော ဉာဏ်တော်အထူးတည်း။ [ဧတ္ထ ဟိ ပဌမမတ္ထံ
 အသာဓာရဏညာဏဝသေန ဒဿေတိ၊ အာသယာနုသယညာဏေန ဇာနတာ, သဗ္ဗ
 ညုတာနာဝရဏညာဏေဟိ ပဿတာတိ အတ္ထော၊ - ဋီကာသစ်၊ အာသယာနုသယ
 အကျယ်ကို ဒေသနာသာသနကထာဘေဒ အခန်း၌ ညွှန်ပြခဲ့ပြီ။]

မှတ်ချက် ။ ။ ဤနေရာ၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နှင့် အနာဝရဏဉာဏ်တော်
 ၂ ပါးကို ဗဟုဝစ် ဆိုထားသောကြောင့် ကွဲပြားသကဲ့သို့ ထင်ရသော်လည်း သာရတ္ထ
 ဋီကာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓအဖွင့်၌ကား “ဧကမေဝ ဟိ တံ ဉာဏံ၊ အနဝသေသသင်္ခတာသင်္ခတ
 သမ္ပုတိဓမ္မဝိသယတာယ သဗ္ဗညုတာညာဏံ၊ တတ္ထ စ အာဝရဏာဘာဝတော နိဿင်
 စာရမုပါဒါယ အနာဝရဏညာဏန္တိ ဝုတ္တံ” ဟု မိန့်သည်။

အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒီဟိ- ပုဗ္ဗေနိဝါသ အစရှိသော အဘိညာဉ်တို့ဖြင့်၊ ဇာနတာ-သော၊ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ-ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဖြင့်၊ ပဿတာ-သော၊ [ဤဒုတိယနည်းကိုကား ဝိဇ္ဇာသုံးပါးဖြင့်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒီဟိ၌ အာဒိ အရ အာသဝက္ခယဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို ယူပါ။] တီဟိ- ၃ ပါးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာဟိ - ဝိဇ္ဇာတို့ဖြင့်၊ ဝါ ပန - ထို့ပြင် တနည်းကား၊ ဆဟိ- ၆ ပါးကုန်သော၊ အဘိညာဟိ - အဘိညာဉ်တို့ဖြင့်၊ ဇာနတာ- သော၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ဥပေယျတရား၌၊ အပ္ပဋိဟတေန - မပိတ်ပင် မဆီးတား အပ်သော၊ သမန္တစက္ခုနာ-သမန္တစက္ခုဖြင့်၊ ပဿတာ-သော။

ဝါ - တနည်း၊ သဗ္ဗဓမ္မဇာနနသမတ္တာယ - အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ ပညာယ- သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပညာဖြင့်၊ ဇာနတာ-သော၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ - အလုံးစုံသော သတ္တုတို့၏၊ စက္ခုဝိသယာတီတာနိ - စက္ခု၏ အရာကို လွန်ကုန်သော၊ (စက္ခုဖြင့် မြင်လောက်သော ရူပါရုံကို လွန်ကုန်သော- ဟူလို၊) တိရောကုဋ္ဌာဒိဂတာနိ- နံရံ၏ တဖက်အစရှိသော အရပ်တို့၌ ရောက် ကုန်သော၊ ရူပါနိပိ-ရူပါရုံတို့ကိုသော်မှလည်း၊ အတိဝိသုဒ္ဓေန-အလွန်အထူး သဖြင့် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ မံသစက္ခုနာ - မံသစက္ခုတော်ဖြင့်၊ (ပကတိ

x x x x x x x

တီဟိ၊ ပေ၊ ပဿတာ။ ။ “တတိယံ အဘိညာနာဝရဏညာဏဝသေန” ဟု ဋီကာ ဆိုသောကြောင့် ဤတတိယနည်းကို အဘိညာဉ် ၆ ပါး သမန္တစက္ခုဟူသော အနာ ဝရဏဉာဏ်ဖြင့် ပြသည်၊ ဝိဇ္ဇာ ၃ ပါးသည် အဘိညာဉ် ၆ ပါးတွင် ပါဝင်သော်လည်း ဝိဇ္ဇာ ၃ ပါးတည်းဟူသော အစုတစုအားဖြင့် ထင်ရှားပြီး ဖြစ်သောကြောင့် သီးခြား ခွဲ၍လည်း ပြသည်။ [အဘိညာ ပရိယာပန္နာနံပိ တီဟိ ဝိဇ္ဇာဟိတိ တာသံ ရာသိဘေဒ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ အနာဝရဏညာဏသင်္ခါတေန သမန္တစက္ခုနာ ပဿတာတိအတ္ထော၊- ဋီကာသစ်။]

သဗ္ဗဓမ္မ၊ ပေ၊ မံသစက္ခုနာ။ ။ ဤစတုတ္ထနည်းကိုကား “သဗ္ဗဓမ္မဇာနနသမတ္တာယ ပညာယ” အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့်၎င်း၊ မံသစက္ခုနာအရ မံသစက္ခုတော်ဖြင့်၎င်း ပြသည်။ [ကုဋ္ဌဿ ဘိတ္တိယာ-နံရံ၏+တိရော-ဟိမှာဘက်တည်း၊ ဝါ-အတွင်းတည်း၊ တိရောကုဋ္ဌံ၊ တိရောကုဋ္ဌံ+အာဒိ ယေသန္တိ တိရောကုဋ္ဌာဒယော၊ တောတောင်တိုက်တာ အိမ်ရာ စသည်တို့၏ ဟိုဘက်-သို့မဟုတ် အတွင်းဘက်အရပ်ကို “တိရောကုဋ္ဌာဒိ” ဟု ဆိုသည်၊ တိရောကုဋ္ဌာဒိသု-တို့၌၊ ဂတာနိ-ဖြစ်သော ရူပါရုံတို့တည်း၊ တိရောကုဋ္ဌာဒိ ဂတာနိ-တို့၊ ပိကား သမ္ဘာဝနာဇောတက ဂရဟာသမုစ္စည်း၊ “တိရောကုဋ္ဌ စသည်၌ တည်သော ရူပါရုံတို့ကိုသော်မှ မြင်နိုင်သေး၏၊ အကွယ်အကာ မရှိသော အဝေးရူပါရုံ တို့ကို မြင်နိုင်မှုမှာ ပြောစရာမရှိ” ဟု ဂရဟာပြုပါ။]

အတိဝိသုဒ္ဓေန ။ ။ အတိဝိသုဒ္ဓေနာတိ အတိဝိယ ဝိသုဒ္ဓေန ပဉ္စဝဏ္ဏံသမန္တာ ဂတေန (နီလပီတ အစရှိသော အရောင်ငါးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသော) သုနီလပါသာဒိက အက္ခိလောမ သမလင်္ကတေန (အလွန်ညိုသော ကြည်ညိုဘွယ်သော မျက်မှူးတို့ဖြင့် ၃၆ သီလက္ခန် (ပ)

မျက်လုံးတော်ဖြင့်၊) ပဿတာ-သော၊ ဝါ-တနည်း၊ အတ္တဟိတသာဓိကာယ-
 ကိုယ်တော်၏စီးပွားကို ပြီးစေတတ်သော၊ သမာဓိပဒဋ္ဌာနာယ-သမာဓိဟူသော
 နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော၊ ပတိဝေဓပညာယ-သစ္စာ ၄ ပါးကို ထိုးထွင်း
 ၍ သိတတ်သော မဂ်ပညာဖြင့်၊ ဇာနတာ - သော၊ ပရဟိတသာဓိကာယ-
 သူတပါးတို့၏ စီးပွားကို ပြီးစေတတ်သော၊ ကရုဏာပဒဋ္ဌာနာယ - ကရုဏာ
 ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော၊ ဒေသနာပညာယ- ဒေသနာပညာ
 ဖြင့်၊ ပဿတာ-သော။

[ဇာနတာ ပဿတာတို့ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန တို့ကို
 ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “အရိနံ ဟတတ္တာ” စသည်ကို မိန့်။] အရိနံ-ကိလေသာ
 ရန်သူတို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဟတတ္တာ-သတ်ဖြတ်အပ်ကုန်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊

+ + + x + + +

တန်ဆာဆင်အပ်သော) ရတ္တိစေတ ဝိဝါစ သမန္တာ ယောဇနံ ပဿန္တေန (ညဉ့်
 အမှောင်၌ဖြစ်စေ နေ့အခါ၌ဖြစ်စေ ပတ်ဝန်းကျင် တယူဇနာအရပ်ကို မြင်စွမ်းနိုင်သော)
 မိသစက္ခုနာ၊ [ပတ်ဝန်းကျင် အသားဆိုင်နှင့် တကွသော စက္ခုကို “ မိသစက္ခု ” ဟု
 ခေါ်သည်။] “ နံရံစသည်တို့ ကွယ်ကောသော ရူပါရုံ ” ဟူရာ၌ ထို နံရံစသည်ဝယ် အဋ္ဌ
 ကလာင် ရုပ်မှန်ကလေးများ ဆက်စပ်နေရကား ရုပ်ကလာပ်တို့၏ အကြားအကြား၌
 အာကာသဓာတ် ဟူသော အပေါက်အကြား ရှိနေသေး၏၊ ထို အပေါက်အကြားဖြင့်
 အဘွင်း၌ဘည်သောရူပါရုံများကို မြင်နိုင်သည်ဟု ယူကြသည်။

အတ္တဟိတ၊ ပေ၊ ဒေသနာပညာယ ။ ။ ဤ ပဉ္စမနည်းကိုကား ပတိဝေဓပညာ
 ဒေသနာပညာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ပြသည်၊ ပတိဝေဓပညာ ဟူသည် သစ္စာလေးပါးကို
 ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော မဂ်ပညာတည်း၊ ထို မဂ်ပညာကို အတ္တဟိတသာဓိကာ ဟု
 ဆိုရာ၌ မုချအားဖြင့် ဆိုခြင်းတည်း၊ ပရိယာယ် အားဖြင့်ကား ပရဟိတသာဓိကာလည်း
 ဖြစ်နိုင်ပါသေး၏၊ ဘာကြောင့်နည်း - ထို အရိယာ မဂ်ပညာဖြင့် တရားသဘောတို့ကို
 ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်နိုင်သည့်အတွက် တရားဟောဘို့ရန်
 ဒေသနာဉာဏ် စသည်များလည်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့်
 တရားဟောရသောကြောင့် ဒေသနာ ပညာ ဟူသည် သဗ္ဗညုတပညာတည်း။ [အတ္တ
 ဟိတသာဓိကာယာတိ ဧကံသတော ဝုတ္တံ၊ ပရိယာယတော ပနေသာ ပရဟိတသာဓိကာ
 ပိ ဟောတိ၊ တာယ ဟိ ဓမ္မသဘာဝပဋိစ္စာဒကင်္ဂလေသသမုဒ္ဓါတာယ ဒေသနာ
 ညာဏာဒိ သမ္ဘဝတိ၊ - ဇီကာသစ်။]

သမာဓိပဒဋ္ဌာနာယ ။ ။ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် တကွ ဖြစ်သော သမာဓိသည်
 ပဋိဝေဓဉာဏ်ဖြစ်ဘို့ရန် အကြောင်းခံဖြစ်သောကြောင့် “ သမာဓိပဒဋ္ဌာနာယ ” ဟု
 ဆိုသည်။ [ဝိပဿနာသဟဂတော သမာဓိ+ပဒဋ္ဌာနံ အာသန္နကားရဏံ ဧတိဿာတိ
 သမာဓိပဒဋ္ဌာနာ၊ - ဇီကာသစ်။]

အရိနံ ဟတတ္တာ ။ ။ အရိနန္တိကိလေသာရိနံ , ပဉ္စမာရာနံ ဝါ, သာသနပစ္စတ္တိ
 ကာနံဝါ အညတိတ္ထိယာနံ၊ - ဇီကာသစ်၊ ဤ ဇီကာအလိုအားဖြင့် “ အရိနံ-ကိလေသာ
 တည်းဟူသော ရန်သူ, မာန်ငါးပါးတည်းဟူသော ရန်သူ, သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်

ပစ္စယာဒီနံ-ပစ္စည်းလေးပါးအစရှိသည်တို့ကို၊ (ပဋိဂ္ဂဟိတံ-ခံယူခြင်းငှါ။) အရဟတ္တာစ - ထိုက်တော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အရဟတာ - အရဟန္တမည်တော်မူသော၊ ဝါ-ကိလေသာရန်သူတို့ကို သတ်ဖြတ်တော်မူပြီးသော၊ ဝါ-ပစ္စည်းလေးပါး အစရှိသည်တို့ကို ခံယူခြင်းငှာ ထိုက်တော်မူသော၊ သမ္မာ-မဖောက်မပြန်၎င်း၊ သာမဉ္ဇ- ကိုယ်တော်တိုင်၎င်း၊ သဗ္ဗဓမ္မာနံ- အလုံးစုံသော တရားတို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဗုဒ္ဓတ္တာ-သိတော်မူအပ်ကုန်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမည်တော်မူသော၊ ဝါ-မဖောက်မပြန် အမှန်ကိုယ်တိုင် အလုံးစုံသောတရားတို့ကို သိတော်မူသော၊ [တေန ဘဂဝတာ၌ စပ်ပါ။ ရှေးကသာမဉ္ဇ၌ စအတွက် ဝေအနက် ပေးကြသည်၊ ဋီကာသစ်လည်း ဖွင့်၏၊ မိမိကား မကြိုက်၍ တမျိုးပေးပါသည်၊ ပါရာဇိကဏ်ဝေရဉ္စကဏ္ဍ သမ္မာသမ္ဗောဓိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ကြည့်ပါ။]

x x x x x x x x

ဘက် ဖြစ်သော တိတ္ထိတည်းဟူသော ရန်သူ” ဟု သုံးနည်းပေးရလိမ့်မည်။ “၏” ဟု ပေးရာ၌ “တ္ထ” ၏ သမ္ဗန် ဟု မှတ်ပါ။ “ကို” ဟု ပေးခြင်းကား “ဟတ” ၌ ကံဟော တပစ္စည်းဝယ် အပဓာနအားဖြင့် စပ်ဘို့ရန် ပေးခြင်းတည်း။

ဟတတ္တာ ။ ။ ဟတအရ သတ်ခြင်းဟူသည်လည်း ကိလေသာတို့ကို သတ်တတ်သော မဂ်လေးပါးတည်း။ မာရ်ငါးပါးကို သတ်ရာ၌ကား ဇိနဝစနယုတ္တိဟိ သုတ်အဖွင့် ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ မာရ်ငါးပါးအောင်ပုံ ကြည့်ပါ။ သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော တိတ္ထိတို့ကို သတ်ခြင်းဟူသည်ကား တန်ခိုးပြာဋိဟာတို့ဖြင့် တိတ္ထိတို့ကို လွှမ်းမိုးတော်မူခြင်း၊ ပြန်၍မေးသောအခါ သူတို့ဉာဏ်ထည်းမှာ မထင်လာအောင်ပြုလုပ်တော်မူခြင်း၊ သူတို့က ဆန့်ကျင်ဘက် လုပ်သည်ကို လစ်လျူ ရှုတော်မူခြင်းတည်း။ ဤတိတ္ထိတို့ သတ်ပုံကို ရည်ရွယ်၍ ဋီကာသစ်၌ “တေသံ ဟနနံ ပါဋိဟာရိယေဟိ အဘိဘဝနံ အပ္ပဋိဘာနတာကရဏံ အဇ္ဈုပေက္ခနဉ္စ” ဟု မိန့်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤ“အရိနံ ဟတတ္တာ”ဟူသော အဖွင့်အရ “အရယော + ဟတာ အနေနာတိ အရိဟတ” ဟု သမာသံတွဲပြီးနောက် နာဝိဘတ်သက်၊ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဣကို အပြု၊ ဟတမှ တကိုချေ၊ နာကို တာကဲ့သို့ ငဲ့၍ “အရဟတာ” ဟု ဖြစ်ရသတတ်။ (တနည်း) “အရယော အဟနီတိ အရဟန္တော” ဟု ဟနဓာတ်နောင် အန္တပစ္စည်းသက်၍ ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း ထုံးစံအတိုင်း ပြီးသည်။ ဤသို့ ဋီကာသစ်၌ နှစ်နည်း ရုပ်တွက်၍ ပြသည်။

ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာ ။ ။ ပစ္စယာဒီနံ သမ္ဗဒါနဘူတာနံ တေသံ ဝါ ပဋိဂ္ဂဟဏံ ပဋိဂ္ဂဟိတံ ဝါ အရဟတိတိ အရဟန္တိ ဒသေတိ ပစ္စယာဒီနဉ္စ အရဟတ္တာတိ ဣမိနာ၊ - ဋီကာသစ်။ ဤ၌ “ပစ္စယာဒီနံ” ကို သမ္ဗဒါနဟု ဖွင့်ခြင်းမှာ စဉ်းစားစရာတည်း။ အရဟတိ ပုဒ်က သမ္ဗဒါနကို ငဲ့သော်လည်း ထို အရဟတိ၏ဆိုင်ရာ ကတ္တားဖြစ်နိုင်သော ပုဒ်က သမ္ဗဒါနဖြစ်ရ၏။ “အရဟတိ မလ္လော မလ္လဿ” စသည်တည်း။ ဤပစ္စည်းလေးပါးကား အရဟတိ၏ကတ္တား မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “တေသံ ဝါ ပဋိဂ္ဂဟဏံ” ဟု တနည်းဖွင့်ပြသည်။ ထိုအလို “ပစ္စယာဒီနံ” ၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သည် ကံအနာဝိဟောတည်း။

ဝါ-တနည်း၊ အန္တရာယိကဓမ္မ-အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်ကုန်သောတရားတို့ကို၊
 ဇာနတာ-သော၊ နိယျာနိကဓမ္မ-ရာဂစသည်မှ ထွက်မြောက်တတ်ကုန်သော
 တရားတို့ကို၊ ပဿတာ-သော၊ ကိလေသာရီနံ- တို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဟတတ္တာ-
 ကြောင့်၊ အရဟတာ-သော၊ ဝါ-သော၊ သမ္မာ-၎င်း၊ သမဗ္ဗ-၎င်း၊ သဗ္ဗဓမ္မာနံ-
 တို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဗုဒ္ဓတ္တာ-ကြောင့်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန- သော၊ ဝါသော၊ ဣတိ
 ဝေ-ဤသို့၊ စတုဝေသာရဇ္ဇဝသေန - ၄ ပါးသော ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်၏ အပြား
 အားဖြင့်၊ စတုဟိ-နံသော၊ အာကာရေဟိ-အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ ထောမိတေန-
 ချီးမွမ်းတော်မူအပ်သော၊ တေန ဘဂဝတာ- သည်၊ သတ္တာနံ- သတ္တာတို့၏၊
 နာနာဓိမုတ္တိကတာ- အမျိုးမျိုးသော လွန်လွန်ကဲကဲ သက်ဝင်ခြင်းရှိကုန်သည်၏
 အဖြစ်ကို၊ နာနဇ္ဈာသယတာ-အမျိုးမျိုးသော အလိုဆန္ဒရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်
 ကို၊ သုပ္ပဋိဝိဒိတာ-ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီ၊ ယာဝ - အလွန်
 အကဲသာလျှင်၊ သုဠ-ကောင်းစွာ၊ ပဋိဝိဒိတာ - ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီ၊
 ဣတိ(အယံ)-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊(သင်္ခေပတ္ထော-တည်း။)

ဣဒါနိ - ယခုအခါ၌၊ အဿာ - ထို နာနာဓိမုတ္တိကတာ၏၊ သုပ္ပဋိ ဝိဒိတ
 ဘာဝံ - ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတုံ- ပြခြင်းငှါ၊
 အယံဟိတိ အာဒိ -ကို၊ (အာယသွာ အာနန္ဒတ္ထရော-သည်၊ (တနည်း)သံဂီတိ

x x x x x x x

နာနာဓိမုတ္တိကတာ။ ။ အဓိမုတ္တိ၌ အဓိ+မုစဓာတ်, တိ ပစ္စည်း၊ “အဓိ-လွန်လွန်
 ကဲကဲ၊ ဝါ-စွဲစွဲမြဲမြဲ၊ မုတ္တိ-(အခြားအာရုံ၌ ငြိကပ်ခြင်းမရှိဘဲ) လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်
 အာရုံ၌သက်ဝင်ခြင်း” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏။ [ကောယံ အဓိမုစ္စနဋ္ဌောနာမ၊ ပေ၊ အာရမဏော
 အဘိရတိဝသေန သုဠ၊ အဓိမုစ္စနဋ္ဌော၊ - အဋ္ဌသာလိနိ, ဝိမောက္ခကထာ။] သီလက္ခန္ဓာ
 ဋီကာဟောင်း၌လည်း “အဓိမုတ္တိနာမ သတ္တာနံ ပုဗ္ဗစရိယဝသေန (ရှေးဘဝ၌ကျင့်အပ်
 သော အလေ့အကျင့်၏အစွမ်းကြောင့်) အဘိရုစိ (ယခုဘဝ၌ အရာဝတ္ထုတခုကို အလွန်
 ကြိုက်နှစ်သက်နေခြင်းတည်း ” ဟု ရှေ့၌ အဓိမုတ္တိ၏သဘောကို ဖွင့်ခဲ့ပြီ၊ ထို အဘိရုစိ
 ဟူသည် အဇ္ဈာသယ (အဓိ+အာသယ-လွန်ကဲသောအလိုဆန္ဒ) ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့်
 အဋ္ဌကထာ၌ အဓိမုတ္တိကို “အဇ္ဈာသယ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။

ဆက်ဥျးအံ - ထို အဓိမုတ္တိသည် ဟိန (အောက်တန်းကျသော အကြိုက်) ပဏီတ
 ‘(အထက်တန်းကျသော အကြိုက်) ’ ဟု အချုပ်အားဖြင့် ၂ မျိုးသာရှိသော်လည်း ဟိန
 တွင်လည်း တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူကွဲပြား၍ ပဏီတတွင်လည်း တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူကွဲပြား
 သော အကြိုက်ရှိပြန်ရကား နာနာ ဟု ဝိသေသနပြုရသည်။ [အဓိ+ မုစ္စတိ- လွန်လွန်
 ကဲကဲ + လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် သက်ဝင်တတ်၏၊ ဣတိ အဓိမုတ္တိ၊ နာနာ + အဓိမုတ္တိ
 ယေသန္တိ နာနာဓိမုတ္တိကာ၊ (သတ္တာ)၊ သမာသန္တ (က) ပစ္စည်း။]

ဣဒါနိ၊ ပေ၊ အယံ ဟိတိ အာဒိမာဟ။ ။ ပါဠိတော်၌ သုပ္ပဋိဝိဒိတာ၏နေဝယ်
 “အယံ ဟိ သုပ္ပိယော” စသည် ရှိ၏၊ “ ဣဒါနိ၊ ပေ၊ အာဒိမာဟ ” ဟူသော စကားသည်
 ထိုပါဠိတော်၏ အနုသန္ဓေတည်း၊ ထို့နောက် “ဓာတု သော ဘိက္ခဝေ ” စသော ပါဠိ

ကာရော-သည်၊) အာဟ-ပြီ၊ ဣဒံ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ၊ (ကိံ - သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံဟောတိ၊) ဘဂဝတော - သည်၊ ဓာတုသော ဘိက္ခုဝေ သတ္တာ သံသန္ဒန္တိ သမေန္တိ ၊ပေ၊ ကလျာဏာ မိမုတ္တိကာ ကလျာဏာမိမုတ္တိကေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒန္တိ သမေန္တိ တိ-ဟူ၍၊ ဝေ-ဤသို့၊ သတ္တာ နံ - သတ္တာတို့၏၊ ယာ အယံ နာနာမိမုတ္တိကတာ - အကြင် အမျိုးမျိုးသော လွန်လွန်ကဲကဲ သက်ဝင်ခြင်းရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ယာ အယံ နာနဇ္ဈာသယ တာ - အကြင် အမျိုးမျိုးသော အလိုဆန္ဒရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ယာ အယံ နာနာဒိဋ္ဌိကတာ-အကြင် အမျိုးမျိုးသော အမြင်ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ-အကြင် အမျိုးမျိုးသောအယူ ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ယာ အယံ နာနာခန္တိ တာ-အကြင် အမျိုးမျိုးသော နှစ်သက်ခြင်းရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ယာ အယံ နာနာရုစိတာ - အကြင် အမျိုးမျိုးသော အကြိုက်ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ န-ဋ္ဌိ ယာ-ကွမ်းစားခွက်ဖြင့်၊ မိနန္တေနဝိယ-ချင့်သူကဲ့သို့၎င်း၊ တုလာယ-ချိန်ခွင်ဖြင့်၊

+ x x + + + + +

သည် ဓာတုသံယုတ်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း။ “ထိုအချိန်က မဏ္ဍလမာဠ၌ စကား ပြောကြသော ရဟန်းတော်တို့သည် (စိတ်ထည်း၌ ဓာတုသံယုတ်ပါဠိတော် ထင်မြင်လာ ရကား) ထို ဆရာ တပည့် နှစ်ယောက်တို့၏ အပြစ်ပြောခြင်း ဂုဏ်ပြောခြင်းအားဖြင့် အဓိ မုတ္တိချင်း မတူပုံကိုပါ ဓာတုသံယုတ်ပါဠိတော်နှင့်ဆက်သွယ်၍ စကားပြောကြသည်” ဟု ပြလို၍ “ယာ အယံ ၊ ပေ ၊ သုပ္ပုဒ္ဓိဝိဒိတာ” ဟု မိန့်သည်။ [“ယာ စ အယံ ” ဟု စ သဒ္ဓါ ပါသည်ကား မကောင်း၊ “ယာ အယံ” ကို သံယုတ်ပါဠိတော်ကိုကျော်၍ နာနာမိမုတ္တိ ကတာ စသည်နှင့် တွဲပါ။]

ဣဒါနိဿာ။ ။ ဣဒါနိဿာနေရာ၌ “ဣဒါနိဿ” ဟုလည်း ရှိ၏၊ ဋီကာသစ်၌ “အဿ ဘဂဝတော” ဟု ဆဋ္ဌိကတ္တားဖွင့်၍ “သုပ္ပုဒ္ဓိဝိဒိတာဘာဝ၏ သမ္ပန်ကိုကား “တာသံ” ဟု ထည့်၍ဖွင့်သည်၊ စာသွားမကောင်းပါ၊ ဆရာတို့ကား- “ဣဒါနိဿာ” ဟု ပါဠိကိုပြင်၍ “အဿာ-ထို နာနာမိမုတ္တိကတာ၏” ဟု ဘာဝသမ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် ပြတော် မူကြသည်၊ နာနာမိမုတ္တိကတာပုဒ်က ဣတ္ထိလိန် ဧကဝုစဖြစ်သောကြောင့် “အဿာ” ဖြင့် ထို ဣတ္ထိလိန် ဧကဝုစကိုစွဲခြင်းသည် ထုံးစံကျ၏၊ တာသံဟု ဋီကာ၌ ဗဟုဝုစထားခြင်းမှာ ထုံးစံမကျ။

သံသန္ဒန္တိ သမေန္တိ။ ။ သံရှေးရှိသောကြောင့် သန္တုဓာတ်သည် သမ္ပန္နံ (ဆက် စပ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “သမ္ပန္နန္တိ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်၊ ထို ဆက်စပ် ခြင်းဟူသည်လည်း အချင်းချင်း ရောနှောမိကြခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝိဿသန္တိ- အကျွမ်းတဝင် ချစ်ခင်ကြကုန်၏” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊ သမေန္တိ၌ “သံ+ေန္တိ” ဟု ခွဲ၊ သံကို “ သမ္မာ (တနည်း) သဟ ” ဟု ဖွင့်၏၊ နေ၌ ဣ (ေ) ဓာတ်ဖြစ်၍ “ဘဝန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်။

နာနာ၊ပေ၊ရုစိတာ ။ ။ အဓိမုတ္တိ၏ အဓိပ္ပါယ် အနက်ပြုဖြစ်သော အဇ္ဈာသယ ကိုပင် “ဒိဋ္ဌိ, ခန္တိ, ရုစိ” ဟု သရုပ်သကောင်ဖော်ပြသည်၊ ထိုတွင် ဒိဋ္ဌိဟူသည် သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိစသော ဟိနဒိဋ္ဌိနှင့် ကမ္မဿကတာဉာဏ်စသော ပဏီတဒိဋ္ဌိတည်း၊ “ခမန-

တုလယန္တေနဝိယစ- ချိန်သူကဲ့သို့ ၎င်း၊ နာနာဓိမုတ္တိကတာညာဏေန- နာနာဓိမုတ္တိကတာဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန- ဖြင့်၊ ဝိဒိတာ- သိတော်မူအပ်ပြီ၊ သာ (နာနာဓိမုတ္တိကတာ)- ကို၊ သာ (နာနဇ္ဈာသယတာ)-ကို၊ သာ (နာနာဒိဋ္ဌိကတာ)-ကို၊ သာ (နာနာခန္တိတာ)-ကို၊ သာ(နာနာရုစိတာ)-ကို၊ ယာဝ-အလွန်သာလျှင်၊ သုပ္ပဋိဝိဒိတာ- ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီ။

ပါဠိတော်နိဿယ။ ။ ဘိက္ခဝေ - တို့၊ သတ္တာ - တို့သည်၊ ဓာတုသော - အဇ္ဈာသယဓာတ် အားဖြင့်၊ [ဓာတုသောတံ အဇ္ဈာသယဓာတုယာ၊ - ဋီကာ။] သံသန္တန္တိ- ရောနှောကြကုန်၏၊ သမေန္တိ- ကောင်းစွာဖြစ်ကြကုန်၊ ဝါ- တကွဖြစ်ကြကုန်၏၊ ဝါ-ညီညွတ်ကြကုန်၏၊ ဟိနာဓိမုတ္တိကာ-ယုတ်ညံ့သော အဓိမုတ္တိရှိသော သတ္တာတို့သည်၊ ဟိနာဓိမုတ္တိကေဟိ - တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ သံသန္တန္တိ သမေန္တိ၊ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကာ - ကောင်းသော အဓိမုတ္တိရှိသော သတ္တာတို့သည်၊ ကလျာဓိမုတ္တိကေဟိ - တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ သံသန္တန္တိ သမေန္တိ၊ ဘိက္ခဝေ- တို့၊ အတီတံ - လွန်လေပြီးသော၊ အဒ္ဓါနိပိ - ကာလ၌လည်း၊ [ဋီကာ၌ “ကာလပတ်လုံး” ဟုလည်း အစွန္တသံယောဂ တနည်းဖြင့် ၎င်း၊ ကောင်းမည်မထင်၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း- “ယေဝိ တေ ဘန္တေ အဟေသံ အတီတမဒ္ဓါနိ အရဟန္တာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ” စသည်ဖြင့် ပါဠိရှိရာဝယ် အစွန္တသံယောဂ မရနိုင်သောကြောင့် တည်း၊] ဓာတုသောဝ-သာလျှင်၊ သတ္တာ- တို့သည်၊ သံသန္တိ သု- ရောနှောကြကုန်ပြီ၊ သမိံ သု - ကောင်းစွာ ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ- တကွဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ- ညီညွတ်ကြကုန်ပြီ၊ ဟိနာဓိမုတ္တိကာ ဟိနာဓိမုတ္တိကေဟိ ၊ ပေ၊ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကာ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္တိ သု သမိံ သု၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အနာဂတံ- အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနမိ-၌လည်း၊ ပေ၊ သံသန္တိ သန္တိ- လတံ၊ သမေသန္တိ- ကုန်လတံ၊ ဝါ- ကုန်လတံ၊ ဝါ- ကုန်လတံ၊ ဘိက္ခဝေ - တို့၊ တေရဟိပိ- ယခုအခါ၌လည်း၊ ပစ္စုပ္ပန္တံ- ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနမိ- ၌လည်း၊ ဓာတုသောဝ- သာလျှင်၊ သတ္တာ သံသန္တိ သမေန္တိ၊ ဟိနာဓိမုတ္တိကာ ဟိနာဓိမုတ္တိကေဟိ၊ ပေ၊ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကာ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္တိ သမေန္တိ။

x x x x x x x

နှစ်သက်ခြင်း၊ ခန္တိ-ခြင်း” ဟူသည် ယုတ်မာသော အကျင့် ကောင်းသော အကျင့်အားဖြင့် ပင်ကိုယ်နှစ်သက်နေသော အကျင့်တည်း၊ “ရုစိ- အကြိုက်” ဟူသည် ပါဒိစ္စာ-ယုတ်မာသော အလို၊ အပိစ္စာ- ထို အလိုဆိုးမရှိခြင်း (ကောင်းသော အမှု၌ အလိုရှိခြင်း) တည်း။

နာနာ၊ ပေ၊ ညာဏေန။ ။ နာနာဓိမုတ္တိကို သိသော ဉာဏ်ဟူရာ၌ ဒသဗလဉာဏ်တော် ဆယ်ပါးတွင် ပါဝင်သော ပဉ္စမမြောက် နာနာဓိမုတ္တိဉာဏ်ကို ယူမည်စိုး၍ “သဗ္ဗညုတညာဏေန” ဟု မိန့်သည်။ [နာနာဓိမုတ္တိကတာ ညာဏေနာတိ စေတ္ထ သဗ္ဗညုတညာဏံ အဓိပ္ပေတံ၊ န ဒသဗလညာဏန္တိ အာဟ သဗ္ဗညုတညာဏေနာတိ၊ - ဋီကာဟောင်း၊ ဋီကာသစ်၌ စသဒ္ဓါထည့်၍ ဉာဏ်နှစ်မျိုးလုံး ယူသောနည်းကို ပြသေး၏။]

ဒွေပိ-၂ ယေဝံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဧကဇ္ဈာသယာ-တူသောအဇ္ဈာသယ ရှိကုန်သော၊ သတ္တာနာမ-သတ္တာတို့မည်သည်ကို၊ လောကသ္မိ-၌၊ ဒုလ္လဘာ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ-ရနိုင်ခဲ့ကုန်၏၊ ဧကသ္မိ- တယောက်သည်၊ ဝါ-တယောက်က၊ ဝန္တုကာမေ - သွားခြင်းငှါ အလိုရှိလသော်၊ ဧကော - သည်၊ ဝါ-တယောက်က၊ ဌာတုကာမော- ရပ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ ဧကသ္မိ- သည်၊ ဝါ- က၊ ပိပိတုကာမေ- သောက်ခြင်းငှါ အလိုရှိလသော်၊ ဧကော-သည်၊ ဝါ-က၊ ဘုဒ္ဓိတုကာမော- စားခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊ ဟောတိ၊ စ-ဆက်၊ ဒွိသု- ၂ ယောက်ကုန်သော၊ ဣမေသု အာစရိယန္တေဝါသီသု-ဤ ဆရာ တပည့်တို့တွင်၊ သုပ္ပိယော - သော၊ အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော - သည်၊ [ဟိကား ပါဠိတော်၌လာသော ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အနက်ပေးဘွယ်မလို၊ ပေယျာလ မြှုပ်ထားသည်။] ဘဂဝန္တံ-ကို၎င်း၊ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ-ကို၎င်း၊ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော- နောက်မှ နောက်မှ၊ အနုဗန္ဓာ- အစဉ်မပြတ် ဖွဲ့စပ်ကုန်သည်၊ ဝါ-အစဉ်လိုက် ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ၊) တတ္ထ-ထို အယံဟိ သုပ္ပိယော ပရိဗ္ဗာဇကော အစရှိသောပါဌ်၌၊ ဣတိဟမေတိ(ပဒသ)- ၏၊ ဣတိဟ ဣမေ (တိ ပဒစ္စေဒေါ)-ဣတိဟ+ဣမေဟု ပုဒ်ဖြတ်ခြင်းကို၊ (ကာ တဗ္ဗော)၊ ဧဝံ-သို့၊ ဣမေ-ဤ ဆရာတပည့်တို့သည်၊ (အနုဗန္ဓာ ဟောန္တိ ဌာစပ်၊) ဣတိအတ္ထော - နက်၊ သေသံ - ကြွင်းသော ပုဒ်အပေါင်းသည်၊ ဝုတ္တနယမေဝ - ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း ရှိသည်သာ။

အထခေါ ဘဂဝါ တေသံ ဘိက္ခုနံ ဣမံ သံခိယဓမ္မံ ဝိဒိတွာတိတ္ထေ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ဝိဒိတွာတိ-ကား၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန-ဖြင့်၊ ဇာနိတွာ-သိတော်မူ၍၊ [“တေနပသင်္ကမိ”၌စပ်။] ဟိ-ခဲ့၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ကတ္ထစိ- အချို့ အရာဌာန၌၊ မံသစက္ခုနာ- မံသစက္ခုဖြင့်၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ ဇာနာတိ- သိတော်မူ၏၊ (ကေသု ဝိယ-အဘယ်ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့နည်း၊) အဒ္ဓသ ခေါ၊ ပေ၊ ဝုယုမာနန္တိ အာဒိသု

x x x x x x x

ဒွေပိနာမ ဣမေသုစာပိ။ ။ “ဒွေပိနာမ၊ ပေ၊ ဧကော ဘုဒ္ဓိတုကာမော” ဟူသော စကားဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော ဓာတုသံယုတ်ပါဠိတော်၏အနက်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသည်၊ ထိုသို့ပြပြီးနောက် ရဟန်းတို့ပြောဆိုအပ်သော သံခိယဓမ္မ၏ ထို ဆရာတပည့် ၂ ယေဝံတို့ ပြောအပ်သော ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏနှင့် ဆက်သွယ်၍ နေကြောင်းကို ထင်ရှား ပြလိုသောကြောင့် “ဣမေသု စာပိ” စသောစကားကို မိန့်သည်။

ဘဂဝါဟိ။ ။ ဝိဒိတွာကို ဇာနိတွာဟု ဖွင့်သဖြင့် ဝိဒေဝတ်၏ ခံစားခြင်းစသော အနက်ကို တားမြစ်၍ ဇာနန အနက်ကို ပြ၏၊ ထို ဝိဒေဝတ် တည်းဟူသော ပကတိ၏ အနက်ဖြစ်သော သိခြင်းကြိယာသည် သာမညဖြစ်၍ အများနှင့် ဆက်ဆံပါသော်လည်း “ သဗ္ဗညုတညာဏေန ” စသော ကရိုဏ်းအားလျော်စွာ ဘုရားရှင်၏ သိပုံအမျိုးမျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် “ဘဂဝါ ဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်။ -ဇီကာသစ် ကျမ်းတက်။

ဝိယ - အဒ္ဓသာ ခေါ်၊ ပေ၊ ဝုပ္ပမာနံ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ ကဲ့သို့တည်း၊
 [ဘဂဝါ- သည်၊ ဂင်္ဂါယ - ဂင်္ဂါမည်သော၊ နဒိယာ- မြစ်၏၊ သောတေန- ရေ
 အယဉ်ဖြင့်၊ ဝုပ္ပမာနံ- မျောလာသော၊ (တနည်း) သောတေန- သည်၊ ဝုပ္ပ
 မာနံ- ဆောင်ယူအပ်သော၊ ဝါ- မျောအပ်သော၊ မဟန္တံ - ကြီးစွာသော၊ ဒါရု
 က္ခန္တံ- သစ်တုံးကို၊ အဒ္ဓသ- မြင်တော်မူရပြီ၊- သဗ္ဗာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ အာသိ
 ဝိသဝဂ်၊ ပဌမဒါရုက္ခန္ဓောပမသုတ်။] ကတ္ထစိ- ၌၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ- ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိ
 ညာဉ်ဖြင့်၊ ဒိသွာ- မြင်၍၊ ဇာနာတိ- ၏၊ (ကေသုဝိယ-နည်း၊) အဒ္ဓသ ခေါ်၊ ပေ၊
 ပရိဂ္ဂဏန္တိယောတိ အာဒိသု ဝိယ- ကဲ့သို့တည်း၊ [ဘဂဝါ- သည်၊ ဝိသုဒ္ဓေန-
 အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော၊ အတိက္ကန္တမာနသကေန- လူတို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော
 ပသာဒစက္ခုကို လွန်သော၊ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ - ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဖြင့်၊ တာ
 ဒေဝတာယော - ထိုနတ်တို့ကို၊ သဟံဿေဝ - တထောင်သာလျှင်ဖြစ်သော၊
 ပါဠိလိဂါမေ-ပါဠိလိဂ္ဂာ၌၊ ဝတ္ထုနိ- အိမ်ရာတို့ကို၊ ပရိဂ္ဂဏန္တိယော- သိမ်းပိုက်
 နေသည်တို့ကို၊ အဒ္ဓသ- မြင်တော်မူရပြီ၊- သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၊
 ပါဠိပုတ္တနဂရမာပနကထာ။]

ကတ္ထစိ- ၌၊ ပကတိသောတေန- ပကတိနားတော်ဖြင့်၊ သုတွာ- ၍၊ ဇာနာ
 တိ- ၏၊ (ကေသုဝိယ)၊ အဿောသိ ခေါ် ဘဂဝါ၊ ပေ၊ ဣမံ ကထာသလ္လာပန္တိ
 အာဒိသု ဝိယ- ကဲ့သို့တည်း၊ [ဘဂဝါ- သည်၊ အာယသ္မတော အာနန္ဓဿ- ၏၊
 သုဘဒ္ဓေန- သုဘဒ္ဓမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကေန - ပရိဗ္ဗိဇ်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ- တက္ခ၊ ဣမံ
 ကထာသလ္လာပံ- ဤစကားပြောသံကို၊ အဿောသိ- ကြားသိတော်မူရပြီ၊- သုတ်
 မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၊ သုဘဒ္ဓပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထု။] ကတ္ထစိ - ၌၊ ဒိဗ္ဗ
 သောတေန - ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်ဖြင့်၊ သုတွာ - ၍၊ ဇာနာတိ- ၏၊ (ကေသု
 ဝိယ)၊ အဿောသိ ခေါ်၊ ပေ၊ ဣမံ ကထာသလ္လာပန္တိ အာဒိသု ဝိယ- ကဲ့သို့
 တည်း၊ [ဘဂဝါ- သည်၊ ဝိသုဒ္ဓါယ - အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော၊ အတိက္ကန္တ
 မာနသိကာယ- လူတို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော ပသာဒသောတကို လွန်သော၊ ဒိဗ္ဗာယ
 သောတဓာတုယာ - ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်ဓာတ်ဖြင့်၊ သန္ဓာနဿ - သန္ဓာန
 မည်သော၊ ဂဟပတိဿ- အိမ်ရှင်သူကြွယ်၏၊ နိဂြောဓေန- နိဂြောဓမည်သော၊
 ပရိဗ္ဗာဇကေန- ပရိဗ္ဗိဇ်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ- တက္ခ၊ ဣမံ ကထာသလ္လာပံ- ကို၊ အဿောသိ-

x x x x x x x

အဒ္ဓသ ခေါ်၊ ပေ၊ အာဒိသု ဝိယ။ ။ နိဿယ၌ လွယ်ကူအောင် “ကေသု ဝိယ”
 ဟု အပိုထည့်၍ ပါဠိအတိုင်း ဥပမာနဝါကျကို အပြင်ထုတ်၍ အနက်ပေးထားသည်။
 အကျယ်ပေးလိုလျှင် “အဒ္ဓသ ခေါ်၊ ပေ၊ ဝုပ္ပမာနံတိ အာဒိသု- တို့၌၊ မံသစက္ခုနာ- ဖြင့်၊
 ဒိသွာ- ၍၊ ဇာနာတိ ဝိယ- သိသကဲ့သို့၊ (တထာ- တူ၊) ကတ္ထစိ- ၌၊ မံသစက္ခုနာ ဒိသွာ
 ဇာနာတိ” ဟုလည်း ဥပမာနဝါကျကို အတွင်းသွင်း၍ ပေးနိုင်ပါသည်။ နောက်ဝါကျ
 များ၌လည်း နည်းတူ။

ကြားသိတော်မူရပြီ။-ပါထိကဝဂ္ဂ, ဥဒုမ္ပရိကသုတ်, နိဂြောဓပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထု။] ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှ တပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုဥားအံ့။ ဣမ-ဤ အထခေါ ဘဂဝါ တေသံ ဘိက္ခုနံ ဣမံ သံခိယဓမ္မံ ဝိဒ္ဓိတွာဟူသော ပါဠိ၌၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန-ဖြင့်၊ သုတွာ-၍၊ အညာသိ-သိတော်မူပြီ။

ကိံ - အဘယ်ကိစ္စကို၊ ကရောန္တော- ပြုတော်မူလျက်၊ ဝါ - ပြုတော်မူစဉ်၊ (ပြုတော်မူရင်း၊) အညာသိ-သိတော်မူသနည်း၊ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ-ပစ္ဆိမယာမ၌ ပြုတွယ်ကိစ္စကို၊ (ကရောန္တော အညာသိ)၊ [“ကိစ္စ” ဟူသော အမည်သည် ကိစ္စ အားလုံးနှင့်ဆိုင်သော သာမညအမည်တည်း၊ ထိုသို့ သာမညဖြစ်ရာ၌ ဝိသေသ ကို ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် သောတုတို့မှာ အသိဉာဏ် တိုးပွား၍ အကျိုးများစေနိုင် သောကြောင့် “ကိစ္စန္ဓနာမ” စသည်ကို မိန့်သည်။] စ-ဆက်၊ တေံ ကိစ္စံနာမ-ဤ ကိစ္စမည်သည်၊ သာတ္ထကံ-အကျိုးရှိသော ကိစ္စ၎င်း၊ နိရတ္ထကံ-အကျိုးမရှိသော ကိစ္စ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒုဝိဓံ-သည်၊ ဟောတိ - ၏၊ တတ္ထ - ထို ၂ ပါးသော ကိစ္စတို့တွင်၊ နိရတ္ထကကိစ္စံ-ကို၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ဗောဓိပလ္လင်္ဂေယေဝ- မဟာဗောဓိပလ္လင်တော်၌ပင်၊ (မဟာဗောဓိပလ္လင်တော်တုန်းကပင်၊) အရဟတ္တ မဂ္ဂေန-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်၊ သမုဒ္ဓါတံ - အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်အပ်သည်ကို၊ ကတံ- ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ပန-အဘို့တပါးကား၊ ဘဂဝတော- ၏၊ သာတ္ထကံ ယေဝ- အကျိုးရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ ကိစ္စံ-သည်၊ ဟောတိ၊ တံ-ထို အကျိုးရှိသည် သာလျှင် ဖြစ်သော ကိစ္စသည်၊ ပုရောဘတ္တကိစ္စံ-ပုရောဘတ္တကိစ္စ၎င်း၊ ပစ္စာဘတ္တ ကိစ္စံ-ပစ္စာဘတ္တကိစ္စ၎င်း၊ ပုရိမယာမကိစ္စံ - ပုရိမယာမ ကိစ္စ၎င်း၊ မဇ္ဈိမယာမ ကိစ္စံ-မဇ္ဈိမယာမကိစ္စ၎င်း၊ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ- ပစ္ဆိမယာမကိစ္စ၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ပဉ္စဝိဓံ-သည်၊ (ဟောတိ)၊ တတြ-ထို ၅ ပါးသော ကိစ္စတို့တွင်၊ ဣဒံ-ဤ

x x x x x x x

သဗ္ဗညုတ၊ ပေ၊ အညာသိ ။ ။ သဗ္ဗညုတညာဏေန နောက်၌ ရှေးစာအုပ်များ ဝယ်“ဒိဿာ” ဟု ရှိ၏၊ ဇီကာသစ်၌လည်း “ဒိဿာ” ဟုပင် တွေ့ရ၏၊ သို့သော် သံခိယ ဓမ္မသည် မြင်ထိုက်သောအာရုံ မဟုတ်၊ အသံဖြစ်သောကြောင့် ကြားထိုက်သောအာရုံ သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “သုတွာ အညာသိ” ဟု ရှိမှ ကောင်းမည်၊ နောက်၌လည်း “သုတွာ အညာသိ” ဟု တွေ့ရလတ်၊ ထို့ပြင် “သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဖြင့် ကြား၍သိ” ဟုရာ၌ ကြားကြောင်း ကရိုဏ်းသည် တခြား၊ သိကြောင်း ကရိုဏ်းလည်း တခြား ဟု ထင်မှားဘွယ်ရှိ၏၊ သို့သော် ကြားခြင်းသည်ပင် သိခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ၂ မျိုး မပြား ပါ၊ လောကပြောရိုးအားဖြင့် “ကြား၍+သိ” ဟု ကြိယာ ၂ မျိုး သုံးစွဲထားပါသည်။

နိရတ္ထကကိစ္စံ သမုဒ္ဓါတံ ။ ။ နိရတ္ထကကိစ္စံနှင့် သမုဒ္ဓါတံသည် အရတူ၏၊ ထို့ကြောင့် “အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း” ဟု မပေးပါနှင့်၊ ထို့ပြင်-ကိစ္စကိုဖြတ်၍မဖြစ်၊ သို့သော် ကိလေသာကို ဖြတ်လိုက်လျှင် ကိစ္စကိုလည်း ဖြတ်ပြီးဖြစ်တော့၏၊ ထို့ကြောင့် “နိရတ္ထက ကိစ္စံ သမုဒ္ဓါတံ” သည် ဖလူပစာစကားတည်း ဟု မှတ်ပါ။]

ဆိုအပ်လတံကား၊ ပုရောတ္တကိစ္ဆံ-တည်း၊ ဟိ-ချေ၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ပါတောဝ-
 စောစောဉ်ပင်၊ (စောစောကပင်၊) ဥပဋ္ဌာကာနုဂ္ဂဟတ္ထံ-အလုပ်အကျွေး ရဟန်း
 ကို ချီမြောက်တော်မူခြင်း အကျိုးငှါ၎င်း၊ [အလုပ်အကျွေး ရဟန်း တည်ထား
 အပ်သော မျက်နှာသစ်ရေစသည်ကို သုံးတော်မူလျှင် အလုပ်အကျွေးရဟန်းမှာ
 ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် များစွာ ရသောကြောင့် မျက်နှာတော်
 သစ်မှုစသည်ကိုပြုခြင်းသည် အလုပ်အကျွေး ရဟန်းကို ချီမြောက်ရာရောက်၏။]
 သရီရဖါသုကတ္တဉ္စ-ကိုယ်တော်၏ ချမ်းသာခြင်း အကျိုးငှါ၎င်း၊ မုခဓောဝနာဒိ
 သရီရပရိကမ္ပံ-မျက်နှာသစ်တော်မူခြင်း အစရှိသော ကိုယ်တော်၏ ပရိကမ်ကို၊
 (ကိုယ်တော်၌ အဖန်ဖန် ပြုထိုက်သော ကိစ္စကို၊) ကတွာ-၍၊ ယာဝ- အကြင်
 မျှလောက်၊ ဘိက္ခာစာရဝေလာ - ဆွမ်းခံ လှည့်လည်တော်မူရာ အချိန်အခါ
 သည်၊ (အတ္ထိ၊) [စရတိ ဣတ္ထာတိ စာရော၊ ဘိက္ခာယ + စာရော ဘိက္ခာစာရော၊
 ဘိက္ခာစာရော ယေဝ + ဝေလာ ဘိက္ခာစာရဝေလာ။] တာဝ - ထို ဆွမ်းခံ
 လှည့်လည်တော်မူရာ အချိန်အခါတိုင်အောင်၊ ဝိဝိတ္တာသနေ-ဆိတ်ငြိမ်သော
 နေရာ၌၊ ဝီတိနာမေတ္တာ-အချိန်ကို လွန်စေတော်မူ၍၊ ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ-
 ဆွမ်းခံလှည့်လည်တော်မူရာ အချိန်အခါ၌၊ နိဝါသေတွာ- သင်းပိုင်ကို ပြင်ဆင်
 ကာ ဝတ်တော်မူ၍၊ ကာယဗန္ဓနံ - ခါးပန်းကြိုးကို၊ (ကိုယ်ကို ဖွဲ့ကြောင်းကြိုး
 ကို၊) ဗန္ဓိတွာ - ဖွဲ့တော်မူ၍၊ (ပန်းတော်မူ၍၊) စိဝရံ - ကို၊ ပါရူပိတွာ- ရုံ
 တော်မူ၍၊ ပတ္တံ - သပိတ်ကို၊ အာဒါယ - ယူတော်မူ၍၊ ကဒါစိ - တရံတခါ၌၊
 ဧကေကော-တပါးထည်းသည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍၎င်း၊) ကဒါစိ-၌၊ ဘိက္ခုသံဃ
 ပရိဝုလော-ရဟန်း အပေါင်း ခြံရံအပ်သည်၊ (ဟုတွာ-၎င်း၊) ဂါမံဝါ-ရွာသို့
 သော်၎င်း၊ နိဂမံဝါ-နိဂုံးသို့သော်၎င်း၊ ပိဏ္ဍာယ-ဆွမ်းအလို ငှါ၊ ပဝိသတိ-
 ဝင်တော်မူ၏၊ ကဒါစိ - ၌၊ ပကတိယာ - ပင်ကိုအားဖြင့်၊ (ရိုးရိုးအားဖြင့်၊
 ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ၊) ကဒါစိ-၌၊ အနေကေဟိ-တပါးမက များစွာကုန်သော၊
 ဝတ္တမခနဟိ - ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါဠိဟာရိယေဟိ - တန်ခိုးပြာဠိဟာတို့ဖြင့်၊
 (ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ၊) [ပါဠိဟာရိယေဟိဝယ် ဣတ္ထမ္ဘူတ လက္ခဏ အနက်၌
 ဟိ ဝိဘဏ်သက်။]

x x x x x x x

နိဝါသေတွာ ။ ။ “ နိဝါသေတွာတိ ဝိဟာရ နိဝါသန ပရိဝတ္တနဝသေန -
 ကျောင်းဝတ် သင်းပိုင်ကို လဲလှယ်၍ ရွာဝတ်သင်းပိုင်ကို ဝတ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်”
 ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြ၏၊ တခြားနေရာ၌ အဋ္ဌကထာတို့လည်း ဖွင့်လေ့ရှိ၏၊ သို့သော် ဘုရား
 ရှင်မှာ “ရွာဝတ်သင်းပိုင်၊ ကျောင်းဝတ် သင်းပိုင် ” ဟု ၂ ထည် ရှိမည်ဟု မထင်ပါ၊
 ကျောင်းဝတ်သင်းပိုင်ကို ပြင်ဆင်၍ ဝတ်တော်မူခြင်းကိုသာ “နိဝါသေတွာ”ဟု ဆိုလို
 ဟန် တူပါသည်။ [သင်းပိုင်အပိုမရှိသော တိစိဝရိက်ရတင်ဆောင် ရဟန်းတော်များ၏
 ဆွမ်းခံဝင်ခါနီး၌လည်း “နိဝါသေတွာ”ဟု ဆိုလေ့ရှိပါသည်။]

သေယျထိဒံ - တန်ခိုးပြာဋိဟာနှင့် တက္က ဝင်တော်မူခြင်းဟူသည် အဘယ်နည်း၊ ပိဏ္ဏာယ-၄၊ ပဝိသတော-ဝင်တော်မူသော၊ လောကနာထဿ-သတ္တ လောက၏ ကိုးကွယ်ရာ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပုရတော ပုရတော-ရှေ့တော်၌ ရှေ့တော်၌၊ ဝါ-ရှေ့တော်က ရှေ့တော်က၊ ဝန္တာ-သွား၍၊ မုဒုဂတ ဝါတာ-နည့်စွာ ဖြစ်သော လေတို့သည်၊ ဝါ-နည့်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော လေတို့သည်၊ [မုဒုဂတဝါတာတံ မုဒုဘူတာ(မုဒုဘာဝေနဝါ ဂတာ) ဝါတာ-ဋီကာသစ်။] ပထဝီ - မြေကို၊ သောဓေန္တိ- သုခသင်နှင့်ကြကုန်၏၊ ဝလာဟ ကာ-မိုဗ်းတိမ်တို့သည်၊ ဥဒကဗုသိတာနိ-ရေပေါက်တို့ကို၊ (မိုဗ်းရေပေါက် တို့ကို) မုစ္ဆန္တာ-လွှတ်ကုန်လျက်၊ (သွန်ဖြန်းသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်လျက်) မဂ္ဂေ-ဆွမ်းခံလမ်း၌၊ ရေဏု- မြေမှုကို၊ (ဖုံကို) ဝူပသမေတွာ-ငြိမ်သက်စေ၍၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ ဝိတာနံ - ဝိတာနံ မျက်နှာကြက်သည်၊ ဟုတွာ - ဖြစ်၍၊ တိဋ္ဌန္တိ-တည်ကုန်၏၊ အပရေ-မုဒုဂတဝါတမှ တပါးကုန်သော၊ ဝါတာ-လေတို့သည်၊ ပုပ္ဖါနိ-ပန်းပွင့်တို့ကို၊ ဥပသံဟရိတွာ-အနီးသို့ဆောင်ယူကုန်၍၊ [အချို့ နေရာ၌ “ဥပရိ ဟရိတွာ-အထက်၌ဆောင်၍၊ ဝါ- အထက်က ဆောင်၍” ဟု မူကွဲ ရှိ၏။] မဂ္ဂေ-လမ်း၌၊ ဩကိရန္တိ-ကြံဖြန့်ကုန်၏၊ ဥန္တတာ- မြင့်မောက်နေကုန် သော၊ ဘူမိပ္ပဒေသာ - မြေအရပ်တို့သည်၊ ဩနမန္တိ-အောက်သို့ ညွတ်ကုန်၏၊ ဩနတာ- အောက်သို့ညွတ်နေကုန်သော၊ (ဘူမိပ္ပဒေသာ- တို့သည်) ဥန္တမန္တိ- မြင့်မောက်ကုန်၏၊ ပါဒနိက္ခေပသမယေ- မြေတော်ကို ချရာအခါ၌၊ သမာဝ-ညီညွတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဘူမိ - မြေသည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ သုခ သမ္ဗဿာနိ- ကောင်းသော အတွေ့ရှိကုန်သော၊ ပဒုမပုပ္ဖါနိဝါ- ပဒုမ္မာကြာ

x x x x x x x

သေယျထိဒံ။ ။ “ကဒါစိ ပကတိယာ၊ ကဒါစိ အနေကေဟိ” စသော ၂ ဘို့တို့ တွင် “ကဒါစိ အနေကေဟိ” စသော နေခံအဘို့ကို ချလိုသောကြောင့် “သေယျထိဒံ” ဟု ပုစ္ဆာထုတ်သည်။ ဤ သေယျထိဒံသည် “ တံ ကတမံ ” ၏ အနက်ကိုဟောသော နိပါတ်တပုဒ်သာတည်း။ (တနည်း) “ဣဒံ-ဤ တန်ခိုးပြာဋိဟာနှင့်တက္က ဝင်တော်မူခြင်း ဟူသည်၊ သေယျထာ-အဘယ်နည်း” ဟု နိပါတ် ၂ ပုဒ်သော်လည်း ကြံပါ။

ပါဒနိက္ခေပ သပေ၊ ဟောတိ ။ ။ မြင့်သောအရပ်၏ နိမ့်ခြင်း၊ နိမ့်သောအရပ်၏ မြင့်ခြင်းကြောင့် ခြေချတော်မူချိန်၌ မြေသည် ညီမျှလျက်ရှိသည်။ ဤသို့ မြေညီမျှကြောင်းကို ဆိုရခြင်းသည် ဥဒါဟရုဏ်ကိုပြသော နိဒဿနနည်းမျှသာတည်း။ ကျောက်စရစ်၊ အိုးခြမ်း ကွဲ၊ ဆူး၊ ငြောင့်၊ ရွံညွန် အစရှိသော မကောင်းသောအပြစ်တို့လည်း ထိုအချိန်၌ ကင်းပြီး ရှင်းပြီး ဖြစ်ကြရ၏။ ထို့ကြောင့် အခြားနေရာ၌ “ပါသာဏာ သက္ခရာစေဝ၊ ကထလာ ခါဏုကဏ္ဍကာ၊ သဗ္ဗေ မဂ္ဂါ ဝိဝဇ္ဇန္တိ၊ ဝစ္ဆန္တေ လောကနာယကေ” ဟု မိန့်တော်မူ ကြသည်။ [ဤကဲ့သို့ မြေ၏ ညီမျှခြင်းစသော အကျိုးသည် တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးမဟုတ်၊ “သုပ္ပတိဋ္ဌိတ ပါဒတာ” ဟူသော လက္ခဏာတော်ကို ရကြောင်းကံ၏ အကျိုးဆက်သာဖြစ်သည်။]

ပန်းတို့သည်သော်လည်း၊ ပါဒေ-ခြေတော်တို့ကို၊ သမ္ပုဋ်စန္ဒိ-ခံလင့်ကြကုန်၏။
[ဝါသဒ္ဓါကား၊ ဝိကပ်တည်း၊ ဘုရားအလိုတော်အတိုင်း ဘုမိသမဖြစ်တဲ့အခါ
ဖြစ်၏။ ပဒုမ္မာကြာပန်းများက ခံတဲ့အခါ ခံ၏။]

ဣန္ဒြိယ-မြို့ရွာ တံခါးခုံ၏။ အန္တော-အတွင်း၌၊ ဒက္ခိဏပါဒေ-လက်ျာ
ခြေတော်ကို၊ ထပိတမတ္တေ - ထားအပ်ကာမျှဖြစ်လသော်၊ [လက်ျာခြေကိုစ၍
လှမ်းတော်မူသောကြောင့် “ ဒက္ခိဏပါဒေ ” ဟု ဆိုသည်။] သရီရတော -
ကိုယ်တော်မှ၊ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသ္မိယော- ၆ ပါးသောအဆင်းရှိသော ရောင်ခြည်တော်
တို့သည်၊ နိက္ခမိတွာ - ထွက်၍၊ သုဝဏ္ဏရသ ပိဉ္စရာနိဝိယ - ရွှေရည်အယဉ်တို့
ကဲ့သို့ ရွှေအဆင်းရှိကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ စိတြိပဋ ပရိက္ခိတ္တာနိဝိယစ - ဆန်းကြယ်
သော အဝတ်ပုဆိုးတို့ဖြင့် ကာရံအပ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ ပါသာဒ ကုဋ္ဌာဂါရာဒီနိ-
ပြာသာဒ် , စူးလစ်မွန်ချွန် အထွဋ် အစရှိသည်တို့ကို၊ (ထိုထိုမြို့ရွာ၌ ရှိကြသော
ပြာသာဒ်နှင့် အိမ်၏အထွဋ် အစရှိသည်တို့ကို - ဟုလို။) အလင်္ကရေန္တိယော-
တန်ဆာဆင်ကုန်လျက်၊ ဣတော စိတောစ - ဤမှ ဤမှလည်း၊ ဝါ- ထိုမှ ဤမှ
လည်း၊ ဓာဝန္တိ-ပြေးသွားကုန်၏။ ဟတ္ထိ အဿ ဝိဟင်္ဂါဒယော-ဆင် မြင်း ငှက်
အစရှိသော သတ္တဝါတို့သည်၊ သကသကဋ္ဌာနေသု- မိမိ မိမိတို့၏ တည်ရာအရပ်
တို့၌၊ ဌိတာယေဝ - တည်ကုန်လျက်သာ၊ မရရေန - ချိုမြိန်သောအရသာနှင့်
တူသော၊ ဝါ-သာယာသော၊ အာကာရေန-အခြင်းအရာဖြင့်၊ သဒ္ဓိ-အသံကို၊
ကရေန္တိ-ပြုကြကုန်၏။ ဘေရိဝိဏာဒီနိ - စည်ကြီး , စောင်း အစရှိကုန်သော၊
တူရိယာနိ-တူရိယာတို့သည်၎င်း၊ မနုဿာနံ-လူတို့၏၊ ကာယူပဂါနိ-ကိုယ်သို့
ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ အာဘရဏာနိ-တန်ဆာတို့သည်၎င်း၊ တထာ-ထို အတူ
တည်း။ [တထာဖြင့် “ မရရေန အာကာရေန သဒ္ဓိ ကရေန္တိ ” ကို ပြန်၍ညွှန်း
သည်။ ဤကဲ့သို့ အသံပြုကြခြင်းသည် ဓမ္မတာပင်တည်း။]

တေန သညာဏေန-ထို အမှတ်အသားဖြင့်၊ မနုဿာ-လူတို့သည်၊ ဇာနန္တိ-
သိကြကုန်၏။ (ကိံ - အဘယ်သို့ သိကြကုန်သနည်း၊) အဇ္ဇ- ယနေ့၊ ဘဂဝါ-
မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဓ-ဤ ဝါတို့အရပ်သို့၊ ပိဏ္ဏာယ-ငှါ၊ ပဝိဇ္ဇော-ဝင်တော်
မူလာပြီ၊ ဣတိ - သို့၊ (ဇာနန္တိ - ကုန်၏။) တေ - ထိုလူတို့သည်၊ သုနိဝတ္ထာ -
ကောင်းစွာ ဝတ်အပ်သော ကိုယ်ဝတ်ရှိကုန်သည်၊ သုပါရုတာ - ကောင်းစွာ
ခြံအပ်သော အပေ၍ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနိ- နံသာ ပန်း အစ
ရှိသော ပူဇော်ဘွယ်တို့ကို၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ဃရာ-အိမ်မှ၊ နိက္ခမိတွာ-ထွက်၍၊

+ + * + + * + *

သုဝဏ္ဏရသ ပိဉ္စရာနိ။ ။ရောင်ခြည်တော် ၆ သွယ် ထွက်တော်မူရာ၌ အရောင်
၆ မျိုးရှိသော်လည်း ဘုရားရှင်၏ ရွှေအဆင်းရှိသော ကိုယ်တော်မှ ရွှေအရောင် (ပီတ
ရောင်ခြည်) သာ အများအပြားထွက်သောကြောင့် “ သုဝဏ္ဏရသ ပိဉ္စရာနိ ” ဟု ဆိုသည်။
ရသ သဒ္ဓါသည် ဥဒကပရိယာယ်, ပိဉ္စရသဒ္ဓါကား ဧဟမဝဏ္ဏပရိယာယ်တည်း။

အဗ္ဗန္တရဝီထိ - အလယ် လမ်းမသို့၊ ပဋိပဇ္ဇိတွာ - သွားနှင့်၍၊ [အဗ္ဗန္တရသဒ္ဒါသည် မဇ္ဈ အနက်ဟော၊ “အဗ္ဗန္တရဝီထိ” ပါဠိဖြင့် ကောင်းနိုးရာရာလမ်းခရီးကို ကြသည် မဟုတ်၊ လမ်းမကြီးကိုသာ ကြတော်မူသည်ဟု ပြသည်။] ဘဂဝန္တံ - ကို၊ ဂန္ဓပုဗ္ဗါ ဒီဟိ - နံ့သာ ပန်း အစရှိသောပူဇော်ဘွယ်တို့ဖြင့်၊ သက္ကစ္စံ - ရိုသေစွာ၊ ပူဇော်တွာ - ပူဇော်ပြီး၍၊ ဝဗ္ဗိတွာ - ဝပ်ချပြီး၍၊ ဘန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ အမှာကံ - တပည့် တော်တို့အား၊ ဒသ - တကျိပ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူ - ရဟန်းတော်တို့ကို၊ ဒေထ - ပေးတော်မူပါကုန်၊ အမှာကံ - တို့အား၊ ဝီသတိ - ၂ ကျိပ်သော၊ ဘိက္ခူ - တို့ကို၊ ဒေထ - ကုန်၊ ပညာသံ - ၅ ကျိပ်သော၊ ပေ၊ သတံ - တရာသော၊ ဘိက္ခူ - တို့ကို၊ ဒေထ - ကုန်၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ယာစိတွာ - တောင်း၍၊ ဘဂဝတောပိ - မြတ်စွာဘုရား ၏လည်း၊ ပတ္တံ - သပိတ်ကို၊ ဂဟေတွာ - ယူ၍၊ (အရင်ရောက်သူ၊ သို့မဟုတ် - ဘုရားရှင် ချီးမြှောက်အပ်သူက ယူ၍) အာသနံ - နေရာကို၊ ပညပေတွာ - ခင်း၍၊ သက္ကစ္စံ - ရိုသေစွာ၊ ပိဏ္ဍပါတေန - ဆွမ်းဖြင့်၊ ပဋိမာနေန္တိ - မြတ်နိုး ကော်ရော် ပူဇော်ကြကုန်၏။ [ဘူဝါဒိ၊ စုရာဒိ မာနဓာတ်သည် ပူဇော်ခြင်းအနက်ဟော။]

ဘဂဝါ - သည်၊ ကတဘတ္တကိစ္စော - ပြုအပ်ပြီးသော ဆွမ်းကိစ္စရှိတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ တေသံ သတ္တာနံ - တို့၏၊ (ဆွမ်းဒါယကာ ဒါယိကာမဖြစ်ကြသော ထိုသတ္တာတို့၏) စိတ္တသန္တာနာနိ - စိတ်အစဉ်တို့ကို၊ (ရှေးဘဝကဖြစ်ခဲ့သော စိတ်အစဉ်၊ ယခုဖြစ်ဆဲသော စိတ်အစဉ်တို့ကို) ဩလောကေတွာ - ကြည့်တော် မူ၍၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော်၊ ကေစိ - အချို့ သော သတ္တာတို့သည်၊ သရဏဂမနေသု - သရဏဂုမ်တို့၌၊ ပတိဋ္ဌဟန္တိ - တည်နိုင်ကြကုန်၏၊ ကေစိ - တို့သည်၊ ပဗ္ဗသု - ငါးပါးကုန်သော၊ သီလေသု - သီလ တို့၌၊ (ပတိဋ္ဌဟန္တိ)၊ ကေစိ - တို့သည်၊ သောတာပတ္တိ သကဒါဂါမိ အနာဂါမိ ဖလာနံ - သောတာပတ္တိဖိုလ်၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်၊ အနာဂါမိဖိုလ်တို့တွင်၊ အည တရသ္မိံ - တပါးပါးသောဖိုလ်၌၊ (ပတိဋ္ဌဟန္တိ)၊ ကေစိ - တို့သည်၊ ပဗ္ဗဇိတွာ - ရဟန်းပြုပြီး၍၊ အဂ္ဂဖလေ - မြတ်သောဖိုလ်ဟူသော၊ အရဟတ္တေ - အရဟတ္တ ဖိုလ်၌၊ (ပတိဋ္ဌဟန္တိ)၊ တထာ - ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (သရဏဂုံသီလစသည် ဝယ် တည်နိုင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဓမ္မံ - ကို၊ ဒေသေတိ - ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ - ဤကား တန်ခိုးပြာဋိဟာနှင့်တကွ ဝင်တော်မူခြင်းတည်း။ [သေယုထိဒံကို ပြန်၍အုပ်သည်။]

ဝေ - ဤသို့၊ ဝါ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ မဟာဇနံ - များစွာသော လူ အပေါင်းကို၊ အနုဂ္ဂဟေတွာ - ချီးမြှောက်တော်မူပြီး၍၊ အာသနာ - နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ - ထတော်မူ၍၊ ပိဟာရံ - ကျောင်းတော်သို့၊ ဂစ္ဆတိ - ကြွတော်မူ၏၊ တတ္ထ - ထိုကျောင်းတော်၌၊ ဂန္ဓာ - ရောက်၍၊ မဏ္ဍလမာဠေ - ဆည်းကပ်ရာတန်ဆောင်း ဝန်း၌၊ [ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ကဲ့သို့ ရှိမြဲ တန်ဆောင်းဝန်းကို ဆိုသည်။]

အဗ္ဗလဋ္ဌိကာ၌ မဏ္ဍလမာဋ္ဌကို ဆိုသည်မဟုတ်။] ပညတ္တဝရ ဗုဒ္ဓါသနေ - ခင်းထားအပ်သော မြတ်သောဘုရားရှင်၏ နေရာတော်၌၊ ဘိက္ခုနံ-တို့၏၊ ဘတ္တကိစ္စ ပရိယောသနံ - ဆွမ်းကိစ္စ၏ ပြီးဆုံးခြင်းကို၊ အာဂမယမာနော - ဆိုင်းငံ့တော်မူလျက်၊ နိသီဒတိ-ထိုင်နေတော်မူ၏၊ [အချို့ စာ၌ “နိသီဒိ” ဟု ရှိ၏။] တတော-ထိုမှနောက်၌၊ ဘိက္ခုနံ- တို့၏၊ ဘတ္တကိစ္စ ပရိယောသာနေ-၌၊ ဥပဋ္ဌာကော- အလုပ်အကျွေးရဟန်းသည်၊ ဘဂဝတော - အား၊ နိဝေဒေတိ-လျှော့ထား၏၊ (ရဟန်းများ ဆွမ်းကိစ္စပြီးပါကြောင်းကို လျှောက်ထား၏။) အထ- လျှောက်ထားရာ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဂန္ဓကုဋိ-ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတော်သို့၊ ပဝိသတိ- ဝင်တော်မူ၏၊ (ဝင်တော်မမူသေး၊ ဝင်ဘို့ရန် ကြံတော်မူသည်။) ဣဒံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ တာဝ - ပစ္စာဘတ္တကိစ္စ စသည်တို့မှရှေးဥားစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌိ-ညွှန်ပြအပ်သေး၊) ပုရောဘတ္တကိစ္စ- ပုရောဘတ္တ ကိစ္စတော်တည်း၊ ဝါ - ဆွမ်း၏ ရှေ့အဘို့၌ ပြုထိုက်သောကိစ္စတော်တည်း။

အထ- ပုရောဘတ္တကိစ္စပြီးစီးရာ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ဝေ-သို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ကတပုရောဘတ္တကိစ္စော-ပြုအပ်ပြီးသော ပုရောဘတ္တကိစ္စရှိတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဂန္ဓကုဋိယာ - ၏၊ ဥပဋ္ဌာနေ- အနီးဖြစ်သော အရပ်၌၊ နိသီဒိတွာ- ထိုင်တော်မူ၍၊ ပါဒေ- ခြေတော်တို့ကို၊ ပက္ခာလေတွာ- ဆေးတော်မူ၍၊ ပါဒပိဋေ-ခြေဆေးအင်းပျဉ်၌၊ ဌတွာ-တည်တော်မူ၍၊ ဘိက္ခုသံသံ-ရဟန်းအပေါင်းကို၊ ဩဝဒတိ-ဆုံးမတော်မူ၏၊ (ခြေဆေးတော်မူရင်း ခြေဆေးအင်းပျဉ်၌ ရပ်တော်မူလျက် ဩဝါဒပေးတော်မူသည်-ဟုလို၊) (ကိ- အဘယ်သို့ပေးတော်မူသနည်း၊) ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ အပ္ပမာဒေန-ပမာဒ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သတိဖြင့်၊ သမ္မာဒေထ-သီလ သမာဓိ ပညာ ၃ ဖြာသောသိက္ခာကို ပြီးစေကြကုန်လော့၊ လောကသ္မိ-လောက၌၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ-ဘုရားပွင့်တော်မူရာ အချိန်အခါကို၊ ဒုလ္လဘော-ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏၊ ဝါ-ရနိုင်ခဲ၏၊ (ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ-ကို၊ လဒ္ဓေပိ- ရအပ်ပါသော်လည်း၊ လောက၌ ရအပ်ပါသော်လည်း၊) မနုဿတ္တပဋိလာဘော-လူ့ အဖြစ်ကိုရခြင်းကို၊ ဒုလ္လဘော-၏၊ ဝါ-၏၊ (မနုဿတ္တေ-လူ့ အဖြစ်ကို၊ လဒ္ဓေပိ - သော်လည်း၊ မိမိက လူ့ အဖြစ်ကို ရပါသော်လည်း၊) သမ္ပတ္တိ-သမ္ပတ္တိအမျိုးမျိုးကို၊ ဒုလ္လဘာ-၏၊ ဝါ-၏၊ (သမ္ပတ္တိယာ-ကို၊

x x x x x x x

ဒုလ္လဘာ သမ္ပတ္တိ။ ။ “သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိ” ဟု ရှေးစာအုပ်တို့၌ ရှိသော်လည်း ဤကာ၌ “သမ္ပတ္တိ” ပုဒ်ကိုသာ ဖွင့်ထား၏။ ထို “သမ္ပတ္တိ” ဟူသည် ဘုရားရဟန္တာတို့ ရောနိုင်ရာ သို့မဟုတ် တရားတော်၏ပြန့်နှံ့နိုင်ရာအရပ်ဒေသ၌ နေရခြင်းဟူသော ပဋိရူပဒေသဝါသ၊ ဘုရားဖူးနိုင် တရားနာနိုင်သော စက္ခုမြေ သောတိမြေစသည်တို့၏ မချို့တဲ့ခြင်း၊ ဘုရားဖူး တရားနာရသဖြင့် သဒ္ဓါတရားကို ရခြင်း၊ ဤအားလုံးတည်း၊ ဤအဖွင့်ကို ထောက်လျှင် ဒုလ္လဘာသမ္ပတ္တိပုဒ်ကသာ အဓိပ္ပါယ် အပြည့်အစုံကို ပြနိုင်သည်။ သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိ ပုဒ်ကား

လဒ္ဓါယဝိ-သော်လည်း၊) ပဗ္ဗဇ္ဇာ-ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်ကို၊ ဒုလ္လဘာ-၏၊ ဝါ-၏၊ (ပဗ္ဗဇ္ဇာယ-ကို၊ လဒ္ဓါယဝိ-သော်လည်း၊) သဒ္ဓမ္မဿဝနံ-သူတော်ကောင်းတရားကို ကြားနာရခြင်းကို၊ ဒုလ္လဘံ-၏၊ ဝါ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ (ဩဝဒတိ-၏)။

[“တတ္ထာတိ တသ္မိံ ပါဒဝိဋ္ဌေ ဌတွာ ဩဝဒနကာလေ” ဟု ရှေ့ကို ငဲ့၍ စွဲသောနည်း၊ “တေသု ဝါဘိက္ခူသု” ဟု နောက်ကို ငဲ့၍ စွဲသောနည်း၊ ဤသို့ ဋီကာ၌ နှစ်နည်းဖြင့်ထား၏။ “တဒါ” ဟု၎င်း “အထ” ဟု၎င်း မရှိသောကြောင့် ပဌမစွဲနည်းသည် ကောင်းမည်မထင်၊] တတ္ထ-ထို ရဟန်းတို့တွင်၊ ကေစိ-အချို့ ရဟန်းတော်တို့သည်၊ ဘဂဝန္တိ-ကို၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ - ကမ္မဋ္ဌာန်းကို၊ ပုစ္ဆန္တိ - မေးလျှောက်ကြကုန်၏၊ [“ကေစိ ပဉ္စ ပုစ္ဆန္တိ” ဟု တဝါကျ ကျဟန်တူ၏။] တေသံ-ထို ရဟန်းတော်တို့အား၊ ဝါ-၏၊ စရိယာနုရူပံ- စရိုက်အားလျော်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ကို၊ ဒေတိ - ပေးတော်မူ၏၊ တတော - ထိုမှ နောက်၌၊ သဗ္ဗေပိ - အလုံး

x x x x x x x

အဓိပ္ပါယ်အပြည့်အစုံကို မပြနိုင် ဟု သိပါ။ [ဒုလ္လဘာ သမ္ပတ္တိတိ သတိပိ မနုဿတ္တပဋိလာဘေ ပဋိရူပဒေသဝါသ ဣန္ဒြိယာဝေကလ္လ သဒ္ဓါပဋိလာဘာဒယော သမ္ပတ္တိသင်္ခါတာ ဂုဏာ ဒုလ္လဘာတိ အတ္ထော၊ ပေါတ္ထကေသု ပန ဒုလ္လဘာ သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိတိ ပါဌော ဒိဿတိ၊ သော အယုတ္ထောဝါ-ဋီကာသစ်။]

ပဗ္ဗဇ္ဇာနှင့် သဒ္ဓမ္မဿဝနံ။ ။ ဤ ဒုလ္လဘ ၅ ပါးတွင် ရှေးရှေးဒုလ္လဘကို ရရုံမျှဖြင့် နောက်နောက် ဒုလ္လဘတွေ ရပြီဟူ၍ မမှတ်ရ၊ အဆင့်ဆင့်တိုး၍ရအပ်သော ဒုလ္လဘများ ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ပဗ္ဗဇ္ဇာအရ ရသေ့ပြုသူသည်၎င်း၊ သာမန်သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်၎င်း၊ သစ္စာ ၄ ပါး စသော သဒ္ဓမ္မကို မကြားနာရသေး၊ ထို့ကြောင့် “ဒုလ္လဘာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ” ၏ နောက်၌ “ဒုလ္လဘံ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ” ဟု တဆင့်တက်၍ ခက်ခဲပုံကို ပြရပြန်သည်။

မိန့်တော်မူလိုရင်း။ ။ မိန့်တော်မူလိုရင်းကား- “ အသင်ရဟန်းတို့မှာ ဘုရားပွင့်ရာအခါတည်းဟူသော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒကိုလည်းရကြပြီ၊ မနုဿဘဝနှင့်တကွ ပတိရူပဒေသဝါသစသော သမ္ပတ္တိကိုလည်း ရကြပြီ၊ ထို သမ္ပတ္တိတို့ထက် တိုးတက်၍ ရဟန်းအဖြစ်ကိုလည်း ရကြပြီ၊ ထို ရဟန်းအဖြစ်ထက်တိုးတက်၍ သဒ္ဓမ္မဿဝနကိုလည်း နေ့စဉ်ရနေပြီ၊ ဤသို့ရခဲ့သော အရာဌာန ၅ မျိုးလုံးကို ရှေးကံထောက်မ၍ အပြည့်အစုံရကြပြီဖြစ်သောကြောင့် မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့ပေါ့ဆဆ မနေကြဘဲ ပမာဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သတိတရားဖြင့် သီလ သမာဓိ ပညာ ဟူသော ၃ ဖြာသော သိက္ခာတို့ကို ပြီးစီးအောင် ကြိုးစားလိုက်ကြ” ဟု မိန့်တော်မူလိုရင်းဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ “အပ္ပမာဒေန ဘိက္ခဝေ သမ္ပာဒေထ” သည် ဖလဝါကျ၊ “ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ ဒုလ္လဘော” စသည်ကား ကာရဏဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် ယသ္မာထည့်၍ ကာရဏဝါကျကို အလျင်ပေးပြီးလျှင် တသ္မာထည့်၍ ဖလဝါကျကို နောက်မှလည်း ပေးနိုင်၏၊ ဤ ဒုလ္လဘ ၅ ပါးသည် ပါဠိတော်များ၌ တိုက်ရိုက်မပါ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌သာ ပက်ဏ္ဍကဒေသနာအဖြစ်ဖြင့် ပါသည်၊ ပဉ္စကအင်္ဂုတ္တိရ်၌ ဒုလ္လဘ ၅ ပါး ပါသော်လည်း မတူပါ။

စုံသော ရဟန်းတို့သည်လည်း၊ ဘဂဝန္တံ - ကို၊ ဝဋ္ဋိတွာ-ဝပ်ချပြီး၍၊ အတ္တနော အတ္တနော- မိမိ မိမိ၏၊ ရတ္တိဋ္ဌာန ဒိဝါဋ္ဌာနာနိ - ညဉ့်နေရာ အရပ် , နေနေရာ အရပ်တို့သို့၊ ဝစ္ဆန္တိ-သွားကြကုန်၏၊ [“ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ-ညည့်သန့်စင်ရာ အရပ်, နေသန့်စင်ရာ အရပ်တို့သို့” ဟုလည်း ပေးကြ၏၊ ရတ္တိယာ+ဝသနံ+ဋ္ဌာနံ ရတ္တိဋ္ဌာနံ၊ တထာ ဒိဝါဋ္ဌာနံ-ဋီကာသစ်၊ နောက်လာမည့် ကေစိစသည် တို့ကား ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာန ဝမနကို အကျယ်ချဲ့သော စကားတည်း။] ကေစိ-တို့သည်၊ အရညံ-တောသို့၊ (ဝစ္ဆန္တိ-နိ၏) ကေစိ-တို့သည်၊ ရုက္ခမူလံ-သစ်ပင်၏ အနီးအောက်သို့၊ (ဝစ္ဆန္တိ)၊ ကေစိ-တို့သည်၊ ပဗ္ဗတာဒီနံ - တောင်အစရှိသော အရပ်တို့တွင်၊ အညတရံ- တပါးပါးသော အရပ်သို့၊ (ဝစ္ဆန္တိ)၊ [“ပဗ္ဗတာဒီနံ” ၌ အာဒိဖြင့် ကန္ဓရ, ဝိရိဂုဟာ, သုသာန, ဝနပတ္တ, အဇ္ဈောကာသ, ပလာလ ပုဉ္ဇတို့ကို ယူ။] ကေစိ- တို့သည်၊ စာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ - စာတုမဟာရာဇ် နတ်ဘုံသို့၊ (ဝစ္ဆန္တိ)၊ [စာတုမဟာရာဇိကဘဝနန္တိ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝ လောကေ သုညဝိမာနာနိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]၊ ပေ၊ ကေစိ-တို့သည်၊ ဝသဝတ္တိဘဝနံ - ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်ဘုံသို့၊ (ဝစ္ဆန္တိ)၊ ဣတိ-ဤကား ရတ္တိ ဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနသို့ သွားပုံတည်း။

တတော - ရတ္တိဋ္ဌာန ဒိဝါဋ္ဌာနသို့ ရဟန်းတို့သွားပြီးရာ ကာလမှ နောက်၌၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ဝန္တုကုဋ် - ဝန္တုကုဋ်သို့၊ ပဝိသိတ္တာ - ဝင်တော်မူပြီး၍၊ သစေ အာကင်္ခတိ-အကယ်၍ အလိုတော်ရှိအံ့၊ (ကျိန်းစက်တော်မူခြင်းငှါ အလိုတော် ရှိအံ့၊) (ဧဝံသတိ-ဤသို့ အလိုတော်ရှိလသော်၊) ဒက္ခိဏေန-သော၊ ပဿေန-ဖြင့်၊ သတော-သည်၊ သမ္ပဇာနော-သည်၊ (ဟုတွာ)၊ မုဟုတ္တံ-မျှ၊ သီဟသေယျံ-ကို၊ ဝါ- ကို၊ ကပ္ပေတိ- ပြုတော်မူ၏၊ အထ-ကျိန်းစက်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ သမဿာသိတကာယော-ကောင်းစွာသက်သာရာရပြီးသော ကိုယ်တော်ရှိသည်၊

x x x x x x x

သမဿာသိတကာယော။ ။ အာ+သသဓာတ်သည် အသက်ရှူခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ+အဿာသော (အာ+သာသော) -ရှူနိုင် ရှိုက်နိုင်ခြင်း၊ သမဿာသော-ခြင်း၊ ဤသို့ ကောင်းစွာ ရှူနိုင်ရှိုက်နိုင်ခြင်းကို “သက်သာရာရခြင်း” ဟု ဝေါဟာရတ္ထပြုကြသည်၊ သမ္မာတော+သမဿာသော+ယဿာတိ သမဿာသိတော၊ သမ္မာတအဿတ္ထိအနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်၊ ထို့နောက် ကာယောနှင့် ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ တွဲပါ၊ “ကောင်းစွာဖြစ်သော သက်သာရာရှိသော ကိုယ်တော်ရှိသည်” ဟု ပေးမှ သဒ္ဒတ္ထ ပြည့်စုံမည်၊ နိဿယ၌ အလွယ်ပေးထားသည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ သမ္မာ အဿာသေ တဗ္ဗော ဥတုဂါဟာပနဝသေန ဥပတ္တမ္ဘိ တဗ္ဗောတိ သမဿာသိတော ” ဟု ဖွင့်လေသည်၊ ထိုအလို “ကောင်းစွာ သက်သာစေအပ်ပြီးသော ကိုယ်တော်ရှိသည်” ဟု ပေး၊ ကာရိတ် သွင်း၍ တပစ္စည်းကြိုဟန် တူ၏၊ တပစ္စည်း၏ အနက်ကို တဗ္ဗပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်ခြင်းမှစ၍ စဉ်းစားကြပါလေ။

(ဟုတ္တာ)၊ ဝုဠဟိတ္တာ-ထတော်မူပြီး၍၊ ဒုတိယဘာဂေ-နှစ်ခုမြောက်အဖို့၌၊ လောကံ-သတ္တလောကကို၊ ဝေါလောကေသိ- ကြည့်တော်မူပြီ။ [ပစ္စိမယာမိ ကို ၃ ဘို့ခွဲသကဲ့သို့ ပစ္စာဘတ္တကိုလည်း သုံးဘို့ခွဲထားသောကြောင့် “ဒုတိယ ဘာဂေ”ဟု ဆိုသည်။]

တတိယဘာဂေ-သုံးခုမြောက်အဖို့၌၊ ယံ ဂါမံဝါ-အကြင် ရွာကိုသော်၎င်း၊ ယံ နိဂမံဝါ-အကြင် နိဂုမ်းကိုသော်၎င်း၊ ဥပနိဿာယ-မှီ၍၊ ဝိဟရတိ-သီတင်း သုံးတော်မူ၏။ တတ္ထ-ထို ရွာ၌၊ ဝါ-ထို နိဂုမ်၌၊ မဟာဇနော - များစွာသော လူအပေါင်းသည်၊ ပုရောတတ္ထံ-ဆွမ်း၏ ရှေ့အဖို့၌၊ ဝါ-ဆွမ်းစားရာ ကာလ၏ ရှေ့အဖို့၌၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ ဒတ္တာ-ပေးလှူပြီး၍၊ ပစ္စာဘတ္တံ-ဆွမ်း၏ နောက် အဖို့၌၊ သုနိဝတ္ထော-ကောင်းစွာ ဝတ်အပ်သော ကိုယ်ဝတ်ရှိသည်၊ သုပါရု တော-ကောင်းစွာခြံအပ်သော အပေါ်ခြံရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနိ- နံသာ၊ ပန်းအစရှိသော ပူဇော်ဘွယ်တို့ကို၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ဝိဟာရေ-ကျောင်း တိုက်၌၊ သန္ဓိပတတိ-တပေါင်းတည်းကျရောက်၏။ ဝါ- စည်းဝေး၏။ [နိဝဿိ ယိတ္ထ-ဝတ်အပ်ပြီ၊ ဣတိ နိဝတ္ထံ၊ သုဠ+နိဝတ္ထံ ယဿာတိ သုနိဝတ္ထော၊ ပါရုဗိ ယိတ္တာတိ ပါရုတံ။] တတော-ထိုစည်းဝေးရာကာလမှနောက်၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ သမ္ပတ္တပရိသာယ-ရောက်လာသော ပရိသတ်အား၊ အနုရူပေန-လျော်သော၊ ပါဠိဟာရိယေန - တန်ခိုးပြာဠိတာဖြင့်၊ ဂန္ဓာ- ကြွတော်မူ၍၊ ဓမ္မသဘာယံ- တရားသဘင်၌၊ ပညတ္တဝရမုဒ္ဓါသနေ-ခင်းထားအပ်သော မြတ်သောဘုရား၏ နေရာတော်၌၊ နိသဇ္ဇ-ထိုင်တော်မူ၍၊ ကာလယုတ္တံ-အခါကာလနှင့်သင့်လျော် သော၊ သမယယုတ္တံ-အခါသမယနှင့် သင့်လျော်သော၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ ဒေသေ တိ-၏။ အထ-တရားတော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ကာလံ-အချိန်အခါကို၊ ဝိဒိတွာ- သိတော်မူ၍၊ ပရိသံ-ကို၊ ဥယျာဇေတိ- ပြန်လွှတ်တော်မူ၏။ (မှောင်မိုက်အောင် မနေစေဘဲ ပြန်ချိန်ရောက်လျှင် ပြန်လွှတ်တော်မူသည်။) မနုဿာ - တို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဝန္ဒိတွာ-ဝပ်ချ၍၊ ပက္ကမန္တိ - ဖဲသွားကြကုန်၏။ ဣဒံ-ဤဆိုအပ် ပြီးကား၊ ပစ္စာဘတ္တကိစ္စံ-ပစ္စာဘတ္တကိစ္စတော်တည်း၊ ဝါ- ဆွမ်းစားရာကာလ ၏နောက်အဖို့၌ ပြုထိုက်သော ကိစ္စတော်တည်း။

x x x x x x x

ကာလ , သမယယုတ္တံ ။ ။ “ ကာလယုတ္တန္တိ ဣမိဿာ ဝေလာယ ဣမဿ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗန္တိ တံတံကာလာနုရူပံ၊ သမယယုတ္တန္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ၊- ဋီကာ၊ ဤအတိုင်း အနက်ပေးထားသည်။ (တနည်း) “အဠုပ္ပတ္တိ အနုရူပံ ဝါ”ဟု ဖွင့်၏။ ဤအလို “သမယ ယုတ္တံ- အကြောင်း အဠုပ္ပတ္တိနှင့်ယှဉ်သော”ဟု ပေး၊ သမယသဒ္ဓါ အကြောင်းအနက် ဟောတည်း။ (တနည်း) “ အထဝါ သမယယုတ္တန္တိ ဟေတုဒါဟရဏသဟိတံ ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤအလို “သမယယုတ္တံ-အကြောင်း ဥဒါဟရဏကို ထုတ်ပြခြင်းနှင့်ယှဉ်သော”ဟု ပေးပါ။ ဤ၌လည်း သမယသဒ္ဓါ အကြောင်းအနက်ဟောပင်တည်း။

သော-ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ နိဗ္ဗိတပစ္စာဘတ္တကိစ္စော-ပြီးပြီးသော ပစ္စာဘတ္တကိစ္စရှိတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဂတ္တာနိ-ကိုယ်တော်တို့ကို၊ ဩသိဗ္ဗိတုကာမော-ရေသွန်းလောင်းခြင်းငှါ အလိုတော်ရှိသည်၊ (ရေချိုးတော်မူလိုသည်) သစေ ဟောတိ-အံ့၊ [ကိုယ်တော်တပါးတည်းကိုပင် အစိတ်အပိုင်းများစွာရှိသောကြောင့် “ဂတ္တာနိ” ဟု အဝယဝါပေက္ခဗဟုဝုစံဖြင့် သုံးစွဲထားသည်။] (ဧဝံသတိ)၊ ဗုဒ္ဓါသနာ-ဘုရားရှင်၏ နေရာတော်မှာ၊ ဝုဠာယ-ထတော်မူ၍၊ နှာနကောဠကံ-ရေချိုးအံ့သို့၊ (ရေချိုးခန်းသို့) ပဝိသိတ္တာ-ဝင်တော်မူ၍၊ ဥပဠာကေန - အလုပ်အကျွေး ရဟန်းသည်၊ ပဋိယာဒိတ ဥဒကေန-စီရင်အပ်သော ရေဖြင့်၊ ဂတ္တာနိ-တို့ကို၊ ဥတုံ-အငွေ့ကို၊ ဂဏှာပေတိ-ယူစေတော်မူ၏၊ [ရေချိုးလိုက်သော အခါ ကိုယ်ငွေ့များထ၍ လာသောကြောင့် “ဥတုံဂဏှာပေတိ” ဟု ဆိုသည်၊ “ဤသို့ အငွေ့ယူစေခြင်း အကျိုးငှါသာ ရေလောင်းတော်မူသည်၊ အညစ်အကြေးကား မရှိပါ” ဟုလို။] ဥပဠာကောပိ-သည်လည်း၊ ဗုဒ္ဓါသနံ - ကို၊ အာနေတွာ - ဆောင်၍၊ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ-ဂန္ဓကုဋိပရိဝုဏ်၌၊ ပညပေတိ-ခင်း၏၊ ဘဂဝါ-သည်၊ သုရတ္တဒုပနံ-ကောင်းစွာ ဆိုးအပ်သော နှစ်ထပ်ရှိသော သင်းပိုင်တော်ကို၊ နိဝါသေတွာ-ဝတ်တော်မူ၍၊ ကာယဗန္ဓနံ-ခါးပန်းကြိုးကို၊ ဗန္ဓိတွာ-ဖွဲ့တော်မူ၍၊ ဥတ္တရာသင်္ဂံ - အပေါ်ခြံကေသီကို၊ ဧကံသံ-တခုသော လက်ဝဲအဘို့၌၊ ဝါ- လက်ဝဲတဖက် ပခုံးထက်၌၊ ကရိတွာ-၍၊ တတ္ထ-ထို ဂန္ဓကုဋိပရိဝုဏ်ဝယ် ခင်းထားအပ်သော ဘုရားနေရာတော်သို့၊ ဂန္ဓာ - ကြွတော်မူ၍၊ ဧကကောဝ - တပါးတည်းသာလျှင်၊ မုဟုတ္တံ-တမုဟုတ်မျှ၊ ပဋိသလ္လိနော- ကိန်းအောင်းတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ နိသီဒတိ-ထိုင်တော်မူ၏။

အထ-ကိုယ်တော်တပါးတည်း ကိန်းအောင်းတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ ဘိက္ခူ-တို့သည်၊ တတော တတော-ထိုထို အရပ်မှာ၊ (နဂိုရ်က ကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်း၍သွားခဲ့ရာ အရညရုက္ခမူလစသော ထိုထိုအရပ်မှာ) အာဂမ္မ-လာ၍၊ ဘဂဝတော-အား၊ ဥပဠာနံ- ဆည်းကပ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ- ဆည်းကပ်ရာ အရပ်သို့၊ အ-ဂစ္ဆန္တိ-လာကြကုန်၏၊ တတ္ထ-ထို ရဟန်းတော်တို့တွင်၊ ဧကဓ္မေ - အချို့ ရဟန်းတော်တို့သည်၊ ပဉ္စ-ပြဿနာကို၊ ပုစ္ဆန္တိ - န်၏၊ ဧကဓ္မေ-တို့သည်၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ - ကို၊ (ပုစ္ဆန္တိ)၊ ဧကဓ္မေ-တို့သည်၊ ဓမ္မဿဝနံ - တရားနာခြင်းကို၊ ဝါ- နာအပ်သော တရားကို၊ ယာစန္တိ-တောင်းကြကုန်၏၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဧကသံ-ထိုရဟန်းတို့၏

+ x x + + + + +
 မုဟုတ္တံ ပဋိသလ္လိနော။ ။ဤ၌ “မုဟုတ္တံ ပဋိသလ္လိနော” ဟူသည် ဖလသမာပတ်ဝင်းစားတော်မူခြင်းတည်း၊ ပဋိ (ပဋိသံဟရိတွာ) - အာရုံများစွာမှ စိတ်တော်ကိုရုပ်သိမ်းဖွဲ့ခွာ၍ - သံ (သမ္မဒေဝ) - သင့်ရာကောင်းမြတ် ဖလသမာပတ်၌ သာလျှင်၊ လီနော (အလ္လီနော) - ငြိကပ်တော်မူသည်” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။

အဓိပ္ပာယ်- အလိုကို၊ သမ္မာဒေန္တော- ပြီးစေတော်မူလျက်၊ ပုရိမယာမံ-ပုရိမ
ယာမ်ကို၊ ဝါ- ညဉ့်ဥျားယာမ်ကို၊ ဝီတိနာမေတိ-လွန်စေတော်မူ၏၊ ဣဒံ- ကား၊
ပုရိမယာမကိစ္စံ - ပုရိမယာမ ကိစ္စတော်တည်း၊ ဝါ- ညဉ့်ဥျားယာမ်၌ ပြုထိုက်
သော ကိစ္စတော်တည်း။

ပန-အဘို့တပါးကား၊ ပုရိမယာမကိစ္စပရိယောသာနေ- ပုရိမယာမကိစ္စ၏
အဆုံး၌၊ ဘိက္ခူသု-တို့သည်၊ ဘဂဝန္တိ-ကို၊ ဝဗ္ဗိတွာ-၍၊ ပက္ကန္တေသု-ဖဲသွားပြီး
ကုန်လသော်၊ [အချို့စာအုပ်၌ “ ပက္ကမန္တေသု ” ဟု ပစ္စုပ္ပန် ရှိသည်ကား
မကောင်း။] သကလဒသသဟသိလောကဓာတုဒေဝတာယော-အလုံးစုံသော
တသောင်းသော လောကဓာတ်၌ နေကုန်သော နတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ ဩကသံ-
အခွင့်ကို၊ လဘမာနာ- ရကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဘဂဝန္တိ-ကို၊ ဝါ-သို့၊ ဥပ
သင်္ကမိတွာ-ချဉ်းကပ်ပြီး၍၊ ယထာဘိသင်္ခတံ-အကြင်ကြင်စီမံအပ်ခဲ့တိုင်းသော၊
(မြတ်စွာဘုရားထံ မလာမီက မည်သည့်ပြဿနာမေးမည်ဟု တင်ကြို၍ စီမံအပ်
ခဲ့သော၊) အန္တမသော-အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊ စတုရက္ခရမ္ဘိ-လေးလုံးသော
အက္ခရာရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆန္တိ-န၏၊ ဘဂဝါ-သည်၊ တာသံ
ဒေဝတာနံ-ထိုနတ်တို့၏၊ ပဉ္စ-ကို၊ ဝိသဇ္ဇန္တော-ဖြေတော်မူလျက်၊ မဇ္ဈိမယာမံ-
မဇ္ဈိမယာမ်ကို၊ ဝါ-သန်းခေါင်ယာမ်ကို၊ ဝီတိနာမေတိ-၏၊ ဣဒံ- ကား၊ မဇ္ဈိမ
ယာမကိစ္စံ-တည်း၊ ဝါ-သန်းခေါင်ယာမ်၌ ပြုထိုက်သောကိစ္စတော်တည်း။

ပန - ကား၊ ပစ္စိမယာမံ - ကို၊ ဝါ - မိုဃ်းသောက်ယာမ်ကို၊ တယော
ကောဠာသေ-သုံးဖို့တို့ကို၊ ကတွာ- ၍၊ ပုရောဘတ္တတော - ဆွမ်း၏ ရှေ့အဘို့မှ၊
ဝါ- ဆွမ်းစားရာကာလ၏ ရှေ့အဘို့မှ၊ ပဠာယ-စ၍၊ နိသဇ္ဇာယ-ထိုင်ခြင်းသည်၊
ပိဋိတဿ-နှိပ်စက်အပ်သော၊ သရီရဿ-ကိုယ်တော်၏၊ ဂိလာသုဘာဝ မောစန
တ္ထိ-ညောင်းညာသည်၏ အဖြစ်ကို လွတ်စေတော်မူခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဧကံ - တခု
သော၊ ကောဠာသံ-အဖို့ကို၊ စင်္ဂမေန-စကြိုကြွတော်မူခြင်းဖြင့်၊ ဝီတိနာမေတိ-
၏၊ ဒုတိယကောဠာသေ - နှစ်ခုမြောက်အဖို့၌၊ ဂန္ဓကုဋိံ - သို့၊ ပဝိသိတွာ-၍၊
ဒက္ခိဏေန- လက်ျာဖြစ်သော၊ ပဿေန- နံပါးဖြင့်၊ သတော- သတိထားတော်
မူသည်၊ သမ္ပဇာနော-ကောင်းစွာ အပြားဖြင့် သိတော်မူသည်၊(ဟုတွာ)၊ သီဟ
သေယျံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ကပ္ပေတိ-၏၊ တတိယကောဠာသေ- သုံးခုမြောက်အဖို့၌၊
ပစ္စုပ္ပာယ-တဖန်ထတော်မူ၍၊ ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ- ရှေးဘုရားရှင်တို့၏၊ သန္တိကေ- ၌၊

x x x x x x x x

ဂိလာသုဘာဝမောစနတ္ထိ။ ။ ဣဇ္ဇိဓာတ်၊ သူ့ပစ္စည်းဖြင့် သက္ကတဝယ် “ ဣသု-
မကျန်းမာသူ၊ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်သူ ” ဟု ရှိ၏၊ ပါဠိ၌ ဂိလေဓာတ်ဖြင့် “ ဂိလာသု ” ဟု ဖြစ်ရ
သည်၊ ထို့ကြောင့် “ ဂိလာသုဘာဝ ” ဟု ပါဠိမှန်ရှိပါစေ၊ စာအုပ်တို့၌ “ ကိလာသု
ဘာဝ ” ဟု ရှိ၏၊ ကိလာသဓာတ် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် စဉ်းစားပါ။ [“ အပ္ပကံ +
လသတိတိ ကိလာသု ” ဟု ကြိုကြရာ၌ အခြေအမြစ်ကို ရှာသင့်ပါသည်။]

ဒါနသီလာဒိဝသေန - ဒါနသီလအစရှိသည်၏အစွမ်းဖြင့်၊ ကတာဓိကာရပုဂ္ဂလ
 ဒဿနတ္ထံ- ပြုအပ်ပြီးသော အဓိကာရရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ကြည့်တော်မူခြင်း
 အကျိုးငှါ၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ-ဘုရားရှင်၏ မျက်လုံးတော်ဖြစ်သော ဣန္ဒြိယပရောပရိ
 ယတ္တိဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ လောကံ-ကို၊ ဝေါလောကေသိ-
 ကြည့်တော်မူပြီ၊ ဣဒံ-ကား၊ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ-တည်း၊ ဝါ-မိုဃ်းသောက်ယာမ်
 ၌ ပြုထိုက်သော ကိစ္စတော်တည်း။ [အဓိ - အလွန်အကဲ + ကာရ-ပြုအပ်သော
 ကောင်းမှုကို “အဓိကာရ” ဟု ခေါ်သည်။]

ပန-ဆက်ဥးအံ၊ (ပြတ်ပြီးအဓိပ္ပာယ်ကို ပြန်၍ဆက်သည်၊) တသ္မိဒိဝသေ-
 ထိုနေ၌၊ (အဗ္ဗလဋ္ဌိကာဝယ် သီတင်းသုံးတော်မူရာ ထိုနေ၌၊) ဘဂဝါ-သည်၊
 ပုရေဘတ္တကိစ္စံ-ကို၊ ရာဇဂဟေ-၌၊ ပရိယောသာပေတွာ-ပြီးဆုံးစေတော်မူ၍၊
 ပစ္ဆာဘတ္တေ- ပစ္ဆာဘတ်အခါ၊ မဂ္ဂံ- ခရီးကို၊ အာဂတော- ကြွလာတော်မူပြီ၊
 ပုရိမယာမေ-၌၊ ဘိက္ခုနံ- တို့အား၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ- ကို၊ ကထေတွာ- ဟောတော်မူ
 ပြီး၍၊ မဇ္ဈိမယာမေ - ၌၊ ဒေဝတာနံ- တို့၏၊ ပဉ္စု- ပြဿနာကို၊ ဝိသဇ္ဇေတွာ-
 ဖြေတော်မူပြီး၍၊ ပစ္ဆိမယာမေ-၌၊ စင်္ဂမံ-စင်္ကြံသို့၊ အာရုယ- တက်တော်မူ၍၊
 စင်္ဂမမာနော-စင်္ကြံကြွတော်မူစဉ်၊ (စင်္ကြံကြွတော်မူရင်း၊) ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခုသတာ
 နံ-ငါးရာသော ရဟန်းတော်တို့၏၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ-သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်ကို၊
 အာရတ္တ-အကြောင်းပြု၍၊ ပဝတ္တံ-ဖြစ်သော၊ ဣမံကထံ-ဤစကားကို၊ သဗ္ဗညုတ
 ညာဏေနေဝ - ဖြင့်ပင်၊ သုတွာ - ကြားတော်မူ၍၊ အညာသိ - သိတော်မူပြီ၊
 [ဤ၌ “သုတွာ” ဟု ရှိသောကြောင့် ရှေး၌ “ဒိဿာ အညာသိ” မရှိသင့်ကြောင်း
 ကို ပြခဲ့ပြီ။] ဣတိ - ပစ္ဆိမယာမ ကိစ္စံ ကရောန္တော အညာသိဟူသော အကျဉ်း
 အဖြေ၏ အကျယ်အပြီးတည်း၊ [“တေန ဝုတ္တံ” ဟု နိဂုဏ်းရှိသောကြောင့် ဣတိ
 မရှိလျှင် ကောင်း၏။] တေန-ထို့ ကြောင့်၊ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ ကရောန္တော အညာ
 သိတိ-ဟူ၍၊ (မယာ) ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ)။

စ ပန-ထပ်၍ဆက်ဥးအံ၊ ဥ တွာ-သိတော်မူခြင်းကြောင့်၊ [အဟောသိနှင့်
 ကတ္တားချင်းမတူသောကြောင့် “၍” ဟု မပေးရ။] အဿ-ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊
 တေံ-ဤအကြံတော်သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ဖြစ်သနည်း၊)
 ဣမေ ဘိက္ခု - ဤရဟန်းတို့သည်၊ မယံ - ငါ၏၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ-သဗ္ဗညုတ
 ဉာဏ်တော်ကို၊ အာရတ္တ-အကြောင်းပြု၍၊ ဂုဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ကထေန္တိ-ပြောဆိုကြ
 ကုန်၏၊ စ-ထိုသို့ပင် ပြောဆိုကြပါသော်လည်း၊ ဧတေသံ - ဤရဟန်းတို့အား၊
 ဝါ- တို့၏စိတ်၌၊ သဗ္ဗညုတညာဏကိစ္စံ - သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်၏ ကိစ္စသည်၊ န
 ပါကဋံ-မထင်ရှား၊ မယုမေဝ-ငါအားသာ၊ ဝါ- ငါ၏စိတ်၌သာ၊ (သဗ္ဗညုတ
 ညာဏကိစ္စံ-သည်၊) ပါကဋံ - ထင်ရှား၏၊ ပန- ဆက်၊ မယိ- ငါသည်၊ ဂတေ-
 ကြွသွားလသော်၊ ဧတေ-ဤရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တနော- ငါမိ၏၊ ကထံ-စကား

ကို၊ နိရန္တရံ - အကြားမရှိအောင်၊ ဝါ - အဆက်မပြတ်၊ အာရောစေသန္တိ -
 လျှောက်ကြကုန်လတံ၊ တတော-ထိုသို့ လျှောက်ခြင်းကြောင့်၊ နေသံ-ထိုရဟန်း
 တို့အား၊ အဟံ- ငါသည်၊ တံ- ထိုစကားကို၊ အဋ္ဌပ္ပတ္တိံ - ဖြစ်ပေါ်လာသော
 အကြောင်းဝတ္ထုကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ တိဝိဓံ-၃ ပါး အပြားရှိသော၊ သီလံ-သီလ
 ကို၊ ဝိဘဇန္တော-ဝေဘန်တော်မူလျက်၊ ဒွါသဋ္ဌိယာ-၆၂ ပါးသော၊ ဌာနေသု-
 အရာတို့၌၊ အပ္ပဋ္ဌိဝတ္တိယံ - သူတပါးတို့သည် ဆန့်ကျင်ဘက် မလည်စေအပ်
 မလည်စေနိုင်သော၊ သီဟနာဒံ-မြတ်သောအသံကို၊ ဝါ-မရွံ့မကြောက်၊ ခြံသေ့
 ဟောက်ဟန်၊ ရဲရင့်သော အသံတော်ကို၊ နဒန္တော - မိန့်မြှောက်တော်မူလျက်၊
 ပစ္စယာကာရံ - အကြောင်းတရားတို့၏ ကျေးဇူးပြုပုံ အခြင်းအရာသတ္တိကို၊ ဝါ-
 ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို၊ သမောဓာနေတွာ - ပေါင်း၍၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ - ဘုရားဂုဏ်တော်
 တို့ကို၊ ပါကဋေ- ထင်ရှားသည်တို့ကို၊ ကတွာ- ပြုတော်မူ၍၊ သိနေရံ- မြင့်မိုရ်
 တောင်ကို၊ ဥက္ခိပန္နောဝိယ-ချီးမြှောက်သူကဲ့သို့၎င်း၊ သုဝဏ္ဏကုဋေန- ရွှေတူဖြင့်၊
 နဘံ - ကောင်းကင်ကို၊ ပဟရန္တောဝိယစ- ပုတ်ခတ်သူကဲ့သို့၎င်း၊ [ဤ ဥပမာ
 ၂ ရပ်ဖြင့် ဗြဟ္မဇာလသုတ်၏ သူတပါးနှင့် မဆက်ဆံလောက်အောင် ခက်ခဲ
 သည်၏အဖြစ်ကို ပြသည်၊ မြင့်မိုရ်တောင်ကို ချီးမြှောက်ရသကဲ့သို့၎င်း၊ ကောင်းကင်
 ကို တူဖြင့် ထုရသကဲ့သို့၎င်း၊ ခဲယဉ်းသည်- ဟူလို၊] ဒသ သဟသိလောကဓာတု
 ကမ္မနံ - တသောင်းသော လောကဓာတ်၏ တုန်လှုပ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ [ကပိ
 ဓာတ်၊ ယုပစ္စည်း၊ “ကမ္မာပနံ” ဟု မရှိသောကြောင့် ယုပစ္စည်းကို ကရဏသာဓိ
 အနက်ဟော ဟု ကြံပါ။] ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန္တံ - ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန်ကို၊ အရဟတ္တ
 နိက္ခဋေန-အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသောအထွဋ်ဖြင့်၊ နိဋ္ဌာပေန္တော-ပြီးစေတော်

x x x x x x x

သီဟနာဒံ နဒန္တော။ ။ သီဟသဒ္ဓါသည် သမာဓိအရာဝယ် နောက်ကနေလျှင်
 သေဋ္ဌအနက်ဟောဟု လောကီဆရာတို့က ဆိုကြ၏၊ ထိုစကားကို ယေဘုယျဟု မှတ်ပါ၊
 ဤ သီဟနာဒံပုဒ်ကဲ့သို့ ရှေ့က နေသော်လည်း သေဋ္ဌ အနက်ကို ဟောနိုင်သည်သာ၊
 ထို့ကြောင့် “သေဋ္ဌနာဒသင်္ခါတံ အဘိတနာဒံ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်၊ (တနည်း) “သီဟ
 သ-မြဲသို့၏ + နာဒေါ-ဟောက်သံတည်း၊ သီဟနာဒေါ- သံ၊ သီဟနာဒေါဝိယာတံ
 သီဟနာဒေါ” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်ပါ၊ (တနည်း) သဒိသူပစာကြံပါ၊ ထို “သီဟနာဒံ”
 ဟူသည် “ဣမေ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ ဧဝံဂဟိတာ ဧဝံ ပရာမဋ္ဌာ ဧဝံဂတိကာ ဘဝန္တိ ဧဝံအဘိ
 သမ္ပရာယာ” စသောပါဠိတော်နှင့် “တေသံ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ” အစရှိသော ပဋိစ္စ
 သမုပ္ပါဒ် တရားတော်များတည်း။

နိက္ခဋေန။ ။ နိသည် နိဋ္ဌာနဂတ အနက်ဟော၊ ပြာသာဒ်စသည်ဝယ် အောက်
 အဆင့်ဆင့် အထွဋ်တွေထက် မြင့်တက်၍နေသော ထိပ်ဆုံးအထွဋ်ကို “နိက္ခဋ” ဟု ဆိုလို
 သည်။ [နိက္ခဋနာတိစ နိဋ္ဌာနဂတေန အစ္စဂ္ဂတကုဋေနာတိ အတ္ထော၊ - ဋီကာ။] ဤ
 စကားသည် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဥပမာပြသော စကားတည်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်သည် အလုံးစုံ
 သော ဂုဏ်တို့ထက် အသာဆုံး အထွဋ်အထိပ်အကျဆုံး ဂုဏ်တော်ဖြစ်သည်-ဟူလို။

မူလျက်၊ ဒေသေသာမိ-ဟောတော်မူအံ့၊ မေ - ငါသည်၊ [ပရိနိဗ္ဗုတဿာပိဋ္ဌ စပ်။] ဝါ-ငါ၏၊ [ဒေသနာ ဌာစပ်။] သာ ဒေသနာ- ထို ဒေသနာတော်သည်၊ ပရိနိဗ္ဗုတဿာပိ-ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးပါသော်လည်း၊ [ဋီကာ၌ ပရိနိဗ္ဗုတဿာပိ၏ နောက်ဝယ် မေ သဒ္ဓါတပုဒ် ပါနေသေး၏၊ တဝါကျထည်း၌ ထိုကဲ့သို့ ၂ ထပ် ပါရှိမရှိပါ။] ပဉ္စဝဿ သဟဿာနိ - အနှစ်ငါးထောင်တို့ပတ်လုံး၊ သတ္တာနံ- သတ္တာတို့ကို၊ [သမ္မာပိကာ၌ ကျပစ္စည်း၏ ကံ။] အမတ မဟာနိဗ္ဗာနံ- အမြိုက်ဖြစ်သော မြတ်သောနိဗ္ဗာန်သို့၊ သမ္မာပိကာ- ကောင်းစွာ ရောက်စေနိုင်သည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ့၊ ဣတိ- ဤအကြံသည်၊ (အဟောသိ၊) ဝေ- ဤသို့၊ စိန္တေတွာ- ကြံတော်မူပြီး၍၊ (“ယေန- အကြင်အရပ်အဘို့ဖြင့်၊ မဏ္ဍလမာဠော- ထိုင်နေရာ စရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော - ကြွတော်မူထိုက်၏၊ တေန - ထိုအရပ်အဘို့ဖြင့်၊ ဥပသင်္ကမိ- ကြွတော်မူပြီ ” ဟု ပါဠိတော်ပါဠိကို ထည့်၍စပ်ပါ။) [“ယေန မဏ္ဍလမာဠော တေနပသင်္ကမိတိ” ကား သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတည်း။]

ယေန မဏ္ဍလမာဠော တေနပသင်္ကမိတိ (ဧတ္ထ) - ၌၊ ယေနာတိ - ကား၊ ယေန ဒိသာဘာဂေန - အကြင် အရပ်အဘို့ဖြင့်၊ သော (မဏ္ဍဠမာဠော)- သို့၊ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော- ကြွတော်မူထိုက်၏၊ (တေန ဒိသာဘာဂေန- ထို အရပ်အဘို့ဖြင့်၊ မဏ္ဍလမာဠော- သို့၊ ဥပသင်္ကမိ- ကြွတော်မူပြီ၊ ဝါ- ၏။) [ဤသို့ နိယမဝါကျ ထည့်၍ စပ်ပါ။] ဝါ - တနည်း၊ ဧတံ - ဤ ယေန တေနဟူသော ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်းသည်၊ ဘုမ္မတ္ထေ - သတ္တမိအနက်၌၊ ကရဏာဝစနံ - ကရိုဏ်းဝိဘတ်ရှိသော ပုဒ်တည်း၊ ယသ္မိံ ပဒေသ - အကြင်အရပ်၌၊ သော မဏ္ဍလမာဠော- ထို ထိုင်နေရာစရပ်သည်၊ (အတ္ထိ- ရှိ၏။) တတ္ထ- ထိုအရပ်၌၊ ဝါ- သို့၊ ဂတော- ကြွတော်မူပြီ၊ ဝါ- ၏။ ဣတိအယံ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ- ဤ ယေန မဏ္ဍလမာဠော တေနပသင်္ကမိဟူသော ဝါကျ၌၊ အတ္ထော- တည်း။

+ + x + + x + x

ယေန ဒိသာဘာဂေန။ ။ ယေန၌ နာဝိဘတ်၏ ကရိုဏ်းအနက်ကို၎င်း၊ ယသဒ္ဓါဖြင့် ဒိသာဘာဂကို အနိယမအားဖြင့် ညွှန်ပြသည်ဟု၎င်း သိစေလို၍ “ယေန ဒိသာဘာဂေန” ဟု ဖွင့်သည်။ ယေန၌ နာ၏ ကရဏတ္ထကို ညွှန်ပြလျှင် “တေန” ၌ နာဝိဘတ်လည်း ကရဏတ္ထပင်ဖြစ်သောကြောင့် အထူးမဖွင့်တော့။ [ယဒဂ္ဂေန (အကြင် အပိုင်း အခြားအားဖြင့်) ယေနာတိ ကရဏနိဒ္ဒေသော၊ တဒဂ္ဂေန တေနာတိပိ (တေနကိုလည်း ကရဏနိဒ္ဒေသဟူ၍) ဒဠ္ဇဗ္ဗံ၊ - ဋီကာသစ်။]

ဘုမ္မတ္ထေဝါ ဧတံ။ ။ [တေန္တိ ယေနတေနာတိ ပဒဒ္ဓယံ။] ဤအလို “တေန-၌” ဟု ပေး၍ “ဥပသင်္ကမိ - ကြွတော်မူပြီ” ဟု ပေးရလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “တတ္ထ ဂတော” ဟု ဖွင့်သည်။ ... “ယေနကို သတ္တမိအနက်ပေး၍ တေနကို ဥပယောဂ (ဒုတိယာ) အနက် ပေးပါ” ဟုလည်း ဝဒန္တိဝါဒ ရှိသေး၏။ ထိုအတိုင်းပင် “တတ္ထသို့” ဟု တနည်းပေးထားသည်။ [ယေနာတိဝါ ဘုမ္မတ္ထေ ကရဏာဝစနံ၊ တေနာတိ ပန ဥပယောဂတ္ထေ၊ တသ္မာ တတ္ထာတိ တံမဏ္ဍလမာဠန္တိပိ ဝဒန္တိ၊ - ဋီကာသစ်။]

ဋီကာနည်း။ ။ ဋီကာ၌ “ယေနာတိဝါ ဟေတုမိ ကရဏဝစနံ” စသည်ဖြင့် နာဝိဘတ်၏ ဟိတ်အနက်ကိုလည်း ဖွင့်သေး၏။ [ပါရာဇိက-ဝေရဉ္စကဏ္ဍအဋ္ဌကထာကို နည်းမှီးခြင်းတည်း။] ထိုအလို “ယေန-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ မဏ္ဍလမာဠော- သို့၊ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော - ကြွတော်မူထိုက်၏၊ တေန- ထိုအကြောင်းကြောင့်၊ မဏ္ဍလ မာဠ - သို့၊ ဥပသင်္ကမိ - ကြွတော်မူပြီ” ဤသို့ ပါဠိတော်၌ ဟိတ်အနက် ပေးပါ။ “ထို ကြွတော်မူခြင်း၏အကြောင်း” ဟူသည် “ဣမေ ဘိက္ခု မယံ သဗ္ဗညုတညာဏံ အာရဗ္ဗ ဂုဏံ ကထေန္တိ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ တိုက်ရိုက်လာသော တိဝိဓသီလကို အကျယ် ဝေဘန်၍ ဟောတော်မူလိုခြင်း၊ ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူဝါဒဋ္ဌာနတို့၌ သီဟနာဒကို မိန့်မြှောက်တော်မူလိုခြင်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ပေါင်း၍ ပြတော်မူလိုခြင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို အထွဋ်တပ်၍ မြဟ္မဇာလသုတ်ကို အပြီးသတ် ဟောတော်မူလိုခြင်းတည်း။

ဥပသင်္ကမိ ။ ။ အဇ္ဇတနီ ဤ ဝိဘတ်ဖြစ်သောကြောင့် အတိတ်ကြိယာတည်း။ သို့သော် ဥပသင်္ကမနကြိယာသည် အတိတ် မဟုတ်။ ခြေတော် တလှမ်းခြင်း ကြွနေဆဲ ပစ္စုပ္ပန်သာတည်း။ သို့ရာတွင် ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်ကို သံဂါယနာတင်ချိန်မှာ လွန်ခဲ့ပြီး အတိတ်ဖြစ်သောကြောင့် အတိတ်ကြိယာဖြင့် သုံးစွဲထားသည်” ဟု မှတ်ပါ။

ဋီကာသစ် ။ ။ ဥပသင်္ကမိတိစ ဥပသင်္ကမန္တောတိ အတ္ထော၊ (အန္တပစ္စည်းဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်အနက် မှတ်ပါ။) ပစ္စုပ္ပန်ကာလသမ အဓိပ္ပေတတ္တာ၊ တဒုပသင်္ကမနသမ ပန အတိတဘာဝသမ သူစနတော ဥပသင်္ကမိတိတတ္တာလာပေက္ခနဝသေန (ထိုသံဂါယနာ တင်ချိန်ကို ငဲ့ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်) အတိတပယောဂေါ (ဥပသင်္ကမိဟူသော အတိတ်ပြုယုဂ် ကို) ဝုတ္တော၊ ဧဝံ ဟိ ဥပသင်္ကမိတွာတိဝစနံ သူပပန္နံ ဟောတိ (ဥပသင်္ကမိတုန်းက ပစ္စုပ္ပန်အနက် ယူခြင်းကြောင့် “ ဥပသင်္ကမိတွာ ” ဟူသော အတိတ်ကြိယာသည် ကောင်းစွာ သင့်လျော်တော့၏၊ “ရှေ့သွားနောက်လိုက် ညီတော့၏-ဟူလို။)

ဂမနအနက် ။ ။ ဥပသင်္ကမနသည် ဥပဂမန (ချဉ်းကပ်ခြင်း) အနက်၊ ဂမန (သွားခြင်း) အနက် ဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ဤနေရာ၌ ဘုရားရှင်သည် မဏ္ဍလမာဠ အနီးသို့ ချဉ်းကပ်ရုံသာ မဟုတ်။ မဏ္ဍလမာဠအပေါ်သို့ ရောက်အောင် ကြွတော်မူခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဂမနအနက်ကို ယူစေလိုရကား အဋ္ဌကထာ၌ “ တတ္ထ ဂတော ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ပုဂ္ဂိုလ်ဘဝါးအထံသို့ သွားရာ၌ကား “ဥပဂမန-ချဉ်းကပ်” ဟူသော အနက် လည်း သင့်၏။]

ဥပသင်္ကမိတွာ ။ ။ ဤ ကြိယာကား ကြွတော်မူခြင်းကိစ္စ၏ ပြီးဆုံးကြောင်းကို ပြသော ကြိယာတည်း။ “ဥပသင်္ကမိတွာ-ကြွတော်မူပြီး၍” ဟူလို၊ (တနည်း) “ဂတော” ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ ဥပ ဟူသော ဥပသာရ မပါသော်လည်း ဥပ ဟူသော ဥပသာရ ပါရှိသကဲ့သို့ “ဂတော-ကပ်ရောက်တော်မူ၏၊ ဝါ-ပြီ” ဟု အနက်ပေး၍ “ဥပသင်္ကမိတွာ (ဥပဂန္တာ) -ထို့ထက် နီးကပ်ရာအရပ်သို့ ကပ်ရောက်တော်မူပြီး၍” ဟု အနက်ပေးပါ။ ဆိုလိုရင်းကား “ ထို ပဌမရောက်ပြီးသည်ကို ဂတော (ဥပဂတော) ဟု ဆို၍ ထိုအရပ် ထက်နီးကပ်သော တရားဟောတော်မူခြင်း၊ ပြဿနာဖြေတော်မူခြင်းငှါ ဖြစ်နိုင်လောက် သောအရပ်သို့ ကပ်ရောက်တော်မူပြီးသည်ကို “ ဥပသင်္ကမိတွာ (ဥပဂန္တာ) ” ဟု ဆိုလိုသည်။

ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိတိ(တ္ထေ)-၌၊ (ဂုဠတ္ထံ-လျှိုဝှက်တိမ်မြုပ် ၎င်းနေ
 သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊) ကိရ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒသေမိ)- ထုတ်၍ပြုဉာဏ်အံ့၊
 ဗုဒ္ဓကာလေ- မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်တော်အခါ၌၊ ယတ္ထယတ္ထ- အကြင်
 အကြင်အရပ်၌၊ ဧကောပိ - တပါးသော်လည်းဖြစ်သော၊ (ပိသဒ္ဓါ ဂရဟာ
 ဇောတက၊) ဘိက္ခု- သည်၊ ဝိဟရတိ-နေ၏၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော၊ (တတ္ထ
 တတ္ထ-ထိုထိုအရပ်၌၊) ဗုဒ္ဓါသနံ- ဘုရား၏နေရာတော်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ပညတ္တ
 မေဝ- ခင်းထားအပ်ပြီးသည်သာ၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ ကဿာ-အဘယ့်ကြောင့်၊
 (သဗ္ဗတ္ထ-သော၊ တတ္ထတတ္ထ-၌၊ ဗုဒ္ဓါသနံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ပညတ္တမေဝ-သည်
 သာ၊ ဟောတိ- နည်း၊) ကိရ-ချဲ့၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အတ္တနော- ကိုယ်တော်၏၊
 သန္တိကေ-အထံ၌၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ကမ္မဋ္ဌာန်းကို၊ ဂဟေတွာ- ယူ၍၊ ဖါသုကဋ္ဌာနေ-
 ကိုယ်စိတ် ၂ ဖြာ ချမ်းသာခြင်း၏ တည်ရာအရပ်၌၊ ဝိဟရန္တေ-နေသောရဟန်း
 တို့ကို၊ မနသိ-စိတ်၌၊ ကရောတိ-ပြုတော်မူ၏၊ (တနည်း) မနသိကရောတိ-နှလုံး
 သွင်းတော်မူ၏၊ (ကိံ၊) အသုကော - ထိုမည်သောရဟန်းသည်၊ မယံ-ငါ၏၊
 သန္တိကေ- အထံ၌၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ကို၊ ဂဟေတွာ-၍၊ ဂတော-သွားပြီ၊ ဝိသေသံ-
 ဈာန်မဂ်ဖိုလ် တရားထူးကို၊ [သီလနှင့် ကာမာဝစရသမာဓိမှာ ယောဂီများ
 အတွက် ရအပ်ပြီးဖြစ်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ကိုသာ “ဝိသေသန္တိ
 ယထာလဒ္ဓတော ဥတ္တရိ ဈာန်မဂ္ဂဖလံ ” ဟု ဖွင့်သည်။] နိဗ္ဗတ္တေတံ- ဖြစ်စေ
 ခြင်းငှါ၊ သက္ခိယတိနုခေါ- စွမ်းနိုင်လတံလော၊ နောဝါ သက္ခိယတိနုခေါ-
 သို့မဟုတ် မစွမ်းနိုင်လတံလော၊ ဣတိ-ဤသို့ နှစ်လုံးသွင်းတော်မူ၏။

အထ-နှလုံးသွင်းတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ နံ - ထိုရဟန်းကို၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ - ကို၊
 ဝိသဇ္ဇိတွာ-စွန့်၍၊ အကုသလဝိတက္ကံ- အကုသလ ဝိတက်ကို၊ ဝိတက္ကယမာနံ-
 ကြံနေသည်ကို၊ ပဿတိ မြင်တော်မူအံ့၊ တတော-ထိုသို့ မြင်တော်မူခြင်းကြောင့်၊

x x x x x x x

ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ။ ။ “ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ ” နှင့် စပ်၍ အဘယ်သူသည်
 ခင်းထားအပ်သော နေရာပါနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ ထိုအမေးနှင့်စပ်၍ အဖြေကိုကား
 အဆက်ဆက်မှတ်သား၍မထားလျှင် မသိနိုင်လော့အောင် တိမ်မြုပ်၍နေ၏။ ထို့ကြောင့်
 ထိုတိမ်မြုပ်သောအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ထုတ်ပြရာရောက်သောကြောင့် “တ္ထေ ဂုဠတ္ထံ”
 ဟု ထည့်၍ “ ကိရ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒသေမိ ” ဟု ဆရာတို့ အနက်ပေးရိုးပြုကြသည်။ “ ကိရ-
 ချဲ့ဉာဏ်အံ့ ” ဟု၎င်း၊ “ ကိရ-တဆင့်စကား ကြားရသည်ကား ” ဟု၎င်း ပေးနိုင်ပါသေး၏။
 နောက် ၂ နည်းပေးရာ၌ကား “ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိတိ-ဟူသည်ကား ” ဟု ပေးပါ။

အထနံ ပဿတိ။ ။ ဋီကာသစ်၌ အထကို သံသယတ္ထဟု ဆို၍ “ ယဒိ ပဿတိ ” ဟု
 ပရိကပ္ပအနက် ပေးလေသည်။ ဤ၌ကား အထကို ရိုးရာအတိုင်း ကာလာဓာရအနက်
 ပေးလိုက်ပါသည်။ ပဿတိအတွက် ပရိကပ္ပအနက်ကား ဋ္ဌာနအားလျော်စွာ ထင်ရှား
 ပြီးဖြစ်၏ဟု ယူလိုပါသည်။ ထို့ပြင် ဋီကာသစ်၌ “ ဝိတက္ကယမာနံ နံ ဘိက္ခု ” ဟု အစပ်ကို

[ဒဿေတွာ ဩဝဒိတွာတို့၌စပ်၊] ကထံဟိ - အဘယံကြောင့်၊ မာဒိသဿ - ငါကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ သတ္ထု-ဆရာ၏၊ သန္တိကေ-၌၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ကို၊ ဂဟေတွာ-၍၊ ဝိဟရန္တိ-နေသော၊ ဣမံကုလပုတ္တံ-၌ အမျိုးကောင်းသားကို၊ အကုသလ ဝိတက္ကာ-တို့သည်၊ အဘိဘဝိတွာ-လွမ်းမိုး၍၊ အနမတဂ္ဂေ-မသိအပ်သော အစ ရှိသော၊ ဝါ-သိအပ်သော အစမရှိသော၊ ဝန္တုဒုက္ခေ-ဝဋ်ဆင်းရဲ၌၊ သံသာဒေ သန္တိနာမ- နှစ်မြုပ်စေရကုန်တုံဘိသနည်း၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ သံသာရေ န္တိ ” ဟု ရှိသည်ကား မကောင်း၊ “ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ နှစ်မြုပ် ” ဟုသာ အဓိပ္ပာယ် ကောင်းသည်၊ ကထံဟိနှင့် တွဲရာ၌ ဘဝိသန္တိဝိဘတ် ရှိရိုးတည်း။] ဣတိ-၌သို့ ကြံတော်မူ၍၊ တဿ-ထို အမျိုးကောင်းသားကို၊ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ- ချီးမြှောက်တော် မူခြင်း အကျိုးငှါ၊ တတ္ထေဝ-ထို ရဟန်းနေရာ အရပ်၌ပင်၊ အတ္တာနံ-ကိုယ်တော် ကို၊ ဒဿေတွာ-ပြတော်မူ၍၊ တံကုလပုတ္တံ-ကို၊ ဩဝဒိတွာ-ဆုံးမတော်မူပြီး၍၊ အာကာသံ-ကောင်းကင်သို့၊ ဝါ-၌၊ ဥပ္ပတိတွာ-ပျံတက်တော်မူ၍၊ ပုန-တဖန်၊ အတ္တနော - ကိုယ်တော်၏၊ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ - နေရာအရပ်သို့သာ၊ ဂစ္ဆတိ- ကြွတော်မူ၏။

အထ-ကြွတော်မူရာ ထို အခါ၌၊ ဧဝံ-၌သို့၊ ဩဝဒိယမာနာ - ဆုံးမအပ် ကုန်သော၊ တေ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ စိန္တယိံသု-ကြံကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) သတ္တာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အမှာကံ-ငါတို့၏၊ မနံ-စိတ်ကို၊ ဇာနိတွာ-သိတော် မူ၍၊ အာဂန္တာ-ကြွလာတော်မူ၍၊ အမှာကံ - တို့၏၊ သမိပေ-အနီး၌၊ ဌိတံ ယေဝ-ရပ်တော်မူလျက်သာလျှင်၊ အတ္တာနံ-ကို၊ ဒဿေတိ-ပြတော်မူတတ်၏၊ (ပြတော်မူရိုး ထုံးစံရှိ၏၊) တသ္မိံ ခဏေ-ကိုယ်တော်ကို ပြတော်မူရာ ထို ခဏ၌၊ (ထိုခဏကျမှ၊) ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ ဣမ-၌နေရာ၌၊ နိသီဒထ-ထိုင်တော် မူပါကုန်၊ ဣမ-၌၊ နိသီဒထ-ပါကုန်၊ ဣတိ- ဤသို့ လျှောက်၍၊ အာသနပရိ ယေသနံနာမ-နေရာကိုရှာရခြင်းမည်သည်၊ ဘာရေ- ဝန်လေး၏၊ ဣတိ-၌သို့ ကြံကြကုန်ပြီ၊ (ဣတိ-၌သို့ ကြံပြီး၍၊) တေ - ထို ရဟန်းတို့သည်၊ [ဤ နေရာ၌ တေ မပါသော်လည်း ရှေ့က တေဘိက္ခုပုဒ်လိုက်နိုင်၏။] အာသနံ - နေရာကို၊ ပညပေတွာဝ-ခင်းပြီး၍သာ၊ ဝိဟရန္တိ- နေကြကုန်၏၊ [ခင်းပုံကို ပြလိုသော ကြောင့် “ ယဿ ဝီဋ္ဌံ ” စသည်ကို မိန့်။] ယဿ- အကြင် ရဟန်း၏၊ ဝါ - မှာ၊ ဝီဋ္ဌံ-အင်းပျဉ်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ သော-ထို ရဟန်းသည်၊ တံ-ထို အင်းပျဉ်ကို၊

x x x x x x x

ပြလေ၏၊ မာန အန္တပစ္စယန္တပုဒ်တို့သည် ဝိသေသနသဘောသက်သော်လည်း “နံ-သို့ ရဟန်းကို၊ ဝိတက္ကယမာနံ- ကြံနေသည်ကို” ဟု ပကတိ၊ ဝိကတိကံ အနက်ပေးလိုက်မှ သာ၍ အဓိပ္ပာယ်လှသည်၊ အဒ္ဓသာခေါ ဘဂဝါ မဟန္တံ ဒါရုက္ခန္တံ ဂင်္ဂါယ နဒိယာ ဝုယ မာနံ” စသည်တို့၌၎င်း၊ “အဒ္ဓသာ ခေါ တံပုရိသံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ” စသည်တို့ ၌၎င်း နည်းတူ။

ပညပေတိ-ခင်း၏၊ ယဿ-၏၊ ဝါ-မှာ၊ (ဝိဋ္ဌံ-သည်၊) နတ္ထိ-မရှိ၊ သော-သည်၊ မဉ္ဇဝါ-ညောင်စောင်းကို၎င်း၊ [ညောင်စောင်းဟူသည် အိပ်စရာတည်း၊ ထိုင်စရာမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ထိုင်စရာဝိဋ္ဌမရှိမှ မဉ္ဇကို ခင်းရသည်။] ဖလကံဝါ-ပျဉ်ချပ်ကိုသော်၎င်း၊ ကဋ္ဌဝါ-သစ်သားကိုသော်၎င်း၊ ပါသာဏံဝါ-ကျောက်ပျာကိုသော်၎င်း၊ ဝါလုကပုဉ္ဇဝါ - သဲအစုကိုသော်၎င်း၊ ပညပေတိ-ခင်း၏၊ တံ- ထို ညောင်စောင်းစသည်ကို၊ အလဘမာနာ - မရကုန်လသော်၊ ပုရာဏပဏ္ဏာနိပိ-သစ်ရွက်ဟောင်းတို့ကိုသော်လည်း၊ သံကနိတွာ - စု၍၊ တတ္ထ-ထိုသစ်ရွက်ဟောင်းတို့၌၊ ပံသုကူလံ - ပံသုကူသင်္ကန်းကို၊ ပတ္ထရိတွာ - ဖြန့်၍၊ ထပေန္တိ-ထားကြကုန်၏။

ပန-ဆက်၊ [ပြတ်ပြီးကို ပြန်၍ ဆက်သည်။] ဣဓ- ဤဥယျာဉ်၌၊ ဝါ-ဤနေထိုင်ရာ စရပ်၌၊ ရညော-မင်း၏၊ နိသီဒနာသနမေဝ-ထိုင်ရာနေရာသည်ပင်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ [ရှင်ဘုရင်က အများအတွက် ခေတ္တသုံးစွဲဘို့ထားသောနေရာတည်း၊] တံ-ထိုထိုင်ရာနေရာကို၊ ပပွေဂ္ဂေတွာ-လှုပ်စေ၍၊ ဝါ- ခါ၍၊ ပညပေတွာ-ခင်းပြီး၍၊ ပရိဝါရေတွာ - ဝန်းရံ၍၊ [ဘုရားရှင်၏ နေရာတော်ကို ဝန်းရံ၍။] တေဘိက္ခူ-တို့သည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ အဓိမုတ္တိကညာဏံ- အဓိမုတ္တိက ဉာဏ်တော်ကို၊ အာရတ္တ-အကြောင်းပြု၍၊ ဂုဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ထောမယမာနာ- ချီးမွမ်းကုန်လျက်၊ နိသီဒိံသု - ထိုင်နေကြကုန်ပြီ၊ တံ - ထို ထိုင်နေရာ အခင်းကို၊ သန္ဓာယ- ရည်ရွယ်၍၊ ပညတ္ထေ အာသနေ နိသီဒိတိ - ဟူ၍၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒတ္ထေရေန- သည်၊ (တနည်း) သံဂီတိကာရေဟိ - တို့သည်၊) ဝုတ္တံ- မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

ပန-ဆက်၊ ဝေ-ဤသို့၊ ဝါ- ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ နိသိန္ဒော-ထိုင်နေတော်မူပြီးသည်၊ (သမာနော - ဖြစ်လသော်၊) ဇာနန္ဒောယေဝ-သိတော်မူလျက်သာ၊ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ - စကားအထူးကို ကောင်းစွာ ပေါ်ထွက်စေတော်မူခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဘိက္ခူ-တို့ကို၊ ပုစ္ဆိ-မေးတော်မူပြီ၊ တေစ-ထို ဟေန်း

x x x x x x x

တတ္ထ၊ပေ၊ထပေန္တိ။ ။ “တတ္ထာတိ ပုရာဏပဏ္ဏေသု” ဟု ပဌမအစွဲကို ပြုပြီးနောက် “တတ္ထာတိဝါ တေသု ဝိဋ္ဌာဒိသု ” ဟု ဒုတိယ တနည်းကို ပြု၏။ ဤဒုတိယ အစွဲအလိုအားဖြင့် “ပုရာဏပဏ္ဏာနိပိ သံကနိတွာ” ၏ နောက်ဝယ် “ အလဘမာနာ ” ဟူသော ဗဟုဝစ်နှင့် လိုက်လျောအောင် “ ပညပေန္တိ ” ဟု ဗဟုဝစ်ကြိယာတရပ် ဖြစ်ခဲ့ရမည်။ ဤနောက်နည်း အလို “တတ္ထ-ထို ဝိဋ္ဌစသည်တို့၌၊ ပံသုကူလံ-ကို၊ ပတ္ထရိတွာ-၍၊ ထပေန္တိ” ဟု အနက်ပေးပါ။

ဇာနန္ဒောယေဝ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ ။ ။ “ ဣမံ သံခိယဓမ္မံ ဝိဒိတွာ ” ဟု ပါဠိတော်၌ ဆိုသောကြောင့် ဘုရားရှင်သည် ထို ရဟန်းတို့ပြောနေအပ်သော စကားကို သိတော်မူပြီးဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် “ ဇာနန္ဒောယေဝ ” ဟု မိန့်သည်။

တို့သည်လည်း၊ အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရားအား၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော အကြောင်း
 အရာကို၊ ကထယိံ သု-လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ တေန-ကြောင့်၊ နိသဇ္ဇ ခေါ် ဘဂ
 ဝါတိ အာဒိ - နိသဇ္ဇ ခေါ် ဘဂဝါ အစရှိသော စကားကို၊ ပုတ္တံ - မိန့်တော်
 မူအပ်ပြီ၊ တတ္ထ - ထို နိသဇ္ဇ ခေါ် ဘဂဝါ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ကာယ
 နုတ္တာတိ(ပဒဿ)-ကာယနုတ္တဟူသော ပုဒ်၏၊ [အတ္ထော၌စပ်။] ကတမာယ-
 အဘယ်မည်သော၊ ကထာယ-စကားဖြင့်၊ သန္ဓိသိန္ဓာ-ကောင်းစွာ ထိုင်နေကြ
 ကုန်သည်၊ ဘဝထန-ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်၊ ကာယ
 နောတ္တာတိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်သည်၊ (အတ္ထိ- ရှိ၏၊) တဿာ-ထို
 ပါဠိတော်၏၊ [အတ္ထော ၌စပ်။] ဣတ္ထ-ဤနေရာ၌၊ ကတမာယ-သော၊ (ကထာယ-
 ဖြင့်၊ သန္ဓိသိန္ဓာ- ကုန်သည်၊ ဘဝထ) န-နည်း၊ ဣတိ အတ္ထော - နက်၊ ကာယ
 နောတ္တာတိပိ-၍လည်း၊ ပါဠိ-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တဿာပိ-ထို ပါဠိတော်၏လည်း၊
 ပုရိမော-ရှေ့ဖြစ်သော၊ (ပဌမဖြစ်သော၊) အတ္ထောယေဝ- အနက်ပင်တည်း။

အန္တရာကထာတိ - ကား၊ ကမ္မဋ္ဌာန မနသိကာရ ဥဒ္ဓေသ ပရိပုစ္ဆာဒီနံ -
 ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလုံးသွင်းခြင်း၊ ပါဠိတော်ကိုရှုတ်ပြခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အဖန်
 ဖန် မေးခြင်း အစရှိသည်တို့မှ၊ အန္တရာ အညာ- တပါးတခြားသော၊ (တနည်း)
 ကမ္မဋ္ဌာန မနသိကာရ ဥဒ္ဓေသပရိပုစ္ဆာဒီနံ- တို့၏၊ အန္တရာ- အကြားဖြစ်သော၊
 အညာ-သော၊ ကော-တမျိုးသော၊ ကထာ-စကားသည်၊ (ကာ ပန-အဘယ်

+ + + + +

သိတော်မူပြီးဖြစ်လျှင် အဘယ်အကျိုးငှါ မေးတော်မူပါသနည်း- ဟု မေးဘွယ်ရှိသော
 ကြောင့် “ ကထာ သမုဋ္ဌာပနတ္ထံ ” ဟု မိန့်သည်၊ မေးတော်မူလျှင် အထက်အထက်၌
 ဟောထိုက်သော စကားအဆက် မရနိုင်ရကား စကားအဆက် ပေါ်ထွက်ဘို့အကျိုးငှါ
 မေးတော်မူရသည်-ဟူလို။ [သံ-ကောင်းစွာ+ဥဋ္ဌာပန-စကားကို ပေါ်ထွက်စေခြင်း။]

ကာယ နုတ္တံ။ ။ “ကာယ + နု + အတ္ထ” ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ကာယကို “ကတမာယ” ဟု
 ၎င်း၊ အတ္ထ၌ အသဓိတိ၏ သတ္တာ (ဘူဓိတိ) အနက်ဟောဟု၎င်း၊ ထ ပိဘတ်ဟု၎င်း
 သိစေလို၍ “ဘဝထ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်၊ နုကား ပုစ္ဆာဇောတက နိပါတ်တည်း။

ကာယ နောတ္တံ။ ။ “ကာယ+နု+အတ္ထ” ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ “တ္ထောတိ တေသ္မိံဌာနေ” ဟု
 ဋီကာစွဲ၏၊ ဤနည်း၌ “ဘဝထ” ဟု ကြိယာထည့်ရလိမ့်မည်။ [“ကာယ နောတ္တံ” ဟု
 ပါဠိရှိရာ၌ကား “ နု + အတ္ထ ” ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ နောက် အသရချေ၊ ဥကို ဩပြု၊ အနက်မှာ
 “ကာယ နုတ္တံ” ဟု ရှိသော ပဌမအနက်အတိုင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပုရိမောယေဝ
 အတ္ထော” ဟု ဖွင့်သည်။]

အန္တရာကထာ။ ။ “ အညာ ကော ကထာ ” ကို ကြည့်၍ အန္တရာသဒ္ဒါကို အညာ
 အနက်ဟောဟု ဖွင့်ကြ၏၊ ပုစ္ဆာဒီနံဟူသော သမ္ပန်ကိုကြည့်၍ “ဝေမဇ္ဈ - ပုစ္ဆာ စသည်
 တို့၏ + အလယ်အကြား ” အနက်ဟောဟုလည်း တနည်းဖွင့်ကြသည်၊ ပဌမနည်းအလို
 “ပုစ္ဆာဒီနံ - တို့မှ၊ အန္တရာ အညာ- တပါးတခြားသော” ဟု ပေးပါ၊ အညာသည်
 အန္တရာ၏ အနက်ဖွင့်တည်း၊ ဒုတိယနည်းအလို “ပုစ္ဆာဒီနံ- တို့၏၊ အန္တရာ-အကြား

နည်း၊) [“ ကာစ ပန အန္တရာကထာ ” မှ ကာပနကို ထည့်၍ပေးသည်။] ဝိပု
 ကတာတိ-ကား၊ မမ- ငါ၏၊ အာဂမနပစ္စယာ - လာခြင်းဟူသော အကြောင်း
 ကြောင့်၊ အပရိနိဋ္ဌိတာ-မပြီးသေးသော၊ သိခံ- အထွဋ်အထိပ်သို့၊ အပ္ပတ္တာ-
 မရောက်သေးသော၊ (အန္တရာကထာ - အကြား၌ဖြစ်သော စကားသည်၊ ကာ
 ပန- အဘယ်နည်း၊) တေန - ထို ကာစ ပန အန္တရာကထာ ဝိပုကတာဟူသော
 ပါဠိဖြင့်၊ ကိ- အဘယ် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒသေတိ- ပြသနည်း၊ အဟံ-
 ဝါဘုရားသည်၊ တုမှာကံ-သင်တို့၏၊ ကထာဘင်္ဂတ္ထံ-စကားပြောခြင်းကိုဖြတ်ခြင်း
 အကျိုးငှါ၊ န အာဂတော - ကြွလာတော်မူသည်မဟုတ်၊ ပန - စင်စစ်ကား၊

x x x x x x x

ဖြစ်သော၊ အညာ-သော” ဟု ပေးပါ၊ [ထိုစကားသည် ပရိပုစ္ဆာ စသည်တို့၏ အကြား
 ဖြစ်သောကြောင့် ပရိပုစ္ဆာ စသည်တို့မှ တပါးလည်း ဟုတ်၏၊ စကားတမျိုးလည်း
 ဟုတ်၏၊ ထို့ကြောင့် အန္တရာကို “အညာ ကော” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။] အန္တရာ၏
 သမ္ဗန် သို့မဟုတ် အပါဒါန်ကိုထည့်ရာ၌ ရဟန်းအလုပ်နှင့်လျော်သော ကမ္မဋ္ဌာနမနသိ
 ကာရဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာ စသည်တို့ကို ထည့်ရသည်။

ကာစ ပန ။ ။ ဤစ သဒ္ဓါကို ဗျတိရေက အနက်ဟော ဟု ဇီကာတို့ ဆိုကြ၏၊
 “ဗျတိရေက” ဟူရာ၌ အန္တယ၏ပြောင်းပြန် ဗျတိရေက မဟုတ်၊ ဝိ + အတိရေက- မူလ
 အနက် (မူလအမေး) မှ အထူးဖြစ်သော အပိုအလွန်အနက် (အပိုအလွန် အမေး)
 တည်း၊ ရိုးရာအားဖြင့် ပြတ်ပြီးကိုဆက်သော ဝါကျာရမ္မပင် ဖြစ်သည်၊ ပန ကိုကား
 ဝစနာလင်္ကာရဟု ဖွင့်ကြ၏၊ ပုစ္ဆာအနက်ကို ကာ၌ ကံ သဒ္ဓါက ဟောပြီးဖြစ်၍ ထွန်းပြ
 ဘွယ်မလိုဟု ယူဆဟန်တူသည်၊ ဤသို့ဖြစ်လျှင် “ကသ္မာ ပန” စသည်ဖြင့်လာသော ပုစ္ဆာ
 ဝါကျတို့၌လည်း ပနကို ပုစ္ဆာဇောတကဟု မကြိဘဲ ဝစနာလင်္ကာရဟုပင်ကြံထိုက်သည်။

ဝိပုကတာ ။ ။ ပကရိယိတ္ထ - အပြားအားဖြင့် ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတိ ပကတာ၊ [ပပုဗ္ဗ၊
 ကရဓာတ်၊ အတိတ်ကံဟော တပစ္စည်း၊] ပြုထိုက်သမျှ ပြု၍ပြီးသော (ပြော၍ပြီးသော)
 စကားကို “ပကတာ” ဟု ဆိုသည်၊ ဝိသည် အဘာဝ (ပဋိသေခံ) အနက်ဟော၊ န+
 ပကတာ ဝိပုကတာ - အပြားအားဖြင့် ပြုအပ်ပြီး (ပြောအပ်ပြီး) မဟုတ်၊ ပြု၍မပြီးသေး၊
 ပြော၍ မပြီးသေးလျှင် ပြုတုန်း ပြောတုန်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် “အပရိနိဋ္ဌိတာ
 သိခံ အပ္ပတ္တာ” ဟု ဖွင့်သည်၊ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌လည်း ဝိပုကတာကို ဝတ္တမာန၏ ပရိယာယ်
 ဟု ဆိုသည်။ [ဝတ္တမာနောတိ သော ဝုတ္တော , သောဝ ဝိပုကတောတိစ၊ - သဒ္ဓတ္ထ
 ဘေဒစိန္တာ, ၃၁၄။]

ဇီကာသစ် ။ ။ ပကာရေန+ကရဏံ ပကတော-အပြားအားဖြင့် ပြုခြင်း၊ တတော+
 ဝိဂတာ၊ ဝိဂတံ ဝါပကတံ ယဿာတိ ဝိပုကတာ၊ ပဌမနည်းအလို “ ပကတတော +
 ဝိဂတာ ဝိပုကတာ - အပြားအားဖြင့် ပြုခြင်းမှ + ကင်းသောစကား၊ ဒုတိယနည်းအလို
 “ ကင်းသော အပြားအားဖြင့် ပြုခြင်းရှိသော စကား ” ဟု အနက် ပေးစေလိုသည်။
 [လွယ်ကူသောသဒ္ဓါနည်းဖြင့် သဒ္ဓါလည်းမပျက် အနက်အဓိပ္ပါယ်အမှန်လည်းထွက်လျှင်
 လွယ်ကူသောသဒ္ဓါနည်းကို လိုက်ထိုက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဇီကာသစ်နည်းထက် လွယ်ကူ
 သော ပဌမနည်းကို ပြုလိုက်ပါသည်။]

အဟံ - ငါဘုရားသည်၊ သဗ္ဗညုတဿ - သဗ္ဗညု၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အလုံးစုံကို သိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) တုမှာကံ- တို့၏၊ ကထံ - ကို၊ နိဋ္ဌာပေတွာ - ပြီးစေ တော်မူ၍၊ မတ္တကပ္ပတ္တိ- အထွဋ်အထိပ်သို့ရောက်သည်ကို၊ ကတွာ- ပြု၍၊ ဒဿာ မိ- ပေးတော်မူအံ့၊ (တနည်း) ဒေသေမိ-ဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ- ဤသို့ ကြံတော် မူ၍၊ အာဂတော- ကြွလာတော်မူခဲ့ပြီ၊ ဣတိ- ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ (ဒေသေ တိ-၏၊) ဣတိ- ဤသို့၊ နိသဇ္ဇေဝ- ထိုင်တော်မူပြီး၍သာလျှင်၊ ဝါ- ထိုင်တော်မူ ပြီးလျှင် ပြီးခြင်းပင်၊ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ - သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၏ ဖိတ်မန်ခြင်းကို၊ ပဝါရေတိ - ဖိတ်မန်တော်မူ၏။

အယံ ခေါ၊ ပေ၊ အနုပ္ပတ္တောတိ ဧတ္ထာပိ - ဤလည်း၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ်လတံ ကား၊ အဓိပ္ပါယော-ရဟန်းတို့၏အလိုတည်း၊ ဘန္ဓေ-မြတ်စွာဘုရား၊ အမှာကံ- တပည့်တော်တို့၏၊ ဝိပ္ပကတာ - အပြားအားဖြင့် ပြုအပ်ပြီးမဟုတ်သော၊ ဝါ- ပြု၍ မပြီးဆုံးသော၊ အယံ (ကထာ) - ဤစကားသည်၊ ဘဂဝတော - ၏၊ သဗ္ဗ ညုတညာဏံ-ကို၊ အာရဗ္ဗ-အကြောင်းပြု၍၊ ဂုဏကထာ-ဂုဏ်တော်ကို ပြောဆို ကြောင်းစကားပါတည်း၊ ရာဇကထာဒိကာ-ရာဇကထာ အစရှိသော၊ [အာဒိ ဖြင့် စောရကထာ မဟာမတ္တကထာ စသည်တို့ကို ယူ။] တိရစ္ဆာနကထာ - မဂ် ဖိုလ်၏ ဖိလာကန့်လန့်ဖြစ်သော စကားသည်၊ န - မဟုတ်ပါ၊ အထ - မပြီးဆုံး သေးရာ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ- သည်၊ အနုပ္ပတ္တော- ကြွရောက်လာတော်မူပါပြီ၊ နော-တပည့်တော်တို့၏၊ တံ-ထိုစကားကို၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ နိဋ္ဌာပေတွာ- ပြီးစေတော်မူ၍၊ ဒေသေထ- ဟောတော်မူပါကုန်၊ ဣတိ - ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ (အဓိပ္ပါယော-တည်း။) [ဤ၌ “ဒေသေထ” ဟု ရှိသောကြောင့် “မတ္တကပ္ပတ္တိ ကတွာနောက်၌လည်း “ဒေသေမိ” ဟု ရှိမှ ရှေးနောက် ညီမည်။]

စ - နိဂုံးကို ဆိုဥားအံ့၊ [အချို့ စာအုပ်၌ စ သဒ္ဒါမပါ။] ဧတ္တာဝတာ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော တတ္ထ ဝေန္တိ နိပါတပဒံ အစရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ [အတ္ထဝဏ္ဏနာ သမတ္တာ၌စပ်၊ ယံကို နိဒါနံကျမှ တွဲ။] အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန-

x x x x x x x

မေးဘွယ်။ ။ ရဟန်းတော်များ၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကိုအကြောင်းပြု၍ စကား ပြောရာ၌ “ဣတိ ဟမေ” စသည်ဖြင့် နိဂုံးအုပ်ပြီး (ပြီးဆုံးပြီး) မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ် ကြောင့် “ဝိပ္ပကတာ” ဟု လျှောက်ရသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-စကား တရပ် ပြတ်သော်လည်း ထိုစကားနှင့်ဆက်၍ နောက်ထပ် ပြောဘွယ်တွေ ကျန်သေး၏၊ ဘုရားရှင်ရောတော်မူလာလျှင် ဆက်၍ပြောကြဉ်းမည်သာ၊ ထို့ကြောင့် “ဝိပ္ပကတာ” ဟု လျှောက်ထားကြသည်။

ဧတ္တာဝတာ။ ။ ယခုအခါ နိဒါန်းအဖွင့်ပြီးကြောင်း နိဂုံးကို ပြလို၍၎င်း၊ ထိုသို့ ပြရာဝယ် “ ဧဝံ မေ သုတံ ” စသော နိဒါန်းစကား၏ ဘုရားရှင်၏ သုတ္တန်တရားတော် အား လျှော်ကြောင်းကို ပြလို၍၎င်း “ဧတ္တာဝတာ၊ ပေ၊ သမတ္တာ” ဟု မိန့်သည်၊ မှန်၏-

သည်။ [ဘာသိတံ ဌှစ်။] ကမလကုဝလယုဇ္ဇလဝိမလသာဓုရသသလိလာယ-
 ကြာပဒုမ္မာ ကြာပုဏ္ဏဇိကံ ကြာဖြူ။ ကြာနီ ကြာညိုတို့ဖြင့် တောက်ပသော
 ကင်းသော အညစ်အကြေးလည်းရှိ သာယာအပ်သော အရသာလည်းရှိသော
 ရေရှိသော၊ ပေါက္ခရဏိယာ - ရေကန်သို့၊ သုခါဝတရဏတ္ထံ - လွယ်ကူစွာ
 သက်ဆင်းနိုင်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ နိမ္မလသီလာတလရစနဝိလာသ သောဘိတ
 ရတနသောပါနံ - ညစ်ကြေးမတင် လွန်သန့်စင်သော ကျောံအပြင်၊ စိပုံစိဟန်၏

x x x x x x x

တ္ထောဝတာ၊ပေါသမတ္တာသည် နိဂုံးကိုပြသော စကားတည်း။ အတ္ထဗျူဟသမ္ပန္နဿ၊ပေါ
 ဣမဿ သုတ္တဿ သုခါဝဂါဟဏတ္ထံ၊ပေါနိဒါနံ ဘာသိတံ” ဟူသောစကားသည် “ဧဝံ
 မေ သုတံ” မှ စ၍ “အထခေါ ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တော” တိုင်အောင်သော နိဒါန်းစကား၏
 “ မမံဝါဘိက္ခဝေ ” စသော သုတ်တော်အား လျော်ကြောင်းကိုပြသော စကားတည်း။
 ကမလကုဝလယ-စသော စကားရပ်ကား ထိုသို့လျော်ပုံကို ဥပမာပြသောစကားတည်း။

တ္ထောဝတာ၏ စပ်ပုဒ် ။ ။ တ္ထောဝတာ၏ ပရိစ္ဆေဒအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်
 ဖြစ်ကြောင်း၊ တနည်း-တာဝန္တ၊ ပစ္စယန္တပုဒ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပြခဲ့ပြီ။ ဤ တ္ထောဝတာ၏
 စပ်ပုဒ်ကို ဋီကာသစ်၌ ၂ နည်းပြ၏။ ပဌမနည်း၌ “ တ္ထောဝတာ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်
 ရှိသော ဧဝံ မေ သုတံစသော စကားအစဉ်ဖြင့်” ဟု ပါဠိတော် စကားအစဉ်ကို စွဲ၍ “ယံ
 နိဒါနံ ဘာသိတံ ” ၌ စပ်စေလို၏။ ဒုတိယနည်း၌ကား “ တ္ထောဝတာ - ဤမျှ အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော တတ္ထ ဧဝန္တိ နိပါတ်ပဒံ အစရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်” ဟု အဋ္ဌကထာ၏
 နိဒါန်းအဖွင့် အစဉ်ကိုစွဲ၍ “အတ္ထဝဏ္ဏနာ သမတ္တာ” ၌ စပ်စေလိုသည်။ ထို ၂ နည်းတွင်
 ဒုတိယနည်းသာ ထုံးစံကျမည် ထင်သည်။ ဘာကြောင့်နည်း- “ တ္ထောဝတာ ” ဟု လာ
 သမျှ၌ အပခာန အနိယမဝယ် စပ်ရိုးမရှိဘဲ ပခာနနိယမ၏ ကြိယာ၌သာ စပ်ရိုးရှိသော
 ကြောင့်၎င်း၊ တ္ထောဝတာပုဒ်က ယံ၏ ရှေ့ကနေသည့်အတွက် “ ယံ ဘာသိတံ ” ၏
 ပြင်ဘက်ကျသော နောက်၌သာ အစပ်ရှိသင့်သောကြောင့်၎င်းတည်း။

ကမလ၊ပေါ၊ပေါက္ခရဏိယာ။ ။ ကမလသဒ္ဓါသည် “ကံ-ရေကို-အလံ-တန်ဆာ
 ဆင်တတ်၏” နှင့်အညီ ကြာအားလုံးကိုဟောနိုင်သော်လည်း ကုဝလယသဒ္ဓါက ကြာညို
 အနက်ကို ဟောသောကြောင့် ပဒုမပုဏ္ဏဇိကံ သေတုပ္ပလ တ္ထေပုလကြာများကိုသာ ပါရိ
 သေသနည်းအားဖြင့် ဟောရသည်။ [ကမလနှင့် ကုဝလယကို ဒွန်တွဲ၊] ကမလကုဝလ
 ယေဟိ+ဥဇ္ဇလံ ကမလကုဝလယုဇ္ဇလံ၊ (ကြာတို့ဖြင့် တောက်ပ၍နေသော ရေအပြင်)၊
 ကမလကုဝလယုဇ္ဇလံ+ ဝိမလသာဓုရသသလိလံ ဒတိဿာတိ ကမလ ပေါ သလိလာ။
 ဤပါဌ်ဖြင့် ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို ဥပမာပြသည်။

နိမ္မလ၊ပေါ၊သောပါနံ။ ။ နိမ္မလဉ္စ+တံ+သီလာတလဉ္စာတံ နိမ္မလသီလာတလံ။
 ကုန်ကရစ်ချသောအခါ ကျောံတွေကို ရေဆေးထားရသောကြောင့် နိမ္မလသီလာတလ
 ဖြစ်ရသည်။ ရစိယတေ - ကျောက်တို့ကို စီခြင်း၊ ရစနာ - ခြင်း၊ (ကုန်ကရစ်ချခြင်း)၊
 ရစနာယ+ဝိလာသော (စမ္ပယ်ခြင်း = မူမူယာယာရှိခြင်း)၊ ရစနဝိလာသော - ခြင်း၊
 သာမန် စိထားခြင်း မဟုတ်။ အတွန့်အလိပ်တို့ဖြင့် မူမူယာယာ စိထားခြင်းကို “ ရစန
 ဝိလာသ ” ဟု ဆိုသည်။ [ဝိလာသော လလိတံ လိဋ္ဌာ- အဘိဓာန်၊ ၁၇၄။] နိမ္မလ

စမ္ပယ်ခြင်းတို့ဖြင့် တင့်တယ်သော စောင်းတန်း လှေကားလည်း ရှိထသော၊...
ဝိပွက်ဏ္ဏမုတ္တာတလသဒိသဝါလုကာစုဏ္ဏပဏ္ဏရဘူမိဘာဝံ - အထူးထူး အပြား
ပြား ရောပြွမ်းသော ပုလဲအပြင်နှင့် တူသော သဲအမှုန်တို့ဖြင့် ဖြူဖွေးသော ခြေ
အဖို့ရှိထသော၊ တိတ္ထံဝိယ-ဆိပ်ကမ်းကဲ့သို့ ၎င်း၊ ဝါ-ဆိပ်ကမ်းနှင့်တူသည်လည်း
ဖြစ်သော။ [နိဒါနံ ဌ်စပ်။]

သုဝိဘတ္တဘိတ္တိဝိစိတြဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တဿ-ကောင်းစွာ ဝေဘန်အပ်သော
နံရံတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သောပွတ်တိုင်တို့ဖြင့် ကာရံအပ်သည်လည်းဖြစ်ထသော၊
နက္ခတ္တပထံ - နက္ခတ်တို့၏ လမ်းကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းကင်ကို၊ ဖုသိတု
ကာမတာယ-ထိခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ (ဝိဇမ္ဗိတံ)ဝိယ- လက်ကို
ဆန့်တန်းခြင်းကဲ့သို့၊ ဝိဇမ္ဗိ တသမုဿယဿ-ကားကားစွင့်စွင့် မြင့်တက်သော
အဆောက်အဦးအပေါင်းရှိထသော၊ [ဝိဇမ္ဗိဘော+သမုဿယော ယဿာတိ

+ + + x + + +

သိလာတလဉ္စ+ရစနဝိလာသောစ နိမ္မလ ၊ ပေ ၊ ဝိလာသာ၊ တေဟိ+သောဘိဘံ နိမ္မလ
၊ ပေ၊ သောဘိတံ၊ နိမ္မလ ၊ ပေ ၊ သောဘိတံ+ရတနသောပါနံ တေဿာတိ နိမ္မလ ၊ ပေ၊
ရတနသောပါနံ၊ (တိတ္ထံ)။ [ဇီကာ၌ အခြား ၂ နည်းလည်း ဖွင့်သေး၏။]

ဝိပွက်ဏ္ဏ၊ ပေ၊ ဘူမိဘာဝံ။ ။ ဝိပွက်ဏ္ဏကို မုတ္တာ၌ စပ်၊ ဝါလုကာစုဏ္ဏတို့သည်
အထူးထူးအပြားပြား ရောပြွမ်းနေသော ပုလဲလုံးကလေးတွေအပြင်နှင့် တူသောကြောင့်
“ ဝိပွက်ဏ္ဏမုတ္တာတလသဒိသ ” ဟု ဆိုသည်။ မုတ္တာတလသဒိသာနိ+ဝါလုကာစုဏ္ဏာနိ
မုတ္တာ ၊ ပေ ၊ စုဏ္ဏာနိ၊ တေဟိ+ပဏ္ဏရော ဝိပွက်ဏ္ဏ ၊ ပေ ၊ ပဏ္ဏရော၊ ဝိပွက်ဏ္ဏ ၊ ပေ ၊
ပဏ္ဏရော+ဘူမိဘာဝေါ ယဿာတိ ဝိပွ၊ ပေ၊ ဘာဝံ၊ (တိတ္ထံ) ၊ ဤ ဝိသေသန နှစ်ရပ်ဖြင့်
တိတ္ထ (ရေဆိပ်) ၏ ဂုဏ်ကိုပြ၏။ “ လှပသော လှေခါး၊ ဖြူဖွေးသော သဲသောင်ရှိသော
ဆိပ်ကမ်း ” ဟူလို၊ ဤစကားဖြင့် မြဟ္မဇာလသုတ်သို့ သက်ဝင်ဘို့ဖြစ်သော နိဒါန်းကို
ဥပမာပြသည်။

သုဝိဘတ္တ၊ ပေ၊ ပရိက္ခိတ္တဿ။ ။ သုဝိဘတ္တကို ဘိတ္တိ၌စပ်၊ သူ့နေရာနှင့်သူ လိုက်
လျောအောင်ကာရံထားအပ်သော နံရံအကာများ-ဟူလို၊ သုဝိဘတ္တဘိတ္တိဟိ+ဝိစိတြော
သုဝိဘတ္တဘိတ္တိဝိစိတြော၊ ဝေဒိကာဟိ+ပရိက္ခိတ္တော ဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တော၊ ထို ၂ပုဒ်ကို
“ ပါသာဒဝရဿ ” ၏ ဝိသေသနချည်းဖြစ်၍ ဝိသေသနောဘယပဒကမ္မဓာရဲ တွဲပါ။
[သုဠ၊ ဝိဘတ္တာဟိ ဘိတ္တိဟိ ဝိစိတြဿ ဝေဒိကာဟိ ပရိက္ခိတ္တဿစ၊ -ဇီကာသစ်။]

နက္ခတ္တ၊ ပေ ၊ တာယဝိယ။ ။ [ဖုသိတုကာမတာယပုဒ်ကို ဝိဇမ္ဗိတံ၌ ကြိယာ
ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ။] “ နက္ခတ်တို့၏ လမ်းကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းကင်ကို
ထိလိုသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ” ဟူသည် ထိလိုသောဆန္ဒတည်း၊ ထို ဆန္ဒရှိသူသည်
လက်ကို အားရှိပါးရှိ မြှောက်နိုင်သမျှ မြှော့ချသကဲ့သို့ ဤပါသာဒဝရလည်း အထက်သို့
စွင့်စွင့်မြင့်တက်သော အဆောက်အဦးအပေါင်းရှိသည်။ [ဝိဇမ္ဗိတံ၌ ဝိပုဗ္ဗ၊ ဇဘိဓာတ်၊
တ ပစ္စည်း၊ ဇဘိဓာတ်သည် ဝိကာသ (ကားကားစွင့်စွင့်ပွင့်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊
ဤနေရာ၌ကား ပွင့်သကဲ့သို့ လက်ကိုမြှောက်ခြင်း အနက်ဟော ဟု ကြံပါ။ ဇီကာသစ်၌
ဝိဇမ္ဗိတံကို ဝိက္ခိဋ္ဌန (ကစားပျော်မြူးခြင်း) ဟု ဖွင့်၏၊ ဤနေရာနှင့် သင့်မည်မထင်။]

ဝိဇ္ဇိတသမုဿယော။] ပါသာဒဝရဿ - မြတ်သော ပြာသာဒ်သို့၊ သုခါ
 ရောဟဏတ္ထံ-အလွယ်တကူ တက်နိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဒန္တမယသဏ္ဍမုဒုဖလက
 ကဉ္စနလတာဝိနဒ္ဒမဏဂဏပုဘာသမုဒယုဇ္ဇလသောဘံ-ဆင်စွယ်တို့ဖြင့်ပြုလုပ်
 အပ်သော သိမ်မွေ့ နုညံ့သော ပျဉ်ချပ်၌ ရွှေနွယ်တို့ဖြင့် ဖွဲ့ကြက်အပ်သော
 ပဒမြားအပေါင်းတို့၏ အရောင်အပေါင်းဖြင့် တောက်ပတင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊
 သောပါနံဝိယ - စောင်းတန်းလှေခါးကဲ့သို့၎င်း၊ ဝါ- စောင်းတန်းလှေခါးနှင့်
 တူသည်လည်းဖြစ်သော၊ [ယံ နိဒါနံ၌စပ်။]

သုဝဏ္ဏဝလယနုပုရာဒိသံဃနုသဒ္ဒ သမ္ပိသိတကထိတဟသိတမရဿ
 ဂေဟဇနဝိစရိတဿ- ရှေ့လက်ကောက် ရွှေခြေကျင်း အစရှိသည်တို့၏ ထိခိုက်
 သံတို့ဖြင့် ရောနှောအပ်သော စကားပြောသံ ရယ်မောသံ ဟူသော သာယာ
 နားပျော်ဘွယ်အသံရှိသော အိမ်နေသူ လူအပေါင်းတို့၏ လှည့်လည်အပ်ရာဖြစ်
 သော၊ [ဝိဇ္ဇိတဝိစရိတဿ ဟု ရှိသောပါဌ်၌ စမ္ပယ်ကွန်မြူးသျက် လှည့်လည်

+ x x + + + + +

ဒန္တမယ၊ပေ၊သောဘံ။ ။ဒန္တမယသဏ္ဍသုခမကို ဖလက၌စပ်၊ ဆင်စွယ်တို့ကို
 ပျဉ်ပြားကဲ့သို့ပြုအပ်သော သိမ်မွေ့ နုညံ့သောပျဉ်ချပ်-ဟူလို၊ သဏ္ဍမုဒုပုဒ် ၂ခုကိုပေါင်း၍
 ဇီကာသစ်၌ အတိဝိယ သိနိဒ္ဒ ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။ [ထို ပျဉ်ချပ်ပေါ်၌ ရွှေနွယ်တို့ဖြင့်
 ဖွဲ့ချည် (တွဲကပ်) အပ်သော ပဒမြားတို့ကို “ ဒန္တ၊ပေ၊မဏိ ” ဟု ဆိုသည်။ ဂဏပုဘာ
 သမုဒယ - ပဒမြားအပေါင်း၏ အရောင်အပေါင်း၊ ဒန္တ၊ ပေ၊ သမုဒယေန + သမုဇ္ဇလ
 သောဘာ ယဿာတိ ဒန္တ၊ပေ၊သောဘံ (သောပါနံ)။ [ပါသာဒဝရဿဖြင့် မြဟ္မဇာလ
 သုတ်ကို ဥပမာပြု၍၊ သောပါနံဝိယဖြင့် နိဒါန်းကို ဥပမာပြုသည်။]

သုဝဏ္ဏ၊ပေ၊ဝိစရိတဿ။ ။ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ဂေဟဇနဝိဇ္ဇိတဝိစရိတဿ”
 ဟု ရှိ၏။ ဇီကာသစ်၌ “ဂေဟနိဝါသိနံ နရနဒရိနံ ဝိစရိတဇ္ဇာန ဘူတဿ” ဟု ရှိသေး
 ကြောင့် “ဝိဇ္ဇိတ” မပါသင့်၊ “ထိုဂေဟဇနသည် အသံမပြုဘဲ တိတ်ဆိတ်နေသလော”
 ဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ “ကထိတ၊ပေ၊မရဿရ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ တိတ်ဆိတ်နေသည်
 မဟုတ်ပါ။ ကထိတမရဿရ- ချိုသာသော စကားပြောသံလည်း ရှိကြ၊ ဟသိတမရ
 သရ - သာယာသော ရယ်မောသံလည်းရှိကြသော ဂေဟဇနတို့၏ လှည့်လည်သွား
 လာရာဖြစ်ပါသည် - ဟူလို။ [ကျောင်းတိုက်များ၌ တိတ်ဆိတ်နေလျှင် ကြည်နူးဘွယ်
 ရှိသော်လည်း အိမ်တို့၌ကား တိတ်ဆိတ်၍ နေလျှင် ကြက်သရေမရှိဘဲ ကြောက်စရာ
 ကောင်းနေ၏။]

ထပ်၍မေးဘွယ်။ ။ “စကားပြောသံ ရယ်မောသံချည်း ရှိပါသလော၊ အခြား
 ရောနှောသောအသံများ မရှိတော့ဘူးလော ” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “သုဝဏ္ဏ
 ပေ၊ သမ္ပိသိတ” ဟု မိန့်သည်။ [ဝလယ-လက်ကောက်၊ နုပုရ- ခြေကျင်း၊ အာဒိဖြင့်
 အသံမြည်နိုင်သော တန်ဆာတို့ကို ယူ။] “ သွားလာသောအခါ ရှေ့လက်ကောက် ရွှေ
 ခြေကျင်းစသော တန်ဆာတို့၏ အချင်းချင်း ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အသံတို့ဖြင့်
 ရောသော စကားပြောသံ ရယ်မောသံဖြစ်၍၊ ထိုကဲ့သို့သော ကြက်သရေမဂ်လာရှိသော
 အသံတို့ဖြင့် သာယာစွာသော အိမ်နေသူတို့၏ ဝင်ထွက်သွားလာရာ အိမ်ကြီး” ဟူလို။

ဖြစ်သော၊ ဟု ပေးပါ။] ဥဋ္ဌာရိဿရိယ ဝိဘဝသောဘိတဿ - မွန်မြတ်သော
ဂုဏ် အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရာထူးဌာနန္တရဂုဏ် စည်းစိမ်ဂုဏ်တို့ဖြင့်
တင့်တယ်သော၊ မဟာဗရဿ-ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော အိမ်သို့၊ သုခပ္ပဝိသန
တ္ထိ-လွယ်ကူစွာ ဝင်နိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ။

သုဝဏ္ဏရဇတမဏိမုတ္တပဝါဠာဒိဇုတိဝိဿရဝိဇ္ဇောတိတသုပ္ပဋ္ဌိတဝိသာလ
ဒွါရဗာဟံ-ရွှေ၊ ငွေ၊ ပဒမြား၊ ပုလဲ၊ သန္တာ၊ အစရှိသည်တို့၏ အရောင်တို့ဖြင့်
ပြီးပြီးပြက်ထွက်လျက်တောက်ပသော၊ ကောင်းစွာတည်သော၊ ကျယ်ပြန့်သော
တံခါးပေါင်ရှိသော၊ မဟာဒွါရိဝိယစ- ကျယ်စွာသော တံခါးပေါက်ကဲ့သို့၎င်း၊
ဝါ- ကျယ်စွာသော တံခါးပေါက်နှင့်တူသည်လည်း ဖြစ်သော။ [“ယံ နိဒါနံ”
၌စပ်။] အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္ဓဿ-အနက်သဒ္ဓါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဘာဝ
သံသုစကဿ - ဘုရားဂုဏ်တော်၏ အာနဘော်ကို ကောင်းစွာ ပြတတ်သော၊
ဣမဿ သုတ္တဿ-ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်တော်သို့၊ သုခါဝဂါဟနတ္ထိ-လွယ်ကူစွာ
သက်ဝင်နိုင်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ ကာလဒေသဒေသကဝတ္ထု ပရိသောပဒေသပဋိ

x x x x x x x x

ဥဋ္ဌာရိဿယ၊ပေ၊သောဘိတဿ။ ။ဥဋ္ဌာရ-မွန်မြတ်သော ဂုဏ် (အထက်တန်း
ကျသော ဂုဏ်)၊ ဣဿရိယ-အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ရာထူး ဌာနန္တရ၊ ဝိဘဝ-
စည်းစိမ်၊ ထို ၃ မျိုးတို့ဖြင့် တင့်တယ်သော ခမ်းနားသော အိမ်ကို “ဥဋ္ဌာရိ၊ပေ၊သောဘိ
တဿ” ဟု ဆိုသည်။ [ဒီကာသစ်၌ “ဥဋ္ဌာရဂုဏ်၊ ဣဿရိယဂုဏ်၊ စည်းစိမ်ဂုဏ် ရှိသူ
များကိုလည်း “ဥဋ္ဌာရိဿရိယ ဝိဘဝ” အရ ဖွင့်ပြသေး၏။ [ဤ မဟာဗရဿဖြင့် ဗြဟ္မ
ဇာလသုတ္တန်ကို ဥပမာ ပြသည်။]

သုဝဏ္ဏ၊ပေ၊ ဒွါရဗာဟံ။ ။ပြခဲ့သောအိမ်သို့ ဝင်ဘို့ရန် တံခါးပေါက်ကလည်း
လှပနိုင်ခံ၍ ကျယ်ပြန့်သော တံခါးပေါက်သာဖြစ်သင့်သောကြောင့် “သုဝဏ္ဏ၊ပေ၊မဟာ
ဒွါရံ” ဟု မိန့်သည်။ ဤစကားဖြင့် နိဒါန်းကို ဥပမာပြသည်။ သုဝဏ္ဏ၊ပေ၊ ပဝါဠာဒိနံ +
ဇုတိယော - အရောင်တို့တည်း၊ သုဝဏ္ဏ၊ ပေ၊ ဇုတိယော၊ ဝိဿရာ- ပြီးပြီးပြက်ပြက်
အရောင်ထွက်သည်၊ (ဟုတွာ) + ဝိဇ္ဇောတိတာ-အထူးသဖြင့် တောက်ပသည်တည်း၊
ဝိဿရဝိဇ္ဇောတိတာ (ဒွါရဗာဟာ)၊ သုဝဏ္ဏ၊ ပေ၊ ဇုတိဟိ + ဝိဿရဝိဇ္ဇောတိတာ
သုဝဏ္ဏ၊ပေ၊ဝိဇ္ဇောတိတာ၊ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာစ + သာ + ဝိတ္တတာစာတိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဝိတ္တတာ
(ဒွါရဗာဟာ)၊ သုဝဏ္ဏ၊ပေ၊ဝိဇ္ဇောတိတာ + သုပ္ပတိဋ္ဌိတဝိတ္တတဒွါရဗာဟာ ယဿာတိ
သုဝဏ္ဏ၊ပေ၊ဒွါရဗာဟံ (မဟာဒွါရံ)။

ဗုဒ္ဓ၊ပေ၊သံသုစကဿ။ ။တိဝိဓံသီလကိုပြခြင်း၊ ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့ကို
ရှင်းပြခြင်းသည် ဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတာဂုဏ်တော်ကို ထင်ရှားပြရာ ရောက်၏။ [သမ္မာ
သုစေတီတိ သံသုစကံ (သုတ္တံ)၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဘာဝဿ + သံသုစကံ ဗုဒ္ဓ၊ပေ၊သံသုစကံ။]

သုခါဝဂါဟနတ္ထိ။ ။အဝပုဗ္ဗ၊ဂါဟူခတ်သည် သက်ဝင်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊
သုခံ + အဝဂါဟနံ သုခါဝဂါဟနံ၊ သုခါဝဂါဟနံ + အတ္ထော သုခါဝဂါဟနတ္ထော၊
စာအုပ်တို့၌ “သုခါဝဂါဟနတ္ထိ- အလွယ်တကူ သင်ယူခြင်းအကျိုးငှါ” ဟု ဧွေ့ရ၏။

မဏ္ဍိတံ-တရားဟောတော်မူရာအခါ၊ တရားဟောတော်မူရာအရပ်၊ တရားဟောတော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားဟောကြောင်း ဝတ္ထု၊ တရားနာယူသော ပရိသတ်တို့ကို ညွှန်ပြခြင်းဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ ယံ နိဒါနံ - အကြင်နိဒါန်းကို၊ ဘာသိတံ - လျှောက်အပ်ပြီ၊ (အရှင် အာနန္ဒာက အရှင် မဟာကဿပအား လျှောက်အပ်ပြီ၊) တဿ-ထိုနိဒါန်း၏၊ အတ္ထဝဏ္ဏနာ-အနက်ကို ဖွင့်ကြောင်း ဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာသည်၊ သမတ္တာ- ပြီးပြီ၊ ဣတိ - အပြီးတည်း။ [သမတ္တာ ဟု ရှိရာ၌ ဣတိသဒ္ဓါ ပါရိုး မရှိ၊ ပိုဟန်တူသည်။]

* + * + + * + +

အဝသဒ္ဓါနှင့်တွဲ၍ ယူခြင်းအနက်ကိုဟောသော ဝဟဓိတ်ကား ရှိနိုင်ခဲ့၏။ အဝနှင့်တွဲ၍ ဝါဟုဓာတ်ဖြင့်သာ သုံးစွဲလေ့ရှိပါသည်။

ကာလ၊ ပေ၊ ပဋိမဏ္ဍိတံ။ ။ နံနက်စောစော ကိုန်းစက်ရာမှ ထရာအချိန်ကို ဤဗြဟ္မဇာလသုတ် ဟောတော်မူရာ ကာလဟု၎င်း၊ အမွလဋ္ဌိကာ ဥယျာဉ်၌ ထိုင်နေရာစရပ်ကို ဒေသ ဟု၎င်း၊ ဘုရားရှင်ကို ဒေသက ဟု၎င်း၊ ဆရာတပည့်တို့၏ အပြစ်ပြောခြင်း ဂုဏ်ပြောခြင်းကို ဝတ္ထုဟု၎င်း၊ စည်းဝေးနေထိုင်ကြသော ရဟန်းတော်များကို တရားနာပရိတ်သတ်ဟု၎င်း ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် “နိဒါနိ နိဒေသတိ-မထင်ရှားသော ကာလဒေသစသည်ကို ထင်ရှားအောင် ညွှန်ပြတတ်၏။ ဣတိ နိဒါနံ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရသည်။

နိဒါန်းကို ဆိုရကျိုး ။ ။ သုတ်အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်ရာ၌ ထိုတရားတော်သက်သက်ကိုသာ သံဂါယနာမတင်ဘဲ နိဒါန်းကိုထည့်ရခြင်းသည် ဒေသနာတော်၏ ယုံကြည်ထိုက်ခြင်း၊ မပျော်ပျက်ခြင်း၊ ကြာမြင့်စွာတည်ခြင်း၊ အကျိုးရှိ၏။ ချဲ့ဥားအံ့-ကာလဒေသ ဒေသကဝတ္ထုပရိသတ်တို့ဖြင့် မွမ်းမံထုံးဖွဲ့၍ ထားအပ်သော ဒေသနာတော်သည် လုပ်ဇာတ် ဒဏ္ဍာရီမဟုတ်ကြောင်း တကယ်ဖြစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်းကို ဤနိဒါန်းက ပြသောကြောင့် ဤဗြဟ္မဇာလသုတ္တန်၏ ယုံကြည်ထိုက်သော ဒေသနာဖြစ်ကြောင်းကို အများက လက်ခံ၏။ ထိုသို့ ယုံကြည်ထိုက်သောကြောင့်ပင် ပါဠိအနက် မပျောက်ပျက်အောင် အဆက်ဆက် စောင့်ရှောက်လိုကြသည်။ ထိုသို့ အဆက်ဆက် စောင့်ရှောက်ခဲ့ခြင်းကြောင့် သုတ္တန်သည် ယခုတိုင်အောင်၎င်း၊ နောင်အနာဂတ်၌၎င်း ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့နိုင်ပေသည်။ ဤသို့ ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့နိုင်ခြင်း၊ ပါဠိအနက် မပျောက်ပျက်ခြင်း၊ အများ၏ ယုံကြည်ဘွယ်ဖြစ်ခြင်းသည် ဤနိဒါန်းကို ဆိုရခြင်း၏အကျိုးတည်း။

[ဆောင်] ဝတ္ထု ဒေသ၊ ဒေသကကို၊ ညွှန်ပြနိုင်စွမ်း၊ ဤနိဒါန်းကြောင့်၊ လက်တန်းကြီစည်၊ ဒဏ္ဍာရီဟု၊ မထိမဲ့မြင်၊ မမှတ်ထင်ဘဲ၊ ယခင်ဖြစ်ရပ်၊ တရားမြတ်ဟု၊ များလတ်သိုက်မြိုက်၊ ယုံကြည်ထိုက်၏။ ယုံထိုက်သလောက်၊ များစောင့်ရှောက်သဖြင့်၊ မပျောက်တော့ရှည်၊ ကြာမြင့်တည်၏။ ဤသည့်ကျိုးထူး၊ ရွယ်ရည်စူး၍၊ သုတ်ဥား စမှာ၊ ရှေးဆရာတို့၊ သင်္ဂါယန၊ တင်တုန်းကလျှင်၊ ကျနပြုပြင်၊ နိဒါန်းဆင်သည်၊ ကျမ်းစဉ် လက်သုံး မှတ်တမ်းတည်း။

နိဒါန်း အဖွင့် ပြီး ။

မြဟ္မဇာလသုတ် အဖွင့်

ဣဒါနိ-အပ္ပန္နရနိဒါန်းကို ဖွင့်ပြပြီးရာ ယခုအခါ၌၊ [“အနုပ္ပတ္တော၊ ဝိစာရယိဿာမ” တို့၌စပ်။] မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျန္တိ အာဒိနာ-အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ နိက္ခိတ္တဿ-ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန်၌ ဟောထားတော်မူအပ်ပြီးသော၊ သုတ္တဿ - သုတ်၏၊ ဝါ- သုတ်ကို၊ ဝဏ္ဏနာယ-ဖွင့်ခြင်း၏၊ ဝါ-ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာ၏၊ ဩကာသော-အခွင့်သည်၊ အနုပ္ပတ္တော- အစဉ်ရောက်လာပြီ၊ ပန- ဆက်၊ သာ သော သုတ္တဝဏ္ဏနာ-ထိုသုတ်အဖွင့်သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ထိုသုတ်ကို ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာ အဋ္ဌ

x x x x x x x

ဣဒါနိ၊ ပေ၊ အနုပ္ပတ္တော။ ။ [“ ဧဝံ မေ သုတံ ” စသော နိဒါန်းစကားရပ်ကို မြဟ္မဇာလသုတ်၏ အတွင်းနိဒါန်းဖြစ်သောကြောင့် “အပ္ပန္နရနိဒါန်း” ဟု ခေါ်၏။] ထို အပ္ပန္နရနိဒါန်းကို “တတ္ထ ဝေန္တိ နိပါတပဒံ” စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ မြဟ္မဇာလသုတ်ကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ဣဒါနိ၊ ပေ၊ အနုပ္ပတ္တော” ဟူသော စကားကို မိန့်သည်။ [“ နိက္ခိတ္တ - ချထား ” ဟူသည် ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန်၌ သီလစသော အကြောင်း အရာကို ချထားခြင်းတည်း၊ ထို ချထားခြင်း ဟူလည်လည်း ဟောခြင်းပင် တည်း၊ ထို့ကြောင့် နိက္ခိတ္တဿကို “ဒေသိတဿ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက် ဖွင့်၍ “ဒေသနာ နိက္ခေပေါတိ ဟိ အတ္ထတော ဘိန္နမ္ပိ (“နိက္ခိတ္တ- ချထားအပ်၊ ဒေသိတ-ဟောအပ်” ဟု သဒ္ဒတ္ထအားဖြင့် ငွေ့ပြားပါသော်လည်း) သရူပတော ဧကမေဝ (သရုပ်သဘောအားဖြင့်၊ ဝါ-အနက်အရအားဖြင့် တခုတည်းသာ) ” ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်သည်။]

အစဉ်အတိုင်း ဖွင့်ရကျိုး။ ။ ပါဠိတော်၌ “ ဧဝံ မေ သုတံ ၊ ပေ၊ အထ ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တော ” ဟု အပ္ပန္နရနိဒါန်း ပြီးဆုံးသောအခါ “ မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ” စသော သုတ်တော်ရှိ၏။ အနုပ္ပဗ္ဗာဝိရောမိနိ ဝဏ္ဏနာ-ထို ပါဠိတော်အစဉ်နှင့် မဆန့်ကျင်အောင် ဖွင့်ပြခြင်းသည်....

- ၁။ ကမာနတိတ္တမနေန (ကမ + အနတိတ္တမနေန) ဗျာကုလာဒေါသပ္ပ ဟာယိနိ - ပါဠိတော်အစဉ်ကို မကျော်လွန်ခြင်းကြောင့် ရှေ့နောက် ရှုပ်ထွေးခြင်းဟူသော ဗျာကုလ (ဗျာကိဏ္ဏ) ဒေါသကို ပယ်သော (ပသာဒဂုဏ် ရောသော) သံဝဏ္ဏနာလည်း ဖြစ်၏။
- ၂။ ဝိညနဗ္ဗ စိတ္တာရာမိနိ (စိတ္တ + အာရာမိနိ) - (ထိုသို့ အစဉ်ကျ၍ ဗျာကုလဒေါသတို့မှ ကင်းသည့်အတွက်) ပညာရှိတို့၏စိတ်ကို နှစ်သက်စေနိုင်သော သံဝဏ္ဏနာလည်း ဖြစ်၏။
- ၃။ “ အာဂတဘာရော စ အဝဿံ အာဝဟိတဗ္ဗောတျာဒိ - ရေခံလာသောတာဝန်ကို မချွတ်ဧကန် ထမ်းဆောင်ထိုက်သည် ” ဟူသော အမိန့်တော်နှင့်အညီ နိဒါန်းကို ဖွင့်ပြီးနောက် သုတ်တော်ကို ဆက်၍ဖွင့်ဘို့ရန် တာဝန်ရောက်လာသည်ကို ထမ်းဆောင်ခြင်းအားဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာ၏ ပညာရှိတို့ကျင့်ထုံးကို မကျော်လွန်ကြောင်း ထင်ရှားပြနိုင်သော သံဝဏ္ဏနာလည်းဖြစ်သည်။

ကထာသည်၊ ဝါ-ကို၊) ယသ္မာ- ကြောင့်၊ သုတ္တနိက္ခေပံ- သုတ်ကို ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားတော်မူပုံကို၊ ဝါ-ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ ဟောထားတော် မူအပ်သော သုတ်ကို၊ ဝိစာရေတွာ- စိစစ်ပြီး၍၊ ဝုစ္စမာနာ- ဖွင့်ဆိုအပ်သော်၊ ပါကဋ္ဌာ- ထင်ရှားသည်၊ (အနက် အဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်သည်၊) ဟောတိ- န၊

x x x x x x x x

တသ္မာ တဒါဝိကရဏ သာဓကံ သံဝဏ္ဏနောကာသ ဝိစာရဏံ (သံဝဏ္ဏနာယ ဩကာသ ဝိစာရဏံ) ကာတုမာဟ ဣဒါနီတိ အာဒိ = ထို့ကြောင့် ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အချက် ၃ ချက်ကို ထင်ရှားပြမှုကို ပြီးစေတတ်သော ဖွင့်ဆိုရန်အခွင့် ရောက်လာသော သုတ္တနိက္ခေပ စိစစ်မှုကိုပြခြင်းငှါ ဣဒါနီစသည်ကို မိန့်သည်။ [ဝိစာရယိဿာမတိုင်အောင် မြော်သော ကျမ်းတက်တည်း။]

မှတ်ချက်။ ။ “ဝိစာရဏ-စိစစ်” ဟူသည် မြန်မာပုဒ်စစ်ကျမ်း၌ နာမ်ပုဒ် အာချာတ် ပုဒ် စသည်အားဖြင့် စိစစ်ခြင်းကဲ့သို့ အတ္တဇ္ဈာသယကြောင့် ဟောအပ်သောသုတ်စသည် အားဖြင့် စိစစ်ခြင်းကို “သုတ္တနိက္ခေပဝိစာရဏ” ဟု ဆိုသည်။

သာ ပနေသာ၊ ပေ၊ ဝိစာရယိဿာမ။ ။ နိဒါန်းကိုဖွင့်ပြီးသောအခါ ပါဠိတော် သုတ်ရင်းကိုသာ ဆက်၍ဖွင့်သင့်သည်မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့် “သုတ္တနိက္ခေပကို စိစစ်နေရပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “သာ ပနေသာ” စသည်ကို မိန့်သည်။ သုတ္တနိက္ခေပ (သုတ္တန် တရပ်တရပ် ဟောတော်မူပုံ) ကို စိစစ်၍ ဖွင့်ပြသည်ရှိသော် “ဤ ပါဠိတော်သည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိတော်တည်း” ဟု အကြောင်းရင်းကို ပိုင်းခြား၍ သိနှင့်ပြီးဖြစ်ရကား နောက်၌ ဖွင့်အပ်လတံ့သော အဋ္ဌ ကထာသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် သိသာလွယ်ကူ၏။ ထို့ကြောင့် ထို သုတ္တနိက္ခေပ ကို သုတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံအောင် စိစစ်၍ပြဉ္စားမည်-ဟူလို။

ဆက်ဥပုဒ်အံ— “အဋ္ဌကထာ” ဟူရာ၌ ပါဠိတော်သုတ်ပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုမှသာ အဋ္ဌကထာဟု ခေါ်နိုင်သည်မဟုတ်သေး၊ ထိုထိုသုတ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် သိသာထင်ရှား အောင် ဖွင့်အပ်သော အသိုင်းအဝိုင်း အဖွင့်များလည်း အဋ္ဌကထာ (အနက်ကို ဖွင့်ပြ ကြောင်းစကား) ပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သုတ္တနိက္ခေပ ဝိစာရဏ စကားရပ်ကိုလည်း အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ဆိုထိုက်သည်သာ ဖြစ်သည်။

ဝိစာရေတွာ၊ ပေ၊ ပါကဋ္ဌာ။ ။ ဤသုတ်၌ကား ထိုသို့ သုတ္တနိက္ခေပကို စိစစ်သော အခါ သုပ္ပိယ၏ အဝဏ္ဏကိုပြောခြင်း၊ ဗြဟ္မဒတ္တလုလင်၏ ဝဏ္ဏကိုပြောခြင်း၊ ရဟန်းတို့၏ နာနာမိမုတ္တိကတာဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခြင်းဟု ၃ မျိုးသော အဋ္ဌပုတ္တိကိုတွေ့ရ၏။ ဤ အဋ္ဌပုတ္တိကြောင့်ဟောရသောသုတ်တော်ဖြစ်ရကား သုပ္ပိယ၏ အဝဏ္ဏဘာသနနှင့်စပ်၍ “မမံဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယံ။” ဟု ဟောတော်မူရခြင်းသည်၎င်း၊ ဗြဟ္မ ဒတ္တလုလင်၏ ဝဏ္ဏဘာသနနှင့်စပ်၍ “အပ္ပမတ္တကံ ခေါ ဘိက္ခဝေ” စသည်ဖြင့် တိဝိဓ သီလကို အကျယ်ဟောတော်မူရခြင်းသည်၎င်း၊ ရဟန်းတို့၏ဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခြင်း နှင့်စပ်၍ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ” စသည်ဖြင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်၏ အကြောင်းကို ဟော တော်မူရခြင်းသည်၎င်း ထင်ရှားရကား စကားတရပ်နှင့်တရပ် အနုသန္ဓေဆက်သွယ်ကာ လွန်စွာ သိလွယ်ပါသည်။

တသ္မာ-ကြောင့်၊(ထိုသို့ သုတ္တနိက္ခေပကိုစိစစ်၍ ဖွင့်ဆိုအပ်သော် သုတ္တသံဝဏ္ဏ နာ၏ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) တာဝ - ပုဒ်တို့ကို မဖွင့်မီ ရှေးဥားစွာ၊ သုတ္တနိက္ခေပံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝိစာရယိဿာမ-မစိစစ်ကုန်ဥားအံ။

ဟိ-ခွဲ၊ သုတ္တနိက္ခေပါ- ဝေနေယျတို့၏သန္တာန်၌၊ သုတ်ကို ဟောထားခြင်း တို့သည်၊ ဝါ - ဝေနေယျတို့၏သန္တာန်၌ ဟောထားအပ်သော သုတ်တို့သည်၊ အတ္တဇ္ဈာသယော-အတ္တဇ္ဈာသယ သုတ္တနိက္ခေပ၎င်း၊ ပရဇ္ဈာသယော- ပရဇ္ဈာ သယ သုတ္တနိက္ခေပ၎င်း၊ ပုစ္ဆာဝသိကော-ပုစ္ဆာဝသိက သုတ္တနိက္ခေပ၎င်း၊ အဋ္ဌ ပုတ္တိကော- အဋ္ဌပုတ္တိက သုတ္တနိက္ခေပ၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ စတ္တာရော- ၄ မျိုး တို့တည်း။

+ + + x + + +

သုတ္တနိက္ခေပေါ။ ။နိက္ခိပနံ နိက္ခေပေါ၊ သုတ္တဿ + နိက္ခေပေါ သုတ္တနိက္ခေပေါ- သုတ်ကို ဝေနေယျတို့၏သန္တာန်၌ထားခြင်း (ဟောခြင်း) ၊ နိက္ခိပိယတိတိဝါ နိက္ခေပေါ၊ သုတ္တမေဝ + နိက္ခေပေါ သုတ္တနိက္ခေပေါ - ဝေနေယျတို့၏သန္တာန်၌ ထားအပ် (ဟော အပ်) သော သုတ်၊ ထို သုတ္တနိက္ခေပသည် ၄ မျိုး ၄ စားရှိသောကြောင့် “စတ္တာရော ဟိ” စသည်ဖြင့် အကျယ်ပြသည်။

စတ္တာရော ဟိ။ ။နေတ္ထိပါဠိတော်၌ “သာသနပဋ္ဌာန” ဟု နည်းတမျိုးရှိ၏၊ ထို၌ သံကိလေသဘာဂိယသုတ်, ဝါသနာဘာဂိယသုတ် စသောအားဖြင့် သုတ်အမျိုးအစား တဆဲ့ခြောက်ပါးကို ပြထား၏၊ သုတ်တို့သည် ရာ ထောင်မက များစွာရှိသော်လည်း ထို ၁၆ မျိုးတွင် အားလုံး ပါဝင်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ အတ္တဇ္ဈာသယစသော ၄ ပါးတွင် လည်း ပါဝင်ကြရ၏၊ ထို့ကြောင့် “စတ္တာရော ဟိ သုတ္တနိက္ခေပေါ” ဟု ဆိုသည်။

မေးဘွယ်။ ။အချို့သုတ်များသည် အတ္တဇ္ဈာသယ ပရဇ္ဈာသယ ၂ မျိုးရောသော အကြောင်း, အတ္တဇ္ဈာသယ ပုစ္ဆာဝသိက ၂ မျိုးရောသောအကြောင်း, အတ္တဇ္ဈာသယ ပရဇ္ဈာသယ ပုစ္ဆာဝသိက ၃ မျိုးရောသော အကြောင်း, ဤသို့ သုတ်ကိုဟောဘို့ရန် ရောနှောသော အကြောင်းများလည်း ရှိရကား (ထို အရောအားဖြင့်) ၄ မျိုးသာမက အများအပြားပင် အကြောင်းရှိနိုင်သည် မဟုတ်ပါလောဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား- ထိုသို့ ရောနှော၍ရအပ်သော အကြောင်းများလည်း မူလနိက္ခေပ ၄ ပါး၌ အတွင်းဝင်ရသောကြောင့် ထို မူလနိက္ခေပတို့ကိုသာ ရည်ရွယ်၍ “စတ္တာရော နိက္ခေပေါ” ဟု မိန့်ပါသည်၊ ထို့ကြောင့် အချို့သုတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏အကြောင်း မှာ အတ္တဇ္ဈာသယ ပရဇ္ဈာသယ ၂ မျိုး, အတ္တဇ္ဈာသယ ပရဇ္ဈာသယ ပုစ္ဆာဝသိက ၃ မျိုး, သို့မဟုတ် ၄ မျိုးစုံသော အကြောင်းများ ရှိနိုင်ကြောင်းကိုလည်း သိပါ၊ ဤ၌ “စတ္တာ ရော” ဟု ဆိုခြင်းကိုကား ဖြစ်နိုင်သောနည်းတို့တွင် အနည်းငယ်ကို ထုတ်ပြခြင်းမျှသာဟု မှတ်ပါ။ [ဋီကာနောက်နည်းကို ရေးထားသည်၊ သာသနပဋ္ဌာန၌လည်း ရောနှောသော အကြောင်းများ ပါသောကြောင့် ဤ စောဒနာကို ဋီကာတို့ဆိုကြသည်။]

အတ္တဇ္ဈာသယော။ ။အတ္တနော - ကိုယ်တော်မြတ်၏ (ဘုရားရှင်၏) + အဇ္ဈာ သယော-ထိုထိုသုတ်ကို ဟောတော်မူလိုသော ဆန္ဒတော်တည်း၊ အတ္တဇ္ဈာသယော-နွဲ့၊ “အတ္တနော အဇ္ဈာသယေနေဝ ကထေသိ - ကိုယ်တော်၏ အဇ္ဈာသယ (ဆန္ဒ) တော်

ကြောင့်သာ ဟောတော်မူပြီ” ဟူသော အဋ္ဌကထာစကားကိုထောက်၍ အတ္တဇ္ဈာသယ စသော ၄ ပါးကို သုတ်ကို ဟောတော်မူခြင်း၏အကြောင်းဟု သိပါ။ ထို့ကြောင့် ဦးကာဉ် “သော + အဿ + အတ္တိ ကာရဏဝသေန” ဟု ကာရဏဝသေနဟူသော ဝိသေသနကို ထည့်၍ ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။

အနက်ပေးပုံ။ ။ ဤဝိဂ္ဂဟကိုကြည့်၍ “အတ္တဇ္ဈာသယော- ကိုယ်တော်၏ အတ္တဇ္ဈာသယရှိသော သုတ္တနိက္ခေပ၎င်း” ဟု ပေးပါ။ အတ္တနှင့် အတ္တဇ္ဈာသယကို ခွဲ၍ “အတ္တနော+ အတ္တဇ္ဈာသယော အဿာတိ အတ္တဇ္ဈာသယော” ဟု ဗဟုဗျူဟာသမာသလည်း ပြုနိုင်၏။ ပရဇ္ဈာသယ၌လည်း နည်းတူ။ “ ရှိ ” ဟုရာ၌လည်း ထိုသုတ်ကို ဟောတော်မူသောအခါ အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်ရှိသော “အရှိ” ဟု မှတ်ပါ။

ပရဇ္ဈာသယော။ ။ ပရေသံ- မိမိမှ တပါးသော တရားနာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏+ အတ္တဇ္ဈာသယော-လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ပရဇ္ဈာသယော၊ ဤကား ဆန္ဒလောဘ သာမက အဓိမုတ္တိတိုင်အောင် အတ္တဇ္ဈာသယဟု ယူရသည်။ ပရေသံ အတ္တဇ္ဈာသယံကို “အဓိမုတ္တိ” ဟု ဦးကာဉ်လည်း ပရဇ္ဈာသယော+အဿ + အတ္တိတိ ယထာ ဝုတ္တနယေန (ဆိုအပ်ပြီးသော ကာရဏဝသေန ဟူသောနည်းအားဖြင့်) ပရဇ္ဈာသယော၊ ဤအလို “ပရဇ္ဈာသယော- သူတပါးတို့၏ အတ္တဇ္ဈာသယရှိသော သုတ္တနိက္ခေပ” ဟု ပေးပါ။

ပုစ္ဆာဝသိက, အဋ္ဌပုတ္တိက။ ။ ပုစ္ဆာယ+ဝသော ပုစ္ဆာဝသော၊ ပုစ္ဆာဝသော+ အဿ+ အတ္တိတိ ပုစ္ဆာဝသိကော၊ “ပုစ္ဆာဝသိကော- ပုစ္ဆာနှင့်စပ်ခြင်းရှိသော သုတ္တနိက္ခေပ၎င်း” ဟု ပေးပါ။ အရိယတေ အဝဂမိယတေ - သိအပ်၏။ ဣတိအတ္ထော၊ (နှုတ်ဖြင့် ရှုတ်ရ ဖတ်ရသောသဒ္ဒါမဟုတ်၊ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သောအနက်-ဟူလို၊ အနက် ဟူသည်လည်း အကြောင်းအရာ = အကြောင်းဝတ္ထုပင်တည်း၊) အတ္တဿ + ဥပုတ္တိ အဋ္ဌပုတ္တိ (ထွက်ကို ဥပြု၊ ထို့နောက် အဿတ္တိဆက်၊) “အဋ္ဌပုတ္တိကော - အကြောင်း ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းရှိသော သုတ္တနိက္ခေပ၎င်း” ဟု ပေးပါ။

တနည်း။ ။ နိက္ခေပပုဒ်ကို ပဌမနည်းကဲ့သို့ ဘာဝသာဓိ ကမ္မသာဓိမပြုဘဲ “နိက္ခိဝိယတိ ဧတေနာတ်နိက္ခေပေါ- ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ ထားကြောင်း (ဟောကြောင်း) ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင် “ အတ္တနော + အတ္တဇ္ဈာသယော အတ္တဇ္ဈာသယော၊ ပရေသံ + အတ္တဇ္ဈာသယော ပရဇ္ဈာသယော” ဟု ပြု၍ နိက္ခေပနှင့် အရတူဖြစ်၏။ ထို အတ္တဇ္ဈာသယ စသည် သည်ပင် သုတ်ကို ဟောတော်မူကြောင်းဖြစ်ရကား အဓိပ္ပါယ်မှန်လည်း ရသည်။ ပုစ္ဆာဝသေန + ပဝတ္ထော - ဖြစ်သော တရားနာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မေးလျှောက်အပ်သော စကားတည်း။ ပုစ္ဆာဝသိကော- ကား၊ အဋ္ဌပုတ္တိယေဝ အဋ္ဌပုတ္တိကော၊ (ဣကပစ္စည်း အနက် မရှိ၊ သွတ္တတည်း။)

အနက်ပေးပုံ။ ။ ဤအလိုတနည်း အနက်ပေးရန်ကား- “ဟိ - ချဲ့၊ သုတ္တနိက္ခေပေါ - သုတ်ကို ဟောထားကြောင်းဖြစ်သော အကြောင်းတို့သည်၊ အတ္တဇ္ဈာသယော- ကိုယ်တော်၏ အလိုဆန္ဒဟူသော အကြောင်း၎င်း၊ ပရဇ္ဈာသယော - သူတပါးတို့၏ အလိုဆန္ဒဟူသော အကြောင်း၎င်း၊ ပုစ္ဆာဝသိကော - ပုစ္ဆာ၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဓမ္မပုဂ္ဂိုလ်ဟက ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကားဟူသောအကြောင်း၎င်း၊ အဋ္ဌပုတ္တိကော - အကြောင်း ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဟူသော အကြောင်း၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ စတ္တာရော- တို့တည်း” ဤသို့လည်း အဋ္ဌကထာ၌ တနည်း အနက်ပေးနိုင်ပါသည်။

တတ္ထ-ထို ၄ မျိုးသော သုတ္တနိက္ခေပတို့တွင်၊ ယာနိ သုတ္တာနိ-အကြင်သုတ်တို့ကို၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ပရေဟိ-တပါးသော ဝေနေယျတို့သည်၊ အနတ္တိဋ္ဌော-မတိုက်တွန်း မတောင်းပန်အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ- ဖြစ်၍၊ ဝါ- ဖြစ်လျက်၊) ကေဝလံ-ပရဇ္ဈာသယ စသည်မဖက် သက်သက်၊ အတ္တနော - ကိုယ်တော်၏၊ အဇ္ဈာသယေနော- အဇ္ဈာသယကြောင့်သာ၊ ကထေသိ-ဟောတော်မူပြီ၊ သေယျထိဒံ-အဘယ်သုတ်တို့နည်း၊ (တနည်း) ဣဒံ(ဣမာနိ သုတ္တာနိ)-ဤသုတ်တို့ဟူသည်၊ သေယျထာ(ကတမာနိ)- အဘယ်တို့နည်း၊ အာကဓံယျသုတ္တံ-အာကဓံယျသုတ်၎င်း၊ ဝတ္ထသုတ္တံ-၎င်း၊ မဟာသတိပဋ္ဌာနံ-၎င်း၊ မဟာသဋ္ဌာယတနဝိဘင်္ဂသုတ္တံ - ၎င်း၊ အရိယဝိသသုတ္တံ - ၎င်း၊ သမ္ပပ္ပဓာနသုတ္တန္တဟာရကော- သမ္ပပ္ပဓာနသုတ္တန်တို့၏အစဉ်၎င်း၊ ဣဒ္ဓိပါဒဣန္ဒြိယဗလဗောဇ္ဈင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂသုတ္တန္တဟာရကော-ဣဒ္ဓိပါဒသုတ္တန်တို့၏အစဉ်၊ ဣန္ဒြိယသုတ္တန်တို့၏အစဉ်၊ ဗလသုတ္တန်တို့၏အစဉ်၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ္တန်တို့၏အစဉ်၊ မဂ္ဂင်္ဂသုတ္တန်တို့၏ အစဉ်

+ + + + + x x +

အနတ္တိဋ္ဌော ကထေသိ ။ ။ ဟောတော်မူဘို့ရန် တောင်းပန်ခြင်း ၊ အဖြေကို ဟောတော်မူဘို့ရန် ပြဿနာမေးခြင်းစသည်ကို “အတ္တိဋ္ဌ-တိုက်တွန်း တောင်းပန်အပ်” ဟု ဆို၏။ ထိုသို့မတိုက်တွန်းအပ် မတောင်းပန်အပ်ပါဘဲ ပါဠိတော်အစဉ်ကို ထားတော်မူခြင်းငှါ ဟောတော်မူသည်။ [အတ္တနော အဇ္ဈာသယေနော ကထေသိ ဓမ္မတန္တိတ္ထပနတ္ထိတိ အဓိပ္ပါယော၊-ဇီကာ။]

သုတ္တန္တဟာရကော ။ ။ [“ ဟာရော မုတ္တာဝဠိတ္ထိယံ ” အဘိဓာန် ၂၀၅။] ဟာရသဒ္ဓါသည် “ပုလဲသွယ်” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ဟရတ် - စိတ်ကို ဆွဲဆောင်တတ်၏။ ဣတိ ဟာရော၊ ဟာရောယေဝ ဟာရကော၊ တသုတ်တည်း မက၊ ထိုပုလဲသွယ် (ပုလဲလုံးအစဉ်) ကဲ့သို့ သွယ်တန်း၍ သံဂါယနာတင်ထားအပ်သော သမ္ပပ္ပဓာနသုတ်အစဉ်ကို “ သမ္ပပ္ပဓာနသုတ္တန္တဟာရက ” ဟု ခေါ်၏။ မှန်၏- မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်၌ သမ္ပပ္ပဓာန်နှင့်စပ်သော သုတ်တို့သည် အတော်များစွာ စဉ်လျက်ရှိ၏။ [သမ္ပပ္ပဓာနသုတ္တန္တာနံ+ဟာရကော သမ္ပပ္ပဓာနသုတ္တန္တဟာရကော။]

ဣဒ္ဓိပါဒ ၊ ပေ ၊ ဟာရကော ။ ။ ထို သံယုတ်ပါဠိတော်၌ပင် ဣဒ္ဓိပါဒ၊ ဣန္ဒြိယ စသည်နှင့်စပ်သော သုတ်များလည်း စိတန်းလျက်ပင် ရှိ၏။ ဣဒ္ဓိပါဒသုတ္တန္တဟာရက ၊ ဣန္ဒြိယသုတ္တန္တဟာရက-စသည်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် “သုတ္တန္တဟာရက” ဟူသော နေဝံပုဒ်ကို ချေ၍ “ဣဒ္ဓိပါဒ ဣန္ဒြိယ” စသည်ဖြင့်ဆိုထား၏။ [ပုဗ္ဗပဒေသု ပရပဒလောပေါ ဟောတိ၊-ဇီကာသစ်။]

တနည်း ။ ။ ဣဒ္ဓိပါဒေါစ+ဣန္ဒြိယဉ္စ+ဗလဉ္စ+ဗောဇ္ဈင်္ဂေါစ+မဂ္ဂင်္ဂေါစ ဣဒ္ဓိပါဒ ၊ ပေ၊ မဂ္ဂင်္ဂါ၊ ဤသို့ ခွန်တွဲပြီးမှ “ ဣဒ္ဓိပါဒ၊ ပေ၊ မဂ္ဂင်္ဂပဋိသံယုတ္တာနိ+သုတ္တန္တာနိ ဣဒ္ဓိပါဒ ၊ ပေ ၊ သုတ္တန္တာနိ၊ ဣဒ္ဓိပါဒ ၊ ပေ၊ သုတ္တန္တာနံ+ဟာရကော ဣဒ္ဓိပါဒ ၊ ပေ ၊ ဟာရကော၊ ဤသို့ ခွန်အတွင်းငုပ်သော ကမ္မဓာရေ၊ တပျရိသ်ပြီ။ [ဒုန္တဂမ္ဘသမာသော ဝါ ဧသော၊ (တနည်း) “ ဣဒ္ဓိပါဒသုတ္တန္တဟာရကော ” စသည်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် သုတ္တန္တဟာရက ပုဒ်တို့ကို ပေယျာလမြှုပ်ထားသည်။ [ပေယျာလနိဒ္ဒေသောဝါ၊-ဇီကာသစ်။]

၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒီနိ-ဤသို့အစရှိသောသုတ်တို့တည်း၊ တေသံ-ထိုသုတ်တို့ကို၊ အတ္တဇ္ဈာသယော-ကိုယ်တော်၏ အဇ္ဈာသယရှိသော၊ နိက္ခေပေါ-ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားခြင်းသည်၊ (ဟော-တိ-၏) [“တေသံ” ဟု ရှိသောကြောင့် “နိက္ခေပေါ-ဟောထားအပ်” ဟု မပေးရ။] (တနည်း) တေသံ-ထိုသုတ်တို့ကို၊ အတ္တဇ္ဈာသယော-ကိုယ်တော်၏ အဇ္ဈာသယဟူသော၊ နိက္ခေပေါ-ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားကြောင်းသည်၊ (ဟောတိ-၏။)

ပန-အဘို့တပါးကား၊ ယာနိ-အကြင်သုတ်တို့ကို၊ ရာဟုလဿ-ရာဟုလာ ၏၊ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာ-ကိလေသာတို့မှလွတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက် စေတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-သဒ္ဓိန္ဒြေစသော တရားတို့သည်၊ ပရိပက္ခာ-ရင့်ကျက် ကုန်ပြီ၊ အဟံ - ငါသည်၊ ရာဟုလံ - ရာဟုလာကို၊ ဥတ္တရိံ - အလွန်၊ ဝါ- တိုးတက်၍၊ အာသဝါနိ-တို့၏၊ ခယေ-ကုန်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝါ- ကုန်ကြောင်း ဖြစ်သော ဓမ္မဒေသနာအရာ၌၊ ယန္တုန ဝိနေယျံ - အကယ်၍ ဆုံးမရမှုကား ကောင်းလေစွ၊ ဣတိဝေ-ဤသို့၊ ပရေသံ-သူတပါးတို့၏၊ အဇ္ဈာသယံ-လွန်လွန် ကဲကဲ စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းကို၎င်း၊ ခန္တိံ - ဉာဏ်ဖြင့်ရှုလျက် နှစ်သက်ခြင်းကို ၎င်း၊ မနံ-စိတ်အလိုကို၎င်း၊ အဘိနိဟာရံ - ရှေးရှုဆောင်ကြောင်း၊ ဆုတောင်း ကို၎င်း၊ ဗုဇ္ဈနဘာဝဉ္စ- သိနိုင်ခြင်းသဘောကို၎င်း၊ ဝါ - သိနိုင်မည့်သဘောကို ၎င်း၊ အပေက္ခိတွာ- ရှုဆင်ခြင်တော်မူ၍၊ ပရဇ္ဈာသယဝသေန- သူတပါးတို့၏၊

x x x x x x x

ဝိမုတ္တိ၊ ပေ၊ ခယေ။ ။ ပရိပါစေန္တိ-ရင့်ကျက်စေတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပရိပါစနိယာ၊ သဒ္ဓိန္ဒြေစသော တရားများတည်း၊ [ပရိပုဗ္ဗ+ပစ၊ ကာရိတ်ဏေ၊ အနိယပစ္စည်း ကတ္တား ဟော။] ဝိမုတ္တိံ+ပရိပါစနိယာ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာ၊ ခယေ-ခယနတ္ထံ (ဒီကာ)၊ ခယေ၌ သို့သည် တဒတ္ထသမ္ပဒါနိ အနက်ဟော၊ (တနည်း) ခယကာရဏဘူတာယ ဝါ ဓမ္မ ဒေသနာယ၊ ဤအလို “ ဒီယန္တိ အာသဝါ ဇေတနာဟိ ခယော” ဟု ပြု၍ သို့ကိုလည်း အဓိကရဏအနက်၌ပင် သက်ပါ။

အဇ္ဈာသယံ စသည်။ ။ အဇ္ဈာသယန္တိ အဓိမုတ္တိံ-ဒီကာ၊ အလိုဆန္ဒကို ယူမည် စိုး၍ “အဓိမုတ္တိံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ အဓိ- လွန်လွန်ကဲကဲ+ အာသယ- စိတ်၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်တည်ခြင်း” ဟူသည် အလိုဆန္ဒကလေးမျှမက လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲမြဲသက်ဝင်ခြင်းတည်း၊ ခန္တိံ အရ သည်းခံခြင်းကို ယူမည်စိုး၍ “ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိံ - ဉာဏ်ဖြင့်ရှုလျက် နှစ်သက် ခြင်း=သဘောကျခြင်း” ဟု ဒီကာဖွင့်သည်၊ အဘိနိဟာရ-မိမိစိတ်ကို ဗောဓိဉာဏ်တမျိုး မျိုးသို့ ရှေးရှု + ဆောင်ခြင်း” ဟူသည် ပဏိဓာန - စိတ်ကို ထိုဉာဏ်သို့ ရှေးရှုထားခြင်း (ပြောရိုးအားဖြင့် “ဆုတောင်းခြင်း”) တည်း၊ ဗုဇ္ဈနဘာဝံကို “ဗုဇ္ဈနသဘာဝံ- သိနိုင် ခြင်းသဘော” ဟု ဖွင့်၏။

အပေက္ခိတွာ ။ ။ အဝ + ဣက္ခဓာတ်သည် ဉာဏ်ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် အပေက္ခိတွာကို “ပစ္စဝေက္ခိတွာ” ဟု ဖွင့်၍၊ အပ+ဣက္ခမှ ပကို ဝပြုထားသည်ဟု ကြံပြီးလျှင် “အပေက္ခိတွာ ဝါ” ဟု တနည်းဖွင့်ပြန်သည်။

အဇ္ဈာသယနှင့် စပ်သဖြင့်၊ ကထိတာနိ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ သေယျထိဒံ-
 ဤသုတ်တို့ ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ (တနည်း) ဣဒံ (ဣမာနိ သုတ္တာနိ)- ဤသုတ်တို့
 ဟူသည်၊ သေယျထာ (ကတမာနိ)- အဘယ်သုတ်တို့နည်း၊ စူဠရာဟုလောဝါဒ
 သုတ္တံ-၎င်း၊ မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ-၎င်း၊ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနံ - ၎င်း၊ ဓာတု
 ဝိဘင်္ဂသုတ္တံ-၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒီနိ-ဤသို့ အစရှိသော သုတ်တို့တည်း၊ တေသံ-
 ထိုသုတ်တို့ကို၊ ပရဇ္ဈာသယော-သုတပါးတို့၏ အဇ္ဈာသယရှိသော၊ နိက္ခေပေါ-
 သည်၊ (ဟောတိ)၊ (တနည်း)၊ တေသံ-တို့ကို၊ ပရဇ္ဈာသယော- သုတပါးတို့၏
 အဇ္ဈာသယဟူသော၊ နိက္ခေပေါ-ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားကြောင်း
 သည်၊ (ဟောတိ-၏။)

ပန-အဘို့တပါးကား၊ ဘဂဝန္တိ-ကို၊ [“ပုစ္ဆန္တိ”၌စပ်။] ဝါ-သို့၊ ဥပသင်္က
 မိတ္တာ-ချဉ်းကပ်၍၊ စတသော-လေးပါးကုန်သော၊ ပရိသာ-ပရိသတ်တို့၎င်း၊
 [“ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနိ၊ ဥပါသကာ၊ ဥပါသိကာ ပရိသတ်တို့ကို ဆိုသည်။] စတ္တာရော-
 ကုန်သော၊ ဝဏ္ဏာ-အမျိုးတို့၎င်း၊ ဝါ-ပမာဏရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၎င်း၊ နာဂါ-
 နဂါးတို့၎င်း၊ သုပဏ္ဏာ - ဝဠုန်တို့၎င်း၊ ဝန္ဓပ္ပာ - ဝန္ဓပ္ပနတ်တို့၎င်း၊ အသုရာ-
 အသုရာတို့၎င်း၊ ယက္ခာ - ဘီလူးတို့၎င်း၊ မဟာရာဇာနော - စာတုမဟာရာဇ်
 နတ်မင်းကြီးတို့၎င်း၊ တာဝတိံသာဒယော-တာဝတိံသာ နတ်အစရှိကုန်သော၊
 ဒေဝါ- နတ်တို့၎င်း၊ မဟာဗြဟ္မာ - မဟာဗြဟ္မာ၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒယော-
 ဤသို့ အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ [“ပုစ္ဆန္တိ”၌စပ်။] ဘန္တေ- မြတ်စွာဘုရား၊
 ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ-ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ-ပြောဆိုအပ်ပါကုန်
 ၏၊ [ဤမှနောက်၌ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ဥဒါယိဝဂ်၊ ဗောဓာယသုတ်ပါဠိတော်
 ရင်းဝယ် “ ကိတ္တာဝတာ နခေါ ဘန္တေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ ဝုစ္ဆန္တိ ” ဟု ပုစ္ဆာဝါကျ
 အဆက်ရှိ၏၊ ဇီကာသစ်၌ “ဝုစ္ဆန္တိ ကိ” ဟု ကိံ သဒ္ဒါထည့်၍ ဖွင့်ထားသည်ကို
 စဉ်းစားပါ။] ဘန္တေ-ရား၊ နိဝရဏာ နိဝရဏာတိ-နိဝရဏာ နိဝရဏာဟူ၍၊
 ဝုစ္ဆန္တိ-နိ၏၊ ဘန္တေ-ရား၊ ပဉ္စ-ငါးပါးကုန်သော၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ-ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ

x x x x x x x

စတ္တာရော ဝဏ္ဏာ ။ ။ ဝဏ္ဏသဒ္ဓါသည် ဇာတိ (ကုလ) အနက်ကို ဟော၏။
 ထို့ကြောင့် “ စတ္တာရိ ကုလာနိ ” ဟု ဇီကာဖွင့်သည်။ ခတ္တိယ မြာဟူက ဝေဿ သုဒ္ဓ
 အားဖြင့် အမျိုး ၄ ပါး-ဟူလို၊ (တနည်း) ဝဏ္ဏသဒ္ဓါ ပမာဏအနက်ဟော၊ ထို့ကြောင့်
 “ ရူပါဒိပ္ပမာဏာ သတ္တာ ” ဟု ဇီကာ၌ တနည်းဖွင့်သည်။ လောက၌ ရုပ်အဆင်းကို
 ကြည်ညိုသော ရူပပ္ပမာဏပုဂ္ဂိုလ်၊ နာမည်ကျော်ကြားခြင်းကြောင့်ကြည်ညိုသော ဗောဓာသ
 ပ္ပမာဏပုဂ္ဂိုလ်၊ ခေါင်းခေါင်းပါးပါးကျင့်သည်ကို ကြည်ညိုသော လူပုပ္ပမာဏပုဂ္ဂိုလ်၊
 တရားကို ကြည်ညိုသော ဓမ္မပ္ပမာဏပုဂ္ဂိုလ် ဟု ၄ မျိုး ရှိ၏။ ထို ပုဂ္ဂိုလ် ၄ မျိုးလုံးပင်
 ဘုရားရှင်ကို ကြည်ညိုသောကြောင့် ချဉ်းကပ်၍ ပြဿနာမေးကြသည်။ [အင်္ဂုတ္တိုရ်၊
 စတုတ္ထနိပါတ်၊ ဒုတိယပဏ္ဏာသက၊ ပတ္တကမ္မဝဂ်၊ စတုပ္ပမာဏသုတ် ပါဠိတော်။]

တို့ဟူသည်။ ဣမေ နုခေါ-ဤတရားတို့ပါလော၊ ဣမ-ဤလောက၌၊ ပုရိသဿ-
 ၏၊ သေဋ္ဌ-အမြတ်ဆုံးသော၊ ဝိတ္တံ-ဥစ္စာကား၊ ကိံ သု-အဘယ်ပါနည်း၊ [သုတ္တ
 နိပါတ် , ဥရဂဝင် , အာဠာဝကသုတ်။] ဣတိ အာဒိနာ - ဤသို့ အစရှိသော၊
 နယေန-ဖြင့်၊ ပဉ္စ-ပြဿနာကို၊ ပုစ္ဆန္တိ-မေးလျှောက်ကြကုန်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊
 ပုဋ္ဌေန-မေးအပ်သော၊ ဘဂဝတာ- သည်၊ ကထိတာနိ - ဟောတော်မူအပ်
 ကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တာဒိနိ-ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ် အစရှိကုန်သော၊ ယာနိ-
 အကြင် သုတ်တို့သည်၊ (သန္တိ)၊ ဝါ ပန - သည်သာ မကသေး၊ အညာနိဝိ-
 အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝတာသံယုတ္တ မာရသံယုတ္တ မြဟ္မသံယုတ္တ
 သက္ကပဉ္စ စူဠဝေဒလ္လ မဟာဝေဒလ္လ သာမညဖလ အာဠာဝက သူစိလောမ
 ခရလောမသုတ္တာဒိနိ-ဒေဝတာသံယုတ်, မာရသံယုတ်, မြဟ္မသံယုတ်, သက္ကပဉ္စ
 သုတ်, စူဠဝေဒလ္လသုတ်, မဟာဝေဒလ္လသုတ် , သာမညဖလသုတ်, အာဠာဝက
 သုတ်, သူစိလောမသုတ်, ခရလောမသုတ်အစရှိကုန်သော၊ ယာနိ-အကြင်သုတ်
 တို့သည်၊ (သန္တိ)၊ တေသံ-ထို သုတ်တို့ကို၊ ပုစ္ဆာဝသိကော-ပုစ္ဆာနှင့် စပ်ခြင်း
 ရှိသော၊ နိက္ခေပေါ - ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားတော်မူ ခြင်းသည်၊
 (ဟောတိ)၊ [တနည်း- တေသံ- တို့ကို၊ ပုစ္ဆာဝသိကော - ပုစ္ဆာ၏အစွမ်းဖြင့်
 ဖြစ်သော ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကားဟူသော၊ နိက္ခေပေါ-ဝေနေယျတို့
 သန္တာန်၌ ဟောထားကြောင်းသည်၊ (ဟောတိ)။]

ပန-ကား၊ ယာနိ တာနိ-အကြင် သုတ်တို့ကို၊ ဥပုန္တံ-ဖြစ်ပေါ်လာသော၊
 ကာရဏံ - အကြောင်း ဝတ္ထုကို၊ ပဋိစ္စ-စွဲ၍၊ ကထိတာနိ-ဟောတော်မူအပ်
 ကုန်ပြီ၊ သေယျထိဒံ-နည်း၊ ဓမ္မဒါယာဒံ-ဓမ္မဒါယာဒသုတ်၎င်း၊ စူဠသီဟနာဒံ-
 ၎င်း၊ စန္ဒပမံ-၎င်း၊ [တချို့ စာအုပ်၌ “ သူရိယူပမံ ” ဟု ရှိသေး၏၊ မကောင်း။]
 ပုတ္တမံသုပမံ-၎င်း၊ ဒါရုက္ခန္ဓပမံ-၎င်း၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓပမံ-၎င်း၊ ဖေဏပိဏ္ဍပမံ-
 ၎င်း၊ ပါရိစ္ဆတ္တကူပမံ-၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိနိ-တို့တည်း၊ တေသံ-ထို သုတ်တို့ကို၊
 အဋ္ဌပုတ္တိကော- အကြောင်း ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းရှိသော၊ နိက္ခေပေါ-
 ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ - ၏) [(တနည်း)
 တေသံ-တို့ကို၊ အဋ္ဌပုတ္တိကော-အကြောင်း ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဟူသော၊
 နိက္ခေပေါ-ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားကြောင်းသည်၊ (ဟောတိ-၏။)]

ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ စတုသု - ၄ ပါးကုန်သော၊ ဧတေသု
 နိက္ခေပေသု- တို့တွင်၊ ဣမဿ သုတ္တဿ - ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊ အဋ္ဌပုတ္တိ
 ကော-သော၊ နိက္ခေပေါ-သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဟိ-မှန်၏၊ အဋ္ဌပုတ္တိယာ-
 အကြောင်းဝတ္ထု၏ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြောင်း
 ဝတ္ထုကြောင့်၊ ဣဒံ-ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ နိက္ခိတ္တံ- ဝေနေ
 ယျတို့ သန္တာန်၌ ဟောထားတော်မူအပ်ပြီ၊ ကတရာယ အဋ္ဌပုတ္တိယာ-အဘယ်

အကြောင်းဝတ္ထု၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့်၊ ဝါ- အဘယ်ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြောင်းဝတ္ထုကြောင့်၊ (ဣဒံ-ကို၊ နိက္ခိတ္တံ-နည်း၊) ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏေ-ချီးမွမ်းခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်းဟူသော အကြောင်း ဝတ္ထုကြောင့်၊ (ဣဒံ နိက္ခိတ္တံ၊) [ဤ နေရာ၌ “အာစရိယော ဟိ” ဟု ဝိတ္ထာရဇောတက ဟိ သဒ္ဓါရှိလျှင် ကောင်း၏၊ မရှိလျှင် ဆရာတို့ ထည့်ကြသည်။] ဟိ-ချဲ့၊ အာစရိယော-သည်၊ ရတနတ္တယဿ-၏၊ အဝဏ္ဏံ-အပြစ်ကို၊ အဘာသိ-ပြောပြီ၊ အန္တေဝါသိ-သည်၊ ဝဏ္ဏံ - ဂုဏ်ကို၊ (အဘာသိ-ပြီ၊) ဣတိ-ဤသို့၊ ဣမံ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏံ-ဤ ချီးမွမ်းခြင်း ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို၊ အဠုပ္ပတ္တိံ-ကို၊ ကတွာ-၍၊ ဒေသနာကုသလော-ဒေသနာတော်၌ ကျွမ်းကျင် တော်မူသော၊ ဘဂဝါ-သည်၊ မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျန္တိ- အစရှိသော၊ ဒေသနံ-ကို၊ အာရဘိ-အားထုတ်တော်မူပြီ။

တတ္ထ-ထို မမံဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျံ အစရှိသောဒေသနာ တော်၌၊ [အပေါင်းအာဇာရ၊ မမန္တိ၊ ဝါ သဒ္ဓေါ၊ ပရေတိစသည်တို့ကား အစိတ် အာဇာရ။] မမန္တိ- မမံဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ သးမိဝစနံ- သာမိဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဓါတည်း၊ [မမံကို ဒုတိယန္တ ထင်မည်စိုးသောကြောင့် “ သာမိဝစနံ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ အမှသာ မမံ သ ဝိဘတ္တိဿ သေ သုတ်ဖြင့် စီရင်ထားသည်။] မမ- ဝါ

x x x x x x x

ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏေ။ ။ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုဗ္ဗံ-ဝဏ္ဏေ၌ နိမိတ်အနက်ဝယ် သတ္တမိသက်ထား သည်၊ အာစရိယောဟိ စသော ဝါကျ၌ ဝဏ္ဏဘာသနအရ မြဟ္မဒတ္တလုလင် ပြောဆို အပ်သော ဝဏ္ဏကိုသာ ပြသော်လည်း ရဟန်းတော်များ ပြောဆိုအပ်သော “အစ္စရိယံ အာဂုသော” စသော ဝဏ္ဏကိုလည်း ယူပါ၊ ထို ရဟန်းတို့ ပြောဆိုအပ်သောဂုဏ်ကို အဠုပ္ပတ္တိလုပ်၍ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ” စသော ဒေသနာတော်ကို ဟောတော် မူရသည်။

ဣတိ၊ ပေ၊ ဒေသနာကုသလော။ ။ သုတ္တနိက္ခေပ ၄ မျိုးကို အကျယ်ပြုပြီး၍ ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်တော်ကို အဠုပ္ပတ္တိကြောင့် ဟောတော်မူရသည်ဟု အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြုပြီး လျှင်၊ ယခုအခါ “မမံဝါ ဘိက္ခဝေ” စသော ပါဠိတော်၏အနုသန္ဓေ (စကားဆက်သွယ် မှု) ကို ပြလိုသောကြောင့် “ဣတိ၊ ပေ၊ အာရဘိ” ဟု မိန့်သည်၊ “ဤအဠုပ္ပတ္တိကြောင့် ဤ မြဟ္မဇာလသုတ် ဒေသနာဖြစ်သင့်၏” ဟု သိတော်မူခြင်းကို “ဒေသနာ ကုသလော” ဟု ဆိုသည်၊ ဒေသနာကုသလော ဟူသော ဤစကားဖြင့် ဘုရားရှင်ကို အရာအားလျော်စွာ ချီးမွမ်းထောမနာသည်။

ဝါ၏အနက်များ။ ။ ဝါသဒ္ဓါသည် “ယော ဗာလော မညတိ ဗာလံ၊ ပဏ္ဍိတော ဝါပိ တေန သော” (မံမ္မပဒ၊ ဗာလဝဂ်၊ ၆၃) ၌ ဥပမာနအနက်ကို ဟော၏၊ ပဏ္ဍိတော ဝါကို “ပဏ္ဍိတသဒိသော” ဟု အဠုပ္ပတ္တိကထာဖွင့်၏၊ “တံ ဝါပိ ဝီရာ မုနိံ ဝေဒယန္တိ” (သုတ္တနိပါတ်၊ ဥရဂဝဂ်၊ မုနိသုတ်) ၌ သမုစ္စည်းအနက်ကို ဟော၏၊ “တံ ဝါပိ-ထိုသူ ကိုလည်း” ဟု ပေး၊ ပိကြောင့် ဝါလည်း သမုစ္စည်းအနက်ကို ဟောရသည်၊ [တံ ဝါပိ ဝီရာ မုနိံ ဝေဒယန္တိတိ တမ္ပိ ပဏ္ဍိတာ သတ္တာ မုနိံ ဝေဒယန္တိ၊-အဠုပ္ပတ္တိကထာ။]

ဘုရား၏ [“အဝဏ္ဏ”၌စပ်။] ဣတိအတ္ထော- နက်၊ ဝါသဒ္ဓေါ- ဝါသဒ္ဓါသည်၊
ဝိကပ္ပနတ္ထော-ဝိကပ်အနက် ရှိ၏၊ ပရေတိ-ဟူသည်ကား၊ ပဋိဝိရုဒ္ဓါ-သာသနာ
တော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တာ-သတ္တာတို့သည်၊ (“ဘာသေယျံ-
ပြောကုန်ရာ၏” ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်၊) တကြာတိ - ဟူသည်ကား၊ ယေ -

x x x x x x x x

သံသယတ္ထ။ ။ “ကေဝါ ဣမေ ကဿဝါ” (ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော်, သဗ္ဗရိတ္တ
သိက္ခာပုဒ်)၌ သံသယအနက်ကို ဟော၏၊ “ဣမေ-ဤသူတို့သည်၊ ကေ-မည်သူမည်ဝါ
တို့တည်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့၎င်း၊ ကဿ-မည်သူမည်ဝါ၏ သားသွီးတို့တည်း၊ ဣတိဝါ-
ဤသို့၎င်း၊ န ဇာနာမိ - မသိပါ” ဟု ပေးပါ၊ (သေချာစွာမသိ သံသယဖြစ်နေသည်-
ဟူလို။)

ဝစန ဝေါသဂ္ဂ ။ ။ “အယံ ဝါ ဣမေသံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ သဗ္ဗဗာလော သဗ္ဗ
မူဠော” (သာမညဗလ-သဗ္ဗယဝါဒ)၌ ဝစနဝေါသဂ္ဂအနက်ကို ဟော၏၊ အဋ္ဌကထာ
မဖွင့်၊ “အယံဝါ- ဤ သဗ္ဗယသည်သာ” ဟု ပေးပါ၊ ယခုစာအုပ်များ၌ “ အယဉ္ဇ ”
ဟုသာ ချွေရသည်၊ [ဝေါသဂ္ဂ (ဝဝသဂ္ဂ) သဒ္ဓါသည် နိစ္ဆယအနက်ဟောတည်း၊
ဝဝသဂ္ဂတ္ထတိ-နိစ္ဆယတ္ထေ-မဇ္ဈိမံ, စာတုမသုတ်ဋီကာ၊ ဝဝသဂ္ဂနှင့် ဝေါသဂ္ဂသည်
သဘောတူ။]

ပဒပူရဏ, သဒိသ ။ ။ “ န ဝါယံ ကုမာရကော မတ္တမညာသိ ” (နိဒါနဝဂ္ဂ,
ကဿပသံယုတ်, စီဝရသုတ်)၌ ပဒပူရဏအနက် ရှိ၏၊ ပဌမမဟာသံဂီတိကထာ အဖွင့်၌
လည်း ပဒပူရဏဖြစ်ကြောင်း ရေးခဲ့ပြီ၊ “မရံ ဝါ မညတိ ဗာလော” (ဓမ္မပဒ, ဗာလဝဂ်
၆၉)၌ သဒိသအနက်ကို ဟော၏၊ မရံဝါကို “မရံဝိယ” ဟု ဖွင့်၏။

ဝိကပ္ပနတ္ထ ။ ။ “ ယေ ဟိ ကေစိ ဘိက္ခဝေ သမဏာဝါ ဗြာဟ္မဏာဝါ ” (မူလ
ပဏ္ဏာသ, သီဟနာဒဝဂ်, မဟာဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ်)၌ ဝိကပ်အနက်ကို ဟော၏၊ ဤ “မမံ
ဝါ”၌လည်း ဝါ သဒ္ဓါသည် ဝိကပ်အနက်ကိုပင် ဟော၏၊ ဝိဝိဓာ-အထူးထူး အပြားပြား
အားဖြင့် + ကပ္ပနံ - ပြုစီရင်ခြင်း၊ ဝိကပ္ပနံ-ခြင်း၊ (တနည်း) ဝိသု-သီးခြား၊ ဝါ-တမျိုး
တဖုံ+ကပ္ပနံ ဝိကပ္ပနံ၊ သမုစ္စည်းကဲ့သို့ မပေါင်းဘဲ အထူးထူး (တမျိုးစီ) သမဏအတွက်
တခြား, ဗြာဟ္မဏအတွက် တခြား စီရင်ခြင်း-ဟူလို၊ ဤ၌လည်း ဘုရားအတွက်ဖြစ်စေ,
တရားအတွက်ဖြစ်စေ, သံဃာအတွက်ဖြစ်စေ အဝဏ္ဏ ပြောခြင်းကို “ဝိကပ္ပနံ” ဟု
ဆိုသည်၊ သဒ္ဓါကျမ်း၌လာသော ဝိကပ်အနက်နှင့် သဘောတူပင်တည်း။ [မမဝါ ဓမ္မဿ
ဝါ သံဃဿဝါတိ ဝိဝိဓာ ဝိသု ဝါ ကပ္ပနဿ ဇောတကတ္တာတိ အာဟ - ဝါသဒ္ဓေါ
ဝိကပ္ပနတ္ထောတိ၊-ဋီကာသစ်၊ ဤ အဖွင့်အရ “မမံဝါ- ငါဘုရား၏သော်လည်း” စသည်
ဖြင့် ပေးပါ၊ ဤသို့ ဝိကပ်ဖြစ်သောကြောင့်ပင် ပါဠိတော်၌ တဝါကျတည်း မထားဘဲ
သုံးဝါကျခွဲ၍ ထားသည်။]

ပရေတိ ပတိဝိရုဒ္ဓါ သတ္တာ ။ ။ ပရသဒ္ဓါသည် “အဟဉ္ဇေဝ ခေါပန ဓမ္မံ ဒေသေ
ယျံ, ပရေစ (ငါမှတပါး အခြားသူတို့သည်လည်း) မေ န အာဇာနေယျံ ” (မဇ္ဈိမ
ပဏ္ဏာသ, ရာဇဝဂ်, ဗောဓိရာဇ ကုမာရသုတ်)၌ အညအနက်ကို ဟော၏၊ “ ဣန္ဒြိယ
ပရောဇရိယတ္တိ- သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေတို့၏ လွန်ကဲကုန်, မလွန်ကဲကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို”

အကြင်သတ္တုတို့သည်၊ အဝဏ္ဏံ - ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကဲ့ရဲ့ကြောင်းစကားကို၊ ဘာသန္တိ - ပြောကြကုန်၏၊ တေသု - ထို အဝဏ္ဏံကိုပြောသော သတ္တုတို့၌၊ [“ န အာဃာတော ကရဏီယော ” စသည်၌ စပ်။]

န အာဃာတောတိ အာဒိဟိ-အစရှိသော စကားတို့ဖြင့်၊ [ယပေတိ၌ စပ်။] တေသံ ဘိက္ခုနံ-ထိုရဟန်းတို့၏၊ (မဏ္ဍလမာဠ၌ စည်းဝေးကြသော ထိုရဟန်းတို့မှာ၊) အာဃာတောယေဝ - အာဃာတသည်ပင်၊ (ရန်ညှိုးဖွဲ့တတ်သော ဒေါသသည်ပင်၊) ကိဉ္ဇာပိ နတ္ထိ-အကယ်၍ကား မရှိပါပေ၊ အထခေါ-ထိုသို့ပင် အာဃာတမရှိပါသော်လည်း၊ အာယတိ - နောင်အခါ၌၊ ကုလပုတ္တာနံ-အမျိုးကောင်းသားတို့၏၊ [အကုသလုပ္ပတ္တိ၌ စပ်။] ဤဒိသေသု - ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ (ဤသို့ ရတနာ ၃ ပါးနှင့်စပ်ကုန်သော) ဌာနေသုပိ-အရာတို့၌သော်မှ

+ + x + + x + x
(အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ ဒသကနိပါတ်၊ ပဌမပဏ္ဍာသက၊ မဟာဝဂ်၊ သီဟနာဒသုတ်)၌ အဓိကအနက်ကို ဟော၏၊ [ဣန္ဒြိယ ပရောပရိယတ္တန္တိ သဒ္ဓါဒိနံ ဣန္ဒြိယာနံ ပရဘာဝဉ္စ အပရဘာဝဉ္စ၊ ဝုဒ္ဓိဉ္စ ဟာနိဉ္စာတိအတ္ထော၊-အဋ္ဌကထာ၊ ဝုဒ္ဓိဉ္စ ဟာနိဉ္စာတိ ပစ္စယဝိသေသေန သာမတ္ထိယတော အဓိကတံ အနဓိကတဉ္စ၊-၎င်း ဋီကာ။] ... “ပရတော - နောက်၌၊ အာဂမိဿတိ - လာလတံ” ၌ ပစ္စာဘာဝအနက်ကို ဟော၏၊ “ဥပ္ပန္နံ - ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ပရပုဝါဒံ - ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူတို့၏ အယူဝါဒကို၊ သဟဓမ္မေန သုနိဂ္ဂဟိတံ နိဂ္ဂဟေတွာ” (ဥဒါနပါဠိ၊ ဇစ္စန္ဒဝဂ်၊ အာယုသင်္ခါရော သဇ္ဇနသုတ်) ၌ ပစ္စနိကအနက်ကို ဟော၏၊ ဤနေရာ၌လည်း ပစ္စနိကအနက်ဟောဟု သိစေလို၍ “ပတိဝိရဒ္ဓါ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ပတိဝိရဒ္ဓနှင့် ပစ္စနိကသည် အနက်တူပင်တည်း။]

ကိဉ္ဇာပိ၊ ပေ၊ ပတိသေဓေန္တော။ ။ ထို မဏ္ဍလမာဠ၌ စည်းဝေး နေထိုင်ကြကုန်သော ရဟန်းတို့သည် ဂုဏမဟတ္တ ဖြစ်၍ အညံ့ဆုံး သောတာပန် ဖြစ်သောကြောင့် အာဃာတမရှိကြသည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့် “အာဃာတကို မပြုရ” ဟု နည်းဥပဒေသ ထားတော်မူရပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ “ကိဉ္ဇာပိ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ထိုရဟန်းတို့မှာ အာဃာတမရှိသည် မှန်သော်လည်း နောက်နောင်အခါ အမျိုးသားတို့၏ ဤကဲ့သို့ ရတနာ ၃ ပါးကို ကဲ့ရဲ့သောအရာ၌သော်မှ အကုသိုလ်ဖြစ်မှုကို တားမြစ်တော်မူလိုသောကြောင့် တရား နည်းဥပဒေသကို ထားတော်မူသည်-ဟူလို။

ဤဒိသေသုပိ။ ။ ပိသဒ္ဓါသည် မြတ်သော ရတနာ ၃ ပါးအနက် ဟောပုဒ်နောင် ထိုင်သောကြောင့် သမ္ဘာဝနာဇောတက ဝရဟာသမုစ္စည်းတည်း၊ ဤသို့ ရတနာ ၃ ပါးနှင့်စပ်သော အရာ၌သော်မှ အကုသိုလ်စိတ်ကို မဖြစ်စေလိုတုံသေး၏၊ အောက်တန်းကျသော ဝဋ်၏အာမိသ၊ လောက၏ အာမိသဖြစ်သော (မိမိ၏ အသင်းအဖွဲ့၏အပြစ်ကို ပြောဆိုခြင်း၊ မိမိတယောက်ထည်း၏ အပြစ်ကိုပြောဆိုခြင်း ဟူသော) အရာဌာနတို့၌ အကုသိုလ် မဖြစ်စေလိုသည်မှာ အထူးပြောဘွယ် မလိုတော့- ဟူလို။ [ဤဒိသေသုပိတိတ္ထ ပိသဒ္ဓေါ သမ္ဘာဝနေ၊ တေန ရတနတ္ထယနိမိတ္တမ္ပိ အကုသလ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ န ကာတဗ္ဗာ၊ ပဂေဝ ဝဋ္ဌာမိသလောကာမိသ နိမိတ္တန္တိ ဒေဿတိ၊-ဋီကာ။]

လည်း၊ အကုသလုပ္ပတ္တိ - အကုသိုလ်၏ဖြစ်ခြင်းကို၊ ပတိသေဓေန္တော- တားမြစ်
တော်မူလိုသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဓမ္မနေတ္ထိ - တရားတည်းဟူသော နည်းဥပဒေသ
ကို၊ ဝါ-သဒ္ဓမ္မသို့ ဆောင်တတ်သောတရားကို၊ ထပေတိ-ထားတော်မူ၏။

တတ္ထ - ထို န အာယာတော အစရှိသောစကားရပ်၌၊ (ဝစနတ္ထော ဧဝံ
ဝေဒိတဗ္ဗော၊) ယော သဘာဝေါ - အကြင် သဘောတရားသည်၊ စိတ္တံ - ကို၊
အာဟနတိ - ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ စိတ်ကို ညှဉ်းဆဲတတ်
သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (သော သဘာဝေါ-သည်၊) အာယာတော- အာယာတ
မည်၏၊ တေ- ဤ အာယာတောဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ ကောပဿ-စိတ်ဆိုးတတ်
သော ဒေါသ၏ အဓိဝစနံ - အထက်၌ဖြစ်သော သဒ္ဓါတည်း၊ ဝါ - စပ်သော

x x x x x x x

ဓမ္မနေတ္ထိံ ။ ။ “သဒ္ဓမ္မံ-သုတော်ကောင်းတရားကို၊ နေတိ-ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ
နေတ္ထိံ၊ ဓမ္မောယေဝ-မမံဝါ ဘိက္ခဝေစသော တရားတော်သည်ပင် + နေတ္ထိ- သုတော်
ကောင်းတရားကို ဆောင်တတ်သော နည်းညွှန်လမ်းပြ ဥပဒေသတည်း၊ ဓမ္မနေတ္ထိံ ” ဟု
ပြုပါ။ [ပရိယတ္တိ ဓမ္မောယေဝ သဒ္ဓမ္မနယနဋ္ဌေန နေတ္ထိတိ ဓမ္မနေတ္ထိံ-ဋီကာသစ်။]

အာယာတော။ ။ အာပုဗ္ဗ ဟနဓာတ် ဣပစ္စည်း၊ ဟနကို ဃာတပြုထားကြောင်း
ကို၎င်း၊ ကတ္တုသင်္ဂဟပြုကြောင်းကို၎င်း ပြလို၍ “အာဟနတိ စိတ္တံ” ဟု မိန့်သည်။ [ရှေး
စာအုပ်များ၌ “ အာဟနတိ ဣတ္ထိစိတ္တံ ” ဟု ဣတ္ထပါသည်ကို အမှားဟု ဋီကာသစ်ပယ်
ထားပြီ၊ ကတ္တုသင်္ဂဟပြုသကဲ့သို့ (ပရမတ္ထသဒ္ဓါများ၏ ရိုးရာအတိုင်း) ကရဏသင်္ဂ
ဘာဝသင်္ဂဟလည်း ဋီကာတို့ပြုကြလေသေး၏။] အာဟနတိ၌ အာကို ဘုသော (ပြင်းစွာ)
ဟု၎င်း၊ ဟနတိကို ဃဇ္ဇေတိ (ထိခတ်တတ်) ဟိံ သတိဝါ ” ဟု၎င်း ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။

ကောပဿေတံ။ ။ “အာဟနတိ” ဟူသော အနက်သည် ဟနဓာတ်၏ ညှဉ်းဆဲ
ခြင်း အနက်နှင့် ဣပစ္စည်း၏ ကတ္တုအနက်ဟူသော ဓာတ်နက် ပစ္စည်းနက် ခွဲ၍ ပြအပ်
သော သဒ္ဓါနက်တည်း၊ ယခုအခါ အာယာတသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အနက်ကို ပြလို၍ ،
“ကောပဿေတံ အဓိဝစနံ” ဟုမိန့်သည်။ [ဧဝံ အဝယဝဘောဒနေန အာယာတသဒ္ဓဿ
အတ္ထံဝတွာ ဣဒါနိ တတ္ထ ပရိယာယေနပိ အတ္ထံ ဒဿေန္တော ကောပဿေတံ အဓိ
ဝစနန္တိ အာဟ၊-ဋီကာဟောင်း။]

အဓိဝစနံ။ ။ အဓိသဒ္ဓေါ ဥပရိဘာဂေ (အထက်အဖို့ အနက်၌) ဖြစ်၏၊ ဥပရိ +
ဝစနံ အဓိဝစနံ- ကောပ၏ အထက်၌ဖြစ်သော သဒ္ဓါ၊ (တနည်း) အဓိနံ + ဝစနံ အဓိ
ဝစနံ- ကောပ၏ (ကောပ) နှင့်စပ်သော သဒ္ဓါ၊ အဓိနသဒ္ဓါသည် သမ္ပန်ကိုဝဲသောသဒ္ဓါ
တည်း၊ ထို့ကြောင့် အဓိနအနက်နှင့် တွဲရာ၌လည်း “ ကောပဿ ” ဟု သမ္ပန်နှင့်ပင်
တွဲနိုင်ပါသည်။ “ယဿ ဝါ ပရိဂ္ဂဟော တံ သာမိ” သုတ်၌ ပရိဂ္ဂဟောကို “အာယတ္ထော-
စပ်သော” ဟု ဖွင့်ပုံကိုသတ်ပြပါ။ [သုတ္တန္တိကဒုကမာတိကာအဖွင့် မူလဋီကာမိုးသည်။]

ဋီကာသစ်။ ။ ဤဋီကာသစ်၌ကား အဓိကို အဓိကိစ္စအနက်ဟော ဟု ကြံ၍ “အဓိ
ကိစ္စ ပဝတ္တံ (ပသိဒ္ဓိဝါ) ဝစနံ အဓိဝစနံ-စွဲ၍ဖြစ်သော (ထင်ရှားသော) သဒ္ဓါ၊ နာမန္တိ
အတ္ထော” ဟု ဖွင့်သည်။ ဤအဖွင့်ကိုလိုက်၍ “အဓိဝစနံ-အမည်တည်း” ဟု အလွယ်ပေး

သဒ္ဒါတည်း၊ တေန - ထို သဘောတရားဖြင့်၊ (တံ သမင်္ဂီပုဂ္ဂလာ - ထို သဘော
 တရားနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊) အပ္ပတိတာ- ဝီတိသုခတို့ ရှေးရှု မရေခံ
 အပ်ကုန်သည်၊ အတုဋ္ဌာ-ဝီတိဖြင့် မနှစ်သက်ကုန်သည်၊ အသောမနဿိတာ-
 သောမနဿဖြင့် လွန်စွာဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း မရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ -
 ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ထို ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝီတိသုခတို့သည် ရှေးရှု မရေခံကြောင်း၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊ သော သဘာဝေါ) အပ္ပစ္စယော- အပ္ပစ္စယ မည်၏၊ တေ - ဤ
 အပ္ပစ္စယောဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဒေါမနဿဿ - ဒေါမနဿ၏၊ အဓိဝစနံ-
 တည်း၊ ဝါ- တည်း။

+ + + + + x x +

ကြသည်။ [အဓိကိစ္စနှင့် တွဲရာဝယ် “အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ” စသည်ဖြင့် ဒုတိယန္တနှင့်သာ
 တွဲနိုင်၏၊ ဤ “ကောပဿ” ဟု ရှိသောကြောင့် “အဓိကိစ္စ” ဟု ဖွင့်သော ဇီကာသစ်
 စကားကို စဉ်းစားပါ၊ ဆရာတို့ကား “ကောပဿ-ကို၊ အဓိဝစနံ-စွဲ၍ဟောသော သဒ္ဒါ
 တည်း” ဟု ပေးတော်မူကြသည်။]

ရူဠိသဒ္ဒါ။ ။ “အဓိဝစနံ” ဟု ဖြစ်စေ၊ “နာမံ” ဟု ဖြစ်စေ၊ “ပရိယာယော” ဟု
 ဖြစ်စေ၊ ဆိုရာ၌ အထင်ရူဠိသဒ္ဒါဟု မှတ်ပါ။ [“စိတ်ကို ညှဉ်းဆဲတတ်” ဟူသော ဗျုပ္ပတ်
 နှင့်အညီ အရကောက်လျှင် ဒေါသ - ဒေါမနဿ - ဝိစိကိစ္စာ စသည်တို့လည်း ရနိုင်၏၊
 သို့သော် အပေါင်းဖြစ်သော ထို အနက်များ၏ အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဒေါသ၌
 တင်စားသော ဧကဒေဿျူပစာရ ရူဠိအားဖြင့် ကောပ (ဒေါသ) ကိုသာ အရကောက်
 ရသည်။ - ကောပေယေဝ ပနာယံ နိရုဋ္ဌောတိ ဒေသေတိ-ကောပသေတံ အဓိဝစနန္တိ
 ဣမိနာ-ဇီကာသစ်။]

- [ဆောင်] ၁။ ဝုစ္စတိ ဝုတ္တံ၊ နာမံ ပရိယာယ၊ ရှိလကမူ၊ ဥပစာ။
 ၂။ အဓိဝစနံ၊ နာမံ ရှိက၊ များလှနက်တွင်၊ လိုအင်နက်ဒို့၊
 ထင်ရူဠိ။

အပ္ပတိတာ။ ။ အပ္ပတိတောကို နပ္ပတိတော ဝီတိသုခါဒိဟိ ဝဇ္ဇိတော၊ န အဘိ
 သဇ္ဇောတိ အတ္ထော၊ - ဒုတိယဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ၊ ဤ အဋ္ဌကထာကိုမှီး၍
 “အပ္ပတိတာ-ဝီတိသုခတို့ ရှေးရှုမရောက်အပ်ကုန်သည်” ဟု အနက်ပေးရသည်။ [ရှေးက
 “အပ္ပတိတာ-မနှစ်သက်ကုန်သည်” ဟု ပေးကြသည်။]

အတုဋ္ဌာ အသောမနဿိတာ။ ။ ဤပုဒ်တို့ကား အပ္ပတိတာကို ထပ်၍ဖွင့်သော
 အဓိပ္ပာယ်ထွက်တည်း။ [တုဋ္ဌာ၌ “တုသ-ဝီတိမိ” ခတ်၊ တပစ္စည်း၊ သောမနဿိတာ၌
 သောမနဿနောင် သဗ္ဗာတအဿတ္ထိ အနက်၌ ဣတပစ္စည်းတည်း၊ သဗ္ဗာတအဿတ္ထိ
 တဒ္ဓိတ်ပုဒ်-ဟူလို၊ ဣကပစ္စည်းဖြင့် “သောမနဿိကာ” ဟုလည်း ရှိ၏၊ သို့သော် အဋ္ဌ
 သာလိနိ အကုသလနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ၌ “သောမနဿိတဿ-ဒေါမနဿိတဿ” ဟု
 ဟု ရှိသောကြောင့် ဣတပစ္စည်းဖြင့်ရှိမှ သာ၍ကောင်းသည်။]

အပ္ပစ္စယော။ ။ ပစ္စယော၌ ပတိပုဗ္ဗ၊ ဣခေတ်၊ ဧခေတ်၊ အယခေတ်၊ (အ) ပစ္စည်း
 ဖြစ်သကဲ့သို့ ပတိတာ၌လည်း ပတိပုဗ္ဗ + ဣခေတ်၊ တ ပစ္စည်းတည်း၊ (အတိ + ဣတမှ
 အတိတဖြစ်သကဲ့သို့ ပတိ + ဣတမှ ပတိတ ဟု ရှိရသည်။) ထို့ကြောင့် အပ္ပစ္စယောကို

(ယာ ဓမ္မဇာတိ- အကြင်တရားသဘောသည်။) အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဟိတံ- စီးပွားကို၊ နေဝ အဘိရာဇယတိ- မပြီးစေနိုင်၊ ပရေသံ- သူတပါးတို့၏၊ ဟိတံ- ကို၊ န အဘိရာဇယတိ-မပြီးစေနိုင်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မိမိ သူတပါး ၂၂၃ သား၏ စီးပွားကို မပြီးစေနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သာ ဓမ္မဇာတိ - သည်။) အနဘိရဒ္ဓိ-အနဘိရဒ္ဓိမည်၏၊ တေ- ဤ အနဘိရဒ္ဓိဟူသောသဒ္ဓါသည်၊ ကောပ သ-၏၊ ဝါ-၏၊ အဓိဝစနံ-တည်း၊ ဝါ-တည်း၊ ဧဝံ-သို့၊ ဣ-ဤ ၃ပုဒ်တို့တွင်၊ ဒ္ဓိဟိ- ၂ ပါးကုန်သော၊ ပဒေဟိ-အာယာတော အနဘိရဒ္ဓိဟူသော ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ-သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို၊ ဝုတ္တော-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [တရားကိုယ်က ဒေါသဖြစ်သောကြောင့် “သင်္ခါရက္ခန္ဓာ” ဟု ဆိုသည်။] ဧကေန-အပုစ္စယော ဟူသော တပါးသောပုဒ်ဖြင့်၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ-ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို၊ ဝုတ္တော-ပြီ၊ [တရားကိုယ်က ဒေါမနဿကို အရကောက်ရသောကြောင့် “ဝေဒနာက္ခန္ဓာ” ဟု ဆိုသည်။] ဣတိ-သို့၊ ဒွေ- ၂ ပါးကုန်သော၊ ခန္ဓာ-တို့ကို၊ ဝုတ္တော-တိုက်ရိုက် ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တေသံ- ထို ခန္ဓာတို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ- စပ်သဖြင့်၊ သေသာနံ - ကြွင်းကုန်သော၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံပိ - သညာက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဟူသော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း၊ (တနည်း) သမ္ပယုတ္တ

x x x x x x x x

“အပ္ပတိတာ ဟောန္တိ တေန” ဟု ဖွင့်ခြင်းသည် ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့် အနက်ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ '(ပရိယာယ်ဝိဂြိုဟ်ပြုလည်း ဖြစ်သည်။) ဝိဂြိုဟ်စစ်ပြုလိုလျှင် “ ပစ္စေတိ (ပတိ + ဧတိ) တေနာတိ ပစ္စယော၊ န+ပစ္စယော အပစ္စယော ” ဟု ပြု၍ “ ပီတိသုခ၏ ရှေးရှုမရောက် ကြောင်းဖြစ်သော ဒေါမနဿ ” ဟု ပေးပါ။ [အပ္ပတိတာ ဟောန္တိ တေနာတိ ပါကဋ ပရိယာယေန အပ္ပစ္စယသဒ္ဓဿ အတ္ထဒဿနံ၊ တံမုခေန ပန (ထို အနက်ဖွင့်ပုံကို အဥျား ပြုသဖြင့်ကား) နပစ္စေတိ တေနာတိ အပ္ပစ္စယောတိ ဒဠ္ဇဗ္ဗံ- ဇီကာ၊ ဤ “ န ပစ္စေတိ ” လည်း လဟုကနည်းအားဖြင့် ပြုခြင်းသာ။]

အနဘိရဒ္ဓိ။ ။ အဘိရာဇယတိကိုကြည့်၍ “ အဘိပုဗ္ဗ+ရာဇ-သံသိဒ္ဓိယံ ” ဟူသော ဓံဝတ်၊ ကာရိတ်ကြေ၊ တိပစ္စည်းတည်း၊ [အဘိရာဇယတိတိ-သာဓယတိ၊ - ဇီကာ။] ဒေါသထွက်သောအခါ မိမိစီးပွားကိုလည်း မပြီးစေနိုင်၊ သူတပါးတို့၏ စီးပွားကိုလည်း မပြီးစေနိုင်သောကြောင့် ဒေါသကို “ အနဘိရဒ္ဓိ ” ဟု ခေါ်သည်။ [အဘိရာဇယတိတိ အဘိရဒ္ဓိ၊ န+အဘိရဒ္ဓိ အနဘိရဒ္ဓိ။]

တေသံ၊ ပေ၊ သေသာနံပိ။ ။ ပြခဲ့သော ၃ ပုဒ်တို့ဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၂ ပါးကိုတိုက်ရိုက်ယူလိုက်လျှင် ထိုကောပ (ဒေါသ) ဒေါမနဿဝေဒနာတို့နှင့် ကေုပ္ပါဒ ကေနိရောဓ ကောလမ္ပန ကေဝတ္ထုကဖြစ်ကြသော ကြွင်းသော သညာက္ခန္ဓာ ဝိညာဏ က္ခန္ဓာတို့ကိုလည်း (တနည်း) ဒေါသမှကြွင်းသော သင်္ခါရတို့နှင့်တကွ ထို ခန္ဓာ ၂ ပါးတို့ ကိုလည်း သဟစရဏနည်း အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ယူပြီးဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် “ သေသာနံပိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ” မိန့်သည်။ [သေသာနန္တိ သညာဝိညာဏက္ခန္ဓာနံ၊ သညာဝိညာဏ အဝသိဋ္ဌ သင်္ခါရက္ခန္ဓ သင်္ခါတာနံဝါ၊ -ဇီကာဟောင်း။]

ဓမ္မာနံပိ - သညာက္ခန္ဓာ , ဝိညာဏက္ခန္ဓာ , ကြွင်းသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တစ်စိတ် ဟူသော သမ္ပယုတ် တရားတို့ကိုလည်း၊ ကရဏံ - ပြုခြင်းကို၊ ပဋိက္ခိတ္တမေဝ- ပယ်မြစ်တော်မူအပ်ပြီးသည်သာ။

ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊ ပဌမေန - ရှေးဥျားစွာသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ မနော ပဒေါသံ-စိတ်ကို အပြားအားဖြင့် ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသ ဒေါမနဿကို၊ နိဝါရေတွာ-တားမြစ်တော်မူပြီး၍၊ ဒုတိယေန-ဒုတိယဖြစ်သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ တတ္ထ-ထို မနောပဒေါသံ၊ အာဒိနဝံ- အပြစ်ကို၊ ဒဿေန္ဓော - ပြတော်မူလို သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တတြ၊ပေ၊အန္တရာယောတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ဟောတော် မူပြီ၊ တတ္ထ-ထို တတြ စေ တုမှေ အဿထ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ တတြ စေ တုမှေ အဿထာတိ-ကား၊ တေသု အဝဏ္ဏဘာသကေသု-ထိုအပြစ်ပြောသော သတွာတို့၌၊ ဝါ - တနည်း၊ တသ္မိံ အဝဏ္ဏေ - ထို အပြစ်ပြောခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း) တသ္မိံ အဝဏ္ဏေ-ထို အပြစ်ပြောခြင်းသည်၊(သတိ-ဖြစ်လသော်။) [ဤနည်းကို ပဌမနည်း၌လည်း သုံးနိုင်သည်။] တုမှေ - သင်တို့သည်၊ စေ ဘဝေယျာထ - အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ယဒိဘဝေယျာထ - အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်

x x x x x x x

ကရဏံ ပရိက္ခိတ္တမေဝ။ ။ “န အာသာတော၊ပေ၊ကရဏီယာ” ဟု ပါဠိတော်၌ ရှိသောကြောင့် “ထို အာသာတစသည် ပြုခြင်းကို ပယ်သည်” ဟု ဆိုသည်၊ ထို ပြုခြင်း ဟူသည် မိမိသန္တာန်၌ ထို အာသာတစသည်ကို ဖြစ်စေခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကရဏံ ကို “ဥပ္ပါဒနံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ [သကမ္မကဓာတ်ကို အကမ္မကဖြင့်ဖွင့်လျှင် ကာရိတ်သွင်းမှ အဓိပ္ပာယ်ညီမျှသည်။] ဖြစ်စေခြင်းဟူသည်လည်း ထိုအာသာတစသည်ဖြစ်ဘို့အကြောင်း တို့ကို ပေါင်းစုစေခြင်းတည်း။ [အာသာတာဒိနံ ဟိ ပဝတ္ထိယာ ပစ္စယသမဝါယနံ ဣမံ ကရဏန္တိ ဝုတ္တံ၊ တံ ပန အတ္ထတော ဥပ္ပါဒနမေဝ၊ တဒနုပ္ပါဒနံ ဟိ သန္ဓာယ ပါဠိယံ န ကရဏီယာတိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။]

နယေန။ ။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “ မမံဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျံ” စသော စကားတော်ကိုပင် ပဌမနည်းဟု ဆိုသည်၊ နိယတိ အတ္ထော ဇတေနာတိ နယော။

တတြ စေ၊ပေ၊ အဿထ ။ ။ တတြ၌ တြပစ္စည်း၏ အာဓာရ အနက်ကို သိစေ လို၍ “တေသု အဝဏ္ဏဘာသကေသု” ဟု ဖွင့်သည်၊ (တနည်း)တြပစ္စည်း၏ နိမိတ် (သို့မဟုတ်)ဘာဝေန ဘာဝလက္ခဏအနက်ကို သိစေလို၍“တသ္မိံ ဝါ အဝဏ္ဏေ”ဟု တနည်းဖွင့်သည်၊ အဿထသည် သတ္တမိဝိဘတ်ရှိသော ရုပ်တည်း၊ ဧယျာထဝိဘတ်ကို ဓာတွန်သနှင့်တကွ သထ ပြုထားသည် ဟု သိစေလို၍ “ဘဝေယျာထ ” ဟု ဖွင့်၏၊ စေကား ယဒိ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ဋီကာသစ်၌ စေ ဟု ရှိရာဝယ် ကြိယာ၏ နောက်၌ ထား၍၊ ယဒိဟု ရှိရာ၌ ကြိယာ၏ ရှေ့က ထားရိုးရှိကြောင်း သိစေလို၍ “အဿထ စေ၊ ယဒိ ဘဝေယျာထ ” ဟု ထားကြောင်း ဝဒန္တိဝါဒရှိ၏၊ မိမိကား အလိုရှိသလိုပင် ရှေ့ နောက် ထားနိုင်သည်ဟု ထင်သည်။

အံ၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ကောပေန-ဒေါသဖြင့်၊ ကုပိတာ-အမျက်ထွက်ကြ ကုန်သည်၊ ဒေါမနဿေန-ဒေါမနဿဖြင့်၊ အနတ္တမနာ-မိမိစိတ် မရှိကြကုန် သည်။ (“စေ အဿထ - အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့” ဟု စပ်။)

တုမှံယေဝဿ တေန အန္တရာယောတိ-ကား၊ တုမှာကံ ယေဝ - သင်တို့၏ သာ၊ ဝါ - သင်တို့မှာသာ၊ တေန ကောပေန- ထိုစိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသကြောင့်၎င်း၊ တာယ အနတ္တမနတာယစ- ထိုမိမိစိတ်မရှိသူ၏ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ဒေါမနဿကြောင့်၎င်း၊ ပဌမဇ္ဈာနာဒိနံ-ပဌမဈာန် အစရှိသော တရား ထူးတို့၏၊ အန္တရာယော-အန္တရာယ်သည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏။

ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ဒုတိယေန-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ အာဒိနဝံ-မနောပဒေါသ၌ အပြစ်ကို၊ [ရှေ့က “တတ္ထအာဒိနဝံ” ဟု ရှိခဲ့၍ “၌” ဟု ဆိုသည်။] ဒဿေတွာ-၍၊ တတိယေန-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ဝနေတ္ထသလ္လက္ခဏမတ္ထေပိ-သဒ္ဓါ၏ အနက်

x x x x x x x

ကုပိတာ၊ ပေ၊ ဒေါမနဿေန။ ။ ပဌမနည်း၌ အာသာတစသည်တို့အရ ကောပ (ဒေါသ) နှင့် ဒေါမနဿကို ပြခဲ့၏။ ဤဒုတိယနည်းသည် ထို ကောပဒေါမနဿကို ပြခြင်း၌ အပြစ်ကို ပြသော နည်းဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။ ထိုသို့ ပြသဖြင့် “ဧဝံ ပဌမေန နယေန” စသော မူလကျမ်းတက်စကားကိုပင် ခိုင်မြဲစေသည်။ [ကုပိတာ ကောပေန၊ အနတ္တမနာ ဒေါမနဿေနာတိ ဣမိနာ ဧဝံ ပဌမေန နယေနာတိ အာဒိနာ ဝတ္ထဝစနံ အတ္တန္တရာဘာဝဒဿနေန (အနက် အထူး မရှိပုံကို ပြခြင်းအားဖြင့်) သမတ္ထေတိ၊ - ဇီကာ။]

တုမှာကံ၊ ပေ၊ ဘဝေယျ။ ။ တုမှံနှင့် တုမှာကံကို ပရိယာယ်ဖြစ်ကြောင်း သိစေ လို၍ တုမှံကို တုမှာကံ ဟု ဖွင့်သည်။ အဿသည် သတ္တမိဇ္ဈာနဘတ်နှင့်တကွ ဓာတွန် သကို “အဿ” ပြုထားသော ပုဒ်တည်းဟု သိစေလို၍ “ဘဝေယျ” ဟု ဖွင့်သည်။ ပါဠိ တော်၌ တေနသည် ပြအပ်ပြီးသော ကောပ အနတ္တမနတာတို့ကို ပြန်၍ ညွှန်သောသဒ္ဓါ တည်း။ အနတ္တမနတာကို ညွှန်းသောအခါ “ အတ္ထဝဿ လိင်္ဂဝိပရိကာမော (လိင်္ဂ ပြောင်းလွှဲခြင်းကို) ကာတဗ္ဗော ” ပရိဘာသာနှင့် အညီ ဣတ္ထိလိန် ပြောင်း၍ “ တာယ ” ဟု ပြင်ရသည်။

အန္တရာယော။ ။ ပါဠိတော်၌ “ အန္တရာယော ” ဟု သာမည ဆိုသော်လည်း ရဟန်းတော်များ ဖြစ်သောကြောင့် ရဟန်းတရား အထူးတို့၏ အန္တရာယ်ဟု အရာအား လျော်စွာ သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ပဌမဇ္ဈာနာဒိနံ” ဟု ထည့်၍ ဖွင့်နိုင်သည်။ အာဒိဖြင့် ဒုတိယဈာန်မှ စ၍ အရဟတ္တမဂ်-ဖိုလ်တိုင်အောင် ယူပါ။]

မိနတော်မူလိုရင်းမှာ — သူတပါးတို့က အပြစ်ပြောခြင်းကြောင့် မိမိတို့က ဒေါသ ဒေါမနဿဖြစ်နေလျှင် တရားအားထုတ်၍ မပေါက်နိုင်သောကြောင့် ဈာန် မဂ် ဖိုလ်၏ အန္တရာယ် ဖြစ်နိုင်၏။ “ထိုသို့ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ပဌမနည်း၌ တားမြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း သူတပါးတို့က ကဲ့ရဲ့သောအခါ ဒေါသဒေါမနဿ မဖြစ်အောင် သတိထားကြရမည်” ဟု မိနတော်မူလိုရင်း ဖြစ်သည်။

ကို မှတ်သားခြင်းမျှ၌ သော်မှလည်း၊ (ပြောဆိုအပ်သော စကား၏ အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို မှတ်သားခြင်းမျှ၌သော်မှ၊) အသမတ္ထတံ - မစွမ်းနိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒသေန္တော - ပြတော်မူလိုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အပိ နု တုမေ ပရေသန္တိအာဒိ - အစရှိသောစကားကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ၊ တတ္ထ-ထို အပိနု တုမေ ပရေသံ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ပရေသန္တိ-ကား၊ ယေသံ ကေသန္တိ- အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့ဥဿုံ အလုံးစုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ [သုဘာသိတံ ဒုဗ္ဘာသိတံ အပိဉ္စစပ်။] ဟိ-မှန်၊ ကုပိတော-အမျက်ထွက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ-စိတ်ဆိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဗုဒ္ဓ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ အရိယသာဝကာနံ-ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ အရိယာသာဝကတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ သုဘာသိတဿ-ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော စကား၏၊ အတ္ထိ-အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ နေဝ အာဇာနာတိ- ထင်စွာ မသိနိုင်၊ [“အာ” အတွက် “ထင်စွာ” ဟု ပေးလိုက်သည်။] မာတာ ပိတုနံ-အမိအဖတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ သုဘာသိတဿ-၏၊ အတ္ထိ-ကို၊ န အာဇာ

x x x x x x x x

အပိ နု တုမေ။ ။ ဒုတိယနည်းဖြင့် မနောပဒေါသကိုပြုသည့်အတွက် ဈာန်မဂ်ဖိုလ် ၏ အန္တရာယ်ဖြစ်ခြင်းဟူသော အပြစ်ကို ပြပြီး၍ ဤတတိယနည်းဖြင့် သူတပါးတို့ ပြော အပ်သော စကား၏ အနက် အဓိပ္ပာယ်ကိုမျှ မမှတ်သားနိုင်ကြောင်း ပြတော်မူရကား “အပိနုတုမေ” စသည်ကို မိန့်သည်။ “ရတနာ ၃ ပါး၏ အပြစ်ကို ပြောသည့်အတွက် ဒေါသထွက်ကြ ဒေါမနဿဖြစ်ကြလျှင် (မောဟဖြင့် မှန်နေသည့်အတွက်) သူတပါးတို့ ပြောအပ်သော စကား၏ အကျိုးအပြစ်ကိုမျှ သိနိုင်ပါတော့မည်လော” ဟူလို။ [မတ္တေပိ ဌံ ပိသည် ဂရဟာဇောတက , သမ္ဘာဝနာသမုစ္စည်း၊ “စကား၏ အနက် အဓိပ္ပာယ် လောက်မျှ မမှတ်သားနိုင်တုံသေး၏၊ ထို့ထက် အသိခက်သော အကြောင်းအရာကို မှတ်သားနိုင်ဘို့မှာ ဆိုဘွယ်ရာ မရှိတော့” ဟူလို။]

ဋီကာတို့ ဆိုပုံ ။ ။ “မနောပဒေါသသည် ကာလကြာမှဖြစ်မည့် ဟိတ သုခ ၏သာ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သည် မဟုတ်သေး၊ ထို မနောပဒေါသ ဖြစ်ရာခဏ၌ ဖြစ် ထိုက်သော ဟိတသုခ၏လည်း (ဆိုအပ်သောစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို မသိအောင် ပြုသောအားဖြင့်) အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သည်သာ ” ဟု ဒုတိယနည်း အပြစ်ပြပုံထက် ခိုင်မြဲစွာ အပြစ်ပြလို၍ “အပိ နု တုမေ” စသော စကားကို မိန့်သည်။ ဤသို့ ဒီကာတို့ ဆိုကြ၏။ ထိုအဆိုကို ထောက်လျှင် ပါဠိတော်၌ “သုဘာသိတ ဒုဗ္ဘာသိတံ အပိ - ကိဗ္ဗ လည်း၊ အာဇာနေယျာထနု-ထင်စွာသိနိုင်ကုန်ရာအံ့လော” ဟု အနက်ပေးရလိမ့်မည်။ [ယခုခေတ်၌ကား “အာဇာနေယျာထ အပိနု” ဟု တွဲ၍ ပေးလေ့ရှိကြသည်။]

ယေသံ ကေသန္တိ။ ။ ရှေ့၌ ပခရကို “ပတိဝိရုဒ္ဓါ သတ္တာ” ဟု ဖွင့်ခဲ့၏။ ဤ၌လည်း ထို အနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “ယေသံကေသန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဤနေရာ၌ ပရသဒ္ဓါသည် အညအနက်ကို ဟောရကား “မိမိမှ တပါး အခြားသော မိတ်ဆွေ ရန်သူအားလုံးကို ယူပါ” ဟူလို၊ “ကုပိတောဟိ” စသည်ကား ထို “ယေသံ ကေသန္တိ-မည်သူမဆို အားလုံး သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏” ဟူသော စကားကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဠီကရဏဝါကျတည်း။

နာတိ- ထင်စွာ မသိနိုင်၊ ပစ္စတ္တိကာနံ - ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အလိုရှိသော ရန်သူ တို့၏၊ ဝါ - တို့သည်၊ ဒုပ္ပာသိတဿ - ၏၊ အတ္ထံ-ကို၊ န အာဇာနာတိ-နိုင်။ [ဗုဒ္ဓ၊ ပေ၊ မာတာပိတူနံတို့ကို “သုဘာသိတဿ” ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ တွဲရမည်၊ ပစ္စတ္တိ ကာနံကိုလည်း ဒုပ္ပာသိတဿနှင့် တွဲရမည်။]

ယထာဟ-အဘယ်သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ ကုဒ္ဓေါ၊ ပေ၊ နာဝမုဇ္ဈတီတိ- ဟူ၍၊ (အာဟ- ဟောတော်မူပြီ၊) [ကုဒ္ဓေါ - အမျက်ထွက်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ- စိတ်ဆိုးသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္ထံ- အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ န ဇာနာတိ-မသိ နိုင်၊ ကုဒ္ဓေါ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဓမ္မ-ပါဠိကို၊ န ပဿတိ-မမြင်နိုင်၊ ယံ (ယသ္မိံ ကာလေ)-အကြင်အခါ၌၊ ကောဓော-ကောဓသည်၊ ဝါ- ဒေါသသည်၊ နရံ- သတ္တုကို၊ သဟတေ- လွှမ်းမိုး၏၊ တဒါ- ထိုအခါ၌၊ အန္ဓတမံ - ပညာစက္ခု ကာဏ်းအောင်ပြုတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှောင်သည်၊ ဟောတိ-

x x x x x x x

သုဘာသိတ၊ ပေ၊ အတ္ထံ ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ အပိန၊ ပေ၊ သုဘာသိတ ဒုပ္ပာသိတံ အာဇာနေယျာထ ” ဟုသာ ရှိ၏၊ “အတ္ထံ” ဟု မပါ၊ သို့သော် “သုဘာသိတ ဒုပ္ပာသိတ ကို သိခြင်း” ဟူရာ၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်သိမှ “ဤစကားသည် သုဘာသိတ၊ ဤစကားကား ဒုပ္ပာသိတ” ဟု ခွဲခြားနိုင်၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုမသိဘဲ သုဘာသိတ ဒုပ္ပာသိတဟု မခွဲ ခြားနိုင်သောကြောင့် အတ္ထသဒ္ဓါထည့်၍ “ သုဘာသိတ ဒုပ္ပာသိတဿ အတ္ထံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ပါဠိယံ သုဘာသိတ ဒုပ္ပာသိတဝစန ဇာနနမ္ပိ တဒတ္ထဇာနနေနေဝ သိဒ္ဓန္တိ အာဟ-သုဘာသိတ ဒုပ္ပာသိတဿ အတ္ထံတိ၊-ဋီကာသစ်။]

အန္ဓတမံ ။ ။ အန္ဓတမန္တိ အန္ဓဘာဝကရံ တမံ-ဋီကာ၊ အန္ဓံ ဘာဝပုဓာနကြိ၍ “အန္ဓကရံ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေထားသည်၊ နိဿယအတိုင်း အနက်ပေးပါ၊ ဋီကာသစ်၌ကား “အတိဝိယ ဝါ တမံ” ဟု ဖွင့်သေး၏၊ အန္ဓနှင့် တမံသည် အနက်တူသဒ္ဓါမဟုတ်သောကြောင့် စဉ်းစားပါ။ [တချို့ စာအုပ်၌ သ ဂိုဏ်းလွတ်အောင် “အန္ဓံ တမံ” ဟု နိဂ္ဂဟိတ်လာလျက် ရှိ၏၊ ဆန္ဒာနုရက္ခဏနိဂ္ဂဟိတ်ဟု မှတ်ပါ။]

ယံ သဟတေ ။ ။ ယံကို တဒါနှင့်လိုက်လျောအောင် သတ္တမိအနက်ဟော နိပါတ် ဟု (တနည်း သတ္တမုတ္တံ ပဌမာသက်ဟု) ကြိ၍ “ယံ-အကြင်အခါ၌” ဟု ပေးပါ၊ ဤသို့ ပေးလျှင် တဒါဟူသော နိယမဝါကျနှင့်လိုက်လျော၏၊ ထို့ကြောင့် ဤနည်းကို နိဿယ၌ ပေးထားသည်။

တနည်း ။ ။ ယံကို ကာရဏအနက်ဟောဟု ကြိ၍ “ယံ-အကြင်ကြောင့်” ဟု၎င်း၊ တဒါရှိ၍ “ယဒါ” ဟု ထည့်၍၎င်း “ယံ (ယသ္မာ) ယဒါ ကောဓော နရံ သဟတေ၊ တသ္မာ အန္ဓတမံ တဒါ ဟောတိ” ဟု ဖွင့်၏၊ (တနည်း) ယံကို ကြိယာပရာမသန ဟု ကြိ၍ “ ကောဓော နရံ ယံ သဟတေ-အကြင် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်၏၊ ဧတံ - ဤကောဓ၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်းသည်၊ တဒါ အန္ဓတမံ ဟောတိ” ဟု ဖွင့်၏၊ (တနည်း) “ယံ နရံ - အကြင်သတ္တုကို၊ (ယဒါ - ၌) ကောဓော သဟတေ၊ (တဿ နရဿ- ၏) တဒါ အန္ဓတမံ ဟောတိ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ နိဿယ၌ကား ပဌမတနည်းသာ ပေးသည်။

ဖြစ်၏။ ကောဓော-သည်၊ ဝါ-သည်၊ အနတ္တဇနနော-အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ကောဓော-သည်၊ ဝါ-သည်၊ စိတ္တပ္ပကောပနော-စိတ်ကို ပျက်စီးစေတတ်၏။ ဝါ-စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်၏။ အန္တရတော-အတွင်းမှ၊ ဝါ-စိတ်မှ၊ ဘယံ-ဘေးသည်။ ဇာတံ - ကောဓ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်၏။ တံ - ထိုသို့ အနတ္တဇနန စသော သဘောရှိသောကောကို၊ ဝါ-ကောဓ၏ ထို အနတ္တဇာနန စသော အပြားကို၊ ဇနော- လူအပေါင်းသည်၊ နာဝဗုဇ္ဈတိ - ထိုးထွင်း၍ မသိနိုင်၊ - အင်္ဂုတ္တိရ်၊ သတ္တကနိပါတ်၊ အဗျာကတဝဂ်၊ ကောဓသုတ်။]

ဝေ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ သဗ္ဗထာပိ- အလုံးစုံသော နည်းသုံးမျိုး အပြားအားဖြင့်လည်း၊ [(တနည်း) သဗ္ဗတ္ထာပိ - အလုံးစုံသော ပဌမ ဒုတိယ တတိယ နည်းတို့၌လည်း၊] အဝဇ္ဇေ- အပြစ်ပြောခြင်းကြောင့်၊ မနောပဒေါသံ- စိတ်ကို အပြားအားဖြင့် ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသ ဒေါမနဿကို၊ နိသေဓေ တွာ-တားမြစ်တော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ (အဝဇ္ဇေ-ကြောင့်) ပဋိပဇ္ဇိ တဗ္ဗာကာရံ-ကျင့်ထိုက်သော အခြင်းအရာကို၊ ဒဿေန္တော-ပြတော်မူလိုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တဏှိ တုမေဟိ အဘူတံ အဘူတတောတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ- မိန့်တော်မူပြီ။

x x x x x x x

ဘယံ၊ပေ၊တံ။ ။အန္တရတောတိ အပ္ပန္တရတော၊ စိတ္တတောဝါ ကောဓဝသေန ဘယံ ဇာတံ - ဋီကာ၊ ဤ ၂ နည်းတွင် ပဌမနည်းအလို အန္တရသဒ္ဓါ အပ္ပန္တရအနက် ဟော၊ ဒုတိယနည်းအလို စိတ်ဟူသော အနက်ဟောတည်း။ “ဘေး” ဟူရာ၌ ဒေါသ ဖြစ်ခြင်းသည်ပင် ဘေးတည်း။ ထို့ကြောင့် “ကောဓဝသေန”ဟု ဝိသေသနထည့်သည်။ ဘယံ ဇာတံအရ ဇနောတံ၏ ကတ္တားဖြစ်သော ဘယ၏ အယှဉ်ဖြစ်သောကြောင့် အန္တရ တောကို ၂ နည်းလုံး၌ပင် “မှ”ဟု အပါဒါန်အနက်ချည်း ပေးရသည်။ တံကား အနတ္တ ဇနနော စိတ္တပ္ပကောပနော ဘယံ ဇာတံတို့ကို ပြန်၍ညွှန်းသော သဒ္ဓါတည်း။ ထို့ကြောင့် “တန္တိ တထာသဘာဝံ (ထို အနတ္တ ဇနနစသော သဘောရှိသော) ကောဓံ” ဟု၎င်း၊ “ကောဓဿ ဝါ အနတ္တဇနနာဒိပ္ပကာရံ” ဟု၎င်း ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။

သဗ္ဗထာပိ။ ။စာအုပ်တို့၌ “သဗ္ဗထာပိ” ဟု ရှိ၏။ နိသေဓေတွာ၌စပ်။ “ပဌမ နည်းဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသောအပြား၊ ဒုတိယ တတိယနည်းတို့ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသောအပြား အားဖြင့်လည်း မနောပဒေါသကို တားမြစ်၍” ဟု အဓိပ္ပာယ်မှန် ရနိုင်သည်သာ။ ဋီကာ သစ်၌ကား ထွ သံယုဂ်ဖြင့် “သဗ္ဗတ္ထာပိတိ သဗ္ဗေသုပိ ပဌမ ဒုတိယ တတိယ နယေသု”ဟု ဖွင့်လေသည်။ စဉ်းစားပါ။

ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗာကာရံ။ ။ဤ၌လည်း “အဝဇ္ဇေ”ပုဒ်ကို လိုက်စေ၍ အပြစ်ပြောခြင်း ကြောင့် (အပြောခံရသူများ) ကျင့်ထိုက်သောအခြင်းအရာ (စိတ်ထားထိုက်ပုံ နှုတ်ဖြင့် ပြန်၍ပြောထိုက်ပုံ အခြင်းအရာ)။ [“အဝဇ္ဇေ” အရ “အပြစ် - ကဲ့ရဲ့ခြင်း”သာ ရသော်လည်း အပြစ်ပြောခြင်း ကဲ့ရဲ့စကားပြောခြင်းတိုင်အောင် ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူရသည်။]

တတ္ထ-ထို တတြ တုမေဟိ အဘူတံ အဘူတတော အစရှိသောစကားရပ်၌၊ တတြ တုမေဟိတိ-ဟူသည်ကား၊ တသ္မိံ အဝဇ္ဇေ-ထို အပြစ်ပြောခြင်းကြောင့်၊ တုမေဟိ-သင်တို့သည်၊ [“နိဗ္ဗေဒေတဗ္ဗံ” ၌ စပ်၊ “ ထို အပြစ်ပြောသောပုဂ္ဂိုလ် တို့၌+ဖြေရှင်း” ဟု အာဓာရအနက် မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “တသ္မိံ အဝဇ္ဇေ” ဟု နိမိတ်အနက် ၊ ဘာဝလက္ခဏအနက်သာ ဖွင့်သည်။] အဘူတံ အဘူတတော နိဗ္ဗေဒေတဗ္ဗန္တိ- ကား၊ ယံ - အကြင်စကားသည်၊ အဘူတံ- မဟုတ်၊ (ထင်ရှား ရှိသောစကား မဟုတ်၊) တံ-ထိုစကားကို၊ အဘူတဘာဝေနဝ-မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်သာလျှင်၊ အပနေတဗ္ဗံ - ပယ်ရှားရာ၏၊ ဝါ-ပယ်ရှားရမည်၊ ကထံ- အဘယ်နည်းဖြင့်၊ (အပနေတဗ္ဗံ - ပယ်ရှားရာသနည်း၊) ဣတိ ပေတံ အဘူတန္တိ အာဒိနာ-အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ (အပနေတဗ္ဗံ-ပယ်ရှားရာ၏၊ ဝါ- ပယ်ရှားရမည်။)

တတြ-ထို ဣတိပေတံ အဘူတံ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ် လတံကား၊ ယောဇနာ- အဓိပ္ပါယ်ကို ယှဉ်စေခြင်းတည်း၊ [ယောဇနာတိ အဓိ ပ္ပါယ ပယောဇနာ၊ - ဋီကာသစ်၊ “ သဒ္ဒတ္ထကို ယှဉ်စေသော အတ္ထယောဇနာ မဟုတ်” ဟုလို။] တုမှာကံ- သင်တို့၏၊ သတ္တာ- ဆရာသည်၊ န သဗ္ဗညု- သဗ္ဗညု မဟုတ်၊ (အလုံးစုံကို အကုန်သိနိုင်သူမဟုတ်၊) ဓမ္မော-တရားကို၊ ဒုရက္ခာတော- မကောင်းသဖြင့် ဟောအပ်ပြီ၊ သံယော- သံဃာသည်၊ ဒုပ္ပဋိပန္နော- မကောင်း သဖြင့် ကျင့်၏၊ ဣတိ အာဒိနိ- ဤသို့ အစရှိသောစကားတို့ကို၊ သုတွာ- ကြားရ၍၊ ဝါ- ကြားရပါလျက်၊ တုဏှိ- ဆိတ်ဆိတ်၊ န ဘဝိတဗ္ဗံ- မဖြစ်ရာ၊ [တုဏှိကား အဘာသနအနက်ဟော ကြိယာဝိသေသန နိပါတ်ပုဒ်တည်း။] ပန-အန္ဓယကား၊ ဝေ- ဤသို့၊ ဝတ္တဗ္ဗံ- ပြောဆိုရာ၏၊ ဝါ-ပြောဆိုရမည်၊ (ကိံ -အဘယ်သို့ ပြောဆိုရ

x x x x x x x

အဘူတံ အဘူတတော။ ။ ဋီကာသစ်၌ အဘူတံကို “ ကတ္တားဟော သဒ္ဒါ ” ဟု ဆို၍ “ယံ ဝစနံ အဘူတံ ဟောတိတိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်သည် “ယံ အဘူတံ” ဟူသော အဋ္ဌကထာကိုဖွင့်သော အဖွင့်တည်း၊ ပါဠိတော်၌ကား “အဘူတံ-ကို” ဟူသာ ပေး၍ “ နိဗ္ဗေဒေတဗ္ဗံ ” ၌ ဝတ္တကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသည်၊ အဘူတတောကို “ အဘူတ ဘာဝေန ” ဟု ဖွင့်သဖြင့် “အဘူတ” ၌ ဘာဝပုဓာန ဘာဝလောပကြိပေါ” ဟု သိစေ သည်၊ ထိုသို့ ကြိမှလည်း အဘူတံနှင့် အဘူတတော အရကွ၍ သဒ္ဒါကွဲလည်း ထားနိုင် မည်၊ အရတူလျှင် တဝါကျထည်း၌ ထိုသို့ သဒ္ဒါနှစ်မျိုး မထားနိုင်။

နိဗ္ဗေဒေတဗ္ဗံ။ ။ နိ+ဝေဋ္ဌဓာတ်၊ ဝေဋ္ဌဓာတ်သည် ဝေဋ္ဌန-ရစ်ပတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ နိ (နိရံ) ဥပသာရ၏ ပဋိသေဓအနက်ကြောင့် မရစ်ပတ်ခြင်း = ဖြေရှင်းခြင်း အနက်ကို ဟောရသည်၊ “ ဖြေရှင်း ” ဟူသည် ထို အပြစ်ပြောသောစကားကို ပယ်ရှား ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အပနေတဗ္ဗံ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွေဖွင့်သည်၊ [နိရံမှ (ရံ) ပျော့၍ ပါဠိ၌ ဒွေဘော်ရောက်လျက် ဝ ၊ လုံးဖြစ်၏၊ ထို့နောက် ဗ ၊ လုံးပြု။]

မည်နည်း၊ ဣတိဝိ-ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဧတံ-ဤ သင်တို့ပြောဆိုအပ်
 သော စကားသည်၊ အဘူတံ-မဟုတ်၊ ယံ-အကြင်စကားကို၊ တုမေဟိ-သင်တို့
 သည်၊ ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်ပြီ၊ တံ - ထိုစကားသည်၊ ဣမိနာပိ ကာရဏေန - ဤ
 အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အဘူတံ - မဟုတ်၊ ဣမိနာပိ ကာရဏေန - ကြောင့်
 လည်း၊ အတစ္ဆံ - မမှန်၊ ဧတံ- ဤ အကြောင်းအရာသည်၊ အမေသု-တို့၌၊ နတ္ထိ
 စ-မရှိသည်သာ၊ ဧတံ-သည်၊ အမေသု-တို့၌၊ န စ သံဝိဇ္ဇတိ- ထင်ရှားမရှိသည်
 သာ၊ [ပန အနက်မရှိ။] အမှောက်-တို့၏၊ သတ္တာ- သည်၊ သဗ္ဗညူယေဝ-သဗ္ဗညူ
 သာတည်း၊ (အလုံးစုံကို အကုန်သိနိုင်သော ဘုရားသာတည်း၊) ဓမ္မော- တရား
 တော်ကို၊ သွာက္ခာတော-ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ သံဃော-အရိယာ
 သံဃာတော်သည်၊ သုပ္ပဋိပန္နော- ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူတတ်၏၊ တတြ-ထို
 သဗ္ဗညူ အစရှိသည်တို့၏အဖြစ်၌၊ ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ-ဤအကြောင်း ဤအကြောင်းသည်
 ကား၊ ကာရဏံ-အကြောင်းတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ ပြောဆိုရာ၏၊ (ဣတိအယံ-ဤ
 ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ယောဇနာ-တည်း၊) [ဣတိတလုံး အကျေကြို၊]

x x x x x x x

ယံ တုမေဟိ၊ပေ၊အဘူတံ။ ။ “ ဣတိပေတံ အဘူတံ ” ဟူသော စကားကိုပင်
 အနည်းငယ်ချဲ့၍ “ ယံ တုမေဟိ ဝုတ္တံ၊ တံ၊ပေ၊ အဘူတံ ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ ဣမိနာပိ၌
 ဝိသည် တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သော များစွာသောအကြောင်းများကို ဆည်းသော အဝုတ္တ
 သမုစ္စည်းတည်း၊ [ဣတိဝိ သောဘဂဝါ၌လာသော ဝိသဒ္ဓါနှင့် သဘောတူပင်။] ဒီကာ
 သစ်၌ “ဝိသဒ္ဓါကို အနေကမိကောရဏကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍန”ဟု ဖွင့်လေ၏။

တတြ၊ပေ၊ ကာရဏံ။ ။တတြာတိ တေသု သဗ္ဗညူတာဒိသု၊ “ ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ ” ဟု
 ဝိစ္စာသဒ္ဓါကို ဆိုသောကြောင့် “ အကြောင်းတခုပြီး အကြောင်းတခုပြခြင်း အားဖြင့်
 အကြောင်းအမျိုးမျိုး ပြ၍ ဖြေရှင်းရမည် ” ဟု သိစေသည်၊ ထိုအကြောင်းကား- ငါတို့
 ဘုရားသည် မဖောက်မပြန် မှန်သောတရားကို ဟောတော်မူနိုင်သောကြောင့် သဗ္ဗညူ
 အစစ်ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗညူမဟုတ်လျှင် မဖောက်မပြန် မှန်သောတရားကို ဟောနိုင်မည်မဟုတ်-
 ဟူလို၊ တရားတော်သည် (ကျင့်သူ့ အတွက်) ဧကန် ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်တတ်သော
 ကြောင့် ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်သောတရားသာ ဖြစ်၏၊ ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ
 ဟောအပ်သောတရား မဟုတ်လျှင် ထိုတရားအတိုင်းကျင့်မှုကြောင့် ဝဋ်မှ မထွက်မြောက်
 နိုင်-ဟူလို၊ အရိယာသံဃာတော်သည် သံကိလေသတို့မှကင်းသောကြောင့် ကောင်းစွာ
 ကျင့်တော်မူသော သံဃာတော်သာ ဖြစ်၏၊ “ကောင်းစွာကျင့်သောသံဃာ မဟုတ်လျှင်
 သံကိလေသမှ မကင်းနိုင်”ဟူလို။

ဆက် ဥုးအံ့ - ပြခဲ့သောအကြောင်းများသည် အကျိုးနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်သော
 အကြောင်းတည်း၊ ထိုအကြောင်းများ၏ အထောက်အခံဖြစ်သော အကြောင်းများကို
 ကား “ကာရဏ ကာရဏ-အကြောင်း၏အကြောင်း” ဟု ခေါ်၏၊ ဥပမာ-တရားတော်
 အတိုင်းကျင့်လျှင် တရားထူးကို ရနိုင်ခြင်းကြောင့် “ မဖောက်မပြန်သောတရားကို ဟော
 တော်မူကြောင်း ” သိရ၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်း၏အကြောင်းကို ဆင့်ကာဆင့်ကာ

စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ- ဤပုဒ်တို့တွင်၊ ဒုတိယံ- ဒုတိယဖြစ်သော၊ ပဒံ-အတန္တံ ဟူသောပုဒ်သည်၊ ပဌမဿ-ပဌမဖြစ်သော၊ (ပဒဿ-အဘူတံဟူသောပုဒ်၏၊) ဝေဝစနံ-ဝေဝစပရိယာယ် စကားလွယ်တည်း၊ ဝါ- တခုတည်းသော အနက် ဌပင် အထူးထူးအပြားပြားဖြစ်သောသဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ-အမျိုးမျိုးသောသဘောမှ

x x x x x x x

ပြခြင်းလည်း သဗ္ဗညုအဖြစ်ကို ဖြေရှင်းရာရောက်၏။ မှန်၏ - အကြောင်း၏ အကြောင်း ကိုလည်း မူလအကျိုး၏အကြောင်းဟုပင် ဆိုရ၏။ ဥပမာ- “ တိဏေဟိ ဘတ္တံ သိဒ္ဓံ ” ဟူရာ၌ ဘတ္တံသဒ္ဒါသည် အန္တ (အစာ) အနက်ကိုဟော၏။ ထိုအစာဟူသည် အသား နှင့်တကွ ဒီရ ဒမိ ဃတတတ္တ နောနိတဟူသော ဂေါရသဘို့တည်း။ ထိုအစာသည် နွားမှ ဖြစ်၏။ ထိုနွားသည် မြက်ကိုစား၍ ကြီးပွားရ၏။ ဤသို့ အစာ၏ ပြီးစီးဘို့အရေး၌ မြက် (မူလအကြောင်း) နွား (မူလီ) အကြောင်းဟု အကြောင်း ၂ပါးရှိသော်လည်း အလယ် မူလီအကြောင်းကို မပြဘဲ မူလအကြောင်းကို ပြခြင်းငှါ “ တိဏေဟိ ဘတ္တံ သိဒ္ဓံ ” ဟု ဆိုသည်။ “ ပါသာဒေါ ဓမ္မမဇ္ဈယတိ - ပြာသာဒ်သည် တရားကို ရွတ်ဆို၏ ” ဟူရာ၌ တရား၏တည်ရာသည် ပုဂ္ဂိုလ်သာတည်း။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြာသာဒ်၌တည်ရာကား ပုဂ္ဂိုလ် အကြောင်း၏တည်ရာ အကြောင်းပြာသာဒ်ကိုလည်း “ ပါသာဒေါ ဓမ္မ မဇ္ဈယတိ ” ဟု ဆိုရသည်။

ဇီကာသစ်။ ။ တကြိမ် ကာရဏံ၊ သဗ္ဗညုဇေ အမှာကံ သတ္တာ၊ အဝိပရိတဓမ္မ ဒေသနတ္တာ၊ သွာက္ခာတော ဇေ ဓမ္မော၊ ဧကန္တနိယျာနိကတ္တာ၊ သုပ္ပဋိပဇ္ဇော ဇေ သံဃော၊ သံကိလေသရဟိတတ္တာတိ၊ ကာရဏာနုကာရဏဒဿနမ္ပေတ္တ အသဗ္ဗညုတာဒိ ဝစနနိဗ္ဗေဋ္ဌနမေဝ၊ တထာ ဒဿနဿ တေသမ္ပိ ကာရဏဘာဝတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ကာရဏ ကာရဏမ္ပိ ဟိ ကာရဏန္တေဝ ဝုစ္စတိ၊ ပတိဋ္ဌာနပတိဋ္ဌာနမ္ပိ ပတိဋ္ဌာနန္တေဝ၊ - ယထာ တိဏေဟိ ဘတ္တံ သိဒ္ဓံ၊ ပါသာဒေါ ဓမ္မမဇ္ဈယတိတိ။

ဝေဝစနံ။ ။ ဧကတ္ထေယေဝ- တနက်တည်း၌ပင်၊ ဝိဝိဓံ-အထူးထူး အပြားပြား (အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ) + ပဝတ္တံ-ဖြစ်သော၊ ဝစနံ-သဒ္ဒါတည်း၊ ဝိဝစနံ-ဒွါ၊ (ဇီကာသစ်)၊ မဟုတ်မမှန်ဟူသော တနက်၌ပင် အဘူတံ ဟု၎င်း၊ အတန္တံ ဟု၎င်း အမျိုးအမျိုးအဖုံဖုံ ဟောနိုင်သောသဒ္ဒါကို “ဝိဝစနံ” ဟု ခေါ်၏။ သုတ္တံ၌ ဏပစ္စည်းသက်၍ “ဝိဝစနမေဝ ဝေဝစနံ” ဟု ပြု။

တနည်း။ ။ “ဝုစ္စတိ-ဟောအပ်၏။ ဣတိ ဝစနံ” နှင့်အညီ ဟောအပ်သောအနက် ကို “ဝစနံ” ဟု ခေါ်၏။ “ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ-ဘဂဝါသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော အနက်သည် မြတ်၏” ဟူရာ၌ ဝစနံသဒ္ဒါကဲ့သို့တည်း၊ ဝိဂတံ+ဝစနံ ယဿာတိ ဝိဝစနံ၊ အထူးထူးသောသဘောမှ ကင်းသော+အနက်ရှိသောသဒ္ဒါ၊ (အနက်တူရှိသောသဒ္ဒါ၊) ဝိဝစနမေဝ ဝေဝစနံ။

ပရိယာယ။ ။ ဤဝေဝစနံကိုပင် (တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အလဲအလှယ်အဖြစ်ဖြင့် သုံးစွဲ နိုင်သောကြောင့်) ပရိယာယသဒ္ဒါ ဟုလည်း ခေါ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် “ဝေဝစပရိယာယ် စကားလွယ် ” ဟု သုံးစွဲကြသည်။ [ပရိ- (အနက်တခု၌ပင်) အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ အယတိ- ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ ပရိယာယော၊ ပရိ+ဣ (အယ) ဏပစ္စည်းတည်း။]

ကင်းသော အနက်ရှိသော သဒ္ဒါတည်း၊ စတုတ္ထံ - ဖြစ်သော၊ (ပဒံ) စ - န စ ပနေတံ အမှေသု သံဝိဇ္ဇတိဟူသော ပုဒ်သည်လည်း၊ တတိယဿ - ဖြစ်သော၊ (ပဒဿ နတ္ထိ စေတံ အမှေသုဟူသောပုဒ်၏၊) ဝေဝစနံ-တည်း၊ ဝါ-တည်း၊ ဝါ- တည်း၊ [ဤ၌ ဝါကျကိုပင် ပုဒ်ဟု ဆိုထားသည်၊ သုခါယ ဝေဒနာယ သဗ္ဗယုတ္တာဓမ္မာ ပုဒ်ကဲ့သို့တည်း။] စ-ဆက်၊ ဣဒံ နိဗ္ဗေဋ္ဌနံ-ဤ ဖြေရှင်းခြင်းကို၊ အဝဏ္ဏေယေဝ-အပြစ်ပြောရာ၌သာ၊ ကာတဗ္ဗံ-ပြုထိုက်၏၊ သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံ သော အရာတို့၌၊ န (ကာတဗ္ဗံ)-မပြုထိုက်။

+ + x + + x + x

စောဒနာဘွယ်။ ။အဘယ်ကြောင့် ဤနေရာ၌ ပရိယာယ်စကားအပိုကို ထပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သနည်း၊ တပုဒ်တည်းဖြင့်ပင် (အဘူတံဟူသော တပုဒ်တည်းဖြင့်ပင်) မဟုတ်မမှန်ဟူသော အနက်၊ နတ္ထိ စေတံ အမှေသုဟူသော တပုဒ်တည်းဖြင့် ငါတို့မှာ ဤစကား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိဟူသောအနက်သည် ပြီးစီးနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဤသို့ ပြီးစီးနိုင်ပါလျက် ထပ်၍ဟောခြင်းကြောင့် ဂန္ထ ဂရဒေါသ၊ ပုနရုတ္တိဒေါသစသော အပြစ်များ ရောက်ရာသည်မဟုတ်ပါလော-ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိသည်။

အဖြေကား- တရားဟောတော်မူသော အခါ၌၎င်း၊ နောက်နောက် အခါ၌၎င်း၊ ထို တရားကို နာယူသောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဟောလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိလွယ်စေခြင်း အကျိုးငှါ ပရိယာယ်စကားကို ဟောတော်မူရသည်၊ မှန်၏ - တချို့ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အဘူတံဟူသော စကားလုံး၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ ရှေးက အမှတ်သင်္ကေတ ပြုဘူး ၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များ နားလည်၍အတွက် “အဘူတံ”ဟု ဟောတော်မူရ၏၊ တချို့ပုဂ္ဂိုလ် များကား အတစ္ဆံ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အမှတ်သင်္ကေတ ပြုဘူး၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များ အတွက် “အတစ္ဆံ”ဟု ဟောတော်မူရသည်။ [နတ္ထိ-နသံဝိဇ္ဇတိဟု ဟောတော်မူရာ၌ လည်း နည်းတူ။]

တနည်း။ ။တရားနာယူခိုက်၌ အခြားအာရုံဝယ် စိတ်ရောက်သွားသဖြင့် ပျံ့လွင့် သော စိတ်ရှိသူတို့လည်း ရှိတတ်သေး၏၊ ထိုသူတို့သည် အဓိပ္ပါယ်တရပ်ကို စကားလုံး ၂ မျိုး ၃ မျိုးစသည်ဖြင့် ထပ်၍ဟောမှ မကြားလိုက်ရသော စကားလုံးအတွက် အဓိပ္ပါယ် မလျော့ဘဲ နားလည်နိုင်၏၊ ထိုသို့ စိတ်ပျံ့လွင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် နောက်ထပ် ပရိယာယ်သဒ္ဒါတခုဖြင့် အဓိပ္ပါယ်သိစေခြင်းငှါ ပရိယာယ်စကားလုံးကို ဟောတော်မူရ ပါသည်။ [အခြားသော အကျိုးများကိုလည်း ဋီကာသစ်၌ ပြထားပါသေးသည်။]

ယေန ကေနစိ အတ္ထဿ၊ ဗောဓာယ အညသဒ္ဓတော၊
ဝိက္ခိတ္တကမနာနမ္ပိ၊ ပရိယာယကထာ ကတာ။

အဝဏ္ဏေယေဝ။ ။မမှန်မကန်သော အကြောင်းအတုကို ပြ၍ ဖြစ်စေ၊ အကြောင်း မပြဘဲဖြစ်စေ အပြစ်၌ တည်စေနိုင်လောက်အောင် ကဲ့ရဲ့ ရာ၌သာ ဤဖြေရှင်းမှုကိုပြုရမည်၊ ဝေဖြင့် “ဆဲခရားခြင်း ရှုတ်ချခြင်းစသော အမှုတို့၌ ဖြေရှင်းဘွယ်မလို” ဟု ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် န သဗ္ဗတ္ထ ဟု ဆက်သည်။ [အဝဏ္ဏေယေဝါတိ ကာရဏပတိရူပံ ဝတော အဝတောဝါ ဒေါသပတိဋ္ဌာပနဝသေန နိန္ဒာယဝေ၊ န သဗ္ဗတ္ထာတိ န ကေဝလံ အက္ကောသနခုံသန ဝဟ္မနာဒိသု သဗ္ဗတ္ထ နိဗ္ဗေဋ္ဌနံ ကာတဗ္ဗန္တိ အက္ကော-ဋီကာသစ်။]

ဟိ-ထင်ရှားအောင် ပြဉ္စးအံ့၊(တနည်း)ဟိယသ္မာ-ကြောင့်၊ တံ-သင်သည်၊ ဒုဿီလော-သီလမရှိသူတည်း၊ တဝ - သင်၏၊ အာစရိယော - ဆရာသည်၊ ဒုဿီလော-တည်း၊ ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ-ဤမည်သော အမှု ဤမည်သော အမှုကိုလည်း၊ တယာ-သည်၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီ၊ တဝ-၏၊ အာစရိယေန - သည်၊ ကတံ - ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝုတ္တေ - ပြောဆိုအပ်သော်၊ တုဏှိဘူတော - ဆိတ်ဆိတ် ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၊(ဟုတွာ-၍)၊ ယဒိအဓိဝါသေတိ-အကယ်၍ မိမိအထက်၌ သက်ဝင်၍ နေစေအံ့၊ ဝါ-အကယ်၍ သည်းခံနေအံ့၊ (ဝေဝသတိ- ဤသို့ သည်းခံနေလ သော်၊) အာသကံနိယော-ယုံမှားထိုက်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (ဟုတ်လို့ သာ ခံနေတာဘဲဟု တွေး၍ တကယ်အပြစ်ရှိသည် - ဟုပင် ယုံမှားစရာဖြစ်သည်၊) တသ္မာ- ခြောင့်၊ (ထိုသို့ ဆိတ်ဆိတ်နေလျက် သည်းခံနေလျှင် ယုံမှားထိုက် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) မနောပဒေါသံ-ကို၊ အကတွာ-မပြုမူ၍၊ အဝဏ္ဏော- အပြစ်ကို၊ နိဗ္ဗေဋ္ဌေတဗ္ဗော-ဖြေရှင်းထိုက်၏၊ [အချို့ စာအုပ်၌ “နိသေဓေတဗ္ဗော” ဟု ရှိ၏၊ “ တားမြစ်ထိုက်၏ ” ဟု ပေး။] ပန-ဆက်ဉ္စးအံ့၊ (တံ-သင်သည်၊) ဩဋ္ဌော-ကုလားအုပ်သည်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ ဂေါဏော-နွားသည်၊ အသိ-၏၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့ အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ ဒသဟိ-ဆယ်ပါးကုန် သော၊ အက္ခောသဝတ္ထု၊ ဟိ-အက္ခောသဝတ္ထုတို့ဖြင့်၊ (ဆဲရေးခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဇာတိဂေါဏ အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊) အက္ခောသန္တိ - ဆဲရေးသော၊ ပုဂ္ဂလံ-ကို၊ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ- ဂရုမပြု လျစ်လျူရှု၍၊ တတ္ထ - ထို ဆဲရေးသော ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ အဓိဝါသနခန္တိယေဝ-အဓိဝါသနခန္တိကိုသာ၊ ဝါ- မိမိ အထက်၌ ဝင်သက်တည်နေစေတတ်သော သည်းခံခြင်းကိုသာ၊ ကာတဗ္ဗာ-ပြုထိုက်တော့၏။

+ + + + + x x +

ယဒိ ဟိ၊ ပေ၊ ကာတဗ္ဗာ။ ။ ဤဝါကျသည် “ဣဒဗ္ဗိ ဒုဿီလော” ကို အကျယ် ချဲ့သော ဝါကျပင်တည်း၊ သို့သော် ဋီကာတို့၌ “ ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ယဒိ ဟိတိ အာဒိနာ ပါကဋ္ဌံ ကရောတိ ” ဟု တပျာကဋီကရဏဝါကျ အနေအားဖြင့် ကျမ်းတက်ထား၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ပုဒ်အများ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အစိတ်အစိတ်ချဲ့ရာ ၌သာ ဝိတ္ထာရဟု ယူ၍ အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားအောင် ပေါင်း၍ အကျယ်ပြုသော စကားကို တပျာကဋီကရဏဟု ခွဲပါ။ [နောက်၌ တသ္မာပါသောကြောင့် “ဟိ ယသ္မာ” ဟု ကာရဏ လည်း ဖြစ်ပါ။]

[ဆောင်] ရှေ့ဝါကျတွင်၊ ပုဒ်များဖြင့်၊ ချဲ့ထွင် ဖွင့်ပြ ဝိတ္ထာရ၊ ပုဒ်များ မချဲ့၊ ဝိပ္ပါယ်ချဲ့၊ ခေါ်ကွဲ ပါကဋ္ဌ။

အဓိဝါသနခန္တိ။ ။ [အဓိ-မိမိအထက်၌ (မိမိအပေါ်၌) + ဝါသနာ-သက်ဝင်၍ နေစေခြင်း၊] သူတပါးတို့က စွပ်စွဲပြောဆိုသမျှကို ပြန်၍ ပုတ်ခတ်သောအားဖြင့် ၎င်း ဖြေရှင်းသော အားဖြင့် ၎င်း ပယ်လှန်၍ မချဘဲ မိမိ အပေါ်၌သာ ထို အပြစ်တင်မှုကို သက်ဝင်၍ တည်နေစေခြင်း (အရာရာ၌ မိမိကသာ အနာခံခြင်း) ကို “အဓိဝါသနခန္တိ” ဟု ခေါ်သည်။

ဝေ-ဤသို့လျှင်၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ အဝဏ္ဏဘူမိယံ-အဝဏ္ဏဘုံ၌၊ ဝါ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ ဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်၌၊ တာဒိလက္ခဏံ- တာဒိပုဂ္ဂိုလ်၏ လက္ခဏာကို၊ ဝါ- တာဒိသဘောလက္ခဏာကို၊ ဒသေတ္တာ - ပြတော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဝဏ္ဏဘူမိယံ- ဝဏ္ဏဘုံ၌၊ ဝါ- ချီးမွမ်းခြင်း၏ ဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်၌၊ (တာဒိလက္ခဏံ-ကို) ဒသေတ္တံ-ပြတော်မူခြင်းငှါ၊ မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ ဝဏ္ဏံ ဘာသေယျံ၊ တိအာဒိ-အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီး၊ တတ္ထ - ထို မမံဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ ဝဏ္ဏံ ဘာသေယျံ၊ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ပရေတိ-ကား၊ ယေကေစိ-အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့ဥသံ အလုံးစုံကုန်သော၊ ပသန္တာ-ရတနာ ၃ ပါး၌ ကြည်ညိုကုန်သော၊ ဒေဝမနဿာ - နတ်လူတို့သည်၊ [“ဘာသေယျံ”၌စပ်၍၌လည်း ပရေသဒ္ဓါသည် အညအနက်ဟောပင်တည်း၊ အညဟူရာ၌ “မိမိမှ တပါးသော ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညိုသော ဒေဝမနဿကို” ယူပါ။] ဧတေန-ဤ သဘောတရားဖြင့်၊ (တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂလာ - ထို သဘောတရားနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊) အာနန္ဒန္တိ-လွန်စွာ နှစ်သက်ကြကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ လွန်စွာနှစ်သက်ကြောင်း၏ အဖြစ်

x x x x x x x

အဝဏ္ဏဘူမိယံ ။ ။ “ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ” နှင့်အညီ ဌာနဘုံ အဝတ္ထာဘုံ အားဖြင့် ၂ မျိုး ရှိ၏၊ ထိုတွင် ဖြစ်ရာဘုံဌာနကို ဌာနဘုံဟု ခေါ်၍၊ ဖြစ်ရာကာလ အခိုက်အတန့်ကို အဝတ္ထာဘုံဟု ခေါ်သည်၊ ဤနေရာ၌ အဝဏ္ဏ၏ ဖြစ်ရာအခိုက်အတန့် (အပြင်ပြော ခံရာ ကာလအခိုက်အတန့်) ကို အဝဏ္ဏဘူမိဟု မှတ်ပါ၊ [ဋီကာသစ်၌ကား အဝဏ္ဏဘူမိယံကို “အဝဏ္ဏပုကာသနဌာနေ” ဟု ဖွင့်၏၊ ထို ဌာနဟူသည်လည်း အဝဏ္ဏ၏ ဖြစ်ရာကာလပင်တည်း၊ ကိစ္စဌာနခွဲရာ၌ ကာလကို ဌာနဟုခေါ်ရသကဲ့သို့မှတ်ပါ။]

တာဒိလက္ခဏံ ။ ။ လာဘစသော ဣဋ္ဌ ဖြစ်သော လောကဓံ ၄ ပါးကိုလည်း အလာဘစသော အနိဋ္ဌ ဖြစ်သော လောကဓံကိုကဲ့သို့ ရှုတတ်သူ၊ အနိဋ္ဌ ဖြစ်သော လောကဓံ ၄ ပါးကိုလည်း ဣဋ္ဌဖြစ်သော လောကဓံ ၄ ပါးကို ကဲ့သို့ ရှုတတ်သူကို “တာဒိ” ဟု ခေါ်၏၊ [တံဣဝ-ထို အနိဋ္ဌကိုလည်း ဣဋ္ဌကိုကဲ့သို့၊ ထို ဣဋ္ဌကိုလည်း အနိဋ္ဌကိုကဲ့သို့ + ပဿတိ- ရှုတတ်၏၊ ဣတိ တာဒိ၊ တသဒ္ဓူပပဒ ဒိသဓာတ်၊] တာဒိနော + လက္ခဏံ တာဒိလက္ခဏံ၊ တာဒိပုဂ္ဂိုလ်၏ အထိမ်းအမှတ် လက္ခဏာဟူသည် အနိဋ္ဌ လောကဓံကြောင့်လည်း စိတ်ပျက်ခြင်း အားငယ်ခြင်း ဟူသော ဒေါသ ဒေါမနဿဖြင့် မတုန်လှုပ်ခြင်း၊ ဣဋ္ဌ လောကဓံကြောင့်လည်း ဝမ်းသာရွှင်ပျ တကြွကြနေသော ပီတိသောမနဿဖြင့် မတုန်လှုပ်ခြင်းတည်း။

တနည်း ။ ။ ဣဋ္ဌကို အနိဋ္ဌကဲ့သို့ ရှုခြင်း၊ အနိဋ္ဌကို ဣဋ္ဌကဲ့သို့ ရှုခြင်းသဘောကို “တံဣဝ + ဒိဿတေ- ရှုခြင်း” နှင့် အညီ “တာဒိ” ဟု ခေါ်၏၊ လက္ခဏာသဒ္ဓါလည်း မှတ်သားအပ်သော ထိုသဘောကိုပင်ဟော၏၊ လက္ခိယတေတိ လက္ခဏံ၊ တာဒိယေဝ + လက္ခဏံ တာဒိလက္ခဏံ-ထိုကဲ့သို့ ရှုခြင်းသဘော။ [အထဝါ တမိဝ + ဒိဿတေ တာဒိ၊ သောဇေဝ + သဘာဝေါ၊ တဒေဝ + လက္ခဏံ တာဒိလက္ခဏံ-ဋီကာသစ်။]

ကြောင့်၊ သော သဘာဝေါ- သည်၊) အာနန္ဒော- အာနန္ဒမည်၏၊ တေ- ဤ အာနန္ဒောဟူသောသဒ္ဒါသည်၊ ဝီတိယာ- ဝီတိ၏၊ အဓိဝစနံ- အထက်၌ဖြစ်သော သဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ- စပ်သော သဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ- အမည်တည်း၊ [“လွန်စွာ နှစ်သက် ကြောင်း” ဟူရာ၌ သောမနဿဖြင့်လည်း နှစ်သက်နိုင်သောကြောင့် ဝီတိ၌သာ ထင်ရှားသော ရုဠိသဒ္ဒါဟု သိစေလို၍ “အဓိဝစနံ” ဟု ဆိုသည်၊] သုမနဿ- ကောင်းသော စိတ်၏၊ ဝါ- ကောင်းသော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဘာဝေါ- ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာတည်း၊ သောမနဿံ - ကောင်းသော စိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ၊ ဝါ- ကောင်းသော စိတ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ၊ တေ- ဤ သောမနဿံ ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ စေတသိကသုခဿ - စိတ်၌မှီသော သုခ ဝေဒနာ၏၊ အဓိဝစနံ- တည်း၊ ဝါ- တည်း၊ ဝါ- တည်း။

ဥပ္ပိလာဝိနော- ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင်တက်ကြွသောစိတ်၏၊ ဘာဝေါ- ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာတည်း၊ ဥပ္ပိလာဝိတ္တံ - ပေါ်လွင် တက်ကြွသော စိတ်၏ဖြစ် ကြောင်းဖြစ်ရာ၊ [“ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ” ဟု၎င်း၊ “ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ” ဟု၎င်း ပါဠိအမျိုးမျိုး

x x x x x x x

စေတသိကသုခဿေတံ။ ။ [သောမနဿ ဝေဒနာကိုပင် စေတသိကသုခ ဟု ခေါ်သည်။] “သုမန” အရ စိတ်ကို ကောက်ရာ၌ သုအတွက် အကောင်း (သာယာ) ဟူသော ပဝတ္တိနိမိတ်ကို ရသောကြောင့် သောမဿံ ဟု ဘာဝပစ္စည်း အရလည်း ထို သာယာခြင်း ပဝတ္တိနိမိတ် ဖြစ်သော သောမနဿ ဝေဒနာ ရနိုင်၏၊ “သုမန ” အရ ကောင်းသောစိတ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို အရကောက်ရာ၌ကား သုမနပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ သမ္ပယုတ်စိတ်စေတသိကံ အားလုံးနှင့် ဆိုင်ပါသော်လည်း အထင်ရုဠိအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာကိုသာ အရကောက်ရသည်၊ ဥပမာ- “ပက်ဇံ-ညွန့်၌ ဖြစ်သော” ဟူရာ၌ ညွန့်၌ ပေါက်သမျှ သစ်ပင်အားလုံးနှင့် ဆိုင်ပါသော်လည်း အထင်ရုဠိအားဖြင့် ကြာကိုသာ အရကောက်ရသကဲ့သို့တည်း။ [တဒညဓမ္မာနမ္ပိ သမ္ပယုတ္တာနံ သောမနဿ ဘာဝေါ အာပဇ္ဇတီတိ၊ နာပဇ္ဇတီ၊ ရုဠိသဒ္ဒတ္တာ၊ ယထာ ပက်ဇန္တိ၊ - ဇီကာ။]

ဥပ္ပိလာဝိနော။ ။ သတ္တံတ၌ “ ည္ဗု ” ဟူသော ဧကဿရဓာတ်သည် ပါဠိ၌ “ပိလု” ဟု အနေကဿရဓာတ်ဖြစ်၏၊ ဥပမာ- “ဇ္ဇေ” ဟူသော ဧကဿရဓာတ်သည် “ဂိလေ” ဟု အနေကဿရဓာတ် ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ မူလက ဧကဿရဓာတ်ဖြစ်သော ကြောင့် ဓာတွန်လည်း မကြေရာ၊ ည္ဗုဓာတ်သည် သပ္ပန- သွားခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ဥပသသာရကြောင့် အထက်၌သွားခြင်း (ဗူးတောင်းကဲ့သို့ ပေါလောပေါ်ခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်၊ ဣပစ္စည်းသက်၍ လုမှ ဥကို ဩပြု၊ ဩကို အာဝပြု၍ စိတ်ကို အရကောက်ရ သောကြောင့် နပုလ္လိန်ဖြင့် “ဥပ္ပိလာဝိ” ဟု ရဿဖြစ်၏၊ “ဥပ္ပိလာဝိ-ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင် တက်ကြွတတ်၏၊ ဣတိ ဥပ္ပိလာဝိ ” ဟု ပြု။

ဥပ္ပိလာဝိတ္တံ။ ။ စာအုပ်တို၌ “ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ” ဟု တွေ့ရ၏၊ သို့သော် ဥပ္ပိလာဝိ နောင် ဘာဝပစ္စည်းသက်လျှင် “ဥပ္ပိလာဝိတ္တံ” ဟုသာ ဖြစ်နိုင်၏၊ ဣ ပစ္စည်း၏အနက် မှာ- အချိုးမွမ်းခံရ၍ ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင်တက်ကြွ အားရနှစ်သက်သော အခြင်း

ရှိကြောင်းကို အဓိပ္ပါယ်၌ ပြထား၏။] ကဿ - အဘယ်၏၊ ဥပ္ပိလာဝိတ္တံ-
 ဥပ္ပိလာဝိတ္တံနည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ စေတသော-၏၊ (ဥပ္ပိလာဝိ
 ဣ- ဥပ္ပိလာဝိတ္တံတည်း၊) ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း၊ ဧတံ - ဤ စေတသော
 ဥပ္ပိလာဝိတ္တံဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဥဒ္ဓစ္စာဝဟာယ-ဥဒ္ဓစ္စကို ဆောင်တတ်သော၊
 ဥပ္ပိလာပနပီတိယာ-စိတ်ကိုပေါ်လွင်တက်ကြွစေတတ်သောပီတိ၏၊ အဓိဝစနံ-
 တည်း၊ ဝါ-တည်း၊ ဝါ-တည်း၊ ဣဓာပိ- ဤ ဝဏ္ဏဘူမိ၌လည်း၊ ဒွိဟိ- ၂ ပါး
 ကုန်သော၊ ပဒေဟိ - အာနန္ဒော , ဥပ္ပိလာဝိတ္တံ ဟူသော ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ သင်္ခါရ
 ကွန္ဓော-သင်္ခါရကွန္ဓာကို၊ (ဝုတ္တော-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊) ကေန- တပါးသော၊
 (ပဒေန-သောမနဿံဟူသောပုဒ်ဖြင့်၊) ဝေဒနာကွန္ဓော-ကို၊ ဝုတ္တော-ပြီ။

x x x x x x x x

အရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ပီတိတည်း။ [ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း ပဉ္စကပါဠိတော်၌ကား ဘော
 ဟော တပစ္စည်းဖြင့် “ စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတံ ” ဟု ပါဠိတမျိုးရှိသည်၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ
 သဘောတူပင်တည်း။]

ဥပ္ပိလာဝိ တတ္ထံ။ ။ ဤအတိုင်း ပါဠိမှန်ဟု ဆိုလိုလျှင် “ ဥပ္ပိလာဝိတံ ဥပ္ပိလာဝိတံ-
 ပေါ်လွင်သောစိတ် ” ဟု ကတ္တားဟော တပစ္စည်းဖြင့် ရှိခဲ့ရမည်၊ ထိုသို့ ရှိလျှင် “ လာ ” ဟု
 ဒိသလည်းမရှိရ၊ ထို့နောက်မှ “ ဥပ္ပိလာဝိတဿ + ဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ ” ဟု ရှိရပေ
 လိမ့်မည်။ [ဆရာတို့ကား “ ဥပ္ပိလာဝိတ ” အခိုက်၌ သဗ္ဗာတ အဿတ္ထိအနက်ဝယ် ဣတ
 ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးစေတော်မူလိုကြ၏၊ (မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ ဣဒိ ၅၂ သုတ်ကြည့်ပါ၊)
 မိမိကား-ကိတ်ပုဒ်ဖြင့် ရုပ်ပြီး၍ အနက်မှန်ရလျှင် တဒ္ဓိတ်မဆင့်စေလို၊ “ တတြ စေပေါ
 ဥပ္ပိလာဝိတာ ” ၌လည်း နည်းတူ။]

ဋီကာများ။ ။ ဋီကာတို့၌ကား ဘေဒနအနက်ကိုဟောသော စုရာဒိ ဗိလဓာတ်
 ဖြင့် “ ဥပ္ပိလာဝိတံ ဥပ္ပိလာဝိ၊ ဘိန္ဒုတိ (ရှေးအခိုက်အတန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်၏) ပုရိမာ
 ဝတ္ထာယ ဝိသေသံ အာပဇ္ဇတိ (ရှေး အခိုက်အတန်မှ ထူးသော နှစ်သက်ခြင်း အခိုက်
 အတန်သို့ ရောက်တတ်၏) ဣတိ အတ္ထော၊ ဥပ္ပိလာမေဝ ဥပ္ပိလာဝိတံ (ဣတပစ္စည်း သုတ္တ
 အနက်၌ သက်)၊ တဿ ဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ ” ဟု ဖွင့်ကြသည်၊ စာအုပ်တို့၌ “ လာ ”
 ဟု ရှိသော်လည်း ဒိသမရှိသင့်၊ ဤ ဋီကာများအလို “ ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ ” ဟု၎င်း “ တတြ
 စေ ဥပ္ပိလာဝိတာ ” ဟု၎င်း ပါဠိရှိရပေလိမ့်မည်။

စေတသော။ ။ ဥပ္ပိလာဝိ (ဥပ္ပိလာဝိတ) အရတုန်းက စိတ်ကို အရကောက်ရသော်
 လည်း “ ဥပ္ပိလာဝိတ္တံ (တနည်း) ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ ” ဟု တဒ္ဓိတ်ပြီးသောအခါ တက်ကြွသေ
 သဘော သာမညကိုရတော့၏၊ [“ သမာသော စ တဒ္ဓိတောစ၊ ဝါကျုတ္တေသု ဝိသေသ
 ကာ၊ ပဿဒ္ဓိယန္တ၊ သာမညံ၊ တေလံ သုဂတစိဝရံ ” အတိုင်းပင်တည်း။] ထို့ကြောင့်
 “ အဘယ်၏ ဥပ္ပိလာဝိတ္တံနည်း ” ဟု မေးဘွယ်ရှိရကား ပါဠိတော်၌ “ စေတသော ” ဟု
 တိုက်ရိုက် ဟောတော်မူသည်။

ဥပ္ပိလာပန ပီတိယာ။ ။ ဥ + ပိလု + ဣာပေ + ယုဖြင့် “ ဥပ္ပိလာပန ” ဟု ဖြစ်၏၊
 [“ အပိလာပနလက္ခဏာ သတိ ” ဟူရာ၌ “ ပိလာပန ” ဟု ပုဒ်ပြီးပုံကဲ့သို့တည်း။] စိတ်ကို
 ဗူးတောင်းကဲ့သို့ ပေါ်လွင်တတ် တက်ကြွတတ်သော ပီတိတည်း၊ ထို ပီတိသည် ကုသိုလ်

ဝေ - ဤသို့လျှင်၊ ဝါ - ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ပဌမနယေန - ပဌမ
 နည်းဖြင့်၊ ဥပ္ပိလာဝိတ္တံ - ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင် တက်ကြွသော စိတ်၏
 ဖြစ်ကြောင်းပီတိကို၊ နိဝါရေတွာ-တားမြစ်တော်မူပြီး၍၊ ဒုတိယေန - ဒုတိယ
 နည်းဖြင့်၊ တတ္ထ-ထို ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင်တက်ကြွသောစိတ်၏အဖြစ်၌၊
 အာဒီနဝံ-အပြစ်ကို၊ ဒဿန္တော-ပြတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) တတြိ စေ
 တုမှေ အဿထာတိ အာဒိ-အစရှိသောစကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီး၊
 ဣဓာပိ-ဤ ဝဏ္ဏဘူမိ ဒုတိယဝါရ၌လည်း၊ တုမှံယေဝဿ တေန အန္တရာယော
 တိ- ဟူသောစကားရပ်၏၊ [“ အတ္ထော ” ၌စပ်။] တေန ဥပ္ပိလာဝိတ္တေန - ထို
 ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင် တက်ကြွသောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ပီတိကြောင့်၊
 တုမှာကံယေဝ-သင်တို့၏သာ၊ ဝါ-သင်တို့မှာသာ၊ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနံ-ပဌမဈာန်
 အစရှိသော တရားထူးတို့၏၊ အန္တရာယော - အန္တရာယ်သည်၊ ဘဝေယျ -
 ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိအတ္ထော-ဤအနက်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- သိထိုက်၏။

x x x x x x x

အရာ၌ ဥဒ္ဓစ္စကို မဆောင်နိုင် (မဖြစ်စေနိုင်) ပါသော်လည်း အိမ်နေသူ လူဝတ်ကြောင်
 များဝယ် ကာမဂုဏ်အာရုံကြောင့် အကုသိုလ်ပီတိဖြစ်သောအခါ တရုရု တကြွကြွ ဖြစ်နေ
 သကဲ့သို့ အချီးမွမ်းခံရ၍ သမာဓိမရဘဲ ဥဒ္ဓစ္စကိုဖြစ်စေတတ်ရကား “ဥဒ္ဓစ္စာဝဟာယ” ဟု
 ဝိသေသနပြုသည်။ [ထိုဥပ္ပိလာဝိတ္တသဘောသည် လောဘမူ သောမနဿ၌လည်း ဖြစ်နိုင်
 ရကား ပီတိ၏ အထင်ရရှိအမည်ဖြစ်ကြောင်းပြလို၍ “အဓိဝစနံ” ဟု မိန့်သည်။]

ဓမ္မနေတ္ထိ ထားတော်မူခြင်း။ ။ ဤတရားတော်ကို နာခံကုန်သော မဏ္ဍလမာဠ၌
 နေကြသောရဟန်းတော်တို့မှာ အညံ့ဆုံးသောတာပန်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဂေဟဿိ
 တ (ကာမဂုဏ်အာရုံ၌ မှီသော) ပီတိသောမနဿ မဖြစ်ကြပါ။ သို့သော် နောင်လာ
 နောင်သားတို့၏ ဤကဲ့သို့ ချီးမွမ်းခံရသောအခါ အကုသိုလ်ဖြစ်မည့်အရေးကို ကြိုတင်၍
 တားမြစ်တော်မူလိုသောကြောင့် ဤ ဓမ္မနေတ္ထိ (တရားဥပဒေသ) ကို ထားတော်မူသည်။

တေန ဥပ္ပိလာဝိတ္တေန။ ။ ရှေ့၌ “ အာနန္တ သောမနဿ ဥပ္ပိလာဝိတ္တ ဥ မျိုးကို
 မပြုရ ” ဟု ပယ်တော်မူခဲ့၏။ ထိုတွင် အာနန္တအရ ပီတိရသောကြောင့် ဥပ္ပိလာဝိတ္တအရ
 လည်း ပီတိရသည့်အတွက် အရတူရကား ဥပ္ပိလာဝိတ္တဖြင့် အာနန္တကိုလည်း ယူပြီး
 ဖြစ်တော့၏။ ပီတိဖြစ်သမျှ၌ သောမနဿနှင့် ယှဉ်ရသည်ချည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့်
 ဤဥပ္ပိလာဝိတ္တဖြင့် သောမနဿကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့သည်သာ။

အန္တရာယော။ ။ “တေန၊ ပေ၊ အန္တရာယော ဘဝေယျ” ဟူသော စကားသည်
 ဥပ္ပိလာဝိတ္တ (ပီတိ) ကို မပြုထိုက်ခြင်း၏ အကြောင်းပြစကားတည်း။ “ချီးမွမ်းခံရသည့်
 အတွက် ပီတိသောမနဿ ဖြစ်နေလျှင် ဈာန်စသော တရားထူးကို မရနိုင်သောကြောင့်
 ပီတိသောမနဿကို မပြုကြနှင့် ” ဟုလို၊ [ဤ အမိန့်တော်များကို ထောက်၍ “ သူတပါး
 တို့က အပြစ်ပြောကြသော်လည်း ဒေါသ ဒေါမနဿဖြစ်လျက် မကြောက်နှင့်၊ ချီးမြှောက်
 ကြသော်လည်း ပီတိသောမနဿ တကြွကြွဖြစ်လျက် မမြောက်နှင့်၊ မိမိအလုပ် ကိုသာ
 တရားတော်နှင့်လျော်အောင် လုပ်ရမည်” ဟု ခွတ်ပါ။]

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥးအံ့၊ ကသွာ-ကြောင့်၊
 တေံ - ဤ အာနန္ဒစသည်ကို မပြုထိုက်ဟူသော စကားတော်ကို၊ (ဘဂဝတာ -
 သည်၊) ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပါသနည်း၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဗုဒ္ဓေါတိ ကိတ္တယန္တ
 သ၊ပေ၊ကသိဏောနာပိ ဇမ္မုဒီပဿာတိစ - ဗုဒ္ဓေါတိ ကိတ္တယန္တသ၊ပေ၊ကသိ
 ဏောနာပိ ဇမ္မုဒီပဿ ဟူ၍၎င်း၊ ယေ ဘိက္ခဝေ ဗုဒ္ဓေ ပသန္ဓာ၊ အဂ္ဂေ တေ
 ပသန္ဓာတိစ-ယေ ဘိက္ခဝေ ဗုဒ္ဓေ ပသန္ဓာ၊ အဂ္ဂေ တေ ပသန္ဓာဟူ၍၎င်း၊ ဝေ
 မာဒီဟိ - ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ အနေကသတေဟိ - တရာမက များစွာကုန်
 သော၊ ဝါ-ရာပေါင်းများစွာကုန်သော၊ သုတ္တေဟိ-သုတ်တို့ဖြင့်၊ ရတနတ္တယေ-
 ရတနာသုံးပါး အပေါင်း၌၊ ပီတိသောမနဿမေဝ - ပီတိသောမနဿကိုသာ
 လျှင်၊ ဝဏ္ဏိတံ နန- ချီးမွမ်းတော်မူအပ်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ-ဤကား
 စောဒနာတည်း။ [ဗုဒ္ဓေါတိ - ဗုဒ္ဓေါ...ဗုဒ္ဓေါဟူ၍၊ ဝါ-ဘုရား...ဘုရားဟူ၍၊
 ကိတ္တယန္တသ-မိမိစိတ်တွင်၊ ဂုဏ်တော်ထင်၍၊ ကြည်လင်ညွတ်ပြောင်း၊ ရွတ်ဆို
 သော သူတော်ကောင်း၏၊ ကာယေ - ကိုယ်၌၊ ယာ ပီတိ - အကြင် ပီတိသည်၊
 ဘဝတိ- ဖြစ်၏၊ သာ ပီတိ- ထိုပီတိသည်၊ ဇမ္မုဒီပဿ - ဇမ္မုဒီပဿ၏၊ ဝါ- သပြေ

x x x x x x x

ကသွာ ပနေတံ ဝုတ္တံ။ ။ဤနေရာ၌ “ရတနာ ၃ ပါး၏ဂုဏ်ကို ပြောခြင်းကြောင့်
 အာနန္ဒစသည် မပြုရ”ဟု တားမြစ်တော်မူအပ်သော စကားတော်သည် “ဗုဒ္ဓေါတိ ကိတ္တ
 ယန္တသ”စသော စကားတော်နှင့် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်သကဲ့သို့ ထင်ရသောကြောင့်
 စောဒကပုဂ္ဂိုလ်တယောံက စောဒနာဟန်ကိုပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “ကသွာ
 ပနေတံ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [တေန္တိ အာနန္ဒာဒိနံ အကရဏီယတာ ဝစနံ၊... နန
 ဘဂဝတာ ဝဏ္ဏိတန္တိ သမ္ပန္နော၊- ဋီကာ။]

ဝေမာဒီဟိ။ ။မာ ဟေဝံ ဥဒါယိ၊ (ဥဒါယိ ...အာနန္ဒာကို ဤသို့ မဆိုလင့်၊)
 အာနန္ဒော အပီတရာဂေါ ကာလံ ကရေယျ၊တေန စိတ္တပ္ပသာဒေန သတ္တက္ခတ္တံ ဒေဝရဇ္ဇံ
 ကာရေယျ၊ သတ္တက္ခတ္တံ ဣမသ္မိံယေဝ ဇမ္မုဒီပေ မဟာရဇ္ဇံ ကာရေယျ၊ (အာနန္ဒာသည်
 ရဟန္တာမဖြစ်ဘဲသေလျှင် ထိုစိတ် ကြည်ညိုမှုကြောင့် နတ်မင်း ၇ ကြိမ်၊ ဤ ဇမ္မုဒီပံ၌ပင်
 လူမင်း ၇ ကြိမ် ဖြစ်ရာ၏၊) အပီစ ဥဒါယိ အာနန္ဒော ဒိဇ္ဇေဝဓမ္မေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊
 (ဥဒါယိ ...စင်စစ်မှာ အာနန္ဒာသည် ဤဘဝ၌ပင်ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလိမ့်မည်)၊
 ဤသို့အစရှိသော အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ တိကနိပါတ်၊ အာနန္ဒဝဂ်၊ စူဠနိကာသုတ် စသည်ကို
 အာဒိဖြင့်ယူပါ။

ကိတ္တယန္တသ ။ ။ စုရာဒိ ကိတ္တဓိာတ်သည် သံသဒ္ဓ - ကောင်းစွာ ပြောဆိုခြင်း
 က်ကို ဟော၏၊ တချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် သက်တော်ထင်ရှား မြတ်ဘုရားကို သတိ
 ရသောအခါ “ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါ”ဟု သော်၎င်း “ဘုရား ဘုရား”ဟု သော်၎င်း ရွတ်ဆိုတတ်
 ကြ၏၊ ထိုသို့ရွတ်ဆိုရာဝယ် တရံတခါပီတိစိမ့်လာတတ်၏၊ ထိုပီတိသည် ဇမ္မုဒီပံတကျွန်း
 လုံးထက် သာ၍ အဖိုးတန်ပါသည်-ဟူလို။ [ဗုဒ္ဓေါတိ ကိတ္တယန္တ သာတိ ဗုဒ္ဓေါတိဝစနံ
 ဂုဏာနု သရဏဝသေန ကထေန္တသ သာဓုဇနဿ၊- ဋီကာသစ်။]

ကျွန်း၏၊ ကသိဏေနာပိ- အလုံးစုံ၏အဖြစ်ထက်လည်း၊ ဝရမေဝ- မြတ်သည် သာ၊ [ဟိ အနက်မရှိ။] ဓမ္မောတိ - ဓမ္မော.... ဓမ္မော ဟူ၍၊ ဝါ- တရား....တရား ဟူ၍၊ ပေ၊ သံယောတိ - သံယော....သံယောဟူ၍၊ ဝါ- သံဃာ....သံဃာဟူ၍၊ ပေ၊ ဝရမေဝ- မြတ်သည်သာ၊ ဘိက္ခုဝေ- တို့၊ ယေ- အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဗုဒ္ဓေ- မြတ်စွာဘုရား၌၊ ပသန္ဓာ- ကြည်ညိုကြကုန်၏၊ တေ- ထိုမြတ်စွာဘုရား၌ ကြည်ညို ကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အဂ္ဂေ- အမြတ်ဆုံး၌၊ ပသန္ဓာ- ကြည်ညိုကြကုန်၏၊ “အဂ္ဂေ ခေါပန ပသန္ဓာနံ အဂ္ဂေါ ဝိပါကော ဟောတိ” ဟု ဆက်၊- အင်္ဂုတ္တိရ်၊ စတုက္က၊ စက္ကဝဂ်၊ ပသာဒသုတ်။]

x x x x x x x x

ကသိဏေနာပိ။ ။ ကသိဏေကို “ ကသိဏတာယ ” ဟု ဘာဝပစ္စည်းထည့်၍ ဇီကာတို့ ဖွင့်ကြ၏။ “ သဗ္ဗံ သမတ္တမဒိလံ ပေ၊ နိဿေသံ ကသိဏာသေသံ ” ဟူသော အဘိဓာန် (၇၀၂) နှင့်အညီ ကသိဏသဒ္ဓါ၏ အလုံးစုံ အနက်ဟောကြောင်းကို သိစေ လို၍ “သကလဘာဝေန” ဟုလည်း ထပ်၍ဖွင့်သည်။ ဤသို့ ဘာဝသဒ္ဓါထည့်၍ ဖွင့်ခြင်း လည်း ဇမ္ဗုဒီပဿနှင့် ဝိဘတ်မတူသောကြောင့် အရမတူအောင် ဖွင့်ခြင်းတည်း။ ဘာဝ မပါလျှင် ဇမ္ဗုဒီပဿနှင့် ကသိဏသည် “ အလုံးစုံသော ဇမ္ဗုဒီ ” ဟု အရတူနေ၏။ ဝိဘတ်မတူလျှင်ကား အရကောလည်း မတူနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဘာဝပုဇာနကြိ၍ ဖွင့်သည်။ ဇမ္ဗုဒီပဿ + အားလုံး၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မကြွင်းမကျန်ခြင်း ဂုဏ်ကို ကသိဏ အရ ယူပါ- ဟုလို။ [ဇီကာသစ်၌ “ ဇမ္ဗုဒီပဿာတိ စေတဿ အဝယဝဘာဝေန သမ္ပန္နိ ဝစနံ ” ဟု ဇမ္ဗုဒီပဿ အရ ဇမ္ဗုဒီပဿအစိတ်အပိုင်းကို ယူ၍ ကသိဏေအရ ဇမ္ဗုဒီပဿ အပေါင်းကို ယူ၍ ဖွင့်၏။ စဉ်းစားပါ။]

တနည်း ။ ။ ဤသို့ ကသိဏအရ ဘာဝပုဇာနကြိ၍ နေရသောကြောင့် ပါဌရှိ အတိုင်း အနက်ပေးနိုင်၍ အချို့ဆရာတို့က “ဇမ္ဗုဒီပဿ” ၌ သဝိဘတ်ကို ကသိဏေ နှင့် အရတူအောင် ကရဏအနက်ဟော ဟု ကြံကြ၏။ ကရဏအနက် ဆိုသော်လည်း ဤနေရာ၌ “ထက်” ဟု ပေးရသော အပါဒါန်အနက်ပင်တည်း။ ဤအလို “ ကသိဏေန- အလုံးစုံသော၊ ဇမ္ဗုဒီပဿပိ-ဇမ္ဗုဒီပဿထက်လည်း ” ဟု ပေးပါ။ [ကေစိပန ဇမ္ဗုဒီပဿာ တိ ကရဏေ သာမိဝစနန္တိ ဝဒန္တိ၊ တေသံ မတေန ကသိဏဇမ္ဗုဒီပဿဒ္ဓါနံ သမာနာ ဝိကရဏဘာဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊-ဇီကာ။]

ဆိုလိုရင်းကား- လူတယောက်သည် မင်းအဖြစ်ဖြင့် ဇမ္ဗုဒီပဿတကျွန်းလုံးကို အပိုင် ရ၏။ လူတယောက်ကား ဗုဒ္ဓေါဟု ရွတ်ဆိုရာဝယ် ဘုရားကိုအာရုံပြုသောပီတိကို အပိုင် ရ၏။ ထိုသူ ၂ ယောက်တွင် ဇမ္ဗုဒီပဿရသူထက် ဗုဒ္ဓါရမဏပီတိရသူက သာ၍ အဖိုးတန် သော ပစ္စည်းကို ရသူဖြစ်၏။ ဘာကြောင့်နည်း- ဇမ္ဗုဒီပဿမှာ တဘဝသာ ရ၏။ ထို တဘဝ၌လည်း အိုခြင်း နာခြင်း စသော ဒုက္ခမကင်းချေ၊ အခြွေအရံတို့ကလည်း အို နာ မကင်းသော ၃၂ ကောဠာသဖြင့် စက်ဆုပ်ဘွယ်ကောင်းသော စည်းစိမ်သာဖြစ်၏။ ပီတိ ကြောင့်ကား လူ့စည်းစိမ်ထက်သာသော အသက်လည်းရှည်သော အိုနာလည်း မိမိ နှင့်တကွ အခြွေအရံပါ မထင်ရှားသော ၃၂ ကောဠာသ စက်ဆုပ်ဘွယ်လည်းမရှိသော နတ်စည်းစိမ်ကို အကြိမ်ကြိမ်ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်တည်း။

(အနေကေဟိ- ကုန်သော၊ ဝါ- ကုန်သော၊ သုတ္တေဟိ - တို့ဖြင့်၊ ရတနတ္တယေ-၌၊ ပီတိသောမနဿမေဝ-ကိုသာ၊) ဝဏ္ဏိတံ- ချီးမွမ်းတော်မူအပ်သည်ကား၊ သစ္စံ- မှန်ပါပေ၏၊ ပန-ထိုသို့ပင်မှန်ပါသော်လည်း၊ တံ-ထိုအခြားသုတ်တို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော ပီတိသောမနဿသည်၊ နေက္ခမ္မဿိတံ- ကာမမှထွက်မြောက်သော ကုသိုလ်တရား၌ မှီ၏၊ ဣမ-ဤသုတ်၌၊ [“အဓိပ္ပေတံ”၌စပ်။] အမှောက် ဗုဒ္ဓေါ- ငါတို့၏ ဘုရား၊ အမှောက် ဓမ္မော- ငါတို့၏ တရား၊ အမှောက် သံဃော-ငါတို့၏ သံဃာ၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ အာယသ္မတော ဆန္ဒဿ- အရှင် ဆန္ဒ၏ သန္တာန်၌၊ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓိသံ - ဖြစ်သော ပီတိသောမနဿနှင့်တူသော၊ ဂေဟဿိတံ- အိမ်နေသူလူတို့၏ အလေ့အကျင့်ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်၌မှီသော၊ ပီတိသောမနဿံ - ပီတိသောမနဿကို၊ အဓိပ္ပေတံ-အလိုရှိအပ်၏၊ ဟိ-မှန်၊(တနည်း)ဟိ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဣဒံ- ဤ ဂေဟ

x x x x x x x x x

သစ္စံ ဝဏ္ဏိတံ, တံ ပန။ ။ “သစ္စံ” ဟု ဖြစ်စေ, “အာမ” ဟု ဖြစ်စေ ဝန်ခံ၍ ဖြေရာ၌ အကြောင်းအကျိုး ၂ ခုတွင် တခုခုကို ဝန်ခံ၏။ ဤနေရာ၌ ချီးမွမ်းခြင်းဟူသော အကျိုးကို ဝန်ခံသည်။ ထိုသို့ ဝန်ခံပြီးနောက် အကြောင်းပီတိသောမနဿကို (ဂေဟဿိတံ, နေက္ခမ္မဿိတံ ၂ မျိုးခွဲခြား၍) ဖြေလိုသောကြောင့် “ တံ ပန ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [အာစရိယော သစ္စန္တိ တမတ္ထံ ပဋိဇာနိတော တံ ပနာတိ အာဒိနာ ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏဝသေန ပရိဟရတိ....တံတိ သုတ္တန္တရေ ဝုတ္တံ ပီတိသောမနဿံ-ဋီသစ်။]

[နိယာမ်] သစ္စံ အာမ, ဝန်ခံပြု၍, ဖြေရတုံရှောင်း, ကြောင်း ကျိုး ၂ ခု, တခုခုကို, ဟုတ်မှုဟုတ်ရာ ဝန်ခံသော်။

နေက္ခမ္မဿိတံ။ ။ နိက္ခမတိ-ကာမမှ ထွက်မြောက်တတ်၏။ ဣတိ နိက္ခမံ၊ နိက္ခမံ ယေဝ နေက္ခမ္မံ၊ (သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ မျက် မပြု , ခွေဘော်လာ၊) နေက္ခမ္မေ - ကာမမှထွက်မြောက်သော ကုသိုလ်တရား၌+သိတံ (နိဿိတံ)-မှီသော ပီတိသောမနဿတည်း။ နေက္ခမ္မဿိတံ-ဿ။

ဂေဟဿိတံ ။ ။ “ဂေဟ” အရ အိမ်ကို ရသော်လည်း ဤနေရာ၌ ဂေဟဝါသီလူတို့ကို ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူ၍ , ထိုလူတို့၏ အလေ့အကျင့် ဖြစ်သော ကာမဂုဏ် ၅ ပါးကို ပရမ္ပရူပစာရအားဖြင့် ယူပါ။ ဂေဟေ - အိမ်နေသူ လူတို့၏ အလေ့အကျင့် ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်၌+သိတံ ဂေဟဿိတံ။ [နေက္ခမ္မဿိတန္တိ ကာမတော နိက္ခမနေ ကုသလဓမ္မေ နိဿိတံ၊ ဣဓာတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ၊ ဂေဟဿိတန္တိ ဂေဟဝါသီနံ သမုဒါစိဏ္ဏတော ဂေဟသင်္ခါတေ ကာမဂုဏေ နိဿိတံ။-ဋီကာသစ်။]

အမှောက် သံဃော။ ။ အချို့စာအုပ်၌ အမှောက် ဓမ္မော၏ နောက်ဝယ် “အမှောက် သံဃော” ဟု ပါသေး၏။ အရှင်ဆန္ဒ၏ ပီတိသောမနဿကား သံဃာကို အာရုံပြု၍ မဖြစ်၊ သံဃာကို ရန်သူကဲ့သို့ သဘောထား၏။ ထို့ကြောင့် အရှင် ဆန္ဒအတွက်ဆိုလျှင် “အမှောက် သံဃော” ဟု မပါထိုက်၊ အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ဆိုလျှင်ကား ပါသင့်သည်သာ။

သီတဝီတိသောမနဿသည်။ ဈာနာဒိပဋိလာဘာယ-ဈာန်အစရှိသောတရား
 ငှားတို့ကို၊ ရခြင်းငှါ၊ အန္တရာယကရံ-အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်သည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
 တေနော-ထို့ကြောင့်ပင်။ (ထိုသို့ ဂေဟသီတဝီတိသောမနဿ၏ ဈာနာဒိ
 ပဋိလာဘ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ပင်။) အာယသ္မာဆန္ဒော
 င်-အရှင်ဆန္ဒသည်လည်း။ [ပိဖြင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ပေါင်း။] ယာဝ-အကြင်
 မျှလောက်၊ ဗုဒ္ဓေါ-သည်။ န ပရိနိဗ္ဗာယိ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော် မမူသေး။ (ဂေဟ
 သီတ ဝီတိသောမနဿဖြင့် မိမိ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သော မြတ်စွာဘုရား ပရိ
 နိဗ္ဗာန်စံတော် မမူသေး။) တာဝ - ထို မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော် မမူ
 သေးမီ ကာလပတ်လုံး၊ ဝိသေသံ - တရားထူးကို၊ နိဗ္ဗတ္တေတုံ - ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊
 နာသက္ခိ-မစွမ်းနိုင်။ [ဘုရားရှင်နှင့်တရားတော်အပေါ်၌ ဂေဟသီတ ချစ်ခြင်း
 ဖြင့် ချစ်ခင်နေသောကြောင့်တည်း။]

ပန-အန္တယကား၊ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ - ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခါနီး အခါ၌၊
 ဝါ-ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးရာ အခါ၌၊ ပညတ္တေန - ပညတ်တော်မူအပ်သော၊
 ဗြဟ္မဒဏ္ဍေန-ဗြဟ္မဒဏ်ဖြင့်၊ တဇ္ဇိတော - သံဃာသည် ခြိမ်းချောက်အပ်သည်။
 (ဟုတွာ-၍) တံ ဝီတိသောမနဿံ-ကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ ဝိသေသံ-တရား
 ထူးကို၊ နိဗ္ဗတ္တေသိ-ဖြစ်စေပြီ၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဗြဟ္မဒဏ်ဖြင့် ခြိမ်း
 ချောက်အပ်မှ ထိုဝီတိသောမနဿကိုပယ်စွန့်၍ တရားထူးကိုဖြစ်စေနိုင်သည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်) [တသ္မာတိ ယသ္မာ ဂေဟသီတ ဝီတိသောမနဿံ ဈာနာဒိနံ
 အန္တရာယကရံ၊ တသ္မာ၊-ဋီကာသစ်၊ ဤအလို “ ယသ္မာ ဝါကျထည့်၍ တမျိုး
 ပေးပါ။] အန္တရာယကရံ ယေဝ- အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော ဝီတိသောမနဿ
 ကိုသာ၊ သန္ဓာယ - ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ ဣဒံ - ဤ အာနန္ဒစသည်ကို မပြုထိုက်
 ဟူသော စကားကို၊ ဝုတ္တံ- မိန့်တော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏။

+ + + x + + +

ဣဒ ဟိ ပေ၊ တေနော။ ။ ကသ္မာ တဒေဝိဓာမိပေတံတိ (အဘယ်ကြောင့်
 ဤသုတ်၌ ထို ဂေဟသီတ ဝီတိသောမနဿကိုသာ မိန့်တော်မူလိုအပ်ပါသနည်း ဟု
 မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့်) အာဟ ဣဒံ ဟိတိ အာဒိ၊ ဤဋီကာကျမ်းတက်နှင့် အညီဆိုလျှင်
 “ဟိယသ္မာ” ပေး၍ ကာရဏဝါကျ တနည်းကြံပါ။ နောက်၌ “တေနော” ဟု ရှိသော
 ကြောင့် ကောင်းသည်။ “အာယသ္မာတော ဆန္ဒဿ ဥပ္ပန္နသဒိသံ” ဟူသော စကားကို
 ထင်ရှားပြလို၍ (တနည်း) ပြီးစေလို၍ “တေနော” စသည်ကို မိန့်သည်။

ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ ။ ။ ပရိနိဗ္ဗာနဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာနာသန္ဓကို သမိပျူပစာရအားဖြင့်
 ယူ၊ (တနည်း) အာသန္ဓပုဒ် အကျေကြံပါ။ “ဘဂဝတာ ပညတ္တေန” ၌စပ်၊ “ပရိနိဗ္ဗာန်
 စံတော်မူခါနီး၌ ဘုရားရှင် ပညတ်တော်မူအပ်” ဟုလို၊ (တနည်း) ပရိနိဗ္ဗာနအရ ပရိ
 နိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးခြင်းကို ယူ၍ “သံဃေန တဇ္ဇိတော နိဗ္ဗတ္တေသိ” ၌စပ်၊ “ပရိနိဗ္ဗာန်
 စံတော်မူပြီးမှ သံဃာသည် ခြိမ်းချောက်အပ်သည်ဖြစ်၍ တရားထူးကို ဖြစ်စေသည်”
 ဟုလို။ [ဗြဟ္မဒဏ်၏အဓိပ္ပါယ်ကို ဝိနည်း စုဋ္ဌဝဂ္ဂ၊ ပဉ္စသတိကက္ခန္ဓကဉ္စ ရှုပါ။]

ဟိ-မှန်၊ အယံ ပီတိ-ဤပီတိသည်။ ရာဂသဟဂတာ-ရာဂနှင့် တကွဖြစ်၏။ လောဘောစ-ရာဂ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော လောဘသည်လည်း၊ ကောဓ သဒိ သောဝ - ကောဓနှင့် တူသည်သာ၊ ယထာဟ - အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူ သည်း၊ လုဒ္ဓေါ အတ္ထံ နဇာနာတိ ၊ပေ၊ နာဝဗုဇ္ဈတီတိ - ဟူ၍၊ (အာဟ-ဟော တော်မူပြီ၊) [လုဒ္ဓေါ၌ “လုဘ-ဂိဒ္ဓိယံ- အလွန် လိုချင်မက်မောခြင်း” ဟူသော ဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ လုဒ္ဓေါ- လိုချင် မက်မောသူသည်၊ ဝါ-လောဘကြီးသူသည်၊ အတ္ထံ-အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ န ဇာနာတိ-မသိနိုင်၊ လုဒ္ဓေါ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဓမ္မံ- ပါဠိကို၊ န ပဿတိ- မမြင်နိုင်၊ ယံ (ယသ္မိံ ကာလေ)- အကြင်အခါ၌၊ လောဘော-လောဘသည်၊ နရံ-သတွာကို၊ သဟဓတ-လွမ်းမိုး၏၊ တဒါ - ထို အခါ၌၊ အန္တတမံ - ပညာစက္ခု ကာဏ်းအောင် ပြုတတ်သော အမှောင်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ လောဘော-သည်၊ အနတ္ထဇနနော-အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ် ၏၊ လောဘော-သည်၊ စိတ္တပ္ပကောပနော- စိတ်ကို ပျက်စီးစေတတ်၏၊ ဝါ- စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်၏၊ အန္တရတော-အတွင်းမှ၊ ဝါ-စိတ်မှ၊ ဘယံ-ဘေးသည်၊ ဇာတံ-လောဘ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်၏၊ တံ-ထို အနတ္ထဇနန အစရှိသော သဘော ရှိသော လောဘကို၊ ဝါ-လောဘ၏ ထို အနတ္ထဇနနစသော အပြားကို၊ ဇနော- လူအပေါင်းသည်၊ နာဝ ဗုဇ္ဈတိ-ထိုးထွင်း၍မသိနိုင်။-ဣတိ ဝုတ္တကပါဠိ၊ တိက နိပါတ်၊ အန္တရာမလသုတ်။]

x x x x x x x

အယံ၊ပေ၊ပီတိ။ ။ဋီကာသစ်၌ “အယဉ္ဇိတိ အာဒိနာ တဒေဝတ္ထံ ကာရဏတော သမတ္ထေတိ”ဟု ကျမ်းတက်၏၊ ဤကျမ်းတက်အလို “ ကံသွာ အယံ ပီတိ အန္တရာယ ကရာ”ဟု အပိုထည့်၍ “ဟိ ယသ္မာ”ဟု အနက်ပေးရလိမ့်မည်၊ ဤ၌ကား ထို နည်းကို မလိုက်ဘဲ ပေးထားသည်၊ အန္တရာယ်ကို ပြုရာ၌ သောမနဿလည်း ပြုနိုင်ပါလျက် ပီတိကိုသာ ယူထားခြင်းမှာ ပီတိဖြစ်လေသမျှ သောမနဿလည်း မကင်းသည့်အတွက် ပီတိကို ယူလိုက်လျှင် သောမနဿကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ (တနည်း) သောမနဿ၏ သေဝိတဗ္ဗ အသေဝိတဗ္ဗ (မှီဝဲထိုက်-မမှီဝဲထိုက်) ၊ မျိုး ရှိကြောင်းကို သုတ္တန်ပါဠိတော်တို့၌ တိုက်ရိုက်ဟောပြီးဖြစ်သောကြောင့် အသေဝိတဗ္ဗ သောမနဿ၏ အန္တရာယ် ပြုနိုင်ကြောင်းမှာ ထင်ရှားပြီးဖြစ်ရကား မထင်ရှားသောပီတိကိုသာ ယူထား သည်။-ဋီကာသစ်။

လောဘော စ။ ။ “ပီတိသည် ရာဂနှင့်တကွဖြစ်၏”ဟု ဆိုပြီးလျှင် ထိုရာဂကိုပင် “လောဘောစ”ဟု နာမည်တမျိုးဖြင့် ဆက်၍ ပြ၏၊ ထိုသို့ ပြခြင်းမှာ အဝဏ္ဏဘူမိတုန်းက “ကုဒ္ဓေါ အတ္ထံ နဇာနာတိ ” စသည်ဖြင့် ကောဓ၏ အပြစ်ကို ပြသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “လုဒ္ဓေါ အတ္ထံ နဇာနာတိ” စသည်ဖြင့် လောဘ၏အပြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်တည်း။ [အဝဏ္ဏဘူမိယာ သဒ္ဓိံ သမ္ပန္နိတွာ (“အဝဏ္ဏကို ပြောရာ၌ဖြစ်သော ကောဓသည် အန္တရာယ်ပြုတတ်သကဲ့သို့”ဟု ဆက်သွယ်၍) ပါကဋံ ကာတုံ လောဘောစာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ ကောဓသဒိသောဝါတိ အဝဏ္ဏဘူမိယံ ဝုတ္တကောဓသဒိသော ဝေ၊-ဋီကာသစ်။]

ပန-ဆက်၊ တတိယဝါရော-တတိယဝါရကို၊ ဝါ-သည်၊ ဣဓ- ဤဝဏ္ဏဘူမိ၌၊ အနာဂတော- တိုက်ရိုက်မလာသည်၊ (သမာနော) ပိ - ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အတ္တတော-အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်၊ အာဂတောယေဝ - လာသည်သာ။ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ကသ္မာ - ကြောင့်၊ တတိယဝါရော-ကို၊ ဝါ-သည်၊ ဣဓ- ၌၊ အနာဂတော- သည်၊ သမာနော- လျက်၊ အတ္တတော-အားဖြင့်၊ အာဂတောယေဝ-သည်သာ၊ ဣတိ - သို့၊ ဝေဒိ တဗ္ဗော-သိထိုက်သနည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ) -ကြောင့်၊ ကုဒ္ဓေါ - အမျက်ထွက်သူ သည်၊ ဝါ-စိတ်ဆိုးသူသည်၊ (အတ္ထံ - သုဘာသိတ ဒုဗ္ဘာသိတ၏ အနက်ကို၊ န ဇာနာတိ) ယထေဝ-မသိနိုင် သကဲ့သို့သာ၊ ဧဝံ- ဤအတူ၊ လုဒ္ဓေါပိ - လိုချင် မက်မောသူသည်လည်း၊ ဝါ-လောဘကြီးသူသည်လည်း၊ အတ္ထံ-ကို၊ န ဇာနာ တိ- မသိနိုင်၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ (တတိယဝါရော ဣဓ အနာဂတော (သ မာနော) ပိ အတ္တတော အာဂတောယေဝါတိ, ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏။)

x x x x x x x

တတိယဝါရော။ ။ မမံဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ ဝဏ္ဏံ၊ ပေ၊ ဘာသေယျံ၊ တတြိ စေ တုမေ အဿထ အာနန္ဒိနော သုမနာ ဥပ္ပိလဝိတာ၊ အပိနု တုမေ ပရေသံ သုဘာသိတံ ဒုဗ္ဘာသိတံ အာဇာနေယျာထာတိ၊ နော ဟေတံ ဘန္တေ၊ ဝဏ္ဏဘူမိအခဏ်းဝယ် ဤ ပါဠိတော်သည် မပါ၊ အကယ်၍ ပါလျှင် အဝဏ္ဏဘူမိတုန်းက တတိယဝါရနှင့် သဘော တူသောကြောင့် တတိယဝါရအဖြစ်ဖြင့် ပါရမည်၊ ထို့ကြောင့် “ တတိယဝါရ ” ဟု ဆိုထားသည်၊ ထိုသို့ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက် ဟောတော်မူခြင်းမှာလည်း ထိုဘုရား ဟောတော်မူချိန်တုန်းက ထို ဝါရဖြင့် သိစေရမည့်ပုဂ္ဂိုလ် မရှိ (ထိုအချိန်က မဏ္ဍလ မာဠု၌ စည်းဝေးကြသော ရဟန်းတို့သည် ထိုအဓိပ္ပါယ်ကို နားလည်ကြပြီးဖြစ်) သော ကြောင့်တည်း။

အတ္တတော အာဂတောယေဝ ။ ။ ထိုသို့ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက် မလာသော် လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ကား ရသင့်သည်သာ၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဖွင့်သော အခါ ထိုဝါရကိုထည့်၍ ဖွင့်သင့်ပါသည်၊ ဥပမာ- ကထာဝတ္ထု ပါဠိတော်သည် ဘုရား ဟောတော်မူစဉ်က အကျဉ်းမျှသာဖြစ်သော်လည်း အကျယ် ရသင့်သောကြောင့် တတိယ သံဂါယနာတင်သောအခါ အရှင် မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်သည် အကျယ် ချဲ့ထွင်သကဲ့ သို့တည်း။ [သော၊ ပေ၊ ဒေသနာယ အနာဂတောပိ တဒတ္ထသမ္ဘဝတော အတ္တတော အာဂတောယေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ယထာ တံ၊ ကထာဝတ္ထုပုကရဏံ ပိတ္တာရဝသေနာတိ အဓိပ္ပါယော၊-ဋီကာ။]

ယထေဝ ဟိ ။ ။ ယထေဝဟိတိ အာဒိနာ တဒေဝတ္ထသမ္ဘဝံ ပိဘာဝေတိ၊ - ဋီကာ၊ ဤ ကျမ်းတက်ပုံကိုထောက်လျှင် တပျာကဋီကရဏဝါကျ ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်၊ “ န ဇာနာတိတိ ” ဟု ဣတိသဒ္ဓါလည်း ပါဟန်မတူ၊ နိဿယ၌ကား ဣတိသဒ္ဓါ ပါသော ကြောင့် ကာရဏဝါကျအဖြစ်ဖြင့် အနက်ပေးထားသည်၊ “ ယထာ ဟိ ” ဟု ရှေးစာအုပ် များ၌ ရှိ၏၊ ဋီကာ၌ “ ယထေဝ ” ဟု ရှိသည်။

ပန - အဘိတပါးကား၊ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗာကာရဒဿနဝါရေ - ကျင့်ထိုက်ပုံ အခြင်းအရာကိုပြရာဝါရ၌၊ (စတုတ္ထနေရာ၌ ထားအပ်သောဝါရ၌၊) အယံ - ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ ယောဇနာ-အဓိပ္ပါယ်ကို ယှဉ်စေခြင်းတည်း၊ တုမ္ဘာကံ- သင်တို့၏၊ သတ္တာ-ဆရာသည်၊ သဗ္ဗညု-အလုံးစုံကို အကုန်အစဉ် သိတော်မူနိုင် ပါပေ၏၊ အရဟံ - ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူပါပေ၏၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ- မဖောက်မပြန် အမှန်ကိုယ်တိုင် ကြွင်းမဲ့ဥဿုံ အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိတော် မူနိုင်ပါပေ၏၊ ဓမ္မော-တရားတော်ကို၊ သွာက္ခာတော-ကောင်းစွာ ဟောတော် မူအပ်ပါပေ၏၊ သံဃော-အရိယာသံဃာတော်သည်၊ သုပ္ပဋိပန္နော-ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူတတ် ပါပေ၏၊ ဣတိ အာဒိနိ - ဤသို့ အစရှိသော စကားတို့ကို၊ သုတ္တာ- ကြားရ၍၊ ဝါ- ကြားရသည်ရှိသော်၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ န ဘဝိတဗ္ဗံ- မဖြစ်ရာ။

ပန-အန္ဓယကား၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ- ဝန်ခံရာ၏၊ ဝါ-ဝန်ခံရမည်၊ (ကထံ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ-ရာသနည်း၊ ဝါ-ရမည်နည်း၊) ဣတိဝိ- ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဧတံ - ဤ သင်တို့ပြောဆိုအပ်သော စကားသည်၊ ဘူတံ-ဟုတ်၏၊ ယံ-အကြင်စကားကို၊ တုမေဟိ-တို့သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ တံ - ထိုစကားသည်၊ ဣမိနာပိ ကာရဏေန - ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဘူတံ-၏၊ [ဣတိပေတံ ဘူတံကို ထပ်၍ဖွင့်သည်။] ဣမိနာပိ ကာရဏေန-လည်း၊ တစ္ဆံ - မှန်၏၊ ဟိ - ချဲ့၊ သောဘဂဝါ- ထို မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိဝိ- ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ (ဝါသနာနှင့်တကွ တထောင့်ငါးရာ ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊) အရဟံ- အရဟံ မည်တော်မူ၏၊ ဣတိဝိ - လည်း၊ (မဖောက်မပြန် အမှန်ကိုယ်တိုင် ကြွင်းမဲ့ဥဿုံ အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိတော်မူသည်၏အဖြစ် ဟူသော ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊) သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ - ၏။

ဓမ္မော - တရားတော်သည်၊ ဣတိဝိ - ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ (အစ အလယ် အဆုံး သုံးပါးလုံး၌ ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊) သွာက္ခာတော-သွာက္ခာတမည်တော် မူ၏၊ ဣတိဝိ - ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ (ကိုယ်တိုင် သိမြင်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊) သန္ဓိဋ္ဌိကော-သန္ဓိဋ္ဌိကမည်တော် မူ၏၊ သံဃော- အရိယာသံဃာတော်သည်၊ ဣတိဝိ - ဤ အကြောင်းကြောင့် လည်း၊ (ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့် လည်း၊) သုပ္ပဋိပန္နော- ၏၊ ဣတိဝိ-ကြောင့်လည်း၊ (ဖြောင့်မတ်စွာ ကျင့်တော် မူတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊) ဥဇုပ္ပဋိပန္နော-၏၊ ဣတိ-ဤနည်းဖြင့်၊ (ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ-ဝန်ခံရာ၏၊ ဝါ-ဝန်ခံရမည်။)

တံ- သင်သည်။ သီလဝါ- သီလရှိသလော၊ ဣတိ- သို့၊ ပုစ္ဆိတေနာပိ- မေးအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ သီလဝါ - သီလရှိသည်။ သစေ (ဟောတိ) - အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ အဟံ - တပည့်တော်သည်။ သီလဝါ - သည်၊ အသ္မိ- ဖြစ်ပါ၏။ ဣတိ- သို့၊ ပဋိဇာနိတဗ္ဗမေဝ - ဝန်ခံရာသည်သာ၊ တံ- သည်၊ ပဌမဿ ဈာနဿ- ပဌမဈာန်ကို၊ လာဘီ- ရခြင်းရှိသလော၊ [ဒုတိယဿ ဈာနဿ လာဘီ စသည်တို့ကို ပေယျာလ မြှုပ်ထားသည်။] အရဟာ- ရဟန္တာသည်၊ အသိ- ဖြစ်သလော၊ ဣတိ - သို့၊ ပုဋ္ဌေနာပိ - မေးအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ သဘာဂါနံ- သဘောတူကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံယေဝ- ရဟန်းတို့အားသာ၊ ပဋိဇာနိတဗ္ဗ- ဝန်ခံရာ၏၊ ဝါ- ဝန်ခံရမည်၊ ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ကသ္မာ- ကြောင့်၊ ပုဋ္ဌေနာပိ- သည်လည်း၊ သဘာဂါနံ- ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံယေဝ- တို့အားသာ၊ ပဋိဇာနိတဗ္ဗ- ရာသနည်း၊ ဝါ- ရမည်နည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ ဧဝံ- ဤသို့ မေးအပ်သည်ဖြစ်၍ သဘောတူသော ရဟန်းတို့အားသာ ဝန်ခံအပ်သည်ရှိသော်၊ ပါပိစ္ဆတာ- ယုတ်မာသော အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်သည်။ ဝါ- ကို၊ ပရိဝဇ္ဇိတာစေဝ- ရှောင်အပ်သည်၎င်း၊ သာသနဿ- သာသနာတော်၏၊ အမောယတာ- အချီးနှီးမဟုတ်သည်၏အဖြစ်သည်။ ဝါ- ကို၊ ဒီပိတာစ- ပြုအပ်သည်၎င်း၊ ဟောတိ- ၏၊ ဣတိ- ထို ကြောင့်၊ (ပုဋ္ဌေနာပိ သဘာဂါနံ ဘိက္ခူနံယေဝ ပဋိဇာနိတဗ္ဗ- ရာ၏၊ ဝါ- ရမည်) သေသံ- ကြွင်းသော ပုဒ်အပေါင်းကို၊ ဝုတ္တနယေနေဝ- ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗ- သိထိုက်၏။

x x x x x x x

ဝေဠါပေ၊ ဟောတိ။ ။ “ ဧဝံဒ္ဓိတိ အာဒိ ကာရဏဝစနံ (နောက်၌ ဣတိသဒ္ဓါ ရှိသောကြောင့် ဤအဖွင့်အတိုင်း ကာရဏဝါကျလုပ်၍ အနက်ပေးထားသည်။ (ပါပိစ္ဆတာ စေဝ ပရိဝဇ္ဇိတာ ” ဟု ဋီကာသစ်၌ ပဌမဖွင့်၏။ ထိုအလို ဟောတိကြိယာ ပါဟနံ မတူ၊ မပါမှလည်း ကောင်းသည်။ “ ပါပိစ္ဆတာစေဝ သာသနဿ စ ” ဟု စေဝနှင့် စကို တဝါကျထည်း၌ ထားရိုးရှိသည်။ “ ကတ္တုဘူတာဝါ သာ၊ ဟောတိတိ သမ္ပန္နော ” ဟု ဒုတိယဖွင့်၏။ ဤအဖွင့်ကား ၂ ဝါကျခွဲလို၍ ဖွင့်ခြင်းတည်း။ သို့သော် တဝါကျတည်းသာ ကောင်းသည်။ မိမိနှင့် သဘောတူသော ရဟန်းတို့အား သူတို့ကမေး၍ ပြောလျှင် ပါပိစ္ဆတာ အပြစ်လည်းမရှိ၊ မိမိ တရားထူးရကြောင်းကို ပြောလိုက်သည့်အတွက် သာသနာတော်၏ အချီးနှီးမဟုတ်၊ တကယ်ကျင့်လျှင် တကယ်အကျိုးရကြောင်းကို ပြုပြီးသားလည်း ဖြစ်တော့သည်။

ဝုတ္တနယေနေဝ။ ။ ဝုတ္တနယေနာတိ တတြ တုမှေဟိတိ တသ္မိံ ဝဏ္ဏေ တုမှေဟိတိ အာဒိနာစေဝ, ဒုတိယံ ပဒံ ပဌမဿ ပဒဿ စတုတ္ထဉ္စ တတိယဿ ဝေဝစနန္တိ အာဒိနာ စ ဝုတ္တနယေန၊ - ဋီကာသစ်။.... “ ဤနည်းများကို အဝဏ္ဏဘူမိတုန်းက ပြုအပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌ အထူးဖွင့်ဘွယ်မလိုပါ ” ဟုလို။

စုဠသီလအဖွင့်

အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိကော-“ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ ဘိက္ခဝေ ” အစရှိသော စကားရပ်သည်။ အနုသန္ဓိ- အနုသန္ဓေတည်း။ ဝါ-ရှေ့ဝဏ္ဏနှင့် ဆက်သွယ်သောစကားတည်း။ [“ဣဒံ ဟိ သုတ္တံ” ဟု ဟိပါသင့်၏။ မပါလျှင် ထည့်ပါ။] ဟိ - ချဲ့ဥးအံ့။ ဣဒံ သုတ္တံ- ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်သည်။ ဝဏ္ဏေန စ-ဝဏ္ဏပုဒ်နှင့်၎င်း၊ အဝဏ္ဏေန စ-အဝဏ္ဏပုဒ်နှင့်၎င်း၊ ဒွိဟိ- ၂ ပါး ကုန်သော၊ ပဒေဟိ- ပုဒ်တို့နှင့်၊ အာဗဒ္ဓံ- စပ်၏။ (တနည်း)ဣဒံ သုတ္တံ-သည်။ ဝဏ္ဏေနစ-ချီးမွမ်းခြင်းနှင့်၎င်း၊ အဝဏ္ဏေနစ-ကဲ့ရဲ့ခြင်းနှင့်၎င်း၊ ဒွိဟိ-နိသော၊

+ + x + + x + x

အာဒိကော အနုသန္ဓိ။ ။ “ဝဏ္ဏအဝဏ္ဏနှင့်စပ်သော တရားဒေသနာတော်သည် ပြုအပ်ပြီးသော စကားဖြင့်သာ ပြီးဆုံးပြီ မဟုတ်ပါလော၊ “အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ” စသော တရားတော်သည် အဘယ်စကားပါနည်း- ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် အပ္ပမတ္တကံ စသည်ကို မိန့်သည်။ “ မြဟ္မဒတ္တ ပြောဆိုအပ်သော ဝဏ္ဏနှင့်ဆက်သွယ်သော အနုသန္ဓေစကား” ဟုလို၊ အာဒိဖြင့် ဩရမတ္တကံ သီလမတ္တကံ၊ ယေန ပုထုဇ္ဇနော တထာဂတဿ ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနော ဝဒေယျ” တို့ကို ယူပါ။ ဤ၌ “ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနော” ကို ထေခံ၍ မြဟ္မဒတ္တ၏ ဝဏ္ဏနှင့်စပ်သော အနုသန္ဓိစကားဖြစ်ကြောင်းကို သိသာသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ရှေးစာအုပ်တို့၌ “အပ္ပမတ္တကံ၊ ပေ၊ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိကာ အနုသန္ဓိ” ဟု ပါရှိ၏။ အနုသန္ဓိပုဒ်က ပုလ္လိန်ရှိသောကြောင့်၎င်း၊ နောက် ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိက နိဂုံးအဖွင့်၌ “ တယော ဟိ အနုသန္ဓိ ” ဟု ပုလ္လိန်ဖြင့် တွေ့ရသောကြောင့်၎င်း “ အာဒိကော” ဟု ပုလ္လိန်ရှိသင့်ပါသည်။ နောက်စာအုပ်များ၌ “အပ္ပမတ္တကံ၊ ပေ၊ ဘိက္ခဝေတိ () ကော အနုသန္ဓိ” ဟု ပုစ္ဆာဝါကျတွေ့ရ၏။ ဒီကာသစ်၌လည်း “ကော အနုသန္ဓိတိ ပုစ္ဆာ၊ ပေ၊ ကတာ” ဟု တွေ့ရ၏။ သို့သော် ထိုပုစ္ဆာ၏အဖြေ တိုက်ရိုက်မပါသောကြောင့် ၎င်း “ အပ္ပမတ္တကံ၊ ပေ၊ ဘိက္ခဝေ ” စသော စကားသည်ပင် အနုသန္ဓေဖြစ်သောကြောင့် ၎င်း “ ကော အနုသန္ဓိ ” ဟု ပုစ္ဆာအဖြစ်ဖြင့် မရှိသင့်ပါ။ နောက်နားဝယ် “ ဣမ ပန မြဟ္မဒတ္တေန ဝတ္တဝဏ္ဏဿ အနုသန္ဓိ” ဒေသတုံ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ ဘိက္ခဝေတိ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ” ဟု မိန့်သောကြောင့် “ အပ္ပမတ္တကံ၊ ပေ၊ ဘိက္ခဝေ ” အစရှိသော စကားကိုပင် အနုသန္ဓေစကား ဟု မှတ်ပါ။ “ အနုသန္ဓဟတိ- ရှေ့ပြုအပ်ခဲ့သောဝဏ္ဏနှင့် ဆက်သွယ်တတ်၏။ ဣတိ-အနုသန္ဓိ” ဟု ပြု။

ဒွိဟိ ပဒေဟိ။ ။ “ ဒွိဟိ ပဒေဟိ ” အရ ပုဒ်ဟူသောအနက်ကို ယူရာ၌ အမှန်အားဖြင့်- ဤသုတ်သည် ပုဒ်နှင့်မစပ်၊ အပြစ်ပြောခြင်း၊ ဂုဏ်ပြောခြင်း နှင့်သာ စပ်၏။ သို့သော် ပုဒ် (သဒ္ဓါ) ကို ဆိုလိုက်လျှင် အနက်လည်းရသောကြောင့် “ ဒွိဟိ ပဒေဟိ ” ဟု ဆိုသည်။ [ဝဏ္ဏေန စ အဝဏ္ဏေနစာတိ တဒုဘယပဒေန၊ အတ္ထနိဒ္ဓေသောပိယ ဟိ သဒ္ဓနိဒ္ဓေသောပိတိ အက္ခရစိန္တကာ၊-ဒီကာသစ်။] (တနည်း) “ ဒွိဟိ ပဒေဟိ ” ၌ ပဒေဟိ အရ ကာရဏအနက်၊ သို့မဟုတ် ကောဠာသအနက်ကိုယူ၍ “ဝဏ္ဏေနစ-ချီးမွမ်းခြင်းနှင့် ၎င်း၊ အဝဏ္ဏေနစ - ကဲ့ရဲ့ခြင်းနှင့်၎င်း ” ဟု ပေးရ၏။ [အထဝါ တထာဘာသနဿ ကာရဏတ္တာ ကောဠာသတ္တာစ ပဒေဟိတိ ဝုတ္တံ၊-ဒီကာသစ်။]

ပဒေဟိ-အကြောင်းတို့နှင့်၊ ဝါ-အဘို့အစုတို့နှင့်၊ အာဗဒ္ဓံ-စပ်၏၊ တတ္ထ-ထို
 ၂ ပါးတို့တွင်၊ အဝဏ္ဏော - အဝဏ္ဏသည်၊ ဣတိပေတံ အဘူတံ၊ ဣတိပေတံ
 အတစ္ဆံတိ-အစရှိသော၊ ဧတ္ထေဝ-ဤစကားရပ်၌သာ၊ ဥဒကန္တံ - ရေ ဟူသော
 အပိုင်းအခြားသို့၊ ပတွာ-ရောက်၍၊ အဂ္ဂိ-မီးသည်၊ (နိဝတ္တတိ)ဝိယ-ဆုတ်နစ်
 သကဲ့သို့၊ နိဝတ္တော-ဆုတ်နစ်ပြီး၊ [ရှေ့သို့ချွတ်ထွင်၍ အကျယ်ဖြေဘွယ် မလိုသော
 ကြောင့် “ နိဝတ္တော ” ဟု ဆိုသည်။] ဝဏ္ဏော ပန - ဝဏ္ဏသည်ကား၊ ဘူတံ
 ဘူတတော ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ ဣတိပေတံ ဘူတန္တိ - ဘူတံဘူတတော ၊ ပေ၊ ဘူတံ
 အစရှိသည်ဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အနုဝတ္တတိယေဝ-အစဉ်လိုက်သည်သာ။

ပန-ဆက်၊ သော - ထိုဝဏ္ဏသည်၊ ဗြဟ္မဒတ္တေန - ဗြဟ္မဒတ္တလုလင်သည်၊
 ဘာသိတဝဏ္ဏောစ - ပြောဆိုအပ်သော ဝဏ္ဏ၎င်း၊ ဘိက္ခုသံဃေန - ရဟန်း
 အပေါင်းသည်၊ အစ္ဆရိယံ အာဝုသောတိ အာဒိနာ - အစရှိသော၊ နယေန -
 နည်းဖြင့်၊ အာရဒ္ဓဝဏ္ဏောစ- အားထုတ်အပ်သော ဝဏ္ဏ၎င်း၊ (ဣတိ-ဤသို့၊)
 ဒုဝိဓော - ၂ ပါး အပြားရှိ၏၊ တေသု - ထို ၂ ပါးသော ဝဏ္ဏတို့တွင်၊ ဘိက္ခု
 သံဃေန - သည်၊ ဝုတ္တဝဏ္ဏဿ - ပြောဆိုအပ်သောဝဏ္ဏ၏၊ ဥပရိ - အထက်၌၊
 သုညတာပကာသနေ - သုညတာကို ထင်ရှားပြရာ အခင်း၌၊ အနုသန္ဓိ - အနု
 သန္ဓေကို၊ ဒဿေဿတိ- ပြတော်မူလတံ၊ [“ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ ”
 စသည်ဖြင့် ပြလတံ၊] ဣပေန-ဤနေရာ၌ကား၊ ဗြဟ္မဒတ္တေန-သည်၊ ဝုတ္တဝဏ္ဏ
 သ-၏၊ အနုသန္ဓိ - ကို၊ ဒဿေတံ- ၄၊ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ ဘိက္ခဝေတိ-
 အစရှိသော၊ ဒေသနာ-တော်ကို၊ အာရဒ္ဓါ-တော်မူအပ်ပြီ။ [ဤ၌ “ အပ္ပမတ္တကံ
 ခေါ်ပနေတံ ” စသည်ကိုပင် “ အနုသန္ဓိ ” ဟု ဆိုပုံကို သတိပြုပါ။]

တတ္ထ-ထို အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ ဘိက္ခဝေ အစရှိသော ဒေသနာတော်၌၊
 [“ အပ္ပမတ္တကန္တိ စသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပုဒ်တို့၌ အပေါင်းအာဓာရ အစိတ်
 အာဓေယံအဖြစ်ဖြင့် စပ်။] အပ္ပမတ္တကန္တိ - အပ္ပမတ္တကံဟူသော အမည်သည်၊

x x x x x x x

အတစ္ဆန္တိ။ ။ အတစ္ဆံ၏နောက်၌ “ နတ္ထိ စေတံ ၊ ပေ ၊ သံဝိဇ္ဇတိတိ ” ဟု အဝဏ္ဏ
 ဘူမိနှင့်စပ်သော စကားရပ် ကျန်သေးသောကြောင့် အတစ္ဆန္တိ၌ ဣတိကို အာဒိအနက်
 ဟောဟု ဋီကာဖွင့်သည်၊ ဘူတန္တိ၌ ဣတိလည်း နည်းတူ။

အနုဝတ္တတိယေဝ။ ။ “ ဝဏ္ဏ (ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းမှု) က မဆုံးသေး, အစဉ်လိုက်လာ
 သည် ” ဟု ဆိုသဖြင့် “ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ” စသော စကားသည် “ ဝဏ္ဏာနုသန္ဓိ (ဝဏ္ဏနှင့်
 စပ်သော) စကားဖြစ်သည် ” ဟု ပြ၏၊ ဤစကားအဆက်မျိုးကို နေ၌ “ ယထာနုသန္ဓိ ”
 ဟု ဆိုလိမ့်မည်။

တတ္ထ အပ္ပမတ္တကန္တိ ။ ။ “ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ ဘိက္ခဝေ ” စသည်ဖြင့်
 အပေါင်းဖြစ်သောအနက် (သမုဒါယတ္ထ) ကိုပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အစိတ်အနက် (အဝယ
 ဝတ္ထ) ကို ပြလိုသောကြောင့် “ တတ္ထ အပ္ပမတ္တကန္တိ ” စသည်ကို မိန့်သည်။

ပရိတ္တဿ-သေးငယ်သောအရာဝတ္ထု၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊ ဩရမတ္တကန္တိ-
 ဩရမတ္တကံ ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ တဿေဝ - ထို အပ္ပမတ္တကံ သဒ္ဒါ၏ပင်၊
 ဝေဝစနံ-ဝေဝုစ ပရိယာယ် စကားလွယ်သဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ- တခုတည်းသော
 အနက်၌ပင် အထူးထူးအပြားပြား ဖြစ်သော သဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ-အမျိုးမျိုးသော
 သဘောမှကင်းသော အနက်ရှိသော သဒ္ဒါတည်း၊ ပမာဏံ-အတိုင်း အရှည်ကို၊
 မတ္တာတံ-မတ္တာဟူ၍၊ ဝုစ္စတံ-ဆိုအပ်၏၊ တေဿ-ဤသီလ၏၊ အပ္ပါ- သေးငယ်
 သော၊(သိမ်ငယ်သော)၊ မတ္တာ-အတိုင်း အရှည်သည်၊(အတ္ထိ)၊ ဣတံ-ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ သေးငယ်သော အတိုင်း အရှည်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တံ - ထို
 သီလသည်၊) အပ္ပမတ္တကံ- အပ္ပမတ္တက မည်၏၊ တေဿ-ဤ သီလ၏၊ ဩရံ-

+ + + + + x x +

ပရိတ္တဿ။ ။ “ပရိ+အတ္တ” ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ ပရိသည် သမန္တအနက်ကို ဟော၏၊ အတ္တ၌
 အာပုဗ္ဗဒါဓာတ် တပစ္စည်း၊ ဒါဓာတ်လည်း အဝခဏ္ဍန (ပိုင်းဖြတ်ခြင်း) အနက်ကို
 ဟော၏၊ အာဒိယိတ္ထ- ပိုင်းဖြတ်အပ်ပြီ၊ ဣတံ အတ္တံ၊ “သမန္တတော - ပတ်ဝန်းကျင်၌+
 အတ္တံ-ပိုင်းဖြတ်အပ်သော အရာဝတ္ထုတည်း၊ ပရိတ္တံ-တ္ထု၊ ပတ်ဝန်းကျင်၌ အပိုင်းအခြား
 မရှိလောက်အောင် ကြီးကျယ်သည် မဟုတ်သောကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်၌ ပိုင်းဖြတ်ထား
 အပ်သည်ဖြစ်၍ သေးငယ်သော အရာဝတ္ထု-ဟုလို၊ အပ္ပမတ္တကသဒ္ဒါလည်း “သေးငယ်
 သော အတိုင်းအရှည်ရှိ ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် အပ္ပမတ္တကကို
 ပရိတ္တ၏ နာမည်ဟု ဆိုသည်။

မတ္တာ ဝုစ္စတံ ပမာဏံ။ ။ “ပမာဏံသာရိယေ မတ္တာ၊ အက္ခရာဝယဝပ္ပကေ”-
 အဘိဓာန် (၈၇၈) နှင့် အညီ ဣတ္ထိလိန်မတ္တာ သဒ္ဒါသည် ဣဿရိယစသော အနက်များ
 ကိုလည်း ဟောရကား ဤနေရာ၌ ပမာဏအနက်ကိုသာ ဧကဒေသျှပစာ အထင်ရင့်
 အားဖြင့် ယူစေလို၍ “ဝုစ္စတံ” ဟု ဆိုသည်၊ မတ္တာ၌ မာဓိဓာတ် တပစ္စည်း၊ သတ္တတ၌
 “မာတြာ” ဟု ရှိသောကြောင့် ဩအစား တွဒ္ဒေဘော်ရှိရသည်၊ [“ပုတြ=ပုတ္တ” ကဲ့သို့
 တည်း၊] မိယတေ တောယာတိ မတ္တာ-နိုင်ယှဉ်ကြောင်း အတိုင်းအရှည်၊ [ဇီကာသစ်၌
 ကမ္မသာဓိတွေ့ရသော်လည်း ထောမနိဓိ၌ ကရဏသာဓိတွေ့ရသည်။] ပမာဏံ၌လည်း
 ပပုဗ္ဗ မာဓိဓာတ်ပင်၊ ယု ပစ္စည်း၊ ပ (ပြ) ဥပသာရကြောင့် န ကို ဏ ပြန်စေရသည်၊ “ ပ
 မိယတေ ဧတေနာတိ ပမာဏံ” ဟု ကရဏသာဓိပင်ပြီ။

အပ္ပမတ္တကံ ။ ။ သတ္တတ၌ အလဓာတ် ပပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော အလှသဒ္ဒါသည်
 ပါဠိ၌ “အပ္ပ” ဟု ဖြစ်၏၊ ၃ လိန်ရှိသော နာမ်ပုဒ်တည်း၊ ဤ၌ “မတ္တာ” ဟူသော ဣတ္ထိ
 လိန်သို့ လိုက်၍ “အပ္ပါ+မတ္တာ တေဿာတိ အပ္ပမတ္တကံ” ဟု ပါဠိမှန် ရှိပါစေ၊ သမာ
 သန္တ-ကပစ္စည်းသက်၊ “အထက် ဖြစ်သော ဈာန်သမာဓိ မဂ်ဖိုလ် ပညာတို့ကို ထောက်
 ဆ၍ သေးငယ်သော အတိုင်းအရှည် ရှိသော သီလ” ဟုလို။ [“အပ္ပါ-အနည်းငယ်”
 မပေးနှင့်၊ ဤ၌လာသော သီလများသည် မနည်း (မနံ) ပါ၊ သို့သော် အထက်တရား
 များကိုထောက်သော် သေးငယ် (သိမ်ငယ်) ၏၊ ထို့ကြောင့် အပ္ပသဒ္ဒါကို ခုဒ္ဒကအနက်
 ဟောဟု မှတ်ပါ။ [ဇီကာသစ်၌ “ အပ္ပါ+မတ္တာ အပ္ပမတ္တာ၊ အပ္ပမတ္တာ တေဿာတိ
 အပ္ပမတ္တကံ” ဟု အဿတ္ထိအနက်၌ ကပစ္စည်းဟု တနည်းပြသေး၏။]

ညံ့သော၊ (အညံ့ဖြစ်သော) မတ္တာ-အတိုင်းအရှည်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ- ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တံ-ထိုသီလသည်၊)
 သြရမတ္တကံ- သြရမတ္တကမည်၏။... သီလမေဝ- သီလသည်ပင်၊ သီလမတ္တကံ-
 သီလမတ္တကမည်၏။ ဣဒံ (ပိဏ္ဏတ္ထဇာတံ)- ဤ အပေါင်းဖြစ်သော အနက်သည်၊
 ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ- ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ (ကံ ပိဏ္ဏတ္ထ

x x x x x x x x

သြရမတ္တကံ။ ။ သက္ကတ၌ “အဝရ” မှ အဝကို သြပြု၍ ပါဠိ၌ “သြရ” ဟု ဖြစ်၏။
 ဝရိမ (နောက်ဆုံး = အညံ့) အနက်ကို ဟော၏။ ၃ လိန်ဟု ဆို၏။ ဤအလို “ သြရာ+
 မတ္တာ” ဟု ရှိရပေလိမ့်မည်။ သြရံ နိပါတ်ဟု ဆိုလျှင်ကား “သြရံ+မတ္တာ” ဟု ရှိနိုင်၏။
 ဤအလို “သြရမတ္တကံ-ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော သီလ” ဟု ပေးပါ။ “ညံ့” ဟူရာ
 ညံ့လည်း သမာဓိ ပညာတို့လောက် အထက်တန်း မရောက်သောကြောင့် ညံ့ခြင်းတည်း။
 “ယုတ်ညံ့” သော အညံ့ မဟုတ်။ ဤသို့လျှင် အပွ၏ သေးငယ်သောအနက်နှင့် သြရ၏
 အညံ့ ဟူသောအနက်သည် အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် သဘောတူသောကြောင့် “ တဿေဝ
 ဝေဝစနံ-သြရမတ္တကံကို အပွမတ္တကံ၏ ဝေဝစံ” ဟု ဆိုသည်။

အဋ္ဌကထာမှ တနည်း။ ။ “ သြရံ ပါရံ- ဤဘက် ဟိုဘက်” ဟူရာ၌ကဲ့သို့ သြရ
 သဒ္ဒါသည် အပါရ (ဟိုဘက် မဟုတ်, ဤဘက်) ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ သမာဓိ
 ပညာဟူသော ဟိုဘက်တရားတို့ကို ထောက်က သီလသည် ဤဘက် အကျင့်သာဖြစ်၏။
 တနည်း- “သြရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်” ဟူရာ၌ကဲ့သို့ သြရံသဒ္ဒါသည် ဟေဋ္ဌာအနက်ကို
 ဟော၏။ “ သမာဓိ ပညာဟူသော အထက်တရားတို့ကို ထောက်က အောက်ကျသော
 သီလအကျင့် ” ဟူလို။ [သီလံ ဟိ သမာဓိ ပညာယော အပေက္ခိတွာ အပရဘာဂေါ
 ဟေဋ္ဌာဘူတဉ္စ ဟောတီတိ၊-ဋီကာ၊ ဤအလို “သြရမတ္တကံ-သမာဓိ ပညာတို့၏ ဤဘက်
 အဖို့ဟူသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ- သမာဓိပညာတို့ကို ထောက်က အောက်ကျ
 သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော” ဟု ပေးပါ။]

သီလမတ္တကံ။ ။ မတ္တကအတွက် အနက်သီးခြား မရှိဟု သိစေလို၍ “သီလမေဝ”
 ဟု ဖွင့်ကြောင်းကို ဋီကာသစ်ဆို၏။ မိမိကား “ ရူပမေဝ ရူပါရမဏံ” ကဲ့သို့ သီလနှင့်
 မတ္တကပုဒ်တို့ အရတူဟု သိစေလို၍ “သီလမေဝ” ဖွင့်သည် ဟု ထင်သည်။ မတ္တကသဒ္ဒါ
 အတွက်မှာ ဋီကာဟောင်း ဖွင့်သည့်အတိုင်း အပွကတ္ထ (သေးငယ်ဟူသော အနက်)
 ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထ (ဝိသေသကို တားမြစ်သော သာမညအနက်) ဟု ယူလိုပါသည်။
 ဤအတိုင်း နိဿယ၌ ပေးထားသည်။

မှန်၏ - ဤပုဒ်သည် “အပွမတ္တကံ သြရမတ္တကံ” ၊ ပုဒ်၏ အရ “သီလကို ယူရမည်”
 ဟု ထို ၊ ပုဒ်၏ အရကို အထူးပြုသော ဝိသေသနပုဒ်တည်း။ ထို့ကြောင့် အပွမတ္တကံ
 သြရမတ္တကံတို့၏ မတ္တသဒ္ဒါကဲ့သို့ ဤ သီလမတ္တကံ၏ မတ္တသဒ္ဒါလည်း အပွကအနက်ကို
 ၎င်း ဝိသေသနိဝတ္တိ (သာမည) ဟူသော အနက်ကို ၎င်း ဟောရသည်။ [သီလမတ္တကန္တိ
 ဧတ္ထ မတ္တာသဒ္ဒေါ အပွကတ္ထောဝါ၊ ပေ၊ ဝိသေသနိဝတ္တိ အတ္ထောဝါ၊ ပေ၊ အပွမတ္တကံ သြရ
 မတ္တကန္တိ ပဒဒ္ဒယေန သာမညတော ဝုတ္ထောယေဝ ဟိ အတ္ထော သီလမတ္တကန္တိ
 ဝိသေသဝသေန ဝုတ္ထော၊-ဋီကာဟောင်း။]

ဇာတံ - အဘယ် အပေါင်းဖြစ်သော အနက်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ- နည်း၊) ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တထာဂတဿ - မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဝဒါမိ- ပြောဆိုအံ့၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ဥဿာဟံ - အားထုတ်ခြင်းကို၊ ကတွာပိ - ပြု၍

x x x x x x x

ဋီကာတနည်း ။ ။ သီလ ၄ မျိုးရှိသည်တွင် ဤမြဟ္မဇာလသုတ်၌ ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလနှင့် အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ ၂ မျိုးသာ ပါ၏။ [ဤ ၂ မျိုးကို အာစာရသီလ ဟု ပါဏာတိပါတနိဂုံး၌ နာမည်တပ်၏။] ပစ္စယသန္နိသိတသီလနှင့် ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ သည် ပုထုဇဉ်အများ၌ ထင်ရှားသော (နားလည်သော) သီလ မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် “ယေန ပုထုဇဉ်နော၊ ပေ၊ ဝဏ္ဏံ ဘာသေယျ” ၌ ထို သီလဂုဏ် ၂ မျိုးဖြင့် ပုထုဇဉ်သည် မပြောပြနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထို သီလ ၂ မျိုးသည် ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်၌ မပါ၊ ဤသို့ သီလ အစုံအလင် မပါသောကြောင့် အပ္ပကတ္တ ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထ ရှိသော မတ္တကသဒ္ဓါဖြင့် “သီလမတ္တကံ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ ဤအလို “သီလမတ္တကံ-သီလတွင်ပင်၊ မစုံလင်၍၊ အထင်သေးစရာ သီလကလေးမျှသာတည်း၊ ဝါ - သီလတွင်ပင်၊ မစုံလင်၍ , အထင် သေးစရာ သီလသာမညမျှသာတည်း” ဟု ပေးပါ။

ဋီကာဟောင်း ။ ။ အထဝါ သီလေသ္မပိ တဒေကဒေသသေဝ သင်္ဂဟဏတ္ထံ အပ္ပကတ္တဝါစကော ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထောဧဝ ဝါ သီလမတ္တကန္တိ ဧတ္ထ မတ္တသဒ္ဓေါ ဝုတ္တော၊ တထာဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရပစ္စယသန္နိသိတသီလနိ ဣဓ ဒေသနံ အနာရုဋ္ဌာနိ၊ န ဟိ တာနိ ပါတိမောက္ခ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလနိဝိယ သဗ္ဗပုထုဇဉ်နေသု ပါကဋ္ဌာနိတိ။

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ။ ။ ပြအပ်ခဲ့သော ဝိဂြိုဟ်နက်များသည် တပုဒ်စီ၏ အနက် ဖြစ်သောကြောင့် အပေါင်းအနက် ပိဏ္ဏတ္ထကိုပြလို၍ “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ” ဟု စကား ခံသည်။ [ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိတိအာဒိနာ သဟ ယောဇနာယ ပိဏ္ဏတ္ထံ ဒသေတိ၊ ယေန သီလေန ဝဒေယျ၊ ဧတံ သီလမတ္တကံနာမာတိ သမ္ပန္နော၊ -ဋီကာသစ်။] ယေနနှင့်ဝဒေယျ၊ ပုဒ်တို့ အစပ်ဝေးသောကြောင့် ယေနကို ဝဒေယျ၌စပ်ပါဟု၎င်း “အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေ တံ” ဟူသော နိယမဝါကျကို “ယေန” စသော အနိယမ၏နောက်မှ အနက်ယောဇနာပါ ဟု၎င်း သိစေလို၍ “ယေန သီလေန” စသော စကားဆက် သမ္ပန္နကို ဖွင့်ပြသည်။

စဉ်းစားဘွယ် ။ ။ “ယေန သီလေန၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ ဧတံ သီလံ-သည်၊ သီလမတ္တကံ- တည်း” ဟူရာ၌ ဧတံ သီလံနှင့် သီလမတ္တကံသည် သဒ္ဓါအသံမကွဲကြ၊ ထို့ကြောင့် စဉ်းစား သင့်၏။ အရတူ သာမညဝိသေသ (ပကတိ ဝိကတိ) ပုဒ်တို့သည် “အဋ္ဌ အက္ခရာ သရာ နာမ” စသည်ဖြင့် သဒ္ဓါအသံ ကွဲရိုးတည်း၊ ဤ၌လည်း ဝဏ္ဏံနှင့် စပ်၍ ပြောအပ်သော ဂုဏ်ဖြစ်ရကား “ယေန ဝဏ္ဏေန၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ ဧတံ ဝဏ္ဏဇာတံ-သည်၊ အပ္ပမတ္တကံ ဩရမတ္တကံ၊ သီလမတ္တကံ-တည်း” ဟုသာ ယောဇနာသင့်မည်ထင်သည်။ နေံ သုညတ အခန်း၌လည်း “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝဓမ္မာ၊ ပေ၊ ယေဟိ တထာဂတဿ ယထာဘုဉ်၊ ပေ၊ ဝဒေယျ” ၌ ဓမ္မအရ ဂုဏ်တော်တို့ကို ဖွင့်ပြပါလိမ့်မည်။

ဥဿာဟံ ကတွာ ။ ။ “တထာဂတဿ၊ ပေ၊ ဝဒါမိ” သည် ဥဿာဟာကာရ (အားထုတ်ပုံ အခြင်းအရာ) ကိုပြသော စကားတည်း၊ ဥဿာဟံကတွာ ဟူသော ဤ စကားဖြင့် ဝဒမာနော၌ မာနပစ္စည်း၏ (ပြောစွမ်းနိုင်) ဟူသော သတ္တိအနက်ကိုပြသည်

လည်း၊ ဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝဒမာနော - ပြောဆိုစွမ်းနိုင်လသော်၊ ဝါ - ပြောဆိုစွမ်းနိုင်သော၊ ပုထုဇ္ဇနော-ပုတုဇဉ်သည်၊ ယေန-အကြင်ဂုဏ်ဖြင့်၊ [ဝိကာသစ်အလို “ယေန - အကြင် သီလဖြင့် ” ဟု ပေး။] ဝဒေယျ-ပြောဆိုရာ၏၊ တေ- ဤဂုဏ်သည်၊ (ဤသီလသည်၊) အပ္ပမတ္တကံ- သေးငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဩရမတ္တကံ-ညံ့သာအတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ သီလမတ္တကံနာမ-အာစာရသီလကလေးမျှသာ မည်၏၊ ဝါ-အစာရသီလ သာမညမည်၏။

တတ္ထ - ထို အပ္ပမတ္တကံ ခေါ်ပနေတံ ဘိက္ခဝေ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ (ကဿဝိ-တစုံတယောက်သော၊ စောဒကဿ-စောဒက၏၊ ဤဒိသီ-ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ စောဒနာ-စောဒနာသည်၊) သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ (ကိဒိသီ-အဘယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ စောဒနာ-သည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာသည်၊ [အာဟာတိကျမပြန်၍ အုပ်ပါ။] ဣဒံသီလံ နာမ-ဤသီလမည်သည်၊ ယောဂိနော-ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အဂ္ဂဝိဘူသနံ-မြတ်သော တန်ဆာသည်၊ (ဟောတိ)နန-ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ယထာ(ယေန ကာရဏေန)-အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ (ဣဒံသီလံ နာမ-မည်သည်၊ ယောဂိနော-၏၊ အဂ္ဂဝိဘူသနံ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ တထာ တေန ကာရဏေန-ကြောင့်၊ ပေါရာဏာ-ရှေး၌ ဖြစ်ပေ၊ ဆရာတော်တို့သည်၊ သီလံ ယောဂိဿလင်္ကာရော၊ ပေ၊ မဏ္ဍနေ အဂ္ဂတံ ဂတောတိ- ဟူ၍၊ အာဟု-ဆိုကြကုန်ပြီ၊ [သီလံ-သည်၊ ယောဂိဿ-ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်လေ့ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်

x x x x x x x

ဟု ဝိကာတို့ ဖွင့်ကြသည်။ “ ပုထုဇဉ်ဖြစ်သူက ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို အစွမ်းကုန် ကြိုးစား၍ ပြောစွမ်းနိုင်စေကာမူ ထိုဂုဏ်သည် သေးငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော ညံ့သောအတိုင်းအရှည်ရှိသော အာစာရသီလကလေးမျှသာ ဖြစ်ပါသည်” ဟုလို။

တတ္ထ သိယာ။ ။ ဤနေရာ၌ “ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ်ပနေတံ ” စသည်ဖြင့် သီလကို “ အသေး အငယ် ” ဟု မိန့်တော်မူသော ဘုရားရှင်သည် အထက် သမာဓိ ပညာတို့ကို ထောက်စာသောအားဖြင့် မိန့်တော်မူ၏။ ထိုသို့ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မိန့်တော်မူအပ်သော (သန္ဓာယ ဘာသိတ) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို နားမလည်သောပုဂ္ဂိုလ်ကား “ သီလကို အကြီးအကျယ် မြှင့်တင်၍ ဟောတော်မူအပ်သော အခြားသူတို့နှင့် ဤစကားတော်သည် ဆန့်ကျင်၏” ဟု ယူဆပေလိမ့်မည်။ ထို အယူအဆအတိုင်း စောဒနာဘွယ်ရှိပုံကို ပြလို၍ “ တတ္ထ သိယာ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [တတ္ထ သိယာတိ အာဒိနာ သန္ဓာယ ဘာသိတမတ္တံ အဇာနိတွာ နိတတ္ထမေဝ ဂဟေတွာ သုတ္တန္တရပိရောမိတံ မညမာနဿ ကဿင် ဤဒိသီ စောဒနာ သိယာတိ ဒဿေတိ၊- ဝိကာသစ်။]

ယောဂိဿ။ ။ ကမ္မဋ္ဌာနံ- ကမ္မဋ္ဌာန်းကို၊ ယုဂ္ဂတိ သီလေန - အလေ့အားဖြင့် အားထုတ်တတ်၏၊ ဝါ- အားထုတ်လေ့ရှိ၏၊ ဣတိ ယောဂီ၊ ယုဇမာတ် အားထုတ်ခြင်း အနက်ဟော၊ ဣပစ္စည်း၊ (တနည်း) ယုဇတေ - အားထုတ်အပ်၏၊ ဣတိ ယောဂေါ၊ ယောဂေ-အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်၌+ နိယုတ္တော-အမြဲယှဉ်သောပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ယောဂီ-ပုဂ္ဂိုလ်၊ (နိယုတ္တတဒ္ဓိတ်, ဤပစ္စည်း) ဣတ္ထိလိနံ “ယောဂီနိ” ဟု ဖြစ်၏။

၏။ အလင်္ကာရော - တန်ဆာတည်း။ သီလံ - သည်။ ယောဂိဿ - ၏။ မဏ္ဍနံ - နိမ့်ရာအရပ်ကို ဖို့သိပ်ကြောင်းဖြစ်သော နံ့သာတည်း။ သီလေဟိ - တို့ဖြင့်။ အလင်္ကာရော-တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ယောဂိ-ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်။ [“သီလေ ဟျလင်္ကာရော ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏။ “ သီလေဟိ + အလင်္ကာရော ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်။] မဏ္ဍနေ-သီလရတနာ တန်ဆာဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ အဂ္ဂတံ- မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်သို့။ ဂတော-ရောက်ရပြီ။ (မဏ္ဍနေအတွက် အခြား အနက်များကို အဓိပ္ပာယ်ကြည့်၍ ပေးပါ။)

x x x x x x x

အလင်္ကာရော။ ။ အလံ+ကရောတိ ဧတေနာတိ အလင်္ကာရော-တန်ဆာဆင်မှုကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော နားညောင်းစသော တန်ဆာ။ [ဋီကာသစ်၌ ဘာဝသာဓနပြု၍ တန်ဆာဆင်ခြင်း ကြိယာကိုလည်း အရကောက်သေး၏။ သို့သော် သီလခြမ်နှင့်တူသော တန်ဆာခြစ်ကို အရကောက်သင့်သောကြောင့် ထိုဘာဝသာဓနကို စဉ်းစားပါ။]

မဏ္ဍနံ။ ။ “မဒိ - ဘူသာယံ” ဟု မဒိဓာတ်က တန်ဆာဆင်ခြင်း သာမညအနက် ကိုပင် ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ ကျောက်ပေါက်ရာ စသော နိမ့်သော အရပ်ကို ပြည့်အောင် ဖို့သိပ်သောအားဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်းကို ယူပါ။ မဏ္ဍိယတိ ဧတေနာတိ မဏ္ဍနံ - နိမ့်သောအရပ်ကို ဖို့သိပ်သောအားဖြင့် ပြေပြစ်အောင် တန်ဆာဆင်ကြောင်း ဖြစ်သော မျက်နှာချေ၊ သနပ်ခါးစသည်။ [ဋီကာသစ်၌ ဘာဝသာဓနပြု၍ နိမ့်သောအရပ် ကို ဖို့သိပ်ခြင်းကြိယာကို အရကောက်သေး၏။ စဉ်းစားပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ ဣဓ ပန သဒိသဝေါဟာရေန (သဒိသူပစာရအားဖြင့်သော်၎င်း)၊ တဒ္ဓိတဝသေနဝါ (“အလင်္ကာရောဝိယ အလင်္ကာရော၊ မဏ္ဍနံဝိယ မဏ္ဍနံ ” ဟူသော ဥပမာတဒ္ဓိတ်အားဖြင့် သော်၎င်း) သီလမေဝ တထာ (ထို အလင်္ကာရော မဏ္ဍနံဟူ၍) ဝုတ္တံ၊ - ဋီကာသစ်။ မိမိကား ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဖြစ်သင့်မည် မထင်။ ရူပကအလင်္ကာဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသောပုဒ်များ ဟုသာ ထင်သည်။ သဒိသူပစာလည်း သင့်ပါ၏။

မဏ္ဍနေ။ ။ “မဏ္ဍနဟေတု” ဟု ပဌမဖွင့်၏။ “နိမိတ်အနက်၌ သတ္တမိသက်ပါ” ဟု သိစေ၏။ “အမျိုးဇာတ်စသော အကြောင်းကြောင့် မမြတ်သော်လည်း သီလရတနာ တန်ဆာဟူသော အကြောင်းကြောင့် မြတ်သူ၏အဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ပါသည်” ဟုလို။ (တနည်း) “မဏ္ဍတိ သီလေနာတိ မဏ္ဍနေ” ဟု တသီလအနက်၌ ယု ပစ္စည်းသက်၍ ပုဂ္ဂိုလ်ကို အရကောပ်ပါ။ ဧကဝုဗ် နိဒ္ဒါရဏမရှိကောင်းဟု ယူဆ၍ “ဗဟုမိ စေတံ ဇာတျာ ဝေက္ခာယ ဧကဝစနံ” ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ တန်ဆာဆင်လေ့ရှိသူက အများဖြစ်သော် လည်း ဇာတ်ကိုင့်၍ ဧကဝုဗ်ဖြင့် ဆိုထားသတတ်။ ဤအလို “တန်ဆာဆင်လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း၌” ဟု ပေး၍ အဂ္ဂတံ၌ အပေါင်းအာဓာရ၊ အစိတ်အာဓေယံ စပ်ပါ။ “ပဟိနေ ဥဒ္ဓစ္စ ကုတ္တုဇ္ဇေတိ နိဒ္ဒါရဏေ ဘုဒ္ဓံ” ဟု သံယုတ်ဋီကာ ဆိုသောကြောင့် ဧကဝုဗ် နိဒ္ဒါရဏကိုလည်း ဆရာတို့အသိအမှတ်ပြုတော်မူပါသည်။ အနက်မှာ “တန်ဆာ ဆင်လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းတွင် ” ဟု ပေးပါ။ ဇာတျာပေက္ခ ဧကဝုဗ် နိဒ္ဒါရဏ တည်း။ ဋီကာဟောင်း၌ကား “ဗဟုဝစနတ္ထေ စေတံ ဣဒံ ဧကဝစနံ” ဟု ဆို၏။ ဤအလို ဝစနဝိပလ္လာသကြံ၍ “တို့တွင်” ဟု ပေးပါ။

စ- သည်သာမကသေး၊ ဘဂဝတာပိ- မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း၊ အနေ
 ကေသု - များစွာကုန်သော၊ သုတ္တသတေသု - သုတ်အရာတို့၌၊ သီလံ- သီလကို၊
 မဟန္တမေဝ-ကြီးကျယ်သည်ကိုသာ၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ကထိတံ (နန)-ဟောတော်
 မူအပ်သည်မဟုတ်ပါလော၊ [စ သဒ္ဓါ ဝါကျသမုစ္စယ ဇောတက၊ ဘဂဝတာပိ၌
 ပိကား ယထာဟု ပေါရာဏာ၌ ပေါရာဏာကိုပေါင်းသော သမ္ဗိဏ္ဏန။] ယထာ
 (ယေန ကာရဏေန-ကြောင့်၊) သီလံ မဟန္တမေဝ ကတွာ၊ ကထိတံ-ပြီ၊ တထာ
 (တေန ကာရဏေန - ကြောင့်၊) အာကဓေယျ စေ၊ ပေ၊ ပရိပူရကာရီတိစ-
 အာကဓေယျ စေ၊ ပေ၊ ပရိပူရကာရီ အစရှိသည်ဟူ၍၎င်း၊ ကိကီဝ အဏ္ဏန္တိစ-
 ကိကီဝ အဏ္ဏံ အစရှိသည်ဟူ၍၎င်း၊ န ပုပ္ဖဂန္ဓော၊ ပေ၊ မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိတိစ- န ပုပ္ဖ
 ဂန္ဓော၊ ပေ၊ မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိဟူ၍၎င်း၊ [ဤ၌ ဓမ္မပဒဝယ် ဤဂါထာလေးရပ်လုံး
 ဝတ္ထုအားဖြင့် တဆက်ထည်း ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤနေရာကျမှ ဣတိသဒ္ဓါ
 ပါသည်၊ အမှန်အားဖြင့် သုံးဝတ္ထုရှိသောကြောင့် ဣတိသဒ္ဓါ ၃ ဌာနပါလျှင်
 လည်း ကောင်း၏။] သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော၊ ပေ၊ ဝိဇဇယေ ဇဋံတိစ-သီလေ
 ပတိဋ္ဌာယ နရော၊ ပေ၊ ဝိဇဇယေ ဇဋံဟူ၍၎င်း၊ သေယျထာပိ၊ ပေ၊ ဓမ္မေသုတိစ-
 သေယျထာပိ၊ ပေ၊ ဓမ္မေသု ဟူ၍၎င်း၊ (ဘဂဝါ) အာဟ- မိန့်တော်မူပြီ၊ ဣတိ
 ဧဝံ- ဤသို့၊ အညာနိပိ-အခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ အနေကာနိ- များစွာကုန်
 သော၊ သုတ္တာနံ - သုတ်ဘို့ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ- မှတ်ထိုက်ကုန်၏၊ ဧဝံ- ဤသို့လျှင်၊
 အနေကေသု-ကုန်သော၊ သုတ္တသတေသု-တို့၌၊ သီလံ-ကို၊ မဟန္တမေဝ-ကိုသာ၊
 ကတွာ-၍၊ ကထိတံ (နန)- လော၊ တံ-ထိုသီလကို၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ဣမသ္မိ
 ဌာနေ- ဤနေရာ၌၊ အပ္ပမတ္တကံတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပါသနည်း၊ ဣတိ
 (ဤဒီသီ - သော၊ စောဒနာ-သည်၊ သိယာ-၏။)

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဘိက္ခု-သည်၊ သ ဗြဟ္မစာရီနံ- သီတင်းသုံးဘော်တို့၏၊ ဝါ-
 တို့သည်၊ ပိယောစ - မေတ္တာဓာတ်ဖြင့် ချစ်ခင်အပ်သူသည်၎င်း၊ မနာပေါစ-
 မြတ်နိုးအပ်သူသည်၎င်း၊ ဝါ- ပီတိစိတ်ကို တိုးပွားစေတတ်သူသည်၎င်း၊ ဝါ-
 မကြာမကြာ ပီတိစိတ်ဖြင့် ရောက်အပ်သူသည်၎င်း၊ ဂရုစ - ကျောက်ထီးတန္တု၊

x x x x x x x x

အာကဓေယျ စေ၊ ပေ၊ ကာရီတိစ။ ။ အသံ၌ အသဓာတ် ဧယျံ ဝိဘတ်တည်း၊
 မာတွန်နှင့်တကွ ဧယျံကို သံပြု၊ ထို့ကြောင့် အာကဓေယျသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ အသံကို
 “ဘဝေယျံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဣကာသစ်၌ “ဘဝိဿာမိ” ဟု ရှိသည်ကား အဋ္ဌကထာ
 ရင်းနှင့် မညီ၊ အသံ၏အနက်လည်း မဖြစ်နိုင်၊ သီလေသေဝသံ၌ အဿကား ဧယျ
 ဝိဘတ်၏ ကာရိယတည်း၊ ကာရီတိ၌ ဣတိကို အာဒိအနက်ဟောဟု၎င်း၊ ပကာရအနက်
 ဟောဟု၎င်း ။ နည်းဖွင့်ကြ၏၊ “ပကာရ” ဟူသည် (ဤနေရာ၌) အတူ အနက်ဟော
 တည်း၊ ထိုဣတိဖြင့် အာကဓေယျသုတ်၌လာသော အလားတူဖြစ်သော သီလ၏အကျိုးပြု
 စကား အားလုံးကို ယူရသည်။

အလေးပြုအပ်သူသည်၎င်း၊ ဘာဝနိယောစ-ထင်စွာ ဖြစ်စေအပ် ချီးမွမ်းအပ်သူ သည်၎င်း၊ အသံ-ဖြစ်လို၏၊(ဖြစ်စမ်းချင်ပါဘိ၊) ဣတိ- သို့၊ စေ အာကင်္ခေယျ- အကယ်၍ အလိုရှိအံ့၊ (ဝေံသတိ-ဤသို့ အလိုရှိလသော်၊) သီလေသွေဝ- သီလ တို့၌သာ၊ ပရိပူရကာရီ - ပြည့်စုံလုံလောက်မှုကို ပြုလေ့ရှိသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ ၏၊-မူလပဏ္ဏာသ, မူလပရိယာယဝဂ်, အာကင်္ခေယျသုတ်။

ကိကီ-ယစ်မသည်၊ အဏ္ဏံ- အုကို၊ (ရက္ခတိ) ဣဝ-စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ ၎င်း၊ စမရီ-စမရီမည်သော သားကောင်သည်၊ ဝါလဓိံ - မြီးဆံကို၊ (ရက္ခတိ) ဣဝ-၎င်း၊ ပိယံ- ချစ်အပ်သော၊ ပုတ္တံ-သားကို၊ (ရက္ခတိ) ဣဝ- ၎င်း၊ ကေကံ- တဖက်သော၊ နယနံ-မျက်လုံးကို၊ (ရက္ခတိ) ဣဝ-၎င်း၊ တထေဝ -ထိုအတူသာ လျှင်၊ သီလံ-သီလကို၊ အနုရက္ခမာနာ- စောင့်ရှောက်ကြကုန်လျက်၊ သုပေသလာ- ကောင်းသောသီလကို ချစ်တတ်သူတို့သည်၊ သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ သ ဂါရဝါ- ရိုသေလေးစားခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သူတို့သည်၊ ဟောထ - ဖြစ်ကြကုန်လော့၊ - ပိသုဒ္ဓိမဂ်, သီလနိဒ္ဒသ, စတုပါရိသုဒ္ဓိ သမ္ပာဒနပိဓိ။

+ + x + + x + x

ပိယော။ ။ “ပိယစက္ခူဟိ ပဿိတဗ္ဗော” ဟု ထိုအဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့် တည်း၊ ပိယော၌ကား ပီခံတ် က (က် အနုဗန်ရှိသော အ) ပစ္စည်း၊ “ပိယတေ - ချစ် အပ်၏၊ ဣတိ ပိယော” ဟု ပြု၊ တနည်း- “ပိယာယိတဗ္ဗော-ချစ်ခြင်းဖြင့် ရောက်အပ်၏၊ ဣတိ ပိယော” ဟု ပြု၊ “ချစ်” ဟူရာ၌ မေတ္တာဖြင့် ချစ်ခြင်းတည်း၊ “ပိယစက္ခု-ချစ်သော မျက်လုံး” ဟူသည် ပီတိကြောင့်ဖြစ်သော ကြည်လင်အေးမြသော ရုပ်တို့သည် သိမ်းပိုက် အပ် (ပတ်ဝန်းကျင်ခြံရံအပ်) သော စက္ခုပသာဒတည်း။ [ပီတိသမုဠာန ပဿန္ဓသောမ္မ ရူပ ပရိဂ္ဂဟံဟိ စက္ခု ပိယစက္ခူဟိ ဝုစ္စတိ၊- အာကင်္ခေယျသုတ်ဋီကာ။]

မနာပေါ။ ။ “တေသံ (ထို သီတင်းသုံးဘော်တို့၏၊) မနဝဗုဒ္ဓကော၊ တေသံဝါ မနေန ပတ္တဗ္ဗော ” ဟု ဖွင့်၏၊ မနဝဗုဒ္ဓကောတိ ပီတိမနဿ ပရိမြူဟနတော (ပီတိနှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို အဖန်ဖန် တိုးပွားစေနိုင်ခြင်းကြောင့်) ဥပရပရိ ပီတိစိတ္တဿ ဥပ္ပါဒ ကော ” ဟု ထိုဋီကာ ဖွင့်၏၊ မန+အာပဟု ခွဲ၊ အပ၌ အာပခံတ် ကာရိတ်ကြေ၊ မနံ- ပီတိစိတ်ကို၊ အာပယတိ - တိုးပွားစေတတ်၏၊ ဣတိ မနာပေါ၊ (တနည်း) မနေန- မေတ္တာစိတ်သည်+ အပိယတေ-ရောက်အပ်၏၊ ဣတိ မနာပေါ။

ဂရုဘာဝနိယော။ ။ “ တေသံ ဂရုဠာနိယော ပါသာဏတ္ထတ္ထ သဒိသော ” ဟု ဖွင့်၏၊ ဂရုသဒ္ဓါသည် အလေးပြုအပ်သူကိုဟောသော အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကတည်းဟု ကြံပါ၊ အဖွင့်မှာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သာ၊ ဘာဝနိယောကို “ အဒ္ဓါ အယမာယသ္မာ ဇာနံ ဇာနာတိ ပဿံ ပဿတိတိ ဝေံ သမ္ဘာဝနိယော ” ဟု ဖွင့်၏၊ “ဤအရှင်သည် ကေန်မုချ သိသင့် တာကို သိ၏၊ မြင်သင့်တာကို မြင်၏” ဟု ချီးမွမ်းအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်။

ကိကီဝ အဏ္ဏန္တိစ။ ။ ဤ ဣတိသဒ္ဓါကိုလည်း အာဒုတ္တ ပကာရတ္ထဟု ယူဆ၍ “ တဒတ္ထေန ပေါ ဂါထံ သင်္ဂဏှာတိ ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ် လက်ထက်၌ “ကိကီဝ အဏ္ဏန္တိစ” ဟုသာ ရှိခဲ့၏၊ ယခုအခါ အချို့စာအုပ်များ၌ ဂါထာ အပြည့်အစုံပါနေ၏၊ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ ဂါထာတရပ်လုံး အနက်ပေးထားသည်။

ပုပ္ဖဂန္ဓော-ပန်း၊ အနံ့သည်။ ဝါ-ပန်းတို့၏အနံ့သည်။ ပဋိဝါတံ- လေညာ သို့၊ န ဧတိ-မရော၊ စန္ဒနံ-စန္ဒကူးနံ့သည်၎င်း၊ တဂရမလ္လိကာဝါ-တောင်ဇလပ် ပန်းနံ့၊ ကြက်ရုံးပန်းနံ့သည်၎င်း၊ ပဋိဝါတံ - သို့၊ န ဧတိ- မရောက်၊ သတံ- သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ဂန္ဓောစ - သီလတည်းဟူသော ရနံ့သည်သာ၊ ဝါ- သီလနှင့်စပ် ချီးမွမ်းအပ်သော ကျော်စောနံ့သည်သာ၊ ပဋိဝါတံ - သို့၊ ဧတိ- ရောက်နိုင်၏၊ သပ္ပုရိသော- သူတော်ကောင်းသည်။ သဗ္ဗာ- အလုံးစုံကုန်သော၊ ဒိသာ-လေအောက် လေညာ အရပ်မျက်နှာတို့သို့၊ ပဝါယတိ-အပြားအားဖြင့် ရောက်နိုင်၏၊ ဝါ- သင်းပြန့် မွှေးကြိုင်၊ ရနံ့လှိုင်၏၊ စန္ဒနံ - စန္ဒကူးနံ့သည်၎င်း၊ တဂရံဝါပိ-တောင်ဇလပ်ပန်းနံ့သည်၎င်း၊ ဥပ္ပလံ-ကြာညို ကြာဖြူ ကြာနီပန်း နံ့သည်၎င်း၊ အထ-ထိုမြို့၊ ဝဿိကီ-မြလေးပန်းနံ့ သည်၎င်း၊ (အတ္ထိ-ရှိ၏) ဧတေသံ ဂန္ဓဇာတာနံ-ဤ နံ့သာတို့ထက်၊ ဝါ-ဤ အမျိုးမျိုးဖြစ်သော နံ့သာ တို့ထက်၊ သီလဂန္ဓော-သီလတည်းဟူသော ရနံ့ သည်၊ ဝါ-သီလနှင့်စပ် ချီးမွမ်း အပ်သော ကျော်စောနံ့ သည်၊ အနုတ္တရော-မိမိထက် အသာမရှိ၊ ဝါ-အမြတ် ဆုံးတည်း၊-ဓမ္မပဒ၊ ပုပ္ဖဝဂ်၊ အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စာဝတ္ထု။

x x x x x x x

ပုပ္ဖဂန္ဓော။ ။ “ပုပ္ဖဉ္စ+တဒဝသေသော ဂန္ဓောစာတိ အတ္ထော” ဟု ဒွန်သမာသံ ဖွင့်၏။ စန္ဒနံ တဂရံ မလ္လိကာတို့ကား ပုပ္ဖနှင့် ဂန္ဓ၏ တစ်စိတ်တဒေသကို နိဒဿနနည်း အားဖြင့် ပြသောစကားတည်း။ (စန္ဒနံသည် ဂန္ဓ တစ်စိတ်၊ တဂရမလ္လိကာတို့သည် ပုပ္ဖ တစ်စိတ်-ဟူလို၊) စန္ဒနံစသည်ဖြင့် စန္ဒကူးစသည်၏ အနံ့တိုင်အောင် သဟစရဏ (အတူ ဖြစ်ဘက်) နည်းအားဖြင့် ယူပါ။ (တနည်း) တဂရမလ္လိကာပန်းတို့မှ ကြွင်းသမျှ ပန်းအနံ့ ကို ပုပ္ဖဂန္ဓဟု ယူပါ။ ဤအလို “ပုပ္ဖါနံ+ဂန္ဓော” ဟု တပျရိသံပြု။

သတဉ္စ ဂန္ဓော။ ။ သူတော်ကောင်းတို့၏ သီလကိုပင် ရူပကအလင်္ကံ-ဖြင့် “ဂန္ဓ (နံ့သာ)” ဟု ဆိုထားသည်။ ဋီကာသစ်၌ သဒိဿပစာရ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အားဖြင့် သီလ ကို ဂန္ဓဟု ဆိုထားကြောင်းဖွင့်၏။ တဒ္ဓိတ်ကား သင့်မည်မထင်ပါ။ (တနည်း) သီလနှင့် စပ်သော ချီးမွမ်းသံကိုပင် “ဂန္ဓ” ဟု ဆိုသည်။ [သီလနိဗန္ဓနော ဝါ ထုတိသောသော ဝုတ္တနယေန ဂန္ဓောတိ အဓိပ္ပေတော။]

သပ္ပုရိသော ပဝါယတိ။ ။ ပဝါယတိကို “ပကာရေဟိ + ဂန္ဓတိ-အပြားအားဖြင့် အနံ့ဖြစ်၏။ ကြိုင်၏ လှိုင်၏ မွှေး၏” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ ဝါဇာတ်၏ ဂန္ဓနအနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း။ သီလရှိသောသူတော်ကောင်းသည် ပန်းရနံ့ရှိသော ပန်းပင်ကြီးနှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် သီလရနံ့သည် ရပ်တိုင်းနံ့အောင် သင်းပျံ့ မွှေးကြိုင်ပေသည်။

စန္ဒနံ၊ ပေ၊ အနုတ္တရော။ ။ ဤဂါထာ၌ ဝဿိကီကို သုမနာ (ဇာတိသမနာ) ဟု ဖွင့်၏။ ဂန္ဓဇာတာနံကို “ဂန္ဓာဇေ ဂန္ဓဇာတာ” ဟု ဇာတအတွက် သီးခြားအနက်မရှိ ဟု၎င်း၊ “ဂန္ဓပ္ပကာရာ ဝါ” ဟု ဇာတအတွက် ပကာရအနက်ကို၎င်း ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ “ဧတေသန္တ ဣမေသံ စန္ဒနာဒီနံ ဂန္ဓဇာတာနံ ဂန္ဓတော သီလဝန္တာနံ သပ္ပုရိသာနံ သီလဂန္ဓော အနုတ္တရော အသဒိသော အပ္ပဋိဘာဂေါတိ” ဟု ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။

တဂရစန္ဒနံ - တောင်ဇလပ်ပန်း၊ စန္ဒကူးနံ သာ၏။ ယွာယံ (ယော+အယံ ဂန္ဓော)-အကြင်အနံ သည်၊(အတ္ထိ)၊ အယံဂန္ဓော-ဤအနံသည်၊ အပ္ပမတ္တော-နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိ၏။ သီလဝတံ- သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ယောဂန္ဓော - အကြင် သီလတည်းဟူသော အနံ သည်၊ ဝါ- အကြင် သီလနှင့်စပ်ချီးမွမ်းအပ်သော ကျော်စောနံသည်၊(အတ္ထိ)၊ (သော စ ဂန္ဓော-ထို အနံ သည် ကား၊) ဒေဝေသု-နတ်တို့၌၊ ဝါ-နတ်လူတို့၌၊ ဥတ္တမော-မြတ်သည်၊(ဟုတွာ)၊ ဝါတိ-သင်းပြန် မွေးကြိုင် ရနံ လှိုင်၏။-[ဓမ္မပဒ၊ ပုပ္ဖဝဂ်၊ မဟာကဿပတ္ထေရုပိဏ္ဍပါတဒိန္နဝတ္ထု၊ သီလရနံ သည် နတ်တို့၌ပင် လှိုင်နိုင်သည့်အတွက် လူတို့၌ လှိုင်သည်မှာ ပြောဘွယ်ရာမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ဒေဝေသုကို “ဒေဝေသု စ မနုဿေ သုစ” ဟု ထို အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။]

သမ္ပန္နသီလာနံ-ပြည့်စုံသော သီလရှိကုန်သော၊ အပ္ပမာဒဝိဟာရီနံ- မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ နေထိုင်လေ့ရှိကြကုန်သော၊ သမ္မာ-သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ အညာ(အညာယ)-သိပြီး၍၊ ဝိမုတ္တာနံ-ငါးပါးသော ဝိမုတ္တိတို့ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်ပြီးကြကုန်သော၊ တေသံ - ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတို့၏၊ မဂ္ဂံ-သွားအပ်သော လမ်းကြောင်းကို၊ မဂ္ဂံ(မဂ္ဂန္ဓောပိ)- အစွမ်းကုန် ရှာပါသော်လည်း၊ [မဂ္ဂံကို ၂ ထပ် ပေးသည်။] မာရော-မာရ်နတ်သည်၊ န ဝိန္ဒတိ-မရနိုင်၊ ဝါ- မသိမမြင်နိုင်။ [ဝိဒဓာတ်သည် လာဘအနက် , ဉာဏအနက်ကို ဟော၏။]-ဓမ္မပဒ၊ ပုပ္ဖဝဂ်၊ ဂေါဓိကတ္ထေရ ပရိနိဗ္ဗာနဝတ္ထု။

x x x x x x x

အပ္ပမတ္တော၊ပေ၊ဥတ္တမော။ ။ “ယွာယန္တိ ယဒိဒံ” ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ တဂရစန္ဒနံနှင့် လိန်တူအောင် ဖွင့်ဟန်တူသည်။ တဂရစန္ဒနံကို ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသကြိ၍ “တဂရစန္ဒနံ-၏၊ ယွာယံ (ယော အယံ) ဂန္ဓော” ဟု စပ်လျှင် “အယံ ဂန္ဓော” ဟူသော ရှေ့ပါဒနှင့်သာ၍ အဆင်ပြေ၏။ [ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမောတိ ပဝရော သေဠော ဟုတွာ ဒေဝေသုစ မနုဿေသုစ သမ္ပတ္တမေဝ ဝါယတိ- ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ။]

တေသံ ၊ ပေ ၊ န ဝိန္ဒတိ ။ ။ မကျမ်းမမာ ဖြစ်လေ့ရှိသော အရှင်ဂေါဓိကသည် တရားတက်လိုက်၊ မကျန်းမမာဖြစ်၍ တရားကျလိုက် ဖြစ်နေ၏။ နောက်ဆုံး၌ကား တရားတက်ချိန်ဝယ် မိမိဘာသာ လည်မျိုကို သင်ရန်းဒါးဖြင့် ဖြတ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စံလေသည်။ ထိုအခါ မာရ်နတ်သည် အရှင်ဂေါဓိက၏ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ်ကို ရှာသော်လည်း မရသောကြောင့် ဘုရားထံသို့လာ၍ လျှောက်၏။ ထိုအခါ ဤဂါထာကို ဘုရားရှင် မိန့်တော်မူသည်။ တေသန္တိ ဧဝံ ပရိနိဗ္ဗုတာနံ တေသံ၊ သမ္ပဒညာ ဝိမုတ္တာနန္တိ သမ္မာ ဟေတုနာ ဉာယေန ကာရဏေန (သမ္မာ အဖွင့်) ဇာနိတွာ (အညာ အဖွင့်) တဒဂ်ဝိမုတ္တိယာ ၊ ပေ၊ ဣမာဟိ ပဉ္စဟိ ဝိမုတ္တိဟိ ဝိမုတ္တာနံ၊ မာရော မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိတိ ဧဝရူပါနံ မဟာဒီဏာ သဝါနံ သမ္ပတ္တာမေနေဝ မဂ္ဂန္ဓောပိ မာရော ဂတမဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိ န လဘတိ န ပဿတိ တိ-ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ။ [ဋီကာသစ်၌ ဖွင့်ပုံမှာ အဋ္ဌကထာနှင့် မညီပါ။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာအတိုင်း နိဿယ၌ ပေးထားသည်။]

သပညော-တိဟိတ်ပဋိသန် ကမ္မဇပညာဉာဏ်လည်းရှိထသော၊ အာတာပိ-
 ကိလေသာတို့ကိုလွန်စွာလောင်မြှိုက်တတ်သော သဗ္ဗေပုဇာန် လုလ္လဝီရိယလည်း
 ရှိထသော၊ နိပကော - ရင့်ကျက်သော ပါရိဟာရိယ ပညာလည်း ရှိထသော၊
 နုရော-သတွာဟုဆိုအပ်သော၊ သော ဘိက္ခု-သည်၊ သီလေ-စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ၌၊
 ပတိဋ္ဌာယ-တည်ပြီး၍၊ စိတ္တံ- စိတ်ကို၎င်း၊ ဝါ- စိတ်ကိုပဓာနပြု၍ ဆိုအပ်သော
 သမာဓိကို၎င်း၊ ပညဉ္စ - ဝိပဿနာပညာကို၎င်း၊ ဘာဝယံ (ဘာဝယန္တော)-
 တဆင့်ထက် တဆင့်၊ ရင့်ထက် ရင့်အောင်၊ မလင့်ပုံသေ၊ တိုးပွားစေလသော်၊
 ဣမံ ဇဋ်-တွင်းပရှက်မြေး တဏှာတည်းဟူသောဤအရှုပ်အထွေးကို၊ ဝိဇဋယေ-
 ဖြေရှင်းစွမ်းနိုင်ရာ၏။-သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဒေဝတာသံယုတ်၊ သတ္တိဝဂ်၊ ဇဋ်သုတ်။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ သေယျထာပိ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ ယေကေစိ - အကြင်
 အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့ဥသံ အလုံးစုံကုန်သော၊ ဗီဇဂါမဘူတဂါမာ - ဗီဇဂါမ်၊
 ဘူတဂါမ်တို့သည်၊ ဝုခိံ - ကြီးပွားခြင်းသို့၊ ဝိရုဋ္ဌိံ - စီပင်ခြင်းသို့၊ ဝေပုလ္လံ-ပြန်
 ပြောကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ - ရောက်ကုန်၏၊ သဗ္ဗေ - အလုံးစုံ
 ကုန်သော၊ တေ-ဗီဇဂါမ် ဘူတဂါမ်တို့သည်၊ ပထဝိံ - မြေကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊
 ပထဝိယံ-၌၊ ပတိဋ္ဌာယ-တည်၍၊ (ဝုခိံ - သို့၊ ဝိရုဋ္ဌိံ - သို့၊ ဝေပုလ္လံ- သို့၊ အာပဇ္ဇန္တိံ)၊
 ဝေ-ဤသို့ မြေကိုမှီရ မြေ၌တည်ရမှ၊ ဧတေ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမာ - တို့သည်၊
 ဝုခိံ ဝိရုဋ္ဌိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇန္တိံ သေယျထာပိ-ရောက်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ-
 တို့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ ဘိက္ခု-သည်၊ သီလံ-သီလကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊
 သီလေ-၌၊ ပတိဋ္ဌာယ-တည်၍၊ သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ-ဗောဇ္ဈင်
 တို့ကို၊ ဘာဝေန္တော - ပွားစေလသော်၊ သတ္တ-ကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ - တို့ကို၊
 ဗဟုလီကရောန္တော-မများသော်လည်း များသကဲ့သို့ ပြုလသော်၊ ဝါ-ကြိမ်ဖန်
 များစွာ အလေ့အလာပြုလသော်၊ ဓမ္မေသု-ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇ ပါးတို့၌၊
 ဝုခိံ - ကြီး ပွားခြင်းသို့၊ ဝိရုဋ္ဌိံ - စီပင်ခြင်းသို့၊ ဝေပုလ္လံ- ပြန်ပြောသည်၏အဖြစ်သို့၊
 ပါပုဏာတိ-ရောက်၏၊ [မဟာဇဂ္ဂသံယုတ်၊ ဗလကရဏီယဝဂ်၊ ဗီဇသုတ်။]

x x x x x x x

သီလေ ၊ ပေ၊ ဇဋ်။ ။ သီလေ ပတိဋ္ဌာယာတိ သီလေ ဌတွာ၊ နရောတိ သတ္တော၊
 သပညောတိ ကမ္မဇတိဟေတုက ပဋိသန္ဓိပညာယ ပညဝါ၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယန္တိ
 သမာဓိဉ္စေဝ ဝိပဿနဉ္စ ဘာဝယမာနော၊ စိတ္တသီသေန ဟေတ္ထ သမာဓိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော၊ ပညာ
 နာမေနဝ ဝိပဿနာတိ၊ အာတာပိတိ ဝီရိယဝါ၊ ဝီရိယံ ဟိ ကိလေသာနံ အာတာပန
 ပရိတာပနဋ္ဌေန အာတာပေတိ ဝုစ္စတိ၊ တဒဿ အတ္တိတိ အာတာပိ၊ နိပကောတိ
 နေပတ္တံ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ ပေ၊ ဣမိနာ ပဒေန ပါရိဟာရိယပညံ ဒဿေတိ၊ သော ဣမံ ဝိ
 ဇဋယေ ဇဋန္တိ၊ ပေ၊ သော ဘိက္ခု တဏှာဇဋံ ဝိဇဋေယျ သဉ္စိန္တေယျ သမ္ပဒါလေယျ၊ -
 ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋ္ဌကထာ။ [ဋီကာသစ်၌ “ဣမံ အန္တောဇဋာ ဗဟိဇဋာ သင်္ခါတံ ဇဋံ၊ ပေ၊ ဝိဇဋိတုံ
 သမတ္ထေယျ” ဟု ယျေဝိဘတ်၏ သတ္တိအနက်ကို ဖွင့်၏။]

ဥပရိဂုဏေ - အထက်ဖြစ်သော သမာဓိ ပညာ ဂုဏ်တို့ကို၊ ဥပနိဓာယ-
 ထောက်စာ၍၊ ဝါ-ထောက်စာခြင်းကြောင့်၊ (တံ-ထို သီလကို၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ-
 ဤနေရာ၌၊ အပ္ပမတ္တကန္တိ- အပ္ပမတ္တကံဟူ၍၊ အာဟ - မိန့်တော်မူပြီ၊ ဣတိ-
 ဤကား အကျဉ်းအဖြေတည်း၊) ဟိ-ချွ၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ) - အကြံကြောင့်၊
 သီလံ-သီလသည်၊ သမာဓိ - သမာဓိသို့၊ ဝါ-ကို၊ န ပါပုဏာတံ- မရောက်နိုင်၊
 ဝါ-မမှီနိုင်၊ သမာဓိ-သမာဓိသည်၊ ပညံ-သို့၊ ဝါ-ကို၊ န ပါပုဏာတံ-နိုင်၊ ဝါ-
 နိုင်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သီလ၏ သမာဓိကို မမှီသည်၏အဖြစ်၊ သမာဓိ၏
 ပညာကို မမှီသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ ဥပရိမံ-အထက်၌ ဖြစ်သော ဂုဏ်ကို၊
 ဥပနိဓာယ-၍၊ ဟေဠိမံ-အောက်၌ ဖြစ်သော ဂုဏ်သည်၊ ဩရမတ္တကံနာမ-
 ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသည် မည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ သီလံ-သည်၊ သမာဓိ - သို့၊ ဝါ-ကို၊ န ပါပုဏာတံ-
 မရောက်နိုင်သနည်း၊ ဝါ-မမှီနိုင်သနည်း၊ ဟိ-အဖြေကား၊ (တနည်း) ဟိ - ချွ၊
 ဘဂဝါ-သည်၊ အဘိသမ္မောဓိတော - သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိတော်
 မူရာအခါမှ၊ (ဘုရားဖြစ်တော်မူရာ အခါမှ)၊ သတ္တမေ-ခုနစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော၊
 သံဝစ္ဆရေ-နှစ်၌၊ သာဝတ္ထိနဂရဒ္ဒါရေ - သာဝတ္ထိမြို့တံခါး၏ အနီး၌၊ ကဏ္ဍမ္ဗ
 ရုက္ခမူလေ-ကဏ္ဍမည်သော သရက်ပင်အနီး၌ (ကဏ္ဍမည်သော ဥယျာဉ်စောင့်
 သည် စိုက်ပျိုးအပ်သော သရက်ပင်၏ အနီး၌)၊ ဒွါဒသယောဇနေ-၁၂ ယူဇနာ

x x x x x x x

ဥပရိဂုဏေ ဥပနိဓာယ။ ။ ဟိုဘက် + ဤဘက် ဟူရာ၌၊ ဤဘက်ကို ထောက်၍
 ဟိုဘက်ဟူသော အသုံးအနှုန်း၊ ဟိုဘက်ကို ထောက်၍ ဤဘက်ဟူသော အသုံးအနှုန်း
 ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ ထို့အတူ “အငယ်” ဟူသော အရာလည်း သူ့ထက် (သူ့အောက်)
 အငယ်ကို ထောက်စာလျှင် “ အကြီး ” ဖြစ်ပြန်၏၊ “ အကြီး ” ဟူသော အရာလည်း
 သူ့ထက် အကြီးကို ထောက်စာလျှင် အငယ်ဖြစ်ပြန်၏၊ “ ဤ၌ သီလ၏ အပ္ပမတ္တက
 အဖြစ်လည်း သူ့ထက်သာသော သမာဓိ ပညာကို ထောက်စာ၍ ခေါ်ဝေါ်ရသော
 အမည် (ဥပနိဓာယညတ်) ဖြစ်သည်” ဟု ပြလို၍ “ဥပရိဂုဏေ ဥပနိဓာယ” ဟု မိန့်သည်။

သီလံ ဟိ၊ ပေ၊ တသ္မာ။ ။ ဤဟိနိပါတ်သည် အခြားနေရာ၌ အဖြေကျဉ်း၍ ချဲ့သော
 ဝိတ္ထာရဇောတကသာ များ၏၊ ဤ၌ကား နောက်ဝါကျဝယ် တသ္မာဟု ရှိသောကြောင့်
 ဟိတ် (ကာရဏ) အနက်ဖွင့်ကြ၏၊ သီလသည် သမာဓိ၏ တည်ရာဖြစ်၍ သမာဓိအား
 ကျေးဇူးပြုသောတရားဖြစ်ပါပေ၏၊ သို့သော် အစွမ်းသတ္တိချင်းနှိုင်းယှဉ်သော်ကား သီလ
 သည် သမာဓိအစွမ်းကို တဆဲ့ခြောက်စိတ် ဆယ်ခြောက်ပြန်စိတ်၍ တစိတ်မျှ မမှီနိုင်၊
 ထို့ကြောင့်ပင် သမာဓိအစွမ်းကိုချဲ့ပြလို၍ “ကထံ” စသည်ကို မိန့်သည်။

ကဏ္ဍမ္ဗ ရုက္ခမူလေ။ ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဘုရား ဖြစ်တော်မူပြီးနောက် ရှစ်ရက်
 မြောက်၌ နတ်တို့က “ဗုဒ္ဓဖြစ်လေပြီလား မဖြစ်သေးလေလား” ဟု ယုံမှားဖြစ်ကြ၏၊ ထို
 ယုံမှားကို ပယ်ဖျောက်ဘို့ရန် ယမကပါဠိဟာရိယတကြိမ်၊ ကပိလဝတ္ထုပြည်၌ ဆွေတော်
 မျိုးတော်တို့၏မာန်ကို နှိမ်ဘို့ရန် ယမကပါဠိဟာရိယတကြိမ် ပြတော်မူခဲ့ဘူး၏၊ သို့သော်

ရှိသော၊ ရတနမဏ္ဍပေ-ရတနာမဏ္ဍပ်၌၊ ယောနပ္ပမာဏေ-တယူဇနာ အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ရတနပလ္လဇကံ-ရတနာပလ္လင်တော်၌၊ နိသီဒိတွာ-ထိုင်တော် မူ၍၊ တိယောဇနိကေ-သုံးယူဇနာရှိသော၊ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တေ-နတ်၌ ဖြစ်သော ထီးဖြူသည်၊ ဓာရယမာနေ-ဆောင်းမိုးနေစဉ်၊ (တနည်း) ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တေ-ကို၊ (ဒေဝတာဟိ- နတ်တို့သည်၊) ဓာရိယမာနေ- ဆောင်းမိုးအပ်စဉ်၊ ဒွါဒသ ယောဇနာယ-၁၂ ယူဇနာရှိသော၊ ပရိသာယ-၌၊ [“ဒဿတိ”၌စပ်။] အတ္တာ ဒါနပရိဒီပနံ-ကိုယ်တော်မြတ်သည် ယူအပ်သော ပြိုင်ဆိုင်မှုကို ထင်ရှားပြတတ် သော၊ တိတ္ထိယမဒ္ဒနံ - တိတ္ထိတို့ကို နှိမ်နင်းကြောင်း ဖြစ်သော၊ [“ယမကပါဠိ ဟာရိယံ”၌စပ်။] ဥပရိမကာယတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ ပေ၊ ဆန္ဒဝဏ္ဏာနန္တံ အာဒိနယပ္ပဝတ္တံ-ဥပရိမကာယတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ ပေ၊ ဆန္ဒဝဏ္ဏာနံ ဤသို့ အစရှိသော နည်းဖြင့် ဖြစ်သော၊ ယမကပါဠိဟာရိယံ - အစုံဖြစ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာကို၊ ဒဿတိ-ပြတော်မူ၏။

+ x x + + + + +

ထို ပါဠိဟာရိယတို့ထက် ကဏ္ဍမ္မသရက်ပင်အနီး၌ ပြအပ်သော ပါဠိဟာရိယက သာ၍ ထင်ရှားသောကြောင့် ထို ပါဠိဟာရိယကို ထုတ်ပြသည်၊ နိဒဿနနည်းတည်း။ [ထို သရက်ပင်သည် ကဏ္ဍမည်သော ဥယျာဉ်စောင့်သည် စိုက်အပ်သောကြောင့် ကဏ္ဍမ္မ (ကဏ္ဍ + အမ္မ) ဟု ထင်ရှား၏။]

ဓာရယမာနေ။ ။ နတ်တို့က ဆောင်းမိုးကြသော်လည်း ဆောင်းပေးသော နတ် တို့ကို မမြင်ရသောကြောင့် ဆောင်းတတ်သူကတ္တာကိုမထည့်ဘဲ ထီးဖြူဘာသာ ဆောင်း တတ်သကဲ့သို့ “ဓာရယမာနေ” ဟု ကတ္တာရုပ်ဆိုသည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ဒေဝတာ ဟိ” ဟု ကတ္တာထည့်ထား၏၊ ထိုအလို “ဓာရိယမာနေ” ဟု ကမ္မရုပ်ရှိရပေလိမ့်မည်။

ဒွါဒသ ပေ၊ ပရိသာယ။ ။ စတုရသု ဒိသာသု ပစ္စေကံ ဒွါဒသယောဇနံ မနုဿ ပရိသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ တဒါ ကိရ ဒဿသဟဿိလောကဓာတုတော စက္ကဝါဠဂ ဗ္ဗံ ပရိ ပူရေတွာ ဒေဝဗြဟ္မာနောပိ သန္ဓိပတိံ သု၊-ဋီကာသစ်။

အတ္တာဒါန ပရိဒီပနံ။ ။ ယောကောစိ ဇေဝရူပံ ပါဠိဟာရိယံ ကာတံ သမတ္ထော အတ္ထိ စေ၊ အာဂစ္ဆတူတိ စောဒနာသဒိသတ္တာ ဝုတ္တံ အတ္တာဒါနပရိဒီပနန္တိ၊.... တတ္ထ အတ္တာဒါနံ အနုယောဂေါ- ဋီကာ၊ “ ဤကဲ့သို့ ပါဠိဟာရိယကိုပြုနိုင်လျှင် လာခဲ့ ” ဟု စောဒနာသကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် စစ်ဆေး မေးမြန်း ပြိုင်ဆိုင်မှုကို “ အတ္တာဒါန ” ဟု ခေါ်၏၊ [ယံ အဓိကရဏံ အတ္တနာ အာဒိယတိ , တံ အတ္တာဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ၊- စူဠဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ , အတ္တာဒါန အင်္ဂကထာ။] ဤသို့ ဋီကာအဋ္ဌကထာတို့ ဖွင့်သောကြောင့် “ အတ္တာဒါန ” သာ ပါဠိမှန်တည်း။

ဆိုလိုရင်းကား - မိမိကိုယ်တိုင် ကိုင်မှ ယူမှဖြစ်မည့် အဓိကရဏ်းကို အတ္တာဒါနဟု ခေါ်၏၊ ယမကပါဠိဟာရိယသည် ကိုယ်တော်တိုင်ပြုမှ ဖြစ်သောကြောင့် အတ္တာဒါနကို ထင်ရှားပြရာ ရောက်သည် - ဟူလို၊ ဋီကာသစ်၌ “ ပဋိပက္ခဿ အတ္ထဿ အာဒါနံ ဂဟဏံ ” ဟု အတ္တာဒါနပုဒ်ကို ဖွင့်သည်မှာ ပါဠိပျက်ကိုတွေ့၍ ဖွင့်မိသော အနက်ပျက် သာတည်း၊ နောက်စာအုပ်များ၌ကား “အတ္ထဿ” ဟု ပြင်ကြသည်။

ပါဠိတော်အနက် ။ ။ ဥပရိမကာယတော - အထက်ပိုင်း၌ ဖြစ်သော ကိုယ်တော်မှ၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော - မီးအစုသည်၊ ပဝတ္တတိ - ဖြစ်၏၊ ဟေဋ္ဌိမကာယတော - အောက်ပိုင်း၌ဖြစ်သော ကိုယ်တော်မှ၊ ဥဒကဓာရာ - ရေအယဉ်သည်၊ ပဝတ္တတိ - ၏၊ ပေ၊ ဧကေကလောမကူပတော - တခုတခုသော မွေးတွင်းတော်မှ၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော - သည်၊ ပဝတ္တတိ - ၏၊ ဧကေကလောမကူပတော - မှ၊ ဥဒကဓာရာ - သည်၊ ပဝတ္တတိ - ၏၊ ဆန္ဒ - ခြေခံပါးကုန်သော၊ ဝဏ္ဏာနံ - အဆင်းတော်တို့တွင်၊ (ယမကာ ယမကာ - အစုံအစုံ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝဏ္ဏာ - အဆင်းတော်တို့သည်၊ ပဝတ္တန္တိ - ဖြစ်ကြကုန်၏။)

တဿ - ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရတော - ရွှေအဆင်းနှင့် တူသောအဆင်းရှိသော ကိုယ်တော်မှ၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ - ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ရသ္မိယော - ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ ဥဂ္ဂန္ဓာ - အထက်သို့ တက်၍၊ ယာဝဘဝဂ္ဂါ - ဘဝင်တိုင်အောင်၊ ဂစ္ဆန္တိ - သွားကုန်၏၊ သကလဒသ သဟဿ စက္ကဝါဠဿ - အလုံးစုံ တသောင်းသော စကြာဝဠာကို၊ အလင်္ကရဏ ကာလောဝိယ - တန်ဆာဆင်ရာအခါကဲ့သို့၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ ဒုတိယာဒုတိယာ - နှစ်သွယ်မြောက် နှစ်သွယ်မြောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ရသ္မိယော - ရောင်ခြည်တော်

x x x x x x x

ဆန္ဒံ ဝဏ္ဏာနံ ။ ။ “ဥပရိမကာယတော၊ ပေ၊ ဆန္ဒံ ဝဏ္ဏာနံ” သည် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်တည်း၊ ထိုပါဠိတော်အတိုင်း ကျန်နေသောပါဠိများကို ဋီကာတို့၌ ပြထား၏၊ ဆန္ဒံ ဝဏ္ဏာနံ၏နောက်၌လည်း “နိလာနံ ဝိတကာနံ လောဟိတကာနံ သြဒါတာနံ မဇ္ဈိဋ္ဌာနံ ပဘဿရာနံ” ဟု ပါဠိကျန်သေး၏၊ ထိုပါဠိများကို အာဒိနာဖြင့်ပြသည်၊ ဝဏ္ဏာနံ၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ကိုလည်း ဥပ္ပာဟန (ထုတ်ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော နိဒ္ဒါရဏ) အနက်၌ သက်စေ၍ “ယမက ယမကာ ဝဏ္ဏာ ပဝတ္တန္တိ” ဟု ဋီကာသစ်၌ ပါဠိသေသထည့်၏၊ ထိုသို့ ထည့်ခြင်းသည် “ဒုတိယာ ဒုတိယာ ရသ္မိယော” စသော နောက်စကားနှင့် လျော် ပါပေသည်၊ (တနည်း) ဆန္ဒံ ဝဏ္ဏာနံကို ကတ္တားအနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်ဟု ကြံ၍ “ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ပဝတ္တန္တိ” ဟု တနည်းဖွင့်သေး၏၊ “ဆန္ဒံ - ကုန်သော၊ ဝဏ္ဏာနံ - တို့သည်” ဟု ပေးပါ။

ယမကယမကာ ။ ။ ပဌမရောင်ခြည်တော်များ ထွက်တော်မူပြီးနောက် ဒုတိယ ရောင်ခြည်တော်များ ထွက်ရာ၌ အချိန်ကွာခြားခြင်း မရှိသလောက်ပင် မြန်လွန်းလှသော ကြောင့် တခဏတည်း၌ တပြိုင်နက် အစုံအစုံထွက်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်ကြသည်၊ အမှန်အား ဖြင့်ကား “တပြိုင်နက် အစုံထွက်ပါ၊ ရှေ့နောက်သာ ထွက်ကြပါသည်” ဟုလို။

တဿ သုဝဏ္ဏ၊ ပေ၊ ဂစ္ဆန္တိ ။ ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်ကိုပြပြီး၍ ထိုပါဠိတော်ကို အဋ္ဌကထာဖွင့်နည်းအားဖြင့် ဖွင့်ပြရာဝယ် ပစ္စာသတ္တိ (ပစ္စာသန္ဓ) နည်းအားဖြင့် ဆန္ဒံ ဝဏ္ဏာနံကို စ၍ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “တဿ သုဝဏ္ဏ” စသည်ကိုမိန့်သည်၊ “သုဝဏ္ဏ ဝဏ္ဏာ ရသ္မိယော” ဟူသောစကားကို ရွှေသောကိုယ်တော်မှ ရွှေသောရောင်ခြည်တော် တို့သာ အထွက်များသောကြောင့် ယေဘုယျနည်းအားဖြင့် ဆိုသည်၊ အမှန်အားဖြင့် ကား ရောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်လုံးပင် ထွက်တော်မူကြသည်။

တို့သည်၊ ပုရိမာယ ပုရိမာယ - ရှေးရှေးဖြစ်သော ရောင်ခြည်တော်၏၊ ယမက ယမကာဝိယ - အစုံအစုံတို့ကဲ့သို့၊ ဧကက္ခဏေဝိယ - တပြိုင်နက်သော ခဏ၌ ကဲ့သို့၊ ပဝတ္တန္တိ-နိ၏။ [“ပုရိမ ယမကာဝိယ” ဟု ရှေးစာအုပ်များ၌ ရှိ၏။]

စ - ထိုသို့ပင် တပြိုင်နက်သောခဏ၌ကဲ့သို့ ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း၊ ဒွိန္ဒ - ၂ ပါးကုန်သေ၊ စိတ္တာနံ-စိတ်တို့၏၊ ဧကက္ခဏေ-တပြိုင်နက်သောခဏ၌၊ ပဝတ္တိ နာမ-ဖြစ်ခြင်းမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ပန-ထိုသို့ပင် ၂ ပါးသောစိတ်တို့၏ တပြိုင် နက်သောခဏ၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိပါသော်လည်း၊ ဗုဒ္ဓါနံ - အလုံးစုံသော တရား တို့ကို သိတော်မူပြီးကုန်သော၊ ဘဂဝန္တာနံ - ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားတို့၏၊ ဘဝဂံ ပရိဝါသဿ - ဘဝင်အဖြစ်ဖြင့် အဖန်ဖန်ဖြစ်ခြင်း၏၊ ဝါ - ဘဝင်ဟူသော အဖန်ဖန်ဖြစ်ခြင်း၏၊ လဟုကတာယ- လျင်မြန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ပဉ္စ ဟိ-ကုန်သော၊ အာကာရေဟိ- အခြင်းအရာတို့ဖြင့်၊ အာစိဏ္ဏဝသိတာယစ- လေ့ကျက်အပ်သော ဝသိဘော်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ [အခြားနေရာ တို့၌ “စိဏ္ဏဝသိတာယ” ဟု သုံးစွဲလေ့ရှိ၏။] တာ - ထို ရောင်ခြည်တော်တို့ သည်၊ ဧကက္ခဏေဝိယ - တပြိုင်နက်သော ခဏ၌ကဲ့သို့၊ ပဝတ္တန္တိ - ဖြစ်ကုန်၏၊ ပန - ထိုသို့ပင် တပြိုင်နက်သောခဏ၌ကဲ့သို့ ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း၊ တဿာ တဿာ ရသ္မိယာ-ထိုထို ရောင်ခြည်တော်၏အတွက်၊ အာဝဇ္ဇန ပရိကမ္မာမိဋ္ဌာနာ နိ-ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ပရိကံပြုခြင်း၊ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းတို့သည်၊ ဝိသုဝိသုယေဝ-သီးခြား သီးခြားသာလျှင်၊ (ပဝတ္တန္တိ-နိ၏။)

ဟိ-ဇွဲ၊ နိလရသ္မိအတ္ထာယ-ညိုသောရောင်ခြည်တော်၏အကျိုးငှါ၊ ဘဂဝါ- သည်၊ နိလကသိဏံ - နိလကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ် သို့၊ သမာပဇ္ဇတိ-ကောင်းစွာ ရေခံတော်မူ၏၊ ဝါ-ဝင်စားတော်မူ၏၊ [ကသိုဏ်း သည် ဝင်စားအပ်သောအရာ မဟုတ်၊ သမာပတ်သည်သာ ဝင်စားအပ်သော အရာဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ကသိဏံ” အရ အာရုံကသိုဏ်းကို မယူဘဲ အာ ရမဏိက သမာပတ်တိုင်အောင် ကားရဏူပစာရအားဖြင့် ယူရသည်။] ပီတရသ္မိ အတ္ထာယ-ရွှေသောရောင်ခြည်တော်၏ အကျိုးငှါ၊ ပီတကသိဏံ-ပီတကသိုဏ်း လျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်သို့၊ (သမာပဇ္ဇတိ - ၏၊ ဝါ - ၏၊) လောဟိတဩဒါတရသ္မိအတ္ထာယ-နီသောရောင်ခြည်တော် ဖြူသောရောင်ခြည်

x x x x x x x

ဘဝဂံ ပရိဝါသဿ။ ။ဘဝဂံဝသေန ပရိဝသနဿ- ဘဝင်၏အဖြစ်ဖြင့် အဖန် ဖန် ဖြစ်ခြင်း၏၊ ဘဝဂံသင်္ခါတဿ ပရိဝသနဿဝါ (တနည်း) ဘဝင်ဟူသော အဖန်ဖန် ဖြစ်ခြင်း၏၊ “ဘဝင်ကျခြင်း” ဟု ဆိုလိုသည်၊ တန်ခိုးပြတော်မူရာ၌ တဒိထိနှင့် တဝိထိ အကြားဝယ် ဘဝင် အပိုမခြားဘဲ “ဘဝဂံစလန, ဘဝဂံပစ္စေဒ ” ဟု မပါလျှင် မပြီး သော ဘဝင်မျှသာဖြစ်တော့သည်။

တော်တို့၏အကျိုးငှါ၊ လောဟိတ ဩဒါတကသိဏံ - လောဟိတကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထဈာန် သမာပတ်၊ ဩဒါတကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်သို့၊ (သမာပဇ္ဇတိ)၊ [ဆန္ဒ ဝဏ္ဏာနံအရ ဖွင့်ပြပြီး၍ ဥပရိမ ကာယတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော စသည်အရ ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “အဂ္ဂိက္ခန္ဓတ္ထာယ” စသည်ကိုမိန့်။] အဂ္ဂိက္ခန္ဓတ္ထာယ-မီးအစုအကျိုးငှါ၊ တေဇောကသိဏံ-တေဇော ကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်သို့၊ (သမာပဇ္ဇတိ)၊ ဥဒက ဓာရတ္ထာယ-ရေအယဉ်အကျိုးငှါ၊ အာပေါကသိဏံ-အာပေါကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထဈာန် သမာပတ်သို့၊ သမာပဇ္ဇတိ၊ သတ္တာ - မြတ်စွာဘုရား သည်၊ စင်္ဂမတိ - စကြိုကြွတော်မူ၏၊ နိမ္မိတော - နိမ္မိတဘုရားရှင်သည်၊ ဝါ - ဖန်ဆင်းအပ်သော ဘုရားရှင်သည်၊ တိဋ္ဌတိဝါ - ရပ်သော်လည်း ရပ်တော်မူ၏၊ နိသီဒတိဝါ-ထိုင်သော်လည်း ထိုင်တော်မူ၏၊ သေယျံ ဝါ ကပ္ပေတိ-လျောင်းမှုကို သော်လည်း ပြုတော်မူ၏၊ ဣတိ- ဤသို့ အစရှိသော၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံကို၊ ဝိတ္တာရေ တဗ္ဗ - ချွဲထိုက်၏၊ ဣတ္ထ- ဤ ယမကပါဠိဟာရိယကို ပြုတော်မူရာ၌၊ ဧကမ္ဘိ- တခု သော ကိစ္စသည်လည်း၊ သီလဿ-သီလ၏၊ ကိစ္စံ-ကိစ္စသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သဗ္ဗ- အလုံးစုံသောကိစ္စသည်၊ သမာဓိကိစ္စမေဝ - သမာဓိ၏ ကိစ္စသာတည်း၊ (ဈာန် အဘိညာဉ်ဟူသော သမာဓိ၏ ကိစ္စသာတည်း၊) [နိဂုံးကို ပြလိုသောကြောင့် “ဝေ” စသည်ကိုမိန့်။] ဝေ-ဤသို့လျှင်၊ သီလံ-သည်၊ သမာဓိံ -သို့၊ ဝါ-ကို၊ န ပါပုဏာတိ-နိုင်၊ ဝါ-နိုင်။

[သီလ၏သမာဓိကို မမှီနိုင်ပုံကို အကျယ်ပြုပြီး၍ သမာဓိ၏ပညာကို မမှီနိုင် ပုံကို အကျယ်ပြုလိုသောကြောင့် “ ယံ ပန ” စသည်ကို မိန့်၊ ယံကို “ ပဋိဝိဇ္ဈိ ” ကျမှ တွဲ၊] ပန- ကား၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ- ကမ္ဘာ တသိန်းအလွန်ရှိကုန်သော၊ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ- ၄ အသင်္ချေတို့ပတ်လုံး၊

x x x x x x x

နိမ္မိတော။ ။ တသ္မိဉ္စ သမာဂမေ အတ္တနော မနံ ဂဟေတွာ ပဉ္စ ပုစ္ဆိတံ သမတ္ထိ အဒိသာ နိမ္မိတံ ဗုဒ္ဓံ မာပေသိ၊ တေန ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စ သတ္တာ ဝိသဇ္ဇေသိ၊ သတ္တာရာ ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စ သော ဝိသဇ္ဇေသိ၊ သတ္ထု စင်္ဂမနကာလေ နိမ္မိတော ဌာနာဒိသု အညတရံ ကပ္ပေ သိ၊ တဿ စင်္ဂမနကာလေ သတ္တာ ဌာနာဒိသု အညတရံ ကပ္ပေသီတိ ဧတမတ္ထိ ဒဿေတံ သတ္တာ စင်္ဂမတိတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ -ဋီကာသစ်။

ကပ္ပ၊ ပေ၊ အသင်္ချေယျာနိ။ ။ ၄ အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ဟု ပါရမီဖြည့်တော် မူရာကာလကိုပြခြင်းသည် ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင်၏ အထံတော်၌ နိယတဗျာဒိတ်ရပြီးနေခံမှ ဖြည့်ကျင့်ရာကာလကို ပြခြင်းတည်း၊ ထိုကာလမတိုင်မီကလည်း သာဝကပါရမီဉာဏ်ကို ရင့်သန်စေနိုင်သော ပါရမီများ ဖြည့်တော်မူခဲ့ပြီးဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ဒီပင်္ကရာဘုရား ထံတော်ပါး၌ ရဟန္တာဖြစ်နိုင်လေခံအောင် ဟေတု (အကြောင်း) ပြည့်စုံခြင်းကို နိယတ ဗျာဒိတ်ရခြင်း၏အင်္ဂါ ” ဟု ဆိုသည်။

ပါရမီယော-ပါရမီတို့ကို၊ ပူရေတွာ-ဖြည့်ကျင့်တော်မူပြီး၍၊ ကျေနပ်သံသယ
 ကာလေ-တနှစ်ယုတ် သုံးဆယ်၊ အရှယ်တော်ရှိရာအခါ၌၊ ဝါ-နှစ်ဆွဲကိုးနှစ်
 အရှယ်တော်ရှိရာအခါ၌၊ [“နိက္ခမ္မ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ” တို့၌ စပ်။] စက္ကဝတ္တိသိရိနိဝါသ
 ဘူတာ - စကြာဝတေးမင်း၏ အသရေ၏ တည်ရာဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဘဝနာ-
 နန်းတော်မှ၊ (ရမ္မ၊ သုရမ္မ၊ သုဘဟူသော နန်းမသုံးဆောင်မှ)၊ နိက္ခမ္မ- ထွက်
 တော်မူပြီး၍၊ အနောမာနဒီတီရေ- အနောမာမြစ်ကမ်း၌၊ ပဗ္ဗဇိတွာ-ရှင်ရဟန်း
 ပြုတော်မူပြီး၍၊ ဆဗ္ဗဿာနိ-၆ နှစ်တို့ပတ်လုံး၊ ပဓာနယောဂံ-မြတ်သောလုလ္လ
 ဝီရိယကို အားထုတ်မှုကို၊ ကတွာ-ပြုတော်မူပြီး၍၊ ဝိသာခပုဏ္ဏမာယံ-ဝိသာခါ
 နက္ခတ်နှင့် စန်းယဉ်သော ပြည့်သောလရှိရာနေ၌၊ (ကဆုန်လပြည့်နေ့၌)၊
 ဥရုဝေလဂါမေ - ဥရုဝေလရွာ၌၊ သုဇာတာယ - သုဇာတာမည်သော သဋ္ဌေး
 ကတော်ကလေးသည်၊ [ထိုအခါ၌ သားဥျားရပြီးလေပြီ၊] ဒိန္နံ - လှူအပ်သော၊
 ပက္ခိတ္တဒိဗ္ဗောဇံ-ထည့်ခတ်အပ်သော နတ်ဩဇာရှိသော၊ မရုပါယသံ-ပျားရည်
 ဖြင့် ထည့်ခတ်အပ်သော နို့ယုန်ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ - ဘုဉ်းပေးတော်မူပြီး၍၊
 [တခဲနက်ဖြစ်သော နို့ထမင်းဖြစ်၍ “နို့ယုန်” ဟု ခေါ်ကြ၏။]

x x x x x x x

မှတ်ချက်။ ။ အချို့ကား “စိန္တိတံ သတ္တသင်္ချေယျံ” စသည်ဖြင့် ဘုရားဖြစ်ဘို့ရန်
 စိတ်ဖြင့် ကြံရာကာလသည် ခုနစ်အသင်္ချေ ကြာ၏၊ နှုတ်ဖြင့် ဆုတောင်းရာကာလသည်
 ၉ အသင်္ချေ ကြာ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုကြ၏။ “ ထိုစကားကို သံဂါယနာတင်
 အဋ္ဌကထာတို့၌ မလာသောကြောင့် မသင့် ” ဟု ဦကာသစ်၌ ပယ်ထားသည်။ [ကေစိ
 ပန မနောပဏိဓာနဝစိပဏိဓာနဝသေန အနေကော အသင်္ချေယျပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ ပုဗ္ဗ
 သမ္ဘာရံ (လေးအသင်္ချေနှင့်ကမ္ဘာတသိန်းရှေ့က အဆောက်အဦးကို) ဝဒန္တိ၊ တဒယုတ္တ
 မေဝ၊ သင်္ဂဟာရဇ္ဇာသု အဋ္ဌကထာသု တထာ အဝုတ္တတ္တာ၊-ဦကာသစ်။]

ပက္ခိတ္တဒိဗ္ဗောဇံ။ ။ အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်ရှစ်ပါးတွင် ပါဝင်သော မဟာဘုတ် ၄ ပါး
 ကိုမှီသော ဩဇာသည် လှူပြည်ဩဇာထက် နတ်ပြည်ဩဇာကသာ၍ ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်
 အပိုင်း အားရှိအောင် ထေပံပုံနိုင်၏။ ထိုဩဇာကို ဘုရားရှင်၏ ကမ္မဇဝမ်းမီးသည်သာ
 ကြေကျက်စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဩဇာကို နတ်တို့က ထည့်ခတ်ကြသည်။

မရုပါယသံ။ ။ မနောဂဏာဒိဂိုဏ်း၌ပါဝင်သော ပယသဒ္ဓါသည် နို့ရည်အနက်
 ကိုဟော၏။ “ပယသာ+သင်္ခတော ပါယသော” ဟု ထောမနိဒိ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြု၏။ ဏပစ္စည်း
 ကြောင့် ပါ၌ ဝုဒ္ဓိရောက်၏။ မနောဂိုဏ်းဖြစ်၍ နဂိုရ်က “ ပယသံ ” ဟု ရှိသောကြောင့်
 သံအက္ခရာ လာရ၏။ ထို့ကြောင့် “ ပါယသံ ” ပုဒ်သာ ပါ၌မှန်တည်း။ ဦကာသစ်၌
 “ပါယ+အာသံ” ဟုကြံ၍ ဇွန်းဖြင့် သောက်၍လည်းဖြစ်၊ လက်ဖြင့် စား၍လည်းဖြစ်သော
 ကြောင့် “ ပါတဗ္ဗောစ+သော+အသိတဗ္ဗောစာတိ ပါယာသော ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ ထို
 ဝိဂ္ဂဟ၌ အရေးကြီးသော “နို့ရည်” အနက်လည်း မပါ။ ထို သနာနို့ဆွမ်းကား သေခံ၍
 လည်း မဖြစ်ပါ။ ပျားရည်ဖြင့် ထည့်ခတ်အပ်သောကြောင့် “မရုပါယသံ” ဟု ခေါ်သည်။
 “မရုနာ သိတ္တော (သွန်းလောင်းထည့်ခတ်အပ်သော) ပါယသော” ဟု ပြု။

သာယနသမယေ - ညနေချမ်းအခါ၌၊ ဒက္ခိဏုတ္တရေန - တောင်မြောက်
 သွားရာလမ်းဖြင့်၊ ဗောဓိမဏ္ဍံ-ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့၊ ဝါ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗ
 ညုတဉာဏ်၏ကြည်လင်ရာ ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်သို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်တော်မူပြီး၍၊
 အဿတ္တဒုမရာဇာနံ-ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်မင်းကို၊ တိက္ခတ္တံ-သုံးကြိမ်၊ ပဒက္ခိဏံ-
 အရိအသေကို၊ ကတွာ-ပြုတော်မူပြီး၍၊ [သုံးကြိမ်လကျာရစ်လည်ပုံကို ဤနေရာ၌
 မဖွင့်။] ပုဗ္ဗုတ္တရဘာဂေ-အရှေ့မြေခံထောင့်အဘို့၌၊ ဌိတော-ရပ်တော်မူလျက်၊
 တိဏသန္တာရံ-မြက်အခင်းကို၊ (ကြွလာတော်မူစဉ်က မြက်ရိပ်သွားပုဏ္ဏားသည်
 လှူအပ်သော ရှစ်ဆုပ်သောမြက်တို့၏ အခင်းကို၊) သန္တာရိတွာ-ခင်းတော်မူပြီး
 ၍၊ တိသန္ဓိပလ္လင်္ဂံ - သုံးစပ်ရှိသော ထက်ဝယ်တင်ပလ္လင်ကို၊ ဝါ- သုံးထောင့်

+ + + x + + +

ဒက္ခိဏုတ္တရေန။ ။တောင်နှင့်မြောက် သွားရာလမ်းဖြစ်၍ “ဒက္ခိဏောစ-တောင်
 အရပ်အဘို့လည်း၊ ဥတ္တရောစ-လည်း၊ ဒက္ခိဏုတ္တရံ” ဟု ပြု၊ အချို့က ဗောဓိမဏ္ဍံ ပဝိသိ
 တွာကိုကြည့်၍ “ဗောဓိပင်သို့ဝင်ခါနီး၌ ဆိုအပ်သောစကား” ဟု ယူဆပြီးလျှင် “ဒက္ခိဏ
 ပဏ္ဍိမုတ္တရေန” ဟု ဆိုလိုလျက် အလယ်ပုဒ်ကို ချေထားသည် ဟု ဆိုကြသတတ်၊ ပဌမ
 တောင်အရပ်၌ရပ်၍ ဗောဓိပင်သို့ ဝင်တော်မူမည်ဟု ကြံစည်တော်မူရာ မြေကြီး မငြိမ်
 မသက်ရှိသောကြောင့် ဝင်တော်မူဘဲ၊ အနေခံအရပ်သို့ ကြွပြန်၏၊ ထို၌လည်း နည်းတူ
 ဖြစ်သောကြောင့် မြောက်အရပ်သို့ ကြွပြန်၏၊ ထို့အတူပင်တည်း၊ ထို့နောက် အရှေ့
 အရပ်၌ ရပ်တော်မူသောအခါ မြေကြီးငြိမ်သက်သောကြောင့် အရှေ့မြောက်ထောင့်အရပ်
 က ဗောဓိပင်သို့ ဝင်တော်မူသည်-ဟုလို၊-ဒီကာသစ်။

ဗောဓိမဏ္ဍံ။ ။ဗောဓိတိ ဟိ ပညာ ဝုစ္စတိ၊ သာ ဧတ္ထ မဏ္ဍာ (ပသန္ဓာ) ဇာတာတိ
 သောပဒေသော ဗောဓိမဏ္ဍောတိ ပညာတော၊-ဝေရဉ္စကဏ္ဍာသာရတ္ထဒီကာ။ မဂ္ဂိဓာတ်
 သည် ဤနေရာ၌ သုဒ္ဓိ (သန့်ရှင်း ကြည်လင်ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ဘူဝါဒိဖြစ်၍
 “မဏ္ဍတိတိ မဏ္ဍာ” ဟု ပြုပါ၊ ဤ ဗောဓိမဏ္ဍာဟူသော အမည်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်
 တော်ကိုရရာ တင်ပလ္လင်ခွေ အရပ်၏သာ မုချအမည်တည်း၊ ထိုနေရာနှင့် စပ်နေသော
 ဗောဓိပင်ကိုကား သဟစရဏနည်း သမိပျူပစာရအားဖြင့် ဗောဓိမဏ္ဍာဟု ခေါ်ရသည်။

အဿတ္တဒုမရာဇာနံ။ ။ “မာရဝိဇယ သဗ္ဗညုတဉာဏပုဂ္ဂိုလ်ဘာဒိဟိ ဘဂဝန္တံ
 အဿာသေတိ (နှစ်သက်စေတတ်၏) ဣတိ အဿတ္ထော” ဟု အဘိဓာနပဒီပိကာသုဝိ
 ကြံသည်၊ အာပုဗ္ဗ သာသ (တောသနေ) ဓာတ်၊ တပစ္စည်း ကာရိတ်ကြေ၊ အစွ၊ ဝုတ
 ဘာဝေန (မြင့်တက်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) အဇေယျဘူမိသီသဂတဘာဝေန
 (သူတပါးတို့က မအောင်နိုင်အပ်သော အောင်မြေအထွဋ်အထိပ်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်
 ၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း) သကလသဗ္ဗညု ဂုဏပုဂ္ဂိုလ်ဘာဠာန ပိရုဠဘာဝေနစ (အလုံး
 စုံသော သဗ္ဗညုဂုဏ်တော်တို့ကို ရရာဌာန အဖြစ်ဖြင့် စည်ပင် ပေါက်နေသည်၏ အဖြစ်
 ကြောင့်၎င်း) ဒုမာနံ+ရာဇာတိ ဒုမရာဇာ၊ အဿတ္ထောနှင့် ကမ္မဓာရဲတွဲ။

တိသန္ဓိပလ္လင်္ဂံ။ ။ တင်ပလ္လင်ခွေသောအခါ ပေါင်နှင့် ခူးဆစ် စပ်နေ၏၊ ၂ ဘက်
 အတွက် အစပ် ၂ ခု ရ၏၊ ပေါင် အရင်းနှင့် ခါးလည်း စပ်နေ၏၊ ဤသို့ ၃ စပ်ရှိသည်၊
 (တနည်း) တင်ပလ္လင် ခွေ၍ ထိုင်သောအခါ ခူးခေါင်း ၂ ဘက်သည် အပြင်ထွက်နေ၏။

ရှိသော ထက်ဝယ် တင်ပလ္လင်ကို၊ အာဘုဇိတွာ- ဖွဲ့ခွေတော်မူပြီး၍၊ စတုရင်္ဂ သမန္တာဂတံ-လေးပါးသော အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊ မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာနံ-မေတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ - ရှေးသွားကို၊ ကတွာ - ပြုတော်မူ၍၊ ဝီရိယာဓိဋ္ဌာနံ- ဝီရိယကို အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းကို၊ အဓိဋ္ဌာယ-အဓိဋ္ဌာန်တော်မူပြီး၍၊ [အဓိဋ္ဌာန်နှင့် အဓိဋ္ဌာယကို အဘောဒဘောဒုပစာ ကြံပါ။] (တနည်း) ဝီရိယာဓိဋ္ဌာနံ-စွဲမြဲစွာ ဆောက်တည်အပ်သော ဝီရိယကို၊ အဓိဋ္ဌာယ-စွဲမြဲစွာ ဆောက်တည်တော်မူ၍၊ စုဒ္ဒသဟတ္ထပလ္လင်္ဂဝရဂတော - ၁၄ တောင် အပြန့်ကျယ်သော မြတ်သော ပလ္လင်တော်သို့ ရောက်တော်မူသည်။(ဟုတွာ-၍။)

သုဝဏ္ဏပိဋ္ဌေ - ရှေ့အင်းပျဉ်၌၊ ထပိတံ - ထားအပ်သော၊ ရဇတက္ခန္ဓံ - ငွေ ပင်စည်ကို၊(ပိဋ္ဌိတော-နောက်ကျောတော်၌၊ ကတွာ)ဝိယ-ပြုတော်မူသကဲ့သို့၊ ပညာသဟတ္ထံ- အတောင် ငါးဆယ်ရှိသော၊ ဗောဓိက္ခန္ဓံ - ဗောဓိပင်စည်ကို၊ (ဗောဓိပင်လုံးကို၊) ပိဋ္ဌိတော - နောက်ကျောတော်၌၊ ကတွာ - ပြုတော်မူ၍၊

+ x x + + + + +

တင်ပါးလည်း အပြင်ထွက်နေ၏။ ဤသို့ တင်ပလ္လင်ခွေထိုင်နေပုံကို ဘေးမှ မျဉ်းကြောင်း သား၍ ကြည့်သောအခါ သုံးထောင့် ပုံသဏ္ဍာန်ထင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ တယော+ သန္ဓယော (အစပ်, အထောင့်) ယဿာတိ တိသန္ဓိ၊ တိသန္ဓိစ+သော+ပလ္လင်္ဂောစာတိ တိသန္ဓိပလ္လင်္ဂော” ဟု ဋီကာတို့ ပြုကြသည်။

စတုရင်္ဂသမန္တာဂတံ။ ။ ဤပုဒ်ကို မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်နှင့် စပ်၍, အတ္တ (မိမိ), မိတ္တော, မဇ္ဈတ္တော (ရန်သူမဟုတ် မိတ်ဆွေမဟုတ်သော အလတ်စား), ဝေရီ, ဤ ၄ မျိုး ကို အညီအမျှ သမအောင် ထားတတ်သော မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်းကို “စတုရင်္ဂသမန္တာဂတံ” ဟု ဆိုသည်။ (တနည်း) ဝီရိယာဓိဋ္ဌာန်နှင့် စပ်၍, “ ငါ၏ အရေ, အကြော, အရိုး , ဤ ၃ မျိုးသာ ကျန်ပါစေတော့, အသွေးအသားတို့တော့ ခြောက်ကပ်သွားပစေတော့” ဟု အဓိဋ္ဌာန်မှု ၄ ပါးကို “စတုရင်္ဂသမန္တာဂတ ဝီရိယာဓိဋ္ဌာနံ” ဟု ခေါ်သည်။

စုဒ္ဒသဟတ္ထ ပလ္လင်္ဂ။ ။ စုဒ္ဒသ+ဟတ္ထာ (ပိတ္တတပုမာဏဘာဝေန) ယဿာတိ စုဒ္ဒသဟတ္ထော၊ (အမြင့် မဟုတ်, အပြန့်အကျယ် ပမာဏအဖြစ်ဖြင့်) တဆဲ့လေးတောင် ရှိသော ပလ္လင်၊ ပရိ (သမန္တတော) အင်္ဂါယတိ-ပတ်ဝန်းကျင် အပိုင်းအခြားအားဖြင့် မှတ်သားအပ်၏။ ဣတိ ပလ္လင်္ဂော၊ ပရိ+အင်္ဂါ၊ ရ်ကိုလ်, ဣကိုယ, လျကို လပြု, ဋ္ဌေဘော် လာ၍ “ပလ္လင်္ဂ” ဟု ဖြစ်၏။ (တနည်း) “ပလ္လင်္ဂ+က” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “ပလ္လင်္ဂ (ကိလေသ ဝိဒ္ဓိသန္ဓံ) - ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးမှုကို+ကရောတိတိ ပလ္လင်္ဂော” ဟုလည်း ကြံကြ၏။ ဤအလို ပလ္လင်္ဂ နိဂ္ဂဟိတ်လာ (င) ပြု, ကရဓာတ်နောင် ကွဲပစ္စည်းသက်။ [“ စုဒ္ဒသ ဟတ္ထ-အမြင့် တဆဲ့လေးတောင်” ဟု ယူကြသည်ကို ဋီကာသစ် ပယ်သည်။]

ရဇတက္ခန္ဓံ၊ ပေ၊ ကတွာ။ ။ “ရဇတက္ခန္ဓံ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ ဝိယာတိ သမ္ပန္နော” ဟု ဋီကာသစ်၌ ရဇတက္ခန္ဓံ၏ အစပ်ကို ဥပမာနဘက်၌ “ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ” ထည့်၍ စပ်ဘို့ရန် ပြု၏။ ထိုသို့ မစပ်ဘဲ “ရဇတက္ခန္ဓံဝိယ-သော၊ ဗောဓိက္ခန္ဓံ” ဟု စပ်လျှင်လည်း သင့်သည်သာ။

(တနည်း) ပိဋိတော ကတွာ - ကျောပေးတော်မူ၍၊ မဏိဆတ္တေန- ပဒမြားထီးသည်၊ (ဓာရိယမာနော)ဝိယ-ဆောင်းမိုးအပ်သကဲ့သို့၊ ဗောဓိသာခါယ-ဗောဓိပင်၏ အခက်သည်၊ ဓာရိယမာနော- ဆောင်းမိုးအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေ-ရွှေအဆင်းနှင့်တူသောအဆင်းရှိသော၊ စိဝရေ-သက်န်းတော်၌၊ ပဝါဠသဒိသေသု-သန္တာနှင့် တူကုန်သော၊ ဗောဓိ အင်္ကျီရေသု-ဗောဓိညွန့်တို့သည်၊ ပတမာနေသု-ကျကုန်စဉ်၊ သူရိယေ-နေသည်၊ အတ္ထိ-နေဝင်တောင်သို့၊ ဝါဝင်ခြင်းသို့၊ ဥပဂစ္ဆန္တေ-ကပ်ရောက်လသော်၊ မာရဗလံ-မာရ်နတ်၊ မာရ်နတ်၏ စစ်တပ်ကို၊ (တနည်း) မာရဗလံ-မာရ်နတ်၏ အစွမ်းသတ္တိကို၊ ဝိဓမ္မိတွာ-ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီး၍၊ ပဌမယာမေ - ပဌမယာမ၌၊ (ညဉ့်ဥးယာမ၌)၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ-ရှေး၌ နေအပ်ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ အနုဿရိတွာ-အောက်မေ့တော်မူပြီး၍၊ မဇ္ဈိမယာမေ-မဇ္ဈိမယာမ၌၊ (သန်းခေါင်ယာမ၌)၊ ဒိဗ္ဗစက္ခံ-ဒိဗ္ဗစက္ခံ အဘိညာဉ်ကို၊ ဝိသောဓေတွာ-သုခသင်တော်မူပြီး၍၊ ပစ္စယကာလေ-မိုဃ်းသေခံအခါ၌၊ [အရုဏ်မတက်မီ အရုဏ်တက်ခါနီးကို “ပစ္စယ” ဟုခေါ်၏။ “ပစ္စယသေတိ တိမိရံ ဝိနာသေတိတိ ပစ္စယသော” ဟု ပြု၊ အကျယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။] သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ - အလုံးစုံသော ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ အာစိဏ္ဏေ - လေ့ကျက်တော်မူအပ်သော၊ (အလေ့အကျက်တော်ဖြစ်သော)၊ ပစ္စယကာရေ - အဝိဇ္ဇာ စသော အကြောင်းတရားတို့၏ ကျေးဇူးပြုပုံအခြင်းအရာဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌၊ ဉာဏံ- ဉာဏ်တော်ကို၊ ဩတာရေတွာ-ချတော်မူ၍၊ (သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ အာစိဏ္ဏံ-သော၊) အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနံ-အာနာပါန စတုတ္ထဈာန်ကို၊ [ဤ၌လည်း “သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနမာဇိဏ္ဏံ” ဟု ဝိဘတ်ပြင်၍ လိုက်။] နိဗ္ဗတ္တေတွာ-ဖြစ်စေတော်မူပြီး၍၊ တဒေဝ-ထိုစတုတ္ထဈာန်

x x x x x x x

အတ္ထိ။ ။ “ပစ္စိမပဗ္ဗတံ” ဟု ဖွင့်၏။ အဘိဓာန်လာ အတ္ထသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် ပစ္စိမပဗ္ဗတအနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ နာသအနက်ကို ယူ၍ “ အတ္ထိ - ချုပ်ပျောက်ခြင်း ဝင်ခြင်းသို့” ဟုလည်း ပေးနိုင်ပါ၏။

မာရဗလံ။ ။ မာရောစ+မာရဗလဂ္ဃာတိ မာရဗလံ၊ မာရတပုဒ်ကြေ၊ (တနည်း) မာရဿ-၏+ဗလံ-အစွမ်းသတ္တိတည်း၊ မာရဗလံ၊ ထို့ကြောင့် “မာရဿ ဝါ သာမဠိယံ” ဟု တနည်းဖွင့်သည်။

ပစ္စယကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ။ ။ ဘုရားအလောင်းတော်သည် ဘုရားဖြစ်ခါနီးအခါ၌ သတ္တာတို့၏ ဒိုရေး နာရေး သေရေးတို့ကို တွေးတော်မူကာ လွန်စွာ သနားတော်မူသောကြောင့် ဤဒိုမူ နာမူ သေမူသည် အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်နည်းဟု စဉ်းစားတော်မူပြန်ရာ အကြောင်းဇာတိကို မြင်တော်မူသည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်း အဆက်ဆက်ကို ဉာဏ်တော်ဖြင့် စဉ်းစား ဆင်ခြင်တော်မူခြင်းကို “ ပဋိဂ္ဂသမုပ္ပါဒ်၌ ဉာဏ်တော်ကို သွင်းချခြင်း” ဟု ဆိုသည်။

ကိုပင်၊ ပါဒကံ- အခြေခံကို၊ ကတွာ- ပြုတော်မူပြီး၍၊ ဝိပဿနံ- ဝိပဿနာကို၊ ဝဗေတော- ပွားစေတော်မူ၍၊ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ - မဂ်လေးပါး အစဉ်အားဖြင့်၊ အဓိဂတေန- ရအပ်သော၊ စတုတ္ထမဂ္ဂေန- စတုတ္ထမဂ်ဖြင့်၊ (အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်)၊ သဗ္ဗကိလေသေ- အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို၊ ခေပေတွာ- ကုန်စေတော်မူ၍၊ သဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏေ - သဗ္ဗညုတဉာဏ်စသော အလုံးစုံသော ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို၊ ယံပဋိဝိဇ္ဈိ- အကြင် ထိုးထွင်းကာ သိတော်မူပြီ၊ ဣဒံ- ဤ ထိုးထွင်းကာ သိတော် မူခြင်းသည်၊ အဿ- ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊ ပညာကိစ္စံ- ပညာကိစ္စတည်း၊ [အာနာ ပါန စတုတ္ထဈာန် သမာဓိသည် အခြေခံ ပြုပြီးသော အခါ ဆုတ်နစ်လေပြီ၊ ထို့ကြောင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကို သမာဓိကိစ္စ ဟု မဆိုဘဲ ပညာကိစ္စ ဟု ဆိုသည်။] ဝေ- ဤသို့လျှင်၊ သမာဓိ- သည်၊ ပညံ- သို့၊ ဝါ- ကို၊ န ပါပုဏာတိ- နိုင်၊ ဝါ- နိုင်။

[သီလ၏ သမာဓိကိုမဖိုပုံကို ဥပမာဆောင်၍ ထင်ရှားအောင် ပြလိုသော ကြောင့် “တတ္ထ ယထာ” စသည်ကိုမိန့်။] တတ္ထ - ထိုသို့ သီလ၏ သမာဓိကိုမဖို ခြင်း သမာဓိ၏ ပညာကို မဖိုခြင်း၌၊ (အယံ - ဤ ဆိုအပ်လတံ့ကား၊ ဥပမာ - တည်း။) ဟတ္ထေ - တလက်ဖက်၌၊ ဝါ- တလက်ဖက်ထည်းက၊ ဝါ- လက်ခုတ်၌၊ ဝါ- လက်ခုတ်ထည်းက၊ ဥဒကံ - ရေသည်၊ ပါတိယံ- သောက်ရေခွက်၌၊ ဝါ- သောက်ရေခွက်ထည်းက၊ ဥဒကံ- ရေသို့၊ ဝါ- ရေကို၊ န ပါပုဏာတိ- မရောက်၊ ဝါ- မဖို၊ ပါတိယံ- ၌၊ ဝါ- က၊ ဥဒကံ - သည်၊ ယဇေ - ရေခပ်အိုး၌၊ ဝါ- က၊ [နောက်၌လည်း ဤသို့ ၂ နည်းချည်းပေးပါ။] ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ယဇေ- ၌၊ ဥဒကံ- သည်၊ ကောလဗ္ဗေ (ကောဠုဗ္ဗေ)- ၃၂ စိတ်ဝင်သော ထမင်းချက်အိုး၌၊ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ကောလဗ္ဗေ- ၌၊ ဥဒကံ- သည်၊ စာဋိယံ- ထို ထက်ကြီးသော အိုးစရည်း၌၊ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ စာဋိယံ- ၌၊ ဥဒကံ- သည်၊ မဟာကုမ္ဘိယံ- ထို ထက်ပင်ကြီးသော ရေလှောင်အိုး၌၊ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ မဟာကုမ္ဘိယံ

+ + x + + x + x

ဝိပဿနံ။ ။ ဆတ္တိံ သကောဋိသတ သဟဿမုခေန (ကုဋေ သိန်းပေါင်း ၃၆ သိန်း အဥျးပြုသဖြင့်) အာသဝက္ခယ သင်္ခါတ မဟာဝဇီရညာဏဂမ္ဘံ ဂဏှာပန ဝသေန (အာသဝက္ခယဉာဏ် ဟု ဆိုအပ်သော မဟာဝဇီရဉာဏ်၏ ကိုယ်ဝန်ကို ယူစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဝိပဿနံ ဘာဝေတွာ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရဘို့ရန် ဝိပဿနာရှုရာ၌ သင်္ခါရတို့ကို တပါးမကျန် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်တော်မူလေရာ ကုဋေ သိန်းပေါင်း ၃၆ သိန်းရှိသတတ်၊ ထို ဝိပဿနာဉာဏ်ကို၎င်း၊ ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီးနောက် နေ့စဉ် ဝင်စားတော်မူအပ်သော ရှေ့နောက် ဉာဏ်ကို၎င်း “မဟာဝဇီရဉာဏ်” ဟု ခေါ်နိုင်၏။ ဤ၌ကား မဂ်ဉာဏ် (အထူးအားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်) ကိုသာ မဟာဝဇီရဉာဏ် ဟု ခေါ်သည်။ ထို အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကိုရဘို့ရန် ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများခြင်းသည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်းဟူသော ကိုယ်ဝန်ကို ယူခြင်းနှင့် တူ၏။ ထို့ကြောင့် “အာသဝ က္ခယသင်္ခါတ မဟာဝဇီရ ညာဏဂမ္ဘံ ဂဏှာပန ဝသေန” ဟု ဆိုသည်။

ဥဒကံ၊ ကုသောဗ္ဗေ - ထူးအိုင်၌၊ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ကုသောဗ္ဗေ ဥဒကံ၊
 ကန္ဓရေ-ချောက်၌၊ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ကန္ဓရေဥဒကံ၊ ကုန္ဓဒိယံ-မြစ်ငယ်၌၊
 ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ကုန္ဓဒိယံ ဥဒကံ , ပဉ္စမဟာနဒိယံ - မြစ်ကြီးငါးသွယ်၌၊
 ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ပဉ္စမဟာနဒိယံ ဥဒကံ၊ စက္ကဝါဠ မဟာသမုဒ္ဒေ - စကြာ
 ဝဠာ၏ အနီးဖြစ်သော မဟာသမုဒ္ဒြာ၌၊ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ စက္ကဝါဠ မဟာ
 သမုဒ္ဒေဥဒကံ၊ သိနေရုပါဒကေ-မြင်းမိုရ်တောင်ခြေ၌၊ မဟာသမုဒ္ဒေ- ၌၊ ဥဒကံ
 န ပါပုဏာတိ။

ပါတိယံ-သောက်ရေခွက်၌၊ ဝါ- ထည်းက၊ ဥဒကံ-ကို၊ ဥပနိဓာယ-ထေခံ
 စာ၍၊ ဟတ္ထေ - ၌၊ ဥဒကံ- သည်၊ ပရိတ္တံ - နည်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ပေ၊ သိနေရု
 ပါဒက မဟာသမုဒ္ဒေ- မြင်းမိုရ်တောင်ခြေ မဟာသမုဒ္ဒြာ၌၊ ဥဒကံ-ကို၊ ဥပနိဓာ
 ယ- ၍၊ စက္ကဝါဠ မဟာသမုဒ္ဒေ- ၌၊ ဥဒကံ - သည်၊ ပရိတ္တံ - သည်၊ (ဟောတိ)၊
 ဣတိ- ဤသို့လျှင်၊ ဥပရူပရိ - အထက်အထက်ဖြစ်သော၊ ဗဟုကံ - များသော၊
 ဥဒကံ - ကို၊ ဥပါဒါယ - ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ ဟေဠာ ဟေဠာ - အောက်အောက်
 ဖြစ်သော၊ ဥဒကံ - သည်၊ ပရိတ္တံ - သည်၊ ဟောတိ ယထာ - ဖြစ်သကဲ့သို့၊ [တတ္ထ
 ယထာမှ ယထာကို ယူ၍ပေးသည်။] ဝေမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ ဥပရိ ဥပရိ-
 အထက်အထက်ဖြစ်သော၊ ဂုဏေ - ဂုဏ်တို့ကို၊ ဥပါဒါယ - ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊
 ဟေဠာဟေဠာ-အောက်အောက်ဖြစ်သော၊ သီလံ-ကို၊ ဝါ-သည်၊ အပ္ပမတ္တကံ-
 သေးငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ဩရမတ္တကံ- ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊
 ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ တေန- ထို့ကြောင့်၊ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ် ပနေတံ
 ဘိက္ခဝေ ဩရမတ္တကံ သီလမတ္တကန္တိ-ဟူ၍၊ (ဘဂဝါ)၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။

x x x x x x x

ဟတ္ထေ ပါတိယံ စသည်။ ။ဟတ္ထေတိ ဟတ္ထပသတေ , ကရပုဠေဝါ၊ ပါတိယန္တိ
 သရာဝကေ၊ သုဠေတိ ဥဒကဟရသုဠေ၊ ဒွတ္တိံသဒေါဏ ဂဏှနပ္ပမာဏံ ကုဏှံ ကောဠု
 မ္ဗော၊ [အဘိဓာန်၌ “ကောလမ္ဗ”ဟုလည်း ရှိ၏၊ ထမင်းအိုးဟူသောအနက်ကို ဟော၏။
 ထို့ကြောင့် “ ဒွတ္တိံသဒေါဏဂဏှန ” ဟု ဖွင့်သည်။] တတော မဟတ္တရာ စာဠိ၊
 တတောပိ မဟတိ မဟာကုမ္ဘိ၊ သောဏှိ ကုသောဗ္ဗော။

တေနာဟ။ ။ငါးကြင်းဆီဖြင့် ငါးကြင်ကြော်သကဲ့သို့ မိမိဟူသော သံဝဏှနာ၏
 သံဝဏှေတဗ္ဗဝါကျကိုပင် လဒ္ဓဂုဏ်အဖြစ်ဖြင့် ပြလိုသောကြောင့် “ တေနာဟ၊ ပေ၊ ဩရ
 မတ္တကန္တိ ” ဟု မိန့်သည်။... [ယဿာ ပါဠိယာ အတ္ထဝိဘာဝနတ္ထာယ ယာ သံဝဏှနာ
 ဝုတ္တာ၊ တဒေဝ (ထိုပါဠိတော်ကိုပင်) တဿာ (ထို သံဝဏှနာ၏) ဂုဏဘာဝေန
 ဒသောဘုံ တေနာဟာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ၊ - ဋီကာသစ်။] ဤသို့ ဖွင့်သည်ကို
 မနှစ်သက်သောဆရာတို့က နိဂုံးဟုလည်း ယူကြသည်။

[နိယာမ်] တေနဝုတ္တံ , တည်ပါဠိပြန်က , လဒ္ဓဂုဏ်ပြု , ဆိုစကြ၏ , နိဂုံးထင်လှ
 နောတတ္ထ။ [တေနဝုတ္တံနှင့် တေနာဟသည် သဘောတူတည်း။]

ယေန ပုထုဇ္ဇနောတိတ္ထေ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) အာဒိစ္စဗန္ဓုနာ - နေမင်း၏ ဆွေတော် မျိုးတော် ဖြစ်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓေန - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အန္ဓော - ပညာမျက်စိအားဖြင့် ကာဏ်းသော၊ ဧကော - တယောက်သော၊ ပုထုဇ္ဇနော - ပုထုဇဉ်၎င်း၊ ကလျာဏော - ပညာမျက်စိ ကောင်းစွာရှိသည်ဖြစ်၍ ကောင်းသော၊ ဧကော - သော၊ ပုထုဇ္ဇနော - ၎င်း၊ (ဣတိ-ဤသို့၊) ဒုဝေ-၂ ယောက်ကုန်သော၊ ပုထုဇ္ဇနာ-ပုထုဇဉ်တို့ကို၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။

တတ္ထ - ထို ၂ ယောက်သော ပုထုဇဉ်တို့တွင်၊ [အယံပုဒ် , သောပုဒ်တို့၌ စပ်။] ယဿ - အကြင် ပုထုဇဉ်၏၊ ခန္ဓဓာတာယတနာဒိသု- ခန္ဓာ, ဓာတ်, အာယတန အစရှိသောတရားတို့၌၊ ဥဂ္ဂဟ ပရိပုစ္ဆာသဝနဓာရဏ ပစ္စဝေက္ခဏာနိ- သင်ယူခြင်း, အဖန်ဖန် မေးမြန်းခြင်း, ကြားနာခြင်း, ဆောင်ရွက်မှတ်သားခြင်း,

x x x x x x x

အာဒိစ္စဗန္ဓုနာ။ ။ “အာဒိစ္စဿ+ဗန္ဓု အာဒိစ္စဗန္ဓု” ဟု ပြု၊ ထေရဂါထာ, ဧက နိပါတ, အဘယတ္ထေရ ဂါထာ၌ကား “ အာဒိစ္စဝံသေ သမ္ဘူတတ္တာ အာဒိစ္စော + ဗန္ဓု တေဿာတိ အာဒိစ္စဗန္ဓု (ဘဂဝါ)” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ထိုအလို “နေမင်းဟူသော ဆွေမျိုးရှိတော်မူသော” ဟု ပေး၊ ထိုအဋ္ဌကထာ၌ အခြားတနည်းလည်း ဖွင့်သေး၏။

ဒုဝေ ပုထုဇ္ဇနာ။ ။ မူလပဏ္ဏာသ, မူလပရိယာယသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ ဤ ပုထုဇဉ် ၂ မျိုးကို ပြပြီးလျှင် “တေသု အန္ဓပုထုဇ္ဇနော ဝုတ္တာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော” ဟု ထို နေရာ၌ အလိုရှိအပ်သောပုထုဇဉ်ကို အတ္ထုဒ္ဓေသအဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြသေး၏၊ ဤကား ထိုသို့ထုတ်ပြဘွယ်မလို၊ ထုံးစံအတိုင်း ပုထုဇဉ် ၂ မျိုးရှိနေသောကြောင့် ၂ မျိုးရှိကြောင်း ကိုသာ ပြခြင်းဖြစ်သည်၊ ပုထုဇဉ်မှန်လျှင် အန္ဓဖြစ်စေ ကလျာဏဖြစ်စေ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို မှန်ကန်အောင် မပြောနိုင်သည်ချည်းသာ၊ ပုထုဇဉ်ကို ထားပါဥျား, အရိယာ- ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့သော်မှလည်း ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်တော်ကို ကုန်စင်အောင် အမှန်အတိုင်း မပြောနိုင်ပါ။

ခန္ဓ၊ ပေ၊ ဒိသု။ ။ ခန္ဓာစသည်တို့၌ ကျွမ်းကျင်သောဉာဏ်ကြောင့် ဤကား ဥပက္ခိလေသ (ညစ်ညမ်းသော ကိလေသာ) ဤကား ဥပက္ခိလေသမဟုတ်ဟု သိနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဗာဟုဿစွဂုဏ် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ ခန္ဓ၊ ပေ၊ ဒိသု” ဟု ဆိုသည်၊ အာဒိဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တိုင်ရုံသာယူပါ။ [ယတော ခေါ် ဘိက္ခု၊ ခန္ဓ ကုသလော ဟောတိ၊ ဓာတု၊ ပေ၊ အာယတန၊ ပေ၊ ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ ကုသလော ဟောတိ၊ ဧတ္တာဝတာ ခေါ် ဘိက္ခု၊ ဗဟုဿတော ဟောတိ။]

ဥဂ္ဂဟ, ပရိပုစ္ဆာ, သဝန။ ။ ဝါစုဂ္ဂတကရဏံ ဥဂ္ဂဟော - စာအုပ် ပေစာ မရှိ သေးသော ရှေးခေတ်၌ ဆရာ့အထံဝယ် ပါဠိကို နှုတ်တက်ရအောင် သင်ယူခြင်းသည် ဥဂ္ဂဟ မည်၏၊ အတ္ထဿ + ပရိပုစ္ဆနံ ပရိပုစ္ဆာ - ထိုပါဠိတော်၏ ခက်ဆစ်အဓိပ္ပါယ်ကို အဖန်ဖန်မေးခြင်းသည် ပရိပုစ္ဆာ မည်၏၊ အဋ္ဌကထာဝသေန အတ္ထဿ သောတဒ္ဓါရ ပဋိ ဗဒ္ဓတာ ကရဏံ သဝနံ - အဋ္ဌကထာဖွင့် အနေအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သောတ ဒ္ဓါရနှင့် စပ်အောင်ပြုခြင်း (နားထောင်ခြင်း) သည် သဝနမည်၏။

ဆင်ခြင်စဉ်းစားခြင်းတို့သည်၊ နတ္ထိ- မရှိကုန်၊ အယံ - ဤပုထုဇဉ်သည်၊ အန္ဓု
 ပုထုဇ္ဇနော - အန္ဓုပုထုဇဉ် မည်၏၊ ဝါ - ပညာမျက်စိအားဖြင့် ကာဏ်းသော
 ပုထုဇဉ် မည်၏၊ ယဿ- အကြင် ပုထုဇဉ်၏၊ (ခန္ဓာဓာတာယတနာဒီသု-တို့၌၊)
 တာနိ - ထို သင်ယူခြင်း၊ အဖန်ဖန် မေးမြန်းခြင်း၊ ကြားနာခြင်း၊ ဆောင်ရွက်
 မှတ်သားခြင်း၊ ဆင်ခြင် စဉ်းစားခြင်းတို့သည်၊ အတ္ထိ- ရှိကုန်၏၊ သော- ထို ပုထု
 ဇဉ်သည်၊ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနော-ကလျာဏပုထုဇဉ် မည်၏၊ ဝါ-ပညာမျက်စိ
 ကောင်းစွာရှိသည်ဖြစ်၍ ကောင်းသောပုထုဇဉ် မည်၏။

[ပုထုဇဉ်အပြားကိုပြပြီး၍ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဒုဝိဓောပိ ”
 စသည်ကို မိန့်။] ပန- ဆက်၊ (တနည်း) ပန-ပဘောဒမ္ပတပါး ဝစနတ္ထကို ဆိုဥား
 အံ၊ ဒုဝိဓောပိ- ၂ ပါးအပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သေး၊ သေ (သော)- ဤ
 ပုထုဇဉ်သည်၊ ပုထုနံ- များစွာကုန်သော ကိလေသာ အစရှိသည်တို့ကို၊ ဇနနာ
 ဒီဟိ- ဖြစ်စေခြင်းအစရှိကုန်သော၊ ကာရဏေဟိ- အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ ပုထု
 ဇ္ဇနော-ပုထုဇ္ဇနမည်၏၊ ဝါ-တနည်း၊ ပုထုဇ္ဇနန္ဓောဂဓတ္တာ- များစွာသောလူ
 x x x x x x x

ဓာရဏ ပစ္စဝေက္ခဏ။ ။ ဗျဉ္ဇနတ္ထာနံ သုနိက္ခေပ သုနယနေန ဓိဗ္ဗဿ ပရိဟရဏံ
 ဓာရဏံ-သဒ္ဓါတို့ကို မှန်ကန်စွာထားခြင်း အနက်တို့ကို မှန်ကန်စွာသိခြင်းအားဖြင့် ပါဠိ
 တော်ကို အာဂုံနှုတ်တက် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဓာရဏ မည်၏၊ [“ သုနိက္ခိတ္တဿ
 ဘိက္ခဝေ ပဒဗျဉ္ဇနဿ အတ္ထောပိ သုနယော ဟောတိ” ဟူသော ဒုကင်္ဂိတ္တရ ဗာလဝဂ်ကို
 ထောက်၍ ဗျဉ္ဇန သုနိက္ခေပ , အတ္ထသုနယနဟု တွဲပါ။] ဧဝံ သုတဓာတပရိစိတာနံ-
 ဤသို့ ကြားနားဆောင်ရွက် လေ့ကျက်အပ်ပြီးတရားတို့ကို၊ ဝိတတ္တနံ မနသာနုပေက္ခနံ
 ပစ္စဝေက္ခဏံ-ကြံစည်ခြင်းစိတ်ဖြင့်၊ အဖန်ဖန်ရှုဆင်ခြင်ခြင်းသည် ပစ္စဝေက္ခဏ မည်၏။

ယဿ တာနိ အတ္ထိ။ ။ ကလျာဏပုထုဇဉ် ဖြစ်ဘို့ရန် ခန္ဓာ၊ ဓာတ်၊ အာယတန၊
 ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တို့၌ ဥဒ္ဓဟမှစ၍ ပစ္စဝေက္ခဏတိုင်အောင် ရှိရမည်၊ ယခုခေတ် ခန္ဓာငါးပါး
 စသည်တို့၌ သရုပ်ရေတွက်တတ်ရုံ အရကောက်တတ်ရုံမျှဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တိုင်အောင်
 ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် မသိသေးလျှင် “ ကလျာဏပုထုဇဉ် ” ဟု မခေါ်နိုင်သေးပါ၊ သို့သော်
 ကလျာဏပုထုဇဉ် အစစ် မဖြစ်တတ်သော်လည်း ကုသိုလ် အကုသိုလ်၏ သဘောကို
 အသိုက်အလျောက် ခွဲခြား၍ နားလည်လျှင် “ အန္ဓုပုထုဇဉ် ” ဟုလည်း မဆိုထိုက်ပါပေ။

ပုထုနံ။ ။ ပုထုနံ ဟု ရှိရာ၌ အဘိဓာန် (၇၀၀) ၌ ပြန့်ကျယ်ခြင်း အနက်ကို
 ဟောသော နာမ်ပုထုသဒ္ဓါတည်း၊ “ ပုထတိ မဟန္တဘာဝေန ပတ္ထရတိတိ ပုထု ” ဟု
 ဓာတွတ္တသင်္ဂဟ၌ ဝိဂ္ဂဟပြု၏၊ ပုထဓာတ်၊ ဝိတ္ထာရအနက်ဟော၊ ဥပစ္စည်း၊ ထို့ကြောင့်
 “ ပုထုနံ ” ဟု ပါဠိ၌ ရှိနိုင်ပြန်သည်။ [“ ပုထုဇ္ဇန ” ဟု ဇ္ဇသံယုဂ်ရှိခြင်းကား သတ္တတသို့
 လိုက်၍ ရှိခြင်းတည်း။]

ပုထုဇ္ဇနော။ ။ သတ္တတ၌ “ ပြိထက် ” ဟု အဗျယ (နိပါတ်) ပုဒ်ရှိ၏၊ ထိုနိပါတ်
 သည် ပါဠိ၌ ပုထ (ပုထု) နိပါတ်ဖြစ်လာ၏၊ [ဝဇ္ဇနေတု ဝိနာ နာနာ၊ အန္တရေန ရိတေ
 ပုထု၊ - (၁၁၃၇) အဗျယဝဂ်၊ အဘိဓာန်။] သတ္တတ၌ နောက်ပုဒ်နှင့်ယှဉ်တွဲသောအခါ

တို့၏အတွင်း၌ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (များစွာသောလူအပေါင်းတွင် ပါဝင်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ပုထုဇ္ဇနော-မည်၏။ ဝါ- တနည်း၊ အယံ ဇနော- ဤလူအပေါင်းသည်၊ ပုထု(ပုထ)- အရိယာတို့မှ အသီးအခြားသာ တည်း၊ [နောက်၌ “ဝိသုယေဝ” ဟု ဖွင့်လတံ့၊] ဣတိ-ထို့ ကြောင့်၊ ပုထုဇ္ဇနော- မည်၏။ [ဒုဝိစောပေသ၌ သေကို ဤ “ပုထုဇ္ဇနော” ပုဒ်တို့၌စပ်၊ သေနှင့် ပုထု ဇ္ဇနောတို့ အရချင်းတူနေသော်လည်း “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ၊ ပေ၊ ဘဂဝါ” ၌ ကဲ့သို့ နာမပ္ပဓာနဝါစက ဂုဏပ္ပဓာနဝါစက ဟု ခွဲပါ၊ ဂုဏ် ဟူရာ၌လည်း မကောင်းဂုဏ်ဟု မှတ်ပါ။] ဟိ- ချဲ့၊ သော-ထို ပုထုဇ္ဇနောသည်၊ ပုထုနံ- များစွာ ကုန်သော၊ နာနပ္ပကာရာနံ - အမျိုးမျိုးသော အပြားရှိကုန်သော၊ [ပုထုနံကို ထပ်ဖွင့်သည်။] ကိလေသာဒီနံ- ကိလေသာအစရှိသည်တို့ကို၊ [အာဒိဖြင့် နောက် သာဓကပါဌ၌လာသော ဂတိ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ သတ္တာ၊ စသည်တို့ကို ယူ။] ဇနနာဒီဟိ - ဖြစ်စေခြင်း အစရှိကုန်သော၊ ကာရဏေဟိ - တို့ကြောင့်၊ ပုထု ဇ္ဇနော-မည်၏။

ယထာဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ ပုထုကိလေသေ ဇနေနန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပေ၊ ပုထု ပဉ္စဟိ နိဝရဏေဟိ အာဝုတာ နိဝုတာ ဩဝုတာ ပိဟိတာ ပဋိစ္စန္ဓာ ပဋိကုဇ္ဇိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာတိ - ဟူ၍၊ (အာဟ - အရှင်သာရိပုတြာ ဟောတော်မူပြီ၊) ပုထု ကိလေသေ- များစွာကုန်သော ကိလေသာတို့ကို၊ ဇနေနန္တိ-ဖြစ်စေတတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ထို့ ကြောင့်၊ ပုထုဇ္ဇနာ-ပုထုဇ္ဇနတို့မည်၏။ [“ယေ

x x x x x x x

ကံသည် (ဂ) ဖြစ်၍ “ပြိထဂဇန” ဟု ဖြစ်၏။ ပါဠိ၌ ဂအစား ဒွေဘော်လာ၍ “ပုထုဇ္ဇန” ဟု ဖြစ်၏။ နိပါတ်ပုဒ်ရင်းမှာ ဝိဘတ်ကြေမြဲဖြစ်၍ ဝိဘတ်အမျိုးမျိုး၊ ဝုဗ်အမျိုးမျိုးဖြင့် “ပုထု” ဟုချည်း ရှိသည်။

ယထာဟ။ ။ “သော ဟိ၊ ပေ၊ ပုထုဇ္ဇနော” ဖြင့် ဂါထာပုဗ္ဗခု၏ အကျယ်ကိုပြ၏။ “ပုထု ကိလေသေ ဇနေနန္တိ” စသည်ကား မဟာနိဋ္ဌေသ၊ အဋ္ဌကဝဂ်၊ တိဿမေတ္တေယျ သုတ်နှင့် ပုရာဘေဒသုတ်ပါဠိတော်တည်း၊ ဤပါဠိတော်ဖြင့် “ဇနနာဒီဟိ” ၌ အာဒိဖြင့် ယူအပ်သော အနက်အကျယ်ကို၎င်း၊ ထိုစကား၏ သာဓကကို၎င်း ပြ၏။ ထို့ကြောင့် “ပုထု ကိလေသေ ဇနေနန္တိ” စသော စကားကို ဝိတ္ထာရနှင့်သာဓက ၂ မျိုးရသောကြောင့် “အမွသေစနဂရုသိန္ဒနနည်း” ဟု မှတ်ပါ။

ပုထု ကိလေသေ ဇနေနန္တိ။ ။ “ကိလေသေ” သည် ပုထုနိပါတ်၏ အဘိဓမ္မေယျ အနက်ပြတည်း။ ပုထုနှင့် ကိလေသေသည် သမာသ်မဟုတ်၊ ပုထုနိပါတ်နောင် ဒုတိယာ ယောဝိဘတ်ကြေ၊ “ပုထု ကိလေသေ ဇနေနန္တိ” ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုဘို့ရန်ပြ၏။ ဇနေနန္တိတိ ဇနာ- ဖြစ်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ပုထု-များစွာသော ကိလေသာတို့ကို၊ ဇနာ-ဖြစ်စေတတ် သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း။ ပုထုဇ္ဇနာ - တို့၊ ပုထုဇ္ဇနတို့သည် မည်သည့် ကိလေသာကိုမျှ မပယ်နိုင်သေးသောကြောင့် ကိလေသာအားလုံးကို ဖြစ်စေနိုင်ကြသော ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ် ကြသည်-ဟုလို။

သတ္တာ ပုထု ကိလေသေ ဇနေန္တိ ဣတိ တေ သတ္တာပုထုဇ္ဇနာ” ဟု အကျယ်ပေး
 လိုလျှင် ပေးပါ။ နောက်ဝါကျတို့၌လည်း နည်းတူ။] ပုထု အဝိဟတသက္ကာယ
 ဒိဋ္ဌိကာ- များစွာကုန်သော မဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်အပ်သေးသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ
 ရှိကုန်၏။ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထုသတ္တာရာနံ - များစွာကုန်သော ဆရာတို့၏။
 မုခံ - မျက်နှာကို၊ ဥလ္လောကိကာ - မော်၍ ကြည့်ခြင်းရှိကုန်၏။ (တနည်း)
 ဥလ္လောကကာ-မော်၍ ကြည့်တတ်ကြကုန်၏။ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထုသဗ္ဗဂတီဟိ-

x x x x x x x

ပုထု၊ ပေ၊ ဒိဋ္ဌိကာ။ ။ ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ပြသော ဝါကျပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “တာ+
 ဇနေန္တိ၊ တာဟိ ဇနိတာတိဝါ ပုထုဇ္ဇနာ” ဟု နိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြ
 သည်။ ဆိုလိုရင်းကား- “ဇနေန္တိတိ ဇနာ၊ ပုထု-များစွာသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀ တို့ကို+
 ဇနာ-ဖြစ်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း။ ပုထုဇ္ဇနာ-တို့” ဟု၎င်း “ဇနိယန္တေတိ ဇနာ၊
 ပုထု-များစွာသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိတို့သည် + [ပုထုနောင် ဟိဝိဘတ်ကြေ၊] ဇနာ-
 ဖြစ်စေအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း။ ပုထုဇ္ဇနာ-တို့” ဟူသည်တည်း။

တနည်း။ ။ ဋီကာ၌ “ အဝိသာတမေဝ ဝါ ဇနသဒ္ဓေါ ဝဒတိ” ဟု မူလဋီကာကို
 နည်းမှီ၍ ဖွင့်၏။ ဆိုလိုရင်းကား- “ဇနိတာတိ ဇနာ-ဖြစ်စေအပ်သော တရားတို့” ဟု
 သဒ္ဓတ္ထ ဖြစ်သော်လည်း ဖြစ်ခြင်းမျှကို မယူရ။ “ မပယ်သတ်အပ် ” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်
 တိုင်အောင် ယူပါ။ ထို့နောက် “ ပုထု+ဇနာ+ယေသံတိ ပုထုဇ္ဇနာ-ဖြစ်စေအပ် မပယ်
 သတ်အပ်သေးသော များစွာသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ရှိသူတို့” ဟု ပြပါ။ [“ ဣမဿုပ္ပါဒါ
 ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဥပ္ပါဒေါတိ န ဇနနမတ္ထံ အဓိပ္ပေတံ၊ အထခေါ အနိရောဓောပီတိ အ
 ဝိသာတံ ဇနသဒ္ဓေါ ဝဒတိတိ အာဟ-ဤအကြောင်းတရား၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဤအကျိုး
 တရားသည် ဖြစ် ” ဟုရာ၌ ဥပ္ပါဒအရ ဖြစ်ခြင်းအနက်မျှကို အလိုမရှိအပ်။ စင်စစ်မှာ-
 မချုပ်ခြင်း အနက်ကိုလည်း အလိုရှိအပ်၏။ မချုပ်ဟူသည်လည်း မပယ်သတ်အပ်သေး
 ခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် “ အဝိသာတံ ဇနသဒ္ဓေါ ဝဒတိ ” ဟု ဆိုသည်။ တတ္ထာယံ ဇနံ
 သဒ္ဓေ နယော၊ ဇနိတာတိ ဇနာ၊ အဝိဟတာတိ အတ္ထော၊-ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋီကာ။]

ပုထု၊ ပေ၊ မုခုလ္လောကိကာ ။ ။ ပုထုဇဉ်တို့သည် မိမိတို့ ကိုယ်တိုင်က ဆရာ၏
 အကြောင်းကို ကောင်းကောင်း မဆုံးဖြတ်နိုင်ရကား (တချို့မှာ ဘုရားတည်းဟူသော
 ဆရာနှင့် တွေ့ရသည့်တိုင်အောင် တိတ္ထိဆရာတို့သို့ ပြောင်း၍ ကိုးကွယ်တတ်သေးရကား)
 ဆရာများစွာတို့၏မျက်နှာကို ဖူးမျှော်တတ်ကြ၏။ ဤစကားသည် ဆရာသွားများခြင်း၏
 အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြသော စကားတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဇနေန္တိတိ ဇနာ၊ ပုထု+ဇနာ
 (မိမိကိုဖြစ်စေတတ်သော ဆရာတို့သည်) ဧတေသံတိ ပုထုဇ္ဇနာ” ဟု ဝစနတ္ထ ပြပါ။

မှတ်ချက်။ ။ အဋ္ဌသာလိနီ ယောဇနာ၌ “ ဥလ္လောကနံ ပေက္ခနံ (ကြည့်ရှုခြင်း)
 ဥလ္လောကံ-ခြင်း၊ မုခဿ+ဥလ္လောကံ မုခုလ္လောကံ၊ တံ ဧတေသံတိ မုခုလ္လောကိကာ”
 ဟု အဿတ္ထိအနက်၌ ဣကပစ္စည်း ဟု ဆို၏။ ကေဂံတ္တရ၊ အစ္စရာသံသာတဝဂ် အဋ္ဌ
 ကထာ၌ကား “ မုခုလ္လောကကာ” ဟု တွေ့ရ၏။ “ ဥ+လောက- ဒဿနေ ” ဓာတ်နောင်
 ကျုပ်စည်းဖြင့် ပြီးနိုင်သောကြောင့် သာ၍သန်ရှင်း၏။ [ဥလ္လောကေန္တိတိ ဥလ္လောကကာ၊
 မုခံ+ဥလ္လောကကာ မုခုလ္လောကကာ။]

များစွာကုန်သော အလုံးစုံသော ဂတိတို့မှ၊ အဝုဋ္ဌိတာ-မထသေးကုန်၊ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထုနာနာဘိသင်္ခါရေ- များစွာကုန်သော အမျိုးမျိုးသော အဘိသင်္ခါရတို့ကို၊ အဘိသင်္ခါရေန္တိ-ပြုစီမံတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု နာနာ ဩပေဟိ-များစွာကုန်သော အမျိုးမျိုးသော ဩပေဟိတို့သည်၊ ဝုယုန္တိ-မျှောအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ။ [“ဝုယုန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ” ဟု ပုထုဇ္ဇနာပုဒ် ပါသည်လည်း ရှိ၏၊ မပါသည်လည်း ရှိ၏၊ မပါလျှင် ထည့်ပေး။] ပုထု နာနာသန္တာပေဟိ-များစွာကုန်သော အမျိုးမျိုးသော ရာဂမီးအစရှိသည်တို့သည်၊ သန္တပုန္တိ-ပြင်းစွာပူလောင်အပ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထုနာနာပရိဋ္ဌာပေဟိ-များစွာကုန်သော အမျိုးမျိုးသော ကိလေသာအပူတို့သည်၊ ပရိဋ္ဌာယုန္တိ-ထက်ဝန်းကျင်လောင်အပ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ။

+ + + x + + +

ပုထု၊ ပေ၊ အဝုဋ္ဌိတာ။ ။ ဤစကားလည်း “များစွာသော ဂတိတို့မှ+ မထနိုင်ကြသေး” ဟု ဆိုသဖြင့် “များစွာသော ဂတိရှိကြ၏” ဟူသော အနက်ကို ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဇနောတဗ္ဗာ - ဖြစ်စေထိုက်သော ဂတိတို့တည်း၊ ဣတိ ဇနာ၊ (တနည်း) ဇာယန္တိတ္ထောတိ ဇနာ-ဖြစ်ရာဂတိတို့” ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ “ပုထု-များစွာကုန်သော+ ဇနာ-ဖြစ်စေထိုက်သောဂတိတို့သည်၊ ဝါ-ဖြစ်ရာဂတိတို့သည်၊ ဧတေသံတိ ပုထုဇ္ဇနာ” ဟု ပြ။

ပုထု၊ ပေ၊ အဘိသင်္ခါရေန္တိ။ ။ “များစွာသော အဘိသင်္ခါရတို့ကို ပြုတတ်ကြ၏” ဟု ဆိုသဖြင့် “များစွာသော အဘိသင်္ခါရတို့ ရှိကြ၏” ဟူသော အနက်ကို ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ - သတ္တာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း ပုညာဘိသင်္ခါရစသောတရားတို့” ဟု ပြ၍ “ပုထု+ဇနာ (ဖြစ်ကြောင်း အဘိသင်္ခါရတို့သည်) ဧတေသံတိ ပုထုဇ္ဇနာ” ဟု ပြပါ။ (တနည်း) “ဓာတုနံ အနေကတ္ထတ္တာ” နှင့် အညီ၊ ဇနဓာတ်သည်ပင် ဤနေရာ၌ အဘိသင်္ခါရဏအနက်ကို၎င်း၊ နောက်၌ ဝဟန သန္တပုန္တ စသော အနက်များကို၎င်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ဇနောတိ ဇနာ” ဟု ပြ၍ “ပုထု - များစွာသော အဘိသင်္ခါရတို့ကို+ ဇနာ-ပြုစီမံတတ်သူတို့တည်း၊ ပုထုဇ္ဇနာ-တို့” ဟု ပြပါ။

ပုထု၊ ပေ၊ ဝုယုန္တိ။ ။ “များစွာသော ဩပေဟိတို့သည် မျှောအပ်သူတို့” ဟု ဆိုသဖြင့် “များစွာသော ဩပေဟိရှိသူတို့” ဟူသော အနက်ကို ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ-သတ္တာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း ဩပေဟိ” ဟု ပြ၍ “ပုထု+ဇနာ+ဧတေသံတိ ပုထုဇ္ဇနာ” ဟု ပြပါ။ (တနည်း) ဇနဓာတ်၏ ဝဟနအနက်ကို ယူ၍ “ပုထု-များစွာသော ဩပေဟိတို့သည်+ဇနာ-မျှောအပ်သော သတ္တာတို့တည်း၊ ပုထုဇ္ဇနာ-တို့” ဟုလည်း ပြပါ။

ပုထု၊ ပေ၊ သန္တပုန္တိ။ ။ ပြင်းစွာ ပူလောင်တတ်သောကြောင့် ရာဂမီးစသည်ကို “သန္တာ” ဟု ခေါ်၏၊ ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ၊ ပုထု+ဇနာ (ဖြစ်ကြောင်း ရာဂစသော အပူတို့သည်) ဧတေသန္တိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ “ပရိဋ္ဌာယုန္တိ” ဟူသော နောက်ဝါကျ၌လည်း နည်းတူ၊ ကိလေသာအားလုံးကို “ပရိဋ္ဌာဟ” ဟု ခေါ်သည်၊ ဤ ဝါကျတို့၌လည်း “ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ” ဟု ပြ၍ “ပုထု+ဇနာ (ရာဂစသော မီးတို့သည်၊ ရာဂစသော ကိလေသာအပူတို့သည်) ဧတေသန္တိ ပုထုဇ္ဇနာ။ [ပုထု-များစွာသော ရာဂစသောမီးတို့သည်၊ ဇနာ-ပူအပ်လောင်အပ်သူတို့တည်း၊ ပုထုဇ္ဇနာ-တို့” ဟုလည်း ပြပါ။]

ပုထု-များစွာကုန်သော ကာမဂုဏ်တို့၌၊ ပဉ္စသု-န်သော၊ ကာမဂုဏေသု-
 တို့၌၊ ရတ္တာ-ဆိုးရည်စွဲသကဲ့သို့ တပ်စွဲနေကုန်ပြီ၊ ဂိဒ္ဓါ- လွန်စွာမက်မောကုန်
 ပြီ၊ ဂမိတာ-ကြံစည်တတ်သော ရာဂဖြင့် တောင့်တစွဲလမ်းကြကုန်ပြီ၊ (တနည်း)
 ဂမိတာ - အဖြည်ခက်အောင် ထုံးဖွဲ့အပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကြကုန်ပြီ၊ မုစ္ဆိတာ-
 မိန်းမောတွေဝေသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ အဇ္ဈောသန္ဓာ-လွမ်းမိုးသက်ရောက်အပ်

x x x x x x x

ပုထု၊ ပေ၊ ရတ္တာ၊ ဂိဒ္ဓါ။ ။ ပုထုကို “ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု” ဟု ဖွင့်၏။ ပုထုနောင်
 သုဝိဘတ် အကြေကြိပါ။ “ကာမဂုဏ်တို့၌ တပ်မက်တတ်” ဟု ဆိုသဖြင့် “ကာမဂုဏ်တို့၌
 ဖြစ်သော ရာဂဂေစေသည် ရှိသူများ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် “ဇာယတိတိ
 ဇနော-ဖြစ်တတ်သော ရာဂဂေစေသည်” ဟု ပြု၍၊ “ပုထု+ဇနော ဇတေသန္တိ ပုထုဇနာ-
 များစွာသော+ဖြစ်တတ်သော ရာဂဂေစေသည်ရှိသူတို့” ဟု ပြုပါ။ (တနည်း) “ဇာယန္တိ
 တိ ဇနာ-ဖြစ်တတ် တပ်မက်တတ်သူတို့၊ ပုထုသု+ဇနာ ပုထုဇနာ” ဟု မူလဒီကာ ပြု၏။

ရတ္တာ ဂိဒ္ဓါစသည်။ ။ ရတ္တာ ဂိဒ္ဓါစသော သဒ္ဓါတို့သည် တဏှာ ရာဂ ကာမစွန္ဒ
 ရှိသူကိုချည်း ဟောသောကြောင့် ပရိယာယ်သဒ္ဓါများ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် သဒ္ဓါနက်
 အားဖြင့်ကား ထူးကြ၏။ ထို့ကြောင့် အဝတ်ဖြူကို ဆိုးရည်ဖြင့် ဆိုးသောအခါ နဂိုရ်
 ဖြူသော အဆင်းမှ ပြောင်းလွှဲ၍ ဆိုးရည်စွဲနေသကဲ့သို့ ဆန္ဒရာဂဖြင့် ကာမဂုဏ်တို့၌ ဆိုး
 ထားသူ တပ်စွဲနေသူတို့ကို “ရတ္တာ” ဟု ခေါ်ရသည်။ ရခူဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ရခွံသု-
 တပ်စွဲကုန်ပြီ။ ဣတိ ရတ္တာ၊ ဂိဓဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ဂိဓဓာတ်သည် အလွန်လိုချင်ခြင်းအနက်
 ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “ဂိဇ္ဇိသု-အလွန်လိုချင်ကုန်ပြီ။ ဣတိ- ဂိဒ္ဓါ” ဟု ပြု။ [ရတ္တာ
 ဂိဒ္ဓါတိအာဒိ ပရိယာယဝစနံ၊ အပိစ (သို့သော်လည်း) ရတ္တာတိ ဝတ္ထံပိယ ရံဇာတေန
 စိတ္တဿ ပိပရိဏာမကရေန ဆန္ဒရာဂေန ရတ္တာ၊ ဂိဒ္ဓါတိ အဘိကန်နသဘာဝေန အဘိ
 ဂိဇ္ဈနေန ဂိဒ္ဓါ၊-ဒီကာသစ်။]

ဂမိတာ ။ ။ မဟာနိဒ္ဒေသ- ဂဟဋ္ဌကသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ “ ဂမိတာတိ သင်္ကပ္ပ
 ရာဂေန ပစ္စာသီသမာနာ ဟုတွာ ဂမိတာ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤအလို (ဂဓဓာတ် မရှိသော
 ကြောင့်) ဂါဓဓာတ်၏ ဣစ္ဆာအနက်ကို ဖွင့်သည် ဟု ကြံဘွယ်ရှိ၏။ ဂါ၌ ရသပြုပါ။
 ဒီကာသစ်၌ကား “ ဂမိတာတိ ဂန္တိတာပိယ (ထုံးဖွဲ့အပ်ကုန်သကဲ့သို့) ဒုမ္မောစနိယ
 ဘာဝေန (အဖြေခက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်) တတ္ထ ပဋိဗဒ္ဓါ” ဟု ဖွင့်၏။ [မူလပံ- မူလ
 ပရိယာယဝဂ်, (၁) သုတ်ဒီကာမှ ယူထားသော အဖွင့်တည်း။] ဤအလို ဂါဓဓာတ်၏
 ဂန္တိနအနက်ကို ဖွင့်သည်ဟု ကြံသင့်သည်။ နောက်ဆရာတို့ကား “ဂထိတာ” ဟု ပြင်ကြ
 ၏။ သို့သော် “ဂထ” ဓာတ်ဟု မတွေ့ရ။

မုစ္ဆိတာ ။ ။ မုစ္ဆိတာ၌ မုစ္ဆိဓာတ်သည် တွေ့ဝေခြင်း အနက်ဟောတည်း။
 ကိလေသာဝိသနဝဇီသန (ကိလေသာ ဘီလူး ပူးဝင်ခြင်း၏ အစွမ်းကြောင့်) ဝိသည်
 ဘူတာပိယ အနညကိစ္စမောဟံ သမာပန္နာ- သညာကင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်လျက် ကာမ
 ဂုဏ်မှတစ်ပါး အခြားကိစ္စတို့၌ စိတ်မဝင်စားနိုင်လောက်အောင် တွေ့ဝေခြင်းသို့ ရောက်
 ကုန်ပြီ။-ဒီကာသစ်။ မုစ္ဆိသုတိ မုစ္ဆိတာ။ [ပဏ္ဍာသဒီကာနှင့် အနည်းငယ်သာ ကွဲ၏။
 ထိုဒီကာ၌ ပါဌ်ပျက်ဟန်တူသည်။]

ကုန်ပြီ၊(တနည်း)အဇ္ဈောသိတာ-မျိုး၍ ပြီးဆုံးကုန်ပြီ၊ လဂ္ဂါ- ကပ်ငြိကုန်ပြီ၊
 လဂိတာ-ကပ်ငြိခြင်းသို့ ရောက်ကုန်ပြီ၊ (တနည်း)လဂ္ဂိတာ- လွန်စွာ ဖြစ်သော
 ကပ်ငြိခြင်းရှိကုန်ပြီ၊ ပလိဗုဒ္ဓါ-ဆက်စပ်နေကုန်ပြီ၊(တနည်း)ပလိဗုဒ္ဓါ-နှိပ်စက်
 အပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပုထုဇ္ဇနာ-တို့မည်၏၊ ပုထု-များစွာသော နိဝရဏ
 တို့သည်၊ ပဉ္စဟိ- နှစ်သော၊ နိဝရဏဟိ-တို့သည်၊ အာဝုတာ- ပိတ်ဆို့ အပ်
 ကုန်ပြီ၊ နိဝုတာ- တားမြစ်အပ်ကုန်ပြီ၊ [နိဝုတာနောက်၌ “ဖုဋ္ဌာ” ဟု ရှိသေး၏၊

x x x x x x x x

အဇ္ဈောသန္တာ။ ။ “ကာမနန္ဒိယာ-ကာမတို့၌ နှစ်သက်တတ်သော တဏှာသည်၊
 အဓိ+ဩသန္တာ-လွမ်းမိုးသက်ရောက်အပ်ကုန်ပြီ၊ အဇ္ဈောတ္တတာ-လွမ်းမိုးအပ်ကုန်ပြီ” ဟု
 မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ဤအလို အဇ္ဈောသန္တာကို ပါဠိမှန်ဟု ယူသင့်၏၊ သန္တာ၌
 သဒ္ဓဓာတ် တပစ္စည်း၊ ပဏှာသင်္ဂီကာ၌ကား “ အနညသာဝာရဏေဝိယ ကတွာ - သူ
 တပါးတို့နှင့်မဆက်ဆံကုန် (မဆိုင်ကုန်) သကဲ့သို့ပြု၍၊ ဂိလိတွာ-မျိုးချ၍၊ ပရိနိဋ္ဌာပေတွာ-
 ထက်ဝန်းကျင် ပြီးဆုံးစေ၍၊ ဌိတာ” ဟု ဖွင့်၏၊ အဓိ+အဝပုဗ္ဗ သာဓာတ်, (ပြီးဆုံးခြင်း
 အနက်ဟော၊) အာနပစ္စည်းဖြင့် “အဇ္ဈောသာနာ” ဟု ရှိပေလိမ့်မည်။

လဂ္ဂါ။ ။ လဂဓာတ် တပစ္စည်း၊ လဂဓာတ်သည် သင်္ဂအနက်ကို ဟော၏၊
 ထို့ကြောင့် ဌိကာသစ်၌ “ ဝင်္ကကဏ္ဍကေဝိယ အာသတ္တာ-ကောက်သောဆူး၌ ကပ်ငြိ
 စူးဝင်ကုန်သကဲ့သို့ ကာမဂုဏ်တို့၌ ကပ်ငြိကုန်ပြီ” ဟု၎င်း, “မဟာပလိပေ ဝါ ပတနေန
 နာသိကဝပလိပန္ဓပုရိသော ဝိယ ဥဒ္ဓရိတုမသတ္တုဏေယျဘာဝေန နိမုဂ္ဂါ- ကြီးစွာသော
 ညွှန်၌ကျခြင်းကြောင့် နှာသီးဖျားတိုင်အောင် နှစ်မြုပ်သောယောက်ျားကဲ့သို့ ထုတ်ဆယ်
 ခြင်းငှါ မတတ်သာအောင် ကာမဂုဏ်တို့၌ နှစ်မြုပ်ကုန်ပြီ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်။

လဂ္ဂိတာ။ ။ လဂဓာတ် တပစ္စည်း၊ မတ္တဋ္ဌာလေပေနဝိယ မတ္တဋ္ဌော- မျော့သည်
 မျောက်နှံစေအားဖြင့် ထိုအရပ်၌ ကပ်ငြိနေသကဲ့သို့၊ ပဉ္စန္ဒ ဣန္ဒြိယာနံ ဝသေန အာသင်္ဂီ
 တာ-ကာမဂုဏ်တို့၌ ၅ ပါးသောဣန္ဒြေတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ကပ်ငြိနေကုန်ပြီ” ဟူသော မူလ
 ဌိကာဖွင့်ကိုထေခံ၍ “လဂိတာ” ဟုသာ ရှိသင့်၏၊ (တနည်း)လဂ္ဂပုဒ်နောင် သဉ္ဇာတ
 အဿတ္ထိအနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်၍ “လဂ္ဂိတာ” ဟု ဖြစ်၏။

ပလိဗုဒ္ဓါ။ ။ စုရာဒိဗုဒ္ဓဓာတ်သည် ဗန္ဓနအနက်ကို ဟော၏၊ ထို ဗုဒ္ဓဓာတ်ကို
 ရည်ရွယ်၍ “သမ္ပုဒ္ဓါ - ဆက်စပ်နေကုန်ပြီ” ဟု၎င်း, ဗုဒ္ဓဓာတ်သည် ဟိံသနအနက်ကို
 ဟော၏၊ ထို ဗုဒ္ဓဓာတ်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဥပဒ္ဓါတာ” ဟု၎င်း ဌိကာတို့ဖွင့်ကြသည်။

ပုထု ပဉ္စဟိ ၊ ပေ၊ ပဋိကုဋ္ဌိတာ။ ။ ပုထုကို “ ပဉ္စဟိ နိဝရဏဟိ ” ဟု သရုပ်ပြ
 သည်၊ ပုထုနောင် ဟိ ဝိဘတ်ကြေ၊ ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ-ဖြစ်ကြောင်း နိဝရဏတို့၊
 ပုထု+ဇနာ ဧတေသန္တိ ပုထုဇ္ဇနာ-များစွာကုန်သောဖြစ်ကြောင်း နိဝရဏရှိသေးပုဂ္ဂိုလ်
 တို့၊ (တနည်း)ဇနိယန္တေတိ ဇနာ၊ ပုထုဟိ- များစွာသော နိဝရဏတို့သည် + ဇနာ-
 ဖြစ်စေအပ် ပိတ်ဖုံးအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း၊ ပုထုဇ္ဇနာ- တို့။

အာဝုတာ နိဝုတာ။ ။ အာဝုတာစသည်တို့လည်း ပရိယာယ်သဒ္ဓါများပင်တည်း၊
 သို့သော် သဒ္ဓတ္ထအားဖြင့်ကား ကွဲပြားသေး၏၊ ထို့ကြောင့် အာဝုတာကို “အာဝရိတာ”
 ဟု ဖွင့်၏၊ အာပုဗ္ဗ, ဝ- သံဝရဏဟူသောဝါတ်၊ “နိဝုဋ္ဌာတိ နိဝါရိတာ” ဟု ဖွင့်၏။

အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ မဖွင့်ကြ။] ဩဝုဋ္ဌာ - မြေးယှက်အပ်ကုန်ပြီ၊ ပိဟိတာ- ပိတ်အပ်ကုန်ပြီ၊ ပဋိစ္ဆန္တာ- ဖုံးလွှမ်းအပ်ကုန်ပြီ၊ ပဋိကုဇ္ဇိဘာ- မှောက်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ။

ဝါ-တနည်း၊ [သီလကွန် အချို့ စာအုပ်များ၌ ဝါသဒ္ဓါမပါ၊ အဋ္ဌသာလိနိဋ္ဌ ပါသည်၊ ဂါထာတွင်း၌ မပါသောကြောင့် ဝါသဒ္ဓါမပါသော်လည်း အပြစ် မရှိ၊] ပုထုနံ-များစွာကုန်သော၊ ဂဏနပထံ- ဂဏန်းလမ်းကို၊ (တစ် နှစ်က စ၍ အသင်္ချေယျတိုင်အောင်သော ဂဏန်းလမ်းကို၊) အတိတာနံ - လွန်ကုန် သော၊ အရိယဓမ္မ ပရမ္မုခါနံ-အရိယာတရားတို့မှ မျက်နှာလွှဲဖြစ်ကုန်သော၊ နိစ ဓမ္မသမာစာရာနံ - နိမ့်ကျသော တရားဟူသော အကျင့်ရှိကုန်သော၊ ဇနာနံ - သတ္တာတို့၏၊ အန္တောဂဓတ္တာပိ - အတွင်း၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ (အတွင်းဝင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊) ပုထုဇ္ဇနော - မည်၏၊ ဝါ- တနည်း၊ [ဝါ မပါလည်း ကောင်း၏။] အယံ-ဤလူအပေါင်းသည်၊ ပုထု (ပုထ ဂေဝ)-အသီးအခြားသာတည်း၊ သီလသုတာဒိ ဂုဏယုတ္တေဟိ- သီလ, သုတ အစရှိသောဂုဏ်တို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော၊ အရိယေဟိ - အရိယာ ဖြစ်ကုန်သော၊

x x x x x x x

ဩဝုဋ္ဌာ။ ။ “ဩဝု(ဖု)တာတ် အဝတ္တရိတွာ ဆာဒိတာ” ဟု မဟာနိဒ္ဒေသ, ဂုဟဋ္ဌကသုတ် အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဝုဓာတ်ကို “ဆာဒိတာ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဩဝုတာ” ဟု ရှိသင့်၏။ စာအုပ်တို့၌ “ဩဖုတာ” ဟု တွေ့ရသည်။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌ ခုရင်ကောက်ဖြင့် “ဖုဉ- အာဝရေ” ဟု ရှိသောကြောင့် “ဩဖုဉာ” ဟု ရှိလျှင် တော် သေး၏။ ဋီကာသစ်၌ကား “ပလိဂုဏ္ဍိတာ - ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်အပ်ကုန်ပြီ” ဟု၎င်း “ပရိယောနဒ္ဓါ ဝါ(တနည်း) မြေးယှက်အပ်ကုန်ပြီ” ဟု၎င်း (ပဏ္ဍာသဋီကာအတိုင်း) ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်နှင့် လျော်သောပါဌမှာ ဩနဒ္ဓါသာတည်း။ ထိုအတိုင်းလည်း ဤ အဋ္ဌ ကထာ တေဝိဇ္ဇာသုတ်၌ မူကွဲပါဌရှိသည်။

ပိဟိတာ၊ ပေ၊ ပဋိကုဇ္ဇိတာ။ ။ ပိဟိတာတိ ပိဒဟိတာ - ပိတ်အပ်ကုန်ပြီ၊ [ပိဟိ တာ၌ အပိပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်၊ ဓကို ဟ, အာကို ဣပြု။] ပဋိစ္ဆန္တာတိ ဆာဒိတာ-ဖုံးအပ်ကုန်ပြီ၊ ပဋိကုဇ္ဇိတာတိ ဟေဋ္ဌာမုခဇာတာ-အောက်၌ဖြစ်သော မျက်နှာရှိအောင် ပြုအပ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ-မှောက်အပ်ကုန်ပြီ, ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။ [“ ပဋိကုဇ္ဇိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာတိ ” ဟု သာဓကအဆုံး၌ ဣတိသဒ္ဓါ ပါပါစေ။]

ပုထုနံ ဝါ၊ ပေ၊ ဂဓတ္တာပိ။ ။ ဂါထာ ၅၅၂ ပါဒ၏အကျယ်ကိုပြုပြီး၍ တတိယ ပါဒ၏အကျယ်ကိုပြုလိုသောကြောင့် “ပုထုနံဝါ” စသည်ကိုမိန့်သည်။ ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ဇာယတီတိ ဇနော၊ ပုထုသု နိစဓမ္မသမာစာရေသု-များစွာသော ယုတ်နိမ့်သောတရား အကျင့်ရှိသူတို့၌ + ဇနော- ဖြစ်သူ (ပါဝင်သူ) တည်း၊ ပုထုဇ္ဇနော-သူ” ဟု၎င်း, “ပုထု နံ-တို့၏ + အပ္ပန္နရေ- အတွင်း၌ + ဇနော-ဖြစ်သူ (ပါဝင်သူ) တည်း၊ ပုထုဇ္ဇနော” ဟု ၎င်း “ပုထု (ဗဟုကော) - များစွာသော + ဇနော- သတ္တာတည်း၊ ပုထုဇ္ဇနော” ဟု၎င်း ဋီကာသစ် ပိပျိဟ်ပြုသည်။

ဇနော-လူတို့နှင့်၊ ဝါ-တို့မှ၊ ဝိသံယေဝ-အသီးအခြားသာလျှင်၊ သင်္ချံ-ရေတွက် အပ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂတော-ရောက်ပြီ၊ ဝိသံသဋ္ဌော-မရောနှော၊ ဣတိ၊ ပုထု ဇ္ဇနော-မည်၏၊ ဣတိ-ပုထုဇ္ဇနောပုဒ်အဖွင့် ပြီး၏။

တထာဂတဿာတိ-ဟူသည်ကား၊ အဋ္ဌဟိ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ကာရဏေ ဟိ - အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ ဘဂဝါ - သည်၊ တထာဂတော - တထာဂတ မည်တော်မူ၏၊ [ထိုရှစ်ပါးကို အကျဉ်းချုပ်ပြလို၍ “တထာ + အာဂတော” စသည်ကိုမိန့်။] တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ-ထို အတူ၊ အာဂတော- ကြွလာတော်မူပြီ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တထာဂတော- တထာဂတ မည်တော်မူ၏၊ တထာ- အားဖြင့်၊ ဝါ- တူ၊ ဂတော - ကြွသွားတော်မူပြီ၊ ဣတိ တထာဂတော၊ တထလက္ခဏံ - မှန်ကန်သောလက္ခဏာသို့၊ အာဂတော - ရောက်တော်မူပြီ။

x x x x x x x

ပုထုဝါ အယံ၊ ပေ၊ ဇနောဟိ။ ။ ဤကား ဂါထာ၏ စတုတ္ထပါဒအဖွင့်တည်း၊ ပုထု ကို (တနည်း) ပုထုကို “ဝိသံယေဝ သင်္ချံ ဂတော” ဟု ဖွင့်၍ ထိုကိုပင် “ဝိသံသဋ္ဌော” ဟု အဖြောင့်ဖွင့်သည်။ ဝိသံယေဝ သင်္ချံ ဂတောပုဒ်က အပါဒါန်ကိုခွဲသောကြောင့်၎င်း၊ ဝိသံ သဋ္ဌောပုဒ်က သဟာဒိယောဂဖြစ်သောကြောင့်၎င်း “သီလ၊ ပေ၊ ဇနောဟိ” ဟု မိန့်သည်။ ဝိဂြိုဟ်ကိုကား “ပုထုဇေ (ပုထုဂေဝ) - အရိယာတို့မှ တသီးတခြားသာလျှင်ဖြစ်သော + ဇနော-သတွာအပေါင်းတည်း၊ ပုထုဇ္ဇနော” ဟု ဋီကာသစ်ပြုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပုထုဝါယံကို “ပုထုဂါယံ” ဟု ပြင်ကြ၏။ ပြခဲ့သော သတ္တတပုဒ်ရင်း လိုက်၍ ပြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပြင်လိုလျှင် အဋ္ဌကထာစာအုပ်များဝယ် “ပုထုဂါယံ” ဟု ဂါထာ၌၎င်း၊ “ပုထုဂေဝါယံ” ဟု အကျယ်၌၎င်း ရှိရပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ရှိလျှင် ဂေါသရေပုထုသာဂမော ကွပ်သုတ်ဖြင့် ဂ အက္ခရာလာ၍ “ပုထုဂေဝ” ဟု၎င်း၊ ပုထုသု ဗျဉ္ဇနသုတ်ဖြင့် အကို ဥပြု၍ “ပုထုဇ္ဇနော” ဟု၎င်း ပြီးနိုင်သောကြောင့် ကောင်း၏။ ထို သုတ်များကိုလည်း ဤပုဒ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ တည်ခဲ့ဟန်တူသည်။

အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ။ ။ ယေဟိ ဂုဏဝိသေသေဟိ နိမိတ္တဘူတေဟိ - တထာ ဂတသဒ္ဓါ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း (ပဝတ္တိနိမိတ်) ဖြစ်ကုန်သော အကြင် ဂုဏ်အထူးတို့ ကြောင့်၊ ဘဂဝတိ တထာဂတောတိ အယံ သမညာပဝတ္တာ-ဘုရားရှင်အပေါ်၌ တထာ ဂတဟူသော ဤအမည်သည် ဖြစ်၏။ တံဒဿနတ္ထံ - ထို သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ် ဖြစ်သော အကြောင်းတို့ကိုပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဘဂဝါ တထာဂတောတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ ဧကောပိ ဟိ သဒ္ဓေါ အနေကပ္ပဝတ္တိနိမိတ္တ မမိကိစ္စ အနေကဓာ အတ္ထပ္ပကာသ ကော-မှန်၏ သဒ္ဓါတခုပင်ဖြစ်သော်လည်း များစွာသော သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ကို အကြောင်း ပြု၍ များစွာသောအနက်ကို ပြနိုင်၏။ [တထာ အာဂတောတိမှစ၍ “အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတောတိ” တိုင်အောင်သော စကားတို့ဖြင့် အကျဉ်းဥဒ္ဓေသမျှကိုပြု၍ “ကထံ” စသည်ဖြင့် အကျယ်ပြုသည်။ အကျဉ်းဥဒ္ဓေသကိုအနက်ပေးရာ၌ သင့်ရုံသာပေးထား၏။]

တထာ အာဂတော။ ။ တထာ၌ တ သဒ္ဓါသည် (ထို) ဟု သတ်မှတ်အပ်ပြီးသော ရှေးအနက်ကို ညွှန်ပြသော နိယမသဒ္ဓါတည်း။ ထို့ကြောင့် ယထာစသော အနိယမ (မသတ်မှတ်အပ်သေးသော အနက်ပြ) ဝါကျတခုရှေ့က ရှိရသည်။ ထာပစ္စည်းကား သို့

ဣတိ တထာဂတော၊ တထဓမ္မေ- မှန်ကန်သောတရားတို့ကို၊ ယထာဂတော- ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ- ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ ဣတိ တထာဂတော၊ တထဒဿိတာယ - မှန်ကန်သည့်အတိုင်း မြင်တော်မူလေ့ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုအခြင်းအရာအတိုင်း မြင်တော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတော၊ တထဝါဒိတာယ - ဟုတ်မှန်သောစကားကို မိန့်တော်မူလေ့ ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတော၊ တထာကာရိတာယ- ထိုနှုတ်ဖြင့် မိန့် မြက်တော်မူသည့်အတိုင်း ပြုတော်မူလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတော၊ အဘိဘဝနဋ္ဌေန-လွမ်းမိုးတော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတော၊ ဣတိ- ဤသို့၊ အဋ္ဌဟိ-နိသော၊ ကာရဏေဟိ-တို့ဖြင့်၊ တထာဂတော-၏။

ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ (တထာဂတော ဌာဝါ) တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ- ထို အတူ၊ အာဂတော- ကြွလာတော်မူပြီ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တထာဂတော- တထာဂတ မည်တော်မူသနည်း၊ သဗ္ဗလောကဟိတာယ - အလုံးစုံသော သတ္တလောက၏ စီးပွားအလိုငှါ၊ ဥဿုက္ကံ - အားထုတ်သူ တို့၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ-ကြောင့်ကြပျားပါရသို့၊ အာပန္နာ- ရေခဲတော်မူကုန်သော၊ ပုရိမကာ - ရှေး၌ ပွင့်တော်မူကုန်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ - ဘုရားရှင်တို့သည်၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အာဂတာ - ကြွတော်မူလာကုန်ပြီ၊ (တထာ-ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အမှာကံ-ငါတို့၏၊ ဘဂဝါပိ- မြတ်စွာဘုရား သည်လည်း၊ အာဂတော-ကြွလာတော်မူပြီ၊) [“ယထာ အာဂတော ကထာ

x x x x x x x x

အနိယမအနက်၏ အခြင်းအရာအနက်ကို ဟောသော သဒ္ဓါတည်း၊ ထို တထာသဒ္ဓါကို အခြားနေရာ၌ ဥပမာကို ပြန်၍ဖုံးသော ဥပမာနိဂမန (ဥပမာနိဂုံး) ဟု ဆို၏၊ ဤနေရာ၌ “ဩပမ္မသမ္ပုပ္ပါဒန (ဥပမာနကို ကောင်းစွာပြီးစေခြင်း) အနက်ရှိသောသဒ္ဓါ” ဟု ဋီကာ ဆိုသည်၊ ဥပမာနိဂုံးဟု ဆိုသောစကားနှင့်သဘောတူပင်တည်း၊ [တထာ အာဂတောတိ ဧတ္ထ အာကာရ နိယမနဝသေန ဩပမ္မသမ္ပုပ္ပါဒနတ္ထော တထာသဒ္ဓေါ။] ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍ “တထာ-ထို ဝိပဿီစသော ရှေးဘုရားတို့ ကြွလာတော်မူပုံ အခြင်းအရာအား ဖြင့်” ဟု ပေးရလိမ့်မည်၊ ယခုအခါ၌ကား “တထာ - ထို ဝိပဿီစသော ရှေးဘုရားတို့ အတူ” ဟု ပေးကြ၏၊ အဓိပ္ပါယ်တူပင်တည်း။

အာဂတော။ ။ အာဂမနသည် ဉာဏအာဂမန (ဉာဏ်တော်အားဖြင့် ကြွလာ တော်မူခြင်း) , ကာယအာဂမန (ကိုယ်တော်အားဖြင့် ကြွလာတော်မူခြင်း) , ပဋိပဒါ အာဂမန (အကျင့်အားဖြင့် ကြွလာတော်မူခြင်း) ဟု ၃ မျိုးရှိ၏၊ သာမညသဒ္ဓါ မှန်လျှင် ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအတိုင်း ဝိသေသအနက်၌ (ထူးသော လိုရာအနက်၌) တည်နိုင် သောကြောင့် ဤနေရာ၌ ပဋိပဒါ အာဂမနကို ယူရသည်၊ ထို့ကြောင့် “ယေန အဘိနိဟာ ရေန” စသည်ဖြင့် ဘုရားဖြစ်ကြောင်းအကျင့်- ဆုတောင်းတို့ကို ပြုလိမ့်မည်။ [သာမည ဇောတနာယ ဝိသေသေ အဝဋ္ဌာနတော ဝိသေသတ္ထိနာ ဝိသေသော ပယောဇီယတေ။] ဤနည်း၌ တပစ္စည်းကား (ဘုရားရှင်တို့မှာ ကျင့်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်) အတိတ်ဟော။

အာဂတောတိ သဗ္ဗတြိ သဗ္ဗန္ဓော” ဟု ငိုကာဖွင့်သောကြောင့် “တထာ အာဂတော” ဝါကျထည့်၍ ပေးသည်။ “အာဂတာ ယထာ- ကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ- ထို အတူ” ဟု ရှေးရိုးအတိုင်းလည်း ပေးနိုင်ပါသည်။] ဝိပဿိ- ဝိပဿိမည်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ယထာ- ဖြင့်၊ အာဂတော- ကြွလာတော်မူပြီ၊ (တထာ အမှာကံ ဘဂဝါပိ အာဂတော၊) သိခိ- သိခိမည်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ ယထာ အာဂတော၊ (တထာ အမှာကံ ဘဂဝါပိ အာဂတော၊) ဝေဿဘူ- ဝေဿဘူမည်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ ယထာ အာဂတော၊ (တထာ အမှာကံ ဘဂဝါပိ အာဂတော၊) ကကုသန္ဓော- ကကုသန္ဓမည်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ ယထာ အာဂတော၊ (တထာ အမှာကံ ဘဂဝါပိ အာဂတော၊) ကောဏာဂမနော- ကောဏာဂမနမည်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ ယထာ အာဂတော၊ (တထာ အမှာကံ ဘဂဝါပိ အာဂတော၊) (ကဿပေါ- ကဿပမည်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ ယထာ အာဂတော၊ (တထာ အမှာကံ ဘဂဝါပိ အာဂတော၊)) နှုတ်- ကြောင့်၊ (တထာဂတော- တထာဂတမည်တော်မူ၏။)

ကိ- အဘယ်အနက်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ- ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်သနည်း၊ ယေန အဘိနိဟာရေန- အကြင် မိမိစိတ်ကို သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ကြောင်း ဆုတောင်းခြင်းဖြင့်၊ ဧတေ ဘဂဝန္ဓော- ဤ

+ + * + + * + *

ယထာ ဝိပဿိ။ ။ ပုရိမကသမ္မာသမ္မုဒ္ဓတို့တွင် ဝိပဿိဘုရားရှင်စသော အချို့ကိုသာ သရုပ်ထုတ်ပြသည်။ ဝိပဿိဘုရား စသော ၆ ဆူသော ဘုရားရှင် တို့ကိုသာ ဥပမာနအဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြခြင်းမှာလည်း ထို ဘုရားရှင်တို့ကသာ မဟာပဒါနသုတ်စသော ပါဠိတော်၌ ညွှန်ပြထားသည့်အတွက် ထင်ရှားသောကြောင့်၎င်း၊ နေခံကျသော ဘုရားရှင်များဖြစ်၍ ဤ ဘုရားရှင်နှင့် နီးကပ်သောကြောင့်၎င်းတည်း။ [ပါဠိတော်တို့၌ ထို ဘုရားရှင်တို့ကို ပြခြင်း၏အကြောင်းမှာလည်း ထို ဘုရားရှင်များ၏ သာဝကတို့က အထက်မြဟ္မာပြည်၌ ရှိကြသောကြောင့်တည်း။]

ကိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ။ ပြခဲ့သော “ယထာ ဝိပဿိ ဘဂဝါ” စသော ဝါကျတို့၌ ယထာ တထာဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သောအနက်ကို တိုက်ရိုက်မညွှန်ပြသောကြောင့် မထင်ရှားသေး၊ ထို့ကြောင့် ထို ညွှန်ပြအပ်သော အနက်တို့ကို အကျယ်ညွှန်ပြလိုရကား “ ကိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ တပျာကဋီကရဏဝါကျ ပင်တည်း။ [ကိ ဝုတ္တံ ဟောတိတိ အာဒိနာ တဒေဝ ပဋိနိဒ္ဓိသတိ- ဋီကာသစ်၊ ဤအလို ဝိတ္ထာရ ဟု ယူပါ။]

အဘိနိဟာရေန။ ။ “ မနုဿတ္တံ ပေ၊ ဆန္ဓာနံဝသေန (ဆုတောင်းပြည့်ဘို့ရန် ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါတို့၏ အပြားအားဖြင့်) အဋ္ဌင်္ဂသမန္ဓာဂတေန မဟာပဏ္ဍိတောနေန ” ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြသောကြောင့် “ အဘိ - မိမိစိတ်ကို ဘုရားအဖြစ်သို့ရှေးရှု + နိဟာရော- ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော ဆုတောင်းခြင်း ” ဟု သဒ္ဓါနက် မှတ်ပါ။ နောက်၌ “ အဘိ နိဟာရောစ နာမေသ အတ္ထတော (တရားကိုယ် အနက်အားဖြင့်) တေသံ အဋ္ဌင်္ဂါနံ သမောဓာနေန (ထိုအင်္ဂါရှစ်ပါးတို့၏ ပေါင်းစုခြင်းကြောင့်) တထာ ပဝတ္ထော စိတ္တုပ္ပါဒေါ (ထို စတောင့်တသောအားဖြင့်ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း) ” ဟုလည်း မိန့်သည်။

ဝိပဿီအစရှိသော ဘုရားရှင်တို့သည်၊ အာဂတော-ကြွလာတော်မူကုန်ပြီ၊ တေ
 'နေဝ (အဘိနိဟာရေန)- ထို မိမိစိတ်ကို သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရှေးရှုဆောင်
 ကြောင်း ဆုတောင်းခြင်းဖြင့်ပင်၊ အမှာကံ- ငါတို့၏၊ ဘဂဝါပိ- လည်း၊ အာ
 ဂတော - ကြွလာတော်မူပြီ၊ အထဝါ- ထို ပြင်တနည်းကား၊ ယထာ- အကြင်
 အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝိပဿီ-ဝိပဿီ မည်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဒါန
 ပါရမီ - ဒါနပါရမီကို၊ ပူရေတွာ - ဖြည့်ကျင့်တော်မူပြီး၍၎င်း၊ သီလပါရမီ
 ပူရေတွာ၊ ပေ၊ ဥပေက္ခာပါရမီ - ဥပေက္ခာ ပါရမီကို၊ ပူရေတွာ-ဖြည့်ကျင့်တော်
 မူပြီး၍၎င်း၊ ဒသ-ဆယ်ပါးကုန်သော၊ ပါရမီယော- ပါရမီတော်တို့၎င်း၊ ဒသ-
 ကုန်သော၊ ဥပပါရမီယော-ပရမတ္ထပါရမီ၏ အနီးအပါးဖြစ်သော ပါရမီတော်
 တို့၎င်း၊ ဒသ-ကုန်သော၊ ပရမတ္ထပါရမီယော - ပရမတ္ထ ပါရမီတော်တို့၎င်း၊
 ဣတိ-ဤသို့၊ သမတ္တိံ သ - အတိကျ သုံးဆယ်သော၊ ဣမာ ပါရမီယော - ဤ
 ပါရမီတော်တို့ကို၊ ပူရေတွာ-၍၎င်း၊ အင်္ဂပရိစ္စာဂံ-အင်္ဂါကြီးငယ်ကို စွန့်လှူခြင်း

x x x x x x x

အထဝါ။ ။ ရှေ့နည်း၌ “ယေန အဘိနိဟာရေန၊ တေန” တို့သည် ယထာ တထာ
 တို့၏ စွဲနက်ကို အကျယ်ညွှန်ပြသော သဒ္ဓါတို့တည်း၊ ယခုအခါ ယထာတထာတို့အတွက်
 ပါရမီပူရဏအနက်ကို ညွှန်ပြလိုသောကြောင့် “အထဝါ၊ ပေ၊ ကောဋိံ ပတွာ အာဂတော”
 ဟု မိန့်သည်။ [ဤ နေရာဝယ် ပါရမီနှင့် စပ်၍ မှတ်ဘွယ် အကျယ်ကို ဋီကာဟောင်း
 ဋီကာသစ်တို့ စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာမှ ယူ၍ ပြထားကြ၏၊ ကြည့်ရှုကြပါလေ၊ ပါရမီ
 ပုဒ်ပြီးပုံကိုကား အဋ္ဌသာလိနီ ဘာသာဋီကာ သုမေဓကဏ္ဍ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ပါရမီ ၃ မျိုး။ ။ “ပါရမီ၊ ဥပပါရမီ၊ ပရမတ္ထပါရမီ” ဟု ပါရမီတပါးတပါးလျှင်
 ၃ မျိုးပြား၏၊ ထိုတွင် ပရမတ္ထ (ပရမ+အတ္ထ) ဟူရာ၌ “ပရမ” ဟူသည် အလွန်ဆုံးအပိုင်း
 အခြားတည်း၊ “အတ္ထ” ကား အရာဝတ္ထုတည်း။ [ပရမတ္ထ=ပရမဝတ္ထုနိ၊- ဝါစပ္ပတိ
 အဘိဓာန်၊] ဒါနပြုရာ၌ အသက်ကိုစွန့်လှူခြင်းသည် ဒါနတို့တွင် အလွန်ဆုံး ထိပ်တန်း
 အကျဆုံးတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဒါနပရမတ္ထပါရမီ” ဟု ခေါ်သည်။

ဥပပါရမီ။ ။ ဥပသဒ္ဓါသည် “အနီး” အနက်ကို ဟော၏၊ ပရမတ္ထပါရမီလောက်
 ထိပ်တန်းမရေခံသော်လည်း ကိုယ်အင်္ဂါကိုစွန့်ခြင်း မျက်လုံးကို လှူခြင်းစသော စေတနာ
 ကို “ဥပပါရမီ” ဟု ခေါ်၏၊ ထို ဥပပါရမီ ပရမတ္ထပါရမီ အဖြစ်တို့သို့ မရောက်တတ်ဘဲ
 ကိုယ်မှ အပြင်ပဖြစ်သော ပစ္စည်းကို စွန့်လှူခြင်းစေတနာကို “ပါရမီ” ဟု ခေါ်သည်၊ ပါရိ
 သေသနည်းတည်း၊ [ပုတ္တဒါရဓနာဒိ ဥပကရဏ ပရိစ္စာဂေါ ပန ဒါနပါရမီ၊ အင်္ဂပရိစ္စာ
 ဂေါ ဒါန ဥပပါရမီ၊ အတ္တနော ဇီဝိတပရိစ္စာဂေါ ဒါနပရမတ္ထပါရမီ၊ - စရိယာပိဋက
 (ပကိဏ္ဍက ကထာ)။]

သီလပါရမီ။ ။ ပုတ္တဒါရဓနစသော အပြင်ပဝတ္ထုကြောင့် သီလကိုမဖျက်ခြင်းသည်
 သီလပါရမီမည်၏၊ မိမိ၏ အင်္ဂါကြီးငယ်ကို အပျက်ခံ၍ သီလကို စောင့်ခြင်းသည် သီလ
 ဥပပါရမီမည်၏၊ မိမိ၏ အသက်ကို စွန့်၍ (အသေခံ၍) သီလကို စောင့်ခြင်းသည် သီလ
 ပရမတ္ထပါရမီ မည်၏။

၎င်း၊ နယနပရိစ္စာရံ- မျက်လုံးကို စွန့်လှူခြင်း၎င်း၊ [အချို့ စာအုပ်တို့၌ “ ဇီဝိတ
 ပရိစ္စာရံ- အသက်ကို စွန့်လှူခြင်း၎င်း” ဟု ရှိ၏။] နယနပရိစ္စာရံ- ဥစ္စာကို စွန့်လှူခြင်း
 ၎င်း၊ ရဇ္ဇပရိစ္စာရံ - တိုင်းပြည်ကို စွန့်လှူခြင်း၎င်း၊ ပုတ္တဒါရပရိစ္စာရံ - သား
 မယားကို စွန့်လှူခြင်း၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ပဉ္စ - ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမေ မဟာ
 ပရိစ္စာဂေ- ဤကြီးကျယ်သော စွန့်လှူခြင်းတို့ကို၊ ပရိစ္စဇိတွာ- စွန့်လှူတော်မူပြီး၍

+ x x + + + + +

နေက္ခမ္ပ, ပညာ ။ ။ ထို ၃ မျိုးသော (ပုတ္တဒါရဓန , အင်္ဂါကြီးငယ် , အသက်
 ဟူသော) ဝတ္ထုတို့၌ တွယ်တာမှုကို ဖြတ်၍ တောထွက်ခြင်းသည် နေက္ခမ္ပပါရမီ ၃ မျိုး
 ဖြစ်၏။ အဆောက်အဦး အင်္ဂါကြီးငယ် အသက်တို့၌ တွယ်တာမှုကို ပယ်၍ သူတပါး၏
 ဒီးပွား ရှိ-မရှိကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းအားဖြင့် ၃ မျိုးသော ပညာပါရမီ ဖြစ်၏။ [သတ္တုဘဿ
 ဇာတ်တော်၌ကား ပုဏ္ဏား၏အသက်ကိုကယ်သောပညာကို ပရမတ္ထပါရမီဟုဆိုသည်။]

ဝိရိယ, ခန္တိ, သစ္စာ ။ ။ ပြုခဲ့သော ပုတ္တစသော အရာဝတ္ထု ၃ မျိုးကို စွန့်လှူဘို့ရန်
 အားထုတ်ခြင်းသည် (ထို ၃ ပါးနှင့် စပ်၍ သူများအတွက် အားထုတ်ခြင်းသည်) ဝိရိယ
 ပါရမီ ၃ မျိုး ဖြစ်၏။ [မဟာဇနက ဇာတ်တော်၌ကား အသက်သေလောက်သော
 ဘေးမှ လွတ်အောင်ကြိုးစားခြင်းကိုပင် “ ပရမတ္ထဝိရိယ ” ဟု ဆို၏။] ပုတ္တစသော ၃ မျိုး၏
 အန္တရာယ်ကို ပြုသူတို့အပေါ်၌ သည်းခံခြင်းသည် ခန္တိပါရမီ ၃ မျိုး ဖြစ်၏။ ထို ၃ မျိုး
 သော အကြောင်းကြောင့် သစ္စာကို မစွန့်ခြင်းသည် သစ္စပါရမီ ၃ မျိုးဖြစ်၏။

အဓိဋ္ဌာန, မေတ္တာ ။ ။ ပါရမီဖြည့်ဘို့ (ကုသိုလ်ပြုဘို့) အဓိဋ္ဌာန်ရာဝယ် ပုတ္တ
 စသော ၃ မျိုးကို စွန့်၍ အဓိဋ္ဌာန် မပျက်အောင် စောင့်ခြင်းသည် အဓိဋ္ဌာန်ပါရမီ ၃ မျိုး
 ဖြစ်၏။ မိမိ၏ အဆောက်အဦးကို၎င်း ပုတ္တစသော ၃ မျိုးတို့ကို၎င်း ဖျက်ဆီးသူတို့၌
 သော်မှလည်း မေတ္တာကို မပျက်စေခြင်းသည် မေတ္တာပါရမီ ၃ မျိုးဖြစ်၏။

ဥပေက္ခာ ။ ။ ပုတ္တစသော ၃ မျိုးတို့၌ ကျေးဇူးပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်၌၎င်း သင်္ခါရ
 တို့ အပေါ်၌၎င်း ချစ်ခင်မှုကို မပြု, ကျေးဇူးမဲ့ (စော်ကား နှိပ်စက်) ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်
 အပေါ်- သင်္ခါရတို့ အပေါ်ဝယ် မုန်းမှု ဒေါသဖြစ်မှုကိုလည်း မပြုဘဲ လျစ်လျူရှုနိုင်ခြင်း
 ၃ မျိုးသည် ဥပေက္ခာပါရမီ ၃ မျိုး ဖြစ်၏။ [ဥပေက္ခာ ဗြဟ္မဝိဟာရသည် သတ္တပညတ်
 ကို အာရုံပြုရကား သဘာဝတို့အပေါ်၌ မုန်းချစ်မပြုဘဲ လျစ်လျူရှု၏။ ဤ ဥပေက္ခာပါရမီ
 ကား သဘာဝတို့က မိမိအပေါ်၌ပြုအပ်သော ကောင်းမှုမကောင်းမှု မီးရေစသော သင်္ခါရ
 တို့ကြောင့် ဖြစ်ပျက်ရသော ကောင်းမှု မကောင်းမှုတို့၌ လျစ်လျူရှုရသည်။]

ပဉ္စမဟာပရိစ္စာဂေ ။ ။ အကြီးအကျယ် စွန့်လှူခြင်းကို “ မဟာပရိစ္စာဂ ” ဟု
 ခေါ်၏။ ထို စွန့်လှူခြင်းသည် ဒါန၌ ပါဝင်ပြီးဖြစ်သော်လည်း စွန့်ကြဲမှု အထူးအဖြစ်ကို
 ပြခြင်းငှါ၎င်း, (ဤသို့ မစွန့်ကြဲနိုင်လျှင် ဘုရားမဖြစ်နိုင်သောကြောင့်) ဘုရားဖြစ်ဘို့ရန်
 ထူးသော အကြောင်းကို ပြခြင်းငှါ၎င်း, အလွန်ပြုနိုင်ခဲ့ကြောင်းကို ပြခြင်းငှါ၎င်း ဒါနမှ
 သီးခြားထုတ်ပြရသည်။

မူက္ခံ ။ ။ စွန့်ခြင်းကြီး ၅ ပါး၌ အယူအဆမတူကြ၊ ဇီဝိတနေရာ၌ နယန (မျက်စိ)
 ကို စွန့်ခြင်းဟု ရှိ၏။ ပုတ္တပရိစ္စာဂနှင့် ဒါရပရိစ္စာဂကို ၂ မျိုးခွဲ၍ ဇီဝိတနယနမပါဘဲလည်း
 ရှိ၏။ တချို့နေရာ၌ ရဇ္ဇပရိစ္စာဂမပါဘဲ ဇီဝိတပရိစ္စာဂကို သွင်း၏။

၎င်း၊ ပုဗ္ဗယောဂ ပုဗ္ဗစရိယ ဓမ္မက္ခာန ဉ္ဇတတ္ထစရိယာဒယော - ဘုရား မဖြစ်မီ ရှေ့အဘို့၌ ဘာဝနာကို အားထုတ်ခြင်း၊ ဘုရားမဖြစ်မီ ရှေ့ အဘို့၌ ဒါနစသည် တို့ကို အလွန်အကဲ ပြုကျင့်ခြင်း၊ ဒါန၏အကျိုးစသော ဓံတရားတို့ကို ဟောပြောခြင်း၊ ဆွေမျိုးတို့၏ စီးပွားကို ကျင့်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကို၊ ပူရေတွာ-ဖြည့်ကျင့်တော် မူပြီး၍၎င်း၊ ဗုဒ္ဓိစရိယာယ-ဉ္ဇာဏ်ဥညာအကျိုးငှါ ကျင့်တော်မူခြင်း၏၊ ကောဋိ- အဆုံး အပိုင်းအခြားသို့၊ (အထွဋ်အထိပ်သို့၊) ပတွာ - ရောက်တော်မူပြီး၍၊ အာဂတော-ကြွလာတော်မူပြီ။

x x x x x x x x x

ပုဗ္ဗယောဂ။ ။ “ပုဗ္ဗ - တထာဂတအဖြစ်သို့ မရောက်မီ ရှေ့အဘို့၌+ယောဂ-ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့ အားထုတ်အပ်သော အကျင့်” ဟူသည် ဂတပစ္စာဂတိကဝတ် အကျင့် နှင့် အဘိညာဉ်သမာပတ်တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ဘာဝနာတည်း။ ထိုတွင် “ဂတ-ဆွမ်းခံ စသည် သွားသူသည်၎င်း+ပစ္စာဂတ - ဆွမ်းခံစသည်မှ ပြန်လာသူသည်၎င်း + ဣက-ဖြစ်စေအပ် ကျင့်အပ်သော အကျင့်” ဟူသည် အသွားတိုင်း အပြန်တိုင်း (အလုပ်ကိစ္စ တိုင်း) သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်မှုတည်း။ [ဂတပစ္စာဂတိကဝတ် ကျင့် ပုံသည် သာမညဗလသုတ် သတိသမ္ပဇဉ်အခဏ်း၌ လာလတံ။]

ပုဗ္ဗစရိယ။ ။ ဇာတ်တော် , စရိယာပိဋကပါဠိတော်တို့၌ လာသည့်အတိုင်း ဒါန စသော ပါရမီတို့ကို အလွန်အကဲ ကျင့်ခြင်းသည် “ပုဗ္ဗစရိယ” မည်၏။ [ပုဗ္ဗ-တတာ ဂတမဖြစ်မီ ရှေ့အဘို့၌+စရိယာ-ကျင့်ခြင်း။]

ဓမ္မက္ခာန ။ ။ “ ဓမ္မ-တရားကို+အက္ခာန - ဟောခြင်း ” ဟူသည် ဒါနစသည် အပို့စွတစသည်တို့၏ အကျိုးကို၎င်း သံသရာနှင့် နိဗ္ဗာန်၏ အပြစ်နှင့် အကျိုးကို၎င်း ထင်ရှားပြသော တရားကို ဟောခြင်း၊ သတွာတို့ကို သမ္မာသမ္မောမိ ပစ္စေကဗောဓိ သာဝကဗောဓိဟူသော ဗောဓိသုံးပါးတွင် တပါးပါး၌ တည်စေကြောင်း ရင့်ကျက်စေ ကြောင်း တရားကို ဟောခြင်းတည်း။

ဉ္ဇတတ္ထစရိယာဒယော။ ။ “ဉ္ဇတိ-ဆွေမျိုး” ဟူသည် သွေးသားစပ်သူတို့သာ မက အမျိုးသား အားလုံးတည်း။ ထို့ကြောင့် မဟာကပိဇာတ်၌ မျောက်အားလုံး၏ စီးပွားကို ကျင့်မှုကို “ဉ္ဇတတ္ထစရိယ” ဟု ဆိုသည်။ ဤနေရာ၌ အတ္ထသဒ္ဓါသည် အကျိုး ဖလ ပယောဇနအနက်ကို မဟော၊ ဟိတ (အကြောင်းစီးပွား) အနက်ကို ဟောသည်။ “ ဘုရားဖြစ်ခြင်းသည် အကျိုး၊ ထိုအကျင့်များသည် ဘုရားဖြစ်ဘို့ရန် အကြောင်းခံ အကျင့်များဖြစ်သည်” ဟုလို၊ ထိုသို့ကျင့်ရာ၌ [ကရုဏာရှေ့ထား၍ သနားသဖြင့် ကျင့် အပ်သော တရားသောအကျင့်ကိုသာ “ဉ္ဇတတ္ထစရိယ” ဟု ဆိုသည်။]

လောကတ္ထစရိယ ။ ။ အာဒိဖြင့် လောကတ္ထစရိယာ ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယာတို့ကို ယူပါ။ ထိုတွင် “ လောက - သတ္တလောက၏ (လူအများ၏) + အတ္ထစရိယာ-စီးပွားကို ကျင့် ခြင်း” ဟူသည် အမျိုးသားတစုသာမက “ခတ္တိယ မြာဟ္မဏ ဝေဿ သုဒ္ဓ” ဟူသော လူ အမျိုးမျိုး၏၎င်း ကမ္ဘာသူကမ္ဘာသား သတွာအများ၏၎င်း စီးပွားကို ပြုကျင့်ခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ဒုဗ္ဗေဇာတ်၌ တိုင်းသူပြည်သား လူအများ၏စီးပွား ကျင့်ခြင်းကို “လောက ဩတ္ထစရိယ” ဟု ဆိုသည်။

တထာ-ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အမှာကံ-ငါတို့၏၊ ဘဂဝါပိ - မြတ်စွာ
 ဘုရားသည်လည်း၊ (ဒါနပါရမီ-ကို၊ ပူရေတွာ-၍၎င်း၊ ပေ၊ ဗုဒ္ဓိစရိယာယ-၏၊
 ကောဋိ-သို့၊ ပတွာ-၍၊) အာဂတော-ပြီ၊ ပေ၊ ကဿပေါ-သော၊ ဘဂဝါ-
 သည်၊ ယထာ-ဖြင့်၊ ဒါနပါရမီ-ကို၊ ပူရေတွာ-၍၎င်း၊ ပေ၊ ဗုဒ္ဓိစရိယာယ-၏၊
 ကောဋိ-သို့၊ ပတွာ-၍၊ အာဂတော-ပြီ၊ တထာ-ဖြင့်၊ အမှာကံ - တို့၏၊ ဘဂ
 ဝါပိ-လည်း၊ (ဒါနပါရမီ-ကို၊ ပူရေတွာ-၍၎င်း၊ ပေ၊ ဗုဒ္ဓိစရိယာယ - ၏၊
 ကောဋိ-သို့၊ ပတွာ-၍၊) အာဂတော-ပြီ။

အထဝါ-ထိုပြင်တနည်းကား၊ ဝိပဿီ-သော၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ယထာ-
 ဖြင့်၊ စတ္တာရော - လေးပါးကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာနေ - သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို၎င်း၊
 စတ္တာရော- သော၊ သမ္ပပ္ပဓာနေ-သမ္ပပ္ပဓာန်တို့ကို၎င်း၊ စတ္တာရော၊ ဣဒ္ဓိပါဒေ-
 ဣဒ္ဓိပ္ပါဒ်တို့ကို၎င်း၊ ပဉ္စ၊ ဣန္ဒြိယာနိ ဣန္ဒြိယတို့ကို၎င်း၊ ပဉ္စ၊ ဗလာနိ-ဗိုလ်တို့ကို၎င်း၊
 သတ္တ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ-ဗောဇ္ဈင်တို့ကို၎င်း၊ အရိယံ- မြတ်သော၊ အဋ္ဌဂီကံ- ရှစ်ပါး

x x x x x x x x

ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယ။ ။ “ဉာတိ+အတ္ထ” ကဲ့သို့ “ဗုဒ္ဓိ+အတ္ထ”ဟု ပုဒ်ခွဲပါ။ “ဗုဒ္ဓိယာ-
 ဉာဏ်ပညာ၏ + အတ္ထ - စီးပွား” ဟူသည် ဉာဏ်ပညာတိုးပွားအောင် ကျင့်အပ်သော
 အကျင့်တည်း။ ဉာတတ္ထ လောကတ္ထစရိယတို့မှ ကြွင်းသမျှအကျင့်ကို ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယ၌ သွင်း
 ပါ။ ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယ၏ နေရာ၌ “ဗုဒ္ဓိစရိယ” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။ ထိုမူကွဲသည် “ဗုဒ္ဓိစရိယာယ
 ကောဋိ ပတွာ” ဟူသော နောက်စကားနှင့် ထပ်မိ၏။ “ကောဋိပတ္တ မရောက်မီ စရိယ
 ၃ ပါးကို ကျင့်ပြီးနောက် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရအောင် ဗုဒ္ဓိစရိယာကို ကောဋိပတ္တ
 ဖြစ်အောင် (အထွဋ်အထိပ်ရောက်အောင်) ကျင့်သည်” ဟုလို။ [ဗုဒ္ဓတ္ထကို “ဗုဒ္ဓိ+အတ္ထ”
 ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ “ဗုဒ္ဓ၏ အစီးအပွားကို (ဘုရားဖြစ်အောင်) ကျင့်ခြင်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူကြ
 သည်ကိုကား စဉ်းစားပါ။ ပြခဲ့သော လောကတ္ထစရိယ ဉာတတ္ထစရိယတို့လည်း ဘုရား
 ဖြစ်အောင် ကျင့်ခြင်းပင် မဟုတ်ပါလော။]

ကောဋိံ ပေ၊ တထာ။ ။ ကောဋိန္တိ ပရိယန္တံ (အဆုံး အပိုင်းအခြား) ဥက္ကံသံ
 (အလွန်အကဲ) ၊ တထာ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ အာဂတောတိ ဧတ္ထာပိ ဒါနပါရမီ ပူရေ
 တွာတိ အာဒိနာ သမ္ပန္နော၊ ဤ အဖွင့်အတိုင်း တထာ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ၏ နောက်၌
 “ဒါနပါရမီ ပူရေတွာ၊ ပေ၊ ကောဋိံ ပတွာ” ပုဒ်တို့ကို လိုက်စေရသည်။

နည်း ၃ ပါးအထူး။ ။ “ယထာ သဗ္ဗလောကဟိတာယ” စသော ပဌမနည်းဖြင့်
 အဘိနိဟာရကိုပြသောကြောင့် တထာဂတဖြစ်အောင် လာခဲ့သောအကျင့် (အာဂမ ပဋိ
 ပဒါ) ၏ အစကိုပြသည်ဟု၎င်း၊ “အထဝါ၊ ပေ၊ ကောဋိံ ပတွာ” ဟူသော ဒုတိယနည်း
 ဖြင့် ပါရမီဖြည့်မှု စသည်ကိုပြသောကြောင့် အာဂမပဋိပဒါ၏ အလယ်ကိုပြသည်ဟု၎င်း၊
 “အထဝါ၊ ပေ၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ” စသော တတိယနည်းဖြင့် အာဂမနပဋိပဒါ၏
 အဆုံးဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇ ပါးကျင့်ပုံကို ပြသည်ဟု၎င်း နည်းသုံးပါး ထူးပုံ
 ကို သိပါ။ နည်း ၃ ပါးလုံးပင် “အာဂတော” အရ ပဋိပဒါအာဂမန (အကျင့်ဟူသော
 လာခြင်း) ကို ပြသည်ချည်းတည်း။

သော အင်္ဂါရှိသော၊ မဂ္ဂံ-မဂ်ကို၎င်း၊ ဘာဝေတွာ-ဖြစ်စေတော်မူပြီး၍၊ ဗြူဟေတွာ- တိုးပွားစေတော်မူပြီး၍၊ အာဂတော - ပြီ၊ တထာဖြင့်၊ အမှာကံ- တို့၏၊ ဘဂဝါပိ- လည်း၊ (စတ္တာဓရာ-ကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာနေ - တို့ကို၎င်း၊ ပေ၊ မဂ္ဂံ-ကို၎င်း၊ ဘာဝေတွာ- ၍၊ ဗြူဟေတွာ - ၍၊) အာဂတော - ပြီ၊ ပေ၊ ကဿပေ၊ သော၊ ဘဂဝါ - သည်၊ ယထာ- ဖြင့်၊ စတ္တာဓရာ- ကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာနေ- တို့ကို၎င်း၊ ပေ၊ မဂ္ဂံ-ကို၎င်း၊ ဘာဝေတွာ- ၍၊ ဗြူဟေတွာ- ၍၊ အာဂတော-ပြီ၊ တထာ-ဖြင့်၊ အမှာကံ-တို့၏၊ ဘဂဝါပိ-လည်း၊ (စတ္တာဓရာ-ကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာနေ-တို့ကို၎င်း၊ ပေ၊ မဂ္ဂံ- ကို၎င်း၊ ဘာဝေတွာ- ၍၊ ဗြူဟေတွာ- ၍၊) အာဂတော-ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာဂတော-မည်တော်မူပြီ။ [အချို့ စာအုပ်များ ဝယ် အာဂတော၏နောက်၌ “အာဂတောတိ တထာဂတော” ဟု ရှိ၏၊ မရှိလျှင် ထည့်ပေးပါ။]

ဣဓလောကမိ-ဤ သတ္တလောက၌၊ ဝိပဿိအာဒယော- ဝိပဿိ အစရှိကုန်သော၊ မုနယော- ဘုရားရှင်တို့သည်၊ ယထေဝ- အဘိနိဟာရစသော သုံးပါးသော အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်၊ သဗ္ဗညုဘာဝံ-သဗ္ဗညုတို့၏ အဖြစ်သို့၊ အာဂတာ- ရောက်တော်မူကုန်ပြီ၊ တထာ (ဧဝ)- အဘိနိဟာရစသော သုံးပါးသော ထို အခြင်းအရာအားဖြင့် သာလျှင်၊ အယံ သကျမုနိပိ - သာကီ နွယ်ဘွား ဤ ငါတို့မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း၊ သဗ္ဗညုဘာဝံ-သဗ္ဗညု၏အဖြစ်သို့၊ အာဂတော-ရောက်တော်မူပြီ၊ တေန-ထို့ ကြောင့်၊ စက္ခုမာ-ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ, သမန္တနှင့် , မံသဒိဗ္ဗာ , ငါးဖြာသောစက္ခု ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို၊ တထာဂတော- တထာဂတဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)။ [ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိကို ပြန်၍ လှည့်သည်။] ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊ တထာ-ထို ဝိပဿိစသော ရှေးဘုရားတို့အတူ၊ အာဂတော-ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာဂတော- မည်တော်မူ၏။

[“ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ” အရ ရှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့တွင် ပဌမ အကြောင်း၏ ပဋိနိဒ္ဒေသကိုပြုပြီး၍ ဒုတိယအကြောင်း၏ ပဋိနိဒ္ဒေသကို ပြုလိုသောကြောင့် “ကထံ တထာ ဂတောတိ” စသည်ကို မိန့်။] ကထံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဂတော-ကြွတော်မူပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊

x x x x x x x

ယထေဝ၊ ပေ၊ စက္ခုမာ။ ။ အကြောင်းရှစ်ပါးတို့တွင် ပဌမ အကြောင်းကိုပင် ပြခဲ့သောအနက် ၃ မျိုးအားဖြင့် အကျဉ်းချုပ်ပြခြင်းငှါ “ယထေဝ” စသည်ကို မိန့်သည်။ တတ္ထ ဣဓလောကမိ ဝိပဿိအာဒယော မုနယော သဗ္ဗညုဘာဝံ ယထာဝုတ္တေန ကာရဏတ္ထယေန (အာဂတာ ယထေဝ)၊ တထာ ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမာ အယံ သကျမုနိပိယေန ကာရဏေန အာဂတော၊ တေနေသ တထာဂတောနာမ ဝုစ္စတိတိ ယောဇနာ၊ - ဋီကာ၊ ဤသို့ ဋီကာဖွင့်သော်လည်း ယထာ တထာအတွက် နိဿယ၌ တမျိုးပေးထား၏။

တထာဂတော- မည်တော်မူသနည်း၊ သမ္ပတိဇာတော- ဖွားပြီးသည်ဖြစ်၍ ယခု တခဏသာရှိသေးသော၊ ဝိပဿီ-သော၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ယထာ-ဖြင့်၊ ဂတော- ပြီ၊ (တထာ-ဖြင့်၊ အယံဘဂဝါပိ-၍ ငါတို့မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း၊ ဂတော- ပြီ၊) [နောက်၌ “တထာ အယံဘဂဝါပိ ဂတော ” ဟု ရှိသည်။] ပေ၊ ကဿ ပေါ-သော၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ယထာ- ဖြင့်၊ ဂတော- ပြီ၊ (တထာ-ဖြင့်၊ အယံ ဘဂဝါပိ-လည်း၊ ဂတော- ပြီ။)

စ - ဆက်၊ ကထံ - အဘယ် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သောဘဂဝါ- သည်၊ ဂတော-ကြွတော်မူသနည်း၊ [အချို့စာ၌ “ဘဂဝါ” မပါ။] ဟိ- ချွ၊ သော-ထို မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမ္ပတိဇာတော-ဖွားပြီးသည်ဖြစ်၍ ယခုတခဏသာရှိသေး သည်၊ (ဟုတွာ) ဝေ- ဖြစ်၍သာလျှင်၊ သမေဟိ-ညီညွတ်ကုန်သော၊ ပါဒေဟိ- ခြေတော်တို့ဖြင့်၊ ပထဝီယံ-မြေ၌၊ ပတိဋ္ဌာယ-တည်တော်မူပြီး၍၊ [သုပ္ပတိဋ္ဌိတ ပါဒလက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် မြေ၌ နင်းသောအခါ တညီတညွတ်ထည်း ထင် သည်။] ဥတ္တရာဘိမုခေါ-မြောက်အရပ်သို့ ရှေးရှုသောမျက်နှာရှိတော်မူသည်၊ (မြောက်အရပ်သို့ မျက်နှာမူသည်)၊ (ဟုတွာ)၊ သတ္တပဒ ဝီတိဟာရေန - ခုနစ် ဖဝါး လှမ်းခြင်းဖြင့်၊ ဂတော-ကြွတော်မူပြီ၊ ယထာဟ-အဘယ်သို့ဟောတော် မူသနည်း၊ သမ္ပတိဇာတော၊ ပေ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါတိ - ဟူ၍၊ (အာဟ- ဟောတော်မူပြီ၊) [အာနန္ဒ - အာနန္ဒာ၊ သမ္ပတိဇာတော - ဖွားပြီး၍ ယခု တခဏသာ ရှိသေးသော၊ ဗောဓိသတ္တော - ဘုရားလောင်းသည်၊ သမေဟိ- ညီညွတ်ကုန်သော၊ ပါဒေဟိ- ခြေတို့ဖြင့်၊ ပတိဋ္ဌဟိတွာ-တည်ပြီး၍၊ သေတမ္ပိ ဆတ္တေ - နတ်၌ဖြစ်သော ထီးဖြူသည်၊ အနုဓာရယမာနေ - ဆောင်းမိုးစဉ်၊

x x x x x x x

သမ္ပတိဇာတော။ ။သမ္ပတိနိပါတ်ပုဒ်သည် “ယခု (တခဏ)” ဟူသော အနက် ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “မဟုတ္တဇာတော” ဟု ဦးကာဖွင့်သည်၊ ဝိပြိုဟ်ကိုကား မာသ ဇာတောကဲ့သို့ “သမ္ပတိ+ဇာတဿ+အဿာတိ သမ္ပတိဇာတော” ဟု ဗာဟိရတ္ထ ဗဟု ဗ္ဗိဟိပြုပါ၊ “ ဖွားပြီး၍ တခဏသာရှိသေး ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “ ဖွားပြီးလျှင် ပြီးခြင်း ၇ လှမ်းကြသည် ” ဟု ထင်စရာရှိ၏၊ အမှန်မှာ - ဖွားပြီးစဉ် ဗြဟ္မာမင်းတို့က . ရွှေဇာ တဘက်ဖြင့် ခံယူကြ၏၊ ထိုမှတဆင့် စာတုမဟာရာဇ် နတ်မင်းကြီး ၄ ယောက် သစ်နက် ရေဖြင့် လှမ်းယူကြ၏၊ ထိုနတ်မင်းကြီးတို့လက်မှ လူတို့က ခွဲဖြူအဝတ်ဖြင့် လှမ်းယူကြ၏၊ ထို လူတို့လက်မှလွတ်၍ မြေ၌တည်ပြီးနောက် အရပ်မျက်နှာတို့ကို လှည့်၍ ကြည့်တော် မူပြီးမှ မြောက်အရပ်သို့ ၇ လှမ်း ကြွတော်မူသည်၊ ထိုမျှလောက်အချိန်သည် ဘာမျှမကြာ သောကြောင့် “သမ္ပတိ-ယခုတခဏ” ဟု ဆိုသည်။

အနုဓာရယမာနေ။ ။ထိုသို့ ကြွတော်မူရာ၌ နတ်တို့က ထီးဖြူကို ဆောင်းမိုး ပေးကြသော်လည်း ဆောင်းမိုးသူကို မမြင်ရသောကြောင့် ထီးဖြူဘာသာ ဆောင်းတတ် သကဲ့သို့ ကတ္တားလုပ်၍ “သေတမ္ပိ ဆတ္တေ အနုဓာရယမာနေ” ဟု လက္ခဏဝန္တကတ္တ၊ ရုပ်ကိုသာ ပြထားသည်၊ ဆတ္တာဒိနိယေဝ စ တဒါ ပညာယိံ သု၊ န ဆတ္တာဒိဂါဟကာတိ

ဥတ္တရာဘိမုခေါ- သည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ သတ္တပဒဝီတိဟာရေန- ခုနစ်ဖဝါးလှမ်း
 ခြင်းဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ- သွား၏၊ သဗ္ဗာ- အလုံးစုံကုန်သော၊ ဒိသာစ- အရပ်မျက်နှာ
 တို့ကိုလည်း၊ အနုဝိလောကေတိ- အစဉ်လှည့်၍ကြည့်၏၊ အာသဘိ- ဥသဘ၏
 ဥစ္စာဖြစ်သော၊ (မကြောက်မရွံ့ ရဲဝံ့သော) ဝါစံ- စကားကို၊ ဘာသတိ- မိန့်မြွက်
 ၏၊ (ကိ- အဘယ်သို့ မိန့်မြွက်သနည်း၊) အဟံ- ငါသည်၊ လောကဿ- သတ္တ
 လောက၏၊ ဝါ- ထက်၊ အဂ္ဂေါ- အမြတ်ဆုံးသည်၊ အသ္မိ- ဖြစ်၏၊ အဟံ- သည်၊
 လောကဿ- ၏၊ ဝါ- ထက်၊ ဇေဋ္ဌော- အကြီးဆုံးသည်၊ အသ္မိ- ဖြစ်၏၊ အဟံ-
 သည်၊ လောကဿ- ၏၊ ဝါ- ထက်၊ သေဋ္ဌော- အချို့ မွမ်းအပ်ဆုံးသည်၊ အသ္မိ-
 ၏၊ အယံ- ဤ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းသည်၊ အန္တိမာ- အဆုံး၌ဖြစ်သော၊ (အဆုံးစွန်
 ဖြစ်သော)၊ ဇာတိ- ပဋိသန္ဓေ နေရခြင်းတည်း၊ ဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ ပုနတ္တဝေါ-
 တဖန်ဘဝသည်၊ (ဘဝအသစ်သည်)၊ နတ္ထိ- မရှိတော့၊ ဣတိ - ဤသို့ မိန့်မြွက်
 ၏၊ - သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပဒါနသုတ် , ဗောဓိသတ္တဓမ္မတာ။]

+ + x + + x + x

အာစရိယ ဓမ္မပါလတ္ထေရေန ဝုတ္တံ၊- ဒီကာသစ်၊ [“ အနုဟရမာနေ ” ဟု မူကွဲရှိ၏၊ အနက်
 တူပင်၊ “ သေတမှိဆတ္ထေ- ကို၊ “ အနုဓာရိယမာနေ - ဆောင်းမိုးအပ်စဉ် ” ဟု ကမ္မရုပ်
 လည်း ပြင်ကြ၏။] “ ဆတ္တကို ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့် မှတ်၍ပြထား၏၊ ထိုအခါ၌
 မင်းမြောက်တန်ဆာ ငါးပါးလုံးပင် ထင်ရှား၏ ” ဟု ဖွင့်ကြသည်။

သဗ္ဗာ၊ ပေ၊ ဝိလောကေတိ။ ။ ပုဉ်းကံ၏ အာနုဘော်ကြောင့် လောကဝိဝရဏ
 (တလောကလုံး ဟင်းလင်းပွင့်သော) တန်ခိုး ဖြစ်ရကား ထင်းထင်းကြီးမြင်နိုင်သော
 လောကဓာတ် တသောင်းကို ပကတိမိသစက္ခုဖြင့် အထက် အောက်နှင့်တကွ အရပ်
 ဆယ်မျက်နှာလုံးကိုကြည့်တော်မူသည်။ [ဤကြည့်တော်မူခြင်းသည် ၇ လှမ်း- လှမ်းတော်
 မူပြီးမှ မဟုတ် မလှမ်းမှီဖြစ်သည်၊ ကြည့်တော်မူသောအခါ “ ကိုယ်တော်မြတ်နှင့်တူသူ
 မရှိ ” ဟု သိတော်မူပြီးမှ (ဤအရပ်ကား “ ဥတ္တရအရပ် ” ဟု ဆုံးဖြတ်တော်မူ၍) မြောက်
 အရပ်သို့ ၇ လှမ်းမျှကြည့်တော်မူပြီးမှ “ အဂ္ဂေါဟမသ္မိ ” စသည်ကို မိန့်တော်မူသည်။

အာသဘိ။ ။ “ ဥသဘဿ - နွားလားဥသဘ၏ + ဣဒံ အာသဘံ ” ဟု ပြု၍
 နွားလားဥသဘတို့၏ အပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော မကြောက်မရွံ့ ရဲဝံ့သောသတ္တိကို အရကောက်
 ရ၏၊ ထိုသတ္တိကြောင့် ရဲရဲဝံ့ဝံ့ မိန့်မြွက်အပ်သောစကားကိုလည်း “ အာသဘိ ” ဟု ဆိုရ
 သည်၊ “ ဥသဘဿ + သော အာသဘိ ” ဟုပင် ပြု၊ [“ သတ္တိ ” ဟူသည် အကုသိုလ်အရာ၌
 “ ငါ ” ဟူသော မာနနှင့် ဒိဋ္ဌိတည်း၊ ကုသိုလ်အရာ၌ ဒေါသမဖြစ်ခြင်း၊ ပညာနှင့်ယှဉ်
 သော ဝီရိယဖြစ်ခြင်းတည်း။]

အဂ္ဂေါ ဇေဋ္ဌော သေဋ္ဌော။ ။ အဂ္ဂေါစသည်ကား ဂုဏ်ကိုအကြောင်းပြု၍ ရအပ်
 သော ဂုဏ်အမည်တည်း၊ ၃ ပုဒ်လုံး ပရိယာယ်ပင်၊ သို့သော် သဒ္ဓါနက်အားဖြင့်ကား
 “ အဂ္ဂေါတိ သဗ္ဗပဓာနေ၊ (အဂ္ဂသဒ္ဓါ ပဓာနဝါစကတည်း၊ ပဓာန ဟူသည်လည်း
 အမြတ်ဆုံးပင်တည်း)၊ ဇေဋ္ဌောတိ သဗ္ဗေသံ ဝုဒ္ဓတမော၊ (ဝုဒ္ဓဿ ဇော ဣယိဋ္ဌေသု
 သုတ်၌လာသောဇေဋ္ဌပုဒ်ပင်တည်း)၊ သေဋ္ဌောတိ သဗ္ဗေသံ ပသတ္တတမော၊ (ပသတ္တဿ
 သောစ သုတ်၌လာသော ပုဒ်ပင်တည်း) ” ဟု ဖွင့်၏။

စ-ဆက်၊ အဿ-ထို ဘုရားအလောင်း၏၊ တံ ဂမနံ - ထို ကြွတော်မူခြင်းသည်၊ အနေကေသံ- များစွာကုန်သော၊ ဝိသေသာဓိဂမာနံ - စီးပွားအထူးတို့ကို ရခြင်းတို့၏၊ ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေန- ပုဗ္ဗနိမိတ်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တထံ- မှန်ကန်သည်၊ အဝိတထံ- မချွတ်ယွင်းသည်၊ အဟောသိ- ပြီး၊ ဟိ- ချဲ့၊ သော- ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝါ- ထိုဘုရားအလောင်းသည်၊ သမ္ပတိဇာတော- သည်၊ (ဟုတွာ) ဝေ- သာလျှင်၊ သမေဟိ- ညီညွတ်ကုန်သော၊ ပါဒေဟိ- ခြေတို့ဖြင့်၊ (ပထဝိယံ- ဌ၊) ယံ ပတိဋ္ဌဟိ- အကြင် ရပ်တည်တော်မူပြီ၊ ဣဒံ - ဤ ရပ်တည်တော်မူခြင်းသည်၊ အဿ- ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ စတုရိဒ္ဓိပါဒဗဒ္ဓိလာဘဿ- ၄ ပါးသော ဣဒ္ဓိပါဒ်ကိုရခြင်း၏၊ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ - ပုဗ္ဗနိမိတ်တည်း၊ [“ အဿကို လာဘဇာတ်၏ အနက်၌စပ်လျှင် ကတ္တား , ပစ္စည်းအနက်ဖြစ်သော ရခြင်းကြိယာ၌ စပ်လျှင် သမ္ပန်” ဟု ဒီကာ၌ ၂ နည်းဖွင့်သည်။]

ပန- ကား၊ ဥတ္တရာဘိမုခဘာဝေါ- ဥတ္တရခေါ်မှတ်, မြောက်အရပ်သို့ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်သည်၊ သဗ္ဗလောကုတ္တရာဘာဝဿ- အလုံးစုံသော သတ္တလောကထက် မြတ်သူ၏အဖြစ်၏၊ ဝါ - အလုံးစုံသော လောကမှ လွန်မြောက်သူ၏အဖြစ်၏၊ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ [သဗ္ဗလောကုတ္တရာဘာဝဿာတိ သဗ္ဗလောကာနမုတ္တမဘာဝဿ၊ ဤ၌ “ လောကာနံ ” ဟူသော ဗဟုဝုတ်ကို မကြိုက်၍ ဧကဝုတ်ပေးလိုက်သည်၊ သဗ္ဗလောကာတိက္ကမနဘာဝဿ ဝါ၊ အတိက္ကမနသည် ဥတ္တမ၏

x x x x x x x

တဉ္ဇဿ၊ ပေ၊ နိမိတ္တဘာဝေန။ ။ ဣဒါနိ တထာဂမနံ (ထိုသို့သောသွားပုံကို) သမ္ဘာဝေန္တော (ချီးမွမ်းလိုသည်ဖြစ်၍) တဉ္ဇဿာတိ အာဒိမာဟ၊ [တထံ အဝိတထံ စသည်ကိုကြည့်၍ “ သမ္ဘာဝေန္တော ” ဟု ဆိုဟန်တူသည်၊ ဝါကျအနေမှာ သမ္ဘာဝနာ ဝါကျ မဟုတ်၊ ဂတောဟူသော ရှေ့ဝါကျ၏ ဂမနကြိယာကို ဆက်၍ပြသော ဥပဇ္ဈာသ ဝါကျသာတည်း၊] ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေန တထံ အဝိတထန္တိ သမ္ပန္နော (ရှေ့လှည့်စပ်) ။

ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေန ။ ။ အကျိုးစီးပွားမဖြစ်မီ ရှေ့အဘို့၌ တင်ကြို၍ဖြစ်နှင့်သော အကြောင်းအရာကို “ ပုဗ္ဗနိမိတ် ” ဟု ခေါ်၏၊ အရိပ်အယောင်ပြခြင်းနှင့်တူသောကြောင့် “ အရိပ်နိမိတ် ” ဟု၎င်း၊ အကျိုးကိုထောက်၍ လွန်ပြီးသော အကြောင်းနိမိတ်ဖြစ်သောကြောင့် “ အတိတ်နိမိတ် ” ဟု၎င်း ခေါ်သည်။ [နိမိနာတိ သဉ္ဇာနာတိ ဧတေနာတိ နိမိတ္တံ- သိကြောင်းအမှတ်အသား၊ ပုဗ္ဗေ - အကျိုးစီးပွားမဖြစ်မီ ရှေ့၌ + ပဝတ္ထံ + နိမိတ္တံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။]

ယဉ္ဇိ၊ ပေ၊ ပတိဋ္ဌဟိ။ ။ ရှေ့ဝါကျ၏အနက်ကိုချဲ့ပြလို၍ “ ယဉ္ဇိ ” စသည်ကိုမိန့်သည်၊ ယံကို ပကတိသဒ္ဓါ၏ အနက်ဖြစ်သော တည်ခြင်းကြိယာ၌သာစပ်၍ ဤဝိဘတ်ဟူသော ပစ္စယ၌ မစပ်ရသောကြောင့် “ ကြိယာပရာမသန- ကြိယာကို သုံးသပ်သောသဒ္ဓါ ” ဟု ဆိုသည်၊ [ယန္တိ ကြိယာပရာမသနံ၊ တေန ပတိဋ္ဌဟိတိတ္ထေ ပကတိယတ္ထံ ပတိဋ္ဌာန ကြိယံ ပရာမသတိ၊ ... “ ပကတိ လိင်္ဂဓာတွေဝ, ဝိဘတ္တိပစ္စယာ ပန- ပစ္စယော ” နှင့် အညီ လိန်နှင့်ဓာတ်ကို ပကတိ, ဝိဘတ်နှင့်ပစ္စည်းကို ပစ္စယ ဟု ခေါ်သည်။]

အဖွင့်တည်း။-ဋီကာ။] သတ္တပဒဝီတိဟာရော-၇ ဖဝါးလှမ်းတော်မူခြင်းသည်။ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂရတနပဋိလာဘဿ- ၇ ပါးသော ဗောဇ္ဈင်္ဂရတနာကို ရတော်မူခြင်း၏။(ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ)။ ပန-ကား။ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝီတိပတန္တိ စာမရာတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ၌၊ ဝုတ္တစာမရက္ခပေါ-မိန့်ဆိုအပ်သော စာမရီသားမြီးယပ်ကို ခတ်ခြင်းသည်။ သဗ္ဗတိတ္ထိယနိမ္မဒနဿ- အလုံးစုံသော တိတ္ထိတို့ကို နှိမ်နင်းတော်မူခြင်း၏။ (အလုံးစုံသော တိတ္ထိတို့ကို မာန်မယစ်အောင်ပြုခြင်း၏)။ (ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ)။ [သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ-ရှေ့ အရိုးရှိကုန်သော၊ စာမရာ - စာမရီသားမြီးယပ်တို့သည်။ ဝီတိပတန္တိ-တလွဲလွဲခတ်ကုန်၏။]

သေတစ္ဆတ္တဓာရဏံ - ထီးဖြူတော်ကို ဆောင်းမိုးရခြင်းသည်။ အရဟတ္တဝိမုတ္တိဝရဝိမလသေတစ္ဆတ္တ ပဋိလာဘဿ- ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော မြတ်သော အညစ်အကြေး မရှိသော ထီးဖြူကို ရတော်မူခြင်း၏။(ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ)။ သတ္တမပဒုပရိ- ခုနစ်လှမ်းမြောက် ခြေလှမ်း၏အထက်၌၊ ဌတ္တာ- ရပ်တော်မူ၍၊ သဗ္ဗာဒိသာနုဝိလောကနံ- အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာတို့ကို အစဉ်လှည့်၍ ကြည့်တော်မူခြင်းသည်။ သဗ္ဗညုတာ နာဝရဏညာဏပဋိလာဘဿ - သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တည်းဟူသော အနာဝရဏဉာဏ်ကို ရတော်မူခြင်း၏။ (ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ)။ [သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကိုပင် အလုံးစုံသော အာရုံတို့၌ အပိတ်အပင် မရှိသောကြောင့် “အနာဝရဏဉာဏ်”ဟု ခေါ်သည်။]အာသင်္ခါစာဘာသနံ-မကြောက် မရွံ့ ရဲဝံ့သောစကားကို မိန့်မြွက်တော်မူခြင်းသည်။ အပ္ပဋိဝတ္တိယဝရဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဿ- သူတပါးတို့သည် ဆန့်ကျင်ဘက်မလည်စေအပ် မလည်စေနိုင်သော မြတ်သော ဓမ္မာစကြာကို လည်စေတော်မူခြင်း၏။ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အယံဘဂဝါပိ-ဤ ငါတို့ မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း၊ ဂတော- ကြွတော်မူပြီ၊ စ- ဆက်၊ အဿ - ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ- ထို ဘုရားအလောင်း၏၊ တံ ဂမနံ - ထို ကြွတော်မူခြင်းသည်၊ တေသံ ယေဝ ပိသေသာဓိဂမာနံ-ထို စီးပွားအထူးတို့ကို ရခြင်းတို့၏ပင်၊ ပုဗ္ဗ

x x x x x x x

သတ္တပဒဝီတိဟာရော။ ။ဝိ-ရှေ့ရောက်နေသောခြေကို ရှောင်လွှဲပြီးလျှင်+အတိ-ရှေ့သို့လွန်၍ + ဟာရော - နောက်ခြေကို ဆောင်ခြင်း။ [ဝိကို ဋီကာ၌ “ ဝိသေသ” ဟု ဖွင့်သော်လည်း ရှောင်လွှဲခြင်းအနက်ကို ယူလိုက်သည်။] ဤသို့ ဆောင်ခြင်းကို “ မြေလှမ်းခြင်း ” ဟု ခေါ်သည်။ သတ္တပဒဿ- ၇ လှမ်းကို+ဝီတိဟာရော- လှမ်းခြင်း။

သုဝဏ္ဏပေ၊နိမ္မဒနဿ။ ။စာမရီသားမြီးယပ်ကိုခတ်ခြင်းသည် ဘုရားအလောင်းဖွားတော်မူသော အခါ ဖြစ်ပုံအစဉ်ကို ပြသော မဟာပဒါနသုတ်၌ မပါဘဲ၊ သုတ္တနိပါတ် နာဠကသုတ်၌သာ နိဒါန်းဂါထာဝယ် “သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာဝီတိပတန္တိစာမရာ”ဟု တတိယပါဒအဖြစ်ဖြင့် လာ၏။ ထို စကားကို ယူရသောကြောင့် “ သုဝဏ္ဏပေ၊ဧတ္ထ ဝုတ္တစာမရက္ခပေါပန”ဟု အထူးဆိုသည်။ ဂါထာအပြည့်အစုံကို ဋီကာတို့၌ ကြည့်ပါ။

၅၀ သီလက္ခန္ဓာ (ပ)

နိမိတ္တဘာဝေန-ကြောင့်၊ တထံ-သည်၊ အဝိတထံ - သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊
[ဤမှ နောက်၌ “ယံဟိ သော” စသော စကားတို့ကို “အဓိကာရနည်းအားဖြင့်
လိုက်နိုင်သည့် အတွက် သိလောက်သောကြောင့် မထည့်တော့” ဟု မှတ်ပါ။]

တေန-ထို့ကြောင့်၊ ပေါရာဏာ - ရှေးအဋ္ဌကထာ ဆရာတို့သည်၊ မုဟုတ္တ
ဇာတောဝ၊ ပေ၊ ပဗ္ဗတမုဒ္ဒနိဌိတောတိ-ဟူ၍၊ အာဟု-ဆိုကြကုန်ပြီ၊ [၇၀ မှတ်-
နွားတို့၏ အရှင်ဖြစ်သော နွားလားဥသဘာသည်၊ မုဟုတ္တဇာတော-ဖွားပြီးသည်
ဖြစ်၍ တမုဟုတ်သာ ရှိသေးသည်၊ (ဟုတွာ) ဝေ-ဖြစ်၍သာလျှင်၊ သမေဟိ-
ညီညွတ်ကုန်သော၊ ပါဒေဟိ- ခြေတို့ဖြင့်၊ ဝသုန္ဓရံ-မြေအပြင်ကို၊ ဖုသီယထာ-
ထိသကဲ့သို့၊ (တထာ - ထို့ အတူ၊) ဂေါတမော - အနွယ်တော်အရ ဂေါတမ
မည်တော်မူသော၊ သော(ဘဂဝါ) - ထို ငါတို့ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (မုဟုတ္တ
ဇာတော ဟုတွာ ဝေ သမေဟိ ပါဒေဟိ၊ ဝသုန္ဓရံ-ကို၊ ဖုသီ - ထိတော်မူပြီ၊
သတ္တပဒါနိ-ခုနစ်လှမ်းတို့တိုင်တိုင်၊ ဝိတ္တမိ-ကြွလှမ်းတော်မူပြီ၊ မရူစ - နတ်တို့
သည်လည်း၊ သေတံဆတ္တံ ထီးဖြူတော်ကို၊ အနုဓာရယုံ-အစဉ်လိုက်၍ ဆောင်း
မိုးကြကုန်ပြီ၊ ဂေါတမော - သော၊ သော (ဘဂဝါ) - သည်၊ သတ္တပဒါနိ-
တိုင်တိုင်၊ ဝန္ဓာန-ကြွတော်မူပြီး၍၊ သမန္တတော-ထက်ဝန်းကျင်၌၊ သမာ-တူမျှ
ကုန်သော၊ [ဝိလောကနသမတာယ သမာ သဒ္ဓိသိယော။] ဒိသာ-အရပ်မျက်နှာ
တို့ကို၊ ဝိလောကေသိ - အစဉ်လှည့်၍ ကြည့်တော်မူပြီ၊ ပဗ္ဗတမုဒ္ဒနိ - တောင်
ထိပ်၌၊ ဌိတော-တည်သော၊ သီဟော - ခြင်္သေ့သည်၊ (အဘိနဒီ) ယထာ-မရှုံ
မကြောက် ဟောက်သကဲ့သို့၊ အဋ္ဌဂံပေတံ- ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊
(“ဝိသဠော မဇ္ဈ၊ ဝိညေယျော ” စသော အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော၊) ဝိရံ-
အဂ္ဂေါဟမသ္မိ အစရှိသော အသံတော်ကို၊ အဗ္ဘုဒီရယိ-မိန့်မြှောက်တော်မူပြီ။

အထဝါ-ထို့ပြင် တနည်းကား၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
ဝိပဿီ-သော၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ပေ၊ ယထာ-ဖြင့်၊ ကဿပေါ-သော၊ ဘဂဝါ-
သည်၊ နေက္ခမ္မေန-ကာမမှ ထွက်မြောက်သော ကုသိုလ်တရားဖြင့်၊ ကာမစ္ဆန္ဒ-

x x x x x x x x

အထဝါ ယထာ ဝိပဿီ။ ။ ပြခဲ့သောနည်း၌ ကာယဂမနကိုပြ၏၊ ဤနည်း၌ကား
“ နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒံ ပဟာယ ” စသည်ဖြင့် တဖြည်းဖြည်း ဉာဏ်တော် ရင့်၍ရင့်၍
သွားခြင်းဟူသော ဉာဏဂမနကိုပြသည်၊ ထိုသို့ပြရာ၌ နိဝရဏကိုပယ်ခြင်းသည် အရင်းခံ
ဖြစ်သောကြောင့် နိဝရဏပယ်ပုံကို ဥားစွာပြသည်။

နေက္ခမ္မေန။ ။ “နေက္ခမ္မံ ပဌမဇ္ဈာနေ” စသော အဘိဓာန်၌ လာသော နေက္ခမ္မ
သဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် ဤနေရာ၌ ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ကာမ
စ္ဆန္ဒမှ ထွက်မြောက်တတ်သော “ ကုသိုလ်အားလုံး ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။
[နိက္ခတေ - ကာမစ္ဆန္ဒမှ ထွက်မြောက်တတ်၏၊ ဣတိ နိက္ခမံ၊ နိက္ခမံ ယေဝ နေက္ခမ္မံ၊
(သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်း။)] ။

ကာမစ္ဆန္ဒကို၊ ပဟာယ-ပယ်၍၊ ဂတော- အထက်တရားထူးသို့ သွားတော်မူပြီ၊
 [“ပဟာယ-ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ပယ်နိုင်သည်ရှိသော်၊ ဂတော-အထက်တရား
 ထူးကို ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ” ဟုလည်း ဋီကာဖွင့်သေး၏။] ပေ၊ အရဟတ္တ
 မဂ္ဂေန- အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗကိလေသေ- အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို၊
 သမုစ္ဆိန္ဒိတွာ- အကြွင်းမဲ့ဖြတ်၍၊ ဂတော - အထက် အရဟတ္တဖိုလ်တရားထူးသို့
 သွားတော်မူပြီ၊ အယမ္ဗိဘဂဝါ-ဤ ငါတို့ မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း၊ တထေဝ-
 ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ နေက္ခမ္မေန-ဖြင့်၊ ကာမစ္ဆန္ဒ-ကို၊ ပဟာယ-၍၊
 ဂတော၊ အဗျာပါဒေန-ဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောမေတ္တာဖြင့်၊ ဗျာပါဒ-
 ဗျာပါဒကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ အာလောကသညာယ - အရောင်အလင်း၌
 ဖြစ်သောသညာဖြင့်၊ ထိနမိဒ္ဓံ-ထိနမိဒ္ဓကို၊(ပဟာယ ဂတော)၊ အဝိက္ခေပေန-
 ဝိက္ခေပ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သမာဓိဖြင့်၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ-ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စကို၊
 (ပဟာယ ဂတော)၊ ဓမ္မဝဝတ္ထာနေန-ကုသိုလ်စသောတရားတို့ကို ပိုင်းခြားသတ်
 မှတ် ဆုံးဖြတ်တတ်သောဉာဏ်ဖြင့်၊ ဝိစိကိစ္ဆံ-ဝိစိကိစ္ဆာကို၊ ပဟာယ ဂတော။

+ + + x + + +

ပဟာယ ဂတော ။ ။ ပဟာယာတိ ပဇဟိတွာ၊ ဂတောတိ ဥတ္တရိဝိသေသံ
 (အထက်တရားထူးသို့) ဉာဏဂမနေန ပဋိပဇ္ဇော၊ (တနည်း) တွာပစ္စည်းကို ဟိတ်
 အနက်၌ သက်၊ ပဟာယ - ပယ်ခြင်းကြောင့်၊ ဂတော - အထက်တရားကို ထိုးထွင်း၍
 သိတော်မူပြီ၊ “သိခြင်း ကျင့်ခြင်းဟူသော ဂမနဖြစ်သည်”ဟုလို၊ (တနည်း) “ပယ်နိုင်
 သည် ရှိသော်” ဟု လက္ခဏအနက် ပေးပါ၊ ကာမစ္ဆန္ဒကို ပယ်ခြင်း ဟူသော လက္ခဏ
 ကြိယာဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း ကျင့်ခြင်းဟူသော ဂမနကြိယာကို မှတ်သားရသည်။

အာလောကသညာယ။ ။ ထိုင်းမှိုင်းမှု အိပ်ချင်မှုဟူသော ထိနမိဒ္ဓသည် အမှောင်
 ဟူသော အဖော်ကောင်းရှိ၏၊ အရောင်အလင်းကား ထိနမိဒ္ဓ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း၊
 ထို့ကြောင့် ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဘို့ရန် အရောင်အလင်းကို စူးစိုက်စွာ နှလုံးသွင်းမှု ပြုရသည်၊
 ထိုသို့ ပြု၍ ထင်လာသော အရောင်အလင်း၌ သိမှတ်သော သညာ ဖြစ်နေခြင်းသည်
 အာလောကသညာတည်း။ [အင်္ဂုတ္တိရ်၊ သတ္တကနိပါတ်၊ အဗျာကတဝဂ်၊ မိဒ္ဓဝိနောဒန
 သုတ်ကို ကြည့်ပါ။] အာလောကသညာယာတိ ဝိဘူတံ ကတွာ မနသိကာရေန (ထင်
 ရှားအောင် ပြု၍ နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့်) ဥပဋိတာလောကသဉ္ဇာနနေန (ထင်လာသော
 အရောင်အလင်းကို သိမှတ်ခြင်းဖြင့်၊) -ဋီကာ။

အဝိက္ခေပေန။ ။ “ဝိက္ခိပတိ-စိတ်ကို အထူးထူး အပြားပြား ပစ်လွှင့်တတ်၏”
 နှင့် အညီ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စကို “ဝိက္ခေပ” ဟု ခေါ်၏၊ န+ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ-ဝိက္ခေပ၏
 ဆန့်ကျင်ဘက်ဟူသည် သမာဓိတည်း။

ဓမ္မဝဝတ္ထာနေန။ ။ “ဓမ္မာနံ-ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတ စသော တရား
 တို့ကို+ဝဝတ္ထာနံ (ဝိ+အဝ + ထာနံ) - အသီးအသီး + ပိုင်းခြား၍ + တည်ကြောင်း
 ဖြစ်သောဉာဏ်” ဟူသည် တပါးနှင့် တပါး မရောအောင် ပိုင်းခြား သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်
 တတ်သော ဉာဏ်တည်း၊ ယုံမှားသံသယဖြစ်၍ မဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဝိစိကိစ္ဆာကို ထို
 ဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဉာဏ်သာလျှင် ပယ်နိုင်သည်။

[နိဝရဏကိုပယ်သော ဉာဏဂမနဖြစ်ပုံကိုပြပြီး၍ အထက်တရားထူးတို့၏ အကြောင်း ဥပါယ ၂ ပါးကို ပြလိုသောကြောင့် “ဉာဏေန” စသည် မိန့်။] ဉာဏေန-ဉာဏ်ဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇာ-အဝိဇ္ဇာကို၊ ပဒါလေတွာ-ဖောက်ခွဲ၍၊ (ဂတော)၊ ပါမောဇ္ဇေန-ဝမ်းမြောက်ကြောင်း တရုဏာပီတိဖြင့်၊ အရတိ-ဈာန်သမာပတ် တို့၌ မမေ့ မလျော်ခြင်းကို၊ (မမေ့ မလျော်တတ်သော ပျင်းရိမှုကို)၊ ဝိနောဒေတွာ-ပယ်ဖျောက်၍၊ (ဂတော)၊ [ဥပါယကို ပြပြီး၍ ဈာန်သမာပတ်တို့ကို ပြလိုသော ကြောင့် ပဌမဇ္ဈာနေနဟု မိန့်သည်။] ပဌမဇ္ဈာနေန-ပဌမဈာန်ဖြင့်၊ နိဝရဏ

x x x x x x x x

ဉာဏေန အဝိဇ္ဇာ။ ။ ဤသို့လျှင် “အဘိဇ္ဈိ လောကေ ပဟာယ” စသည်ဖြင့် ထိုထို ပါဠိတော်၌ ကာမစ္ဆန္ဒ (အဘိဇ္ဈာ) စသော နိဝရဏတို့ကို ပယ်နိုင်ခြင်းကို ပဌမဈာန်၏ ပုဗ္ဗဘာဂ ပဋိပဒါ (နိဝရဏ ၅ ပါး ပယ်ခြင်းဟူသောအကျင့်) အားဖြင့် ဉာဏဂမနဖြစ်ပုံ ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ ဥပါယ (အကြောင်း) နှင့်တကွ ရှစ်ပါးသောသမာပတ် , တဆဲ့ ရှစ်ပါးသောမဟာဝိပဿနာဉာဏ်တို့ဖြင့် ဉာဏဂမနဖြစ်ပုံကိုပြလိုသောကြောင့် “ဉာဏေန” စသည်ကို မိန့်သည်။

အဝိဇ္ဇာ ပဒါလေတွာ ။ ။ အနိစ္စာနုပဿနာ စသော မဟာဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကို တက်လိုသောပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော နာမရူပ ပရိဂ္ဂဟ ဉာဏ်, နာမ်ရုပ်တို့၏အကြောင်းကိုသိ၍ ယုံမှားသံသယကင်းခြင်းဟူသော ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိဟူသော ဉာတပရိညာ၌ တည်ပြီးမှ တက်ရသည်။ ထို နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်, ကင်္ခါ ဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိတို့ကို တားမြစ်တတ်သော တရားကား အဝိဇ္ဇာတည်း။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာကို ဖောက်ခွဲနိုင်ခြင်းကို “ မဟာဝိပဿနာဉာဏ်၏ အကြောင်းရင်း ဥပါယ ” ဟု ဆိုသည်။

အရတိ ဝိနောဒေတွာ။ ။ ဈာန်သမာပတ်တို့၌ အလွန် မေ့လျော်သော ပါမောဇ္ဇာ ကြောင့် ဈာန်သမာပတ်တို့၌ မမေ့မလျော်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အရတိကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်းသည် ဈာန်သမာပတ်တို့ကို ရခြင်း၏အကြောင်း ဥပါယ တည်း။ မှန်၏-ပါမောဇ္ဇာဟူသော နုသောပီတိဖြစ်မှသာ ရင့်သောပီတိမှစ၍ ဈာန်စသော အထက်တရားကို ရနိုင်သည်။ ဤ အဓိပ္ပါယ်အရ အဝိဇ္ဇာပဒါလန အရတိဝိနောဒနကို အထက် တရားထူးတို့၏ အကြောင်းဥပါယ ဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော ဥဒ္ဓံကို ဖောက်ခွဲခြင်းသည် အနိစ္စာနုပဿနာ စသော မဟာဝိပဿနာ တဆဲ့ရှစ်ရပ်၏ အကြောင်းဥပါယ ဖြစ်၍ အရတိကိုပယ်ခြင်း ကား ဈာန်သမာပတ်၏ အကြောင်းဥပါယဖြစ်လျှင် နောက်၌ ဈာန်သမာပတ်ကို အလျှင်, ဝိပဿနာကို နောက်ထား၍ ပြမည်ဖြစ်သောကြောင့် ထို အစဉ်နှင့်လျော်အောင် အရတိ ဝိနောဒနကို ရှေ့, အဝိဇ္ဇာပဒါလနကို နောက်ထားသင့်၏။ သို့သော် အဝိဇ္ဇာသည် နိဝရဏ သဘောလည်း ရှိသောကြောင့် ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏစသော နိဝရဏတို့၌လည်း သွင်းယူ ခြင်းငှါ နေ့ကလာမည့် အကျိုးတရား၏ အစဉ်အတိုင်း မကျဘဲ အဝိဇ္ဇာပဒါလနကို ရှေ့က ထားလိုက်ရသည်။ [ဥပ္ပဋိပါဠိနိဒ္ဒေသော ပန နိဝရဏသဘာဝါယ အဝိဇ္ဇာယ ဟေဋ္ဌာနိဝရဏေသုပိ သင်္ဂဟဒဿနတ္ထိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-ဋီကာ။]

ကဝါဠိ - နီဝရဏတည်းဟူသော တံခါးရွက်ကို၊ ဥဋ္ဌါဇေတွာ - ဖွင့်လှစ်၍၊
 (ဂတော၊) ဒုတိယဇ္ဈာနေန-ဖြင့်၊ ဝိတက္ကဝိစာရံ-ကို၊ ဝုပသမေတွာ-ငြိမ်းအေး
 စေ၍၊ [တနည်း-ဝိတက္ကဝိစာရဓမံ - ဝိတက်ဝိစာရတည်းဟူသော အခိုးကို၊ ဝုပ
 သမေတွာ-၍၊] (ဂတော)၊ တတိယဇ္ဈာနေန - ဖြင့်၊ ဝီတိံ - ဝီတိကို၊ ဝိရာဇေ
 တွာ- စက်ဆုပ်၍၊ ဝါ- လွန်မြောက်၍၊ (ဂတော)၊ [ဝီတိယာစ ဝိရာဂါကို
 ရည်ရွယ်သည်၊] စတုတ္ထဇ္ဈာနေန- ဖြင့်၊ သုခဒုက္ခံ- သုခဒုက္ခကို၊ ပဟာယ-၍၊
 (ဂတော)၊ [“သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ” ကို ရည်ရွယ်သည်၊]
 အာကာသာနဉ္စာယတန သမာပတ္တိယာ - အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ်
 ဖြင့်၊ ရူပသညာပဋိပသညာ နာနတ္တသညာယော - ရူပသညာ ပဋိပသညာ
 နာနတ္တသညာတို့ကို၊ သမတိက္ကမိတွာ- လွန်မြောက်၍၊(ဂတော)၊ [“သဗ္ဗသော
 ရူပသညာနံ သမတိက္ကမာ ပဋိပသညာနံ အတ္တင်္ဂမာ နာနတ္တသညာနံ အမနသိ
 ကာရာ” တို့ကို ရည်ရွယ်သည်၊ ထိုသညာ ၃ မျိုးတို့၏အထူးကို ထိုဈာန်ခဏ်း၌
 ရှုပါ။] ဝိညာဏဉ္စာယတန သမာပတ္တိယာ-ဝိညာဏဉ္စာယတန သမာပတ်ဖြင့်၊
 အာကာသာသာနဉ္စာယတနသညံ - အာကာသာနဉ္စာယတနသညာကို၊ (သမ
 တိက္ကမိတွာ - ၍၊ ဂတော)၊ အာကိဉ္စညာယတန သမာပတ္တိယာ-အာကိဉ္စညာ
 ယတန သမာပတ်ဖြင့်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညံ- ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာကို၊
 (သမတိက္ကမိတွာ - ၍၊ ဂတော)၊ နေဝသညာနာသညာယတန သမာပတ္တိယာ-
 နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ဖြင့်၊ အာကိဉ္စညာယတနသညံ-အာကိဉ္စ
 ညာယတနသညာကို၊ သမတိက္ကမိတွာ - ၍၊ ဂတော။ [ဤ အာကာသာနဉ္စာ
 ယတန စသည်တို့၏ သဒ္ဒါနက်ကို ထိုဈာန်ခဏ်းတို့၌ ရှုပါ။]

x x x x x x x

နီဝရဏကဝါဠိ ဥဋ္ဌါဇေတွာ။ ။ သမာပတ္တိဝိဟာရ (သမာပတ် တည်းဟူသော
 ကျောင်း) သို့ ဝင်၍ နေဘို့ရန် နီဝရဏတို့က တားမြစ်တတ်သောကြောင့် နီဝရဏတို့ကို
 တံခါးရွက်ပုံပြုလုပ်၍ ရူပကအလင်္ကာနည်းဖြင့် ဆိုသည်။ ဥဋ္ဌါဇေတွာ၌ ဥပုဗ္ဗ, သဋ္ဌဓာတ်
 သည် ဖွင့်လှစ်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏။ ဘူဝါဒိ စုရာဒိ ၂ ဂိုဏ်းတည်း။ [သမာပတ္တိ ဝိဟာရ
 ပဝေသန နိဗန္ဓနေန နီဝရဏာနိ ကဝါဠိသဒိသာနီတိ အာဟ နီဝရဏကဝါဠိ ဥဋ္ဌါဇေ
 တွာတိ၊-ဋီကာ။]

ဝိတက္ကဝိစာရဓမံ။ ။ “ရတ္တိံ ဝိတက္ကေတွာ ဝိစာရေတွာ ဒိဝါ ကမ္မန္တံ ပယောဇေ
 တိ-ညဉ့်အခါ၌ ဝိတက် ဝိစာရတို့ဖြင့် ကြံစည်စဉ်းစား၍ နေ့အခါ၌ အလုပ်ကိုယှဉ်စေ၏”
 ဟူသော မူလပဏ္ဏာသ , ဝမ္ဘိကသုတ်၌ ညဉ့်အခါဝယ် ကြံစည် စဉ်းစားခြင်းသည် အခိုး
 ထုတ်နေခြင်းနှင့် တူ၏။ ဝိတက္က ဝိစာရတို့ကို ငြိမ်းစေခြင်းသည် ထိုအခိုးကို ငြိမ်းစေခြင်း
 တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝိတက္က ဝိစာရဓမံ” ဟု ရှေးပါဌ်ရှိသတတ်၊ ယခုစာအုပ်များ၌ကား
 ဓမံပုဒ်မပါတော့၊ သို့သော် “ဝိတက္က ဝိစာရနံ ဝုပသမာ” ဟူသော ဈာန်ခဏ်းပါဠိတော်
 အလိုက် “ဝုပသမေတွာ” ဟု သုံးစွဲခြင်းဖြစ်ရကား ထို ဝုပသမာကို “ဓမံဝုပသမာ” ဟု
 အဋ္ဌကထာတို့ မဖွင့်ကြသောကြောင့် “ဓမံ” မပါသော ပါဌ်လည်း အပြစ်မရှိပါ။

[ဈာန်သမာပတ်တို့ကို ပြုပြီး၍ မဟာဝိပဿနာတို့ကို ပြုလိုသောကြောင့် “အနိစ္စာနုပဿနာယ” စသည်ကိုမိန့်] အနိစ္စာနုပဿနာယ-ဓိတဘူမကသင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စ ဟု အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ နိစ္စသညံ- နိစ္စဟု ထင်မှားသောမိစ္ဆာသညာကို၊ ပဟာယ-ပယ်၍၊ (ဂတော-အထက်တရားထူးသို့ သွားတော်မူပြီ၊) ဒုက္ခာနုပဿနာယ-တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို ဒုက္ခဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ သုခသညံ - သုခဟု ထင်မှားသော မိစ္ဆာသညာကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ အနတ္တာနုပဿနာယ-တေဘူမက သင်္ခါရတို့ကို အနတ္တဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ အတ္တသညံ - အတ္တဟု ထင်မှားသော မိစ္ဆာသညာကို၊ (ပဟာယဂတော)၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ - တေဘူမကသင်္ခါရတို့၌ ငြီးငွေ့ခြင်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ နန္ဒိန္ဒြစ်သက်တတ်သော သပ္ပိတိကတဏှာကို၊ (ပဟာယဂတော)၊ ဝိရာဂါနုပဿနာယ-တေဘူမက သင်္ခါရတို့၌ စက်ဆုပ်ခြင်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ ရာဂံ- တေဘူမက သင်္ခါရတို့၌ တပ်မက်တတ်သောရာဂကို၊ (ပဟာယဂတော)၊ နိရောဓာနုပဿနာယ - တေဘူမက သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ခြင်းဘင်ကို အဖန်ဖန်

+ + x + + x + *

အနိစ္စာနုပဿနာယ နိစ္စသညံ။ ။ အနိစ္စဿ-မမြဲသော တေဘူမက ခန္ဓာ ၅ ပါးကို+အနုပဿနာ-အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တည်း၊ (တနည်း) အနိစ္စန္ဒိ-မမြဲဟူ၍+ အနုပဿနာ-တည်း၊ အနိစ္စာနုပဿနာ- ဉာဏ်၊ [နိဿယ၌ နောက်နည်း အတိုင်း ပေးထားသည်။] သင်္ခါတဓမ္မေ - တို့ကို၊ နိစ္စာတိ - မြဲကုန်၏ဟူ၍ + ပဝတ္တာ - ဖြစ်သော (ထင်မှားသော) + သညာ နိစ္စသညာ။ [သညာသီသေန ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိစိတ္တာနံပိ ဂဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ သညာကို ခေါင်းတပ် (ပဓာန) ပြုသောအားဖြင့် ဒိဋ္ဌိစိတ်တို့ကိုလည်း နိစ္စသညံဟူသော ဤပါဌ၌ ယူရမည် ဟု မှတ်ပါ။ သညာဝိပလ္လာသ ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသ စိတ္တဝိပလ္လာသဟူသော ဝိပလ္လာသ ၃ မျိုးကို အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က ပယ်နိုင်၏-ဟူလို။]

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ။ ။ ဝိဒဓာတ်သည် တုဋ္ဌိအနက်ကိုလည်း ဟော၏။ နိဗ္ဗပသာရကြောင့် မနှစ်သက်ခြင်း (ငြီးငွေ့ခြင်း) အနက်ကို ဟောရသည်။ ရုဓဒိလည်းရှိ၏။ နိဗ္ဗိန္ဒနံ - ငြီးငွေ့ခြင်း၊ နိဗ္ဗိဒါ- ခြင်း၊ သင်္ခါရေသု - တို့၌၊ နိဗ္ဗိဒါယ - ငြီးငွေ့ခြင်းအားဖြင့်+ ပဝတ္တာ + အနုပဿနာ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ၊ ထို အနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သပ္ပိတိကတဏှာ (ပီတိနှင့်တကွဖြစ်သော တပ်မက်ခြင်း) ဟူသော နန္ဒိကိုပယ်သည်။

ဝိရာဂါနုပဿနာ။ ။ ဝိရဇ္ဇနံ- စက်ဆုပ်ခြင်း၊ ဝိရာဂေါ- ခြင်း၊ (ပီတိယာစ ဝိရာဂါ၌ ဝိရာဂသဒ္ဓါကို ဖိဂုတ္တနအနက် ဖွင့်သည်။) ဝိရာဂေန-သင်္ခါရတို့၌ စက်ဆုပ်ခြင်းအားဖြင့်+ပဝတ္တာ+အနုပဿနာ ဝိရာဂါနုပဿနာ။

နိရောဓာနုပဿနာ။ ။ နိရုဇ္ဈနံ-သင်္ခါရတို့၏ချုပ်ခြင်း (ဘင်) တည်း၊ နိရောဓော-ခြင်း၊ နိရောဓဿ- ကို+အနုပဿနာ နိရောဓာနုပဿနာ၊ (တနည်း) ဤသင်္ခါရတို့သည် ချုပ်သလျှင် ချုပ်ကြရ၏၊ ထိုချုပ်သောသင်္ခါရတို့က နောက်ထပ်မဖြစ်ကြ၊ ဤသို့ အချုပ်နှင့်မဖြစ်ခြင်းကို ရှုတတ်သောကြောင့် “နိရောဓာနုပဿနာယ သမုဒယံ (ပဟာယ)” ဟု ဆိုသည်။

ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ သမုဒယံ-သင်္ခါရတို့၏ဖြစ်ခြင်းကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ [“ဖြစ်ခြင်းကိုပယ် ” ဟူသည် အဖြေ ကိုမရှုခြင်းတည်း။] ပဋိနိသဂ္ဂါနု ပဿနာယ-တေဘူမက သင်္ခါရတို့၌ တဖန် စွန့်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ အာဒါနံ - နိစ္စ အစရှိသောအားဖြင့် ယူခြင်းကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ ဝယာနုပဿနာယ - တေဘူမက သင်္ခါရတို့၏ ကုန်ခြင်းကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ ယနသညံ- တခဲနက် တခုတည်းဟု ထင်မှားသော မိစ္ဆာသညာကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ ဝယာနုပဿနာယ-တေဘူ မက သင်္ခါရတို့၏ ပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ အာ ယူဟနံ - ပြန့်နှံ့၍ ဒုက္ခအထုကို ပေါင်းစုခြင်းကို၊ ဝါ - ပြုစီမံခြင်းကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာယ-တေဘူမက သင်္ခါရတို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ ဓုဝသညံ- တေဘူမက သင်္ခါရတို့၌ ခိုင်မြဲ၏ဟု ထင်မှားသော မိစ္ဆာသညာကို၊ (ပဟာယ ဂတော)။

x x x x x x x x

ပဋိနိသဂ္ဂါနုပဿနာ။ ။ ပဋိနိသဇ္ဇနံ- ထပ်မံ၍ စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ ပဋိနိသဂ္ဂေါ-ခြင်း၊ ပဋိနိသဂ္ဂေန- ဖြင့် + ပဝတ္တာ + အနုပဿနာ ပဋိနိသဂ္ဂါနုပဿနာ။ [အာဒါနန္တိ နိစ္စာဒိ ဝသေန ဂဟဏံ။]

ယနသညံ။ ။ ရုပ်အစဉ် နာမ်အစဉ်သည် သန္တတိမည်၏။ ထိုအစဉ်အားဖြင့် ရုပ် အများ နာမ်အများ ဖြစ်ပျက်နေသော်လည်း ထိုအစဉ်ကို ရုပ်တခု နာမ်တခုဟု မှတ်ထင် ခြင်းသည် သန္တတိယနသညာတည်း။ ရုပ်ကလာပ်အပေါင်း စိတ် စေတသိက်အပေါင်း သည် ရုပ်တွေ နာမ်တွေပေါင်းထားသော သမူဟဖြစ်ပါလျက် ထိုအပေါင်းကို တခုတည်း ဟု မှတ်ထင်ခြင်းသည် သမူဟယနသညာတည်း။ ရူပါရုံကို သိခြင်းကိစ္စ တခုဝယ် စက္ခု ဒွါရဝိထိ တဒနုဝတ္တိကဝိထိတို့ဖြင့် သိရ၏။ ထို သိခြင်းကိစ္စက တခုတည်းဖြစ်သောကြောင့် ထို ဝိထိစိတ်များကို တခုတည်း မှတ်ထင်ခြင်းသည် ကိစ္စယနသညာတည်း။ အာရုံတခုကို ဝိထိစိတ်အများပြုရာ၌ ထိုစိတ်များ၏အာရုံက တခုတည်းဖြစ်သောကြောင့် စိတ်အများ ကိုလည်း တခုတည်း ဟု မှတ်ထင်ခြင်းသည် အာရမဏာယနသညာတည်း။ [သန္တတိ သမူဟကိစ္စာရမဏာနံ ဝသေန ဧကတ္တဂ္ဂဟဏံ ယနသညာ။]

အာယူဟနံ။ ။ အာပုဗ္ဗ + ဥပဟဓာတ်၊ အာကို “တကြတကြာဘိနန္ဒနဝသေန- ထိုထိုအာရုံ၌ အလွန်နှစ်သက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဗျာပေတွာ-ပြန့်နှံ့စေ၍” ဟု၎င်း၊ ဥပဟနံ ကို “ရာသိကရဏံ- အစုပြုခြင်း” ဟု သဒ္ဒတ္ထ၎င်း “ဒုက္ခ နိဗ္ဗတ္တနံ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်၎င်း သစ္စဝိဘင်း မူလဒီကာဖွင့်၏။ ဤဒီကာတို့၌လည်း “အာယူဟနံ အဘိသင်္ခရဏံ - ပြုစီမံ ခြင်း” ဟု ဖွင့်၏။ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တနံနှင့် သဘောတူ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သတည်း။

ဝိပရိဏာမ, ဓုဝသညံ ။ ။ နဂိုရ် အခိုက်အတန့်မှ အခြားသော အခိုက်အတန့် တမျိုးသို့ရောက်ခြင်းကို “ဝိပရိဏာမ” ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ရောက်ခြင်းကို “ဖောက်ပြန်ခြင်း- ပြောင်းလွှဲခြင်း” ဟု ခေါ်ကြသည်။ [အဝတ္ထာဝိသေသာပတ္တိ ဝိပရိဏာမော၊] ဓုဝသညန္တိ ထိရဘာဝဂဟဏာသညံ။ “ခိုင်မြဲ၏ဟု မှတ်ယူတတ် ထင်မှားတတ်သောသညာ” ဟုလို့။

အနိမိတ္တာနုပဿနာယ - တေဘူမကသင်္ခါရတို့၌ အထည် ကိုယ်ဟန် , သဏ္ဍာန်နိမိတ်မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သောဝိပဿနာဉာဏ် ဖြင့်၊ နိမိတ္တံ - တေဘူမကသင်္ခါရတို့၌ အထည်ကိုယ်ဟန် သဏ္ဍာန်နိမိတ် ဟု မှတ်ထင်ခြင်းကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာယ- တေဘူမက သင်္ခါရတို့၌ တောင့်တဘွယ်မရှိသည်၏အဖြစ်ကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿ နာဉာဏ်ဖြင့်၊ ပဏိမိ - တေဘူမကသင်္ခါရတို့၌ တောင့်တတတ်သောတဏှာကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ သုညတာနုပဿနာယ - တေဘူမသသင်္ခါရတို့၏ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ အဘိနိဝေသံ - လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲမြဲစွာ သက်ဝင်တတ်သော အတ္တာနုဒိဋ္ဌိကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ [အဘိ-လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲစွဲမြဲမြဲ၊ နိဝေသ- သက်ဝင်တတ် သော အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ အဘိနိဝေသန္တိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ - ဝိကော။] အဓိပညာ ဓမ္မ ဝိပဿနာယ-တေဘူမကသင်္ခါရဓမ္မတို့၌ အနိစ္စစသောအားဖြင့် လွန်လွန်ကဲကဲ သိတတ် ဆုံးဖြတ်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ - အသာရ ဖြစ်သော သင်္ခါရတို့၌ သာရဟု ယူတတ်, အလွန်အကဲသက်ဝင်တတ် သော သညာ စိတ္တ ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ ယထာဘူတညာဏ ဒဿနေန-မဖေါက်မပြန် ဟုတ်မှန်စွာ သိတတ် မြင်တတ်သော ကမ္မဿကတာ ဉာဏ်ဖြင့်၊ [အနေကဇ္ဈာသယ စသော ပုဒ်အဖွင့်၌ ကမ္မဿကတာဉာဏ်ကို

x x x x x x x x

နိမိတ္တံ။ ။သမူဟာဒိဗနဝသေန-သမူဟာဗနစသော တခဲနက် (တလုံးတခဲ) ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ-မိမိကိစ္စဖြင့်ပိုင်းခြားခြင်းရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သင်္ခါရာနံ - တို့၏၊ သဝိဂ္ဂဟတံ - အထည်ကိုယ် ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ - ဤဒီကာဖွင့် အတိုင်း အထည်ကိုယ်ပုံသဏ္ဍာန်ကို “ နိမိတ္တံ - ဝိဂ္ဂဟ ” ဟု မှတ်ပါ၊ ဝိဂ္ဂဟသဒ္ဓါသည် “ ကိုယ် ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ “ သရီရံ ဝပ ဂတ္တဇ္ဇာ- ဣဘာဝေါ ဗောဓိ ဝိဂ္ဂဟော ” - အဘိဓာန် (၁၅၁)၊ ထိုသို့ အထည်ကိုယ်အဖြစ်ဖြင့် ထင်ရခြင်းမှာလည်း ဆိုင်ရာကိစ္စကို ပြုခြင်းအားဖြင့် ပိုင်းခြားထားသော ရုပ်အပေါင်း နာမ်အပေါင်းကို တခု တည်း တလုံးတည်းဟု ထင်နေခြင်းကြောင့်တည်း။

ပဏိမိ။ ။ပ+နိ+ဓာဓာတ်+ဣပစ္စည်း၊ “ရှေးရှုထားခြင်း” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ ရာဂ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် အခရုံပေါ်၌ထားခြင်းကို “ တောင့်တခြင်း ” ဟု အဓိပ္ပာယ်နက် ပေးကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ သာ ပနတ္ထတော တဏှာဝသေန သင်္ခါရေသု နိန္ဒတာ (ညွတ် သည်၏အဖြစ်) ” ဟု ဖွင့်သည်။ [“ ပဏိဓာနတော ပဋ္ဌာယ ” စသည်၌ကား ဘုရား အဖြစ်သို့ ရှေးရှုထားခြင်း ဆုတောင်းခြင်းကို “ ပဏိမိ ” ဟု ဆိုသည်။]

အဓိပညာ၊ ပေ၊ ဘိနိဝေသံ။ ။ အနိစ္စာဒိဝသေန သဗ္ဗဓမ္မတိရဏံ (ဆုံးဖြတ်ခြင်း) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ၊ သာရာဒါနာ ဘိနိဝေသန္တိ အသာရေ သာရဂ္ဂဟဏဝိပလ္လာသံ၊ [သာရာဒါန = သာရ+ အာဒါနကို သာရဂ္ဂဟဏ ဟု၎င်း, အဘိနိဝေသကို ဝိပလ္လာသ ဟု အဓိပ္ပာယ်ထု၎င်း ဖွင့်သည်။]

ယထာဘူတဉာဏ် ဟု ဖွင့်ခဲ့သည်။] သမ္မောဟာဘိနိဝေသံ - မြဟ္မာဗိဿဏိး အစိုးရသူတို့ ဖန်ဆင်းထားသည်ဟု ပြင်းစွာတွေဝေခြင်းအားဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းတတ်သော မိစ္ဆာဉာဏ်ကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ အာဒီနဝါနုပဿနာယ-တေဘူမကသင်္ခါရတို့၌ အပြစ်ဟု အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ အာလယာဘိနိဝေသံ - တေဘူမက သင်္ခါရတို့၌ ကပ်ငြိတွယ်တာပုန်းအောင်းရာ ဟု လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲလမ်းတတ်သော တဏှာကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ-ဤသို့ သဘောရှိသော သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်အပ်ကုန်၏ ဟု ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍ အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ အပ္ပဋိသင်္ခံ - ပညာဖြင့် မရှုမဆင်ခြင်ခြင်းကို၊ (ပဟာယ ဂတော)၊ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာယ-ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဂေါတြိဘူဉာဏ်ဖြင့်၊ သံယောဂါဘိနိဝေသံ-တေဘူမက သင်္ခါရတို့၌ ယှဉ်စပ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းခြင်းကို၊ (ပဟာယ ဂတော)။

x x x x x x x

သမ္မောဟာဘိနိဝေသော။ ။ ဣဿရကုတ္တာဒိဝသေန- မြဟ္မာဗိဿဏိး အစိုးရသော ဘုရားတို့၏ပြုလုပ်ဖန်ဆင်းခြင်း အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းကြောင့်၊ လောကော သမုပ္ပန္နောတိ (လောကသည် ဖြစ်၏ဟု) အဘိနိဝေသော သမ္မောဟာဘိနိဝေသောနာမ။

အာလယာဘိနိဝေသံ။ ။ သင်္ခါရေသု- တို့၌၊ လေဏတာဏဘာဝဂ္ဂဟဏံ-ပုန်းအောင်းရာ၏အဖြစ် စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏အဖြစ်ကို ယူခြင်း (မှတ်ထင်ခြင်း) သည်၊ အာလယာဘိနိဝေသော-မည်၏။ ဤအလို “ အာပုဗ္ဗ+လီ - သိလေသနေ ” ဟူသော ဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော အာလယသဒ္ဓါသည် “ ကပ်ငြိတွယ်တာ ပုန်းအောင်းရာ ” ဟူသော အနက်ဟောတည်း။ အိမ်အနက်ဟောပုဒ်တို့တွင် ဤအာလယသဒ္ဓါပါသည်။ [အလွန်ကပ်ငြိတတ် + အလွန်စွဲလမ်းတတ်သော တဏှာကိုလည်း “ အာလယာဘိနိဝေသ ” ခေါ်သည်ဟု ကေစိဝါဒ ရှိသေး၏။]

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ ။ ။ ဧဝံဝိဓော သင်္ခါရ-ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော သင်္ခါရတို့ကို၊ ပဋိနိသဇ္ဇိယန္တိ-စွန့်လွှတ်အပ် စွန့်လွှတ်ထိုက်ကုန်၏။ ဣတိ ပဝတ္တိ ဉာဏံ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ “ ပဋိသင်္ခါ (သင်္ခါယ) - ဤသို့သော သင်္ခါရတို့ကို အာရုံမပြုတော့ဘဲ စွန့်လွှတ်အပ် စွန့်လွှတ်ထိုက်ကုန်၏ ဟု အသင့်အားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်၍ + အနုပဿနာ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုပါ။

ဝိဝဇ္ဇာပေ၊ဘိနိဝေသံ ။ ။ ဝဇ္ဇတော ဝိဂတတ္တာ ဝိဝဇ္ဇံ နိဗ္ဗာနံ၊ တတ္ထ အာရမဏကရဏသင်္ခါတေန အနုပဿနေန ပဝတ္တိယာ-ထို နိဗ္ဗာန်၌ အာရုံပြုခြင်းဟူသော အနုပဿနာဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ဂေါတြိဘူ - ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ဟူသည် ဂေါတြိဘူတည်း။ သံယောဂါဘိနိဝေသန္တိ-သံယုဇ္ဇနဝသေနသင်္ခါရေသု အဘိနိဝိသနံ၊ ဂေါတြိဘူက သင်္ခါရတို့ကို အာရုံမပြုဘဲ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် သင်္ခါရတို့၌ ယှဉ်စပ်ခြင်းဟူသော အာရုံပြုမှုကို ပယ်နိုင်သည်။ [ဝဇ္ဇတော-ကိလေသ, ကမ္မ, ဝိပါက, ဟူသောဝဋ်မှ+ဝိဂတံ-ကင်းသည်တည်း။ ဝိဝဇ္ဇံ-ဝဋ်မှကင်းသည်။]

သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန - သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်၊ ဒိဋ္ဌကဋ္ဌေ - ဒိဋ္ဌိနှင့် တကွ တခုတည်းသော စိတ်၌ တည်ကုန် တယောက်တည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ တည်ကုန် သော၊ ကိလေသေ- ကိလေသာတို့ကို၊ ဘဒ္ဒိတွာ - ဖျက်ဆီးပြီး၍၊ (ဂတော)၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန - သကဒါဂါမိ မဂ်ဖြင့်၊ ဩဋ္ဌာရိကေ - ရုန့်ရင်းကုန်သော၊ ကိလေသေ-တို့ကို၊ ပဟာယ(ဂတော)၊ အနာဂါမိမဂ္ဂေန- အနာဂါမိမဂ်ဖြင့်၊ အဏုသဟဂတေ- အနုမူသဘွယ် သေးငယ်ကုန်သော၊ ကိလေသေ - တို့ကို၊ သမုဿါဋ္ဌေတွာ-အကြွင်းမဲ့ပယ်ခွါ၍၊ (ဂတော)၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေန- အရဟတ္တ မဂ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗကိလေသေ - အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို၊ သမုစ္ဆိန္ဒိတွာ- အကြွင်းမဲ့ဖြတ်၍၊ ဂတော၊ [နိဂုံးကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဝေမ္ဗိ ” စသည် မိန့်။] ဝေမ္ဗိ-ဤသို့လည်း၊ တထာ-ဖြင့်၊ ဂတော-ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာဂတော- မည်တော်မူ၏။

. x x x x x x x x

ဒိဋ္ဌကဋ္ဌေ ။ ။ ဒိဋ္ဌိယာ - သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်အပ်ဘော ဒိဋ္ဌိနှင့်၊ သဟဇေ ကဋ္ဌေ-တကွဖြစ်သော အားဖြင့် တခုတည်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ တည်သည်လည်း ဖြစ်ကုန် သော၊ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် ကိလေသာတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။) ပဟာနေကဋ္ဌေစ-ပယ် ဘက်အဖြစ်ဖြင့် တဥျားတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ တည်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ (ဒိဋ္ဌိကို ပယ်လိုက်လျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ ရှိသော အပါယဂမနိယ ကိလေသာ အားလုံးကို လည်း ပယ်ရကား အတူပယ်ဘက် အဖြစ်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်း၌ တည်သော ကိလေသာတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။)

ဩဋ္ဌာရိကေ ။ ။ အထက်မဂ်ဖြင့် ပယ်ထိုက်သော ကိလေသာအနုတို့ကို ထောက်၍ “ဩဋ္ဌာရိကကိလေသာ” ဟု ဆိုသည်။ “ ဩဋ္ဌာရိကသာမည ” ယူလျှင် သောတာပတ္တိ မဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတွေကိုပါ ထပ်၍ ပယ်ရလိမ့်မည်။ [ဩဋ္ဌာရိကေတိ ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈေ ကိလေသေ အပေက္ခိတွာ ဝုတ္တံ၊ အညထာ ဒဿနပဟာတဗ္ဗာစ ဒုတိယ မဂ္ဂဝဇ္ဈေဟိပိ ဩဋ္ဌာရိကာတိ တေသမ္ဗိ တဗ္ဗဇနိယတာ သိယာ (ထို ပဌမမဂ္ဂကိလေသာ တို့၏လည်း ထို ဩဋ္ဌာရိကသဒ္ဓါသည် ဟောထိုက်စရာရှိသည်) ၊-ဋီကာသစ်။]

အဏုသဟဂတေ ။ ။ အောက်မဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ထေခံ၍ အဏု (သိမ်မွေ့) ကိလေသာဟု ဆိုသည်။ သဟဂတသဒ္ဓါ အနက်သီးခြား မရှိ၊ “အဏု ဧဝ အဏုသဟဂတာ” ဟု တမ္ဘာဝုတ္တိကမ္မဓာရေတွဲ။ [အဏုသဟဂတေတိ အဏု ဘူတေ၊ တမ္ဘာဝုတ္တိကော ဟိ ဧတ္ထ သဟဂတသဒ္ဓေါ၊ ဣဒံ ပန ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂဝဇ္ဈေ အပေ က္ခိတွာ ဝုတ္တံ (အောက်မဂ်တို့သည် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ထောက်၍ အဏုသဟဂတေဟူသော ဤကောင်းကို ဆိုအပ်ပြီ) ၊-ဋီကာသစ်။]

သဗ္ဗကိလေသေ ။ ။ အောက်မဂ် ၃ ပါးတို့ ပယ်အပ်ပြီးမှ ကျန်သမျှ ကိလေသာ အားလုံးကိုသာ “သဗ္ဗကိလေသ” ဟု ဆိုသည်။ အောက်မဂ်ပယ်အပ်ပြီး ကိလေသာတို့ကို အရဟတ္တမဂ်က ထပ်၍ပယ်သည် မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် ဤသဗ္ဗမျိုးကို “သာဝသေသသဗ္ဗ (သူ၏ ဟောနက် ကျွင်းကျန်လျက်ရှိသော သဗ္ဗ)” ဟု ဆိုရသည်။

ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ တထလက္ခဏံ - မှန်ကန်သော လက္ခဏာသို့၊ အာဂတော-ဉာဏ်ဖြင့် ရောက်တော်မူ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တထာဂတော - တထာဂတမည်တော်မူသနည်း၊ [ရှေးဥးစွာ ဓာတ် ၆ ပါး လက္ခဏာ၏ တထအဝိတထ ဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “ပထဝီဓာတုယာ” စသည်ကို မိန့်။] ပထဝီဓာတုယာ- ပထဝီဓာတ်၏၊ ကက္ခဠတ္ထလက္ခဏံ - ခိုင်မာသည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာ သည်၊ [အချို့ စာအုပ်၌ “ ကက္ခဠလက္ခဏံ” ဟု ဣမပါဘဲလည်း ရှိ၏၊ ဘာဝ ပွဇာနကြံပါ။] တထံ-မှန်သော သဘောရှိသည်၊ အဝိတထံ-မမှန်မဟုတ်သော

x x x x x x x

ကထံ တထ၊ ပေ၊ အာဂတော။ ။ ရှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့တွင် “တထလက္ခဏံ အာဂတော” ဟူသော အကြောင်း၏ အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ ကထံ တထ လက္ခဏံ အာဂတော” စသည်ကို မိန့်သည်၊ အာဂတောကို နောက်၌ “ဉာဏဂတိယာ အာဂတော အဝိရဇ္ဈိတွာ ပတ္တော” ဟု ဖွင့်လတံ့၊ အာအတွက် အနက်သီးခြား မရှိ၊ ဂမုဓာတ်၏ ရောက်ခြင်းအနက်သာ ရှိသည် - ဟု သိစေလို၍ “ ပတ္တော ” ဟု၎င်း၊ ထို “ ရောက်ခြင်း ” ဟူသည်လည်း ဉာဏ်ဖြင့် အာရုံပြုသော ဉာဏဂတိတည်း ဟု သိစေ လို၍ “ဉာဏဂတိယာ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်၊ ဂမုဓာတ်သည် အဝဗောဓန (ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း) အနက်ကို ဟောနိုင်ပါသော်လည်း “ဉာဏဂတိယာ” ဟု ဝိသေသန ပြုပြီးဖြစ် သောကြောင့် ဂတော၌ ဂမုဓာတ်၏ အဝဗောဓနအနက်ကို မယူရတော့။ [သတိပိ ဂတ သဒ္ဓဿ အဝဗောဓနတ္ထဘာဝေ ဉာဏဂမနတ္ထေနောဝေသော သိဒ္ဓေါတိ န ဝုတ္တော၊ အာသဒ္ဓဿ စေတ္ထ ဂတသဒ္ဓါနုဝတ္တိ မတ္တမေဝ၊ တေနာဟ ပတ္တော အနုပ္ပတ္တောတိ၊ - ဋီကာသစ်။]

ကက္ခဠလက္ခဏံ စသည်။ ။ ဤလက္ခဏာတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌသာလိနီစသော အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာနှင့် သင်္ဂြိုဟ်အဖွင့်များကိုကြည့်ရှု၍ သိကြပါ၊ ဤ၌ အကျယ်ရေးလျှင် ဂန္ထဂရုဘာဝဒေါသ ဖြစ်ဘွယ်ရှိပါသည်။

တထံ ။ ။ သတ္တတဝယ် တထဟူသော အဗျယပုဒ်နောင် သာဓုအနက်၌ ယတ် ပစ္စည်းသက်၍ “တထျ” ဟု ရှိ၏၊ တထာ (တတြ) - ထို အခြင်းအရာ၌ (ဤ နေရာဝယ် “ ကက္ခဠအဖြစ်၌ ”) သာဓု - ကောင်းမွန် မှန်ကန်သည်တည်း၊ တထျ - သည်၊ အမှန် အနက်ကို ဟောရာ၌ နပုလ္လိန်၊ အမှန်ရှိသော လက္ခဏာစသည်ကို ဟောရာ၌ ဥ လိန်ဟု ဆို၏၊ ဤ၌ ယတ်ပစ္စည်းအစား အပစ္စည်းသက်ပါ၊ (တနည်း) တထသဘော ရှိသော လက္ခဏာကို ဟောသောကြောင့် အဿတ္ထိအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်ပါ။ [တထာတိ တံ သဘာဝါဝ-ထို ဒုက္ခာဒိသဘောရှိကုန်သည်သာ၊ - သစ္စဝိဘင်း မူလဋီကာ။]

အဝိတထံ။ ။ “ဝိတထံ-မမှန်သည်၊ ဝါ-ချွတ်ယွင်းသည်+န-မဟုတ်၊ အဝိတထံ- ဟုတ်၊ ဤ၌လည်း အဝိတထသဘောရှိသော အရာဝတ္ထု (လက္ခဏာစသည်) ကို ဟော ရာဝယ် အဿတ္ထိအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ ဥ လိန်ဟု မှတ်ပါ၊ ဣပစ္စည်း သက်သော် လည်း နီလပီတကဲ့သို့ ဝုဒ္ဓိမရောက်ဘဲရှိသည်၊ [အဝိတထာတိ အမုသာသဘာဝါ-အနု၊ ဋီကာနေဒံနား၌လည်း “အဝိပရိတသဘာဝကို တထ၊ မုသားမဖြစ်သည်ကို အဝိတထ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ခွဲ၏၊ ထို့ကြောင့် “အဝိတထံ-မချွတ်မယွင်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်နက်ပေးသည်။]

သဘောရှိသည်။ ဝါ- မချွတ်ယွင်းသော သဘောရှိသည်။ (ဟောတိ)။ အာပေါ
 ဓာတုယာ-အာပေါဓာတ်၏။ ပဋ္ဌရဏလက္ခဏံ- ယိုစီးခြင်း လက္ခဏာသည်။
 ပေါ[တထံ အဝိတထံတို့ကို ပေယျာလမြှုပ်ထားသည်။ နေဝံ၌လည်းနည်းတူ။]
 တေဇောဓာတုယာ-တေဇောဓာတ်၏။ ဥက္ကတ္တလက္ခဏံ-အငွေ့၏အဖြစ်ဟူသော
 လက္ခဏာသည်။ ပေါဝါယောဓာတုယာ-ဝါယောဓာတ်၏။ ဝိတ္ထုပ္ပန္နလက္ခဏံ-
 တောင့်မာခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေါ အာကာသဓာတုယာ-အာကာသဓာတ်၏။
 အသပ္ပုဋ္ဌလက္ခဏံ- မထိတွေ့အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်။ ပေါ
 ဝိညာဏဓာတုယာ - ဝိညာဏဓာတ်၏။ ဝိဇာနနလက္ခဏံ - သညာ ပညာတို့
 သိပုံမှ တမျိုးတဖုံ သိခြင်းလက္ခဏာသည်။ တထံ အဝိတထံ ဟောတိ။

[ဓာတ် ၆ ပါးလက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြပြီး၍ ခန္ဓာ ၅ ပါး
 လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် ရူပဿ စသည်ကို
 မိန့်။] ရူပဿ - ရုပ်၏။ ရူပ္ပနလက္ခဏံ - ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေါ
 ဝေဒနာယ - ဝေဒနာ၏။ ဝေဒယိတလက္ခဏံ - ခံစားခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေါ
 သညာယ - သညာ၏။ သညာနနလက္ခဏံ - မှတ်သိ သိခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေါ
 သင်္ခါရာနံ - သင်္ခါရတို့၏။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏံ - ပြုစီမံခြင်း လက္ခဏာသည်။
 ပေါ [သင်္ခါရ ၅၀ ရှိသော်လည်း စေတနာကို ပဓာနထား၍ စေတနာ၏ အဘိ
 သင်္ခရဏလက္ခဏာကိုသာ ပြသည်။] ဝိညာဏဿ - ဝိညာဏ်၏။ ဝိဇာနနလက္ခ
 ဏံ-သညာ ပညာတို့သိပုံမှ တမျိုးတဖုံ သိခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေါ။

[ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါ ၅ ပါးနှင့်တကွ ဖဿလက္ခဏာ၏ တထ အဝိ
 တထဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် ဝိတက္ကဿ စသည်ကို မိန့်။] ဝိတက္ကဿ -
 ဝိတက်၏။ အဘိနိရောပန လက္ခဏံ- အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ခြင်း လက္ခဏာသည်။
 ပေါဝိစာရဿ-ဝိစာရ၏။ အနုမဇ္ဇနလက္ခဏံ-အာရုံကို အဖန်ဖန် ပွတ်တိုက်ခြင်း
 လက္ခဏာသည်။ ပေါဝိတိယာ - ဝိတိ၏။ ဖရဏလက္ခဏံ - ဖြန့်ခြင်းလက္ခဏာ
 သည်။ ပေါသုခဿ-သုခ၏။ သာတလက္ခဏံ-သာယာအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော
 လက္ခဏာသည်။ ဝါ- သာယာစေတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်။
 ပေါစိတ္တေကဂ္ဂဘာယ - စိတ္တေကဂ္ဂတာ၏။ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ- မပြန့်လွင့်ခြင်း
 လက္ခဏာသည်။ ပေါဖဿဿ-ဖဿ၏။ ဖုသနလက္ခဏံ- တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာ
 သည်။ ပေါ။

x x x x x x x

ဝိတ္ထုပ္ပန္နလက္ခဏံ ။ ။ လောကီယဝါယုနာ - လောကီလေကြောင့်၊ ဘဿာယ-
 သာ၊ ရေအိပ်၏။ ဝါ-သားရေ ဖါးဖို၏။ ဥဒ္ဓါမာယနံဝိယ - ဖောင်းပွခြင်းကဲ့သို့၊ ယေန-
 အကြင်သဘောကြောင့်၊ တံတံကလာပဿ- ထိုထိုရုပ်ကလာပ်၏။ ဥဒ္ဓါမာယနံ-ဖောင်းပွ
 ခြင်းသည်။ ဝါ-တနည်း၊ ထမ္မဘာဝေါ-တောင့်မာသည်၏ အဖြစ်သည်။ (အတ္ထိ) ။ တံ-
 ထို ဖောင်းပွကြောင်း၊ တောင့်မာကြောင်းသဘောသည်။ ဝိတ္ထုပ္ပန္နံ၊-ဦးကာ။

[ဣန္ဒြေ ၅ ပါး လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် သဒ္ဓါန္ဒြေယဿ စသည်ကိုမိန့်။] သဒ္ဓါန္ဒြေယဿ-သဒ္ဓါန္ဒြေ၏၊ အဓိမောက္ခလက္ခဏံ-ဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဝီရိယိန္ဒြေယဿ - ဝီရိယိန္ဒြေ၏၊ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ-ချီမြောက်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သတိန္ဒြေယဿ - သတိန္ဒြေ၏၊ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ-အာရုံ၌ကပ်၍ တည်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သမာဓိန္ဒြေယဿ - သမာဓိန္ဒြေ၏၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ-သည်၊ ပေ၊ ပညိန္ဒြေယဿ-ပညိန္ဒြေ၏၊ ပဇာနနလက္ခဏံ-အပြားအားဖြင့် သိခြင်းလက္ခဏာသည်၊ (တထံ- မှန်သောသဘောရှိသည်၊ အဝိတထံ-မမှန် မဟုတ်သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ-၏။)

[ဗိုလ် ၅ ပါးလက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကိုပြလိုသောကြောင့် သဒ္ဓါဗလဿ စသည်ကို မိန့်။] သဒ္ဓါဗလဿ- သဒ္ဓါဗိုလ်၏၊ အဿဒ္ဓိယေ-သဒ္ဓါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြောင့်၊ အကမ္မိယလက္ခဏံ-တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဝီရိယဗလဿ-ဝီရိယဗိုလ်၏၊ ကောသဇ္ဇေ - ပျင်းရိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြောင့်၊ အကမ္မိယလက္ခဏံ-သည်၊ ပေ၊ သတိဗလဿ- သတိဗိုလ်၏၊ မုဋ္ဌသစ္စေ-ပျောက်ကင်းသောသတိရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြောင့်၊ အကမ္မိယလက္ခဏံ- သည်၊ ပေ၊ သမာဓိဗလဿ- သမာဓိဗိုလ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စေ-ဥဒ္ဓစ္စကြောင့်၊ အကမ္မိယလက္ခဏံ-သည်၊ ပေ၊ ပညာဗလဿ- ပညာဗိုလ်၏၊ အဝိဇ္ဇာယ-အဝိဇ္ဇာကြောင့်၊ အကမ္မိယလက္ခဏံ- သည်၊ (တထံ-သည်၊ အဝိတထံ-မမှန် မဟုတ်သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ။)

[ဗောဇ္ဈင် ၇ ပါး လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ စသည်ကိုမိန့်။] သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ-သတိသမ္ပောဇ္ဈင်၏၊ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ- သည်၊ ပေ၊ ဓမ္မဝိစယ သမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ- ဓမ္မဝိစယ သမ္ပောဇ္ဈင်၏၊ ပဝိစယလက္ခဏံ - အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ-ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်၏၊ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ-သည်၊ ပေ၊ ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ-ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်၏၊ ဖရဏလက္ခဏံ- သည်၊ ပေ၊ ပဿဒ္ဓိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ-ပဿဒ္ဓိသမ္ပောဇ္ဈင်၏၊ ဝုပသမလက္ခဏံ - ငြိမ်းအေးခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သမာဓိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ -သမာဓိသမ္ပောဇ္ဈင်၏၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ-သည်၊ ပေ၊ ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ- ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင်၏၊ ပဋိသင်္ခါနလက္ခဏံ- အသင့်အားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ (တထံ-သည်၊ အဝိတထံ-မမှန် မဟုတ်သည်၊ ဝါ- သည်၊ ဟောတိ။)

[မဂ္ဂင် ၈ ပါး လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကိုပြလိုသောကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ စသည်ကိုမိန့်။] သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ- သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏၊ ဒဿနလက္ခဏံ- မြင်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဿ- သမ္မာသင်္ကပ္ပ၏၊ အဘိနိရောပနလက္ခဏံ-

သည်။ ပေ၊ သမ္မာဝါစာယ - သမ္မာဝါစာ၏၊ ပရိဂ္ဂဟလက္ခဏံ - သိမ်းပိုက်ခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေ၊ သမ္မာကမ္မန္တဿ - သမ္မာကမ္မန္တ၏၊ သမုဠာနလက္ခဏံ - ကောင်းစွာ ထကြွခြင်းလက္ခဏာသည်။ (အချို့ စာအုပ်၌ “ သမုဠာပန လက္ခဏံ-ကောင်းစွာ ထကြွစေခြင်းလက္ခဏာသည်” ဟု ရှိ၏)။ ပေ၊ သမ္မာအာဇီဝဿ- သမ္မာအာဇီဝ၏၊ ဝေါဒါနလက္ခဏံ - ဖြူစင်ခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေ၊ သမ္မာဝါယာမဿ- သမ္မာဝါယာမ၏၊ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ- သည်။ ပေ၊ သမ္မာသတိယာ- သမ္မာသတိ၏၊ ဥပဠာနလက္ခဏံ- သည်။ ပေ၊ သမ္မာသမာဓိဿ- သမ္မာသမာဓိ၏၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ- သည်။ ပေ။

[ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “အဝိဇ္ဇာယ” စသည်ကို မိန့်။] အဝိဇ္ဇာယ- အဝိဇ္ဇာ၏၊ အညာဏလက္ခဏံ - ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော လက္ခဏာသည်။ ပေ၊ သင်္ခါရာနံ - သင်္ခါရတို့၏၊ စေတနာလက္ခဏံ - စေတနာခြင်းလက္ခဏာသည်။ ပေ၊ [“ သင်္ခါရ ” ဟူသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် စေတနာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ စေတနာလက္ခဏံ ” ဟု ဆိုသည်။] ဝိညာဏဿ- ဝိညာဏ်၏၊ ဝိဇာနနလက္ခဏံ- သညာ ပညာတို့သိပုံမှ

x x x x x x x

ပရိဂ္ဂဟလက္ခဏံ။ ။ မုသာဝါဒါဒိနံ - မုသာဝါဒ အစရှိသော ခိစ္ဆာဝါစာတို့၏၊ ဝိသံဝါဒနာဒိ ကိစ္စတာယ- သူတပါးကို ချွတ်ယွင်းစေခြင်း အစရှိသော ကိစ္စ ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ လူခါနံ- ကြမ်းတမ်းကုန်သော၊ အပရိဂ္ဂါဟကာနံ- သူတပါးတို့ကို မိမိဘက် ပါအောင် မသိမ်းပိုက်နိုင်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ပဋိပက္ခဘာဝတော- ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရိဂ္ဂါဟကသဘာဝါ - သိမ်းပိုက်ခြင်းသဘောရှိသော၊ သမ္မာဝါစာ - သမ္မာဝါစာလေးမျိုးသည်၊ သိနိဒ္ဓဘာဝတော- ပြေပြစ် ညက်ညောသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ- သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို၎င်း၊ သမ္မာဝါစာပစ္စယ သုဘာသိတံ- သမ္မာဝါစာ ဟူသော အကြောင်းရှိသော ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ သောတာရံ- နားထောင်သော၊ ပုဂ္ဂလံစ- ပုဂ္ဂိုလ်ကို၎င်း၊ ပရိဂ္ဂဏှာတိ- သိမ်းသွင်းနိုင်၏၊ ဣတိ, သာ, ပရိဂ္ဂဟလက္ခဏာ။

သမုဠာနလက္ခဏံ။ ။ ကာယိကကိရိယာ - ကိုယ်ဖြင့်ပြုအပ်သော အမှုအရာ သည်၊ ကိစ္ဆိ- တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ကတ္တဗ္ဗံ- ကိုယ်ဖြင့် ပြုဘွယ်ကိစ္စကို၊ သမုဠာပေတိ- ထူထောင် ထကြွစေနိုင်၏၊ ဝါ- ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏၊ သယဉ္ဇ- မိမိဟူသော သမ္မာကမ္မန္တသည်လည်း၊ သမုဠာနံ- ထကြွခြင်းသည်၊ သဇ္ဇနံ- စေတနာကြီးကုတ် အားထုတ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ- ၏၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ သမ္မာကမ္မန္တသင်္ခါတာ ဝိရတိ သမုဠာနလက္ခဏာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ဝေါဒါနလက္ခဏံ။ ။ ဇီဝမာနဿ - အသက်ရှင်ဆဲဖြစ်သော၊ သတ္တဿ- သတ္တာ ၏၊ ဝါ- တနည်း၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ- သမ္ပယုတ်တရားတို့၏၊ ဇီဝိတိန္ဒြယဂုတ္တိယာ- ဇီဝိတိ ငန္ဒ ဖြစ်ခြင်း၏၊ ဝါ- တနည်း၊ အာဇီဝဿ- အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း၏၊ သုဒ္ဓိ- စင်ကြယ် ပြင်းသည်၊ ဝေါဒါနံ။

တမျိုးတဖုံ သိခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ နာမဿ- နာမ်၏၊ နမနလက္ခဏံ- အာရုံ
 သို့ ညွတ်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ရူပဿ- ရုပ်၏၊ ရူပနလက္ခဏံ- ဖောက်ပြန်ခြင်း
 လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သဠာယတနဿ- စက္ခုစသော ၆ ပါးသော အာယတန၏၊
 အာယတနလက္ခဏံ - စိတ် စေတသိက်တို့ကို ဖြစ်စေခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊
 [အာယတနံ ပဝတ္တနံ၊ သဠာယတနဝသေန ဟိ စိတ္တစေတသိကာနံ ပဝတ္တိ။]
 ဖဿဿ - ဖဿ၏၊ ဖုသနလက္ခဏံ - တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဝေဒနာ
 ယ-ဝေဒနာ၏၊ ဝေဒယိတလက္ခဏံ-ခံစားခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ တဏှာယ-
 တဏှာ၏၊ ဟေတုလက္ခဏံ - ဝဋ်ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကအကြောင်း၏
 အဖြစ်ဟူသောလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ [ဝနုဿ ဇနကဟေတုဘာဝေါ တဏှာယ
 ဟေတုလက္ခဏံ။] ဥပါဒါနဿ - ဥပါဒါန်၏၊ ဂဟဏလက္ခဏံ - အာရုံကို စွဲစွဲ
 လမ်းလမ်း ယူခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ [အာရမဏဿ ဂဟဏလက္ခဏံ။] ဘဝ
 သ-ကမ္မဘဝ၏၊ အာယုဟနလက္ခဏံ- နောက်တဘဝဖြစ်ဘို့ရန် အားထုတ်ခြင်း
 လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ [ပုန ဥပ္ပတ္တိယာ အာယုဟနလက္ခဏံ။] ဇာတိယာ-ဇာတိ
 ၏၊ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ - ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဇရာယ - ဇရာ၏၊ ဇီရဏလက္ခ
 ဏံ - ရင့်ရော်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ မရဏဿ - မရဏ၏၊ စုတိလက္ခဏံ -
 ရွှေ့လျော့ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ။

[ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြုပြီး၍ ဓာတ်စသည်တို့
 လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဓာတူနံ ” စသည်ကို
 မိန့်။] ဓာတူနံ - ဓာတ်တို့၏၊ သုညတာလက္ခဏံ - သတ္တဇီဝမှ ကင်းဆိတ်ကုန်
 သည်၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ [သတ္တဇီဝတော သုညတာလက္ခ
 ဏံ။] အာယတနာနံ - အာယတနတို့၏၊ အာယတနလက္ခဏံ-စိတ် စေတသိက်
 တို့ကို ဖြစ်စေခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သတိပဋ္ဌာနာနံ - သတိပဋ္ဌာန်တို့၏၊ ဥပ
 ဋ္ဌာနလက္ခဏံ - အာရုံ၌ ကပ်၍ တည်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သမ္မပ္ပဓာနာနံ -
 သမ္မပ္ပဓာန်တို့၏၊ ပဒဟနလက္ခဏံ-အားထုတ်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဣဒ္ဓိပါဒါ
 နံ-ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့၏၊ ဣဇ္ဈနလက္ခဏံ - ပြည့်စုံခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဣန္ဒြိယာနံ-
 ဣန္ဒြေတို့၏၊ အမိပတိလက္ခဏံ-မိမိနှင့်စပ်သော တရားတို့၏ အရှင်သခင်၏အဖြစ်
 ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဗလာနံ- ဗိုလ်တို့၏၊ အကမ္ဘိယလက္ခဏံ-တုန်လှုပ်
 ခြင်း မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ-ဗောဇ္ဈင်
 တို့၏၊ နိယျာနလက္ခဏံ - ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊
 [ဝနုတော နိဿရဏံ နိယျာနံ။] မဂ္ဂဿ - မဂ်၏၊ ဟေတုလက္ခဏံ - နိဗ္ဗာန်သို့
 ရောက်စေတတ်သော သမ္မာပကအကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊
 ပေ၊ သစ္စာနံ - သစ္စာတို့၏၊ တထလက္ခဏံ - မှန်ကန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော
 လက္ခဏာသည်၊ တထံ အဝိတထံ ဟောတိ။

[သမထစသည်တို့လက္ခဏာ၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “သမထဿ” စသည်ကို မိန့်၊] သမထဿ- သမထ၏၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ- မပျံ့လွင့်ခြင်း လက္ခဏာသည်၊ [“ ပျံ့လွင့်တတ်သော ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော လက္ခဏာသည်” ဟုလည်း ပေး၊] ပေ၊ ဝိပဿနာယ-ဝိပဿနာ၏၊ အနုပဿနာလက္ခဏံ-အဖန်ဖန်ရှုခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သမထဝိပဿနာနံ - သမထဝိပဿနာတို့၏၊ ဧကရသလက္ခဏံ-တူသောကိစ္စ ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ယုဂနဒ္ဓါနံ-အစုံဖွဲ့အပ်ကုန်သော သမထဝိပဿနာတရားတို့၏၊ အနတိဝတ္တနလက္ခဏံ- တပါးက တပါးကို မလွန်ခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ သီလဝိသုဒ္ဓိယာ- သီလဝိသုဒ္ဓိ၏၊ သံဝရလက္ခဏံ- စောင့်စည်းခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ- စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဟူသော သမာဓိ၏၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ-မပျံ့လွင့်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိယာ-ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၏၊ ဒဿနလက္ခဏံ-အမှန်ကိုမြင်ခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ခယေ-ကိလေသာတို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သောမဂ်၌၊ ဝါ-ကိလေသာတို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ်ထည်းဝယ်၊ ဉာဏဿ-ပါဝင်သောသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်၏၊ သမုဇ္ဈေဒနလက္ခဏံ- အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ [မဂ္ဂေါတိ ကိလေသက္ခယော မဂ္ဂေါ၊ တသ္မိပဝတ္တဿ သမ္မာဒိဋ္ဌိသင်္ခါတဿ ဉာဏဿ။] အနုပ္ပါဒေ-ကိလေသာတို့၏မဖြစ်ကြောင်းဖိုလ်၌၊ ဝါ-ထည်းဝယ်၊ ဉာဏဿ- ပါဝင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်၏၊ ပဿဒ္ဓိလက္ခဏံ-ကိလေသာတို့၏ငြိမ်းအေးခြင်းလက္ခဏာသည်၊ [ကိလေသာနံ အနုပ္ပါဒပရိယောသာနတာယ - ကိလေသာတို့၏ ထင်၍ မဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အဆုံး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အနုပ္ပါဒေါ ဖလံ (ကိလေသာတို့၏ ဟဖန် မဖြစ်ကြောင်းဟူသည် ဖိုလ်တည်း၊) ကိလေသဝုပသမော ပဿဒ္ဓိ။] ပေ။

[သမထဿမှစ၍ အနုပ္ပါဒေဉာဏဿတိုင်အောင်သောစကားတို့ဖြင့် သမထဝိပဿနာတို့၏ အပြီးအဆုံးအကျိုးကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ ထိုထိုသုတ္တန်၌လာသော ဆန္ဒစသည်တို့၏ တထ အဝိတထဖြစ်ပုံကိုပြလိုသောကြောင့် “ဆန္ဒဿ”

x x x x x x x

ဧကရသလက္ခဏံ။ ။ တပါးက တပါးကို လွန်၍လည်း မသွား၊ လျော့၍လည်း မနေဘဲ ဆိုင်ရာကိစ္စကို အညီအမျှ အတူတကွ ဆောင်ရွက်ခြင်းကိစ္စသည် “ဧကရသမည်၏” ဟု ကြံပါ၊ [အညမညာနတိဝတ္တနံ ဧကရသော၊ အနုနာဓိကဘာဝေါဝါ- ဝိကာသစ်။]

ယုဂနဒ္ဓါနံ။ ။ ယုဂေ- ထမ်းပိုး၌+နဒ္ဓါ- ဖွဲ့အပ်သော နွား ၂ ကောင်တို့တည်း၊ ယုဂနဒ္ဓါ-တို့၊ ဤနေရာ၌ နွား ၂ ကောင်ကဲ့သို့ တပါးနှင့်တပါး မလွန်ရ-မလျော့ရသော သမထနှင့် ဝိပဿနာ ၂ ပါးကိုပင် “ယုဂနဒ္ဓံ” ဟု ဆိုသည်၊ “ယုဂနဒ္ဓါ ဝိယာတိ ယုဂနဒ္ဓါ” ဟု ပြပါ၊ အခြားနေရာ၌ကား သဒ္ဓါနှင့် ပညာကို၎င်း၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို၎င်း၊ “ယုဂနဒ္ဓံ” ဟု ခေါ်၏။

စသည်ကို မိန့်၊] ဆန္ဒဿ-ဆန္ဒ၏၊ မူလလက္ခဏံ-အခြေအမြစ်၏အဖြစ်ဟူသော
 လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ မနသိကာရဿ-မနသိကာရ၏၊ သမုဠာပနလက္ခဏံ-
 သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ထူထောင် ထကြွစေခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဖဿဿ-
 ဖဿ၏၊ သမောဓာနလက္ခဏံ-ပေါင်းဆုံခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ဝါ- ပေါင်းဆုံ
 ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ ပေ၊ ဝေဒနာယ - ဝေဒနာ၏၊
 သမောသရဏ လက္ခဏံ - အတူတကွ သက်ရောက်ရာ၏ အဖြစ် ဟူသော

x x x x x x x x

မူလလက္ခဏံ။ ။ “ဆန္ဒဿ မူလလက္ခဏံ” စသော လက္ခဏာများသည် အဘိ
 ဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၌ ပြအပ်သော လက္ခဏာများ မဟုတ်ကြ၊ ထိုထိုသုတ်ပုဒ်၌လာသော
 လက္ခဏာများတည်း၊ ထို့ကြောင့် ရိုးရာလက္ခဏာများနှင့် မတူဘဲ ရှိရသည်၊ ကုသိုလ်
 စသည်ဖြစ်ရာ၌ ရှေးဦးစွာ ထိုကုသိုလ်စသည်ကို လိုလားသောဆန္ဒဖြစ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့်
 ဆန္ဒ၏လက္ခဏာကို “မူလလက္ခဏာ” ဟု ဆိုသည်၊ [ပတိဋ္ဌာနဘာဝေါ မူလလက္ခဏံ။]
 အယဉ္ဇ လက္ခဏာဝိဘာဝေါ ဆဓာတု ပဉ္စဈာနင်္ဂါဒိဝသေန တံတံသုတ္တပဒါနုသာရေန
 ပေါရာဏဋ္ဌကထာယမာဂတနယေန ဝုတ္တောတိ ဒဠဗ္ဗံ၊ တထာဟိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တောပိ ကောဇိ
 ဓမ္မော ပရိယာယန္တရပ္ပကာသနတ္ထံ ပုန ဒဿိတော၊ -ဋီကာ။

ထိုထိုသုတ်ပုဒ်များ။ ။ ဆန္ဒမူလကာ ဓမ္မာ မနသိကာရသမုဠာနာ၊ ဖဿသမော
 ဓာနာ ဝေဒနာသမောသရဏာတိ၊ ပညတ္တရာ ကုသလာ ဓမ္မာတိ၊ ဝိမုတ္တိသာရမိဒံ ဗြဟ္မ
 စရိယန္တိ၊ နိဗ္ဗာနောဂဓဉ္စိ အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ နိဗ္ဗာနပရိယောသာနန္တိစ။

သမုဠာပနလက္ခဏံ ။ ။ မနသိကာရ ၃ မျိုး အကျယ်ကို သပြိုဟ်ဘာသာဋီကာ
 မနသိကာရစေတသိက်ခန်း၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဤမနသိကာရသည် စိတ်၌ အာရုံပေါ်လာအောင်
 ပြုတတ်သော အာရမဏပဋိပါဒက မနသိကာရတည်း၊ အာရုံပေါ်လာစေနိုင်လျှင် ထို
 အာရုံကို အာရုံပြုမည့် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သောကြောင့် “သမု
 ဠာပနလက္ခဏာရှိ၏” ဟုဆိုသည်။ [အာရမဏပဋိပါဒကတဘယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဥပ္ပတ္တိ
 ဟေတုတာ သမုဠာပနလက္ခဏံ။]

သမောဓာန လက္ခဏံ ။ ။ “ တိဏ္ဏံ- စက္ခုပသာဒ ရူပါရုံ စက္ခုဝိညာဉ်စသော
 ၃ ပါးစုံတို့၏၊ သင်္ဂတိ-ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်၊ ဖဿော-ဖဿဖြစ်၏” နှင့်အညီ ဖဿကို
 သမောဓာနလက္ခဏာရှိ၏ ဟု ဆိုသည်၊ (တနည်း) “သမံ သဟဝါ သြဒဟန္တိ အဓေ
 နာတိ သမောဓာနံ” နှင့် အညီ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အညီအမျှ (အတူတကွ) ပေါင်း၍
 ထားကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဖဿကို “သမောဓာန” ဟု ခေါ်၏၊ ဘာဝပ္ပဓာန
 ဘာဝလောပကြိ၍ သမောဓာနအဖြစ်ကို “သမောဓာန” ဟု မှတ်ပါ။

သမောသရဏလက္ခဏံ။ ။ “ သမောသရန္တိ ဧတ္ထာတိ သမောသရဏာ ” နှင့်
 အညီ သမ္ပယုတ်တရားတို့သည် (ခံစားမှု၌) အတူတကွ သက်ရောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကြ၏၊
 ထိုသို့ ဖြစ်ကြကုန်သည်တို့၏အဖြစ်ကို (ဘာဝပ္ပဓာန ဘာဝလောပကြိ၍) “သမောသရ
 ဏာ” ဟု မှတ်ပါ။ [သမောသရန္တိ သန္တိပတန္တိ ဧတ္ထာတိ သမောသရဏာ၊ တဘယ ဟိ
 ဝိနာ အပ္ပဝတ္တမာနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မော ဝေဒနာနဘဝနာနိမိတ္တံ သမောသဠာဝိယ ဧဟန္တိ
 တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ၊ တဗ္ဘာဝေါ သမောသရဏလက္ခဏံ၊ -ဋီကာသစ်။]

လက္ခဏာသည် ၊ပေ၊ သမာဓိဿ-သမာဓိ၏၊ ပမုခလက္ခဏံ - အဥးပခာန၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည် ၊ပေ ၊ သတိယာ - သတိ၏၊ အာဓိပတေယျ လက္ခဏံ-အဓိပတိ၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ပေ၊ ပညာယ-ပညာ၏၊ တတုတ္တရိယလက္ခဏံ-ထို ဖဿဝေဒနာစသော တရားတို့ထက် လွန်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည် ၊ပေ ၊ ဝိမုတ္တိယာ - အရဟတ္တဖိုလ်၏၊ သာရ လက္ခဏံ-အနှစ်သာရ၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာသည်၊ပေ၊အမတောဂဓဿ-ဗြဟ္မစရိယ၏သက်ဝင်ရာအမတဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနဿ-နိဗ္ဗာန်၏၊ ပရိယောသန လက္ခဏံ - ဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးဟူသော လက္ခဏာသည်၊ တထံ အဝိတထံ (ဟောတိ)၊ ဧတံ တထလက္ခဏံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော မှန်ကန်သောလက္ခဏာသို့၊ ဉ္ဇဏဂတိယာ-ဉ္ဇဏ၏သွားခြင်းဖြင့်၊ အာဂတော-ရောက်တော်မူပြီ၊ အဝိရဇ္ဈိ တွာ- မချွတ်မယွင်းဘဲ၊ ပတ္တော-ရောက်တော်မူပြီ၊ အနုပ္ပတ္တော-အစဉ်ရောက် တော်မူပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာဂတော-မည်တော်မူ၏၊ [နိဂုံးကိုပြုလို၍ “ဝေ” စသည်ကို မိန့်။] ဝေ-ဤသို့လျှင်၊ တထလက္ခဏံ-မှန်ကန်သော လက္ခဏာသို့၊ အာဂတော-ဉ္ဇဏဂတိဖြင့်ရောက်တော်မူပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာဂတော- မည်တော်မူ၏။

x x x x x x x

ပမုခလက္ခဏံ။ ။ ပြာသာဒ် စသည်ဆောက်ရာ၌ အထွဋ်သည် အခြင်ရနယ်တို့၏ ပေါင်းချုပ်ရာပခာနဖြစ်သကဲ့သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ပါမောက္ခပခာနအဖြစ်ကို “ပမုခ လက္ခဏာ” ဟု ဆိုသည်။]

အာဓိပတေယျလက္ခဏံ ။ ။ သတိသည် ကိစ္စတိုင်း၌ အလိုရှိအပ်သော တရား ဖြစ်သောကြောင့် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိ၏ ဟု ဆိုသည်။

တတုတ္တရိယ လက္ခဏံ။ ။ တတောသမ္ပယုတ္တဓမ္မတော တေသံ ဝါ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ နံ+ဥတ္တရိပခာနံ တတုတ္တရိ၊ တတုတ္တရိ၏ အဖြစ်ကို “ တတုတ္တရိယ ” ဟု ခေါ်သည်။ “ တတုတ္တရိယာ-ထို ဖဿ ဝေဒနာစသော တရားတို့ထက် လွန်မြတ်သော ပညာ၏+ ဘာဝေါ တတုတ္တရိယံ” ဟု ပြု၊ ဣပစ္စည်း၊ ဣအာဂုံ။

ဝိမုတ္တိယာ သာရလက္ခဏံ။ ။ ဝိမုတ္တိတိ ဖလံ ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တိတ္ထာတိ ကတွာ (မဂ်ခဏ၌ ကိလေသာတို့မှ လွတ်ဆဲ၊ ဖိုလ်ခဏ၌ လွတ်ပြီ၊ ထို့ကြောင့် “ ဝိမုတ္တိတ္ထာတိ ဝိမုတ္တိ ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဖိုလ်သည် ဝိမုတ္တိမည်၏။) ၊ တံ ပန သီလာဒိဂုဏသာရဿ ပရ မုတ္တံသဘာဝေန သာရံ၊-ဋီကာသစ်။

အမတောဂဓဿ၊ပေ၊လက္ခဏံ။ ။ “ နိဗ္ဗာနောဂဓံ ဟိ အာဂုသော ဗြဟ္မစရိယံ နိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ” ဟူသော မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ဇရာဝဂ် ဥက္ကာဘ ဗြာဟ္မဏသုတ် ပါဠိတော်ကို ရည်ရွယ်၍ “ အမတောဂဓဿ နိဗ္ဗာနဿ ပရိယောသာနလက္ခဏံ” ဟု ဆိုသည်။

ကထံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ တထဓမ္မေ - မှန်ကန်သော သဘောရှိသော တရားတို့ကို၊ ယာထာဝတော-ဖြစ်တိုင်းသော အခြင်းအရာ၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ-မှန်ကန်သောအားဖြင့်၊ အဘိသမ္မုဒ္ဓေါ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာဝတော-မည်တော်မူသနည်း၊ တထဓမ္မာ နာမ- မှန်ကန်သော တရားတို့ မည်သည်၊ စတ္တာရိ-လေးပါးကုန်သော၊ အရိယသစ္စာနိ-အရိယသစ္စာတို့တည်း၊ ယထာဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ စတ္တာရိ၊ ပေ၊ အနညထမေတန္တိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊) ဣတိ-ဤသို့ အစရှိသော၊ ဝိတ္တာရော-အကျယ်သည်၊ (ဟောတံ)၊ ပြုဘိက္ခဝေ-တို့၊ စတ္တာရိ- လေးပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤ တရားတို့သည်၊ တထာနိ- မှန်ကန်သော သဘောရှိကုန်၏၊ အဝိတထာနိ-မမှန်မကန် မဟုတ်သော သဘောရှိကုန်၏၊ ဝါ-မချွတ်မယွင်းသော သဘောရှိကုန်၏၊ အနညထာနိ-တပါးသောအခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ စတ္တာရိ-၄ ပါးတို့ ဟူသည်၊ ကဘမာနိ- အဘယ်တရားတို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ- တို့၊ ဣဒံ- ဤတဏှာ ကြည့်ထား တေဘူမကတရားသည်၊ ဒုက္ခံ- ဒုက္ခသစ္စာတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဧတံ-ဤ ဒုက္ခသည်၊ တထံ - ရှိ၏၊ ဧတံ- သည်၊ အဝိတထံ - ရှိ၏၊ ဧတံ - သည်၊ အနညထံ- ဒုက္ခအခြင်းအရာမှ တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်။] စ-ဆက်၊ တာနိ-ထို မှန်ကန်သော သစ္စာတရားတို့ကို၊ ဘဝဝါ-သည်၊ အဘိသမ္မုဒ္ဓေါ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ တထာနိ- မှန်ကန်သော သဘောရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာနိ-သစ္စာတရားတို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ တသ္မာ အဘိသမ္မုဒ္ဓတ္တာ-ထိုသို့ ထိုးထွင်း၍

x x x x x x x

ယာထာဝတော။ ။ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်+အဝတိ (ဝစ္ဆတိ) - ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ယထာဝံ၊ ယထာဝဿ-ဖြစ်တိုင်းသော အခြင်းအရာ၏ + ဘာဝေါ- ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (ဖြစ်တိုင်း အမှန်) တည်း၊ ယာထာဝံ-မှန်၊ (ဘာဝအနက်၌ ဣပစ္စည်း၊) ဤအနက်ကိုချိုး၍ “မှန်ကန်သောအားဖြင့်” ဟု ပေးကြသည်။

ဣတိ ဝိတ္တာရော။ ။ မဟာဝဂ္ဂ-သစ္စသံယုတ်၌ ဒုက္ခသစ္စာအပြင် သမုဒယ နိရောဓ မဂ္ဂသစ္စာတို့အတွက်ပါ “အယံ ဒုက္ခသမုဒယောတိ တထမေတံ” စသည်ဖြင့် ရှိသေးသော ကြောင့် “ဣတိ ဝိတ္တာရော-ဤသို့စသော အကျယ်ဖြစ်၏” ဟု ဆိုသည်။

အနညထာနိ။ ။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနဝဂ် (၁၀) သုတ် ဋီကာ၌ “အညော အညထာ န ဟောတီတိ အနညထံ” ဟု ဖွင့်၏၊ ဤ၌လည်း “န+အညထာ အနညထာနိ” ဟု ပြုပါ၊ ဋီကာ၌ “အနညထာနိ အညာကာရရဟိတတ္တာ” လည်း ဤ ဝိဂြိုဟ်ကို ပြခြင်းပင်တည်း၊ ဒုက္ခ၏ သမုဒယ စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ခြင်းကို “အနညထံ” ဟု ဆိုသည်။

အဘိသမ္မုဒ္ဓတ္တာ။ ။ တသ္မာ၏ စွဲနက်ကိုပင် “တထာနံ ဓမ္မာနံ အဘိသမ္မုဒ္ဓတ္တာ” ဟု တိုက်ရိုက် ညွှန်ပြသည်၊ ဤသို့ ညွှန်ပြရာ၌ “တသ္မာ နောင် , ဟိတ်နှင့် ဆောင် , တူအောင် အနက်ကြံ” ဟု ရှေးဆရာတို့ နိယာမ်ဆိုတော်မူကြသည်၊ ဋီကာသစ်၌လည်း

သိတော်မူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏။ ဟိ-မှန်၊ ဧတ္ထ- ဤတထာဂတော ဟူသောပါဠိ၌၊ ဂတသဒ္ဓေါ-ဂတ သဒ္ဓါသည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္ထော - အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ အနက်ရှိ၏။ ဝါ- ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီး ဟူသော အနက်ရှိ၏။

အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ ဇရာမရဏဿ - ဇရာမရဏ၏၊ ဇာတိပစ္စယ သမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော - ဇာတိ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ကောင်းစွာ ဖြစ်သည်ဖြစ်၍ မိမိ၏ အကြောင်းအားလျော်စွာ အထက်အထက်၌ ဖြစ်ပေါ် လာသောသဘောသည်၊ တထော-မှန်ကန်သောသဘောရှိ၏။ [ဤ၌ “တထော- မှန်ကန်သည်” ဟု ပေးလျှင် မှန်ကန်သော သဘောသာ ရသေး၍ ပုလ္လိင်မဖြစ် နိုင်၊ အဝိတထော၌လည်း နည်းတူ။] အဝိတထော-မမှန်မကန်သော သဘော မရှိ၊ ဝါ- မချွတ်မယွင်းသော သဘောရှိ၏။ အနညထော- တပါးသော အခြင်း အရာအားဖြင့် မဖြစ်၊ (ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌမှ တပါးသော အခြင်း အရာအားဖြင့် မဖြစ်)၊ ပေ၊ [ဤ ပေယျာလဖြင့် “ဇာတိယာ ဘဝပစ္စယသမ္ဘူတ

x x x x x x x

“တသ္မာတိ ဝတ္တာ တပုရာမသိတဗ္ဗမေဝ (ထို တသဒ္ဓါဖြင့် သုံးသပ်အပ်သော အနက်ကို ပင်၊) ဒသေတိ တထာနံ ဓမ္မာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာတိ ဣမိနာ၊ ဧသနယော ဤဒိသေသု” ဟု မိန့်သည်။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ၌ “ထိုးထွင်း၍သိအပ်ကုန်” ဟု ကံအနက်ပေးရကြောင်းကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ အရဟံဂုဏ်တော် ဟတတ္တာပုဒ်အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္ထော။ ။ “ ဂတသဒ္ဓါ၏ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ အနက် ” ဟူသည် အထူး အဆန်း မဟုတ်ပါ။ “ယေ ဂတုတ္ထာ၊ တေ ဗုရုတ္ထာ” ဟူသော ပရိဘာသာ၌ လာသော ဗုဒ္ဓိ အနက်ပင်တည်း။ ဤ၌ ဂတသဒ္ဓါ၏ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ အနက် ဟု ဆိုသဖြင့် ဉာဏဂမန အနက်မဟုတ်ဟုလည်း သိရသည်။ မှန်၏ - ဒုက္ခ၏ တထလက္ခဏာကို သိခြင်းသည် အထက်တရားကို တိုး၍ သိဘို့ရန် ဉာဏ်ဖြင့် သွားခြင်း မဟုတ်၊ ဤနေရာမှာပင် ဒုက္ခဟု သိခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ [သုဂတောတိ အာဒိသုဝိယ ဂမုသဒ္ဓဿ ဗုဒ္ဓိယတ္ထတံ သန္ဓာယ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာတိ ဝုတ္တံ၊ န ဉာဏဂမနတ္ထံ၊-နောက်နား၌ ဖွင့်သော ဋီကာသစ်။]

အပိစ ။ ။ ရှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့တွင် “ တထမဓမ္မေ ယာထာဂတော အဘိ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ” ဟူသော စတုတ္ထအကြောင်းကို သစ္စာလေးပါး၏အစွမ်းဖြင့် အကျယ်ပြုပြီး၍ ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် အကျယ်ပြုလိုသောကြောင့် “အပိစ” စသည်ကို မိန့်သည်။

ဇာတိ၊ ပေ၊ ဂတဋ္ဌော။ ။ ဇာတိပစ္စယာ+သမ္ဘူတံ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတံ၊ သမုဒါ ဂတဋ္ဌကို “သံ+ဥ+အာဂတ+အဋ္ဌ” ဟု ခွဲ၊ သံ-မိမိအကြောင်း အားလျော်စွာဖြစ်သော အကျိုးတရား၏+ဥ (ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ) -နောက်နောက်ဟူသော အထက်အထက်၌+ အာဂတ+ ဘာဝေါ-ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏+အဖြစ်၊ (အတ္ထကို ဘာဝဟု ဖွင့်သည်။) [ဇာတိပစ္စယ သမ္ဘူတ သမုဒါဂတဋ္ဌောတိ ဇာတိပစ္စယာ သမ္ဘူတံ ဟုတွာ သဟိတဿ အတ္တနော ပစ္စယာနုရူပဿ ဥဒ္ဓံဥဒ္ဓံ အာဂတဘာဝေါ၊ (အာဂတသဘာဝေါ-ဟုလည်းရှိ၏။) အနု ပဝတ္တနတ္ထော (လျော်စွာဖြစ်ခြင်းအနက်သဘော) တိ အတ္ထော-ဋီကာ။]

သမုဒါဂတဋ္ဌော တထော အဝိတထော အနညထော” စသည်တို့ကို ဖော်ပါ။] သင်္ခါရာနံ - သင်္ခါရတို့၏၊ အဝိဇ္ဇာပစ္စယ သမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော - အဝိဇ္ဇာ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်သည်ဖြစ်၍ မိမိ၏အကြောင်းအား လျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောသည်၊ တထော အဝိတထော အနည ထော။ [ဤမှနောက်၌ ပေယျာလတွေ့ရသေး၏၊ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာစသော အစဉ် အတိုင်း သွားမည်ဖြစ်သောကြောင့် ပေယျာလ လိုမည်မထင်။]

တထာ-ထိုမှတပါး၊ အဝိဇ္ဇာယ-အဝိဇ္ဇာ၏၊ သင်္ခါရာနံ-သင်္ခါရတို့၏၊ ပစ္စယ ဌော-အကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်သဘောသည်၊ တထော အဝိတထော အနညထော၊ သင်္ခါရာနံ - တို့၏၊ ဝိညာဏဿ - ဝိညာဏ်၏၊ ပစ္စယဌော - အကြောင်းတို့၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည်၊ တထော အဝိတထော အနညထော၊ ပေ၊ ဇာတိယာ - ဇာတိ၏၊ ဇရာမရဏဿ - ဇရာမရဏ၏၊ ပစ္စယ ဌော - အကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည်၊ တထော အဝိ တထော အနညထော၊ တံ သဗ္ဗံ-ထိုအလုံးစုံသော ကြောင်းကျိုး ၂ ရပ်ကို၊ ဘဂ ဝါ-သည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီး၊ တထာနံ-မှန်ကန်သောဂုဏ် ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ-ကြောင်းကျိုး ၂ ရပ်တို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ တသ္မာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ တ္တာပိ - ထိုသို့ ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီးကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ [ပိဖြင့် ရှေ့ သစ္စာလေးပါး သိပုံအကြောင်းကို ပေါင်း။] တထာဂတောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊ တထမေဗ္ဗ - မှန်ကန်သော သစ္စာလေးပါးတရား ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်တရားတို့ကို၊ ယာထာဂတော - ဖြစ်တိုင်းသော အခြင်းအရာ၏အဖြစ် အားဖြင့်၊ ဝါ - မှန်ကန်သောအားဖြင့်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ - ပြီး၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ တထာဂတော-မည်တော်မူ၏။

+ + + + + x x +

တနည်း။ ။ အထဝါ သမ္ဘူတဌောစ (ကောင်းစွာဖြစ်သော သဘောလည်း) သမုဒါဂတဌောစ (မိမိ၏အကြောင်းအားလျော်စွာ အထက်အထက်၌ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောလည်း) သမ္ဘူတသမုဒါဂတဌော၊ (ရှေ့ပုဒ်၌ အဋ္ဌကိုချေ၊ ဒွန် ပုလိန် ကေဝုဏ် လည်း တရံတခါ ရှိနိုင်၏၊) ဇာတိပစ္စယာ + သမ္ဘူတဌော ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတဌော၊ ဇာတိပစ္စယာ + သမုဒါဂတဌော ဇာတိပစ္စယသမုဒါဂတဌော၊ ... နောက်ပုဒ်၌ ဇာတိ ပစ္စယကို ချေ။

ဤအဖွင့်အတိုင်း နောက်တနည်း အနက်ပေးလိုလျှင် (တနည်း) “ဇာတိ၊ ပေ၊ သမုဒါ ဂတဌော - ဇာတိဟူသော အကြောင်းကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော , ဇာတိဟူသော အကြောင်းကြောင့် မိမိ၏ အကြောင်းအားလျော်စွာ အထက်အထက်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည်” ဟု ပေးပါ။ ဆိုလိုရင်းကား - “အကြင်အကြင် ဇာတိသည် ဇရာမရဏအား အကြင်အကြင် ပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ ထိုထို ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ထိုထို ဇာတိအားလျော်စွာ ဇရာမရဏ၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသဘော” ဟု ဆိုလိုသည်။

[ရှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့တွင် “ တထဒဿိတာယ ” ဟူသော ပဉ္စမ အကြောင်းကိုချဲ့လို၍ “ ကထံ တထဒဿိတာယ ” စသည်ကို မိန့်။] ကထံ-အဘယ် သို့လျှင်၊ တထဒဿိတာယ - မှန်ကန်သည့်အတိုင်း မြင်တော်မူလေ့ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ - ထိုအခြင်းအရာအတိုင်း မြင်တော်မူလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ တထာဂတော-မည်တော်မူသနည်း၊ ဘဂဝါ-သည်၊ [ဇာနတ်ိ ပဿ တိတို့၌စပ်။] သဒေဝကေ - နတ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ သမာရကေ- မာရ်နတ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ သ ဗြဟ္မကေ - ဗြဟ္မာနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ လောကေ - သတ္တ လောက၌၊ သသမဏ ဗြာဟ္မဏိယာ - သမဏဗြာဟ္မဏတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ သဒေဝမနဿာယ-သမ္မုတိနတ်ဟူသောမင်း၊ ကြွင်းသောလူအပေါင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ပဇာယ - သတွာအပေါင်း၌၊ အပရိမာဏာသု- အတိုင်းအရှည် မရှိကုန်သော၊ လောကဓာတုသု-လောကဓာတ်တို့၌၊ အပရိမာဏာနံ-အတိုင်း အရှည် မရှိကုန်သော၊ သတ္တာနံ - တို့၏၊ စက္ခုဒ္ဓါရေ- စက္ခုဒ္ဓါရ၌၊ အာပါတံ- ရှေးရှုကျခြင်းသို့၊ အာဂစ္ဆန္တံ-ရောက်လာသော၊ ယံ ရူပါရမဏံနာမ - အကြင် ရူပါရုံမည်သည်၊ အတ္ထိ၊ တံ- ထို ရူပါရုံကို၊ သဗ္ဗာကာရတော- အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဇာနတ်ိ-သိတော်မူ၏၊ ပဿတိ-မြင်တော်မူ၏။

စ- ဆက်၊ ဝေ- ဤသို့၊ ဇာနတာ - သိတော်မူသော၊ ဝါ- သိတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဟေတုမန္တ ဝိသေသန။] ပဿတာ - မြင်တော်မူသော၊ ဝါ - မြင်တော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေန- ထို မြတ်စွာဘုရားသည်၊ [ဝိဘဇ္ဇမာနံ ၌စပ်။] တံ-ထို ရူပါရုံသည်၊ ဝါ- ကို၊ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာဒိဝသေနဝါ- ဣဋ္ဌာရုံ အနိဋ္ဌာရုံ အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ [အာဒိဖြင့် ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံကို၎င်း၊ အတိတ အနာဂတ ပစ္စုပ္ပန္န (ပရိတ္တတိက်က) ပရိတ္တ (အဇ္ဈတ္တတိက်က) အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓစသော အမည်တို့ကို၎င်း ယူပါ။] ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတေသု- ဒိဋ္ဌ သုတ မုတ ဝိညာတ ပုဒ်တို့တွင်၊ လဗ္ဘမာနကပဒဝသေနဝါ - ရထိုက်သော ပုဒ်၏အစွမ်းဖြင့် သော်၎င်း၊ [ဝိဘဇ္ဇမာနံ၌ စပ်။] ရူပါယတနံ - ရူပါယတန ဟူသော၊ တံ ရူပံ - ထိုရုပ်သည်၊ ကတမံ - အဘယ်နည်း၊ ယံ ရူပံ- အကြင်ရုပ် သည်၊ စတုန္ဒ-လေးပါးကုန်သော၊ မဟာဘူတာနံ-မဟာဘုတ်တို့ကို၊ ဥပါဒါယ- ကပ်ယူ၍၊ ဝါ-စွဲ၍၊ ဝဏ္ဏနိဘာ- အဆင်းအရောင်သည်၊ သ နိဒဿနံ-မြင်ထိုက် သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သောသဘောသည်၊ သပ္ပဋိသံ-ထိပါးတတ်သည်၏

x x x x x x x

သဒေဝကေ၊ ပေ၊ ဓာတုသု။ “ သဒေဝကေ၊ ပေ၊ ပဇာယ ” သည် အတ္ထိ၏ အာ ဓာရတည်း။ “ အပရိမာဏာသု လောကဓာတုသု ” ကား “ အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ ” ၏ ၎င်း၊ “ အာပါတမာဂစ္ဆန္တံ ” ၏၎င်း အာဓာရတည်း။ ဤသို့ သူ့စပ်ပုဒ်နှင့်သူ စပ်ရသော ကြောင့် အာဓာရ ၊ ချက်ထားသည်။ သဒေဝကေ စသည်တို့၏အဖွင့်သည် သာမညဖလ သုတ်၌ လာလတံ့။

အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော သဘောသည်၊ နီလံ- ညိုသောသဘောသည်၊ ပီတံ- ရွှေသောသဘောသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ အာဒိနာ - ဤသို့ အစရှိသော၊ နယေ န-နည်းဖြင့်၊ အနေကေဟိ-တပါးမက များစွာကုန်သော၊ နာမေဟိ-အမည်တို့ ဖြင့်၎င်း၊ တေရသဟိ- တဆွဲသုံးပါးကုန်သော၊ ဝါရေဟိ- ဝါရတို့ဖြင့်၎င်း၊ ဒွိ ပညာသာယ - ငါးဆွဲနှစ်ပါးသော၊ နယေဟိ - နည်းတို့ဖြင့်၎င်း၊ ဝိဘဇ္ဇမာနံ - ဝေဘန်တော်မူအပ်သော်၊ တထမေဝ-မှန်ကန်သည်သာ၊ ဝါ-မှန်ကန်သောဂုဏ် ရှိသည်သာ၊ ဟောတိ၊ ဝိတထံ-မမှန်မကန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ နတ္ထိ၊ သောတ ဒွါရာဒီသု-သောတဒွါရ အစရှိသည်တို့၌၊ အာပါတံ- ရှေးရှုကျခြင်းသို့၊ အာဂစ္ဆံ နန္တသု-ရောက်လာကုန်သော၊ သဒ္ဓါဒီသုပိ- သဒ္ဓါရုံ အစရှိ သည်တို့၌လည်း၊ သေ (ဧသော)- ဤ အစီအရင်သည်၊ နယော-သိကြောင်း အစီအရင်တည်း။

ဟိ - သာဓကကား၊ (တနည်း) စ - သာဓကကား၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ယံ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ တထာဂတော န ဥပဋ္ဌာသီတိ - ဟူသော၊ ဧတံ - ဤပါဠိတော်ကို၊ ပုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [ဘိက္ခဝေ - တို့၊ သဒေဝကဿ - နတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ပေ၊ လောကဿ - သတ္တလောကသည်၊ သဒေဝမနဿာယ - သော၊ ပဇာယ- သတွာအပေါင်းသည်၊ ယံ- အကြင်အာရုံကို၊ ဒိဋ္ဌိ- မြင်အပ်ပြီ၊ သုတံ- ကြားအပ်ပြီ၊ မုတံ-ဖွဲ့စပ်၍သိအပ်ပြီ၊ ဝိညာတံ- မနောဒွါရဖြင့် သိအပ်ပြီ၊ ပတ္တံ- ရောက်အပ်ပြီ၊ ပရိယေသိတံ-ရှာမှီးအပ်ပြီ၊ မနသာ- စိတ်ဖြင့်၊ အနုပိစရိတံ-

x x x x x x x

ဒိဋ္ဌိ၊ ပေ၊ နာမေဟိ။ ။ စက္ခုဝိညာဉ်သည် မြင်အပ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌပုဒ်ကို၎င်း၊ မနောဝိညာဉ်သည် သိအပ်သောကြောင့် ဝိညာတပုဒ်ကို၎င်း ရူပါရုံ၌ ရအပ်၏၊ ရူပါ ယတန ရူပဓာတု ဝဏ္ဏနိဘာ သနိဒဿန သပ္ပုဋိဃ နီလရူပါရုံ ပီတရူပါရုံစသော အမည် များစွာကို “အနေကနာမ” ဟု ဆိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကာတွင် “ရူပါရမဏံ ဣဋ္ဌံ အနိဋ္ဌံ မဇ္ဈတ္တံ ပရိတ္တံ အတိတံ အနာဂတံ ပစ္စုပ္ပန်ံ အဇ္ဈတ္တံ ဗဟိဒ္ဓါ ဒိဋ္ဌံ ဝိညာတံ ရူပံ ရူပါယတနံ ရူပဓာတု ဝဏ္ဏနိဘာ သနိဒဿနံ သပ္ပုဋိဃံ နီလံ ပီတကန္တိ ဝေမာဒိဟိ အနေကေဟိ နာမေဟိ ” ဟု ဖွင့်ကြ၏၊ ဣဋ္ဌ၊ ပေ၊ ဝိညာတတို့က နာမည်မဟုတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဝါသဒ္ဓါလည်း ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာဒိဝသေနဝါ သမ္ဘမာနက ပဒဝသေနဝါဟု ရှေ့ ၂ ပုဒ်၌သာ ပါသောကြောင့်၎င်း စဉ်းစားသင့်၏။

တေရသ , ဒွိပညာသ ။ ။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ရူပကဏ္ဍ ပါဠိတော်၌လာသော တဆွဲ သုံးဝါရကို ရည်ရွယ်၍ “တေရသဟိ ဝါရေဟိ” ဟု၎င်း၊ တဝါရလျှင် ၄ မျိုးစီ ပိုင်းခြား ကြောင်းနည်းကို ရည်ရွယ်၍ “ဒွိပညာသာယ နယေဟိ” ဟု၎င်း ဆိုသည်။

ပုတ္တဓ္မေတံ။ ။ စတုကင်္ဂုတ္တရ - ဥရုဝေဠဝဂ်- ကောဠိကာရာမသုတ် ပါဠိတော်ကို သာဓကပြလို၍ “ပုတ္တဓ္မေတံ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ “ ဟိ ” သည် ဒဠိကရဏဇောတက တည်း၊ ဤကာသစ်၌ “ ပုတ္တဓ္မေတံ ” ဟု စနိပါတ်ဖြင့်ပြု၍ ထို စနိပါတ်ကိုပင် ဒဠိကရဏ ဇောတက, (တနည်း) “ ငါသာဆိုသည် မဟုတ်, မြတ်စွာဘုရားလည်း ဟောတော်မူ အပ်ပြီ ” ဟု မြတ်စွာဘုရားကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍန” ဟု ဖွင့်လေသည်။

အဖန်ဖန် စိစစ်အပ်ပြီ၊ တံ - ထိုအာရုံကို၊ အဟံ - ငါဘုရားသည်၊ ဇာနာမိ - သိတော်မူ၏၊ တံ-ကို၊ အဟံ-သည်၊ အပ္ပညာသိ - ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူပြီ၊ တံ-ထိုအာရုံသည်၊ တထာဂတဿ - မြတ်စွာဘုရားအား၊ ဝါ-၏ဉာဏ်တော်၌၊ ဝိဒိတံ - ထင်ရှား၏၊ တံ- ထို ၆ ဒွါရ၌ဖြစ်သော အာရုံသို့၊ တထာဂတော - သည်၊ န ဥပဋ္ဌာသိ - တဏှာဒိဋ္ဌိအားဖြင့် ကပ်ရောက်တော်မမူ။] ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ တထဒဿိတာယ - မှန်ကန်သည့်အတိုင်း မြင်တော်မူလေ့ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတော၊ တတ္ထ-ထို တထဒဿိတာယ တထာဂတောဟူသော ပါဠိ၌၊ တထဒဿိအတ္ထေ-တထဒဿိအနက်၌၊ တထာဂတောတိ ပဒသမ္ဘဒဝါ- တထာဂတောဟူသော ပုဒ်၏ဖြစ်သင့်ခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗျော- သိထိုက်၏။

x x x x x x x

ဇာနာမိ အပ္ပညာသိ။ ။ [အဘိ+ဉာ+ဇုံ၊ အ, သ အက္ခရာလာ၍ အပ္ပညာသိ ဟု ပြီး၏။] ဇာနာမိ ဟု ပစ္စုပ္ပန်သိခြင်းကို၎င်း၊ အပ္ပညာသိ ဟု အတိတ်သိခြင်းကို၎င်း၊ တိုက်ရိုက်ပြတော်မူသဖြင့် အနာဂတ်သိခြင်းကိုလည်း နည်းအားဖြင့် ပြတော်မူပြီးဖြစ်၏။ “နည်း” ဟူရာ၌ အညထာနုပပတ္တိ (သိခြင်းမှတစ်ပါး မသိခြင်းအခြင်းအရာ၏မဖြစ်သင့်ခြင်း) ကို ဆိုလိုဟန်တူသည်။ [ဇာနာမိ အပ္ပညာသိတိ ပစ္စုပ္ပန်ဘိတကာလေသုဉာဏပ္ပဝတ္တိဒဿနေန အနာဂတေပိ ဉာဏပ္ပဝတ္တိ ဒဿိတာယေဝ၊ နယတော ဒဿိတတ္တာ၊-ဇိကာသစ်။]

ဝိဒိတံ။ ။ ဤ၌ တပစ္စည်းသည် (ဒိဋ္ဌစသည်၌ တပစ္စည်းကဲ့သို့) အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်သုံးရပ်နှင့်ဆိုင်သော အနာမဋ္ဌကာလကို ဟော၏။ [မည်သည့်ကာလ ဟု မသုံးသပ်အပ်သည်ကို “ အနာမဋ္ဌ ” ဟု ဆိုသည်။] ဤဝိဒိတံပါဠိဖြင့် သိရုံသာမန် မဟုတ်၊ ဉာဏ်တော်၌ ထင်ထင်ရှားရှား သိတော်မူသည်-ဟု ပြသည်။

န ဥပဋ္ဌာသိ ။ ။ ရှေးရိုက်စာအုပ်များ၌ နသဒ္ဓါမပါသော်လည်း စတုကင်္ဂုတ္တရ ပါဠိတော်ရင်း၌ ပါ၏။ “တထာဂတဿ” ဟုလည်း မရှိ၊ “တထာဂတော” ဟုသာ ရှိ၏။ [တံ တထာဂတော န ဥပဋ္ဌာသိတိ တံ ဆဒ္ဓါရိုက် အာရမဏံ တထာဂတော တဏှာယ ဝါ ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ န ဥပဋ္ဌာသိ န ဥပဂဋ္ဌိ၊ - အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ၊] ဤအဖွင့်ကို ထောက်၍ ဥပဋ္ဌာသိသည် ထင်ခြင်းအနက်ကို မဟော၊ “ဥပ” ဥပသာရကြောင့် ဥပဂမနအနက်ကို ဟောသည်-ဟု မှတ်ပါ။

တထဒဿိအတ္ထေ။ ။ ယထာ ရူပါရမဏာဒယော ဓမ္မာ ယံသဘာဝါ ယံပကာရာစ (ရူပါရုံစသောအကြင်တရားတို့သည်အကြင်သဘောရှိကုန်၊ အကြင်အပြားရှိကုန်၏) ၊ တထာ တေ ဓမ္မေ တံသဘာဝေ တံပကာရေ ဂမတိ (ဂစ္ဆတိ) ပဿတိ ဇာနာတိတိ တထာဂတောတိ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ တထဒဿိအတ္ထေတိ ဝုတ္တံ၊- ဇိကာ၊ ဤဇိကာကို ထောက်၍ “ တထာဂတော၌ တထာသဒ္ဓါသည် ထိုအခြင်းအရာ အနက်ကို၎င်း၊ ဂတသဒ္ဓါ၌ ဂမုဓာတ်၏ ဉာဏ်အမြင်ဟူသော ဒဿနအနက်ကို၎င်း ဟော၏ ” ဟု သိပါ။ [တထဒဿိအတ္ထေနောဝယ် “ တထဒဿိအတ္ထေ ” ဟု ထာ၌ ဒိသရှိလျှင်ကောင်း၏။ “ တထာ - ထိုမှန်သောအခြင်းအရာအတိုင်း+ဂတော - မြင်တော်မူ၏၊ ဣဝံ တထာဂတော ” ဟု ပြပါ။]

[ပဉ္စမ အကြောင်းကို ပြပြီး၍ “တထဝါဒိတဒယ” ဟူသော ဆဋ္ဌအကြောင်းကို အကျယ်ပြလိုသောကြောင့် “ကထံ” စသည် မိန့်၊] ကထံ-လျှင်၊ တထဝါဒိတဒယ-မှန်ကန်သောတရားစကားကို ဟောတော်မူလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတော- နည်း၊ ယံရတ္ထိံ - အကြင် ညဉ့်၌၊ ဝါ - ပတ်လုံး၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ဗောဓိမဏ္ဍေ - အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ ကြည်လင်ရာဖြစ်သော၊ အပရာဇိတပလ္လင်္ဂေ - အပရာဇိတ ပလ္လင်တော်၌၊ ဝါ- သူတပါးသည် မရှုံးစေအပ် မရှုံးစေနိုင်ရာ ဖြစ်သော ပလ္လင်တော်၌၊ (သူတပါးတို့ မနိုင်အပ် မနိုင်ရာဖြစ်သော ပလ္လင်တော်၌) နိသိန္ဓော- ထိုင်နေတော်မူလျက်၊ တိဏ္ဍိ- သုံးပါးကုန်သော၊ မာရာနံ- မာရ်တို့၏၊ မတ္တကံ- အထွဋ်အထိပ်ကို၊ မဒ္ဓိတွာ- နှိမ်နင်းတော်မူ၍၊ အနတ္တရံ - မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ- အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ သမ္မာသမ္မောဓိံ - မဖေါက် မပြန်၊ အမှန် ကိုယ်တိုင်၊ ကြွင်းမဲ့ဥသံ၊ အလုံးစုံကို၊ အကုန် အစင်၊ သိမြင်တော်မူသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို၊ အဘိသမ္မုဒ္ဓေါ- ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ ယဉ္ဇရတ္ထိံ - ၌လည်း၊ ဝါ- ပတ်လုံးလည်း၊ ယမကသာလာနံ - အစုံဖြစ်သော အင်ကြင်းပင်ပျိုတို့၏၊ အန္တရေ- အလယ်၌၊ အနုပါဒိသေသာယ- ဥပါဒိမည်သော ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်အကြွင်းမရှိသော၊ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ- နိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗာယိ- ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီ။

x x x x x x x x

ယံ ရတ္ထိံ။ ။ သို့ကို အံပြု၍၊ တနည်း- အာဝံရအနက်၌ ဒုတိယာသက်၍ “ယသံ ရတ္ထိယံ (၌)” ဟု၎င်း၊ ရတ္ထိအရ တညဉ့်လုံးကို မယူဘဲ ဘုရားဖြစ်ရာ ညဉ့်တစ်ဝက်ကို ကေဒေယျပစာရအားဖြင့်ယူ၍ “အစ္စန္ဒသံယောဂေဝါ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ” ဟု၎င်း ဋီကာသစ်၌ ၊ နည်း ဖွင့်၏။ တနည်း- ဘုရားဖြစ်လို၍ ရှေးအဘို့၌ အားထုတ်မှုတို့ကိုပင် အဘိသမ္မောဓိအရ ယူ၍ တညဉ့်လုံးကိုလည်း အစ္စန္ဒသံယောဂအဖြစ်ဖြင့် ယူသေး၏။

အပရာဇိတ။ ။ (ဤထက်ဝယ် တင်ပလ္လင်နေရာက) ပထဝီပုက္ခလ + နိရုတ္တရ - ဘူမိသီသဂတတ္တာ - မြေတို့တွင် အမြတ်ဆုံး + မိမိထက် အသာမရှိသော + အထွဋ်အထိပ် မြေ၌ ရောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ “ န + ပရာဇိတော + အညေဟိ ဧတ္ထာတိ အပရာဇိတော - သူတပါးတို့က မရှုံးစေအပ် မရှုံးစေနိုင် (မိမိကသာ အောင်အပ်အောင်နိုင်) ရာ အပရာဇိတ မည်၏။ အပရာဇိတော စ + သော + ပလ္လင်္ဂောစ (ထက်ဝယ်တင်ပလ္လင်နေရာလည်း ဟုတ်၏) ဣတိ အပရာဇိတပလ္လင်္ဂော။

တိဏ္ဍိမာရာနံ။ ။ ဘုရားဖြစ်တော်မူချိန်၌ ကိလေသမာရ်ကို၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ အဖေါ် မရှိတော့ရကား ပြုပြင်နိုင်မည့် ကံဟူသော အဘိသင်္ခါရမာရ်ကို၎င်း၊ မာရ်နတ် ဟူသော ဒေဝပုတ္တမာရ်ကို၎င်း မုချအောင်တော်မူပြီးဖြစ်၍ “တိဏ္ဍိ မာရာနံ” ဟု ဆိုသည်။ ခန္ဓမာရ် မစွဲမာရ်တို့ကိုလည်း ပရိယာယ်အားဖြင့် အောင်တော်မူပြီး ဖြစ်ပါ၏။ ထိုအောင်ပုံကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ ဇိနဝစနယုတ္တဟိ သုတ်၌ပြခဲ့ပြီ။ [မတ္တကန္တိ သာမဏိယ သင်္ခါတံ သီသံ၊ - ဋီကာသစ်။]

တ္ထေန္တရေ-ဤ နှစ်ညဉ့်တို့၏ အလယ်၌၊ ပဉ္စမတ္တာလီသဝဿ ပရိမာဏေ-
 ၄၅ ဝါ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ပဌမဗောဓိယာပိ- ပဌမ
 ဗောဓိ၌၎င်း၊ ဝါ - ရှေးဥျးစွာသော သစ္စာ ၄ ပါးကို သိကြရာ အခါ၌၎င်း၊
 မဇ္ဈိမဗောဓိယာပိ-၌၎င်း၊ ဝါ-အလယ် ဖြစ်သော သစ္စာ ၄ ပါးကို သိကြရာ
 အခါ၌၎င်း၊ ပစ္ဆိမဗောဓိယာပိ-၌၎င်း၊ ဝါ-နောက်ဆုံးဖြစ်သော သစ္စာ ၄ ပါး
 ကို သိကြရာအခါ၌၎င်း၊ ယံ-အကြင် တရားစကားကို၊ သုတ္တံ-ကို၎င်း၊ ဂေယျံ-
 ကို၎င်း၊ ပေ၊ ဝေဒလ္လံ-ကို၎င်း၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဘာသိတံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊
 [“ ယံ ” အရကိုပင် သုတ္တဂေယျစသော နဝင်္ဂသတ္တုသာသနဖြင့် သရုပ်ထုတ်
 ပြသည်။] တံ သဗ္ဗံ-ထို အလုံးစုံသော တရားစကားတော်သည်၊ အတ္တတောစ-
 အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်၎င်း၊ ဗျဉ္ဇနတောစ - သဒ္ဒါအားဖြင့်၎င်း၊ [ရှေးရိုက်
 စာအုပ်များ၌ “ အနဝဇ္ဇံ-အပြစ်မရှိ ” ဟုလည်း ရှိသေး၏၊ ဇီကာများ မဖွင့်ကြ၊]
 အနုပဝဇ္ဇံ - မစွပ်စွဲအပ်၊ အနုနံ - ယုတ်လည်း မယုတ်လျော့၊ (ထည့်သွင်း
 လောင်းဘွယ် , အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိတော့သဖြင့် ယုတ်လည်း မယုတ်လျော့)၊
 အနဓိကံ-ပိုလည်း မပိုလွန်၊ (စွန့်ပယ်ထိုက်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိတော့
 သဖြင့် ပိုလည်း မပိုလွန်)၊ သဗ္ဗာကာရပရိပုဏ္ဏံ - အနက်သဒ္ဒါ စသော အလုံး
 စုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြည့်စုံ၏၊ ရာဂမဒနိမ္မဒနံ-ရာဂ တည်းဟူသော
 မာန်၏ မယစ်ကြောင်းလည်း ဖြစ်၏၊ (ရာဂ တည်းဟူသော မာန်ယစ်ခြင်းကို
 နှိမ်နင်းကြောင်းလည်း ဖြစ်၏၊) ဒေါသ (မဒနိမ္မဒနံ) - ဒေါသ တည်းဟူသော
 မာန်၏မယစ်ကြောင်းလည်း ဖြစ်၏၊ (ဒေါသ တည်းဟူသော မာန်ယစ်ခြင်းကို
 နှိမ်နင်းကြောင်းလည်း ဖြစ်၏)၊ မောဟမဒနိမ္မဒနံ-၏။

x x x x x x x

ပဌမဗောဓိစသည်။ ။ ဝါတော် ၄၅ ကို သုံးပိုင်းပိုင်း၍ ပဌမ ၁၅ ဝါကို ပဌမ
 ဗောဓိ စသည်ဖြင့် ခွဲကြ၏၊ ဝေရဉ္စကဏ္ဍဋ္ဌကထာ၌ကား “ ပဌမဗောဓိယံ ဝိသတိဝဿ ဗ္ဗ
 န္တရေ ” စသည်ဖြင့်ဆို၏၊ ထို အဆို၌ကား “ ပဌမ ဗောဓိက ဝါ ၂၀ အတွင်းဝယ် ပါဝင်
 သောကြောင့် ဆိုဟန်တူ၏ ဟု ကျမ်းညွှန်ကြသည်။

အနုပဝဇ္ဇံစသည် ။ ။ [“ အနဝဇ္ဇံ ” ကိုပင် “ အနုပဝဇ္ဇံ ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊
 တနည်း-ရှေးစာအုပ်များ၌ အနဝဇ္ဇံ ပါဟန် မတူ။] နိဒ္ဒေါသတာယ အနုပဝဇ္ဇံ (အနုပ
 ဝဒနိယံ) ၊ ပက္ခိပိတဗ္ဗာဘာဝေန (နောက်ထပ်ထည့်စရာ မလိုတော့ခြင်းကြောင့်) အနုနံ၊
 အပနေတဗ္ဗာဘာဝေန (မကောင်းသည့်အတွက် စွန့်ပယ်စရာ မရှိတော့ခြင်းကြောင့်)
 အနဓိကံ၊ အတ္တဗျဉ္ဇနာဒိသမ္ပတ္တိယာ သဗ္ဗာကာရပရိပုဏ္ဏံ-ဇီကာသစ်။

ရာဂမဒနိမ္မဒနံ ။ ။ ဘူဝါဒိမဒဓာတ်သည် ဂဗ္ဗ (မာန်မူခြင်း-မာန်ယစ်ခြင်း) ကို
 ဟော၏၊ နိမ္မဒတိ ဧတေနာတိ နိမ္မဒနံ-မာန်မယစ်ကြောင်း သုတ္တစသည်၊ ရာဂမဒဿ +
 နိမ္မဒနံ ရာဂမဒနိမ္မဒနံ၊ [နိမ္မဒနဟေတု နိမ္မဒနံ၊-ဇီကာသစ်... ဤ၌ ဟေတုဟုဖွင့်သော
 ကြောင့် နိမ္မဒနံကို ကရဏသာဓိ ပြုရသည်။]

တတ္ထ - ထို ၄၅ ဝါ ကာလပတ်လုံး ဟောတော်မူအပ်သော တရားစကား
 တော်၌၊ ဝါလဂ္ဂမတ္တမ္ဘိ-သားမြီး ဖျားမျှလည်း၊ [ဝါလဓိလောမဿ ကောဋိပ္ပမာ
 ဏမ္ဘိ။] အဝက္ခလိတံ-ချွတ်ချော်သော တရားစကားတော်သည်၊ [ဝိရာဓိတံ မုသာ
 ဘဏိတံ။] နတ္ထိ-မရှိ၊ ဝါ-မပါ၊ သဗ္ဗံ-သော၊ တံ-ထို တရားစကားတော်သည်၊
 ဧကမုဒ္ဒိကာယ-တခုတည်းသော မင်းတံဆိပ်ဖြင့်၊ [ဧကရာဇလဉ္စ နေန။] လဉ္စိ တံ
 ဝိယ-ခတ်နှိပ်အပ်သကဲ့သို့ ၎င်း၊ ဧကနာဠိယာ-တခုတည်းသော ပြည်တောင်းဖြင့်၊
 ဝါ-တခုတည်းသော စလယ်တောင်းဖြင့်၊ [ဧကောဠကေန၊ ဧကတုဗ္ဗေနဝါ။] မိတံ
 ဝိယ-ချင့်အပ်သကဲ့သို့ ၎င်း၊ ဧကတုလာယ-တခုတည်းသောချိန်ခွင်ဖြင့်၊ တုလိတံ
 ဝိယစ-ချိန်အပ်သကဲ့သို့ ၎င်း၊ တထမေဝ-မှန်ကန်သော ဂုဏ်ရှိသည်သာ၊ အဝိ
 တထံ(ဧဝ) - မမှန်မဟုတ်သော ဂုဏ်ရှိသည်သာ၊ (မချွတ်ယွင်းသော ဂုဏ်
 ရှိသည်သာ၊) အနညထံ(ဧဝ)-တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်သည်သာ၊
 ဟောတိ၊ တေန ကြောင့်၊ ယဉ္ဇရန္တ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတီတိ- တိဟူ၍၊ (ဘဂဝါ) အာဟ-ပြီ။

[စုန္ဒ-စုန္ဒ၊ ယဉ္ဇရတ္ထိံ-၌လည်း၊ ဝါ-ပတ်လုံးလည်း၊ တထာဂတော-သည်၊
 အနတ္တရံ-သော၊ ဝါ- သော၊ သမ္မာသမ္မောဓိံ - ကို၊ အဘိသမ္မုဇ္ဈတိ-၏၊ ယဉ္ဇ
 ရတ္ထိံ-၌လည်း၊ ဝါ-လည်း၊ အနုပါဒိသေသာယ-သော၊ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ-ဖြင့်၊
 ပရိနိဗ္ဗာယတိ-၏၊ ဧတသ္မိံ အန္တရေ- ဤ ၂ ညဉ့်တို့၏ အတွင်း၌၊ ယံ - အကြင်
 တရားစကားတော်ကို၊ ဘာသတိ - ဟောတော်မူ၏၊ လပတ်- ရွတ်တော်မူ၏၊ နိ
 ဣသတိ-ညွှန်ပြတော်မူ၏၊ သဗ္ဗံ-သော၊ တံ-ထိုတရားစကားသည်၊ တထေဝ-ထို
 ဟောတော်မူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ ဟောတိ-၏၊ အညထာ-
 တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နော(ဟောတိ)၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တထာ
 ဂတောတိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊- ပါထိကဝဂ် , ပါသာဒိကသုတ် , ပဉ္စာ
 ဗျာကရဏကထာ။] ဟိ-မှန်၊ ဣတ္ထ - ဤ တထာဂတော ဟူသော ပါဠိ၌၊ ဂတ
 သဒ္ဓေါ- ဂတသဒ္ဓါသည်၊ ဂဒတ္ထော- ဆိုခြင်းအနက်ရှိ၏၊ ဧဝံ - လျှင်၊ တထဝါဒိ
 တာယ-မှန်ကန်သောတရားစကားကိုဟောတော်မူလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 တထာဂတော-တထာဂတ မည်တော်မူ၏။

x x x x x x x

တထေဝ , နော အညထာ ။ ။ တထေဝကိုပင် နော အညထာ-ဟု ဗျာတိရေက
 အားဖြင့် ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် နိဿယအတိုင်း အနက်ပေးရသည်၊ “မှန်သည်သာ”ဟု
 မပေးရ။ [နော အညထာတိ တထေဝါတိ ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ဗျာတိရေကေန သမ္မာဒေတိ၊
 တေန ယဒတ္ထိံ ဘာသိတံ၊ ဧကန္တေန တဒတ္ထနိပ္ပါဒနတော ယထာဘာသိတံ ဘဂဝတာ၊
 တထေဝါတိ အဝိပရိတဒေသနတံ ဒသေတိ၊-ဋီကာဟောင်း၊] “ တထာဂတော ” ။
 ကား “ တထံ-မှန်ကန်သော စကားကို + ဂဒတိ- ဆိုတော် (ဟောတော်) မူတတ်၏၊ ဣတိ
 တထာဂတော ” ဟု ပြပါ၊ တထဉ္စ (အ) ကို (အာ) ပြု၊ တနည်း-အာ အက္ခရာလာ၊ ဂဒမ္
 (ဒ) ကိုလည်း (သုဂဒေါမှ သုဂတောကဲ့သို့) တပြု။

အပိစ-တနည်းကား၊ အာဂဒနံ-လွန်စွာ မိန့်မြွက်တော်မူခြင်း၊ အာဂဒေါ-
 လွန်စွာမိန့်မြွက်တော်မူခြင်း၊ [တနည်း- “အာ” အနက် မရှိ၊] အာဂဒနံ-မိန့်မြွက်
 တော်မူခြင်း၊ အာဂဒေါ-ခြင်း၊ ဝစနံ-မိန့်မြွက်တော်မူခြင်း၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊
 အဿ- ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ တထော - မှန်ကန်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ အဝိပရီ
 တော- မဖောက်မပြန်သော၊ အာဂဒေါ - လွန်စွာ မိန့်မြွက်တော်မူခြင်းသည်၊
 (တနည်း) အာဂဒေါ-မိန့်မြွက်တော်မူခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ- ၏) ဣတိ- ကြောင့်၊
 ဒကာရဿ-ဒအက္ခရာ၏၊ တကာရံ-တအက္ခရာကို၊ ကတွာ-၍၊ တထာဂတော-
 မည်တော်မူ၏၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ဧတသ္မိံ အတ္ထေ- ဤ ဒုတိယဝိကပ် အနက်၌၊ ပဒ
 သိဒ္ဓိ-ပုဒ်၏ ပြီးခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ထိုက်၏။

[“ တထာ ကာရိတာယ ” ဟူသော သတ္တမအကြောင်းကို အကျယ်ချဲ့လို၍
 “ကထံ တထာ ကာရိတာယ” စသည်မိန့်၊] ကထံ-လျှင်၊ တထာ ကာရိတာယ-
 ထိုနှုတ်တော်ဖြင့် မိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း ကိုယ်တော်ဖြင့် ပြုတော်မူလေ့ရှိသည်
 ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာဂတော- နည်း၊ ဟိ- ချဲ့၊ ဘဂဝတော - ၏၊ ဝါစာယ-
 နှုတ်တော်အား၊ ကာယော - ကိုယ်တော်သည်၊ အနုလောမေတိ - လျော်စွာ
 ဖြစ်တော်မူ၏၊ ကာယဿာဝိ-အားလည်း၊ ဝါစာ-သည်၊ (အနုလောမေတိ)၊

+ + x + + x + x

အပိစ။ ။ ရှေ့နည်း၌ တထနှင့်+ဂတကို “တထံ + ဂဒတိတိ တထာဂတော” ဟု
 တပျုရိသံတွဲရ၏၊ ဤနည်း၌ကား ဗာဟိရတ္ထ (ဗဟုဗ္ဗိဟိ) သမာသံတွဲရပုံကို ပြသည်၊
 (အလုံးစုံသောစီးပွားကို ပြီးစေတတ်သည့်အတွက်) “အာ+ ဂဒနံ- လွန်စွာ+မိန့်မြွက်
 တော်မူခြင်း၊ တနည်း- အာ အနက်မရှိ ကြိ၍ “အာဂဒနံ - မိန့်မြွက်တော်မူခြင်း၊ အာ
 ဂဒေါ- ခြင်း” ဟု ပြပါ၊ ထို့နောက် အဋ္ဌကထာအတိုင်း သမာသံတွဲ၍ (ဒ)ကိုလည်း
 (တ)ပြပါ။ [အာဂဒနန္တိ သဗ္ဗဟိတနိပ္ပာဒနတော ဘုသံ ကထနံ ဝစနံ၊ တဗ္ဗာဝမတ္ထော
 ဝါ အာသဒ္ဓေါ၊- ဇူကာသစ်။]

တထာကာရိတာယ။ ။ “ ဂတ သဒ္ဓါသည် ဝါစာ၏ ဖြစ်ခြင်းအနက်ကိုလည်း
 ဟောနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် တထာကာရိတာယကဲ့သို့ “ တထာဝါဒိတာယာတိ တထာ
 ဂတော” ဟူသောအနက်လည်း ရသင့်ပါ၏၊ သို့သော် ထိုအနက်ကို ရှေ့၌ “တထဝါဒိ
 တာယ”ဟု နည်းတမျိုးဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌ မပြတော့ဘဲ ပါရိသေသနည်း
 အားဖြင့် တထာကာရိတာယကိုသာ ပြတော့သည်။ [ယသ္မာ ပနေတ္ထ ဂတသဒ္ဓေါ ဝါစာ
 ယ ပဝတ္ထိမ္ဗိ ဒဿေတိ၊ တသ္မာ ကာမံ “တထဝါဒိတာယ တထာဂတော”တိ အယမ္ဗိ
 အတ္ထော သိဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သော ပန ပုဗ္ဗေ ပကာရန္တရေန ဒဿိတောတိ ပါရိသေသ
 နယေန တထာကာရိတာအတ္ထမေဝ ဒဿေတုံ “ ဧဝံ တထာကာရိတာယ တထာ
 ဂတော”တိ ဝုတ္တံ၊- ဇူကာသစ်။]

အနုလောမေတိ ။ ။ “ အနုလောမ ” ဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ဘူဇာတ်၏
 အနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၊ ပြေ၍ “ အနုလောမေတိ ” ပုဒ်ဖြစ်သည်ဟု ကြံပါ၊ “စေ”ဟု
 ကာရိတ်အနက်ပေးလျှင် ကာရိတ်ကတ္တား ဓာတ်ကံ ရှာရလိမ့်မည်၊ အနုလောမပုဒ်က
 ဓာတ်မဟုတ်သောကြောင့် ကာရိတ်လည်း မဝင်နိုင်။

တသ္မာ-ကြောင့်၊ ယထာ-အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ ဝါဒီ-နှုတ်တော်ဖြင့် မိန့်တော် မူလေ့ရှိ၏။ တထာ - ထို မိန့်တော်မူတိုင်းသော အပြားအားဖြင့်၊ ကာရီ - ကိုယ်တော်ဖြင့် ပြုတော်မူလေ့ရှိသည်၎င်း၊ ယထာ-အားဖြင့်၊ ကာရီ-၏၊ တထာ-အားဖြင့်၊ ဝါဒီစ - နှုတ်တော်ဖြင့် မိန့်တော်မူလေ့ရှိသည်၎င်း၊ ဟောတိ၊ စ-ဆက်၊ ဧဝံ ဘူတဿ-ဤသို့ အပြားအားဖြင့် ဖြစ်တော်မူသော၊ (ဤသို့ “ယထာ ဝါဒီတထာကာရီတာ” စသော အပြားအားဖြင့် ဖြစ်တော်မူသော၊) ဝါ - ဤ အပြားသို့ ရောက်တော်မူသော၊ အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ယထာ-အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ ဝါစာ - နှုတ်တော်သည်၊ (ဂတာ - ဖြစ်တော်မူပြီ၊) တထာ-ထိုနှုတ်တော် ဖြစ်တိုင်းသော အပြားအားဖြင့်၊ ကာယောပိ - ကိုယ်တော်သည် လည်း၊ ဂတော- ဖြစ်တော်မူပြီ၊ ပဝတ္ထော - ဖြစ်တော်မူပြီ၊ ဣတိအတ္ထော- နက်၊ စ- ဆက်၊ ယထာ-အားဖြင့်၊ ကာယော (ဂတော)၊ တထာ - ထို ကိုယ်တော် ဖြစ်တိုင်းသော အပြားအားဖြင့်၊ ဝါစာပိ-သည်လည်း၊ ဂတာ-ပြီ၊ ပဝတ္ထာ-ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာဂတော-တထာဂတ မည်တော်မူ၏။

တေနော-ကြောင့်ပင်၊ ယထာဝါဒီ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊တသ္မာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတီတိ - ဟူ၍၊ (ဘဂဝါ) အာဟ - မိန့်တော်မူပြီ၊ [ဘိက္ခဝေ - ဘိက္ခု၊တို့၊ တထာဂတော-သည်၊ ယထာ- အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ ဝါဒီ - နှုတ်တော်ဖြင့် မိန့်တော်မူလေ့ရှိ၏၊ တထာ - ထို အပြားအားဖြင့်၊ ကာရီ - ကိုယ်တော်ဖြင့် ပြုတော်မူလေ့ရှိ၏၊ ယထာ-အားဖြင့်၊ ကာရီ ၏၊ တထာ-အားဖြင့်၊ ဝါဒီ-၏၊

x x x x x x x

ဧဝံ ဘူတဿစ၊ ပေ၊ ဂတော ။ ။ “ဘဂဝတောဟိ” စသောစကားသည် “တထာ-ထိုအတိုင်း+ဂတ-ဖြစ်ပုံ”ကို ပြသော စကားတည်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုစကားကို “ဧဝံ ဘူတဿ” ဟု ညွှန်ပြ၍ တထာဂတပုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ်ကို ပြသည်။ “ဧဝံ ဘူတဿ အဿ”ကို ကြည့်၍ တထာဂတကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံတွဲကြောင်းကို သိပါ။ ဂတသဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ခြင်းအနက်ကိုလည်း “ပဝတ္ထောတိ အတ္ထော”ဖြင့် ပြသည်။ [ဧဝံ ဘူတဿာတိ ယထာဝါဒီတထာကာရီတာဒိနာ ပကာရေန ပဝတ္ထဿ၊ ဣမံ ပကာရံဝါ ပတ္တဿ၊-ဋီကာသစ်။]

ဆက်ဥုးအံ - အဋ္ဌကထာ၌ ကာယောကိုဲ့၍ “ဂတော” ဟု၎င်း , ဝါစာကိုဲ့၍ “ဂတာ” ဟု၎င်း ဆိုသော်လည်း ဗဟုဗ္ဗိဟိဝိဂြိုဟ် ပြသောအခါ ထိုကာယဝါစာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြိယာကိုသာ ဟူရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “ဂတံ” ဟု နပုလ္လိန်ဖြင့် ထားရလိမ့် မည်၊ ထို့ပြင် “ယထာဝါစာ , ယထာကာယော” တို့လည်း နိယမဝါစက တသဒ္ဓါ ရှိရာ၌ အနိယမဝါစက ယသဒ္ဓါလည်း (အနက်အားဖြင့်) ရှိရမိဖြစ်၍ အပိုထည့်ပါငှာသာ၊ ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ ထည့်ဘွယ်မလို - ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် “တထာ + ဂတံ ယဿာတိ တထာဂတော”ဟု ပြ၍ “ယဿ-အကြင် မြတ်စွာဘုရား၏ + တထာ - ထို ကိုယ်တော် ဖြစ်သည့်အတိုင်း + ဂတံ- နှုတ်တော်၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ [တထာ-ထို နှုတ်တော်ဖြစ်သည့် အတိုင်း+ဂတံ-ကိုယ်တော်၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊] အတ္ထိ၊ ဣတိ တထာဂတော”ဟု ပေးပါ။

ဣတိ-ကြောင့်၊ ယထာဝါဒီ တထာကာရီ-ယထာဝါဒီ တထာကာရီ မည်တော်
မူ၏၊ ယထာကာရီ တထာဝါဒီ-မည်တော်မူ၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တထာဂတော
တိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- စတုက္ကင်္ဂတ္တရ၊ ဥရုဝေဠဝင်္ဂ၊ လောကသုတ်။] ဝေ - လျှင်၊
တထာကာရီတာယ- ကြောင့်၊ တထာဂတော- ၏။

[အဋ္ဌမအကြောင်းကို အကျယ်ပြုလိုသောကြောင့် “ ကထံ အဘိဘဝနဋ္ဌေ
န” စသည်မိန့်၊] ကထံ - လျှင်၊ အဘိဘဝနဋ္ဌေန - လွှမ်းမိုးတော်မူနိုင်သည်၏
အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ တထာဂတော - နည်း၊ [ဝိတ္ထာရဇောတက
“ဟိ” သဒ္ဒါပါလျှင် ကောင်း၏၊ မပါလျှင် ထည့်ပါ။] ဟိ- ချွ၊ ဥပရိ - အထက်၌၊
ဘဝဂ္ဂံ- ဘဝင်္ဂကို၎င်း၊ ဟေဠာ- အောက်၌၊ အဝီစိ - အဝီစိကို၎င်း၊ ပရိယန္တံ -
အဆုံး အပိုင်းအခြားကို၊ ကတွာ- ၍၊ တိရိယံ- ဖီလာ၌၊ ဝါ- ပတ်ဝန်းကျင်၌၊
အပရိမာဏာသု-အတိုင်းအရှည် မရှိကုန်သော၊ လောကဓာတုသု-တို့၌၊ သဗ္ဗ
သတ္တေ-အလုံးစုံသောသတ္တတို့ကို၊ သီလေနပိ-သီလတော်အားဖြင့်၎င်း၊ သမာဓိ
နာပိ-အားဖြင့်၎င်း၊ ပညာယပိ-မဂ်ပညာအားဖြင့်၎င်း၊ ဝိမုတ္တိယာပိ-အရဟတ္တ
ဖိုလ်အားဖြင့်၎င်း၊ ဝိမုတ္တိညာဏ ဒဿနေနပိ - အရဟတ္တဖိုလ်ကို သိမြင်တတ်
သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တော် အားဖြင့်၎င်း၊ အဘိဘဝတိ - လွှမ်းမိုးတော်
မူနိုင်၏၊ တဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ တုလာဝါ- နှိုင်းချိန်စရာသည်၎င်း၊ ပမာ
ဏံဝါ- နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းသည်၎င်း၊ န အတ္ထိ - မရှိ၊ အတုလော - သီလစသော
ဂုဏ်အားဖြင့် အတူရှိတော်မမူ၊ အပ္ပမေယျော-မနှိုင်းယှဉ်အပ် မနှိုင်းယှဉ်နိုင်၊
အနုတ္တရော-မိမိထက် မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ် ရှိတော်မမူ၊ ဝါ-အမြတ်ဆုံးဖြစ်တော်
မူ၏၊ ရာဇာဘိရာဇာ-မင်းအပေါင်းတို့သည် ပူဇော်ထိုက်သောမင်းဖြစ်တော်မူ၏၊
ဒေဝဒေဝေါ - နတ်တို့၏ နတ်ဖြစ်တော်မူ၏၊ ဝါ - နတ်ထက်နတ် ဖြစ်တော်မူ၏၊
သက္ကာနံ- သကြားတို့၏၊ အတိသက္ကော- လွန်ကဲသောသကြား ဖြစ်တော်မူ၏၊
ဗြဟ္မာနံ-တို့၏၊ အတိဗြဟ္မာ- ၏၊ တေန- ကြောင့်၊ သဒေဝကေ၊ပေ၊ဝုစ္စတိတိ-
ဟူ၍၊ (ဘဂဝါ) အာဟ-ပြီ။

သာဓကအနက်။ ။ဘိက္ခဝေ-တို့၊ သဒေဝကေ-နတ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊
ပေ၊လောကေ- သတ္တလောက၌၊ ပေ၊သဒေဝ မနဿာယ- သမ္မုတိနတ်ဟူသော
မင်း၊ ကြွင်းသော လူအပေါင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ပဇာယ- သတ္တအပေါင်း၌၊
တထာဂတော-သည်၊ အဘိဘူ-လွှမ်းမိုးတော်မူနိုင်၏၊ အနဘိဘူတော-သူတပါး
တို့က မလွှမ်းမိုးအပ် မလွှမ်းမိုးနိုင်၊ အညဒတ္ထု- စင်စစ်၊ ဒသော - အလုံးစုံကို
အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူ၏၊ ဝသဝတ္ထိ- ကိုယ်တော်၏အလိုသို့ လိုက်စေတော်
မူနိုင်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တထာဂတောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏- စတုက္ကင်္ဂတ္တရ၊
ဥရုဝေဠဝင်္ဂ၊ လောကသုတ်၊ [အဘိဘူစသော ပုဂံတို့၏အဖွင့်ကို ခနောက် ကေဠ
သဿတဝါဒဝဏ္ဏနာ၌ ဧက္ခရလတံ။]

တကြ - ထို တထာဂတောဟူသောပုဒ်၌၊ ဧဝံ - ဤ ဆိုအပ်လတံ့သောနည်းဖြင့်၊ ပဒသိဒ္ဓိ - ပုဒ်၏ပြီးခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ - ၏၊ အဂ + ဒေါဝိယ - ရောဂါဟူသမျှကို ဖြတ်တတ်သောနတ်ဆေးနှင့်တူ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဂ+ဒေါ-အဂ+ဒ မည်တော်မူ၏၊ ပန- ပရိဟာရပက္ခမှတပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျးအံ့၊ သေ (သော) - ဤ နတ်ဆေးနှင့်တူသော အရာဟူသည်၊ ကေ - အဘယ်နည်း၊ ဒေသနာဝိလာသမယော စေဝ - ဒေသနာတော်၏ တင့်တယ် စမ္ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည်၎င်း၊ ပုညဿယောစ - လွန်ကဲ များပြားသော ကောင်းမှုတော်သည်၎င်းတည်း၊ ဟိ - မှန်၊ သေ (သော) - ဤ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တေန- ထို ဒေသနာဝိလာသ ပုညဿယဖြင့်၊ မဟာနဘာဝေါ- ကြီးသောအာနုဘော်ရှိသော၊ ဘိသက္ကော- ဆေးဆရာသည်၊ ဒိဗ္ဗာဂဒေန- နတ်ဆေးဖြင့်၊ သပ္ပေ-မြေ့တို့ကို၊ (အဘိဘဝတိ)ဝိယ-လွမ်းမိုးနိုင်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တု၊ မဟာနဘာဝေါ- ကြီးသောအာနုဘော် ရှိတော်မူသည်၊ ဟုတွာ-၍၊) သဗ္ဗပရပ္ပဝါဒိနော- အလုံးစုံသော ဆန့်ကျင်ဘက် အယူရှိသူတို့ကို၎င်း၊ သဒေဝကံ-သော၊ လောကဉ္စ- ကို၎င်း၊ အဘိဘဝတိ - လွမ်းမိုးတော်မူနိုင်၏၊ ဣတိ- လျှင်၊

x x x x x x x

တကြေဝံ ပဒသိဒ္ဓိ။ ။ “အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတော”ဟူသော အနက်သည် သဒ္ဓါအားဖြင့်ရအပ်သော သဒ္ဓတ္ထမဟုတ်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ပင်ကိုယ်ဂုဏ်တော်အားဖြင့် ရအပ်သော သဘာဝတ္ထတည်း၊ ယခုအခါ ထိုအဓိပ္ပါယ်နှင့်လျော်သော သဒ္ဓတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် “တကြေဝံ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [“အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတော” တိ အယံ န သဒ္ဓတော လက္ခတိ၊ သဒ္ဓတော ပန ဧဝံ နိ ဒေသေတံ “တကြေဝံ” နိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ -ဋီကာသစ်။]

အဂဒေါ။ ။ တထာဂတောကို “တထ+အဂဒေါ” ဟု ချွေးဥျးစွာပုဒ်ခွဲ၊ ဒါဓာတ်လည်း အဝခဏ္ဍနအနက်ဟော၊ “ အဂံ (ရောဂံ) - အနာရောဂါကို+ဒါတိ (အဝခဏ္ဍတိ) - ဖြတ်တတ် (ပယ်ဖျောက်တတ်) ၏၊ ဣတိ အဂ + ဒေါ ” ဟု ကိတန္တတပျုရိသံ ပြု၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ရောဂါဟူသမျှကို ပျော်ကင်းစေနိုင်သော နတ်ဆေးရ၏၊ အဂဒေါဝိယာတိ အဂဒေါ- နတ်ဆေးကဲ့သို့ အလုံးစုံကို လွမ်းမိုးနိုင်သော ဒေသနာဝိလာသ , ပုညဿယတည်း၊ ထို့နောက် တထနှင့်+အဂဒေါကို အဋ္ဌကထာအတိုင်း ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံတွဲပါ။

ဒေသနာဝိလာသမယ, ပုညဿယ။ ။ “ ဒေသနာဝိလာသမယ ” ဟူသည် ဒေသနာကို အမျိုးမျိုးဆင်၍ တင့်တယ်စမ္ပယ်စေနိုင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တည်း၊ “ ပုညဿယ (ပုည+ဥဿယ) ” ဟူသည် လေးအသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကာလပတ်လုံး ဖြည့်ဆည်းပူးတော်မူအပ်ခဲ့သော လွန်ကဲများပြားသော ကောင်းမှုတော်တည်း၊ [ယာယ ဓမ္မဓာတုယာ ဒေသနာ ဝိဇ္ဇနပုတ္တာ၊ သာ ဒေသနာဝိလာသော၊ ဓမ္မဓာတုတိ စ သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ ၊ ပေ ၊ ဒေသနာဝိလာသော ယေဝ ဒေသနာဝိလာသမယော , ယထာ ဒါနမယံ သီလမယန္တိ၊ ပုညဿယောတိ ဥဿန္တံ + အတိရေကံဝါ ဉာဏာဒိ သမ္ဘာရဘူတံ ပုညံ၊ -ဋီကာသစ်။]

အဿ- ထို မြတ်စွာဘုရား၏ သဗ္ဗလောကဘိဘဝနေ - အလုံးစုံသော သတ္တလောကကို လွှမ်းမိုးတော်မူခြင်း၌၊ တထော - မှန်ကန်သောဂုဏ် ရှိသော၊ အဝိပရီတော - မဖောက်မပြန်သော၊ အဂဒေါ- နတ်ဆေးနှင့်တူသော၊ (နတ်ဆေးပမာ, အရာရာကိုလွှမ်းမိုးနိုင်သော၊) ဒေသနာ ဝိလာသမယောစေတ-သည်၎င်း၊ ပုညဿယောစ-သည်၎င်း၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဒကာရဿ-ဒအက္ခရာ၏၊ တကာရံ-တအက္ခရာကို၊ ကတ္တာ- ရှိ၊ တထာဂတော- တထာဂတ မည်တော်မူ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ ဧဝံ-လျှင်၊ အဘိဘဝနဋ္ဌေန-ကြောင့်၊ တထာဂတော-၏။

အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ တထာယ ဂတောတိပိ-တထာယ + ဂတော ဟူသော ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း၊ တထာဂတော - တထာဂတ မည်တော်မူ၏၊ တထံ ဂတောတိပိ - တထံ + ဂတောဟူသော ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း၊ တထာဂတော - မည်တော်မူ၏။ [တထာယ ဂတော တထံ ဂတောတို့၏ အနက်ကို နောက်အကျယ်ကျမှ သဒ္ဒတ္ထပေးပါ။] ဂတောတိ(ပဒဿ)-ဂတောဟူသောပုဒ်၏၊ အဝဂတော-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ အတိတော-လွန်တော်မူပြီ၊ ပတ္ထော-ရောက်တော်မူပြီ၊ ပဋိပန္နော- သွားတော်မူပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤအနက်သည်၊ (ဟောတိ)။

x x x x x x x

အပိစ တထာယ ။ ။ တထာဂတ အမည်တော်ရခြင်း၌ အကြောင်းရှစ်ပါး၏ အကျယ်ကိုပြုပြီး၍ ထိုအကြောင်းရှစ်ပါးအပြင် အခြား အကြောင်းကိုလည်း ပြလိုသောကြောင့် “အပိစ တထာယ” စသည်ကို မိန့်သည်။ ဤအပိစ တက်သောနည်းသည် အဘိဘဝနတ္ထကို တနည်းပြခြင်း မဟုတ်၊ အဘိဘဝနတ္ထအတွက် နိဂုံးအုပ်ခဲ့ပြီ။ “ တထာယ ဂတော ” ဖြင့် ရှေ့သစ္စာ ၃ ပါးကိုပြု၍ “ တထံ ဂတော ” ဖြင့် နောက်ဆုံး မဂ္ဂသစ္စာကို ပြသည်။

အဝဂတော ၊ ပေ ၊ ပဋိပန္နော ။ ။ ဤပုဒ်တို့ကား ဂတော၏အနက်ဖွင့်တည်း၊ ထိုသို့ဖွင့်ရာ၌ အဝ, အတိဥပသာရတို့သည် တွဲဘက်ဂမုဓာတ်၏အနက်ကို ထွန်းပြရုံသာ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းအနက် လွန်ခြင်းအနက်တို့ကို ဂမုဓာတ်၏ အနက် ဟုပင် ဆိုနိုင်ရကား ဂတောကို “အဝဂတော, အတိတော” ဟု ဖွင့်နိုင်သည်။ [ဝါစက သဒ္ဒသန္ဓိဓာနေ (ဟောတတ်သောသဒ္ဒါ၏ အနီး၌) ဥပသဂ္ဂနိပါတာနံ တဒတ္ထဇောတနဘာဝေန (ထိုသဒ္ဒါ၏ ရှိရင်းအနက်ကို ထွန်းပြရုံ၏အဖြစ်ဖြင့်) ပဝတ္ထနတော ဂတသဒ္ဒေါ ယေဝ အနုပသဂ္ဂေါ အဝဂတတ္ထံ အတိတတ္ထဉ္စ ဝဒတိတိ ဒဿေတိ အဝဂတော အတိတောတိ ဣမိနာ၊ - ဇီကာသစ်။]

မှတ်ချက် ။ ။ “ပတ္ထော” ကား ဂမုဓာတ်နက်အတိုင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဇီကာတို့ အထူးမဖွင့်တော့၊ “ပဋိပန္နော” လည်း ပတိပတ္တိ (အကျင့်) ဟူသောသွားခြင်းဖြင့် ရှေ့သို့ တိုး၍ သွားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ဂမုဓာတ်၏ အနက်ရင်းပင်ဖြစ်ရကား အထူးဖွင့်ဘွယ် မလိုဟု မှတ်ပါ။

တတ္ထ-ထို တထာယ ဂတော တထံ ဂတော ဟူသော ပုဒ်တို့၌၊(ဝိတ္ထာရော-
 အကျယ်ကို၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) သကလလောကံ - အလုံးစုံသော ဒုက္ခသစ္စာ
 ဟူသော လောကကို၊ တထာယ-မှန်ကန်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ တီရဏပရိညာယ-
 တီရဏပရိညာဖြင့်၊ (ဤကား ဖဿ , ဤကား ပထဝီ , စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား
 သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်တတ်သော ပရိညာဖြင့်၊) ဂတော အဝဂတော- ထိုးထွင်း၍
 သိတော်မူပြီ၊ ဣတိ၊ တထာဂတော-မည်တော်မူ၏၊ လောကသမုဒယံ-ကြွင်းသော
 အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလသော် လောက၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာကို၊
 တထာယ-သော၊ ပဟာနပရိညာယ-ပဟာနပရိညာဖြင့်၊ (ပယ်တတ်သော
 ပရိညာဖြင့်)၊ ဂတော အတိတော-လွန်တော်မူပြီ၊ ဣတိ၊ တထာဂတော၊ လောက
 နိရောဓံ-လောက၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ဟူသော နိရောဓသစ္စာသို့၊ တထာယ-သော၊
 သစ္စိ ကိရိယာယ-မျက်မှောက်ပြုခြင်းဖြင့်၊ ဂတော ပတ္တော-ရောက်တော်မူပြီ၊
 ဣတိ၊ တထာဂတော၊ တထံ - မှန်ကန်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ လောကနိရောဓ
 ဝါမိနိံ - လောက၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ပဋိပဒံ -
 အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို၊ ဂတော ပဋိပန္နော- သွားတော်မူပြီ၊ ဝါ- ကျင့်
 တော်မူပြီ၊ ဣတိ၊ တထာဂတော၊ တေန - ထို့ကြောင့်၊ ဘဂဝတာ - သည်၊
 လောကော ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ပေ၊ တသ္မာ တထာဂတော
 တံ ဝုစ္စတီတိ-ဟူသော၊ (ယံဝစနံ)-အကြင် စကားကို၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [အချို့ စာအုပ်၌
 “တေန ယံ ဝုတ္တံ” ဟု ယံသဒ္ဓါပါ၏၊ မပါလျှင် ထည့်ပါ။] တဿာပိ- ထိုစကား
 ၏လည်း၊ ဧဝံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ အတ္ထော - ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊
 [ဤပြခဲ့သော သာဓကပါဌ်၏ အနက်ကိုလည်း “ သကလလောကံ တီရဏပရိ
 ညာယ တထာယ ဂတော အဝဂတော ” ဟု ဆိုအပ်ပြီးသော သာဓကအတိုင်း
 အနက်အဓိပ္ပါယ် သိပါ-ဟူလို။]

[ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တထာဂတေန-သည်၊ လောကော - ဒုက္ခသစ္စာ ဟူသော
 လောကကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ- ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီ၊ တထာဂတော-
 သည်၊ လောကသ္မာ-ဒုက္ခသစ္စာဟူသော လောကမှ၊ ဝါ-နှင့်၊ ဝိသံယုတ္ထော-
 x x x x x x x

လောကသ္မာ၊ ပေ၊ ဝိသံယုတ္ထော။ ။ “ လောကော၊ ပေ၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ” ဖြင့်
 ဒုက္ခသစ္စာ ဟူသော လောကကို ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပုံကို ပြ၏၊ ထိုသို့ သိတော်မူရာ၌
 သိတော်မူရုံသာမက၊ ဒုက္ခသစ္စာဟူသော လောကနှင့် မစပ်ယှဉ် မရောနှောခြင်းဟူသော
 ပြာဘယ်ကိစ္စကိုပါ ပြတော်မူပြီး ဖြစ်ကြောင်းကို ပြလို၍ “လောကသ္မာ၊ ပေ၊ ဝိသံယုတ္ထော”
 ဟု မိန့်တော်မူသည်၊ နောက်သစ္စာ သုံးပါး၌လည်း ဤသို့ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ နောက်ဝယ်
 “ပဟိနော” စသည်ဖြင့် ဒုတိယပက္ခ မိန့်တော်မူပုံကို သိပါ။ [န ပန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါနမတ္ထံ၊
 တတ္ထ ကတ္ထဗ္ဗကိစ္စမ္ပိ ကတမေဝါတိ ဒဿေတုံ “ လောကသ္မာ တထာဂတော ဝိသံ
 ယုတ္ထော ” တိ အာဒိနာ သစ္စစတုတ္ထေပိ ဒုတိယပက္ခ ဝုတ္တံ၊ -ဒီကာသစ်။]

ကင်းတော်မူ၏။ ဝါ - ယှဉ်တော်မမူ၊ (လောက၌ ဖွားမြင်တော်မူသော်လည်း လောကနှင့်ကား လူးလဲစပ်ယှဉ်တော် မမူ-ဟူလို၊) ဘိက္ခဝေ - တို့၊ တထာဂတေန - သည်၊ လောကသမုဒယော - ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလသော် လောက၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ - ပြီ၊ တထာဂတဿ-သည်၊ လောကသမုဒယော-ကို၊ ပဟိနော-ပယ်တော်မူအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တထာဂတေန-သည်၊ လောကနိရောဓော-လောက၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော နိရောဓသစ္စာကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ - ပြီ၊ တထာဂတဿ-သည်၊ လောကနိရောဓော-ကို၊ သစ္စိကတော-မျက်မှောက်ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တထာဂတေန-သည်၊ လောကနိရောဓဂါမိနိ-လောက၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ - အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ-ပြီ၊ တထာဂတဿ-သည်၊ လောကနိရောဓဂါမိနိ-သော၊ ပဋိပဒါ-ကို၊ ဘာဝိတာ - ကိုယ်တော် သန္တာန်၌ ဖြစ်စေတော်မူအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ - တို့၊ သဒေဝကဿ-သော၊ လောကဿ-သည်၊ ယံ-အကြင် အာရုံကို၊ (ဒိဋ္ဌိ-မြင်အပ်ပြီ)၊ ပေ၊ သဗ္ဗိ-သော၊ တံ-ထို အာရုံကို၊ တထာဂတေန-သည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တထာဂတောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏-စတုတ္ထဂုံတ္တရ၊ ဥရုဝေဠဝဂ်၊ လောကသုတ်။]

စ-ဆက်၊ ဣဒမ္ဗိ-ဤအလွန်ကျယ်စွာ ဖွင့်ပြအပ်သော အကြောင်းအရာသည် လည်း၊ တထာဂတဿ-၏၊ တထာဂတဘာဝဒီပနေ-တထာဂတ၏ အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြခြင်း၌၊ (တထာဂတ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အမည်တော်ကို ထင်ရှားပြခြင်း၌၊) မုဒမတ္တမေဝ - အမြောက်မျှသာတည်း၊ (အကျဉ်းမျှသာတည်း၊) ပန-

x x x x x x x

သမုဒယော။ ။ [သံ+ဥဒယော၊] “ သံ-ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလသော်+ဥဒယော- ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း ” ဟူရာ၌ ဇာတိဒုက္ခသည် တဏှာကြောင့် ဖြစ်သော်လည်း တဏှာ တပါးတည်းကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ အဝိဇ္ဇာကံ စသော ကြွင်းသော အကြောင်းများနှင့် ပေါင်းမိမှ (ကြွင်းသော အကြောင်းများပါမှ) ဇာတိဒုက္ခကိုဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဇရာဒုက္ခ များဒုက္ခတို့ကို ဖြစ်စေရာ၌လည်း ဤအတူပင်တည်း၊ ဤသို့လျှင် အခြားအကြောင်းများပါမှ တဏှာက ထိုထိုဒုက္ခကို ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် “သမုဒယော - ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလသော် ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ” ဟု သဒ္ဓတ္ထပေးရသည်။

ယံ ဘိက္ခဝေ။ ။ “လောကော ဘိက္ခဝေ”မှ စ၍ “တထာဂတဿ ဘာဝိတာ” တိုင်ရုံသာ ရှေ့သာရုစကားရပ်၏ သာဓကဖြစ်၏။ သို့သော် “တသ္မာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတိ” ကျမှ သာဓက ပြည့်စုံ၏။ “ ယံ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ ” ကား ဤနေရာ၌ သာဓက မဟုတ်သော်လည်း အဂုံတ္တရ၊ စတုတ္ထနိပါတ်၊ ဥရုဝေဠဝဂ်၊ လောကသုတ်လာ ရှေ့စကားနှင့် တဆက်တည်းဖြစ်သောကြောင့် အပိုထည့်ထားသည်။ ဤ “ယံဘိက္ခဝေ” စသော စကားများကို “တထဒဿိတာယ” ၏ သာဓက အဖြစ်ဖြင့် ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

စင်စစ်ကား၊ သဗ္ဗာကာရေန - အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တထာဂတောဝ-မြတ်စွာဘုရားသည်သာ၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ တထာဂတဘာဝံ-တထာဂတ၏အဖြစ်ကို၊ ဝဏ္ဏေယျ-ဖွင့်ပြတော်မူနိုင်ရ၏။

ကတမဉ္စ တံ ဘိက္ခဝေတိ - ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ [ဣတိ သဒ္ဓါ နိဒဿနတ္ထ။] ဝါ-အစရှိသောပါဠိဖြင့်၊ [ဣတိသဒ္ဓါ အာဒျတ္ထ၊ ပုစ္ဆတိ၌ စပ်။] ပုထုဇ္ဇနော-သည်၊ တထာဂတဿ- မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝဏ္ဏံ- ဂုဏ်ကို၊ ဝဒမာနော- ပြောဆိုစွမ်းနိုင်လသော်၊ အပ္ပမတ္တကေန- သေးငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဩရမတ္တကေန- ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ယေန သီလမတ္တကေန - အကြင် သီလကလေးမျှဖြင့်၊ ဝဒေယျ-ပြောဆိုရ၏၊ (အပ္ပမတ္တကံ-သော၊ ဩရမတ္တကံ-သော၊) တံ(သီလမတ္တကံ)- ထိုသီလကလေးမျှဟူသည်၊ ကတမံ-အဘယ်နည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပုစ္ဆတိ-မေးတော်မူ၏၊ တတ္ထ-ထို တံကတမဉ္စ ပုစ္ဆတိဟူသော စကားရပ်၌၊ (လဗ္ဘမာနာ - ရထိုက်သော၊) ပုစ္ဆာနာမ - ပုစ္ဆာမည်သည်၊ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ- အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ၎င်း၊ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာပုစ္ဆာ- ၎င်း၊ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ- ၎င်း၊ အနုမတိပုစ္ဆာ - ၎င်း၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ- ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စဝိဓာ-ငါးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ။

x x x x x x x

ဣဒဗ္ဗိ၊ပေ၊ဝဏ္ဏေယျ။ ။ ဣဒဗ္ဗိစာတိ အာဒိနာ တထာဂတပဒဿ မဟာဝိသယ တံ အဠဝိသောပိ ယထာဂုတ္တကာရဏဿ နိဒဿနမတ္တဉ္စ ဒေသေတိ၊ တတ္ထ ဣဒဉ္စ အတိဗျာသရူပေန ဝုတ္တံ အဠဝိဓံ ကာရဏံ၊ ပိသဒ္ဓေါ အပိသဒ္ဓေါဝါ သမ္ဘာဝနေ “ဣတ္ထဗ္ဗိ မုခမတ္တမေဝ၊ ပဂေဝ အညထာ”တိ၊-ဋီကာသစ်။ [“အဠဝိဓံ ကာရဏံ”ဟု ဆိုသော်လည်း အပိစ တက်သော နည်းရှိသေးရကား “အဠဝိဓံ” မက၊ နဝိဓံ ဖြစ်သည်၊ ကာရဏ-ဟူသည်လည်း သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ် အကြောင်းတည်း။]

ဆက်ဥျးအံ- သဒ္ဓါကျမ်း၌လာသော “ဇာတ်-ဂုဏ်-ကြိယာ၊ ဗြစ်၊ နာမ်၊ ငါးတန် ဘာဝပြား” ဟူသော ဘာဝ ၅ မျိုးတွင် “ တထာဂတ ဘာဝဒီပနေ”၌ ဘာဝသည် နာမဘာဝ၊ “တထာဂတဘာဝံ”၌ ဘာဝကား ဂုဏဘာဝတည်း၊-ဋီကာသစ်။]

ယေန သီလမတ္တကေန ။ ။ “ အပ္ပမတ္တကံ ဩရမတ္တကံ သီလမတ္တကံ”ဟု ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ ယေနဖြင့် သီလမတ္တကံကို စွဲနိုင်သည်၊ ဤ၌ သီလမတ္တကေနဟု စွဲပုံကို ကြည့်၍ “ယေန ပုထုဇ္ဇနော၊ပေ၊ဝဒေယျ”၌ ယေနကိုကား “ယေန သီလေန”ဟု မစွဲနိုင်သေးကြောင်း သိပါ။

တတ္ထ ပုစ္ဆာ နာမ။ ။ တံ ကတမဉ္စ ပုစ္ဆတိတိ ဧတေန ကတမဉ္စ တံ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိဝစနဿ သာမညတော ပုစ္ဆာဘာဝေါ ဒဿိတော၊ အဝိသေသတော ဟိ (မှန်၏-သာမည၏ အဖြစ်ကြောင့်) တဿ (တံ ကတမံဟူသော ပုစ္ဆာစကား၏) ပုစ္ဆာဝိသေသဘာဝညာပနတ္ထံ မဟာနိဒ္ဒေသေ အာဂတာ သဗ္ဗာဝ ပုစ္ဆာ အတ္ထုဒ္ဓါရနယေန ဒေသေတိ တတ္ထ ပုစ္ဆာနာမာတိ အာဒိနာ၊-ဋီကာသစ်။ [“သဗ္ဗာဝ ပုစ္ဆာ”ဟူသော ဗဟုဝုစ်ကို ထောက်၍ “ပုစ္ဆာနာမ၊ပေ၊ဟောဉ္စိ”ဟု ဗဟုဝုစ်ရှိလျှင် ဧကောင်းသည်။]

တတ္ထ-ထို ငါးပါးသော ပုစ္ဆာတို့တွင်၊ ကတမာ-အဘယ်ပုစ္ဆာသည်၊ အဒိဋ္ဌ
 ဇောတနာပုစ္ဆာ-အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာမည်သနည်း၊ [“တတ္ထ ကတမာ အဒိဋ္ဌ
 ဇောတနာပုစ္ဆာ” ဟု အဋ္ဌသာလိနိဋ္ဌရှိသည်၊ ဤ၌ အချို့ စာအုပ်များဝယ် “တတ္ထ
 အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာနာမ” ဟု ရှိသည်ကား နောက်၌လာမည့် “ ကတမာဒိဋ္ဌ
 သံသန္ဓနာပုစ္ဆာ” စသော စကားများနှင့် မညီ။] ပကတိယာ- ပင်ကိုယ်အားဖြင့်၊
 (မမေးမီ နဂိုရ်က)၊ [အညာတံ စသည်၌စပ်။] လက္ခဏံ- မှတ်သားအပ်သော
 သဘောသည်၊ ဝါ-ကို၊ အညာတံ - ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်ပြီး မဟုတ်သေးသည်၊
 အဒိဋ္ဌ - ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် မြင်အပ်ပြီး မဟုတ်သေးသည်၊ အတုလိတံ-ချိန်ခွင်
 ပမာ, ဉာဏ်ပညာဖြင့်, နှိုင်းချိန်အပ်ပြီး မဟုတ်သေးသည်၊ အတီရိတံ - အပြီး
 အပြတ် ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီး မဟုတ်သေးသည်၊ အဝိဘူတံ - ဉာဏ်အား
 ထင်ရှားပြီး မဟုတ်သေးသည်၊ အဝိဘာဝိတံ-ဉာဏ်ဖြင့် ထင်စွာဖြစ်စေအပ်ပြီး
 မဟုတ်သေးသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ တဿ (လက္ခဏဿ) - ထို မှတ်သား
 အပ်သော သဘောကို၊ ဉာဏာယ-ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်းငှါ၊ ဒဿနာယ-ဉာဏ်ဖြင့်
 ထင်ထင်, မြင်ခြင်းငှါ၊ တုလနာယ-ချိန်ခွင်ပမာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် နှိုင်းချိန်ခြင်းငှါ၊
 တီရဏာယ - အပြီးအပြတ် ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ၊ [အဋ္ဌသာလိနိဋ္ဌ “ ဝိ
 ဘူတာယ-ဉာဏ်အား ထင်ရှားခြင်းငှါ” ဟု ပါ၏၊ အဝိဘူတံ၏ အဆက်ဖြစ်
 သောကြောင့် ပါမှလည်း ကောင်းသည်။] ဝိဘာဝနာယ - ဉာဏ်ဖြင့် ထင်စွာ
 ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊ (ယံ)ပဉ္စ-အကြင် ပြဿနာကို၊ ပုစ္ဆတိ- ၏၊ အယံ- ဤ ပြဿနာ
 သည်၊ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ-အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာမည်၏၊ ဝါ-သိမြင်အပ်ပြီး
 မဟုတ်သော သဘောကို ထွန်းပြကြောင်း ပုစ္ဆာမည်၏။ [အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌ
 သာလိနိဘာသာဋီကာ ကာမာဝစရကုသလ ပဒဘာဇနိဋ္ဌ ရှုပါ။]

ကတမာ- အဘယ်ပုစ္ဆာသည်၊ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာပုစ္ဆာ - ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာပုစ္ဆာ မည်
 သနည်း၊ ပကတိယာ-ပင်ကိုယ်အားဖြင့်၊ လက္ခဏံ-မှတ်သားအပ်သောသဘော
 သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဉာတံ - ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်ပြီးသည်၊ ဒိဋ္ဌ - ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင်,
 မြင်အပ်ပြီးသည်၊ တုလိတံ-ချိန်ခွင်ပမာ, ဉာဏ်ပညာဖြင့် နှိုင်းချိန်အပ်ပြီးသည်၊
 တီရိတံ - အပြီးအပြတ်, ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသည်၊ ဝိဘူတံ - ဉာဏ်အား
 ထင်ရှားပြီးသည်၊ ဝိဘာဝိတံ-ဉာဏ်ဖြင့် ထင်စွာ ဖြစ်စေအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ-
 ၏၊ (သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) [အဋ္ဌသာလိနိဋ္ဌကား “သော” တိုက်ရိုက်ပါ၏၊]
 တဿ (လက္ခဏဿ) - ထို မှတ်သားအပ်သောသဘောကို၊ [အချို့ စာအုပ်၌
 “လက္ခဏဿ” တိုက်ရိုက်ပါ၏၊ မကောင်း၊ ရှေ့မပါဘဲ။] အညေဟိ- မိမိမှတစ်ပါး
 ကုန်သော၊ ပဏ္ဍိတေဟိ - တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - ကွ၊ သံသန္ဓနတ္ထာယ - နှိုးနှောခြင်း
 အကျိုးငှါ၊ (ယံ) ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆတိ- ၏၊ အယံ- ဤပြဿနာသည်၊ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ
 ပုစ္ဆာ- သိမြင်အပ်ပြီးသောသဘောကို နှိုးနှောကြောင်း ပုစ္ဆာမည်၏။

ကတမာ - အဘယ်ပုစ္ဆာသည်၊ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ - မည်သနည်း၊ (ပုစ္ဆကော - မေးသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ပကတိယာ - အားဖြင့်၊ သံသယပက္ခန္ဓော - ယုံမှားခြင်းသို့ ပြေးဝင်သည်၊ ဝိမတိပက္ခန္ဓော - တွေးတောခြင်းသို့ ပြေးဝင်သည်၊ ဟောတိ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (ဟောတိ)နုခေါ-ဖြစ်လေသလော၊ န (ဟောတိ)နုခေါ-မဖြစ်လေသလော၊ ကိံ - အဘယ်သို့၊ (ဟောတိ)နုခေါ- ဖြစ်ပါလိမ့်မည်နည်း၊ ကထံ-အဘယ် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဟောတိ)နုခေါ-ဖြစ်ပါလိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဒွေဠကဇာတော- ဖြစ်သော နှလုံးနှစ်ခွရှိသည်၊ ဟောတိ၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထာယ-တွေးတောခြင်းကို ဖြတ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ယံ) ပဉ္စ- ကို၊ ပုစ္ဆတိ- န၊ အယံ - သည်၊ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ - မည်၏။ [ဆိဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ ဆေဒနာ၊ ဝိမတိယာ + ဆေဒနာ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ။]

ကတမာ - သည်၊ အနုမတိပုစ္ဆာ- မည်သနည်း၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ဘိက္ခုနံ- တရားနာ ရဟန်းတို့၏၊ အနုမတိယာ- အလိုကို၊ (ဂဟဏတ္ထံ - ယူခြင်းအကျိုးငှါ၊) ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆတိ- မေးတော်မူ၏၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ မေးတော်မူသနည်း၊) ဘိက္ခဝေ - ဘိက္ခုတို့၊ တံ - ထို မိန့်တော်မူအပ်လတံသော အကြောင်းအရာကို၊ ကိံ-အဘယ်သို့၊ မညထ- မှတ်ထင်ကြကုန်သနည်း၊ ရူပံ- ရူပက္ခန္ဓာသည်၊ နိစ္စဝါ-နိစ္စလော၊ ဝါ-နိစ္စသဘော ရှိသလော၊ အနိစ္စဝါ-အနိစ္စလော၊ ဝါ-အနိစ္စသဘော ရှိသလော၊ ဣတိ-သို့၊ (ပုစ္ဆတိ-မေးတော်မူ၏၊) ဘန္ဓေ-မြတ်စွာဘုရား၊ (ရူပံ-ရူပက္ခန္ဓာသည်၊) အနိစ္စံ-အနိစ္စပါတည်း၊ ယံ ပန-အကြင် ရူပက္ခန္ဓာသည်၊ အနိစ္စံ-အနိစ္စတည်း၊ တံ-ထို အနိစ္စ ရူပက္ခန္ဓာသည်၊ ဒုက္ခံဝါ-ဒုက္ခလော၊ ဝါ-ဒုက္ခသဘောရှိသလော၊ သုခံဝါ-သုခလော၊ ဝါ-သုခသဘောရှိသလော၊ ဣတိ-သို့၊ (ပုစ္ဆတိ)၊ ဘန္ဓေ- မြတ်စွာဘုရား၊ (တံ - ထို ရူပက္ခန္ဓာသည်၊) ဒုက္ခံ-ဒုက္ခပါတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ဣတိ- ဤသို့ အစရှိသော၊) သဗ္ဗံ- အလုံးစုံသော၊ (သုတ္တံ-ပါဠိတော်ကို၊) ဝတ္ထုဗ္ဗံ- ဆိုထိုက်၏၊ [အနတ္တလက္ခဏ သုတ္တာဒီသု အာဂတံ ခန္ဓ ပဉ္စက ပဋိသံယုတ္တံ ပုစ္ဆံ သန္ဓာယာဟ သဗ္ဗံ ဝတ္ထုဗ္ဗံ၊- ဋီကာသစ်။] အယံ - ဤပုစ္ဆာသည်၊ အနုမတိပုစ္ဆာ - မည်၏။ [အနုမတိယာ- အလိုကို + ပုစ္ဆာ- မေးကြောင်းစကားတည်း၊ အနုမတိပုစ္ဆာ။]

ကတမာ- သည်၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ - မည်သနည်း၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဘိက္ခုနံ-တို့အား၊ ကထေတုကမျတာ-ဖြေခြင်းငှါ အလိုတော်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ [ယခုစာအုပ်များ၌ “ကထေတုကမျတာယ” ဟု ရှိသော်လည်း ဋီကာ၌ “ကထေတုကမျတာတိ ကထေတုကမျတာယ” ဟု ယ အက္ခရာ အကြေကြံ၍ ဖွင့်သောကြောင့် ရှေးစာအုပ်များ၌ “ကထေတုကမျတာ ” ဟု ရှိခဲ့ဟန်တူသည်။] ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆတိ-၏၊ (ကိံ -နည်း၊) ဘိက္ခဝေ-တို့၊ သတိပဋ္ဌာနာ-တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော-ဤ ၄ ပါးတို့တည်း၊ ကတမေ စတ္တာရော- အဘယ် ၄ ပါးတို့နည်း၊

ပေ၊ [သမ္ပပ္ပဓာန်စသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ပေယျာလမြှုပ်ထားသည်။] ဘိက္ခဝေ-တို့၊ မဂ္ဂင်္ဂါ-တို့သည်၊ ဣမေ အဋ္ဌ-ဤ ရှစ်ပါးတို့တည်း၊ ကတမေ အဋ္ဌ-အဘယ် ရှစ်ပါးတို့နည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ပုစ္ဆတိ)၊ အယံ-ဤပုစ္ဆာသည်၊ ကထေတု ကမ္မတာပုစ္ဆာ- မည်၏။

ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ပဉ္စသု- ၅ ပါးကုန်သော၊ ဣမာသု ပုစ္ဆာသု- ဤပုစ္ဆာတို့ တွင်၊ တာဝ - ဒိဋ္ဌသံန္ဓနာပုစ္ဆာ စသည်တို့မှ ရှေးဥါးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာ - ညွှန်ပြအပ် သော၊ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ၌စပ်၊) အဒိဋ္ဌဿ - ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် မြင် အပ်ပြီးမဟုတ်သော၊ ကဿဖိ - တစုံတခုသော၊ ဓမ္မဿ- တရား၏၊ အဘာဝ တော- မရှိခြင်းကြောင့်၊ တထာဂတဿ - မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ- မှာ၊ အဒိဋ္ဌ ဇောတနာပုစ္ဆာ-အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣဒံနာမ-ဤမည်သော အကြောင်းအရာကို၊ အညေဟိ- အခြားကုန်သော၊ ပဏ္ဍိတေဟိ-ပညာရှိကုန် သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ- ရဟန်း ပုဏ္ဏားတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - ကွ၊ သံသန္နိတွာ- နှီးနှော၍၊ ဒေသေဿာမိ-ဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သမန္ဓာဟာရဿေဝ- နှလုံးသွင်းခြင်း၏ပင်၊ အနုပ္ပဇနတော-မဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာပုစ္ဆာပိ- ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာပုစ္ဆာသည်လည်း၊ နတ္ထိ၊ ပန-အဘို့တပါးကား၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ပုဒ္ဓါနံ-ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဧကဓမ္မေပိ-တပါးသောတရား၌လည်း၊ အာသပ္ပနာ- မိမိသို့ ရှေးရှုပြန်သွားတတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာသည်၊ ပရိသပ္ပနာ - ဝတ်ဝန်းကျင် အာရုံသို့ သွားတတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာသည်၊ နတ္ထိ၊ ဗောဓိမဇ္ဈေယေဝ - ဗောဓိ မဏ္ဍိုင်၌ပင်၊ (ဗောဓိမဏ္ဍိုင်တုန်းကပင်)၊ သမ္မာ-အလုံးစုံကုန်သော၊ ကင်္ခါ- ယုံမှားခြင်းတို့ကို၊ ဆိန္ဓာ - ဖြတ်တော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ ဝိမတိ စ္စေဒနာ ပုစ္ဆာပိ-ဝိမတိစ္စေဒနာပုစ္ဆာသည်လည်း၊ နတ္ထိယေဝ - မရှိသည်သာ၊ ပန- အန္ဓယကား၊ အဝသေသာ-ဆိုအပ်ပြီးသော ပုစ္ဆာတို့မှ ကြွင်းကုန်သော၊

+ + + + + * * +

အာသပ္ပနာ ပရိသပ္ပနာ ။ ။ ဤပါဠိသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီ အကုသလ (၁၁) စိတ်၌ လာသော ပါဠိတည်း၊ ထို၏ အဋ္ဌကထာ၌ “ နိစ္စေတုံ အသက္ကောန္တိ အာရမဏာတော ဩသက္ကတိတိ အာသပ္ပနာ ” ဟု ဖွင့်၏၊ မူလဋီကာ၌လည်း “ ဧကံ အာကာရံ ဂန္တံ၊ အသမတ္တတာယ အတ္တနော အာမုခံ သပ္ပနတော ဩသက္ကတိ ” ဟု ဖွင့်၏၊ အာကို “ အာ မုခံ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဆိုလိုရင်းကား “ တခုသော အခြင်းအရာသို့ သွားခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင် (မဆုံးဖြတ်နိုင်) သည့်အတွက် မိမိသို့ ရှေးရှုပြန်သွားတတ်သောကြောင့် “ဩသက္ကန- ဆုတ်နစ်” ဟု ဆိုသည်၊ သဒ္ဓတ္ထမှာ “အာ+ သပ္ပနာ- မိမိသို့ ရှေးရှု+ပြန်သွားတတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ” ဟု ဖြစ်၏၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ- မဆုံးဖြတ်နိုင်သော၊ ယုံမှားသော သဘောတရား ပင်တည်း၊ ပရိသပ္ပနာ၌ ပရိကား သမန္တတော အနက်ဟောတည်း၊ “မဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်အာရုံသို့ သွားတတ်သောသဘောတည်း” ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဋီကာ သစ်၌ အာသပ္ပနာဝယ် အာကို “ဘုသံ (ပြင်းစွာ)” ဟု ဖွင့်၏၊ အဋ္ဌကထာနှင့် မညီပါ၊ “ပြင်းစွာ+သွားတတ်” ဟု အနက်လည်း မကောင်းပါ။]

ဒွေ-၂ ပါးကုန်သော၊ ပုစ္ဆာ-တို့သည်၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ဝါ-တို့မှာ၊ အတ္ထိ-ရှိကုန်၏၊ တာသု-ထို ၂ ပါးသော ပုစ္ဆာတို့တွင်၊ အယံ - ဤပုစ္ဆာသည်၊ (ကတမဉ္စ တံဘိက္ခဝေဟူသောပုစ္ဆာသည်။) ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာနာမ-မည်၏။

ဣဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာယ- ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာဖြင့်၊ ပုစ္ဆိတံ - မေးတော်မူအပ်ပြီးသော၊ တံ အတ္ထိ- ထိုအနက်ကို၊ ကထေတုံ- ဖြေတော်မူခြင်းငှါ၊ ပါဏာတိပါတံ ပဟာယာတိ အာဒိ- အစရှိသောစကားရပ်ကို၊ အာဟ - မိန့်တော်မူပြီ၊ တတ္ထ- ထို ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ [ပါဏာတိပါတော စသည်၌စပ်။] ပါဏဿ - သတ္တာကို၊ အတိပါတော- လျင်စွာ ကျစေခြင်းသည်၊ ဝါ-လျင်စွာ ကျစေကြောင်းစေတနာသည်၊ ပါဏာတိပါတော-မည်၏၊ ပါဏဝဓော ပါဏဃာတော-သတ္တာကိုသတ်ခြင်း၊ ဝါ-သတ္တာကို သတ်ကြောင်းစေတနာ၊ ဣဘိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ [ဟနဓာတ်ကို ဝဓပြုထားသည် ဟု သိစေလို၍ ပါဏဝဓောကို “ပါဏဃာတော” ဟု အဖြောင့် ဖွင့်သည်။]

+ + x + + x + x

ပါဏာတိပါတော။ ။ သရသေနေဝ-မိမိသဘောအားဖြင့်ပင်၊ ပတနသဘာဝဿ - ကျခြင်းသဘောရှိသော ပါဏကို၊ အန္တရာဇဝ - အကြား၌သာလျှင်၊ အတိဝ-လျင်စွာသာလျှင်၊ ပါတနံ-ကျစေခြင်း (ကျအောင် လုလ္လုပြုကြောင်း စေတနာ) သည်၊ အတိပါတော-မည်၏၊ [အတိသဒ္ဓါသည် သီလ အနက်ကိုဟော၏။] ဇီဝိတိန္ဒြေသည် သူ့သဘောအတိုင်းတည်ရလျှင် အသက်တရာနေရမည်-ဟု ဆိုကြစို့၊ သို့သော် အသက်တရာမပြည့်မီ အကြား၌ ဒါးဖြင့်ခုတ်မှု ပယောဂကြောင့် အသက် ၅၀ လောက်မှာ ဇီဝိတိန္ဒြေ ပြတ်စဲခြင်းကို (အနှစ် ၅၀ ခန့် လျင်မြန်စွာပြတ်သောကြောင့်) “လျင်မြန်စွာ ကျစေခြင်း” ဟု ခေါ်ရသည်၊ တနည်း- အတိသဒ္ဓါသည် အတိတ္ထမအနက်ကို ဟော၏၊ အတိတ္ထမ္မ-ဒါး စသည်ဖြင့် လွှမ်းမိုး၍+ ပါတနံ အတိပါတော၊ ပါဏဿ - ကို+အတိပါတော ပါဏာတိပါတော။

စေတနာကို ပါဏာတိပါတ ခေါ်ပုံ ။ ။ သူ့အသက်ကို ကိုယ်တိုင်သတ်ရာ၌ ကာယဝိညတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကာယပယောဂစေတနာ သည်၎င်း၊ အသတ်ခိုင်းရာ၌ ဝစီဝိညတ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော ဝစီပယောဂစေတနာသည်၎င်း ဖြစ်၏၊ ဇီဝိတရုပ်တို့သည် ရှေးရုပ်ချုပ်သွားသောအခါ နောက်ရုပ်အစဉ်ကို မိမိနှင့်အလားတူ ဆက်၍ဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုသွား၏၊ ထို့ကြောင့် အလားတူ ဇီဝိတရုပ်အစဉ်များ အသက်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် တည်နေကြရ၏၊ ပြခဲ့သော ပယောဂတို့ဖြင့် သတ္တာကို သတ်ဘို့ရန် ဒါးဖြင့်ခုတ်ခြင်း စသောအမှုကို ပြုသောအခါ ပစ္စုပ္ပန်တည်ဆဲ မဟာဘုတ် ဖေါဠဗ္ဗရုပ်တို့ကို ဒါးသည် ထိမိ၏၊ ထိုအခါ ထိုမဟာဘုတ်တို့ကိုမှီသော ဇီဝိတရုပ်သည် အားအင်နည်းသွားရကား မိမိနောက်၌ အဆက်ဆက်ဇီဝိတရုပ်များ ဖြစ်သင့်သလေ၎်ဖြစ်အောင် ကျေးဇူးမပြုနိုင်တော့၊ ထို့ကြောင့် ရိုးရာအတိုင်း သေချိန်မရောက်မီအကြား၌ ဇီဝိတရုပ်အစဉ်ပြတ်ရလေတော့သည်၊ ဤသို့ပြတ်အောင် စေတနာကပြုသောကြောင့် စေတနာကို “ပါဏာတိပါတ (သတ်မှုတရားခံ)” ဟု ခေါ်ရသည်။

စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ ပါဏာတိပါတောဟူသောပါဌ်၌၊ ပါဏောတိ-ပါဏောဟူသည်ကား၊ ဝေါဟာရတော-ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ပညတ်အားဖြင့်၊ သတ္တော-သတ္တာတည်း၊ [ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကိုပင် “ သတ္တာ ” ဟု ခေါ်သည်။] ပရမတ္ထတော-ပရမတ္ထအားဖြင့်၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ-ရုပ် နာမ် ၂ ထွေ ဇိဝိတိန္ဒြေတည်း၊ ပန-ဆက်၊ တသ္မိံ ပါဏော-ထိုသတ္တာ၌၊ ပါဏသညိနော- သတ္တာဟု အမှတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ [ဝဓကစေတနာ ၌စပ်။] ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ-ဇိဝိတိန္ဒြေကို ဖြတ်တတ်သောလုလ္လကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကာယဝစီဒ္ဓါရာနံ-ကာယဒ္ဓါရ ဝစီဒ္ဓါရတို့တွင်၊ အညတရဒ္ဓါရပုဝတ္တာ- တပါးပါးသော ဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်သော၊ (ကိုယ်တိုင်သတ်လျှင် ကာယဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်၊ သူတပါးကိုခိုင်းလျှင် ဝစီဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော၊) ဝဓကစေတနာ-သတ်တတ်သူ၏ စေတနာသည်၊ ဝါ-သတ်ကြောင်းစေတနာသည်၊ ပါဏာတိပါတော-ပါဏာတိပါတမည်၏။

သော-ထို ပါဏာတိပါတသည်၊ (အပ္ပသာဝဇ္ဇော မဟာသာဝဇ္ဇောတို့၌ စပ်၊) ဂုဏ္ဍိရဟိတေသု-ဂုဏ်အထူးမှ ကင်းကုန်သော၊ တိရစ္ဆာနဂတာဒီသု-တိရစ္ဆာန် အစရှိကုန်သော၊ ပါဏောသု - သတ္တာတို့တွင်၊ ခုဒ္ဒကေ- ငယ်သော၊ ပါဏော - သတ္တာ၌၊ ဝါ- သတ္တာကို သတ်ရာ၌၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော - ငယ်သော သာဝဇ္ဇဖြစ်၏၊ မဟာသရီရေ-ကြီးသော ကိုယ်ရှိသော၊ (ပါဏော-၌၊ ဝါ-၌၊) မဟာသာဝဇ္ဇော - ကြီးသော သာဝဇ္ဇဖြစ်၏၊ ကဿာ - နည်း၊ ပယောဂမဟန္တတာယ - ပယောဂ၏ များသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ပယောဂသမတ္ထေ- ပယောဂ၏ တူမျှသည်၏ အဖြစ်သည်၊ (သတိ) ပိ - ဖြစ်ပြန်သော်လည်း၊ ဝတ္ထု၊ မဟန္တတာယ-အရာဝတ္ထု၏ ကြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

x x x x x x x

နာမ်ဇိဝိတလည်း ချုပ် ။ ။ ရုပ်ဇိဝိတိန္ဒြေနှင့်တကွ ကမ္မဇရုပ် အစဉ်ချုပ်လျှင် ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍တည်နေသော နာမ်ဇိဝိတိန္ဒြေအစဉ်လည်း ချုပ်ရတော့သည်။ ဤစကားအရ “ ရုပ်နာမ်တို့သည် ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ ဘင်အားဖြင့် ချုပ်၍နေရာဝယ် ဘယ်သူက သတ်နိုင်ပါအံ့နည်း ” ဟူသော ပြဿနာကို ဖြေရှင်းပြီးဖြစ်တော့၏။ [ယာယစေတနာယ ပဝတ္ထမာနဿ (ဖြစ်ဆဲသော) ဇိဝိတိန္ဒြိယဿ နိဿယဘူတေသု မဟာဘူတေသု ဥပက္ကမကရဏဟေတု တံမဟာဘူတပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇနကမဟာဘူတာနုပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ၊ သာ တာဒိသပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ ပါဏာတိပါတော- ဇီကာ။]

အပ္ပသာဝဇ္ဇော။ ။ အပ္ပကို ဝဇ္ဇေစပ်၍ “ ငယ်သော အပြစ်ရှိ ” ဟု ပေးကြ၏။ အမှန်ကား-သဒ္ဓတုံးစံအရ အပ္ပကို သာဝဇ္ဇတပုဒ်လုံး၌သာ စပ်နိုင်သည်။ သကိုကျော်၍ အဝဇ္ဇ၌ မစပ်နိုင်ပါ။ သဟ+ အဝဇ္ဇေန ယော ဝတ္ထတိတိ သာဝဇ္ဇော - အပြစ်နှင့် တကွ ဖြစ်သော (အပြစ်ရှိသော) ပါဏာတိပါတ၊ အပ္ပေါ + သာဝဇ္ဇော အပ္ပသာဝဇ္ဇော- ငယ်သော သာဝဇ္ဇ (ငယ်သော အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်သောပါဏာတိပါတ) ၊ အပ္ပကိုလည်း “ နည်း=နံ ” ဟု မပေးလင့်၊ အပြစ်အရေအတွက်ကား နည်းချင်မှနည်းမည်၊ ထို့ကြောင့် “ သေး=ငယ် ” ဟု ပေးပါ။ “ မဟာသာဝဇ္ဇော-ကြီးသော သာဝဇ္ဇ ” ၌လည်း နည်းတူ။

[ဂုဏ်ထူးမှကင်းသော သတ္တဘိက္ခုကို ပြပြီး၍ ဂုဏ်ထူးရှိသော သတ္တာ၊ ဂုဏ်
 တူနေသော သတ္တာတို့ကို ပြလိုသောကြောင့် “ဂုဏဝန္တေသု” စသည် မိန့်။] ဂုဏ
 ဝန္တေသု-သီလစသော ဂုဏ်ရှိကုန်သော၊ မနုဿာဒီသု-လူအစရှိသော သတ္တာ
 တို့တွင်၊ အပ္ပဂုဏေ - နည်းသောဂုဏ်ရှိသော၊ ပါဏေ - ဌ၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊
 မဟာဂုဏေ - ကြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊ (ပါဏေ)၊ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ပန-
 ဆက်၊ သရီရဂုဏာနံ-ကိုယ် ဂုဏ်တို့၏၊ သမဘာဝေ-တူမျှကုန်သည်၏အဖြစ်
 သည်၊ သတိ-သော်၊ ကိလေသာနံ- တို့၏၎င်း၊ [ဒေါသစသော ကိလေသာကို
 ဆိုသည်။] ဥပက္ကမာ-နဉ္စ- လုလ္လုပြုမှုတို့၏၎င်း၊ မုဒုတာယ-နံကုန်သည်၏အဖြစ်
 ကြောင့်၊ ဝါ-ညံ့ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ တိဗ္ဗတာယ-
 ထက်မြက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ဣတိ၊ ဝေဒိတဗျော။

တဿ - ထို ပါဏာတိပါတ၏၊ သမ္ဘာရာ - အကျိုးတရားကို အတူတကွ
 ဆောင်တတ်သော အကြောင်း အဆောက်အဦးတို့သည်၊ [သဟ + ဘရိယတိ
 ဧတေဟိတိ သမ္ဘာရာ၊ အဝုတ္တကတ္တုသာဓန၊ သတ်ခြင်းတည်းဟူသောအကျိုးကို
 အတူတကွ ဆောင်တတ်သော အကြောင်း အင်္ဂါ။] ပါဏော - သတ္တာ၎င်း၊
 ပါဏသညိတာ-သတ္တာဟု အမှတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၎င်း၊ ဝဓကစိတ္တံ - သတ်သူ၏
 စိတ်၎င်း၊ ဝါ-သတ်ကြောင်းစိတ်၎င်း၊ ဥပက္ကမော-လုလ္လုပြုခြင်း၎င်း၊ တေန-ထို
 လုလ္လုကြောင့်၊ မရဏံ- သေခြင်း၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စ-၅ ပါးတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊
 ပယောဂါ - ပယောဂတို့သည်၊ (လုလ္လုပြုမှုတို့သည်)၊ သာဟတ္ထိကော - သာ
 ဟတ္ထိကပယောဂ၎င်း၊ ဝါ - မိမိ လက်ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော ပယောဂ၎င်း၊
 အာဏတ္ထိကော-အာဏတ္ထိက ပယောဂ၎င်း၊ ဝါ- စေခိုင်းခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်
 သော ပယောဂ၎င်း၊ နိသဂ္ဂိယော-နိသဂ္ဂိယ ပယောဂ၎င်း၊ ဝါ-ပစ်လွှတ်ခြင်း
 ဟူသော ပယောဂ၎င်း၊ (သေနတ် မြားစသည်တို့ကို ပစ်လွှတ်ခြင်း ပယောဂ)၊
 ထာဝရော-ထာဝရ ပယောဂ၎င်း၊ ဝါ-ခိုင်မြဲသော ပယောဂ၎င်း၊ (လာလာ
 သမျှ လူစသူတို့ ကျ၍ သေအောင် တွင်းတူးထားခြင်းစသော ပယောဂ)၊ ဝိဇ္ဇာ
 မယော-ဝိဇ္ဇာမယပယောဂ၎င်း၊ ဝါ-အတတ်ပညာ ဂါထာမန္တန်ကို စီရင်ခြင်း
 ဟူသော ပယောဂ၎င်း၊ ဣဒ္ဓိမယော-ဣဒ္ဓိမယ ပယောဂ၎င်း၊ ဝါ-ကမ္မဇိဒ္ဓိကို
 အသုံးပြုခြင်းဟူသော ပယောဂ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဆ-၆ ပါးတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊

ပန- ဆက်၊ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ - ဤ အနက်ကို၊ (ဤပယောဂတို့၏ အနက်
 အဓိပ္ပာယ်ကို)၊ ဝိတ္ထာရိယမာနေ-ချွဲအပ်သော်၊ အတိဝိယ- အလွန်သာလျှင်၊
 ပပဇ္ဇော - ကျယ်သော စကားအစဉ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ ဝါ - ဖြစ်လတံ့၊
 တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အလွန်ကျယ်သော စကားအစဉ်၏ ဖြစ်လတံ့၏ အဖြစ်
 ကြောင့်၊) တံ- ထို ပယောဂတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ န ဝိတ္ထာရယာမ - မချွဲ
 ကုန်တော့အံ့၊ အညံ-ပယောဂမှ အခြားသော၊ ဝေရူပံစ- ဤသို့ သဘောရှိသော

အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း၊ (ချဲ့လိုက်လျှင် အလွန် ကျယ်စရာရှိသော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း၊) န ရိတ္တာရယာမ၊ ပန-ထိုသို့ပင် မချဲ့အပ်ပါသော်လည်း၊ အတ္ထိကေဟိ- အကျယ်ကို အလိုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သမန္တပါသာဒိကံ- သမန္တပါသာဒိကာမည်သော၊ ဝိနယဋ္ဌကထံ-ဝိနည်းအဋ္ဌကထာကို၊ (တတိယ ပါရာဇိကဋ္ဌကထာကို ရည်ရွယ်သည်၊) ဩလောကေတွာ - ကြည့်၍၊ ဂဟေ တဗ္ဗော-ယူထိုက်၏၊ ဝါ-ယူပါလေ၊ [အဋ္ဌသာလိနိဋ္ဌ “ဂဟေတဗ္ဗော” ဟု ရှိ၏၊ “ပပဇ္ဇော” ဟု ကံထည့်ရမည် ဖြစ်သောကြောင့် ကောင်းသည်။]

ပဟာယာတိ - ကား၊ ပါဏာတိပါတ စေတနာသင်္ခါတံ - ပါဏာတိပါတ စေတနာဟု ဆိုအပ်သော၊ ဣမံ ဒုဿီလျံ- ဤ ဒုဿီလျစေတနာကို၊ ဝါ-ဤသီလ မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ စေတနာကို၊ ပဇဟိတွာ-ပယ်စွန့်တော်မူ၍၊ (ပဋိ ဝိရတော-၌စပ်၊) ပဋိဝိရတောတိ - ကား၊ ပဟိနကာလတော - ပယ်အပ်ပြီးရာ

+ + + x + + +

ပဋိဝိရတော ။ ။ “ပဟိနကာလတော ပဋ္ဌာယ” ဖြင့် ပဟာယပုဒ်၏ ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာဝိသေသနအဖြစ်ကိုပြု၏၊ မှန်၏-“ပဟာယ-ပယ်ပြီး၍” ဟု ဆိုခြင်းသည် “ပယ်ရာ ကာလမှ စ၍” ဟု ဆိုခြင်းနှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ (တနည်း) ပဟာယ၌ တွာပစ္စည်း၏ ဟိတ်အနက်ကို ရည်ရွယ်၍ “ပဟိန ကာလတော ပဋ္ဌာယ” ဟု ဆိုသည်၊ “ ပဟာယ- သမုစ္ဆေဒပဟာနံဖြင့် ပယ်ခြင်းကြောင့် + ပဋိဝိရတော - သမုစ္ဆေဒဝိရတိဖြင့် ရှောင်ကြဉ် တော်မူသည်” ဟုလို။

ပုဗ္ဗာပရကာလဖြစ်ပုံ ။ ။ အတူဖြစ်ကြသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတွင် “ ပဋိဝိရတော ” အရ အရဟတ္တမဂ်၌ ပါသော သမ္မာဝါစာစသော ဝိရတိ ၃ ပါး ရ၍ “ပဟာယ” အရ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော ကြွင်းသော မဂ္ဂင် ၅ ပါးကို ယူရသောကြောင့် တပြိုင်နက် အတူတကွ သဟဇာတပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်နေရကား အဘယ်သို့လျှင် “ပဟာယ” အရ ပုဗ္ဗကာလ, “ပဋိဝိရတော” အရ အပရကာလ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား- ပစ္စည်းတရားမှန်လျှင် ကျေးဇူးမပြုမီ သတ္တိအဖြစ်ဖြင့် ရှေးဥျားစွာ တည်ရ၏၊ ထို့နောက်မှ ထိုသတ္တိကိုစွဲ၍ ပစ္စယုပ္ပန်တရားက တည်ရသည်၊ ဤသို့ ဂဟဏ-ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန် ဟု ခွဲခြား၍ ယူခြင်း, ပဝတ္တိအာကာရ-ပစ္စည်း၏ ရှေးဥျားစွာ ဖြစ်ရခြင်း, ပစ္စယုပ္ပန်၏ ထို ပစ္စည်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်ရသည့်အတွက် တကယ် နောက်မကျသော်လည်း နောက်ကျသကဲ့သို့ ဖြစ်ရခြင်း၏အစွမ်းကြောင့် ပစ္စယသတ္တိကို ရသော ပဟာယသည် ပုဗ္ဗကာလကြိယာ ဝိသေသနဖြစ်၍ ပစ္စယုပ္ပန်ကိုရသော ပဋိဝိရတောသည် အပရကာလကြိယာဝိသေသန ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဋီကာဟောင်း ။ ။ ကိဉ္စိာပိ ပဟာနဝိရမဏာနံ ပုရိမပစ္စိမကာလဘာ နတ္ထိ၊ မဂ္ဂ ဓမ္မာနံ ပန သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိနံ သမ္မာဝါစာဒိနဉ္စ ပစ္စယပစ္စယုပ္ပန္နဘာဝေ အပေက္ခိဝေ သဟ ဇာတာနမ္ပိ ပစ္စယပစ္စယုပ္ပန္နဘာဝေန ဂဟဏံ ပုရိမပစ္စိမဘာဝေန ဝေ ဟောတီတိ ၊ ဘဏ ပဝတ္တိ အာကာရဝသေန ပစ္စယဘူတေသု သမ္မာဒိဋ္ဌိ အာဒိသု ပဟာယကခမ္မေသု ၊ ဘာန ကိရိယာယ ပုရိမကာလဝေါဟာရော , ပစ္စယုပ္ပန္နာသုစ ဝိရတိသု ဝိရမဏကိရိယာယ အပရကာလဝေါဟာရောစ ဟောတီတိ ဝေ ဧတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

အခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ တတော ဒုဿီလျတော-ထို ဒုဿီလျစေတနာမှ၊ ဩရတော
ဝိရတောဝ-စင်စစ် ရှောင်တော်မူသည်သာ၊ (တနည်း) ဩရတောဝ- ရှေးရှု
တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ရှောင်တော်မူသည်သာ၊ ဝိရတောဝ - ဝါသနာနှင့် တကွ

x x x x x x x

တနည်း။ ။ “ပဟာယ”အရ အရဟတ္တမဂ် အခိုက်အတန့် ဖြစ်သော သမုစ္ဆေဒ
ပဟာန်ကို ယူ၍၊ “ပဋိဝိရတော”အရ အရဟတ္တဖိုလ် အခိုက်အတန့်ဖြစ်သော ပဋိပဿဒ္ဓိ
(တဖန်ထပ်၍ ကိလေသာတို့ကိုငြိမ်းစေခြင်း) ဝိရတိကိုယူလျှင် ပဟာယသည် ပုဗ္ဗကာလ၊
ပဋိဝိရတောသည် အပရကာလကြိယာအစစ် ဖြစ်နိုင်၏။ “ပဟာယ - အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်
ပယ်တော်မူပြီး၍၊ ပဋိဝိရတော-အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် ရှောင်တော်မူသည်”ဟုလို၊ [ပဟာယံ
ဝါ သမုစ္ဆေဒဝသေန၊ ဝိရတိ ပဋိပဿဒ္ဓိဝသေန ယောဇေတဗ္ဗာ၊-ဋီကာဟောင်း။]

တနည်း။ ။ ပါဏော အတိပါတိယတိ ဧတေနာတိ ပါဏာတိပါတော- သတ္တာ
ကို လျင်စွာကျစေကြောင်း ဖြစ်သော အဟိရိက အနောတ္တပ္ပ ဒေါသမောဟဝိဟိံသာ
စသော ကိလေသာအပေါင်း၊ ဤသို့ အနက်ယူပြီးလျှင် ထိုကိလေသာအပေါင်းကို အရဟ
တ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်တော်မူခြင်းကို “ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ” အရ ယူ၍ ထိုပါဏာတိပါတ
ဒုဿီလျစေတနာမှ ရှောင်တော်မူခြင်းကို “ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော”အရ ယူပါ။
ဤအလို “ပါဏာတိပါတံ-သတ္တာကို လျင်စွာကျစေကြောင်းဖြစ်သော အဟိရိက အနော
တ္တပ္ပ ဒေါသမောဟ ဝိဟိံသာစသော ကိလေသာအပေါင်းကို၊ ပဟာယ-ပယ်တော်မူ၍၊
ပါဏာတိပါတာ-သတ္တာကို လျင်စွာကျစေကြောင်း ဖြစ်သော ဒုဿီလျစေတနာမှ၊ ပဋိ
ဝိရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်မူသည် ”ဟု ပေး၊ [တေ ဟိ ဘဂဝါ အရိယမဂ္ဂေနပဟာယ
သမုဋ္ဌါဠေတွာ ပါဏာတိပါတ ဒုဿီလျတော အစ္စန္တမေဝ ပဋိဝိရတောတိ ဝုစ္စတိ၊-
ဋီကာဟောင်း။] “အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ”စသည်၌လည်း ဤနည်းမှီးပါ။

ဩရတော ဝိရတောဝ။ ။ ပါဠိတော်၌ ပဋိဝိရတောကို “ဩရတော ဝိရတောဝ”
ဟု ဖွင့်သည်၊ ထို ၂ ပုဒ်လုံးပင် ပရိယာယ်တည်း၊ အနက်ထူးမရှိ - ဟုလို။ [ဩရတော
ဝိရတောတိ ပရိယာယဝစနမေတံ၊-ဋီကာသစ်။] (တနည်း) “ပတိဝိရတော”ဟူသော
ပါဠိတော်ဝယ် ပတိအတွက် “ဩရတော ” ဟု၎င်း၊ ဝိအတွက် “ ဝိရတော ” ဟု၎င်း
ဖွင့်သည်၊ ဩရတော (အဝ+ရတော၊ ပတိရတော) - ရှေးရှုတိုက်ရိုက် ရှောင်တော်မူပြီး၊
ဝိရတော - ဝါသနာနှင့်တကွ အထူးအားဖြင့် ရှောင်တော်မူပြီး၊ ဤသို့ အနက်အဓိပ္ပါယ်
ထူးသည်၊ “ဝိရတောဝ” ၌ ဝေကား “ အချို့လူများသည် ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ပြီး
နောက် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဖျက်တတ်သကဲ့သို့၊ ဘုရားရှင်ကား ထိုသို့ မဖျက်ဘဲ
သမုစ္ဆေဒဝိရတိဖြင့် တခါတည်း ရှောင်တော်မူ၏ ” ဟု ပြသော သဒ္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ
အနက်ဟောတည်း။

ဋီကာသစ်။ ။ ပတိ-ဝိသဒ္ဓါနံ ဝါ ပစ္စေကံ ယောဇေတဗ္ဗတော တထာ ဝုတ္တံ၊ ဩ
ရတောတိ ဟိ အဝရတော အဘိမုခံ ရတော၊ တေန ဥဇုကံ ဝိရမဏာဝသေန သာတိသယ
တံ ဒဿေတိ၊ ပတိရတဿ စေတံ အတ္ထဝစနံ၊ ဝိရတောတိ ဝိသေသေန ရတော၊ တေန
သဟ ဝါသနာယ ဝိရမဏဘာဝံ၊ ဥဘယေန ပန သမုစ္ဆေဒဝိရတိဘာဝံ ဝိဘာဝေတိ၊
ဝေသဒ္ဓေါ ပန တဿာ ဝိရတိယာ ကာလာဒိဝသေန အပရိယန္တတံ ဒဿေဘုံ ဝုတ္တော၊
သော ဥဘယတ္ထ ယောဇေတဗ္ဗော။

အထူးအားဖြင့် ရှောင်တော်မူသည်သာ၊ တဿ - ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝီတိက္ကမိ
 သာမိ- ကြူးလွန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (ဥပ္ပဇ္ဇနကာ- ဖြစ်ကုန်သော၊) စက္ခုသောတ
 ဝိညေယျာ - စက္ခုဝိညာဉ် , သောတဝိညာဉ်ဖြင့် သိထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-
 အကုသိုလ် တရားတို့သည်၊ နတ္ထိ - မရှိကုန်တုန်သေး၏၊ ကာယိကာ - ကိုယ်ဖြင့်
 ပြုအပ်သောအကုသိုလ် အကြီးအကျယ်တို့သည်၊ ပဂေဝ-အဘယ်မှာ ရှိပါကုန်
 တော့အံ့နည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ မှတ်အပ်၏၊ ဣမိနာဝ နယေန - ဤနည်းဖြင့်သာ၊
 အညေသုဝိ-အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ (ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ ပါဏာတိ
 ပါတာ ပဋိဝိရတောပုဒ်မှ အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊) ဝေရူပေသု - ဤသို့
 သဘောရှိကုန်သော၊ ပဒေသု-ပုဒ်တို့၌၊ (အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ အဒိန္နာဒါနာ
 ပဋိဝိရတော အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊) အတ္ထော-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

x x x x x x x

နတ္ထိ တဿ။ ။နတ္ထိ တဿာတိ အာဒိနာ (နတ္ထိ တဿ၊ပေ၊ပဂေဝ ကာယိကာတိ
 တိုင်အောင်သောစကားဖြင့်) ဝေသဒ္ဓေန (ဝိရတောဝဉ္စ ဝေသဒ္ဓါဖြင့်) ဒဿိတံ ယထာ
 ဝုတ္တမတ္ထံ (အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော နတ္ထိ ၊ပေ၊ ကာယိကာတိ ဟူသောအနက်ကို)၊
 နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထဝသေန (နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ၏ အဖြစ်ဖြင့်) သမတ္ထေတိ (ပြီးစေ၏) ၊- ဇီကာ
 သစ်၊ ဤတိုင်အောင် ပတိဝိရတော၏ အဖွင့်ပြီးပြီ၊ ထို့ကြောင့် ဣတိသဒ္ဓါသည် ပတိဝိရ
 တော အဖွင့်ကို နိဂုံးအုပ်သော ပရိသမာပနနိပါတ်တည်း၊ ဣမိနာဝ နယေနစသည်ကား
 အဒိန္နာဒါနစသော ပုဒ်တို့၌ ပဟာယ-ပတိဝိရတောတို့အတွက် ဤနည်းအတိုင်း သိပါဟု
 ပြသော နည်းပြစကားတည်း။

စက္ခုသောတ ဝိညေယျာ ။ ။ ထို ဓမ္မတို့ဟူသည် အနဝဇ္ဇတရားတို့၏ အကြား
 အကြား၌ဖြစ်သော ဒုဗ္ဗလသာဝဇ္ဇတရားတို့တည်း၊ သဿန္တာရကထာ (စက္ခု-သောတ
 ပသာဒ တည်းဟူသော အဆောက်အဦးနှင့်တကွ စက္ခုဝိညာဉ် သောတဝိညာဉ်ကို
 ဆိုကြောင်းစကား) ဖြစ်ရကား “ စက္ခုသောတ ” အရ စက္ခုဝိညာဉ် သောတဝိညာဉ်
 တို့ကို ယူပါ၊ အပြစ်ဟူသည် စက္ခုဝိညာဉ် သောတဝိညာဉ်၏ အာရုံမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့်
 ထိုအပြစ်တို့ကိုပြုသော ကိုယ်မှု နှုတ်မှုကို စက္ခုဝိညာဉ် သောတဝိညာဉ်ဖြင့် သိပြီးနောက်
 တဒနုဝတ္တက မနောဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သောအပြစ်များ-ဟု မှတ်ပါ။

ဇီကာသစ်။ ။တေ ပန အနဝဇ္ဇဓမ္မေဟိ ဝေါကိဏ္ဏာ အန္တရန္တရာ ဥပ္ပဇ္ဇနကာ
 ဒုဗ္ဗလာ သာဝဇ္ဇာ ဓံမ္မာ၊ ယသ္မာစ “ကာယဝစီပယောဂံ ဥပလဘိတွာ ဣမဿ ကိလေသာ
 ဥပ္ပန္နာ” တိ ဝိညနာ သတ္တာ ဣတံ၊ တသ္မာ တေ ဣမိနာဝ ပရိယာယေန “စက္ခုသောတ
 ဝိညေယျာ” တိ ဝုတ္တာ၊ န ပန စက္ခုသောတဝိညာဉာဏာရမဏတ္တာ။

ကာယိကာ (ကာဠုကာ) ။ ။ နတ္ထိ ၊ပေ၊ ဝိညေယျာဓံမ္မာသည် ဂရဟာဝါကျ၊
 ပဂေဝ ကာယိကာ (ကာဠုကာ) သည် သမ္ဘာဝနာဝါကျ၊ မြတ်စွာဘုရားမှာ သူတပါးတို့
 စက္ခုဝိညာဉ် သောတဝိညာဉ်ဖြင့် သိထိုက်ကုန်သော အကုသိုလ်တရား အငယ်စားတို့
 သော်မှ မရှိကုန်တုန်သေး၏၊ မြည်းညစ်သောအကုသိုလ်အကြမ်းစား (တနည်း) ကိုယ်ဖြင့်
 ပြုအပ်သော အကုသိုလ်အကြမ်းစားတို့ မဖြစ်ခြင်းကား အထူးပြောစရာမလိုတော့-ဟုလို၊
 ကာယိကာနေရာ၌ “ကာဠုကာ” ဟုလည်း ရှေးပါဌ် ရှိသတတ်။

ဘဂဝါ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမိတပါပတာယ - ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု ရှိတော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သမဏောတိ - သမဏော ဟူ၍၊ လဒ္ဓဝေါဟာရော - ရအပ်သော အခေါ်အဝေါ် ရှိတော်မူ၏၊ (ရအပ်သော ခေါ်ဝေါ်ကြောင်းအမည် ရှိတော်မူ၏၊) [သမိတပါပတာယဖြင့် “ပါပေသမေ တီတိ သမဏော” ဟူသော ဟေတုကတ္ထုသားဝ ဝစနတ္ထကိုပြု၏။] ဂေါတ္တဝသေန- အနွယ်တော်၏အစွမ်းကြောင့်၊ ဂေါတမောတိ-ဂေါတမောဟူ၍၊ (လဒ္ဓဝေါဟာ ရော-၏၊) စ-ဆက်၊ ကေဝလံ-ဘိက္ခုသံဃာမဖက် သက်သက်၊ ဘဂဝါယေဝ- မြတ်စွာဘုရားသည်သာ၊ ပါဏာတိပါတာ- ပါဏာတိပါတမှ၊ ပတိဝိရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်မူသည်ကား၊ န-မဟုတ်သေး၊ ဘိက္ခုသံဃောပိ-ရဟန်းတော် အပေါင်းသည်လည်း၊ ပတိဝိရတော - ရှောင်ကြဉ်သည်သာ၊ ပန - ထိုသို့ပင် ဘိက္ခုသံဃာ ရှောင်ကြဉ်ပါသော်လည်း၊ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်သည်၊ အာဒိ တော-အစမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ ဝေ- ဤသို့သာ၊ အာဂတာ- လာပြီ၊ ပန-ထိုသို့ပင် အစမှစ၍ ဤသို့သာ လာပါသော်လည်း၊ အတ္ထိ-အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒီပေန္တေန - ပြသောဆရာသည်၊ ဘိက္ခုသံဃဝသေနာပိ - ဘိက္ခုသံဃာနှင့် စပ်သဖြင့် လည်း၊ ဒီပေတံ-ပြခြင်းငှါ၊ ဝန္တတိ-သင့်၏။

+ x x + + + + +

ဂေါတ္တဝသေန။ ။ ဤပုဒ်၏ စပ်ရာပုဒ်မရှိသောကြောင့် “ ဂေါတ္တဝသေန လဒ္ဓ ဝေါဟာရောတိ သမ္ပန္နော ” ဟု လဒ္ဓဝေါဟာရော ထည့်၍စပ်ဘို့ရန် ဋီကာ၌ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် လဒ္ဓ၌ အာကာရအဖြစ်ဖြင့် စပ်ဘို့ရန် “သမဏောတိ-ဟူ၍၊ ဂေါတမောတိ- ဟူ၍” ဟု ပေးလိုက်သည်။

န ကေဝလန္တ။ ။ မြဟ္မဒတ္တလုလင်သည် ရတနာ ၃ ပါး၏ဂုဏ်တော်ကို ပြောရာ၌ သံဃာတော်၏ဂုဏ်များလည်း ပါခဲ့၏၊ ထို မြဟ္မဒတ္တလုလင်၏ ဂုဏ်ပြောမှုနှင့် စပ်၍ “ အပ္ပမတ္တကံ ခေါ်ပနေတံ ” စသော ဒေသနာတော် ဖြစ်ပေါ်ရကား ဘိက္ခုသံဃာ၏ ဂုဏ်ကိုလည်း ပြသင့်သည်မဟုတ်ပါလော” ဟု စောကြောဘွယ်ရှိရကား “န ကေဝလံ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ “ ဘုရားသာ မဟုတ် , ဘိက္ခုသံဃာလည်း ရှောင်ပါ၏၊ ထိုသို့ ဘိက္ခုသံဃာသည် ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ပါသော်လည်း ဒေသနာတော်သည် “ ယံ ပုထုဇ္ဇနော တထာဂတဿ ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနော ဝဒေယျ ” ဟု စူဠသီလ အစမှစ၍ မြတ်စွာ ဘုရား၏အတွက်သာ လာခဲ့သောကြောင့် ဤပါဏာတိပါတဝိရတိသီလဂုဏ်ကို ပြရာ၌ လည်း ဘုရားရှင်ကိုသာ နာမည်တပ်၍ ပြရသည် ” ဟုလို၊ ဤသို့ မြတ်စွာဘုရားကိုသာ နာမည်တပ်၍ လာခဲ့ခြင်းမှာလည်း အထက် အသာဓာရဏဂုဏ်ကိုပြခန်း၌ ရဟန်းတော် တို့နှင့် မဆက်ဆံသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် တည်းဟူသော ဂုဏ်တော်ကို ပြလိုသော ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

အတ္ထိ ပန ဒီပေန္တေန။ ။ သဒ္ဓါအားဖြင့် သံဃာ၏ဂုဏ်တော်ကို ဟောတော်မမူ အပ်ပါသော်လည်း မြဟ္မဒတ္တလုလင်၏ ဂုဏ်ပြောမှုနှင့်ဆက်သွယ်၍ လာသောဂုဏ်ဖြစ်ရ ကား အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်မူ သံဃာ၏ဂုဏ်တော်ကိုလည်း ပြသင့်ပါသည်-ဟုလို၊ ထိုသို့ ပြရာ၌ “ ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ ပါဏာတိပါတာ ပတိဝိရတော သမဏဿ

နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထောတိ - ဟူသောပါဠိ၏၊ (အတ္ထော ဌှပ်)၊ ပရူပဃာတတ္ထာယ-သုတပါးတို့ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဒဏ္ဍံဝါ- ဒုတ်ကို သော်၎င်း၊ သတ္ထံဝါ- ဒုတ်မှ တပါးသော လက်နက်ကိုသော်၎င်း၊ အာဒါယ- ယူ၍၊ အဝတ္တနတော-မဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-မလှည့်လည်ခြင်းကြောင့်၊ နိက္ခိတ္တ ဒဏ္ဍော - ချထားအပ်သောဒုတ် ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)စေဝ - ဖြစ်၍၎င်း၊ နိက္ခိတ္တ သတ္ထော-ချထားအပ်သောဒုတ်မှ တပါးသောလက်နက် ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)စ- ၎င်း၊ (ဝိဟရတိ-ဌှပ်)၊ ဣတိအတ္ထော- နက်၊ စ - ဆက်၊ ဧတ္ထ - နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထောဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဒဏ္ဍံ-ကို၊ ထပေတွာ-ထား၍၊ သဗ္ဗမ္မိ-အလုံး စုံလည်းဖြစ်သော၊ အဝသေသံ-ကြွင်းသော၊ ဥပကရဏံ- ဒါးစသော အဆေခံ အဥားကို၊ သတ္တာနံ- သတွာတို့ကို၊ ဝိဟေဋ္ဌနဘာဝတော - ညှဉ်းဆဲကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သတ္တန္တိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပန- ဆက်၊ ဘိက္ခု- တို့သည်၊ ယံ ကတ္တရဒဏ္ဍံဝါ- အကြင် တောင်ဌေးကို သော်၎င်း၊ ယံဒန္တကဋ္ဌံဝါ- အကြင် ဒန်ပူကိုသော်၎င်း၊ (တနည်း) ယံဒန္တကဋ္ဌ ဝါသိဝါ-အကြင်ဒန်ပူဖြတ်ကြောင်း ဒါးကိုသော်၎င်း၊ ယံပိပ္ပလိကံဝါ-အကြင်

x x x x x x x

ဂေါတမဿ သာဝကသံသော နိဟိတဒဏ္ဍော ” စသည်ဖြင့် ပြရာ၏။ [တရားဟူသမျှ ဘုရားမှစ၍ ဖြစ်ရသောကြောင့်၎င်း၊ အရိယာသံဃာ၌ တည်ရသောကြောင့်၎င်း၊ တရား တော်ကြောင့် ဘုရားရှင်နှင့်သံဃာတော်လည်း ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်နိုင်သည့်အတွက် တရားတော်၏ဂုဏ်မှာ ထင်ရှားပြီးဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဘုရားနှင့်သံဃာဂုဏ်ကိုပြလျှင် တရားတော်၏ဂုဏ်ကိုလည်း ပြပြီးဖြစ်ရကား အထူး ပြဘွယ် မလိုတော့။]

နိဟိတ၊ ပေ၊ သတ္ထော။ ။ လက်နက်ကိုကိုင်ခြင်းသည် သူတပါးကိုညှဉ်းဆဲဘို့ ခုခံဘို့ ဖြစ်၏။ မကိုင်ခြင်းကား ထို ညှဉ်းဆဲ ခုခံမှုကို မပြုခြင်း၏လက္ခဏာတည်း။ ထိုလက္ခဏာကို ထင်ရှားပြခြင်းငှါ “ ပရူပဃာတတ္ထာယ၊ ပေ၊ အဝတ္တနတော ” ဟု ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ [နိဟိတ၌ နိပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်သည် ချထားခြင်းအနက်ဟောတည်း။ ထို့ကြောင့် “ နိက္ခိတ္တ ” ဟု ဖွင့်သည်။]

ဒဏ္ဍံ, သတ္ထံ။ ။ “ သတ္တာနံ ဝိဟေဋ္ဌနဘာဝတော ” ဟူသော အဋ္ဌကထာပါဠိဖြင့် “ သသတိ ဟိံသတိ ဧတေနာတိ သတ္ထံ ” ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြ၏။ ထို ဝစနတ္ထအရ ညှဉ်းဆဲကြောင်းလက်နက် ဟူသမျှကို “ သတ္ထံ ” ဟု ခေါ်နိုင်သော်လည်း ဒုတ် လက်နက်ကို ဒဏ္ဍံဖြင့် သီးခြားယူပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ဒုတ်မှကြွင်းသော မြား ဒါး လှံ သေနတ်စသော လက်နက်များကိုသာ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် “ သတ္ထံ ” အရ ယူရတော့၏။ “ ဒဏ္ဍံ ” အရ ဣန္ဒြိယလူမျိုးများ ကိုင်လေ့ရှိသော လေးတောင်ရှိ ဒုတ်ကိုသာ ဖွင့်ကြသော်လည်း ၊ တောင် ၃ တောင် စသည်ရှိသောဒုတ်များလည်း သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲနိုင်ပါ၏။

ယံ ပန၊ ပေ၊ ဃာတတ္ထာယ။ ။ ရဟန်းတော်များသည် တောင်ဌေးဟူသော ဒဏ္ဍံ ကို၎င်း၊ သင်ရန်းဒါးငယ်စသော သတ္ထံကို၎င်း သွားလေရာသို့ယူ၍ သွည့်လည်တတ်ကြ သေး၏။ ထိုသို့ ကိုင်မှုကြောင့် “ နိဟိတဒဏ္ဍံ-သတ္ထံ ” ဟု မဆိုရပြီလော ဟု မေးဘွယ်ရှိရ

လက်သည်းလှီး ဒါးငယ်ကိုသော်၎င်း၊ ဂဟေတွာ- သွားလေရာရာ ယူ၍၊ ဝိစရန္တိ-လှည့်လည်ကြကုန်၏။ တံ-ထို တောင်ဌေးစသည်သည်၊ ပရူပဃာတတ္ထာယ- သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲခြင်းအကျိုးငှါ၊ န-မဟုတ်၊ တသ္မာ- ထို့ကြောင့်၊ နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထောတွေဝ - နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထော ဟူ၍သာ၊ သန့်-ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ- ရောက်၏၊ လဇ္ဇတိ-ကား၊ ပါပဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏာယ - မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ လဇ္ဇာယ-ရှက်ခြင်းနှင့်၊ ဝါ- ရှက်ခြင်းကြောက်ခြင်းနှင့်၊ သမန္တာဂတော- ပြည့်စုံသည်၊ (ဟုတွာ)၊ [ဝိဟရတိ ဌစပ်။] ဒယာပန္နောတိ-ကား၊ ဒယံ- စောင့်ရှောက်တတ်သောမေတ္တာသို့၊ မေတ္တစိတ္တတံ- မေတ္တာစိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်သို့၊ ဝါ မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်သို့၊ အာပန္နော - ရေခံတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ [ဝိဟရတိ ဌစပ်။]

x x x x x x x x

ကား ထိုအမေးကို ဖြေလိုသောကြောင့် “ ယံ ပန ” စသည်ကို မိန့်သည်။ “တောင်ဌေးစသည်မှာ သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲဘို့မဟုတ်သောကြောင့် နိဟိတဒဏ္ဍော- သတ္တ ခေါ်နိုင်ပါသည်” ဟုလို။ [“ဒန္တကဋ္ဌစန္ဒေဒနိကဝါသိ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဆေဒနိကာပုဒ် အကြေကြံပါ။ “ဒန္တကဋ္ဌ” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။ ထိုအလို “ဒန္တသောဓနံ ကာတံ ယောဂံ ကဋ္ဌ ဒန္တကဋ္ဌ (သွားကို သန့်ရှင်းအောင် ပြုခြင်းငှါ လျောက်ပတ်သော သစ်သား=ဒန်ပူ) ၊ န ပန ဒန္တသောဓနကဋ္ဌ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။]

လဇ္ဇီ။ ။လဇ္ဇတိ တောယာတိ လဇ္ဇာ-ရှက်ကြောင်းဟိရိ၊ လဇ္ဇာ ယဿ အတ္တိတိ လဇ္ဇိ၊ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပ ၂ ပါးတွင် ရှက်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဟိရိသည် အတ္တာဓိပတိ (မိမိဟူသော အကြီးအကဲ ပဓာနရှိသော) တရားဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်သည် ဓမ္မကိုသာ အလေးဂရုပြုတော်မူ၏။ ဓမ္မဟူသည် အတ္တ (မိမိ) နှင့်စပ်၍ (မိမိကျင့်မှ) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတ္တာဓိပတိဖြစ်သော ဟိရိကိုသာ ဤနေရာ၌ ယူတော်မူသည်။ (တနည်း) လဇ္ဇာဖြင့် ဩတ္တပ္ပကိုပါယူ၍ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပ ၂ ပါးလုံးရှိသည်ကိုပင် “လဇ္ဇီ” ဟု ဟောတော်မူသည်။ မှန်၏။ — မကောင်းမှုမှ စက်ဆုပ်တတ်ပါလျက် မရှက်တတ်သော တရား၊ မကောင်းမှုမှ ထိတ်လန့်၊ ကြောံရွံတတ်ပါလျက် မရှက်တတ်သောတရား မည်သည် မရှိ။

ဒယာပန္နော။ ။ဒယဓာတ်သည် ရက္ခဏာအနက်ကိုဟော၏။ ထို အတွင်းနက်ဖြစ်သော ရက္ခဏာအနက်ကို အကြောင်းပြု၍ “ ဒယတိ ရက္ခတိ- သတွာတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်၏။ ဣတိ ဒယာ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသောအခါ သတွာတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မေတ္တာကို၎င်း၊ ကရုဏာကို၎င်း ရ၏။ သို့သော် နောက်၌ ကရုဏာအတွက် “ ဟိတာနုကမ္မိ ” ဟု လာလတံဖြစ်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် “ဒယာ” အရ မေတ္တာကို ယူရ၏။ ထို့ကြောင့် ဒယံကို “မေတ္တစိတ္တတံ” ဟု ဖွင့်သည်။

မေတ္တစိတ္တတံ။ ။မေတ္တာ ယဿ အတ္တိတိ မေတ္တံ (မေတ္တာရှိသောစိတ်) ၊ မေတ္တံ- (မေတ္တာရှိသော၊ ဝါ- မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော) +စိတ္တံ ယဿာတိ မေတ္တစိတ္တော- မေတ္တာရှိသော စိတ်ရှိသူ၊ (တနည်း) အလယ်၌ သမ္ပယုတ္တပုဒ်အကြေကြံ၍ “မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော

သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္မိတိ-ကား၊ သဗ္ဗေ- အလုံးစုံကုန်သော၊ ပါဏဘူတေ- ဖြစ်သောအသက်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကို၊ ဝါ- ထိုထိုကံကြောင့်ဖြစ်ရသော သက်ရှိသတ္တဝါတို့ကို၊ ဟိတေန- စီးပွားဖြင့်၊ အနုကမ္မကော - သနားတတ်သည်၊ တာယ ဒယာပန္နတာယ-ထို စောင့်ရှောက်တတ်သောမေတ္တာသို့ ရောက်တော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗေသံ-ကုန်သော၊ ပါဏဘူတာနံ-တို့၏၊ ဝါ-တို့၏၊ ဟိတစိတ္တကော-စီးပွား၌ဖြစ်သော စိတ်ရှိတော်မူသည်၊ (စီးပွားကို လိုလားသော

x x x x x x x

စိတ်ရှိသူ”ဟု ပေးပါ။ “မေတ္တစိတ္တဿ+ဘာဝေါ မေတ္တစိတ္တတာ” ဟူသည် မူလသဒ္ဓ ပွဝတ္တိနိမိတ်ဖြစ်သော မေတ္တာပင်တည်း။ [တဿ+ဘာဝေါ မေတ္တစိတ္တတာ၊ (မေတ္တာ ဝေ)၊-ဋီကာသစ်။] ဤသို့ “မေတ္တစိတ္တတံ” အရ မေတ္တာကိုပင် ရသောကြောင့် မေတ္တာ အနက်ကိုဟောသော ဒယံကို “မေတ္တစိတ္တတံ”ဟု ဖွင့်နိုင်သည်။

သဗ္ဗပါဏဘူတေ။ ။ “ပါဏဘူတေတိ ပါဏဇာတေ”ဟု ဋီကာဟောင်းဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်ကို ထောက်၍ ဋီကာသစ်၌ “ ပါဏော + ဘူတော ယေသန္တိ ပါဏဘူတာ- ဖြစ်သော ရှူသက်ရှိသက်ရှိသော (ဖြစ်သောအသက်ရှိသော) သတ္တဝါတို့ ” ဟု၎င်း “ အထဝါ ဇီဝိတိန္ဒြိယသမဂီတာယ - ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိကုန်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ ပါဏသင်္ခါတေ-အသက်ရှိသည်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ တံတံကမ္မာနုရူပံ ပဝတ္ထန တော ဘူတနာမကေ သတ္တေတိ အတ္ထော ” ဟု၎င်း ဖွင့်၏။ နောက်နည်း၌ “ ဘဝန္တိ- ထိုထိုကံကြောင့် ဖြစ်ကြရကုန်၏။ ဣတိ ဘူတာ၊ ပါဏာစ + တေ+ဘူတာစာတိ ပါဏ ဘူတာ- ထိုထိုကံကြောင့်ဖြစ်ရသော သက်ရှိသတ္တဝါတို့”ဟု ပြုပါ။

ဟိတာနုကမ္မိ။ ။ “အနုကမ္မိ ယဿာတိ အနုကမ္မိ၊ ဟိတေန+အနုကမ္မိ ဟိတာ နုကမ္မိ”ဟု ပြုစေလို၍ “ဟိတေန+အနုကမ္မကော”ဟု ဖွင့်သည်။ တဿသီလတ္ထပစ္စည်း၏ အနက်တို့သည် ကတ္တားသဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အနုကမ္မိကို “ အနုကမ္မကော ” ဟု ကတ္တာရုပ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။ အနုကမ္မိ၏ သဒ္ဓတ္ထမှာ “ လျော်စွာ တုန်လှုပ်တတ်သော (ကရုဏာ)”ဟု ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဒုတိယပါရာဇိက “န ဟိ နာမ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ အနုဒယာ အနုကမ္မာ အဝိဟေသာ ဘဝိဿတိ” ဟူသော ပါဠိတော်၌ အနုကမ္မိကို “ပရဒုက္ခေန စိတ္တကမ္မနာ”ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည်။ ထို အဖွင့်သည် “ ပရဒုက္ခေသတိ သာဓုန ဟဒယကမ္ပနံ ကရောတိတိ ကရုဏာ”ဟူသော ဝိဂ္ဂဟနှင့် ထပ်မံ၏။ “အနုကမ္မ- သနားခြင်း ကရုဏာ”ဟူသော အနက်မှာ အဓိပ္ပါယ်တ္ထသာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ ၌ “အနုကမ္မကောတိ ကရုဏာယကော (ကရုဏာကို ပြုတတ်သည်၊ ဝါ-သနားတတ် သည်)”ဟူသော အဖွင့်ကို အဓိပ္ပါယ်တ္ထဟု မှတ်ပါ။ [လောဟိစ္စသုတ်၌ ဟိတာနုမ္မိကို တမျိုးဖွင့်သေး၏။ ဆက်၍ကြည့်ပါ။]

တာယ၊ ပေ၊ ဟိတစိတ္တကော။ ။ ရှေ့၌ ပြခဲ့သော “ဒယာပန္နော”ပုဒ်ကိုပင် ဟိတာ နုကမ္မ၏ အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် “တာယ ဒယာပန္နတာယ”ဟု ဆိုသည်။ မှန်၏-သူတပါး ကို သနားခြင်းသည် ထို သူ၏ စီးပွားကို လိုလားသော မေတ္တာလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိ၏။ ထို မေတ္တာဖြင့် သူတပါး၏ စီးပွားကို ဖြစ်စေလိုရာဝယ် (ဖြစ်စေလိုသည့်အတိုင်း မဖြစ်ဘဲ) ဒုက္ခဖြစ်နေသောကြောင့် သနားခြင်း ကရုဏာဖြစ်ရသည်-ဟုလို၊ ထို့ကြောင့်

စိတ်ရှိတော်မူသည်၊ ဟုတွာ)၊ [ဝိဟရတိ ဌှဝေ။]ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဝိဟရတိ တိ-ကား၊ ဣရိယတိ- ဇီဝိတိန္ဒြေ ဖြစ်တော်မူ၏၊ ဝါ-အသက် ရှည်တော်မူ၏၊ ယပေတိ ယာပေတိ- မျှတတော်မူ၏၊ ပါလေတိ-စောင့်ရှောက်တော်မူ၏။

ဣတိ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေတိ-ကား၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧဝံဝါ-ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ ပါဏာတိပါတိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း၊ (“ ဝဒေယျ - ပြောဆိုနိုင် ရာ၏ ” ဟု ပါဠိတော်၌စပ်၊) ဥပရိ - အထက်၌၊ အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယာတိ အာဒိနိ - အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ အစရှိသော သီလတို့ကို၊ အပေက္ခိတွာ- ငဲ့၍၊

x x x x x x x

“ ဟိတာနုကမ္မ (စီးပွားဖြင့် သနားခြင်း) မည်သည် ပရဒုက္ခာပနယန ကာမတာ (သူ၏ ဒုက္ခကို ပယ်လိုခြင်း) တည်း” ဟု မှတ်ပါ။ [ပရဒုက္ခာပနယနကာမတာပိ ဟိ ဟိတာ နုကမ္မနမေဝ၊-ဋီကာ။] ဤတိုင်အောင်သော ပါဠိတော်ဖြင့် ပါဏာတိပါတိရတိဖြစ်ဘို့ ရန် လက္ခာန် အရဖြစ်သော ဟိရိ ဩတ္တပ္ပနှင့် မေတ္တာ ကရုဏာ ဟူသော တရားများကို ပြုပြီးဖြစ်တော့၏။

ဝိဟရတိ။ ။ဝိပုဗ္ဗဟရဓာတ်၊ “ဝိ (ဝိစ္စိန္တိတွာ) - ဣရိယာပုထံ ၄ ပါးတွင် တပါး ဖြင့် အနေကြာ၍ ညောင်းညာခြင်းစသော ဒုက္ခဖြစ်လသော် ထို ဒုက္ခကို ဖြတ်၍+ဟရတိ- အတ္တဘောကို ပုံလဲ၍ ကျမသွားအောင် ဆောင်ထား၏ ” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။

ဣရိယတိ။ ။ဣရိယတိ၌ “ဣရိယ-ဇီဝဂုတ္တိယံ” (အသက်၏ဖြစ်ခြင်း) ” ဟူသော ဓာတ်တည်း၊ “အသက်ဖြစ်၏-အသက်ရှည်၏” ဟုလို၊ ထို့ကြောင့် ဣရိယကို “ပဝတ္တန” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ယပေတိ စသည်။ ။ယပေတိ၌ “ယပ-ယာပနေ” ဟူသောဓာတ်တည်း၊ ယာပနံ ၌လည်း ဤဓာတ်ပင်၊ အ-ကို အာဒိဿပြုရုံသာ၊ ထို့ကြောင့်ထို ၂ ပုဒ်အတွက် “ယာပနံ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်၊ [ယာဓာတ် ဣာပေပစ္စည်းကြီး၍ “ယာပေတိ-ရှည်သောကာလသို့ ရောက်စေ၏” ဟုလည်း ပေးကြ၏။] ပါလေတိ၌ “ပါလ (စု) ရက္ခဏေ” ဟူသောဓာတ် တည်း၊ “အတ္တဘောကို မပျက်အောင် စောင့်ရှောက်၏” ဟုလို။

မှတ်ချက်။ ။အဖွင့်များကို ကြည့်၍ “ဝိဟရတိ-ဣရိယာပုထံ တပါး၊ ညောင်းညာ များကို , တပါးဖြင့်ဖြတ် , မကျလတ်အောင် , အတ္တဘောကို ဆောင်တော်မူ၏ ” ဟု သဒ္ဒတ္ထ၎င်း, “ဝါ- ၄ ပါး ဣရိယာ, မျှတကာဖြင့်, သာယာရှင်ပျော်, နေတော်မူ၏ ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်၎င်း ပေးပါ။

ဧဝံ ဝါ ဘိက္ခဝေ။ ။ “ဣတိဝါဟိ ဘိက္ခဝေ” ဟူသော ပါဠိတော်၌ ဟိအတွက် အနက်သီးခြား မရှိ၊ ဝစနသိလိဋ္ဌတာမတ္တသာ အကျိုးရှိ၏၊ မှန်၏ - သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ် တခုကို မဖွင့်ဘဲ ချန်ထားခြင်းသည် ထို ချန်ထားအပ်သောပုဒ်၏ အနက်ထူးမရှိကြောင်း ကိုသော်၎င်း , တချို့နေရာ၌ ရှေ့ပုဒ်နှင့် အနက်တူ ကမ္မဓာရသမာသံ ဖြစ်ကြောင်းကို သော်၎င်း ပြသည်။

သဟယောဂဿ သဒ္ဓဿ, အဝစနေန သေသတာ၊
တဿ ဉာပေတိ နက္ခတ္တံ, တုလျတ္တံ စ ကေဒါ။

ဝိကပ္ပတ္ထော-ဝိကပ်အနက်ရှိသော၊ ဝါသဒ္ဓေါ - ဝါသဒ္ဓါကို၊ (ဘဂဝတာ)
 ဝုတ္ထော- ပြီး၊ ဧဝံ- ဤသို့လျှင်၊ သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော သီလတို့၌၊ ပုရိမံဝါ-
 ရှေ့ဖြစ်သော သီလကိုသော်၎င်း၊ (အဒိန္နာဒါန စသည်မှ ရှေ့ဖြစ်သော သီလကို
 သော်၎င်း၊) ပစ္ဆိမံဝါ-နောက်ဖြစ်သော သီလကိုသော်၎င်း၊ (ပါဏာတိပါတ
 စသည်မှနောက်ဖြစ်သော သီလကိုသော်၎င်း၊) အပေက္ခိတွာ-၍၊ ဝိကပ္ပဘာဝေါ-
 ဝိကပ်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗျော-ထိုက်၏။

ပန-ဆက်၊ အယံ- ဤဆိုအပ်လတံကား၊ ဣတ္ထ-ဤ ပါဏာတိပါတံ ပဟာ
 ယ အစရှိသော သိက္ခာပုဒ်၌၊ သင်္ခေပေါ-အကျဉ်းတည်း၊ ဝါ-အကျဉ်းဖြစ်သော
 အနက်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပုထုဇ္ဇနော-ပုထုဇဉ်သည်၊ တထာဂတဿ-၏။

x x x x x x x

ဝိကပ္ပတ္ထော ။ ။ ဣတိဝါဟိန္တ ဝါ၏ အနက်ကို ဝိကပ္ပတ္ထဟု ဖွင့်၏။ ဝိကပ္ပတ္ထကို
 ဋီကာသစ်၌ “ဝိသုံ+ကပ္ပန-တသီးတခြား ပြုစီရင်ခြင်းအနက်” ဟု ဖွင့်၏။ ဆိုလိုရင်းမှာ-
 “ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်တော်မူခြင်း” ဂုဏ်သည် အဒိန္နာဒါန ဝိရတိ စသော ဂုဏ်တို့မှ
 တသီးတခြား ဂုဏ်တော်ဖြစ်ကြောင်းကို ဝါသဒ္ဓါက ပြသည် - ဟူလို၊ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌
 “ဝိဝိကပ္ပန” - ထောမနိမိန္တ “ဝိဘိန္နကပ္ပန” အနက်များကိုလည်းဖွင့်ကြ၏။ အနက်
 ပေးရာ၌ “သော်လည်း” ဟု၎င်း၊ တရံတခါ “မူလည်း” ဟု၎င်း သင့်သလို ပေးလေ့ရှိကြ
 သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ- “ပါဏာတိပါတဝိရတိ ဂုဏ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် အဒိန္နာဒါန
 ဝိရတိစသော ဂုဏ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ပြောနိုင်စရာရှိသည်” ဟူလို။

ဆက်ဥပုဒ်အံ- “ဝိသုံ+ကပ္ပန (တသီးတခြား ပြုစီရင်ခြင်း) ” ဟု ဆိုသောကြောင့်
 အခြားအနက် (အဒိန္နာဒါနဝိရတိစသော အနက်) များလည်း ရှိသေးကြောင်းကို ဝါ
 သဒ္ဓါကပင် အတ္ထာပန္နနည်းအားဖြင့် ပြနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဥပရိ အဒိန္နာဒါနံ ပဟာ
 ယာတိ အာဒိနိ အပေက္ခိတွာ ” ဟု ဆိုသည်။ [ဝိသုံ ကပ္ပနမေဝ အတ္ထော ဝိကပ္ပတ္ထောတိ
 သော အနေကဘိန္ဒေသုယေဝ အတ္ထေသု လမ္ပတိ၊ အနေကဘေဒါစ အတ္ထာ ဥပရိ ဝက္ခ
 မာနာ ဝေါတိ ဥပရိ အဒိန္နာ၊ ပေ၊ အပေက္ခိတွာတိ၊ -ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက် ။ ။ ပုထုဇဉ်သည် တပြိုက်နက်အားဖြင့် ထို ဝိရတိဂုဏ်များကို မပြောနိုင်
 ဘဲ တပါးစီတပါးစီသာ ပြောနိုင်သောကြောင့် “ဝိကပ္ပတ္ထ” ဟု ဆိုဟန်တူသည်။ တပါးပြီး
 တပါး ပြောင်းလွှဲ၍ကား ဝိရတိသီလဂုဏ်အားလုံးကို မပြောနိုင်စေကာမူ အတော်များစွာ
 ပြောနိုင်စရာ ရှိပါ၏။ ထို့ကြောင့် “အနိယမတ္ထ” ကိုပင် “ဝိကပ္ပတ္ထ” ဟု ဖွင့်ဟန်တူသည်။
 တပါးတည်းကို ပြောခြင်းသည် အမြဲမဟုတ်၊ တရံတခါ ၂ ပါး ၃ ပါး စသည်လည်း
 ပြောနိုင်ခြင်းကို “အနိယမတ္ထ” ဟု ခေါ်သည်။

အယံ၊ ပေ၊ သင်္ခေပေါ။ ။ [ဣဒါနိ ဝိဇ္ဇာတ္ထံ ဒသေန္တော အယံ ပနေတ္ထာတိ အာဒိ
 မာဟ၊ -ဋီကာသစ်။] ပါဠိတော်၌ အကျယ်မိန့်တော်မူအပ်သော စကားတော်ကို လိုရင်း
 ချုပ်၍ ပြသောကြောင့် “ သင်္ခေပ ” ဟု အဋ္ဌကထာဆို၏။ ပါဠိတော်၌ လိုရင်း အနက်
 အဓိပ္ပာယ်ကို ပေါင်း၍ ပြသောကြောင့် ထို သင်္ခေပတ္ထကိုပင် “ဝိဇ္ဇာတ္ထ-အပေါင်းအနက်”
 ဟု ဋီကာဆိုသည်။ ဤ သင်္ခေပတ္ထနယ်ကား “ဥပရိဝက္ခာမိတိ” တိုင်အောင်တည်း။

ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဝဒမာနော-ပြောစွမ်းနိုင်လသော်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝဒေယျ-ပြောနိုင်
 ရာ၏၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ ပြောနိုင်ရာသနည်း၊) သမဏော ဂေါတမော-ရဟန်း
 ဂေါတမသည်၊ ပါဏံ-သတ္တကို၊ န ဟနတိ-ကိုယ်တိုင်လည်း မသတ်၊ န ယာတေ
 တိ-သူတပါးကိုလည်း မသတ်စေ၊ တတ္ထ-ထို ပါဏာတိပါတံ၊ သမနုညော-
 ကောင်းစွာ နှစ်သက်တော်မူသည်၊ (သဘောတူတော်မူသည်၊) န ဟောတိ-
 မဖြစ်၊ ဣမသ္မာ ဒုဿီလျာ-ဤသီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ စေတနာမှ၊
 ဝိရတော-ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏၊ ရေ-အချင်းတို့၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာ-ဘုရား ဂုဏ်တော်
 တို့သည်၊ အဟော မဟန္တာဝတ-အော်...ကြီးကျယ်ပါပေကုန်စွ၊ (တနည်း)
 ဝတ-စင်စစ်၊ အဟော မဟန္တာ - အော်...ကြီးကျယ်ပါပေကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊
 (ဝဒေယျ)-ဣတိ-ဤသို့၊ မဟန္တံ-ကြီးစွာသော၊ ဥဿာဟံ - အားထုတ်မှုကို၊
 ကတွာ-၍၊ ဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝတ္ထုကာမော-ပြောခြင်းငှါအလိုရှိသည်၊ (သမာနော)
 ဝိ- ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အပ္ပမတ္တကံ- သေးငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊
 ဩရမတ္တကံ - ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အာစာရသီလမတ္တကမေဝ-
 သူတော်ကောင်းတို့၏အကျင့်ဖြစ်သောသီလမျှကိုသာ၊ ဝက္ခတိ-ပြောဆိုနိုင်လတံ၊
 ဥပရိ- အထက်၌၊ ဝါ-အထက်ဖြစ်သော၊ အသာဓာရဏဘာဝံ-ဆက်ဆံခြင်း
 မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဂုဏ်ကို၊ နိဿာယ - မှီ၍၊ ဝဏ္ဏံ - ကို၊
 x x x x x x x x

ဆက်ဥးအံ— ထို သင်္ခေပတ္တတွင် “ပါဏံ န ဟနတိ၊ ပေ၊ အာစာရသီလမတ္တကမေဝ
 ဝက္ခာမိ” သည် “ အပ္ပမတ္တကံ ဩရမတ္တကံ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ” ဟူသော ပါဠိတော်အလိုက်
 တိုက်ရိုက်ရအပ်သော သင်္ခေပတ္တတည်း၊ “ဥပရိ၊ ပေ၊ န သက္ခိဿတိ” မှ စ၍ “ဝက္ခာမိ”
 တိုင်အောင်မှာ အတ္ထာပန္နနည်းအားဖြင့် ရောက်နေသော (ရနိုင်သော) အနက်အဓိပ္ပါယ်
 တည်း၊ ထိုအားလုံးပင် ချုံး၍ပြအပ်သော အနက်ချည်းဖြစ်သောကြောင့် သင်္ခေပတ္တ၌
 ပါဝင်ကြသည်။

သမနုညော။ ။ “အနုညာတ - ခွင့်ပြုခြင်း” ဟူရာ၌ကဲ့သို့ ဤ၌လည်း သံ+အနု+
 ဣ (တောသနေ) ဓာတ်သည် ကောင်းစွာ ခွင့်ပြုခြင်း (သဘောတူခြင်း) အနက်ကို
 ဟော၏၊ (အပစ္စည်း)၊ သမနုညောတိ သန္တုဠော-ဋီကာသစ်၊ ဒုစရိုက် တခုတခုလျှင်
 “ ကိုယ်တိုင်ပြု၊ သူတပါးခိုင်း၊ ဂုဏ်ကိုပြော၊ သဘောတူ ” ဟု ၄ မျိုးစီရသောကြောင့်
 ဟနတိဖြင့် ကိုယ်တိုင်ပြုခြင်းကို ပြ၏၊ ယာတေတိအရ သတ်စေဟူရာဝယ် စေခိုင်းခြင်း
 ၊ ဂုဏ်ပြောခြင်း ၂ မျိုး ပါဝင်၏၊ ဤ သမနုညောကား သဘောတူခြင်းတည်း၊ “ သမ္မာ+
 အနုဇာနာတိတိ သမနုညော” ဟု ပြ။

အာစာရသီလမတ္တကမေဝ။ ။ “သာဓုဇနာစာရ သီလမတ္တကံ” ဟု ဋီကာသစ်
 ဖွင့်၏၊ ပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် သူတော်ကောင်းတို့ ကျင့်ရိုးကျင့်စဉ်
 ဖြစ်သော အာစာရသီလကလေးသာ ဖြစ်သည်-ဟူလို၊ ဝိသေသနိဝတ္တိ (အထူးကို တား
 မြစ်ခြင်း) အနက်ရှိသော မတ္တသန္ဓါဖြင့် ပုထုဇဉ်သည် များသောအားဖြင့် အာစာရသီလ
 ထက် ထူးခြားသော ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ၊ ပစ္စယသန္ဓိသိတသီလများဖြင့် ဘုရားဂုဏ်တော်

ဝတ္ထု-ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ န သက္ခိယတိ - မစွမ်းနိုင်လတံ၊ စ - ဆက်၊ ကေဝလံ- အရိယာပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ မဖက် သက်သက်၊ ပုထုဇ္ဇနောဝ- ပုထုဇဉ်သည်သာ၊ (ဥပရိ အသာဓာရဏ ဘာဝံ နိဿာယ ဝဏ္ဏံ ဝတ္ထု န သက္ကောတိ - မစွမ်းနိုင် သည်ကား၊) န - မဟုတ်သေး၊ သောတာပန္န သကဒါဂါမိ အနာဂါမိ အရဟ န္ဓောပိ-သောတာပန် သကဒါဂါမိ အနာဂါမိ ရဟန္တာတို့သည်၎င်း၊ ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါပိ-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့သည်၎င်း၊ (ဥပရိ အသာဓာရဏ ဘာဝံ နိဿာယ ဝဏ္ဏံ ဝတ္ထု) န သက္ကောန္တိယေဝ-မစွမ်းနိုင်ကုန်သည်သာ၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ တထာ ဂတောယေဝ-မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင်သာ၊ (ဥပရိ အသာဓာရဏဘာဝံ နိဿာယ ဝဏ္ဏံ ဝတ္ထု) သက္ကောတိ- စွမ်းနိုင်တော်မူ၏၊ တံ-ထို ဂုဏ်ကို၊ ဝေဝါ သင်တို့အား၊ ဥပရိ - အထက်၌၊ ဝက္ခာမိ - မိန့်တော်မူအံ့၊ ဣတိ (အယံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဣတ္ထ-၌၊ သင်္ခေပေါ- တည်း၊ ဝါ-တည်း၊) [“ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ” ကို ပြန်လှည့်သည်၊ နောက်လာမည့် “ အယမေတ္ထ ” စသည်ကား နိဂုံး။] အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောအဖွင့်ကား၊ ဣတ္ထ-ဤပါဏာတိပါတံ ပဟာယ အစရှိသော သိက္ခာပုဒ်၌၊ သာဓိပ္ပာယာ- အဓိပ္ပာယ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ အတ္ထ ဝဏ္ဏနာ- အနက်အဖွင့်တည်း၊ ဝါ- အနက်၏ ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာ တည်း၊ [ဝန္တ ဝါရဝဒေါသကိုပယ်လို၍ “ ဣတော ပရံ ပန ” စသည်ကို မိန့်။] ပန-ဆက်၊ ဣတော - ဤသိက္ခာပုဒ်မှ၊ ပရံ - နောက်၌၊ အပုဗ္ဗပဒမေဝ-ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီး မဟုတ်သောပုဒ်ကိုသာ၊ ဝါ- အသစ်ဖြစ်သောပုဒ်ကိုသာ၊ ဝဏ္ဏယိ သာမ-ဖွင့်ကုန်အံ့။

x x x x x x x

ကို မပြောနိုင်ဟု ကန့်သတ်၊ ထို့ကြောင့်ပင် ဤသုတ်၌ “ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသ္မာ ” စသော ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ, “ ပဋိသင်္ခါယောနိသော ” စသော ပစ္စယသန္နိဿိတသီလများ မပါဘဲ ကြွင်းကျန်နေရသည်၊ ဧဝသဒ္ဓါကား “ အာစရသီလဖြင့်သာ ပြောနိုင်စရာရှိ၏ ” ဟူသော အနက်ကို ဆုံးဖြတ်သော သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတည်း။

န ကေဝလဉ္စ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ ယေန ပုထုဇ္ဇနော ” ဟု ပုထုဇ္ဇနောကို ဆိုခြင်းမှာ နိဒဿနနည်း (ဥဒါဟရုဏ်ထုတ်သောနည်း) သာ ဖြစ်၏၊ အမှန်အားဖြင့်ကား အရိယာ နှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်များလည်း သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ၏ အသာဓာရဏဂုဏ်တော်ကို မပြော နိုင်ပါဟု သိစေလို၍ “ န ကေဝလဉ္စ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [ဤ စသဒ္ဓါမျိုးသည် ရှေ့ စကား၏ ယုတ္တိရှိကြောင်းကိုပြသောကြောင့် ယုတ္တိဒဠိဇောတကလည်းဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ ဤ၌ ကား ပြတ်ပြီးကိုထပ်၍ဆက်သော ဝါကျာရမ္မ ဟု ယူဆ၍ တမျိုးစွဲလိုက်သည်။]

အပုဗ္ဗပဒံ ။ ။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ ပဒံ ပုဗ္ဗပဒံ၊ န ပုဗ္ဗပဒံ တထာ၊ ဤအလို ဝုတ္တဟူသော အလယ်ပုဒ် အကြေကြိရသည်၊ (တနည်း) န ပုဗ္ဗံ ဝါ အပုဗ္ဗံ၊ တမေဝ ပဒံ တထာ၊ ဤအလို ပုဗ္ဗပုဒ်ရင်းကိုယ်က “ ပုဗ္ဗော သရော ” စသည်၌ကဲ့သို့ ပုဒ်ခြိမ်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် ဝုတ္တ အလယ်ပုဒ် အကြေကြိတွယ်မလို၊ “ အပုဗ္ဗ - ရှေးမဟုတ်သောပုဒ် ” ဟူသည် ယခုမှ တွေ့ရသော အသစ်ဖြစ်သောပုဒ်တည်း။

အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယာတိတ္ထေ-ဟူသောဤပါဠိ၌၊ အဒိန္နဿ- ဥစ္စာရှင်သည် မပေးအပ်သော သူ့ ဥစ္စာကို၊ အာဒါနံ- ယူခြင်းသည်၊ ဝါ- ယူကြောင်းစေတနာ သည်၊ အဒိန္နာဒါနံ- မည်၏၊ ပရဿ-သူတပါး၏ဥစ္စာကို၊ ဟရဏံ-ဆောင်ခြင်း တည်း၊ ထေယျံ - ခိုးသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာတည်း၊ စောရိကာ - ခိုးသူ၏ အမှု အရာတည်း၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တတ္ထ-ထို အဒိန္နာဒါနံဟူသော ပါဠိ၌၊ အဒိန္န န္တိ-ကား၊ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ-သူတပါးတို့ သိမ်းပိုက်အပ်သော ဥစ္စာတည်း၊ ယတ္ထ- အကြင်ဥစ္စာ၌၊ ပရော - ခိုးသူမှ တပါးသော ဥစ္စာရှင်သည်၊ ယထာကာမကာရိ တံ-အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်သူ၏အဖြစ်သို့၊ [“ယထာကာမံ-တိုင်း၊ ကာရိတံ-ပြုနိုင် သူ၏အဖြစ်သို့” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ သို့သော် “ယထာကာမ ကရော” စသည်ဖြင့် ယထာကာမပုဒ်နှင့်တွဲရာ၌ သမာသ်ပုဒ်သာ အသုံးများသည်။] အာပဇ္ဇန္တော- ရောက်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အဒဏ္ဍာရဟော - ဒဏ်ကို မထိုက်သည်၎င်း၊ အန ပဝဇ္ဇောစ - မကဲ့ရဲ့ ထိုက်သည်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊ တသ္မိံ ပရပရိဂ္ဂဟိတေ-ထို

+ + x + + x + x

ပရဿ ဟရဏံ။ ။ “ပရဿ သန္တကဟရဏံ” ဟု ဋီကာဟောင်းဖွင့်၏၊ ဤအလို “သုဏာတု မေ” ၌ “မေ” ၏ နောက်ဝယ် “ဝစနံ” ဟု ထည့်ရသကဲ့သို့ “သန္တကံကို အနက်အားဖြင့်ထည့်ပါ” ဟု သိစေ၏၊ ဋီကာသစ်၌ကား မိမိဥစ္စာမှ တပါးသော သူ့ဥစ္စာ ကို “ပရ” ဟု ယူ၍ “ပရဿ- သူ့ဥစ္စာကို” ဟု ပေး၏၊ “ပရဿ+ ဣဒံ ပရံ” ဟုလည်း တနည်းကြိလေ၏။ [“ပရ သံဟရဏံ” ဟုလည်း သမာသ်ပုဒ်မူကွဲ ရှိ၏၊ ထို၌ သံ သဒ္ဒါ သည် ဥစ္စာအနက်ဟောတည်း၊ “ပရသံဟရဏံ-သူ့ဥစ္စာကို ဆောင်ခြင်း” ဟု ပေးပါ။]

ထေယျံ စောရိကာ ။ ။ စုရာဒိထေနဓာတ်သည် ခိုးခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ထေနေတိတိ ထေနော၊ ထေနဿ - ခိုးတတ်သူ၏+ဘာဝေါ ထေယျံ- ခိုးခြင်းကြိယာ တည်း၊ စောရဿ+ကြိယာ (အမှုအရာတည်း) စောရိကာ၊ ကြိယာအနက်၌ ဣကပစ္စည်း သက်၊ (တနည်း) ကြိယာဖြင့် ဣဒံတဒ္ဓိတ်ကိုပြသည်၊ “စောရဿ+သော စောရိကာ” ဟု ပြ၊ “ပရဿဟရဏံ-သူတပါး၏ဥစ္စာကို ဆောင်ခြင်း” ဟူရာ၌ စိတ်ရိုးရိုးဖြင့်ဆောင်ခြင်း မဟုတ်ကြောင်း သိစေလို၍ “ ထေယျံ စောရိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ” ဟု ဥဇုကတ္ထကို ပြသည်။

ပရ ပရိဂ္ဂဟိတံ ။ ။ ဤ ပရ ပရိဂ္ဂဟိတံပါဠိဖြင့် ဒန္တပေါနသိက္ခာပုဒ်၌ လာသော အကပ်မခံအပ်သော အဒိန္နကို တားမြစ်၏၊ “အဒိန္န” အရ သူတပါးတို့ သိမ်းပိုက်ထား အပ်သော သူပိုင်ဥစ္စာကိုသာ ယူစေလိုသည်။

ယတ္ထပရော၊ပေ၊ဟောတိ။ ။ “ဤဝါကျသည် အာဝုတ္တိနည်းစသော နည်းအား ဖြင့် ရှေ့နောက် ၊ ဝါကျ၌ စပ်ရသော အနိယမဝါကျ” ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် “တံ ပရိဂ္ဂဟိတံ နာမ” ဟု ရှေ့သို့လှည့်၍၎င်း၊ “တသ္မိံ ပရပရိဂ္ဂဟိတေ” ဟု၎င်း အနက် ပေးစေလိုသည်၊ ဤ၌ကား ရှေ့သို့ လှည့်၍မစပ်တော့ဘဲ တဆက်ထည်း ပေးလိုက်သည်။ [ယထာကာမံ- အလိုရှိတိုင်း + ကရောတိတိ ယထာကာမကာရိ၊ တဿ + ဘာဝေါ ယထာကာမကာရိတာ၊ သူ၏အပိုင်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဥစ္စာကိုယူသည့်အတွက် မင်းပြစ် မင်းဒဏ်လည်း မထိုက်၊ စောဒနာခြင်း စသည်ဖြင့်လည်း မကဲ့ရဲ့ထိုက်။]

သုတပါးတို့ သိမ်းပိုက်အပ်သောဥစ္စာ၌၊ ပရပရိဂ္ဂဟိတသည်နော- သုတပါးတို့ သိမ်းပိုက်အပ်သောဥစ္စာဟု အမှတ်ရှိသူ၏၊ တဒါဒါယကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ- ထို သုတပါးဥစ္စာကို ယူတတ်သူ၏လုံ့လကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ (“ထို သုတပါး ဥစ္စာကို ယူကြောင်း လုံ့လကို ဖြစ်စေတတ်သော” ဟု ပေးကြ၏၊) ထေယျစေတနာ - ခိုးသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ စေတနာသည်၊ အဒိန္နာဒါနံ - မည်၏။ [တဒါဒါယက= တံ+ အာဒါယက။]

တံ-ထို အဒိန္နာဒါနသည်၊ ဟိနေ- ညံ့သော၊ (အဖိုးမတန်သော)၊ ပရသန္တကေ- သုတပါး၏ဥစ္စာ၌၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ - ငယ်သောသာဝဇ္ဇံ ဖြစ်၏၊ ပဏီတေ- မွန်မြတ်သော၊ (အဖိုးတန်သော၊ ပရသန္တကေ- ၌)၊ မဟာသာဝဇ္ဇံ - ကြီးသော သာဝဇ္ဇံဖြစ်၏၊ ကသွာ-နည်း၊ ဝတ္ထုပဏီတတာယ- ခိုးအပ်သောဝတ္ထု၏မွန်မြတ် သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဝတ္ထုသမတ္ထေ-ဝတ္ထုတို့၏ တူမျှကုန်သည်၏အဖြစ် သည်၊ သတံ-ဖြစ်လသော်၊ ဂုဏာဓိကာနံ-ဂုဏ်အားဖြင့်လွန်ကဲသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏၊ ဝါ-လွန်ကဲသောဂုဏ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ [ဂုဏေဟိ+အဓိကာ ဂုဏာဓိ ကာ၊ တနည်း၊ ဂုဏော+အဓိကော+ယေသန္တိ ဂုဏာဓိကာ။] သန္တကေ-ဥစ္စာ ဖြစ်သော၊ ဝတ္ထုသ္မိံ-၌၊ ဝါ-ဝတ္ထုကိုယူရာ၌၊ မဟာသာဝဇ္ဇံ၊ တံတံ ဂုဏာဓိကံ- ထိုထို ဂုဏ်အားဖြင့် လွန်ကဲသောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ - ထိုထို လွန်ကဲသောဂုဏ် ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဥပါဒါယ - ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ (ထောက်စာ၍)၊ တတော တတော-ထိုထိုဂုဏ်ရှိသူအေခံ၊ ဟိနဂုဏဿ- ညံ့သောဂုဏ်ရှိသူ၏၊ သန္တကေ- သော၊ ဝတ္ထုသ္မိံ-၌၊ ဝါ-၌၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ။

တဿ-ထို အဒိန္နာဒါန၏၊ သမ္ဘာရာ- အကျိုးတရားကို အတူတကွ ဆောင် တတ်သောအကြောင်း အဆောက်အဦးတို့သည်၊ (အင်္ဂါတို့သည်)၊ ပရပရိဂ္ဂ ဟိတံ - သုတပါးတို့ သိမ်းပိုက်အပ်သော ဥစ္စာ၎င်း၊ ပရပရိဂ္ဂဟိတသည်တာ - သုတပါးတို့ သိမ်းပိုက်အပ်သောဥစ္စာဟု အမှတ်ရှိသူ၏အဖြစ်၎င်း၊ ထေယျစိတ္တံ- ခိုးသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ စိတ်၎င်း၊ ဥပက္ကမော-လုံ့လ၎င်း၊ တေန-ထို လုံ့လ ဖြင့်၊ ဟရဏံ - ဆောင်ခြင်း၎င်း၊ [တေနာဟရဏံဟု ရှိသည်ကား မကောင်း၊ တေနာဝဟရဏံဟု ရှိလျှင် တော်သေး၏။] ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စ-တို့သည်၊ ဟောန္တိ- ကုန်၏၊ ဆ - ကုန်သော၊ ပယောဂါ - တို့သည်၊ သာဟတ္ထိကာဒယောဝ - သာ

x x x x x x x

သာဟတ္ထိကာဒယောဝ။ ။မန္တပရိဇပ္ပနေန ပရသန္တကဟရဏံ ဝိဇ္ဇာမယော- မန္တန်စုတ်ခြင်းဖြင့် သုတပါးဥစ္စာကိုယူဆောင်ခြင်းသည် ဝိဇ္ဇာမယ ပယောဂတည်း၊ ဝိနာ မန္တေန ကာယဝစီပယောဂေန ပရသန္တကဿ အာကမုနံ တာဒိသ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေန ဣဒ္ဓိမယော ပယောဂေါ - မန္တန်မပါဘဲ ကာယဝစီပယောဂဖြင့် တန်ခိုးကို အသုံးပြု၍ ယူဆောင်ခြင်းသည် ဣဒ္ဓိမယ ပယောဂတည်း၊ - ဋီကာ၊ ကြွင်းသော ပယောဂတို့ကို ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ ရှုပါ။

ဟတ္ထိက အစရှိသော ပယောဂတို့ပင်တည်း။ (ရှေ့ သိက္ခာပုဒ်၌ ပြအပ်ခဲ့သော ပယောဂ ၆ ပါးပင်- ဟူလို၊) တေစ - ထို ပယောဂတို့သည်လည်း။ ယထာနု ရူပံ-အကြင်အကြင် လျော်သည့်အတိုင်း၊ ထေယျာဝဟာရော-ထေယျာဝဟာရ ၎င်း။ ဝါ - ပုန်းရှိုး ကွယ်ရှိုး မသိအောင်ခိုးနည်းဖြင့် ခိုးခြင်း၎င်း၊ ပသယျာ ဝဟာရော-ပသယျာဝဟာရ၎င်း၊ ဝါ-လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်၍ ခိုးခြင်း၎င်း၊ ပဋိစ္ဆန္တာ ဝဟာရော-ပဋိစ္ဆန္တာဝဟာရ၎င်း၊ ဝါ-ဖုံးလွှမ်းအပ်ပြီးသောဘဏ္ဍာကိုခိုးခြင်း၎င်း၊ ပရိကပ္ပါဝဟာရော - ပရိကပ္ပါဝဟာရ၎င်း၊ ဝါ - ကြံဆ၍ ခိုးခြင်း၎င်း၊ ကုသာ ဝဟာရော-ကုသာဝဟာရ၎င်း၊ ဝါ-ကမ္မည်းမဲလိပ်ကို ပြောင်းရွှေ့၍ခိုးခြင်း၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဣမေသံ အဝဟာရာနံ- ဤ ခိုးခြင်းတို့၏၊ ဝသေန - အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တာ - ဖြစ်ကုန်၏၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ- ဤ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိ မည်သော ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခပေါ-အကျဉ်းတည်း၊ ဝိတ္တာရော ပန-အကျယ်ကိုကား၊ သမန္တပါသာဒိကာယံ- သမန္တပါသာဒိကာ မည်သော ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌၊ (ဒုတိယ ပါရာဇိကအဋ္ဌကထာ၌၊) (မယာ - သည်၊) ဝုတ္ထော-ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ)။

(ယော သမဏော ဂေါတမော- အကြင်ရဟန်းဂေါတမသည်၊) ဒိန္နမေဝ- ပေးလှူအပ်သော ဥစ္စာကိုသာ၊ အာဒိယတိ-ယူတော်မူတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော သမဏော ဂေါတမော) ဒိန္နာဒါယီ-ဒိန္နာဒါယီ မည်တော်မူ၏၊ စိတ္တေန ပိ-စိတ်အားဖြင့်လည်း၊ ဒိန္နမေဝ-ကိုသာ၊ ပတိကင်္ခတိ- အလိုရှိတော်မူ၏၊ ဣတိ ဒိန္နပါတိကဇီ-မူ၏၊ ထေနေတိ- ခိုးတတ်၏၊ ဣတိ, ထေနော-ထေနမည်၏၊ န

x x x x x x x

ဒိန္နမေဝ အာဒိယတိ ။ ။ ဒိန္နမေဝ၌ နှစ်ဖြင့် အဒိန္နကိုကန့်၊ တောင်းမှုဝိညတ် မပါ၊ ရပ်၍အလိုရှိကြောင်းကိုသိစေသော အရိယာတို့၏နည်းဖြင့်သာ ပေးလှူအပ်သည် ကို ယူသည်။ [အဝိညတ္တိယာ ဝါ အရိယာယ ဝိညတ္တိယာ ဝါ ဒိန္နမေဝါတိ အတ္ထော၊- ဝိကာသစ်။] အာဒိယတိတိ အာဒါယီ၊ အာပုဗ္ဗ, ဒါဓာတ်, ဣပစ္စည်း၊ ဒိန္နမေဝ အာဒါယီ ဒိန္နာဒါယီ၊ ဤဒိန္နာဒါယီပါ၌ဖြင့် ပစ္စည်းဥစ္စာနှင့်စပ်၍ ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂ အားဖြင့် စင်ကြယ်ပုံကိုပြသည်။

ဒိန္နမေဝ ပတိကင်္ခတိ ။ ။ ပတိပုဗ္ဗ ကဒိ (ကင်္ခ) ဓာတ်သည် လိုချင်ခြင်းအနက် ဟော၊ ပတိကင်္ခနံ-လိုချင်ခြင်း၊ ပတိကင်္ခါ-ခြင်း၊ ပတိကင်္ခါယေဝ ပါတိကင်္ခါ၊ (သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်း) ၊ ပါတိကင်္ခါ ယဿာတိ ပါတိကဇီ၊ ဒိန္နမေဝ+ပါတိကဇီ ဒိန္နပါတိကဇီ၊ ဤဒိန္နပါတိကဇီပါ၌ဖြင့် အာသယ (အလိုအဇ္ဈာသယ) အားဖြင့် စင်ကြယ်ပုံကိုပြသည်။ [ဒိန္နာဒါ ဒီတိဣဒံ ပယောဂတော (ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂအားဖြင့်၊) ပရိသုဒ္ဓိ ဘာဝဒဿနံ၊ ဒိန္နပါတိကဇီတိ ဣဒံ ပန အာသယတောတိ အာဟ စိတ္တေနာတိ အာဒါ- ဝိကာသစ်။ ... “ဒိန္နပါတိကဇီ-ပေးလှူအပ်သည်ကိုသာ + စိတ်ဖြင့် လိုလားသည်” ဟု ဆိုသောကြောင့် “အလိုဆန္ဒအာသယလည်း စင်ကြယ်၏” ဟု ပြသည်။]

ထေနေန - ခိုးတတ်သူ မဟုတ်သော၊ အထေနေန - ခိုးတတ်သူ မဟုတ်သော၊
 အထေနေတ္တာယေဝ-မခိုးတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊ သုစိဘူတေန-စင်ကြယ်
 သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အတ္တနာတိ - ကား၊ အတ္တဘာဝေန - အတ္တဘောဖြင့်၊
 [ဝိဟရတိ ဌစပ်၊] အတ္တာနံ- အတ္တဘောကို၊ အထေနံ - မခိုးတတ်သည်ကို၊ သုစိ
 ဘူတံ-စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်ကို၊ ကတွာ-ပြုတော်မူ၍၊ ဝိဟရတိ-သီတင်း
 သုံးတော်မူ၏၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ သေသံ - ကြွင်းသော ပုဒ်အပေါင်းကို၊

x x x x x x x

အထေနေန။ ။ “န+ထေနေန အထေနေန” သည် ပါဠိတော်ဝါကျ၌ ရှိသည့်
 အတိုင်း ဝါကျာဝတ္ထိကန္တအားဖြင့် အလွယ်တကူ ဝိဂြိုဟ်ပြုသော လဟုကအဖွင့်တည်း၊
 “န+ထေနေန အထေနေန” ဟု ပုဒ်အခိုက်၌ ဝိဘကျန္တအတိုင်းပြုစေလိုသည်။ ဤ“အ”
 သည် န၏ ကာရိယလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ န နိပါတ်ကဲ့သို့ ပဋိသေမအနက်ဟော အနိပါတ်
 လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ [အထေနေနာတိ ဣတ္ထ အသဒ္ဓေါ နသဒ္ဓဿ ကာရိယော၊ အသဒ္ဓေါ
 ဝါ ဧကော နိပါတော န သဒ္ဓတ္ထောတိ ဒသေတံ န ထေနေနာတိ ဝုတ္တံ၊-ဇီကာသစ်။]

သုစိဘူတေန ။ ။ သုစိ - စင်ကြယ်သည် + ဟုတွာ + ဘူတော သုစိဘူတော၊
 “စင်ကြယ်” ဟူရာ၌ စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းအမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း အဓိန္ဒာဒါနကို
 ပြသောအရာဖြစ်၍ ပကရဏအားလျော်စွာ “ မခိုးတတ်ခြင်းကြောင့် + စင်ကြယ် ” ဟု
 အဓိပ္ပာယ် ထင်ရှားရကား အထေနေနကိုပင် ဟောတုမန္တဝိသေသန လုပ်၍ ဟောတာ
 လင်္ကာရနည်းအားဖြင့် “အထေနေတ္တာ” ဟု ထည့်နိုင်သည်။

အတ္တနာ။ ။ အာဟိတော (သွင်းယူအပ်) ဣတ္ထ အဟံမာနောတိ အတ္တာ၊ ငါ
 ဟူသော မာနကို သွင်းယူအပ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်တကိုယ်လုံးကို “အတ္တ”
 ဟု ခေါ်ရ၏။ [အာပုဗ္ဗ၊ ဒါဓာတ်၊ တပစ္စည်းဟု ကြံ။] ဤနည်း၌ ဘုရားရှင်၏အတ္တဘော
 တော်သည် ငါ ဟူသောမာနကို ယူအပ်ရာ မဟုတ်သောကြောင့် အတွင်ရဋ္ဌိ ဘူတပုဗ္ဗ
 ဂတိကနည်းအားဖြင့် “အတ္တ” ဟု ယူပါ။ (တနည်း) သံသာရဒုက္ခံ အဒတိ ဘက္ခတိတိ
 (သံသာရဒုက္ခကို ခဲစား (ခံစား) တတ်သောကြောင့်) အတ္တာ၊ (အဒဓာတ် , တ
 ပစ္စည်း) ၊ ဤနည်း၌ ဘုရားရှင်၏အတ္တဘောတော်လည်း တိုက်ရိုက်ရသည်။ ဤသို့ အတ္တ
 နှင့် အတ္တဘာဝသည် အရတူသောကြောင့် အတ္တနာကို “အတ္တဘာဝေန” ဟု ဖွင့်သည်။

အတ္တဘာဝေန။ ။ အတ္တာတိ ဘဝတိ ဣတ္ထ အဟံမာနောတိ အတ္တဘာဝေါ-အတ္တ
 ဟူ၍ မှတ်ထင်မှုဖြစ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို “အတ္တဘာဝ” ဟု ခေါ်သည်။-
 သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဒေဝတာသံသုတ်၊ ဇဇ္ဇာသုတ်ဋီကာ၊ ဆိုလိုရင်းမှာ- “ ဘဝတိ အဟံ
 မာနော ဣတ္တာတိဘာဝေါ၊ အတ္တာတိ+ဘာဝေါ အတ္တဘာဝေါ ” တည်း။ “ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓိ
 သဒ္ဓါ ဣတ္တာတိ ဘာဝေါ ” ဟု ရိုးရာအတိုင်း ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ “ အတ္တာတိ+ဘာဝေါ အတ္တ
 ဘာဝေါ ” ဟုလည်း ပြုကြသည်။ ခန္ဓာငါးပါးသည် အတ္တဟုသိသော မိစ္ဆာဉာဏ်၊ အတ္တ
 သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့် အတ္တဘာဝအမည်ရသည်။

အထေနံ၊ပေ၊ကတွာ။ ။ “အထေနေန သုစိဘူတေန အတ္တနာ ဥပုဒ်လုံ၊သည်
 ဣတ္ထန္တုတလက္ခဏအနက်၌ ကရိုဏ်းဝိဘတ်သက်ထားသော ပုဒ်များတည်း” ဟု သိစေ
 လို၍ “အထေနံ၊ပေ၊ကတွာ” ဟု ဖွင့်သည်။ မှန်၏။- ဣတ္ထန္တုတလက္ခဏပုဒ်များသည်

(“ပဟာယ ပဋိဝိရတော” စသော ပုဒ်အပေါင်းကို)၊ ပဌမ သိက္ခာပဒေ-ပဌမ သိက္ခာပုဒ်၌၊ ဝုတ္တနယေနဝ-ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊ ယောဇေတဗ္ဗံ- ယှဉ်စေထိုက်၏။ စ- ဆက်၊ ဣဓ- ဤ သိက္ခာပုဒ်၌၊ (သေသံ ပဌမသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တနယေနဝ ယောဇေတဗ္ဗံ) ယထာ - ယှဉ်စေထိုက်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ - တူ၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော သိက္ခာပုဒ်တို့၌၊(သေသံ ပဌမသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တ နယေနဝ ယောဇေတဗ္ဗံ)။

+ + x + + x + x

ကြိယာကိုအထူးပြုသော ကြိယာဝိသေသန သဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ကတွာ” ဟု ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ဘိန္ဓေန သိသေနကို “ ဘိန္ဓသိသာ ဟတွာ ” ဟု ဖွင့်သကဲ့သို့တည်း။

ပဌမသိက္ခာပဒေ။ ။ ပါဏာတိပါတ ဝိရတိစသော သီလများကို ဤမြဟ္မဇာလ သုတ်၌ သိက္ခာပုဒ်ဟု နာမည်တပ်၍ ဟောတော်မမူအပ်ပါ။ သို့သော် အခြားသောသုတ် ပုဒ်၊ ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာတို့၌ သိက္ခာပုဒ် ဟု အခေါ်အဝေါ် ရှိသောကြောင့် ဤ၌လည်း “သိက္ခာပဒ” ဟု ခေါ်ထားသည်။ မှန်၏-ဤပါဏာတိပါတ ဝိရတိနှင့် စေတနာတို့သည် အဓိသီလစသောသိက္ခာတို့၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ထိုသိက္ခာတို့တွင် သိက္ခာ တစုဖြစ်သောကြောင့်၎င်း “သိက္ခာပဒ” ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ သုံးစွဲထားသည်။ [သိက္ခာ နံ+ပဒံ - အခြေခံတည်း၊ တနည်း-သိက္ခာဝေ+ပဒံ (အစုတည်း) သိက္ခာပဒံ။]

ဒီကာဟောင်း။ ။ ကိဉ္စာပိ နယိဓ သိက္ခာပဒဝေါဟာရေန ဝိရတိ ဝုတ္တာ၊ ဣတော အညေသု ပန သုတ္တပဒေသု ဝိနယာဘိဓမ္မေသုစ ပဝတ္တဝေါဟာရေန ဝိရတိယော စေတနာစ အဓိသီလသိက္ခာဒီနံ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော , တေသု အညတရကောဋ္ဌာသ ဘာဝတောစ သိက္ခာပဒန္တိ အာဟ- ပဌမ သိက္ခာပဒေတိ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤသိက္ခာပုဒ်၌ “လဇ္ဇိ ဒယာပန္နော-သဗ္ဗပါဏာဘူတဟိတာနုကမ္ဘိ ” ပုဒ်တို့ကို တိုက်ရိုက် မဟောပါသော်လည်း အဓိကာရနည်းအားဖြင့် လိုက်လာသည် ဟု မှတ်ပါ။ မှန်၏- ဟိရိဩတ္တပ္ပ မေတ္တာကရုဏာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် ပါဏာတိပါတကို ပယ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သကဲ့သို့ အာဒိန္နာဒါနစသော နောက်နောက် ဒုစရိုက်များကို ပယ်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်ကို အနက်ပေးသော အခါ ဤပါဠိများကို ယူ၍ ပေးနိုင်သည်-ဟု မှတ်ပါ။

ဒီကာဟောင်း။ ။ ကာမဇ္ဈေတ္ထ “လဇ္ဇိဒယာပန္နော” တိ နဝုတ္တံ၊ အဓိကာရဝသေန ပန အတ္ထတောဝါ ဝုတ္တမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ယထာ ဟိလဇ္ဇာဒယော ပါဏာတိပါတ ပ္ပဟာနဿ ဝိသေသပစ္စယော၊ ဧဝံ အဒိန္နာဒါနပ္ပဟာနဿာပီတိ၊ တဿံသာ သာပိ ပါဠိ အာနေတွာ ဝတ္တဗ္ဗာ၊ ဒေသဝ နယော ဣတော ပရေသုပိ။

တနည်း။ ။ သုစိဘူတေန ပါဠိဖြင့် ဒုစရိုက်မှ စင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြသော ကြောင့် ထိုပါဠိဖြင့်ပင် ဟိရိဩတ္တပ္ပနှင့် ပြည့်စုံကြောင်းကို၎င်း၊ အဟိရိကစသည်ကို ပယ် ကြောင်းကို၎င်း ပြပြီးဖြစ်၍ အထူးဟောတော်မမူ-ဟု မှတ်ပါ။ [အထဝါ သုစိဘူတေနာ တိ ဇေတေန ဟိရောတ္တပ္ပါဒီဟိ သမန္ဓာဂမော , အဟိရိကာဒိနဉ္စ ပဟာနံ ဝုတ္တမေဝါတိ “လဇ္ဇိ” တိ အာဒိ န ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-ဒီကာဟောင်း။

အမြဟ္မဇာရိယန္တိ- ကား၊ အသေဋ္ဌဇရိယံ - မမြတ်သောလူတို့၏ + မေထုန်
 အကျင့်ကို၊ ဝါ-မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို၊ (ပဟာယ-၌ပင်၊) ဗြဟ္မံ သေဋ္ဌိ-
 မြတ်သော၊ အာစာရံ-အကျင့်ကို၊ စရတိ-ကျင့်တော်မူတတ်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊
 ဗြဟ္မဇာရိ-မြဟ္မဇာရိမည်တော်မူ၏၊ အာရာစာရိတိ-ကား၊ အမြဟ္မဇရိယတော-
 မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်မှ၊ ဒုရစာရိ-ဝေးစွာ ကျင့်တော်မူ၏၊ မေထုနာတိ-

+ + + x + + +

အမြဟ္မဇရိယ။ ။ ဗြဟ္မသဒ္ဓါသည် သေဋ္ဌိ (အမြတ်) အနက်ဟော၊ ထို့ကြောင့်
 “အသေဋ္ဌဇရိယံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ စရိတဗ္ဗတိ စရိယံ (စရဇာတ်, ဣ, ဣအာဂံ)၊ အမြဟ္မာ
 နံ-မမြတ်သူတို့၏ + စရိယံ အမြဟ္မဇရိယံ၊ (တနည်း၊) အမြဟ္မံ - မမြတ်သော + စရိယံ
 အမြဟ္မဇရိယံ။ [မြဟ္မဇာရိန္တံ “ ဗြဟ္မံ- မြတ်သော အကျင့်ကို + စရတိတိ မြဟ္မဇာရိ ” ဟု
 ပြုစေလိုရင်းတည်း။]

အာရာစာရိ။ ။ အာရာသဒ္ဓါသည် ဒုရအနက်ကို ဟောသော နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊
 အာရကာသဒ္ဓါကဲ့သို့ အပါဒါန်ကိုလည်း ငဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် “ အမြဟ္မဇရိယတော ” ဟု
 အပါဒါန်ထည့်၍ “ဒုရစာရိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ [အာရာ-အမြဟ္မဇရိယမှ ဝေးစွာ + စာရိ-
 ကျင့်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ အာရာစာရိ-ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒုရံ- မေထုန်မှ ဝေးစွာ + စာရိ
 ဒုရစာရိ။]

မှတ်ချက်။ ။ “အမြဟ္မဇရိယ” ဟူသည် ယောကျ်ား မိန်းမ ၂ ဥြးသားတို့၏ မဂ်
 အချင်းချင်းသွင်း၍ ပေါင်းဖော်ခြင်းတည်း၊ “ထို အကျင့်မှ ဝေးစွာ” ဟူသည် (၁) မာတု
 ဂါမ၏ ခြေဆုပ်လက်နယ် ပြုမှု ရေချိုးပေးမှု ကြေးပွတ်ပေးမှု၊ (၂) မာတုဂါမနှင့် အတူ
 စကားပြော၍ ရယ်မောနေမှု၊ (၃) မျက်နှာချင်းဆိုင်၍ စူးစိုက်စွာ ကြည့်မှု၊ (၄) မာတု
 ဂါမ၏ စကားပြောသံ ရယ်မောသံ သီချင်းဆိုသံ ငိုသံကို နံရံဟိုဘက်ကွယ်ရာမှ သာယာ
 သောအားဖြင့် နားထောင်မှု၊ (၅) မာတုဂါမနှင့်အတူ ပြောဆိုခဲ့ရ ရယ်မောခဲ့ရဘူးသည်
 ကို တွေး၍ သာယာမှု၊ (၆) ကာမဂုဏ် ၅ ပါးနှင့် ပြည့်စုံနေကြသော လူဝတ်ကြောင်
 များကို အားကျမှု၊ (၇) ယခုကျင့်နေရသော အမြဟ္မဇရိယအကျင့်ဖြင့် နောက်ဘဝ၌
 ထင်ရှားသော နတ်တယောက်ယောက် ဖြစ်ဘို့ရန် တောင့်တမှု၊ ဤခုနစ်ခုကို မေထုန်
 အငယ်စား ဟု ခေါ်၏။ [သတ္တကအင်္ဂုတ္တရ, မဟာယညဝဂ် , ဇာဏုသောဏိသုတ်။]
 ထိုသို့သော မေထုန်အငယ်သော်မျှ မဖြစ်စေရအောင် စောင့်စည်းသူကို “အာရာစာရိ-
 မေထုန်မှ ဝေးစွာကျင့်သူ” ဟု ခေါ်သည်။

အနာစာရိ ပါဠိပျက်။ ။ ဤပြုခဲ့သော နည်းဖြင့် ပါဠိအနက် အဓိပ္ပါယ်စင်ကြယ်
 နေပါသော်လည်း ဋီကာသစ်၌ကား “အနာစာရိ” ဟူသော ပါဠိပျက်ကို ဧတ္တရ၍ “န
 အာစရတိတိ အနာစာရိ၊ တဒါစာရိပိရဟိတောတိ အတ္ထော” စသည်ဖြင့် ဖွင့်သွားလေ
 သည်၊ ပါဠိ၌ “အနာစာရ” ပုဒ်သည် ကုလဒူသန အနေသနမှစသော မကောင်းသော
 အကျင့်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ [“တေ ဝေရူပံ အနာစာရံ အာစရန္တိ၊ မာလာဝစ္ဆံ
 ရောပေန္တိပိ ရောပါပေန္တိပိ ” စသည် , သံဃာဒိသေသံ ကုလဒူသနသိက္ခာပုဒ်။] ထို
 အနာစာရ ကျင့်သူကို “အနာစာရိ” ဟု ခေါ်ရကား ဘုရားရှင်ကိုချီးမွမ်းသောနေရာဝယ်
 ထိုပုဒ်ကို သုံးစွဲဘို့ရန်မှာ လုံးဝမသင့်ပါ၊ ဒုရစာရိကိုလည်း ဒုရစာရိ ဟု ပါဠိပျက်ကို
 ယူ၍ “ဒုရော-သော၊ အာစာရော” စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုသွားသည်ကိုလည်း စဉ်းစားပါ။

ကား၊ ရာဂပရိယုဋ္ဌာနဝသေန - ရာဂ၏ ထကြွခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ - ရာဂ
 ထိုးကျင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သဒိသတ္တာ-တူကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မိထု
 နာတိ-မိထုနတို့ဟူ၍၊ လဒ္ဓဝေါဟာရေဟိ-ရအပ်သော အခေါ်အဝေါ်ရှိသော
 မိန်းမ ယောက်ျား နှစ်ဦးသားတို့သည်၊ ပဋိသေဝိတဗ္ဗတော-မှီဝဲထိုက်သည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊ မေထုနောတိ - မေထုနဟူ၍၊ သင်္ချိ - ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏
 အဖြစ်သို့၊ ဂတာ-ရောက်သော၊ အသဒ္ဓမ္မာ-မသူတော်တို့၏ အကျင့်မှ၊ (ဝိ
 ရတော-၌စပ်၊) [“မေထုနာတိ” ဟု ဗဟုဝစနန္တလည်း မရှိရ၊ ပဉ္စမ္ပန္တလည်း
 မရှိရ။] ဂါမဓမ္မာတိ-ကား၊ ဂါမဝါသိနံ-ရွာ၌ နေသူလူတို့၏၊ ဓမ္မာ-အကျင့်မှ၊
 [ဂါမကို “ဂါမဝါသိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဂါမသည် အဘေဒေါပစာတည်း။]

မုသာဝါဒံ ပဟာယာတိတ္ထေ-၌၊ မုသာတိ-ကား၊ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ-
 ချွတ်ယွင်းစေခြင်းကို ရွှေ့ပြုခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ချွတ်ယွင်းစေလိုသော
 ပုဂ္ဂိုလ်၏) အတ္ထဘဉ္ဇနကော - စီးပွားကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ဝစိပယောဂေါ

x x x x x x x x

မိထုနာ။ ။ “မိထ-သင်္ဂမေ (ပေါင်းဆုံးခြင်း)” ဟူသော ဓာတ်နောင် ဥနပစ္စည်း
 ဖြင့် ပြီးသော မိထုနသဒ္ဓါသည် ဖိုမအစုံဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ မိထန္တိ သံဂစ္ဆန္တိ-
 ပေါင်းမိကြကုန်၏၊ ဣတိ မိထုနာ၊ “ ရာဂပရိယုဋ္ဌာနဝသေန သဒိသတ္တာ” ကို ကြည့်၍
 မိထုနသဒ္ဓါသည် သဒိသအနက်ဟောဟုလည်း ကြံကြ၏။ [“မေထုနကာတိ” ဟု မရှိရ၊
 “မိထုနာတိ” ဟု ရှိရမည်။] ထို့နောက် “မိထုနောဟိ + သေဝိတဗ္ဗောတိ မေထုနော” ဟု
 ပြုပါ၊ (တနည်း)၊ “လဒ္ဓဝေါဟာရေဟိ ပဋိသေဝိတဗ္ဗတော” ဖြင့် “ မိထုနာနံ + အယံ
 မေထုနော” ဟု ဣဒံ တဒ္ဓိတ်ပြသည် ဟုသော်လည်း ကြံပါ။ [ရာဂပရိယုဋ္ဌာနေန သဒိသ
 ဘာဝပုတ္တိယာ မိထုနာနံ + ဣဒံ မေထုနံ၊ - ပဌမပါရာဇိက သာရတ္ထ။]

ရာဂပရိယုဋ္ဌာန။ ။ ရာဂဖြစ်သောအခါ စိတ်၌ ကုသိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းကို ပရိ (ပရိ
 ယာဒိယိတ္တာ) - ထက်ဝန်းကျင် ယူ၍ (ဝါ) ကုန်အောင် ယူ၍ + ဥဋ္ဌာနံ - အနုသယအခိုက်
 ၌ကဲ့သို့ ငြိမ်၍မနေဘဲ ထကြွခြင်းကို “ရာဂပရိယုဋ္ဌာန” ဟု ခေါ်သည်၊ ပရိ (ပရိယာဒိ
 ယိတ္တာ) + ဥဋ္ဌာနံ ပရိယုဋ္ဌာနံ၊ ရာဂဿ + ပရိယုဋ္ဌာနံ ရာဂပရိယုဋ္ဌာနံ၊ ဤသို့ ရာဂ၏
 ထကြွခြင်းကို “ရာဂထိုးကျင်ခြင်း” ဟု ခေါ်ကြသည်။

တရားကိုယ်။ ။ အသဒ္ဓမ္မသေဝနာမိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ (မေထုန် မှီဝဲ
 လိုသောအားဖြင့် ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သော) မဂ္ဂေနမဂ္ဂပ္ပုဋိပတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ-
 မဂ်အချင်းချင်း ကျင့်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် အမြဲဘူစရိယ မည်၏၊
 ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ ၌ကား “ အသဒ္ဓမ္မသေဝနာမိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အ
 ဂမနိယ ဝိတိတ္တမစေတနာ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရောနာမ” ဟု အဋ္ဌသာလိနိ၌ ရှိ၏။

မုသာ။ ။ မုသာတိ တတိယန္တော , ဒုတိယန္တောဝါ နိပါတော၊ မိစ္ဆာပရိယာ
 ယော ကိရိယာပဓာနောတိ အာဟ- ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿာတိ အာဒိ၊ - ဋီကာသစ်၊
 “မုသာ” အရမှားယွင်းသော (ပြောသည့်အတိုင်း မမှန်သော) ကိုယ်အမူအရာ နှုတ်အမူ
 အရာကိုရသောကြောင့် “မိစ္ဆာပရိယာယော ကိရိယာပဓာနော” ဟု ဆိုသည်။

(ဝါ)-ဝစီပယောဂသည်သော်၎င်း၊ ကာယပယောဂေါ- ကာယပယောဂသည်သော်၎င်းတည်း၊ ပန-ကား၊ ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပာယ်န-ချွတ်ယွင်းစေခြင်း၌ ဖြစ်သောအလိုဖြင့်၊ အဿ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (လိမ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏) ပရဝိသံဝါဒက ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ-သူတပါးကို ချွတ်ယွင်းစေတတ်သော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ စေတနာ-သည်၊ မုသာဝါဒေါ- မုသာဝါဒမည်၏။

x x x x x x x

ဝါဒေါ။ ။ဝဒတိ စေတနာတိ ဝါဒေါ-ပြောဆိုကြောင်း သိစေကြောင်းစေတနာ၊ မုသာ-ချွတ်ယွင်းသော ကာယပယောဂဝစီပယောဂဖြင့်၊ ဝါ- ကို + ဝါဒေါ- ပြောဆိုကြောင်း (သိစေကြောင်း၊ဖြစ်စေကြောင်း) စေတနာတည်း၊ မုသာဝါဒေါ-နာ။ [ဣမိနာ (ဤ ဝိသံဝါဒနာပေသမုဋ္ဌာပိကာ ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊) မုသာသင်္ခါတေန ကာယဝစီပယောဂေန (တတိယန္တနိပါတ်ကို ရည်ရွယ်သည်၊) မုသာသင်္ခါတံ ဝါ ကာယဝစီပယောဂံ (ဒုတိယန္တနိပါတ်ကို ရည်ရွယ်သည်၊) ဝဒတိ ဝိညာပေတိ သမုဋ္ဌာပေတိဝါ မုသာဝါဒေါတိ အတ္ထမာဟာ-ဒီကာသစ်၊ “ဝဒတိ ဝိညာပေတိ” ဟု တတိယန္တနိပါတ် အတွက်၎င်း၊ “သမုဋ္ဌာပေတိ” ဟု ဒုတိယန္တနိပါတ် အတွက်၎င်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။]

ဤအလို “မုသာဝါဒ-ချွတ်ယွင်း ဖောက်ပြန် မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုကြောင်း စေတနာကို” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေးပါ။ ထိုသို့ ပြောဆိုခြင်းဟူသည် သူတပါးကို သိစေခြင်း၊ သိစေတတ်သော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကို ဖြစ်စေခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝါ-ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်သော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂဖြင့် သူတပါးကို သိစေကြောင်းဖြစ်သော စေတနာကို၊ ဝါ- ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန်သော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကို ဖြစ်စေကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာကို” ဟု အဓိပ္ပာယ်ပေးပါ။

ဝိသံ၊ ပေ၊ ကွာရဿ။ ။ပုရေ-မပြောမှီ ရှေ့+ကရဏံ- ပြုခြင်း၊ ပုရေက္ခာရော-ခြင်း၊ သံဝါဒိယတေ-ကောင်းစွာပြောစေခြင်း၊ ဝါ-မှန်စွာ ပြောစေခြင်း၊ သံဝါဒနံ-ခြင်း၊ န+သံဝါဒနံ ဝိသံဝါဒနံ-မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုစေခြင်းမဟုတ်၊ မှားမှားယွင်းယွင်း ပြောဆိုစေခြင်း၊ (သဒ္ဒတ္ထ)၊ ချွတ်ယွင်းစေလို၊ အသိလွဲစေလိုခြင်း၊ (အဓိပ္ပာယ်ပေး)၊ ဝိသံဝါဒနဿ - ကို+ ပုရေက္ခာရော ယဿာတိ ဝိသံဝါဒန ပုရေက္ခာရော။ [ဤပါဠိဖြင့် မပြောမှီ ရှေ့ လိမ်လိုသောစိတ် ရှိကြောင်းကိုပြု၏၊ ကာယပယောဂေါ ဝစီပယောဂေါဖြင့်ကား ပြောဆဲ ပြောတုန်းခဏ၌ လိမ်ခြင်းကိုပြုသည်။] ကမ္မပထမြောက်သော မုသာဝါဒကို ပြလို၍ “အတ္ထဘဉ္ဇနကော” ဟု မိန့်သည်။ [ကမ္မပထပုတ္တမေဝ ဒဿေတုံ “အတ္ထဘဉ္ဇနကော” တိ ဝုတ္တံ၊ ပရဿ ဟိတဝိနာသကောတိ အတ္ထော၊-ဒီကာသစ်။]

အင်္ဂါ။ ။မုသာဝါဒ၏ အင်္ဂါလက္ခဏာသည် ၄ ပါးရှိ၏၊ ထိုအင်္ဂါလက္ခဏာဝယ် “ အတထံ ဝတ္ထု ” ဟူသော အင်္ဂါလက္ခဏာလည်း ပါ၏၊ ဤ ပဌမနည်းဝယ် ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကို “ဝါဒေါ-သိစေ ဖြစ်စေ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “(၁)ဝိသံဝါဒနစိတ္တ၊ (၂) ကာယ ဝစီပယောဂ၊ (၃) ပရဿတဒတ္ထဝိဇာနန” ဟူသော အင်္ဂါ ၃ ပါးကိုသာ သိစေနိုင်၏။ “ အတထံ ဝတ္ထု ” ဟူသော အင်္ဂါလက္ခဏာကို မသိစေနိုင်၊ မပြနိုင်သေး။

အပရောနယော-အခြားတနည်းကား၊ မုသာတိ- ကား၊ အဘူတံ-မဟုတ်
 သော၊ အတစ္ဆံ-မမှန်သော၊ ဝတ္ထု-ဝတ္ထုတည်း၊ ဝါဒေါတိ- ကား၊ တဿ-ထို
 မဟုတ်မမှန်သောဝတ္ထုကို၊ ဘူတတော-ဟုတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ (ဘာဝပ္ပဓာန)၊
 တစ္ဆတော - မှန်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝိညာပနံ - သိစေခြင်းတည်း၊ ဝါ-သိစေ
 ကြောင်းစေတနာတည်း၊ ပန-ဆက်၊ (တနည်း)ပန-ပဒတ္တမှတပါး လက္ခဏတ္ထ
 ကို ဆိုဥျားအံ့၊ လက္ခဏတော - မှတ်သားအပ်သောသဘောအားဖြင့်၊ အတထံ-
 မမှန်သော၊ ဝတ္ထံ-ကို၊ တထတော- မှန်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ပရံ-သူတပါးကို၊
 ဝိညာပေတုကာမဿ-သိစေခြင်းငှါ အလိုရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ တထာ- ထို အခြင်း
 အရာအားဖြင့်၊ (မမှန်သောဝတ္ထုကို အမှန် ဟု သိစေလိုခြင်းဟူသော အခြင်း
 အရာအားဖြင့်၊) ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ-ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကို ဖြစ်စေတတ်
 သော၊ စေတနာ-သည်၊ မုသာဝါဒေါ-မည်၏၊ သော- ထို မုသာဝါဒသည်၊ ယံ
 အတ္ထံ-အကြင် စီးပွားကို၊ ဘဂ္ဂတိ- ဖျက်ဆီး၏၊ တဿ- ထိုစီးပွား၏၊ အပ္ပတာ
 ယ- နည်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟန္တတာယ- ကြီးသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊ (များသည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ မဟာသာဝဇ္ဇော။ [ဤနည်းအလို
 “မုသာဝါဒေါ-မဟုတ်မမှန်သောဝတ္ထုကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် ပြောဆို
 ကြောင်း သိစေကြောင်းစေတနာ” ဟု ပေးပါ။]

x x x x x x x

အပရောနယော။ ။ အတထံ ဝတ္ထုဟူသော အင်္ဂါလက္ခဏာကိုပြနိုင်သော တနည်း
 ကို ပြလို၍ “အပရောနယော” စသည်ကို မိန့်သည်။ ဤနည်း၌ကား “မုသာ” အရ
 ကာယဝစီပယောဂကို မယူဘဲ ပြောတိုင်းမဟုတ်သောဝတ္ထုကို ယူရသောကြောင့် “အ
 တထံ ဝတ္ထု” ဟူသော အင်္ဂါလက္ခဏာကိုလည်း ပြနိုင်သည်။ ဤနည်း၌ “မုသာ (မဟုတ်
 မမှန်သောဝတ္ထုကို) + ဝဒီယတိ ဝုစ္စတိ စေတနာတိ မုသာဝါဒေါ” ဟု ပြ။ [သူတပါး၏
 အသိမှားစေလိုသောစိတ်ကို “ဝိသံဝါဒန စိတ္တ” ဟု၎င်း၊ မိမိက အမှားကိုသိစေလိုသည်
 အားလျော်စွာ အမှားကို သူတပါးကသိခြင်းကို “တဒတ္ထ ဝိဇာနန” ဟု၎င်း ဆိုသည်။]

လက္ခဏတော၊ ပေ၊ စေတနာ။ ။ “မုသာဝါဒ” အရ တရားကိုယ်သဘောကို
 ပြလို၍ “လက္ခဏတော” စသည်ကို မိန့်သည်။ [လက္ခဏတောတိ သဘာဝတော၊
 တထာတိ တေန တထာကာရေန၊ ကာယဝစီဝိညတ္တိယော သမုဋ္ဌာပေတိတိ ဝိညတ္တိ
 သမုဋ္ဌာပိကာ၊-ဋီကာသစ်။] ဤအဖွင့်အတိုင်း တထာကို နေ့ပုဒ်နှင့်မတွဲဘဲ ပေးသည်၊
 သမာသံတွဲ၍လည်း ပေးနိုင်ပါ၏။

ယမတ္ထံ။ ။ ယမတ္ထံစသော ဤစကားဖြင့် ကမ္မပထမြောက်သော မုသာဝါဒ၏
 ဥစ္စာတန်ဖိုးလိုက်၍ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇဖြစ်ပုံကို ပြ၏။ တန်ဖိုးချင်းတူလျှင်ကား
 ဥစ္စာရှင်၏ သီလစသော ဂုဏ်ငယ် ဂုဏ်ကြီးလိုက်၍ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇ ဖြစ်ရပေ
 လိမ့်မည်။ [ယဿ အတ္ထံ ဘဂ္ဂတိ၊ တဿ အပ္ပဂုဏတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာဂုဏ
 တာယ မဟာသာဝဇ္ဇောတိ အဒိန္နာဒါနေဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇတာ လမ္ပ
 တိ၊-ဋီကာသစ်။]

အပိစ-သည်သာမကသေး၊ ဂဟဋ္ဌာနံ-အိမ်၌တည်သူ လူဝတ်ကြောင်တို့၏၊ (အဒါတုကာမတာ ဌှစ်) အတ္တနော-မိမိ၏၊ သန္တကံ-ဥစ္စာကို၊ အဒါတုကာမ တာယ - ပေးခြင်းငှါ အလိုမရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ နတ္ထိ- မရှိပါ၊ [ရှိပါ သလားဟု မေးလာသူ တောင်းလာသူအား ပြန်ပြောသောစကားတည်း၊] ဣတိ အာဒိနယပဝတ္တော - ဤသို့ အစရှိသောနည်းအားဖြင့် ဖြစ်သော မုသာဝါဒ သည်၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ သက္ခိနာ- သက်သေသည်၊ (ဟုတွာ)၊ အတ္တဘူနတ္ထိ- စီးပွားကို ဖျက်ဆီးခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝုတ္တော- ပြောဆိုအပ်သော မုသာဝါဒသည်၊ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ပဗ္ဗဇိတာနံ-ရသေ့ ရဟန်းတို့၏၊ အပ္ပကမ္မိ-အနည်းငယ်လည်း ဖြစ်သော၊ တေလံဝါ - ဆီကိုသော်၎င်း၊ သပ္ပိဝါ - ထောပတ်ကိုသော်၎င်း၊ လဘိတွာ- ရ၍၊ ဟသာဓိပ္ပာယေန- ရယ်ရွှင်ခြင်း၌ဖြစ်သော အလိုဖြင့်၊ [အပျက် အချော် ပြောလိုသဖြင့်၊] အဇ္ဇ - ယနေ့၊ ဂါမေ- ရွာ၌၊ တေလံ- ဆီသည်၊ နဒိ မညေ- မြစ်ကဲ့သို့၊ သန္တတိ-စီး၏၊ [အနည်းငယ်ရသောကြောင့် ပြောင်လှောင်၍ ပြောသောစကားတည်း၊] ဣတိ-သို့၊ ပူရဏကထာ နယေန- ဖြည့်စွက် ပြောဆို ကြောင်း နည်းဖြင့်၊ ပဝတ္တော - ဖြစ်သော မုသာဝါဒသည်၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ ပန-ကား၊ အဒိဋ္ဌိယေဝ-မမြင်အပ်သော အကြောင်းအရာကိုပင်၊ ဒိဋ္ဌိ-မြင်အပ် ပြီ၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့ အစရှိသော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ဝဒန္တာနံ-ပြောဆိုသူတို့၏၊ (မုသာဝါဒေါ)၊ မဟာသာဝဇ္ဇော။

x x x x x x x

အပိစ ။ ။ အပ္ပသာဝဇ္ဇ မဟာသာဝဇ္ဇခွဲရာ၌ ဆိုတွယ် ကျန်သေးသောကြောင့် “အပိစ” စသည် မိန့်သည်၊ [ရှေ့နည်းနှင့်မတူသော တနည်းကိုပြခြင်း မဟုတ်၊] လူတို့မှာ ဖြစ်တတ်သော မုသာဝါဒ၊ ရသေ့ ရဟန်းတို့မှာဖြစ်တတ်သော မုသာဝါဒတို့ကို ခွဲ၍ပြ၏။

ပူရဏကထာ ။ ။ “ပူရဏကထာ” ဟူသည် အနည်းငယ်ဖြစ်၍ ဥါန (ယုတ်လျော့ သော) ဆီကို စကားအားဖြင့် ဖြည့်၍ “မြစ်ကြီးကဲ့သို့” ဟု ပြောအပ်သောစကားတည်း၊ ပူရေတိတိ ပူရဏာ၊ ပူရဏာစ သာ ကထာစာတိ ပူရဏကထာ။ [အပ္ပတာယ ဥါနဿ အတ္ထဿ ပူရဏာဝသေန ပဝတ္တာ ကထာ ပူရဏကထာ၊ မဟုတရဘာဝေန ဝုတ္တကထာတိ ဝုတ္တိ ဟောတိ၊-ဋီကာသစ်၊ အဋ္ဌသာလိနိ ယောဇနာ၌ကား “ပူရဏဿ ကထနနယေန ပဝတ္တော မုသာဝါဒေါ ” ဟု ဖွင့်၏။]

မှတ်ချက် ။ ။ မရှိ ဟု ပြောခြင်း၌၎င်း၊ ပူရဏကထာနည်းဖြင့် စကားပို စကားလျှံ (ဆီတွေ မြစ်ကြီးလိုစီးနေ၏ စသည်) ပြောဆိုခြင်း၌၎င်း သူတပါး အသိမှားစေလိုသော ဝိသံဝါဒနစိတ် ရှိမှသာ မုသာဝါ ဒဖြစ်သည်၊ ထိုစကားမျိုး ပြောရုံဖြင့်ကား မုသာဝါဒ မဖြစ်ပါ။ [အတ္တနော သန္တကံ အဒါတုကာမတာယာတိ ဟိ ဟသာဓိပ္ပာယေနာတိစ (ဟူသော စကားကို၎င်း) မုသာဝါဒသာမညဘော (မဟုတ်မမှန်ပြောခြင်း တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဝုတ္တိ၊ ဥဘယတ္ထာပိစ (အဒါတုကာမတာ , ဟသာဓိပ္ပာယ ၂ ပါးစုံ၌ လည်း) ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရေနေဝ မုသာဝါဒေါ၊ န ပန ဝစနမတ္တေန၊- ဋီကာသစ်။]

တဿ-ထို မုသာဝါဒ၏၊ သမ္ဘာရာ-တို့သည်၊ အတထံ-မမှန်သော၊ ဝတ္ထု-
 ဝတ္ထု၎င်း၊ ဝိသံဝါဒနစိတ္တံ- မှားမှားယွင်းယွင်း ပြောဆိုစေကြောင်းစိတ်၎င်း၊
 ဝါ- ချွတ်ယွင်းစေကြောင်းစိတ်၎င်း၊ တဇ္ဇော- ထို စိတ်အားလျော်စွာဖြစ်သော၊
 ဝါယာမော - လုံ့လ၎င်း၊ [တဇ္ဇောတိ တဿာရူပေ၊ ဝိသံဝါဒနာနုရူပေတိ
 အတ္ထော၊-ဋီကာဟောင်း၊ ဋီကာသစ်၌ တမျိုးဖြင့်လေ၏။] ပရဿ-သူတပါး၏၊
 (လိမ်အပ်သူ၏)၊ တဒတ္ထဝိဇာနနံ - ထို လိမ်လိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို
 နားလည်ခြင်း၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ စတ္တာရော ဟောန္တိ၊ ဧကော-သော၊ ပယောဂေါ-
 သည်၊ သာဟတ္ထိကောဝ - သာဟတ္ထိကသာတည်း၊ သောစ - ထိုသာဟတ္ထိက
 ပယောဂကိုလည်း၊ ကာယေနဝါ-ကိုယ်ဖြင့်သော်၎င်း၊ ကာယပဋိဗဒ္ဓေနဝါ-
 ကိုယ်နှင့်စပ်သော ဝတ္ထုဖြင့်သော်၎င်း၊ ဝါစာယဝါ - နှုတ်ဖြင့်သော်၎င်း၊ ပရ
 ဝိသံဝါဒနကိရိယာကရဏေန- သူတပါးကို ချွတ်ယွင်းစေတတ်သော အမှုအရာ
 ကို ပြုခြင်းအားဖြင့်၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော - ၏။

တာယ ကိရိယာယ - ထို အမှုအရာကြောင့်၊ ပရော - တပါးသောပုဂ္ဂိုလ်
 သည်(လိမ်အပ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ တမတ္ထံ-ထို အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို(လိမ်လို
 အပ်သော အကြောင်းအရာကို)၊ စေ ဇာနာတိ- အကယ်၍ သိအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊
 အယံ - ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ကိရိယ သမုဋ္ဌာပိက စေတနာက္ခယောဝေဝ - အမှုအရာ
 ကိရိယာကိုဖြစ်စေတတ်သော စေတနာ၏ခဏ၌ပင်၊ မုသာဝါဒကမ္မုနာ-မုသာ
 ဝါဒကံသည်၊ ဗဇ္ဈတိ-ဖွဲ့အပ်၏၊ ပန- ဆက်၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ကာယ ကာယ
 ပဋိဗဒ္ဓဝါစာဟိ-ကိုယ်၊ ကိုယ်နှင့်စပ်သောဝတ္ထု၊ နှုတ်တို့ဖြင့်၊ ပရံ-သူတပါးကို၊
 ဝိသံဝါဒေတိယထာ-မှားမှားယွင်းယွင်း ပြောဆိုစေနိုင်သကဲ့သို့၊ ဝါ-ချွတ်ယွင်း
 စေနိုင်သကဲ့သို့၊ တထာ - တူ၊ အဿ- ထိုသူအား၊ ဣဒံ- ဤ အကြောင်းအရာကို၊
 ဘဏာဟိ-လိမ်၍ပြောလိုက်ပါလော၊ ဣတိ - သို့၊ အာဏာပေဇ္ဇော - စေခိုင်း
 သည်၊ (ဟုတွာ)ပိ-ဖြစ်၍၎င်း၊ ဝါ-ဖြစ်လျက်၎င်း၊ [အာဏတ္ထိကပယောဂကို
 ပြသည်။]

ပဏ္ဍိ-စာလွှာကို၊ လိခိတွာ- ရေး၍၊ [နောက်၌ “ကုန္ဒာဒီသု” ဟု အာဓာရရှိ
 သောကြောင့် “ပဏ္ဍိ-စာရွက်၌၊ လိခိတွာ- အက္ခရာကိုရေးခြစ်၍” ဟုလည်း
 ဋီကာသစ်ဖြင့်သေး၏။] ပုရတော-ရှေ့၌၊ (လိမ်လိုအပ်သူ၏ရှေ့၌) နိသဇ္ဇန္တော-
 စွန့်လွှတ်ချထားသည်၊ (ဟုတွာ)ပိ - ၎င်း၊ [နိသဂ္ဂိယ ပယောဂကိုပြသည်။]
 အယံ အတ္ထော - ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော - မှတ်ထိုက်၏၊
 ဣတိ-သို့၊ ကုန္ဒာဒီသု- နံရံ အစရှိသောအရပ်တို့၌၊ လိခိတွာ- ၍၊ (မဟုတ်မမှန်
 ရေး၍)၊ ထပေဇ္ဇော - ထားသည်၊ (ဟုတွာ)ပိ - ၎င်း၊ [ထာဝရပယောဂကို
 ပြသည်။] (ပရံ-သူတပါးကို၊ ဝိသံဝါဒေတိ- နိုင်၏၊) တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဣတ္ထ-ဤ
 မုသာဝါဒ၌၊ အာဏတ္ထိက နိသဂ္ဂိယ ထာဝရာပိ-အာဏတ္ထိက နိသဂ္ဂိယ ထာဝရ

လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပယောဂါ - တို့သည်၊ ယုဇ္ဇန္တိ- သင့်ကုန်၏၊ ပန-ထိုသို့ ပင် သင့်ပါကုန်သော်လည်း၊ အဋ္ဌကထာသု- ရှေး အဋ္ဌကထာတို့၌၊ အနာဂတတ္တာ- မလာကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိမံသိတွာ- စူးစမ်း နှိုင်းချိန်၍၊ (အာဏတ္တိက နိသဂ္ဂိယ ထာဝရာ-ကုန်သော၊ ပယောဂါ-တို့ကို၊) ဂဟေတဗ္ဗော- ယူထိုက် ကုန်၏။

(ယော ဘဂဝါ) သစ္စံ- မှန်သောစကားကို၊ ဝဒတိ- မိန့်မြွက်တော်မူတတ်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (သော ဘဂဝါ) သစ္စဝါဒီ- သစ္စဝါဒီမည်တော်မူ၏၊ သစ္စေန- မှန်သော ရှေ့စကားဖြင့်၊ သစ္စံ- မှန်သောနောက်စကားကို၊ သန္ဓဟတိ ယဇ္ဇေတိ- ဆက်စပ်တော်မူတတ်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ သစ္စသန္ဓော - သစ္စသန္ဓ မည်တော်မူ၏၊ အန္တရန္တရာ- အကြားအကြား၌၊ မုသာ- မဟုတ်မမှန်သောစကားကို၊ နဝဒတိ- မိန့်တော်မူ၊ ဣတိ အတ္ထော- နက်၊ ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ ယော ပုရိသော- သည်၊ ကဒါစိ- တရံတခါ၌၊ မုသာ- မဟုတ်မမှန်သောစကားကို၊ ဝဒတိ- ပြောဆို၏၊ ကဒါစိ- ၌၊ သစ္စံ- မှန်သောစကားကို၊ (ဝဒတိ)၊ တဿ- ထိုယောက်ျား၏၊ (သစ္စံ- ၌စပ်၊) မုသာဝါဒေန- မုသာဝါဒသည်၊ အန္တရိတတ္တာ- ခြားကွယ်သမှုပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သစ္စံ- မှန်သောစကားကို၊ သစ္စေန- မှန်သောစကားသည်၊ န ယဋီယတိ- မဆက်စပ်အပ်၊ တသ္မာ- ထို့ကြောင့်၊

x x x x x x x

ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗော။ ။ ဤအယူက သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာဆရာ၏ အတ္တနော မတိမျှဖြစ်သောကြောင့် “ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗော” ဟု ဆိုသည်။ မိမိကိုယ်တိုင် “တထာ ဣဒမဿ ဘဏာဟိတိ ဘဏာပေန္နောပိ ၊ ပေ ၊ ထပေန္နောပိ ” ဟု ဖြစ်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ကိုပြုပြီးဖြစ်ရကား အထူးစိစစ်ဘွယ် မလိုတော့၊ ရှေးဆရာတို့ကို လေးစားသောအားဖြင့်၎င်း၊ အတ္တုတ္တံသနအပြစ် မရောက်စေလိုသောကြောင့်၎င်း “ ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗော ” ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ [ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗောတိ အတ္တနောမတိယာ သဗ္ဗဒုပ္ပလက္ခာ အနတ္တုတ္တံသနေန ဝုတ္တံ၊ ကိဓေတ္ထ ဝိစာရေတဗ္ဗကာရဏံ အတ္ထိ၊ သယမေဝ ဝိစာရိတတ္တာ၊ - ဇီကာသစ်။]

သစ္စသန္ဓော ။ ။ သန္ဓော၌ သံ+ဓာဓာတ်, အပစ္စည်းတည်း၊ သန္ဓဟတိ၌ကား ဓာဓာတ်ကို ဒွေဘော်ပြု, ဓကို ဒ, အာကို ရဿပြု, နောက် ဓကို ဟပြု၊ (ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ ပိဒဟတိ ” ရုပ်ကဲ့သို့ စီရင်လျှင် “ သန္ဓဟတိ ” ဟု ဖြစ်၏၊ သန္နိပုဒ်ကဲ့သို့ ဆက်စပ်ခြင်း အနက်ဟောဟု သိစေလို၍ “ သဇ္ဇေတိ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ သန္နိ+သန္ဓဟတိ- သစ္စာကို ဆက်စပ် ” ဟု ဆိုလျှင် “ သစ္စာစကားအချင်းချင်း ဆက်စပ် ” ဟု သိသာသောကြောင့် “ သစ္စေန ” ဟု အပိုထည့်သည်။

အန္တရိတတ္တာ။ ။ အန္တရသဒ္ဓါသည် အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ဗျဝံဓာန- (ခြားကွယ်ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ကရဓာတ်၏အနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်သော နာမဓာတ် ဟု ကြံပါ၊ အန္တရိယတေ- ခြားကွယ်သမှု ပြုအပ်၏၊ ဣတိ အန္တရိတံ၊ မုသားသည် ခြားကွယ်အပ်သော သစ္စာစကား။

(ထိုသို့ မှန်သောစကားအချင်းချင်း မဆက်စပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) န သစ္စသန္ဓေ-သစ္စသန္ဓေ မမည်၊ ပန-အန္ဓယ၊ အယံ- ဤ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တာဒိသော-ထိုကဲ့သို့ရှုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သစ္စသန္ဓေမမည်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) န-မဟုတ်၊ ဇီဝိတဟေတုပိ-အသက်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်သော်မှလည်း၊ [ပိသဒ္ဓါသမ္ဘာဝနာဇောတက၊ “အခြားအကြောင်းများမှာ ဆိုဘွယ်ရာမလို” ဟု ဂရဟာဆည်း။] မုသာ-ကို၊ အဝတ္တာ - မိန့်တော်မမူဘဲ၊ သစ္စေန-မှန်သော ရှေ့စကားဖြင့်၊ သစ္စံ-မှန်သော နောက်စကားကို၊ သန္ဓဟတိယေဝ - ဆက်စပ်တော်မူသည်သာ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သစ္စသန္ဓေ-သစ္စသန္ဓေမည်တော်မူ၏။

ထေတောတိ- ကား၊ ထိရော - စကားအရာ လွန်စွာခိုင်မြဲတော်မူ၏၊ ထိရကထော- ခိုင်မြဲသော စကားရှိတော်မူ၏၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဟိ - ချဲ့၊ ဧကော - အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော-ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟလိဒ္ဓိရာဂေါဝိယ - နန္ဒင်းဖြင့် ဆိုးအပ်သော အရောင်ကဲ့သို့၎င်း၊ ထုသရာသိမ္ပိ - ဖွဲ့ အစု၌၊ နိခါတခါဏုဝိယ - စိုက်အပ်သော ငုတ်ကဲ့သို့၎င်း၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ နိက္ခိတ္တခါဏုဝိယ - ချထားအပ်သော ငုတ်ကဲ့သို့၎င်း ” ဟု ရှိ၏။] အဿပိဋ္ဌေ - မြင်း၏ ကျောက်ကုန်း၌၊ ထပိတကုမ္ဘဏ္ဍမိဝစ-ထားအပ်သော ဖရုံသီးကဲ့သို့၎င်း၊ ထိရကထော- ခိုင်မြဲသော စကားရှိသည်၊ န ဟောတိ-မဟုတ်၊ ဧကော-အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊

x x x x x x x x x

ထေတော။ ။ထေတသဒ္ဓါသည် ထိရသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ထိရ၌ ထာဓိတံ (ကိရိပစ္စည်း) ဖြစ်သကဲ့သို့ ထေတ၌လည်း ထာဓိတံ (တပစ္စည်း) ဖြစ်၏၊ ဣအာဂံ၊ ထိုဣကို ပြော၊ ဒန္တဇထာဓိတံသည် မုဒ္ဓဇဌာဓိတံကဲ့သို့ တည်တန့်ခိုင်မြဲခြင်း အနက်ကို ဟော၏ “ ခိုင်မြဲ ” ဟု သာမညဆိုသော်လည်း သစ္စဝါဒိတာ၏ အရာဖြစ်သောကြောင့် ပကရဏအားလျော်စွာ စကားအရာ၌ ခိုင်မြဲကြောင်းဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် “ထိရကထောတိ အတ္ထော ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထု ဖွင့်သည်။ [“ သစ္စတော ထေတတော ” တိ အာဒိသုဝိယ ထေတသဒ္ဓေါ ထိရပရိယာယော၊ ထိရဘာဝေါစ သစ္စဝါဒိတာယ အဓိကာရတ္တာ ကထာဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗောတိ အာဟ “ ထိရကထောတိ အတ္ထော ” တိ-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာသစ်၌ “ထိတဿ ဘာဝေါတိ ဟိ ထေတော၊ ထိရ ဘာဝေါ၊ (ခိုင်မြဲသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ တည်တန့်ခြင်းဂုဏ်၊ ထိတနောင် ဘာဝအနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၍ “ထေတ” ဟု ဖြစ်ပြီးမှ) တေန ယုတ္တတ္တာ ပုဂ္ဂလော ဣဓံ ထေတော နာမ (“ထေတေန+ယုတ္တော ထေတော” ဟု ပြုမှ ပုဂ္ဂိုလ်ရသည်) ” ဟု ဆက်၍ ဖွင့်သွားလေ၏၊ ထို အဖွင့်ကိုကား “ထေတသဒ္ဓေါ ထိရပရိယာယော” ဟူသော ဋီကာဟောင်းစကား, “ထေတောတိ ထိရော” ဟူသော အဋ္ဌကထာ စကားတို့ဖြင့် စဉ်းစားပါ။

ဟလိဒ္ဓိရာဂေါ။ ။ဟလိဒ္ဓိယာ-နန္ဒင်းဖြင့်၊ ဝါ-၏၊ ရာဂေါ-ဆိုးခြင်းတည်း၊ ဝါ-ဆိုးအပ်သော အရောင်တည်း၊ ဟလိဒ္ဓိရာဂေါ-ရောင်၊ ဤဟလိဒ္ဓိရာဂေါစသော ဥပမာများသည် ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပမာ မဟုတ်ကြ၊ စကား၏ ဥပမာများတည်း၊ နန္ဒင်းဆိုးအရောင်

ပါသကဏလေခါဝိယ-ကျေဝံသံ ရှေးအပ်သော အက္ခရာကဲ့သို့၎င်း၊ (ကျေဝံထက် အက္ခရာကဲ့သို့၎င်း၊) ဣန္ဒြိလောဝိယစ-တခါးတိုင်ကဲ့သို့၎င်း၊ ထိရကထော-သည်၊ ဟောတိ၊ အသိနာ-သန်လျက်ဖြင့်၊ သီသံ-ဥးခေါင်းကို၊ ဆိန္ဒုန္တေပိ-ဖြတ်ပါသော်လည်း၊ [“သီသေ-ကို၊ ဆိန္ဒုန္တေပိ-ဖြတ်အပ်ပါသော်လည်း” ဤသို့ ရှိမှ ကောင်းသည်။] ဒွေကထာ- ၂ မျိုးသော စကားတို့ကို၊ န ကထေတိ-မပြော၊ အယံ-ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ထေတော-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

ပစ္စယိကောတိ-ကား၊ ပတိအယိတဗ္ဗကော(ပတိယာယိတဗ္ဗကော)-ယုံကြည်ခြင်းဖြင့် ရှေးရှုရောက်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ သဒ္ဓါယိကော-ယုံကြည်ခြင်း၏ ဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝါ-ယုံကြည်ခြင်းဖြင့်ရောက်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဣတိ အတ္ထော၊

+ + * + + * + *

သည် ကြာရှည်စွာ မတည်သကဲ့သို့ စကားလည်း မတည်၊ ထိုမတည်သော စကားသည် နန္ဒင်းဆိုး အရောင်နှင့် တူ၏။ ဖွဲ့ပုံ၌ စိုက်ထားအပ်သော ငုတ်၊ မြင်းကျောက်ကုန်း၌ ထားအပ်သော ဖရုံသီးတို့၏ ကြာရှည်စွာ မတည်ပုံလည်း စကား၏ မတည်ပုံနှင့် တူ၏။ ပါသကဏလေခါ၏တည်ပုံ၊ ဣန္ဒြိလ၏တည်ပုံကား စကား၏တည်ပုံနှင့် တူသည်။

ပစ္စယိကော ။ ။ ဤနေရာ၌ ဋီကာဟောင်းဝယ် အထူး မဖွင့်ပါ။ ရှေးအပစ္စယော ပုဒ်၌ “န+ပစ္စေတိ တေနာတိ အပစ္စယော” ဟုပြု၍ ဒေါမနဿကို အရကောက်ခဲ့၏။ ဤ၌ ကား ပုဂ္ဂိုလ်ကို အရကောက်သို့ရန် “ပစ္စေတိ ဧတ္ထာတိ ပစ္စယော” ဟု ပြုရုံသာတည်း။ ထို့နောက် သဒ္ဓါယိကော၌ ဣကကို အနက်မရှိ (တဗ္ဗာဝုတ္တိ) ကြံသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ပစ္စယော ယေဝ ပစ္စယိကော” ဟု ကြံပြီးလျှင် “ ပစ္စယိကော - ယုံကြည်ခြင်း၏ စွဲ၍ ဖြစ်ရာတည်း” ဟု ပေးပါ “ယုံကြည်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်” ကား အဓိပ္ပာယ်ထွက်တည်း။

တနည်း။ ။ “ ပတိ - ရှေးရှု+အယိတဗ္ဗော - ရောက်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ပစ္စယိကော-ရှေးရှုရောက်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်” ဟု ကြံလျှင် “ပတိ+အယဓာတ်, ဣပစ္စည်း, ဣအာဂုံဖြင့် ပြီးနိုင်၏။ ဤနည်းအတိုင်း သဒ္ဓါယိကော၌ ဋီကာတနည်းကြံသည်။ ဤအကြံသည် တဗ္ဗပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်ထားသော သံဝဏ္ဏာနှင့်ညီ၏။

ပတိယာယိတဗ္ဗကော။ ။ ဤသံဝဏ္ဏနာ၌မူ အမျိုးမျိုးကွဲ၏။ သီဟိုဠ်မူ၌ “ ပတိ+အယိတဗ္ဗကော” ဟု ရှိ၍ သျှာမူ၌ “ပတိယာယိတဗ္ဗကော” ဟု ရှိ၏။ ဋီကာသစ်၌ကား “ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော” ဟု ရှိသည်။ ပစ္စယိကော၏ အဖွင့် ဖြစ်သောကြောင့် ထို ဥ မျိုးတွင် ပစ္စယကို “ပတိ+အယ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်သော အခါ “တဗ္ဗပစ္စည်း၊ ဣအာဂုံ, သုတ္တန္တကပစ္စည်းသက်၍ “ပတိအယိတဗ္ဗကော” ဟူသော သီဟိုဠ်မူအတိုင်း ပါဌမှန်ဖြစ်၏။ တိ+အန္တံ တိ၏ ဣကို ဣယပြု၍ “တိယန္တံ” ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့ ပတိမှ ဣကို ဣယပြု၍ “ ပတိယာယိတဗ္ဗကော ” ဟူသော သျှာမူလည်း ပါဌမှန်ပင်ဖြစ်သည်။ အနက်မှာ နိဿယအတိုင်းပင်တည်း။ တဗ္ဗပစ္စည်းကြောင့် “ ဖြစ်အပ် = ဖြစ်ထိုက် ” ဟု အနက် မဖြစ်နိုင်။ “ရောက်အပ်-ရောက်ထိုက်” ဟုသာ ဖြစ်နိုင်သည်။

ဋီကာသစ် ။ ။ “ပတ္တိသင်္ခါတာ သဒ္ဓါ အယတိ ပဝတ္တတိ ဧတ္ထာတိ ပစ္စယိကောတိ အာဟ-ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကောတိ” ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် ထို ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကောကို “ပတ္တိယာ အယိတဗ္ဗာ ပဝတ္တေတဗ္ဗာတိ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗာ , ယကာရာဂမေန (ယာ၌ ယအာဂုံ

[ရှေးမှုအလို “ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော - ယုံကြည်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေထိုက်သော စကားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ သဒ္ဓါယိတဗ္ဗကော - ယုံကြည်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ ထိုက်သော စကားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ဣတိ အတ္ထော” ဟု ပေးပါ။] ဟိ-ချဲ့၊ ကေစ္စော - အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော - သည်၊ ပစ္စယိကော - ယုံကြည်ခြင်းဖြင့် ရှေးရှု ရောက်ထိုက်သည်၊ ဝါ-ယုံကြည်ထိုက်သည်၊ န ဟောတိ- မဖြစ်၊ ဣဒံ- ဤစကားကို၊ ကေန-အဘယ်သူသည်၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သနည်း၊ (ဣတိ - ဤသို့ မေးအပ်သော်၊) အသုကေန-ထိုမည်သူသည်၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ၊) ဣတိ - သို့၊ ဝုတ္တေ- ပြောဆိုအပ်သော်၊ တဿ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝစနံ-စကားကို၊ မာသဒ္ဓဟထ-မယုံ ကြကုန်လင့်၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတ္တဗ္ဗတံ-ပြောဆိုထိုက်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတိ- ရောက်၏၊ (သူကလိမ်တတ်သောကြောင့် ဤသို့ အပြောအဆိုခံရသည်။]

ကော-အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပစ္စယိကော-သည်၊ ဟောတိ၊ ဣဒံ-ကို၊ ကေန-သည်၊ ဝုတ္တံ-နည်း၊ (ဣတိ-သော်၊) အသုကေန-သည်၊ (ဝုတ္တံ)၊ ဣတိ- သို့၊ ဝုတ္တေ-သော်၊ တေန-ထို သူသည်၊ ယဒိ ဝုတ္တံ-အကယ်၍ ပြောဆိုအပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ (ဝေံသတိ)၊ ဣဒမေဝ-ဤ စကားသည်သာ၊ (ထိုသူ ပြောအပ်သော ဤ

x x x x x x x x

လာသောအားဖြင့်) ဝါစာ (ဝါစာရ၏)၊ သာ ဧတဿာတိ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော- ယုံကြည်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော စကားရှိသူ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤ အဖွင့်၌ ပစ္စယမှ ပတ် ကို “ပတ္တိ” ဟု ဖွင့်ခြင်း၊ ထို ပတ္တိကို အဘိဓာန် (၁၀၁၂) ၌ ရောက်ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ ခြေလျင် စစ်တပ်၊ ဤအနက် ၃ ရပ်သာရှိပါလျက် “သဒ္ဓါ” ဟု ဖွင့်ခြင်း၊ ပြောဆိုအပ်သော စကားသည် ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓါဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သည် မဟုတ်၊ ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓါသည် ကြားသူ သန္တာန်၌သာဖြစ်၍ စကားကား ပြောဆိုသူ သန္တာန်၌ဖြစ်ခြင်း၊ ဤသို့ သဒ္ဓယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိ ၂ မျိုးလုံး မရှိခြင်းကြောင့် ဋီကာသစ်အဖွင့်ကို စိစစ်ကြပါကုန်။

သဒ္ဓါယိကော ။ ။ “သဒ္ဓါယိတဗ္ဗကောတိ အတ္ထော” ဟု စာအုပ်တို့၌ တွေ့ရ၏၊ ထိုပါဌသည် သုံးစွဲရိုးမဟုတ်ပါ၊ တိကင်္ဂုတ္တရ၊ ဒုတိယပံ၊ မဟာဝဂ္ဂ (၁၀) သုတ်၊ မူလပံ၊ စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ် အဋ္ဌကထာတို့၌ “သဒ္ဓါယိကော” ဟု ချည်း ရှိကြပါသည်၊ ထို ဋီကာများနှင့် တကွ ဤဋီကာဟောင်းလည်း “သဒ္ဓါ အယတိ ပဝတ္တတိ ဧတ္ထာတိ သဒ္ဓါ ယော၊ သဒ္ဓါယောဝေ သဒ္ဓါယိကော၊ ယထာ ဝေနယိကောဘိ” ဟု ပဌမဖွင့်၏၊ ဤအလို ဣက အနက်မရှိ၊ ထို့နောက် “ဇျပစ္စည်းမှ ယကို ကပြ” ဟု ကြံ၍ “သဒ္ဓါယ ဝါ အယ် တဗ္ဗော (ရောထိုက်၏) ဣတိ သဒ္ဓါယိကော” ဟု ဝစနတ္ထနှင့် “သဒ္ဓေယျောတိ အတ္ထော” ဟု အဘိဓေယုတ္တကိုပါ ဖွင့်သည်၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း သဒ္ဓါယိကောသာ ပါဌမှန်ဟုမှတ်ပါ။

ဆိုလိုရင်းကား။ ။ ပတိအယ်တဗ္ဗကောဝယ် “ ပတျာယိတဗ္ဗကော ” ဟုလည်း မူကွဲရှိပါလိမ့်မည်၊ ထို ပတျာယိတဗ္ဗကောကို မြန်မာဖတ်သံအတိုင်း “ ပတ်တယာ ” ဟု ဖတ်ရာမှ “ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော” ဟု ဖြစ်သွားဟန်တူပါသည်၊ ထို ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော နှင့် အသွားတူအောင် တဗ္ဗပစ္စည်းထည့်၍ “သဒ္ဓါယိတဗ္ဗကော” ဟု လည်း ပြောင်းလွှဲ လိုက်ကြဟန် တူပါသည်။

စကားသည်သာ)၊ ပမာဏံ-ပမာဏတည်း၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ (ထိုသူ၏ စကားကိုကြားရပြီးရာ ယခုအခါ၌)၊ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗံ-စူးစမ်း နှိုင်းချိန်ဘွယ်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ ဣဒံ-ဤစကားသည်၊ ဝါ-ဤအကြောင်းအရာသည်၊ ဝေမေဝ-ဤသူပြောအပ်သည့်အတိုင်းသာတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ [သူက မလိမ္မိတတ်သောကြောင့် သူပြောသည့်အတိုင်း မှတ်ပါ - ဟုလို။] အယံ- ဤ ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပစ္စယိကော-ပစ္စယိကဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ အဝိသံဝါဒကော လောက သာတိ-ကား၊ တာယသစ္စဝါဒိတာယ-ထို မှန်သောစကားကိုဆိုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ လောကံ - လူ အပေါင်းကို၊ န ဝိသံဝါဒေတိ - ဖောက်ဖောက် ပြန်ပြန် မပြောဆိုစေတတ်၊ ဝါ-မချွတ်ယွင်းစေတတ်၊ ဣတိ အတ္ထော။

ပိသုဏံ ဝါစံ ပဟာယာတိ အာဒိသု- ပိသုဏံဝါစံ ပဟာယ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ (အတ္ထော ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) ယာယဝါစာယ-အကြင်စကားဖြင့်၊ (ကရောတိ ဌစပ်၊) ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ တံ ဝါစံ-ထိုဂုံးတိုက်စကားကို၊ ဘာသတိ-ပြော၏၊ တဿ-ထို ပြောရာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဟဒယေ- စိတ်၌၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ (မိမိဟူသော ပြောသူ၏၊) ပိယဘာဝံ - ချစ်အပ်သူ၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ပရဿံ - သူတပါး၏၊ သုညဘာဝံစ - အချစ်မှ ကင်းဆိတ်သူ၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏၊ သာ (ဝါစာ)-သည်၊ ပိသုဏာဝါစာ-မည်၏။

x x x x x x x

အဝိသံဝါဒကော လောကဿ ။ ။ ယခုခေတ်၌ မုသားပြောသူတွေ၊ အလုပ် အားဖြင့် လှည့်စားနေသူတွေ ထိပ်တန်းပုဂ္ဂိုလ်မှစ၍ အလွန်များနေ၏။ စကားဖြင့် ပြောရုံ သာမက အလုပ်အားဖြင့် လှည့်စားခြင်းသည်လည်း လောကကို အထင်မှားစေခြင်းပင် တည်း။ ထို့ကြောင့် သူများအထင်ကြီးအောင် ဟန်လုပ်၍နေသော သူတော်ယောင်ကြီး များ၊ တိုင်းသူပြည်သားကိုဖြစ်စေ ဆိုင်ရာလူအများကိုဖြစ်စေ အထင်မှားအောင် ပြောဆို ပြုလုပ်နေသော လူကြီးလူကောင်းများ၊ မိမိမယုံကြည်သောအရာကို သူတပါး ယုံကြည် အောင် ဟောပြောနေသော ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များကို “ ဝိသံဝါဒကော လောကဿ - လောကကို လှည့်စားတတ်သူ ” ဟူ၍ချည်း မှတ်ပါ။

တဿ ပေ၊ ကရောတိ။ ။ “ ပိယဘာဝံ သုညဘာဝံ ကရောတိ ” ကို ကြည့်၍ ပိသုဏာ၌ “ ပိယသုညကရဏာ ” ဟု ဆိုလိုလျက် မလိုအပ်သောအက္ခရာတို့ကို ချေ၍ “ ပိသုဏာ ” ဟု ကြွင်းသည်ဟု သိပါ။ “ ပိယောစ+သုညံစ ပိယသုညံ၊ ပိယသုညံ+ကရော တိတိ ပိယသုညကရဏာ ” ဟု ပြု၊ ပိယသုညတို့၌ ဘာဝပုဗ္ဗာန၊ ဘာဝလောပကြိစေလို၍ ပိယံကို “ ပိယဘာဝံ ” ဟု၎င်း၊ သုညံကို “ သုညဘာဝံ ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်။ (တနည်း) ပိသတိ - ညီညွတ်နေသူတို့ကို ကွဲပြားအောင် ကြိတ်ချေတတ်၏။ ဣတိ ပိသုနာ၊ ပိသ ဓာတ်၊ ဥနပစ္စည်းဖြင့် သက္ကတ၌ “ ပိသုနာ ” ဟု ရှိသည်။

အတ္တနော ပရဿ။ ။ ဥးဒတ္တက ဥးနာဂ၏အပြစ် ပြောသည်ကို ဥးတိဿသည် ကြား၏။ ထိုအခါ ဥးတိဿသည် ဥးဒတ္တနှင့် ဥးနာဂတို့ ကွဲပြားစေလို၍ (သို့မဟုတ်) ဥးနာဂက “ မိမိကို သတိပေးဖော်ရပေသည် ” ဟု ချစ်စေလို၍ ဥးနာဂထံ သွားပြီးလျှင်

[ပါဠိတော်၌ ပိသုဏဝါစာအတွက် “ဣတော သုတွာ န အမုတြ အက္ခာ တာ” စသည်ဖြင့် ရှိသေးသော်လည်း ထို ပါဠိတော်အစဉ်အတိုင်း မဖွင့်သေးဘဲ အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာစသော အခြား အဋ္ဌကထာတို့၌ ပိသုဏဝါစာ ဖရသ ဝါစာ သမ္ပပ္ပလာပ ပုဒ်သုံးရပ်ကို ဆက်စပ်၍ ဖွင့်ထားသည်အားလျော်စွာ ဤ အဋ္ဌကထာ၌လည်း ထိုအတိုင်း ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ယာယ ပန အတ္တာနမ္မိ ပရမ္မိ” စသည်ကို မိန့်သည်။] ပန-ကား၊ ယာယ-အကြင်စကားဖြင့်၊ အတ္တာနမ္မိ- မိမိကို၎င်း၊ (ဖရသဝါစာပြောဆိုသူ တည်းဟူသော မိမိကို၎င်း)၊ ပရမ္မိ - သူတပါးကို၎င်း၊ (အပြောခံရသူ၊ ကြားရသူကို၎င်း)၊ ဖရသံ-ကြမ်းတန်းသည် ကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏၊ (အယံ-ဤစကားသည်၊ ဖရသဝါစာ-ဖရသဝါစာ မည်၏)၊ ယာဝါစာ- အကြင်စကားသည်၊ သယမ္မိ- ကိုယ်တိုင်လည်း၊ (ဖရသ ဝါစာ ကိုယ်တိုင်လည်း)၊ ဖရသာ-ကြမ်းတန်း၏၊ ကဏ္ဍသုခါ-နားတို့၏ ချမ်းသာ ကြောင်းသည်၊ ဝါ-နားတို့ကို ချမ်းသာစေတတ်သည်၊ (နားဝင်ချိုသည်)၊ နေဝ

+ + + x + + +

ဥးဒတ္တ၏ အပြစ်ပြောစကားကို ပြော၏။ ထိုသို့ ပြောခြင်းသည် မိမိကို ချစ်အောင်လည်း ပြု၊ ဥးဒတ္တ၏အပေါ်၌ ဥးနာဂ၏ အချစ်ကင်းဆိတ်အောင်လည်း ပြုရာရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် အတ္တနော ပိယဘာဝံ၌ “ အတ္တနော ” အရ ကုန်းတိုက်သော ဥးတိဿကို ယူ၍၊ “ ပရဿ ” အရ ဥးနာဂ၏အပြစ်ကို ပြောသော ဥးဒတ္တကိုယူပါ။ [ပရဿာတိ ယံ ဘိန္ဒိတုံ တံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ တဿ၊-ဋီကာ။]

ယာယ၊ ပေ၊ ကရောတိ။ ။ ဖရသံ ကရောတိတိ ဖရသကရဏာ၊ ဒေါသထွက်အောင် ကြမ်းတန်းအောင် ပြုတတ်သောကြောင့် ဆဲဆိုမှုစကားကို “ ဖရသကရဏာ ” ဟု ဆိုလို လျက် ကရဏပုဒ်ကိုချေ၊ (တနည်း) ဆဲသောအခါ ဆဲသူ မိမိ၌၎င်း၊ အဆဲခံရသော သူတပါး၌၎င်း ဒေါသအစွမ်းကြောင့် ကြမ်းတန်းမှု ဖရသာဖြစ်၏။ ထို ဖရသာသည် ဆဲဆို မှုကြောင့်ဖြစ်ရကား အကျိုး ဖရသာ၏အမည်ကို အကြောင်း စကားပေါ်၌ တင်စား၍ ကြမ်းတန်းသောစကားကိုလည်း ဖလူပစာရအားဖြင့် “ ဖရသာ ” ဟု ခေါ်ရသည်။ [ဧတ္ထ ပန ပဋ္ဌမနယေ ဖရသံ ကရောတိတိ ဝစနတ္ထေနဝါ၊ ဖလူပစာရေနဝါ ဝါစာယ (စကား အပေါ်၌) ဖရသ သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊-ဋီကာသစ်။]

ယာ ဝါစာ သယမ္မိ ဖရသာ ။ ။ ဤနည်း၌ စကားလုံးကိုယ်တိုင်ပင် ကြမ်းတန်း သောကြောင့် ဖရသာအမည် ရ၏။ ထို ဖရသာအမည်သည် ဥပစာမတင်ရဘဲ ပင်ကိုယ် သဘောအတိုင်း အထင်ရူဠိအားဖြင့် ရအပ်သောအမည်တည်း။ (တနည်း) ဆဲဆိုခြင်း၏ အကြောင်းမှာ ဒေါသတည်း။ ထို အကြောင်းဒေါသ၏ ဖရသအမည်ကို အကျိုးစကား ပေါ်၌ တင်စား၍ အကျိုးစကားကိုလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “ ဖရသာ ” ဟု ခေါ်သည်။ [ဒုတိယနယေ မမ္မစ္ဆေဒနဝသေန (နာကြီးဘွယ်ကောင်းသော ဇာတိ ဂေါတ္တစသည်ကို ဖြတ်တောက် ဆဲဆိုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ပဝတ္တိယာ ဧကန္တ နိဋ္ဌ၊ ရတာယ ရူဠိသဒ္ဓဝသေန သဘာဝေန (အထင်ရူဠိသဒ္ဓါ ဖြစ်သည့်အတွက် ဥပစာမတင်ရဘဲ ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် ညွှန်၎င်း) ကာရဏူပစာရေနဝါ ဖရသသဒ္ဓပ္ပဝတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊- ဋီကာသစ်။]

ဟောတိ-မဖြစ်၊ ဟဒယင်္ဂမာ-စိတ်နှလုံးသို့ရောက်သည်၊ (နှလုံး အသဲစွဲလေခံသည်)၊ န ဟောတိ၊ အယံ-ဤစကားသည်၊ ဖရုသဝါစာ-မည်၏။

ယေန - အကြင်စကားဖြင့်၊ သမ္ပ- စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်းအရာကို၊ နိရတ္ထကံ-အနက်အဓိပ္ပါယ်မရှိသော အကြောင်းအရာကို၊ ပလပတိ- (အမျိုးမျိုး အစားစား) အပြားအားဖြင့် ပြောဆိုတတ်၏၊ သော- ထိုစကားသည်၊ သမ္ပပ္ပလာပေါ-မည်၏၊ တေသံ (ပိသုဏဝါစာ ဖရုသဝါစာ သမ္ပပ္ပလာပါနံ) - ထို ပိသုဏဝါစာ ဖရုသဝါစာ သမ္ပပ္ပလာပတို့၏၊ မူလဘူတာ- အရင်းခံဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ စေတနာပိ-စေတနာသည်လည်း၊ ပိသုဏဝါစာဒိနာမ

x x x x x x x

နေဝ၊ ပေ၊ ဟဒယင်္ဂမာ။ ။ နေဝ ကဏ္ဍသုခါ၊ န ဟဒယင်္ဂမာတို့ကား ကြမ်းတန်းပုံကို သရုပ်ဖော်သောစကားတည်း၊ ဆဲဆိုသောစကားလုံးက ကြမ်းတန်းလှသောကြောင့် ကြားရသောနားလည်း မချမ်းသာ၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်က မကောင်းလှသောကြောင့် စိတ်နှလုံးသို့လည်း မသက်ဝင်ပါ - ဟူလို။ [သုခန္တိ ဧတယာတိ သုခါ၊ ကဏ္ဍာနံ + သုခါ ကဏ္ဍသုခါ၊ (တနည်း) သုခယတိတိ သုခါ၊ ကဏ္ဍော+သုခါ ကဏ္ဍသုခါ၊ ဟဒယံ+ ဂစ္ဆတိတိ ဟဒယင်္ဂမာ။]

သမ္ပပ္ပလာပေါ။ ။ သံ (ဟိတသုခံ) ဖလတိ ဝိနာသေတိတိ သမ္ပံ၊ သံပုဗ္ဗ ဖလဓာတ်+တို့ ပစ္စည်း၊ သံအတွက် “ကောင်း” ဟူသည် စီးပွားချမ်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် သံကို “ ဟိတသုခံ ” ဟု၎င်း၊ ဖလဓာတ်သည် ဝိနာသအနက်ကို ဟောသောကြောင့် “ဝိနာသေတိ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်၊ ပလပတိ ဧတေနာတိ ပလာပေါ၊ (ပ-အပြားအားဖြင့်၊ ဝါ-အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ+လပ-ပြောဆိုခြင်း၊) သမ္ပဿ+ပလာပေါ သမ္ပပ္ပလာပေါ၊ စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်းအရာ (သမ္ပ) ဟူသည် အနက်အဓိပ္ပါယ်မရှိသော အကြောင်းအရာတည်းဟု သိစေလို၍ “နိရတ္ထကံ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွင်ဖွင့်၏။

တနည်း။ ။ ပလာပသဒ္ဓါသည် အနှစ် အဆန်မပါသော ဖွဲ့၊ စပါးဖျင်းကိုဟော၏၊ ကွက်စိပ်ဆရာ၊ လူပျက်စသည်တို့ ရယ်စရာ ခောစရာ ပြောအပ်သော အကြောင်းအရာလည်း အနှစ်အဆန်နှင့်တူသော အနက်အဓိပ္ပါယ် မပါသောကြောင့် ဖွဲ့၊ စပါးဖျင်းနှင့် တူရကား “သမ္ပပ္ပလာပ” ဟု ခေါ်သည်၊ ဤနည်းအလို “သမ္ပစ- (နားထောင်သူ၏) စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်တတ်သည်လည်းဟုတ်၏ + တံ + ပလာပေါစ - ဖွဲ့၊ အဖျင်းနှင့် တူသည်လည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ သမ္ပပ္ပလာပေါ” ဟု ပြုပါ၊ ထို့ကြောင့် သမ္ပပ္ပလာပကို “ဝိနိဖျင်းသော (စပါးဝိနိ စပါးဖျင်းနှင့်တူသော) စကား” ဟု မြန်မာပြန်ကြသည်။

ပိသုဏဝါစာဒိ နာမမေဝ။ ။ ဝစန္တိ ဧတယာတိ ဝါစာ (စေတနာ)၊ ပိသုဏာယ - ကို + ဝါစာ - ပြောကြောင်းစေတနာတည်း၊ ပိသုဏဝါစာ၊ ဤသို့ သမာသ် တွဲလျှင် စေတနာသည် မုချအားဖြင့် ပိသုဏဝါစာ မည်၏၊ “ ပိသုဏာ + ဝါစာ ” ဟု ဝါကျခွဲလျှင်ကား အကျိုး ပိသုဏဝါစာ (စကားလုံး) ၏အမည်ကို အကြောင်းစေတနာ၌ တင်စားသော ဖလူပစာရအမည်တည်း။ [သမာသဝိသယေ ဟိ မုချဝသေန အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော၊ ဗျာသဝိသယေ ဥပစာရဝဋ္ဌေနာပိ ဒဠ္ဗဗ္ဗံ- ဦကာသစ်။]

မေဝ-ပိသုဏဝါစာ အစရှိသောအမည်ကိုပင်၊ လဘတိ-ရ၏၊ စ-ဆက်၊ ဣမ-
 ဤ စုဠသီလ၌၊ သာ ဝေ-ထိုစေတနာကိုသာ၊ အဓိပ္ပေတာ-အလိုရှိအပ်၏၊ ဣတိ-
 ဤသို့ မှတ်အပ်၏။ [“ပဟာယာ”တိ အာဒိဝစန သဒ္ဓိဓာနတော တဿာယေဝ
 စ ပဟာတဗ္ဗတာ ယုတ္တိတော (ပဟာယ အစရှိသောသဒ္ဓါ၏ အနီး၌ တည်နေ
 ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ထိုစေတနာကိုသာ ပယ်သင့်ခြင်းကြောင့်၎င်း) အဓိပ္ပေတာတိ
 အတ္ထော၊- ဋီကာ။]

တတ္ထ-ထိုပိသုဏဝါစာ ဖရုသဝါစာ သမ္ဗုပ္ပလာပတို့တွင်၊ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တဿ-
 အဘိဇ္ဈာ ဣဿာ စသည်တို့ကြောင့် ညစ်နွမ်းသောစိတ် ရှိသူ၏၊ ပရေသံ -
 သူတပါးတို့၏၊ ဘေဒါယဝါ-ကွဲပြားခြင်းငှါသော်၎င်း၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ ပိယ
 ကမ္မတာယဝါ-ချစ်ခြင်းကိုအလိုရှိသူ၏အဖြစ်ငှါသော်၎င်း၊ ကာယဝစိပယောဂ
 သမုဋ္ဌာပိကာ- ကာယပယောဂ ဝစိပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ စေတနာ-
 သည်၊ ပိသုဏဝါစာ- မည်၏၊ သာ - ထို ပိသုဏဝါစာသည်၊ ယဿ- အကြင်
 ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဘေဒံ-ကွဲပြားခြင်းကို၊ ကရောတိ-ပြု၏၊ တဿ - ထို ကွဲပြားအောင်
 ပြုရာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အပ္ပဂုဏတာယ-နည်းသောဂုဏ် ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပ
 သာဝဇ္ဇာ၊ မဟာဂုဏတာယ - ကြီးသောဂုဏ် ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ မဟာ
 သာဝဇ္ဇာ။

တဿာ- ထို ပိသုဏဝါစာ၏၊ သမ္ဘာရာ- တို့သည်၊ ဘိန္ဒိတဗ္ဗော - ခွဲထိုက်
 သော၊ ပရော-သူတပါး၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောအပ်သော်၊ (ဤသို့ ဂုံးတိုက်စကား
 ကို ပြောလိုက်လျှင်)၊ ဣမေ-ဤသူတို့သည်၊ နာနာ-အသီးအသီးတို့သည်၊ ဝါ-
 ကွဲပြားကုန်သည်၊ ဘဝိဿန္တိ - ဖြစ်ကုန်လတံ့၊ ဝိနာ - ကွဲကွာကုန်သည်၊ ဘဝိ
 သန္တိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဘေဒပုရေက္ခာရတာဝါ- ကွဲပြားခြင်းကို ရှေးရှုပြုခြင်းရှိသူ၏
 အဖြစ်သော်၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောအပ်သော်၊ အဟံ-ငါသည်၊ ဝါ-ကို၊ ပိယော-
 ချစ်အပ်သည်၊ ဘဝိဿာမိ- အံ့၊ ဝိဿာသိကော - အကျွမ်းဝင်ခြင်းရှိသူသည်၊
 (ဘဝိဿာမိ)၊ ဣတိ - သို့၊ ပိယကမ္မတာဝါ - ချစ်ခြင်းကို အလိုရှိသူ၏အဖြစ်
 သော်၎င်း၊ တဇ္ဇော - ထို ဂုံးတိုက်ခြင်းအား လျော်စွာဖြစ်သော၊ ဝါယာမော-
 လုလ္လု၎င်း၊ တဿ - ထို ပြောဆိုအပ်ရာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ တဒတ္ထဝိဇာနနံ- ထို အနက်
 အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်ခြင်း၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ စတ္တာရော- တို့သည်၊ ဟောန္တိ။

x x x x x x x

ပရေသံ၊ ပေ၊ ပိယကမ္မတာယဝါ။ ။ တချို့ဂုံးတိုက်ရာ၌ ထိုသူနှစ်ယောက် ကွဲသွား
 ခြင်းကိုသာ အလိုရှိ၏၊ မိမိကိုချစ်ဘို့မလို၊ တချို့ဂုံးတိုက်ရာ၌ကား မိမိကိုချစ်ဘို့ လိုလား
 ၏၊ ထိုသူနှစ်ယောက် ကွဲသွားခြင်းကို မလို၊ တချို့ဂုံးတိုက်ရာ၌ ထိုသူနှစ်ယောက်လည်း
 ကွဲစေလို၏၊ မိမိကိုလည်း ချစ်စေလို၏၊ ထို့ကြောင့် ဝါသဒ္ဓါသည် ဝိကပ်လည်း မမြဲ၊
 သမုစ္စည်းလည်း မမြဲပုံကိုပြသော အနိယမတ္တတည်း။ [ဤအနိယမတ္တကိုပင် တချို့နေရာ၌
 ဝိကပ် ဟု ယူဟန်တူသည်။]

ဣမေသံ ဘေဒါယာတိ-ကား၊ ဣတောတိ-ဣတောဟူ၍၊ (တနည်း) ဣတော သုတွာတိ - ဣတော သုတွာဟူ၍၊ ဝုတ္တာနံ - ဆိုအပ်ပြီးကုန်သော၊ ယေသံ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ သန္တိကေ-အထံ၌၊ သုတံ-ကြားအပ်ပြီ၊ တေသံ-ထိုကြားခဲ့ရာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဘေဒါယ-ထိုသူတို့နှင့် ကွဲပြားခြင်းငှါ၊ (“အက္ခာတာ-ပြောတော် မူတတ်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်၊) ဘိန္နာနံ ဝါ သန္ဓာတာတိ- ကား၊ ဒိန္နံ-၂ ယောက်ကုန်သော၊ မိတ္တာနံ ဝါ-မိတ်ဆွေတို့သော်လည်းဖြစ်ကုန် သော၊ သမာနုပဇ္ဈာယကာဒိနံ ဝါ- သမာနုပဇ္ဈာယက အစရှိသည်သော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ - တူသော ဥပဇ္ဈာယ်ရှိသူ အစရှိသည်သော်လည်းဖြစ်ကုန် သော၊ ကေနစိဒေဝ - တစုံတခုသာလျှင်ဖြစ်သော၊ ကာရဏေန - အကြောင်း ကြောင့်၊ ဘိန္နာနံ-ကွဲပြားသူတို့ကို၊ ဝါ-ကွဲပြားသူတို့တွင်၊ ကေမေကံ-တယေဝံ

+ x x + + + + +

ဣတောတိ ဝုတ္တာနံ။ ။ “ဣတော သုတွာ န အမုတြ အက္ခာတာ ဣမေသံ ဘေဒါ ယ”ဟူသော ပါဠိတော်၌ “ဣမေသံ”အရ “အဘယ်သူများကို ယူရပါမည်နည်း”ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ယေသံ ဣတောတိ ဝုတ္တာနံ၊ ပေ၊ တေသံ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ဣတော သုတွာ”တုန်းက “ဣတော”ဟု ဆိုအပ်ခဲ့သူတို့ကို “ဣမေသံ” အရ ယူပါ- ဟူလို၊ ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ ပါဠိတော်၌ “ဣတော-ဤသူတို့မှ (ဤသူတို့အထံမှ)၊ သုတွာ- ကြားရ၍ (အပြစ်ပြောအပ်သောစကားကို ကြားရ၍)၊ ဣမေသံ - ဤသူတို့၏ (အပြစ် ပြောသူတို့၏)၊ ဘေဒါယ - ကွဲပြားခြင်းငှါ (အပြစ်ပြောခံရသူတို့နှင့် ကွဲပြားခြင်းငှါ)၊ အမုတြ- ထိုအရပ်၌ (ထိုသူတို့အထံ၌)၊ န အက္ခာတာ - ပြောတော်မမူတတ်သည်၊ (ဟောတိ)”ဟု ပေးပါ။

မူကွဲ, အဖွင့်လွဲ။ ။ “ဣတောတိ ဝုတ္တာနံ” နေရာဝယ် ဣတိသဒ္ဓါမပါဘဲ “ဣတော ဝုတ္တာနံ” ဟု ရှေးစာအုပ်တချို့၌ ရှိ၏။ ထိုပါဠိကိုယူ၍ ဋီကာသစ်၌ “ဣတောတိ ဣဝံ ပဒေသေ၊ ဝုတ္တာနံ ယေသံ”ဟု အဖွင့်လွဲလေသည်။ ဤသို့ အခြားနေရာတို့၌ ဣတိသဒ္ဓါ ပါ-မပါ မူကွဲသော်လည်း မူလပံ, စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ကား “ဣတော သုတွာတိ ဝုတ္တာနံ”ဟု ဣတိသဒ္ဓါ ပါရုံမျှမက တွဲဘက် သုတွာပုဒ်ကိုပါ ထည့်၍ဖွင့်ထား သောကြောင့် သာ၍ သေချာပါပေသည်။

ဣမေသံ, တေသံ။ ။ ပါဠိတော်၌ ဣမေသံပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ “ယေသံ၊ ပေ၊ တေသံ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်ရာ၌ ကွဲပြားအောင် ခွဲရသူတို့မှာ မျက်မှောက်မဟုတ်ကြ၊ ထို့ကြောင့် မျက်ကွယ်အနက်ကို ညွှန်ပြသော “တေသံ” သဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ခြင်းဟု မှတ်ပါ။ မျက်ကွယ်ဖြစ်သော်လည်း “ဣတော” ဟု စတည်အပ်သောစကားနှင့် အရတူသော ကြောင့် စိတ်ထည်း၌ မျက်မှောက်အနီးကဲ့သို့ ဖြစ်နေရကား ပါဠိတော်၌ “ဣမေသံ”ဟု မျက်မှောက်အနီးအားဖြင့် ညွှန်ပြရသည်။ [ဣမသဒ္ဓါသည် အနီးမျက်မှောက်အနက်ကို ဟော၍, တသဒ္ဓါကား အဝေးမျက်ကွယ်အနက်ကို ဟောသည်။]

ဒိန္နံ၊ ပေ၊ အနုကတ္တာ။ ။ ဒိန္နံကို မိတ္တာနံ သမာနုပဇ္ဈာယကာဒိနံတို့၌ စပ်၊ နိဒဿန နည်းအားဖြင့် “ဒိန္နံ” ဟု ဆိုထားသည်။ စေ့စပ်မှုကိုပြုရာ၌ကား နှစ်ယောက်သာ မက အများကိုလည်းပြုနိုင်ပါ၏။ ဘိန္နာနံကို သန္ဓာနံ၌ ယုပစ္စည်း၏ ဆဋ္ဌိကံအဖြစ်ဖြင့် ပဓာန,

တယောက်သို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ- ချဉ်းကပ်၍၊ ဤဒိသေ- ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ ကုလေ-အမျိုး၌၊ (ဆွကြီး မျိုးကြီး၌)၊ ဇာတာနံ-ဖြစ်ကြရကုန်သော၊ တုမှာကံ-အသင် မိတ်ဆွေ ၂ ယောက်တို့အား၊ (နယုတ္တံ-၌စပ်)၊ ဧဝံ ဗဟုဿုတာနံ-ဤသို့ များသော သုတရှိကုန်သော၊ (သို့ကလောက်များသော သုတရှိကုန်သော)၊ တုမှာကံ-အသင်သမာနုပဇ္ဈာယက အစရှိသူတို့အား၊ ဣဒံ-ဤသို့ ကွဲပြားခြင်း သည်၊ န ယုတ္တံ- မသင့်ပါ၊ ဣတိ အာဒိနိ - ဤသို့ အစရှိသော စကားတို့ကို၊ ဝတ္တာ-ပြော၍၊ သန္ဓာနံ-စေ့စပ်မှုကို၊ ကတ္တာ-ပြုတော်မူတတ်သည်၊ အနုကတ္တာ-လျော်စွာ ပြုတော်မူတတ်သည်၊ (ဟောတိ)။

အနုပုဒါတာတိ- ကား၊ သန္ဓာနာနုပုဒါတာ- စေ့စပ်ခြင်းအားလျော်သော အားကို ပေးတော်မူတတ်သည်၊ (တနည်း) သန္ဓာနာနုပုဒါတာ- စေ့စပ်ခြင်းကို အစဉ်လိုက်၍ ယူတော်မူတတ်၊ စောင့်ရှောက်တော်မူတတ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဒွေ- ၂ ယောက်ကုန်သော၊ ဇနေ-လူတို့ကို၊ သမဂ္ဂေ-ညီညွတ်နေသည်တို့ကို၊ ဒိသွာ-မြင်ရ၍၊ ဝေရူပေ- ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ကုလေ - ၌၊ ဇာတာနံ-

+ + x + + x + x

နိဒ္ဒါရဏအဖြစ်ဖြင့် ဧကမေကံ၌ အပဓာနစပ်ပါ၊ ပါဠိတော်၌ကား သိန္ဓာနံကို သန္ဓာတာ ၌ တုပစ္စည်း၏ ဆဋ္ဌိကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသည်၊ “ဧကမေကံ ပေ၊ ကတ္တာ ” ကား စေ့စပ် ပေးပုံကို ပြသော အာကာရစကားတည်း၊ “ဤဒိသေ ကုလေ ဇာတာနံ”သည် မိတ်ဆွေ နှစ်ယောက်အား ပြောပုံဖြစ်၍ “ ဧဝံ ဗဟုဿုတာနံ ” ကား သမာနုပဇ္ဈာယက စသူ တို့အား ပြောပုံတည်း၊ “စေ့စပ်မှုကိုပြု” ဟူသည် သူတို့နားဝင်လောက်အောင် လျော်စွာ ပြုခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် သန္ဓာနံ ကတ္တာကို “အနုကတ္တာ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်-ဟု ဒီကာ သစ်ဆိုသည်။ [စုဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ်-အဋ္ဌကထာ၌ကား ဤ အနုကတ္တာပုဒ် မပါ။]

အနုပုဒါတာ။ ။ “အနုဗလပုဒါတာ၊ အနုဝတ္တနဝသေန ဝါပဒါတာ” ဟု ဒီကာ တို့ ၂ နည်း ဖွင့်ကြ၏၊ အနုသဒ္ဒါ၏ အနုရူပ-အနုဝတ္တန အနက်တို့ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ ထို အဖွင့်အားလျော်စွာ အနုဗလအတွက် “ အဘယ်အား+လျော်သောအား” ပါနည်းဟု ၎င်း၊ အနုဝတ္တနအတွက် “အဘယ်သို့ အစဉ်လိုက်ပါသနည်း” ဟု၎င်း မေးဘွယ်ရှိ၏၊ ဒါ ဓာတ်၏ သမ္ပဒါနိကား ပါဠိတော်၌ “သဟိတာနံ” ဟု တိုက်ရိုက်ပါ၏၊ ထို “သဟိတ= သဟ+ဣတ (တကွဖြစ်) ” ဟူသည် ညီညွတ်ခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ညီညွတ်ပြီးသော သဟိတတို့အား နောက်ထပ် စေ့စပ်စကားကို၎င်း၊ စေ့စပ်ကြောင်း အလုပ်များကို၎င်း၊ ပြောဆို ပြုလုပ်ပေးခြင်းသည် အနုဗလကို ပေးရာရောက်သောကြောင့် “ သန္ဓာနာနုပု ဒါတာ” ဟု သန္ဓာနပုဒ်ကိုထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ ဤ အနုဗလပုဒါတာ၌ ဒါဓာတ်သည် ဒါန အနက်ဟောတည်း။

အနုဝတ္တန ပဒါတာ။ ။ “အနုဝတ္တနဝသေန ပဒါတာ” ဟူသော နောက်နည်း၌ ဒါဓာတ်ကား ပဥပသာရကြောင့် အာဒါန (ယူခြင်း)၊ တနည်း - ပဥပသာရ အတွက် အနက် မရှိ၊ ရက္ခဏ (စောင့်ရှောက်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ ဤနည်းအလို “ သဟိ တာနံ အနုပုဒါတာ-ညီညွတ်စေ့စပ်ပြီးသူတို့ကို အစဉ်လိုက်၍ စေ့စပ်မှုကိုယူတတ်၊ စေ့စပ် ခြင်းကို မပျက်အောင် စောင့်ရှောက်တတ်သည်” ဟု အနက်မှတ်ပါ။

ကုန်သော၊ ဧဝရူပေဟိ - ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ ဂုဏေဟိ-သီလစသော
 ဂုဏ်တို့နှင့်၊ သမန္တာဂတာနံ-ပြည့်စုံကုန်သော၊ တုမှာကံ - သင်တို့အား၊ ဧတံ-
 ဤသို့ ညီညွတ်ခြင်းသည်၊ အနုစ္စဝိကံ - လျောက်ပတ်ပါပေ၏၊ ဣတိ အာဒိနိ-
 တို့ကို၊ ဝတ္တာ-၍၊ ဒဠိကမ္မံ-ခိုင်မြဲအောင်ပြုမှုကို၊ ကတ္တာ-ပြုတော်မူတတ်သည်၊
 (ဟောတိ)၊ ဣတိ အတ္ထော။

အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမဂ္ဂေါ- ညီညွတ်သူဟူသော၊ အာရာမော-
 လွန်စွာ မွေ့လျော်ရာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝါ- ထိုသို့ ညီညွတ်သူ
 ဟူသောလွန်စွာမွေ့လျော်ရာရှိတော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော-ထိုမြတ်စွာ
 ဘုရားသည်) သမဂ္ဂါရာမော-သမဂ္ဂါရာမမည်တော်မူ၏၊ ယတ္ထ-အကြင် အရပ်
 ၌၊ သမဂ္ဂါ-ညီညွတ်သူတို့သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ တတ္ထ-ထို အရပ်၌၊ ဝသိတံပိ-
 နေခြင်းငှါလည်း၊ န ဣစ္ဆတိ-အလိုရှိတော်မူ၊ ဣတိ အတ္ထော၊ သမဂ္ဂရာမောတိ
 ပိ-သမဂ္ဂရာမောဟူ၍လည်း၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်သည်၊ (အတ္ထိ-ရှိသေး၏)၊ (တဿာ
 ပါဠိယာ-ထိုပါဠိတော်၏) အယမေဝ အတ္ထော - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်

+ x x + + + + +

ဒဠိကမ္မံ ကတ္တာ ။ ။ ထိုသို့ ညီညွတ် စေစပ်ပြီးသူတို့အား လျော်သော အားကို
 ပေးခြင်းသည် (တနည်း) ညီညွတ်ပြီးသူတို့ကိုအစဉ်လိုက်၍ စေစပ်မှုကိုယူခြင်း၊ သို့မဟုတ်
 စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် ညီညွတ်မှုကို ခိုင်မြဲအောင် ပြုရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဒွေဇနေ
 သမဂ္ဂေ ဒိသ္မာ ဒဠိကမ္မံ ကတ္တာတိ အတ္ထော” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်၊ “တုမှာကံ” စသော
 ဝကားတို့ကား ဒဠိကမ္မံကို ပြသော အာကာရတို့တည်း။ [ယသ္မံ ပန အနုဗလ
 ဝသေန အနုဝတ္တနဝသေန စ သန္တာနဿ ပဒါနံ အာဒါနံ ရက္ခဏံ ဝါ ဒဠိကရဏံ
 ဟောတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တိ-ဒဠိကမ္မံ ကတ္တာတိ၊-ဠိကာသစ်။]

သမဂ္ဂါရာမော။ ။ သတ္တတ၌ “သမဂ္ဂ” ပုဒ်သည် ပါဠိ၌ “သမဂ္ဂ” ဟု ဖြစ်၏၊ “သမံ
 (သကလံ) ယထာ သျတ်, တထာ ဂြိဟျတေ = အကြင်နည်းဖြင့် ယူအပ်သော် အလုံးစုံ
 အကုန်အဝင်ဖြစ်၏၊ (တယောက် တလေမျှ ကွဲ၍ မနေတော့)၊ ထို နည်းဖြင့် ယူအပ်၏”
 ဟု အနက်ဖွင့်၏၊ ၂ ယောက်ကိစ္စ၌ တယောက်စီ မကွဲပြားလျှင် သမဂ္ဂ (အလုံးစုံယူအပ်)
 ပင် ဖြစ်၏၊ ပါဠိ၌လည်း “သမံ + ဂယုတေတိ သမဂ္ဂေါ” ဟု ပြပါ၊ သမံ + ဂဟဓာတ်, ကိ
 ပစ္စည်း၊ (ကံဟော)၊ သဒ္ဒတ္ထအားဖြင့် “အလုံးစုံ အကုန်ယူအပ်” ဟု ဖြစ်သော်လည်း
 ဝေါဟာရတ္ထအားဖြင့် “ညီညွတ်” ဟု အနက်ဖြစ်နိုင်သည်၊ “အာရမန္တိ ဧတ္တာတိ အာ
 ရာမော၊ (ရမိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ)” ဟု ပြ၍ အဋ္ဌကထာအတိုင်း ၂ ပုဒ်တွဲပါ။

သမဂ္ဂရာမော။ ။ အာဥပသာရမပါဘဲ “ရာမော” ဟု ရှိလျှင်လည်း “ရမန္တိ
 ဧတ္တာတိ ရာမော” ဟု ပြ၍ ထို အနက်ကိုပင် ဟောနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဠိကာ၌ “ယသ္မာ
 ပန အာကာရေန ဝိနာပိ အယမေဝတ္ထော လမ္ဘတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တိ- သမဂ္ဂရာမောတိပိ၊
 ပါဠိ၊ အယမေဝ အတ္ထောတိ” ဟု မိန့်သည်၊ ဤဠိကာ၌ “အယမေဝတ္ထ” ဟု ဧတ္ထမပါ၊
 ဠိကာသင်၌သာ ပါ၏၊ အတ္ထောနှင့်တွဲရာဝယ် သမ္ပန်ကို ငဲ့သောကြောင့် ဧတ္ထ မပါလျှင်
 လည်း ကောင်း၏၊ “တဿာ ပါဠိယာ” ဟု ထည့်၍ အနက်ပေးပါ၊ [ဠိကာသစ်အတိုင်း
 လည်း တနည်းပေးလိုက်သည်။]

ပင်တည်း၊ (တနည်း) ဣတ္ထ - ဤ သမဂ္ဂရာမော ဟူသော ပါဠိ၌၊ အယမေဝ အတ္ထော-တည်း၊ သမဂ္ဂရတောတိ-ကား၊ သမဂ္ဂေသု-ညီညွတ်သူတို့၌၊ ရတော-မ္ပေ လျော်တော်မူ၏၊ တေ-ထို ညီညွတ်သူတို့ကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ အညတ္ထ-အခြားအရပ်သို့၊ ဂန္တုပိ - ငှါလည်း၊ န ဣစ္ဆတိ၊ ဣတိ အတ္ထော၊ [ဤ “ တေ ပဟာယ ” စသော အဓိပ္ပာယ်ကား အခြားသော သမဂ္ဂရတ ပုဂ္ဂိုလ်အများကို ရည်ရွယ်သော အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ ဘုရားရှင်ကား အခါပေါင်းများစွာပင် သမဂ္ဂ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ခွဲခွာ၍ ကျွတ်ထိုက်သော ဝေနေယျတို့ ရှိရာအရပ်သို့ ကြွတော်မူ ပါသည်။]

သမဂ္ဂေ - ညီညွတ်သူတို့ကို၊ ဒိသ္မာပိ - မြင်၍၎င်း၊ သုတ္တာပိ - ကြား၍၎င်း၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်တော်မူတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သမဂ္ဂနန္ဒိ-သမဂ္ဂနန္ဒိမည်တော် မူ၏၊ သမဂ္ဂကရဏိ ဝါစံ ဘာသိတာတိ-ကား၊ ယာဝါစာ - အကြင် စကား သည်၊ သတ္ထေ-သတ္တာတို့ကို၊ သမဂ္ဂေယေဝ-ညီညွတ်သူတို့ကိုသာ၊ ကရောတိ- ပြုတတ်၏၊ သာမဂ္ဂိဂုဏပရိဒီပနမေဝ-သာမဂ္ဂိ၏ ဂုဏ်ကို ထင်ရှားပြုတတ်သည် သာလျှင် ဖြစ်သော၊ တံဝါစံ - ထို စကားကို၊ ဘာသတိ - ပြောတော်မူတတ်၏၊ ဣတရံ-အခြားသော သာမဂ္ဂိကို ဖျက်တတ်သော စကားကို၊ န (ဘာသတိ) - ပြောတော်မမူ။

x x x x x x x x

သမဂ္ဂနန္ဒိ ။ ။ နန္ဒိ၌ ဣပစ္စည်းပင်ဖြစ်သော်လည်း တသီလ မဖက် သုဒ္ဓကတ္တား ဟော အနက်ကို ဣပစ္စည်းက ဟောနိုင်သောကြောင့် “နန္ဒတိ” ဟု ဖွင့်သည်။ သီလကွန် ဋီကာသစ်၌ကား နန္ဒဓာတ်နောင် တသီလအနက်ဟော ဣပစ္စည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း ကတ္ထုသာမနကိုဟောကြောင်းသိစေလို၍ “နန္ဒတိ” ဟု ကတ္တားဟောကြိယာဖြင့် ဝစနတ္ထ ပြု၏ဟု ဆို၏။ ထိုစကားလည်း သင့်၏။ တသီလတ္ထဖြစ်မှသာ “ ဒိသ္မာပိ သုတ္တာပိ ” ဟူသော အဖွင့်လည်း သင့်လျော်သည်။ ညီညွတ်သူတို့ကို နှစ်သက်လေ့ရှိသူသာ ညီညွတ် သူတို့ကို မြင်လျှင်လည်း နှစ်သက်တတ်၊ ကြားလျှင်လည်း နှစ်သက်တတ်သည်- ဟူလို။ [ပင်ကိုယ်သဘောကိုဟောသော ပကတိပုဒ်နှင့်သီလပုဒ်သည် အနက်တူ၏။ ထို့ကြောင့် “ တပုကတိယတ္ထောပိ ကတ္ထုအတ္ထောဝေတိ ဒသေတိ နန္ဒတိတိ ဣမိနာ ” ဟု ဋီကာ သစ် ဖွင့်သည်။]

ယာဝါစာ၊ ပေ၊ န ဣတရံ ။ ။ “ ယာဝါစာ ” ဟူသော ကတ္တားကို ကြည့်၍ “သမဂ္ဂ+ကရောတိတိ သမဂ္ဂကရဏိ” ဟု ကတ္ထုသာမိပင်ပြု၊ ဋီကာသစ်၌ ကရဏသာမိ ဧက္ခရသည်ကို စဉ်းစားပါ။ “သာမဂ္ဂိဂုဏပရိဒီပကမေဝ” ၌ “ပရိဒီပန” ဟု ဋီကာသစ်၌ ရှိ၏။ ကောင်းပေသည်။ “ပရိဒီပက” ဟု ဣပစ္စည်းရှိလျှင် ဝါစာနှင့် လိင်တူအောင် “ပရိ ဒီပိကမေဝ ” ဟု ပြင်ရလိမ့်မည်။ ထို အတိုင်း ပြင်ထားသော ပါဠိလည်း ရှိပေသည်။ သာမဂ္ဂိဂုဏ်ကိုပြသော စကားဟူသည် “ သုခါ သံဃဿ သာမဂ္ဂိ၊ သမဂ္ဂါနံ တပေါ သုခေါ ” စသော တရားစကားတည်း။ ဣတရံဖြင့် သာမဂ္ဂိဂုဏပရိဒီပန၏ ပြောင်းပြန် ဖြစ်သော ဘေဒနိကဝါစာ (ဂုံးတိုက်စကား) ကို ပြ၏။

ပရဿ-သုတပါး၏၊ မမ္မစ္ဆေဒက ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ - ပုတ်ခတ်သောအခါ၊ သေလောက်ရာသည့်၊ အနာအရပ်နှင့်တူသော၊ ဇာတ်အစရှိသော အက္ခရာသဝတ္ထုကို ထိပါးပုတ်ခတ် ဖြတ်တောက်တတ်သော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကေန္တဖရသစေတနာ - ကေန်ကြမ်းတန်းသော စေတနာသည်၊ ဖရသဝါစာ-မည်၏။

တဿာ-ထို ကေန္တဖရသစေတနာ၏၊ အာဝိဘာဝတ္ထံ-ဖရသဝါစာ အဖြစ်၌ ထင်စွာ ဖြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (တနည်း)၊ တဿာ-ထို ကေန္တဖရသစေတနာ၏ ဖရသဝါစာ အဖြစ်၏၊ အာဝိဘာဝတ္ထံ-ထင်စွာ ဖြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဣဒံ- ဤဆိုအပ်လတံကား၊ ဝတ္ထု-ဝတ္ထုတည်း၊ [တဿာတိ ကေန္တ ဖရသစေတနာယ ဝေ၊

x x x x x . x x

မမ္မစ္ဆေဒက၊ပေ၊ပိကာ။ ။မရတိ ယေနာတိ မမ္မံ၊ ယေန- အကြင် ထိခိုက်အပ်သော အနာကြောင့်၊ မရတိ- သေတတ်၏၊ ဣတိ မမ္မံ၊ ဒုဋ္ဌာရု= ဒုဋ္ဌ+အရ- ပျက်သော ဆိုးဝါးသော အနာ။ [မရဓာတ်၊ အဋ္ဌသာလိနီ ယောဇနာ၌ “မ-ပစ္စည်း” ဟု ဆို၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန် က္ခာဒိ (၁၃၆) သုတ်ဖြင့် သက်သော မ-ပစ္စည်းကို ရည်ရွယ်သည်၊ ရှ ကို ပရရုပ် (၆) ပြု၊ မမ္မံ ဓရဓာတ် ရမ္မပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသကဲ့သို့ ရမ္မပစ္စည်းဖြင့်လည်း ပြီးစေနိုင်၏။] အနာပေါ် ဒုတ်ကျလျှင် အလွန်နာ၏၊ သေလောက်အောင် ခံရ၏၊ ထို့အတူ ဇာတိ ဂေါတ္တစသော အက္ခရာသဝတ္ထုကို ထိခိုက်လျှင် (ထိခိုက်၍ဆဲလျှင်) အလွန်နာ၏၊ ထို့ကြောင့် ဇာတိဂေါတ္တစသော အက္ခရာသဝတ္ထု (ဆဲရေးခြင်း၏ တည်ရာ) ကို “ မမ္မံ ဝိယာတိ မမ္မံ” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဆင့်၍ “မမ္မံ” ဟု ခေါ်ရသည်။

ဆိဇ္ဇတိ ယေနာတိ ဆေဒကော၊ (အဝုတ္တကတ္တုသာဓန)၊ မမ္မဿ + ဆေဒကော မမ္မစ္ဆေဒကော၊ အလွန် နာကြီးဘွယ် ကောင်းလောက်အောင် အမျိုးအနွယ်ကို ထိပါးပုတ်ခတ်ဖြတ်တောက်တတ်သော ဝစီပယောဂ၊ (စာဖြင့်ရေး၍ ဆဲခြင်း၌ ကာယပယောဂလည်း ရနိုင်၏၊) ထို့ကြောင့် “ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂ သမုဋ္ဌာပိကာ” ဟုဆိုသည်၊ မမ္မစ္ဆေဒကကာယဝစီပယောဂါနံ+ သမုဋ္ဌာပိကာ မမ္မ၊ပေ၊သမုဋ္ဌာပိကာ (စေတနာ) ။

ဒီကာသစ် ။ ။ မမ္မာနီတိ ဒုဋ္ဌာရူနိ တဿဒိသတာယ ပန ဣမံ အက္ခရာသဝတ္ထုနိ မမ္မာနီတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ယထာဟိ ဒုဋ္ဌာရူသု ယေန ကေနစိ ဝတ္ထုနာ သဋ္ဌိတေသု စိတ္တံ အဓိမတ္တံ ဒုက္ခပုတ္တံ ဟောတိ၊ တထာ တေသု ဒသသု ဇာတိအာဒိသု အက္ခရာသဝတ္ထုသု ဖရသဝါစာယ ဖုသိတမတ္တေသုတိ။

ကေန္တဖရသစေတနာ။ ။ ဖရသဝါစာ၌ “ ဖရသံ ဝစန္တိ ဧတာယာတိ ဖရသဝါစာ” ဟုပြုလျှင် စေတနာရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဖရသစေတနာ ဖရသဝါစာ” ဟု ဆိုသည်၊ ကေန္တသဒ္ဓါကို ထည့်ခြင်းမှာ ဝါသနာအလိုက် နှုတ်ထွက် ကြမ်းရုံမျှကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်ဘဲ တကယ့် ဒေါသစိတ်ဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော ဖရသဝါစာကိုသာ ယူစေလိုသောကြောင့်တည်း။ [ကေန္တဖရသစေတနာ ဖရသဝါစာ ဖရသံ ဝစန္တိ ဧတာယာတိ ကတ္တာ၊ “ဖရသစေတနာ” ဣစ္စေဝ အဝတ္တာ “ ကေန္တ ဖရသစေတနာ ” တိ ဝစနံ ဒုဂ္ဂစိတ္တတာယဓေ ဖရသစေတနာ အဓိပ္ပေတာ၊ န ပန သဝနဖရသတာမတ္တေနာတိ ဣပနတ္ထံ၊-ဒီကာ။]

အာဝိဘာဝတ္ထန္တိ ဖရူသဝါစာဘာဝဿ ပါကဋကရဏတ္ထံ၊ (ဤ ပဌမနည်း၌ “ဘာဝဿ” ဟု ရှိခြင်းကား မကောင်း၊ “ဘာဝေ ” ဟု ရှိသင့်သည်။) တဿာ တိ ဝါကေန္တဖရူသစေတနာယ ဝေ၊ ဖရူသဝါစာ ဘာဝဿာတိ အတ္ထော၊ - ဋီကာ။] ကော-တယောက်သော၊ ဒါရကော - သူငယ်သည်၊ မာတု - အမိ၏၊ ဝစနံ-စကားကို၊ အာနာဒိယိတွာ-မနာယူမူ၍၊ အရညံ-တောသို့၊ ဂစ္ဆတိကိရ- သွားသတတ်၊ တံ-ထို သူငယ်ကို၊ မာတာ-သည်၊ နိဝတ္ထေတုံ-ပြန်နစ်စေခြင်းငှါ၊ အသက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ စက္ကာ- ကြမ်းတန်းသော၊ မဟိံသီ- ကျွဲမသည်၊ တံ-နှင့်ကို၊ အနုဗန္ဓတု-လိုက်ပါစေဟယ်၊ ဣတိ-သို့၊ အက္ကောသိ- ကျိန်ဆဲပြီ။

အထ - ထိုမှ နောက်၌၊ အဿ- ထို သူငယ်၏(အနီး၌)၊ တထေဝ-ထို အမိကျိန်ဆဲလိုက်သည့်အတိုင်းပင်၊ အရညေ-၌၊ မဟိံသီ-ကျွဲမသည်၊ ဥဋ္ဌာသိ- ထပြီ၊ ဒါရကော- သည်၊ ယံ- အကြင်စကားကို၊ မမ - ငါ၏၊ မာတာ-သည်၊ မုခေန-နှုတ်ဖြင့်၊ ကထေသိ- ပြောလိုက်ပြီ၊ တံ-ထို စကားသည်၊ မာဟောတု- ပြောတိုင်း မဖြစ်ပါစေလင့်၊ ယံ-အကြင် အကြံကို၊ စိတ္တေန-စိတ်ဖြင့်၊ စိန္တေသိ- ကြံပြီ၊ တံ- ထို အကြံသည်၊ ဟောတု - ကြံတိုင်း ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ဣတိ - သို့၊ သစ္စကိရိယံ-သစ္စာပြုခြင်းကို၊ ဝါ-ပြုထိုက်သော သစ္စာကို၊ အကာသိ-ပြုပြီ၊ [သစ္စ ကိရိယန္တိ သစ္စကရဏံ၊ ကတ္တဗ္ဗသစ္စံဝါ-ဋီကာ။] မဟိံသီ-သည်၊ တတ္ထေဝ- ထို အရပ်၌ပင်၊ ဗဒ္ဒါဝိယ - ကြီးဖြင့် ဖွဲ့ချည်အပ်သကဲ့သို့၊ အဋ္ဌာသိ-ရပ်နေပြီ၊ (ဣတိ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဝတ္ထု-တည်း၊ အဋ္ဌာသိတိဟု ဣတိ ရှိစေ၊ မရှိလျှင် ထည့်ပါ။)

ဧဝံ- ဤသို့လျှင်၊ မမ္မစ္ဆေဒကော - ပုတ်ခတ်သောခါ၊ သေလောက်ရာသည့်၊ အနာအရပ်နှင့်တူသော၊ ဇာတ်အစရှိသော အက္ကောသဝတ္ထုကို ထိပါးပုတ် ခတ်၊ ဖြတ်တောက်တတ်သော၊ ပယောဂေါ- သည်၊ (သမာနော)ဝိ- ဖြစ်ပါ သော်လည်း၊ စိတ္တသဏှတာယ - စိတ်၏ နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဖရူသ ဝါစာ-သည်၊ န ဟောတိ၊ ဟိ- မှန်၊ မာတာပိတရော- မိဘတို့သည်၊ ကဒါစိ- တရံတခါ၌၊ ပုတ္တကေ - သားငယ် သွီးငယ်တို့ကို၊ ဧဝံပိ - ဤသို့လည်း၊ ဝဒန္တိ-

x x x x x x x

စိတ္တသဏှတာယ ။ ။ မိခင်၏စိတ်ရင်း စေတနာရင်းက အကျိုးလိုလားသော ကြောင့် နူးညံ့သည့်အတွက် “စိတ္တသဏှတာယ ဖရူသဝါစာ န ဟောတိ” ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် စကားကို နားမထောင်သည့်အတွက် အမှန်အားဖြင့် ထိုအချိန်၌ ဒေါသဖြစ်နေ လျှင်ကား “ အက္ကောသိတဗ္ဗေပ ပရော၊ ကုပိတစိတ္တံ , အက္ကောသနံ ” ဟု အင်္ဂါ ၃ ပါး ညီနေသောကြောင့် ဖရူသဝါစာကမ္မပထမြော်သည်သာ ဟု မှတ်ပါ။ [စိတ္တသဏှတာယ ဖရူသဝါစာ န ဟောတိ၊ ကမ္မပထပတ္တတ္တာ ကမ္မပထဘာဝံ ပန နသက္ကာ ဝါရေတုန္တိ၊ - ဋီကာ။]

ပြောဆိုတတ်ကြကုန်၏။ (ကိ°)။ စောရာ-ခိုးသူတို့သည်။ ဝေါ-နင်တို့ကို။ မဏ္ဍာ
 ခဏ္ဍိ-အပိုင်းငယ် အပိုင်းကြီး။ ကရောန္တု-ပြုကြပါစေဟယ်။ ဣတိ-သို့။ (ဝဒန္တိ)။
 စ- ထိုသို့ပင် နှုတ်ကပြောဆိုကြပါသော်လည်း။ နေသံ - ထို သားငယ် သွီးငယ်
 တို့၏။ ဥပရိ-အပေါ်၌။ ဥပ္ပလမတ္တံပိ - ကြာရှက်မှုကိုလည်း။ ပတိတုံ-ကျခြင်း
 ငှါ။ န ဣစ္ဆန္တိ - အလိုမရှိကြကုန်။ အာစရိယုပဇ္ဈာယာစ - ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့
 သည်လည်း။ [စဖြင့် မာတာပိတရောကို ဆည်း။] ကဒါစိ- ၌။ နိဿိတကေ-
 မှီတတ်သော တပည့်တို့ကို။ [နိဿယည်းယူ၍ မှီခိုနေသောတပည့်တို့ကို။] ဧဝံ-
 သို့။ ဝဒန္တိ။ (ကိ°)။ ကိ°-အဘယ့်ကြောင့်။ ဣမေ-ဤရဟန်းတို့သည်။ အဟိရိကာ-
 ရှက်ခြင်း မရှိကုန်သည်။ အနောတ္တပ္ပိနော-လန်ခြင်း မရှိကုန်သည်။ (ဟုတွာ)။
 စရန္တိ-လှည့်လည်ကုန်ဘိသနည်း။ နေ- ထိုရဟန်းတို့ကို။ နိဒ္ဒမထ- နှင်ထုတ်
 ကြကုန်လော။ ဣတိ-သို့။ (ဝဒန္တိ)။ [စာအုပ်တို့၌ “နိဒ္ဒမထ” ဟု ရှိ၏။ ဒမုဓာတ်
 က ထိုအနက်ကို မဟော။] အထစ- ထိုသို့ ပြောဆိုကြပါသော်လည်း။ နေသံ-
 ထို တပည့်တို့၏။ အာဂမာဓိဂမသမ္ပတ္တိံ - အာဂမ အဓိဂမ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို။
 (ပိဋက၌ ကျမ်းကျင်ခြင်း၊ တရားထူးရခြင်းကို)။ ဣစ္ဆန္တိ။

စ-ဆက်။ စိတ္တသဏ္ဍတာယ - စိတ်၏ နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဖရူသ
 ဝါစာ-သည်။ န ဟောတိ ယထာ-မဖြစ်သကဲ့သို့။ ဧဝံ- တူ။ ဝစနသဏ္ဍတာယ-
 စကားလုံး၏ နူးညံ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (စကားလုံး နူးညံ့ရုံမျှဖြင့်)။ အဖရူသ
 ဝါစာ-ဖရူသဝါစာ မဟုတ်သည်။ န ဟောတိ-မဖြစ်။ [စကားလုံး နူးညံ့သော်
 လည်း ဖရူသဝါစာဖြစ်သည်-ဟူလို။] ဟိ-မှန်။ မာရာပေတုကာမဿ-သတ်စေ
 ခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏ [ကာရိတ် ၂ ချက်ပါသောကြောင့် “သေပေစေဟု စေခိုင်း

x x x x x x x

မာရာပေတုကာမဿ။ ။ [“ဣမံ သုခံ သယာပေထ ” ဟူသော စကားသည်
 အသတ်ခိုင်းရာ၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ပြောအပ်သော စကားတည်း။ သတ်လိုက်သော
 အခါ ထိုသူသည် မလှုပ်မလှက် ငြိမ်သက်သွားသောကြောင့် ချမ်းသာစွာ အိပ်နေရသူကဲ့
 သို့ဖြစ်သည်။] ဤ၌ “မာရာပေတုကာမဿ” ဟူသော စကားသည် စိတ်၏ကြမ်းတမ်းပုံ
 ကိုပြသောစကားတည်း။ ဖရူသဝါစာကမ္မပထ၌ကား “မာရေတုကာမတာ” အင်္ဂါ မပါ။
 “ ကုပိတစိတ္တံ ” သာ လာ၏။ ထို အင်္ဂါကိုလည်း ဋီကာဟောင်း၌ “ ကုပိတစိတ္တန္တိ
 အတ္ထောသာမိပ္ပါယေနော ကုပိတစိတ္တံ, န မရဏာမိပ္ပါယေန ” ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် “မရဏာ
 မိပ္ပါယေန ဟိ စိတ္တကောပေ သတိ ဗျာပါဒေါယော ဟောတိ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်၌ကား “ မရဏာမိပ္ပါယေန ဟိ သတိ စိတ္တကောပေ
 အတ္ထသိဒ္ဓိယာ, တဒဘာဝေစ ယထာရဟံ ပါဏာတိပါတဗျာပါဒါဝ ဟောန္တိ =မရဏာ
 မိပ္ပါယရှိ၍ ပြောဆိုလျှင် ထိုအလိုအတိုင်းကြားသူက သတ်ခြင်းကိစ္စ ပြီးစေမှု ပါဏာတိ
 ပါတ, သတ်ခြင်းကိစ္စမပြီးစေသော် ဗျာပါဒ ” ဟု ခွဲခြားသေး၏။ ထိုနည်းသည် ဒေနဋီကာ၌
 ပါသောနည်းတည်း။

သူ၏” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။] ဣမံ- ဤ သူ့ကို၊ သုခံ- ချမ်းချမ်းသာသာ၊ သယာပေ
 ထ-အိပ်စေကြကုန်၊ ဣတိ-သို့၊ ဝစနံ- ပြောဆိုကြောင်းစကားသည်၊ အဖရသ
 ဝါစာ - ဖရသဝါစာ မဟုတ်သည်၊ န ဟောဟိ - မဖြစ်၊ ပန - စင်စစ်ကား၊
 စိတ္တဖရသတာယ- စိတ်၏ကြမ်းတန်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော- ဤစကား
 သည်၊ ဖရသဝါစာဝ- ဖရသဝါစာသာတည်း၊ သာ- ထို ဖရသဝါစာသည်၊
 ဝါ-ကို၊ ယံ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ပဝတ္တိတာ-ဖြစ်စေအပ်
 ပြီ၊ တဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အပ္ပဂုဏတာယ, အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊ မဟာဂုဏတာယ,
 မဟာသာဝဇ္ဇာ၊ တဿာ-ထို ဖရသဝါစာ၏၊ သမ္ဘာရာ-တို့သည်၊ အက္ခောသိ
 တဗ္ဗော-ဆဲရေးထိုက်သော၊ ပရော-သူတပါး၎င်း၊ ကုပိတစိတ္တံ-အမျက်ထွက်
 သော စိတ်၎င်း၊ အက္ခောသနာ-ဆဲရေးခြင်း၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ တယော- ၃ ပါးတို့
 သည်၊ ဟောန္တိ။

နေလာတိ (တ္ထ)- နေလာဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဒေါသော- အပြစ်ကို၊ ဇလံ
 (လော)-လေဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏၊ အဿာ - ထိုစကား၏၊ ဇလံ (လော)-
 အပြစ်သည်၊ န-မရှိ၊ ဣတိ- ထိုသို့ အပြစ်မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ- ထို
 စကားသည်၊) နေလာ-နေလာမည်၏၊ နိဒ္ဒေါသာ- အပြစ်မရှိသည်၊ (ဟောတိ)။

x x x x x x x

ကေစိဝါဒ။ ။ “ဖရသဝါစာဖြင့် ဆဲဆိုရာ၌ အဆဲခံရသူက မျက်မှောက်ဖြစ်မှ
 အထွဋ်အထိပ်သို့ရောက်၏၊ (ကမ္မပထမြောက်၏)” ဟု ကေစိဆရာတို့က ဆိုကြသတတ်၊
 ထိုဆရာတို့၏ အလိုကား - ဆဲဆိုမှုပယောဂပြုရာ၌ ဆဲအပ်သူ့အပေါ်ဝယ် အဂါရဝ-
 မလေးစားမှု ဂရုမစိုက်မှု စသည် အားကြီးသောကြောင့် စေတနာလည်း အားကြီး၏၊
 အဆဲခံရသူကလည်း ထို ဆဲကြောင်းကိုသိ၏၊ ထို့ကြောင့် ကမ္မပထမြောက်သည်-ဟူလို။

ကေဝါဒ။ ။ ကေ ဆရာတို့ကား “မျက်ကွယ်၌ ဆဲလျှင်လည်း အထွဋ်အထိပ်
 ရောက်၏” ဟု ဆိုကြသတတ်၊ ထိုဆရာတို့ အလိုကား- ဖရသဝါစာအင်္ဂါ၌ “ တဒတ္ထ
 ဝိဇာနန (ထို ဆဲဆိုခြင်းကိုသိမှု)” ဟူသော အင်္ဂါ မပါ၊ ထို့ပြင်- ဆဲဆိုစွပ်စွဲအပ်သူကို
 ထိုသူသေမှ သန့်ရှင်းသွား၍ တောင်းပန်လျှင်လည်း မျက်ကွယ်ဖြစ်ပါလျက် အပြစ်လွတ်
 သကဲ့သို့ ထိုသူမသိအောင် မျက်ကွယ်၌ ဆဲဆို အပြစ်ပြောလျှင်လည်း ဖရသဝါစာ ကမ္မ
 ပထမြောက်သည်သာ-ဟု ယူလိုကြဟန်တူသည်။

နေလာ။ ။ နေလကို “ န+လေ ” ဟု ခွဲ၊ လေ၌ ဣလဓာတ်, အ-ပစ္စည်း၊ ဣကို
 ဧပြီ၊ “ဣလတိ ကမ္မတိ ဧတေနာတိ ဇလံ” ဟု ပြု၍ စိတ်၏တုန်လှုပ်ကြောင်း အပြစ်ဒေါသ
 ကို (ဖရသအပြစ်ကို) အထင်ရူဠိအားဖြင့် “လေ” ဟု ခေါ်ကြောင်းပြလို၍ “ဇလံ ဝုစ္စတိ
 ဒေါသော ” ဟု ဖွင့်သည်။ [အဘိဓာန် (၂၀၁) ၌ တံထွေးတည်းဟူသော အပြစ်ကို
 ဟောရာဝယ် “ဇလာ” ဟု ဣတ္ထိလိန်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “ ဇလာ ဝုစ္စတိ ဒေါသော ” ဟု
 မူရင်းပါဠိ ဖြစ်လေရော့သလား-ဟု ထင်သည်၊ သီလကို အရကေခံရာ၌ကား “နေလံ”
 ပင်တည်း။] ထို့နောက် “ န (နတ္ထိ) ဇလံ အဿာတိ နေလာ (ဝါစာ) ” ဟု အဠ
 ကထာအတိုင်း ဆက်ပါ။

ဣတိ အတ္ထော၊ နေလင်္ဂေါ သေတပစ္စာဒေါတိ ဣတ္ထ-နေလင်္ဂေါသေတပစ္စာဒေါ အစရှိသော ဤဥဒါန်းဂါထာ၌၊ ဝုတ္တနေလံဝိယ-ဟောတော်မူအပ်သော နေလ သဒ္ဒါကဲ့သို့တည်း။ (ဤပုဒ်တို့၏အနက်ကို အောက်အဓိပ္ပါယ်၌ ကြည့်ပါ။)

ကဏ္ဍသုခါတိ-ကား၊ ဗျဉ္ဇနမရတဘယ-သဒ္ဒါ၏ ချိုမြိန်သော အရသာနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကဏ္ဍာနံ-နားတို့၏၊ သုခါ-ချမ်းသာကြောင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ သူစိဝိဇ္ဈနံဝိယ-အပ်ဖြင့် ထိုးခြင်းကဲ့သို့၊ ကဏ္ဍသုလံ-နားတံကျင်ကို၊

x x x x x x x

နေလင်္ဂေါ သေတပစ္စာဒေါ။ ။ ဤဥပမာနကား ဥဒါန်း၊ စူဠဝဂ္ဂ၊ အပရ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယသုတ်တော် ပါဠိတည်း။ ထို၌ ကျိုး၊ ပေါက်၊ ပြောက်၊ ကျားခြင်း ဟူသောအပြစ်ကို “လေ” ဟု ယူ၍ ထိုအပြစ်မရှိသောသီလကို “နေလ” ဟု ခေါ်ရသည်။ [နေလံ (ပဓာနဘူတံ) အင်္ဂံ တေဿာတိ နေလင်္ဂေါ (ရထော) ၊ အရှင် လကုဏ္ဍက ဘဒ္ဒိယ၏ကိုယ်ကိုပင် ရထား ဟု ရူပကအလင်္ကာဖြင့် မိန့်တော်မူသည်။] သေတော- ဖြူသော၊ ဝါ-ဖြူစင်သန်ရှင်းသော+ပစ္စာဒေါ-အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော အပေါ်ဖုံး အမိုးသည်၊ တေဿာတိ သေတပစ္စာဒေါ။] ဂါထာအပြည့်အစုံကား—

နေလင်္ဂေါ သေတပစ္စာဒေါ၊ ဧကာရော ဝတ္တတိ ရထော၊
အနီဗံ ပဿ အာယန္တံ၊ ဆိန္ဒသောတံ အဗန္ဓနံ။

နေလင်္ဂေါ- အပြစ် ကင်းကွာ၊ သီလတည်းဟူသော အင်္ဂါလည်းရှိထသော၊ သေတ ပစ္စာဒေါ - ဖြူစင်စွာဘိ၊ အရတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော အပေါ်ဖုံးအမိုးလည်း ရှိထသော၊ ဧကာရော (ဧက+အရော) - တပါးသတိ၊ အကန့်ဒေါက်ဆန်လည်းရှိထသော၊ ရထော- အတ္တဘောသေးကွေး၊ ရထားကလေးသည်၊ ဝတ္တတိ- လှည့်လည် သွားလာနေ၏၊ ဆိန္ဒ သောတံ- (ပဒေါင်းဝင်ရိုး၊ ထိုးသွင်းဘို့ရာ၊ လှည်းစာအရည်နှင့်တူသော) ဖြတ်အပ်ပြီး သော ကိလေသာအရည်လည်း ရှိထသော၊ အဗန္ဓနံ - သံယောဇဉ်မျိုး၊ အနှောင်အဖွဲ့ ကြိုးလည်း မရှိထသော၊ အနီဗံ- ဒုက္ခ ကင်းကွာ၊ စိတ်ချမ်းသာသည်ဖြစ်၍၊ အာယန္တံ- သံဃာအစု၊ နောက်သို့ရှုက၊ ပုတုသေးကွေး၊ လိုက်လာသော ရဟန္တာကလေးကို၊ ပဿ- ကြည့်ညိုဘွယ်ရာ၊ ရှုစမ်းပါလော။ [အရှင်လကုဏ္ဍက ဘဒ္ဒိယသည် အလွန်ပု၏၊ ရဟန်း တော်များ၏နောက်က လိုက်လာ၏၊ ထိုအရှင်ကို ဘုရားညွှန်ပြသောဂါထာတည်း။]

ဗျဉ္ဇန၊ အတ္ထမရတ။ ။ ဝါစာဟူသော အသံသဒ္ဒါကိုပင် “ဗျဉ္ဇန” ဟု ခေါ်၏။ ထိုဗျဉ္ဇနသည် ထိုထိုအနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆက်စပ်လျက်လည်းရှိ၏။ ထိုအသံ၏ သာယာ ခြင်းသည် ချိုမြိန်သော အရသာနှင့် တူ၏။ ထို့ကြောင့် “ဗျဉ္ဇနမရ” ဟု ဆို၏။ “ဗျဉ္ဇန မရ” အရ ချိုသာသောသဒ္ဒါ ရ၍ တာပစ္စည်းအတွက် ထိုအသံ၏ ချိုသာသောဂုဏ်ကို ရသည်။ အနက်အဓိပ္ပါယ်၏ ကြားရသူတို့၏အတွက် ဒေါသ ဒေါမနဿကို မဖြစ်စေဘဲ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းခြင်းသည် အတ္ထမရတော မည်၏။ မရဿ+ဘဝေါ မရတော၊ ဗျဉ္ဇနဿ+မရတော ဗျဉ္ဇနမရတော၊ အတ္ထမရတော၌လည်း နည်းတူ။

ဋီကာသစ်အဆို။ ။ ဋီကာသစ်၌ကား မရဟူသော ဝိသေသနပုဒ် နေခံကျသော ကမ္မဓာရေ ဟု ယူဆ၍ “မရမေဝ+ဗျဉ္ဇနံ၊ အတ္ထော စ တဗ္ဘာဝတော” ဟု ဆို၏။ ထို အလို “ဗျဉ္ဇနမရတဘယ- ချိုမြိန်သောအရသာနှင့်တူသော သဒ္ဒါ၏အဖြစ်ကြောင့်” ဟု

န ဇနေတိ - မဖြစ်စေ၊ အတ္ထမဓရတာယ - အနက်အဓိပ္ပါယ်၏ ချိုမြိန်သော အရသာနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သကလသရီရေ-အလုံးစုံသော ကိုယ်၌၊ ကောပံ-အမျက်ကို၊ အဇနေတွာ-မဖြစ်စေမူ၍၊ ပေမံ-ချစ်အပ်သူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ-ချစ်ခြင်းကို၊ ဇနေတိ-ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပေမနိယာ-မည်၏၊ ဟဒယံ-စိတ်နှလုံးသို့၊ ဂစ္ဆတိ-ရောက်တတ်၏၊ အပ္ပဋ္ဌိဟညမာနာ-ဒေါသသည် မထိခိုက်အပ်သည်၊ ဝါ-ဒေါသဖြင့် မထိခိုက်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သုခေန-ချမ်းသာ သဖြင့်၊ စိတ္တံ-သို့၊ ပဝိသတိ-ဝင်သွားတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဟဒယင်္ဂမာ-မည်၏။

ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ - ဂုဏ်တို့ဖြင့် ပြည့်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပူရေ-ဂုဏ် တို့ဖြင့် ပြည့်သည်၏အဖြစ်၌၊ ဘဝါ-ဖြစ်သော စကားတည်း၊ ဣတိ-ထို ကြောင့်၊ ပေါရီ-ပေါရီ မည်၏၊ ပူရေ-မြို့၌၊ သံဝနုနာရီ-ကြီးပွားသော အမျိုးသီးသည်။

x x x x x x x x x

ဇေပပါ၊ (တနည်း) ဗျဉ္ဇန အတ္ထတို့အရ အစိပ်အစိပ်ကို ယူ၍ ဝါစာအရ အပေါင်းကို ယူ၍ “မဓရံ+ဗျဉ္ဇနံ ယဿာ” ဟု ပြု၍ “ချိုမြိန်သော အရသာနှင့်တူသော သဒ္ဓါရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်” ဟု ပေးစေလို၏၊ အကြံလွန်ဟန်တူသည်။

ကဏ္ဍသုခါ။ ။ဗျဉ္ဇနမဓရတာ ဖြစ်သည့်အတွက် ကြားရသော နား ၂ ဘက်တို့မှာ ချမ်းသာ၏၊ ထို့ကြောင့် စကားသံကို “ ကဏ္ဍသုခ-နားတို့၏ ချမ်းသာကြောင်း” ဟု ဆို၏၊ အတ္ထမဓရတာ ဖြစ်သည့်အတွက် နှစ်သက်ဘွယ် ကောင်းသောကြောင့် စကားသံ ကိုပင် “ပေမနိယ-နှစ်သက်စရာကောင်းသည်” ဟု ဆိုသည်။ [ဝစနတ္ထကို ရှေ့ပြခဲ့ပြီ။]

မှတ်ချက်။ ။ “ကဏ္ဍာနံ” ကို ကြည့်၍ သုခါ၌ ကရုဏာသာဓိကြံပါ။ “သုခကရဏီ၊ သုခဟေတုတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ” ဟူသော ဋီကာအဖွင့်လည်း ကရုဏာသာဓိကို ပြခြင်းပင် တည်း၊ ဌာနဖြစ်သောနားဖြင့် ဌာနီဖြစ်သောသောတဝိညာဏဝီထိ၊ တဒနုဝတ္တိကမနော ဌာရိဝီထိတို့ကို ယူပါ။ ထိုဝီထိစိတ်၌ ကောပ မဖြစ်စေသည်ကို “ကဏ္ဍသုလံ န ဇနေတိ” ဟု ဆိုသည်။

ပေမနိယာ။ ။ပိယဿ-ချစ်အပ်သူ၏ (ချစ်အပ်သော အသံ၏) + ဘာဝေါ- ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (ချစ်ခြင်းကြိယာ) တည်း၊ ပေမံ-ယာ၊ ပိယနောင် ဘာဝအနက်၌ ဣမန်ပစ္စည်း၊ ပိယကို ပပြု-ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ ပါဠိ၌ “ ဣမ ပစ္စည်းသက်၊ ဣကို ပြေ၊ ပေမံ” ဟု တဒ္ဓိတ်နာမ်ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် ဇနေတိအနက်၌ ဣယပစ္စည်း၊ ဣမန်ပစ္စည်းမှ ပျောက်သော (န) အစား န အာဂုဓလာ၍ “ပေမနိယာ” ဟု ဖြစ်သည်။

ဟဒယင်္ဂမာ။ ။ဟဒယံ+ဂစ္ဆတိတိ ဟဒယင်္ဂမာ၊ (အလုတ္တတပျုရိသ်)၊ “ဟဒယံ” အရ စိတ်ကို ယူစေလို၍ “စိတ္တံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ပြခဲ့သော ဗျဉ္ဇနမဓရတာ အတ္ထမဓရတာ အကြောင်း ၂ ပါးကြောင့် ဖုဖုထစ်ထစ် မရှိဘဲ ကြားရသူတို့၏ စိတ်ထဲသို့ ချောမောစွာ ဝင်သွားသည်-ဟုလို။

ပူရေ ဘဝါ။ ။ “ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ ” ဟိတ်သည် စကား၏ ပေါရီမည်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော ဟိတ်တည်း၊ ဤအလို “ပု” ဟု ရဿမရှိရ၊ “ပူ” ဟု ဒိဃရှိရမည်၊ ပူရေ၌လည်း “ပူရဘာဇေ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝလောပကြံပါ။ (တနည်း) ဘာဝပုဇာန

သုကုမာရာဝိယ - အလွန် နုနယ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊ ယာဝါစာ- အကြင် စကားသည်)၊ သုကုမာရာ-အလွန် နူးညံ့၏၊ ဣတိပိ-ထို့ကြောင့်လည်း၊ (သာဝါစာ-ထို စကားသည်)၊ ပေါရိ-မည်၏၊ သော- ဤ စကားသည်၊ ပုရဿ- မြို့၌ နေသူ လူအပေါင်း၏၊ (သန္တကာ - ဥစ္စာတည်း)၊ ဣတိပိ-ထို့ကြောင့်လည်း၊ ပေါရိ-မည်၏၊ နဂရဝါသိနံ-မြို့၌နေသူ လူတို့၏၊ ကထာ စကားတည်း၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)၊ ဟိ-ချေ၊ နဂရဝါသိနော - မြို့၌ နေသူ လူတို့သည်၊ ယုတ္တကထာ-သင့်လျော်သော စကားရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ [ယုတ္တ

+ + + x + + +

ဤပါ။ [ဂုဏပရိပုဏ္ဏဘာဝေန ပုရေ ပုဏ္ဏဘာဝေ (ဂုဏ်တို့ဖြင့် ပြည့်သည်၏အဖြစ်၌) ဘဝါတိ ပေါရိ၊-စတုတ္ထဂုံတ္တရဋီကာ၊ ဒုတိယပံ၊ ၅-အသုရဝဂ်၊ ၇ သုတ်၊-ဤဋီကာသစ်လည်း သဘောတူပင် ဖွင့်၏။] ဂုဏ်ဟူသည်လည်း အလင်္ကာရကျမ်း၌လာသော သဒ္ဓါလင်္ကာရ အတ္ထာလင်္ကာရ ဂုဏ်တည်း၊ [အဋ္ဌသာလိနီ ဘာသာဋီကာ၊ နိက္ခေပကဏ္ဍ၊ သုတ္တန္တိကဒုက္ခလည်း ဤအတိုင်း ပြင်ပါ။] ဤအလို “ ပေါရိ-ဂုဏ်တို့ဖြင့် ပြည့်သည့် အဖြစ်၌+ဖြစ်သော”ဟု အနက်ပေးပါ။

ပုရေ သံဝခုနာရီ ဝိယ။ ။ “ပုရေ+သံဝခုာ ပေါရိ- မြို့ကြီးသော မြို့သူ၊ (သံဝခု အနက်၌ ဣပစ္စည်း)၊ ထို့နောက် “ပေါရိဝိယာတိ ပေါရိ” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်၊ သို့မဟုတ် သဒိသုပစာကြပါ။ မြို့သူသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့သကဲ့သို့ စကားလည်း နူးညံ့သည်-ဟူလို။

စတုတ္ထဂုံတ္တရဋီကာ။ ။ ပုရေ ဘဝတ္တာ ပေါရိယာ နာဂရိကိတ္ထိယာ သုခုမာလတ္တနေန (နုနယ်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်) သဒိသာတိ ပေါရိ၊ တာယ ပေါရိယာ၊ သုခုမာလတ္တနေနာတိ ဣမိနာ တဿာ ဝါစာယ မုဒုသဏ္ဍာဘာဝေါ ပုတ္တော။ - ဤအလို “ပေါရိ-မြို့သူသဘွယ် နုနယ်သည်” ဟု ပေးပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ပုရသဒ္ဓါသည် ပြည်= တိုင်းပြည်ဟူသော အနက်ကို မဟော၊ “ပုရံ နဂရမိတ္ထိဝါ” စသည်ဖြင့် အဘိဓာန် (၁၉၀) လာသည့်အတိုင်း မြို့ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ပြည်ကြီးသူသဘွယ် နုနယ်၏” ဟု မပေးပါနှင့်။

ပုရဿ သော။ ။ ဤ တတိယနည်း၌ ပုရသဒ္ဓါသည် မြို့ဟူသော အနက်ကို ဟောသော်လည်း မြို့၌နေသူ လူအပေါင်းကို ယူပါ၊ သဟစရဏနည်း၊ မြို့နှင့် မြို့သူကို မကွဲမပြားသော အားဖြင့် ဆိုအပ်သော အဘေဒေါပစာရတည်း၊ ဥပမာ- “သဗ္ဗော ဂါမော အာဂတော-တရွာလုံးလာ၏” ဟူရာ၌ ရွာနှင့် ရွာသားကို မကွဲမပြား တသားတည်း ပြောအပ်သော စကားကဲ့သို့တည်း၊ ထို့နောက် “ပုရဿ+သော ပေါရိ” ဟု ဣဒံတဒ္ဓိတ် ဆင့်၍ စကားကို ရသည်၊ ဤအလို “ပေါရိ-မြို့သူမြို့သား၏ ဥစ္စာသည်” ဟု ပေးပါ။

မှတ်ချက်။ ။ “သောတိ တံ သမ္ပန္နိနိဒ္ဒေသာ (ထို ပုရဿဟူသော သမ္ပန်၏ သမ္ပန္နိကို ညွှန်ပြကြောင်း ဖြစ်သော) ဝါစာ” ဟု ဋီကာသင်ဖွင့်၏၊ ထို အလို “ ပုရဿ - ၏ + သော-ဤစကားတည်း” ဟု ပေးရလိမ့်မည်၊ သို့သော် “သော-ဤ စကားသည် + ပုရဿ- မြို့သား၏ (ဥစ္စာတည်း)” ဟု ဖြစ်စေ၊ “ပုရဿ-၏၊ သန္တကာ-ဥစ္စာတည်း” ဟု ဖြစ်စေ ပေးသင့်၏၊ “ သော-ဥစ္စာတည်း” ဟု ပေးရိုးအနက်ကို စဉ်းစားပါ။ [ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ ဒုတိယဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ်၌လည်း ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ပြခဲ့ပြီ။]

ကထာကို အကျယ်ပြုလို၍ “ပိတိမတ္တံ” စသည်ကို မိန့်။] ပိတိမတ္တံ-အဘ အတိုင်း အရှည်ရှိသူကို၊ ဝါ- အဘလောက် ကြီးသူကို၊ ပိတာတိ-ပိတာ ဟူ၍၊ ဝါ- အဘဟူ၍၊ ဝဒန္တိ-ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဘာတိ မတ္တံ-အစ်ကို အတိုင်း အရှည်ရှိသူကို၊ ဝါ-အစ်ကိုလောက်ကြီးသူကို၊ ဘာတာတိ-ဘာတာ ဟူ၍၊ ဝါ- အစ်ကိုဟူ၍၊ ဝဒန္တိ၊ မာတိ မတ္တံ-အမိ အတိုင်းအရှည်ရှိသူကို၊ ဝါ-အမိလောက် ကြီးသူကို၊ မာတာတိ-မာတာဟူ၍၊ ဝါ-အမိဟူ၍၊ ဝဒန္တိ။

ဝေရူပီ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ကထာ- စကားသည်၊ ဗဟုနော- များစွာ သော၊ ဇနဿ - လူ အပေါင်းသည်၊ ကန္တာ - နှစ်သက်အပ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဗဟုဇနကန္တာ-မည်၏၊ ကန္တာဘာဝေနေဝ-နှစ်သက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊ ဗဟုနော-သော၊ ဇနဿ-၏၊ မနာပါ-စိတ်ကို တိုးပွားစေ တတ်သည်၊ စိတ္တဝုခိကရာ-စိတ်၏ တိုးပွားခြင်းကို ပြုတတ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဗဟုဇန မနာပါ-မည်၏။

အနတ္တဝိညာပိကာ-အနက် အဓိပ္ပါယ်မရှိသော အကြောင်းအရာကို သိစေ တတ်သော၊ ဝါ-အကျိုးမရှိသော အကြောင်းအရာကို သိစေတတ်သော၊ ကာယ ဝစီပယောဂ သမုဋ္ဌာပိကာ - ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်

x x x x x x x x

ဝေရူပီ၊ ပေ၊ ကန္တာ။ ။ ပြခဲ့သော ဝိကပ် ၃ မျိုး၏ “ပုရော+ဘဝါ” စသော အနက် ၃ မျိုးကို “ဝေရူပီ” ဟု ညွှန်ပြသည်။ [ဝေရူပီ ကထာတိ အတ္တက္ကယေန ပကာသိတာ ကထာ၊-ဋီကာသစ်။] ကန္တာ၌ မာနမှ အန္တပြန်ထားသည်ဟု ကြံ၍ တနည်းဖွင့်၏၊ ထို နောက်နည်းသည် မကောင်းပါ၊ ကမုဓာတ် ကံဟော တပစ္စည်း၊ ပတ္တမာဒိဟိ+န္တော သုတ်ဖြင့် တကို နှုပြု၊ ဓာတွန်ချေထားသော ရုပ်သာ ဖြစ်ပါသည်။

မနာပါ။ ။ “မန+အာပ” ဟု ခွဲ၊ အာပ၌ အပဓာတ် ကာရိတ်ကြေ , အပစ္စည်း၊ အပဓာတ်သည် ရောက်ခြင်း အနက်ကို ဟောသော်လည်း ဓာတုနံ အနေကတ္တက္ကာနှင့် အညီ ဝုခိအနက်ဟောဟု ကြံပါ၊ ထို့ကြောင့် “စိတ္တဝုခိကရာ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၍ ဋီကာ ဟောင်း၌ “ မနံ အာပယတိ ဝဗ္ဗေတိတိ မနာပါ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ [ဋီကာသစ်၌ “အပေတိ” ဟု တွေ့ရ၏။] အပ္ပယတိ, အပေတိတို့ကား အပဓာတ်၏ ပရိယာယ် အပ္ပ ဓာတ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုခြင်းတည်း။

အနတ္တဝိညာပိကာ ။ ။ ပြောသူတို့၏ အလိုအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် ရှိသော် လည်း ထို အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် နားထောင်သူမှာ အကျိုးမရှိသောကြောင့် “အနက်” ဟုပင် မဆိုထိုက်၊ ဤအလို အတ္တသဒ္ဓါသည် ဘာသိတတ္ထ = ပြောအပ်သော စကား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဟော၏၊ (တနည်း) အတ္တသဒ္ဓါသည် ပယောဇနတ္ထ = အကျိုး ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ [ကာမံ တေဟိ ဝတ္ထုမိစ္ဆိတော အတ္ထော သမ္ပဝတိ၊ သော ပန အဖလတ္တာ ဘာသိတတ္ထပရိယာယေန အတ္ထောယေဝနာမ နဟောတိတိ အာဟ အနတ္တဝိညာပိကာတိ၊ အပိစ ပယောဇနတ္တာဘာဝကော အနတ္တာ ဝါစာ၊ တံ ဝိညာပိ ကာတိပိ ဝဋ္ဋတိ၊-ဋီကာသစ်။]

သော၊ အကုသလစေတနာ-အကုသိုလ်စေတနာသည်၊ သမ္မပ္ပလာပေါ-မည်၏၊
 သော- ထို သမ္မပ္ပလာပသည်၊ အာသေဝန မန္တတာယ- အဖန်ဖန် မှီဝဲခြင်း၏
 နည်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ အာသေဝန မဟန္တတာယ-
 အဖန်ဖန် မှီဝဲခြင်း၏ များသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မဟာသာဝဇ္ဇော။ [အလေ့
 အလာ မရှိဘဲ အကြောင်းအားလျော်စွာ ပြောလိုခြင်းသည် အာသေဝနမန္တ
 တည်း၊ ဤ သမ္မပ္ပလာပမျိုးကို ပြောဘို့ရန် (ကွက်စိတ်ဆရာ လူပျက်တို့ကဲ့သို့)
 အလေ့အလာ များစွာလုပ်ပြီးမှ ပြောခြင်းသည် အာသေဝန မဟန္တတည်း။]
 တဿ-ထို သမ္မပ္ပလာပ၏၊ သမ္ဘာရာ-တို့သည်၊ ဘာရတယုဒ္ဓ သီတာဟရဏာဒိ
 နိရတ္ထကကထာ ပုရေက္ခာရတာ-ဘာရတမင်းတို့၏စစ်ထိုးခြင်း၊ သီတာမိဖုရားကို
 ဒသဂိရိဘီလူး ဆောင်ခြင်း အစရှိသော အနက်အဓိပ္ပာယ် မရှိသော စကားကို
 ရှေးရှုပြုသူ၏ အဖြစ်၎င်း၊ ဝါ- အကျိုးမရှိသော စကားကို ရှေးရှုပြုသူ၏ အဖြစ်
 ၎င်း၊ တထာရူပီကထာကထနဉ္စ-ထိုသို့ သဘောရှိသောစကားကို ပြောဆိုခြင်း
 ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒွေ-တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)။

(ယောသမဏော ဂေါတမော - သည်၊) ကာလေန - ပြောဟောသင့်ရာ
 အခါ၌၊ ဝဒတိ-ပြောဟောတော်မူတတ်၏၊ ဣတိ ကြောင့်၊ (သော သမဏော
 ဂေါတမော- သည်၊) ကာလဝါဒီ- ကာလဝါဒီ မည်တော်မူ၏၊ [နောက်ပုဒ်များ

x x x x x x x

ဘာရတ၊ ပေါ၊ ကထာ။ ။ ဘာရတမင်း ညီနောင်တို့၏ စစ်ထိုးခြင်းကို ပြောဆို
 ကြောင်း ဖြစ်သော ဘာရတပုရာဏကထာကို “ဘာရတကထာ” ဟု ဆိုသည်၊ ဒသဂိရိ
 ဘီလူးက သီတာမိဖုရားကို ခိုးဆောင်သွားခြင်း ရာမမင်းက ပြန်၍ ဆောင်ယူခြင်းကို
 ဆိုကြောင်းဖြစ်သော ရာမပုရာဏကထာကို “သီတာဟရဏကထာ” ဟု ဆိုသည်၊ ထို
 ကထာများသည် တကယ်အစစ် ဖြစ်ရပ် မဟုတ်၊ လုပ်ကြံ၍ ရေးသားအပ်သော ဇာတ်
 ဝတ္ထုများတည်း၊ ထိုကဲ့သို့ ဇာတ်ဝတ္ထုပင် ဖြစ်စေကာမူ ဥပမာသဘောအားဖြင့် အကျိုး
 ရှိအောင် ရေးသားလျှင် သမ္မပ္ပလာပမဖြစ်ပါ၊ ထိုကထာတို့ကား အကျိုးမရှိ၊ နားထောင်
 ကောင်းရုံ အပျင်းပြေရုံသာ ဖြစ်သောကြောင့် သမ္မပ္ပလာပဖြစ်ရသည်။

ဒီကာသစ် ။ ။ ဘာရတနာမကာနံ ဒွေဘာတုကရာဇုနံ ယုဒ္ဓကထာ၊ ဒသဂိရိ
 ယက္ခေန သီတာယနာမ ဒေဝိယာ အာဟရဏကထာ၊ ရာမရညာ ပစ္စာဟရဏကထာ၊
 ယထာ တံ အနုနာ ဗာဟိရကေဟိ ပရိစယ်တာ သက္ကတဘာသာယ ဂန္ထိတာ ရာမ
 ပုရာဏ ဘာရတပုရာဏာဒိ ကထာတိ၊ ဝေမာဒိကာ နိရတ္ထကကထာ သမ္မပ္ပလာပေါတိ
 ဝုတ္တံ ဘာရတ၊ ပေါ၊ ပုရေက္ခာရတာတိ။

ကာလဝါဒီ။ ။ ကာလဝါဒီ အစရှိသော စကားသည် သမ္မပ္ပလာပမှ ရှောင်ကြဉ်
 သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကျင့်ပုံကိုပြသော စကားတည်း၊ ဥပမာ- “ ပါဏာတိပါတာ ပတိဝိရ
 တော ” အစရှိသော နောက်နောက် စကားသည် “ ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ ” အရ
 ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်သူ၏ ကျင့်ပုံကိုပြသော စကားဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ ချဲ့ဥားအံ့ -
 “ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ ဝိဟရတိ-ပါဏာတိပါတကို ပယ်၍ နေ၏” ဟု ဆိုလိုက်လျှင်

၌လည်း ဤသို့ထည့်၍ အနက်ပေး။] ဝတ္တဗ္ဗယုတ္တကာလံ - ပြောဆိုထိုက်သော စကားအား သင့်လျော်သော အခါကို၊ သလ္လက္ခေတ္တာ - မှတ်သား၍၊ ဝဒတိ- ပြောဟောတော်မူတတ်၏၊ ဣတိ အတ္ထော။

ဘူတံ-ထင်ရှားရှိသော၊ တထံ-ထိုအတိုင်းဖြစ်သော၊ တစ္ဆံ - မှန်ကန်သော၊ သဘာဝမေဝ-ထင်ရှားရှိသော အရာဝတ္ထုကိုသာ၊ ဝါ-ဟုတ်မှန်သော အနက် သဘောကိုသာ၊ ဝဒတိ- ပြောဟောတတ်၏၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ ဘူတဝါဒိ-

x x x x x x x x

“ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ပယ်ပါလိမ့်မည်နည်း” ဟု အပေက္ခာ (သိလိုသောဆန္ဒ) ၏ ဖြစ်သင့် သောကြောင့် “ပါဏာတိပါတာ ပတိဝိရတော-ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်သောအားဖြင့် ပယ်သည်” ဟု မိန့်တော်မူရသည်။

မေးဘွယ်။ ။ “ထိုရှောင်ပုံက ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ရှောင်ခြင်းပါနည်း” ဟု သိလိုပြန် သောကြောင့် “နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထော-ဒုတ်စသော လက်နက်များကို မကိုင်ဘဲ (ချသောအားဖြင့်) ရှောင်သည်” ဟု မိန့်တော်မူရပြန်သည်။ ထို့နောက် “အဘယ်ကြောင့် လက်နက်များကို ချထားပါသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိပြန်သောကြောင့် “လန္တိဒယာပန္နော သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္မိ - ပါဏာတိပါတ မကောင်းမှုကိုပြုရမှာ ရှက်ခြင်း၊ သတ္တာ အပေါ်၌ မေတ္တာစိတ်ရှိခြင်း၊ သနားခြင်းကြောင့် လက်နက်များကိုမကိုင်ဘဲ ချထားသည်” ဟု မိန့်တော်မူရပြန်သည်။

ဤသို့လျှင် နောက်နောက် စကားသည် ရှေးရှေးစကား၏ အကြောင်းပြ ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ “ကာလဝါဒိ အစရှိသော စကားသည် သမ္ဗုပ္ပလာပမှ ရှောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကျင့်ပုံကို ပြသော (အကြောင်းပြ) စကား ဖြစ်သည်” ဟု ဆိုခဲ့ရသည်။ မှန်၏- အကျိုး ရှိသော စကားပင် ဖြစ်စေကာမူ မပြောသင့် မဟောထိုက်ရာကာလ၌ ပြောဟောခြင်း ဟူသော ပယောဂကြောင့် အကျိုးမရှိ ဖြစ်တတ်၏။ (ဥပမာ - အခြေခံ မရသေးသော တပည့်အား အထက်ကျမ်းစာကို သင်ပေးခြင်းသည် အကျိုးမရှိ ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။) ထိုသို့ ပြောမှုသည် အနတ္ထဝိညာဗိက ကာယဝစီပယောဂနှင့် သဘောတူသောကြောင့် သမ္ဗုပ္ပလာပသဘော ဖြစ်တတ်ပါသေး၏။ ထို့ကြောင့် သမ္ဗုပ္ပလာပကို ပယ်စွန့်သူသည် အကာလဝါဒိတာကိုလည်း ရှောင်ကြဉ်သင့်ပါသည်။

ဝတ္တဗ္ဗယုတ္တကာလံ။ ။ ဝတ္တဗ္ဗဝစနဿ အနုရူပကာလံ (ဆိုထိုက်သော စကား အားလျော်သော ကာလကို) ၊ တတ္ထဝါ ပယုတ္တိတဗ္ဗကာလံ (ထို ဆိုထိုက်သော = ပြောဆို ရမည်ဖြစ်သောစကား၌ ဟဉ်စပ်ထိုက်သော ကာလကို) ၊ ဤသို့ ဒီကာသစ် ၂ နည်းဖွင့်၏။ တဗ္ဗကို ဘောဟောကြံ၍ “ပြောခြင်းအား သင့်လျော်သော” ဟုလည်း ပေးပါ။

တထံ တစ္ဆံ သဘာဝမေဝ။ ။ ဘူတံကို “မဟာဘုတ်” ဟု အနက်ယူမှားမည်စိုး သောကြောင့် တထံ (ထိုအတိုင်းဖြစ်) ဟု ဖွင့်၍ တထံ “ ထိုအပြားကို ” ဟု အနက် ထင်မှားမည်စိုးသောကြောင့် “တစ္ဆံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ “တထံ-ထို ဆိုအပ်သောအခြင်း အရာအတိုင်းဖြစ်သော၊ ဝါ- မှန်သော ” ဟု ပေးပါ။ တထာယေဝ + တစ္ဆာ၊ သုတ္တံ၌ ဣသက်၊ ထို တထာ တစ္ဆာ စကား ဟူသည် “အမှန်အတိုင်းရှိသော စကားတည်း” ဟု သိစေလို၍ “သဘာဝမေဝ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွင်ဖွင့်သည်။ [သ- (ပရမတ္ထအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊

ဘူတဝါဒီ မည်တော်မူ၏။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကတ္ထ သန္ဓိသိတမေဝ-မျက်မှောံ ဘဝ၌ဖြစ်သော စီးပွား တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော စီးပွားကို မှီသည်ကိုသာလျှင်၊ ကတ္တာ-ပြု၍၊ ဝဒတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အတ္ထဝါဒီ-မည်တော်မူ၏။

နဝလောကုတ္တရာဓမ္မ သန္ဓိသိတံ - ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားကို မှီသည်ကို၊ ကတ္တာ-၍၊ ဝဒတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဓမ္မဝါဒီ- ဓမ္မဝါဒီ မည်တော် မူ၏။ သံဝရဝိနယ ပဟာနဝိနယသန္ဓိသိတံ - သံဝရဝိနည်း၊ ပဟာနဝိနည်းကို မှီသည်ကို၊ ကတ္တာ-၍၊ ဝဒတိ- ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝိနယဝါဒီ- မည်တော်မူ၏။

x x x x x x x x

လောကပညတ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ) ထင်ရှားရှိသော + ဘာဝ - အရာဝတ္ထု (အနက်)၊ “ဟုတ်မှန်သောအနက်” ဟူလို။] တထံ၏အနက်ကို တထာဂတောအဖွင့် “ကထံ တထ လက္ခဏံ ဂတော” ၌ ပြခဲ့ပြီ။

ဘူတဝါဒီ။ ။ ကာလေန ဝဒန္တေနာပိ (သင့်လျော်သောကာလ၌ ပြောဟောသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း) ဥဘယာနတ္ထသာဓနတော (မဟုတ်မမှန်သော စကားက ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ၂ မျိုးလုံးသော စီးပွားမဲ့ကို ပြီးစေခြင်းကြောင့်) အဘူတံ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗံ (မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ရှောင်ကြဉ်ထိုက်၏) ဣတိ အာဟ ဘူတဝါဒီတိ-ဋီကာ။

အတ္ထဝါဒီ ။ ။ “မှန်သောစကားကို ပြောဟောသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလောက နေခံလောကစီးပွားကို ပြီးစေတတ်သော စကားမျိုးကိုသာ ပြောထိုက်၏” ဟု ပြခြင်းငှါ “အတ္ထဝါဒီ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ [ဘူတဉ္စ ဝဒန္တေန ယံ ဣဝလောက ပရလောကဟိတ သမ္ပါဒကံ၊ တဒေဝ ဝတ္တဗ္ဗံ- ဋီကာ၊ ဤဒီကာ၌ အတ္ထအတွက် ပယောဇန (အကျိုး)၊ အနက်ကို မဖွင့်ဘဲ “ဟိတ” အနက်ဖွင့်သည်ကို သတိပြုပါ။ အတ္ထဖြင့် အတ္ထကိုပြသော စကားတိုင်အောင် ဖလူပစာရအားဖြင့် ယူပါဟု သိစေလို၍ “သန္ဓိသိတံ” ဟု ဖွင့်သည်။ နောက် ဓမ္မသန္ဓိသိတ ဝိနယသန္ဓိသိတတို့၌လည်း နည်းတူ။]

ဓမ္မဝါဒီ ။ ။ “ အစီးအပွားရှိသောစကားကို ပြောသောပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဤ ဘာဝ နောက်ဘဝအတွက် လောကီစီးပွားရေးကိုသာ မပြောသင့်၊ လောကုတ္တရာနှင့် ဆိုင်သော (လောကမှထွက်မြောက်ရေး) တရားကိုလည်း ဟောသင့်၏ ” ဟု ပြခြင်းငှါ “ဓမ္မဝါဒီ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ [“ဓမ္မ” အရ လောကုတ္တရာတရား ၉ ပါးကိုယူပါ။]

ဝိနယဝါဒီ။ ။ ဓမ္မဝါဒီအရ လောကုတ္တရာဓမ္မကို မှီအောင်ပြု၍ ဟောပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အဘယ်သို့ဟောရမည်နည်း- ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ဝိနယဝါဒီ ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ သံဝရဝိနည်း ပဟာနဝိနည်း ၂ မျိုး၌မှီသော စကားကို ဟောပါ။ ထိုဝိနယ ၂ မျိုးကို ကျင့်မှသာ လောကုတ္တရာတရားကို ရနိုင်သည်-ဟူလို။

သံဝရ, ပဟာန ။ ။ သံဝရဝိနည်းသည် ပါတိမောက္ခသံဝရ (သီလ) , သတိ သံဝရ , ဉာဏသံဝရ , ခန္တိသံဝရ , ဝီရိယသံဝရအားဖြင့် ၅ ပါး ပြား၏။ ပဟာနဝိနည်း သည်လည်း “တဒဂ်ပဟာန, ဝိက္ခမ္ဘန, သမုစ္ဆေဒ, ပတိပဿဒ္ဓိ, နိဿရဏပ္ပဟာနအား ဖြင့် ၅ ပါးပြား၏။ [ထိုအကျယ်ကို အဋ္ဌသာလိနီ- နိက္ခေပကဏ္ဍ၌ ရှုပါ။] ထိုဝိနည်း ၂ မျိုးအားဖြင့် ဟောအပ်သောတရားသာ လောကုတ္တရာဓမ္မကို မှီသည်။

ထပနောကာသော-ထားအပ်ရာအရပ်ကို၊ နိဓာနံ-နိဓာနဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ အဿာ- ထိုဝါစာ၏၊ နိဓာနံ- သိုမှီးသိမ်းဆည်းရာ အရပ်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သာ - ထိုစကားသည်၊) နိဓာနဝတီ- နိဓာနဝတီ မည်၏၊ ဟဒယေ- စိတ်နှလုံး၌၊ နိဓာတဗ္ဗယုတ္တံ- သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းအား သင့်လျော်သော၊ ဝါစံ-စကားကို၊ ဘာသိတာ-ပြောဟောတော်မူတတ်၏၊ ဣတိအတ္ထော။ [သိုမှီးသိမ်းဆည်းရာ စိတ်နှလုံးကို ရှေးအခေါ်အားဖြင့် ပူတာဟု၎င်း၊ တံတင်းဟု၎င်း ခေါ်အပ်သော သေတ္တာနှင့်တူသောကြောင့် “နိဓာနဝတီ”-သိုမှီး သိမ်းဆည်းရာစိတ်ဘည်းဟူသော ပူတာတံတင်းရှိသော” ဟု ရှေးကပေးကြသည်။]

ကာလေနာတိ-ကား၊ စ- ဆက်၊ ဝေရူပိ-ဤသို့ သဘောရှိသော စကားကို၊ (နိဓာနဝတီစကားကို)၊ ဘာသမာနောပိ - ဟောပြောပါသော်လည်း၊ (ကာလံ အပေက္ခိတွာ ဘာသတိဉ္စစပ်)၊ အဟံ-ငါသည်၊ နိဓာနဝတီ -သိုမှီး သိမ်းဆည်းရာ စိတ်ဘည်းဟူသော ပူဘာတံတင်းရှိသော၊ ဝါစံ-စကားကို၊ ဘာသိဿာမိ-ဟောပြောအံ့၊ ဣတိ- ဤသို့ကြံ၍၊ အကာလေန- မသင့်လျော်သောအခါ၌၊ နဘာသတိ- ဟောပြောသည် မဟုတ်၊ ပန- အဟုတ်ကား၊ ယုတ္တကာလံ- သင့်လျော်သောအခါကို၊ အပေက္ခိတွာဝ-ရှု၍သာ၊ ဘာသတိ-ဟောပြော၏ ဣတိ

x x x x x x x x

နိဓာနံ ၊ ပေ ၊ ဘာသိတာ ။ ။ “ဤပြခဲ့သော ဘူတ အတ္ထ ဓမ္မဂုဏ်ထူးတို့နှင့် ယှဉ်အောင် ဟောအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် (တရားအသား) သည် ဟောသော ပုဂ္ဂိုလ်က ဒေသနာကောသလ္လဉာဏ် (ဟောမှု ပြောမှု၌ ကျွမ်းကျင်သောဉာဏ်) ရှိမှ တင့်တယ်၏၊ ဆိုင်ရာကိစ္စကိုလည်း ပြီးစီးအောင် ပြုနိုင်၏၊ ထိုဉာဏ်မျိုး မရှိလျှင် မတင့်တယ်နိုင်” ဟု ပြတော်မူခြင်းငှါ “နိဓာနဝတီ” ဝါစံ ဘာသိတာ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။

နိဓာနဝတီ ။ ။ နိဓေတိ (သဒ္ဓိဓာနံ ကရောတိ) ဣတ္ထာတိ နိဓာနံ (သိုမှီး သိမ်းဆည်းရာအရပ်) ။ [နိ+ဓာဓာတ်, ယု။] ထို့ကြောင့် “ထပနောကာသော” ဟု ဖွင့်သည်။ “ဟောအပ်သောတရားကို သိမ်းဆည်းထားရာအရပ်” ဟူသည် မှတ်သားတတ်သော စိတ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဟဒယေ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ နိဓာနံ ယဿာ အတ္ထိတိ နိဓာနဝတီ၊ ဝါစာ၊ (အဿတ္ထိအနက် = အတ္ထုတ္တံ ဝန္တုပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်းသက်၊ ဘာသိတာ၌ တုပစ္စည်း) ။

ကာလေန ။ ။ “ကာလေန ၊ ပေ၊ အတ္ထသံဟိတံ” ဟူသော ပါဠိတို့ကား ဒေသနာကောသလ္လဉာဏ်ကို ထင်ရှားပြသော စကားတည်း၊ သင့်လျော်သောအခါ၌ ဟောခြင်း၊ ဥပမာပြု၍ဟောခြင်း၊ တနည်း-အကြောင်းပြု၍ဟောခြင်း၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင် ဟောခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ပြည့်စုံအောင်ဟောခြင်း၊ တနည်း-ရည်ရွယ်ရင်းအနက် အဓိပ္ပာယ်မလွတ်အောင် ဟောခြင်း , ဤသို့သောဟောခြင်းနှင့် ပြည့်စုံအောင်ဟောနိုင်မှ ဒေသနာကောသလ္လဉာဏ်ရှိသည် ဟု ဆိုထိုက်၏၊ ဤ ကာလေနစသော ပုဒ်များသည် နိဓာနဝတီ ဝါစံ၏ ဝိသေသနတို့တည်း။

အတ္ထော၊ သာပဒေသန္တိ-ကား၊ သဥပမံ-ဥပမာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ သကာရဏံ- အကြောင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ (ဝါစံ ဘာသိတာ ဌာစပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော- ဤကား အနက်။

ပရိယန္တဝတိန္တိ-ကား၊ ပရိစ္ဆေဒံ-အဆုံးအပိုင်းအခြားကို၊ ဒဿေတွာ- ပြု၍၊ (ဘာသတိ ဌာစပ်)၊ ယထာ- အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဟောလသော်၊ အဿာ-ထို တရားစကား၏၊ ပရိစ္ဆေဒေါ-အဆုံးအပိုင်းအခြားသည်၊ ပညာ ယတိ - ထင်ရှား၏၊ ဧဝံ - ဤသို့ အဆုံးအပိုင်းအခြား ထင်ရှားလောက်အောင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘာသတိ - ဟောပြောတတ်၏၊ ဣတိ အတ္ထော၊ အတ္ထ သံဟိတန္တိ - ကား၊ အနေကေဟိ- တပါးမက များစွာကုန်သော၊ နယေဟိပိ- နည်းတို့ဖြင့်လည်း၊ ဝိဘဇန္တေန - အကျယ်ဝေဘန်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပရိယာ ဒါတုံ - ကုန်အောင် ပိုင်းခြား၍ယူခြင်းငှါ၊ အသက္ကုဏေယျတာယ - မတတ် ကောင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အတ္ထသမ္ပန္နံ- အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ပြည့်စုံသော

x x x x x x x

သာပဒေသံ။ ။ ဣန္ဒြိယတက္ခနိပ္ပုဒနတ္ထံ-အလိုရှိအပ်သောအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြီးစီး စေခြင်းအကျိုးငှါ၊ အပဒိသိတဗ္ဗော - ညွှန်ပြထိုက်၏၊ ဣတိ အပဒေသော၊ (တနည်း) အပဒိသိယတိ ဣန္ဒြိယတ္ထော အနေနာတိ အပဒေသော - အလိုရှိအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ညွှန်ပြအပ်ကြောင်း ဥပမာ၊ ဥပမာသာ မက ပြခဲ့သော ဝိဂ္ဂိုဟ်နှင့် အညီ၊ အကြောင်းပြခြင်း ဥဒါဟရဏံ သက်သေသာဓကဝတ္ထုကြောင်း ထုတ်ခြင်းများကိုလည်း “အပဒေသံ” ဟု ခေါ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “သဥပမံ၊ သကာရဏန္တိ အတ္ထော ” ဟု မိန့်သည်။ သဟ+အပဒေသေန ယာ ဝတ္ထုတိတိ သာပဒေသာ (ဝါစာ)၊ ဤအလို “သာ ပဒေသံ-ညွှန်ပြအပ်သော ဥပမာ ဥဒါဟရဏံ ပုံစံသာဓက အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ (တနည်း) သာပဒေသံ - ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော ဥပမာ ဥဒါဟရဏံ ပုံစံသာဓက အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ” ဟု ပေးပါ။ [“ညွှန်ပြ” ဟူသည် “ မည်သည့်အရာနှင့် တူသည်၊ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဤအကျိုးဖြစ်ရသည် ” ဟု ညွှန်ပြခြင်းတည်း။]

ပရိယန္တဝတိံ။ ။ ပရိယန္တော အဿာ အတ္ထိတိ ပရိယန္တဝတိ၊ ဒေသနာကုသလ (တရားဟောမှု၌ ကျွမ်းကျင်သော) ပုဂ္ဂိုလ်သည် “ မည်သည့်အချိန်၌ အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံ စွာဖြင့် ပြီးစေရမည် ” ဟု အဆုံးအပိုင်းအခြားကို မှန်းထား၏။ ထို တရားစကားမျိုးကို “ပရိယန္တဝတိ ဝါစာ” ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် “ ပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေတွာ ” စသည်ဖြင့် မိန့်သည်။ တရားဟောမှု၌ မနိုင်မနင်း မကျွမ်းကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကား အချိန်ကြာသော် လည်း အဓိပ္ပါယ် မပြည့်စုံသေး-တရားအဆုံးမသတ်နိုင်သေးဘဲ ရှိတတ်သည်။

အတ္ထသံဟိတံ။ ။ အတ္ထအရ ဘာသိတတ္ထ (ဟောပြောအပ်သော တရားစကား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်) ကိုယူပါ။ ဟောအပ်သောတရားက အနည်းအကျဉ်း ဖြစ်သော်လည်း အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ချဲ့ထွင် ဝေဘန်သောအခါ မကုန်နိုင်အောင် မြားမြောင်သည်ကို “အတ္ထသံဟိတံ” ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် “ အနေကေဟိပိ နယေဟိ၊ ပေ၊ ဘာသတိ ” ဟု မိန့်သည်။

စကားကို၊ ဘာသတိ - ဟောပြောတတ်၏။ ဝါ- တနည်း၊ သော အတ္ထဝါဒီ-ထို ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သောစီးပွားကိုဟောပြောသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ယံ အတ္ထိ- အကြင်အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဝဒတိ-ဟောပြော၏။ တေန အတ္ထေန-ထို အနက် အဓိပ္ပာယ်နှင့်၊ သဟိတတ္တာ-တကွဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အတ္ထသံဟိတံ- ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါစံ-စကားကို၊ ဘာသတိ- ဟောပြောတတ်၏။ အညံ - အခြားသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ နိက္ခိပိတွာ- ချထား၍၊ (စတည်သောအားဖြင့် ချထား၍)၊ အညံ - အခြားသော အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ န ဘာသတိ-ဟောပြောသည် မဟုတ်၊ ဣတိ ပုံတ္တံ ဟောတိ။

x x x x x x x

ယံ ဝါ၊ ပေ၊ သဟိတတ္တာ။ ။ (တနည်း) မိမိရည်ရွယ်အပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် များ ပြည့်စုံစွာ ပါရှိသည်ကို “အတ္ထသံဟိတံ” ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် “ယံ ဝါ သော၊ ပေ၊ ဘာသတိ” ဟု မိန့်သည်။ တရားဟော မကျွမ်းကျင်သော တချို့ ပုဂ္ဂိုလ်ကား ဟောလိုအပ်သော အဓိပ္ပာယ် မပါဘဲ၊ စတည်အပ်သော အဓိပ္ပာယ်က တခြား၊ အကျယ် ဟောအပ်သော အဓိပ္ပာယ်က တခြားဖြစ်နေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် “န အညံ နိက္ခိပိတွာ၊ ပေ၊ ပုတ္တံ ဟောတိ” ဟု မိန့်သည်။

ဒေသနာကုသလပုဂ္ဂိုလ်။ ။ အတ္တဇ္ဈာသယ ပရဇ္ဈာသယ သုတ္တနိက္ခေပ၊ အဠုပ္ပတ္တိက သုတ္တနိက္ခေပ၊ ပုစ္ဆာဝသိက သုတ္တနိက္ခေပ၊ ဟု ပြခဲ့သော သုတ္တနိက္ခေပ ၄ မျိုးတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောဘို့ရန် အကြောင်းအရာ သက်ရောက်လာသော် မူလစကားကို ထပနာထားခြင်း၊ အကြောင်းပြခြင်း၊ ဥဒါဟရုဏ်ထုတ်ခြင်း၊ ဥပမာန ဥပမေယျနီးနှော၍ ပြခြင်းတို့ကို ထို ကာလအားလျော်စွာ ထင်ရှားပြတတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ နှိုင်းချိန် အပ်ပြီး ပိုင်းခြားအပ်ပြီးသော သဘောရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အလွန်ပြန့်ပြောသော လေးနက်သော အလင်္ကာကျမ်းလာ ဥဒါရဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော များစွာသော အနက် အဓိပ္ပာယ် အကျယ်ကို သိမ်းယူနိုင်သည်လည်းဖြစ်သော၊ တရားနာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အဇ္ဈာ သယ အားလျော်စွာ မြတ်သောအကျိုး၏ပြီးစီးခြင်း၌ တည်စေနိုင်သည်လည်းဖြစ်သော မေဗ္ဗကထိကကို “တရားဟောကောင်း” ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ဒီကာ။ ။ အဇ္ဈာသယဠုပ္ပတ္တိနံ ပုစ္ဆာယစ ဝသေန ဩတိဇ္ဈေ ဒေသနာဝိသယေ ဧကံသာဒိဗျာကရဏဝိဘာဂံ သလ္လက္ခေတွာ ထပနာ ဟေတုဒါဟရဏ သံသန္ဓနာနိ တံတံ ကာလာနုရူပံ ဝိဘာဝေန္တိယာ ပရိမိတ ပရိစ္ဆိန္နရူပါယ ဝိပုလတရဂ မ္ဘိရုဒါရပဟူတတ္ထ ဝိတ္ထာရ သင်္ဂါဟိကာယ ဒေသနာယ ပရေ ယထာဇ္ဈာသယံ ပရမတ္ထသိဒ္ဓိယံ ပတိဋ္ဌာပေ န္တော ဒေသနာကုသလောတိ ပုစ္ဆတိ။

[ဆောင်] အတ္တ-ပရ၊ အဇ္ဈာသယနှင့်၊ အဠုပ္ပတ္တိ၊ ပုစ္ဆာရပ်ဟု၊ ဆက်စပ် ၄ ဖြာ၊ ကြောင်းရာရာကြောင့်၊ ဒေသနာဟောခွင့်၊ အကြောင်းသင့်သော်၊ နှိုင်းချင့် ပြီးသား၊ မည်သည့်တရားကို၊ ဟောကြားလိမ့်မည်၊ ထပနာတည်၍၊ ထိုဤ ကြောင်းစုံ၊ ဥဒါဟရုဏ်နှင့်၊ ပုံဥပမာ၊ နီးနှောကာတည်း၊ ဝိနေယျာဟု၊ အများလူတို့၊ နိဗ္ဗုရောက်ရန်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့်၊ တမလွန်ကျိုး၊ စီးပွားမျိုးကို၊ တိုးစေမှသာ၊ ဒေသနာ-ဋေသချာကျွမ်းကျင်သည်။

ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘာတိ-ကား၊ မူလဗီဇ-အမြစ်မျိုး၎င်း၊ [ဗီဇကို “မျိုးစေ့” ဟု မပေးလင့်၊ အစေ့မဟုတ်၊ “ဗီဇကမ္ပိ ဒေဟိ - မျိုးကလေးကို ပေးစမ်းပါ” ဟု သုဒိန္နကဏ္ဍ၌ မျိုးတောင်းသကဲ့သို့ “မျိုး” ဟူသော အနက်သာ တည်း။] ခန္ဓဗီဇ-ပင်စည်မျိုး၎င်း၊ ဖဋ္ဌဗီဇ-အဆစ်မျိုး၎င်း၊ အဂ္ဂဗီဇ- အညွန့် ပျိုး၎င်း၊ ဗီဇဗီဇ-အစေ့မျိုး၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စဝိဓသ-ငါးပါး အပြားရှိသော၊ ဗီဇဂါမဿစေတ- မျိုးတို့၏အပေါင်းကို၎င်း၊ ယဿကဿစိ- အမှတ်မရှိ တစုံ တခုသော၊ နီလတိဏရုက္ခာဒိကဿ - စိမ်းညိုသော မြက်သစ်ပင် အစရှိသော၊ ဘူတဂါမဿစ- သစ်ပင်တို့၏ အပေါင်းကို၎င်း၊ ဝါ-သစ်ပင် အပေါင်းကို၎င်း၊

x x x x x x x

ဗီဇ၊ ပေ၊ ပတိဝိရတော။ ။ ဒုစရိုက် ၁၀ ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သီလတို့တွင် ပါဏာတိပါတမှ စ၍ သမ္ပပ္ပလာပတိုင်အောင် မူလသိက္ခာပုဒ် ၇ ပါးတို့ကိုသာ ပြရသေး ၏။ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော မနောဒုစရိုက် ဝိရတိသီလကို ဤနေရာ၌ပြတော် မမူ၊ ထိုသို့ မပြခြင်းမှာ ထို ၃ ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှုကို အထက် ဂုဏ်တို့၌ သွင်းယူလတံ့ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ထို သီလ ၃ မျိုးက လောကီလူအများ နားမလည်နိုင်သော မနော ကံ ဝိရတိဖြစ်သောကြောင့်၎င်းတည်း။ (ဋီကာကြည့်ပါ)။ သို့ဖြစ်၍ လူအများ နားလည် သော အာစာရ (ကိုယ်ကျင့်) သီလကိုသာ ပြတော်မူလိုသောကြောင့် “ဗီဇဂါမ၊ ပေ၊ ပတိ ဝိရတော” ဟု ပါဠိတော်၌ မိန့်တော်မူရသည်။

မူလဗီဇ။ ။ မူလမေဝ- အမြစ်သည်ပင်+ ဗီဇ-မျိုးတည်း။ (အပင် ပေါက်ဘို့ရာ မျိုးတည်း။) မူလဗီဇ-အမြစ်မျိုး၊ မူလမေဝ၌ ဧဝကား မူလ၏မျိုးအဖြစ်၌ ဆုံးဖြတ်ချက် ကို ပြသော သန္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ၊ “ ခန္ဓမေဝ+ ဗီဇ ” စသည်၌လည်း နည်းတူ။

ဗီဇဗီဇ ။ ။ ဗီဇသဒ္ဓါသည် မျိုးစေ့ကိုစွဲကို ပြီးစေနိုင်သော (မျိုးစေ့ကဲ့သို့ အပင် ပေါက်စေနိုင်သော) အမြစ်, ပင်စည်, အဆစ်, အညွန့် တို့၌လည်း သဒ္ဓါသုပစာရအားဖြင့် ဟောနိုင်ရကား ထိုမူလ (အမြစ်) စသည်တို့မှ နစ်စေခြင်းငှါ ဗီဇသဒ္ဓါတခုဖြင့် ဝိသေသန ပြု၍ “ဗီဇ ဗီဇ- မျိုးစေ့ဖြစ်သော မျိုး” ဟု ဆိုရသည်။ ဥပမာ- နိပ္ပန္နရုပ်အစစ်ကိုဆိုရာ၌ “ရူပရူပံ” ဟု၎င်း, သင်္ခါရဒုက္ခ ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခတို့မှ နစ်စေ၍ ဒုက္ခအစစ် (ဒုက္ခဝေဒနာ ၃ ပါး) ကိုဆိုရာ၌ “ဒုက္ခဒုက္ခံ” ဟု၎င်း ဆိုရသကဲ့သို့တည်း။ [ဗီဇသဒ္ဓါ တဒတ္ထသိဒ္ဓိယာ မူလာဒိသုပိ ကေသုစိ ပဝတ္တတိတိ မူလာဒိတော နိဝတ္တနတ္ထံ ဧကေန ဗီဇသဒ္ဓေန ဝိ သေသေဘွာ “ဗီဇဗီဇ” န္တိ ဝုတ္တံ၊ ယထာ ရူပရူပံ ဒုက္ခဒုက္ခန္တိ စ၊ -ဋီကာ။]

ဗီဇဂါမ။ ။ ဗီဇ၌ “ဝိပုဗ္ဗ ဇနဓာတ် ကိုပစ္စည်း၊ ဝကိုဗ, ဣကို ဒိသပြ” ဟု ကြိ၍ “ဝိဇာယန္တိ ဝိရဟန္တိ ဧတေဟိတိ ဗီဇာနိ” ဟု ဋီကာသစ် ဝစနတ္ထပြု၏။ ပစ္စယန္တရ သမ ဝါယေ-မြေ, ရေ, လေစသော အခြားအကြောင်းတို့နှင့် ပေါင်းမိလသော်၊ သဒ္ဓါသုပလု ပုတ္တိယာ ဝိသေသကာရဏဘာဝတော ဝိရဟနသမတ္တာနံ သာရဖလောဒီနံ (အပိနံ- မျင်း မဟုတ်သော အနှစ်အဆန်ရှိသော အသီးစသည်တို့၏) ဧတံ အဓိဝစနံ၊ ဗီဇာနံ + ဂါမော (အပေါင်း) တည်း။ ဗီဇဂါမော။ [ထောမနိဓိ၌ “ ဝိဓာတ်, ကန္တိ (နှစ်သက်ခြင်း) ကို ပစ္စည်း” ဖြင့် “ဝိ” ဟု တပုဒ်, ဇနဓာတ်, ၃ (အ) ပစ္စည်းဖြင့် “ဇ” ဟု တပုဒ်ခွဲ၍ ကမ္မဓာရဲ တွဲ၏။ င်-နှစ်သက်ဘွယ်သည် (ဟုတွာ) ဇာယတိတိ ဝိဇံ, ဝကို ဗပြု၍ “ဗီဇ” ဟု ဖြစ်၏။]

သမာရမ္ဘာ-ဖျက်ဆီးခြင်းမှ၊ ဆေဒနဘေဒန ပစနာဒိဘာဝေန-ဖြတ်ခြင်း ခွဲခြင်း
မီးတိုက်ခြင်း အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝိကောပနာ- ဖျက်ဆီးခြင်းမှ၊ ပတိ
ဝိရဒတာ- ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏။ ဣတိ အတ္ထော။ [နိလတိဏရူက္ခာဒိကဿာတိ
အလ္လတိဏဿ စေဝ အလ္လရူက္ခာဒိကဿစ၊ အာဒိသဒ္ဓေန ဩသခံ (ဆေးပင်)
ဂစ္ဆ(ချ)လတာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ၊-ဋီကာ။]

x x x x x x x x x

ဘူတဂါမ။ ။ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန် ကြီးပွားကုန်ဆဲ၊ ဣတိ-ဤပစ္စုပ္ပန်ကာလိကဝစနတ္ထ
ကြောင့်၎င်း၊ အဘဝံ (အဟုဝံ) ဖြစ်ကုန် ကြီးပွားကုန်ပြီ၊ ဣတိ - ဤ အတိတကာလိက
ဝစနတ္ထကြောင့်၎င်း၊ ဘူတာ- ဘူတတို့ မည်၏။ [ပဌမအနက်၌ ဘူဓာတ်သည် သတ္တာ
အနက်ဟော၊ ဒုတိယအနက်၌ ဝုခိအနက်ဟော။] ထိုတွင် အပင်ဖြစ်သည်ကစ၍ အစွမ်း
ကုန် ကြီးပွားသည့်တိုင်အောင်သော သစ်ပင်ကို ပဌမဝိဂ္ဂဟအရ ယူ၍၊ အစွမ်းကုန်ဖြစ်ပြီး
ကြီးပွားပြီးနောက် စိမ်းစိုသန်စွမ်းနေသော သစ်ပင်ကို ဒုတိယဝိဂ္ဂဟအရယူပါ။ ဘူတာနံ+
ဂါမော ဘူတဂါမော၊ (တနည်း) ဘူတာ ဝေ-ဖြစ်ထွန်း ကြီးပွားဆဲ , ဖြစ်ထွန်းကြီးပွား
ပြီးသော မြက်သစ်ပင်တို့သည်ပင်+ဂါမော ဘူတဂါမော။ [ပဌမဝိဂ္ဂဟ၌ “ ဘူတာနံ ”
အရ အစိတ်အစိတ်သစ်ပင်အများရ၍, “ဂါမော”အရ ထို သစ်ပင်အပေါင်းကိုရသော
ကြောင့် “အဝယဝသမ္ပန်, အဝယဝိသမ္ပန္နိအဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ။ ဒုတိယနည်း၌ကား အစိတ်
အပေါင်း ကွဲပြားသော်လည်း အရတူဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မဓာရဲပြုသည်၊ [စိမ်းစိုသော
သစ်ပင်များကို နတ်တို့က သိမ်းပိုက်ထားသောကြောင့် “ဘူတာနံ-နတ်တို့၏+ဂါမော-
ရွာတည်း၊ ဘူတဂါမော-နတ်ရွာ” ဟုလည်း ကြံကြသေး၏။]

သမာရမ္ဘာ။ ။ အာ+ရဘဓာတ်သည် အားထုတ်ခြင်း အနက်အပြင် , ညှဉ်းဆဲ
နှိပ်စက် ဖျက်ဆီးခြင်း အနက်ကိုလည်း ဟော၏။ ထို့ကြောင့် နောက်၌ “ဝိကောပနာ”
ဟု ဖွင့်သည်။ “ဆေဒန ဘေဒန ပစနာဒိ ဘာဝေန” ကား ဖျက်ဆီးပုံ သရုပ်ကို ပြသော
သရုပ်ကျွာဝိသေသနတည်း။ [သရူပ-သရုပ်ကို +အာချာ-ဟောပြသော။]

မေးဘွယ်။ ။ သစ်ပင်တို့သည် ခုတ်ဖြတ်မည်ဟု ရွယ်သည်မှစ၍ ခုတ်ဖြတ်သည့်
တိုင်အောင် ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်သော အခြင်းအရာ မရှိကြ၊ ခုတ်အပ်ပြီးသော် နေခံထပ်
စည်ပင်လာနိုင်၏။ အပင်တမျိုးနှင့်တမျိုးလည်း မတူကြ၊ အဏ္ဏဇ, ဇလာဗုဇ, သံသေဒဇ,
ဩပပါတိကဟူသော ယောနိ ၄ မျိုးတွင်လည်း မပါဝင်ကြ၊ ထို့ကြောင့် သစ်ပင်များ၌
အသက်မရှိကြောင်းထင်ရှား၏။ သို့ပါလျက် ထိုသစ်ပင်များကို ဖျက်ဆီးမှုမှရှောင်ခြင်းကို
အဘယ့်ကြောင့် လိုလားအပ်ပါသနည်း။

အဖြေကား- သစ်ပင်တို့ကို မခုတ်မဖျက်ခြင်းသည် သမဏသာရူပ (ရဟန်းတို့အား
လျှောက်ပတ်သောအကျင့်) ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း , ထို သစ်ပင်ကို မှီနေသော သတ္တာ
(နတ်စသည်) ကို သနားသောကြောင့်၎င်း ထိုသစ်ပင်များကို ဖျက်ဆီးမှုမှ ရှောင်ခြင်းကို
လိုလားရပေသည်။ [သမဏသာရူပတော တန္တိသိတသတ္တာနုရက္ခဏတောစ၊-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ “သစ်ပင်များ၏ ကြီးပွားပုံကိုထောက်၍ သင်ပင်တို့မှာ အသက်ရှိကြ
၏” ဟု ကြံကြ၏။ ကြီးပွားခြင်းသည် သစ်ပင်သာမက သန္တာ, ကျောက်သလင်း, ဆားတို့
လည်း ဖြစ်၏။ ထို အရာများ အသက်ရှိပါသလော၊ ထို့ကြောင့် ကြီးပွားမှုသည် အသက်

ကောဘတ္တိကောတိ(တ္ထေ)-၌၊(လဗ္ဘမာနာနိ-ရထိုက်ကုန်သော)၊ ဘတ္တာနိ-
 ဘတ်တိုသည်၊ ဝါ-ဆွမ်းတို့သည်၊ ပါတရာသဘတ္တံ-ပါတရာသဘတ်၎င်း၊ ဝါ-
 နံနက် အခါ၌ စားထိုက်သော ဆွမ်း၎င်း၊ သာယမာသဘတ္တံ - သာယမာသ
 ဘတ်၎င်း၊ ဝါ- ညချမ်းအခါ၌ စားထိုက်သော ဆွမ်း၎င်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဒွေ-
 ၂ မျိုးတို့တည်း၊ တေသု-ထို ၂ မျိုးသော ဘတ်တို့တွင်၊ ပါတရာသဘတ္တံ- ပါတ
 ရာသဘတ်ကို၊ အန္တော မဇ္ဈနိကေန-မွန်းတည့်၏ အတွင်းကာလဖြင့်၊ ပရိစ္ဆိန္ဒ-
 ပိုင်းဖြတ်အပ်ပြီ၊ ဣတရံ - ပါတရာသဘတ်မှ တပါးသော သာယမာသဘတ်ကို၊
 မဇ္ဈနိကတော-မွန်းတည့်အခါမှ၊ (နေ၏ အလယ်အဘို့ဖြစ်သောအခါမှ) ဥဒ္ဓံ-
 အထက်ဖြစ်သော နောက်၌၊ အန္တော အရုဏေန-အရုဏ်၏ အတွင်းဖြင့်၊ (ပရိ
 စ္ဆိန္ဒ)၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ အန္တောမဇ္ဈနိကေ - မွန်းတည့်၏ အတွင်းကာလ၌၊

x x x x x x x

ရှိခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်ပါ၊ ထို့ပြင် - မန်ကျီးပင် စသော တချို့ အပင်များသည်
 ညနေချမ်း၌ ညှိုးနွမ်းကြ၏၊ ထိုညှိုးနွမ်းခြင်းသည် စိတ်ရှိသောကြောင့် နေ့အချိန်၌ အာရုံ
 တွေကို ယူနေရသဖြင့် ညကျမှ အိပ်ကြခြင်းတည်းဟု၎င်း၊ တချို့သစ်ပင်များသည် လိုအပ်
 သော ဓာတ်မြေ-ရေ-လေ မရကြသဖြင့် ညှိုးနွမ်းကြ၏၊ ထို ညှိုးနွမ်းခြင်းသည် စိတ်ရှိသော
 ကြောင့် မြေ ရေလေကို သုံးစွဲလိုသော အာသာ (ချင်ခြင်း) တည်းဟု၎င်း ကြံစည်ကြ၏၊
 ထိုအကြံသည် အကြံမျှသာ ဖြစ်၏၊ စင်စစ်အားဖြင့်ကား စိတ်ရှိသောကြောင့် မဟုတ်၊
 ဓာတ်သဘော အလိုက် ဖြစ်ကြခြင်းသာတည်း။ [ဝုနိ ပန ပဝါဠ သိလာ လဝဏာနမ္ပိ
 ဝိဇ္ဇတိတိ န တေသံ ဇီဝဘာဝေ ကာရဏံ၊ ဝိသယဂ္ဂဟဏဉ္စ နေသံ ပရိကပ္ပနာမတ္တံ သုပနံ
 ဝိယ စိဉ္စာဒိနံ၊ တထာ ကဠုကမ္ပိလာသာဒိနာ ဒေါဟဠာဒယော၊-ဇီကာ။]

ကောဘတ္တိကော ။ ။ ဧကံ+ဘတ္တံ ကောဘတ္တံ (တထပ်သော ထမင်း)။ [ဤသို့
 ၂ ပုဒ်ကို တပုဒ်ဖြစ်အောင် သမာသံတွဲပြီးမှ ဣကပစ္စည်းနှင့် စပ်၍ တဒ္ဓိတ်ဖြစ်နိုင်သည်၊
 “ဧကံ+ဘတ္တံ ယဿ အတ္တိတိ” ဟု လုပ်လျှင် သမာသံပုဒ်သာဖြစ်၍ ဣကပစ္စည်းမသက်
 နိုင်။] ကောဘတ္တံ အဿ အတ္တိတိ ကောဘတ္တိကော။ [ဘတ္တသဒ္ဓါသည် ဆွမ်းဟူသော
 အနက်ကို မဟော၊ ထမင်းဟူသော အနက်ကိုသာ ဟော၏၊ သို့သော် သမဏတို့အား
 လျှောက်ပတ်အောင် “ဆွမ်း” ဟု ပေးလိုက်သည်။] “တထပ်သော ဆွမ်း” ဟုရာ၌
 နံနက်စာ ညစာ ၂ မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးကို “တထပ်သော ဆွမ်း” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုတွင်
 ညစာကို “ရတ္တုပရတော” ပုဒ်ဖြင့် တားမြစ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပါရိသေသနည်းအားဖြင့်
 နံနက်စာ ဆွမ်းကိုသာ ယူရသည်။

ပါတရာသဘတ္တံ။ ။ အသိတဗ္ဗတိ အာသံ၊ အသ-ဘက္ခဏေဓာတ်, ဏပစ္စည်း၊
 ပါတော-နံနက်၌+အာသံ- စားထိုက်သော ထမင်းတည်း၊ ပါတရာသံ-မင်း။ [သက္ကတ၌
 “ပြာတရံ” ဟု ရှိသောကြောင့် (ရိ) လာသည်။] သာယံ+အာသံသာယမာသံ၊ ညစာ
 မဟုတ်လျှင် နံနက်စာချည်း ဖြစ်သောကြောင့် မွန်းမတည့်မီ နံနက်ပိုင်း၌ အကြိမ်များစွာ
 စားသော်လည်း “ကောဘတ္တိက” ဟု ခေါ်နိုင်သည်။ [ဒသက္ခတ္တု နေရာဝယ် တိက
 အဂ္ဂတ္တိရံ ဒုတိယပံ မဟာဝဂ်အဋ္ဌကထာ၌ “သတက္ခတ္တိ” ဟု မူကွဲရှိ၏၊ မဇ္ဈနိကပုဒ်သာ
 မှန်ကြောင်းကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဇီကာ ဝေရဇ္ဇကဏ္ဍ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဒသက္ခတ္တံ- ဆယ်ကြိမ်၊ (သတက္ခတ္တံ- အကြိမ်များစွာ၊) ဘုဇ္ဇမာနောပိ- စားပါသော်လည်း၊ ဧကဘတ္တိကောဝ- တထပ်ထည်းသော ဆွမ်းရှိသည်သာ၊ ဟောတိ၊ တံ - ထို တထပ်ထည်းသော ဆွမ်းကို၊ သန္ဓာယ - ရည်ရွယ်၍၊ ဧကဘတ္တိကောတိ-ဧကဘတ္တိကောဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

ရတ္တိယာ-ညဉ့်အခါ၌၊ ဘောဇနံ-စားခြင်းတည်း၊ ရတ္တိ-ညဉ့်အခါ၌ စားခြင်း၊ တတော-ထို ညဉ့်အခါ၌ စားခြင်းမှ၊ ဥပရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ရတ္တုပရတော - ရတ္တုပရတမည်တော်မူ၏၊ မဇ္ဈနိကေ - မွန်းတည့် အချိန်သည်၊ အတိက္ကန္တေ-လွန်လသော်၊ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမာ-နေဝင်သည့် တိုင်အောင်၊ ဘောဇနံ - စားခြင်းသည်၊ ဝိကာလဘောဇနံနာမ - ဝိကာလ ဘောဇနမည်၏၊ တတော-ထို နေလွဲအခါ၌ စားခြင်းမှ၊ ဝိရတတ္တာ-ရှောင်ကြဉ် တော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ-ဝိရတော ဝိကာလ

x x x x x x x x

ရတ္တုပရတော။ ။ “ရတ္တိ+ဥပရတော” ဟု ခွဲ၊ ရတ္တိယာ+ဘောဇနံ၊ ရတ္တိ၊ “ရတ္တိ ဘောဇနံ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဘောဇနပုဒ်ကို ချေထားသည်။ ရတ္တိတော-ညဉ့်အခါ၌ စား ခြင်းမှ+ဥပရတော-ရှောင်ကြဉ်သူတည်း၊ ရတ္တုပရတော-သူ။ [ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ရတ္တိယာ ဘောဇနံ ရတ္တိဘောဇနံ” ဟု ရှိ၏။ ထိုပါဌ်ကို ဘောဇနသဒ္ဓါမပါသော “ရတ္တုပရတော” ပုဒ်နှင့် ဆန့်ကျင်သောကြောင့် ရှေးပါဌ် မဟုတ် ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ရတ္တိယာ + ဘောဇနံ ဥတ္တရပဒလောပတော ရတ္တိသဒ္ဓေန ဝုတ္တံ၊ တဒ္ဓိတဝသေနဝါ (“ဘောဇနအနက်၌ တဒ္ဓိတ်ဏပစ္စည်း၏အစွမ်းဖြင့်သော်လည်း) ” ဟု ဖွင့်သည်။]

ဝိရတော၊ ပေ၊ ဘောဇနာ။ ။ “ဧကဘတ္တိက (တထပ်သာစားသည်)၊ ရတ္တု ပရတ (ညဉ့်စာမှ ရှောင်သည်) ” ဟုသာ ဆိုထားလျှင် နေလွဲအခါဝယ် ညဉ့်မရောက်မီ တထပ်သာစားလျှင် ဧကဘတ္တိက ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် “ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ” ဟု မိန့်ရပြန်သည်။ “ဝိကာလ၌ စားခြင်းမှရှောင်၍ နံနက်တထပ်သာ စားသည်” ဟုလို၊ [အရုဏုဂ္ဂမနတော ပဠာယ ယာဝ မဇ္ဈနိကာ အယံ ဗုဒ္ဓါဒိနံ အရိယာနံ အာစိဏ္ဍသမာ စိဏ္ဍော ဘောဇနဿ ကာလောနာမ၊ တဒညော ဝိကာလော၊-ဋီကာ။]

ဝိကာလဘောဇနာ။ ။ ကာလတော-စားချိန်အခါမှ၊ ဝိဂတော- ကင်းသော အခါတည်း၊ ဝိကာလော-ခါ၊ “ဝိကာလ” အရ မွန်းလွဲသည်မှစ၍ ညဉ့်အရက်တက်သည့် တိုင်အောင် ယူရသောကြောင့် “ တဒညော ဝိကာလော ” ဟု ဋီကာဆို၏။ သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌ကား နေဝင်သည်မှစ၍ ရတ္တိအဖြစ်သို့ရောက်ရကား ထိုအချိန်၌စားခြင်းကို “ရတ္တုပရတော” ဖြင့် တားမြစ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဝိကာလဘောဇနာ၌ “ဝိကာလ ” အရ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် “မွန်းတည့်ချိန်မှစ၍ ယာဝသူရိယတ္ထင်္ဂမာ (နေဝင်သည် တိုင်အောင်) ” သာ ယူထားသည်။

ဘောဇန။ ။ ဘုဇ္ဇတေ- စားခြင်း၊ ဘောဇနံ- ခြင်း၊ ဤသို့ ဘာဝသာဓနပိဂ္ဂဟ ပြု၍ ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ဟူသော ယာဝကာလိကဝတ္ထုကို စားသောက် မျိုချခြင်း အဇ္ဈော ဟရဏတိုင်အောင် ယူပါ။ “ ဘောဇန ” အရ ဘောဇဉ် ၅ ပါးကိုသာ ယူလျှင် ယာဝ

ဘောဇနာမည်တော်မူ၏။ ကဒါ- အဘယ်အခါ၌၊ ဝိရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်
မူသနည်း၊ (ဣတိ- ဤကား အမေးတည်း၊) အနောမာနဒီတီရေ - အနောမာ
မြစ်ကမ်း၌၊ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော - ရဟန်းပြုတော်မူရာနေ့မှ၊ ပဋ္ဌာယ - စ၍၊
(ဝိရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏၊ ဣတိ- ဤကား အဖြေတည်း။)

သာသနဿ - ဘုရားအဆုံးအမတော်အား၊ အနနုလောမတ္တာ - မလျော်
သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိသုကံ- ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ထင်ရှားပြုတတ်သော၊ ဝါ-
ဆန့်ကျင်ဘက်စို့ သဘွယ်ဖြစ်သော၊ (“ သူ ” ဟု ဒီဃဖြင့်ရှိစေ)၊ ပဋ္ဌာဏီဘူတံ-
ဆန့်ကျင်ဘက်စို့ သဘွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဒဿနံ- ကြည့်ရှုခြင်းတည်း၊ ဝါ-

x x x x x x x

ကာလိကဖြစ်သော မှဲ့ခဲဘွယ်နှင့် နွားနို့စသော သောက်ဘွယ်များ ကျန်နေလိမ့်မည်။
[(တနည်း) “ ဝိကာလဘောဇန ဘောဇနာ ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဘောဇနတပုဒ် ချေထား
သည်။ ရှေ့ဘောဇန အရ ဘောဇဉ် ၅ ပါးသာ မက နံနက်၌စားနိုင်သော ဘောဇဉ်
ခဲဘွယ် သောက်ဘွယ်အားလုံးကို ယူပါ။]

သာသနဿ အနနုလောမတ္တာ။ ။ ဘုရားအဆုံးအမတော်ကို “ သာသန ”
ဟု ဆိုလို၏။ [သာသီယတေ အနေနာတိ သာသနံ - ဆုံးမကြောင်းတရားစကား။] ထို
သာသန စကားတော်၏ အချုပ်မှာ “ သဗ္ဗပါပဿာကရဏံ၊ ကုသလဿုပသမ္ပဒါ၊
သစိတ္တပရိယောဒါပနံ၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓါနသာသနံ ” နှင့်အညီ “ မကောင်းမှုဟူသမျှကို မပြုရခြင်း၊
ကုသိုလ်ကောင်းမှုဟူသမျှ၏ ပြီးစီးခြင်း၊ မိမိစိတ်ကို ဖြူစင်အောင် ထားရခြင်းတည်း။
နစ္စ စသည်ကို ကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်းကား ထိုအဆုံးအမတော်အား မလျော်၊ ထိုသို့
မလျော်ရုံသာ မက၊ ဝိသုကံ- ဆန့်ကျင်ဘက် ထိုးနှက်အပ်သော စို့ = တံကျင်သဘွယ်ဖြစ်
နေလေသည်။

ဝိသုကံ။ ။ ပဋ္ဌာဏီဘူတံဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ဝိသုကံ၌ ဝိ+ သူစဓာတ်၊ ဏ
ပစ္စည်း၊ သူစဓာတ်သည် ထင်ရှားပြခြင်းအနက်ကို ဟောရကား “ ဝိရုဉ္ဇံ - အဆုံးအမ
တော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို + သူစေတိ- ထင်ရှားပြတတ်၏၊ ဣတိ ဝိသုကံ (ဒဿနံ) ”
ဟု ကြံပါ။ ထိုသို့ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ထင်ရှားပြသော ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းသည် စို့ =
တံကျင်နှင့်တူသောကြောင့် “ ပဋ္ဌာဏီဘူတံ ” ဟု ဖွင့်သည်။

ပဋ္ဌာဏီဘူတံ။ ။ [အာဏီပုဒ်၏အဖွင့်ကို ရှေ့ပြုခဲ့ပြီ။] ဆရာ၏ အဝဏ္ဏဘာဝသန
ကို ဗြဟ္မဒတ္တတပည့်က ဆန့်ကျင်ဘက်ပြု၍ ဝဏ္ဏကိုပြောဆိုရာ၌ “ မဏိမယာယ အာဏီ
ယာ တံအာဏီ” ပဋိဗာဟမာနောဝိယ” ဟု ဥပမာပြုခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာဏီကို “ ပဋိ+
အာဏီ ” ဟု ပုဒ်ခွဲပါ။ ပဋိ (ပတိ) - ဘုရားအဆုံးအမတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော +
အာဏီ- စို့ (တံကျင်) ၊ နစ္စ ဂိတ စသည်ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းသည် သဗ္ဗပါပဿ
အကရဏံစသော အဆုံးအမတော်၏ဆန့်ကျင်ဘက် စို့ = တံကျင်နှင့်တူသည်- ဟူလို။

ဒဿနံ။ ။ သီချင်းသံ တီးမှုတ်သံကို နားထောင်ခြင်းဟူသော သဝန မပါသော်
လည်း ဝိရူပေကသေသ်ပြု၍ ဒဿနဖြင့် သဝနကိုပါ ယူပါ။ (တနည်း) စက္ခုဝိညာဏ်
စသော ဝိညာဏ် ၅ ပါးလုံးပင် အာလောစန (ဆိုင်ရာအာရုံကို ထင်စွာပြုခြင်း၊ သိမြင်
ခြင်း) သဘောရှိသောကြောင့် ဒဿနဖြင့် သဝနကြိယာကိုလည်း ခွင်းယူနိုင်သည်။

ကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်းတည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝိသုကဒဿနံ - ဝိသုကဒဿန မည်၏၊ (အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်၊) နစ္စနနစ္စာပနာဒိဝသေန-ကခြင်း၊ ကစေခြင်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ နစ္စာစ- ကခြင်း၎င်း၊ (ဣတိ ဌာဝေ)၊ ဂီတာစ- သီဆိုခြင်း၎င်း၊ ဝါဒိတာစ-အသံကို မြည်စေခြင်း၎င်း၊ ဝါ- တီးမှုတ်ခြင်း၎င်း၊ [ဝဒဓာတ်၊ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း၊ တပစ္စည်း၊ ဏေမှ ကေ ဣပြု၍ “ဝါဒိတ”ဟု

+ + + x + + +
“ကြားခြင်း”ဟူသည် “သဒ္ဓါရုံကို ထင်စွာပြုခြင်းပင်ဖြစ်သည်”ဟူလို။ [ဒဿနေန စေတ္တ သဝနဗ္ဗိ သင်္ဂဟိတံ ဝိရူပေကသေသနယေန၊ ယထာသကံ ဝါ ဝိသယဿ အာလောစန သဘာဝတာယ ပဉ္စန္ဒံ ဝိညာဏာနံ သဝနကိရိယာယပိ ဒဿနသင်္ခေပသမ္ဘဝတော ဒဿနာဇ္ဈစ္စေ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။]

နစ္စန နစ္စာပနာဒိဝသေန ။ ။ ပါဠိတော်၌ နစ္စ ဂီတ ဝါဒိတကို “ နစ္စနနစ္စာ ပနာဒိ ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် နစ္စ၌ ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သော ကခြင်း၊ သူတပါးတို့ ပြုစေအပ်သော ကခြင်း ၂ မျိုးလုံးကိုပင် နစ္စချင်းတူသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း (တူသည်၏အဖြစ်ဖြင့် တခုတည်း ညွှန်ပြအပ်သောနည်း) အားဖြင့် နစ္စ တပုဒ်တည်း ဆိုထားသည် ဟု မှတ်ပါ။ အာဒိဖြင့် ဂါယန (ကိုယ်တိုင် သီဆိုခြင်း)၊ ဂါယာပန (သူ တပါးကို သီဆိုစေခြင်း)၊ ဝါဒန (ကိုယ်တိုင် အသံမြည်စေခြင်း=တီးမှုတ်ခြင်း)၊ ဝါဒါ ပန (သူတပါးကို အသံမြည်ပါစေ ဟု စေခိုင်းခြင်း=တီးမှုတ်ခိုင်းခြင်း) တို့ကို ယူပါ။

ဋီကာဟောင်း ။ ။ အတ္တနာ ပယောဇိယမာနံ (ယှဉ်စေအပ် ပြုလုပ်အပ်သည် လည်းဖြစ်သော) ပရေဟိ ပယောဇာဝိယမာနံ စ နစ္စံ နစ္စဘာဝသာမညတော ပါဠိယံ ဧကေနေဝ နစ္စသဒ္ဓေန ဂဟိတံ၊ တထာ ဂီတဝါဒိတသဒ္ဓေနစာတိ အာဟ နစ္စနနစ္စာ ပနာဒိဝသေနာတိ၊ ဤဋီကာအလို ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သော နစ္စ၊ သူတပါးတို့ခိုင်း၍ပြုအပ် သော နစ္စ ဟု နစ္စ ၂ မျိုးရှိကြောင်း၊ ထို့အတူ ဂီတ ၂ မျိုး ဝါဒိတ ၂ မျိုးရှိကြောင်းကို သိပါ။ [ဋီကာသစ်၌ “ နစ္စံ စ နစ္စာပနံ စ နစ္စံ ” ဟု ဝိရူပေကသေသနည်းကိုလည်း ဧက သေသနယေန ဝါ ဟု ပြသေး၏။]

မှတ်ချက် ။ ဤဋီကာဟောင်းကျမ်းတက်၌ အတ္တနာပုဒ် မပါဘဲ “ နစ္စနနစ္စာပနာဒိ ဝသေနာတိ ” ဟု ဆိုထား၏။ ဤအဆိုအတိုင်းစဉ်းစားလျှင် ရှေးစာအုပ်များ၌ “ အတ္တနာ ပုဒ်မပါ ” ဟု ယူရပေမည်။ မပါခြင်းသည် ကောင်းလည်းကောင်း၏။ ဘာကြောင့်နည်း- နစ္စနန္တစပ်ဘို့ရန် အတ္တနာပါလျှင် နစ္စာပနန္တစပ်ဘို့ရန် “ ပရေဟိ ” ဟုလည်း ပါရမည်ဖြစ် သောကြောင့်တည်း။

ပဉ္စမုန္တ မကောင်း ။ ။ “ နစ္စာစ၊ ပေ၊ ဒဿနာစာတိ၊ ပေ၊ ဒဿနာ ” ဟု ပဉ္စမုန္တ ရှိခြင်းလည်း မကောင်းပါ။ ဋီကာသစ်၌ “ ဝါကျအခိုက်ကိုငဲ့သော ဝါကျာဝတ္ထိကန္တ နည်းအားဖြင့် ဒွန်သမာသ်ကိုပြခြင်းငှါ “ နစ္စာ စ ” စသည်ကို ဆိုအပ်ပြီ ” ဟု ကျမ်းတက် ထားသော်လည်း “ ဒဿနာစာတိ ” ဟု ဣတိသဒ္ဓါ ပါရာ၌ ထိုကဲ့သို့ ဝါကျာဝတ္ထိကန္တ ရှိရိုးမဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် တိကအင်္ဂုတ္တိ၌ ဒုတိယပံ မဟာဝဂ်အဋ္ဌကထာ၌ “ နစ္စဉ္စ၊ ပေ၊ ဒဿနံစာတိ နစ္စဂီတ၊ ပေ၊ ဒဿနံ ” ဟု ရိုးရာအတိုင်း ပဌမာဝိဘကျန္တ သာ ရှိသည်။ ထို အတိုင်းသာ ကောင်းပါသည်။ သို့သော် နိဿယ၌ကား စာရှိအတိုင်းပင် ပဉ္စမုန္တပေး ထားပါသည်။

ဖြစ်သည်။] အန္တမဒော- အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊ မယုရနစ္စာဒိဝသေနပိ-
 ဥဒေါင်းတို့၏ ကခြင်းအစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း၊ ပဝတ္တာနံ - ဖြစ်ကုန်
 သော၊ နစ္စာဒိနံ - ကခြင်းအစရှိသည်တို့ကို၊ (ဒဿနာ ဌစပ်)၊ ဝိသုကဘူတာ-
 ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဝါ- ဆန့်ကျင်ဘက်စို့
 သဘွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဒဿနာစ- ကြည့်ရှုခြင်း၎င်း၊ ဝါ- ကြည့်ရှုနားထောင်
 ခြင်း၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ နစ္စဂိတဝါဒိတဝိသုကဒဿနာ-ကိုယ်တိုင်ကခြင်း သူတပါး

+ + + + + × × +

နစ္စာဒိနိဟိ၊ပေ၊ဝန္တိ။ ။“အတ္တနာ ပယောဇေတံ ဝါ”ဖြင့် နစ္စနဂါယနဝါဒန
 တို့ကို ပြသည်။ “ပရေဟိ ပယောဇာပေတံ ဝါ”ဖြင့် နစ္စာပန ဂါယာပန ဝါဒါပနတို့ကို
 ပြသည်။ “ပယုတ္တာနိ ပဿိတံ ဝါ”ဖြင့် ဝိသုကဒဿနကို ပြသည်။ ဤစကားအရ “ဂိတ
 တို့ကို ကိုယ်တိုင်လည်း မဆိုကောင်း၊ အဆိုလည်း မခိုင်းကောင်း၊ သူတပါးဆိုနေသည်
 တို့ကိုလည်း နားမထောင်ကောင်း” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ သို့သော် ဝိသုကဒဿနာ
 အဖွင့်ကို ကြည့်ပါဦး။

ဝိသုကဒဿန။ ။နစ္စ- ကိုယ်တိုင်ကခြင်း၊ နစ္စာပန - သူတပါးတို့ကို ကစေခြင်း
 (အကခိုင်းခြင်း) စသော ၂ မျိုးစီကို နစ္စ ဂိတ ဝါဒိတပုဒ်ဖြင့် ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့်
 မိမိကမခိုင်းဘဲ သူတပါးတို့ကခိုင်း၍ဖြစ်စေ၊ ကချေသည်တို့ အလိုအလျောက်ဖြစ်စေ၊ က
 ဆို တီးမှုတ်နေသည်ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းကို “ဝိသုကဒဿန”အရ ယူရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဝိသုကဒဿန (ဆန္ဒရာဂဖြစ်မည့် ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း) ကိုသာ
 သာသနအနန္တလောမဖြစ်၍ ဤသိက္ခာပုဒ်က ပယ်သည်။ အဆုံးအမတော်၏ စို့ တံကျင်
 သဘွယ်မဖြစ်သောဂိတကို နားထောင်ခြင်းကား တရံတခါအပ်ပါ၏။ ထို့ကြောင့် ဒုဒ္ဓက
 ပါဌ အဋ္ဌကထာ သိက္ခာပဒအခန်း၌ “ဓမ္မူပသံဟိတံပိ စေတ္ထ ဂိတံ နဝန္တိ-တရားနှင့်
 စပ်ယှဉ်စေကာမူ ဂိတသည် မအပ်၊ ဂိတူပသံဟိတော ပန ဓမ္မော ဝန္တိ-ဂိတနှင့်စပ်ယှဉ်
 သော တရားကား အပ်၏”ဟု ဆိုသည်။

ဆက်ဥပဒေ။ - ဓမ္မနှင့် ဂိတကို ရှေးဦးစွာ ခွဲပါ။ ဓမ္မဟူသည် (ပဒသောဓိမ္မ သိက္ခာ
 ပုဒ်၌ လာသည့်အတိုင်း) ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ တရားတည်း၊ ဂိတဟူသည်ကား လူမျိုး
 အလိုက် “သီချင်း” ဟု သတ်မှတ်ထားအပ်သော ပျို့ကဗျာ လင်္ကာ တေးအမျိုးမျိုးတည်း။
 သက္ကပဌသုတ်၌ ပဉ္စသီခနတ်သား၏ ဂိတများသည် ပါဠိဂါထာများပင်တည်း။ “ဓမ္မူပ
 သံဟိတံ ဂိတံ နဝန္တိ ” အရ တရားဓမ္မကို ဂိတသံပေါက်အောင် မရွတ်ရ၊ ရွတ်လျှင်
 “နဘိက္ခဝေ ဂိတဿရေန ဓမ္မော ဂါယိတဗ္ဗော” ဟု စုဠဝဂ္ဂပါဠိတော်၌ တားမြစ်ချက်
 အရ ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်၏။ “ ဂိတူပသံဟိတော ဓမ္မော ဝန္တိ ” အရ ဓမ္မကို ပျို့ကဗျာ
 လင်္ကာလုပ်၍ ဂိတဖွဲ့လျှင် အပ်၏။ “အပ်၏” ဟု ဆိုသော်လည်း ရဟန်းသာမဏေများ
 ဂိတသံ ဖြစ်အောင် မရွတ်ဆိုကောင်း၊ ရွတ်ဆိုလျှင် နစ္စ ဂိတ၌ ဂိတအရ ပါဝင်သွား၏။
 ဂိတသံ မပေါက်အောင် ရိုးရိုးရွတ်ဖတ်လျှင်ကား အပ်စရာရှိ၏။ ပဉ္စသီခ၏ ဂိတများကို
 အသံမဆွဲဘဲ ရွတ်ဖတ်လျှင် အဘယ်မှာ မအပ်ဘဲ ရှိအံ့နည်း။ သံဂါယနာတင်တုန်းကပင်
 ရွတ်ဆိုခဲ့ကြပြီ မဟုတ်ပါလော့။ နားထောင်ရာ၌မူ ဓမ္မဂိတဖြစ်လျှင် ဝိသုကဒဿန မဟုတ်
 သည့်ပြင် တရားထူးပင် ရနိုင်သောကြောင့် ဥပုသ်သည်မဟုတ်သော လူတို့က အသံဆွဲ၍
 တရားဂိတ ရွတ်ရာ၌ သော်မှလည်း အပ်စရာရှိပါ၏။

ကို ကစေခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် သိဆိုခြင်း သူတပါးကို သိဆိုစေခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် တီး
 မှတ်ခြင်း သူတပါးကို တီးမှတ်စေခြင်း၊ ဘုရားအဆုံးအမတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
 စို ပမာ ဖီလာဖြစ်သော ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းမှ၊ (ပတိဝိရတော၌စပ်၊) ဟိ-
 မှန်၊ နစ္စာဒီနိ-ကခြင်း အစရှိသည်တို့ကို၊ အတ္တနာ - ကိုယ်တိုင်၊ ပယောဇေတုံ
 ဝါ-ယှဉ်စေခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝါ-ပြုလုပ်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ပရေဟိ- သူတပါးတို့သည်၊
 ဝါ-တို့ကို၊ ပယောဇာပေတုံဝါ- ယှဉ်ပစေ ဟု စေခိုင်းခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝါ-ပြုလုပ်
 စေခြင်းငှါ၎င်း၊ ပယုတ္တာနိ-ယှဉ်စပ်ပြုလုပ်အပ်သော ကခြင်း အစရှိသည်တို့ကို၊
 ပဿိတုံဝါ-ကြည့်ရှုခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝါ-ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဘိက္ခုနီ-
 တို့အား၊ နေဝ ဝဋ္ဋန္တိ- မအပ်ကုန်၊ ဘိက္ခုနီနဉ္စ- တို့အားလည်း၊ န ဝဋ္ဋန္တိ။

မာလာဒီသု-မာလာအစရှိသည်တို့တွင်၊ မာလာတိ-ကား၊ ယံကိဉ္စိ-ကြွင်းမဲ့
 ဥဿုံ အလုံးစုံသော၊ ပုပ္ဖံ-ပန်းတည်း၊ ဝဋ္ဋန္တိ-ကား၊ ယံကိဉ္စိ-သော၊ ဝဋ္ဋဇာတံ-
 ဖြစ်ဖြစ်သမျှ နံသာတည်း၊ ဝါ-နံသာမျိုးတည်း၊ ဝိလေပနန္တိ-ကား၊ ဆဝိရာဂ
 ကရဏံ-အရေအဆင်း၏တပ်စွဲဘွယ်ကိုပြုတတ်သော နံ သာပျောင်း အလှရည်
 စသည်တည်း။

x x x x x x x

မာလာတိ ယံကိဉ္စိပုပ္ဖံ။ ။ “မာလာ မာလံ၊ ပုပ္ဖဒါမေ (ပန်းကုံး၌) ” ဟူသော
 အဘိဓာန် (၃၀၇) ၌ မာလာသဒ္ဒါသည် ပန်းကုံးအနက်ကို ဟောသော်လည်း ဤ
 ကုံး-မကုံးအပ်သော ပန်းအားလုံးကို ယူစေလို၍ “ယံကိဉ္စိ ပုပ္ဖံ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ယံကိဉ္စိ
 ပုပ္ဖံ ဗဒ္ဒမဒ္ဒံဝါ၊ တံ သဗ္ဗံ မာလာတွေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ- ဋီကာသစ်။] “ယံကိဉ္စိ” ဟူသော
 စကားအရ ရှေ့ ငွေ စက္ကူတို့ဖြင့်ပြုအပ်သော ပန်းများကိုလည်း ယူပါ။

ဝဋ္ဋန္တိ၊ ပေ၊ ဝဋ္ဋဇာတံ ။ ။ ဆိုအပ်လတုံသော ဝိလေပနမှ တပါးသော နံ သာ
 အမွှေးအကြိုင် ဟူသမျှကို ယူစေလို၍ “ယံကိဉ္စိ ဝဋ္ဋဇာတံ” ဟု ဖွင့်သည်။ [သဒ္ဒါတို့သည်
 ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကို ချန်၍ ဟောရသကဲ့သို့ ဆိုအပ်လတုံသော အနက်ကိုလည်း
 ချန်၍ ဟောရရိုးတည်း၊ ဤသို့ ဟောရခြင်းကို “ပါရိသေသနည်း” ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့်
 ဝိလေပန၏ အနက်ကို ဝဋ္ဋသဒ္ဒါက မဟောဘဲ ချန်ရသည်။] “ယံကိဉ္စိဝဋ္ဋန္တိ” နှစ်
 ဝါသစုက္ကရူမာဒိကံ ဝိလေပနတော အညံ ယံကိဉ္စိ ဝဋ္ဋဇာတံ၊ ဝုတ္တတ္ထံ ဝိယ ဟိ ဝုစ္စမာနတ္ထ
 မန္တရေနာပိ သဒ္ဒေါ အတ္ထဝိသေသဝါစကော။-ဋီကာသစ်။

ဝိလေပနန္တိ၊ ပေ၊ ကရဏံ ။ ။ ဝိလိပ္ပတိ အနေနာတိ ဝိလေပနံ-လိမ်းကျံကြောင်း
 ဖြစ်သော နံ သာပျောင်း နံ သာပြစ် အလှရည် စသည်တည်း၊ ထို ဝိလေပနကို သုတ်
 လိမ်းထားသောအခါ မျက်နှာ ကိုယ် လက်တို့၏ အရေအဆင်းသည် လှပသောကြောင့်
 တပ်စွဲဘွယ်ကောင်းရကား “ ဆဝိရာဂကရဏံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဝိလေပနေန ဆဝိယာ
 ရဇ္ဇနတ္ထံ ဝိသိတွာ ပဋိယတ္တံ ယံကိဉ္စိ ဝဋ္ဋဇာတံ။-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ “ဝဋ္ဋန္တိ” အရ၌ မွှေးကြိုင်သော အနံ့သည် ပဓာနဖြစ်၏၊ “ဝိလေပန”
 အရ၌ကား အရေအဆင်းလှစေမှုသည် ပဓာနဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝဋ္ဋန္တိ” အရ၌ ဝါသ
 စုက္က (မွှေးကြိုင်သော အနံ့ဖြင့် ထုံအပ်သော မျက်နှာချေ ပေါင်ဒါ သနပ်ခါးမှုံ့) များကို

တတ္ထ - ထို မာလာဂန္ဓ ဝိလေပန ဓာရဏ မဏ္ဍနဝိဘူသနဌာနာ ဟူသော ပါဠိ၌၊ ဝိဠန္ဓန္တော-ပန်းကို ပန်ဆင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓာရေတိနာမ-ဓာရေတိ မည်၏၊ ဥါနဌာနံ - ယုတ်လျော့ နိမ့်ခွက်နေသော အရပ်ကို၊ ပူရေန္တော - ပြည့်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မဏ္ဍေတိနာမ-မဏ္ဍေတိမည်၏၊ ဂန္ဓဝသေန - အနံ ၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ဆဝိရာဂဝသေန-အရေအဆင်း၏ တပ်စွဲဘွယ်၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ သာဒိယန္တော-သာယာသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိဘူသေတိနာမ-မည်၏။

+ + + + + x + +

၎င်း၊ ဓူမ (အမွှေးတိုင်မှ အခိုးကဲ့သို့ မွှေးကြိုင်သော အခိုး) ကို၎င်း သရုပ်ပြ၍၊ အာဒိဖြင့် ရေမွှေး၊ နံ့သာဆီ၊ ဆပ်ပျာမွှေးစသည်ကို ယူစေလိုသည်။ “ဝိလေပန” အရ၌ကား မွှေးကြိုင်သော အနံ့ပါသည် ဖြစ်စေ၊ မပါသည်ဖြစ်စေ သုတ်လိမ်း၍ ရကောင်းသော သနပ်ခါးအပြစ် အကြံစသည်နှင့် အလှရည် နှုတ်ခမ်းဆိုးဆေး စသော ဆေးအမျိုးမျိုးကို ယူရသည်။ [ဝါသစုဏ္ဍံ ဝါသယောဂေါ၊ ဝဏ္ဏကံတု ဝိလေပနံ၊-အဘိဓာန် ၃၀၆။]

ဥါနဌာနံ၊ ပေ၊ မဏ္ဍေတိ နာမ။ ။ ကျောက်ပေါက်ရာစသော (နိမ့်နေသော) အရပ်ကို ပြည့်ဖြိုးလာအောင် ဖွံ့သိပ်ပေးသူသည် မဏ္ဍေတိ မည်၏။ [မဒိုဓာတ်သည် တန်ဆာဆင်ခြင်း ဟူသော ဘူသန အနက်ကို ဟောသော်လည်း ဤ နေရာ၌ ပြည့်ဖြိုးလာအောင် ဖွံ့သိပ်သောအားဖြင့် ဆင်ပြင်မှုကို “မဏ္ဍန” ဟု ယူရသည်။]

ဂန္ဓ၊ ပေ၊ ဝိဘူသေတိ နာမ။ ။ ဝိပုဗ္ဗဘူသဓာတ်သည် တန်ဆာဆင်ခြင်း အနက်ကိုပင် ဟော၏။ သို့သော် မဏ္ဍနအနက်ကို ချန်၍ ကျန်သော တန်ဆာဆင်မှု ပြင်ဆင်မှု သာယာမှု အားလုံးကို ယူစေလို၍ “ဂန္ဓ၊ ပေ၊ သာဒိယန္တော” ဟု ဝိဘူသေတိ၏ သရုပ်ကို ဖော်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝါသစုဏ္ဍ ဓူမစသော မျက်နှာချေပေါင်ဒါ သနပ်ခါး ရေမွှေး နံ့သာဆီ ဆပ်ပျာမွှေးစသည်ကို ဆွတ်ဖြန်းသုတ်လိမ်းမှု ခြယ်လှယ်မှု ပွတ်တိုက်မှုအားလုံးကို ဝိဘူသနအရ၌ ယူပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာ၌ “ မာလာဒီနိ ဓာရဏာဒီဟိ ယထာသင်္ချံ ယောဇောတဗ္ဗာနိ=မာလာ ဂန္ဓ ဝိလေပန ဤ ၃ ပုဒ်ကို ဓာရဏ မဏ္ဍန ဝိဘူသနကြိယာ ၃ ပုဒ်နှင့် သင်္ချာစဉ်အတိုင်း (တစ်ကို တစ်ချင်းစသည်ဖြင့်) တွဲရမည် ” ဟု ဆိုထား၏။ သို့သော် “ မဏ္ဍန-နိမ့်သော အရပ်ကို ဖွံ့သိပ်ရာ” ၌ ဂန္ဓအရဝယ် ပြခဲ့သော ဝါသစုဏ္ဍ ဓူမစသည်တို့ဖြင့် ဖွံ့သိပ်၍မဖြစ်၊ ဝိလေပနအရတွင် ပါဝင်သော နံ့သာပျောင်း နံ့သာပြစ် တို့ဖြင့်သာ ဖွံ့သိပ်၍ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဂန္ဓနှင့် ဝိလေပနကို မဏ္ဍန ဝိဘူသနတို့နှင့် အစဉ်အတိုင်း မတွဲဘဲ ယထာလာဘနည်းအားဖြင့် ရသင့်သလို တွဲစပ်သင့်ပါသည်။

ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနံ ။ ။ ပါဠိတော်၌ မာလာဓာရဏစသည်ဖြင့် ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံ ရှိသော်လည်း ပြုလုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖော်ထုတ်၍ ပြမှ သာ၍ အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားသောကြောင့် “ဝိဠန္ဓန္တော ဓာရေတိ” စသည်ဖြင့် ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနံ အဖွင့်ကို ပြသည်။ ထိုသို့ ပြရာ၌ ဝေါဟာရတ္ထကိုလည်း ထည့်၍ အထင်ရဋ္ဌိအားဖြင့် ပြရသောကြောင့် (ဥပမာ- ရေမွှေး နံ့သာဆီစသည်ကို သုံးစွဲခြင်းကို တန်ဆာဆင်ခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ဝိဘူသန အနေအားဖြင့် သွင်းယူရသောကြောင့်) နာမသဒ္ဓါထည့်၍ “ ဓာရေတိ နာမ ” စသည်ဖြင့် ဆိုရသည်။

ကာရဏံ-အကြောင်းကို၊ ဌာနံ-ဌာနဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏၊ တသ္မာ-
 ကြောင့်၊ ယာယ ဒုဿီလျစေတနာယ - အကြင် သီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း
 ဖြစ်ရာ စေတနာဖြင့်၊ တာနိ မာလာဓာရဏာဒီနိ-ထို ပန်းပန်ခြင်း အစရှိသော
 အမှုတို့ကို၊ မဟာဇနော - များစွာသော လူအပေါင်းသည်၊ ကရောတိ - ပြု၏၊
 တတော(ဒုဿီလျစေတနာတော) - ထို ဒုဿီလျစေတနာမှ၊ ပတိဝိရတော-
 ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏၊ ဣတိ အတ္ထော။

ပမာဏာတိက္ကန္တံ - လက်ရှစ်သစ် ပမာဏထက်လွန်သော အခြေရှိ အိပ်ရာ
 နေရာကို၊ ဥစ္စာသယနံ-ဥစ္စာသယနဟူ၍၊ ဝါ- မြင့်သော နေရာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ဆို
 အပ်၏၊ အကပ္ပိယ ပစ္စတ္တရဏံ-ရဟန်းတို့အား မအပ်သော အခင်းကို၊ မဟာ
 သယနန္တိ- မဟာသယနဟူ၍၊ ဝါ- ကြီးကျယ်သောနေရာ မွန်မြတ်သော နေရာ
 ဟူ၍၊(ဝုစ္စတိ)၊ တတော-ထို မြင့်သောနေရာ ကြီးကျယ်ခမ်းနား ဆန်းပြားသော

x x x x x x x x

ဌာနံ။ ။ “ တိဋ္ဌတိ ဣတ္ထာတိ ဌာနံ ” နှင့် အညီ အကျိုး၏ တည်ရာ ဖြစ်သော
 အကြောင်းကို “ဌာန” ဟု ခေါ်နိုင် ရကား “ဌာနံ ဝုစ္စတိ ကာရဏံ” ဟု ဖွင့်သည်။ ထို
 ဌာနဟူသည် “ ပန်းပန်မှု စသော အကျိုးကိုပြုနိုင်သော ဒုဿီလျစေတနာတည်း ” ဟု
 သိစေလို၍ “ယာယ၊ပေ၊ကရောတိ” ဟု ဌာန၏ အရကောက်ကို ပြသည်။

သမာသံတွ။ ။ မာလာစ + ဂန္ဓောစ + ဝိလေပနဉ္စ မာလာ ၊ ပေ ၊ ဝိလေပနာနိ၊
 ဓာရဏဉ္စ + မဏ္ဍနဉ္စ + ဝိဘူသနဉ္စ ဓာရဏ ၊ ပေ ၊ ဝိဘူသနာနိ၊ မာလာဂန္ဓဝိလေပနာနံ -
 တို့ကို + ဓာရဏမဏ္ဍန ဝိဘူသနာနိ မာလာ၊ပေ၊ ဝိဘူသနာနိ-ပန်ဆင်မှုစသော ကြိယာကို
 ပြုလုပ်ကြောင်းစေတနာတည်း၊ မာလာ ၊ ပေ ၊ ဝိဘူသနာနံ + ဌာနံ မာလာ ၊ ပေ ၊ ဌာနံ၊
 ဤ၌ ဌာနအရ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို ယူပါ၊ (တနည်း) ဓာရဏစသည်တို့အရ
 စေတနာကိုယူ၍ ဌာနအရလည်း စေတနာကိုယူလျှင် အရတူသောကြောင့် “ မာလာ
 ၊ပေ၊ဝိဘူသနာနိ ဧဝ + ဌာနံ မာလာ ၊ ပေ ၊ ဌာနံ ” ဟု ကမ္မဓာရဲတွဲပါ။

ဥစ္စာသယနံ။ ။ ဥစ္စာဟူသော အာကာရန္တနိပါတ်ပုဒ်လည်း “ အမြင့် ” ဟူသော
 အနက်ကို ဟော၏၊ “ ထို အမြင့်ဖြစ်သောနေရာသည် မည်မျှလောက် မြင့်ပါသနည်း ” ဟု
 မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ပမာဏာတိက္ကန္တံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ ပမာဏ ” ဟူသည်
 ဝိနည်း - မဇ္ဇ ဝိဋ္ဌသိက္ခာပုဒ်၌ “ အဋ္ဌင်္ဂလပါဒကံ ” ဟု လာသော လက်ရှစ်သစ်တည်း။
 [သေန္တိ ဣတ္ထာတိ သယနံ-အိပ်ရာ၊ ဥစ္စာစ + တံ + သယနံစာတိ ဥစ္စာသယနံ။]

မဟာသယနံ။ ။ မဟန္တ သဒ္ဓါသည် တကျိပ်ခြောက်ယောက် က-လောက်သော
 “ကုတ္တက” မည်သော သားမွေးကော်ဇောကြီးကို၎င်း ၊ အရွယ်ပမာဏအားဖြင့် မကြီး
 ကျယ်သော်လည်း ခမ်းနားဆန်းကြယ်၍ အမွန်အမြတ်ဖြစ်သော ပလ္လင် ၊ ကော်ဇော
 စသည်ကို၎င်း ဤနေရာ၌ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “မဟန္တ - ကြီးကျယ်သော၊ ဝါ-မွန်မြတ်
 သော၊ သယနံ - အိပ်ရာတည်း၊ မဟာသယနံ ” ဟု ပြပါ။ ထို မဟာသယနကို ရဟန်း
 တော်တို့အား ခဋင်ပေါ်၌ခင်း၍ မထိုင်ကောင်း မအိပ်ကောင်းသောကြောင့် “အကပ္ပိယ
 ပစ္စတ္တရဏံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ ခြင်္သေ့စသော အရုပ်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ပလ္လင်နှင့်
 မြင့်သော ခဋင်တို့ကား နဂိုရ်သဘောအတိုင်းပင် မထိုင်ကောင်း မအိပ်ကောင်း။

နေရာမှာ ဝါ- ထို မြင့်သောနေရာ ကြီးကျယ်ခမ်းနား ဆန်းပျားသော နေရာ၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းမှာ ပတိဝိရတော-ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏။ ဣတိ အတ္ထော။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဝိရတောတိ အတ္ထော” ဟု ရှိ၏။ ထိုပါဠိအလို ပတိသဒ္ဒါအနက် မရှိဟု မှတ်ပါ။]

သုဝဏ္ဏံ-ရွှေသည်။ ဇာတရူပန္တိ- ဇာတရူပမည်၏။ ကဟာပဏော- အသပြာ ၎င်း၊ လောဟမာသကော - ကြေးဖြင့်ပြုအပ်သော ဝဲပိုက်ဆံ၎င်း၊ ဇတုမာသကော- ချိပ်ဖြင့်ပြုအပ်သော ဝဲပိုက်ဆံ၎င်း၊ ဒါရုမာသကော- သစ်သားဖြင့်ပြုအပ်

x x x x x x x

ထိုင်ခြင်း။ ။ “ ဥစ္စာသယန မဟာသယန ” ဟု အိပ်စရာနေရာကိုသာ ဆိုထားသော်လည်း “ အာသန္နိ ” ဟူသော အကပ္ပိယပလ္လင်တို့မှာ အိပ်ရာမဟုတ်၊ ထိုင်စရာတည်း။ ထို ထိုင်စရာ နိဿိဒနများကိုလည်း သယနသဒ္ဒါဖြင့်ပင် သိမ်းယူနိုင်သည်။ ဘာကြောင့်နည်း... အိပ်စရာမှန်လျှင် ထိုင်၍လည်း ဖြစ်ကောင်းသောကြောင့်တည်း။ [အာသန္နာဒိ အာသနဉ္စေတ္ထ သယနေန သင်္ဂဟိတန္တံ ဒဠဗ္ဗံ- ဇီကာ။]

ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်း။ ။ ထို ဥစ္စာသယန မဟာသယနများကိုလှူသည်ကို ရရှိနေရုံဖြင့် အပြစ်မရှိ (အာပတ်မသင့်) သေး။ ထိုနေရာပေါ်၌ ထိုင်မှ အိပ်မှ အာပတ်သင့်သည်။ သို့သော် တည်ရာဖြစ်သော အိပ်ရာ နေရာ အာဓာရကိုပယ်လိုက်လျှင် ထိုအပေါ်၌တည်သော အာဓေယ (ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း) ကြိယာကိုပါ ပယ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် “ ဥစ္စာသယန မဟာသနာ ” ဟုသာ (ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကြိယာမပါဘဲ) မိန့်တော်မူထားသည်။ [ယသ္မိံ ပန အာဓာရေ ပဋိက္ခိတ္တေ တဒါဓာရကိရိယာပိ ပဋိက္ခိတ္တာဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဥစ္စာသယနမဟာသယနာဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ၊ အတ္ထတော ပန တဒုပဘောဂဘူတနိသဇ္ဇာ နိပဇ္ဇနေဟိ ဝိရတိ ဒဿိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ- ဇီကာ။]

တနည်း။ ။ “ ဥစ္စာသယန မဟာသယနသယနာ ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဧကဒေသသရူပေကသေသနည်းအားဖြင့် ရှေ့ပုဒ်မှ သယနတစိတ်နှင့်တူသော နောက် သယနတပုဒ်ကို ချေ၍ “ ဥစ္စာသယန မဟာသယန ” ဟု ဆိုထားသည်။ ဥပမာ- “ နာမဉ္စ + ရူပဉ္စ + နာမရူပဉ္စ နာမရူပံ ” ၌ နောက်ဆုံး နာမရူပံနှင့် တစိတ်စီသာ တူသော နာမပုဒ် ရူပပုဒ်ကို ချေထားသကဲ့သို့တည်း။

ဇာတရူပရဇတံ။ ။ ဇာတံ + ရူပံ ယဿာတိ ဇာတရူပံ- (နဂိုရ်အတိုင်း မပြောင်းမလွဲ) ဖြစ်မြဲတိုင်းသော + သဘောရှိသောကြောင့် ရှေ့ကို “ ဇာတရူပ ” ဟု ခေါ်၏။ ရန္တိ ယတီတိ ရဇတံ (ရန္တိဓာတ် တ ပစ္စည်း) ၊ ဖြူဖွေးသောအရောင် ရှိသည့်အတွက် နှစ်သက်ဘွယ် (တပ်မက်ဘွယ်) ကောင်းသောကြောင့် ငွေကို “ ရဇတံ ” ဟု ခေါ်သည်။ [“ ရဇန္တံ သတ္တာ ဧတ္တာတိ ရဇတံ ” ဟုလည်း ဇီကာသစ်၌ အဓိကရဏသင်္ခရိယသေ၏။]

မာသက။ ။ [ကဟာပဏပုဒ်ပြီးပုံကို ဒုတိယပါရာဇိက နီလကဟာပဏ၌ ပြခဲ့ပြီ။] “ မသျတေ (ပရိမိယတေ) အနေနာတိ မာသော၊ မာသောယေဝ မာသကော ” ဟု ထောမနိမိပြု၏။ ရောင်းဝယ်အပ်သောဥစ္စာကို နှိုင်းယှဉ် (တပဲတန်, ပဲ ၂၀ တန် စသည်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်) ရသောကြောင့် ဝဲပိုက်ဆံကို မာသကဟု ခေါ်၏။ မသဓာတ်, ပရိမာဏအနက်ဟော, ဏ ပစ္စည်း၊ လောဟန ကတော + မာသကော လောဟမာသကော။

သော ဝဲပိုက်ဆံ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ယေ-အကြင် ငွေ၊ ဝဲပိုက်ဆံတို့သည်၊ ဝေါဟာရ-
 ကူးသန်းရောင်းဝယ်ကြောင်း၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ - ရောက်ကုန်၏၊ (တေ-ထို
 ငွေ၊ ဝဲပိုက်ဆံတို့သည်၊) ရဇတန္တိ-ရဇတမည်၏၊ ဥဘယဿာပိ- ၂ ပါးစုံလည်း
 ဖြစ်သော၊ တဿ- ထို ရွှေငွေကို၊ ပဋိဂ္ဂဟဏာ- ခံယူခြင်းမှ၊ ပတိဝိရတော-၏၊
 နံ- ထို ရွှေငွေကို၊ နေဝ ဥဂ္ဂဏှာတိ - ကိုယ်တိုင်လည်း မခံယူ၊ န ဥဂ္ဂဏှာပေတိ-
 သူတပါးကိုလည်း မခံယူစေ၊ ဥပနိက္ခိတ္တံ- အနီး၌ ချထားအပ်၊ အပ်နံထားအပ်
 သော ရွှေ ငွေကို၊ န သာဒယတိ- မသာယာ၊ ဣတိ အတ္ထော။

x x x x x x x

ဝေါဟာရံ။ ။ဝိ + အဝ + ဟရဓာတ် , ဣဒြ်ပြီးသော ဝေါဟာရသဒ္ဒါသည်
 “စကားပြောခြင်း, အမည်ပညတ်, ကုန်သွယ်ခြင်း, စေတနာဟူသော အနက်တို့၌ဖြစ်၏”
 ဟု အဘိဓာန် (၈၄၉) ၌ဆို၏။ ဤနေရာ၌ ကုန်သွယ်ခြင်းအနက်ဟောတည်း။ “ဝေါဟရီ
 ယတေ (ရောင်းဝယ်အပ်၏) အနေနာတိ ဝေါဟာရော ” ဟု ကရဏသာဓိပြု၍ ရောင်း
 ဝယ်ကြောင်းငွေကို အရကောက်ပါ။ “ငွေဖြင့် စပါးကိုဝယ်၏” ဟုရာ၌ ငွေသည် ရောင်း
 ဝယ်ကြောင်းဝတ္ထု , စပါးသည် ရောင်းဝယ်အပ်သောဝတ္ထုတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝေါ
 ဟာရံ-ရောင်းဝယ်ကြောင်း၏အဖြစ်” ဟု နိဿယ၌ပေးသည်။ ဝေါဟာရံ၌ ဘာဝပုဓာန
 (ဘာဝလောပ) လည်း ကြံပါ။ [“ယေ၊ ပေ၊ ဂစ္ဆန္တိ, တေ ရဇတန္တိ” ဟု လှည့်၍စပ်ပါ။
 တဿ ဥဘယဿနှင့် မစပ်သင့်။]

နေဝ နံ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ ။ပါဠိတော်၌ “ပဋိဂ္ဂဟဏာ” ဟု ရှိ၏။ သူတပါးကို အယူ
 ခိုင်းခြင်း , ဘဏ်တိုက်စသည်၌ အပ်နှံထားသည်ကို၎င်း , အနီး၌ ချထားသည်ကို၎င်း
 သာယာခြင်းလည်း ခံယူခြင်းပင်ဖြစ်သောကြောင့် ထို ပဋိဂ္ဂဟဏာ၌ ပါဝင်ရကား “ န
 ဥဂ္ဂဏှာပေတိ, န ဥပနိက္ခိတ္တံ သာဒယတိ” တို့ကိုပါ ထည့်၍ ဖွင့်နိုင်သည်။ .. [အညေဟိ
 ဝါဟာပနေ ဥပနိက္ခိတ္တံသာဒိယနေစ ပဋိဂ္ဂဟဏတ္ထော (ပဋိဂ္ဂဟသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို)
 လတ္တိတိတိ အာဟ-န ဥဂ္ဂဏှာပေတိ, န ဥပနိက္ခိတ္တံ သာဒိယတိတိ၊-ဒီကာ။]

ပဋိဂ္ဂဟဏ တနည်း။ ။ပဋိဂ္ဂဟဏသည် ကာယပဋိဂ္ဂဟဏ (ကိုယ်ဖြင့်ခံယူခြင်း),
 ဝါစာပဋိဂ္ဂဟဏ (သူတပါးကို အယူခိုင်းခြင်းဟူသော နှုတ်ဖြင့် ခံယူခြင်း) , မနော ပဋိ
 ဝ္ဂဟဏ (သာယာခြင်းဟူသောစိတ်ဖြင့်ခံယူခြင်း), ဤ ၃မျိုးသောပဋိဂ္ဂဟဏကို သာမည
 နိဒ္ဒေသနည်း, ဧကသေသနည်းအားဖြင့် တခုတည်းယူ၍ “ပဋိဂ္ဂဟဏာ” ဟု ပါဠိတော်၌
 မိန့်တော်မူသည်။ - ဒီကာ။ [အာမကဓည ပဋိဂ္ဂဟဏာ စသည်၌လည်း နည်းတူ။]

အဋ္ဌကထာဖွင့်။ ။နေဝ န ဥဂ္ဂဏှာတိစသော အဋ္ဌကထာဖွင့်ကား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်
 တည်း။ ထို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ပဋိဂ္ဂဟဏ-ကိုယ်တိုင်ခံယူခြင်း, သူတပါးကို ခံယူ
 စေခြင်း, အပ်နှံထားအပ် အနီး၌ချထားအပ်သော ရွှေငွေကို သာယာခြင်း” ဟု ပေးအပ်
 သော အနက်လည်း အဓိပ္ပါယ်နက်သာ၊ ထိုအနက်အတိုင်း ပဋိဂ္ဂဟဏ ပဋိဂ္ဂဟာပဏ
 သာဒိယန ၃ မျိုးကို သာမညနိဒ္ဒေသနည်း, ဧကသေသနည်း မရနိုင်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ဤသိက္ခာပုဒ်ဖြင့် ရွှေ ငွေကိုင်ခြင်းကို တားမြစ်သည်မဟုတ်ပါ။ အလှူ
 ခံခြင်း လှူသောအခါ လက်ခံခြင်းကိုသာ တားမြစ်ပါသည်။ ဝိနည်း၌ နိသဂ္ဂိယပါစိတ်ဟု
 ပညတ်တော်မူပါသည်။ ကိုင်ခြင်းကိုကား အနာမာသဒုတ္တံ ဟု မှတ်ပါ။

အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာတိ - ကား၊ သာလိ၊ ဝိဟိ၊ ယဝ၊ ဂေါဗုမ၊ ကင်္ဂ၊ ဝရက၊ ကုဗြူသက သင်္ခါတဿ-သလေး၊ ကောက်၊ မုယော၊ နတ်ကောက် (တနည်း) ဂျ၊ ဆပ်၊ ပြောင်း၊ လူး၊ ဟု ဆိုအပ်သော၊ သတ္တဝိဓယာပိ-၇ ပါး

+ x x + + + + +
သာလိ။ ။သဋ္ဌိဒိနပရိပါကော (ရက်ပေါင်းခြောက်ဆယ်ရှိလျှင် မှည့်ရင့်သော) သူကဓညဝိသေသော (အမြီးပါသော စပါးအထူးသည်) သာလိနာမ (သလေးစပါး မည်၏။ သလိယတေ သိလာဗျတေတိ သာလိ-ချီးမွမ်းအပ်သော သလေးစပါး၊ -ဋီကာ သစ်။ [ကဏ္ဍနေန ဝိနာ သုတ္တာ၊ ဟေမန္တာ သာလယော မတာ = ထောင်းထုခြင်းနှင့် ကင်း၍ (မဖွပ်ရဘဲပင်) ဖြူကုန်သော ဆောင်းအခါ၌မှည့်သော ကောက်ကြီးစပါးတို့ကို သလေးစပါးဟု သိမှတ်အပ်ကုန်၏။ - အဘယာရာမ ဆရာတော်၏ အမရကောသ နိဿယ။] ရှေးခေတ်က သလေးစပါးကို ဆိုဟန်တူသည်။ ယခုခေတ် သလေးစပါးတို့ ကား မထောင်း မထု မဖွပ်ဘဲ မဖြူနိုင်။

ဝိဟိ။ ။ဝိဟယော တွာ သဠာချာတာ၊ ဝဿကာလသမုပ္ပဝါ - မိုဗ်းကာလ၌ ဖြစ်ကုန် အာသဋ္ဌိ (ဝါဆိုလ၌) ဖြစ်ကုန်သော ကောက်စပါးတို့ကို ဝိဟိဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဝဟတိ ဗြူဟေတိဝါ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ- သတ္တာတို့၏အသက်ကို ဆောင်တတ် တိုးပွားစေ တတ်သောကြောင့် ဝိဟိ မည်၏။ -ဋီကာသစ်။ [ဝဿိကာ ကဏ္ဍိတာ သုတ္တာ၊ ဝိဟယော စိရပါကိနော = မိုဗ်းအခါ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ထောင်းနိုင် ဖွပ်နိုင်မှ ဖြူကုန်သော၊ ကြာမြင့်စွာ ချက်ရခြင်းရှိကုန် (ကျက်ခဲကုန်) သော ကောက်လတ်စပါးတို့သည် ဝိဟိမည်ကုန်၏။ ... ယော ဝိဟိ သဋ္ဌိရတ္တေန၊ ပစ္စတေ သ တု သဋ္ဌိကော = ရက်ပေါင်းခြောက်ဆယ်ကြာလျှင် မှည့်ရင့်သော ကေလျင်စပါးတမျိုးကို “သဋ္ဌိက” ဟု ခေါ်၏။ နွေအခါ၌လည်းဖြစ်နိုင်၏။

ယဝ။ ။ယုဝိတဗ္ဗော မိဿိတဗ္ဗောတိ ယဝေါ-အလွန်ကြမ်းသည့်အတွက် အခြား သော အစာတမျိုးဖြင့်ရောမှ စားနိုင်သော မုယောသည် ယဝမည်၏။ - ဋီကာသစ်။ [ဖြူသော အမြီးရှိသော မုယောသည် ယဝမည်၏။ အမြီးမပါသော (မြီးတုံး) မုယော သည် အတိယဝမည်၏။ အခွန်စိမ်းသော မြီးတုံးမုယောသည် တောကျ မည်၏။ ထို ၃ မျိုးမှကြွင်းသော မုယောသာမန်သည် အပ္ပယဝ - ယဝက မည်၏။ အပင် အသီးမှာ ဂျ၊ နှင့်တူ၏၊ မြန်မာနိုင်ငံ၌ အစိုက်နည်း၏၊ အချို့အရပ်၌ “ဂျ၊ ဖြူ” ဟု ခေါ်၏။ - အမရကောသနိဿယ။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာအားဖြင့် “ဗာလီ” ဟု ခေါ်၏။

ဂေါဗုမ။ ။ဂုဓတိ ပလိဝေဋ္ဌတိ (ရစ်ပတ်တတ်၏) ပလိဗုန္ဒတိ (နှောင်ဖွဲ့တတ်၏) ဣတိ ဂေါဗုမော၊ -ဋီကာသစ်။ [“ဂေါဗုမ-နတ်ကောက်” ဟု ပေးကြံသော်လည်း “ဂျ၊ ” ဟုသာ အနက်မှန်ပေးပါ။ “ ယဝမည်သောဂျ၊သည် အခွံကြမ်း၏။ ဂေါဗုမ မည်သော ဂျ၊ကား အခွံမကြမ်း ” ဟု အဘိဓာန်နိဿယသစ်၌ မိန့်တော်မူ၏။ ဂေါဗုမ မည်သော ဂျ၊ကို ဟိန္ဒူဘာသာဖြင့် “ဂေဟုန်” ဟု ခေါ်သတတ်။

ကင်္ဂ။ ။ သောဘနတ္တာ (တင့်တယ်သည့်အတွက်) ကမနိယဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ (နှစ်သက်ဘွယ်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) ကင်္ဂ - မည်၏။ အဘိသုခုမဓည ဝိသေသော (အလွန်သေးငယ်သော စပါးအထူးတည်း) ။ -ဋီကာသစ်။ [ထောမနိဓိ၌ ကကိဓာတ်၊ ဥပစ္စည်း၊ ဝိသောဒရာဒိဂိုဏ်း၌ သွင်း၍ ကကို ဂ ပြုသည်။ နိဂဟိတ်ကား ဣကာရန္တဖြစ်၍ လာရိုးတည်း။ “ကင်္ဂတိ သုခုမဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ ကင်္ဂ” ဟု ကြံပါ။]

အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အာမကဓညဿ - အစိမ်းဖြစ်သော စပါးကို၊
 (မချက်အပ်သေးသော စပါးကို)၊ ပဋိဂ္ဂဟဏာ - ကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူ
 ခြင်းမှ၊ (ပတိဝိရတော၌စပ်)၊ စ-ဆက်၊ ကေဝလံ-အာမသနမဖက် သက်သက်၊
 ဧတေသံ-ဤ ၇ မျိုးသော စပါးတို့ကို၊ ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ-ကိုယ်နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့်
 ခံယူခြင်းသည်သာ၊ (နဝနွတိ-မအပ်သည်ကား၊) န-မဟုတ်သေး၊ အာမသနမ္ပိ-
 သုံးသပ်ခြင်းသည်လည်း၊ (ကိုင်ခြင်းသည်လည်း)၊ ဘိက္ခူနံ-တို့အား၊ န ဝနွတိ
 ယေဝ-မအပ်သည်သာ။

အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဧတ္ထ-၌၊ ဩဒိဿ- သီးခြားရည်စူး၍၊ အနုညာ
 တာ-ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော ခံယူခြင်းကို၊ အညတြ-ကြည့်၍၊ အာမကမံသမစ္ဆာ
 နံ- အစိမ်းဖြစ်သော သားငါးတို့ကို၊ ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ - ကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့်

+ + + x + + +

ဝရက။ ။ ဝရိယတိ အတိလူခတာယ နိဝါရိယတိတိ ဝရကော-အလွန်ကြမ်းသည့်
 အတွက် တားမြစ်အပ် (မယူခဲ့ပါနှင့် ဟု အတားမြစ်ခံရ) သောကြောင့် ဝရကမည်၏၊
 (တနည်း) ခုဒ္ဒါပတိဝိနယနတော-ဆာလောင်ခြင်းကို ပယ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 ဝရိယတိ ဘဇိယတိ- (သလေးဆန် ကောက်ဆန် မရှိသောအခါ) ခြံအပ် (စားအပ်)
 ၏၊ ဣတိ ဝရကော၊-ဋီကာသစ်။

ကုဒြုသက။ ။ ကုရံ (ရုမိရံ) ဒုသတိတိ ကုဒြုသကော၊ (သွေးကို ဖျက်ဆီးတတ်
 သောကြောင့်) ဝဏ္ဏသင်္ကမနေန - ရကို ဒသို့ ပြောင်းရွှေ့သောအားဖြင့် ကုဒြုသက
 မည်၏၊ ယော ဂေါဝုနောတိဝိ ဝုစ္စတိ-ယင်း ကုဒြုသက (လူး) ကို နွားတို့ကို ဝစေ
 တတ်သော အစာဟု ဆိုအပ်၏၊-ဋီကာသစ်။

ဓညဿ။ ။ ထောမနိမိဋ္ဌ “ ဓာနေ ပေါသနေ (မွေးမြူခြင်း၌) သာဓု (ကောင်း
 သည်တည်း) ” ဟု ဆို၍ ဓာနနောင် ယတ်ပစ္စည်းသက်၍ “ ဓာဗျ ” ဟု ရှိ၏၊ ပါဠိ၌
 ဗျကို ဥပြု၊ ဒွေဘော်လာ၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ ဓာနေ ပေါသနေ သာဓုတ္တေန
 ဓညာနိတိ ဝုစ္စန္တိ ” ဟု ဆိုသည်။ [ဓာန၌ ဓာဓာတ်သည် ပေါသန (မွေးမြူခြင်း ကြီးပွား
 ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ယုပစ္စည်း။]

ဩဒိဿ အနုညာတာ။ ။ “ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စ ဝသာနိ ဘောသဇ္ဇာနိ
 အစ္စဝသံ မစ္စဝသံ သုသုကာဝသံ သူကရဝသံ ဂဒြဘဝသံ ” ဟု ခွင့်ပြုအပ်သော ငါးဆီ
 သားဆီများကို အစိမ်းဖြစ်သော်လည်း နံနက်၌ အကပ်ခံကောင်းသောကြောင့် “ ဩဒိဿ
 အနုညာတာ ” ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြသည်။

မိမိအယူ။ ။ မိမိကား သူရဲဖမ်းစားအပ်သောရဟန်းအား သီးခြားခွင့်ပြုအပ်သော
 သိက္ခာပုဒ်ကိုရည်ရွယ်သည်ဟု ထင်သည်၊ ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ-ဘောသဇ္ဇက္ခန္ဓက၌ “ အညတရ
 သ ဘိက္ခုနော အမနုဿိကာဗာဓော ဟောတိ၊ ပေ၊ သော သူကရသုနံ ဂန္ဓာ အာမက
 မံသံ ခါဒိ၊ အာမကလောဟိတံ ပိဝိ၊ တဿ သော အမနုဿိကာဗာဓော ပဋိပ္ပဿန္တိ
 ၊ ပေ၊ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အမနုဿိကာဗာဓေ အာမကမံသံ အာမကလောဟိတန္တိ ”
 ဟု သီးခြားခွင့်ပြုတော်မူသည်၊ ထိုကဲ့သို့သောရဟန်းများအတွက်သာ သီးခြားခွင့်ပြုတော်
 မူသည်ကို “ ဩဒိဿ အနုညာတာ ” ဟု ဆိုဟန်တူသည်။

ခံယူခြင်းသည်သာ၊ ဘိက္ခုနီ-တို့အား၊ န ဝန္တတိ-မအပ်၊ အာမသနံ-သုံးသပ်
ခြင်းသည်၊ နော(န ဝန္တတိ)-မအပ် မဟုတ် အပ်သည်သာ။ (“ အာမသနံ-
သည်၊ န ဝန္တတိ-မအပ်သည်ကား၊ န- မဟုတ်၊ ဝန္တတိဝေ- သာ ” ဟုလည်း
ပေးပါ။)

ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဣတ္ထ-၌၊ ပုရိသန္တရဂတာ-ယောကျာ်းတပါး
သွားအပ်ဘူးသော မိန်းမသည်၊ ဣတ္ထိတိ - ဣတ္ထိမည်၏၊ ဣတရာ - ယောကျာ်း
တပါး သွားအပ်ဘူးသော မိန်းမမှတပါး မသွားအပ်ဘူးသော အပျိုသည်၊
ကုမာရိကာနာမ - ကုမာရိကာ မည်၏၊ တာသံ - ထို ဣတ္ထိ ကုမာရိကာတို့ကို၊
ပဋိဂ္ဂဟဏမ္ပိ - ကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းသည်၎င်း၊ အာသနမ္ပိ - သုံးသပ်
ခြင်းသည်၎င်း၊ အကပ္ပိယမေဝ-မအပ်သည်သာ၊ ဒါသိဒါသ ပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဣတ္ထ-
၌၊ (ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ စပ်ပုဒ်မရှိသောကြောင့် ထည့်ရသည်၊ ဒါသိ
ဟု မဇ္ဈေရဿ ရှိရမည်။) ဒါသိဒါသဝသေနေဝ- ကျွန်မိန်းမ ကျွန်ယောကျာ်း
တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်သာ၊ (ကျွန်မိန်းမ ကျွန်ယောကျာ်း ဟူသော အခေါ်အဝေါ်ဖြင့်
သာလျှင်)၊ တေသံ-ထို ကျွန်မိန်းမ ကျွန်ယောကျာ်းတို့ကို၊ ပဋိဂ္ဂဟဏံ- သည်၊
န ဝန္တတိ - မအပ်၊ [ဒါသိဒါသဝသေနေဝတိ ဒါသိဒါသ ဝေါဟာရဝသေ
နေဝ၊-ဋီကာသစ်။] ပန-အန္တယ၊ ကပ္ပိယကာရကံ - ကပ္ပိယကာရကကို၊ ဝါ-
အပ်အောင် ပြုတတ်သော ဒါယကာကို၊ ဒမ္ပိ-လှူပါ၏၊ အာရာမိကံ - အာရာမ
စောင့်ကို၊ ဒမ္ပိ-၏၊ ဣတိ ဧဝံ- သို့၊ ဝုတ္တေ - လျှောက်အပ်သော်၊ (ပဋိဂ္ဂဟဏံ-
သည်။) ဝန္တတိ-၏။ [“ ကပ္ပိယကာရက လှူပါ၏ ” စသော စကားသည် ဝိနည်း
တော်နှင့် လျော်သော စကားတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝန္တတိ” ဟု ဆိုသည်။]

x x x x x x x

မှတ်ချက်။ ။ စပါးကို ခံယူရာ၌ မကျက်သေးသမျှ (ခြောက်သွေ့၍ နှစ်ချို့ဖြစ်စေ
ကာမူ) အာမက အမည်ရသကဲ့သို့၊ ထို့အတူ သားငါးများလည်း မကျက်သေးသမျှ
ငါးခြောက် အမဲခြောက် ငါးပိဖြစ်စေကာမူ အာမကဟုပင် ယူရပေလိမ့်မည်၊ အချို့ဆရာ
တော်တို့ကား “ငါးခြောက်မှာ နေဖြင့် ချက်ထင်းသောကြောင့် အကျက်ပင်” ဟု ယူကြ
သတတ်၊ သို့ဖြစ်လျှင် ထိုငါးခြောက်ကို မီးမဖုတ်ဘဲ စားနိုင်ပါမည်လော၊ ပုဇွန်ခြောက်
ကား မီးဖြင့် ပေါင်းထားသတတ်၊ ထို့ကြောင့် ပုဇွန်ခြောက်ကို အာမက မဟုတ်သော
ကြောင့် ထိုအတိုင်းပင် စားနိုင်သည်။

ပုရိသန္တရဂတာ။ ။ လောကီကျမ်းတို့၌ “ရှစ်နှစ်အရွယ် သူငယ်မသည် ဂေါရီ
မည်၏၊ ဆယ်နှစ်အရွယ် သူငယ်မသည် ကညာမည်၏၊ တဆဲ့နှစ်နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်
သူကို ကုမာရီ(အပျို) ဟု ခေါ်ရ၏ ” ဟု ဆိုသော်လည်း ဤနေရာ၌ကား ယောကျာ်း
သွားအပ်ဘူး (မေထုန်ပြုအပ်ဘူး)၊ မသွားအပ်ဘူးအားဖြင့် ဣတ္ထိ ကုမာရိကာကို ခွဲခြား
လိုသောကြောင့် “ ဣတ္ထိတိ ပုရိသန္တရဂတာ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [အန္တရော (တပါး
တခြားသော) + ပုရိသော ပုရိသန္တရော၊ ပုရိသန္တရေန + ဂတာ-ရောက်အပ်ဘူး၊ သွား
အပ်သူး၊ မေထုန်မိတ်အပ်ဘူးသော မိန်းမတည်း၊ ပုရိသန္တရဂတာ။]

အဇေဠကောဒီသု-အဇေဠက အစရှိကုန်သော၊ ခေတ္တဝတ္ထုပရိယောသာနော သု- ခေတ္တဝတ္ထု အဆုံးရှိကုန်သော ဝတ္ထုတို့၌၊ ကပ္ပိယာကပ္ပိယနယော - အပ်၊ မအပ်ကို သိကြောင်းနည်းကို၊ ဝိနယဝသေန-ဝိနည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဥပပရိက္ခိ တဗ္ဗော-စူးစမ်းနှိုင်းချိန်ထိုက်၏၊ [ကုဋီကာရသိက္ခာပုဒ် အဖွင့်စသော ဝိနည်း အဋ္ဌကထာတို့၌ အဆုံးအဖြတ်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဝိနယဝသေန ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗော” ဟု ဆိုသည်။] တတ္ထ - ထို ခေတ္တဝတ္ထု အစရှိသည်တို့တွင်၊ ယသ္မိံ - အကြင် အရပ်၌၊ ပုဗ္ဗဏ္ဏံ-စပါးမျိုးသည်၊ ရူဟတိ- ပေါက်၏၊ (တံ - ထို အရပ်သည်)၊ ခေတ္တံနာမ-ခေတ္တမည်၏၊ ဝါ-လယ်မည်၏၊ ယသ္မိံ -၌၊ အပရဏ္ဏံ-ပဲမျိုးသည်၊ ရူဟတိ-၏၊ (တံ-သည်)၊ ဝတ္ထုနာမ-ဝတ္ထုမည်၏၊ ဝါ-ယာမည်၏။

ဝါ-တနည်း၊ ယတ္ထ-အကြင် အရပ်၌၊ ဥဘယမ္ပိ - ၂ ပါးစုံသော စပါးမျိုး ပဲမျိုးသည်လည်း၊ ရူဟတိ-၏၊ တံ-ထို အရပ်သည်၊ ခေတ္တံ-ခေတ္တမည်၏၊ ဝါ-လယ်၊ ယာ မည်၏၊ တဒတ္ထာယ - ထို လယ်၊ ယာ အကျိုးငှါ၊ အကတဘူခိ ဘာဂေါ-မပြုပြင်အပ်သေးသော မြေအဘို့သည်၊ ဝတ္ထု-ဝတ္ထုမည်၏၊ ဝါ-လယ်၊ ယာ တည်ဘို့ရန် အရပ်မည်၏၊ စ- ဆက်၊ ဣ - ဤ ခေတ္တဝတ္ထုပဋိဂ္ဂဟဏာ ဟူသော သိက္ခာပုဒ်၌၊ ခေတ္တဝတ္ထုသီသေန-လယ်ယာကို အဥးပြုသဖြင့်၊ ဝါပိ တဠာကောဒီနိပိ - အလျားရှည် ရေကန်၊ တဖက်ဆည်ကန် အစရှိသည်တို့ကို လည်း၊ သင်္ဂဟိတာနေဝ-သိမ်းယူအပ်ကုန်သည်သာ။

x x x x x x x

ခေတ္တံ ဝတ္ထု။ ။ယသ္မိံ ပုဗ္ဗဏ္ဏံ ရူဟတိဖြင့် “ဗိဇံ ခိပန္နိ ဣတ္တတိ ခိတ္တံ (မျိုးကို ကြံ ချရာဖြစ်သော လယ်)” ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြ၏၊ ခိပဓာတ် တပစ္စည်း၊ ယသ္မိံ အပရဏ္ဏံ ရူဟတိဖြင့် “ ဝသန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ အပရဏ္ဏာနိ ဣတ္တတိ ဝတ္ထု (ပဲမျိုးတို့၏ တည်ရာ ဖြစ်သော ယာခင်း)” ဟု ပြ၏၊ ဝသဓာတ် ရတ္ထုပစ္စည်း။

ယတ္ထ ဝါ။ ။ပြခဲ့သောနည်းသည် ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ လာသော နည်းတည်း၊ ယခု အခါ “ ခေတ္တံ နာမ ယတ္ထ ပုဗ္ဗဏ္ဏံဝါ အပရဏ္ဏံဝါ ဇာယတိ” ဟူသော ဝိနည်းပါဠိတော် အားလျော်သော အနက်ကိုဖွင့်ပြလို၍ “ယတ္ထဝါ” စသည်ကိုမိန့်သည်၊ ခေတ္တကို နိဒဿန နည်းအားဖြင့် ထုတ်ပြထား၏၊ ဝါပိ (ဒီသိကာ) -အလျားရှည်သော ကန် (ရေအိုင်- ဟုလည်း ပေးကြ၏)၊ တဠာက , ပေါက္ခရဏီ (လေးထောင့်ကန်) , ကူပ (ရေတွင်း) စသည်ကိုလည်း ယူပါ၊ လယ်ယာတို့ကို ဝတ္ထုကမ်အဖြစ်ဖြင့် အလှူခံကောင်းပုံကို ဝိနည်း ပါဠိတော်၊ နိသဂ္ဂိယ-ရာဇသိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ၌ ရှုပါ။

ပုဗ္ဗဏ္ဏ အပရဏ္ဏံ။ ။အဒဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့် “အန္တံ” ဟု ပုဒ်ရင်းဖြစ်၏၊ အဒိယတေ ဘက္ခိယတေ-စားအပ် စားကောင်း၏၊ ဣတိ အန္တံ (အစာ)၊ ပုဗ္ဗေ-ပဲ၏ ရှေ့၌+ပဝတ္တံ- ကမ္ဘာဥး၌ ဖြစ်ခဲ့သော+အန္တံ- အစာတည်း၊ ပုဗ္ဗဏ္ဏံ - ပဲ၏ ဥးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အစာ (စပါး) ။ [သတ္တတ၌ “ပြုဗ္ဗ” ဟု ရှိသောကြောင့် ရှိ အတွက် န္တကို ဣ ပြုရသည်။] အပရသ္မိံ- ကောက်၏နောက်၌ (နောက်မှ) + ပဝတ္တံ+အန္တံ အပရဏ္ဏံ (ပဲ)၊ အပရ၌ ရကြောင့် န္တ ကို ဣပြု။]

ဒုတကမ္မံ-တမန်သည်တို့၏ အလုပ်ကို၊ ဒုတေယျံ-ဒုတေယျဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏။ ဂိဟိနံ-လူတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ ပဟိတံ-ပေးပို့ အပ်သော၊ ပဏ္ဍိဝါ- စာကိုသော်၎င်း၊ သာသနံဝါ- နှုတ်မှာ စကားကိုသော်၎င်း၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ တတ္ထ တတ္ထ-ထိုထို မြို့ရွာသို့၊ ဂမနံ- သွားခြင်းတည်း၊ ယရာ-အိမ်တအိမ်မှ၊ ယရံ-အိမ်တအိမ်သို့၊ ပေသိတဿ-စေလွှတ်အပ်သော ရဟန်း၏၊ ခုဒ္ဒကဂမနံ- ငယ်သော သွားခြင်းကို၊ ဝါ-ခရီးတို့ သွားခြင်းကို၊ ပဟိဏဂမနံ - ပဟိဏဂမန ဟူ၍၊ (ဝုစ္စတိ)၊ အနုယောဂေါနာမ- အနုယောဂမည်သည်၊ တဒုဘယကရဏံ- ထို ၂ ပါးစုံသော ဒုတေယျ ပဟိဏဂမနကိုပြုလုပ်ခြင်းတည်း၊ ဒုတေယျ ပဟိဏ ဂမနာနံ- တမန်သည်တို့၏ အလုပ်ဖြစ်သော သဝဏ်စာလွှာ နှုတ်မှာစကားကို ဆောင်ယူ၍ တရွာမှ တရွာသို့ ခရီးရှည်သွားခြင်း၊ စေခိုင်းအပ်သည် ဖြစ်၍ တအိမ်မှတအိမ်သို့ ခရီးတိုသွားခြင်းတို့ကို၊ တဿ အနုယောဂါ-ထို အားထုတ် ခြင်းမှ၊ (ပတိဝိရတော၌စပ်)၊ ဣတိ ဝေ-သို့၊ ဣတ္ထ-ဤ ဒုတေယျပဟိဏဂမနာနု ယောဂါ ဟူသော ပါဠိ၌၊ အတ္ထော- ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။ [“ တဿ နောင်၊ ဟိတ်နှင့်ဆောင်၊ တူအောင် အနက်ကြံ” နှင့် အညီ “တဿ” ကို အနုယောဂါနှင့် တွဲ၍ အနက်ပေးရသည်။]

x x x x x x x

ဒုတေယျံ။ ။ ဒုတေယျကို “ဒုတကမ္မံ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ဒုတဿ+ဣဒံ ဒုတေယျံ” ဟု ပြု၍ ဣဒံ အနက်၌ ဣယုပစ္စည်းသက်၊ “တမန်သည်၏+ဥစ္စာ” ဟူသည် တမန်သည် ၏+အလုပ်ပင်တည်း။ ထိုတမန်သည်၏အလုပ်ကို “ဂိဟိနံ၊ ပေ၊ ခုဒ္ဒကဂမနံ” ဟု သရုပ် ဖော်သည်။ လူတို့က သူ့ဆိုင်ရာသို့ ပေးပို့အပ်သော စာကို ဖြစ်စေ၊ နှုတ်မှာစကားကို ဖြစ်စေ ရဟန်းကယူ၍ မြို့ရွာတခုမှ မြို့ရွာတခုသို့ ခရီးအရှည် သွားပေးခြင်း၊ တအိမ်မှ တအိမ်သို့ စေခိုင်းအပ်သည်ဖြစ်၍ ခရီး အတိုသွားခြင်းကို “တမန်သည်၏ အလုပ်” ဟု ခေါ်သည်-ဟူလို။

ဂိဟိနံ၊ ပေ၊ ဂမနံ။ ။ ပဏ္ဍိန္တိ-လေခသာသနံ (အကြောင်းအရာကို ရေးသားအပ် သော ပြောဆိုကြောင်းစာ)၊ သာသနန္တိ - မုခသာသနံ (နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုကြောင်း စကား)၊ သသတိ ဧတေနာတိ သာသနံ-ပြောဆိုကြောင်းစာ၊ စကား၊ ခုဒ္ဒကဂမနန္တိ- ဒုတေယျဂမနတော အပ္ပတရဂမနံ၊ အနုဒ္ဓါန ဂမနံ (ခရီးရှည် မဟုတ်သော သွားခြင်း) ရဿဂမနန္တိ အတ္ထော၊-ဦးကာသစ်။ [ပဟိတံ၌ ပပုဗ္ဗ+ဟိဓာတ်၊ တပစ္စည်းဖြစ်သကဲ့သို့ ပဟိဏ၌လည်း ပပုဗ္ဗ+ ဟိဓာတ်၊ တပစ္စည်းပင်တည်း။ တကို န ပြု၊ ပဥပသာရက ပြ ပုဒ်ရင်းဖြစ်သောကြောင့် န ကို ဣပြန်၊ “ပဟိဏဿ+ဂမနံ ပဟိဏဂမနံ” ဟု ပြပါ။]

အနုယောဂ။ ။ အနုယောဂ၌ အနုပုဗ္ဗ ယုဇေတံသည် အားထုတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ဣပစ္စည်း၊ “ အားထုတ်ခြင်း ” ဟူသည် ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေလို၍ “ကရဏံ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက် ဖွင့်သည်။ အနုအတွက် မဖွင့်သောကြောင့် အနက်မရှိ ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ထို ဒုတေယျအမှု ပဟိဏဂမန အမှု ၂ မျိုးကို (အဖန်ဖန်ကို မဆို ထားဘိ) ဘကြိမ်တခါမျှ မပြုလုပ်ကောင်း။

ကယဝိက္ကယာတိ-ကား၊ ကယာစ-ဝယ်ခြင်းမှ၎င်း၊ ဝိက္ကယာစ-ရောင်းခြင်းမှ၎င်း၊ (ပတိဝိရတော၌စပ်)၊ တုလာကုဋ္ဌာဒီသု-တုလာကုဋ္ဌ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ ကုဋ္ဌန္တိ- ကား၊ ဝဇ္ဇနံ- လှည့်ပတ်ခြင်းတည်း၊ တတ္ထ- ထို တုလာကုဋ္ဌ အစရှိသော အမှုတို့တွင်၊ တာဝ-ကံသကုဋ္ဌ စသည်တို့မှ ရှေးဥျားစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌိ- ညွှန်ပြအပ်သော)၊ တုလာကုဋ္ဌံ-တုလာကုဋ္ဌသည်၊ (ချိန်ဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်း၊ လှည့်စားခြင်းသည်)၊ ရူပကုဋ္ဌံ-ရူပကုဋ္ဌ၎င်း၊ အင်္ဂကုဋ္ဌံ-၎င်း၊ ဂဟဏကုဋ္ဌံ-၎င်း၊ ပဋိစ္ဆန္ဒကုဋ္ဌံ-၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ စတုဗ္ဗိဓံ-၄ ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတံ။

x x x x x x x

ကယဝိက္ကယာ ။ ။ [ကယဏံ ကယော၊ ဝိက္ကယဏံ ဝိကယော၊ ကယောစ + ဝိက္ကယောစ ကယဝိက္ကယံ၊ သမာဟာရဒ္ဒန်။] ကယ၌ ကိဓာတ် အပစ္စည်း၊ ကိ (သတ္တတ၌ ကြိ) ဓာတ်၏ အနက်ကို “ ဒဗ္ဗဝိနိမယေ- ဥစ္စာလဲလှယ် ရောင်းဝယ်ခြင်း ” ဟု ပြသောကြောင့် ကိဓာတ်သည် ရောင်းခြင်း ဝယ်ခြင်း ၊ မျိုးကို ဟောနိုင်သော်လည်း ထောမနိမိ၌ကား “ ကိ-ကယေ ” ဟု ဓာတ်နက်ပြ၍ “ မူလျဒါနေန-အဖိုးကို ပေးခြင်းဖြင့်၊ ဒဗ္ဗဂ္ဂဟဏေ- သူ၏ ဥစ္စာခြမ်းကို ယူခြင်း၌ ” ဟု ဝယ်ခြင်းကို သရုပ်ဖော်သည်။ ဝိက္ကယ၌ကား ဝိဥပသာရအတွက် ဝယ်ခြင်း၏ဆန့်ကျင်ဘက် (ရောင်းခြင်း) ကို ဟောရ၏။ ထောမနိမိ၌ “ မူလျဂ္ဂဟဏေန- ဖြင့်၊ ပရသတ္တာ ပါဒနေ - သူ့ဥစ္စာ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း၌ ” ဟု ရောင်းခြင်းကို သရုပ်ဖော်သည်။ ပါဠိဋီကာတို့လည်း “ ကယန္တိ ပရဘဏ္ဍာသ ဂဟဏံ၊ ဝိက္ကယန္တိ အတ္တနော ဘဏ္ဍာသ ဒါနံ ” ဟု ထိုအတိုင်းပင် သရုပ်ဖော်ကြသည်။

ကုဋ္ဌန္တိ ဝဇ္ဇနံ ။ ။ [ပါဠိတော်၌ “ တုလာကုဋ္ဌ ကံသကုဋ္ဌ မာနကုဋ္ဌာ ” ဟု ရှိ၏။ ထိုတွင် တုလာကုဋ္ဌကို ဖွင့်ပြလို၍ “ ကုဋ္ဌန္တိ ” စသည်ကို မိန့်။] ထောမနိမိ၌ ကုဋ္ဌသဒ္ဒါ၏ အနက်များကို ပြရာဝယ် “ မာယာယံ-လှည့်ပတ်ခြင်း၌ ” ဟု ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ ဝဇ္ဇနံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဓာတ်ကျမ်း၌ကား “ ဒါဟ ” စသော အနက်များကို ပြ၏။ စုရာဒိတည်း။ “ ကုဋ္ဌယနံ ဒဟနံ - လိမ်လည်လှည့်ပတ်သောအားဖြင့် သူတပါးကို လောင်မြိုက်ခြင်း၊ ကုဋ္ဌ-ခြင်း ” ဟုပြပါ။ ထို့ကြောင့် တချို့အရပ်၌ လှည့်ပတ်၍ယူခြင်းကိုပင် “ မြိုက်ချသည် ” ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။

တုလာကုဋ္ဌံ ။ ။ တုလဓာတ်သည် “ ဥမ္မာန (မြောက်၍ချိန်ခြင်း) ” အနက်ကို ဟော၏။ ဘူဝါဒိ စုရာဒိတည်း။ တုလိယတိ ပမိယတိ ဧတာယာတိတုလာ - မြောက်၍ နှိုင်းချိန်ကြောင်းဖြစ်သော ချိန်၊ တုလာယ + ကုဋ္ဌံ တုလာကုဋ္ဌံ၊ ထိုချိန်ဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းသည် ၄ မျိုးရှိသောကြောင့် ရူပကုဋ္ဌံစသည်ကို မိန့်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။ “ တုလာ ” ဟူရာ၌ ချိန်ခွင်ခွက်ကိုသာ ခေါ်သည်မဟုတ်။ ချိန်သီးကို ၎င်း၊ ချိန်ကြောင်းဖြစ်သော အလေးကို၎င်း “ တုလာ ” ဟု ခေါ်နိုင်သည်။ မှန်၏- တချို့အရောင်းအဝယ်၌ ချိန်ခွင်ပြုလုပ်ရာဝယ် တဖက်၌သာ ချိန်ခွင်ခွက်ပါ၍ အခြားတဖက်၌ အလေးများကို အဆင့်ဆင့်ထားသည်။ အချို့၌ကား ခွက်လုံးလုံးမပါ။ ထိုချိန်ကို တချို့အရပ်၌ “ စဉ်း ” ဟု ခေါ်သတတ်။ ထို့ကြောင့် ရောင်းဝယ်သောအခါ၌ ထိုစဉ်းကို (ယူသောအခါတမျိုး၊ ပေးသောအခါတမျိုး အားဖြင့်) လဲခြင်း လိမ်ခြင်းကို “ စဉ်းလဲ ” ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

တတ္ထ - ထို ၄ မျိုးသောကုဋတို့တွင်၊ ယံ ကုဋံ - အကြင် လှည့်ပတ်ခြင်းကို၊ ကရောဇ္ဇော-ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊(ဤသို့ ကတ္တားထည့်ပါ)၊ ဒွေ- ၂ ခုကုန်သော၊ တုလာ-ချိန်တို့ကို၊ ဝါ-အလေးတို့ကို၊ သမရူပါ- တူသောပုံသဏ္ဍာန် ရှိသည်တို့ကို၊ ကတွာ-၍၊ ဂဏှန္ဇော- မိမိကယူလသော်၊ မဟတိယာ- ကြီးသောချိန်ဖြင့်၊ ဝါ-ကြီးသောအလေးဖြင့်၊ ဂဏှာတိ- ယူ၏၊ ဒဒန္ဇော- မိမိကပေးလသော်၊ ခုဒ္ဒိကာယ-ငယ်သောချိန်ဖြင့်၊ ဝါ- ငယ်သောအလေးဖြင့်၊ ဒေတိ-ပေး၏၊ (ဣဒံ-ဤ လှည့်ပတ်ခြင်းသည်)၊ ရူပကုဋံနာမ-ရူပကုဋ မည်၏၊ ဝါ-တူသောပုံသဏ္ဍာန်ဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းမည်၏၊ (ယံ ကုဋံ- ကို၊ ကရောဇ္ဇော- သည်၊) ဂဏှန္ဇော- သော်၊ ပစ္စာဘာဂေ-နောက်အဘို့၌၊ (အလေးရှိရာ နေခံအဘို့၌)၊ ဟတ္ထေန-လက်ဖြင့်၊ တုလံ - ချိန်ကို၊ အက္ကမတိ - ဖိနှိပ်၏၊ [အက္ကမတိ နိပိဋတိ- ဒီကာ။] ဒဒန္ဇော- သော်၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ - ရှေ့အဘို့၌၊ (ပစ္စည်းရှိရာ ရှေ့အဘို့၌)၊ (ဟတ္ထေန - ဖြင့်၊ တုလံ-ကို၊ အက္ကမတိ-၏၊ ဣဒံ-ဤ လှည့်ပတ်ခြင်းသည်)၊ အင်္ဂကုဋံနာမ-မည်၏၊ ဝါ- လက် တည်းဟူသော ကိုယ်အင်္ဂါဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းမည်၏၊ (ယံ ကုဋံ-ကို၊ ကရောဇ္ဇော - သည်၊) ဂဏှန္ဇော - သော်၊ မူလေ - ချိန်ခွင်၏အရင်း၌၊ ရဇ္ဇံ- ကြိုးကို၊ ဂဏှာတိ-ကိုင်၏၊ ဒဒန္ဇော-သော်၊ အဂ္ဂေ-ချိန်ခွင်၏အဖျား၌၊ (ရဇ္ဇံ-ကို၊ ဂဏှာတိ-၏၊ ဣဒံ-သည်၊) ဂဟဏကုဋံနာမ-မည်၏၊ ဝါ-ကိုင်ပုံ ကိုင်နည်းဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းမည်၏၊ (ယံ ကုဋံ - ကို၊ ကရောဇ္ဇော- သည်၊) တုလံ- ချိန်ခွင်ကို၊ သုသိရံ- အခေါင်းရှိသည်ကို၊ ကတွာ - ၍၊ အန္ဇော - ချိန်ခွင်၏အတွင်း၌၊ အယစုဏ္ဏံ-သံမှုန်ကို၊ ပက္ခိပိတွာ-ထည့်၌၊ ဂဏှန္ဇော-သော်၊ တံ-ထိုသံမှုန်ကို၊ ပစ္စာဘာဂေ- ၌၊ (အလေးရှိရာဘက်၌)၊ ကရောတိ- ၏၊ ဒဒန္ဇော- သော်၊ အဂ္ဂဘာဂေ-အဖျားအဘို့၌၊(ရောင်းကုန်ရှိရာဘက်၌)၊ (ကရောတိ-၏၊ ဣဒံ-သည်၊) ပဋိစ္ဆန္ဒကုဋံနာမ-၏၊ ဝါ-ဖုံးကွယ်အပ်သော သံမှုန်ဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းမည်၏။

သုဝဏ္ဏပါတီ- ရွှေခွက်ကို၊ ကံသော- ကံသဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ တာယ- ထိုရွှေခွက်ဖြင့်၊ ဝဇ္ဇနံ-လှည့်ပတ်ခြင်းသည်၊ ကံသကုဋံ-ကံသကုဋ မည်၏၊ ကထံ- အဘယ်သို့ လှည့်ပတ်သနည်း၊ ဧကံ- တလုံးကို၊ သုဝဏ္ဏပါတီ -ကို၊ ကတွာ-၍၊

x x x x x x x

ကံသော။ ။ ဣသသဒ္ဓါသည် အဘိဓာန် (၆၀၅) နှင့်အညီ စားခွက်သာမန်ကို ၎င်း၊ ကံသလောဟဟု ခေါ်ရသော ကြေးတမျိုးကို၎င်း၊ အသပြာ ၄ ကျပ်ကို၎င်းဟော၏။ ထိုတွင် ဤ၌ ရွှေခွက်ကို အထင်ရူဇိအားဖြင့် ယူစေလို၍ “ကံသော ဝုစ္စတိ သုဝဏ္ဏပါတီ” ဟု မိန့်သည်။ ပါတိ၌ ပါ (ရက္ခဏေ) ဓာတ် တိ ပစ္စည်းတည်း၊ စားသောက်ဘွယ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် ပါတိအရ စားခွက် သောက်ခွက် ၂ မျိုးလုံးနှင့် ဆိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နောက်၌ “သုဝဏ္ဏဘာဇန”ဟု သုံးစွဲလတံ့။ [ဋီကာသစ်၌ “ပါ-ပါနေ” ဟု ဓာတ်နက်ကြံ၍ “ဣမ ပန သောဝဏ္ဏမယေ ပါနပတ္တေ(သောက်ခွက်၌) ” ဟု ဖွင့်သည်ကို စဉ်းစားပါ။] ကံသကိုကား “ကနတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ကံသော”ဟု ပြု၏။

အညာ - အခြားကုန်သော၊ ဒုတ္တိဿော - နှစ်လုံး သုံးလုံးကုန်သော၊ လောဟ ပါတိယော-ကြေးခွက်တို့ကို၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေ- ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်း ရှိသည်တို့ကို၊ ကရောတိ-၏၊ တတော- ထိုမှနောက်၌၊ (ခွက်တို့ကို ပြုပြီးရာအခါမှ နောက်၌)၊ ဇနပဒံ-ဇနပုဒ်သို့၊ (ဗဟုသုတနည်းပါးသော ကျေးလက်နယ်ပယ် သို့)၊ ဂန္ဓာ - သွား၍၊ ကိဉ္ဇိဒေဝ - တစုံတဦးသာလျှင်ဖြစ်သော၊ အနံ- ကြွယ်ဝ သော၊ ကုလံ - အမျိုးသို့၊ (အိမ်သို့)၊ ပဝိသိတွာ - ဝင်၍၊ သုဝဏ္ဏဘာဇနာနိ- ရွှေခွက်တို့ကို၊ ကိဏထ- ဝယ်ကြပါလော၊ ဣတိ- သို့၊ ဝတွာ-ပြော၍၊ အဿေ- အဖိုးကို၊ ပုစ္ဆိတေ - မေးအပ်သော်၊ (ဝယ်မည့်သူတို့က “ ဘယ်လောက်နှင့် ရောင်းမည်လဲ ” ဟု မေးအပ်သော်)၊ (အဟံ - ကျွန်ုပ်သည်)၊ သမဋ္ဌတရံ- အထူးသဖြင့် နည်းသောအဖိုးဖြင့်၊ ဝါ- အဖိုးချိုချိုဖြင့်၊ ဒါတုကာမော- ပေးလို သည်၊ (ရောင်းလိုသည်)၊ အမှိ- ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ- ဤသို့ ပြောပြီ၊ တတော-ထိုသို့ ပြောခြင်းကြောင့်၊ တေဟိ - ထို အိမ်ရှင်တို့သည်၊ ကထံ - အဘယ်သို့၊ ဝါ- အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ဣမေသံ- ဤခွက်တို့၏၊ သုဝဏ္ဏဘာဝေါ- ရွှေတို့၏အဖြစ်ကို၊ ဇာနိတဗ္ဗော-သိနိုင်ပါသနည်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဝုတ္တေ- မေးအပ်သော်၊ ဝိမံသိတွာ- စူးစမ်း၍၊ ဂဏှထ-ယူကြပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ သုဝဏ္ဏပါတိ- ရွှေအစစ် ခွက်ကို၊ ပါသာဏေ-မှတ်ကျောက်၌၊ ဗံသိတွာ-ပွတ်တိုက်၍၊ (မှတ်ကျောက်၌ ပွတ်ပြုလျှင် မူလအရောင်ထွက်သောကြောင့် ပွတ်ပြု၍)၊ သဗ္ဗာ - အလုံးစုံကုန် သော၊ ပါတိယော - ရွှေခွက် ကြေးခွက်တို့ကို၊ ဒတွာ- ပေး၍၊ ဂစ္ဆတိ- သွား၏။ “ကထံ” အမေးကို ပြန်အုပ်ဘို့ရန် “ဝေံ- ဤသို့လျှင်၊ တာယ-ထို ရွှေခွက်ဖြင့်၊ ဝဉ္ဇနံ-သည်၊ ကံသကူဋံ-မည်၏”ဟု ဆရာတော်၏နိဿယ၌ ပေးသည်။]

မာနကူဋံနာမ-မာနကူဋမည်သည်၊ ဝါ-ချင့်တောင်း ချင့်ခွက်ဖြင့် လှည့်ပတ် ခြင်းမည်သည်၊ ဟဒယဘေဒသိခါဘေဒ ရဇ္ဈဘေဒဝသေန-ချင့်တောင်း ချင့်ခွက် ၏ အတွင်းကို ဖျက်ခြင်း၊ အဥးအဖျားကို ဖျက်ခြင်း၊ ကြိုးကိုဖျက်ခြင်းတို့၏ အပြား အားဖြင့်၊ တိဝိမံ - ၃ ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ - ၏။ [မိနာတိ ပရိစ္ဆိန္နတိ ဧတေနာတိ မာနံ = မည်၍မည်မျှ ရှိ၏ ဟု ပိုင်းခြား သတ်မှတ်သောအားဖြင့် နှိုင်းချင့်ကြောင်းဖြစ်သော ချင့်တောင်း=ချင့်ခွက်။]

x x x x x x x

သမဋ္ဌတရံ။ ။ [“အဿေ ပုစ္ဆိတေ”ဟူသော ရှေ့စကားကိုထောက်လျှင် “သမဋ္ဌ တရံ” စသောစကားသည် ရောင်းသူ၏ အဖြေစကားသာ ဖြစ်ထိုက်၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် “သမဋ္ဌတရံ ဒါတုကာမောမှိတိ” ဟု ရှိသင့်၏၊ “ဒါတုကာမော ဟောတိ” ဟု၎င်း “ဒါတုကာမာ ဟောန္တိ” ဟု၎င်း မရှိသင့်။] သမဋ္ဌတရံ၌ သံ သဒ္ဒါသည် အပူ အနက် ဟောတည်း၊ “သံ အတ္ထတရ-အလွန် နည်းသောအဖိုး၊ အဖိုးချိုချို”ဟု အနက်မှတ်ပါ။ [အပူတ္ထေ သမဋ္ဌေါ၊-ရူပသိဒ္ဓိ၊ နာမ်၊ ဩပသဂ္ဂိကပဒ။]ဋီကာသစ်၌ “တာသံ ပါတိနံ အညမညံ သမကံ အဋ္ဌဝိသေသံ”ဟု သံအတွက် သမကအနက်ဖွင့်သည်ကို စဉ်းစားပါ။

တတ္ထ - ထို ၃ မျိုးသော မာနက္ခန္ဓာတို့တွင်၊ ဟဒယဘေဒေါ - ချင့်တောင်း ချင့်ခွက်၏အတွင်းဘက်ကိုဖျက်ခြင်းကို၊ သပ္ပိတေလာဒိမိနနကာလေ-ထောပတ် ဆီအစရှိသည်တို့ကို ချင့်ရာအခါ၌၊ လတ္တတိ - ရအပ်၏။ [ဟဒယန္တိ နာဠိအာဒိ မိနနဘာဇနာနံ အတ္တန္တရံ၊ တသ္မိံ ဘေဒေါ ဆိဒ္ဓကရဏံ ဟဒယဘေဒေါ၊-ဇီကာ သစ်၊ ဟဒယသဒ္ဓါ၏ အနက်ရင်းဖြစ်သော နှလုံးသားသည် အတွင်း၌ဖြစ်သကဲ့ သို့ ဤ၌လည်း ခွက်၏အတွင်းကို သဒ္ဓိသုပစာရအားဖြင့် “ ဟဒယ ” ဟု ခေါ်သည်။] ဟိ - ချဲ့၊ တာနိ - ထို ထောပတ် ဆီအစရှိသည်တို့ကို၊ ဂဏှန္တော-မိမိက ယူလသော်၊ ဟေဋ္ဌာ ဆိဒ္ဓေန-အေဝံ၌အပေါက်ရှိသော၊ မာနေန- ချင့်ခွက်ဖြင့်၊ (ဂဏှာတိ၌စပ်)၊ သဏိကံ- ဖြေးဖြေး၊ အာသိဉ္စ- လောင်းပါလော၊ ဣတိ- သို့၊ ဝတ္တာ-ပြော၍၊ (ဖြေးဖြေးလောင်းလျှင် ချင့်ခွက်အပေါက်မှ စိမ့်၍ မိမိထည့်မည့် အိုးတွင်း၌ ကျသောကြောင့် ဤသို့ ပြောသည်။) အန္တောဘာဇနေ - အိုးခွက်၏ အတွင်း၌၊ ဗဟံ- များစွာ၊ ပဿရာပေတွာ-ယိုစေ၍၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ ဒဒန္တော- မိမိက ပေးလသော်၊ ဆိဒ္ဓံ-အောက်အပေါက်ကို၊ ပိဓာယ-ပိတ်၍၊ (မသိမသာ လက်ဖြင့် ပိတ်၍)၊ သီဃံ - လျင်စွာ၊ ပူရေတွာ - ပြည့်စေ၍၊ ဒေတိ - ပေး၏၊ (ဤကား ချင့်ခွက်ဖြင့် လိမ်ပုံတည်း။)

သိခါဘေဒေါ - အဥျးအဖျားကို ဖျက်ခြင်းကို၊ တိလတဏှာ၊ လာဒိ မိနန ကာလေ - နှမ်း၊ ဆန် အစရှိသည်တို့ကို ချင့်ရာအခါ၌၊ လတ္တတိ - ၏၊ ဟိ - ချဲ့၊ တာနိ-ထို နှမ်း၊ ဆန် အစရှိသည်တို့ကို၊ ဂဏှန္တော-သော်၊ သဏိကံ-ဖြေးဖြေး၊ သိခံ-အဥျးအဖျားကို၊ ဥဿာပေတွာ- အထက်သို့ ထောင်တက်စေ၍၊ [ဥဿာ ပေတွာတိ ဥဂ္ဂမာပေတွာ၊ ဥဒ္ဓံ ရာသိံ ကတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊- ဇီကာသစ်။] ဂဏှာတိ ၏၊ ဒဒန္တော-သော်၊ ဝေဂေန- လျင်သောအဟုန်ဖြင့်၊ ဝါ- မြန်မြန်၊ ပူရေတွာ - ပြည့်စေ၍၊ သိခံ - ကို၊ ဆိန္ဒန္တော - ဖြတ်လျက်၊ ဒေဘိ- ၏၊ [မြန်မြန် လောင်းသောအခါ တောင်းအတွင်း၌ရှိသောလေက ခံထားသောကြောင့် နှမ်း စသည်တို့ အနည်းငယ်မျှ အဝင်လျော့သည်၊ မောက်လာသောအဖျားကို စတုတ် ဖြင့် မြန်မြန်တိုက်ချလျှင်လည်း ဟောက်ပက်ပက် ဖြစ်သွားသောကြောင့် အငင် လျော့သည်။] ရဇ္ဇ၊ ဘေဒေါ-ကြိုးဖြင့် ဖျက်ခြင်းကို၊ ခေတ္တဝတ္ထု၊ မိနနကာလေ - လယ်ယာတို့ကိုတိုင်းတာရာအခါ၌၊ လတ္တတိ-၏။ [ရဇ္ဇ၊ ယာ ဘေဒေါ ဝိသမကရ ဏံ၊- ဇီကာသစ်။] ဟိ- မှန်၊ လဉ္စ- တံစိုးလက်ဆောင်ကို၊ အလဘန္တော - မရ

x x x x x x x

သိခါဘေဒ။ ။ နှမ်း စသည်တို့ကို ချင့်ရာ၌ တောင်း၏အပေါ်သို့ မောက်တက် လာသော အဖျားကို “ သိခါ ” ဟု ခေါ်၏။ ထို သိခါကို စတုတ်ခေါ်သော ဒုတ်ဖြင့် တိုက်ချခြင်းကို “ သိခါဘေဒ ” ဟု ခေါ်သည်။ [တိလာဒိနံ နာဠိ အာဒိဟိ မိနနကာလေ ဥဿာပိတာ သိခါယေဝ သိခါ၊ တဿာ ဘေဒေါ ဟာပနံ သိခါဘေဒေါ၊-ဇီကာ။]

ကုန်သော မြေတိုင်းစာရေးတို့သည်၊ ခေတ္တံ-လယ်ကို၊ အမဟန္တမိ-မကြီးသည် ကိုလည်း၊ မဟန္တံ - ကြီးသည်ကို၊ ကတွာ - ၍၊ မိနန္တံ - တိုင်းတာကြကုန်၏၊ (ဤသို့ တိုင်းတာခြင်းသည် ကြီးကိုင်ပုံဖြင့် ဖျက်ခြင်းတည်း)။

ဥက္ကောဋနာဒိသု - ဥက္ကောဋန အစရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ ဥက္ကောဋနန္တံ - ကား၊ အဿာမိကေ-ဥစ္စာရှင် မဟုတ်သူတို့ကို၊ သာမိကေ-ဥစ္စာရှင်တို့ကို၊ ကာတုံ-ငှါ၊ လဉ္ဇဂ္ဂဟဏံ-တံစိုးလက်ဆောင် ယူခြင်းတည်း၊ ဝဉ္စနန္တံ-ကား၊ တေဟိ တေဟိ ဥပါယေဟိ-ထိုထိုအတုအယောင်အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ ပရေသံ-သူတပါးတို့ကို၊ ဝဉ္စနံ-လှည့်ပတ်ခြင်းတည်း၊ [“ဝဉ္စ-ဝဉ္စနေ” ဟူသော စုရာဒိဓာတ်တည်း၊ “ဝဉ္စိ ယတေ - လှည့်ပတ်ခြင်း၊ ဝဉ္စနံ - ခြင်း” ဟု ပြု၊ ဥပါယေဟိတိ ကာရဏပတိ ရူပကေဟိ (အစစ်အမှန် အကြောင်းမဟုတ်, အတုအယောင် အကြောင်းတို့ ဖြင့်)၊-ဋီကာသစ်။]

တတြ-ထို လှည့်ပတ်ခြင်း၌၊ ဣဒံ- ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ ဧကံ - တခုသော၊ ဝတ္ထု-ဝတ္ထုတည်း၊ [လှည့်ပတ်ပုံဝတ္ထုတွေ များစွာရှိသောကြောင့် “ဧကံဝတ္ထု” ဟု ဆိုသည်၊ “အမျာထဲက ဝတ္ထုတခု” ဟုလို။] ကိရ- ချဲ့၊ ဧကော- တယောက် သော၊ လုဒ္ဒကော-မုဆိုးသည်၊ မိဂဉ္စ-သမင်ကြီးကို၎င်း၊ မိဂပေါတကဉ္စ- သမင် ငယ်ကို၎င်း၊ ဂဟေတွာ- ယူ၍၊ အာဂစ္ဆတိ- လာ၏၊ တံ- ထို မုဆိုးကို၊ ဧကော- တယောက်သော၊ ဓုတ္တော- သေသောက်ကြူးသည်၊ ဘော- အမောင်၊ မိဂေါ- သမင်ကြီးသည်၊ ကိ- အဘယ်ကို၊ ဝါ- ဘယ်လောက်၊ အဂ္ဂတိ-ထိုက်သနည်း၊ မိဂပေါတကော-သမင်ငယ်သည်၊ ကိ-ကို၊ ဝါ-လောက်၊ (အဂ္ဂတိ- နည်း)၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟ- ပြောပြီ၊ မိဂေါ- သမင်ကြီးသည်၊ ဒွေ ကဟာပဏေ - နှစ် အသပြာတို့ကို၊ ဝါ- ၂ ကျပ်တို့ကို၊ (အဂ္ဂတိ- ၏)၊ မိဂပေါတကော-သည်၊ ဧကံ(ကဟာပဏံ)-တစ် အသပြာကို၊ ဝါ- တကျပ်ကို၊ (အဂ္ဂတိ)၊ ဣတိစ- ဤသို့လည်း၊ ဝုတ္ထေ-ပြန်၍ပြောအပ်သော်၊ ဧကံ ကဟာပဏံ- ကို၊ ဒတွာ- ၍၊ မိဂပေါတကံ-ကို၊ ဂဟေတွာ-၍၊ ထောက်-အနည်းငယ်၊ ဂန္ဓာ-၍၊ နိဝတ္ထော- ပြန်နှစ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဘော-အမောင်၊ မေ-အကျွန်ုပ်အား၊ မိဂပေါတကေ န-ဖြင့်၊ အတ္ထော-အကျိုးသည်၊ န-မရှိပါ၊ (တနည်း) န အတ္ထော-အလိုမရှိပါ၊ မေ-အား၊ မိဂံ-သမင်ကြီးကို၊ ဒေဟိ- ပေးပါလော၊ ဣတိ- ဤသို့၊ အာဟ- ပြီ၊ တေန ဟိ-ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ (သမင်ကြီးကို အလိုရှိလျှင်၊ ဤအလို တေနဟိသည်

x x x x x x x

ဥက္ကောဋနံ။ ။ ဥပုဗ္ဗ ကုဋ္ဌဓာတ် ယုပစ္စည်းတည်း၊ ကုဋ္ဌဓာတ်၏အနက်ကို “ကုဋ္ဌ နန္တံ ဝဉ္စနံ” တုန်းက အတိုင်းပင် မှတ်ပါ၊ ဤလည်း တံစိုးလက်ဆောင် ယူခြင်းသည် ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲခြင်း သဘောတမျိုးပင် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ဥဒ္ဓိ ကောဋနံ ဥက္ကောဋနံ-အထက်၌ ကောက်ကျစ်ခြင်း” ဟု ပြု၍ “အဘူတကာရိနံ-မဟုတ် မတရားလုပ်သော တရားဆုံးဖြတ်သူတို့၏၊ လဉ္ဇဂ္ဂဟဏံ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဥယျောဇနတ္ထနိပါတ်)၊ [တနည်း - ယေန ကာရဏေန - အကြင် အကြောင်း
ကြောင့်၊ မိဂံ မေ ဒေဟိတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ပြောပြီ၊ တေနကာရဏေန-ကြောင့်၊
ဤအလို ဟိနိပါတ် အနက်မရှိ၊] ဒွေ ကဟာပဏေ - တို့ကို၊ ဒေဟိ - လော၊
ဣတိ- ဤသို့ပြောပြီ။

သော - ထို သေသောက်ကြူးသည်၊ အာဟ- ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဘော- မောင်၊
တေ- အသင့်အား၊ မယာ- အကျွန်ုပ်သည်၊ ပဌမံ - ရှေးဥးစွာ၊ ဧကော ကဟာ
ပဏော - ကို၊ ဒိန္နော နန - ပေးအပ်ပြီ မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြီ၊
အာမ ဒိန္နော- အိမ်း....ပေးအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြီ၊ ဣမံ မိဂပေါတကံ-ကို၊
ဂဏှ-ယူပါလော၊ ဧဝံ-ဤသို့ သမင်ငယ်ကိုယူလသော်၊ သောစ ကဟာပဏော-
ထိုပဌမပေးအပ်သောတကျပ်၎င်း၊ ကဟာပဏှ ညနကော-တကျပ်တန်သော၊
အယဉ္ဇ မိဂပေါတကော - ဤ သမင်ငယ်၎င်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဒွေ ကဟာပဏာ-
တို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ- ဖြစ်ပါကုန်လတံ၊ ဣတိ- ဤသို့ပြောပြီ၊ သော-ထို မုဆိုး
သည်၊ ကာရဏံ-သင့်သောအကြောင်းကို၊ ဝဒတိ-ပြောပေ၏၊ ဣတိ - သို့၊ သလ္လ
က္ခေတွာ- မှတ်ထင်၍၊ မိဂပေါတကံ-ကို၊ ဂဟေတွာ - ၍၊ မိဂံ-ကို၊ အဒါသိ-
ပေးလိုက်ပြီ၊ ဣတိ- ဤကား၊ (ဝတ္ထု- တည်း။) [ဤနည်းသည် ထင်ယောင်
ထင်မှားဖြစ်အောင် စကားပြော၍ သေသောက်ကြူးက မုဆိုးကိုလိမ်ပုံတည်း။]

နိကတိတိ-ကား၊ ယောဂဝသေနဝါ- ဂါထာမန္တန်ကို စုတ်ခြင်းအစရှိသော
ပယောဂ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ မာယာဝသေနဝါ - မျက်လှည့် အတတ်၏
အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ အပါမင်္ဂံ - စလွယ် မဟုတ်သည်ကို၊ ပါမင်္ဂန္တိ - စလွယ်
ဟူ၍၎င်း၊ အမဏိံ - ပဒမြားမဟုတ်သော ကျော့ခဲစသည်ကို၊ မဏိန္တိ- ပဒမြား
ဟူ၍၎င်း၊ အသုဝဏ္ဏံ-ရွှေမဟုတ်သော ရွှံ့ခဲစသည်ကို၊ သုဝဏ္ဏန္တိ- ရွှေဟူ၍၎င်း၊
ကတွာ- ၍၊ ပတိရူပကေန-အတုဖြင့်၊ ဝဉ္ဇနံ- လှည့်ပတ်ခြင်းတည်း။

× + × + + × + +
နိကတိ။ ။ [နိ+ကရ-တိ၊] ဤပုဒ်ကို “သာဠေ-ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသူ၏အဖြစ်
(ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း)၌” ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ ထို့ကြောင့် “ပတိရူပကေန ဝဉ္ဇနံ”
ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုသို့ အတုဖြင့်လှည့်ပတ်ဘို့ရန် အတုပြုလုပ်ရာ၌ ယောဂဟု၎င်း၊ ပယောဂ
ဟု၎င်း ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ဂါထာမန္တန်ကို ယှဉ်စပ်သုံးစွဲခြင်း မန်းမှုတ်ခြင်းဖြင့်လည်း
ပြုလုပ်နိုင်၏၊ [ယောဂဝသေနာတိ ဝိဇ္ဇာဇပုနာဒိပယောဂဝသေန၊ - ဋီကာသစ်။]
ဂါထာမန္တန် မပါဘဲ မျက်လှည့်အတတ်၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း ပြုလုပ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့်
“ယောဂဝသေနဝါ မာယာဝသေနဝါ” ဟု ဆိုသည်။

ပါမင်္ဂံ။ ။ “ပါမင်္ဂံ-စလွယ်” ဟူသည် ခတ္တိယမြာဟ္မဏတို့၌ မိမိတို့ဇာတ်အလိုက်
၃ ချောင်း ၆ ချောင်း ၉ ချောင်းစသည်ဖြင့် လွယ်ထားအပ်သော ကြိုးတည်း။ [ဟေမ
ယညောပဝိတ္တင်္ဂန္တိ သုဝဏ္ဏပါမင်္ဂလဂ္ဂိတဂတ္ထံ (ရွှေစလွယ်ဖြင့် လွယ်အပ်သော ကိုယ်
ရှိသော)၊ ဝတ္ထုလိထေရာပဒါန် အဋ္ဌကထာ။] ပါမင်္ဂံ - “ဆောက်လုံးချည် ” ဟု၎င်း၊
“ဥးညွတ်” ဟု၎င်း၊ “သွယ်ပြောင်း” ဟု၎င်း ပေးကြသေး၏။]

သာစိယောဂေါတိ-ကား၊ ကုဋိလယောဂေါ-ကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော လိမ်လည်ခြင်းတည်း၊ (ကုဋိလပုဒ်က ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော အရာ ဝတ္ထုရသောကြောင့် ဘာဝပုဓာန ဘာဝလောပ ကြံရသည်)၊ ဧတံ - ဤ သာစိ ယောဂဟူသော အမည်သည်၊ ဧတေသံ ယေဝ ဥက္ကောဋနာဒီနံ - ဤ ဥက္ကောဋန အစရှိသည်တို့၏ပင်၊ နာမံ-တည်း၊ တသ္မာ- ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သာစိယောဂ အမည်၏ ဥက္ကောဋန အစရှိသည်တို့၏ အမည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဥက္ကောဋန သာစိယောဂေါ-တံစိုးလက်ဆောင်ယူခြင်းဟူသော ကောင်းကျစ်လိမ်လည်ခြင်း ၎င်း၊ ဝဉ္စနသာစိယောဂေါ-အတုအယောင် အကြောင်းတို့ဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်း ဟူသော ကောက်ကျစ် လိမ်လည်ခြင်း၎င်း၊ နိကတိသာစိယောဂေါ - အတူဖြစ် သော ဝတ္ထုဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းဟူသော ကောက်ကျစ် လိမ်လည်ခြင်း၎င်း၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဧတ္ထ- ဤဥက္ကောဋန ဝဉ္စန နိကတိ သာစိယောဂါဟူသောပါဌ်၌၊ အတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏၊ ကေစိ-အချို့ သော သာရသမာသကျမ်းဆရာ ဥတ္တရ ဝိဟာရဝါသိဆရာတို့သည်၊ အညံ့-အခြားသောဝတ္ထုကို၊ ဒဿေတွာ-ပြု၍၊ အည သ - အခြားသောဝတ္ထုကို၊ ပရိဝတ္တနံ-လဲလှယ်ခြင်းသည်၊ သာစိယောဂေါ- သာစိယောဂမည်၏၊ ဣတိ ဝဒန္တိ၊ ပန- ထိုသို့ပင် ဆိုကြပါသော်လည်း၊ တံ- ထို လဲလှယ်ခြင်းကို၊ ဝဉ္စနေနေဝ - ဝဉ္စနဖြင့်ပင်၊ သင်္ဂဟိတံ-သိမ်းယူအပ်ပြီ။

x x x x x x x

သာစိယောဂေါ။ ။ သစ-ဣဏ်ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော သာစိပုဒ်ကို ဝကြ (ဝက်) အနက်ဟော အဗျယပုဒ်ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ ယောဂသဒ္ဓါသည် ဆလ (စဉ်းလဲ) အနက် ကိုလည်း ဟော၏၊ ပါဠိအဘိဓာန် (၈၅၀) ၌ကား ဥပါယ (ဥပါယ်တမည်) အနက် ဟောဟုရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် သာစိနှင့်ယောဂသည် အရတူဖြစ်ရကား “သာစိသင်္ခါတော+ ယောဂေါ သာစိယောဂေါ (ကောက်ကျစ်ခြင်းဟူသော စဉ်းလဲခြင်း= လိမ်လည်ခြင်း)” ဟု ကမ္မဓာရဲတွဲပါ၊ [ဋီကာသစ်၌ “သဝနံ သထနံ သာစိ” ဟု ဝေဒရ၏၊ ပါဌ်ပျက်ဟန် တူသည်၊ “သစနံ (သဋ္ဌနံ) သာစိ” ဟု ပြင်သင့်ပါသည်။]

ဧတေသံ ယေဝ၊ ပေ၊ နာမံ။ ။ “သာစိယောဂဟူသော အမည်သည် ဥက္ကောဋန စသည်တို့၏အမည်တည်း” ဟူသော ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ဥက္ကောဋနဝဉ္စန နိကတိယော စ+တာ+သာစိယောဂေါစာတိ” ဟု အရတူကမ္မဓာရဲတွဲပါ၊ တသ္မာစသည်ကား ထိုသို့ အရတူခြင်းကြောင့် ရအပ်သောအကျိုးကိုပြသောဖလဝါကျတည်း၊ ဋီကာသစ်၌ “တသ္မာ တိ အာဒိ လဒ္ဓဂုဏဒဿနံ” ဟု ဖွင့်၏၊ အကျိုးတပါး ရပြီးနောက်မှ ဆက်၍ရအပ်သော အကျိုးကို လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျဟု ခေါ်ရိုးအားဖြင့် ဋီကာသစ်စကားကို စဉ်းစားပါ။

ကေစိ၊ ပေ၊ သင်္ဂဟိတံ။ ။ ကေစိတိ သာရသမာသကာရကာ (သာရသမာသကျမ်း ပြုဖြစ်ကုန်သော) အာစရိယာ၊ ဥတ္တရဝိဟာရ ဝါသိနောစ၊ ထို ဆရာတို့သည် ဥက္ကောဋန စသော ၃ ပုဒ်နှင့် သာစိယောဂကို အရတူ မကြိဘဲ၊ သာစိယောဂ အတွက် သီးခြား အနက်တမျိုး ယူလေသည်၊ ထိုအနက်မှာ အစစ်ကိုပြု၍ အတုကိုရောင်းခြင်း ဖြစ်ရကား ဝဉ္စနဖြင့် သိမ်းယူနိုင်သောကြောင့် ထို ကေစိဝါဒသည် မသင့်ပါ-ဟု ဆိုလိုသည်။

ဆေဒနာဒီသု-ဆေဒန အစရှိသည်တို့တွင်၊ ဆေဒနန္တိ- ကား၊ ဟတ္ထစ္ဆေဒ
 နာဒိ-လက်ကို ဖြတ်ခြင်းအစရှိသည်တည်း၊ ဝဇောတိ-ကား၊ မာရဏံ ညှဉ်းဆဲ
 နိပ်စက်ခြင်းတည်း၊ ဗန္ဓောတိ-ကား၊ ရဇ္ဇုဗန္ဓနာဒီဟိ-နှောင်ဖွဲ့ကြောင်းကြီးအစ
 ရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဝါ- ကြီးနှောင် အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ (အာဒိဖြင့် နှောင်အိမ်
 ထောင်စသည်တို့ကို ယူပါ)၊ ဗန္ဓနံ-နှောင်ဖွဲ့ခြင်းတည်း။

ဝိပရာမောသောတိ (ဧတ္ထ)-၌၊ ဟိမဝိပရာမောသော- သ၎င်း၊ ဂုဗ္ဗဝိပရာ
 မောသော-သ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒုဝိဇော- ၂ ပါးအပြားရှိ၏။ [“ယံဟိ ဟိမပါတ
 သမယေ” ဟု ဝိတ္ထု-ရဇောကတက ဟိသဒ္ဓါရှိပါစေ။] ဟိ-ချဲ့၊ ဟိမပါတသမယေ-

x x x x x x x x x

ဝဇောတိ မာရဏံ ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ ဆေဒန ဝဇ ” စသည်ဖြင့် ရှိ၏။ ထိုတွင်
 ဆေဒနသည် ထင်ရှား၏။ “ဝဇောတိ မာရဏံ ” ဟု ဖွင့်ရာ၌ “ မာရဏ- သေစေခြင်း
 (သတ်ခြင်း) ” ဟု ပေးလျှင် ပါဏာတိပါတနှင့် သဘောတူနေ၏။ ပါဏာတိပါတ၌
 အသတ်ခိုင်းခြင်း သေစေခြင်းဟူသော ဝစီပယောဂလည်းပါခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ပါဏာတိ
 ပါတနှင့် သဘောကွဲဘို့ရန် ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ကိုယူပါ။ “သေအောင်သတ်ခြင်း မဟုတ်၊
 ညှဉ်းဆဲနိပ်စက်ခြင်း” ဟုလို။ [မာရဏန္တိ မုဠိပဟာရကသာတာဠနာဒီဟိ (လက်သီးဖြင့်
 ထိုးခြင်း ကြိမ်ဖြင့်ရိုက်ခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်) ဟိသနံ ဝိဟေဋ္ဌနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ န တု
 ပါဏာတိပါတံ၊-ဋီကာသစ်။] “အတ္တာနံ ဝဓိတွာ ဝဓိတွာ ရောဒေယျ” ၌ကဲ့သို့ ဝဇ
 ဇာတ်သည် ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်ပါသည်။

မေးဘွယ်။ ။ ဤသို့ သဘောကွဲစေလိုသောကြောင့် မာရဏအရ ညှဉ်းဆဲခြင်းကို
 ယူလျှင် ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏနှင့် သဘောတူသော ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏကို အဘယ့်
 ကြောင့် ခွဲ၍ဟောတော်မူရပါသနည်း၊ တုလာကုဋ္ဌစသော လိမ်နည်း အမျိုးမျိုးကိုလည်း
 အဒိန္နာဒါနနှင့် သဘောတူပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ခွဲ၍ ဟောတော် မူရပါသနည်း-
 ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား - ဣတ္ထိကုမာရိက ဒါသိဒါသ စသည်တို့ကို ရဟန်းများ မခံကောင်း
 သော ဝတ္ထုချင်း တူပါသော်လည်း ခံယူထိုက်သော ဝတ္ထု အမျိုးအစား ကွဲပြားပုံကို
 ပြခြင်းငှါ ခွဲ၍ ဟောတော်မူရသည်။ တုလာကုဋ္ဌစသော လိမ်၍ ယူမှုများလည်း အဒိန္နာ
 ဒါနတွင် ပါဝင်နိုင်စေကာမူ လောက၌ ထင်ရှားပြီးသော အဒိန္နာဒါန အထူးဖြစ်သော
 ကြောင့် အဒိန္နာဒါနမှ ခွဲခြား၍ ဟောတော်မူရသည်-ဟု မှတ်ပါ။

ဝိပရာမောသော။ ။ ဘူဝါဒိ ကိယာဒိမုသခတ်သည် ခိုးခြင်း (လုယူခြင်း)
 အနက်ကို ဟော၏။ ဝိ + ပရာ ဥပသာရ ၂ ပုဒ်ကြောင့် တိုက်ရိုက်လုယူခြင်း မဟုတ်ဘဲ
 ဖုံးကွယ်အပ်သည် ဖြစ်၍ (ပုန်း၍) လုယူခြင်း အနက်ကို ယူရသည်။ ဝိ-အထူးသဖြင့် +
 ပရာ-ပြောင်းပြန် ဖြစ်စေ၍ (လုမည့်သူ ရှိပါလျက် မရှိဟု ပြောင်းပြန်ထင်အောင် ပုန်း၍-
 ဟုလို၊) ထိုသို့ ဝိပရာမောသဖြစ်အောင်လုပ်ရာ၌ ဟိမ-ဂုဗ္ဗဟု ၂ မျိုးရှိသောကြောင့် ဟိမ
 စသည်ကို မိန့်သည်။ [ဋီကာသစ်၌ကား ဝိကို “ဝိသေသေန” ဟု၎င်း၊ ပရာကို ပရိ+အာဟု
 ခွဲ၍ ပရိကို “သမန္တတော” ဟု၎င်း၊ အာကို “ဘုသံ” ဟု၎င်း၊ မောသကို “ မောသာပနံ
 မုယုနကရဏံ-တွေဝေစေခြင်း” ဟု၎င်း ဖွင့်လေ၏။ စဉ်းစားပါ။]

ဆီးနှင်းကျရာ အခါ၌၊ ဟိမေန-ဆီးနှင်းဖြင့်၊ ပဋိစ္ဆန္တာ-ဖုံးကွယ်အပ်ကုန်သည်၊
 (မိမိကိုယ်ကို ဖုံးကွယ်ကုန်သည်၊) ဟုတွာ-၍၊ မဂ္ဂပဋိပုဋ္ဌိ-ခရီးသွားသော၊ ဇနံ-
 လူကို၊ ယံ မုသန္တိ-အကြင် လုယုကြကုန်၏၊ အယံ- ဤ လုယုခြင်းသည်၊ ဟိမ
 ဝိပရာမောသော-သမည်၏၊ ဝါ-ဆီးနှင်းဖြင့် ပြောင်ပြန်ဖြစ်အောင် ပြု၍ လုယု
 ခြင်းမည်၏၊ ဂုမ္ဘာဒီဟိ-မြို့အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ပဋိစ္ဆန္တာ-ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-
 မဂ္ဂပဋိပုဋ္ဌိ ဇနံ)၊ ယံ မုသန္တိ-ကုန်၏၊ အယံ-သည်၊ ဂုမ္ဘာဝိပရာမောသော-မည်၏၊
 ဝါ-မြို့ဖြင့် ပြောင်းပြန်ဖြစ်အောင်ပြု၍ လုယုခြင်းမည်၏။

ဂါမနိဂမာဒီနံ-ရွာ နိဂုမ်းအစရှိသည်တို့ကို၊ ဝိလောပကရဏံ - လုယက်
 မှုကို ပြုခြင်းကို၊ အာလောပေါ-အာလောပ ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-၏၊ သာဟသကာရော
 တိ-ကား၊ သာဟသိကကိရိယာ-အဆောတလျင် ဖြစ်စေအပ်သော အမူအရာ
 တည်း၊ ဂေဟံ-အိမ်သို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ မနဿာနံ-တို့၏၊ ဥရေ- ရင်၌၊
 သတ္ထိ-လက်နက်ကို၊ ထပေတွာ-ထား၍၊ ဣစ္ဆိတဘဏ္ဍာနံ- အလိုရှိအပ်သော
 ဘဏ္ဍာတို့ကို၊ ဂဟဏံ-ယူခြင်းတည်း၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ သမဏော ဂေါတမော-
 သည်၊ တေသ္မာ ဆေဒနဝဓပန္နနဝိပရာမောသ အာလောပ သာဟသကာရာ-
 ဤလက်ခြေတို့ကို ဖြတ်ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်း၊ ချုပ်နှောင်ခြင်း၊ ဆီးနှင့်ပိတ်
 ပေါင်းတို့ဖြင့် ဖုံးကွယ်လျက် ပြောင်းပြန်ဖြစ်အောင် ပြု၍ လုယုခြင်း၊ ရွာနိဂုမ်း
 စသည်တို့ကို အကြီးအကျယ် လုယုခြင်း၊ အဆောတလျင် ရှောင်တခင် ပြုခြင်း
 ဟူသော ဒါးမြဲတိုက်ခြင်းမှ၊ ပတိဝိရတော-၏။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပုထုဇ္ဇနော-ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာ
 ဘုရား၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဝဒမာနော- ပြောစွမ်းနိုင်လသော်၊ ဝါ-ပြောစွမ်းနိုင်
 သော၊ ပုထုဇ္ဇနော-သည်၊ ဣတိ ဝါ-ဤသို့ သော်လည်း၊ ဝါ-ဤဆေဒနဝဓပန္နန

x x x x x x x

အာလောပ ။ ။ ရုဓာဒိ လုပဓာတ်သည် ဝိလုပ္ပန (လုယက်ခြင်း) အနက်ကို
 ဟော၏၊ အာဥပသာရကြောင့် ပြင်းစွာလုခြင်း အကြီးအကျယ်လုခြင်း ဟူသော ဒါးမြဲ
 တိုက်ခြင်းကို ယူပါ၊ ထို့ကြောင့် “ ဂါမနိဂမာဒီသု ဝိလောပကရဏံ ” ဟု ဖွင့်သည်။
 [ဘုသံ+လုပ္ပနံ အာလောပေါ။]

သာဟသကာရော ။ ။ သာဟသကို “ သာဟသိကာ ” ဟု၎င်း၊ ကာရောကို
 “ကြိယာ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်၊ သဟသာကား နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ သဟသာ - အဆော
 တလျင် (အိမ်တွင်းသို့ အမြန်ဝင်၍) +ပဝတ္ထိတော- ဖြစ်စေအပ်သော အပြုအမူတည်း၊
 သာဟသော-မှ၊ သဟသာ+ပဝတ္ထိတာ+သာဟသိကာ (ကြိယာ)၊ သာဟသောစ+
 သော + ကာရောစာတိ သာဟသကာရော၊ သာဟသိက ကြိယာ၌လည်း နည်းတူ။
 [“သာဟသာ”ဟု မရှိစေရ၊ သဟသာနောင် ဣပစ္စည်းသက်၍ “သာဟသ”ဟု တဒ္ဓိတ်
 ပုဒ် ဖြစ်နေပြီ၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ သဟသာ+ကရဏံ သဟသာကာရော ” ဟု ပြု၏၊
 “သာဟသိက ကြိယာ”အဖွင့်ဝယ် သာ၍ ဝုဒ္ဓိရောက်ပုံကိုကြည့်၍ စဉ်းစားပါ။]

ဝိပရာမောသ အာလောပသာဟသကာရမှ ရှောင်ခြင်းဟူသော သီလဖြင့်သော်
လည်း၊ ဝဒေယျ-ပြောစွမ်းနိုင်ရာ၏၊ ဣတိ-အပြီးတည်း၊... တွတ္တာဝတာ - ဤမျှ
အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ စူဠသီလံ - သည်၊ နိဗ္ဗိတံ - သည်၊
ဟောတိ-၏။

x x x x x x x

စူဠသီလံ။ ။ အန္တရဘောဒံ (အတွင်း၌ ကွဲပြားသော အထူးအပြားကို) အဂ္ဂဟေ
တွာ ပါဠိလံ ယထာရုတမာဂတဝသေနော (တိုက်ရိုက်လာသောသိက္ခာပုဒ်တို့၏ အပြား
အားဖြင့်သာ) ဆဗ္ဗိသတိသိက္ခာပဒသင်္ဂဟမေတံ သီလံ (၂၆ ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို
သိမ်းယူရာဖြစ်သော သီလသည်) ယေဘုယျေန အဝိဘတ္တတ္တာ (များသောအားဖြင့်
အကျယ် မဝေဘန်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) စူဠသီလံနာမ (ကျဉ်းသော ငယ်သော
သီလမည်၏)၊ မှန်၏- ဤစူဠသီလ၌ ပါပြီး၍ အကျယ် မဝေဘန်အပ်သော အချို့သိက္ခာ
ပုဒ်များကို အကျယ်ဝေဘန်သောအားဖြင့် မဇ္ဈိမသီလဒေသနာဖြစ်ပါလတံ၊ ထို့ကြောင့်
“မဇ္ဈိမသီလံ ဝိတ္တာရေန္တော” ဟု ကျမ်းတက်လိမ့်မည်။

စူဠသီလ အဖွင့် ပြီး ၏။

မဇ္ဈိမသီလ အဖွင့်

ဣဒါနိ-စူဠသီလကို ပြတော်မူပြီးရာ ယခုအခါ၌၊ မဇ္ဈိမသီလံ-မဇ္ဈိမသီလကို၊
ဝိတ္တာရေန္တော- ချဲ့တော်မူလိုသော၊ (ဘဂဝါ) ယထာဝါပနေကေ ဘောန္တော
တိ အာဒိ-ယထာဝါပနေကေ ဘောန္တော အစရှိသောစကားတော်ကို၊ အာဟ-
မိန့်တော်မူပြီ၊ [“ဣဒါနိ အာဟ၊ ရှိကကေနံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကို၊ အမှန်အာဟ ဟော
လေဋ္ဌိ” ဟူသော နိယာမအလို “အာဟ - ၏” ဟု ပေးလေ့ရှိကြ၏၊ ဤ၌ကား
ဘုရားလက်ထက်တော်၌ဟောတော်မူခဲ့ပြီးကိုရည်ရွယ်၍ “ဣ” ဟု ပေးပါသည်။]

x x x x x x x

ဣဒါနိ၊ ပေ၊ အာဟ။ ။ ဤစကားသည် မဇ္ဈိမသီလ၏ အနုသန္တေကိုပြသောစကား
တည်း၊ “ယထာ ဝါပနေကေဘောန္တော” စသောပုဒ်တို့ကို အဋ္ဌကထာ၌ မဖွင့်ပြတော့၊
ဥတ္တာနပဒ (အနက်အဓိပ္ပါယ် ပေါ်လွင်သော ထင်ရှားပြီးသောပုဒ်များ) ဟု ယူဆ၍
မဖွင့်ဘဲထားသည်၊ သို့သော် ဋီကာဆရာကား အဋ္ဌကထာမှ အလွတ်အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်သေး
၏၊ ဖွင့်ပုံ မြန်မာပြန်ကား—

ဋီကာ။ ။ ယထာသည် ဥပမာအနက်၌ဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်၊ ဝါသည် ဝိကပ္ပနတ္ထ
နိပါတ်ပုဒ်၊ ပနသည် စကားတန်ဆာ၌ဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်၊ (အနက်သီးခြားမရှိ-ဟူလို၊)
ကေတိ အညေ။ [ကေသဒ္ဓါသည် အညအနက်ဟော- ဟူလို၊ ဤသို့ အညအနက်ဟု
ဋီကာဟောင်း၌ ဖွင့်ခြင်းမှလည်း အဘိဓာန်တို့၌ ကေစ္စအနက် မပါသောကြောင့်
ဖြစ်ဟန်တူသည်၊ ထို့ကြောင့် အည၏ အပါဒါန်ကို ဘုရားရှင်ခံ၍ ထိုမှတခြား ဟူရာ၌
ကောင်းစွာမကျင့်သော သမဏမြာဟ္မဏတို့ကို ယူပါ၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ကေစ္စေ” ဟု

တကြိ-ထို ယထာဝါ ပနေကေ ဘောန္တော အစရှိသောစကားရပ်၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ အနတ္တာနုပဒဝဏ္ဏနာ - မပေါ်လွင်သောပုဒ်တို့၏ အဖွင့် တည်း၊ ဝါ - မပေါ်လွင်သောပုဒ်တို့၏ ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာတည်း။
 [အနတ္တာနုပဒအဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဒီကာ မဏ္ဍိဝတ္ထု၌ ပြခဲ့ပြီ။]

သဒ္ဓါဒေယျာနိတိ- ကား၊ ကမ္မဉ္စ - ကံကို၎င်း၊ ဖလဉ္စ - ကံ၏အကျိုးကို၎င်း၊ ဣမလောကဉ္စ-ဤ ပစ္စုပ္ပန်လောကကို၎င်း၊ ပရလောကဉ္စ-ဤလောကမှ တပါး သော လောကကို၎င်း၊ ဝါ-တမလွန်လောကကို၎င်း၊ သဒ္ဓဟိတွာ-ယုံကြည်၍၊ ဒိန္နာနိ-ပေးလှူအပ်ပြီးကုန်သော၊ (ဘောဇနာနိ၌စပ်)၊ အယံ-ဤသူသည်၊ မေ-

x x x x x x x x x

ဝဒန္တိဝါဒပါသေး၏။] ဘောန္တောတိ သာဓုနံ ဝိယသမုဒါဟာရော-သူတော်ကောင်း တို့၏ ချစ်ဘွယ် အခေါ်အဝေါ်တည်း၊ မှန်၏ - သူတော်ကောင်းတို့သည် သူတပါးကို “ဘောန္တော (အရှင်ဘုရား)” ဟု ဖြစ်စေ၊ “ဒေဝါနံဝိယ-နတ်တို့၏ အချစ်တော်” ဟု ဖြစ်စေ၊ “အာယသ္မာ- (သက်တော်ရှည်)” ဟု ဖြစ်စေ ခေါ်ကြကုန်၏။ ရသေ့ ရဟန်း ပြုသူအားလုံး သမဏတို့မည်၏။ ကိလေသာကို မမျှောနိုင်၍ ဗာဟိတပါပ မဟုတ်စေ ကာမူ ပုဏ္ဏားဇာတ်မျှဖြင့် မြာဟ္မဏတို့မည်၏။ - ဤကား အဋ္ဌကထာ၌မပါဘဲ ဒီကာတို့ ဖွင့်အပ်သော ပါဠိတော်အဖွင့်တည်း။

ဆိုလိုရင်း။ ။ စူဠသီလဖြင့် ဘုရားဂုဏ်တော်ကိုပြောရာ၌ ပရာနုဒ္ဒေသိက (“မည်သူ ကဲ့သို့” ဟု သူတပါးကို ညွှန်ပြခြင်းမရှိသော) နည်းဖြင့် ပြော၏။ ဤ မဇ္ဈိမသီလဖြင့် ပြော ရာ၌ကား “ယထာ ဝါ ပနေကေ” စသည်ဖြင့် အညုဒ္ဒေသိက (“သမဏမြာဟ္မဏဟု ဝန်ခံ ထားပါလျက် , လူအများကလည်း ကောင်းစွာကျင့်သူတွေဟု ချီးမွမ်းထားပါလျက် ထို သမဏ မြာဟ္မဏအဖြစ်နှင့် လျော်အောင် မကျင့်နိုင်သော သမဏမြာဟ္မဏတို့ကဲ့သို့” ဟု သူတပါးကို ညွှန်ပြခြင်းရှိသော) နည်းဖြင့် ပြောခြင်းတည်း။ ဤသို့ မည်သည့်နည်းဖြင့် ပြောသည်ဖြစ်စေ ပုထုဇဉ်သည် ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်ကို ပြောဆိုလသော် အာစာရသီလ မျှကိုသာ ပြောနိုင်စရာရှိ၏။ ထို့ထက်အလွန် မပြောနိုင်ပါ-ဟု ဆိုလိုသည်။

သဒ္ဓါဒေယျာနိ။ ။ သဒ္ဓါကို “သဒ္ဓဟိတွာ” ဟု၎င်း , ဒေယျကို “ဒိန္န” ဟု၎င်း ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် “သဒ္ဓါယ+ဒေယျာနိ သဒ္ဓါဒေယျာနိ” ဟူသော ဝစနတ္ထကို၎င်း , သဒ္ဓါယ၌ “တွာ ပစ္စည်း၏ အာဒေသဖြစ်သော ယသည် သမာသ်အတွင်း၌ ကြေနေ၏” ဟု၎င်း , ဒေယျ၌ ဒါဓာတ် ကျပစ္စည်း၊ ထို ကျပစ္စည်းသည် ဤနေရာ၌ အရဟ - သတ္တ အနက်ကို မထွန်းပြဲဘဲ, “ မုချ ပေးလှူအပ်ပြီး ” ဟူသော အတိတ် ကမ္မတ္ထကိုဟော၏ဟု ၎င်း သိစေသည်။ မှန်၏-ဤနေရာ၌ သဒ္ဓါဒေယျဟူသည် ဘုဗ္ဗိတွာနှင့် တွဲနေသောကြောင့် သုံးဆောင်ဘို့ရန် အသင့်ဖြစ်နေသော ဒိန္န-ပေးလှူအပ်ပြီးသော ပစ္စည်းများသာဖြစ်သည်။ “ဒါတဗ္ဗ-ပေးလှူထိုက်” မဟုတ်ပါ- ဟုလို။

ကမ္မဉ္စ ပေ၊ လောကဉ္စ။ ။ အခြားနေရာ၌ ရတနာ ၃ ပါး၏ဂုဏ်ကို ယုံကြည်မှု လည်း သဒ္ဓါ၏ဖြစ်ရာဌာန ဖြစ်စေကာမူ ဤနေရာ၌ကား ဒါနနှင့်စပ်သောကြောင့် ဗုဒ္ဓ ဘာသာ ဟုတ်-မဟုတ် အားလုံးသော ကမ္မဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဆိုင်သော ၄ ဌာနကိုသာ ပြသည်။ ထို ၄ ဌာနတွင်လည်း ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်မှုသာ ပဓာနဖြစ်၏။

ငါ၏၊ ဣတိ-ဆွေမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်၎င်း၊ (အယံ-သည်၊ မေ-၏)၊ မိတ္တော- မိတ်ဆွေတည်း၊ ဣတိဝါ- ၎င်း၊ ဣဒံ - ဤအမှုကို၊ ပဋိကရိဿတိ- တဖန် ပြန်၍ပြုလတံ၊ ဝါ-ကျေးဇူးဆပ်လတံ၊ ဣတိဝါ-၎င်း၊ ဝါ-တနည်း၊ ဣဒံ- ဤအမှုကို၊ တေန-ထိုသူသည်၊ ကတပုဗ္ဗံ-ရှေး၌ပြုအပ်ပြီ၊ ဝါ-ပြုအပ်ဘူးပြီ၊ ဣတိ ဝါ-၎င်း၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ- ဤသို့ကြံ၍၊ န ဒိန္နာနိ- ပေးလှူအပ်သည် မဟုတ်ကုန် သော၊ ဣတိအတ္ထော - နက်၊ ဟိ - မှန်၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဝါ - ဤသို့ကြံ၍၊ ဒိန္နာနိ- ပေးလှူအပ်သော ဘောဇဉ်တို့သည်၊ သဒ္ဓါဒေယျာနိနာမ - သဒ္ဓါဒေယျတို့ မည်သည်၊ ဝါ - ကံကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍ ပေးလှူအပ်သောဘောဇဉ်တို့ မည်သည်၊ န ဟောန္တိ- မဟုတ်ကုန်။

ဘောဇနာနိတိ ဧတံ - ဘောဇနာနိဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်၊ ဒေသနာသီသ မတ္တံ-ဒေသနာတော်၏ ဥးခေါင်းမျှတည်း၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ အတ္ထတော-ဆိုလို ရင်း အနက်အားဖြင့်၊ (ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ ဌှစပ်)၊ သဒ္ဓါဒေယျာနိ- ကံ, ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်၍ ပေးလှူအပ်ကုန်သော၊ ဘောဇနာနိ - တို့ကို၊ ဘုဒ္ဓိတွာ - စားပြီး၍၎င်း၊ စိဝရာနိ - သင်္ကန်းတို့ကို၊ ပါရုပိတွာ - ခြံ၍၎င်း၊ ဝါ- ရုံ၍၎င်း၊ သေနာသနာနိ-ကျောင်း အိပ်ရာနေရာတို့ကို၊ သေဝမာနာ-မှီဝဲကုန်လျက်၎င်း၊ ဝိလာနဘေသန္တံ-ဝိလာနဘို့ဆေးကို၊ ပရိဘုဉ္ဇမာနာ-သုံးဆောင်ကုန်လျက်၎င်း၊ (အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ” ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဣတိ- သို့၊ ဧတံ သဗ္ဗံ- ဤ အလုံးစုံ သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တမေဝ-ဟောတော်မူအပ်သည်သာ၊ ဟောတိ- ၎င်း။

+ + + + + x x +

မှန်၏-မိမိပြုအပ်သောကံသည် မိမိသန္တာန်၌ အဖတ်တင်လျက်ရှိ၏၊ ဤသို့ ကံကို ယုံကြည် လျှင်၎င်း, “ မိမိ၏ ရှေးကံကြောင့် ဤဘဝ၌ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးကို ခံစားရ၏, ရှေး ဘဝ ဤဘဝကံများကြောင့် နောက်နောက်ဘဝ၌လည်း အကျိုးခံစားရဦးမည်” ဟု ကံ၏ အကျိုးကိုယုံကြည်လျှင်၎င်း, ဣဓလောက-ပရလောက ယုံကြည်မှုသည် အလိုလို ဖြစ်ပေါ် လာတော့၏။ “ဣဓလောက” ဟူသည် ရှေးကံကြောင့်ဖြစ်ရသော ဤဘဝတည်း၊ “ပရ လောက” ဟူသည်ကား နောက်ဘဝတည်း၊ တနည်း- “ဤ လူ့ဘဝကို ဣဓလောက, ဤ လူ့ဘဝမှ အခြားလောကကို ပရလောက” ဟု ခွဲပါ၊ ထို လောကဟူသမျှသည် ဆိုင်ရာကံတို့ကြောင့် ဖြစ်ကြရသည်ချည်းတည်း၊ “ဤလောက နောက်လောက မရှိ” ဟု ယူလျှင်ကား ကံ၏အကျိုးလည်း ရှိဘွယ်မလိုတော့ရကား ကံသည်ပင် ပြုရာမရောံတော့ ဟု ယူကာ နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ စသော ဒိဋ္ဌိအယူသာ ဖြစ်တော့မည်။ [“အယံ မေ၊ပေ၊ န ဒိန္နာနိ ကား ဗျတိရေကနည်းအားဖြင့် ပြုအပ်သောအနက်တည်း။]

ဒေသနာသီသမတ္တံ။ ။ “ ဒေသနာသီသံ, ပဓာနံကတွာ နိဒဿနတော ” ဟု ဝိကာသစ်ဖွင့်သောကြောင့် ပဓာနနည်းဟု ယူကြ၏။ မှန်၏- ပစ္စည်း ၄ ပါးတွင် အစာ သည် လိုရင်းပဓာနဖြစ်၏, အစာမရက အသက်ပင်မရှည်နိုင်၊ ဤဘောဇနာနိပါဌဖြင့် သင်္ကန်း ကျောင်း ဆေး ပစ္စည်းများကိုလည်း အပဓာနအားဖြင့် ယူနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် “အတ္ထတော ပန၊ပေ၊သဗ္ဗမေတံ ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ” ဟု မိန့်သည်၊ ဤ၌ “အတ္ထ” ဟူသည် ဆိုလိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ တရားကိုယ်ကောက်ပြခြင်း မဟုတ်။

သေယျထိဒန္တိ-သေယျထိဒံဟူသော သဒ္ဒါသည်။ နိပါတော-နိပါတ်တည်း။ တဿ-ထို သေယျထိဒံဟူသော နိပါတ်၏။ အတ္ထော- အနက်ကား။ ယဿ(ဗီဇ ဂါမ ဘူတဂါမဿ)- အကြင် ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ်ကို။ သမာရမ္ဘံ- ဖျက်ဆီးခြင်း ကို။ အနုယုတ္တာ-အားထုတ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ)။ ဝိဟရန္တိ-နေကုန်၏။ သော ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမော - ထို ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ်ဟူသည်။ ကတမော - အဘယ် နည်း။ ဣတိ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား။ (အတ္ထော- တည်း)။

တတော- ထိုမှ နောက်၌။ တံ - ထို ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ်ကို။ ဒဿန္တော- ပြဇတ်မှုလိုသည်။ (ဟုတွာ)။ မူလဗီဇန္တိ အာဒိ - မူလဗီဇ အစရှိသောစကား တော်ကို။ အာဟ - ပြီ။ တတ္ထ - ထို မူလဗီဇ အစရှိသောစကားရပ်၌။ မူလဗီဇ နာမ- မူလဗီဇ မည်သည်။ ဝါ- အမြစ်မျိုးမည်သည်။ ဝါ- အမြစ်ဟူသော မျိုး ရှိသောအပင်မည်သည်။ ဟလဒ္ဒိ-နန္ဒင်း၎င်း။ သိဂီဝေရံ-ချင်း(ဂျင်း)၎င်း။ ဝစာ-

x x x x x x x x

သေယျထိဒံ။ “နိပါတော”ဟု ကေဝုန်ဖြင့်ဆိုသောကြောင့် နိပါတ်တပုဒ်တည်း သာဟု သိရ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “သေယျထိဒံ-ထို ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ်ဟူသည် အဘယ်နည်း”ဟု ပေးပါ။ ဋီကာသစ်၌ “သေယျထာနိပါတ်နှင့် ဣဒံနိပါတ် ပေါင်းထား သော နိပါတသမုဒါယ (နိပါတ်အပေါင်း)” ဟုလည်း တနည်းဖွင့်သေး၏။ ထိုအလို “ဣဒံ-ဤ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ်ဟူသည်။ သေယျထာ-အဘယ်နည်း”ဟု ပေးပါ။

အပဓာနကို စွဲနိုင်ပုံ။ ။ပါဠိတော်၌ “ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘံ”ဟု ရှိ၏။ ထို၌ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမသည် ပဓာန မဟုတ်။ တပျရိသ်သမာသ် ထုံးစံအတိုင်း သမာ ရမ္ဘဟူသော နောက်ပုဒ်အနက်သာ ပဓာနတည်း။ သို့သော် သဒ္ဒါအားဖြင့် ပဓာနဖြစ် သော်လည်း သေယျထိဒံပုဒ်က ထိုပဓာနကိုမစွဲဘဲ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမဟူသော အပဓာန ကို စွဲရကြောင်း ပြလို၍ “ကတမော သော ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမော” စသည်ကို မိန့်သည်။ မှန်၏- သဒ္ဒါအစဉ်အားဖြင့် ပဓာနဖြစ်ခြင်းသည် လိုရင်းမဟုတ်၊ အနက်အစဉ်အားဖြင့် ပဓာနဖြစ်ခြင်းသာ လိုရင်းတည်း။ ဤ၌ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမပုဒ်၏အနက်က ပဓာနဖြစ်ပုံ မှာလည်း သေယျထိဒံနောက်ဝယ် ပါဠိတော်၌ “မူလဗီဇံ” စသည်ဖြင့် ဗီဇဂါမ ဘူတ ဂါမ်ကိုသာ ပြထားပုံကိုကြည့်၍ သိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုပါဠိတော်၌ ဗီဇဂါမ ဘူတ ဂါမ်ကို အကျယ် ဝေဘန်လိုက်လျှင်လည်း ထိုဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ်အပေါ်၌ တည်သော ဖျက်ဆီးမှုကိုလည်း ဝေဘန်ပြီးဖြစ်တော့၏။ [တသ္မိဉ္စိ ဝိဘတ္တေ တဗ္ဗိသယ သမာရမ္ဘောပိ ဝိဘတ္တောဝ ဟောတိ။- ဋီကာ။]

မူလဗီဇံ စသည်။ ။ “မူလမေဝ ဗီဇံ မူလဗီဇံ”ဟု ပြုလျှင် ဗီဇဂါမအမြစ်မျိုးသာ ရသေး၏။ “မူလံ+ ဗီဇံ တေသာာတိ မူလဗီဇံ” ဟု ပြုမှ ဘူတဂါမ် (အပင်) ကိုရသည်။ ထို ၂ ပုဒ်ကိုပင် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း ဧကသေသနည်းအားဖြင့် “မူလဗီဇံ”ဟု မိန့်တော် မူသည်။ ခန္ဓဗီဇံ စသည်၌လည်း နည်းတူ။ [ဧကသေသနည်း၌ “မူလဗီဇံစ-အမြစ်မျိုး လည်း+မူလဗီဇံစ - အမြစ်ဟူသော မျိုးရှိသောသစ်ပင်လည်း။ မူလဗီဇံ - အမြစ်မျိုး အမြစ်ဟူသော မျိုးရှိသောသစ်ပင်”ဟု ပြပါ။]

လင်းလေ၎င်း၊ ဝစက္ကံ- ဆိတ်ဖူး၎င်း၊ အတိဝိသာ- တိုဝှတ်၎င်း၊ ကဋကရောဟိ နိ-ကုလားဆောင်းမေးခါး၎င်း၊ ဥသီရံ-ပန်းရင်း၎င်း၊ ဘဒ္ဒမုတ္တကံ- နွားမြေရင်း၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိ-ဤသို့ အစရှိသည်တည်း။

ခန္ဓဗီဇ်နာမ - ပင်စည်မျိုးမည်သည်၊ ဝါ - ပင်စည် ဟူသော မျိုးရှိသော သစ်ပင်မည်သည်၊ အဿတ္ထော - ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ၎င်း၊ (ဗောဓိညောင်၎င်း)၊ နိဂြောဓော-ပညောင်ပင်၎င်း၊ ပိလခက္ခာ - ညောင်ကြတ်၎င်း၊ ဥဒုဗ္ဗရော- ရေ သဖန်း၎င်း၊ ကစ္ဆကော - ထအောင်းနက်၎င်း၊ ကပိတ္တနော - ညောင်ချဉ်၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိ - ဤသို့ အစရှိသည်တည်း၊ ဖဋ္ဌဗီဇ်နာမ-အဆစ်မျိုးမည်သည်၊ ဝါ-အဆစ်ဟူသော မျိုးရှိသော သစ်ပင်မည်သည်၊ ဥစ္ဆု - ကြံ၎င်း၊ နဋ္ဌော- ကျူ၎င်း၊ ဝေဋ္ဌု- ဝါး၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိ- ဤသို့ အစရှိသည်တည်း၊ အဂ္ဂဗီဇ် နာမ-အညွန့်မျိုးမည်သည်၊ ဝါ-အညွန့်ဟူသော မျိုးရှိသောသစ်ပင်မည်သည်၊ အဇ္ဇကံ-ကညို ၎င်း၊ ဖဏိဇ္ဇကံ-ရုံးဖြူ၎င်း၊ ဟိရိဝေရံ-ဖါလာ၎င်း၊(ဆရာတော် ၏နိဿယ၌ “မှန်လာ” ဟု၎င်း၊ “ပန်းမ” ဟု၎င်း ပေးသေး၏)၊ ဣတိ ဝေမာဒိ- တည်း၊ ဗီဇဗီဇ်နာမ - အစေ့မျိုးမည်သည်၊ ဝါ - အစေ့ဟူသော မျိုးရှိသော သစ်ပင်မည်သည်၊ ပုဗ္ဗဏ္ဍံ-စပါး၎င်း၊ ဝါ-ဝဲ၏ ဥးစွာဖြစ်ပေါ်လာသည့် အစာ ဟူသောစပါး၎င်း၊ အပရဏ္ဍံ-ဝဲ၎င်း၊ ဝါ-စပါး၏နောက်မှာဖြစ်ပေါ်လာသည့် အစာဟူသော ဝဲ၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိ-တည်း။

ဟိ- မှန်၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊ ဧတံ- ဤမျိုးအပေါင်း သစ်ပင်အပေါင်းကို၊ (သာမညကံ)၊ ရုက္ခတော - သစ်ပင်မှ၊ ဝိယောဇိတံ - မယှဉ်စေအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ ဝိရုဟနသမတ္ထမေဝ - အပင်ပေါက်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော မျိုး အပေါင်းကိုသာ၊ (ဝိသေသကံ)၊ ဗီဇဂါမောတိ- ဗီဇဂါမ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ၏၊ ပန-ကား၊ ရုက္ခတော-မှ၊ အဝိယောဇိတံ-မယှဉ်စေအပ်သည် မဟုတ်သော၊ ဝါ-မကင်းသေးသော၊ အသုက္ခံ-မခြေခံသောအမြစ်စသည်ကို၊(ဝိသေသကံ)၊ ဘူတဂါမောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ တတ္ထ-ထို ဗီဇဂါမ် ဘူတဂါမ်တို့တွင်၊ ဘူတ ဂါမ်သမာရမ္ဘော- ဘူတဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းသည်၊ ပါစိတ္တိယဝတ္ထု - ပါစိတ် အာပတ်၏တည်ရာ အကြောင်းတည်း၊ ဗီဇဂါမ်သမာရမ္ဘော- ဗီဇဂါမ်ကို ဖျက် ဆီးခြင်းသည်၊ ဒုက္ကဋ္ဌဝတ္ထု-ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ်၏တည်ရာအကြောင်းတည်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏။

x x x x x x x

ဝိယောဇိတံ။ ။ သစ်ပင်မှ ဆွတ်၍ ခူး၍ ဖြတ်၍ ယူအပ်ပြီးသော အသီး အရွက် အညွန့်စသည်ကို “ဝိယောဇိတံ” ဟု ဆိုသည်၊ [ဝိယောဇိယိတ္ထ-ကင်းစေအပ်ပြီ၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ ဝိယောဇိတံ-မည်၏၊ ဝိ+ယုဇ-ကာရိတ်ကြော၊ တပစ္စည်း။] ထိုသို့ ယူအပ် ပြီးနောက် အပင်စိုက်သောအခါ ပေါက်နိုင်သည်ကို “ဝိရုဟနသမတ္ထံ” ဟု ဆိုသည်။

သန္ဓိဓိကာရပရိဘောဂန္တိ - ကား၊ သန္ဓိဓိကတဿ - ပြုအပ်ပြီးသော သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းရှိသော အန္ဓုပါန စသည်ကို၊ ပရိဘောဂံ - သုံးဆောင်ခြင်းကို၊ (“ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ ” ဟု ပါဠိတော်၌စပ်၊) တတ္ထ - ထိုသန္ဓိဓိကာရကို သုံးဆောင်ခြင်း၌၊ ကထာ - ပြောဆိုကြောင်း စကားသည်၊ ဝိနယဝသေနစ-ဝိနည်း၌လာသော အကျင့်နှင့်စပ်သဖြင့်၎င်း၊ ဝါ- ကိုယ် နှုတ် ၂ ပါးကို ဆုံးမခြင်းဟူသော အကျင့်နှင့်စပ်သဖြင့်၎င်း၊ သလ္လေခဝသေနစ-သလ္လေခအကျင့်နှင့်စပ်သဖြင့်၎င်း၊ ဒုဝိဓာ- ၂ ပါးအပြားရှိ၏။

တာဝ-သလ္လေခနှင့်စပ်သော ကထာမှ ရှေးဥျားစွာ၊ ဝိနယဝသေန-ဝိနည်း၌လာသော အကျင့်နှင့် စပ်သဖြင့်၊ (ကထာ-ကို၊ ဧဝံ - ဤဆိုအပ်လတံသော နည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ- ၏၊ စပ်ပုဒ်မရှိသောကြောင့် ထည့်သည်၊) ယံ ကိစ္ဆိ- အမှတ်မရှိ တစုံတခုသော၊ အန္ဓု-အစာသည်၊ ဝါ-ကို၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ပဋိဂ္ဂဟိတံ- အကပ်ခံအပ်သည်၊ (သမာနံ-သော်၊) အပရဇ္ဇာ- နေခံတနေ၌၊ ဝါ- နက်ဖန်၌၊ သန္ဓိဓိကာရကံ-ပြုအပ်ပြီးသောသိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။ [သန္ဓိဓိကာရံယေဝ သန္ဓိဓိကာရကံ၊ သုတ္တံ၌ ကပစ္စည်း။] တဿ - ထို သန္ဓိဓိကာရက

+ + + x + + +

သန္ဓိဓိကာရပရိဘောဂံ။ ။ သန္ဓိဓိကာရကို “ သန္ဓိဓိကတဿ ” ဟု ဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် “ ကရိယိတ္တာတိ ကာရော ” ဟု ကမ္မသာဓ်ပြု၊ သန္ဓိဓာနံ သန္ဓိဓိ-သိုမှီးခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်း။ [သံ+နိပုဗ္ဗ ဓာဓာတ် ဣပစ္စည်း၊ ပုလ္လိန်။] သန္ဓိဓိ+ကာရော ယဿာတိ သန္ဓိဓိကာရံ။ [ဋီကာသစ်၌ “ တာယ+ကရိယတေတိ သန္ဓိဓိကာရော ” ဟု တတိယာ တပျုရိသ်ပြု၏။ သန္ဓိဓိပုဒ်ကိုလည်း ဣတ္ထိလိန် လုပ်ထား၏။ ထိုပုဒ်သည် ကာရ၏ကရိဏ်း မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် စဉ်းစားပါ။] ထို့နောက် “ သန္ဓိဓိကာရဿ+ပရိဘောဂေါ သန္ဓိဓိကာရပရိဘောဂေါ ” ဟု သမာသ်တွဲ။

တနည်း။ ။ “ သန္ဓိဓိကာရံ ” ဟု ဆိုလိုလျက် နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၍ “ သန္ဓိဓိကာရ ” ဟု ဖြစ်နေ၏။ ဥပမာ- “ အာစယဂါမိနော ဓမ္မာ ” ဟူသော မာတိကာပုဒ်ဝယ် “ အာစယံ+ဂါမိနော ” ဟု ဆိုလိုလျက် ယံ၌ နိဂ္ဂဟိတ် ချေသကဲ့သို့တည်း၊ ဤသို့ ဋီကာတို့၌ အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းဖွင့်ကြသေး၏။ ထိုအလို သန္ဓိဓိကာရနှင့်ပရိဘောဂသည် သမာသ် မဟုတ်၊ တပုဒ်စီ ဝါကျသာ၊ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ သက်စေ၍ “ သန္ဓိဓိကာရံ-သိုမှီးသိမ်းဆည်းမှုကိုပြု၍ ” ဟု ပေးပါ။ [သန္ဓိဓိ ကတ္တာ ပရိဘောဂန္တိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

ဝိနယ, သလ္လေခ။ ။ “ ဝိနယ ” အရ ဝိနည်းပါဠိတော်ကိုသာ မယူဘဲ၊ ဝိနည်းပါဠိတော်၌လာသော ကျင့်ထုံးတိုင်အောင် ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူပါ။ [ဋီကာသစ်၌ကား “ ဝိနယာဂတာစာရဟု ဆိုလိုလျက် နောက်ပုဒ်ကိုချေထားသည် ” ဟု ဆို၏။ တနည်း- “ ဝိနယ ” အရ ဝိနည်းပါဠိတော်ကိုမယူဘဲ ကိုယ် နှုတ် ၂ ပါးကို ဆုံးမမှုအကျင့်ကိုယူလျှင် နေခံပုဒ်ချော့တွယ် မလို၊ ဤသို့လည်း တနည်းဖွင့်သေး၏။] သမ္မာ ကိလေသေ လိခတိတိ သလ္လေခေါ - ကိလေသာတို့ကို နည်းပါးအောင် ကောင်းစွာ ခြင်ပစ်တတ်သော ဓုတင်ဆောင်မှု ခြိုးခြံမှုစသော သုတ္တန်၌လာသော အကျင့်။

အစာကို၊ ပရိဘောဂေ- သုံးဆောင်ခြင်းကြောင့်၊ ပါစိတ္တိယံ-ပါစိတ် အာပတ် သည်၊(ဟောတိ)၊ ပန-ကား၊ အတ္တနာ-မိမိသည်၊ လဒ္ဓံ-ရအပ်သော အစာကို၊ သာမဏေရာနံ-တို့အား၊ ဒတွာ-ပေးပြီး၍၊ တေဟိ- ထိုသာမဏေတို့သည်၊ လဒ္ဓံ-ရအပ်သော အစာကို၊ ထပါပေတွာ-သိမ်းထားစေ၍၊ ဒုတိယဒိဝသေ- ဒုတိယနေ့၌၊ ဘုဒ္ဓိတုံ-စားခြင်းငှါ၊ ဝဇ္ဇတိ-အပ်၏၊ ပန-ထိုသို့ပင် အပ်ပါသော် လည်း၊ သလ္လေခေါ-ကိလေသာကို နည်းပါးအောင် ကောင်းစွာ ခြစ်တတ်သော သလ္လေခ အကျင့်သည်၊ န ဟောတိ။

ပါနသန္ဓိဓိမှိ-ပါနသန္ဓိဓိဉ္စလည်း၊ ဒေသဝ နယော-တည်း၊ တတ္ထ-ထိုပါန သန္ဓိဓိဉ္စ၊ ပါနံနာမ - ပါနမည်သည်၊ အဗ္ဗပါနာဒီနိ - သရက်သီး အဖျော်ရည် အစရှိကုန်သော၊ အဋ္ဌ-ရှစ်မျိုးကုန်သော၊ ပါနာနိ-အဖျော်ရည်တို့၎င်း၊ ယာနိ- အကြင် အဖျော်ရည်တို့သည်၊ တေသံ - ထို ရှစ်မျိုးသော အဖျော်ရည်တို့အား၊ အနုလောမာနိ- လျော်ကုန်၏၊ (တာနိ)စ - ထို အနုလောမ အဖျော်ရည်တို့ ၎င်းတည်း၊ တေသံ - ထို ရှစ်မျိုးသောအဖျော်ရည် , အနုလောမ အဖျော်ရည် တို့၏၊ ဝိနိစ္ဆယော-အဆုံး အဖြတ်ကို၊ သမန္တပါသာဒိကာယံ - သမန္တပါသာဒိ ကာမည်သော ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌၊ (မဟာဝဂ္ဂ, ဘေသဇ္ဇခန္ဓကဉ္စ) (မယာ၊) ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ။ (ဆိုခဲ့ပြီ။)

ဝတ္ထသန္ဓိဓိမှိ- ဝတ္ထသန္ဓိဓိဉ္စ၊ (ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ အနဓိဋ္ဌိတံ- အဓိဋ္ဌာန်သော်လည်း မတင်အပ်သော၊ အဝိကပ္ပိတံ - ဝိကပ္ပနာ သော်လည်း မပြုအပ်သော၊ (ဝတ္ထံ - အဝတ်သည်၊) သန္ဓိဓိစ - သိုမှီးသိမ်းဆည်းအပ်သည် လည်း၊ ဟောတိ- ၏၊ သလ္လေခဉ္စ - သလ္လေခ အကျင့်ကိုလည်း၊ ကောပေတိ- ပျက်စေနိုင်၏၊ ဝါ- ဖျက်နိုင်၏၊ [အဓိဋ္ဌိတဝိကပ္ပိတံ ပန - အဓိဋ္ဌာန်သော်လည်း တင်အပ် ဝိကပ္ပနာသော်လည်း ပြုအပ်သော အဝတ်ကိုကား၊ ပရိဘုဒ္ဓိတုံ-သုံးစွဲ ခြင်းငှါ၊ ဝဇ္ဇတိ-အပ်၏၊] အယံ- ဤ သုံးစွဲခြင်းငှါအပ်၏ ဟူသောစကားသည်၊ ပရိယာယကထာ-ဝိနည်းပရိယာယ်ကိုဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကားတည်း၊ ဝါ-

x x x x x x x

ဝတ္ထသန္ဓိဓိမှိ၊ပေ၊ကောပေတိ။ ။“ဝတ္ထသန္ဓိဓိမှိ၊ပေ၊ သလ္လေခဉ္စ ကောပေတိ” ဟူသော ပါဠိသည် ပရိယာယကထာ မဟုတ်သေး၊ အမှန်ပင် သန္ဓိဓိလည်း ဖြစ်၏၊ သလ္လေခကိုလည်း ဖျက်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် သလ္လေခဉ္စ ကောပေတိ၏ နောက်၌“အဓိဋ္ဌိတ ဝိကပ္ပိတံ ပန ပရိဘုဒ္ဓိတုံ ဝဇ္ဇတိ” ဟု ဝါကျတခု ရှိသင့်မည်ထင်သည်၊ ထိုသို့ ရှိမှသာ “ပရိဘုဒ္ဓိတုံ ဝဇ္ဇတိ”သည် ဝိနည်းပရိယာယ်စကားဖြစ်သောကြောင့်“အယံ ပရိယာယ ကထာ” ဟူသော နောက်စကားနှင့် လိုက်လျောဘွယ်ရှိသည်။

ပရိယာယ ကထာ။ ။ကပ္ပိယံ- အပ်သည်ကို၊ ပရိယယတိ (ပရိဂ္ဂဟေတွာ အယ တိ) -သိမ်းပိုက်၍ ဖြစ်၏၊ ဣတိ ပရိယာယော၊ ကပ္ပိယဝါစာ နုသာရေန - အပ်သော စကားကို အစဉ်လိုက်သဖြင့်၊ ပဋိပတ္တိ - ဤခြင်းတည်း၊ (ဝိနည်း အကျင့်တည်း၊)

အပ်သောစကားကို အစဉ်လိုက်၍ကျင့်ပုံကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကားတည်း။ ပန-ကား၊ နိပ္ပရိယာယတော-ပရိယာယ်မဟုတ် မုချအားဖြင့်၊ တိစိဝရသန္တု ငွေ့န-သုံးထည်သောသင်္ကန်းဖြင့် တင်းတိမ် ရောင့်ရဲသူသည်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ရာ ၏၊ စတုတ္ထံ- ၄ ထည်မြောက် အဝတ်ကို၊ လဘိတွာ-ရ၍၊ ဝါ-ရလသော်၊ အည သ- အခြားပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဒါတဗ္ဗံ-ပေးထိုက်၏။

ယဿကဿစိ-အမှတ်မရှိ တစုံတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဒါတံ-၄၊ သစေ န သက္ကောတိ-အကယ်၍ မစွမ်းနိုင်အံ့၊ ယဿ - အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဒါတုကာမော-ပေးခြင်း၄၊ အလိုရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ သော ပန-ထို ပုဂ္ဂိုလ် သည်ကား၊ (ယဿ ပနမှ ပနကို ရှေ့ ထိုင်သည်။) ဥဒ္ဒေသတ္တာယဝါ- ပါဠိကို ရွတ်ပြခြင်းအကျိုး၄၊ သော်၎င်း၊ ပရိပုစ္ဆတ္တာယဝါ-အနက်ကို အဖန်ဖန် မေးခြင်း အကျိုး၄၊ သော်၎င်း၊ ဂတော-သွားသည်၊ (သစေ ဟောတိ၊ ဧဝံ သတိ) အာဂတ မတ္တေ-ရောက်လာခါမျှ ဖြစ်လသော်၊ ဒါတဗ္ဗံ-ပေးထိုက်၏၊ အဒါတံ-မပေးခြင်း ၄၊ န ဝန္နတိ-မသင့်၊ [မပေးလျှင် သလ္လောအကျင့် ပျက်သည်- ဟူလို။] ပန- ဆက်၊ စိဝရေ-သင်္ကန်းလျှာ အဝတ်သည်၊ အပ္ပဟောန္တေ-မလောက်လသော်၊ ပစ္စာသာယ-အလိုအာသာသည်၊ (နောက်ထပ် အဝတ်ရဘို့ရန် မြှော်လင့်ချက် သည်)၊ သတိယာ - ရှိလသော်၊ အနုညာတကာလေ - ခွင့်ပြုအပ်ရာ အခါ၌၊ ထပေတံ- ထားခြင်း၄၊ ဝန္နတိ-အပ်၏။

x x x x x x x

“ အဓိဋ္ဌာန် ဝိကပ္ပနာပြုထားလျှင် သုံးဆောင်ခြင်းသည် အပ်၏ ” ဟူသော စကားကို အစဉ်လိုက်၍ ကျင့်အပ်သော အကျင့်သာ ဖြစ်၏။ ထို အကျင့်ကို ပြသော စကားကို “ပရိ ယာယဿ-ဝိနည်း ပရိယာယ်ကို+ကထာ-ဆိုကြောင်း စကားတည်း” အရ “ပရိယာယ ကထာ” ဟု ခေါ်သည်။ ထိုပရိယာယ်၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်၍ ဝိနည်းအလိုအားဖြင့် အပ်သည် ကိုသော်မှ မလိုက်ဘဲ သန္တုဋီအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းသည် နိပ္ပရိယာယ မည်၏။ [ပရိပုဗ္ဗ အယဓာတ် ဣပစ္စည်းဖြင့် “ပရိယာယ” ဟု ဖြစ်၏။ အာချာတ်၌ကား ဣပစ္စည်း မရှိ သောကြောင့် “ပရိယာယ်” ဟု ဝုဒ္ဓိမရောက်ဘဲ ရှိရသည်။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤ၌ ပရိယာယသဒ္ဓါသည် အဘိဓာန် (၈၃၇) လာ အနက်ဘို့တွင် ပကာရအနက်ဟောဟု ယူသင့်၏။ ပကာရသဒ္ဓါလည်း “အတူ-အတူ” ဟူသော အနက် ဟောတည်း။ “အတူအားဖြင့်သာ အပ်သည်၊ အစစ်အားဖြင့် သန္တုဋီသလ္လော မဖြစ်ပါ” ဟူလို။ [ဋီကာသစ်၌ ပရိယာယအတွက် ကာရဏအနက် တနည်းကြံသေး၏။ ဋီကာ ရှေးရိုက် နောက်ရိုက်စာအုပ်များ၌ ဝိဂြိုဟ်လုပ်ရာဝယ် ပါဠိအမျိုးမျိုးကို တွေ့ရ၏။]

အနုညာတကာလေ ။ ။ နိသဂ္ဂိယပါစိတ်၊ တတိယကထိန သိက္ခာပုဒ်တော်၌ “ရအပ်ပြီး အဝတ်သည် သင်္ကန်းမချုပ်လောက်လျှင် (နောက်ထပ်ရဘို့ရန် အာသာ= မြှော်လင့်ချက်လည်းရှိသေးလျှင်) အဓိဋ္ဌာန်ဝိကပ္ပနာ မပြုဘဲ တလထားနိုင်ခြင်း” စသော အစီအရင်ကို ရည်ရွယ်သည်။

သူစိသုတ္တစိဝရကာရကာနံ- အပ်, အပ်ချည်, သင်္ကန်းချုပ်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်
 တို့ကို၊ အလာဘေန - မရခြင်းကြောင့်၊ တတော - ထို အနညာတကာလမှ၊
 ပရမိ-နောက်၌လည်း၊ ဝိနယကမ္မံ-ဝိနည်းကံကို၊ ကတွာ-၍၊ ထပေတံ - ၄၊
 ဝဇ္ဇတိ-အပ်၏၊ ဣမသ္မိံ - ဤသင်္ကန်းသည်၊ ဇိဏ္ဏေ - ဆွေးမြေ့လသော်၊ ပုန-
 တဖန်၊ ဤဒိသံ-ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သောသင်္ကန်းကို၊ ကုတော-အဘယ်မှ၊ (အဘယ်
 ပုဂ္ဂိုလ် အထံမှ)၊ လဘိဿာမိ-ရနိုင်ပါအံ့နည်း၊ ဣတိ ပန-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍
 ကား၊ ထပေတံ-၄၊ နဝဇ္ဇတိ၊ သန္ဓိဓိစ-သည်လည်း၊ ဟောတိ-၏၊ သလ္လေခဇ္ဇ-
 ကိုလည်း၊ ကောပေတိ - ၏။

ယာနသန္ဓိဓိမိ- ၌၊ ယာနံနာမ-ယာနမည်သည်၊ ဝယံ-လှည်းပေါင်းချုပ်
 ၎င်း၊ ရထော-ရထား၎င်း၊ သကဋံ-လှည်း၎င်း၊ သန္ဓမာနိကာ - ဂဠုန်တောင်
 အလား၊ နှစ်ဖက်ထား၍ မိုးအပ်သော သံလျင်း၎င်း၊ သိဝိကာ - ထမ်းစင်၎င်း၊
 ပါဠင်္ဂီ-အဝတ်သံလျင်း၎င်း၊ ဣတိ-ဤသည်တည်း၊ ဧတံ-ဤယာဉ်သည်၊ ပဗ္ဗဇိ
 တဿ- ရဟန်း၏၊ န ယာနံ- ယာဉ် မဟုတ်၊ ပန - အန္ဓယ၊ ဥပါဟနာ - ဘိနပ်
 တို့သည်၊ ပဗ္ဗဇိတဿ-၏၊ ယာနံ ယေဝ-ယာဉ်ပင်တည်း။ [“ယာယတိ ဧတေ

x x x x x x x

ဝိနယကမ္မံ၊ ပေ၊ ဝဇ္ဇတိ ။ ။ သင်္ကန်းလျာ အဝတ်ကို ပရိက္ခာရစောဠ အဓိဋ္ဌာန်
 တင်၍ (သို့မဟုတ် ဝိကပ္ပနာပြု၍) ပစ္စာသာမှ ရအပ်သော သင်္ကန်းကို မူလသင်္ကန်း
 လုပ်လျှင် ထို သင်္ကန်းကို တလထားနိုင်၏၊ ဤသို့ စသော ဝိနည်းကံသည် တတိယကထိန
 သိက္ခာပုဒ်၌လာ၏၊ ထို့ကြောင့်“ဝိနယကမ္မံ ကတွာ ထပေတံ”ဟု ဆိုသည်။

သန္ဓိဓိစ၊ ပေ၊ ကောပေတိ။ ။ “သန္ဓိဓိစ၊ ပေ၊ ကောပေတိ” သည် မအပ်ခြင်း၏
 အကြောင်းကို ပြသော ဝါကျတည်း၊ သန္ဓိဓိလည်းဖြစ်၊ သလ္လေခ အကျင့်လည်း ပျက်
 သောကြောင့် မအပ်ပါ၊ သို့သော် အဓိဋ္ဌာန် ဝိကပ္ပနာပြုထားလျှင် ဝိနည်းကံ အလိုအား
 ဖြင့် အပ်ပါသေး၏။

ဝယံ။ ။ အထက်၌ မဏ္ဍပ်များမိုးသလို မိုးအပ်သော ပျင်ချပ် အမိုးရှိသော ယာဉ်
 တမျိုးကို “ ဝယ ” ဟု ခေါ်၏၊ တနည်း- ထက်ဝန်းကျင် မိုးအပ် ကာအပ်သော ယာဉ်
 တမျိုးကို “ ဝယ ” ဟု ခေါ်၏။ [ဥပရိ မဏ္ဍပ သဒိသံ ပဒရံစန္ဒံ, သဗ္ဗပလိ ဂုဏ္ဍိမံ ဝါ
 ဆာဒေတွာ ကတံ ဝယံ၊-ဋီကာသစ်။] ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ ဝယံကို “လှည်းပေါင်းချုပ်”
 ဟု အနက်ပေးကြသည်။

သန္ဓမာနိကာ, ပါဠင်္ဂီ။ ။ ဘေး ၂ ဖက်တို့၌ ရှေ့, သို့မဟုတ် ငွေတို့ဖြင့် ပြုလုပ်
 အပ်သော အခြင်ယနယ်တို့ကို ပေး၍ (ပြု၍) ဂဠုန်တောင်ကဲ့သို့ ဘေး ၂ ဖက်၌ မိုးအပ်
 သော ယာဉ်တမျိုးကို “ သန္ဓမာနိကာ ” ဟု ခေါ်၏၊ “ သံလျင်း ” ဟု ခေါ်ကြသည်။
 [ဥဘောသု ပဿေသု သုဝဏ္ဏရဇတာဒိမယာ ဂေါပါနသိယော ဒတွာ ဂရဠပက္ခက
 နယေန ကတာ သန္ဓမာနိကာ၊-ဋီကာသစ်။] ဤအဖွင့်အတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေး
 ထားသည်၊ အန္တောလိကာ သင်္ခါတာ ပဠပေါဠလိကာ ပါဠင်္ဂီ၊-ဋီကာသစ်၊ ဤအဖွင့်ကို
 ကြည့်၍ ပါဠင်္ဂီကို “အဝတ်သံလျင်း”ဟု အနက်ပေးကြသည်။

နာတိ ယာနံ” ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့် အညီ စီး၍ သွားကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဘိနပ်ကိုလည်း “ယာနံ” ဟု ခေါ်နိုင်သည်။] ဟိ-မှန်၊ ကေဘိက္ခုဿ-တပါးသော ရဟန်းအား၊ (ဝန္တန္တိ ဤစပ်)၊ ဝါ-၏၊ (ဥပါဟနသဃာဋ္ဌာဉ္စပ်)၊ အရညတ္ထာယ-တောဉ္စ ဖီးခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဧကော - ဘိနပ်တရံ၎င်း၊ ဧဝတပါဒကတ္ထာယ - ဆေးအပ်ပြီးသောခြေကို စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ဖုံမလူးအောင် စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုးငှါ)၊ ဧကော- ၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဥက္ကံသတော - အလွန်အားဖြင့်၊ ဒွေ- ၂ ရံကုန်သော၊ ဥပါဟနသဃာတာ- ပေါင်းစပ်အပ်သော ဘိနပ်တို့သည်၊ ဝန္တန္တိ-အပ်ကုန်၏။ [သံဟညန္တေတိ သံဃာတာ၊ ဥပါဟနာယောယေဝ သံဃာတာ ဥပါဟနသံဃာတာ၊ ယုဂဠဘူတာ ဥပါဟနာတိ အတ္ထော၊ ပေါင်းစပ်အပ်သော အစုံဖြစ်သော ဘိနပ်တို့၊ ထိုတစုံကို “တရံ” ဟု ခေါ်သည်။] တတိယံ - ၃ ရံမြောက်ကို၊ လဘိတွာ- ၍၊ ဝါ- ရလသော်၊ အညဿ - အား၊ ဒါတဗ္ဗော-၏၊ ဟိ-မှန်၊ ဣမသ္မိံ-ဤ ဘိနပ်အစုံသည်၊ ဇိဏ္ဏေ-ဆွေးမြေ့လသော်၊ အညံ- အခြားသော ဘိနပ်အစုံကို၊ ကုတော- မှ၊ လဘိဿာမိ - နည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ထပေတုံ- ငှါ၊ န ဝန္တတိ၊ သန္ဓိဓိစ- သည်လည်း၊ ဟောတိ၊ သလ္လေခဉ္စ - ကိုလည်း၊ ကောပေတိ-၏။

သယန သန္ဓိဓိမှိ-၌၊ သယနန္တိ-ကား၊ မဉ္ဇော-ညောင်စောင်းတည်း။ [မဉ္ဇောကို နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ဥပါဟရုဏ်ထုတ်ပြသည်၊ ဝိဋ္ဌ ဘိသိစသော အိပ်ရာများကိုလည်း မဉ္ဇူအတိုင်း ကျင့်ထိုက်၏ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။] ကေဿ - တပါးသော၊ ဘိက္ခုနော- အား၊ ဝါ- ၏၊ ဂဗ္ဘေ- အခန်း၌၊ ဧကော-ညောင်စောင်းတချပ်၎င်း၊ (ခဋင်တလုံး၎င်း)၊ ဒိဝါဠာနေ- နေနေရာ၌၊ ဧကော- ၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဥက္ကံသတော-အားဖြင့်၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ မဉ္ဇော-တို့သည်၊ ဝန္တန္တိ-၏၊ တတော-ထို ညောင်စောင်း ၂ ချပ်ထက်၊ ဥတ္တရိ-အလွန်၊ လဘိတွာ-၍၊ ဝါ-ရလသော်၊ အညဿ - သော၊ ဘိက္ခုနောဝါ- အားသော်၎င်း၊ ဂဏဿဝါ- ဂိုဏ်းအားသော်၎င်း၊ ဒါတဗ္ဗော-၏၊ အဒါတုံ-ငှါ၊ န ဝန္တတိ၊ သန္ဓိဓိစ ဟောတိ၊ သလ္လေခဉ္စ ကောပေတိ။

ဂန္ဓသန္ဓိဓိမှိ-၌၊ (ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ဘိက္ခုနော-အား၊ ဝါ-၏၊ ကဏ္ဍုကဏ္ဍုဆဝိဒေါသာဒိအာဗာဓေ - ယားနာ , ဝဲနာ , အရေရောဂါ အစရှိသော အနာသည်၊ သတိ-ရှိလသော်၊ ဂန္ဓာ-နံသာတို့သည်၊ ဝန္တန္တိ၊ တေဂန္ဓေ-ထို နံသာတို့ကို၊ အာဟရာပေတွာ-ဆောင်ယူစေ၍၊ တသ္မိံ ရောဂေ-သည်၊ ဝူပသန္တေ - ငြိမ်းအေးလသော်၊ (ပျော်ကင်းလသော်)၊ အညေသံ-အခြားကုန်သော၊ အာဗာဓိတာနံဝါ - အနာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားသော်လည်း၊ ဒါတဗ္ဗော- န်၏၊ [သညာတအဿ အနက်၌ ဣတပစ္စည်း သက်၍ “အာဗာဓိတ” ဟု သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ ရှိသည်။] ဒွါရေ-တံခါး၌၊ ပဉ္စဂုံလိယရူပနာဒိသုဝါ- လက် ၅ ချောင်းရာ

ထင်အောင်ပြုခြင်း၊ ကျောင်းဆောင်တို့၌ အခိုးထုံစေခြင်း အစရှိသော အမှုတို့၌ သော်လည်း၊ ဥပနေတဗ္ဗာ - ကပ်ဆောင်ထိုက်ကုန်၏၊ ပန - ဗျတိရိက်၊ ပုန - တဖန်၊ ရောဂေ - သည်၊ သတိ - သော်၊ ဘဝိဿန္တိ - လတံ၊ ဣတိ - ဤသို့ နှလုံး သွင်း၍၊ ထပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ သန္ဓိဓိစ ဟောတိ၊ သလ္လေခဉ္စ ကောပေတိ။

ဝုတ္တာဝသေသံ-ဆိုအပ်ပြီးမှ ကြွင်းသောနှမ်း၊ ဆန် အစရှိသည်ကို၊ အာမိ သန္တိ-အာမိ သဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗ-၏၊ သေယျထိဒံ-ထို အာမိသဟူသည် အဘယ်နည်း၊ ဣဓ-ဤသာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စော-အချို့ သော၊ ဘိက္ခု-သည်၊ တထာရူပေ- ထိုသို့ သဘောရှိသော၊ (ရွာတွင်းသို့ဝင်ဘို့ရန် ခဲယဉ်းသောသဘောရှိသော)၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ဥပကာရာယ-လျော်သောကျေးဇူးကို ပြုခြင်းငှါ၊ ဘဝိဿတိ- တံ၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ တိလ၊ပေ၊ဘာဇနာဒိနိ-နှမ်း၊ ဆန်၊ ပဲနောက်၊ မာသပဲ၊ အုန်းသီး၊ ဆား၊ ငါး၊ အမဲ၊ အမဲခြောက်၊ ထောပတ်အိုး၊ ဆီအိုး၊ တင်လဲအိုး အစ ရှိသည်တို့ကို၊ အာဟရာပေတွာ- ဆောင်စေ၍၊ ထပေတိ - သိမ်းထားတတ်၏၊ သော- ထိုရဟန်းသည်၊ (ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးသည်)၊ ဝဿကာလေ - မိုဃ်း ရွာရာအခါ၌၊ ကာလဿေဝ-စောစော၌ပင်၊ သာမဏေရေဟိ-တို့သည်၊ ဝါ- တို့ကို၊ ယာဂုံ-ယာဂုကို၊ ပစာပေတွာ- ကြိုစေပြီး၍၊ ပရိဘုဉ္စိတွာ- သုံးဆောင် ပြီး၍၊ သာမဏေရ-သာမဏေ၊ ဥဒကကဒ္ဒမေ-ရေညွှန်ရှိရာအခါ၌၊ (တနည်း) ဥဒကကဒ္ဒမေ - ရေညွှန်ကြောင့်၊ ဝါမံ - ရွာသို့၊ ပဝံသိတုံ - ဝင်ခြင်းငှါ၊ ဒုက္ခံ- ခဲယဉ်း၏၊ ဂစ္ဆ - သွားချေ၊ အသုကံကုလံ - ထို မည်သောအမျိုးသို့၊ ဝါ - ထို မည်သောအိမ်သို့၊ ဂန္ဓာ-၍၊ မယံ- ငါ၏၊ ဝိဟာရေ-ကျောင်း၌၊ နိသိန္ဓဘာဝံ-

x x x x x x x x

ပဉ္စဂုံလိဃရူပန။ ။ သနပ်ခါး နံသာရည်တို့ကို တံခါးရွက်၌ လက် ၅ ချောင်းရာ ထင်အောင် လက်ဖြင့်ရိုက်နှိပ်ခြင်းကို “ပဉ္စဂုံလိ” ဟု ခေါ်၏၊ ဤသို့ ဒွါရကို ပဉ္စဂုံလိ၌သာ စပ်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “ ဒွါရပဉ္စဂုံလိ ” ဟု သမာသ်ရှိလျှင် ကောင်းသည်။ [အနု ဇာနာမိ ဘိက္ခုဝေ ဂန္ဓံ ဂဟေတွာ ကဝါဠေ ပဉ္စဂုံလိကံဒါတုံ”ဟူသော (စူဠဝဂ္ဂ၊ ခုဒ္ဒက ဝတ္ထု၊ ခန္ဓက) သိက္ခာပုဒ်တော်အတိုင်း ညွှန်ပြုခြင်းတည်း။] ခူပဓာတ်သည် တာပန (ပူစေ ခြင်း) အနက်ကိုဟော၏၊ နံသာတို့ကိုမီးရှိ၍ ထွက်လာသော အခိုးဖြင့် ကျောင်းဆောင်၊ စေတီကျောင်းဆောင်ကို ပူစေခြင်း၊ အနံ့ စွဲစေသောအားဖြင့် ထုံခြင်းကို “ဃရူပန” ဟု ခေါ်သည်၊ အာဒိဖြင့် စေတီတော် ဆင်းတုတော်များကို ပူဇော်ခြင်းကို ယူပါ။

အာမိသံ။ ။ ကိလေသေဟိ- ကိလေသာတို့သည်၊ အာမသိတဗ္ဗံ - အာရုံပြုသော အားဖြင့် သုံးသပ်ထိုက်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ အာမိသံ- မည်၏၊ အာပုဗ္ဗ မသဓာတ် , အ ပစ္စည်း၊ မ၏အ ကို ဣပ္ပ၊ ပြခဲ့သော အန္ဓုပါန ဝတ္ထ ယာန သယန ဂန္ဓတို့လည်း ကိလေသာ တို့ဖြင့် အာရုံပြုအပ်သောကြောင့် အာမိသအမည် ရသည်သာ၊ သို့သော် ပါရိသေသ နည်းအားဖြင့် ကြွင်းသောအသုံးအဆောင် ဝတ္ထုကိုသာ “အာမိသ” ဟု ယူစေလိုသော ကြောင့် “ဝုတ္တာဝသေသံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ” ဟု မိန့်သည်။

နေသည်၏အဖြစ်ကို၊ အာရောစေဟိ - ပြောချေလော၊ အသုကကုလတော-
ထိုမည်သော အမျိုးမှ၊ ဝါ - မှ၊ ဒဓိအာဒီနိ - နို့ ဓမ်း အစရှိသည်တို့ကို၊ အာ
ဟရ- ဆောင်ယူခဲ့လော၊ ဣတိ- ဤသို့မှာ၍၊ ပေသတိ- စေလွှတ်၏။

ဘိက္ခုဟိ-ခန်းနေရဟန်းတို့သည်၊ ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ ကိံ-အသို့ပါနည်း၊
ဂါမံ-သို့၊ ပဝိသိဿထ-ဝင်ပါကုန်လတံလော၊ ဣတိ- သို့၊ ဝုတ္တေဝိ- လျှော့အပ်
ပြန်သော်လည်း၊ အာဝုသော - ငါ့ရှင်တို့၊ ဣဒါနိ - ယခုအခါ၌၊ ဂါမော - ကို၊
ဒုပ္ပဝေသော-ခဲယဉ်းသဖြင့် ဝင်အပ်၏၊ ဝါ- ဝင်နိုင်ခဲ့၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒတိ-၏၊
တေ-ထို ခန်းနေရဟန်းတို့သည်၊ ဘန္တေ- ရား၊ ဟောတု - ဖြစ်ပါစေ၊ တုမှေ-
တို့သည်၊ အစ္ဆထ - နေရစ်ပါကုန်၊ မယံ - တို့သည်၊ ဘိက္ခံ- ဆွမ်းကို၊ ပရိယေသိ
တွာ-ရှာ၍၊ အာဟရိဿာမ-ဆောင်ခဲ့ပါကုန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်၍၊ ဂစ္ဆ
န္တိ-ကုန်၏၊ အထ-ထိုမှနောက်၌၊ သာမဏေရောပိ- သည်လည်း၊ ဒဓိအာဒီနိ-
တို့ကို၊ အာဟရိတွာ-၍၊ ဘတ္တံ-ဆွမ်းကို၎င်း၊ ဗျဉ္ဇနဉ္စ- ဟင်းလျာကို၎င်း၊ သမ္မာ
ဒေတွာ - ပြီးစီးစေ၍၊ ဥပနေတိ - ဆက်ကပ်၏။ [“ပြည့်စုံ” ဟု ပေးလျှင် သူနှင့်
တွဲဘက် သဟာဒိယောဂဝန္တ ရှာရလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် သမ္မာဒေတွာကို “နိ
ပ္ပါဒေတွာ”ဟု ဖွင့်ခလေ့ရှိသည်။]

တံ-ထိုဆွမ်းကို၊ ဘုဉ္ဇန္တဿေဝ-စားနေစဉ်ပင်၊ ဥပဋ္ဌာကာ-အလုပ်အကျွေး
ဒါယကာတို့သည်၊ ဘတ္တံ - ကို၊ ပဟိဏန္တိ - ပို့လာကြကုန်၏၊ တတောပိ - ထို
အလုပ်အကျွေး ဒါယကာတို့ ပို့ လာအပ်သောဆွမ်းမှလည်း၊ မနာပံ မနာပံ-
မြတ်နိုးဘွယ် မြတ်နိုးဘွယ်ကို၊ ဝါ - ကောင်းနိုးရာရာကို၊ ဘုဉ္ဇတိ - စားပြန်၏၊
အထ-ထိုမှ နောက်၌၊ ဘိက္ခု- ခန်းနေရဟန်းတို့သည်၊ ပိဏ္ဍပါတံ- ကို၊ ဂဟေ
တွာ-၍၊ အာဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၏၊ တတောပိ-ထိုရဟန်းတို့ ယူလာအပ်သောဆွမ်းမှ
လည်း၊ မနာပံ မနာပံ - ကို၊ ဂီဝါယာမကံ-လည်ပင်းကို ဆန့်တန်း၍၊ ဝါ-
လည်ပင်းကို ဆန့်တန်းအပ်လောက်အောင်၊ (လည်မျိုဆိုက်အောင်၊) ဘုဉ္ဇတိ
ယေဝ-စားသေးသည်သာ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤနည်းအားဖြင့်၊ စတုမာသမ္ပိ မိုဃ်း

x x x x x x x

ဂီဝါယမကံ။ ။ အာရှေးရှိသော ယမုဓာတ်သည် ရှည်အောင်ဆန့်ခြင်းအနက်ကို
ဟော၏၊ ဂီဝံ အာယာမေတိတိ ဂီဝါယာမကော၊ ကြိယာပိသေသနအနက်၌ ဒုတိယာ
ပိဘတ်သက်၍ “ဂီဝါယာမကံ”ဟု ဖြစ်သည်၊ [ဂီဝါယာမကန္တိ ဘာဝနပုံသကဝစနံ၊
ဂီဝံ အာယမိတွာ အာယတံကတွာတိ အတ္ထော၊-ဒီကာ။] တနည်း- အာယမိတဗ္ဗာတိ
အာယာမာ၊ ဂီဝါ စ+ သာ+ အာယာမာစာတိ ဂီဝါယာမာ၊ ဂီဝါယာမာယေဝ ဂီဝါ
ယာမကော၊ [ယထာ ဝါ ဘုတ္တေ အတိဘုတ္တတာယ ဂီဝါအာယမိတဗ္ဗာ ဟောတိ၊ တထာ
တိပိ ဝနုတိ၊-ဒီကာ။] ငုံ့၍ထားလျှင် အန်မည်စိုးသောကြောင့် လည်ပင်းကိုဆန့်၍ထား
ရသည်-ဟူလို၊ ဤသို့ စားခြင်းမျိုးကို “ လည်မျိုဆိုက်အောင် စားသည်”ဟု ပြောစမှတ်
ပြုကြသည်။

လေးလကိုလည်း၊ ဝီတိနာမေတိ - လွန်စေ၏။ အယံ ဘိက္ခု- ဤ ကျောင်းထိုင် ရဟန်းကို၊ မုဏ္ဍကုဋုမ္ပိကဇီဝိကံ - ခေါင်းတုံးသူကြွယ်၏ အသက်မွေးနည်းကို၊ ဇီဝတိ ဣတိ-အသက်မွေးသူဟူ၍၊ သမဏဇီဝိကံ- ရဟန်း၏ အသက်မွေးနည်း ကို၊ န ဇီဝတိ ဣတိ-အသက်မမွေးသူဟူ၍၊ ဝုဇ္ဇတိ-၏၊ ဝေရူပေါ- ဤသို့သဘော ရှိသော သိုမှီး သိမ်းဆည်းခြင်းသည်၊ အာမိသသန္ဓိနောမ - အာမိသသန္ဓိမိ မည်သည်၊ ဟောတိ။

ပန-ဆက်၊ ဘိက္ခုနော-၏၊ ဝသနဋ္ဌာနေ-နေရာအရပ်၌၊ ဧကော-တခုသော၊ တဏှာ၊ လနာဠိ-ဆန်ကွမ်းစာ၎င်း၊ ဝါ-ဆန်တစလယ်၎င်း၊ ဧကော-တခုသော၊ ဂုဠပိဏ္ဍော- တင်လဲခဲ၎င်း၊ (ထန်းလျက်ခဲ, သို့မဟုတ် သကြားခဲ၎င်း)၊ [ထို တင်လဲခဲကို “ထန်းသီးမှည့် ပမာဏရှိ၏” ဟု သာရတ္ထ၌ဆို၏။] စတုဘာဂမတ္တိ- ဆန်၏ ၄ ခုမြောက် အဖို့အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ-ဆန်၏ ၄ ဖို့တဖို့အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ (“စတုတ္ထဘာဂ” ဟု ဆိုလိုလျက် ထွက်ကို ချေထားသည်)၊ သပ္ပိ- ထောပတ်၎င်း၊ [တစလယ်၏ ၄ ဖို့တဖို့ဟူသည် ကုဋုဗ(ကုဋုဝ) ဟု ခေါ်သော တလက်ဖက်(တလက်ဆွံ့)တည်း။] ဣတိ- ဤသို့၊ ဧတ္တကံ- ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အာမိသကို၊ အကာလေ- အချိန်မဲ့ အခါမဲ့၌၊ သမ္ပတ္တစောရာနံ-ရောက် လာသော ဒါးမြတို့၏၊ ဝါ-ရောက်လာလော သူပုန်တို့၏၊ အတ္တာယ-အကျိုး ၄၊ နိဓေတုံ- သိုမှီးသိမ်းထားခြင်း၄၊ ဝဇ္ဇတိ- အပ်၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧတ္တကံ-ကို၊ နိဓေတုံ-၄၊ ဝဇ္ဇတိ-နည်း၊)ဟိ(ယသ္မာ)ကြောင့်၊ တေ- ထို ဒါးမြတို့သည်၊ ဝါ-ထို သူပုန်တို့သည်၊ ဧတ္တကမ္ပိ-ဤမျှလောက်လည်း ဖြစ်သော၊ အာမိသပဋိသန္တာရံ-အာမိသ ပဋိသန္တာရကို၊ ဝါ-စေ့စပ်ကြောင်း

x x x x x x x

မုဏ္ဍကုဋုမ္ပိကဇီဝိကံ။ ။မုဏ္ဍ(မုဒို) ဓာတ်သည် ဆံကိုရိတ်ဖြတ်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ မုဏ္ဍတိ - ဆံပင်ကို ဖြတ်ထားတတ် (ရိတ်ထားတတ်) ၏။ ဣတိ မုဏ္ဍော၊ (ဥးပြည်း = ခေါင်းတုံး)၊ ကုဋုမ္ပိသန္ဓါသည် ဥစ္စာအနက်ကို ဟော၏။ ဥစ္စာဟူရာ၌ အိမ်ယာ သားမယားစသောအလုံးစုံတည်း၊ စုရာဒိ ကုဋုမ္ပိဓာတ်, ခိုင်မြဲခြင်းအနက်ဟော ဟု ထောမနိမိဆို၏။ ကုဋုမ္ပိယတိ ဧတေနာတိ ကုဋုမ္ပိ - ခိုင်မြဲတည်တန့်ကြောင်း ဥစ္စာ၊ ကုဋုမ္ပိ ယဿ အတ္တိတိ ကုဋုမ္ပိကော။

ဆက်ဥးအံ- ဇီဝနံ ဝုတ္တိ ဇီဝိကာ (၄၄၅) အဘိဓာန်နှင့် အညီ, အသက်မွေးမှုကို “ဇီဝိကာ” ဟု ဆို၏။ မုဏ္ဍောစ+သော+ကုဋုမ္ပိကောစာတိ မုဏ္ဍကုဋုမ္ပိကော၊ တဿ+ ဇီဝိကာ မုဏ္ဍာ၊ ပေ၊ ဇီဝိကာ၊ ဇီဝိကာနှင့် ဇီဝတိသည် အသက်မွေးခြင်းကြိယာကိုချည်း ရသောကြောင့် အဘောဒဘောဒူပစာ ကြံပါ။ [ဋီကာသစ်၌ကား “ဇီဝိတ ” ဟု ရှိ၏။ အဘောဒဘောဒူပစာ မကြံစေလိုဘဲ “ကတ္တာ” ပုဒ် အပိုထည့်၍ စပ်လေသည်။ ဤ “မုဏ္ဍာ၊ ပေ၊ ဇီဝိကံ” ပုဒ်ကို အာမိသနှင့်စပ်သော သန္ဓိမိဝတ္ထုတို့၏ နည်းပြုမျှသာဟုလည်း ဆို၏။ သဋ္ဌေးသူကြွယ်များ သိမ်းထားသလို သိမ်းထားသည်-ဟူလို။]

ဖြစ်သော အာမိသကို၊ အလဘန္တာ-မရကုန်လသော်၊ ဇိဝိတာပိ-ဇိဝိတိန္ဒြေမှ သော်လည်း၊ ဝေါရောပေယျံ-ခွင်းကုန်ရာ၏၊ (တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧတ္တကံ - ကို၊ နိဓေတုံ-၄၊ ဝန္တတိ-၏) တသ္မာ-ထို ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ဤမျှလောက်သော အာမိသကို သိုမှီးသိမ်းထားခြင်း၄၊ အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ [တသ္မာ ထို၊ ဟိတ်၏ ဖိုလ် , စွဲဆို ဖြိုထုံးစံ၊]၊ ဧတ္တကံ - ဤမျှလောက်သော အာမိသသည်၊ သစေ နတ္ထိ-အံ၊ (ဝေံ သတိ)၊ အာဟရာပေတွာပိ-ဆောင်စေ၍လည်း၊ ထပေတုံ- ထားခြင်း၄၊ ဝန္တတိ - ၏။ [အာဟရာပေတွာပိ၌ ပိသည် ဂရဟာဇောတက၊ အလိုအလျောက်ရလျှင် ဆိုဘွယ်ရာ မရှိ-ဟု သမ္ဘာဝနာပြု။]

စ - သည်သာ မကသေး၊ (သိမ်းထားနိုင်ရုံသာ မကသေး)၊ အဖါသုက ကာလေ-မကျန်းမာသူ၏အခါ၌၊ ဝါ-မကျန်းမာရာအခါ၌၊ ဧတ္ထ-ဤအာမိသ ၌၊ ဝါ-ဤအာမိသတွင်၊ ယံ-အကြင်ဝတ္ထုသည်၊ ကပ္ပိယံ-အပ်၏၊ တံ-ထိုဝတ္ထု ကို၊ အတ္တနာပိ - ကိုယ်တိုင်လည်း၊ ပရိဘု၌တုံ-၄၊ ဝန္တတိ-၏၊ ပန-ဆက်၊ ကပ္ပိယကုဋိယံ - ကပ္ပိယကုဋိ၌၊ ဗဟုံ- များစွာ၊ ထပေန္တဿာပိ - ထားသော ရဟန်း၏လည်း၊ သန္ဓိဓိနာမ-သန္ဓိဓိမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ။ [ဥဿာဝနန္တိကာ စသော ကျောင်း ၄ မျိုးနှင့် နေစရာ မဟုတ်သော ဆွမ်းစားကျောင်း ဥပုသ် ကျောင်းဆောင် စသည်ကို ပိနည်းအလိုအားဖြင့် “ ကပ္ပိယကုဋိ = အပ်သော ကျောင်း” ဟု ခေါ်၏။] ပန-ကား၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ တဏှာလ နာဠိအာဒိသု- တကွမ်းစားသော ဆန်အစရှိသည်တို့တွင်၊ ယံကိ၌ဝါ-အမှတ် မရှိ တစုံတခုသော အာမိသသည်၎င်း၊ စတုရတနမတ္တံ-၄ တောင် အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ ဝါ- ၄ တောင်မျှလောက်သော၊ ပိလောတိကခဏ္ဍံဝါ - အဝတ်ပိုင်း သည်၎င်း၊ ဣဒံ-ဤ အာမိသသည်၊ မေ-ငါ့ဘို့၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ် လတုံ၊ ဣတိဝါ-ဤသို့ နှလုံးတော်သွင်း၍၎င်း၊ သွေ-နက်ဖန်၌၊ ဘဝိဿတိ၊ ဣတိ ဝါ-၎င်း၊ ထပိတံနာမ-ထားအပ်သည် မည်သည်၊ နတ္ထိ-ရှိတော်မမူ။ [ဤတွင် သန္ဓိဓိကာရ ပရိဘောဂနှင့်စပ်၍ မှတ်ဘွယ် ပြီးပြီ။]

ဝိသုကဒဿနေသု-ဝိသုက ဒဿနတို့၌၊ အတ္ထော - အနက်ကို၊ ဝေံ - ဤ ဆိုအပ်လတံသော နည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော - ၏၊ (နောက်၌ ဝိနိစ္ဆယကို မပြတ် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ ပြလိမ့်မည်) နစ္စံ နာမ-နစ္စမည်သည်၊ ယံကိ၌-ကြွင်းမဲ့ ဥဿံ အလုံးစုံသော၊ နစ္စံ-ကခြင်းတည်း၊ [ဥဒေါင်းစသည်တို့၏ ကခြင်း၊ ကလေး စသည်တို့၏ ကခြင်းစသော ကခြင်းအားလုံးကို ယူစေလို၍ “ယံကိ၌” ဟု ဆိုသည်။] တံ- ထို ကခြင်းကို၊ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ ဂစ္ဆန္တေနာပိ-သွားသော ရဟန်း သော်မှလည်း၊ ဂိဝံ-လည်ပင်းကို၊ ပသာရေတွာ-ဆန့်တန်း၍၊ ဒဠု-ကြည့်ခြင်း ၄၊ နဝန္တတိ၊ ပန - ဆက်၊ ဧတ္ထ - ဤ နစ္စံ ဟူသော ပုဒ်၌၊ ဝိတ္တာရ ဝိနိစ္ဆယော- အကျယ် အဆုံးအဖြတ်ကို၊ သမန္တပါသာဒိကာယံ- ၌၊ ဝုတ္တနယေနဝ - သာ၊

ဝေဒိတဗျော) ယထာ-သိထိုက် သကဲ့သို့၊ ဝေ-တူ၊ သဗ္ဗေသု-အလုံးစုံကုန်သော၊ သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တေသု - သိက္ခာပုဒ်နှင့် စပ်ယှဉ်ကုန်သော၊ သုတ္တပဒေသု- သုတ်ပုဒ်တို့၌၊ (ဝိတ္ထာရဝိနိစ္ဆယော သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗျော)၊ ဟိ-မှန်၊ ဣတော- ဤ နစ္စံဟူသော ပုဒ်မှာ၊ ပရံ- နောက်၌၊ ဧတ္ထကမ္ပိ- ဤမျှလောက်ကိုလည်း၊ အဝတွာ-မဆိုမူ၍၊ (“ဝိနိစ္ဆယကို စိစစ်ဘို့ရန် မည်သည့် နေရာ၌ ရှုလေ” ဟု တည်ရာဌာန ညွှန်ပြမှုကိုမျှလည်း မဆိုတော့ဘဲ)၊ တတ္ထတတ္ထ- ထိုထိုသုတ်ပုဒ်၌၊ ပယောဇနမတ္တမေဝ - အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ယှဉ်စေခြင်းမျှကို သာ၊ [ပဒတ္တယောဇနမတ္တမေဝ၊- ဇီကာ။] ဝဏ္ဏယိဿာမ- ဖွင့်ကုန်တော့အံ့၊ ဣတိ-ဤကား အမှာစကားတည်း၊ (“ကဿွာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗျော၊ ဟိ ယဿွာ ဣတောပရံ ၊ ပေ ၊ ဝဏ္ဏယိဿာမ၊ ဣတိ တဿွာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗျော” ဟုလည်း ပေးနိုင်၏။)

ပေက္ခန္တိ- ကား၊ န ဣသမဇ္ဇိ - ကချေသည်တို့၏ ကပွဲသဘင်ကို၎င်း၊ အက္ခာ နန္တိ-ကား၊ ဘာရတယုဇ္ဈနာဒိကံ - ဘာရတညီနောင်တို့၏ စစ်တိုက်ခြင်း အစရှိ သော အကြောင်းအရာကို၎င်း။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဘာရတ ရာမယုဇ္ဈနာဒိ ကံ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုအတိုင်းလည်း ဇီကာသစ်၌ ဖွင့်ထားသည်။] တံ-ထို အကြောင်း အရာကို၊ ယသ္မိံ ဌာနေ- အကြင် အရပ်၌၊ ကထိယတံ-ပြောအပ်၏၊ တတ္ထ- ထို အရပ်သို့၊ ဂန္တုမ္ပိ-သွားခြင်းငှါသော်မှလည်း၊ န ဝဇ္ဇတိ။

x x x x x x x x

ပေက္ခန္တိ ။ ။ ပပုဗ္ဗ ဣက္ခဓာတ်သည် ကြည့်ရှုခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ ပေက္ခာဟု ဣတ္ထိလိန်ရှိ၏၊ ဤ၌ကား အနုယုတ္တာဝေ၍ ဒုတိယန္တ ရှိရသည်၊ ပေက္ခိတဗျော-ကြည့်ရှုထိုက် ၏၊ (ကြည့်စရာကောင်း၏၊) ဣတိ ပေက္ခာ၊ ကခြေသည်အဖွဲ့တို့ ကပြအပ်သော ပွဲသဘင် တည်း။ [သမဇ္ဇသဒ္ဓါသည် သံ+အဇဓာတ် ဣပစ္စည်းဖြင့်၊ ပြီး၏၊ နပုလိန်တည်း၊ အဘိ ဓာန်၌ကား ပဗ္ဗဇ္ဇာကဲ့သို့ အာပစ္စည်းဖြင့် ဣတ္ထိလိန်ရှိ၏၊ သံပိဏ္ဍေတွာ အဇန္တိ ဧတ္ထာတိ သမဇ္ဇာ-ပေါင်းစု၍ ဖြစ်ရာ ပွဲသဘင်။ [နဋသမူဟေန ပန ဇနသမူဟေ ကရဏဝသေန နဋသမဇ္ဇန္တိ ဝုတ္တံ၊-ဇီကာ။]

မှတ်ချက် ။ ။ ဤ “ပေက္ခိ” စသော ပုဒ်တို့သည် ဝိသုကဒဿန၏ သရုပ်ပြပုဒ်တို့ တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပေက္ခိဖြင့် ပေက္ခိကို ကြည့်ရှုခြင်းတိုင်အောင် ကာရဏပစာရအားဖြင့် ယူပါ၊ နောက် “အက္ခာနံ” စသည်တို့၌လည်း ထို အက္ခာနံ စသည်ကို နားထောင်ခြင်း ကြည့်ရှုခြင်းတိုင်အောင် ယူပါ။

အက္ခာနံ ။ ။ အာပုဗ္ဗ ခါဓာတ်သည် ပြောဆိုခြင်း အနက်ဟောတည်း၊ ကွက်စိပ် ဆရာတို့ ပြောဆိုအပ်သော ဘာရတညီနောင်တို့၏ စစ်တိုက်ခြင်း စသည်တည်း၊ “အက္ခိ တဗ္ဗံ-ပြောဆိုထိုက်၏၊ ဣတိ အက္ခာနံ” ဟု ပြု၊ ဤနေရာ၌ ထိုအကြောင်းအရာကို ကွက်စိပ် ဆရာ စာပြောဆရာတို့ ပြောရာအရပ်ကိုလည်း ယူပါ၊ သို့မှ တတ္ထဂန္တုမ္ပိနှင့် လျော်မည်။ [ဘာရတနာမကာနံ ဒွေဘာတုကရာဇုနံ ရာမရညောစ ယုဇ္ဈနာဒိကံ တပုသုတေဟိ အာစိက္ခိဘဗ္ဗတော အက္ခာနံ၊ ဂန္တုမ္ပိ နဝဇ္ဇတိ၊ ပဂေဝ တံ သောတံ၊-ဇီကာသစ်။]

ပါဏိဿရန္တိ-ကား၊ ကံသတာဠ-ကြေးဖြင့် ပြုအပ်သောမောင်း၊ ကြေးနင်း၊ လင်းကွင်း တီးသံကို၊ ပါဏိတာဠ-လက်ခုတ်တီးသံကို၊ ဣတိပိ - ဤသို့လည်း၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏၊ ဝေတာဠန္တိ-ကား၊ ယနတာဠ-ယနမည်သော တူရိယာတီးသံကို၎င်း၊ မန္တေန-မန္တန်ဖြင့်၊ မတသရီရုဠာပနံ - သူသေကောင်ကို ထစေခြင်းကို၎င်း၊ ဣတိပိ-ဤသို့လည်း၊ ဧကေ-အချို့ ဆရာတို့သည်၊ (ဝဒန္တိ)။

x x x x x x x x

ပါဏိဿရံ။ ။ပါဏိနာ-လက်ဖြင့်+ တာဠိတဗ္ဗော - တီးထိုက်သော+ သရော- အသံတည်း၊ ပါဏိဿရော၊ ဤ ဝိဂ္ဂဟ အရ လက်ဖြင့်တီးရသော တူရိယာအားလုံးနှင့် ဆိုင်၏၊ သို့သော် အထင်ရူဠိအားဖြင့် ကြေးမောင်း ကြေးနောင် ခွက်ခွင်း (လင်းကွင်း) တို့ကိုသာယူစေလို၍ “ကံသတာဠ” ဟု ပဌမဖွင့်သည်။ [လောဟမယော တူရိယဇာတိ ဝိသေသော ကံသော၊ လောဟမယပတ္တောဝါ-ကြေးဖြင့်ပြုအပ်သော ဂျပ်ပြား။]

ပါဏိတာဠန္တိပိ။ ။ပါဏိဿရ၌ “ပါဏိနံ- လက်တို့၏+ သရော- အသံ” ဟု ပြုလျှင် လက်ခုတ်တီးသံ ရသောကြောင့် “ပါဏိတာဠ” ဟု ဝါဒတံမျိုးဖြစ်သည်။ တာဠနံ တာဠော၊ ပါဏိနံ+တာဠော ပါဏိတာဠော။ [စုရာဒိတာဠဓာတ်။]

ဝေတာဠ။ ။အဘိဓာန် (၃၉၆) ၌ “ဝေတာဠိကော၊ ဗောဓကရော- ရှင်ဘုရှင် အား အနှိုးတော်ဆက်သူ” ဟု ဆို၏၊ ထို ဝေတာဠိကကို “နိသာဝသာနံ-ညဉ့်၏ အဆုံးကို၊ ဝိဘာဝေန္တော-ထင်စွာပြုလျက်၊ တာဠသဒ္ဓေန-တီးအပ်သော အသံဖြင့်၊ ဗောဓယတိ - နှိုးတတ်၏” ဟု အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာသူစိဉ် အနက်ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝိဘာဝေတွာ -ညဉ့်၏ ကုန်ကြောင်း (မိုးသောက်အခါသို့ ရောက်ကြောင်း) ကို ထင်စွာပြုလျက် (ဘုန်းတော်ဖွဲ့ သီချင်းကိုလည်း ဆိုလျက်) +တာဠော-အချက်ကျကျ တီးခတ်အပ်သော တူရိယာတည်း၊ ဝိတာဠော- ယာ၊ ဝိတာဠောယေဝ ဝေတာဠော” ဟု ပြုပါ၊ ယခုခေတ် ဘာသာခြားကျောင်းများ၌လည်း ယခုလို တီးခတ်မှုများ ရှိဟန်တူသည်။

ဃနတာဠ ။ ။ တူရိယာ ၅ မျိုးတွင် အထဲ၌ အပေါက်မပါသော တူရိယာကို “ဃန-တခဲနက်တူရိယာ” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုဃနတူရိယာဟူသည် ဒဏ္ဍမယ (တုတ်ချောင်း တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော) တူရိယာ၊ သိလာသလာက-ကျောက်ချောင်း ကျောက်စည် တူရိယာ တို့တည်း၊ ထို တူရိယာတို့ကို တီးအပ်သော အသံကို “ဃနတာဠ” ဟု ယူပါ။ [ဃနသင်္ခါတာနံ တူရိယဝိသေသာနံ တာဠနံ ဃနတာဠနာမ၊ ဒဏ္ဍမယသမ္မတာဠ သိလာသလာကတာဠဝါ၊ - ဋီကာသစ်။] ကြေးဖြင့်ပြုအပ်သော မောင်း၊ ကြေးနင်း၊ လင်းကွင်း တို့လည်း ဃနတူရိယာပင် ဖြစ်၏၊ သို့သော် ကံသတာဠဖြင့် ယူပြီးဖြစ်၍ မယူတော့။

မန္တေန၊ ပေ၊ ဠာပနံ။ ။သူသေကောင်၌ တစ္ဆေ မြေဘုတ် (ဖုတ်) ဝင်လာအောင် မန္တန်ကို စုတ်ပြီးလျှင် သူသေကောင်ကို ထအောင်လုပ်ခြင်းကို “ ဝေတာဠ ” ဟု ဧကေ ဆရာတို့က (သာရသမာသ ဆရာ , ဥတ္တရဝိဟာရဝါသီ ဆရာတို့က) အနက်ဖွင့်ကြ သတတ်၊ ထို ဖုတ်ကောင်ထအောင်ပြုရာ၌လည်း မြေကြီးကို အထူးသဖြင့် ရိုက်နှက်ရသေး သောကြောင့် “ဝေတာဠ” ဟု ယူဟန်တူသည်၊ ဤသို့ ပြုလုပ်ပုံကို ဧကနိပါတ်, သဒ္ဓိဝက ဇာတ်၌ ရှုပါ။ [မန္တေနာတိ ဘူတာဝိသနမန္တေန၊ -ဋီကာသစ်။]

ကုမ္ဘထူဏန္တိ-ကား၊ စတုရဿ အမ္မဏကတာဠ-၄ ထောင့်ရှိသော အမ္မဏ ချင့်ခွက်သဏ္ဍာန်ရှိသော စည်တီးသံကို၊ ကုမ္ဘသဒ္ဓိ- အိုးစည်တီးသံကို၊ ဝါ- အိုး တီးသံကို၊ ဣတိပိ-လည်း၊ ဧကေ- တို့သည်၊ (ဝဒန္တိ)၊ သောဘနကန္တိ-ကား၊ န ဋ္ဌာနံ-ကချေသည်တို့၏၊ အဗ္ဗောက္ကိရဏံ- နတ်သို့ ရှေးရှုမှန်း၍ ဗလိနတ်စာ မြောက်တင်ခြင်းကို၎င်း၊ ဝါ- တနည်း၊ သောဘနကရဏံ- တင့်တယ်အောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိဘာနစိတ္တံ- ရှေးရှုထင်လာသောဉာဏ်ဖြင့် ဆန်းကြယ် အောင် ပြုအပ်သော ပန်းချီ ပန်းပုရုပ်ကို၎င်း၊ (“အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ” ဌစပ်၊) ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

x x x x x x x

ကုမ္ဘထူဏံ။ ။ အဘိဓာန် (၁၄၀)၌ “ ကုမ္ဘထူဏ ” ဟု ရှိ၏။ “ စတုရဿ အမ္မဏတာဠ ” ကို “ ရုက္ခသာရဒဏ္ဍာဒီသု - (သစ်ပင်၏အနှစ် ဒုတ်တံ အစရှိသည်တို့ တွင်) ယေနကေနစိ စတုရဿအမ္မဏကံကတွာ- (၄ ထောင့်ရှိသော အမ္မဏချင့်ခွက် သဏ္ဍာန်ရှိအောင် ပြု၍) စတုသု ပသေသု စမ္ပေန ဩနန္တိတွာ- (၄ ဘက် သားကြောက် ၍) ကတဝါဒိတံ- (ပြုအပ်သော တီးဘွယ်တူရိယာ)” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ [ဤအဖွင့်အလို ကုမ္ဘ သဒ္ဓါသည် အိုး ဟူသောအနက်ကို မဟော၊ ဆယ်အမ္မဏဝင်သော တကုမ္ဘ အရေ အတွက်ကိုဟောသည်။ ထိုကုမ္ဘနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့်သာ တူရမည်။ အရွယ်အားဖြင့် ထိုမျှလောက် ကြီးမည်မဟုတ်ပါ။ ထူဏ သဒ္ဓါသည် ဝါဒိတ (တီးအပ်သော တူရိယာ တမျိုး) ကို ဟောသည်ဟု ကြံပါ။ ထူထူဣတိ - ထူထူဟူ၍၊ ဝါ- ထုံထုံဟူ၍၊ အဏတိ- အသံပြုဘတ်၏။ ဣတိ ထူဏော၊ ကုမ္ဘောစ+သော+ထူဏော စာတိ ကုမ္ဘထူဏော။]

ကုမ္ဘသဒ္ဓိ။ ။ ဤနည်း၌ကား ကုမ္ဘ သဒ္ဓါသည် အိုးနှင့်တူသော အိုးစည်ကို၎င်း '(တနည်း) အိုးကို၎င်း၊ ထူဏသဒ္ဓါသည် အသံဟူသော အနက်ကို၎င်း ဟော၏။ ကုမ္ဘ သ+ထူဏော ကုမ္ဘထူဏော။ [ကုမ္ဘသဏ္ဍာနတာယ ကုမ္ဘော၊ သဋ္ဌောယေဝ ဝါ၊ တဿ ထူဏနံတိ ခုဒ္ဒကဘာဏကာ။-ဋီကာသစ်။]

အဗ္ဗောက္ကိရဏံ။ ။ “ရန်ဗလိကရဏံ - ကပွဲသဘင်၌ နတ်တင်မှုကိုပြုခြင်း (နတ် ကတော်ထွက်ခြင်း) ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ အဘိ+ဥက္ကိရဏာ၊ “အဘိ-နတ်သို့ရှေးရှု (ရည်မှန်း ၍) +ဥက္ကိရဏံ-အထက်၌ ကြံမြောက်ခြင်း၊ တင်မြောက်ခြင်း” ဟု ကြံပါ။ ထိုသို့ ပြုခြင်း သည် ပွဲသဘင်ကို ဘေးရန်ကာကွယ်၍ တင့်တယ်အောင်ပြုရာ ရောက်သောကြောင့် “သောဘနဿ+ကရဏံ” အရ သောဘနက မည်၏။

သောဘနကရဏံ ဝါ ။ ။ ဋီကာ၌ “ သောဘနကရဏံတိ သောဘနကာရဏံ (တင့်တယ်အောင်ပြုကြောင်း) ” ဟု ဖွင့်၏။ ဋီကာသစ်၌ “ ဣတ္ထိ ပုရိသ သံယောဂါဒိ ကိလေသဇနကံ (မိန်းမ ယောက်ျားတို့၏ စပ်ယွက်ခြင်း အစရှိသော ကိလေသာကိုဖြစ်စေ တတ်သော) ပဋိဘာနစိတ္တံ (ဉာဏ်ဆန်းကြယ်တိုင်း ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီ ဆေးရေး အရုပ်သည်) သောဘနကရဏာတော သောဘနကံနာမ ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ ထိုသရုပ် ဖော်ပုံသည် သာရသမာသကျမ်း၌ လာသော “ သောဘနဗရကံ - တင့်တယ်သော ပန်းချီ ခွေးရေးရုပ်ရှိသော အိမ် ” ဟူသောစကားနှင့်လည်း ငြေ့လျော်၏။

စက္ကာလန္တိ - ကား၊ အယောဂုဠကီဠိ - သံတုံး ကစားခြင်းကို၎င်း၊ (အနုယုတ္တာဝိဟာရန္တိကိုး၎င်း၍ အားလုံး ဒုတိယန္တချည်း ရှိခဲ့သည်။ နောက်၌လည်း ဒုတိယန္တချည်းရှိလိမ့်မည်)၊ စက္ကာလာနံ-စက္ကာလလူမျိုးတို့၏၊ သာဏဓောဝနကီဠိ-ပိုက်ဆံလျှော်ကို ဆေးခြင်းရှိသော ကစားခြင်းကို၊ ဣတိပိ-လည်း၊ ဝဒန္တိ၊ ဝံသန္တိ- ကား၊ ဝေဠု- ဝါးကို၊ ဥဿာပေတွာ- စိုက်ထောင်၍၊ ကီဠနံ- ကစားခြင်းကို။

ဓောဝနန္တိ-ကား၊ အဋ္ဌဓောဝနံ-အရိုးဆေးပွဲကို၎င်း၊ ကိရ-ချွဲ၊ ဧကစ္စေသု-အချို့ ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု - ဇနပုဒ်တို့၌၊ ကာလကံတေ- ကွယ်လွန်ပြီးကုန်သော၊ ဣတကေ - ဆွေမျိုးတို့ကို၊ န ဈာပေန္တိ - မီး မရှိ ကြကုန်၊ နိခဏိတွာ- မြေ၌မြှုပ်၍၊ ထပေန္တိ - ထားကြကုန်၏၊ အထ - ထိုမှနောက်၌၊ နေသံ - ထိုကွယ်လွန်ပြီးသော ဆွေမျိုးတို့ ၏၊ ပုတိဘူတံ-ပုတ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ကာယံ-ကိုယ်ကို၊ ဥ တွာ-သိ၍၊ နိဟရိတွာ-ထုတ်ဆောင်၍၊ အဋ္ဌိနိ-အရိုးတို့ကို၊ ဓောဝိတွာ- ဆေး၍၊ ဝန္ဓေဟိ - နံ့သာတို့ဖြင့်၊ မက္ခေတွာ - သုတ်လိမ်း၍၊ ထပေန္တိ-ထားကြကုန်၏၊ တေ - ထို ကျန်ရစ်သောဆွေမျိုးတို့သည်၊ နက္ခတ္တကာလေ - နက္ခတ်ပွဲအခါ၌၊ [နက္ခတ္တယောဂ ဆဏကာလေ - ကြတ္တိကာနက္ခတ် စသည်တို့နှင့် ယှဉ်ရာ ပွဲသဘင်အခါ၌၊- ဋီကာသစ်။] ဧကသ္မိံ - တခုသော၊ ဌာနေ- အရပ်၌၊ အဋ္ဌိနိ-အရိုးတို့ကို၊ ထပေတွာ-ထား၍၊ ဧကသ္မိံ - သော၊ ဌာနေ-၌၊ သုရာဒိနိ- သေရည် အစရှိသည်တို့ကို၊ ထပေတွာ - ၍၊ ရောဒန္တာ - ပိုကြွေးကုန်လျက်၊ ပရိဒေဝန္တာ-မြည်တမ်းကုန်လျက်၊ သုရံ - သေရည်ကို၊ ပိဝန္တိ-သောက်ကြကုန်၏။

စ- သာဓကကား၊ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒါမိတိ - ဝဒါမိဟူသော၊ ဧတံ (သုတ္တံ)- ဤပီဠိကို၊ (ဘဂဝတာ)ပိ- သည်လည်း၊ ဝုတ္တံ- ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ ဘိက္ခဝေ- တို့၊ ဒက္ခိဏေသု - ဒက္ခိဏတိုင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ- မဇ္ဈိမဒေသ၏

x x x x x x x

စက္ကာလံ။ ။စက္ကာ- ကြမ်းတန်းသူ၏အဖြစ်၌၊ (တနည်း)စက္ကာယ-ကြမ်းတန်းသူ၏အဖြစ် အကျိုးငှါ + အလံ-စွမ်းနိုင်သူတည်း၊ စက္ကာလော၊ “စက္ကာလာနံ-ကြမ်းတန်းသူတို့၏ (ကျန်းမာရေးသမားတို့၏) + ဣဒံ စက္ကာလံ” ဟု ပြု၍ သံတုံးကို မြောက်ကြ၍ အားကစားခြင်း ကို၎င်း၊ စက္ကာလ လူမျိုးတို့၏ ပိုက်ဆံလျှော် ကစားခြင်းကို၎င်း၊ “စက္ကာလ” ဟု ခေါ်သည်။ [ပိုက်ဆံလျှော်တို့ကို ရေဆွတ်၍ အချင်းချင်း နှက်ရိုက်၍ ကစားခြင်းကို သာဏဓောဝန ကစားခြင်းဟု ခေါ်သည်။]

ဝံသန္တိ၊ ပေ၊ ကီဠနံ။ ။ဝံသေန-ဝါးဖြင့် + ကတံ + ကီဠနံ ဝံသော၊ “ဝါးကိုထောင်၍ ကစားခြင်း” ဟု ဆိုသောကြောင့် ယခုအခါ ချောတိုင်တက်၍ ကစားခြင်းကို ဆိုလိုဟန် တူသည်။ [ဝံသသဒ္ဓါသည် ပုလိန်ရှိ၏၊ ဤ၌ကား “အနုယုတ္တာ” ကိုး၎င်း၍ ပါဠိတော်အတိုင်း “ဝံသံ” ဟု ဒုတိယန္တထားသည်၊ ပုဒ်တိုင်းမှာလည်း ဒုတိယန္တချည်းသာတည်း။]

တောင်ဘက်အရပ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု-ဇနပုဒ်တို့၌၊ ဓောဝနံနာမ-အရိုးဆေးပွဲမည်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ တတ္ထ-ထိုအရိုးဆေးပွဲ၌၊ အန္တမ္ဘိ-အစာသည်၎င်း၊ ပါနမ္ဘိ-အဖျော်သည်၎င်း၊ ခဇ္ဇမ္ဘိ-ခဲဘွယ်သည်၎င်း၊ ဘောဇ္ဇမ္ဘိ-စားဘွယ်သည်၎င်း၊ လေယျမ္ဘိ-လျက်ဘွယ်သည်၎င်း၊ (ရှေးစာအုပ်များ၌ “တေလမ္ဘိ” ဟု ပါဠိပျက်၏)၊ ပေယျမ္ဘိ-သောက်ဘွယ်သည်၎င်း၊ နစ္စမ္ဘိ - ကခြင်းသည်၎င်း၊ ဂိတမ္ဘိ-သီဆိုခြင်းသည်၎င်း၊ ဝါဒိတမ္ဘိ - တီးမှုတ်ခြင်းသည်၎င်း၊ ဟောတံ - ဖြစ်၏၊ ဝါ-ပါဝင်၏၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧတံ ဓောဝနံ-ဤအရိုးဆေးပွဲသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဧတံ-ဤအရိုးဆေးပွဲသည်၊ နတ္ထိတံ-မရှိဟူ၍၊ န ဝဒါမိ-ဟောတော်မမူ၊-ဒသကင်္ဂတ္ထိ၊ ရ၊ တတိယပုံ၊ သမဏသညာဝဂ်၊ ဓောဝနသုတ်။] ပန-ဝါဒန္တရ၊ ဧကစ္စေ-အချို့ ဆရာတို့သည်၊ ဣန္ဒဇာလေန - သကြားမင်း၏ ဇာကွန်ယုက်နှင့်တူသော မျက်လှည့်အတတ်ဖြင့်၊ အဋ္ဌိဓောဝနံ- အရိုးဆေးခြင်းသည်၊ ဝါ-အရိုးကို ထင်ရှားပြခြင်းသည်၊ ဓောဝနံ-ဓောဝနမည်၏၊ ဣတိပိ-လည်း၊ ဝဒန္တိ- ကုန်၏။

ဟတ္ထိယုဒ္ဓါဒီသု - ဟတ္ထိယုဒ္ဓံ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ (ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ဘိက္ခုနော- အား၊ ဝါ- ၏၊ ဟတ္ထိအာဒိဟိ- ဆင် အစရှိသည်တို့နှင့်၊ (အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌လာသော အဿ စသည်နှင့်တကွ မုဋ္ဌိတိုင်အောင် ယူ)၊ သဒ္ဓိံ-တကွ၊ ယုဇ္ဈိတုံ-စစ်ထိုးခြင်းငှါ၊ နေဝ ဝန္တတိ-မအပ်၊ တေ- ထို ဆင်အစရှိသည်တို့ကို၊ ယုဇ္ဈာပေတုံ-စစ်ထိုးစေခြင်းငှါ၊ (ကိုက်စေခြင်း၊ ဝှေ့စေခြင်း၊ ခွပ်စေခြင်းဟု သင့်လျော်အောင်ပေးနိုင်သည်)၊ န ဝန္တတိ၊ ယုဇ္ဈန္တေ-စစ်ထိုးနေသည်တို့ကို၊ ဒဋ္ဌိ- ကြည့်ခြင်းငှါ၊ န ဝန္တတိ၊ နိဗုဒ္ဓန္တိ- ကား၊ မလ္လယုဒ္ဓံ - လက်ဝှေ့သမားတို့၏ သတ်ပုတ်ခြင်းကို၎င်း၊ ဝါ- လက်ဝှေ့ ပွဲကို၎င်း။

x x x x x x x

ဣန္ဒဇာလေန။ ။ အဘိဓာန် (၅၁၂) ၌ မာယာကာရကို “ ဣန္ဒဇာလိက ” ဟု ပရိယာယ်ပြ၏။ ထို့ကြောင့် “ဣန္ဒဇာလေနာတိ အဋ္ဌိဓောဝနမန္တံ (အရိုးဆေးရာ၌ သုံးစွဲအပ်သောမန္တန်ကို) ပရိဇေပိတွာ ယထာ ပရေ အဋ္ဌိနိယေဝ ပဿန္တံ, ဧဝံ (အရိုးတို့ကို မြင်နိုင်လောက်အောင်သော ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်) တစာဒိနံ အန္တရဓာပန မာယာယ (အရေ စသည်တို့ကို ကွယ်ပျောက်စေနိုင်သော မျက်လှည့်အတတ်ဖြင့်)” ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်။ [ဣန္ဒဿ ဇာလမိဝ ဟိ ပဋိစ္ဆာဒိတုံ သမတ္ထနတော “ ဣန္ဒဇာလ ” နှိ မာယာ ဝုစ္စတိ၊-ဋီကာသစ်။]

ဟတ္ထိအာဒိဟိ။ ။ ဟတ္ထိအာဒိသု အဘိရုဟိတွာ အညေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈနံ- မိမိက ဆင်စသည်ကိုစီး၍ အခြားသော ဆင်စီးထားသူတို့နှင့် စစ်ထိုးခြင်း၊ ဟတ္ထိ အာဒိဟိစ သဒ္ဓိံ သယမေဝ ယုဇ္ဈနံ-ဆင် စသည်တို့နှင့် မိမိကိုယ်တိုင် သတ်ပုတ်ခြင်း၊-ဋီကာသစ်။

နိဗုဒ္ဓံ။ ။ သတ္တတ၌ “နိယုဒ္ဓ” သည် ပါဠိ၌ “နိဗုဒ္ဓ” ဟု ဖြစ်၏။ ဗဒ္ဒေဘော် မရှိစေရ၊ [ဒိဃာယုမှ ယကို ဝပြု၍ ဒိဃာဝုဖြစ်သကဲ့သို့ ယကို ဝ , ဝကို ဗပြု။] နိဂ္ဂယ (နှိပ်၍, နှိမ်၍) နိတရံ ဝါ (တနည်း , လျင်စွာ) ယုဒ္ဓံ - သတ်ပုတ်ခြင်း၊ ဝါ- သတ်ပုတ်ရာပွဲ၊

ဥယျောမိကန္တိ - ကား၊ ယတ္ထ - အကြင်အရပ်၌၊ သမ္ပဟာရော - ပြင်းစွာ ပုတ်ခတ်ခြင်းကို၊ ဝါ-စစ်တိုက်ခြင်းကို၊ ဒိဿတိ-တွေ့မြင်အပ်၏၊ (တံ-ထိုအရပ်ကို၎င်း၊ ဝါ- ထိုအရပ်ကို ကြည့်ရှု၍၎င်း၊) ဗလဂ္ဂန္တိ- ကား၊ ဗလဂဏနဋ္ဌာနံ- စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို ရေတွက်ရာအရပ်ကို၎င်း၊ သေနာဗျူဟန္တိ - ကား၊ သေနာ နိဝေသံ-စစ်တပ်၏စုဝေး တည်နေခြင်းကို၎င်း၊ သကဋုဗျူဟာဒိဝသေန-လှည်း သဏ္ဍာန် စစ်ဆင်ခြင်း အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ သေနာယ - စစ်တပ်၏၊ နိဝေသနံ- စုဝေးတည်နေပုံကို၎င်း၊ အနိကဒဿနန္တိ-ကား၊ တယော- ၃ စီး ကုန်သော၊ ဟတ္ထိ-ဆင်တို့သည်၊ ပစ္ဆိမံ-နောက်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဝါ-အနည်းဆုံး ဖြစ်သော၊ ဟတ္ထာနိကံ-ဆင်အနိကတည်း၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ ဝုတ္တဿ-ဟောတော်မူအပ်သော၊ (ဥယျောမိကသိက္ခာပုဒ်၌ ဟောတော်မူအပ်သော)၊ အနိကဿ-ဆင်အပေါင်း အစရှိသည်ကို၊ ဒဿနံ- ကြည့်ရှုခြင်းကို၎င်း၊ (အနုယုတ္တာ ၌စပ်)။

+ * + + * + +

လက်ဝှေ့-နပမ်းလုံးပွဲကို ယူပါ၊ [မထေန္တိ ဝိလောထေန္တိ-လုံးထွေး သတ်ပုတ်ကြကုန် ၏၊ ဣတိ မလ္လာ၊ မထိဿ ထဿလောစသုတ်ဖြင့် စီရင်၊ ဗာဟုယုဒ္ဓကာရကာ - လက် မောင်းဖြင့် သတ်ပုတ် (လက်ဝှေ့သတ်) သူတို့၊ မလ္လာနံ+ ယုဒ္ဓံ မလ္လာယုဒ္ဓံ။]

ဥယျောမိကံ။ ။ဥပုဗ္ဗ၊ ယုဓဓာတ်၊ ဥဂန္ဓာ ဥဂန္ဓာ-နိုင်သည့်ဘက်က တက်၍ တက်၍၊ ယုဇ္ဈန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥယျောဓော၊ (ဏပစ္စည်း)၊ “ဥယျောဓောယေဝ+ဥယျော မိကံ” သုတ္တံ၌ ဣကသက်။ [ဏုပစ္စည်းဖြင့် “ဥယျောဓက ” ဟု ပြီးမှ အကို ဣပ္ပိ-ဟု သော်လည်း ကြံ။]

ဗလဂ္ဂံ။ ။ဗလဿ-ဗိုလ်ပါအပေါင်း၏+အဂ္ဂေါ- အစုအဝေးတည်း၊ ဗလဂ္ဂေါ၊ ဗလဂ္ဂံ+ဇာနန္တိ ဧတ္ထာတိ ဗလဂ္ဂံ၊ “ဗလဂ္ဂဇာနနံ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဇာနနပုဒ် အကြေကြံ၊ တနည်း “ဗလံ+ဂဏေတိ ဧတ္ထာတိ ဗလဂ္ဂံ၊” ကိပစ္စည်း၊ ဣကိုချေ၊ “ စစ်သည်အပေါင်း မည်မျှရှိ၏” ဟု သိဘို့ရန် ရေတွက်ရာဌာန။

သေနာဗျူဟံ။ ။ [ဝိ + ဥဟ- စစ်တိုက်ဘို့ရန် ပေါင်းစုခြင်း၊ စစ်ဆင်ခြင်း။] သေနာယ - စစ်တပ်၏၊ ဗျူဟော - စစ်တိုက်ရန် စုဝေးရာအရပ်သည်၊ သေနာဗျူဟော- မည်၏၊ “ဤနေရာ၌ ဆင်တပ်နေစေ၊ မြင်းတပ်နေစေ ” စသည်ဖြင့် စစ်တိုက်ဘို့ရန် သူ့ နေရာနှင့်သူ စုဝေးချထားခြင်း စစ်ဆင်ခြင်းကို “ သေနာဗျူဟ ” ဟု ခေါ်၏။ [သေနံ ဝိယူဟန္တိ ဝိဘဇိတွာ ထပေန္တိ ဧတ္ထာတိ သေနာဗျူဟော၊ သေနာယဝါ ဧတ္ထ ဗျူဟာန ဝိချာသော-နေရာချခြင်း၊ သေနာဗျူဟော-ခြင်း၊ ဤသို့ နေရာချထားခြင်းကို “ စစ်ဆင် ခြင်း” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုစစ်ဆင်ခြင်းသည် သကဋုဗျူဟ-လှည်းသဏ္ဍာန်စစ်ဆင်ခြင်း၊ စတ္တ ဗျူဟ-စက်ဝန်းသဏ္ဍာန် စစ်ဆင်ခြင်း၊ ပဒုမဗျူဟ- ပဒုမ္မာကြာပန်းသဏ္ဍာန် စစ်ဆင်ခြင်း စသည်ဖြင့် အများအပြားရှိသောကြောင့် “သကဋုဗျူဟာဒိဝသေန” ဟု ဆိုသည်။]

အနိကဒဿနံ။ ။နိယတေ (ပသာရိယတေတိ) နိကံ-ဖြန့်ကြဲအပ်သော အစိတ် အစိတ်၊ န+နိကံ အနိကံ-အစိတ်အစိတ်မဟုတ်သောအပေါင်း (ထောမနိမိ)၊ ပါစိတျာဒိ (အစေဋ္ဌက, ဥယျောမိက) ယောဇနာ၌ “အဏိကံ” ဟု တမျိုးကြံလေသေး၏။

တ္ထေ-ဤကစားခြင်း၌၊ ပမာဒေါ- မေ့လျော့ခြင်းသည်၊ တိဋ္ဌတိ- တည်၏၊
 ဣတိ-ထိုသို့ မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာ၏အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တံ-ထို
 ကစားခြင်းသည်၊) ပမာဒဋ္ဌာနံ-န မည်၏၊ ဇူတဉ္စ- ကစားခြင်းလည်းဟုတ်၏၊
 တံ- ထိုကစားခြင်းသည်၊ ပမာဒဋ္ဌာနဉ္စ- မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း
 လည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ - ဤ ၂ ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ ဇူတပမာဒဋ္ဌာနံ - န
 မည်၏၊ အဿ- ထိုပျဉ်ချပ်၏၊ ဧကကာယ- ဘခုတခုသော၊ ပန္နိယာ - အစဉ်
 အတန်း၌၊ အဋ္ဌအဋ္ဌ- ဝခု ဝခုကုန်သော၊ ပဒါနိ - ကြွေအန်တို့၏ တည်ရာ
 အကွက်တို့သည်၊ (သန္တိ-ရှိကုန်၏၊) ဣတိ-ထိုသို့ ဝကွက် ဝကွက်ရှိသည်၏အဖြစ်
 ကြောင့်၊ (တံ-ထိုပျဉ်ချပ်သည်၊) အဋ္ဌပဒံ- မည်၏၊ ဒသပဒေပိ-ဆယ်ကွက်
 ဆယ်ကွက်ရှိသော ပျဉ်ချပ်၌လည်း၊ ဒေသဝနယော-ပင်တည်း။

x x x x x x x

ပမာဒေါ၊ပေ၊ဋ္ဌာနံ။ ။အဋ္ဌကထာဝိဂ္ဂိုဟ်ကို ဤသို့ အစိတ်အစိတ်ပြုပါ၊ ပမဇ္ဇနံ-
 မေ့လျော့ခြင်း၊ ပမာဒေါ- ခြင်း၊ (ပ+မဒ- ဣ)၊ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဋ္ဌာနံ၊ ပမာဒဿ+
 ဋ္ဌာနံ ပမာဒဋ္ဌာနံ - (ကုသိုလ်ကိစ္စနှင့်တကွ လောကီလူမှုကိစ္စ ၌ပင်) မေ့လျော့ခြင်း၏
 တည်ရာဖြစ်သော (မေ့လျော့ကြောင်းဖြစ်သော) အမှု။

ဇူတ၊ပေ၊ဋ္ဌာနံ။ ။သက္ကတ၌ ကိဋ္ဌာအနက်ကိုဟောသော ဒိဝ (ဒိဝ) ဓာတ်၊ တ
 ပစ္စည်းဖြင့် ပိသောဒရာဒိဂိုဏ်းသွင်း၍ ဝကို ဥပြု၊ ဣကို ယပြု၍ “ ဒျူတ ” ဟု ပြီးသော
 ပုဒ်သည် ပါသကကိဋ္ဌာ-ကြွေအန်ကစားခြင်းအနက်ကိုဟော၏၊ ဤ၌ကား ကြွေအန်သာ
 မက ကစားခြင်းအမျိုးမျိုးကို “ ဇူတ ” ဟု ခေါ်ပါ၊ ဒိဗ္ဗနံ-ကစားခြင်း၊ ဒျူတံ-ခြင်း၊ ပါဠိ၌
 ဒျူကို ဇပြု၍ “ ဇူတံ ” ဟု ဖြစ်၏၊ [ဥပမာ- “ ဘုမ္မဒေဝ ” ၌ ဒကို ဇပြု၍ “ ဘုမ္မဇိုဝ်း ” ဟု
 ခေါ်သကဲ့သို့တည်း။] ထို့နောက် “ ဇူတဉ္စ - ကြွေအန်ကစားခြင်းစသော အလောင်း
 အစား ပါ-မပါသော ကစားခြင်းလည်း ဟုတ်၏ + တံ+ ပမာဒဋ္ဌာနဉ္စာတိ ဇူတပမာဒ
 ဋ္ဌာနံ ” ဟု အဋ္ဌကထာအတိုင်း ပြုပါ၊ ထို ကစားခြင်းမျိုးသည် လောကီအလုပ်ကိစ္စကို
 သော်မှ မေ့လျော့စေသေး၏၊ ကုသိုလ်ကိစ္စကိုကား ဆိုဘွယ်ရာမရှိတော့၊ ထို့ကြောင့်
 ပမာဒဋ္ဌာနလည်း မည်၏။

အဘိဓာနပုဒ်ဝိကောသုစိ။ ။ “ ဇု- ထေယျေ (ခိုးသူ၏အဖြစ်၊ ခိုးခြင်း၌) ” ဟု
 ဓာတ်နက်ဆို၍ ဇဝတိ ထေယျံ ကရောတိ ဧတေနာတိ ဇူတံ-ခိုးမှုကိုပြုကြောင်းဖြစ်သော
 ကြွေအန်စသော လောင်းတန်းကစားမှု၊ ထိုကစားမှုကိုပြုရာ၌ ကျွမ်းကျင်သူတို့က မကျွမ်း
 ကျင်သူတို့ကို လှည့်ပတ်ကြသောကြောင့် ခိုးခြင်းကိစ္စကို ပြုကြောင်းဖြစ်သည်၊ ဤနည်း
 အပြင် အခြားနည်းကိုလည်း ပြသေး၏။

အဋ္ဌပဒံ။ ။ “ အဋ္ဌအဋ္ဌ+ပဒါနိ ” ဟု ဝိစ္ဆာဖွင့်သောကြောင့် အဋ္ဌတပုဒ် အကြေ
 ကြိပါ၊ “ ပဒ ” သဒ္ဓါသည် အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ပတိဋ္ဌာန အနက်ဟောတည်း၊
 “ ပဇ္ဇန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတေသုတိ ပဒါနိ ” ဟု ပြု၊ ဧတေသု-ဤအကွက်တို့၌၊ သာရိအာဒိနိ-
 ဇယ် အစရှိသော ကစားဘွယ်ဝတ္ထုတို့သည်၊ (သာရိကို “ အန်စာ ” ဟုလည်း ပေးကြ
 ၏)၊ ပဇ္ဇန္တိ ပဝတ္တန္တိ - ဖြစ်ကြ (တည်ကြ) ကုန်၏၊ ဣတိ ပဒါနိ၊ ရှစ်ကွက်ကျားချ၍

အာကာသန္တိ-ကား၊ အဋ္ဌပဒဒသပဒေသုဝိယ- ရှစ်ကွက် ရှစ်ကွက်ရှိသော ပျဉ်ချပ် ဆယ်ကွက် ဆယ်ကွက်ရှိသော ပျဉ်ချပ်တို့၌ကဲ့သို့၊ အာကာသေ ယေဝ- ကောင်းကင်၌ပင်၊ ကီဠနံ-ကစားခြင်းကို၊(အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ-၌စပ်၊) ပရိဟာရပထန္တိ- ကား၊ ဘူမိယံ- မြေ၌၊ နာနာပထ မဏ္ဍလံ - အမျိုးမျိုးသော လမ်းဝိုင်းကို၊ ကတွာ-၍၊ တတ္ထတတ္ထ-ထိုထိုလမ်း၌၊ ပရိဟရိတဗ္ဗံ- ရှောင်လွှဲ ထိုက်သော၊ ပထံ-လမ်းကို၊ ပရိဟရန္တာနံ-ရှောင်လွှဲသူတို့၏၊ ကီဠနံ- ကစားခြင်းကို၊(အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ)၊ [ပထသဒ္ဒါ ပုလ္လိန်၊ ဤ၌ ဒုတိယန္တ။]

သန္တိကန္တိ- ကား၊ သန္တိကကီဠနံ- ဇယ်တောက်တမ်း၊ ဇယ်ကောက်တမ်း၊ ကစားခြင်းကို၊ (အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ)၊ ကေဠု- တပေါင်းတည်း၊ ဝါ- စုပုံ၍၊ ထပိတာ - ထားအပ်ကုန်သော၊ သာရိယောဝါ - ကြွေအန် တို့ကိုသော်၎င်း၊ သက္ခရာယောဝါ-ကျောက်စရစ်ခဲတို့ကိုသော်၎င်း၊ အစာလေန္တာ-မလှုပ်စေကုန်

+ x x + + + + +
 ကစားရာ၌ တတန်း တတန်းလျှင် ရှစ်ကွက် ရှစ်ကွက်စီ ရှိရ၏။ ထိုအကွက်တို့၌ ဇယ် '(ကြွေစေ့စသော ကစားစရာ ဝတ္ထု) တို့ကို ချ၍ ကစားခြင်းတည်း၊ [“ဒသဒသ+ပဒါနိ ယဿာတိ ဒသပဒံ”၌လည်း နည်းတူ။] ပုမေ ဝါဠပဒံသာရိ-ဖလကေ”ဟူသော အဘိဓာန်နှင့် အညီ အဋ္ဌပဒသဒ္ဒါသည် ကျား စသည်ကို ကစားစရာ ပျဉ်ချပ် - သစ်ချပ် - ခုံစသည်ကို ဟောသော်လည်း ဤ နေရာ၌ ဇူတပမာဒဋ္ဌာန၏ သရုပ်ပြဖြစ်သောကြောင့် ထိုပျဉ်ချပ်ပေါ်၌ ကစားခြင်းတိုင်အောင် ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူပါ။

အာကာသံ။ ။အာကာသ၌ ကစားခြင်းတိုင်အောင် ဌာနူပစာရအားဖြင့် “အာကာသ”ဟု ယူပါ။ ကောင်းကင်၌ ရှစ်ကွက်စီ၊ သို့မဟုတ် ဆယ်ကွက်စီရှိသော အကွက်ကြောင်းတို့ကို နှုတ်အပြောအားဖြင့်ရေး၍ “ငါသည် ဇယ်ကို မည်သည့်အကွက်သို့ ပို့လိုက်ပြီ” ဟု တယောက်က ပြော၏။ အခြားတယောက်ကလည်း ထို့အတူ ပြော၏။ ဤနည်းအားဖြင့် ကစားခြင်းကို “အာကာသ”ဟု ခေါ်သည်။

ပရိဟာရပထံ။ ။ပရိဟရိတဗ္ဗော-(လမ်းကြောင်းချင်း မထပ်အောင်) ရှောင်လွှဲထိုက်သော+ပထော - လမ်းကြောင်းတည်း၊ လမ်းကြောင်းတဆက်တည်း အစိုင်းကြီးလုပ်၍ လမ်းကြောင်း မထပ်အောင်လိုက်၍ ကစားခြင်းကို “ပရိဟာရပထ” ဟု ခေါ်၏။ ကလေးများ ကစားရာ၌ “ပရွက်ဆိတ်ကြောင်းလိုက်တမ်း ကစားခြင်း”ဟု ခေါ်သည်။

သန္တိကံ ။ ။ သမဏံ သန္တိ - မလှုပ်မရှက် ငြိမ်သက်ခြင်း၊ သန္တိယေဝ သန္တိကံ၊ ဇယ်တောက်တမ်း ဇယ်ကောက်တမ်း ကစားရာ၌ ဇယ်ကို မလှုပ်စေရဘဲ ငြိမ်သက်သောကြောင့် “သန္တိက” ခေါ်သည်ဟု ကြံပါ။

သာရိယော။ ။ဗုဒ္ဓတောစိတော သရန္တိ ပရိဝတ္တန္တိတိ (ကေခံယူလိုက်၊ လက်ဖြင့် တောက်၍ ပို့လိုက်အားဖြင့် လှည့်လည်တတ်သောကြောင့်) သာရိ”ဟု ခေါ်၏။ ပုံလိန်ဖြင့် “သာရိ” ဟုလည်း ရှိ၏။ “အက္ခဗိဇံ - ကြွေအန် ကစားရာ၌ အစေ့၊ ကြွေစေ့” ဟု ဇီကာသစ်၌ သရုပ်ပြ၏။ ကြွေစေ့သာ မက၊ ကစားရာ၌ အသုံးပြုသော အရာဝတ္ထု အစုစုကိုပင် “သာရိ”ဟု ခေါ်နိုင်စရာရှိသည်။ မိမိတို့ ငယ်စဉ်အခါ၌ကား မန်ကျည်းစေ့ကို၎င်း၊ ကျောက်ခဲကလေးများကို၎င်း ကစားခဲ့ကြသည်။

ဘဲ၊ နခေနေဝ-လက်သည်းဖြင့် သာလျှင်၊ အပနေန္တိစ-ဖဲဆောင်လည်း ဖဲဆောင် ကြကုန်၏။ ဝါ-ကောက်ယူလည်း ကောက်ယူကြကုန်၏။ ဥပနေန္တိစ-ကပ်ဆောင် လည်း ကပ်ဆောင်ကြကုန်၏။ ဝါ- တောက်၍လည်း ပိုကြကုန်၏။ တတ္ထ- ထို ဇယ်တို့တွင်၊ (တနည်း) ထိုသို့ ဆောင်ပို့ ရာ၌၊ ကာစိ-တစုံတခုသော ဇယ်သည်၊ သစေ စလတိ-အကယ်၍ လှုပ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ ပရာဇယော - ရှုံးခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏။ ဧတံ-ဤသန္တိကံဟူသော အမည်သည်၊ ဧဝရူပါယ-ဤသို့ သဘော ရှိသော၊ ကိဋ္ဌာယ-ကစားခြင်း၏။ အဓိဝစနံ-အမည်တည်း။

ခလိကန္တိ-ကား၊ ဣတခလိကေ- ကြွအန်ကစားရာစည်းပိုင်း၌၊ (တနည်း) ငှတဖလကေ-ကြွအန်ကစားရာ ပျဉ်ချပ်၌၊ ပါသကကိဋ္ဌနံ- အန်စာကို ပစ်၍ ကစားခြင်းကို၊ (အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ)၊ ဒီဃဒဏ္ဍကေန-ရှည်သော ဒုတ်ချောင်း ငယ်ဖြင့်၊ ရဿဒဏ္ဍကံ-တိုသောဒုတ်ချောင်းငယ်ကို၊ ပဟရဏကိဋ္ဌနံ-ပုတ်ခတ် ကြောင်းဖြစ်သော ကစားခြင်းကို၊ ဃဋိကာ-ဃဋိကာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ၏။

x x x x x x x

ခလိကံ ။ ။ “ ဣတခလိကေတိ-ဣတမဏ္ဍလေ ” ဟု ဋီကာသစ်၌ တွေ့ရ၏။ ယခု အခါ၌ “ ဣတဖလကေ ” ဟု ပါဠိရှိကြောင်းကိုလည်း ဆို၏။ ခလသဒ္ဓါသည် ကောက်နယ် တလင်းပိုင်းကို ဟော၏။ ထိုနှင့် တူသောကြောင့် ကြွအန်ကစားရာ အပိုင်းကိုလည်း “ ခလိက ” ဟု ခေါ်ဟန်တူ၏။ ဤသို့ ကြံလျှင် ဣတခလိကေပါဠိက မှန်သကဲ့သို့ထင်ရ၏။

ပါသကကိဋ္ဌနံ ။ ။ ပသတိ အဋ္ဌပဒါဒိသု ဗာဓေတိ , ဖုသတိစာတိ ပါသကော- အဋ္ဌပဒစသော ပျဉ်ချပ်တို့၌ ပုတ်ခတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်, ထိတတ်သောကြောင့် ကြွစေ အန်စာစသည်ကို “ ပါသက ” ဟု ခေါ်သည်။ ဤနေရာ၌ ပါသကလုပ်ပုံကား “ ပါသကံ ဝုစ္စတိ ဆသု ပသေသု ဧကေကံ ယာဝ ဆတ္တံ ဒသေတွာ - သစ်သားလုံး တခုကို ခြောက်ဖက်နံပါး ပေါ်အောင် သွေးပြီးလျှင် နံပါး တခုတခု၌ ၁ မှစ၍ ၆ တိုင်အောင် အပျောက်ဖော်၍၊ ကတကိဋ္ဌနကံ- ပြုအပ်သော ကစားစရာ (အန်စာ) ကို ပါသက ဟု ဆိုအပ်၏ ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ ထိုအန်စာဖြင့် ကစားခြင်းကို “ ခလိက ” ဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့ ဤဋီကာများနှင့် သံဃာဒိသေသံ-တေရသမသိက္ခာပုဒ် သာရတ္ထတို့ဖွင့်ကြ၏။ ဝိမတိ ၌လည်း ဘမျိုးဖွင့်သေး၏။ ဟိရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ထိုသိက္ခာပုဒ်၌ ပြထားသည်။

ဃဋိကံ ။ ။ ဃဋိကာအရ တုံးငယ် = ဒုတ်ချောင်းငယ်ကို ရသော်လည်း ထို ဒုတ်ချောင်းငယ်ကို ရိုက်၍ ကစားခြင်းတိုင်အောင် (အကြောင်း ဒုတ်ငယ်ကို အကျိုး ကစားခြင်း အပေါ်၌ တင်စားသော ကာရဏပစာ , ဋ္ဌာနပစာအားဖြင့်) ယူစေလို၍ “ ဝုစ္စတိ ” ဟု ဥပစာပြသောကြိယာဖြင့် ဆိုသည်။ ထိုဒုတ်ငယ် (အတို) ကို “ ကျည်းသား ” ဟု ခေါ်၍ ထိုကျည်းသားကို အနည်းငယ် ရှည်သော ဒုတ်ဖြင့် ရိုက်၍ ကစားခြင်းကို “ ကျည်းသားရိုက်တမ်း ကစားခြင်း ” ဟု ခေါ်ကြ၏။ [ဋီကာသစ်၌ “ ဃဋ္ဌနံ ပံဟရဏံ- ရိုက်ခတ်ခြင်း၊ တေန+ကိဋ္ဌာ ဃဋိကာ ” ဟု ဆို၏။ ဃဋ္ဌံဓာတ်သာ ပုတ်ခတ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် စဉ်းစားပါ။ ဧကေဆရာတို့ကား “ ဃဋ္ဌေန ကိဋ္ဌာ ဃဋိကာ-အိုးဖြင့် ကစားခြင်း ” ဟု ဖွင့်ကြ၏။]

သလာကဟတ္ထန္တိ-ကား၊ လာခါယဝါ-ချိပ်ရည်ဖြင့်သော်၎င်း၊ မဇ္ဈိဋ္ဌိကာယ
 ဝါ-ထန်းကျင့်ရည်ဖြင့်သော်၎င်း၊ [မဇ္ဈိဋ္ဌမည်သော ထန်းကျင့်ပင်၏ အနှစ်ကို
 ယူ၍ ချက်အပ်သော အဖန်ရည်ကို “မဇ္ဈိဋ္ဌိကာ” ဟု ခေါ်သည်။] ပိဋ္ဌောဒကေန
 ဝါ-မုံ့မှုန့်ရည်ဖြင့်သော်၎င်း၊ [“သိတ္ထောဒကေန” ဟု ဋီကာသစ်၌ ရှိ၏၊ “ ချက်
 အပ်သော ပျားဖရောင်းရည်ဖြင့်သော်၎င်း” ဟုပေး။] သလာကဟတ္ထိ- အုန်းမြင်
 ထန်းမြင်တို့၏အပေါင်းကို၊ ဝါ-အုန်းမြင်စည်း ထန်းမြင်စည်းကို၊ တေမေတွာ-
 စိုစေ၍၊ ကိံ ဟောတု- အဘယ်သို့ဖြစ်စေလိုသနည်း၊ ဣတိ- ဤသို့မေး၍၊ ဘူမိယံ
 ဝါ- မြေ၌သော်၎င်း၊ ဘိတ္ထိယံဝါ- နံရံ၌သော်၎င်း၊ တံ- ထို အုန်းမြင်စည်း
 ထန်းမြင်စည်းကို၊ ပဟရိတွာ- ပုတ်ခတ်၍၊ ဟတ္ထိအဿာဒိ ရူပဒဿနကီဠနံ-
 ဆင်ရုပ် မြင်းရုပ် အစရှိသောအရုပ်ကိုပြကြောင်း ကစားခြင်းကို။

အက္ခန္တိ-ကား၊ ဂုဠကီဠ-ဂုံညင်း ကစားခြင်းကို၊ ဝါ-ဂေါဠိ ကစားခြင်းကို၊
 (အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ)၊ ပဏ္ဏနာဠိကာ-သစ်ရွက်ဖြင့်ပြုအပ်သော ပလွေငယ်ကို၊
 ဝါ-နွဲငယ်ကို၊ ပင်္ဂစီရံ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ တံ- ထို သစ်ရွက် ပလွေငယ်ကို၊ ဓမန္တာ-
 မှုတ်ကုန်လျက်၊ ကီဠန္တိ-ကစားကြကုန်၏။

ဝင်္ကကန္တိ-ကား၊ ဝါမဒါရကာနံ-ရွာသားကလေးတို့၏၊ ကီဠနကံ-ကစား
 ဘွယ်ဖြစ်သော၊ ခုဒ္ဒကနင်္ဂလံ - ထွန်ငယ်ကို၊ ဝါ-ထွန်ငယ်ဖြင့် ကစားခြင်းကို၊
 (အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ)။ [ဝင်္ကသဒ္ဓါသည် အကောက်အကွေးအနက်ကိုဟော

x x x x x x x

သလာကဟတ္ထိ။ ။ “တာလဟီရာဒီနံ (ဝိမတိ၌ - နာဠိကေရဟီရာဒီနံ) ကလာပ
 သေတံ အဓိဝစနံ ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ သလာကသဒ္ဓါသည် အုန်းပင် ထန်းပင်၏
 အလက်တို့ကို ထုရိုက်၍ ဖွဲ့စည်းထားသော အုန်းမြင် (ထန်းမြင်) တို့ကို၎င်း၊ ဟတ္ထသဒ္ဓါ
 သည် အပေါင်းဟူသော အနက်ကို၎င်း ဟော၏။ အုန်းမြင် ထန်းမြင်တို့ကို စုစည်းထား
 ပြီးလျှင် ချိပ်ရည်စသည်ဖြင့် စိုစေ၍ (ထိုအရည်ထဲ၌နှစ်၍) ထိုအစည်းဖြင့် နံရံစသည်ကို
 ရိုက်၍ အရုပ်ထင်အောင် ကစားခြင်းတည်း။

အက္ခန္တိ။ ။ ပုလိန် အက္ခသဒ္ဓါသည် ကြော့ အန်စာ စသော ကစားစရာကို ဟော၏။
 ဤ၌ကား အက္ခအရ ဂုဠကို ယူ၍၊ ထိုဂုဠဖြင့် ကစားခြင်းတိုင်အောင် ဥပစာအားဖြင့်
 ယူစေလိုသောကြောင့် “ဂုဠကီဠ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဂုဠကီဠာတိ ဂုဠဖလကီဠာ (ဂုံညင်း
 ပင်၏ အသီးဖြင့် ကစားခြင်း = ဂုံညင်းကစားခြင်း၊ ယေနကေနစိဝါ ကတဂုဠကီဠာ
 (မည်သည့်ဝတ္ထုဖြင့် မဆို အလုံးပြုထားအပ်သော အလုံး=ဂေါဠိ၊ ကျောက်ဒိုး ကစား
 ခြင်း၊-ဋီကာသစ်။]

ပင်္ဂစီရံ။ ။ “ပင်္ဂစီရသဒ္ဓါသည် ထန်းရွက် (သစ်ရွက်) ဖြင့် ပြုအပ်သော ပလွေ
 (နွဲ) အငယ်ကို ဟောသော အထင်ရဠိသဒ္ဓါဖြစ်၏” ဟု သိစေလို၍ “ဝုစ္စတိ” ဟု ရဠိပြု
 စကားဖြင့် ဆိုသည်။ [ရှေးက “ထန်းရွက်ကျည် = ကျည်တောက် ” ဟု၎င်း “ ထန်းရွက်
 တံပိုး” ဟု၎င်း ခေါ်၏။] ပဏ္ဏေန-ထန်းရွက်စသော သစ်ရွက်ဖြင့်+ကတာ+နာဠိကာ-
 ကျည်တောက်ငယ်တည်း၊ (ပလွေငယ်တည်း) ၊ ပဏ္ဏနာဠိကာ။

သော်လည်း ဤနေရာ၌ ကောက်ကွေးချင်းတူသော “ ထွန် ” ဟူသော အနက်ကို၎င်း၊ ကပစ္စည်း၏ ခုဒ္ဒကအနက်ကို၎င်း ယူစေလို၍ “ ခုဒ္ဒကနဂ်လံ ” ဟု ဖွင့်သည်။]

သမ္ပရိဝတ္တနကိဋ္ဌာ - ထက်အောက် လည်စေ၍ ကစားခြင်းကို၊ ဝါ - ဂျမ်းပစ်၍ ကစားခြင်းကို၊ မောက္ခစိကာ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ အာကာသေ-ကောင်းကင်၌၊ ဒဏ္ဍကံ-ဒုတ်တန်းကို၊ ဂဟေတွာဝါ-ကိုင်၍သော်၎င်း၊ ဘူမိယံ-မြေ၌၊ သီသံ-ဥျားခေါင်းကို၊ ထပေတွာဝါ-ထား၍သော်၎င်း၊ ဟေဋ္ဌုပရိယဘာဝေန-အောက်အထက်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ပရိဝတ္တနကိဋ္ဌာ- လှည့်လည်ကြောင်းကစားခြင်းတည်း၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

တာလပဏ္ဏာဒီဟိ - ထန်းရွက် အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ကတံ - ပြုအပ်သော၊ ဝါတပ္ပဟာရေန - လေ၏ တိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့်၊ ပရိတ္တမနစက္ကံ-ချာချာလည်ကြောင်း စကြာကို၊ စိဂ်လိကံ-က ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ ပဏ္ဏနာဠိကာ - သစ်ရွက်ဖြင့် ပြုအပ်သော စလယ်တောင်းကို၊ ပတ္တာဠကံ - က ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ တာယ-ထို သစ်ရွက်ဖြင့်ပြုအပ်သော စလယ်တောင်းဖြင့်၊ ဝါလုကာဒီနိ - သဲ အစရှိသည်တို့ကို၊ မိနန္ဒာ-ချင့်ကုန်လျက်၊ ကိဋ္ဌန္တိ-ကစားကြကုန်၏၊ ရထကန္တိ-ကား၊ ခုဒ္ဒကရထံ - ငယ်သောရထားကို၊ ဝါ-ရထားငယ်ဖြင့် ကစားခြင်းကို၊ [ဤ၌ ရထောလည်း ပုံလိန်၊ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိကို၎င်း၌ ဒုတိယန္တ။] ဓနကန္တိ- ကား၊ ခုဒ္ဒကဓနမေဝ - လေးငယ်ကိုပင်လျှင်၊ ဝါ- လေးငယ်ဖြင့် ကစားခြင်းကို ပင်လျှင်။ [ရှေ့ပုဒ်၏ ကအက္ခရာနှင့် ခုဒ္ဒကအနက်ချင်းတူသောကြောင့် ဝေသဒ္ဓါ ထည့်ထားသည်။]

x x x x x x x x

မောက္ခစိကာ။ ။ “ဤ မောက္ခစိကာသဒ္ဓါသည် သမ္ပရိဝတ္တနကိဋ္ဌာကိုဟောသော ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါတည်း” ဟု သိစေလို၍ “ဝုစ္စတိ” ဟု မိန့်သည်။ ဋီကာသစ်၌ကား “မောက္ခေန (မောစနေန) - လွတ်ခြင်းဖြင့်၊ စယတိ ပရိဝတ္တတိ ဧတာယာတိ မောက္ခစိကာ ” ဟု ပြု၏။ ဤအလို အန္တတ္ထသဒ္ဓါဟု ဆိုလိုသည်။ မောက္ခသဒ္ဓါပပဒ , စိဓာတ် , ဣ၊ ပစ္စည်း။ [“အာကာသေဝါ ဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ” ဖြင့် ဘားတမ်း (ဒုတ်တမ်း) ကို ကိုင်၍ ဂျမ်းပစ်၍ ကစားပုံကိုပြု၏။ “ဘူမိယံဝါ သီသံ ထပေတွာ” ဖြင့် အုန်းပင်စိုက် ဂျမ်းပစ်၍ကစားပုံကို ပြသည်။]

စိဂ်လိကံ။ ။ ဤသဒ္ဓါလည်း ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ ဝုစ္စတိ ပရိတ္တမနစက္ကံ ” ဟု မိန့်သည်။ ပရိတ္တမနဖြင့် စက္က အမည်ရခြင်း၏အကြောင်းကိုပြသည်။ ပရိတ္တမတိ-ထက်ဝန်းကျင်လည်တတ် (ခြာခြာလည်တတ်) ၏။ ဣတိ ပရိတ္တမနံ၊ စက္ကံနှင့် ကမ္မဓာရဲတွ။

ပတ္တာဠကံ။ ။ ပတ္တကို ပဏ္ဏ , အဋ္ဌကကို နာဠိကာဟု ဖွင့်သည်။ ဤသို့ ဖွင့်သဖြင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ၂ ပုဒ်နှင့် သံဝဏ္ဏနာ ၂ ပုဒ်သည် အစဉ်အတိုင်း ပရိယာယ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။ ပစ္စတ္တန-သစ်ရွက်ဖြင့် + ကတံ + အဋ္ဌကံ - စလယ်တောင်းတည်း။ ပတ္တာဠကံ။

အာကာသေဝါ - ကောင်းကင်၌သော်၎င်း၊ ပိဋိယံဝါ - ကျောက်ကုန်း၌
 သော်၎င်း၊ အက္ခရာဇာနနကီဠာ-အက္ခရာကိုသိကြောင်း ကစားခြင်းကို၊ အက္ခရိ
 ကာ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ မနေသိကာနာမ-မနေသိကာမည်သည်၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်၊
 စိန္တိတဇာနနကီဠာ - ကြံစည်အပ်သော အကြံကိုသိကြောင်း ကစားခြင်းတည်း၊
 ယထာဝဇ္ဇနာမ- ယထာဝဇ္ဇ မည်သည်၊ ကာဏကုဏိ ခုဇ္ဇာဒီနံ - ကာဏ်းသူ
 ကောက်သူ ကုန်းသူ အစရှိသည်တို့၏၊ ယံယံ ဝဇ္ဇ-အကြင်အကြင် အပြစ်သံသည်၊
 အတ္ထိ။[“ ကာဏ ကုဏိ ခုဇ္ဇာဒီနံ-ကာဏ်းသည်၏အဖြစ် ကောက်သည်၏အဖြစ်
 ကုန်းသည်၏အဖြစ် အစရှိသောအပြစ်တို့တွင်” ဟုလည်း ဆရာတော်၏နိဿယ
 ၌ပေးသည်။] တံတံ- ထိုထိုအပြစ်ကို၊ ပယောဇေတွာ- ယှဉ်စေ၍၊ ဝါ- အသုံး
 ပြု၍၊ ဒဿနကီဠာ-ပြုကြောင်း ကစားခြင်းတည်း။

x x x x x x x x

အက္ခရိကာ။ ။ နားထိုင်းသူအား စကားပြောရာ၌ လက်ဖြင့်ပြု၍ ပြောရသကဲ့သို့
 ကောင်းကင်၌ အက္ခရာကို လက်ဖြင့် ရေးပြု၍ဖြစ်စေ၊ သူ၏ကျောက်ကုန်း၌ အက္ခရာကို
 ရေး၍ဖြစ်စေ ဘာအကြောင်းကိုရေးသလဲဟု မေး၍ “မည်သည့်အကြောင်းကိုရေးသည်”
 ဟု ဖော်တမ်းကစားခြင်းကို “အက္ခရိကာ”ဟု ခေါ်သည်။ “အက္ခရာနံ + ဇာနနကီဠာ
 အက္ခရိကာ”ဟု ပြု၊ (တနည်း) ဥစ္စာပျောက်၍ မေးလာသူ၏နှုတ်မှ ထွက်သောအက္ခရာ
 (အသံ) ကို ကောက်ချက်ချ၍ ပြန်၍ရ- မရကို သိသောအတတ်ကို အက္ခရိကာခေါ်သည်
 ဟု ဝဒန္တိဝါဒ ရှိသေး၏။ ဤအလို “အက္ခရေန+ဇာနနကီဠာ အက္ခရိကာ”ဟု ပြုပါ။

မနေသိကာ။ ။ “သေတိ တောယာတိ သေကာ (သေ + ဣ၊ အ ကို ဣပြ)၊
 မနံ- သူတပါး၏စိတ်ကို+ သေကာ - ရှာကြောင်းဖြစ်သော ကစားခြင်းတည်း၊ မနေသိ
 ကာ-ခြင်း” ဟု ကြံပါ။ [တနေရာ၌ တယောက်ကို ဒိုင်လုပ်စေ၍၊ ကစားသူ ၊ ဖက်ခွဲပြီး
 လျှင်၊ တဖက်လူတယောက်သည် ထို ဒိုင်လုပ်သူထံ “ မည်သူလာလျှင် ငါတို့ဘက်က
 အနိုင်” ဟု ပြောထား၏။ ထို့နောက် တဖက်က ပြောထားသူမဟုတ်ဘဲ အခြားသူလာ
 လျှင် ရှုံး၏၊ ပြောထားသူလာလျှင် နိုင်၏။ ထိုဘက်လူကလည်း မရှုံးလျှင် “ မည်သူ
 လာစေ ”ဟု ပြောသွား၏။ ဤသို့ ကစားခြင်း၌ နောက်အဖွဲ့လူက ရှေ့အဖွဲ့လူ၏ စိတ်ကို
 စဉ်းစား ရှာဖွေရသောကြောင့် “မနေသိကာ”ဟု ခေါ်သည်။

ယထာဝဇ္ဇ။ ။ ယံယံ + ဝဇ္ဇ ယထာဝဇ္ဇ - ကာဏ်းခြင်း ကောက်ခြင်း ကုန်းခြင်း
 စသောအပြစ်၊ ထိုအပြစ်ကို ပုံဟန်ပြု၍ ကစားခြင်းကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “ယထာ
 ဝဇ္ဇ”ဟု ခေါ်သည်။ ဋီကာ၌ ဝဇ္ဇကို ဝဒ+ကာရိတ်ကြေ၊ ဣပစ္စည်းဖြင့် “မြည်စေခြင်း၊
 တီးမှုတ်ခြင်း” ဟု အနက်ယူ၍ “ ဝဇ္ဇဿ + အနုရူပံ ယထာဝဇ္ဇ - တီးမှုတ်ခြင်းအား
 လျော်စွာ ကခြင်း သိဆိုခြင်း”ဟု ဝဒန္တိဝါဒ ရှိသေး၏။

မှတ်ချက်။ ။ ပရိဟာရပထ စသည်၌၎င်း၊ ထန်းရွက်ပိပိမှုတ်ခြင်း၌၎င်း၊ ပြုထိုက်
 သောက်စွ၏ပြီးခြင်း မပြီးခြင်းလိုက်၍ အနိုင်အရှုံးဖြစ်၏။ ယထာဝဇ္ဇ၌လည်း ဟန်ဆောင်
 မှု၏ တူ-မတူကို လိုက်၍၊ အနိုင် အရှုံး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအားလုံးပင် ဇူတပမာဒ
 ဋ္ဌာနများ ဖြစ်ကြသည်ဟု မှတ်ပါ။

အာသန္နိတိ-ကား၊ ပမာဏာတိက္ကန္တာသနံ- မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ရှစ်သစ် ပမာဏထက်လွန်သော အခြေရှိသော ညောင်စောင်း အင်းပျဉ် ဟူသောနေရာ တည်း။ [လက်ရှစ်သစ်ကို ရှင်စောတထွာ မဇ်သုံးထွာဖြင့် မြှောက်၍ “တတောင့် ထွာထက် လွန်သော အခြေရှိသောနေရာ” ဟုလည်း ပေးကြ၏။] ပန - ဆက်၊ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ တိ ဣဒံ-ဟူသော ဤပုဒ်ကို၊ အပေက္ခိတ္တာ-ငဲ့၍၊ သဗ္ဗပဒေ သု-အလုံးစုံသောပုဒ်တို့၌၊ ဥပယောဂဝစနံ- ဒုတိယာဝိဘတ်ကို၊ ကတံ-ပြုတော် ပြုအပ်ပြီ၊ ပလ္လင်္ကောတိ- ကား၊ ပါဒေသု- ခြေတို့၌၊ ဝါဠုရူပါနိ-ခြင်္သေ့၊ သစ်၊ ကျား စသော သားရဲရုပ်တို့ကို၊ ထပေတွာ - ထား၍၊ ဝါ - တပ်၍၊ ကတော- ပြုအပ်သော ညောင်စောင်းငယ်တည်း။ ဂေါနကောတိ-ကား၊ ဒီဃလောမကော- ရှည်သော အမွှေးရှိသော၊ မဟာကောဇဝေါ-ကော်ဇောနက်ကြီးတည်း။ တဿ- ထို ကော်ဇောကြီး၏၊ လောမာနိ - အမွှေးတို့သည်၊ စတုရင်္ဂလာဓိကာနိ-လက် ၄ သစ်ထက်လွန်သော ပမာဏရှိကုန်သည်။ (ဟောန္တိ) ကိရ- ဖြစ်ကုန်သတတ်။

+ + x + + x + x

အာသန္နိ။ ။ [အာပုဗ္ဗသဒေ, နိဂ္ဂဟိတ်လာ, အ ပစ္စည်း, ဤပစ္စည်း။] ဥစ္စာသယန ကို ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် “ ပမာဏာ တိက္ကန္တာသနံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ပမာဏ” ဟူသည်လည်း ရတနဝဂ်, မဇ္ဈိမိက္ခာပုဒ်၌လာသော လက်ရှစ်သစ်ရှိသော အခြေပမာဏ တည်း။ ထိုပမာဏထက် လွန်သောအခြေရှိသော ညောင်စောင်း အင်းပျဉ် ၂ မျိုးလုံးပင် အာသန္နိအရ ယူပါ။ [အာသန္နိတိ အတိရေကဠုဂ်လပါဒကာနိ မဇ္ဈိမိဌာနိ၊ တတ္ထ ဝိဠုနာမ မဇ္ဈောဝိယ နာတိဒီဃံ (အလွန်မရှည်သောထိုင်ခုံ=အင်းပျဉ်) ၊-ခုဒ္ဒသိက္ခာဒ္ဓိကာ, ဂါထာ (၁၀၇) ၊ “အာသန္နိကောတိ စတုရဿပီဠံ (၄ ထောင့် အင်းပျဉ်) ဝုစ္စတိ” ဟု စူဠဝဂ္ဂ သေနာသနက္ခန္ဓကဋ္ဌလာသော အင်းပျဉ်ကား ဤနေရာနှင့်မဆိုင်၊ ထိုအင်းပျဉ်မှာ ပမာဏ ထက် လွန်သော်လည်း အပ်သည်။]

အနုယုတ္တာ ၊ ပေ ၊ ကတံ။ ။ပါဠိတော်၌ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ ကိုငဲ့၍ ဒုတိယန္တ ထားရသည်။ ဤ အဋ္ဌကထာ၌ကား ပုဒ်၏အနက်ကိုသာ ဖွင့်ပြလို၍ ပဌမန္တချည်း ထား ပါသည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “အာသန္နိတိ” ဟု ရှိပါစေ။

ပလ္လင်္ကော ။ ။ “ ပလ္လင်္ကောတု စ မဇ္ဈကော ” အဘိဓာန် (၃၀၀) နှင့်အညီ ညောင်စောင်းငယ်ကိုပင် “ပလ္လင်္ကံ ” ဟု ခေါ်၏။ သို့သော် မအပ်သောပလ္လင်္ကံကို ပြရာ ဌာနဖြစ်သောကြောင့် “ပါဒေသု၊ ပေ၊ ကတော” ဟု ဖွင့်သည်။ ခြေတို့၌ ခြင်္သေ့ရုပ် ကျား ရုပ်စသော ရဲရင့်သော သားကောင်တို့၏ အရုပ်ပေါ်အောင် ထုထားသည်, သို့မဟုတ် အခြား ထုအပ်ပြီးသောအရုပ်ကိုယူ၍ ဤပလ္လင်္ကံ၏ခြေတို့၌ တပ်ထားသည်-ဟူလို။

ဂေါနကော ။ ။ လက် ၄ သစ်ထက် ပိုလွန်အောင် အမွှေးရှည်သော သားမွှေး ကော်ဇောကြီး၊ ထိုကော်ဇောကို “ ကော်ဇောနက်ကြီး ” ဟု ဖွင့်ကြ၏။ အဘိဓာန် (၃၁၂) ၊ လက် ၄ သစ်အောက် အမွှေးရှိလျှင်ကား ဥဒ္ဒလောမီ ဧကန္တလောမီ ကော်ဇော၌ ပါဝင်လိမ့်မည်။ [ကုယံ - မြေပေါ်၌၊ ဝါ- ကြမ်းပြင်ပေါ်၌ + ဇဝတိ- တင့်တယ် တောက်ပတတ်၏၊ ဣတိ ကောဇဝေါ၊ “ဂု- သဒ္ဓေ” ဟူသော ဓာတ်နက်နှင့် အညီ “ဂဝတိ သဒ္ဓိ ကရောတိတိ ဂေါနကော” ဟု ပြု၊ ယုပစ္စည်း၊ သုတ္တံ၌ ကပစ္စည်း။]

စိတ္တကန္တိ-ကား၊ ဝါနဝိစိတ္တံ-ရက်ခြင်းအားဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ-သားမွေးဖြင့်ပြုအပ်သော အခင်းတည်း၊ ပဋိကာတိ-ကား၊ ဥဏ္ဏာမယော-သော၊ သေတတ္ထရဏော-ဖြူသောအခင်းတည်း၊ ပဋုလိကာတိ-ကား၊ ယနပုပ္ဖကော - တခဲနက် ပန်းပြောက်ရှိသော၊ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏော- တည်း၊ ယော-ယင်းအခင်းကို၊ အာမလကပတ္တာတိပိ-ရှစ်ရှားရှက်ပုံသဏ္ဍာန်ပန်းပွင့်ရှိသော အခင်းဟူ၍လည်း၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ [အာမလကပတ္တာကာရာဟိ ပုပ္ဖပန္နိဟိ ယေဘုယျတော ကတတ္တာ၊- ဋီကာသစ်။] တူလိကာတိ- ကား၊ တိဏ္ဏံ- ၃ မျိုးကုန်သော၊ တူလာနံ - လဲတို့တွင်၊ အညတရပုဏ္ဏာ - တမျိုးမျိုးသော လဲဖြင့်ပြည့်သော၊ (တူလိကာ-လဲရှိသော) အခင်းတည်း။ [တူလိကာ ပိုဟန်တူသည်။]

ဝိကတိကာတိ - ကား၊ သီဟဗျုပ္ပါဒ်ရူပဝိစိတြော - ခြင်္သေ့ , ကျား , အစရှိသော အရုပ်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏော - တည်း၊ ဥဒ္ဒလောမိတိ-ကား၊ ဥဘယတောဒသံ - အတွင်းအပြင် ၂ ဘက်၌ အမြိတ်အဆာရှိသော၊ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏ- တည်း၊ ကေစိ- အချို့သော သာရသမာသကျမ်းဆရာ ဥတ္တရဝိဟာရဝါသီ ဆရာတို့သည်၊ ကေတော - တဖက်၌၊ (အလှဖက်

+ + + x + + +

စိတ္တကံ။ ။ စိတ္တံ - ဆန်းကြယ်အောင် + ကရိယတေ - ပြုအပ်၏။ ဣတိ စိတ္တကံ - သိုးမွေးတို့ကို ချည်လုပ်၍ အရောင်အမျိုးမျိုးဆိုးပြီးလျှင် (နံရံကို အကွက်ဖော်သကဲ့သို့) အကွက်ဖော်၍ အဆန်းတကြယ်ရက်အပ်သော အခင်းကို “စိတ္တက” ဟု ခေါ်၏။ [ဝါနဝိစိတ္တန္တိ ဘိတ္တိန္တိဒ္ဓါဒိအာကာရေန ဝါနေန (သိပ္ပနေန) ဝိစိတြိ၊ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏန္တိ မိဂလောမပကတမတ္ထရဏံ၊-ဋီကာ။]

ပဋိကာ, ပဋုလိကာ။ ။ ပဋိကာသဒ္ဓါသည် “သားမွေးဖြင့်ပြုအပ်သော ဖြူသော အခင်း” ဟူသော အနက်ဟော အနိပ္ပန္နုပါဠိပဒိကတည်း၊ ပဋုလိကာသဒ္ဓါကား “ ပန်းပြောက်တွေ တခဲနက်ပြည့်နေသော သားမွေးနီအခင်း” ဟူသော အနက်ဟောတည်း။

တူလိကာ။ ။ တိဏ္ဏံ တူလာနန္တိ ရုက္ခတူလ (လက်ပန်ပင်စသည်မှ ဖြစ်သော သစ်ပင်လဲ) , လတာတူလ (နွယ်ပင်မှဖြစ်သော နွယ်လဲ) , ပေါဋုကီတူလ (ဖောင်းခါးမြက်-ရှင်မွေလွန်းမြက်မှဖြစ်သော မြက်လဲ) , သင်္ခါတာနံ တိဏ္ဏံ တူလာနံ၊- ဋီကာသစ်။ ဤသို့ လဲ ဝါဂွမ်း သွတ်သွင်းထားအပ်သော အခင်းသည် တူလိကာ မည်၏။ ဈေး၌ ရောင်းရိုးဖြစ်သော မွေ့ရာများသည် ရှင်မွေလွန်းလဲ သွတ်သွင်းထားသည်သာ များ၏။ [တူလံ- လဲသည်+ယတ္ထ အတ္ထိတိ တူလိကာ။]

ဝိကတိကာ။ ။ ဝိ (ဝိစိတ္တံ) - ဆန်းကြယ်စွာ + ကတံ - ပြုလုပ်ခြင်းတည်း၊ ဝိကတံ - ခြင်း၊ ဝိကတေန - ခြင်္သေ့ရုပ် ကျားရုပ်စသော အရုပ်ကို ပေါ်စေလျက် ဆန်းကြယ်စွာ ရက်လုပ်ခြင်းဖြင့် + နိပ္ပတ္တိတာ - ဖြစ်စေအပ်သော သားမွေးအခင်းတည်း၊ ဝိကတိကာ-ခင်း။

ဥဒ္ဒလောမိ။ ။ ဥဒိတပုဒ်မှ ဣကို အ, တကိုချေ, ဒ် တလုံးလာ၍ “ဥဒ္ဒ” ပြီးသည် ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ ဥဒိတံ+လောမံ ဥဒ္ဒလောမံ၊ အတွင်းအပြင် ၂ ဖက်၌ ထင်ရှားသော အမွေး၊ ဥဒ္ဒလောမံ + ယဿ အတ္ထိတိ ဥဒ္ဒလောမိ၊ အတ္ထရဏကို ရ၍ နပုံလိန်ဖြစ်သော

တဖက်၌)၊ ဥဂ္ဂတပုပ္ဖံ-ပေါ်ထွက်သော ပန်းပွင့်ရှိသော အခင်းတည်း၊ ဣတိ-
သို့၊ ဝဒန္တိ-နိဇ္ဇာ။ [တဖက်ချောအခင်းဟု ဆိုလိုသည်။] ဧကန္တလောမိတိ-ကား၊
ဧကတောဒသံ - တဖက်၌ အမြိတ်အဆာရှိသော၊ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ-တည်း၊
ဧကစိ-တို့သည်၊ ဥဘတော- ၂ ဖက်၌၊ ဥဂ္ဂတပုပ္ဖံ - တည်း၊ ဣတိ၊ ဝဒန္တိ။

ကန္ဓိဿန္တိ-ကား၊ ရတနပရိသိဗ္ဗိတံ-ရတနာရွှေချည် ငွေချည်တို့ဖြင့် ချုပ်
အပ်သော၊ ကောသိယကန္ဓိဿမယံ-ပိုးချည် အကြမ်းဖြင့် ရက်အပ်သော၊ ဝါ-
ပိုးချည်အတွင်း ရွှေချည်သွင်း၍ ရက်အပ်သော၊ ပစ္စတ္ထရဏံ - အပေါ်လွှမ်း
အခင်းတည်း၊ (အချို့ စာအုပ်များ၌ “ကောသိယ ကန္ဓိဿမယ ပစ္စတ္ထရဏံ” ဟု

x x x x x x x

ကြောင့် “ဥဒ္ဓလောမိ” ဟု ရသယရှိလျှင်လည်း ကောင်း၏။ [ဧကစိဆရာတို့ အလိုအား
ဖြင့် “ဥဂ္ဂတံ-တဖက်၌ပေါ်ထွက်သော+လောမံ ဥဒ္ဓလောမံ၊ ဥဒ္ဓလောမံ+ယဿ အတ္ထိတိ
ဥဒ္ဓလောမိ” ဟု ပြုပါ။

ဧကန္တလောမိ။ ။ဧကန္တံ- တခုသော အတွင်းဘက်အဖို့၌+ဥဂ္ဂတံ-ပေါ်ထွက်
သော+လောမံ-အမွှေးတည်း၊ ဧကန္တလောမံ၊ ဧကန္တလောမံ+ယဿ အတ္ထိတိ ဧကန္တ
လောမိ၊ ဧကစိဆရာတို့အလိုအားဖြင့် “လောမံ+ယဿ အတ္ထိတိလောမိ၊ ဧကန္တံ-စင်စစ်
ဧကန်၊ ဝါ- ၂ ဖက်လုံး+လောမိ ဧကန္တလောမိ” ဟု ပြုပါ။

မှတ်ချက်။ ။လောမံ, ဒဿ, ပုပ္ဖသဒ္ဓါတို့သည် သားမွှေးဟူသောအနက်ကို
ဟောရာ၌ ပရိယာယ်တို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဥဒ္ဓလောမိ၌ လောမံကို ဒဿဟု၎င်း, ပုပ္ဖ
ဟု၎င်း ဖွင့်၏။ ဋီကာသင်္ဃလည်း “လောမမယံ ပုပ္ဖံ” ဟု ဖွင့်သည်။

ကန္ဓိဿံ။ ။ကန္ဓိဿနှင့် ကသဋ္ဌသည် အနက်တူ၊ “ဥဏ္ဏ၊ကသဋ္ဌ-ကြိဖတ်” ဟူရာ၌
ကဲ့သို့ ကသဋ္ဌသဒ္ဓါလည်း “အဖတ်-အကြမ်း” ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ ကောသိယ
ကန္ဓိဿ - (ပိုးချည်အနုမှ ကျန်နေသော) ပိုးချည် အကြမ်း၊ ထို ပိုးချည် အကြမ်းဖြင့်
ပြုအပ်သော အခင်းသည် “ကန္ဓိဿေန+ပကတံ ကန္ဓိဿံ” အရ ကန္ဓိဿမည်၏၊ ဤကား
“ကောသိယကန္ဓိဿမယန္တိ ကောသိယကသဋ္ဌမယံ” ဟူသော ဋီကာဟောင်း စသည်ကို
မှီး၍ အဘိဓာန်နိဿယသစ် (၃၁၅) ၌ အဘယာရာမ ဆရာတော် မိန့်အပ်သော အနက်
တည်း။ [ဤကန္ဓိဿအခင်းသည် ရွှေငွေဟူသော ရတနာချည်ဖြင့် ချုပ်အပ်သောကြောင့်
သာ မအပ်သော မဟာသယန ဖြစ်ရသည်၊ ရတနာဖြင့် မချုပ်လျှင် အပ်သည်သာ။]

တနည်း။ ။ “သုဝဏ္ဏသုတ္တံ ကံရ ကန္ဓိဿံ ကသဋ္ဌန္တိ ဝဒန္တိ” ဟူသော ဋီကာသစ်
(ဝိမတိ) တို့ အလိုအားဖြင့် “ကောသိယဉ္စ-ပိုးချည်လည်း၊ ကန္ဓိဿဉ္စ-ရွှေချည်လည်း၊
ကောသိယကန္ဓိဿံ-ချည်၊ ကောသိယ ကန္ဓိဿေန- ပိုးချည် ရွှေချည်ဖြင့်၊ (ပိုးချည်
အတွင်း ရွှေချည်သွင်း၍ရက်ခြင်းဖြင့် = ပိုးချည်တိုင်၍ ရွှေချည်ဖောက်ခြင်းဖြင့်) +ပကတံ
ကောသိယကန္ဓိဿမယံ” ဟုပြု၊ ကန္ဓိဿံ၌လည်း “ကောသိယဉ္စ+ကန္ဓိဿဉ္စ ကန္ဓိဿံ” ဟု
ဝိရူပကသေသံပြုရလိမ့်မည်၊ “ကန္ဓိဿံ-ပိုးချည်အတွင်း ရွှေချည်သွင်း၍ ရက်အပ်သော
အခင်း” ဟု ပေးပါ။ [ရွှေချည်ဖောက်၍ ရက်ထားလျှင် ထို ရွှေချည်ကြောင့် မအပ်တော့
ရကား “ရတနပရိသိဗ္ဗိတံ” ဟု ဆိုဘွယ်မလို (အဋ္ဌကထာလည်း ဆိုထား) သောကြောင့်
ဤ နောက်နည်းကို အဘိဓာန်နိဿယသစ်ဆရာတော် မနှစ်သက်ပါ။]

သမာသ်ဖြင့် ရှိ၏။ သင့်သည်ချည်းသာ၊) ကောသေယျန္တိ-ကား၊ ရတနပရိသိဗ္ဗိတ
 မေဝ-ရတနာ ရှေ့ချည် ငွေချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သည်ပင် ဖြစ်သော၊ (ရှေ့အခင်း
 နှင့် ရတနပရိသိဗ္ဗိတချင်းတူသောကြောင့် ဝေသဒ္ဓါကို ဆိုသည်)။ ကောသိယ
 သုတ္တမယံ-ပိုးချည်ဖြင့် ရက်အပ်သော၊ ပစ္စတ္တရဏံ-တည်း၊ ပန-အနွယ၊ သုဒ္ဓ
 ကောသေယျံ - ရတနပရိသိဗ္ဗိတ မဖက် သက်သက်သော၊ ပိုးချည်အခင်းသည်၊
 ဝဋ္ဋတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိနယေ-ဝိနည်း အဋ္ဌကထာ၌၊ ဝါ-ဝိနည်းပရိယာယ်၌၊
 ဝုတ္တံ-ပြီ၊ ပန-ဝါဒန္တရ၊ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ- ရှေးဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ
 ၌၊ ထပေတွာ၊ပေ၊ န ဝဋ္ဋန္တိတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။ [တူလိကံ-လဲရှိသောအခင်းကို၊
 ထပေတွာ-ထား၍၊ သဗ္ဗာနေဝ-အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဂေါနကဒီနိ-
 ဂေါနကအစရှိကုန်သော၊ ရတနပရိသိဗ္ဗိတာနိ-ရတနာ ရှေ့ချည် ငွေချည်တို့ဖြင့်
 ချုပ်အပ်သော အခင်းတို့သည်၊ န ဝဋ္ဋန္တိ-ကုန်။]

ကုတ္တကန္တိ-ကား၊ သောဠသန္ဓိ-တကျိပ် ၆ ယေဝံကုန်သော၊ နာဠကိတ္တိနံ-
 ကချေသည် မိန်းမတို့၏၊ ဌတွာ - ရပ်၍၊ နစ္စနယောဂ္ဂံ-ကခြင်း၌ လျှောက်ပတ်
 သော (က-လောက်သော)၊ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ-တည်း၊ ဟတ္ထတ္တရံအဿတ္ထရန္တိ-
 ကား၊ ဟတ္ထိအဿပိဋ္ဌေသု-ဆင့်ကျောက်ကုန်း မြင်းကျောက်ကုန်းတို့၌၊ အတ္ထရ
 ဏက အတ္ထရဏာယေဝ-ခင်းထိုက်သော အခင်းတို့သာတည်း၊ ရထတ္ထရေပိ-

x x x x x x x

ကောသေယျံ။ ။ ကောသတော- ပိုးအိမ်မှ + ဇာတံ - ဖြစ်သော ချည်တည်း၊
 ကောသိယံ-ချည်၊ ကောသိယေန-ပိုးချည်ဖြင့် + ပကတံ-ပြုအပ်သော (ရက်အပ်သော)
 အခင်းတည်း၊ ကောသေယျံ-ခင်း။ [“ဝိနယေ ဝုတ္တံ” ၌ ဝိနည်းအဋ္ဌကထာကို ယူပါ။
 (တနည်း) ဝိနည်းပရိယာယ်ကို ယူပါ။]

ထပေတွာ တူလိကံ ။ ။ တူလိကအခင်းသည် ရတနပရိသိဗ္ဗိတ မဟုတ်စေကာမူ
 မအပ်၊ ထို့ကြောင့် “ထပေတွာ တူလိကံ” ဟု ဆိုသည်၊ ဂေါနကစသော အခြားအခင်း
 များကား ရတနပရိသိဗ္ဗိတဖြစ်မှ မအပ်၊ ရတနပရိသိဗ္ဗိတ မဟုတ်လျှင်ကား ဘူမတ္ထရဏ
 (ကြမ်းပြင်ပေါ်ချ၍ ခင်းခြင်း) အားဖြင့် သုံးကောင်းသေး၏။

ကုတ္တကံ။ ။ “ ကရောတိ ဧတ္ထ နစ္စန္တိ ကုတ္တကံ” ဟု ဋီကာသစ် ပြု၏၊ ကရဓံာတ်
 တပစ္စည်း၊ က၏ အကို ဥပြ၊ ရချေ၊ တတလုံးလာ၊ သုတ္တံ၌ ကပစ္စည်း၊ တကျိပ် ၆ယောက်
 သော ကချေသည်တို့ ကလောက်အောင် ကြီးကျယ်သော သားမွေး (တဖက်ချော
 ၂ ဖက်ချော) ကော်ဇောကြီးတည်း။ [ဤ ကုတ္တက အခင်းသည် ဥဒ္ဓလောမီ ကေန္တ
 လောမီ အခင်းမျိုးပင် ဖြစ်၏၊ ကြီးကျယ်သောကြောင့် နာမည်အထူးဆိုသည်၊ တဒေဝ
 သောဠသိတ္တိနံ, နစ္စယောဂ္ဂံ ဟိကုတ္တကံ၊-အဘိဓာန်(၃၁၄)။]

ဟတ္ထတ္တရ၊ပေ၊ရထတ္တရံ။ ။ အတ္ထရိတဗ္ဗံ-ခင်းထိုက်၏၊ ဣတိ အတ္ထရံ၊ ဟတ္ထိမိ-
 ဆင်၌၊ ဝါ- ဆင့်ကျောက်ကုန်း၌+အတ္ထရံ - ခင်းထိုက်သော အခင်းတည်း၊ ဟတ္ထတ္တရံ-
 ခင်း၊ အဿတ္ထရ, ရထတ္ထရတို့၌လည်း နည်းတူ။ [ဋီကာသစ်၌ “ ဟတ္ထိနော + ပိဋ္ဌိယံ
 အတ္ထရံ ဟတ္ထတ္တရံ” ဟု ပြု၏။]

၆၈ သီလက္ခန္ဓာ (၁)

ရထား အခင်း၌လည်း၊ သေဝနယော - တည်း၊ အဇိနပ္ပဝေဏီတိ - ကား၊ အဇိနစမ္ပေဟိ - သစ်နက်ရေတို့ဖြင့်၊ (ကတာ - ၌စပ်၊) မဇ္ဇပ္ပမာဏေန - ညောင်စောင်း ပမာဏဖြင့်၊ သိဗ္ဗိတွာ-ချုပ်၍၊ ကတာ-ပြုအပ်သော၊ ပဝေဏီ-အထပ်ထပ်ဖြစ်သော အခင်းတည်း။

ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္တရဏန္တိ-ကား၊ ကဒလိမိဂစမ္ပံ နာမ - ဝံပိုင်၏ အရေမည်သည်၊ အတ္ထိ-၏၊ တေန-ထိုအရေဖြင့်၊ ကတံ-ပြုအပ်သော၊ ပဝရပစ္စတ္တရဏံ-မြတ်သော အပေါ်လွှမ်းအခင်းတည်း၊ ဥတ္တမပစ္စတ္တရဏံ - ကောင်းမြတ်သော အပေါ်လွှမ်းအခင်းတည်း၊ ဣတိ အတ္ထော၊ တံ-ထို အခင်းကို၊ သေတဝတ္ထဿ-ပြုသော အဝတ်၏၊ ဥပရိ-အပေါ်၌၊ ကဒလိမိဂစမ္ပံ - ကဒလိမည်သော သားကောင်၏ အရေကို၊ ပတ္ထရိတွာ-ဖြန့်၍၊ သိဗ္ဗိတွာ-ချုပ်၍၊ ကရောန္တိကိရ-ပြုကြကုန်သတတ်။

သဥတ္တရစ္ဆဒန္တိ-ကား၊ (ယံ-အကြင် အခင်းသည်)၊ ဥတ္တရစ္ဆဒေန-အထက်၌ နီသော ဝိတာန် မျက်နှာကြက်နှင့်၊ သဟ - တကွ၊ (ဝတ္တတိ- ဖြစ်၏၊ တံ- ထိုအခင်းသည်၊ သဥတ္တရစ္ဆဒံ - သဥတ္တရစ္ဆဒ မည်၏)၊ ဥပရိ-အပေါ်၌၊ ပဒ္ဒေန-

+ + + x + + +

အဇိနပ္ပဝေဏီ။ ။ [စမ္ပံ တု အဇိနံပုထ - အဘိဓာန် (၄၄၂)။] သစ်နက်ရေကို “အဇိန” ဟု ခေါ်၏။ ထို သားရေသည် အလွန်သိမ်မွေ့သဖြင့် ၊ ထပ် ၊ ထပ် ထပ်၍ ချုပ်ရသောကြောင့် ပဝေဏီ (အထပ်ထပ်) ဟု ဆိုသည်။ အဇိနစမ္ပေဟိ+ ကတာ+ ပဝေဏီ အဇိနပ္ပဝေဏီ။ [အဇိန စမ္ပေဟိတိ အဇိနမိဂစမ္ပေဟိ၊ တာနိ ကိရ စမ္ပာနိ သုခုမ တရာနိ၊ တသ္မာ ဒုပနု တိပနာနိ ကတွာ သိဗ္ဗန္တိ၊ တေန ဝုတ္တံ အဇိနပ္ပဝေဏီတိ၊ ဥပရူပရိ ထပေတွာ သိဗ္ဗနဝသေန ဟိ သန္တတိဘူတာ ပဝေဏီတိ ဝုစ္စတိ၊-ဋီကာသစ်၊ ပဝေဏီ သဒ္ဓါ၏ သမ္ပန္နအနက် ဟောကြောင်းကို အဋ္ဌသာလိနီ ကာမာဝစရကုသလ ပဒဘာဇနီ ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

ကဒလိ၊ပေ၊ပစ္စတ္တရဏံ။ ။ “ ကဒလိမိဂ - ဝံပိုင် ” ဟု အနက်ပေးကြ၏။ ဋီကာ သစ်၌ မဇ္ဇာရာကာရမိဂေါ - ကြောင်နှင့် သဏ္ဍာန်တူသော သားကောင်” ဟု အနက် ဖွင့်၏။ “ ကြောင်ဝံပိုင် ” ကို ဆိုလိုဟန်တူ၏။ ထို သားကောင်သည် ကြောင်သဏ္ဍာန် ရှိသောကြောင့် အရေလည်း သူ့ချည်း သက်သက် အခင်းမလုပ်လောက်ရကား အဝတ် ဖြူ၏ အပေါ်က (နေရာထိုင်ချုပ်သလို) ထပ်၍ ချုပ်ရကြောင်းကို “တံကိရ” စသည်ဖြင့် သရုပ်ဖော်ပြသည်။

သဥတ္တရစ္ဆဒံ။ ။ ဆဒိယတိ ဧတေနာတိ ဆဒေါ (ဖုံးကြောင်း အမိုး)၊ ဥတ္တရိ- အထက်၌+ဆဒေါ- အမိုးတည်း၊ ဥတ္တရစ္ဆဒေါ-မိုး၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ဥတ္တရံ (ဥပရိ ဘာဝံ)-အထက်အဖို့ကို+ဆာဒေတိတိ ဥတ္တရစ္ဆဒေါ” ဟု ပြု၏။ ဝိတာန်ကို အရကောက် ပါ၊ သဟ+ဥတ္တရစ္ဆဒေန (ယံ) ဝတ္တတိတိ သဥတ္တရစ္ဆဒံ- (ပစ္စတ္တရဏံ)၊ ဤဝိပြိုဟ်နှင့် အညီ “သဥတ္တရစ္ဆဒံ” အရ အထက်ပေါ်က ဝိတာန် မျက်နှာကြက် (အနီ) နှင့် တကွ ဖြစ်သော အောက်အခင်း ရ၏။ ထိုကြောင့် “ ဥပရိပဒ္ဒေန ရတ္တဝိတာနေန သဒ္ဓိတံ အတ္ထော ” ဟု အရကောက်ကို ပြသည်။

ဖွဲ့ကြက်အပ်သော၊ ရတ္တဝိတာနေန- နိသော ဗိတာန် မျက်နှာကြည်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တက္က၊ (ဝတ္တတိ - ဖြစ်၏။) ဣတိ အတ္ထော၊ သေတဝိတာနမ္ပိ - အဖြူရောင် ဗိတာန် မျက်နှာကြက်သည်လည်း၊ (န ဝန္တတိ-၌စပ်)၊ ဟေဋ္ဌာ - အောက်၌၊ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏေ-မအပ်သော အပေါ်လွှမ်း အခင်းသည်၊ သတိ- သော်၊ နဝန္တတိ-မအပ်၊ (ဟေဋ္ဌာ-၌၊ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏေ-သည်)အသတိ ပန- မရှိသော်ကား၊ ဝန္တတိ-အပ်၏။

ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနန္တိ - ကား၊ သီသုပဓာနဉ္စ - ခေါင်းအုံး၎င်း၊ ပါဒုပဓာနဉ္စ-ခြေအုံး၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ မဉ္ဇဿ - ညောင်စောင်း၏၊ ဥဘတော- ခြေရင်း ခေါင်းရင်း ၂ ဘက်၌၊ လောဟိတကံ-နိသော အဆင်းရှိသော၊ ဥပဓာနံ-အုံးတည်း၊ ဧတံ-ဤ ၂ ဘက်၌ နိသောအဆင်းရှိသော အုံးသည်၊ န ကပ္ပတိ-မအပ်၊ ပန-အနွယ်၊ ဧကမေဝ-တလုံးသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ယံ ဥပဓာနံ-အကြင် အုံးသည်၊ ဥဘာသု - ၂ ဖက်ကုန်သော၊ (ခေါင်းအုံး၏ ၂ ဘက်ကုန်သော)၊

x x x x x x x x

ရတ္တဝိတာနေန ။ ။ ရတ္တသဒ္ဓါသည် “သောဏောတု လောဟိတော ရတ္တော (အဘိဓာန် ၉၅) ၌ အနီရောင်ကို ဟော၏။ “ကသာဝေန ရတ္တံ” စသည်၌ ဆိုးအပ်သော အရာဝတ္ထု၊ တပ်စွဲခြင်း အနက်တို့ကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ အနီရောင် အနက်ကို ယူဝေလို၍ “တံပိ လောဟိတမေဝ ဣဓာမိပ္ပေတန္တိ အာဟ ရတ္တဝိတာနေနာတိ” ဟု ဒီကာ သစ်၌၎င်း , “ သလောဟိတဝိတာနဉ္စ ” ဟု ခုဒ္ဒသိက္ခာ , အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏနိဒ္ဒေသ (၁၈၉)ဂါထာ၌၎င်း မိန့်ကြသည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤသဉ္စတ္တရစ္ဆဒံကို ဥဘတော လောဟိတ ကူပဓာနံ၏ ဝိသေသန အဖြစ်ဖြင့်ပေးကြ၏။ ထိုသို့ မပေးသင့်ပါ။ သဉ္စတ္တရစ္ဆဒံကို အပေါ်၌ နိသောမျက်နှာကြက် ပါသော သီးခြားအခင်း တမျိုးဟု မှတ်ပါ။ ထိုသို့ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း “သေတဝိတာနမ္ပိ၊ ပေ၊ အသတိ ပန ဝန္တတိ” ဟူသော စကားကိုထောက်၍ သိသာပါသည်။ ဤ၌ ဗိတာန်နိ မျက်နှာကြက်နှင့် နိသောခေါင်းအုံးတို့သည် အကပ္ပိယ ပစ္စတ္ထရဏများ မဟုတ်ကြသော်လည်း ထို အကပ္ပိယ အခင်းနှင့် စပ်၍ မဟာသယနချင်း တူသောကြောင့် ဤ၌ ထည့်သွင်းထားသည် ဟု မှတ်ပါ။

ဥဘတော၊ ပေ၊ ပဓာနံ။ ။ ဥပဒဟန္တိ သီသံ ဧတ္ထာတိ ဥပဓာနံ - ဥပဓာနံ - ဥပဓာနံကို ကပ်၍ (ခြေအုံး၌ “ခြေကို” ကပ်၍) ထားရာဖြစ်သောကြောင့် “ ဥပဓာနံ ” မည်၏။ လောဟိတကူ + တံ + ဥပဓာနံစာတိ လောဟိတကူပဓာနံ၊ ဥဘတော - ခေါင်းရင်း ခြေရင်း ၂ ဖက်တို့၌ + လောဟိတကူပဓာနံ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ၊ “ မဉ္ဇဿ ဥဘတော ” ဟု ဆိုသော်လည်း မဉ္ဇကို အရမကောက်နှင့်၊ မဉ္ဇဿသည် ဥဘတော၏ သမ္ပန်အကျိုးငှါ အပိုထည့်ပါ၍တည်း၊ မဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ မဟုတ်သောကြောင့် အခင်းကို လည်း အရမကောက်နှင့်၊ နောက်၌ “ ဧတံ န ကပ္ပတိ - ဤအုံးသည် မအပ် ” ဟူသော စကားကို ထောက်၍ ခေါင်းအုံး ခြေအုံးကိုသာ အရမကောက်ရသည်။ [ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ စမ္ပက္ခန္ဓက ဘာသာဒီကာ၌ သဉ္စတ္တရစ္ဆဒံနှင့် ဤပုဒ်ဝယ် အနက်ပေးလွှဲ၏။ ဤအတိုင်း ပေးပါ။]

ပဿေသု-နံပါးတို့၌၊ ရတ္တံဝါ-နိသည်သော်၎င်း၊ ပဒုမဝဏ္ဏံဝါ- ပဒုမ္မာကြာ
 အဆင်းရှိသည်သော်၎င်း၊ ဝိစိတြိဝါ-ရက်ခြင်း ချုပ်ခြင်းတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်
 သော်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊ (တံဥပဓာနံ- သည်)၊ ပမာဏယုတ္တံ - ခေါင်းအုံး
 ပမာဏနှင့် ယှဉ်သည်၊ သစေ(ဟောတိ)၊ (ဝေံ သတိ)၊ ဝဇ္ဇတိ-၏၊ ပန-ကား၊
 မဟာဥပဓာနံ- ကြီးစွာသော ခေါင်းအုံးကို၊ ပဋိက္ခိတ္တံ-ပယ်မြစ်တော်မူအပ်ပြီ။

အလောဟိတကာနိ-နိသော အဆင်းမရှိသော ပမာဏယုတ္တံအုံးတို့သည်၊
 ဒွေပိ- ၂ လုံးတို့သည်လည်း၊ ဝဇ္ဇန္တိယေဝ - အပ်ကုန်သည်သာ၊ တတော-ထို
 ၂ လုံးထက်၊ ဥတ္တရိ- အလွန်၊ လဘိတွာ- ရ၍၊ ဝါ- ရလသော်၊ အညေသံ-
 အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့အား၊ ဒါတဗ္ဗာနိ - ပေးထိုက်ကုန်၏၊ ဒါတုံ - ၄၊ အသက္ကော
 န္ဋော- မစွမ်းနိုင်လသော်၊ မဇ္ဇေ-၌၊ တိရိယံ - ကန့်လန့်၊ အတ္တရိတွာ- ခင်း၍၊
 ဥပရိ-အထက်၌၊ ပစ္စတ္တရဏံ-အပေလွှမ်းအခင်းကို၊ ဒတွာ-၍၊ နိပဇ္ဇိတုံပိ-
 အိပ်ခြင်း၄လည်း၊ ဝါ-အိပ်ခွင့်ကိုလည်း၊ လဘတိ-၏။

[ဥဘတော လောဟိတ ကုပဓာနမှတစ်ပါး အခြားသော ဥစ္စာသယန မဟာ
 သယနတို့၌ ပြုကျင့်ဘွယ်ကိုပြလိုသောကြောင့် “အာသန္နိအာဒိသု ပန” မိန့်။]
 ပန-ဆက်၊ အာသန္နိအာဒိသု - အာသန္နိ အစရှိသော ဥစ္စာသယန မဟာသယန
 တို့၌၊ ဝုတ္တနယေနေဝ- ဟောတော်မူအပ်သောနည်းဖြင့်သာ၊ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ-ကျင့်

x x x x x x x x

ပမာဏယုတ္တံ။ ။ သစေ ပမာဏယုတ္တံ အာဒိ သီသပ္ပမာဏာတိတ္တန္တဿ ဗိမ္မော
 ဟနဿ ပဋိက္ခိတ္တဘာဝ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ န ပန ဥစ္စာသယန မဟာသယန ဘာဝဒဿန
 တ္ထံ၊ တထာ အဝုတ္တတ္တာ။ [ပမာဏလွန်သော ခေါင်းအုံးကို ပယ်ထားကြောင်း ပြလို၍
 “ပမာဏယုတ္တံ” ဟု ဆိုသည်၊ ပမာဏယုတ္တံမဟုတ်သော ခေါင်းအုံးက ဥစ္စာသယန
 မဟာသနတွင် ပါဝင်သောကြောင့် ဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊ စာအုပ်တို့၌ “အညပမာဏာ
 တိတ္တန္တဿ” ဟု ရှိ၏၊ သေနာသနက္ခန္ဓကဋ္ဌ “သီသပ္ပမာဏံနာမ” စသည်ဖြင့် ရှိသော
 ကြောင့် “သီသပ္ပမာဏာ တိတ္တန္တဿ” ဟု ရှိသင့်မည်ထင်သည်။]

မှတ်ချက်။ ။ တံ ပန ဥပဓာနံ ဥပေါသထိကာနံ ဂဟဠာနံ ဝဇ္ဇတိ၊ (ထိုပမာဏ
 လွန်သော ခေါင်းအုံးကြီးသည်ကား ဥပုသ်စောင့်ကြသော လူဝတ်ကြောင်တို့အား အပ်
 ပါ၏)၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနမေဝ ဟိ တဒါ တေသံ န ဝဇ္ဇတိ၊ - စမ္မက္ခန္ဓက၊ ဝိမတိ၊
 ဤစကားကိုထောက်၍ လူဝတ်ကြောင်များသည် ဥပုသ်စောင့်သောအခါ လဲ (ဝါဂွမ်း)
 သွတ်ထားသော တူလိက (မွေ့ရာ) များ၌ မအိပ်ကောင်းဟု သတိပြုပါ။ [ပမာဏအုံးကို
 ဝိနည်း , စူဠဝဂ္ဂ သေနာသနက္ခန္ဓကအဋ္ဌကထာ၌ ရှုပါ။]

နိပဇ္ဇိတုံပိ လဘတိ။ ။ “ဒါတုံ အသက္ကောဋ္ဌောပေါလဘတိ” ဟူသော စကား
 သည် မကျန်းမာသောအခါကို ရည်ရွယ်၍ဆိုအပ်သော စကားတည်း။ [တေနာဟ-
 သေနာသနက္ခန္ဓကဝဏ္ဏနာယံ အဂိလာနဿာပိ သီသုပဓာနဉ္စ ပါဒုပဓာနဉ္စာတိ ဒွယ
 မေဝ ဝဇ္ဇတိ၊ ဂိလာနဿ ဗိမ္မောဟနာနိ သန္တရိတွာ ဥပရိ ပစ္စတ္တရဏံ ဒတွာ နိပဇ္ဇိတုံပိ
 ဝဇ္ဇတိ၊ - ဇီကာသစ်။]

ထိုက်၏။ ဟိ-မှန်၊ အနုဇာနာမိ၊ ပေ၊ ကာတုန္တိ- ဟူသော၊ ဧတံ (သုတ္တံ)-ဤပါဠိကို၊ (ဘဂဝတာ)၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အာသန္နိယာ-လက်ရှစ်သစ်ပမာဏထက် လွန်သော အခြေရှိသော ညောင်စောင်း အင်းပျဉ်၏။ ပါဒေ - ခြေတို့ကို၊ ဆိန္ဒိတွာ-ဖြတ်၍၊ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ-သုံးစွဲခြင်းငှါ၊ အနုဇာနာမိ-ခွင့်ပြုတော်မူ၏။ ပလ္လင်္ကသယ - ခြင်္သေ့၊ သစ်၊ ကျားစသော သားရဲရုပ်အခြေရှိသော ပလ္လင်၏။ ဝါဠေ-ခြင်္သေ့၊ သစ်၊ ကျားစသော သားရဲရုပ်တို့ကို၊ ဘိန္ဒိတွာ- ဖျက်၍၊ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ-ငှါ၊ အနုဇာနာမိ - ၏။ တူလိကံ- လဲရှိသော အခင်းကို၊ ဝိဇေဒေတွာ- ဖြေ၍၊ ဗိမ္ဗောဟနံ - ခေါင်းအုံးကို၊ ကာတုံ - ငှါ၊ (ဖြေ၍ လဲတို့ကို ထုတ်ပြီးလျှင် ထိုလဲတို့ကို ခေါင်းအုံးချုပ်ခြင်းငှါ)၊ အနုဇာနာမိ - ၏။ အဝသေသံ - ကြွင်းသော ဥစ္စာသနမဟာသယနကို၊ ဘူမတ္ထရဏံ - မြေအခင်းကို၊ (ကြမ်းပေါ်၌ အခင်းကို)၊ ကာတုံ-ငှါ၊ အနုဇာနာမိ-၏။-ဝိနည်း၊ စူဠဝဂ္ဂ၊ သေနာသနက္ခန္ဓကပါဠိတော်။]

ဥစ္စာဒနာဒီသု-ဥစ္စာဒနအစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ (ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ မာတုကုစ္စိတော-အမိဝမ်းမှ၊ နိက္ခန္ဓဒါရကာနံ- ထွက်ခဲ့ရသောကလေးတို့၏။ သရီရဂခန္ဓာ- ကိုယ်အနံ့သည်၊ ဒွါဒသဝဿ ပတ္တကာလေ- ၁၂ နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်ရာအခါ၌၊ (တဆဲ့နှစ်နှစ်အရွယ် ရောက်မှ)၊ နဿတိ- ပျော်၏။ တေသံ- ထို ကလေးတို့၏။ သရီရ ဒုဂ္ဂန္ဓဟရဏတ္တာယ-ကိုယ်၏ မကောင်းသောအနံ့ကို ပယ်ရှားခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝန္ဓုဏ္ဏာဒီဟိ-နံသာမှုန့်အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဥစ္စာဒေန္တိ- ပွတ်တိုက်ပေးကြရကုန်၏။ ဝေရူပံ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဥစ္စာဒနံ-ပွတ်တိုက်ခြင်းသည်၊ န ဝန္ဓုတိ-မအပ်၊ (ရဟန်းတို့အား မအပ်-ဟူလို)။

ပန-ကား၊ ပုညဝန္ဓေ-ပုဉ်းကံရှိကုန်သော၊ ဒါရကေ- ကလေးတို့ကို၊ ဥရုသု- ပေါင်တို့၌၊ နပဇ္ဇာပေတွာ- အိပ်စေ၍၊ တေလေန- ဆီဖြင့်၊ မက္ခေတွာ- သုတ်လိမ်း၍၊ ဟတ္ထ ပါဒ ဥရု နာဘိအာဒီနံ-လက် ခြေ ပေါင် ချက် အစရှိသော

x x x x x x x

ပလ္လင်္ကသဝါဠေ။ «သားရဲရုပ်ကို ဖျက်ရာ၌လည်း ခြေကို ထွင်းထားလျှင် အရုပ်မထင်ရှားအောင် ဖျက်ခြင်း၊ အရုပ်လုပ်ပြီးကို ဆောင်ယူ၍ တပ်ထားလျှင် ထိုအရုပ်ကို ခွါခြင်းအားဖြင့် ဖျက်နိုင်ပါသည်။ “ပလ္လင်၏ သားရဲရုပ်တို့ကို ဖျက်၍သုံးကောင်း၏” ဟုဆိုသောကြောင့် ပလ္လင်သည် ဥစ္စာသယန မဟုတ်၊ ခမ်းနားသော မဟာသယနတွင် ပါဝင်ကြောင်း သိရ၏။ [“အာသန္နိ ပလ္လင်္ကော ဥစ္စာသယနံ၊ သေသာ မဟာသယနံ” ဟူသော ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာ (၁၀၇) ၌ ပလ္လင်္ကကို ဥစ္စာသယနဟုဆိုသည်ကိုစဉ်းစားပါ။]

ဥစ္စာဒနံ။ «ဆဒဓာတ်သည် ဖုံးခြင်းအနက်ကို ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ ဥကြောင့် ပွတ်တိုက်ခြင်းအနက်ကို ယူပါ။ [ဥစ္စာဒေန္တိတိ ဥဗ္ဗန္ဓေန္တိ၊-ဋီကာသစ်။] “မာတုကုစ္စိတော နိက္ခန္ဓဒါရကာနံ” ဟု ဆိုသောကြောင့် အဏ္ဏဇလောဗုဇ သတွာတို့ကိုသာယူရ၏။ ထိုကလေးတို့မှာ အမိဝမ်း၌ ကြာမြင့်စွာ နေခဲ့ရသောကြောင့် ထိုအနံ့သည် ၁၂ နှစ်အရွယ်ရောက်မှ ပျောက်၏။

ကိုယ်အင်္ဂါတို့၏၊ သဏ္ဍာနသမ္မာဒနတ္ထံ-ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကိုကောင်းစွာဖြစ်စေခြင်း အကျိုးငှါ၊ (ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကိုပြည့်စုံစေခြင်းအကျိုးငှါ၊) ပရိမဒ္ဒန္တိ-ထက်ဝန်းကျင် ဆုပ်နယ်ပေးကြရကုန်၏။ ဝေရူပံ - သော၊ ပရိမဒ္ဒနံ- ထက်ဝန်းကျင် ဆုပ်နယ် ပေးခြင်းသည်၊ န ဝန္တတိ- မအပ်၊ နှာပနန္တိ - ကား၊ တေသံယေဝ ဒါရကာနံ- ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့သော ကလေးတို့ကိုပင်၊ ဂန္ဓာဒီဟိ - နံသာရည် အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ (နှာပနံဝိယ-ရေချိုးစေခြင်းကဲ့သို့၊ ဝါ- ရေချိုးပေးခြင်းကဲ့သို့)၊ နှာပနံ- ရေချိုး ပေးခြင်းကို၎င်း။

သမ္မာဟနန္တိ - ကား၊ မဟာမလ္လာနံဝိယ - လက်ဝှေ့ သမားကြီးတို့၏ကဲ့သို့၊ ဟတ္ထပါဒေ-လက် ခြေတို့ကို၊ မုဂ္ဂရာဒီဟိ-ဆောက်ပုတ် အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဝါ- လက်ရိုက် အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ [ရှေးက လက်ရိုက်ကိုပင် ဆောက်ကို ပုတ်ခတ် ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “ဆောက်ပုတ်” ဟု ခေါ်သည်။] ပဟရိတွာ-ပုတ်ခတ် ၍၊ ဗာဟနံ ဝဗ္ဗနံ-လက် ခြေတို့ကို တိုးပွားစေခြင်းကို၎င်း။

အာဒါသန္တိ-ကား၊ ယံကိဉ္စိ-အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော၊ အာဒါသံ-ကြေးမုံ ကို၊ ဝါ- မှန်ကို၊ ပရိဟရိတုံ - ကိုယ့်ဥစ္စာဟု သိမ်းပိုက်၍ ဆောင်ယူခြင်းငှါ၊ န ဝန္တတိ-မအပ်။ [ရှေးက ကြေးကိုလုပ်ထားသောကြောင့် “ကြေးမုံ” ဟု ခေါ်၏။ ယခုခေတ် မှန်ပင်တည်း၊ မည်သည့် အာဒါသ မဆို ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်၍ မထားအပ်သောကြောင့် “ယံကိဉ္စိ” ဟု ဆိုသည်။]

x x x x x x x

သဏ္ဍာနံ ပေ၊ ပရိမဒ္ဒန္တိ။ ။ လက်၊ ခြေ၊ ပေါင်၊ ချက်၊ နှာခေါင်း၊ ဥျားခေါင်း စသော ကိုယ်အင်္ဂါတို့၏ ပုံသဏ္ဍာန်လှအောင် ဆုပ်နယ်ပေးရ၊ နှာခေါင်းပိနေလျှင်၊ တိုနေလျှင် ဆွဲပေးရ၊ ဥျားခေါင်းစောင်းနေလျှင်၊ နဖူးမောက်နေလျှင်၊ နောက်စေ့ထွက်နေ လျှင် ပြုပြင်ပေးရသည်။ ထို့ကြောင့် “ပရိမဒ္ဒနံ- ဆုပ်နယ်” ကို ဥပလက္ခဏာဟု မှတ်ပါ။

နှာပနံ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “နှာပနံ” ဟု ရှိ၏။ ဥပမာန၌ “ဂန္ဓာဒီဟိ နှာပနံ” ဟု ရှိသည်ကား ရေချိုးစေခြင်း = ရေချိုးပေးခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ကောင်းပါ၏။ ရဟန်း ကိုယ်တိုင် ဂန္ဓ စသည်တို့ဖြင့် ရေချိုးရာ၌မူ “နှာယနံ” ဟု ရှိမှ ကောင်းမည်ထင်သည်။ သို့သော် နိဿယ၌ကား ပါဠိရှိအတိုင်းပင် ပေးထားပါသည်။ [သုတ်သင်ခြင်း ရေချိုး ခြင်း အနက်ဟော နှာဓာတ်သည် ဒိဝါဒိတည်း။]

သမ္မာဟနံ။ ။ သံ + ဗာဟနံ၊ ဗဟဓာတ်သည် ဝုဒ္ဓိအနက်ကို ဟော၏။ “သံ- ကောင်းစွာ” အရ “မဟာမလ္လာနံဝိယ ဟတ္ထံ ပေ၊ ပဟရိတွာ” ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် ဗာဟနံ အတွက် “ဝဗ္ဗနံ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “ဗာဟနံ ဝဗ္ဗနံ” ဟု ပါဠိရှိသင့်၏။ ဗာဟနံ၌ ဗဟဓာတ်+ကာရိတ်ကြော့၊ ယု ပစ္စည်း၊ ကံကိုကား “ဟတ္ထပါဒေ”ကို “ဟတ္ထပါဒါနံ” ဟု ပြင်၍ လိုက်ပါစေ။ [စာအုပ်တို့၌ “ဗာဟုဝဗ္ဗနံ” ဟု ရှိ၏။ ဟတ္ထပါဒကို တိုးပွားအောင် ပုတ်ခတ်ရာ၌ လက်ရုံးကိုသာ ကြီးထွားစေသည်မဟုတ်ပါ၊ ပါဒတို့ကိုလည်း တိုးပွားစေရ ပါသည်။ ဟတ္ထ အရ၌ လက်မောင်း လက်ရုံးလည်း ပါဝင်ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် “ဗာဟုဝဗ္ဗနံ” ပါဠိကို စဉ်းစားပါ။]

အဉ္ဇနန္တိ-ကား၊ အလင်္ကာရဉ္ဇနမေဝ - တန်ဆာဖြစ်သော မျက်စဉ်းသာ တည်း၊ မာလာတိ-ကား၊ ဗဒ္ဒမာလာဝါ-ဖွဲ့အပ် သီကုံးအပ်သောပန်းသည်၎င်း၊ အဗဒ္ဒမာလာဝါ- မဖွဲ့အပ် မသီကုံးအပ်သော ပန်းသည်၎င်းတည်း၊ [မာလာ သဒ္ဒါသည် လောကီကျမ်း၌ ပန်းကုံးကိုသာဟောသော်လည်း သာသနာတော်၌ ကုံး-မကုံး အားလုံးကို ဟောနိုင်သည်။] ဝိလေပနန္တိ- ကား၊ ယံကိဉ္စိ-အမှတ် မရှိ အလုံးစုံသော၊ ဆ ဝိရာဂကရဏံ- အရေအဆင်း၏ တပ်စွဲဘွယ်ကို ပြုတတ် သော နံသာပျောင်း အလှရည်စသည်တည်း။ [စူဠသီလ၌ ဤပုဒ်ကို ပြခဲ့ပြီ။]

မုခစုဏ္ဏံ မုခဝိလေပနန္တိ-ကား၊ မုခေ - မျက်နှာ၌၊ ကာဠုပိဠကာဒိနံ - မည်း နက်သော အဖု အစရှိသည်တို့ကို၊ ဝါ - မွဲ အစရှိသည်တို့ကို၊ ဟရဏတ္တာယ- ပယ်ရှားခြင်းအကျိုးငှါ၊ မတ္တိကကဏ္ဍံ-ဆေးဖြင့် ပြုစီရင်အပ်သော မြေညက်မှုန့် ကို၊ ဒေန္တိ- ပေးကြကုန်၏၊ (သုတ်လိမ်းကြကုန်၏)၊ တေန(မတ္တိကကဏ္ဍန)- ကြောင့်၊ လောဟိတေ - မကောင်းသော သွေးသည်၊ စလိတေ - လှုပ်ရှားလ သော်၊(လှုပ်ရှားသောအားဖြင့် ကုန်ခန်းလသော်)၊ သာသပကဏ္ဍံ- မုံညင်းမှုန့် ကို၊ ဒေန္တိ-၏၊ တေန(သာသပပကဏ္ဍန)-သည်၊ ဒေါသေ-သွေးတည်းဟူသော အပြစ်ကို၊ ခါဒိတေ-ခဲစားအပ်ပြီးသော်၊ တိလကဏ္ဍံ- နှမ်းမှုန့်ညက်ကို၊ ဒေန္တိ၊ တေန(တိလကဏ္ဍန)-ကြောင့်၊ လောဟိတေ - သွေးသည်၊ သန္ဓိသိန္ဓေ-ငြိမ် သက်စွာ တည်နေလသော်၊ (“ငြိမ်သက်စွာ တည်နေ” ဟူသည် မကောင်းသော သွေးများ ကုန်သွားခြင်းတည်း၊) ဟလိဒ္ဒိကဏ္ဍံ - နနွင်းမှုန့်ကို၊ ဒေန္တိ၊ တေန

x x x x x x x

အဉ္ဇနံ။ ။ အလင်္ကာရဉ္ဇနမေဝ၌ ဧဝဖြင့် ဆေးဖြစ်သောမျက်စဉ်းကိုကန်၊ ထိုဆေး မျက်စဉ်းမှာ မဏ္ဍနအနုယောဂ မဟုတ်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ တားမြစ်ဘွယ် မလို၊ [ကုလားလူမျိုးတို့သည် လှအောင် မျက်ရေးကွင်းလေ့ရှိကြ၏၊ ထို တန်ဆာမျက်စဉ်းသာ မအပ်။]

ကာဠုပိဠကာဒိနံ စသည်။ ။ ကာဠုပိဠကာဒိနန္တိ ကာဠုဝဏ္ဏပိဠကာဒိနံ၊ မတ္တိက ကဏ္ဍန္တိ ဩသမေဟိ အဘိသင်္ခတံ ယောဂမတ္တိကာစုဏ္ဏံ (ဆေးတို့ဖြင့် ပြုစီမံအပ်သော ဆေးတို့ဖြင့်ဖော်စပ်အပ်သော မြေညက်မှုန့်) ဒေန္တိ ဝိလိမ္ပေန္တိ၊ စလိတေတိ ဝိကာရာပဇ္ဇန ဝသေန (ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်) စလနံ ပတ္တေ၊ ကုပိတေတိ အတ္ထော၊ ဒေါသေတိ ကာဠုပိဠကာဒိနံ ဟေဟုဘူတေ လောဟိတဒေါသေ၊ ခါဒိတေတိ အာနယ ဝသေန (ဆောင်ယူခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်) ခါဒိတေ၊ သန္ဓိသိန္ဓေန္တိ တာဒိသေ ဒုဠလောဟိ တေ ပရိက္ခိဏေ၊ စုဏ္ဏေန္တိတိ ဝိလိမ္ပေတိ၊ တံ သဗ္ဗံတိ မတ္တိကာကဏ္ဍ သာသပတိလဟလိဒ္ဒိ ကဏ္ဍဒါနသင်္ခါတံ မုခစုဏ္ဏံ၊ မုခဝိလေပနဉ္စ။

မှတ်ချက်။ ။ ပါဠိတော်၌ “မုခစုဏ္ဏံ မုခဝိလေပနံ” ဟု ရှိသော်လည်း အဋ္ဌကထာ အဖွင့်၌ မုခစုဏ္ဏကေန စုဏ္ဏေန္တိကို နောက်ထား၍၎င်း၊ မတ္တိကာကဏ္ဍ စသည်ကို ရှေ့ ထား၍၎င်း ဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်ခြင်းသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဝယ် လိမ်းကျ မှုက အလျင်ကျသောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ခြင်း ဟု မှတ်ပါ။

(ဟလိဒ္ဓိကဏ္ဍေန)- ကြောင့်၊ ဆဝိဝဏ္ဏေ - အရေအဆင်းသည်၊ အာရုဇ္ဇေ- တက်လသော်၊ (အရေးအဆင်း ကောင်းလသော်)၊ မုခစုဏ္ဍေန- မျက်နှာချေ မှုန်ဖြင့်၊ မုခံ - ကို၊ စုဏ္ဍန္တိ - ပွတ်ချေကြကုန်၏၊ ဝါ- လိမ်းကျံကြကုန်၏၊ တံ သဗ္ဗံ- ထို အလုံးစုံသည်၊ (ဆေးမြေညက်မှုန်ကို လိမ်းကျံခြင်း၊ မုံညင်းမှုန်ကို လိမ်းကျံခြင်း၊ နှမ်းမှုန်ကိုလိမ်းကျံခြင်း၊ နန္ဒင်းမှုန်ကိုလိမ်းကျံခြင်း၊ မျက်နှာချေ မှုန်ဖြင့် ပွတ်ချေခြင်းသည်။) န ဝဇ္ဇတိ-မအပ်။

ဟတ္ထဗန္ဓာဒီသု-ဟတ္ထဗန္ဓ အစရှိသည်တို့၌၊ (ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ဟတ္ထေ-လက်၌၊ ဝိစိတြသင်္ခကပါလာဒီနိ-ဆန်းကြယ်သော ခရုသင်းခွက်အစ ရှိသည်တို့ကို။ [ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ဒီဟိ” ဟု ရှိ၏။] ဗန္ဓိတွာ-ဖွဲ့၍၊ ဝိစရန္တိ-လှည့် လည်ကြကုန်၏၊ တံဝါ-ထို ခရုသင်းခွက်အစရှိသော တန်ဆာသည်၎င်း၊ အညံ- အခြားသော၊ သဗ္ဗမိ - အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဟတ္တာဘရဏံဝါ- လက်ဝတ် တန်ဆာသည်၎င်း၊ န ဝဇ္ဇတိ- မအပ်၊ အပရေ- တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သိခံ-ဥားစွန်းကို၊ ဗန္ဓိတွာ-ဖွဲ့၍၊ (တနည်း) သိခံ ဗန္ဓိတွာ-ဆံထုံးထုံး၍၊ ဝိစရန္တိ- ကုန်၏၊ သုဝဏ္ဏစီရက မုတ္တလတဒီဟိစ- ရွှေဆံထိုး ပုလဲသွယ် အစရှိသည်တို့ ဖြင့်လည်း၊ တံ- ထိုဆံထုံးကို၊ ပရိက္ခိပန္တိ - ရစ်ပတ်ကြကုန်၏၊ တံ သဗ္ဗံ- ထို အလုံးစုံသော တန်ဆာဆင်မှုသည်၊ န ဝဇ္ဇတိ- မအပ်၊ အပရေ - တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ စတုဟတ္ထဒဏ္ဍံဝါ-၄ တောင်ရှိသော ဒုတ်ကိုသော်၎င်း၊ အညံ- အခြားသော၊ အလင်္ကာဒဏ္ဍကံဝါ - တန်ဆာဖြစ်သော ဒုတ်ကိုသော်၎င်း၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ ဝိစရန္တိ-ကုန်၏၊ (ဒုတ်ကို တန်ဆာအဖြစ်ဖြင့် သုံးကြသည်)၊ တထာ- တူ၊ ဣတ္ထိပုရိသရူပါဒီဝိစိတ္တံ- မိန်းမရုပ် ယောက်ျားရုပ် အစရှိသည်တို့ ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊ သုပရိက္ခိတ္တံ-ကောင်းစွာ ကာရံအပ်သော၊ ဝါမပဿေ- လက်ဝဲနံပါး၌၊ ဩလဂ္ဂိတံ - ဆွဲချိတ်အပ်သော၊ ဘေသဇ္ဇနာဠိကံ - ဆေးကျည် တောက်ကို၊ ဝါ- ဆေးမူးကို၊ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ၊ (တထာဖြင့်ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိကို ညွှန်းသည်)၊ အပရေ-တို့သည်၊ ကဏ္ဍိကရတနပရိက္ခိတ္တကောသံ-အထွဋ် ရတနာတို့ဖြင့် ကာရံအပ်သော အိမ်ရှိသော၊ အတိတိခိဏံ-အလွန်ထက်သော၊ အသိံ - သန်လျက်ကို၊ ဝါ-ဒါးလွယ်ကို၊ (ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ)။

ပဇ္ဇာဏ္ဍသုတ္တသိဗ္ဗိတံ - ငါးမျိုးသော အဆင်းရှိသော ချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ် သော၊ မကရဒဏ္ဍာဒီဝိစိတ္တံ-မကရးသွား အစရှိသည်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊ ဆတ္တံ-ထီးကို၊ (ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ)၊ သုဝဏ္ဏရဇတဒီ ဝိစိတြာ-ရွှေ ငွေ အစရှိ သည်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်ကုန်သော၊ မောရဝိဇ္ဇာဒီပရိက္ခတ္တာ-ဥဒေါင်းမြီးအစရှိ သည်တို့ဖြင့် ကာရံအပ်ကုန်သော၊ ဥပါဟနာ-ဘိနပ် (၂ဖက်) တို့ကို၊ (ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ)၊ ကေစိ-အချို့ သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ရတနမတ္တာယာမံ - တတောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အလျားရှိသော၊ စတုရဂုံလဝိတ္ထတံ-လက် ၄ သစ် အပြန်

ရှိသော၊ ကေသန္တပရိစ္ဆေဒံ- ဆံပင်၏ အဆုံးအပိုင်းအခြားကို၊ ဒသေတွာ- ဖော်ပြ၍၊ မေဃမုခေ- မိုးတိမ်ဝ၌၊ ဝိဇ္ဇုလတံဝိယ-လျှပ်နွယ်ကဲ့သို့၊ န လာဇေ- နဖူး၌၊ ဥက္ကိသပနံ-သင်းကျစ်ပြားကို၊ ဗန္ဓန္တိ-ဖွဲ့ကြကုန်၏၊ စူဠာမဏိ-မကိုဋ်၏ အထွဋ်၌ တပ်အပ်သော ကျောက်မျက်ရတနာကို၊ (ဥသျှောင်၌ တပ်အပ်သော ကျောက်မျက်ရတနာကို၊) ဓာရေန္တိ-ဆောင်ကြကုန်၏၊ [စူဠာယ-ဥသျှောင်၏ + မဏိ-တည်း၊ စူဠာမဏိ၊] စာမရဝါလဗိဇနိ-စမရီသားမြည်းယပ်ကို၊ ဓာရေန္တိ-ဆောင်ကြကုန်၏၊ တံသဗ္ဗံ- ထို အလုံးစုံသည်၊ (အပရေ စတုဟတ္ထံ စသော အလုံးစုံသည်၊) န ဝနုတိ-မအပ်။

အနိယျာနိကတ္တာ- ဒုဂ္ဂတိဘဝ, သံသရာမှ ထွက်မြောက်တတ်သော သမ္မုပ္ပလာပဝိရတိ စေတနာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂါနိ-လူ့ပြည် နတ်ပြည်လမ်း နိဗ္ဗာန်လမ်းတို့၏၊ တိရစ္ဆာနဘူတာ- ဖီလာ ကန့်လန့် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ကထာ-စကားတည်း၊ ဣတိ-ထိုကြောင့်၊ တိရစ္ဆာနကထာ-မည်၏။ [အနိယျာနိကတ္တာ၌ နိယျာနိကအတွက် ဋီကာနောက်ဆုံးနည်းကိုသာ အနက်ပေးထားသည်၊ ရှေ့ ၃ နည်း အတွက် အနက်ပေးလိုမှု - “ဒုဂ္ဂတိဘဝ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော သဂ္ဂမဂ္ဂ မောက္ခမဂ္ဂကိုထိုက်သော” စသည်ဖြင့် ဝစနတ္ထကိုကြည့်၍ ပေးပါ။]

x x x x x x x

အနိယျာနိကတ္တာ။ ။ ဒုဂ္ဂတိတော သံသာရတောစ နိယျာတိ ဧတေနာတိ နိယျာနံ၊ သဂ္ဂမဂ္ဂနှင့် မောက္ခမဂ္ဂရ၏။ [နိ+ယာ, ယု။] သဂ္ဂမဂ္ဂ၌ သဂ္ဂအရ ဒုဂ္ဂတိမဟုတ်သော လူ့ပြည် နတ်ပြည် မြိပ္ပာ့ပြည်ကို ယူပါ။ “ ထိုသဂ္ဂသို့ ရောက်ကြောင်းလမ်း ” ဟူသည် ဒါန သီလ ဘာဝနာတည်း၊ ထို တရားများသည် ဒုဂ္ဂတိအပါယ် ၄ ပါးမှ ထွက်မြောက် ကြောင်း ဖြစ်၏၊ မောက္ခမဂ္ဂဟူသည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ဝိပဿနာနှင့် မဂ်ဖိုလ်တရား များတည်း။ [ဝိဝဇ္ဇနိဿိတဒါန စသည်တို့လည်း မောက္ခမဂ္ဂ၌ ပါဝင်နိုင်စရာရှိ၏။]

ဝစနတ္ထ ။ ။ နိယျာနံ+အရဟတိ - နိယျာနကို+ ထိုက်၏၊ ဣတိ-ဤ အရဟတိ အနက်ကြောင့်၎င်း၊ နိယျာနေ နိယုတ္တာ-နိယျာန၌+ယှဉ်၏၊ ဣတိဝါ-ဤ နိယုတ္တအနက် ကြောင့်၎င်း၊ နိယျာနံ ဖလဘူတံ ဧတိဿာ အတ္ထိ- အကျိုးဖြစ်သော နိယျာနရှိ၏၊ ဣတိ ဝါ-ဤ အဿတ္ထိ အနက်ကြောင့်၎င်း၊ နိယျာနိကာ - မည်၏၊ (တနည်း) ဝစီဒုစရိတ သံကိလေသတော - ဝစီဒုစရိတ် သံကိလေသတို့မှ+ နိယျာတိ - ထွက်မြောက်တတ်၏၊ ဣတိ-ဤ ကတ္ထုသာဓိ ဝစနတ်ကြောင့်၊ နိယျာနိကာ-မည်၏။ [ဤနည်း၌ “နိယျာနိယာ” ဟု ကတ္တားဟော အနိယပစ္စည်း၊ နိဗ္ဗ ရဿ, ယကို ကပြ။]

အရကောကံ ။ ။ အရကောက်မှာ ပြခဲ့သော သဂ္ဂမဂ္ဂ မောက္ခမဂ္ဂတို့၏ အရင်းခံ ဖြစ်သော (ထို မဂ္ဂတို့၏ အကြောင်းရင်း တမျိုးဖြစ်သော) သမ္မုပ္ပလာပမှ ရှောင်ကြဉ် ကြောင်း စေတနာနှင့် ဝိရတိစေတသိက်တည်း၊ ထို့နောက် “န+နိယျာနိကာ အနိယျာ နိကာ” ဟု ပြု၍ ထိုနိယျာနိက၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သမ္မုပ္ပလာပဒုစရိတ်ကို ရသည်။ [တပုဂ္ဂိပက္ခတော အနိယျာနိကာ၊ သမ္မုပ္ပလာပေါ-ဋီကာသစ်။]

တတ္ထ-ထို တိရစ္ဆာန်ကထာတို့တွင်၊ ရာဇာနံ-မင်းကို၊ အာရဗ္ဗ-အကြောင်း ပြု၍၊ မဟာသမ္မတော - မဟာသမ္မတမင်းသည်၊ ဧဝံမဟာနဘာဝေါ- ဤသို့ ကြီးသော တန်ခိုးရှိ၏၊ မဇ္ဇာတာ- မဇ္ဇတ်စကြာမင်းသည်၊ ဧဝံမဟာနဘာဝေါ- ၏၊ ဓမ္မာသောကော- ဓမ္မာသောကမင်းသည်၊ ဧဝံမဟာနဘာဝေါ- ၏၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့ အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ ပဝတ္တာ-ဖြစ်သော၊ ကထာ- စကားသည်၊ ရာဇကထာ-မည်၏၊ စောရကထာဒီသု-စောရကထာ အစရှိသည် တို့၌၊ သေ(သော)-ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်၊ နယော-သိကြောင်း အစီအရင်တည်း၊ တေသု- ထို ရာဇကထာ အစရှိသည်တို့တွင်၊ အသုကော - ဤ မည်သော၊ ရာဇာ- မင်းသည်၊ အဘိရူပေါ-လွန်ကဲသော အဆင်းရှိ၏၊ ဝါ- အလွန်အဆင်းလှ၏၊ ဒဿနိယော-ကြည့်ရှုသင့်ကြည့်ရှုထိုက်၏၊ ဣတိ အာဒိနာ- သော၊ နယေန- ဖြင့်၊ ဂေဟဿိတကထာဝ - အိမ်၌တည်သူ လူတို့ကိုမှီသော စကားသည်သာ၊ တိရစ္ဆာန်ကထာ-တိရစ္ဆာန်ကထာသည်၊ ဝါ-သဂ္ဂမဂ္ဂ မောက္ခ မဂ္ဂတို့၏ ဖီလာကန့်လန့်ဖြစ်သောစကားသည်၊ ဟောတိ၊ ပန-ကား၊ ဧဝံမဟာ

x x x x x x x

‘တိရစ္ဆာန်ကထာ။ ။တိရိယံ- ဖီလာ (ကန့်လန့်) + အဗ္ဗတိ-သွားတတ်၏၊ ဝါ- ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ တိရစ္ဆာန်၊ တိရိယံကို တိရိပ္ပိ၊ အဗ္ဗတိကို ဣပ္ပိ၊ ယုကို အနပ္ပိ။ [အဗ္ဗ ဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟောတည်း၊ ထောမနိဓိ၌ “တိရိယုက်” ဟု ရှိ၏၊ အကောက် အနက်၊ ပိတ်ဆိုခြင်း၊ အနက်၊ သား ငှက် တိရစ္ဆာန် အနက်၊ အကောက်သွားသူ အနက် တို့၌ ဖြစ်၏၊ ဤ၌ကား ဖီလာ၊ ကန့်လန့်၊ ပိတ်ဆို တတ်” အနက်က သာ၍ သင့်လျော်၏။] တိရစ္ဆာန်ာ + ဟုတွာ + ဘူတာ တိရစ္ဆာန်ဘူတာ၊ တိရစ္ဆာန်ဘူတာစ + သာ + ကထာ စာတိ တိရစ္ဆာန်ကထာ။ [ရာဇကထာ စသည်တို့သည် သဂ္ဂမဂ္ဂ မောက္ခမဂ္ဂ၏ ဖီလာ ကန့်လန့်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာန်ကထာ-သဗ္ဗပ္ပလာပ ဒုစရိုက်များ ဖြစ်ကြသည်။]

ရာဇကထာ။ ။ပဗန္ဓကပ္ပနာ ကထာ၊ (၁၁၃) အဘိဓာန်၊ “ပဗန္ဓကပ္ပနာ ထောက သစ္စာ ကထာ ဝိဒူ။ [ထောကသစ္စာ-နည်းသော အမှန်ရှိသော၊ ပဗန္ဓကပ္ပနာ-ကြံဆ၍ ဒီရင်အပ်သော အဖွဲ့ကို၊ ကထာ-ကထာဟူ၍၊ ဝိဒူ- သိကြကုန်၏။-အဘိဓာန် နိဿယ သစ်လာ၊ စိန္တာမဏိဋီကာ၊] ဤအဖွင့်များကို ထောက်၍ ရိုးရိုးအလ္လာပသလ္လာပ စကား ပြောခြင်းမျိုး မဟုတ်သော ، မင်းစသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကြောင်းအရာ တမျိုးမျိုးကို ဖွဲ့ဆိုထားသော၊ ထိုသို့ ဖွဲ့ဆိုရာ၌ အမှန်နည်းပါး၍ သိုင်းစိုင်းထားသော စကားအပိုတွေ သာ များသော (ယခုခေတ် ကွက်စိပ်ဆရာ ဇာတ်သမားတို့ ပြောဆိုကပြအပ်သော) အကြောင်းအရာမျိုးကို ကထာခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့်ပင် “ အနိယျာနိက” အရ သဗ္ဗပ္ပလာပကို ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်၊ ရာဇာနံ + အာရဗ္ဗ + ပဝတ္တာ + ကထာ ရာဇကထာ။

ဂေဟဿိတ ။ ။ ဂေဟဖြင့် ထို ဂေဟ၌ တည်သော မင်းစသူကို ဌာနုပစာရ အားဖြင့် ယူ၍ “ဂေဟံ-အိမ်၌တည်သူကို+သိတာ (နိဿိတာ) -မှီသော စကားတည်း၊ ဂေဟဿိတာ၊ (အိမ်၌ နေသူ လူတို့ကို မှီသော - ထို မင်းစသူတို့၏ အကြောင်းအရာ ဖြစ်သော) စကား။

နဘာဝေါ-သော၊ သောပိ - ထိုမင်းသော်မှလည်း၊ ခယံ-ကုန်ခန်း ပျက်စီးခြင်း သို့၊ ဂတောနာမ-ရောက်ရသည်မည်သေး၏၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ ပဝတ္ထာ-ဖြစ်သော ကထာသည်၊ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝေ-စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း၏အဖြစ်၌၊ တိဋ္ဌတိ-တည်၏၊ စောရေသု - သူခိုးတို့တွင်၊ ဝါ- သူပုန် ဒမြဲတို့တွင်၊ မူလဒေဝေါ- မူလဒေဝ သူပုန်ကြီးသည်၊ ဧဝံမဟာနဘာဝေါ- ၏၊ မေယမာလော-မေယမာလ သူပုန် ကြီးသည်၊ ဧဝံမဟာနဘာဝေါ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ တေသံ-ထိုသူပုန်ကြီးတို့၏၊ ကမ္မံ- အလုပ်ကို၊ ပဋိစ္စ- စွဲ၍၊ အဟော သူရာ - ဪဩရံရံပဂါပေကုန်စွ၊ ဣတိ - သို့၊ ဂေဟသိတကထာဝ-သည်သာ၊ တိရစ္ဆာနကထာ-မည်၏။

ယုဒ္ဓေပိ-စစ်တိုက်ရာ၌လည်း၊ ဘာရတယုဒ္ဓါဒိသု - ဘာရတ ညီနောင်တို့၏ စစ်တိုက်ခြင်း အစရှိသည်တို့၌၊ အသုကေန-ထိုမည်သော မင်းသည်၊ အသုကော- ထို မည်သော မင်းကို၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (သည်ပုံသည်နည်း)၊ မာရိတော-သတ်အပ် ပြီ၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝိဒ္ဓေါ-ထိုးဖောက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ကာမဿာဒဝသေန-ကိလေသာ ကာမဟူသော သာယာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ [ကာမသင်္ခါတ အဿာဒဝသေန၊- ဋီကာ။] (ပဝတ္ထာ-သော၊) ကထာဝ-သည်သာ၊ တိရစ္ဆာနကထာ-မည်၏၊ [ရှေး စာအုပ်တို့၌ “ဘာရတရာမယုဒ္ဓါဒိသု” ဟု ရှိ၏၊ “ရာမမင်း၏ ဒသဂိရိဘီးလူးနှင့် စစ်တိုက်ခြင်း” ဟုလည်း ပေးကြ၏။] ပန-အနွယ်၊ တေပိ - ထို မင်းတို့သော်မှ လည်း၊ ခယံ-သို့၊ ဂတောနာမ-ရောက်ရကုန်တုံသေး၏၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ပဝတ္ထာ- ဖြစ်သည်၊ (သမာနာ-ဖြစ်လသော်)၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ယုဒ္ဓ စသည်တို့၌၊ ကမ္မဋ္ဌာနမေဝ-ကမ္မဋ္ဌာန်းချည်းသာ၊ ဟောတိ-၏၊ (နောက်စာအုပ်တို့၌ “သဗ္ဗတ္ထ ကထာ” ဟု ကထာတခု ပါသေး၏။)

[“သဗ္ဗတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနမေဝ” ဟု ကထာအားလုံးကို ညွှန်ပြပြီးဖြစ်သော်လည်း အနွကထာစသည်တို့၌ ဆိုဘွယ်ရှိသေးသောကြောင့် “အပိစ ” စသည်ကို မိန့် သည်။] အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ (တနည်း) အပိစ - စိုးစဉ်း အနည်းငယ်

x x x x x x x

ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝေ။ ။ “အနိစ္စတာ ပဋိသံယုတ္တတ္တာ-“သို့ကလောက် တန်ခိုးကြီး သော မင်းသော်မှ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရသေး၏” ဟု အနိစ္စတာ (မမြဲသော သဘော) နှင့် စပ်ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဘာဝေ- (မင်းဟု ခေါ် အပ်သူ၏ ရုပ်နာမ် ခန္ဓာသည် ဒုက္ခသစ္စာ , ထိုဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း တဏှာသည် သမု ဒယသစ္စာ , ထို ရုပ်နာမ်၏ ချုပ်ရာသည် နိရောဓသစ္စာ , ထို နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် မဂ္ဂသစ္စာ) ဤသို့ သစ္စာ ၄ ပါးကို သိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ကြောင့် “စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း၏အဖြစ်၌” ဟု ဆိုဟန်တူသည်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှာကား အနိဒ္ဓ တာကိုရှုသော ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းသာတည်း။ [သောနာမဋ္ဌ နာမသဒ္ဓါသည် ဂရဟာ ဇောတက, ခယံဂမနကို ရှုံ့ချသည်၊ ဝိကို သမ္ဘာဝနာဟု ယူသင့်၏၊ “ထိုမျှ တန်ခိုးကြီးသူ သော်မှ ကုန်ခန်း ပျက်စီးရသေး၏၊ အခြားသူမှာ ဆိုဘွယ်ရာမရှိ” ဟု ဆည်းပါ။]

ဆိုဘွယ်ရှိသေး၏။ အန္ဓာဒီသု-အန္ဓာအစရှိသည်တို့၌၊ (နဝဇ္ဇတိ၊ ဝဇ္ဇတိတို့၌စပ်၊) ဝေ-ဤသို့၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ - အဆင်းရှိသော၊ ဝဇ္ဇဝန္တံ - အနံ့ ရှိသော၊ ရသဝန္တံ - အရသာရှိသော၊ ဖဿသမ္ပန္နံ- အတွေ့နှင့် ပြည့်စုံသော အစာကို၊ ခါဒိမှ - ခဲခဲရ ကုန်ပြီ၊ ဘုဒ္ဓိမှ-စားခဲရကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ကာမဿာဒဝသေန-ဖြင့်၊ ကထေတုံ- ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ န ဝဇ္ဇတိ-မအပ်၊ ပန- အန္ဓယ၊ သာတ္ထကံ- အစီးအပွားနှင့် တကွဖြစ်သောကထာကို၊ ကတွာ-၍၊ [သဟ အတ္ထေနာတိ သာတ္ထကံ၊ ဟိတ ပဋိ သံယုတ္တန္တိအတ္ထော၊- ဋီကာ၊ အတ္ထသဒ္ဓါ ဟိတအနက်ဟော။] ပုဗ္ဗေ - ရှေး၌၊ ဝေ-သို့၊ ဝဏ္ဏာဒီသမ္ပန္နံ - အဆင်း အစရှိသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အန္ဓံ- အစာ ကို၎င်း၊ ပါနံ-အဖျော်ကို၎င်း၊ ဝတ္ထံ-အဝတ်ကို၎င်း၊ သယနံ-အိပ်ရာနေရာကို၎င်း၊ မာလံ-ပန်းကို၎င်း၊ ဝန္တံ- နံ့သာကို၎င်း၊ သီလဝန္တာနံ- သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အား၊ အဒမှ-ပေးလှူခဲရကုန်ပြီ၊ စေတိယေ-စေတီတော်၌၊ ပူဇံ-ပူဇော်ခြင်းကို၊ ကရိမှ-ပြုခဲရကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ကထေတုံ-ငှါ၊ ဝဇ္ဇတိ-၏။

ပန-ကား၊ ဉာတိကထာဒီသု-အစရှိသည်တို့၌၊ (န ဝဇ္ဇတိ၊ ဝဇ္ဇတိတို့၌စပ်၊) အမှာကံ-ငါတို့၏၊ ဉာတကာ-ဆွေမျိုးတို့သည်၊ သူရာ-ရဲရင့်ကုန်၏၊ သမတ္ထာ- စွမ်းနိုင်ကုန်၏၊ ဣတိဝါ - ဤသို့သော်၎င်း၊ ပုဗ္ဗေ-၌၊ မယံ- တို့သည်၊ ဝေ-သို့၊ ဝိစိတြေဟိ- ဆန်းကြယ်ကုန်သော၊ ယာနေဟိ- ယာဉ်တို့ဖြင့်၊ ဝိစရိမှ- လှည့် လည်ခဲ့ကြရကုန်ပြီ၊ ဣတိဝါ-၎င်း၊ အဿာဒဝသေန-ဖြင့်၊ ဝတ္ထံ-ငှါ၊ န ဝဇ္ဇတိ၊ ပန- အန္ဓယ၊ သာတ္ထကံ- ကို၊ ကတွာ- ၍၊ နော-ငါတို့၏၊ တေပိ ဉာတကာ-ထို ဆွေမျိုးတို့သော်မှလည်း၊ ခယံ- သို့၊ ဝတာ- ပြီ၊ ဣတိဝါ- ၎င်း၊ ပုဗ္ဗေ-၌၊ မယံ- တို့သည်၊ ဝေရူပါ-ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ ဥပါဟနာ- ဘိနပ်တို့ကို၊ [ယာန ကထာနှင့်စပ်၍ ဥပါဟနာကို ပြသည်။] သံဃဿ- အား၊ အဒမှ-ပြီ၊ ဣတိဝါ- ၎င်း၊ ကထေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ [ရှေးစာအုပ်၌ “ကထေတဗ္ဗံ-ပြောဆိုနိုင်၏” ဟု ရှိ၏။]

ဂါမကထာပိ-သည်လည်း၊ (န ဝဇ္ဇတိ၊ ဝဇ္ဇတိတို့ ၌စပ်)၊ [အချို့ စာအုပ်၌ “ ဂါမကထာဒီသုပိ ” ဟု ရှိ၏၊ မကောင်း။] သုနိဝိဋ္ဌဒုန္နိဝိဋ္ဌ သုဘိက္ခဒုတ္တိက္ခာဒိ ဝသေနဝါ - ကောင်းစွာ တည်နေစေအပ်၊ မကောင်းသဖြင့် တည်နေစေအပ်၊ သာယာဝပြောခြင်း၊ ငတ်မွတ် ခေါင်းပါးခြင်း၊ အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်သော် ၎င်း၊ အသုကဂါမဝါသိနော- ထိုမည်သောရွာ၌နေသူတို့သည်၊ သူရာ-ကုန်၏။

x x x x x x x

ဂါမကထာ။ ။ သုဋ္ဌ၊ + နိဝေသိယိတ္ထ - ကောင်းစွာ တည်နေစေအပ်ပြီ၊ ဣတိ သုနိဝိဋ္ဌော၊ ရွာတည်ပုံ အိမ်တွေ နေရာချထားပုံ ကောင်းသည်ကို “သုနိဝိဋ္ဌ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုသို့ မကောင်းသည်ကို “ဒုန္နိဝိဋ္ဌ” ဟု ခေါ်သည်။ ဂါမဖြင့် ဂါမဝါသိ လူတို့ကိုလည်း အဘေဒေါပစာ , ဌာနူပစာအားဖြင့် ယူနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ အသုကဂါမဝါသိနော သူရာ သမတ္ထာ” ဟု ဆိုသည်။

သမတ္တာ - ကုန်၏၊ ဣတိဝါ - ၎င်း၊ ဧဝံ - သို့၊ အဿာဒဝသေန - ဖြင့်၊ (ဝတ္တံ၊
 ၄၂၊) န ဝန္တတိ၊ ပန-အန္ဓယ၊ သာတ္ထကံ-ကို၊ ကတွာ-၍၊ သဒ္ဓါ-သဒ္ဓါရှိကုန်၏၊
 ပသန္နာ- ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညိုကုန်၏၊ ဣတိဝါ - ၎င်း၊ ခယဝယံ - ကုန်ခြင်း
 ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ဂတာ - ပြီ၊ ဣတိဝါ - ၎င်း၊ ဝတ္တံ - ၄၂၊ ဝန္တတိ၊ နိဂမ နဂရ
 ဇနပဒကထာဒိသုပိ-နိဂမကထာ နဂရကထာ ဇနပဒကထာ အစရှိသည်တို့
 ၌လည်း၊ ဒေဝဝနယော-ဤနည်းပင်တည်း။

ဣတ္ထိကထာပိ- သည်လည်း၊ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒီနိ - အဆင်းပုံသဏ္ဌာန် အစရှိ
 သည်တို့ကို၊ ပဋိစ္စ- စွဲ၍၊ အဿာဒဝသေန - ဖြင့်၊ (ဝတ္တံ)၊ န ဝန္တတိ၊ သဒ္ဓါ-
 သဒ္ဓါရှိပါပေ၏၊ ပသန္နာ - ပါပေ၏၊ ခယဝယံ- သို့၊ ဂတာ- ပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ ဧဝ
 မေဝ-သာ၊ (ဝတ္တံ)၊ ဝန္တတိ၊ သူရကထာပိ- သည်လည်း၊ (န ဝန္တတိ၊ ဝန္တတိ
 တို့၌စပ်)၊ နန္ဒိမိတ္တောနာမ-နန္ဒိမိတ္တမည်သော၊ ယောဓော - သူရဲကောင်းသည်၊
 သူရော-သည်၊ အဟောသိ- ပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ အဿာဒဝသေန-ဖြင့်၊ (ဝတ္တံ)၊ န
 ဝန္တတိ၊ သဒ္ဓါ- သည်၊ အဟောသိ- ပြီ၊ ခယံ- သို့၊ ဂတာ- ပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ ဧဝ
 မေဝ-သာ၊ (ဝတ္တံ)၊ ဝန္တတိ။

ဝိသိခါကထာပိ-လမ်းဆုံ လမ်းမကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကထာသည်
 လည်း၊ (န ဝန္တတိ၊ ဝန္တတိတို့၌စပ်)၊ အသုကာ-ထိုမည်သော၊ ဝိသိခါ-လမ်းဆုံ
 လမ်းမကို၊ သုနိဝိဋ္ဌာ - ကောင်းစွာ တည်နေစေအပ်ပြီ၊ ဒုန္ဒိဝိဋ္ဌာ - မကောင်း
 သဖြင့် တည်နေစေအပ်ပြီ၊ သူရာ-ကုန်၏၊ သမတ္တာ-ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ အဿာဒ
 ဝသေန-ဖြင့်၊ (ဝတ္တံ)၊ န ဝန္တတိ၊ သဒ္ဓါ-ရှိပါပေကုန်၏၊ ပသန္နာ- ပါပေကုန်
 ၏၊ ခယဝယံ- သို့၊ ဂတာ- ရောက်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ - သို့၊ ဧဝမေဝ- သာ၊ (ဝတ္တံ)၊
 ဝန္တတိ၊ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာတိ-ကား၊ ဥဒကဋ္ဌာနကထာ-ရေ၏တည်ရာ ရေတွင်း
 ရေကန် စသည်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကထာတည်း၊ ဥဒကတိတ္ထကထာ-
 ရေဆိပ်ကိုအကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကထာတည်း၊ ဣတိပိ- သို့လည်း၊ ဝုစ္စတိ-
 ဆိုအပ်၏၊ ဝါ-နည်း၊ ကုမ္ဘဒါသိကထာ-အိုးထိန်းသည်၏ ကျွန်မကိုအကြောင်း
 ပြု၍ဖြစ်သော ကထာတည်း၊ သာပိ-ထိုကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာသည်လည်း၊ (န ဝန္တတိ၊

x x x x x x x

ဝိသိခါကထာ ။ ။ ဝိသိခါ သဒ္ဓါသည် မြို့ရွာတို့၏အတွင်း၌ လမ်းဆုံ လမ်းမကို
 ဟော၏။ [ဝိသိခါနာမ မဂ္ဂ သန္ဓိဝေသော၊ - ဋီကာသစ်။] ထို လမ်းတို့တည်နေပုံ
 (ထားပုံ) ကောင်းသည်ကို သုနိဝိဋ္ဌာ , မကောင်းသည်ကို ဒုန္ဒိဝိဋ္ဌာ ဟု ဆို၏။ ဝိသိခါဖြင့်
 ထိုလမ်း၏ ပတ်ဝန်းကျင်၌ နေသူများကိုလည်း အဘေဒေါပစာရအားဖြင့် ယူနိုင်သော
 ကြောင့် “သူရာ, သမတ္တာ” ဟု ဆိုသည်။

ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ ။ ။ “ကုမ္ဘဿ - ရေအိုး၏ + ဋ္ဌာနံ - တည်ရာ” ဟူသည် ရေ
 ရှိသော (ရေတွင်း, ရေကန်, မြစ်, ချောင်း) အရပ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဥဒကဋ္ဌာန (ရေ
 ရှိသောအရပ်) ဟု ဆိုသည်။ ရေဆိပ်လည်း ထို ဥဒကဋ္ဌာန၌ ပါဝင်၏။ ထို့ကြောင့်

ဝန္တတိ တို့၌စပ်)၊ ပါသာဒိကာ - စိတ်၏ကြည်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ နစ္စိတုံ-
ကခြင်းငှါ၊ ဂါယိတုံ-သီဆိုခြင်းငှါ၊ ဆေကာ-ကျမ်းကျင်၏။ ဣတိ-သို့၊ အဿာဒ
ဝသေန-ဖြင့်၊ (ဝတ္ထံ)၊ နဝန္တတိ၊ သဒ္ဓါ- ရှိပါပေ၏။ ပသန္ဓာ - ပါပေ၏။ ဣတိ
အာဒိနာ-သော၊ နယေနေဝ-နည်းဖြင့်သာ၊ (ဝတ္ထံ)၊ ဝန္တတိ။

ပုဗ္ဗပေတကထာတိ-ကား၊ အတိတ ဉာတိကထာ-လွန်လေပြီးသော ဆွေမျိုး
တို့ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကထာတည်း။ [ပုဗ္ဗေ+ပေတာ ကာလင်္ကံတာတိ
ပုဗ္ဗပေတာ၊-ဇီကာသစ်။] တတ္ထ-ထို ပုဗ္ဗပေတကထာ၌၊ ဝတ္ထမာနဉာတိကထာ
သဒိသော-ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဆွေမျိုးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သောကထာနှင့်
တူသော၊ ဝိနိစ္ဆယော - အဆုံးအဖြတ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ နာနတ္ထကထာတိ-
ကား၊ ပုရိမ ပစ္စိမကထာဟိ-ရှေ့ကထာ နေဝံကထာတို့မှ၊ ဝိမုတ္တာ-လွတ်သော၊
အဝသေသာ-ကြွင်းသော၊ နာနာသဘာဝါ-အမျိုးမျိုးသော သဘောရှိသော၊
နိရတ္ထကကထာ - အစီးအပွားမရှိသော ကထာတည်း။ [နာနာသဘာဝါဖြင့်
နာနတ္ထ၌ အတ္ထသဒ္ဓါသည် သဘာဝအနက်ဟောဟု သိစေ၏။]

လောကက္ခာယိကာတိ-ကား၊ အယံလောကော- ဤလောကကို၊ ကေန-
အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နိမ္မိတော - ဖန်ဆင်းအပ်သနည်း၊ အသုကေနနာမ - ထို
မည်သော ဗြဟ္မာမင်းသည်၊ ဝါ - ထိုမည်သော ဗိဿဏိုးနတ်မင်းသည်၊ နိမ္မိ
တော-ပြီ၊ ကာကော- ကျီးသည်၊ သေတော- ဖြူ၏။ (ကသ္မာ - အဘယ့်ကြောင့်
နည်း၊) အဋ္ဌိနံ - အရိုးတို့၏၊ သေတတ္တာ - ဖြူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊
ဗလကာ - ဗျင်းသည်၊ (ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ ဗကာ ” ဟု ရှိ၏)၊ ရတ္တာ - နီ၏။

x x x x x x x

“ဥဒကတိတ္ထကထာတိပိ”ဟု ဆိုသည်။ ဤအလို “ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ-ရေအိုး၏တည်ရာ
ရေရှိသောအရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သောကထာ” ဟု ပေးပါ။ (တနည်း) “ကုမ္ဘ+
ကရဏဋ္ဌာနံ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဏပုဒ်ကြော၊ အိုးလုပ်ရာအရပ်ဖြင့် ထို အိုးလုပ်ရာ၌
အလုပ်-လုပ်ကြသော အိုးထိန်းသည်၏ကျွန်မ (အလုပ်သူမ) များကို ဋ္ဌာနပစာရအားဖြင့်
ယူပါ။ ထို့ကြောင့် “ ကုမ္ဘဒါသိကထာ ” စသည်ကို ဆိုသည်။ ဤအလို “ ကုမ္ဘဋ္ဌာန
ကထာ- အိုးလုပ်ရာဋ္ဌာန၌တည်သော အိုးထိန်းသည်၏ကျွန်မကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော
ကထာ” ဟု ပေးပါ။

လောကက္ခာယိကာ။ ။ [လောက+အက္ခာယိကာ။] အက္ခာယတိ ဧတာယာတိ
အက္ခာယိကာ၊ (အာ, ခါဇာတ်+ဏှ)၊ လောကဿ- လောကကို+ အက္ခာယိကာ-
ပြောဆိုကြောင်းကထာတည်း၊ လောကက္ခာယိကာ၊ လောကာယတ ဟု ခေါ်အပ်သော
ဝိတဏှကျမ်းကိုမှီ၍ သတ္တလောက ဩကာသလောက၏ဖြစ်ပေါ်လာပုံ (ဥပ္ပတ္တိ) ကို၎င်း၊
တည်နေပုံ (ဌိတိ) ကို၎င်း၊ လောက၏ အဆေခံအဥျား စသည်တို့ကို၎င်း ပြောဆိုကြောင်း
စကားတည်း။ “ ကေန နိမ္မိတော, အသုကေနနာမ နိမ္မိတော, ကာကော သေဇဟာ”
စသောစကားတို့ကား ထို ပြောဆိုပုံပြသော ပုံစံများတည်း။

(ကညွာ)၊ လောဟိတဿ-သွေး၏၊ ရတ္တတ္တာ-နိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊
ဣတိ ဝေမာဒိကာ-ဤသို့ အစရှိသော၊ လောကာယတ ဝိတဏှသလ္လာပကထာ-
လောကာယတဝိတဏှကျမ်းလာ အချင်းချင်း ပြောဆိုကြောင်းစကားတည်း။

x x x x x x x

လောကာယတ။ ။ လောကာ (ဗာလဇနာ) အာယတန္တိ ဧတ္ထ ဥဿဟန္တိ ဝါဒ
ဿာဒေနာတိ လောကာယတံ၊ ဧတ္ထ- ဤ ကျမ်းဂန်၌၊ လောကာ - လူပြိန်း အများတို့
သည်၊ ဝါဒဿာဒေန - ထိုကျမ်း၌လာသော အယူဝါဒကို သာယာခြင်းကြောင့်၊ အာ
ယတန္တိ ဥဿဟန္တိ-အားထုတ်ကြကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ လောကာယတံ- လောကာ
ယတကျမ်း မည်၏၊ (တနည်း) လောကော ဝါ ဟိတံ န ယတတိ န ဤဟတိ တေနာတိ
လောကာယတံ - လူအပေါင်း၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှုဟူသော စီးပွားကို အားမထုတ်
ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် လောကာယတကျမ်း မည်၏၊ မှန်၏- ထိုကျမ်းကို သင်ယူသူ
တို့သည် လောကံ လောကုတ္တရာ စီးပွားဖြစ်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို အားမထုတ်ကြ
တော့၊ ဤနည်း၌ “လောက+အာယတ” ဟု ပုဒ်ခွဲ။

ဝိတဏှ။ ။ အညမညဝိရုဒ္ဓံ သဂ္ဂမောက္ခဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ကထံ တနောန္တိ ဧတ္တာတိ
ဝိတဏှော၊ အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက်၊ (တနည်း) သဂ္ဂမောက္ခတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
ဖြစ်သောစကားကို ချွဲထွင်ရာဖြစ်သောကြောင့် “ ဝိတဏှသတ္ထံ = ဝိတဏှကျမ်း ” ဟု
ခေါ်၏။ [ဝိ, တနုဓာတ်+အ ပစ္စည်း၊ နကို ဣပ္ပိ၊ ဥလာ။] (တနည်း)၊ ဝိရုဒ္ဓေန ဝါဒ
ဒဏှေန တာဠေန္တိ ဧတ္တာတိ ဝိတဏှော-ဆန့်ကျင်ဘက်ဝါဒဒုတ်ဖြင့် အခြားပါဒရှိသူတို့ကို
ပုတ်ခတ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဝိတဏှကျမ်း မည်၏။ [ဝိ, တဠဓာတ် + အ ပစ္စည်း၊ ဠကို
ဥပ္ပိ, ဣလး။] “ဝိတဏှသတ္ထံ ဝိညေယျံ, ယံ တံ လောကာယတံ ဣတိ” ဟု အဘိဓာန်
(၁၁၂) ၌ ဆိုသောကြောင့် လောကာယတကျမ်းနှင့် ဝိတဏှကျမ်းသည် တမျိုးတည်း
သာ ဟု မှတ်ပါ၊ ထိုကျမ်း၌ ဆန့်ကျင်ဘက်စကားတွေ ပါဝင်ပုံကိုလည်း “ ကျီးသည်
ဖြူ၏, မျိုင်းသည် နီ၏ ” စသော (ရိုးရာမဘုတ်ဘဲ, ကန့်လန့်လုပ်၍ ပြောပုံကိုပြသော)
ပုံစံစကားဖြင့် သိပါ။

ထောမနိဓိ။ ။ လောကေသု အာယတံ ဝိတ္ထိဏှံ, အနာယာသသာမိတတ္တာ-
ခက်ခက်ခဲခဲ စဉ်းစားနေစရာ အနက်အဓိပ္ပာယ် မပါဘဲ လွယ်ကူစွာ ပြီးစေအပ် (တတ်သိ
လွယ်) သောကြောင့် လူအများတို့၌ ကျယ်ပြန့်နေသော အယူဝါဒသည် လောကာယတ
မည်၏၊ ထို အယူဝါဒကို စာရိဝိဆရာသည် စသွင်၍ ယူအပ်သောကြောင့် စာရိဝါက
ဝါဒဟု ခေါ်သတတ်၊ ထိုအယူကို ပြသောကျမ်းသည် လောကာယတကျမ်းမည်၏၊ ထို
ဝါဒများ၏ အညမညဝိရုဒ္ဓံ (အချင်းချင်းဆန့်ကျင်ပုံ) ကို၎င်း, သဂ္ဂမောက္ခ သုဂတိလမ်း
နိဗ္ဗာန်လမ်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ပုံကို၎င်း အနည်းငယ်ထုတ်ပြအပ်သော ဤအယူများဖြင့်
သိပါ။ [မြောင်းမြိမြို့-ပဇ္ဇောတာရုံကျောင်းတိုက်, ဆရာတော် အရှင်ဉာနိက၏စာတမ်းမှ
တချို့ကို ထုတ်ပြထားပါသည်။]

ပရလောက မရှိ။ ။ သတွာဟူသမျှအတွက် ဤဘဝ (ဤလောက) သာ ရှိ၏၊
နောက်ဘဝ (နောက်လောက) မရှိ၊ မောက္ခ (လွတ်မြောက်ခြင်း) ဟူသည်... သို့မဟုတ်
အပဝဂ္ဂ (နိဗ္ဗာန်) ဟူသည် သေခြင်းပင်တည်း၊ သေလျှင် ပြီးတော့ ပြတ်တော့၏၊
နေခံထပ် ဘဝမရှိရကား ယခုရှိသောဘဝ၌ ချမ်းသာနိုင်သမျှ ချမ်းသာအောင် နေပါ။

သမုဒ္ဒက္ခာယိကာနာမ - မည်သည်၊ ကသ္မာ- အဘယံကြောင့်၊ သမုဒ္ဒေါ- သမုဒြာသည်၊ သာဂရော - သာဂရမည်သနည်း၊ သာဂရဒေဝေန - သာဂရ မည်သော နတ်သည်၊ ဝါ- သာဂရမင်းသည်၊ ခတော - တူးအပ်ပြီ၊ တသ္မာ-

+ + + x + + +
ကြွေးယူ၍သော်မှလည်း ထောပတ်ကိုသောက်နေပါ။ သေပြီး၍ ပြာဖြစ်သောကိုယ်သည် နောက်ထပ် ပြန်မလာနိုင်ပါ။....ဤဝါဒသည် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဝါဒပင်တည်း။

ရုပ်ဝါဒရှိသူများ။ ။ဤလောကယတဝါဒရှိသူများသည် “ရုပ်သာ အရှိ” ဟု ယူဆ၍ “စိတ်ဝိညာဉ် နာမ်ကို အရှိ” ဟု မယူဆကြ။ ရုပ်တွင်လည်း ပထဝီ အာပေါ ဝါယော တေဇော (မြေ, ရေ, လေ, ဖိး,) ဤ ဓာတ်ကြီး ၄ ပါးကိုသာ အရှိဟု ယူကြ သည်။ စားအပ်သော အစာထဲမှ အကြမ်းစားသည် ကျင်ကြီးဖြစ်၏, အလတ်စားသည် အသားဖြစ်၏, အနုဆုံးအပိုင်းသည် စိတ်ဖြစ်၏။ သောက်အပ်သော အရေထဲမှ အကြမ်း သည် ကျင်ငယ်ဖြစ်၏, အလတ်စားသည် သွေးဖြစ်၏, အနုညံ့ဆုံးအပိုင်းသည် အသက် (ဇီဝ) ဖြစ်၏။ အတ္တဟူသည် သိခြားမဟုတ်၊ ထို ရုပ်မှ ဖြစ်လာသော စိတ်-အသက် ပင်တည်း။

ဝိညာဉ်နှင့် အသိဉာဏ်။ ။ထန်းလျက် စမံစပါးစသည်ကို ရောနှော၍ စိမ်ထား ရာမှ ရစ်မှူးစေတတ်သော သတ္တိပေါ်လာသကဲ့သို့ ပြုအပ်ခဲ့သော ဓာတ်ကြီး ၄ ပါး (မဟာ ဘုတ် ၄ ပါး) တို့ ရောနှော ပေါင်းစပ်ရာမှ “ဝိညာဉ်” ဟူသော သတ္တိပေါ်လာရသည်။ အစိမ်းရောင်ရှိသော ကွမ်းရွက်, အဖြူဖြော့ရောင်ရှိသော ကွမ်းသီး, အဖြူရောင်ရှိသော ထုံး, ဤ ၃ မျိုး ပေါင်းစပ်ရာမှ အနီရောင် ကွမ်းသွေး ဖြစ်ပေါ်လာရသကဲ့သို့ ထို့အတူ မဟာ ဘုတ် ဓာတ်ကြီး ၄ ပါးတို့ အချိုးအစားညီမျှအောင် ပေါင်းစပ်ရာမှ အသိဉာဏ်ဖြစ်ပေါ် လာရသည်။ ဤသို့စသော များစွာသောဝါဒကို လောကယတဝိတဏှာဝါဒ ဟု ခေါ်၏။ ဤ ဝါဒများကို ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ ကျွမ်းကျင်လျှင် အလွယ်တကူ ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။

သတိထားစွမ်း။ ။ဤလောကယတ - ဝိတဏှာဝါဒသည် ဘုရားပွင့်တော် မမူမှီ ကပင် ဣန္ဒြိယ၌ ရှိနေသော ဝါဒဖြစ်၏။ ထိုဝါဒအရ “ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးသည်၎င်း ငရဲ ပြိတ္တာ နတ်ပြည် မြဟ္မာပြည် နိဗ္ဗာန်သည်၎င်း မရှိ” ဟု ယူပြီးဖြစ်ရကား လောက၌ အကျိုး ရှိမည်ဟု ထင်လျှင် မိဘကိုပင် သတ်ရဲတော့သတံ့။ ဤ ဝါဒနှင့် အလားတူဝါဒများသည် ဘုရား စသော ပညာရှိ အများ ထွန်းကားလာလျှင် ၎င်းတို့လျှိုးနေ၍ ပညာရှိ ဝါဒများ အားနည်းလာလေ ထို ဝါဒက အားရှိလေဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယခုအခါ ဘာသာရှိနေ ကြသေးသော ဘာသာ ခေါင်းဆောင်တိုင်းပင် မိမိတို့ဘာသာဝါဒ အရ အစစ်အမှန် အလုပ်ကိုသာ လုပ်ထိုက်ကြပါသည်။ မိမိတို့ဘာသာ၌ လက်ပေါများမှု နာမည် ကျော် ကြားမှုကိုသာ ရှေးရှု၍ အခြေခံသီလကိုမျှ စင်ကြယ်အောင် မနေကြသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဆွယ်အပွား ဒါနအတု သီလအတု ဘာဝနာအတုစသော အတုအလုပ်များသည်ကား နောက်လာမည့် လူငယ်များကို ထို ရုပ်ဝါဒကို တွန်းပို့သကဲ့သို့ ဖြစ်ကြပါလိမ့်မည်။ [ဗုဒ္ဓ အတွက် အစစ်အမှန် ဖြစ်တန်သမျှဖြစ်ဘို့ရာ အနာဂတ်သာသနာရေးကို ရေးခဲ့ပါပြီ။]

သမုဒ္ဒက္ခာယိကာ။ ။ [သမုဒ္ဒက္ခာယိကာ ပုဒ်ပြီးပုံကို လောကက္ခာယိကာနည်း မှီပါ။] သာဂရေန + ခတော .သာဂရော၊ ခတအနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၊ ဝိဇ္ဇတိ မုဒ္ဒါ ယဿာတိ သမုဒ္ဒေါ။ [ဋီကာသစ်၌ “မုဒ္ဒါ” ဟု ရှိသည်ကား မကောင်း၊ မုဒ္ဒသဒ္ဒါသည်

ကြောင့်၊ သာဂရော-မည်၏၊ မေ- ငါသည်၊ ခတော- တူးအပ်ပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ-လက်ချောင်းတို့ကို တွန့်စေခြင်းဖြင့်၊ ဝါ - လက်ချောင်းချိုးခြင်း ဖြင့်၊ သယံ- ကိုယ်တိုင်၊ (အချို့စာအုပ်၌ ဤပုဒ် မပါ)၊ နိဝေဒိတတ္တာ- သိစေ အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သမုဒ္ဒေါ-မည်၏၊ ဣတိ ဝေမာဒိကာ-ဤသို့အစရှိ သော၊ နိရတ္ထကာ-အစီးအပွား မရှိသော၊ သမုဒ္ဒက္ခာယန ကထာ-သမုဒြာကို ပြောဆိုကြောင်း စကားတည်း။

ဘဝေါတိ-ကား၊ ဝုခိ - တိုးပွားခြင်းတည်း၊ အဘဝေါတိ- ကား၊ ဟာနိ- ဆုတ်ယုတ်ခြင်းတည်း၊ ဣတိ - ဤ အကြောင်းကြောင့်၊ ဘဝေါ- တိုးပွားခြင်း ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ဤ အကြောင်းကြောင့်၊ အဘဝေါ-ဆုတ်ယုတ်ခြင်း ဖြစ်၏၊ ဣတိ- သို့၊ ယံဝါ တံဝါ- ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသော၊ နိရတ္ထကာကာရဏံ-အစီးအပွား မရှိသော အကြောင်းကို၊ ဝတ္တာ - ဆို၍၊ ပဝတ္တိတကထာ - ဖြစ်စေအပ်သော စကားသည်၊ ဣတိဘဝါဘဝကထာ- မည်၏။

x x x x x x x

ဥးခေါင်း၊ လူပြိန်း၊ လူပျင်း အနက်များကိုသာ ဟော၏။] (“ သဟ+မုဒ္ဒါယ ယော ဝတ္တတိတိ သမုဒ္ဒေါ” ဟုလည်း ပြု)၊ “သလောမကော-အမွှေးရှိသောလူ၊ သပက္ခကော- အတောင်ရှိသော ငှက် ” ဟုရာ၌ကဲ့သို့ သဟ၏ ကာရိယဖြစ်သော သသည် ဝိဇ္ဇမာန အနက်ဟောတည်း။

ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ ။ ။ ထောမနိဓိ၌လာသော မုဒ္ဒသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့တွင် သင်္ကောစန (လက်ချောင်းတို့ကို တွန့်စေခြင်း၊ လက်ချောင်းချိုးခြင်း၊ လက်ချောင်းချိုး၍ ပြုခြင်း) အနက်ကို ယူပါ။ [အဓိပ္ပာယ် ဝိညာပကော ဟိ ဟတ္ထဝိကာရော ဟတ္ထမုဒ္ဒါ၊ ဟတ္ထသဒ္ဒေါ စေတ္ထ တဒေကဒေသေသု အင်္ဂုလီသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော ၊ ပေ ၊ တသ္မာ အဓိပ္ပာယ်ဝိညာပကေန (ပြောသူ၏အလိုကို သိစေတတ်သော) အင်္ဂုလီသင်္ကောစနာဒိနာ (လက်ချောင်းတို့ကို တွန့်စေခြင်း၊ ချိုးခြင်းအစရှိသော) ဟတ္ထဝိကာရေန၊- ပဌမပါရာဇိက၊ သိက္ခာချခဏ်း၊ သာရတ္ထဒီကာ။]

ဣတိဘဝါဘဝကထာ။ ။ ဘဝတိ ဝခုတိ - တိုးပွားတတ်၏၊ ဣတိ ဘဝေါ၊ ထို တိုးပွားခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည် အဘဝမည်၏၊ ဣတိ သဒ္ဒါ ကား မိမိ ဆိုလိုအပ်သော အကြောင်းတခုခုကို ညွှန်ပြသော သဒ္ဒါတည်း၊ ဣတိ - ဤ အကြောင်းကြောင့် + ဘဝါဘဝေါ - တိုးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်း ဖြစ်၏၊ ဣတိ ဘဝါ ဘဝေါ၊ ဣတိဘဝါဘဝံ - ဤ အကြောင်းကြောင့် တိုးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကို+ အာရပ္ပ + ပဝတ္တိတာ+ကထာ ဣတိ ဘဝါဘဝကထာ။

မာတ္တိံသတိရစ္ဆာနကထာ။ ။ (အမြဲမပြတ် ဖြစ်နေသောကြောင့်) သဿတကို ဘဝဟု၎င်း၊ (နောက်ထပ် မဖြစ်ဘဲ ပြတ်စဲသောကြောင့်) ဥစ္ဆေဒကို အဘဝဟု၎င်း၊ (တနည်း) ကာမသုခကို ဘဝဟု၎င်း၊ အတ္တကိလမထကို အဘဝဟု၎င်း ယူ၍ ဘဝအရ ၃ မျိုး၊ အဘဝအရ ၃ မျိုးအားဖြင့် ၆ မျိုးရှိရကား ပြုအပ်ခဲ့သော ရာဇကထာစသည်နှင့် တကွ တိရစ္ဆာနကထာ ၃၂ ပါးရှိ၏ ဟု ယူကြ၏၊ (တနည်း) ဘဝ အဘဝအရ အဋ္ဌ

ဝိဂ္ဂါဟိကကထာတိ-ကား၊ ဝိဂ္ဂဟကထာ-ဆန့်ကျင်ဘက်ယူကြောင်း စကား
တည်း၊ သာရမ္ဘကထာ- ပြင်းစွာ နှိပ်စက်ကြောင်း စကားတည်း၊ တတ္ထ - ထို
ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ၌၊ သဟိတံ မေတိ - ကား၊ မယံ- ငါ၏၊ ဝစနံ- စကားသည်၊
သဟိတံ- ရှေ့နောက် ၂ ရပ်၊ ဆက်စပ်၏၊ ဝါ- ရှေ့နောက် နှစ်ဝ၊ တကွဖြစ်၏။

x x x x x x x

ကထာ၌ တိုက်ရိုက်ပြအပ်သော ၂ မျိုးသာ ယူ၍ ဣတိဝါ၌ ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် ယူအပ်သော
အရညကထာ၊ ပဗ္ဗတကထာ၊ နဒီကထာ၊ ဒီပကထာတို့နှင့် တကွ တိရစ္ဆာန်ကထာ ၃၂ ပါး
ဖြစ်သည်ဟုလည်း ယူကြသည်။

ဣတိ ဝါ။ ။ ဤမဇ္ဈိမသီလ၌ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘာမှစ၍ “သေယျထိဒံ
၊ ပေ၊ ဣတိဝါ” ဟု သီလတိုင်း၌ ပါ၏။ ထို၌ ဣတိသဒ္ဓါသည် ပကာရတ္ထ (အတူအနက်)
ကို ဟော၏။ ဝါသဒ္ဓါသည် ဝိကပ်အနက်ကို ဟော၏။ ဝိကပ်ဆိုသော်လည်း အဝုတ္တ
ဝိကပ္ပန (တိုက်ရိုက်မဆိုအပ်သော အနက်ကို စီရင်ခြင်း) တည်း။ ဆိုလိုရင်းကား- “ဣတိ
ဝါ - ဆိုအပ်ပြီးသော ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမတို့နှင့် အလားတူလည်း ဖြစ်၊ တပါး တခြား
လည်း ဖြစ်သော၊ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘာ-ကို၊ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ” ဟု ဆိုလို
သည်။ နောက်နောက် သီလများ၌ ဤနည်းမှီး၍ ပေးပါ။

ဒီကာသစ်။ ။ ပါဠိယံ ဟိ ဣတိ ဝါတိ ဣတ္ထ ဣတိသဒ္ဓေါ ပကာရတ္ထော၊ ဝါသဒ္ဓေါ
ဝိကပ္ပနတ္ထော၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ဧဝံ ပကာရံ (နိရတ္ထကကထံ) ဣတော အညံဝါ တာဒိသံ
နိရတ္ထကကထံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိတိ။

ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ။ ။ ဝိရဒ္ဓဿ-ဆန့်ကျင်ဘက်ကို + ဂဟဏံ ဝိဂ္ဂါဟော၊ ဝိဂ္ဂါဟော
ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ - ဆန့်ကျင်ဘက် ယူခြင်းရှိသူတို့၊ ဝိဂ္ဂါဟိကာနံ + ကထာ
ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ၊ (တနည်း) ဝိရဒ္ဓံ + ဂဏှာတိ ဧတာယာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ-ဆန့်ကျင်ဘက်
ကိုယူကြောင်း၊ ဝိဂ္ဂါဟိကာစ + သာ + ကထာစာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ-ဆန့်ကျင်ဘက်
ယူကြောင်းစကား၊ ဤ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဟူသောပါဠိကို အဋ္ဌကထာ၌ “ဝိဂ္ဂဟကထာ”
ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအလို ဝိဂ္ဂဟပုဒ်သည်ပင် ဆန့်ကျင်ဘက်ယူခြင်းအနက်ကိုဟောသောကြောင့်
ဏိကပစ္စည်း အနက်မရှိဟု ကြံပါ။ “ထိုကထာဟူသည် တယောက်အပေါ် တယောက်က
ချုတ်ချယ် စော်ကားကြောင်းစကားတည်း” ဟု သိစေလို၍ “ သာရမ္ဘကထာ” ဟု ဖွင့်
သည်။ [သံ - ပြင်းစွာ + အာရမ္ဘ - ညှဉ်းဆဲကြောင်းဖြစ်သော (ချုတ်ချယ် စော်ကား
ကြောင်းဖြစ်သော) + ကထာ။]

သဟိတံ။ ။ “သဟိတန္တိ ဗဒ္ဓိတံ (ဆက်စပ်၏)၊ ဧကိဘူတံဝါ (တပေါင်းတည်း
ဖြစ်၍ဖြစ်၏) သဟိမေ၊ အသဟိတံ တေတိ အာဒိသုဝိယ” ဟု မဟာနိဒ္ဒေသ-အဋ္ဌက
ဝဂ္ဂ, (၁) သုတ်အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ဗဒ္ဓိတံဖြင့် သဟိတံဝယ် “သံ+ဓာဓာတ်, တပစ္စည်း၊
ဓကို ဟ, အာကို ဣ, သံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ သန္နိပုဒ်ကဲ့သို့ ဆက်စပ်ခြင်း အနက်ဟော ဟု
ပြ၏။ ဧကိဘူတံဖြင့် “သဟ+ဣတံ” မှ သဟိတံဖြစ်သည်ဟု ပြ၏။ ထိုသဒ္ဓတ္ထ ၂ မျိုးလုံးပင်
“ရှေ့စကားနှင့် နောက်စကားသည်၎င်း, အကြောင်းနှင့် အကျိုးသည်၎င်း ဆက်စပ်
ပြေပြစ်၏” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကို ပြသောကြောင့် “ သိလိဋ္ဌံ ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၍
“ပုဗ္ဗာပရာဝိရဒ္ဓံ” ဟု ဒီကာသစ်ဖွင့်သည်။

သိလိဋ္ဌိ- ရှေ့နောက် ၂ ထွေ, ပြေပြစ်၏။ အတ္တ ယုတ္တံ - အကျိုးနှင့် စပ်ယှဉ်၏။ ကာရဏယုတ္တံ - အကြောင်းနှင့် စပ်ယှဉ်၏။ ဣတိ အတ္ထော- နက်၊ အသဟိတံ တေတိ- ကား၊ တုယံ- သင်၏။ ဝစနံ- သည်။ အသဟိတံ - ရှေ့နောက် ၂ ရပ်, မဆက်စပ်၊ ဝါ-ရှေ့နောက် နှစ်ဝ, တကွမဖြစ်၊ အသိလိဋ္ဌိ-ရှေ့နောက် ၂ ထွေ, မပြေပြစ်။

အဓိစိန္တံ တေ ဝိပရာဝတ္တန္တိ-ကား၊ ယံ-အကြင် အကြောင်းအရာကို၊ တုယံ-၏။ ဝါ-သည်။ ဒီယရတ္တာစိန္တဝသေန-ရှည်စွာသော ညဉ့်ပတ်လုံး လေ့ကျက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သုပ္ပဂုဏံ-အဝါးဝစွာ လေ့လာအပ်၏။ တံ-ထိုအကြောင်းအရာသည်။ မယံ-၏။ ဧကဝစနေနေဝ-တခွန်းတည်းသော စကားကြောင့်ပင်၊ ဝိပရာဝတ္တံ-ပြောင်းပြန်, ပြန်လည်တော့၏။ ပရိဝတ္တိတွာ-ပြောင်းပြန်လည်၍၊ ဌိတံ-တည်လေပြီ။ ကိဉ္စိ-ဘာကိုမျှ၊ န ဇာနာသိ-မသိတော့။ [ကဉ္စိ-တစုံတယေဝံကိုမျှ၊ နဇိနာသိ-မနိုင်တော့။] ဣတိ အတ္ထော။

အာရောပိတော တေ ဝါဒေါတိ-ကား၊ မယာ-သည်။ တဝ-၏။ ဝါဒေ-အယူ၌၊ ဒေါသော-အပြစ်ကို၊ အာရောပိတော-တင်အပ်ပြီ။ စရဝါဒပ္ပမောက္ခာယာတိ-ကား၊ ဒေါသမောစနတ္ထံ-ငါတင်အပ်သော အပြစ်မှ လွတ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ စရ ဝိစရ-ထိုထို ဤဤ လှည့်လည်ချေဥားလော့၊ တတ္ထ တတ္ထ- ထိုထို ဆရာ့အထံသို့၊ ဂန္ဓာ-သွား၍၊ သိက္ခ - သင်ချေဥားလော့၊ ဣတိ အတ္ထော၊ နိဗ္ဗေဋ္ဌေဟိ ဝါ သစေ ပဟောသီတိ-ကား၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊ (နိဗ္ဗေဋ္ဌေတံ-ဖြေရှင်းခြင်းငှါ)၊ အထပဟောသိ-အကယ်၍ စွမ်းနိုင်အံ့၊ [သစေကို “အထ” ဟု ဖွင့်သည်။] (ဧဝံ သတိ-သော်၊) ဣဒါနေဝ-ယခုချက်ချင်းပင်၊ နိဗ္ဗေဋ္ဌေဟိ-ဖြေရှင်းလော့၊ ဣတိ-ဤကား အနက်တည်း။

+ + + + + x x +

ဝိပရာဝတ္တံ။ ။ဝိ+ပရိ+အာ+ဝတု (ဝတ္တု) ဓာတ်ဖြင့် ဝိပရာဝတ္တံကို “ပရိဝတ္တိတွာဋ္ဌိတံ” ဟု ဖွင့်၏။ နဂိရိက “မရိ” စသည်ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ လေ့ကျက်အပ်ခဲ့သော အယူဝါဒသည် ငါ၏ စကားတခွန်းကြောင့် ပြောင်းပြန် ဖြစ်သွား၏။ “မရိဟာ အရိ ဖြစ်လာ၏။ အရိဟာ မရိဖြစ်လာ၏” စသည်ဖြင့် ပြောင်းပြန် ဖြစ်သွားသည်-ဟူလို။

နကိဉ္စိ ဇိနာသိ။ ။စာအုပ်တို၌ “ဇာနာသိ” ဟု တွေ့ရ၏။ ဋီကာသစ်၌ “သပတ္တဂတော-ရန်သူ့ထံသို့ ရောက်သည် (ဟုတွာ)၊ အသမတ္ထော ယောဓောဝိယ (မစွမ်းနိုင်သော သူရဲကောင်းကဲ့သို့) နကဉ္စိ ဇိနာသိ (ဘယ်သူ့ကိုမျှ မနိုင်တော့သကဲ့သို့)၊ ကိန္ဓ၊ သယမေဝ ပရာဇေသီတိ အဓိပ္ပာယ်ော ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤအလို “ဇိနာသိ” ဟု ရှိသင့်၏။ စကား စစ်ထိုးရာ၌ “အသင် ရှုံးပြီ” ဟူလို။

ဝါဒေါ။ ။ဝါဒေါနှင့် ဒေါသောသည် ပရိယာယ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝါဒေါကို “ဒေါသော” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝဇ္ဇတေတိဝါဒေါ-ပြောဆိုအပ်သော အပြစ်၊ (တနည်း)၊ ဝဒီယတေ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ-ပြောဆိုကြောင်း အပြစ်။ [စရနှင့် ဝိစရလည်း ပရိယာယ်ပင်၊ စရကို “ကျင့်လော” ဟု အနက်ပေးမည် စိုးသောကြောင့် “ဝိစရ” ဟု ဖွင့်သည်။]

ဒုတေယျကထာယံ-၌၊ ဣဓ ဂစ္ဆာတိ-ကား၊ ဣတော- ဤ အရပ်မှ၊ အသုကံ နာမ ဌာနံ-ထိုမည်သောအရပ်သို့၊ ဂစ္ဆ-သွားပါချေ၊ ဝါ- သွားပေးပါလော၊ အမုတြာဂစ္ဆာတိ-ကား၊ တတော-ထို အရပ်မှ၊ အသုကံနာမ ဌာနံ-သို့၊ အာ ဂစ္ဆ-လာခဲ့ပါလော၊ ဣဒံ ဟရာတိ - ကား၊ ဣတော-ဤ အရပ်မှ၊ ဣဒံ နာမ- ဤ မည်သော ဝတ္ထုကို၊ ဟရ-ဆောင်ပါချေလော၊ အမုတြ ဣဒံ အာဟရာတိ- ကား၊ အသုကဋ္ဌာနတော-ထို မည်သော အရပ်မှ၊ ဣဒံ နာမ - ဤ မည်သော ဝတ္ထုကို၊ ဣဓ-ဤ အရပ်သို့၊ အာဟရ-ဆောင်ခဲ့ပါလော၊ ပန-ဆက်၊ သင်္ခေပ တော- အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ ဣဒံ ဒုတေယျံ နာမ- ဤတမန်သည်တို့၏ အလုပ် မည်သည်၊ (နဝဋ္ဌတိ၏ သာမညကတ္တာ၊) ပဉ္စ-ငါးဥးကုန်သော၊ သဟဓမ္မိကေ- သီတင်းသုံးဘော်တို့ကို၊ ထပေတွာ- ထား၍၎င်း၊ ရတနတ္တယဿ-ရတနာသုံးပါး အပေါင်း၏၊ ဥပကာရ ပဋိသံယုတ္တံ - လျော်သော ကျေးဇူးကို ပြုတတ်သော အကြောင်းအရာနှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ ဂိဟိသာသနံ- လူတို့၏ နှုတ်မှာစကားကို၊ ထပေတွာစ-၍၎င်း၊ အညေသံ - သီတင်းသုံးဘော် ငါးဥးမှ တပါးသော လူ ဝတ်ကြောင်တို့၏၊ (အညံ - ရတနတ္တယ ဥပကာရ ပဋိသံယုတ္တံဂိဟိသာသနမှ တပါးသော သဝဏ်စာလွှာ နှုတ်မှာစကားသည် ဝိသေသကတ္တာ၊) နဝဋ္ဌတိ- မအဝိ။ [“အညေသံ အညံ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏၊ မရှိလျှင် “အညံ” ထည့်မှ စားသွား ကောင်းသည်။]

x x x x x x x

ဒုတေယျကထာယံ။ ။ ဒုတဿ - တမန်သည်၏၊ (စေခိုင်းအပ်သူကို “ တမန် သည်” ဟု ခေါ်၏)၊ ကမ္မိ-အလုပ်တည်း၊ ဒုတေယျံ၊ (ဒုတဿ+ဣဒံ ဒုတေယျံ” လည်း ပြု၊) ဒုတေယျဿ- တမန်သည်၏အလုပ်ကို+ ကထာ- ပြောဆိုကြောင်းစကားတည်း၊ ဒုတေယျကထာ။ [“ဣဓ အမုတြာတိစ ဥပယောဂတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ၊ တေနာဟ အသုကံ နာမ ဌာနန္တိ = ဣဓ အမုတြတို့ကို ဒုတိယာအနက်၌ သတ္တမိဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဓါ” ဟု ဋီကာသစ်ဆို၍ အသုကံနာမ ဌာနံကို သာဓကပြုလေ၏၊ မိမိကား ဣဓကို “ဣတော” ဟု ၎င်း၊ အမုတြကို “တတော” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်ဟု ယူဆ၍ “ပဉ္စမိအနက်၌ သတ္တမိ” ဟု ယူလိုပါသည်။]

သင်္ခေပတော။ ။ အကျယ်ကို ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ-ကုလဒုသနသိက္ခာပုဒ်၌ ဆိုခဲ့ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် “သင်္ခေပတော” ဟု အချုပ်မျှကိုသာ ပြသည်၊ “ပဉ္စသဟဓမ္မိကေ” ကို အပါဒါန်ပြုသောအခါ “အညေသံ - သီတင်းသုံးဘော်ငါးဥးမှ တပါးသော လူဝတ် ကြောင်တို့၏” ဟု ပေးပါ၊ “ရတနတ္တယဿ ဥပကာရ ပဋိသံယုတ္တံ ဂိဟိသာသနံ” ကို အပါဒါန်ပြုသောအခါ “အညံ-ရတနတ္တယ ဥပကာရ ပဋိသံယုတ္တံ ဂိဟိသာသနမှ တပါး သော သဝဏ်စာလွှာနှုတ်မှာ စကားသည်” ဟု အပိုထည့်၍ ပေးပါ။

နိယာမ။ ။ အညေသေသာ၊ ပုဒ် ၂ ဖြာဏ်၊ ရှေ့မှာမယုတ်၊ ဝဇ္ဇေတွာ ထပေတွာ ထုတ်မှု၊ ထိုပုဒ်၏ကံ၊ တဆံမသွေ၊ အညေသေသာ၊ ပုဒ် ၂ ဖြာဏ်၊ အပါဒါန် ဖြစ်မြဲ။

ကုဟကာတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိ တဗ္ဗော)၊ (ယေ-အကြင် သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်)၊ တိဝိဓေန-သုံးပါးအပြား ရှိသော၊ ကုဟနဝတ္ထုနာ - အံဩဘွယ်ကို ဖြစ်စေခြင်း၏ အကြောင်းဝတ္ထုဖြင့်၊ လောကံ - လူအပေါင်းကို၊ ကုဟယန္တိ ဝိမှာပယန္တိ - အံဩဘွယ်ကို ဖြစ်စေကြ ကုန်၏၊ ဣတိ- ထိုသို့ အံဩဘွယ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ- ထို သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်)၊ ကုဟကာ - ကုဟကတို့မည်၏၊ (ယေ- တို့သည်)၊ လာဘသက္ကာရတ္ထိကာ - ရအပ်သော သာမညလဘ် , ကောင်းစွာ ပြုအပ်သော ဝိသေသလဘ်ကို အလိုရှိကုန်သည်၊ ဟုတွာ- ရှိ၊ လပန္တိ - မိမိကို ဖြစ်စေ, ဒါယကာတို့ကိုဖြစ်စေ မြှောက်ပင့်၍ ပြောဆိုတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ထိုသို့ မြှောက်ပင့်၍ ပြောဆိုတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်) လပကာ- တို့ မည်၏၊ ဧတေသံ- ဤ သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊ နိမိတ္တံ - အရိပ်နိမိတ်ပြုခြင်း ဟူသော၊ သီလံ-အလေ့သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ထိုသို့ အရိပ်နိမိတ်ပြုခြင်း အလေ့ ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ - တို့သည်)၊ နေမိတ္တိကာ - တို့ မည်၏၊ ဧတေသံ - တို့၏၊ နိပေသော - သူတပါးတို့၏ဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်း ဟူသော၊

x x x x x x x

ကုဟကာ။ ။ “ကုဟ-ဝိမှာပနေ, စ” ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိသောကြောင့် ကုဟယန္တိကို “ဝိမှာပယန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဝိပုဗ္ဗ, စုရာဒိဒ္ဓိဓာတ်သည် အံဩခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ကာရိတ် ဏာပယပစ္စည်း။] “တိဝိဓ ကုဟနဝတ္ထု” ဟူသည် ပစ္စယပတိသေဝန (လာဘ သက္ကာရ များများ အလိုရှိသူတို့၏ ပဌမတော့ မြီးခြံသည့်အနေဖြင့် လူအပ်သောပစ္စည်း များကို အလှူမခံဘဲ, နောက် အကောင်းအမွန်လှူသောအခါ သူတို့ကို ချီးမြှောက်သော အားဖြင့် အလှူခံရသည့်အနေဖြင့် ခံယူခြင်း)၊ သာမန္တဇပုန (ယုတ်မာသောစိတ် ရှိသူ၏ မိမိကို သူတပါးတို့က အရိယာထင်အောင် အရိယာတို့နှင့်ဆိုင်သော အနီးအပါး စကား ကို ပြောခြင်း)၊ ဣရိယာပထ သန္တိသိတ (မိမိကို အရိယာထင်အောင် ငြိမ်သက်စွာ သွားခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်ကိုပြုခြင်း) တည်း၊ ဤသို့ ပြုခြင်းသည် လူတို့က တအံ့တဩ ချီးမွမ်းမှု၏တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ကုဟနဝတ္ထုဖြစ်၏။

လပကာ။ ။ အတ္တာနံဝါ ဒါယကံဝါ ဥက္ခိပိတွာ “ယထာ သော ကိဉ္စိ ဒဒါတိ, ဧဝံ” ဥက္ကာစေတွာ (ဥက္ခိပနဝသေန ဒိပေတွာ) ကထေန္တိ - “ငါက မည်သည့်ဆရာတော် ဖြစ်တယ်” စသည်ဖြင့် မိမိကိုဖြစ်စေ, သဋ္ဌေးကြီး, ကျောင်းဒကာကြီး စသည်ဖြင့် ခေါ်၍ ဒါယကာကိုဖြစ်စေ, တစုံတခု လှူချင်လာအောင် မြှောက်ပင့်၍ပြောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် တို့ကို “လပကာ” ဟု ခေါ်၏။

နေမိတ္တိကာ။ ။ နိမိတ္တန္တိ ယံကိဉ္စိ ပရေသံ ပစ္စယဒါနသညာဇနကံ ကာယ ဝစိ ကမ္မံ - တပါးသော အလှူရှင်တို့၏ ပစ္စည်းလှူဘို့ရန် အမှတ်သညာကို ဖြစ်စေတတ်သော ကိုယ်မှု နှုတ်မှုသည် နိမိတ္တမည်၏။ -ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ဤ အမှတ်အသားကို “အရိပ်နိမိတ်” ဟု ခေါ်ကြသည်။ နိမိတ္တဖြင့် နိမိတ္တကရဏတိုင်အောင် ယူ၍ အဋ္ဌကထာအတိုင်း တသီလ တဒ္ဓိတ်ပြုပါ။

သီလံ-အလေ့သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ထိုသို့ သူတပါးတို့၏ဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်း အလေ့ ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်)၊ နိပ္ပေသိကာ-တို့မည်၏။

(ယေ-အကြင် သမဏ ဗြဟ္မဏတို့သည်)၊ လာဘေန- အနည်းငယ်သော လာဘ်ဖြင့်၊ လာဘံ - များစွာသောလာဘ်ကို၊ နိဇိဂိသန္တိ မဂ္ဂန္တိ ပရိယေသန္တိ- ရှာမှီးတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ - ထိုသို့ အနည်းငယ်သောလာဘ်ဖြင့် များစွာသော လာဘ်ကို ရှာမှီးတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ- တို့သည်)၊ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသိတာရော- လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသိတာ တို့မည်၏၊ တေ- ဤ ကုဟကာ လပကာ နေမိတ္တိကာ နိပ္ပေသိကာ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသိတာ ဟူသော အမည်သည်၊ ကုဟနာ - အံ့ဩဘွယ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှား၊ လပနာ - မြှောက်ပင့်၍ပြောဆိုခြင်းငှား၊ နေမိတ္တိကတာ-အရိပ်နိမိတ်ပြုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ် ငှား၊ နိပ္ပေသိကတာ - သူတပါး၏ဂုဏ်ကို ချေဖျက်လေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်ငှား၊ လာဘေန-ဖြင့်၊ လာဘံ-ကို၊ နိဇိဂိသနတာ-ရှာမှီးခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်ငှား၊ ဣတိ- သို့၊ တောဟိ-ဤကုဟန လပန နေမိတ္တိကတာ နိပ္ပေသိကတာ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသနတာတို့နှင့်၊ သမန္ဓာဂတာနံ-ပြည့်စုံကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာနံ-တို့၏၊ အဓိ ဝစနံ- အမည်တည်း၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ - သုမင်္ဂလ ဝိလာသိနိ မည်သော ဤဒီဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခပေါ-အကျဉ်းတည်း၊ ဝိတ္ထာရေန ပန - အကျယ်အားဖြင့်ကား၊ တော ကုဟနာဒိကာ - ဤ ကုဟန အစရှိသည် တို့ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ - ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ သီလနိဒ္ဒေသေယေဝ - သီလနိဒ္ဒေသ ၌ပင်၊ (အစဆုံး နိဒ္ဒေသဖြစ်၍ လွယ်ကူစွာ ရှာနိုင်သောကြောင့် ဝေသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုထား သည်)၊ ပါဠိ ၈ - ပါဠိတော်ကိုငှား၊ အဋ္ဌကထံစ - ရှေး အဋ္ဌကထာကိုငှား၊ အာဟရိတ္တာ- ဆောင်၍၊ ပကာသိတာ - ထင်ရှား ပြအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-အပြီး တည်း။ ။[တ္ထောဝတာ- ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ မဇ္ဈိမ သီလံ နိဗ္ဗိတံ ဟောတိ-၏။]

+ + + x + + +
နိပ္ပေသိကာ။ ။ နိပုဗ္ဗ + ဝိသဓာတ်သည် ကြိတ်ချေခြင်း (အမှုန့်ပြုခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ နိပိသနံ နိပ္ပေသော၊ ချောက်ခြင်း၊ ငေါက်ခြင်း၊ သဒ္ဓါတရား မရှိတဲ့အကောင် စသည်ဖြင့် ပြောခြင်း၊ “ အလှူရှင်ကြီးက ” စသည်ဖြင့် ပြောင်လှောင်ခြင်းအားဖြင့် မလှူဘဲမနေနိုင်အောင် သူ့ဂုဏ်ကို ချေဖျက်လေ့ရှိသူကို “ နိပ္ပေသိက ” ဟု ခေါ်သည်။

လာဘေန၊ ပေ၊ တာရော။ ။ [နိပုဗ္ဗ - ဟရဓာတ် , သ ပစ္စည်း , ဟရဿဂီသေ သုတ်ဖြင့်စီရင်၍ “နိဇိဂိသ”ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် တု ပစ္စည်းသက်။] ပဌမအိမ်၌ ရအပ်သော လာဘ်ကို ဒုတိယအိမ်၌ပေး၊ ထို ဒုတိယအိမ်မှ (သူပေးထားသော လာဘ်ထက် သာ လွန်သော) လာဘ်ကို ရပြန်၏။ ထိုလာဘ်ကို တတိယအိမ်၌ပေး၊ ဤနည်းအားဖြင့် အကောင်းဆုံးလာဘ် ရှာတတ်သူကို “လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသိတာ” ဟု ခေါ်သည်။

မဇ္ဈိမ သီလ အပ္ပင် ပြီး၏။

မဟာသီလ အဖွင့်

ဣတော-ဤ မဇ္ဈိမသီလမှ၊ ပရံ-၌၊ မဟာသီလံ-မဟာသီလသည်၊ ဝါ-မဇ္ဈိမ သီလထက် ကျယ်ဝန်းသောသီလသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အင်္ဂန္တိ-ကား၊ ဟတ္ထပါဒါ ဒီသု-လက် ခြေ အစရှိသောအင်္ဂါတို့တွင်၊ ယေန ကေနစိ-အမှတ်မထား တပါး ပါးသော၊ ဝေရူပေန - ဤသို့ သဘောရှိသော၊ အင်္ဂေန - အင်္ဂါနှင့်၊ သမန္နာ ဝတော- ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒီယာယု- ရှည်သောအသက် ရှိသည်၎င်း၊ ယသဝါ-များသော အခြံအရံရှိသည်၎င်း၊ (ပရိဝါရယသကို ရည်ရွယ်သည်)၊ ဝါ-များသော အကျော်အစောရှိသည်၎င်း၊ (ကိတ္တိယသကို ရည်ရွယ်သည်)၊ ဟောတိ - ၏၊ ဣတိ အာဒိနယပဝတ္တံ - ဤသို့ အစရှိသောနည်းဖြင့် ဖြစ်သော ကျမ်းသည်၊ အင်္ဂသတ္တံ-အင်္ဂကျမ်း မည်၏။

နိမိတ္တန္တိ-ကား၊ နိမိတ္တသတ္တံ-နိမိတ်ကျမ်းတည်း၊ (အရိပ်နိမိတ်တို့၏အကျိုး အပြစ်ကို ဖော်ပြသောကျမ်းတည်း၊) ကိရ-ချဲ့၊ ပဏ္ဍာရာဇာ - ပဏ္ဍာမင်းသည်၊ တိဿော-၃ လုံးကုန်သော၊ မုတ္တာယော - ပုလဲတို့ကို၊ မုဠိယံ - လက်ဆုပ်၌၊ ကတ္တာ-ပြု၍၊ ဝါ-ထား၍၊ နေမိတ္တိကံ-နိမိတ်ကျမ်းတတ်ဆရာကို၊ (နိမိတ်ကျမ်း ကို ရွတ်ဖတ်တတ်သောကြောင့် ထိုဆရာကို “ နိမိတ်ဖတ်ဆရာ ” ဟု ခေါ်ကြ သည်)၊ ပုစ္ဆိ-မေးပြီ၊ (ကိံ)၊ မေ-ငါ၏၊ ဟတ္ထ-လက်၌၊ ကိံ - အဘယ်နည်း၊

အင်္ဂံ။ ။ အင်္ဂါနိ အာရဗ္ဗပဝတ္တကာ အင်္ဂသဟစရိတံ သတ္တံ အင်္ဂန္တိ ပုတ္တံ၊ လက် ခြေစသော အင်္ဂါတို့ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကျမ်း ဖြစ်သည့်အတွက် “ အင်္ဂ ” ဟု ခေါ်သည်။-ဒီကာ၊ အင်္ဂသဒ္ဓါသည် လက် ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါ (ခန္ဓာကိုယ်၏ အစိတ် အပိုင်း) ကို ဟောရင်းတည်း၊ ဤနေရာ၌ကား တိရစ္ဆာန်ပိဇ္ဇာကို ပြရာဌာန ဖြစ်သော ကြောင့် ထိုအင်္ဂါ၏ အကျိုးအပြစ်ကိုပြသော ကျမ်းကို သဟစရဏနည်းအားဖြင့် “ အင်္ဂ ” ဟု ခေါ်ရသည်။ ဥပစာအားဖြင့် ဌာနီအင်္ဂါ၏အမည်ကို ဌာနကျမ်း၌တင်စားသော ဌာနျူ ပစာ၊ အကြောင်းအနက်၏အမည်ကို အကျိုး (ကျမ်း) ပေါ်၌ တင်စားသော ကာရဏျူ ပစာတည်း။ ဒီကာသစ်၌ “ အင်္ဂသတ္တံ ” ဟု ဆိုလိုလျက် “ သတ္တဟူသော နောက်ပုဒ် ချေ သားသည် ” ဟုလည်း တနည်းပြသေး၏။ [နောက်၌လည်း နည်းတူ။]

နိမိတ္တံ။ ။ နိမိနာတိ သဗ္ဗာနာတိ ဧတေနာတိ နိမိတ္တံ-သိကြောင်းအမှတ်အသား၊ အိမ်မြှောင်သည် ယင်ကို ဖမ်းပြီးမှ လွှတ်အပ်၏။ လွှတ်အပ်သည်ကို ပါဠိလို “ မုတ္တာ ” ဟု ခေါ်၏။ ထို မုတ္တာသဒ္ဓါသည် ပုလဲဟူသောအနက်ကိုလည်းဟော၏။ ထို့ကြောင့် ပဏ္ဍာ မင်းက “ ငါ၏လက်ထဲ၌ ဘာလဲ ” ဟု မေးသောအခါ ပုလဲဟု သိမှတ်ကြောင်းဖြစ်သော “ လွှတ်အပ်=မုတ္တာ ” ကိုကြည့်၍ “ မုတ္တာ ” ဟု နေမိတ္တိကဆရာက ဖြေသည်။ ဤသို့ အရိပ် အယောင်နိမိတ်များကို ပြသောကျမ်းကိုလည်း သဟစရဏနည်းအားဖြင့် “ နိမိတ္တကျမ်း ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုကျမ်းကိုတတ်သူကို “ နိမိတ္တံ အဓိတေ ” အရ “ နေမိတ္တိက ” ဟု ခေါ်သည်။ [“ တောင်ဘက်=မြေခံဘက် မထုရပြည် ၊ ပြည်တွင် ဒက္ခိဏမထုရပြည်ကို အုပ်စိုးသော မင်းကို ပဏ္ဍာမင်း ” ဟု ခေါ်သတတ်။]

ဣတိ-သို့၊ (ပုစ္ဆိ)၊ သော- ထို နေမိတ္တိကဆရာသည်၊ ဣတောစိတောစ- ဤမှ ဤမှလည်း၊ ဝိလောကေသိ - စောင်း၍ကြည့်ပြီ၊ စ- ဆက်၊ တသ္မိံ သမယေ- စောင်း၍ကြည့်ရာ ထိုအခါ၌၊ ဃရဂေါလိကာယ-အိမ်မြှောင်သည်၊ မက္ခိကာ- ယင်ကို၊ ဂဟေတွာ-ဖမ်းယူ၍၊ မုတ္တာ-လွတ်အပ်ပြီ၊ (တနည်း) ဃရဂေါလိကာ ယ-မှ၊ ဝါ-သည်၊ မက္ခိကာ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဂယုန္တိ-ဖမ်းယူအပ်စဉ်၊ မုတ္တာ- လွတ်သွားပြီ၊ သော-ထို နေမိတ္တိကဆရာသည်၊ မုတ္တာတိ-မုတ္တာဘူ၍၊ ဝါ-ပုလဲ ဟူ၍၊ အာဟ - ပြီ၊ [မုတ္တာဟူသော နားမည်ချင်းတူသောကြောင့် သညာကို အရိပ်နိမိတ်ပြု၍ သံတော်ဥးတင်သည်။] ပုန - တဖန်၊ ကတိ - အဘယ်နှလုံးတို့ နည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပုဋ္ဌော-မေးအပ်သည်၊ (သမာနော-သော်)၊ ကုက္ကုဋ္ဌဿ- ကြက်သည်၊ တိက္ခတ္ထု- ၃ ကြိမ်၊ ရဝန္တဿ- တွန်စဉ်၊ ဝါ-တွန်သော၊ ကုက္ကုဋ္ဌဿ-၏၊ သဒ္ဓိ- အသံကို၊ သုတွာ - ကြားရ၍၊ တိဿော - ၃ လုံးတို့ပါတည်း၊ ဣတိ- သို့၊ အာဟ - ပြီ၊ [အရေအတွက်သင်္ချာချင်း တူသောကြောင့် သင်္ချာကို အရိပ်နိမိတ်ပြု၍ သံတော်ဥးတင်သည်။] ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊ တံတံ- ထိုထိုအရိပ် နိမိတ်ကို၊ အာဒိသိတွာ-ညွှန်ပြု၍၊ နိမိတ္တံ- နိမိတ်ကျမ်းကို၊ အနုယုတ္တာ-အား ထုတ်ကုန်သည်၊(ဟုတွာ)၊ ဝိဟရန္တိ-နေကြကုန်၏။

ဥပ္ပါတန္တိ-ကား၊ အသနိပါတာဒိနံ-မိုးကြိုးကျခြင်းအစရှိကုန်သော၊(အချို့ စာအုပ်များ၌ “ ပါတ ” မပါ၊ “ အသနိအာဒိနံ-မိုးကြိုးအစရှိကုန်သော” ဟု ရှိ၏)၊ မဟန္တာနံ-ကြီးသောနိမိတ်တို့၏၊ ဥပ္ပတိတံ- ကျခြင်းတည်း၊ [ဥပ္ပတိတန္တိ ဥပ္ပတနံ- ဋီကာ၊ တပစ္စည်း ဘောဟော။] ဟိ- မှန်၊ တံ - ထို မိုးကြိုးစသည် တို့၏ကျခြင်းကို၊ ဒိသွာ-မြင်ရ၍၊ ဣဒံ - ဤမည်သော အကျိုးသည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ- သည်ပုံသည်နည်း၊ ဘဝိဿတိ- တံ၊ ဣတိ-သို့၊ အာ ဒိသန္တိ- ညွှန်ပြုကြကုန်၏၊ သုပနန္တိ-ကား၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗဏှ သမယေ - နံက်စောစောအခါ၌၊ သုပိနံ- အိပ်မက်ကို၊ ပဿတိ - မြင်မက်၏။

x x x x x x x

ဥပ္ပါတံ။ ။ဥပ္ပတနံ- မိုးကြိုးစသော ကြီးကျယ်သော အရာဝတ္ထုတို့၏ ကျခြင်း၊ ဥပ္ပါတော-ခြင်း၊ ထို ဥပ္ပါတဟူသည် ပထဝီဓာတ် စသော မဟာဘုတ်တို့၏ ဖောက်ပြန် ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော နိမိတ်တမျိုးတည်း၊ သုဘာသုဘဖလံ-ကောင်း မကောင်း သောအကျိုးကို၊ ပကာသေန္တော (ဤသို့မိုးကြိုးလောင်မီးကျလျှင် မည်ကဲ့သို့ကောင်းကျိုး- သို့မဟုတ် ဆိုးကျိုးဖြစ်လိမ့်မည် ဟု ထင်ရှားပြုလျက်)၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဥပ္ပါ ဒေါ”ဟု ပြု၍ “ဥပ္ပါဒ”ဟုလည်း ရေးကြ၏၊ “မဟန္တာနံ”ဟု ဆိုသောကြောင့် ကြီးကျယ် သော နိမိတ်ကို ဥပ္ပါတ=ဥပ္ပါဒ၊ ငယ်သောနိမိတ်ကို “နိမိတ္တ”ဟု ခွဲပါ။

သုပိနံ။ ။အကြင်သူသည် “ ဝသဘန္ဓားလားကို (သို့မဟုတ်, ဆင်ကို) စီးရ၏၊ ပြာသာဒ်ပေါ်သို့ တက်ရ၏, တောင်ပေါ်သို့ တက်ရ၏” ဟု အိပ်မက်မက်၏၊ “ထိုသူ့မှာ ဤမည်သောအကျိုးရတတ်၏” စသည်ကို ညွှန်ပြသောကျမ်းကို သုပိနံကျမ်းဟုခေါ်သည်။

(တဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏)၊ ဧဝံ ဝိပါကော - ဤသို့သော အကျိုးသည်၊ ဟောတိ-
 ဖြစ်တတ်၏၊ ယော-သည်၊ ဣဒံ နာမ-ဤမည်သော အိပ်မက်ကို၊ ပဿတိ-၏၊
 တဿ-၏၊ ဣဒံနာမ-ဤမည်သော အကျိုးသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ အာဒိနာ-
 ဤသို့အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ သုပိနကံ-သုပိနကျမ်းကို၊ (“သုပိနံယေဝ
 သုပိနကံ” ဟု ပြု၊ က ပစ္စည်း သွတ္တ)၊ အနုယုတ္တာ(ဟုတွာ)ဝိဟရန္တိ၊ လက္ခဏန္တိ-
 ကား၊ ဣမိနာလက္ခဏေန-ဤ လက္ခဏာနှင့်၊ သမန္ဓာဂတော - ပြည့်စုံသော
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣမိနာ(လက္ခဏေန)-
 နှင့်၊ (သမန္ဓာဂတော-သည်)၊ ဥပရာဇာ-အိမ်ရှေ့မင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ
 အာဒိကံ-ဤသို့ အစရှိသည်ကို ပြသောကျမ်းတည်း။

မူသိကန္တိန္ဒန္တိ-ကား၊ ဥန္ဒုရက္ခာယိတံ - ကြွက်ခဲစားအပ်သော အဝတ်၏
 အကျိုးအပြစ်ကိုပြသော ကျမ်းတည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ တေနာပိ- ထို ကြွက်သည်လည်း၊
 အာဟတေ - ထုရိုက် ဖွတ်လျော်အပ်ပြီးသော၊ ဝါ - အစာ ချေအပ်ပြီးသော၊

x x x x x x x

[မြန်မာတို့က “အိပ်မက်တိတ်ထုံကျမ်း” ဟု ခေါ်ကြ၏၊ သို့သော် သွေး လေ ဖောက်ပြန်မှု
 ကြောင့်လည်း ထိုကဲ့သို့ မက်တတ်သေး၏၊ ထိုသို့မက်ရာ၌ ဘာအကျိုးမျှ မရနိုင်၊ ပါရာဇိ
 ကဏ်အဋ္ဌကထာ (၁) သံဃာဒိသေသ်အဖွင့်၌ ရှုပါ။]

လက္ခဏံ။ ။ ရှေ့၌ အင်္ဂါကြီးငယ်၏ ပြည့်စုံပုံ ပျက်စီးပုံကို ပြခြင်းမျှဖြင့် အင်္ဂါကျမ်းကို
 ဆိုခဲ့၏၊ ဤ၌ကား လက်ခြေစသော အင်္ဂါတို့၌ ထင်ရှားသော (လုံသဏ္ဍာန်၊ ကြက်သရေ
 ရှိသော နွားငယ်သဏ္ဍာန်၊ ချွန်းသဏ္ဍာန်၊ ပြာသာဒ်သဏ္ဍာန်စသော) အမှတ်အသားကို
 ပြသောကျမ်းကို “လက္ခဏကျမ်း” ဟု ခေါ်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤ၌ အင်္ဂါကျမ်း လက္ခဏကျမ်းတို့ကို တိရစ္ဆာန်နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်ထား
 သော်လည်း သုတ်ပါထေယျ-လက္ခဏသုတ်ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ကား အင်္ဂါကြီး
 ငယ်နှင့် လက္ခဏာတို့ကိုပင် အကြောင်း အကျိုး စုံလင်စွာ ဟောပြောထား ပေသည်၊
 ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာဇီဝနှင့် မစပ်ဘဲ သင်ယူပို့ချနိုင်လျှင် အပ်သည်သာဟု မှတ်ပါ။

မူသိကန္တိန္ဒန္တိ။ ။ မူသိကနှင့် ဥန္ဒုရ၊ ဆိန္ဒုနှင့် ခါယိတသည် ပရိယာယ်တည်း၊ မူသိ
 ကေန+ဆိုန္တိ မူသိကန္တိန္ဒန္တိ၊ အဝတ်၌ မည်သည့် အပိုင်းကို နတ်စောင့်၏၊ မည်သည့်အပိုင်း
 ကို ရက္ခိယံစောင့်၏၊ မည်သည့်အပိုင်းကို လူစောင့်၏၊ ဤသို့ ရှေးအမှတ်အသား ရှိဟန်
 တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဒီကားတို့၌ “ဣတော ပဋ္ဌာယာတိ ဒေဝရက္ခသမနုဿာဒိဘောဒေန
 ဝိဝိဓေတ္တာဘာဂေ ဣတောဝါ ဧတ္ထောဝါ သဗ္ဗိန္ဒေ ဣဒံ နာမ ဘောဂါဒိ ဟောတိ ” ဟု
 ဖွင့်သည်၊ ထို ကြွက်ကိုက်ခြင်း၏ အကျိုးအပြစ်ကိုပြသောကျမ်းသည် မူသိကန္တိန္ဒမည်၏။

တေနာပိ။ ။ တေနကို ဆိန္ဒေ၌စပ်၊ အပ်သည် ရှေ့မူသိက (ဥန္ဒုရ) ကို ပြန်၍ပဲသော
 အပေက္ခာ အနက်ရှိ၏၊ ဥပမာ - အက္ခရာပါဒယော၌ အပ်သည် ရှေ့သုတ်၌ ဆိုအပ်ပြီး
 သော အက္ခရာကို ပဲသကဲ့သို့တည်း၊ ဤသို့ တေနဖြင့် မူသိကကို ပြန်၍ခြင်းသည် “ ဧဝ
 ရူပေန ဒါရုနာ ” စသည်ဖြင့် ရှေ့စကားကို ပြန်၍ ညွှန်းခြင်းနှင့် အသွားတူ၏၊ [ဆရာတို့
 ကား “တေနာပိ-ထို မူသိကန္တိန္ဒကျမ်းဖြင့်လည်း” ဟု ပေးတော်မူကြ၏။]

ဝတ္ထဝါ-အဝတ်ကိုသော်၎င်း၊ အနာဟတေ-မထုရိုက် မဖွတ်လျော်အပ်သေးသော၊ ဝါ-အစာ မချေအပ်သေးသော၊ ဝတ္ထဝါ- ကိုသော်၎င်း၊ (တနည်း) အဟတေ - မထုရိုက် မဖွတ်လျော်အပ်သေးသော၊ ဝါ- အစာမချေအပ်သေးသော၊ ဝတ္ထဝါ- ကိုသော်၎င်း၊ အနာဟတေ-မထုရိုက် မဖွတ်လျော်အပ်သေးမဟုတ်သော၊ ဝါ-အစာ ချေအပ်ပြီးသော၊ ဝတ္ထဝါ-ကိုသော်၎င်း၊ ဣတော-ဤအရပ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-သည်ပုံသည်နည်း၊ ဆိန္ဓေ- ကိုက်ဖြတ်အပ်သော်၊ ဣဒံနာမ-ဤမည်သော အကျိုးအပြစ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ အာဒိသန္တိ- ညွှန်ပြကြကုန်၏။ [ထိုကျမ်းဆရာတို့က ဟောပြောကြ၏-ဟူလို။]

အဂ္ဂိဟောမန္တိ-ကား၊ ဝေရူပေန-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဒါရုနာ-ထင်းဖြင့်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-သည်ပုံသည်နည်း၊ ဟုတေ - ပူဇော်အပ်သော်၊ ဣဒံနာမ-ဤမည်သော အကျိုးသည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိ-သို့၊ အဂ္ဂိဇဟနံ-မီးပူဇော်ပုံကို ပြသော ကျမ်းတည်း၊ ဒဗ္ဗိဟောမာဒိနိဝိ-ဒဗ္ဗိဟောမ အစရှိသော ကျမ်းတို့သည်လည်း၊ အဂ္ဂိဟောမာနေဝ-မီးပူဇော်ပုံကို ပြသော ကျမ်းတို့ပင်တည်း၊ ပန - ထိုသို့ပင်

+ + x + + x + .

အာဟတေ, အနာဟတေ။ ။ “အာဟညိတ္ထ-ထုရိုက် ဖွတ်လျော်အပ်ပြီ၊ ဣတိ အာဟတံ” ဟု ပြုလျှင် အစာချေအပ်ပြီး ဖွတ်လျော်အပ်ပြီးသော အဝတ်ဟောင်း ရ၏၊ အာဟတမဟုတ်သော အနာဟတကား အဝတ်သစ်တည်း၊ တို့ကြောင့် “အာဟတေတိ ပုရာဏေ၊ အနာဟတေတိ နဝေ” ဟု ဇီကာသစ် ဖွင့်၏၊ သို့သော် အခြားနေရာ၌ “ အဟတ-မထုရိုက်အပ်, မဖွတ်လျော်အပ် (အစာမချေအပ်) သေးသော အဝတ်သစ်၊ ဟတ-ထုရိုက် ဖွတ်လျော်အပ် (အစာချေအပ်) ပြီးသော အဝတ်ဟောင်း ” ဟု သုံးစွဲလေ့ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “အဟတေတိ ပန ပါဠိ ဝုတ္တဝိပရိယယေန အတ္ထော” ဟု တနည်းဖွင့်သည်။

အဂ္ဂိဟောမံ။ ။ ဟုဓာတ်သည် “ဒါနာဒနဟဗျုဒါနေသု” ဟူသော ဓာတ်ကျမ်းနှင့် အညီ ပေးလှူခြင်း ပူဇော်ခြင်းစသော အနက်ကို ဟော၏၊ မာန်ပစ္စည်း၊ ဟဝနံ-ပူဇော်ခြင်း၊ ဟောမော-ခြင်း၊ (ပုလိန်) ၊ ဤ၌ သတ္တိကို ငဲ့၍ နပုလိန်ထားသည်၊ အဂ္ဂိဇဟနံကို ကြည့်၍ “ အဂ္ဂိဿ - မီးကို+ဟောမော အဂ္ဂိဟောမော ” ဟု ပြု၊ ထို မီးပူဇော်ခြင်းကို “ မည်သည့် ထင်းဖြင့် မည်သို့မည်ပုံ ပူဇော်လျှင် မည်သည့်အကျိုးရသည် ” ဟု ပြသော ကျမ်းကို အဂ္ဂိဟောမဟု ခေါ်သည်။

ဒဗ္ဗိဟောမာဒိနိဝိ။ ။ အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော ထုသ, ကဏ, တဏှာ, လ, သပ္ပိ, တေလ , မုခ , လောဟိတတို့ဖြင့် ပူဇော်ပုံကို ပြသော ထုသဟောမ စသည်တို့ကို ယူပါ၊ ထိုဟောမ ကျမ်းများလည်း မီးပူဇော်ပုံကို ပြသော အဂ္ဂိဟောမ တို့ပင်တည်း၊ သို့သော် “ ဤသို့သော ယောင်းမဖြင့် မီးပူဇော်လျှင် ဤသို့သော အကျိုးဖြစ်၏ ” စသော အကျိုးဖြစ်ပုံ အထူးကို ပြသောကြောင့် သီးခြားဆိုထားသည်၊ ထို သီးခြားဆိုအပ်သော ဟောမကျမ်းတို့မှ ကြွင်းသမျှကို ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် “ အဂ္ဂိဟောမ ” ဟု ချည်းမှတ်ပါ။ [ဒဗ္ဗိဟောမာဒိနိ ဟောမဿ ဥပကရဏာဒိ ဝိသေသေဟိ (ပူဇော်ခြင်း၏ အဆောက်အဦးဖြစ်သော ယောင်းမစသော အထူးတို့ဖြင့်) ဖလဝိသေသဒဿနပသေန ပဝတ္တာနိ၊ အဂ္ဂိဟောမံ ဝုတ္တာဝသေသသာမနဝသေန ပဝတ္တံ ဟောတိ၊-ဇီကာ။]

ဒဗ္ဗိဟောမ အစရှိသည်တို့၏ အဂ္ဂိဟောမ ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဝေရူပါယ - ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဒဗ္ဗိယာ-ယောင်းမဖြင့်၊ (ဟုတေ - ပူဇော်အပ်သော်၊) ဤဒိသေဟိ-ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ ကဏာဒိဟိ-ဆန်ကွ အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဟုတေ-သော်၊ ဣဒံနာမ-ဤမည်သော အကျိုးသည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိဝေ-ဤသို့၊ ပဝတ္တိဝသေန-ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝိသု-သီးခြား၊ ဝုတ္တာနိ - ဟောတော် မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တတ္ထ - ထို ကဏဟောမ အစရှိသည်တို့၌၊ ကဏောတိ-ကား၊ ကုဏ္ဍကော-ဆန်ကွတည်း၊ တဏှု၊ လာတိ-ကား၊ သာလိအာဒိနဉ္စေဝ-သလေး အစရှိသည်တို့၏၎င်း၊ တိဏဇာတိနဉ္စ-လမန်း အစရှိသော မြက်မျိုးတို့၏၎င်း၊ တဏှု၊ လာ-ဆန်တို့တည်း၊ [“ သာမာကာဒိတိဏံ ကုဒြူသကေ၊ ပေ၊ သင်္ဂဟံ ဂတော ” ခုဒ္ဒသိက္ခာ(၈၄)အရ သာမာက(လမန်း)စသည်ကို “တိဏဇာတိ” ဟု ယူပါ။] သပ္ပိတိ-ကား၊ ဝေဝါသပ္ပိအာဒိကံ-နွားမှဖြစ်သော ထောပတ်အစရှိသော ထောပတ်တည်း၊ တေလန္တိ-ကား၊ တိလတေလာဒိကံ-နှမ်းဆီ အစရှိသော ဆီ တည်း။ [“ တိလတော ဇာတိ ” ဟူသော ဝါကျအခိုက်၌ နှမ်းဆီကို ရသော်လည်း “တေလံ” ဟု နိပ္ပန္န ပြီးသောအခါ ဆီးအားလုံးနှင့် ဆိုင်သော သာမညဆီကို ရသောကြောင့် “တိလံ” ဟု ဝိသေသန ပြုရသည်။]

ပန-အထူးကား၊ သာသပါဒိနိ-မုံညင်းစေ့အစရှိသည်တို့ကို၊ မုခေန-ပါးစပ် ဖြင့်၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ အဂ္ဂိမ္မိ-မီး၌၊ ပက္ခိပနံ-ထည့်ခြင်းသည်၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝိဇ္ဇံ-ဂါထာမန္တန်အတတ်ကို၊ ပရိဇပ္ပိတွာ-စုတ်၍၊ ဝါ-မန်းမှုတ်၍၊ ဇုဟနံ- ပူဇော်ခြင်းသည်၊ မုခဟောမံ-မည်၏၊ (ဋီကာသစ်အလို အနက်ပေးပုံကို အဓိပ္ပာယ် ၌ရှုပါ။) ဒက္ခိဏက္ခကဇဏ္ဍုလောဟိတာဒိဟိ - လက်ျာ ညှပ်ရိုးသွေး လက်ျာ ပုဆစ်ဒူးဝန်းသွေး အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဇုဟနံ - ပူဇော်ခြင်းသည်၊ လောဟိတ ဟောမံ-မည်၏၊ အင်္ဂဝိဇ္ဇာတိ-ကား၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ အင်္ဂမေဝ - အင်္ဂကြီးငယ်

x x x x x x x

မုခဟောမံ ။ ။ “မုခ - ပါးစပ်ဖြင့်+ဟောမ-ပူဇော်” ဟူရာ၌ ပါးစပ်ကို မီးထဲသို့ ထည့်၍ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် “ အဘယ်နည်းဖြင့် ပူဇော်ပါသနည်း ” ဟု မေးဘုယ်၍ ရကား “ မုခေန၊ ပေ၊ ဟောမံ ” ဟု မိန့်သည်၊ စာအုပ်တို့၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ၂ နည်း ဝေ့ရ၏၊ ပဌမနည်းအလို မုံညင်းစေ့စသည်ကို ပါးစပ်ဖြင့် ယူ၍ထည့်ခြင်းကို “ မုခေန+ဟောမော ” အရ မုခဟောမ မည်၏၊ ဒုတိယနည်းအလို ပါးစပ်ဖြင့် မန္တန်စုတ်၍ ပူဇော်ခြင်းကို မုခ ဟောမ ဟု ဆို၏။

ဋီကာသစ် ။ ။ ဋီကာသစ်၌ကား “ ပက္ခိပနံတိ ပက္ခိပနတ္ထံ၊ ပက္ခိပန ဝိဇ္ဇံတိပိ ပါဠော၊ ပက္ခိပန ဟေတုဘူတံ ဝိဇ္ဇံတိ အတ္ထော ” ဟု ရှိ၏၊ ဤအလို ၂ နည်း မဟုတ်၊ တနည်း သာ၊ ဝါသဒ္ဓါလည်း မလိုပါ။ “ ပက္ခိပနံ-ထည့်ခြင်းငှါ၊ (တနည်း) ပက္ခိပနဝိဇ္ဇံ - ထည့် ကြောင်း မန္တန် အတတ်ကို၊ ဇပ္ပိတွာ-၍၊ ဇုဟနံ - သည်၊ မုခဟောမံ - မည်၏ ” ဟု တဝါကျတည်း ပေးပါ။

ကိုသာ၊ ဒိသွာ- ကြည့်၍၊ ဗျာကရဏဝသေန - ပြောဟောခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အင်္ဂ-အင်္ဂကျမ်းကို၊ ဝုတ္တိ- ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣဓ-ဤ နေရာ၌၊ အင်္ဂလဋ္ဌိ- လက်ချောင်းဖြစ်သော အရိုးကို၊ (တနည်း)၊ အင်္ဂလဋ္ဌိ-အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ဖြစ်ရာ တကိုယ်လုံးကို၊ ဒိသွာ-၍၊ ဝိဇ္ဇ-ကို၊ ပရိဇေပိတွာ-၍၊ အယံ-ဤ သူကား၊ ကုလ ပုတ္တော-အမျိုးကောင်းသားတည်း၊ ဣတိ ဝါ-ဤသို့ သော်၎င်း၊ အယံ - ကား၊ နော ကုလပုတ္တော-အမျိုးကောင်းသား မဟုတ်၊ ဣတိဝါ- ၎င်း၊ အယံ-ကား၊ သိရိသမ္ပန္နော-အသရေနှင့် ပြည့်စုံသူတည်း၊ ဣတိဝါ- ၎င်း၊ အယံ-ကား၊ နော သိရိသမ္ပန္နော-အသရေနှင့် ပြည့်စုံသူမဟုတ်၊ ဣတိ ဝါ- ၎င်း၊ (ဣတိ တလုံး အကြေကြံ)၊ ဣတိအာဒိဗျာကရဏဝသေန-ဤသို့အစရှိသောပြောဟောခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အင်္ဂဝိဇ္ဇာ-အင်္ဂဝိဇ္ဇာကျမ်းကို၊ ဝုတ္တာ-ပြီ။

ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာတိ- ကား၊ ယရဝတ္ထု၊ အာရာမဝတ္ထာဒီနံ - အိမ်၏ တည်ရာမြေ၊ သစ်သီးအာရာမ ပန်းအာရာမတို့၏ တည်ရာမြေ အစရှိသည်တို့၏၊ ဂုဏဒေါသ သလ္လက္ခဏာဝိဇ္ဇာ-ဂုဏ်အပြစ်ကို မှတ်သားကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဝါ- အကျိုး အပြစ်ကို မှတ်သားကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ မတ္တိကာဒိဝိသေသံ-မြေညက် အစရှိသော အထူးကို၊ ဒိသွာဝိ-ကြည့်ပြီး၍လည်း၊ ဝါ- ကြည့်ပြီးသော်မှလည်း၊

x x x x x x x

အင်္ဂလဋ္ဌိ, အင်္ဂလဋ္ဌိ။ ။ပါဌ ၂ ထွေရှိ၏။ ရှေ့နည်းအလို “ အင်္ဂလိဘူတံ အဋ္ဌိ အင်္ဂလဋ္ဌိ၊ (တနည်း) အင်္ဂလိယာ- လက်ချောင်း၌+ ဇာတံ- ဖြစ်သော+ အဋ္ဌိ-အရိုး တည်း၊ အင်္ဂလဋ္ဌိ” ဟု ပြု၊ “လက်ချောင်း၏အရေမျှကိုမကြည့်ဘဲ အရိုးအဆစ်တိုင်အောင် အထူး ကြည့်၍ဟောသည်” ဟုလို၊ နောက်နည်းအလို “လဋ္ဌိ သဒ္ဓါသည် ဝါးပင်အနက် ကိုဟော၏၊ သတ္တတဉ္စ ယဋ္ဌိနှင့် အနက်တူ၏၊ ထိုဝါးပင်သည် အခက်တို့၏ထွက်ရာ ဖြစ်သကဲ့သို့ အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ ထွက်ရာ ကိုယ်ခန္ဓာကိုလည်း လဋ္ဌိနှင့် တူသောကြောင့် “ လဋ္ဌိ ” ခေါ်သည်ဟု ဇီကာသစ်ကြံသည်၊ အင်္ဂါနံ + လဋ္ဌိ အင်္ဂလဋ္ဌိ။ [အင်္ဂလဋ္ဌိတိ သရိရံ-ဇီကာ။]

အင်္ဂဝိဇ္ဇာ။ ။ဝိဒတိ ဧတာယာတိ ဝိဇ္ဇာ-သိကြောင်းအတတ်၊ (ဝိဒဓာတ်, ဣ ပစ္စည်း)၊ အင်္ဂဿ - ကို + ဝိဇ္ဇာ အင်္ဂဝိဇ္ဇာ၊ “ရှေ့၌ အင်္ဂကျမ်းလည်း အင်္ဂါကိုကြည့်၍ သိကြောင်းအတတ်ပင် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယံကြောင့် ထပ်၍ဟောတော်မူသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ “ပုဗ္ဗေပေ၊ အင်္ဂဝိဇ္ဇာ ဝုတ္တာ” ဟု မိန့်သည်၊ ရှေ့ အင်္ဂကျမ်းအတတ်သည် အင်္ဂါကြီးငယ်ကိုကြည့်၍ ဟောသောအတတ်တည်း၊ ဤအတတ်ကား လက်ချောင်းရိုးကို ကြည့်၍ (အင်္ဂလဋ္ဌိ ဟု ရှိသောပါဌအတွက်) ဝ-ကိုယ်လုံးကိုကြည့်၍ ဝါထာမန္တန်ကို စုတ်ပြီးလျှင် ကုလပုတ္တ ဟုတ်, မဟုတ် စသည်ကိုဟောသောအတတ်တည်း၊ ဤအတတ်၌ မန္တန်စုတ်ခြင်း အပိုပါသေးသည်မှာ အင်္ဂကျမ်းမှ ထူးခြားချက်တည်း။

ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာ။ ။ဝသတိ ဧတ္တာတိဝတ္ထု - တည်ရာမြေ၊ “ဝတ္ထု” အရ ယရဝတ္ထု (အိမ်၏ တည်ရာမြေ) အာရာမဝတ္ထု (သစ်သီးအာရာမ = သစ်သီးခြံ, ပန်းအာရာမ = ပန်းခြံတို့၏တည်ရာမြေ) ကို ယူပါ၊ ဝိဇ္ဇာ - အိမ်နေရာ ခြံနေရာတို့၏ အကျိုး အပြစ်ကို

ဝိဇ္ဇာ-ကို၊ ပရိဇေယျ-၍၊ ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊ ပထဝီယံ-မြေထဲ၌၊ တိသရတန
 မတ္တေ - အတောင်သုံးဆယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ (ပဒေသေ - အရပ်၌၎င်း)၊
 အာကာသေ-ကောင်းကင်၌၊ အသီတိရတနမတ္တေ-အတောင်ရှစ်ဆယ် အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော၊ ပဒေသေစ-၌၎င်း၊ ဂုဏဒေါသံ - ဂုဏ်အပြစ်ကို၊ ဝါ-အကျိုး
 အပြစ်ကို၊ ပဿန္တိ-မြင်နိုင်ကြကုန်၏၊ ခတ္တဝိဇ္ဇာတိ-ကား၊ အဗ္ဘေယျ မာသုရက္ခ
 ရာဇသတ္တာဒိသတ္တံ - အဗ္ဘေယျကျမ်း မာသုရက္ခကျမ်း ရာဇသတ်ကျမ်း အစရှိ
 သော ကျမ်းတည်း။

သိဝိဇ္ဇာတိ- ကား၊ သုသာနေ - သုသာန်၌၊ ဝါ- သို့၊ ပဝိသိတ္တာ - ဝင်၍၊
 သန္တိကရဏဝိဇ္ဇာ-ဘေးဥပါဒ် ငြိမ်းအေးမှုကိုပြုကြောင်းအတတ်တည်း၊ သင်္ဂါလ
 ရုတဝိဇ္ဇာ-မြေခွေးမြည်သံ၏ အကျိုးအပြစ်ကိုသိကြောင်း အတတ်တည်း၊ ဣတိ

x x x x x x x x

သိကြောင်းအတတ်။ [ရှေးက “အိမ်ရာမြေကြန်အတတ်”ဟု ခေါ်ကြ၏၊ မြေ၏ ကြန်အင်
 လက္ခဏာကို သိသောအတတ်- ဟူလို။] ထိုအတတ်ကို ပြသောကျမ်းလည်း ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာ
 ကျမ်း မည်၏။ [ဋီကာသစ်၌ “ဒိသ္မာပိ” ဝယ် အပိသည် အဒိသ္မာကိုပေါင်းသော
 သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထဟု ဆို၏၊ မိမိကား ကြည့်ရုံမျှဖြင့် ကိစ္စမပြီးသေးသောကြောင့် သမ္ဘာဝနာ
 ဇောတကဟု ထင်သည်၊ ကြည့်ပြီးသော်မှလည်း မန္တန်စုတ်ရသေး၏၊ မကြည့်ရလျှင်ကား
 ဆိုဘွယ်မလို- ဟူလို။]

ခတ္တဝိဇ္ဇာ။ ။တနာဒိ ခဏဓာတ်သည် သတ်ပုတ် ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊
 ခဏောတိတိ ခဏော၊ ခဏဓာတ် ကိပစ္စည်း၊ ခဏတော + တာယတိတိ ခတ္တော -
 သတ်ပုတ် ညှဉ်းဆဲခြင်းမှ စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် မင်းကို “ခတ္တ” ဟု ခေါ်၏၊
 ခဏသဒ္ဓါပပဒ တာဓာတ်, အ ပစ္စည်း၊ ခဏကို ခတ်ပြု၊ (ထောမနိဒိဝိဂ္ဂိဟိ)၊ ဤနည်း
 အရ “မင်းတို့၏ တတ်သင့် တတ်ထိုက်သောအတတ်ကို ပြသောကျမ်းကို “ခတ္တဝိဇ္ဇာ”
 ဟု ခေါ်ပါ။ ထို့ကြောင့် “ရာဇသတ္တာဒိ သတ္တံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ရာဇုဟိ + ပရိဘုတ္တံ
 (သုံးစွဲအပ်သော) + သတ္တံ ရာဇသတ္တံ။ [အတ္တိနော + သတ္တံ အဗ္ဘေယျ (အတ္တိမည်သူ၏
 ကျမ်း)၊ မာသုရက္ခေန + ကတော ဝန္တော မာသုရက္ခော (မာသုရက္ခဆရာ ပြုအပ်သော
 ကျမ်း)၊ ထိုကျမ်းများလည်း ခတ္တဝိဇ္ဇာနှင့်ဆိုင်သော ကျမ်းများပင်ဖြစ်၏။]

မှတ်ချက်။ ။ပဏ္ဍာသနိပါတ် မဟာဗေဒမိဇာတ်၌ “မိမိမှာ အကျိုးရှိလျှင် ကျေးဇူး
 ရှင်ဟူ၍ မငဲ့ရ, အမိကိုသော်လည်း သတ်၍ မိမိအကျိုးကို ပြုရမည်” ဟူသော ခတ္တဝိဇ္ဇာ
 အတတ်တမျိုး ရှိသေး၏၊ ထိုအတတ်ကား ဤနနရာဉ်မသင့်။ [“ခတ္တဝိဇ္ဇာ”ဟု ရှိသည်
 မှာလည်း ပြခဲ့သောအဖွင့်များကို ထောက်၍မသင့်။]

သိဝိဇ္ဇာ။ ။သိဝ သဒ္ဓါသည် ငြိမ်းအေးခြင်း အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့်
 “သန္တိကရဏဝိဇ္ဇာ” ဟု ဖွင့်သည်၊ (တနည်း) ဣတ္ထိလိန် သိဝါ သဒ္ဓါသည် အဘိဓာန်
 (၆၁၅)၌ မြေခွေးအနက်ကို ဟော၏၊ သိဝါဖြင့် သိဝါ၏မြည်သံကိုပါ (ကာရဏု-
 ဌာနျူပစာရအားဖြင့်) ယူပါ၊ သိဝါယ - မြေခွေးမြည်သံ၏ + ဝိဇ္ဇာ - အကျိုးအပြစ်ကို
 သိကြောင်းအတတ်တည်း၊ သိဝိဇ္ဇာ။

ပိ-ဤသို့လည်း၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏။ ဘူတဝိဇ္ဇာတိ-ကား၊ ဘူတဝိဇ္ဇာမန္တော-တစ္ဆေ မြေဘုတ်တို့ကို မိမိအလိုသို့ ပါအောင်ပြုကြောင်းဖြစ်သော အတတ်မန္တန်တည်း။ ဘူရိဝိဇ္ဇာတိ-ကား၊ ဘူရိယရေ-မြေအိမ်၌၊ ဝါ-မြေတွင်းအိမ်၌၊ ဝသန္တေန-နေလျက်၊ ဝါ-နေသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗမန္တော - သင်ယူထိုက်သော မန္တန်တည်း။

အဟိဝိဇ္ဇာတိ-ကား၊ သပ္ပဒဋ္ဌတိကိစ္ဆန ဝိဇ္ဇာစေဝ - မြေကိုက်အပ်သော အနာကိုဆေးကုကြောင်း အတတ်သည်၎င်း၊ သပ္ပါဂ္ဂါယန ဝိဇ္ဇာစ- မြေကိုခေါ်ကြောင်းအတတ်သည်၎င်းတည်း။ ဝိသဝိဇ္ဇာတိ-ကား၊ ယာယ(ဝိဇ္ဇာယ)-အကြင် အတတ်ဖြင့်၊ ပုရာဏဝိသံဝါ-အဟောင်းဖြစ်သော အဆိပ်ကိုမူလည်း၊ ရက္ခန္တိ-စောင့်ရှောက်နိုင်ကုန်၏။ နဝ ဝိသံဝါ - အသစ်ဖြစ်သော အဆိပ်ကိုမူလည်း၊ ကရောန္တိ- ပြုနိုင်ကုန်၏။ (သာ ဝိဇ္ဇာ- ထိုအတတ်သည်၊ ဝိသဝိဇ္ဇာ- မည်၏)။ ဝါ-တနည်း၊ (ယာယ ဝိဇ္ဇာယ-ဖြင့်) ဝိသဝန္တမေဝ-အဆိပ်၏အန်ခြင်းကိုပင်၊ (ကရောန္တိ-ကုန်၏၊ သာ ဝိဇ္ဇာ-သည်၊ ဝိသဝိဇ္ဇာ-မည်၏) [တနည်း၊ ဝိသတ[န္တ

x x x x x x x

ဘူတဝိဇ္ဇာ။ ။ ဘူတ - တစ္ဆေ မြေဘုတ် + ဝိဇ္ဇာ - မိမိအလိုအတိုင်း ပြုနိုင်သော (စေခိုင်းနိုင်သော) အတတ်၊ ထို အတတ်ဟူသည် မန်းမှုတ်ရသော မန္တန်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဘူတဝိဇ္ဇာမန္တော” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဘူတဝသီကရဏမန္တော-မြေဘုတ်တို့ကို မိမိအလိုအတိုင်း ပြုနိုင်သော မန္တန်။] စာအုပ်တို့၌ “ဘူတဝေဇ္ဇမန္တော” ဟုလည်း ရှိ၏။

ဘူရိဝိဇ္ဇာ။ ။ ဘူရိယံ-မြေအိမ်၌ (မြေအတွင်းဝယ် ပြုအပ်သောအိမ်၌) + ဥဂ္ဂဟေ တဗ္ဗာ-သော+ဝိဇ္ဇာ-ဝါထာမန္တန်အတတ်တည်း။ ဘူရိဝိဇ္ဇာ။ [“သဿဗုဒ္ဓိ(ကောက် စပါးတို့ တိုးပွားအောင်) ကရဏဝိဇ္ဇာ” ဟု သာရသမာသကျမ်း၌ ဖွင့်သတတ်။]

အဟိဝိဇ္ဇာ။ ။ အဟိဖြင့် မြေကိုက်နာတိုင်အောင် ယူပါ။ အဟိဿ- မြေကိုက်နာ ကို+ တိကိစ္ဆာ + ဝိဇ္ဇာ အဟိဝိဇ္ဇာ၊ (တနည်း) အဟိဿ- မြေကို+ အဂ္ဂါယနာ- ခေါ် ကြောင်းဖြစ်သော + ဝိဇ္ဇာ အဟိဝိဇ္ဇာ။

ဝိသဝိဇ္ဇာ။ ။ “ပုရာဏဝိသံ ရက္ခန္တိ” ဖြင့် “ဝိသရက္ခဏဝိဇ္ဇာ - အဆိပ်ကို စောင့်ရှောက်ကြောင်းအတတ်” ဟု ပြ၏။ ရက္ခဏပုဒ်ကြော့၊ “နဝဝိသံ ကရောန္တိ” ဖြင့် “ဝိသကရဏဝိဇ္ဇာ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဏပုဒ်ကြော့ဟု ပြ၏။ “ဝိသဝန္တမေဝဝါ” ၌ လည်း “ယာယ ကရောန္တိ, သာ ဝိသဝိဇ္ဇာ” ဟု လှည့်၍စပ်၊ ဝန္တံ ဝမုဓာတ်, တ ပစ္စည်း၊ ပတ္တမာဒိဟိန္တောစ သုတ်ဖြင့် စီရင်၊ ဒီကာသစ်၌ ဘောဟော မဒနပစ္စည်းကို အန္တပြုထားသည်ဟု တနည်းဖွင့်သည်ကို စဉ်းစားပါ။

မူကွဲ။ ။ “ဝိသတ[န္တမေဝ ဝါတိပိ ပါဠော” ဟု ဒီကာသစ်၌ မူကွဲပြ၏။ ဝေဖြင့် ဆိုသောကြောင့် “ထိုမူကွဲက သာ၍ ကောင်းသည်” ဟု ထင်၏။ “ဝိသဝိဇ္ဇာ ဟူသည် အခြားမဟုတ်, ဝိသတ[န္တ-အဆိပ်တို့၏အကြောင်းအရာကိုပြသောကျမ်းပင် ဖြစ်သည်” ဟုလို၊ ထိုကျမ်း၌ အဆိပ် ကာကွယ်ကြောင်းနည်း အဆိပ် ပြုကြောင်းနည်းများလည်း ပါဝင်နိုင်စရာရှိသည်။

မေဝ - အဆိပ်အကြောင်းကို ပြသောကျမ်းသည်ပင်၊ ဝိသဝိဇ္ဇာ - မည်၏။] ဝိစ္ဆိကဝိဇ္ဇာတိ-ကား၊ ဝိစ္ဆိကဒဋ္ဌတိ ကိစ္ဆနဝိဇ္ဇာ-ကင်းကိုက်အပ်သောအနာကို ဆေးကုကြောင်းအတတ်တည်း၊ မူသိကဝိဇ္ဇာယပိ-မူသိကဝိဇ္ဇာ၌လည်း၊ ဒေဝေဝနယော - တည်း၊ (“ကြွက်ကိုက်အပ်သောအနာကို ဆေးကုကြောင်းအတတ်” ဟုလို)၊ သကုဏဝိဇ္ဇာတိ - ကား၊ သပက္ခက အပက္ခက ဒွိပဒ စတုပ္ပဒါနံ - အတောင်ရှိသောသတ္တု အတောင်မရှိသောသတ္တု အခြေနှစ်ချောင်းရှိသောသတ္တု အခြေလေးချောင်းရှိသောသတ္တုတို့၏၊ ရုတဂတာဒိဝသေန-မြည်တွန်ပုံ သွားပုံ အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သကုဏညာဏံ - ငှက်တို့ကို သိကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဝါယသဝိဇ္ဇာတိ - ကား၊ ကာကရုတညာဏံ - ကျီးမြည်သံကို သိကြောင်းအတတ်တည်း၊ တံ - ထိုကျမ်းသည်၊ ဝိသုညေဝ - သကုဏဝိဇ္ဇာမှ သီးခြားသာလျှင်ဖြစ်သော၊ သတ္တံ - ကျမ်းတည်း၊ တသ္မ - ထို့ကြောင့်၊ ဝိသု-သီးခြား၊ (ဘဂဝတာ-သည်)၊ ဝုတ္တံ- ပြီ။

ပက္ကဇ္ဈာနန္တိ- ကား၊ ပရိပါကဂတစိန္တာ- ရင့်ကျက်ပြီးသော အသက်ကို သိကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ အယံ-ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧတ္တကံ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ကာလပတ်လုံး၊ ဝါ- ဤမျှလောက်၊ ဇီဝိဿတိ- အသက်ရှည်လတံ၊ အယံ- သည်၊ ဧတ္တကံ - လုံး၊ (ဇီဝိဿတိ)၊ ဣတိဝေဝ-သို့၊ ပဝတ္တံ-ဖြစ်သော၊ အာဒိဋ္ဌညာဏံ- ညွှန်ပြကြောင်းဉာဏ်တည်း၊ ဣတိအတ္ထောနက်၊ သရပရိတ္တာဏန္တိ - ကား၊ သရရက္ခဏံ - မြားကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကြောင်း အတတ်တည်း၊ ယထာ- အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြုအပ်သော်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဥပရိ- အပေါ်သို့၊ (သရော- မြားသည်)၊ န အာဂစ္ဆတိ-

+ + + + + x x +

သကုဏဝိဇ္ဇာ။ ။သပက္ခက(ကြောင်သောယင်- ယင်းမမဲရိုင်းစသော အတောင်ရှိသောသတ္တု) အပက္ခက (အိမ်မြောင် အစရှိသော အတောင်မရှိသောသတ္တု) လူနတ် ကြီးကြွ(တနည်း)စကောရ(ခါနီ) အစရှိသော ဒွိပဒသတ္တု , ပုတ်သင် မြေခွေး အစရှိသော စတုပဒသတ္တုတို့၏ + ရုတ-မြည်တွန် ပြောဆိုသံ+ ဂတ- သွားပုံ သွားဟန် အစရှိသည်တို့နှင့် စပ်သဖြင့်+ကောင်း မကောင်းကို သိသောအတတ်တည်း၊ သကုဏကို နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ပုံစံထုတ်ပြသည်၊ (တနည်း) “သကုဏမိဂ” ဟု ဆိုလိုလျက် မိဂပုဒ်အကြေကြံ ဟုလည်း ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ [နောက်၌ “မိဂစတ္တ” ဟု လာလတံ ဖြစ်သောကြောင့် ဤ နောက်နည်းကို စဉ်းစားပါ။]

ပက္ကဇ္ဈာနံ။ ။ပက္ကကို “ပရိပါကဂတ” ဟု၎င်း, “ဈေ-စိန္တာယံ” နှင့်အညီ, ဈာနံကို“စိန္တာ”ဟု၎င်းဖွင့်သည်၊ ပစ္စိတ္တ-ရင့်ကျက်ပြီ၊ ဣတိ ပက္ကံ၊ ဈာယတိ ဧတေနာတိ ဈာနံ၊ ပက္ကဿ-ကို+ဈာနံ ပက္ကဈာနံ။ [အာဒိဋ္ဌညာဏံကို “အာဒိသိတဗ္ဗဿ+ဉာဏံ-ညွှန်ပြထိုက်သောအသက်ကို သိသောဉာဏ်” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ အာပုဗ္ဗ, ဒိသဓာတ်, တပစ္စည်းကို ကရုဏာသာဓိကြံ၍ “ညွှန်ပြကြောင်းဉာဏ်”ဟု ဖွင့်သင့်မည်ထင်သည်၊ ဤ အတတ်ကို ရှေးက “သက်ကြည့်ဗေဒင်”ဟု ခေါ်ကြ၏။]

မလားနိုင်၊ ဧဝံ-ဤသို့(မြားမလားနိုင်လေခံအောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်)၊ ကရုဏာဝိဇ္ဇာ-ပြုကြောင်းအတတ်တည်း၊ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကံ-အလုံးစုံကို သိမ်းယူနိုင်သော၊ မိဂစက္ကန္တိ ဣဒံ-မိဂစက္ကံဟူသော ဤကျမ်းကို၊ သဗ္ဗသကုဏစတုပ္ပဒါနံ-အလုံးစုံသောငှက် အလုံးစုံသော မြေ ငှချောင်းရှိသောသတွာတို့၏၊ ရုတညာဏဝသေန-မြည်တွန်သောအသံကို သိကြောင်းဉာဏ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ- ပြီ။

မဏိလက္ခဏာဒီသု-မဏိလက္ခဏ အစရှိသောကျမ်းတို့၌၊ (ဝိနိစ္ဆယော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ဝေရူပေါ-ဤသို့သဘောရှိသော၊ မဏိ-ပဒမြားကို၊ ပသတ္ထော-ချီးမွမ်းထိုက်၏၊ ဝေရူပေါ-သော၊ (မဏိ- ကို)၊ အပသတ္ထော- မချီးမွမ်းထိုက်၊ သာမိနော-ဥစ္စာရှင်၏၊ အာရောဂျဏ္ဍဿရိယာဒီနံ-အနာရောဂါ မရှိသူ၏အဖြစ် အစိုးရသူ၏အဖြစ် အစရှိသည်တို့၏၊ ဟေတု-အကြောင်းသည်၊ ဟောတိ- ၏၊ (ဟေတု-သည်)၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ ဣတိ ဧဝံ- သို့၊ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိဝသေန-အဆင်းပုံသဏ္ဌာန် အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ မဏိအာဒီနံ- ပဒမြား အစရှိသည်တို့၏၊ လက္ခဏံ - အမှတ်အသားကိုပြသော ကျမ်းကို၊ အနုယုတ္တာ- အားထုတ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝိဟရန္တိ-နေကြကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော။ [ပါဠိတော်၌ “အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ” မပါသောကြောင့် အဓိပ္ပါယ်နက်ဟု မှတ်ပါ။]

x x x x x x x

သရပရိတ္တာဏံ။ ။ သရရက္ခဏန္တိ သရတော အတ္တာနံ၊ အတ္တတောဝါ သရဿ ရက္ခဏံ-မြားမှ မိမိကိုစောင့်ရှောက်ကြောင်း အတတ်၊ (တနည်း) မိမိမှ မြားကို စောင့်ရှောက်ကြောင်း အတတ်၊-ဋီကာသစ်၊ ရှေးစာအုပ်များ၌ “ ဥပရိ န အာဂစ္ဆန္တိ ” ဟု ရှိ၏၊ “သရဿ ရက္ခဏံ ” ဟူသော ဋီကာကိုထောက်၍ “ န အာဂစ္ဆတိ ” ဟု ကေဝုဇ် ရှိသင့်သည်။

မိဂစက္ကံ ။ ။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကန္တိ ဣဒံနာ မိဂသဒ္ဓဿ သဗ္ဗသကုဏစတုပ္ပဒေသု ပဝတ္တိံ ဒသေတိ၊ ဧကသေသနိဒ္ဓေသော ဝါ ဒေ- “ သကုဏာစ မိဂါစ မိဂါ ” ဟု ဧကသေသံပြု၊ မိဂသဒ္ဓါ သက်သက်ဆိုလျှင် စတုပ္ပဒ သတွာတို့၌သာ ထင်ရှားသည်၊ သဗ္ဗေသမ္ပိ သကုဏစတုပ္ပဒါနံ ရုတဇာနနသတ္ထဿ မိဂစက္ကသမညာ - ငှက် အားလုံး သားကောင် အားလုံးတို့၏ မြည်တွန်သံကို သိသော ကျမ်းအပေါ်၌ မိဂစက္က အမည် ထင်ရှားသည်၊-ဋီကာသစ်။

မိဂဝါတ္တံ ။ ။ ဋီကာသစ်၌ မိဂစက္ကံပါဌ်ကို အတည်ပြု၍ ဖွင့်ထားသော်လည်း မဟာနိဒ္ဓေသပါဠိတော် (၁၄) တုဝနုသုတ်၌ “ မိဂဝါတ္တံ ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုအဋ္ဌကထာ၌ လည်း “ မိဂဝါတ္တန္တိ ဣဒံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကနာမံ၊ ပေ၊ မိဂဝါတ္တံ အာဒိသန္တိ တိ တေသံသဒ္ဓံ သုတွာ ဗျာကရောန္တိ ” ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်၌ သဒ္ဓံသည် ဝါတ္တံ၏ အဖွင့်တည်း၊ ဝါတ္တံ၌ ဝစဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ “ ပြောဆိုအပ် မြည်တွန်အပ်သောအသံ ” ဟု အနက်ထွက်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ မိဂါနံ+ဝါတ္တံ မိဂဝါတ္တံ ” ဟု ပြု၍ “ မိဂဝါတ္တံ ” သာ ပါဌ်မှန်ဖြစ်သင့် ပါသည်။

တတ္ထ - ထို လက္ခဏာကျမ်းတို့တွင်၊ အာဝုဓန္တိ - ကား၊ အသိအာဒိနိ - သန်လျက် အစရှိသည်တို့ကို၊ ထပေတွာ - ထား၍၊ အဝသေသံ - ကြွင်းသော လက်နက်သည်၊ အာဝုဓံ-အာဝုဓမည်၏၊ ဣတ္ထိလက္ခဏာဒိနိပိ-ဣတ္ထိ လက္ခဏာ အစရှိသည် တို့ကိုလည်း၊ ယမှိကုလေ - အကြင် အမျိုး၌၊ တေ ဣတ္ထိပုရိသာ ဒယော - ထို မိန်းမ ယောက်ျား အစရှိသူတို့သည်၊ (အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော ကုမာရ ကုမာရိက ဒါသဒါသီတို့ကို ယူ) ဝသန္တိ - နေကြကုန်၏၊ တဿ - ထို အမျိုး၏၊ ဝုခိဟာနိဝသေနေဝ - ကြီးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ-သိထိုက်ကုန်၏၊ ပန-အထူးကား၊ အလက္ခဏာ ဒီသု-အလက္ခဏာအစရှိသည်တို့၌၊ ဝေရူပါနံ- ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ အဇာဒိနံ-ဆိတ် အစရှိသည်တို့၏၊ (အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော မေဏှ ကုတ္တုဒ္ဓ ဝဋ္ဋကတို့ကို ယူ) မိသံ-အသားကို၊ ခါဒိတဗ္ဗံ-ခဲစားထိုက်၏၊ ဝေရူပါနံ- တို့၏၊ (မိသံ-ကို) န ခါဒိတဗ္ဗံ - မခဲစားထိုက်၊ ဣတိ အယံ ဝိသေသော - ဤ အထူးကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- သိထိုက်၏။ [ဆိတ်စသည်တို့၏ အတွက် အမျိုးကြီးပွား ခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်းနှင့် မဆိုင်သောကြောင့် အသားကို စားထိုက် မစားထိုက် အားဖြင့် အထူးညွှန်ပြရသည်။]

အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ ဣတ္ထ-ဤ လက္ခဏာတို့တွင်၊ ဂေါဓာယ- ဖွတ် ရုပ်၏၊ လက္ခဏေ-၌၊ စိတ္တကမ္မပိဋန္တနာဒီသုပိ-ဆန်းကြယ်စွာ ပြုလုပ်အပ်သော ပန်းချီရုပ် ပန်းပုရုပ်၊ လက်ဝတ်တန်ဆာ အစရှိသည်တို့၌လည်း၊ ဝေရူပါယ- ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဂေါဓာယ - ဖွတ်ရုပ်သည်၊ သတိ - ရှိလသော်၊ ဣဒံ နာမ - ဤမည်သော အကျိုးအပြစ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ အယံ ဝိသေသော-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ စ-ဆက်၊ ဣဒံ-ဤဆိုအပ်လတံကား၊ ဣတ္ထ- ဤ ဖွတ်ရုပ်၏ လက္ခဏာကို ပြရာ၌၊ ဝတ္ထု-ဝတ္ထုတည်း၊ ကိရ- ချွ၊ (တနည်း) ကိရ - တဆင့် စကား ကြားဘူးသည်ကား၊ ကေသ္မိံ - တခုသော၊ ဝိဟာရေ- ကျောင်းတိုက်၌၊ စိတ္တကမ္မေ- ဆန်းကြယ်စွာပြုလုပ်အပ်သော ပန်းချီရုပ်၌၊ ဝါ- ပန်းပုရုပ်၌၊ ဂေါဓံ-ဖွတ်ရုပ်ကို၊ အဂ္ဂိံ-မီးကို၊ မေမာနံ-မှုတ်နေသည်ကို၊ (မီး တောက်အောင် မှုတ်နေသည်ကို) အကံသု-ပြုကြကုန်ပြီ၊ တတော-ထို အခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ (မီးမှုတ်နေသော ဖွတ်ရုပ်ပြုလုပ်ရာ အခါမှစ၍) ဘိက္ခုနံ-တို့၏၊

x x x x x x x

အာဝုဓံ။ ။ပါဠိတော်၌ “ဒဏှလက္ခဏံ သတ္တလက္ခဏံ အသိလက္ခဏံ၊ ပေ၊ အာဝုဓ လက္ခဏံ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုတွင် “နိဟိတဒဏှော နိဟိတသတ္တော” ဟု ဟောတော်မူသော ကြောင့် ဒဏှနှင့်သတ္တကို တတွဲတွဲ၍ အသိမှ အာဝုဓတိုင်အောင် တတွဲတွဲပါ၊ ထို့ကြောင့် “ထပေတွာ အသိအာဒိနိ” ဟု ဆိုသည်။ “ပါဠိတော်၌ အသိမှစ၍ တိုက်ရိုက်လာသော လက်နက်တို့ကို ချန်ထား၍ နာမည်သရုပ် မပါသော လက်နက် ဟူသမျှကို ပါရိသေသ နည်းအားဖြင့် အာဝုဓ၌ သွင်းယူပါ” ဟုလို့။

မဟာဝိဝါဒေါ-ကြီးစွာသော ငြင်းခုံခြင်းသည်၊ ဇာတော-ဖြစ်ပြီ၊ ကော-တပါး သော၊ အာဂန္တုက ဘိက္ခု - အာဂန္တုက ရဟန်းသည်၊ (ဂေါဓာလက္ခဏ ကျမ်းကို တတ်သော အာဂန္တုက ရဟန်းသည်၊) တံ-ထို မီးမှတ်နေသော ဖွတ် ရုပ်ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ မက္ခေသိ - ချေဖျက်ပြီ၊ တတော-ထို ဖျက်ပြီးရာ အခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ ဝိဝါဒေါ - ငြင်းခုံခြင်းသည်၊ မဒ္ဓိဘူတော- နံ့သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သည်၊ ဟောတိ-၏။ [ဣဒံ- ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဝတ္ထု-တည်း၊ ဤသို့ ပြန်အုပ်ပါ။]

ကဏ္ဍိကာလက္ခဏံ- ကို၊ ပိဋန္တနကဏ္ဍိကာယပိ - ပန်ဆင်းကြောင်း နား တန်ဆာ၏၎င်း၊ ဂေဟကဏ္ဍိကာယပိ-အိမ်အထွဋ်၏၎င်း၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။ [ကဏ္ဍိကာ ၂ ခုကို ကေသေသံ ပြုထားသည်၊ (တနည်း) သာမည နိဒ္ဒေသနည်းဟု ကြံပါ။] ကစ္ဆပလက္ခဏံ-သည်၊ ဂေါဓာလက္ခဏသဒိသမေဝ- ဖွတ်ရုပ်၏ လက္ခဏာနှင့် တူသည်သာ၊ မိဂလက္ခဏံ - ကို၊ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကံ- အလုံးစုံသော သားကောင် အပေါင်းကို သိမ်းယူနိုင်သည်၊ (ဟုတွံ)၊ သဗ္ဗစတု ပုဒါနံ - အလုံးစုံ အခြေ ၄ ချောင်း ရှိသော သတွာတို့၏၊ လက္ခဏဝသေန- အမှတ်အသား၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ- ပြီ။

ရညံ နိယျာနံ ဘဝိဿတိတိ- ကား၊ အသုကဒိဝသေ - ထို မည်သော နေ၌၊ အသုကနက္ခတ္တေန- ထို မည်သော နက္ခတ်ဖြင့်၊ အသုကဿ နာမ ရညော - ထို မည်သော မင်း၏၊ နိဂ္ဂမနံ-စစ်တိုက်ထွက်ခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတံ၊ ဣတိ ဝေဝံ-သို့၊ ရာဇနံ-တို့၏၊ သင်္ဂါမဂမနံ-စစ်မြေပြင်သို့ ထွက်သွားခြင်းကို၊ (တနည်း) ပဝါသဂမနံ - မိမိ အရပ်မှ ကင်းကွာ၍ နေရာ အရပ်တပါးသို့ သွားခြင်းကို၊ ဗျာကရောတိ- ပြောဟော၏၊ သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော ရညံ အနိယျာနံ အစ ရှိသော ဝါကျတို့၌၊ သေ (ဧသော) - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်၊ နယော-သိကြောင်း အစီအရင်တည်း၊ ပန-အထူးကား၊ ကေဝလံ-ရညံ စသည် မဖက် သက်သက်၊ ဣတ္ထ-ဤ အနိယျာနံ အစရှိသော ပုဒ်တို့တွင်၊ အနိယျာနန္တိ- ကား၊ ဝိပုဝုတ္ထာနံ-တိုင်းပြည်မှ ကင်းကွာ၍ နေကုန်သော မင်းတို့၏၊ ပုန-တဖန်၊ အာဂမနံ-ပြန်လာခြင်းတည်း၊ အတ္တန္တရာနံ၊ ပေ၊ အပယာနန္တိ- ကား၊ အန္တော နဂရေ-မြို့တွင်း၌၊ အမှောက်-ငါတို့၏၊ ရာဇာ-သည်၊ ပဋိဝိရူဒ္ဓံ- ဆန့်ကျင်ဘက်

x x x x x x x

အသုကဒိဝသေ၊ ပေ၊ နက္ခတ္တေန။ ။ “ ပါဠိပဒေါတု ဒုတိယာ-တတိယာဒိ တိထိ ဗ္ဗိသု” ဟူသော အဘိဓာန် (၇၂) နှင့် အညီ လဆန်းတရက် ၂ ရက်၊ လဆုတ် တရက် ၂ ရက် စသော ရက်များကို “တိထိ” ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “ အသုကဒိဝသေတိ ဒုတိယာ တတိယာဒိ တိထိဝသေန ဝုတ္တံ” ဟု ဦးကာသစ် ဖွင့်သည်။ အဿယုဇ၊ ဘရဏီ၊ ကဏ္ဍိကာ၊ ရောဟိဏီ စသော နက္ခတ်တို့တွင် မည်သည့် နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်၍ ထွက်လိမ့် မည်ဟု ဟောခြင်းကို “အသုကနက္ခတ္တေန” ဟု ဆိုသည်။ [သင်္ဂါမဂမနံ နေရာဝယ် “ပဝါသဂမနံ” ဟု မူကွဲရှိ၏။ ပဝါသ-ကင်း၍နေရာ အရပ်တပါးသို့+ဂမန-သွားခြင်း။]

ဖြစ်သော၊ ဗဟိရာဇာနံ - ပြင်ပမင်းသို့၊ ဥပသင်္ကမိဿတိ - ချဉ်းကပ်လတံ၊ တတော - တို့သို့ ချဉ်းကပ်ခြင်းကြောင့်၊ တဿ - ထို ပြင်ပမင်း၏၊ ပဋိက္ခမနံ - ဆုတ်ခွါရခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဣတိ ဝေဝံ-သို့၊ ရညံ-အတွင်းမင်း အပြင်မင်း တို့၏၊ ဥပယာနာပယာနံ - ချဉ်းကပ်ခြင်း ဆုတ်ခွါခြင်းကို၊ ဗျာကရေတိ - ၏၊ ဒုတိယပဒေဝိ-ဗဟိရာနံ ရညံဥပယာနံ ဘဝိဿတိ၊ အဗ္ဘန္တရာနံ ရညံ အပယာနံ ဘဝိဿတိဟူသော ဒုတိယပုဒ်၌လည်း၊ ဒေဝေဝ နယော-တည်း၊ ဇယ ပရာဇယာ- အောင်ခြင်း ရှုံးခြင်းတို့သည်၊ ပါကဋ္ဌာယေဝ - ထင်ရှားကုန်သည်သာ။ [အဗ္ဘန္တရာနံ ရညံ ဇယော ဘဝိဿတိ အစရှိသော ၂ ဝါကျတို့အရ ဇယ, ပရာဇယတို့ကား ထင်ရှားကုန်ပြီ-ဟူလို။]

စန္ဒဂ္ဂါဟာဒေယာ-စန္ဒဂ္ဂါဟ အစရှိသော ကျမ်းတို့ကို၊ အသုကဒိဝသေ-ထို မည်သော နေ၌၊ ရာဟု-ရာဟုသည်၊ စန္ဒ-လကို၊ ဂဟေဿတိ-ဖမ်းယူလတံ၊ ဣတိ-ဤသို့အစရှိသော အကြောင်းအရာကို၊ ဗျာကရဏဝသေနေဝ-ပြောဟောခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ပင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏၊ အဝိစ-သည်သာ မကသေး၊ နက္ခတ္တဿ-နက္ခတ်၏၊ အင်္ဂါရကာဒိဂဟသမာယောဂေါပိ- အင်္ဂါဂြိုဟ် အစရှိသော ဂြိုဟ်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်းသည်လည်း၊ နက္ခတ္တဂါဟောယေဝ- နက္ခတ္တဂါဟပင်တည်း၊ ဝါ- နက္ခတ်ကို ဖမ်းယူခြင်းပင်တည်း။

x x x x x x x

ရာဟု ဂဟေဿတိတိ။ ။ “ ရာဟု စန္ဒံ ဂဟေဿတိ ” ၌ ရာဟုကို “ အသုရိန်နတ်မင်း ” ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ သံယုတ္တနိကာယ် စန္ဒိမသုတ် သူရိယသုတ်တို့ကိုလည်း အထေခံပြ၏။ သို့သော် ရာဟုအသုရိန်ကဗန်းရာ၌ တရံတခါသာဖြစ်စရာရှိ၏။ လကြတ်မှု နေကြတ်မှုကား ရာဟုဂ္ဂါဟကျမ်းနည်းဖြင့် မည်သည့် အချိန် ဖမ်းလိမ့်မည်ဟု တင်ကြို၍ တွက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ ရာဟု ” အရ ရာဟုဂြိုဟ်ကို ယူမှသာ ဤသဘာဝကျမည်ထင်သည်။ ဤသို့ ရာဟုဖမ်းခြင်းကို “ လငပုတ်ဖမ်းသည် ” ဟု မြန်မာတို့ ခေါ်ကြသည်။ “ ဂဟေဿတိတိ ” ၌ ဣတိသည် အာချတ္တတည်း။ ထို ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် သူရိယဂ္ဂါဟနက္ခတ္တဂ္ဂါဟ တို့ကို ယူပါ။

• အဝိစ၊ ပေ၊ ဂါဟောယေဝ ။ ။ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟအတွက် ရာဟု ဖမ်းခြင်းသာမက၊ အင်္ဂါရကစသော ဂြိုဟ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲခြင်းလည်း နက္ခတ်ကို အခြားဂြိုဟ်က ဖမ်းခြင်းပင်တည်း။ [ဤစကားအရ “ လကို ရာဟုဖမ်း ” ဟူရာ၌လည်း လနှင့် ရာဟုဂြိုဟ်တို့ ပေါင်းခြင်းပင်တည်း ” ဟု ယူသင့်သည်။] အင်္ဂါရကာဒိဋ္ဌိ အာဒိအရ အင်္ဂါဂြိုဟ် ရာဟုဂြိုဟ်မှ ကြွင်းသော ဂြိုဟ် ၇ လုံးကို ယူပါ။ ထိုဂြိုဟ်များကား - တနင်္ဂနွေဂြိုဟ် (သူရ) , တနင်းလာဂြိုဟ် (စန္ဒ) , ဗုဒ္ဓဟူးဂြိုဟ် (ဗုခ) , ကြာသပတေးဂြိုဟ် (ဇိဝ) , သောကြာဂြိုဟ် (သုတ္တ) , စနေဂြိုဟ် (သနိ) , ကိတ်ဂြိုဟ် (ကေတု) ။ [အင်္ဂါဂြိုဟ် ရာဟုဂြိုဟ်နှင့် ပေါင်းလျှင် “ သူရာဒီတု နဝဂ္ဂဟာ ” ဟူသော အဘိဓာန် (၆၁) အရ ဂြိုဟ် ၉ လုံး ဖြစ်၏။ ဂြိုဟ် ၉ လုံး ပါဠိကို ဋီကာသစ်၌ တမျိုးတွေ့ရသေး၏။ ဤသို့ပါသော ပါဠိကား အဘိဓာန်နိဿယ သစ်၌လာသော ပါဠိတည်း။]

ဥက္ကာပါတောတိ-ကား၊ အာကာသတော-ကောင်းကင်မှ၊ ဥက္ကာနံ- မီးရှူး
 နှင့် တူသော အရောင်တို့၏၊ ပတနံ-ကျခြင်းတည်း။ [ပတနံ ပါတော၊ ဥက္ကာနံ +
 ပါတော ဥက္ကာပါတော။] ဒိသာဉာဟောတိ - ကား၊ အင်္ဂုသိခရူမသိခါဒီဟိ-
 မီးအလုံ့ အခိုးအလုံ့ အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ အာကုလဘာဝေါဝိယ-နောက်ယှက်
 ရှုပ်ထွေးသည်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့၊ ဒိသာကာလုသိယံ - အရပ်မျက်နှာတို့၏ လှုပ်
 ချောက်ချားသည်၏ အဖြစ်တည်း။ ဒေဝဒုန္နုဘိတိ- ကား၊ သုက္ခဝလာဟက
 ဝဇ္ဇနံ-မိုးမရွာဘဲ ခြောက်သွေ့သော တိမ်တိုက်တို့၏ ထစ်ခြိုးခြင်းတည်း။

ဥဂ္ဂမနန္တိ-ကား၊ ဥဒယနံ-ပေါ်ထွက်ခြင်းတည်း။ ဩက္ကမနန္တိ- ကား၊ အတ္တင်
 မနံ - ဝင်ခြင်းတည်း။ သံကိလေသန္တိ- ကား၊ အဝိသုဒ္ဓတာ- မစင်ကြယ်သည်၏
 အဖြစ်တည်း။ ဝေါဒါနန္တိ- ကား၊ ဝိသုဒ္ဓတာ - စင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်တည်း။

x x x x x x x

ဥက္ကာပါတော။ ။ သက္ကတံ “ဥက္ကာ” သည် ပါဠိ၌ “ဥက္ကာ” ဟု ဖြစ်၏။ “ဥသ-
 ဒါဟေ” ဟူသော အနက်၌ ဥသဓာတ်နောင် က ပစ္စည်း၊ သံကို လိပ္ပိ၊ ပါဠိ၌ သကို ကပြ၊
 ဥက္ကာနံ ပတနန္တိ ဥက္ကာဘာသာနံ ပတနံ၊ ဝါတသင်္ဘာတေသု ဟိ ဝေဂဂန အညမညံ
 သင်္ဘန္တေသု (လေထုအချင်းချင်း တိုက်ခိုက်ကုန်လသော်) ဒိပကောဘာသောဝိယ
 ဩဘာသော (မီးရောင်နှင့်တူသော အရောင်သည်) ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ အာကာသတော ပတတိ၊
 တတ္ထ (ထို ကျလာသော အရောင်၌) အယံ ဥက္ကာပါတ ဝေါဟာရော (ဤ ဥက္ကာကျခြင်း
 ဟု အခေါ်အဝေါ်ဖြစ်သည်) ။ - ဇီကာ။

ဒိသာကာလုသိယံ ။ ။ “ဒိသာသု ခေါဘနံ” ဟု ဇီကာသစ်ဖွင့်၏။ “ကလ-
 သဒ္ဓေ” ဟူသော ဓာတ်နောင် ဥသပစ္စည်းဖြင့် “ကလတိ သဒ္ဓါယတိ - အသံပြုတတ်၏။
 ဣတိ ကလုသော (ရေလှိုင်း) ၊ ရေလှိုင်း၏ လှုပ်ရှားခြင်း ချောက်ခြားခြင်းကဲ့သို့ လှုပ်
 ချောက်ချားသော အရာ ဟူသမျှကိုလည်း သဒိသုပစာရအားဖြင့် “ကလုသ” ဟု ခေါ်၏။
 “ကလုသာနံ + ဘာဝေါ ကာလုသိယံ” ဟု ပြု။ [ဤအလို “ဒိသာနံ + ခေါဘနံ” ဟု
 ဖွင့်သင့်၏။ သာ ဒွေဘော်လည်းမရှိရ၊ ထိုကဲ့သို့ ချောက်ခြားလောက်အောင် မီးတောက်
 မီးခိုးတို့၏ များစွာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် “ဒိသာဉာဟ- အရပ်မျက်နှာတို့၌ ပူလောင်
 ခြင်း” မည်၏။]

ဒေဝဒုန္နုဘိ။ ။ အဘိဓာန်၌ “ဒုန္နုဘိ” ဟု ချည်း ရှိ၏။ ဥဘတိ ပူရတိ- ပြည့်တတ်၏။
 ဣတိ ဥဘိ၊ ဒုန္နေန-ဒုန္နု ဟူသော အသံဖြင့် (ဒုန်းဒုန်း- ဗုန်းဗုန်း ဟူသော အသံဖြင့်) ဥဘိ-
 ပြည့်သော စည်ကြီးတည်း။ ဒုန္နုဘိ၊ ဒေဝဿ- မိုဗ်းတိမ်၏ + ဒုန္နုဘိ- စည်ကြီးမြည်သံ
 တည်း။ ဒေဝဒုန္နုဘိ၊ မိုဗ်းမရွာဘဲ အခြောက်တိုက် ကောင်းကင်ကမြည်သံကို ဆိုသည်။
 “တော်လဲသံ” ဟု ခေါ်ကြ၏။ [သုက္ခဝလာဟက ဝဇ္ဇနန္တိ ဝုဋ္ဌိမန္တရေန ဝါယုဝေဂစလိ
 တဿ ဝလာဟကဿ နဒနံ (မြည်သံ) ။ - ဇီကာသစ်။]

သံကိလေသံ, ဝေါဒါနံ။ ။ အပ္ပာ (မိုဗ်းတိမ်) ဝုမ (အခိုး) ရဇ (မြူ) ရာဟု,
 ဤ ၄ မျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုးကြောင့် မစင်ကြယ် မကြည်လင်ခြင်းကို သံကိလေသဟု ဆို၍
 ထိုအပြစ်တို့မှ ကင်းခြင်းကို ဝေါဒါနဟု ဆိုသည်။

ဝေဝိပါကောတိ - ကား၊ လောကဿ - သတ္တလောက၏၊ ဝေဝိသေသဒုက္ခာ
ဝဟော - ဤသို့ အပြားရှိသော သုခ ဒုက္ခကို ဆောင်နိုင်သော၊ (စန္ဒဂူဟော
ဘဝိဿတိ ဌစပ်)။ [စာအုပ်တို့၌ “ဝိဝိဓ” ဟု ရှိ၏၊ မကောင်း။]

သုဝုဋ္ဌိကာတိ-ကား၊ ဒေဝဿ-မိဃ်း၏၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ဓာရာနုပ္ပဝစ္ဆ
နံ - ရေအယဉ်ကို အစဉ်မပြတ် ပေးခြင်းတည်း၊ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာတိ - ကား၊ (ဓာရာ
ယ - ရေအယဉ်ကို)၊ အဝဂ္ဂါဟော - မကောင်းသဖြင့် ယူခြင်းတည်း၊ ဝဿ
ဝိဗန္ဓော - မိဃ်းရွာခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းတည်း၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ [လုံးလုံး
မရွာခြင်းနှင့် ရွာသင့်သောအခါ မရွာခြင်းကို “ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ” ဟု ဆိုသည်၊ လုံးလုံး
မရွာခြင်းကို “န+ဝုဋ္ဌိ အဝုဋ္ဌိ” ဟု ပြု၊ ရွာသင့်သောအခါ မရွာဘဲ မရွာသင့်သော
အခါ ရွာခြင်းကို “ဒုဗ္ဗု+ဝုဋ္ဌိ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိ” ဟု ပြု။]

မုဒ္ဒါတိ - ကား၊ ဟတ္ထမုဒ္ဒါ - လက်ချောင်းတို့ကို ချိုး၍ ရေတွက်ခြင်းတည်း၊
ဝါ-လက်ချောင်းတို့ကို ချိုး၍ ရေတွက်ကြောင်း ဂဏန်းအတတ်တည်း၊ အစ္စန္ဒက
ဂဏနာ - ဧကအစ နဝကျအောင် အကြား၌ ပြတ်ခြင်းမရှိသော ရေတွက်ခြင်း

+ + + x + + +

ဓာရာနုပ္ပဝစ္ဆနံ ။ ။ ဝစ္ဆနံ၌ ဒါဓာတ်ကို ဝစ္ဆပြု ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် ခါဒိကဏ္ဍ
(၁၇၃) နိဿယ၌ ဆုံးဖြတ်တော်မူ၏၊ အနုတ္တမေန + ပဗန္ဓံ (အစဉ်မပြတ်) + ဝစ္ဆနံ
အနုပ္ပဝစ္ဆနံ၊ ဆယ်ရက်တကြိမ် ၁၅ ရက်တကြိမ် စသော အစဉ်အားဖြင့် + မပြတ် +
ရွာခြင်း၊ ဓာရာယ-ရေအယဉ်ကို + အနုပ္ပဝစ္ဆနံ ဓာရာနုပ္ပဝစ္ဆနံ၊ ဤသို့ ရွာခြင်းကို “သု
ဝုဋ္ဌိကာ-မိဃ်းကောင်းသည်” ဟု ဆိုသည်၊ ဝဿနံ-မိဃ်းရွာခြင်း၊ ဝုဋ္ဌိ-ခြင်း၊ သမ္မာ+
ဝုဋ္ဌိ သုဝုဋ္ဌိ-ကောင်းစွာ မိဃ်းရွာခြင်း၊ သမာသန္တ က ပစ္စည်းသက်။

မုဒ္ဒါ။ ။ [ဟတ္ထမုဒ္ဒါ၌ ဟတ္ထသဒ္ဒါ၏ ဧကဒေသျှပစာရအားဖြင့် လက်ချောင်း
တို့ကို ယူရကြောင်းကို၎င်း၊ မုဒ္ဒါသဒ္ဒါ၏ သင်္ကေတန အနက်ရှိကြောင်းကို၎င်း “သမု
ဒ္ဒေါ” ပုဒ်အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။] ဟတ္ထေန အဓိပ္ပေတဝိညာပနံ ဟတ္ထမုဒ္ဒါ-လက်ဖြင့် အလိုရှိအပ်
သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေခြင်းသည် ဟတ္ထမုဒ္ဒါမည်၏၊ တထာ- ထို အလိုရှိအပ်
သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေခြင်းအားဖြင့်၊ အင်္ဂုလိ သင်္ကေတနေန - လက်ချောင်း
တို့ကို တွန့်စေခြင်း (ချိုးခြင်း) အားဖြင့်၊ ဂဏနာ - ရေတွက်ခြင်း (ရေတွက်ကြောင်း
အတတ်) - ဋီကာ၊ တစ်ဆိုလျှင် လက်တချောင်းချိုး၊ နှစ်ဆိုလျှင် လက် ၂ ချောင်းချိုး၊
ဤသို့ စသည်ဖြင့် လက်ချောင်းချိုး၍ ရေတွက်ကြောင်းအတတ်ကို “မုဒ္ဒါ(ဟတ္ထမုဒ္ဒါ)”
ဟု ဆိုသည်။

အစ္စန္ဒကဂဏနာ။ ။ ပါဒသိကမိလက္ခကာဒယောဝိယ (တောင်ခြေကိုမှီ၍နေကြ
သော လူရိုင်းတို့သည် ၁ မှစ၍ ၉ တိုင်အောင် ရေတွက်ကြသကဲ့သို့) နဝန္တဝသေန
ဂဏနာ အစ္စန္ဒကဂဏနာ-ဋီကာ။ [နဝန္တာဒိဝိမိနာပဝတ္ထော ဂဏနဂန္ဓော (၁ အစ
၉ အဆုံးတိုင်အောင် အစီအရင်ဖြင့်ဖြစ်သော ဂဏန်းကျမ်းကို) အန္တရာ ဆိန္ဒာဘာဝေန
(အကြား၌ ပြတ်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့်) အစ္စန္ဒကောတိ ဝုစ္စတိ၊ - သာမညဗလသုတ်
ဋီကာသစ်၊ ဤဋီကာကိုထောက်၍ “အစ္စန္ဒက” ဟု ပါဠိမှန်ရှိပါစေ၊ နတ္ထိ+ဆိန္ဒံ ယဿာတိ
အစ္စန္ဒာ၊ သမာသန္တကပစ္စည်း။]

ကို၊ ဝါ- ကေအစ နဝကျအောင် အကြား၌ ပြတ်ခြင်းမရှိသော ဂဏန်းအတတ်
 ကို၊ ဂဏနာ-ဂဏနာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ သင်္ခါနန္ဒိ-ကား၊ သင်္ခါနန္ဒိပတုပ္ပါဒနာဒိ
 ဝသေန-ပေါင်း၍ရေတွက်ခြင်း အသီးအခြားဖြစ်စေခြင်း အစရှိသည်တို့၏အစွမ်း
 ဖြင့်၊ ပိဏ္ဏဂဏနာ - အပေါင်း ရေတွက်ခြင်းတည်း၊ ဝါ - အပေါင်း ရေတွက်
 ကြောင်း အတတ်တည်း၊ ယသ- အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာ (ပိဏ္ဏဂဏနာ)-
 သည်၊ ဝါ - ကို၊ ပဂုဏာ - အဝါးဝစ္စာ လေ့လာအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ - ၏၊
 သော- ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ရုက္ခမ္ပိ-သစ်ပင်ကိုသော်မှလည်း၊ (ပိသဒ္ဒါ သမ္ဘာဝနာ
 ဇောတက၊ သစ်ပင်လောက် ရေတွက်စရာမများသော အခြားအရာကို ဂရဟာ
 ပြုပါ။) ဒိသွာ- ကြည့်၍၊ ဣ-ဤသစ်ပင်၌၊ ပဏ္ဏာနိ-အရွက်တို့သည်၊ ဣကာ
 နိ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်၏၊ ဣတိ- သို့၊ ဇာနာတိ-သိ၏။

x x x x x x x x

သင်္ခါနံ။ ။ သံပိဏ္ဏေတွာ- ပေါင်း၍+ခါနံ- ရေတွက်ခြင်း၊ ဝါ- ရေတွက်ကြောင်း
 အတတ်၊ ထို့ကြောင့် “ပိဏ္ဏဂဏနာ” ဟု ဖွင့်သည်။ ထို ပိဏ္ဏဂဏနာသည် သင်္ခါနန္ဒိ
 ပတုပ္ပါဒန စသောအားဖြင့် များသောကြောင့် သင်္ခါနန္ဒိစသည်ကို မိန့်သည်။ ထိုတွင်
 “သင်္ခါနန္ဒိ”ဟူသည် “သံ (သံပိဏ္ဏေတွာ) + ကလနံ သင်္ခါနန္ဒိ” နှင့် အညီ ပေါင်း၍
 ရေတွက်ကြောင်းအတတ်တည်း။ [“ကလ- ဂဏနေ” — ဓာတ်ကျမ်း။] ပတုပ္ပါဒကို
 “ပတိ+ဥပ္ပါဒန” ဟု ခွဲ၍ ပတိကို “ဝိသံ” ဟု အနက်ယူ၍ “ဝိသံ + ဥပ္ပါဒနံ- သီးခြား
 ဖြစ်စေခြင်း” ဟု ဖွင့်၏။ ထို သီးခြားဖြစ်စေခြင်းဟူသည် အပေါင်းထဲမှ နှုတ်ခြင်းတည်းဟု
 သိစေလို၍ “အပနယနံ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။ “သဒ္ဒပ္ပါဒနံ” ဟုလည်း မူကွဲပြစ်
 “သမ္ဘာ+ဥပ္ပါဒနန္တိ အတ္ထော” ဟု အနက်ဖွင့်၏။

မူကွဲ။ ။ “သတုပ္ပါဒန- သဠုပ္ပါဒန” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။ သဠု (သတိ) တို့အရ
 ရေတွက်ရာ၌ အသုံးပြုအပ်သော ဇယ်- ပေသီး စသော အရာဝတ္ထုကိုယူ၍ ထို ပေသီး
 စသော ဇယ်များကိုဖြစ်စေ၍ ရေတွက်ကြောင်းအတတ်ကို သဠုပ္ပါဒနခေါ်သည်ဟု ကြိမ်
 သည်။ [အာဒိဖြင့် ဝေါကလနံ , ဘာဂဟာရတွက်နည်းတို့ကို ယူ။] ဋီကာသစ်၌ကား
 “ဝေါကလနံ ဝိသံ သမူဟကရဏံ (သီးခြားအပေါင်းပြုခြင်း) ၊ ဝေါမိဿကန္တိ အတ္ထော၊
 ဘာဂကရဏံ ဘာဂေါ၊ ဘုဉ္ဇနံ ဝိဘဇနံ ဟာရော” ဟု တွေ့ရ၏။ ပါဠိပျက်ဟန်တူ၏။
 တစုစီ တစုစီ ပုံပြီးလျှင် စိတန်း၍ ရေတွက်ခြင်းကို “ဘာဂဟာရ” ဟု ခေါ်ဟန်တူသည်။

ဂဏန်းမှတ်ချက် ။ ။ ဤအခန်း၌ မုဒ္ဒါစသော ဂဏန်းအတတ်များ ပါသော
 ကြောင့် ဂဏန်းသင်္ချာအတတ်ကို တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာ ဟု ယူပြီးလျှင် မသင်ကောင်း မချ
 ကောင်းဟု ယူကြ၏။ သို့သော် ပဋ္ဌာန်းသင်္ချာဝါရ၌ သင်္ချာတွေကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်
 တိုင် ဟောတော်မူ၏။ အဋ္ဌကထာဆရာ မူလဋီကာဆရာတို့သည် ထို သင်္ချာများကို
 တဖက်ကမ်းရောက် တတ်မြောက်တော်မူကြ၏။ ရှေး ဆရာတော်ကြီးများလည်း “နော
 ကေ နော” မှစ၍ ဗေဒင်တွက်နည်း သစ်တန်တွက်နည်းတိုင်အောင် သင်ပြတော်မူခဲ့ကြ၏။
 [ယခုခေတ် “၉ တလီ ၉” သည် ထို နောကေနော၏ မြန်မာပြန်သာတည်း။ တိရစ္ဆာန
 ဝိဇ္ဇာ၏ မှတ်ချက်ကို ဘိက္ခုနီပါတိမောက်ဘာသာဋီကာ စိတ္တာဂါရဝဂ္ဂ, တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာ
 သိက္ခာပုဒ်၌ ရှုပါ။]

ကာဝေယျန္တိ - ကား၊ ဘိက္ခဝေ - ဘိက္ခုတို့၊ ကဝိ-ကဝိတို့သည်၊ ဝါ-ကဗျာ တတ်သိ ပညာရှိတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော-ဤ ၄ မျိုးတို့တည်း၊ ကတမေ စတ္တာ ရော-အဘယ် ၄ မျိုးတို့နည်း၊ စိန္တာကဝိ- စိန္တာကဝိ၎င်း၊ ဝါ-ကြံစည်ခြင်းအား ဖြင့် ကဗျာကို ဖွဲ့ဆိုတတ်သော ပညာရှိ၎င်း၊ သုတကဝိ-သုတကဝိ၎င်း၊ ဝါ-ကြား အပ်သော အကြောင်းအရာဖြင့် ကဗျာကို ဖွဲ့ဆိုတတ်သော ပညာရှိ၎င်း၊ အတ္ထ ကဝိ- အတ္ထကဝိ၎င်း၊ ဝါ- အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် ကဗျာကို ဖွဲ့ဆိုတတ်သော ပညာရှိ၎င်း၊ ပဋိဘာနကဝိ-ပဋိဘာနကဝိ၎င်း၊ ဝါ-ရှေးရှုထင်လာသော ဉာဏ် ပညာဖြင့် ကဗျာကို ဖွဲ့ဆိုတတ်သော ပညာရှိ၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ စတ္တာရော - ၄ မျိုး တို့တည်း၊ ဣတိ - သို့၊ အင်္ဂုတ္တရာဂမေ - အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၌၊ (စတုကင်္ဂတ္ထိရ၊ ပဉ္စမပံ၊ ဒုစ္စရိတဝဂ်၊ ကဝိသုတ်၌၊ ဝတ္တာနံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီးကုန်သော)၊ ဝဘန္တံ-၀ မျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ကဝိနံ-ဤကဝိတို့၏၊ (ကာဗျကရဏံ ဋ္ဌစပ်)၊ အတ္တံနော - မိမိ၏၊ စိန္တာဝသေနဝါ - ကြံစည်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် သော်၎င်း၊ (ကာဗျကရဏံ ဋ္ဌစပ်)၊ ဝေဿန္တရောနာမ - ဝေဿန္တရမည်သော၊ ရာဇာ - မင်းသည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ အာဒိနိ-ဤသို့ အစရှိသောစကားတို့ကို၊ သုတ္တာ - ကြားရ၍၊ သုတဝသေနဝါ - ကြားအပ်သော အကြောင်းအရာ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ ဣမဿ - ဤပုဒ်၏၊ အယံ အတ္ထော - ဤ အနက်သည်၊ (ဟောတိ-၏) ဝေ-သို့၊ တံ- ထိုအနက်ကို၊ ယောဇေဿာမိ - ယှဉ်စေအံ့၊ ဣဘိဝေ - သို့၊ အတ္ထဝသေနဝါ- အနက်၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ ကိဉ္စိဒေဝ- တစုံတခုသော အကြောင်းအရာကိုပင်၊ ဒိသ္မာ - မြင်ရ၍၊ တပုဋိဘာဂံ - ထို

x x x x x x x

ကာဝေယျံ ။ ။ ကဝတိ ကထေတိ-ဖွဲ့ဆိုတတ်၏၊ ဣတိ ကဝိ (ကာဗျတို့ကို ဖွဲ့ဆို တတ်သော စာဆိုတော်ပညာရှိ)၊ ကဝိနံ + ဣဒံ ကာဝေယျံ - ကဝိတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ကာဗျ၊ ထို ကာဗျတို့ကိုပြသောကျမ်းလည်း ကာဝေယျမည်၏။ [ကဝိနောင် ဣဒံအနက်၌ ဣယျပစ္စည်းဖြင့် “ကာဝေယျ”ဟု၎င်း၊ ဣပစ္စည်းဖြင့် “ကာဗျ”ဟု၎င်း ဖြစ်၏၊ ဣ အနုဗန်ကြောင့် “ကာ”ဟု ဝုဒ္ဓိရှိရမည်၊ ဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ “ကဗျ”ဟု မဖြစ်နိုင်၊ “ကာဗျာ”ကား မြန်မာအခေါ်သာ၊ ထို ကာဗျဟူသည် ပျို့၊ ကဗျာလင်္ကာဂါထာသာ မက၊ ချောမောစွာ ရေးသားအပ်သော စုဏ္ဏိယစကားပြေ ဝတ္ထုကြောင်းများလည်း ကာဗျပင်တည်း။

ကဝိ ၄ မျိုး ။ ။ စိန္တာယ - (ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကို၎င်း၊ စကားအဆက်အသွယ် အနုသန္ဓေ စသည်ကို၎င်း) ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းဟူသော စိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် + ကာရကော - ကာဗျကိုပြုတတ်သော + ကဝိ-ကဝိတည်း၊ စိန္တာကဝိ၊ သုတေန-ကြားအပ်သော ဝတ္ထု ဇာတ်လမ်းဖြင့် + ကာရကော + ကဝိ သုတကဝိ။ [ကြားအပ်သောဇာတ်လမ်းကို အနု သန္ဓေဆက်၍ မကြားအပ်သော အကြောင်းအရာကိုပါထည့်လျက် ပြုတတ်သော ကဝိ။] အတ္ထေန-ကြားအပ်သောသဒ္ဓါ (စကား) ၏ အနက်အားဖြင့် + ကာရကော ကဝိ အတ္ထ ကဝိ။ [“ဤသဒ္ဓါ၏အနက်သည် ဤသို့ဖြစ်သင့်၏၊ ဤသဒ္ဓါကို ဤသို့အနက်ယှဉ်စေမည်”

အကြောင်းအရာနှင့်တူသော၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုထိုက်သောအမှုကို၊ ကရိယာမိ-ပြုအံ့၊
 ဣတိဝေ-သို့၊ ဌာနပုတ္တိက ပဋိဘာနဝသေနဝါ-တခဏချင်းဖြစ်ပေါ်လာသော
 ပဋိဘာနဉာဏ်၏အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ ဇီဝိကတ္ထာယ- အသက်မွေးခြင်းအကျိုး
 ဌာ၊ ကာဗျကရဏံ-ကဗျာပြုခြင်းတည်း၊ လောကာယတံ-လောကာယတကျမ်း
 ကို၊ ဝုတ္တမေဝ-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသည်သာ။

အာဝါဟနံနာမ- အာဝါဟနမည်သည်၊ (တနည်း) အာဝဟနံနာမ-
 မည်သည်၊ ဣမဿ ဒါရကဿ- ဤ သတို့သားဘို့၊ အသုကကုလတော - ထို
 မည်သောအမျိုးမှ၊ အသုကနက္ခတ္တေန-ထိုမည်သော နက္ခတ်ဖြင့်၊ ဒါရိကံ-သတို့
 သွီးကို၊ အာနေထ - ဆောင်ကြကုန်၊ ဣတိ - သို့၊ အာဝါဟကရဏံ-သတို့သွီး
 ဆောင်မှုကို ပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ - သတို့သွီးဆောင်မှုကို ပြုကြောင်း နေ့ကောင်း

x x x x x x x x

စသည်ဖြင့် အနက်ဉာဏ်ပညာရှိသူကို အတ္ထကဝိ ဟု ခေါ်သည်။ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို
 ချုံးခြင်း ချဲ့ခြင်းအားဖြင့် ပြုတတ်သောကဝိလည်း အတ္ထကဝိပင်တည်း။] [ပဋိဘာနေန-
 (တစုံတခုကိုမြင်၍ ထိုနှင့်အတူပြုဘို့ရန်) တခဏချင်း ရှေးရှုထင်လာသော ဉာဏ်ဖြင့်+
 ကာရကော - ဂါထာဗန္ဓ ဖျို့ကဗျာကို ချက်ခြင်း ပြုစွမ်းနိုင်သော+ကဝိ ပဋိဘာနကဝိ။
 [မိမိဝါသနာအလျောက် ကာဗျဖွဲ့ခြင်းကိုလည်း ကာဝေယျ ဟု ဆိုနိုင်၏။ “ဇီဝိကတ္ထာ
 ယ”ဟု ဆိုခြင်းမှာ မိစ္ဆာဇီဝအရာဖြစ်၍ ဆိုခြင်းတည်း။]

ကာဝေယျ မှတ်ချက်။ ။ ကာဗျ (ကာဝေယျ) ကိုလည်း “ တိရစ္ဆာန်ဝိဇ္ဇာ ” ဟု
 ဤ၌ မိန့်တော်မူ၏။ သို့သော် ရဟန်းတော်များ သုံးစွဲနေသော အလင်္ကာကျမ်းသည်
 ကာဗျဒဿကျမ်း၏ အဆွယ်အပွား ကာဗျကျမ်းပင်တည်း။ မဃဒေဝလင်္ကာကြီးများကို
 စီရင်တော်မူသော မာန်လည်ဆရာတော် စသော ဆရာတော်တို့မှာ ကာဗျဝိဒူကြီးများ
 ဖြစ်တော်မူကြပါသည်။ ဝိသိသံယုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ဇရာ မရဏနှင့်စပ်သော ဂါထာတို့
 ကိုပင် “ ဂီတ ” ဟု သုံးစွဲထား၏။ ထိုဂီတမျိုး၌ကား အရှင်ဝိသိသ ရဟန္တာသည် ပဋိဘာန
 ကဝိအစစ် ဖြစ်တော်မူပါပေသည်။

အာဝါဟနံ။ ။ ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဒါရိကာယ ဂဏှာပနံ အာဝါဟနံ - သိမ်းပိုက်
 အပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် သတို့သွီးကို ယူစေခြင်းသည် အာဝါဟနမည်၏။-ဋီကာ၊ ယူစေ
 ခြင်းနှင့် ဆောင်စေခြင်းသည် အနက်အဓိပ္ပါယ် တူ၏။ ထို့ကြောင့် ဋီကာအလို အာပုဗ္ဗ
 ဝဟ၊ ကာရိတ်ကြေ၊ ယုပစ္စည်းဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် ဋီကာသစ်၌ “ ဂဏှာပနံ ” နေရာဝယ်
 “ ဂဏှနံ ” ဟု တွေ့ရ၏။ ထိုအလို ကာရိတ်ပစ္စည်း မပါဘဲ “ အာဝါဟနံ ” ဟု ရှိရပေ
 လိမ့်မည်။ “ အာဝါဟန ကရဏ ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဏပုဒ် အကြေကြံ ” ဟုလည်း
 ဖွင့်၏။ “ သတို့သွီး ဆောင်ယူမှုကိုပြုကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးပေးခြင်း ” ဟုလို့၊
 တနည်း “ ဟေတုဂ ဗ္ဗ - ဟိတ်အတွင်းဝင်သည် ” ဟု ဖွင့်၏။ “ သတို့သွီးကို ဆောင်ယူ
 ကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာရွေးပေးခြင်း ” ဟုလို့၊ “ ဤအဖွင့်သာ “ အာဝါဟကရဏံ ”
 ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် ညီ၏ ” ဟု ထင်သည်။ ကာရိတ်ဝင်သော “ အာဝါဟနံ ” သည်
 ပါဠိမှန်ဖြစ်လျှင် “ အာဝါဟကာရာပဏံ ” ဟု ဖွင့်ရပေလိမ့်မည်။

ရက်သာ ရွေးပေးခြင်းတည်း။ ဝိဝါဟနန္တိ-ကား၊ (တနည်း) ဝိဝဟနန္တိ- ကား၊ ဣမံဒါရိကံ- ဤ သတို့သွီးကို၊ အသုကဿနာမ ဒါရကဿ- ထိုမည်သော သတို့သားအား၊ အသုကနက္ခတ္တေန- ဖြင့်၊ ဒေထ-ပေးကြကုန်လော့၊ ဧဝံ-ဤသို့ပေးလသော်၊ အဿာ-ထိုသတို့သွီး၏၊ ဝုခိ-ကြီးပွားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ-လတံ၊ ဣတိ - သို့၊ ဝိဝါဟကရဏံ - သွီးပေးမှုကို ပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ - သွီးပေးမှုကို ပြုကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးပေးခြင်းတည်း။

[“သံဝရဏန္တိ သံဝရဏံနာမ” ဟု ရှိသည်ကား မကောင်း၊ “သဝရဏန္တိ” ဟု ဖြစ်စေ၊ “သဝရဏံ နာမ” ဟု ဖြစ်စေ ရှိသင့်၏။ အာဝါဟနံ နာမစသော ပါဠိကို ထောက်လျှင် “သံဝရဏံနာမ” ပါဠိက ကောင်းသည်။ သို့သော် စာရှိအတိုင်း အနက်ပေးရတော့မည်။] သံဝရဏန္တိ (တ္ထ) - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ သံဝရဏံနာမ-သံဝရဏ မည်သည်၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ န က္ခတ္တံ-သည်၊ သုန္ဓရံ-ကောင်း၏၊ အဇ္ဇေဝ-ယနေ၌ပင်၊ သမဂ္ဂါ-ညီညွတ်ကြကုန်သည်၊ ဝါ-ပြန်၍ ပေါင်းကြကုန်သည်၊ ဟောထ- ဖြစ်ကြကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့ ယနေ ညီညွတ်ကုန်လသော်၊ ဝေါ-သင်တို့၏၊ ဝိယောဂေါ-ကွဲကွာခြင်းသည်၊ န ဘဝိဿတိ-မဖြစ်တော့လတံ၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ သမဂ္ဂကရဏံ-ညီညွတ်မှုကို ပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ-ညီညွတ်မှုကိုပြုကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးပေးခြင်းတည်း။ ဝိဝရဏံနာမ-မည်သည်၊ (တုမှ- တို့သည်) ဝိယုဇ္ဇိတုကာမာ- ကွာခြင်းငှါ အလိုရှိကြကုန်သည်၊ သစေ အတ္ထ-အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ အဇ္ဇေဝ-ပင်၊ ဝိယုဇ္ဇထ-ကွာရှင်းကြကုန်လော့၊ ဣတိ-ဤသို့ ယနေ ကွာရှင်းလသော်၊ ဝေါ- သင်တို့၏၊ ပုန-တဖန်၊ သံယောဂေါ-ပေါင်းသင်းရခြင်းသည်၊ န ဘဝိဿတိ၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ဝိသံယောဂကရဏံ- ကွာရှင်းမှုကိုပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ- ကွာရှင်းမှုကိုပြုကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးပေးခြင်းတည်း။

+ + x + + x + x

ဝိဝါဟနံ။ ။ဤ၌လည်း ဋီကာဟောင်းဝယ် “ဒါပနံ ဝိဝါဟနံ” ဟု ရှိ၍၊ ဋီကာသစ်၌ “ ဒါနံ ဝိဝဟနံ ” ဟု ရှိ၏။ ဋီကာသစ်အလို ကရဏပုဒ် ကြေပုံ၊ ဟိတ်အတွင်း ဝင်ပုံမှာ အာဝဟနပုဒ် အတိုင်းတည်း။ [ဣန္ဒိယ၌ သတို့သမီးကို သတိုးသားအိမ်သို့ ဆောင်ယူရိုး ထုံးစံရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သတို့သွီးဆောင်ယူခြင်းကို အာဝဟန၊ သွီးရှင်မိဘတို့က နေ့ကောင်းရက်သာရွေး၍ ပို့ပေးခြင်းကို ဝိဝဟန ဟု မိန့်သည်။]

သံဝရဏံ။ ။ပါတ်မောက္ခသံဝရ၌ သံပုဗ္ဗ ဝရဓာတ်သည် စောင့်ရှောခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ဤ၌လည်း သွီးခင်ပွန်း ကွဲနေပြီးနောက် ပြန်၍ စောင့်ရှောက်ခြင်း ပြန်ပေါင်းခြင်းကို သံဝရဏခေါ်သည်ဟု ကြံပါ။ သံဝရဏံ-ပြန်၍ပေါင်းကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးပေးခြင်း။

ဝိဝရဏံ။ ။ဝိ ဥပသာရကြောင့် မစောင့်ရှောက်တော့ဘဲ ကွာရှင်းခြင်းကို “ ဝိဝရဏံ ” ဟု ခေါ်ပါ။ ဝိဝရဏံ-စောင့်ရှောက်လွတ်ကင်း ကွာရှင်းကြကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးပေးခြင်း။

သံကိရဏန္တိ-ကား၊ ဥဋ္ဌာနံဝါ-လယ်ယာမှ ထွက်သော အခွန်အတုတ်ကို သော်၎င်း၊ ဒိန္နံ- သူတပါးတို့အား ပေးအပ်သော၊ ဣဏံ - ကြွေးမြီဖြစ်သော၊ ဓနံ ဝါ - ဥစ္စာကိုသော်၎င်း၊ အဇ္ဇ - ယနေ့၊ သင်္ကမုထ - စုရုံးကြကုန်လော။ [ဥဋ္ဌာနံ နေရာဝယ် ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဥဒ္ဓါရံ” ဟု ရှိသည်။ မကောင်း၊ နောက်၌ ဥဒ္ဓါရံဟု လာလတံ။] ဟိ-အကျိုးကား၊ အဇ္ဇ-ယနေ့၊ သင်္ကမုထ-စုရုံးအပ်သော၊ တံ-ထိုဥစ္စာသည်၊ ထာဝရံ-ခိုင်မြဲသည်၊ (ကြာမြင့်စွာ တည်နိုင်သည်)၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ဓနပိဏ္ဏာပနံ - ဥစ္စာကို စုပေါင်းစေခြင်းတည်း၊ ဝါ - ဥစ္စာကို စုပေါင်းစေကြောင်း နေ့ကောင်း ရက်သာ ရွေးပေးခြင်းတည်း၊ ဝိကိရဏန္တိ-ကား၊ ပယောဂဥဒ္ဓါရာဒိဝသေန-အမြတ်ရဘို့ရန် ရောင်းကုန် ဘဏ္ဍာကို ယှဉ်စေခြင်း၊ အတိုးရဘို့ရန် အရင်းအနှီး ထုတ်ဆောင်ခြင်း အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဓနံ - ကို၊ ပယောဇိတုကာမာ-ယှဉ်စေခြင်းငှါ အလိုရှိကုန်သည်၊ သစေအတ္ထ-အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့၊ (ဧဝံသတိ-သော်၊ အဇ္ဇေဝ-ပင်၊ ပယောဇေထ-

+ + + x + + +

သံကိရဏံ။ ။ သံရှေးရှိသောကြောင့် ကိရဓိတ်သည် သံကမ္ဘန (စုပေါင်းခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ သံကိရတိ ဧတေနာတိ သံကိရဏံ-ဥစ္စာကို စုပေါင်းကြောင်း နေ့ကောင်း ရက်သာ ရွေးပေးခြင်း၊ ထိုသို့ ရက်ရွေးပေးခြင်းသည် ဥစ္စာကို စုပေါင်းစေခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် “ဓနပိဏ္ဏာပနံ” ဟု ကာရိတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။ [ကရဏသာဓိ၊ ရလတ်က၊ ဟေတု ကတ္တုသာဓိ ရမိမှတ်။]

ဥဋ္ဌာနံဝါ ဣဏံဝါ။ ။ “ဥဋ္ဌာနန္တိ ခေတ္တာဒိတော ဥပ္ပန္နံ အာယံ-လယ် စသည်မှ ထွက်သော အခွန်အတုတ်ကို” ဟု၎င်း “ဣဏန္တိ ဓနဝမုနတ္ထံ ပရဿ ဒိန္နံ ပရိယုဒဉ္ဇနံ-ဥစ္စာတိုးပွားခြင်းအကျိုးငှါ သူ့အား ပေးအပ်သောကြွေးကို” ဟု၎င်း ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ ဒိန္နံ ဓနံကို ဣဏံနှင့် တွဲပါ။ [“ ပရိယုဒဉ္ဇနံ= ပရိ+ ဥ+ အဉ္ဇနသဒ္ဓါသည် ထုတ်ပေးအပ် (ချေးငှားအပ်) သော ကြွေး (မြီ) အနက်ဟော” ဟု ထောမနိမိဆို၏။]

ဝိကိရဏံ ။ ။ သံကိရဏ (စုပေါင်းခြင်း) ၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သောကြောင့် ကြိဖြန့်ခြင်း (အတိုးပေးခြင်း) ကို “ဝိကိရဏ” ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “ ဓနပယောဇာပနံ-ဥစ္စာကို ယှဉ်စေခြင်း (အတိုး ပေးခြင်း) ” ဟု ဖွင့်သည်။

ပယောဂ , ဥဒ္ဓါရ ။ ။ ဒေသန္တရေ ဒိဂုဏတိဂုဏာဒိဂ္ဂဟဏာဝသေန ဘဏ္ဍပုယောဇနံ ပယောဂေါ-မိမိအရပ်မှ တပါးသော အရပ်၌ ၊ ဆ ဥ ဆ စသည် အမြတ်ယူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ရောင်းကုန်ဘဏ္ဍာကို ယှဉ်စေခြင်း (ရောင်းခြင်း) သည် ပယောဂမည်၏။ တတ္ထဝါ အညတ္ထဝါ ယထာကာလပရိစ္ဆေဒံ ဝဓိဂ္ဂဟဏာဝသေန ပယောဇနံ ဥဒ္ဓါရော - ထို မိမိအရပ်၌ ဖြစ်စေ , အခြားအရပ်၌ ဖြစ်စေ အတိုးယူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ယှဉ်စေခြင်းသည် ဥဒ္ဓါရ (အရင်းကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း) မည်၏။ | ဋီကာတို့၌ ပယောဂ-ဥဒ္ဓါရအတွက် ဝဒန္တိဝါဒရှိသေး၏။ အာဒိဖြင့် အပေါင်လက်ခံခြင်း စသည်ကို ယူပါ။]

အဇ္ဇေဝ ပယောဇေထ ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “သစေပေ၊ ပယောဇိတုကာမတ္ထ” ဟု ပရိကပ္ပဝါကျသာရှိ၍ တွဲဘက်နိစ္ဆယဝါကျ မပါ။ “ အဇ္ဇ ပယောဇိတံ၊ ပေ၊ ဟောတိ ” သည် နိစ္ဆယဝါကျ မဟုတ် ရှေးစကား၏ အကျိုးကို ပြသော ဖလဝါကျသာတည်း။

ယှဉ်စေကြကုန်)၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ပယောဇိတံ-ယှဉ်စေအပ်သည်။ (သမာနံ)၊ ဒီဂုဏစတုဂ္ဂုဏံ- ၂ ဆတက် ၄ ဆတက်သည်။ ဟောတိ-ဖြစ်နိုင်၏။ ဣတိ ဝေ- သို့၊ ဓနပယောဇာပနံ-ဥစ္စာကို ယှဉ်စေခြင်းတည်း။ ဝါ-ဥစ္စာကို ယှဉ်စေကြောင်း နေ့ကောင်း ရက်သာ ရွေးပေးခြင်းတည်း။

သုဘဂကရဏန္တိ-ကား၊ ဝိယမနာပကရဏံဝါ-ချစ်ဘွယ် မြတ်နိုးဘွယ်ကို ပြုခြင်းသည်သော်၎င်း၊ ဝါ-ချစ်ဘွယ် မြတ်နိုးဘွယ်ကိုပြုကြောင်း နည်းပေးခြင်း သည်သော်၎င်း၊ သဿိရိကကရဏံဝါ-အသရေရှိအောင်ပြုခြင်းသည်သော်၎င်း၊ ဝါ-အသရေရှိအောင် ပြုကြောင်း နည်းပေးခြင်းသည် သော်၎င်းတည်း။ ဒုမ္ဘဂ ကရဏန္တိ-ကား၊ တဗ္ဗိပရိတံ-ထို ၂ မျိုး၏ပြောင်းပြန်တည်း။ (“အပ္ပိယအမနာပ ကရဏံဝါ နိဿိရိကကရဏံဝါ” - ဟူလို)၊ ဝိရုဒ္ဓဂမ္ဘကရဏန္တိ-ကား၊ ဝိရုဒ္ဓဿ- တည်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော၊ ဝိလိနဿ - ကြေမ့သော၊ အဋ္ဌိတဿ- မတည်သော၊ မတဿ-သေသော၊ ဂမ္ဘဿ-ကိုယ်ဝန်ကို၊ ကရဏံ-တည်အောင် ပြုခြင်းတည်း။ ဝါ-တည်အောင် ပြုကြောင်း ဆေးပေးခြင်းတည်း။ ပုန-တဖန်၊ အဝိနာသာယ-မပျက်စီးစေခြင်းငှါ၊ ဘောသဇ္ဇဒါနံ - ဆေးပေးခြင်းတည်း။ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဟိ-ချဲ့၊ ဂမ္ဘော-ကိုယ်ဝန်သည်၊ ဝါတေန-လေ၎င်း၊ ပါဏ ကေဟိ-ပိုးငယ်တို့၎င်း၊ ကမ္မုနာစ-ကံ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ တီဟိ-သုံးပါးကုန်သော၊ ကာရဏေဟိ-အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ ဝိနဿတိ- ပျက်စီးတတ်၏၊ တတ္ထ - ထို

x x x x x x x x x
ထို့ကြောင့် “ဝိဝရဏံ” အဖွင့်၌ “ သစေ ဝိယုဇ္ဇိတုကာမတ္ထ, အဇ္ဇေဝ ဝိယုဇ္ဇထ ” ကဲ့သို့ “ပယောဇိတုကာမတ္ထ, အဇ္ဇေဝ ပယောဇေထ ” ဟု ရှိသင့်၏။ “အဇ္ဇေဝ ပယောဇေထ” ဝါကျ ကျနေဟန်တူသည်။

သုဘဂကရဏံ။ ။ဘဂ သဒ္ဓါသည် “ ယောနိ ကာမသိရိဿရေ ” စသည်ဖြင့် အဘိဓာန် (၈၄၄) ၌ အနက်များစွာကို ဟော၏။ ဤ၌ အလိုရှိအပ်သော အနက်ကို သုဘဂအတွက် ပြလို၍ “ဝိယမနာပ, သဿိရိက” ဟု ဖွင့်သည်။ [“သောဘနံ + ဘဂံ ယဿာတိ သုဘဂေါ” ဟု ပြု၊ ဋီကာသစ်၌ကား “သုဘဿ သုဘောနဝါ ဂမနံ ပဝတ္တနံ သုဘဂေါ” ဟု ပြုလေ၏။] ဒုမ္ဘဂဖြစ်အောင် ပြုခြင်းမှာ ရန်သူတို့က ပြုခြင်းတည်း။

ဝိရုဒ္ဓဂမ္ဘကရဏံ။ ။တည်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် မတည်ခြင်းကို ဝိရုဒ္ဓ ဟု ဆို၏။ ထို့ကြောင့် ဝိလိနဿ အဋ္ဌိတဿတို့သည် ဝိရုဒ္ဓဿ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့် တည်း။ ကိုယ်ဝန်တည်ပြီးမှ ပိုး- လေ- ကံတို့တွင် တမျိုးမျိုးကြောင့် ကြေမ့ ပျက်စီးသွား သည်ကို “ဝိလိန အဋ္ဌိတ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ မတည်သောကိုယ်ဝန်ကို တည်အောင် ပြုခြင်း (ဆေးပေးခြင်း) ကို ကရဏ (ပြုခြင်း) ဟု ဆိုသည်။ [ဝိရုဒ္ဓ, ဝိလိန, အဋ္ဌိတ, မတ, ဤ ၄ ပုဒ်ကို ပရိယာယ်ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ ထို့ကြောင့် “မတဂမ္ဘဿ” ဟု ရှေး စာအုပ်တို့၌ရှိသည်မှာ မကြောင်းပါ။ “ မတဿ ဂမ္ဘဿ ” ဟု နောက်ပြင်အတိုင်းသာ ကောင်းသည်။]

၃ ပါးသော အကြောင်းတို့တွင်၊ ဝါတေန - လေကြောင့်၊ (ဂဗ္ဘ - ကိုယ်ဝန်သည်။) ဝိနဿန္တေ - ပျက်စီးလသော်၊ နိဗ္ဗာပနိယံ - လေကို ငြိမ်းအေးစေနိုင်သော၊ သီတလံ - အေးသော၊ ဘောသန္တံ - ဆေးကို၊ ဒေတိ - ပေးရ၏၊ ပါဏကေဟိ - ပိုးငယ်တို့ကြောင့်၊ (ဂဗ္ဘ - သည်)၊ ဝိနဿန္တေ - သော်၊ ပါဏကာနံ - ပိုးငယ်တို့ကို၊ ပဋိကမ္ပံ - ကုစားမှုကို၊ ကရေတိ - ပြုရ၏။ [ဤအကြောင်း ၂ ပါးတို့ကြောင့် ကိုယ်ဝန်ပျက်စီးရာ၌ ကံသည် ရှေ့သွားမဟုတ်၊ ထို ၂ ပါး ဖြစ်ပေါ်လာသော အခါ ကံသည်နောက်လိုက်၍ အကျိုးပေးရသည်။] ပန - ကား၊ ကမ္မုနာ - ကံသက်သက်ကြောင့်၊ (ဂဗ္ဘ - သည်)၊ ဝိနဿန္တေ - သော်၊ ဗုဒ္ဓါပိ - ဘုရားရှင်တို့သော်မှလည်း၊ ပဋိဗာဟိတံ - တားမြစ်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောန္တိ - စွမ်းနိုင်တော်မမူကြကုန်။ [ဤကံကြောင့် အကျိုးပေးရာ၌ကား ကံသည်ရှေ့သွားဖြစ်၏၊ ဝါတပါဏကတို့က နောက်လိုက် ဖြစ်စေ၊ မလိုက်သည်ဖြစ်စေ ကံက အကျိုးပေးမည်သာ၊ ထို့ကြောင့် ကံကို သီးခြားခွဲ၍ ဆိုသည်။]

ဇိဝှါနိဗန္ဓနန္တိ - ကား၊ မန္တေန - မန္တန်ဖြင့်၊ ဇိဝှါယ - လျှာကို၊ ဗန္ဓကရဏံ - ဖွဲ့မှုကိုပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ - ဖွဲ့မှုကို ပြုကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဟနသံဟနနန္တိ - ကား၊ မုခဗန္ဓမန္တေန - ပါးစပ်ကို ဖွဲ့ကြောင်းမန္တန်ဖြင့်၊ (ဗန္ဓကရဏံ ၌စပ်)၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြုလသော်၊ ဟနကံ - မေးကို၊ စာလေတံ - လှုပ်စေခြင်းငှါ၊ န သက္ကောန္တိ - မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ဧဝံ - ဤသို့ မေးကို လှုပ်စေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဗန္ဓကရဏံ - တည်း၊ ဟတ္တာဘိဇပ္ပနန္တိ - ကား၊ ဟတ္တာနံ - လက်နက်ကိုင်ထားသော လက်တို့ကို၊ ပရိဝတ္တနတ္ထံ - အခြားဘက်သို့ ပြန်လည်စေခြင်းအကျိုးငှါ၊ မန္တဇပ္ပနံ - မန္တန်ကို စုတ်ခြင်းတည်း၊ ဝါ - မန္တန်ကို စုတ်ကြောင်းအတတ်တည်း၊ တသ္မိံ မန္တေ - ထိုမန္တန်ကို၊

x x x x x x x

ဇိဝှါနိဗန္ဓနံ။ ။ ဇိဝှါယ - ကို + နိဗန္ဓနံ - ဖွဲ့ခြင်း၊ ဝါ - ဖွဲ့ကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဇိဝှါနိဗန္ဓနံ၊ ဖွဲ့အောင်ပြုကြောင်းအတတ်ကို ရစေလို၍ “ နိဗန္ဓကရဏံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ [“ လျှာကို ဖွဲ့ခြင်း ” ဟူသည် မလှုပ်နိုင်အောင် ပြုခြင်းတည်း၊ “ လျှာစေးထည့်ခြင်း ” ဟု ခေါ်ကြသည်။]

ဟနသံဟနနံ။ ။ သံပုဗ္ဗ ဟနဘေတံသည် ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ဟောတည်း၊ မေးကို မလှုပ်အောင်ပြုထားခြင်းသည် မေးကို ညှဉ်းဆဲရာရေခံ၏၊ ဟနနော - မေးကို + သံဟနနံ - မလှုပ်နိုင်အောင်ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ဝါ - ညှဉ်းဆဲကြောင်းအတတ်၊ “ အာစေးထည့်ခြင်း ” ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဟတ္တာဘိဇပ္ပနံ။ ။ “ ဟတ္ထ ” အရ လက်နက်ကိုကိုင်၍ မြှောက်ထားအပ်သော လက်ကို ယူပါ၊ မိမိဘက်သို့ ပစ်ဘို့ရန် မြှောက်ထားအပ်သောလက်ကို အခြားဘက်၌ ပြန်လည်အောင် မန္တန်စုတ်ခြင်းအတတ်တည်း၊ ဟတ္တာနံ + ပရိဝတ္တနတ္ထံ + အဘိဇပ္ပနံ - မန္တန်စုတ်ခြင်း၊ ဝါ - မန္တန်စုတ်ကြောင်းအတတ်။

သတ္တပဒန္တရေ-ခြေ ၇ လှမ်း၏အတွင်း၌၊ (မိမိကိုပုတ်ခတ်မည့် ရန်သူမှ ၇ လှမ်း ၏အတွင်း၌)၊ ဌတွာ-ရပ်၍၊ ဇပိတေ- စုတ်အပ်သော်၊ ဝါ- မန်းမှုတ်အပ်သော်၊ ဣတရော-အခြားသောရန်သူသည်၊ ဟတ္ထေ- လက်နက်ကိုင်ထားသော လက်တို့ ကို၊ ပရိဝတ္ထေတွာ- ပြန်လည်စေ၍၊ ဝိပတိကံရ- ပစ်ချရသတတ်။

ကဏ္ဍဇပုနန္ဒိ-ကား၊ ကဏ္ဍဟိ-နားတို့ဖြင့်၊ သဒ္ဓိ- အသံကို၊ အဿဝနတ္တာယ- မကြားခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝိဇ္ဇာယ- ဂါထာမန္တန်ကို၊ ဇပုနံ- စုတ်ခြင်းတည်း၊ ဝါ-စုတ်ကြောင်းအတတ်တည်း၊ [ကဏ္ဍဟိ + အဿဝနတ္တာယ + ဇပုနံ ကဏ္ဍဇပုနံ။] တံ - ထို ဂါထာမန္တန်ကို၊ ဇပိတွာ - စုတ်၍၊ ဝါ - မန်းမှုတ်၍၊ ဝိနိစ္ဆယဌာနေ - တရားဆုံးဖြတ်ရာ အရပ်၌၊ ဝါ - တရားရုံး၌၊ ယံ - အကြင်စကားကို၊ (ဘဏိတုံ-ပြောဆိုခြင်းငှါ၊) ဣစ္ဆတိ-အလိုရှိ၏၊ တံ-ထိုစကားကို၊ ဘဏတိ-ပြောဆို၏၊ ပစ္စတ္ထိကော-တရားတွေ့ဘက် ရန်သူသည်၊ တံ-ထိုစကားကို၊ န သုဏ္ဍတိကံရ - မကြားရသတတ်၊ တတော - ထိုသို့ မကြားရခြင်းကြောင့်၊ ပဋိဝစနံ- အတုံဖြစ်သောစကားကို၊ သမ္ပါဒေတုံ-ပြီးစီးစေခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်တော့။ [သမ္ပါဒေတုံကို “ပြည့်စုံစေခြင်းငှါ” ဟု ပေးရိုးရှိ၏။ “ပြည့်စုံ” ဟု ဆိုလျှင် “မည်သည့်အရာနှင့်+ပြည့်စုံ” ဟု သဟာဒိယောဂဝန္တ ရှိရလိမ့်ဥးမည်၊ အခြားနေရာ၌ “နိပ္ပါဒေတုံ” ဟု ဖွင့်လေ့ရှိသည်။]

အာဒါသပဉ္စန္ဒိ- ကား၊ အာဒါသေ-ကြေးမုံ၌၊ ဝါ- မှန်၌၊ ဒေဝတံ- နတ်ကို၊ ဩတာရေတွာ- သွင်းချ၍၊ ပဉ္စပုစ္ဆနံ- ပြဿနာကိုမေးခြင်းတည်း၊ ဝါ- ပြဿနာကို မေးကြောင်းအတတ်တည်း။ [ဒေဝတံ ဩတာရေတွာတိ ဣတ္ထ မန္တဇပုနေန ဒေဝတာယ ဩတာရဏံ-မန္တန်စုတ်သောအားဖြင့် နတ်ကို သွင်းချခြင်းတည်း။-ဋီကာသစ်။] ကုမာရိကပဉ္စန္ဒိ - ကား၊ ကုမာရိကာယ- သတို့သီး၏၊ သရီရေ-ကိုယ်၌၊ ဒေဝတံ-ကို၊ ဩတာရေတွာ- ၍၊ ပဉ္စပုစ္ဆနံ- တည်း၊ ဒေဝပဉ္စန္ဒိ-ကား၊ ဒါသိယာ-နတ်ကျွန်မ၏၊ ဝါ-နတ်ကတော်၏၊ သရီရေ-၌၊ ဒေဝတံ-ကို၊ ဩတာရေတွာ- ၍၊ ပဉ္စပုစ္ဆနံ- တည်း၊ အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနန္ဒိ - ကား၊ ဇိဝိကတ္တာယ- အသက်မွေးခြင်း အကျိုးငှါ၊ အာဒိစ္စုပါရိစရိယာ - နေကို လုပ်ကျွေး ပူဇော်ခြင်းတည်း၊ ဝါ- နေကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ကြောင်း အတတ်တည်း၊ မဟတုပဋ္ဌာနန္ဒိ - ကား၊ တထေဝ-ထို အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း အကျိုးငှါပင်၊ မဟာဗြဟ္မ ပါရိစရိယာ-

x x x x x x x

အာဒိစ္စ ပါရိစရိယာ ။ ။ ကရဝိရမာလာဟိ (နွယ်သက်ပန်း၊ တနည်း-ရာသီပန်းတို့ဖြင့်) ပူဇံ ကတွာ သကလဒိဝသံ အာဒိစ္စာဘိမုခါဝဋ္ဌာနေန (နေ သွားရာဘက်သို့ ရှေးရှု တည်နေခြင်းအားဖြင့်) အာဒိစ္စဿ ပရိစယနံ၊-ဋီကာ၊ “ဤသို့ပူဇော်ပြီးမှ ရောင်းမှုဝယ်မှုပြုခြင်းသည် အကျိုးပေး၏” ဟု အယူရှိသောကြောင့် အသက်မွေးမှုအတွက် ပူဇော်ကြသည်။

မဟာဗြဟ္မာကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ခြင်းတည်း။ ဝါ - မဟာဗြဟ္မာကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ကြောင်းအတတ်တည်း။ [မဟန္တသဒ္ဓါသည် ကြီးမြတ်သော ဗြဟ္မာမင်းကို ဟော၏။ မဟတော-ကို + ဥပဋ္ဌာနံ မဟတုပဋ္ဌာနံ၊ သ ဝိဘတ်၏ ကာရိယတော သဒ္ဓါမကြေသော အလုတ္တသမာသ်ဟု ကြံပါ။]

အတ္တဇ္ဇာလနန္တိ - ကား၊ မန္တေန- ဖြင့်၊ မုခတော- ခံတွင်းမှ၊ အဂ္ဂိဇာလာ နိဟရဏံ-မီးလျှံကိုထုတ်ခြင်းတည်း။ ဝါ-မီးလျှံကို ထုတ်ကြောင်းအတတ်တည်း။ သိရိဝ္ဗာယနန္တိ-ကား၊ သိရိ-အို ကြက်သရေ၊ ဖဟိ-လာပါလော၊ မယံ-အကျွန်ုပ် ၏။ သိရေ-ဥးခေါင်း၌၊ ပတိဋ္ဌာဟိ-တည်လှည့်ပါလော၊ (သိရေနေရာ၌ “သရိ ရေ” ဟု ရှိ၏။ ဧဝံ သိရေနကို ထောက်၍မကောင်း)၊ ဣတိဧဝံ - သို့၊ သိရေန- ဥးခေါင်းဖြင့်၊ သိရိယာ - ကို၊ အဝ္ဗာယနံ - ခေါ်ခြင်းတည်း။ ဝါ-ခေါ်ကြောင်း အတတ်တည်း။ [“သိရိ အဝ္ဗာယနံ” မှ အ ကို ချေ၍ “သိရိ ဝ္ဗာယနံ” ဟု ဖြစ်သည်။ “သိရဝ္ဗာယနံ” ဟု တချို့ ရွတ်ကြ၏။ “သိရေန+အဝ္ဗာယနံ-မန္တန်စုတ်၍ အလို ရှိအပ်သော အကျိုးကို ဥးခေါင်းဖြင့် ခေါ်ခြင်း” ဟု အနက် မှတ်ပါ။ ဤသို့ ဋီကာသစ်၌ဆိုသည်။]

သန္တိကမ္မန္တိ-ကား၊ ဒေဝဋ္ဌာနံ-နတ်၏တည်ရာ နတ်ကွန်းသို့၊ ဝါ-နတ်စင်သို့၊ ဝါ-နတ်နန်းသို့၊ ဂန္ဓာ-သွား၍၊ မေ-အကျွန်ုပ်အား၊ ဣဒံနာမ-ဤမည်သော အကျိုးသည်၊ သစေ သမိဇ္ဈိဿတိ-အကယ်၍ ပြည့်စုံလတံ့အံ့၊ (ဧဝံသတိ-ဤသို့ ပြည့်စုံလတံ့ဖြစ်လသော်)၊ တုမှာကံ-အရှင် နတ်မင်းတို့အား၊ ဣမိနာစ ဣမိနာ စ-ဤဝတ္ထု၊ ဤဝတ္ထုဖြင့်လည်း၊ ဥပဟာရံ-ပူဇော်မှုကို၊ [ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ဣမိ နာမ ဥပဟာရံ-ဤမည်သော ပူဇော်မှုကို” ဟု ရှိ၏။] ကရိဿာဓိ-ပြုပါအံ့၊ ဣတိ- သို့၊ သမိဒ္ဓိကာလေ-ပြည့်စုံရာအခါ၌၊ ဝါ-ပြည့်စုံရာအခါကျမှ၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုထိုက် သော၊ သန္တိ ပဋိဿဝကမ္မံ-ပူဇော်မှုကို ဝန်ခံခြင်းအမှုတည်း။ ပန-ကား၊ တသ္မိ- ထို တောင့်တအပ်သော အကျိုးသည်၊ သမိဒ္ဓေ - ပြည့်စုံလသော်၊ တဿ - ထို

x x x x x x x

အတ္တဇ္ဇာလနံ။ ။ အဘိ-အပြင်သို့ ရှေးရှု + ဥဇ္ဇာလနံ-ခံတွင်းမှထွက်၍ တောက် စေခြင်း၊ အတ္တဇ္ဇာလနံ၊ “အဂ္ဂိဇာလာနိဟရဏံ” ကား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်။ [စာအုပ်တို့၌ “အတ္တဇ္ဇာလနံ” ဟု ကာရိတ်မပါသောပါဌ်ကိုသာ ဧတ္တရ၏။ “ဇာလနံ” ဟု ကာရိတ် ပါမှ “ဇာလာနိဟရဏံ” နှင့် အဓိပ္ပါယ်ညီမျှသည်။]

သန္တိကမ္မံ။ ။ သန္တိတိ စေတ္ထ မန္တဇပုနေန ပူဇာကရဏံ- မန္တန်စုတ်၍ ပူဇော်မှုကို ပြုခြင်းသည် သန္တိ မည်၏။ “အကျိုးပြီးစီးသောအခါ ထိုသန္တိကို ပြုပါမည်” ဟု ပဋိညာဉ် ဝန်ခံမှုသည် သန္တိကမ္မံ မည်၏။ သန္တိယာ- ပူဇော်မှုကို + ကမ္မံ- ပဋိညာဉ်ပြုခြင်း၊ သန္တိ ကမ္မံ။ [ပဋိဿဝနံ ပဋိဿဝေါ (ဝန်ခံခြင်း)၊ ကရဏံ ကမ္မံ၊ ပဋိဿဝေါ ဧဝ+ကမ္မံ ပဋိ ဿဝကမ္မံ၊ သန္တိယာ+ပဋိဿဝကမ္မံ သန္တိပဋိဿဝကမ္မံ။]

ပူဇော်မှုကို၊ ကရဏံ-ပြုခြင်းသည်၊ ပဏိဓိကမ္မံနာမ-ပဏိဓိကမ္မ မည်၏၊ ဝါ-
ဝန်ခံသည့်အတိုင်း ပူဇော်မှုကိုပြုခြင်းမည်၏။

ဘူရိကမ္မန္တိ-ကား၊ ဘူရိယရေ-မြေအိမ်၌၊ ဝသိတွာ-နေ၍၊ ဂဟိတမန္တဿ-
သင်ယူအပ်သောမန္တန်၏၊ ပယောဂကရဏံ-ရှေ့သွားပယောဂကိုပြုခြင်းတည်း၊
ဝါ-ဥပစာဖြစ်သော အလုပ်ကို ပြုခြင်းတည်း။ [ပယောဂကရဏန္တိ ဥပစာရကမ္မ
ကရဏံ- ဋီ, သစ်။] ဝဿကမ္မံ ဝေါဿကမ္မန္တိတ္ထေ - ဝဿကမ္မံ ဝေါဿကမ္မံ
ဟူသောဤပါဌ်၌၊ ဝဿောတိ-ကား၊ ပုရိသော-ယောက်ျားတည်း၊ ဝေါဿော
တိ-ကား၊ ပဏ္ဍကော-ပဏ္ဍုက်တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ ပုရိသ၏ ဝဿမည်သည်၏
အဖြစ်၊ ပဏ္ဍုက်၏ ဝေါဿ မည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝေါဿဿ-ပဏ္ဍုက်
ကို၊ ဝဿကရဏံ-ယောက်ျားပြုခြင်းသည်၊ ဝါ-ယောက်ျားပြုကြောင်းအတတ်
သည်၊ ဝဿကမ္မံ - ဝဿကမ္မ မည်၏။ [ဆေးဖြင့် ယောက်ျားစိတ် ပေါ်လာ
အောင်သာ လုပ်နိုင်လိမ့်မည်၊ ယောက်ျားအင်္ဂါဇာတ် ပေါ်လာအောင်ကား
မလုပ်နိုင်ရာ။] ဝဿဿ-ယောက်ျားကို၊ ဝေါဿကရဏံ-ပဏ္ဍုက်ပြုခြင်းသည်၊
ဝါ-ပဏ္ဍုက်ပြုကြောင်းအတတ်သည်၊ ဝေါဿကမ္မံ နာမ-ဝေါဿကမ္မမည်၏၊
ပန - ဆက်၊ တံ- ထိုယောက်ျားကို ပဏ္ဍုက်ဖြစ်အောင်ပြုခြင်းကို၊ ကရောန္တော-
ပြုသော ဆရာသည်၊ အစ္ဆန္ဒိကဘာဝ မတ္တံ - မိန်းမတို့၌ အလိုဆန္ဒ မရှိသည်၏
အဖြစ်မျှသို့၊ ပါပေတိ - ရောက်စေနိုင်၏၊ လိင်္ဂံ - အင်္ဂါဇာတ် တည်းဟူသော
လိင်္ဂံကို၊ အန္တရဓာပေတုံ - ကွယ်ပျောက်စေခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ- မစွမ်းနိုင်။
[ဌေးစေ့ကို ထုတ်ပစ်လျှင်လည်း ယောက်ျားသည် ပဏ္ဍုက်ကဲ့သို့ဖြစ်နိုင်၏။]

+ + + + + x x +

ပဏိဓိကမ္မံ ။ ။ တဿာတိ သန္တိ ပဋိဿဝဿ၊ ယော ပဏိဓိတိစ ဝုတ္တော၊-
ဒီကာ၊ ပူဇော်ဘို့ရန် ဝန်ခံမှုကို “ပဏိဓိ” ဟုလည်း ဆိုအပ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ပဏိဓိဿ-
ဝန်ခံအပ်ပြီးသောအမှုကို + ကမ္မံ - (ဝန်ခံသည့်အတိုင်း) ပြုခြင်းတည်း၊ ပဏိဓိကမ္မံ။

ဝဿ, ဝေါဿ ။ ။ ဝဿ၌ “ဝိ+အသ” ဟု ခွဲ၍ “ပဏ္ဍကတော ဝိသေသေန
အသတိ ဘဝတိတိ ဝဿော-ပဏ္ဍုက်မှ ထူးသောအားဖြင့်ဖြစ်သောကြောင့် ယောက်ျား
သည် ဝဿမည်၏၊ အသဓာတ်နောင် ကတ္တားဟော ဣပစ္စည်းဟု ကြံပါ၊ ဝေါဿော၌
“ဝိ+အဝ+အသ” ဟုခွဲ၊ ပုရိသလိင်္ဂံဝိရဟေန အဝအသတိ ဟိဋ္ဌိတော ဟုတွာ ဘဝတိ
တိ ဝေါဿော-ပုရိသလိင်္ဂံမှ ကင်းသည့်အတွက် ရှုတ်ချအပ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သောကြောင့်
ပဏ္ဍုက်သည် ဝေါဿမည်၏။

တနည်း ။ ။ ဝိသေသော ရာဂဿဝေါ ယဿာတိ ဝဿော-ထူးသော ရာဂ
ယိုစီးခြင်းရှိသောကြောင့် ယောက်ျားသည် ဝဿမည်၏၊ “ဝိ+အသဝ” ဟု ဆိုလိုလျက်
ဝကို သုတ်ကြီးဖြင့်ချေ၊ ဝိဂတော ရာဂဿဝေါ ယဿာတိ ဝေါဿောတိ နိရုတ္တိနယေန
ပဒသိဒ္ဓိတိပိ ဝဒန္တိ - ကင်းသော ရာဂတည်းဟူသော ယိုစီးခြင်းရှိသောကြောင့် ပဏ္ဍုက်
သည် ဝေါဿမည်၏၊ “ဝိ+အသဝ” မှ ဝကိုချေ၊ ဝိ၏ ဣကို ဩပြု၍ “ဝေါဿော” ဟု
ပြီးသည်၊ -ဒီကာသစ်။

ဝတ္ထုကမ္မန္တိ- ကား၊ အကတဝတ္ထုသ္မိံ - ပြုအပ်ပြီးသော အိမ် မရှိသော အိမ်ရာ၌၊ ဂေဟပတိဋ္ဌာပနံ- အိမ်ကို တည်စေခြင်းတည်း၊ ဝါ-အိမ်ကိုတည်စေကြောင်း အတတ်တည်း၊ ဝတ္ထုပရိကမ္မန္တိ-ကား၊ ဣဒဉ္စ ဣဒဉ္စ- ဤမည် ဤမည် သော စားဘွယ်သောက်ဘွယ်ကိုလည်း၊ အာဟရထ-ဆောင်ခဲ့ကြကုန်၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝတွာ-ပြော၍၊ ဝတ္ထုဗလိကမ္မကရဏံ-အိမ်ရာ၌နတ်တို့အား ပူဇော်ပသမှုကိုပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ-ပြုကြောင်းအတတ်တည်း၊ အာစမနန္တိ-ကား၊ ဥဒကေန-ရေဖြင့်၊ မုခသုဒ္ဓိကရဏံ-မန္တန်စုတ်၍ မျက်နှာကိုစင်ကြယ်အောင်ပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ- ပြုကြောင်းအတတ်တည်း၊ နှာပနန္တိ-ကား၊ အညေသံ- အခြားသူတို့ကို၊ နှာပနံ-ရေချိုးစေခြင်းတည်း၊ ဝါ-ရေချိုးပေးကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဇုဟနန္တိ-ကား၊ တေသံ-ထို အခြားသူတို့၏၊ အတ္ထာယ- အကျိုးငှါ၊ အဂ္ဂိဇုဟနံ-မီးပူဇော်ခြင်းတည်း၊ ဝါ-မီးပူဇော်ပေးကြောင်းအတတ်တည်း၊ ဝမနန္တိ-ကား၊ ယောဂံ-ဆေးတည်းဟူသော ပယောဂကို၊ ကတွာ-၍၊ ဝမနကရဏံ- ပျို့ အန်မှုကိုပြုခြင်းတည်း၊ ဝါ - ပျို့ အန်မှုကိုပြုကြောင်း အတတ်တည်း။ [ယောဂန္တိ ဘောသဇ္ဇပယောဂံ၊ ဝမနန္တိ ပစ္ဆန္နံ (ပျို့ အန်ခြင်း)၊ -ဋီကာ။] ဝိရေစနေပိ- ဝမ်းလျှောစေခြင်း၌လည်း၊ ဝါ-ဝမ်းလျှောစေကြောင်းအတတ်၌လည်း၊ ဒေဝေဝနယောပင်တည်း။ [ယောဂံ ကတွာကို “ဒေဝေဝနယော” ဟု ဆိုသည်။]

ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနန္တိ-ကား၊ ဥဒ္ဓံ - အထက်သို့၊ ဒေါသာနံ - သလိပ် သည်းခြေစသော အပြစ်တို့ကို၊ နိဟရဏံ- ထုတ်ဆောင်ခြင်းတည်း၊ ဝါ - ထုတ်ဆောင်ကြောင်း ဆေးပေးခြင်းတည်း။

x x x x x x x

ဝတ္ထုကမ္မံ ။ ။ အကတဝတ္ထုသ္မိံ ကို ထောက်၍ မပြုအပ်သေးသော အိမ်ရှိသော (အိမ်မဆောက်ရသေးသော) အိမ်ရာကို ဝတ္ထုဟု ယူပါ။ ဝတ္ထုသ္မိံ - အိမ်ရာ၌+ကမ္မံ- ဆောက်လုပ်မှုကို ပြုခြင်းတည်း၊ ဝတ္ထုကမ္မံ - ခြင်း။ [နတ္ထိ + ကတံ ယတ္ထာတိ အကတံ၊ အကတံ-ပြုအပ်ပြီးသော အိမ်မရှိသော+ဝတ္ထု-ကွက်လပ်ဖြစ်သော အိမ်နေရာတည်း။]

ဗလိကမ္မကရဏံ ။ ။ သရဝတ္ထုသ္မိံ ဗလိကမ္မဿကရဏံ၊ တံ ပန ဥပဒ္ဒဝပဋိဗာဟနတ္ထံ ဝမနတ္ထံစ (ဘေးဥပါဒ် ကာကွယ်ခြင်းအကျိုး , အရာရာ တိုးပွားခြင်းအကျိုးငှါ) ကရောန္တိ။ [ယခုအခါ အိမ်မဆောက်မီ ထို ဗလိကမ္မအစား ပရိတ်ရွတ်ကြသည်။]

အာစမနံ ။ ။ အာပုဗ္ဗ စမုဓာတ်သည် ဓောဝန (ဆေးကြောသုတ်သင်ခြင်း) အနက်ကိုဟော၏။ ဤနေရာ၌ မန္တန်စုတ်၍ မိမိကို၎င်း၊ သူတပါးတို့ကို၎င်း မျက်နှာ စင်ကြယ်အောင်ပြုခြင်းကို ယူပါ။ “ခံတွင်းစင်ကြယ်အောင်ပြုခြင်း” ဟုလည်း ပေးကြသေး၏။ [မန္တဇပုနေန အတ္တနော အညေသဉ္စ မုခသုဒ္ဓိကရဏံ၊ -ဋီကာသစ်။]

ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနံ ။ ။ ဝိပုဗ္ဗ ရိစမာတ်သည် ကင်းဆိတ်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏။ ကာရိတ်ကြေ, ယု၊ ဝိရေစိယတေ-သလိပ် သည်းခြေစသော အပြစ်တို့ကို ကင်းစေခြင်း၊ ဝိရေစနံ၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်သို့+ဝိရေစနံ- သလိပ် သည်းခြေ စသော အပြစ်တို့ကို ကင်းစေခြင်း၊ ဝါ-

အဓောဝိရေစနန္ဒိ- ကား၊ အဓော-သို့၊ ဒေါသာနံ-စာမြင်းစသော အပြစ်
 တို့ကို၊ နိဟရဏံ-တည်း၊ သီသဝိရေစနန္ဒိ-ကား၊ သိရောဝိရေစနံ-ဥးခေါင်း၌
 အပြစ်တို့ကို ထုတ်ခြင်းတည်း၊ ဝါ- ဥးခေါင်း၌ အပြစ်ကင်းအောင် ဆေးပေး
 ခြင်းတည်း။ [ဥးခေါင်း၌ရှိသော အပြစ်တို့ကို ထွက်အောင် ဆေးပေးခြင်း။] ကဏ္ဍ
 တေလန္တိ-ကား၊ ကဏ္ဍာနံ - ပြတ်သွားသော နားတို့ကို၊ ဗန္ဓနတ္ထံဝါ- ဖွဲခြင်းငှါ
 သော်၎င်း၊ (ဋီကာတို့၌ “ကဏ္ဍဗန္ဓနတ္ထံ” ဟု သမာသ်ရှိ၏။) ဝဏဟရဏတ္ထံဝါ-
 နား၌ဖြစ်သော အနာကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ သော်၎င်း၊ ဘေသဇ္ဇတေလပစနံ-ဆေး
 ဖြစ်သောဆီကို ချက်ခြင်းတည်း၊ ဝါ-ဆေးဖြစ်သောဆီကို ချက်ကြောင်းအတတ်
 တည်း။ [ကဏ္ဍဗန္ဓနတ္ထန္တိ ဆိန္ဒကဏ္ဍာနံ သဗ်ဇနတ္ထံ (ဆက်စပ်ခြင်းအကျိုးငှါ)]
 ဝဏဟရဏန္တိ အရူအပနယနတ္ထံ (နား၌ အနာကိုပယ်ခြင်းအကျိုးငှါ)။]

နေတ္တတပ္ပနန္ဒိ - ကား၊ အက္ခိတပ္ပနတေလံ - မျက်စိတို့၌ ပူလောင်သော
 အငွေ့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော ဆီတည်း၊ ဝါ-မျက်စိတို့၌ ပူလောင်သော အငွေ့
 ကို ငြိမ်းစေတတ်သော ဆီကို ပေးခြင်းတည်း၊ နတ္ထုကမ္မန္တိ-ကား၊ တေလေန-
 ဆီဖြင့်၊ ယောဇေတွာ-ယှဉ်စေ၍၊ ဝါ-ဆေးစပ်၍၊ နတ္ထုကရဏံ - နှာနှပ်မှုကို
 ပြုခြင်းတည်း၊ အဗ္ဗနန္ဒိ- ကား၊ ဒွေ ဝါ - ၂ လွှာ သော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊
 တီဏိဝါ - ၃ လွှာ သော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဋလာနိ - မျက်လွှာတို့ကို၊
 နိဟရဏသမတ္ထံ- ထုတ်ပယ်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ ခါရဗ္ဗနံ - ငံသော မျက်စဉ်း

x x x x x x x

ကင်းစေကြောင်း အန်ဆေးပေးခြင်း၊ ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနံ- ခြင်း။ [ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနန္ဒိ ဝမနဘေဒ
 မေဝ (အန်ခြင်း အထူးသာ)၊ ဥဒ္ဓံ ဒေါသာနံ နိဟရဏန္တိ ဝတ္တတ္တာ၊-ဋီကာသစ်၊ အစာ
 မကြေ ရင်ပြည့်နေ၍ အစာအန်အောင် ဆေးပေးခြင်းကို ဝမန , သလိပ် စသည်ကြောင့်
 ရင်ကြပ်နေ၍ သလိပ်စသည် အန်ထွက်လာအောင် ဆေးပေးခြင်းကို ဥဒ္ဓံဝိရေစနံ” ဟု ခွဲ။

အဓောဝိရေစနံ။ ။ဝိရေစနဖြင့် ဝမ်းသက်စေခြင်း ဝမ်းသက်အောင် ဆေးပေး
 ခြင်းကို ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤအဓောဝိရေစနဖြင့် ဝမ်းထဲ၌ရှိသော စာမြင်း (စမြင်း)
 စသော အပြစ်တို့ကို ထွက်လာအောင် ဝမ်းချူခြင်းကို ယူပါ။ [ဝိရေစနန္တိ ပကတိဝိရေစန
 မေဝ (ရိုးရိုးဝမ်းသက်စေခြင်း, ဝမ်းလျှောဆေး ပေးခြင်းသာတည်း)၊ အဓောဝိရေစနန္တိ
 သုဒ္ဓဝတ္ထိ (ဖန်ရည်မဖက် ရေသက်သက်ပါသော ဝမ်းချူကြိယာ ဖြစ်သော စည်းပေါင်း)
 ကသာဝဝတ္ထိ (ဖန်ရည် ဆပ်ပျာရည် စသည်ပါသော ဝမ်းချူကြိယာ စည်းပေါင်း) အာဒိ
 ဝနိ (ဆီ, ဆပ်ပျာရည်ကို ယူနိုင်သော အဝတ်လိပ်) ကြိယာ- ပိုက်တတ်ထားသော ထို
 စည်းပေါင်းကို နှိပ်ပေးမှုပြုခြင်း (အာဒိဝနိကို သွင်းပေးခြင်း)၊ အဓော ဒေါသာနံ နိဟရ
 ဏန္တိ ဝတ္တတ္တာ၊-ဋီကာ၊ စာအုပ်တို့၌ “အာဒိဝတ္ထိ” ဟု ရှိသော်လည်း ဝိနည်း ဘေသဇ္ဇ
 ခန္ဓကဋ္ဌ “အာဒိနဝနိ” ကို ထောက်၍ “အာဒိဝနိ” ဟု ပြင်ပါ။]

အက္ခိတပ္ပနတေလံ။ ။အက္ခိသု ဥသုမဿ (အပူငွေ့ကို) နိဟရဏ တေလံ၊ ယေန
 အက္ခိမိ အဗ္ဗိတေ (မျက်ရေးကွင်းအပ်သော်) ဥက္ခံ ဥသုမံ (ပူသော အငွေ့သည်) နိက္ခမ
 တိ၊-ဋီကာသစ်။

တည်း၊ ဝါ-ငံသော မျက်စဉ်းကို ပေးခြင်းတည်း။ [ပဋုလ္လာနီတိ အက္ခိပဋုလ္လာနိ၊ ခါရဉ္စနန္တိ ခါရကံ အဉ္စနံ။] သစ္စဉ္စနန္တိ - ကား၊ နိဗ္ဗာပနိယံ - အပူကို ငြိမ်းအေးစေနိုင်သော၊ သီတလံ - အေးမြသော၊ ဘောသဇ္ဇဉ္စနံ - ဆေးမျက်စဉ်းတည်း၊ ဝါ - ဆေးမျက်စဉ်းကို ပေးခြင်းတည်း။ [သီတမေဝ သစ္စံ၊ နိရုတ္တိနယေန (နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် သီတကို သစ္စပြု၊) တဿ (ထို အေးခြင်း၏) ကာရဏံ + အဉ္စနံ သစ္စဉ္စနံ၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း “သစ္စဉ္စနံ” ဟု ရှိရလိမ့်မည်၊ စာအုပ်တို့၌ “ပစ္စဉ္စနံ” ဟု ရှိ၏၊ ဤအဖွင့်နှင့် မညီ။]

သာလာကိယန္တိ - ကား၊ သလာကဝေဇ္ဇ ကမ္မံ - ဝါးခြမ်းစိပ်၏ ထိုးခြင်းနှင့် တူသော မျက်စိရောဂါကို ဆေးကုမှုတည်း၊ သလ္လကတ္တိယန္တိ - ကား၊ သလ္လကတ္တဝေဇ္ဇကမ္မံ - စူးဝင်သော ငြောင့်ကို ဆွဲနှုတ်ဘို့ရန် ဆေးကုမှုတည်း၊ ကောမာရဘစ္စဝေဇ္ဇကမ္မံ - သတို့သားကို မွေးမြူသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မွေးမြူခြင်းကြိယာကို ပြီးစေနိုင်သော ဆေးကုမှုကို၊ ဒါရကတိကိစ္ဆာ - ဒါရကတိ ကိစ္ဆာဟူ၍၊ ဝါ - သူငယ်နာ ဆေးပေးခြင်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ၏၊ မူလဘောသဇ္ဇာနံ အနုပ္ပဒါနန္တိ ဣမိနာ - မူလဘောသဇ္ဇာနံ အနုပ္ပဒါနံ ဟူသော ဤပါဠိဖြင့်၊ ကာယတိကိစ္ဆကတံ -

x x x x x x x x

သာလာကိယံ ။ ။ သလာကသဒိသတ္တာ သလာကသင်္ခါတဿ အက္ခိရောဂဿ ဝေဇ္ဇကမ္မံ - ဝါးခြမ်းစိတ်မှဖြစ်သော ငြောင့်ကဲ့သို့ မျက်စိ၌ မျက်တက် မျက်တက်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သလာကနှင့် တူသော မျက်စိရောဂါကို ဆေးကုမှုသည် သာလာကိယမည်၏။ - ဤကာသစ်၊ သလာကာဝိယ သလာကာ၊ သလာကာယ + တိကိစ္ဆနံ သာလာကိယံ၊ (ကိယပစ္စည်း) ၊ နေတ္တတပုနစသော ဆေးများလည်း မျက်စိဆေးများပင်တည်း၊ ဤသာလာကိယကား ထိုဆေးတို့မှ ကြွင်းသမျှကို ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် ယူရသော မျက်စိဆေးတည်း။ - ဤကာ။

သလ္လကတ္တိယံ ။ ။ ကတ္တ၌ “ကတ်” ဓာတ်သည် ဆေဒနအနက်ကို ဟောသော်လည်း ဤ၌ ဆွဲငင်ထုတ်ယူခြင်း အနက်ကို ယူပါ၊ သလ္လဿ - စူးဝင်သော ငြောင့်ကို + ကန္တနံ - ဆွဲငင် ထုတ်ယူခြင်းတည်း၊ သလ္လကတ္တံ - ခြင်း၊ သလ္လကတ္တာယ - ၄၊ ဝေဇ္ဇကမ္မံ သလ္လကတ္တိယံ။

ကောမာရဘစ္စဝေဇ္ဇ ကမ္မံ။ ။ ကုမာရံ - ကို၊ ဘရတိ - မွေးမြူတတ်၏၊ ဣတိ ကုမာရဘဇ္ဇော၊ ကုမာရဘဇ္ဇဿ + ဘာဝေါ ကောမာရဘစ္စံ၊ ကောမာရဘစ္စဿ - ကို၊ အဘိနိပ္ပါဒကံ - ပြီးစေတတ်သော၊ ဝေဇ္ဇကမ္မံ ကောမာရဘစ္စဝေဇ္ဇကမ္မံ (သူငယ်နာဆေးပေးခြင်း) ။ [ကုမာရောယေဝ ကောမာရော၊ သုတ္တံ ဣပစ္စည်း၊ ဘဋနံ ဘစ္စံ၊ ကောမာရဿ + ဘစ္စံ ကောမာရဘစ္စံ၊ ကောမာရဘစ္စဿ - သတို့သားကို မွေးမြူခြင်းကို + အဘိနိပ္ပါဒကံ ဝေဇ္ဇကမ္မံ ကောမာရဘစ္စဝေဇ္ဇကမ္မံ၊ ဤသို့လည်း ဤကာသစ် ပြုသေး၏။]

မူလဘောသဇ္ဇာနံ ။ ။ မူလာနိ (ပဓာနာနိ၊ ရောဂူပသမေ သမတ္တာနိ) - ရောဂါကို ငြိမ်းစေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်ကုန်သည် ဖြစ်၍ မူလပဓာန ဖြစ်ကုန်သော + ဘောသဇ္ဇာနိ မူလဘောသဇ္ဇာနိ - မူလဆေးတို့၊ (တနည်း) မူလာနံ - အရင်းမူလဖြစ်သော ရောဂါတို့၏ +

အထည်ကိုယ် ဖြစ်သော မူလဆေးတို့ဖြင့် ဆေးကုတတ်သူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿ
 တိ-ပြု၏။ ဩသဓိနံ ပဋိမောက္ခောတိ-ကား၊ ခါရာဒီနိ-ဆပ်ပျာရည် အစရှိသည်
 တို့ကို၊ ဒတ္တာ-ပေးပြီး၍၊ တဒနုရူပေ-ထို ငြိမ်းစေထိုက်သော အနာအားလျော်
 သော၊ ဝဏေ-အနာသည်၊ ဂတေ-ဖြစ်လသော်၊ တေသံ-ထို မူလဆေးတို့ကို၊
 အပနယနံ-ဖယ်ရှားခြင်းတည်း။.... [ဧတ္တာဝတာ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော
 စကားအစဉ်ဖြင့်၊ မဟာသီလံ-မဟာသီလသည်၊ နိဋ္ဌိတံ-သည်၊ ဟောတိ-၏။]

x x x x x x x x

ဘေသဇ္ဇာနိ မူလဘေသဇ္ဇာနိ၊ ရောဂါသည် မူလရောဂါ၊ မူလရောဂါမှ ဆက်သွယ်၍
 ဖြစ်လာသော အနုပန္နရောဂါဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ မူလရောဂါကို ဆေးကု၍ ပျောက်ကင်းလျှင်
 များသောအားဖြင့် အနုပန္နရောဂါလည်း ပျောက်ကင်းတော့၏။ [အနုပ္ပါဒနံဟု စာအုပ်
 တို့၌ ရှိ၏။ “အနုပ္ပါဒနံ”ဟု ထင်သည်။]

ကာယတိကိစ္ဆကတံ။ ။ မူလကို ကာယ၊ ဘေသဇ္ဇာနုပ္ပါဒကို တိကိစ္ဆကတံဟု
 ဖွင့်သောကြောင့် “ကာယေဟိ - အထည်ကိုယ်ဖြစ်သော မူလဆေးတို့ဖြင့် + တိကိစ္ဆက
 ဘာဝေါ - ဆေးကုသူ၏အဖြစ်သည်၊ ကာယတိကိစ္ဆကတာ - မည်၏။ (တနည်း)
 ကာယာနံ - အထည်ကိုယ်မူလဖြစ်သော ရောဂါတို့ကို + တိကိစ္ဆကဘာဝေါ - ကာယ
 တိကိစ္ဆကတာ။ [စာအုပ်တို့၌ “တိကိစ္ဆကတံ”ဟု ရှိသော်လည်း ဋီကာသစ်၌ “တိကိစ္ဆက
 ဘာဝံ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “တိကိစ္ဆကတံ”ဟု ရှိသင့်သည်။ အချို့စာအုပ်များ၌ “တိ
 ကိစ္ဆနံ”ဟု ရှိ၏။ အဓိပ္ပါယ်မှန်သော်လည်း ဋီကာနှင့်မညီ။]

တဒနုရူပေဝဏေ။ ။ “ဩသဓိနံ ပဋိမောက္ခော - ဆေးတို့ကို ခွါခြင်း” ဟူသည်
 မူလဘေသဇ္ဇာနံ အနုပ္ပါဒနံ၏ အဆက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် တဒနုရူပေဝဏေကို “ဝူပ
 သမိတဿ မူလဗျာမိနော အနုစ္ဆဝိကေ အရမိ” ဟု၎င်း၊ ဩသဓိနံ၏ အဖွင့်ဖြစ်သော
 တေသံကို “မူလဘေသဇ္ဇာနံ”ဟု၎င်း ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။ [ဝူပသမိတဿနေရာ၌ “ဝူပ
 သမိတဗ္ဗဿ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်းသည်။]

မှတ်ချက်။ ။ “ကောမာရဘဇ္ဇ ဝေဇ္ဇကမ္မ” စသော ဆေးကုမှုတို့ကား ပိသေသ
 ကုမှုတို့တည်း။ ထိုကုမှုမှ ကြွင်းသမျှကို ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် ဤမူလဘေသဇ္ဇာနုပ္ပါ
 ဒါန၌ သွင်းယူပါ။ ထို့ပြင်-ပါဠိတော်၌ “မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိ” ဟု ဟောတော်
 မူသောကြောင့် အသက်မွေးမှုအတွက် ကုခြင်းကိုသာ တားမြစ်တော်မူလိုသည်။ အသက်
 မွေးမှုမဟုတ်ဘဲ သီတင်းသုံးဘော်၊ မိဘ စသူ၊ ကျောင်းရောက်ခိုက်ဖြစ်သော ခရီးသွား၊
 အစိုးရ၊ စသူတို့အတွက်ကား ဆေးကုကောင်းပါ၏။ အကျယ်ကို တတိယပါရာဇိကအဗ္ဗ
 ကထာ၌ ရှုပါ။ ဆေးအတတ်သင်မှုမှာ မိစ္ဆာဇီဝ မရည်ရှယ်လျှင် ဆိုဘွယ်ပင်မရှိတော့။
 မိစ္ဆာဇီဝရည်ရှယ်လျှင်ကား ပိဋကတ်သင်မှုသည်ပင် အလဂဒ္ဒူပမာဖြစ်၍ အပြစ်မကင်း
 နိုင်ပါ။

မဟာသီလအဖွင့် ပြီး၏။

အဋ္ဌကထာနှင့် တွဲဘက်ပို့ချအဖွဲ့ရန်

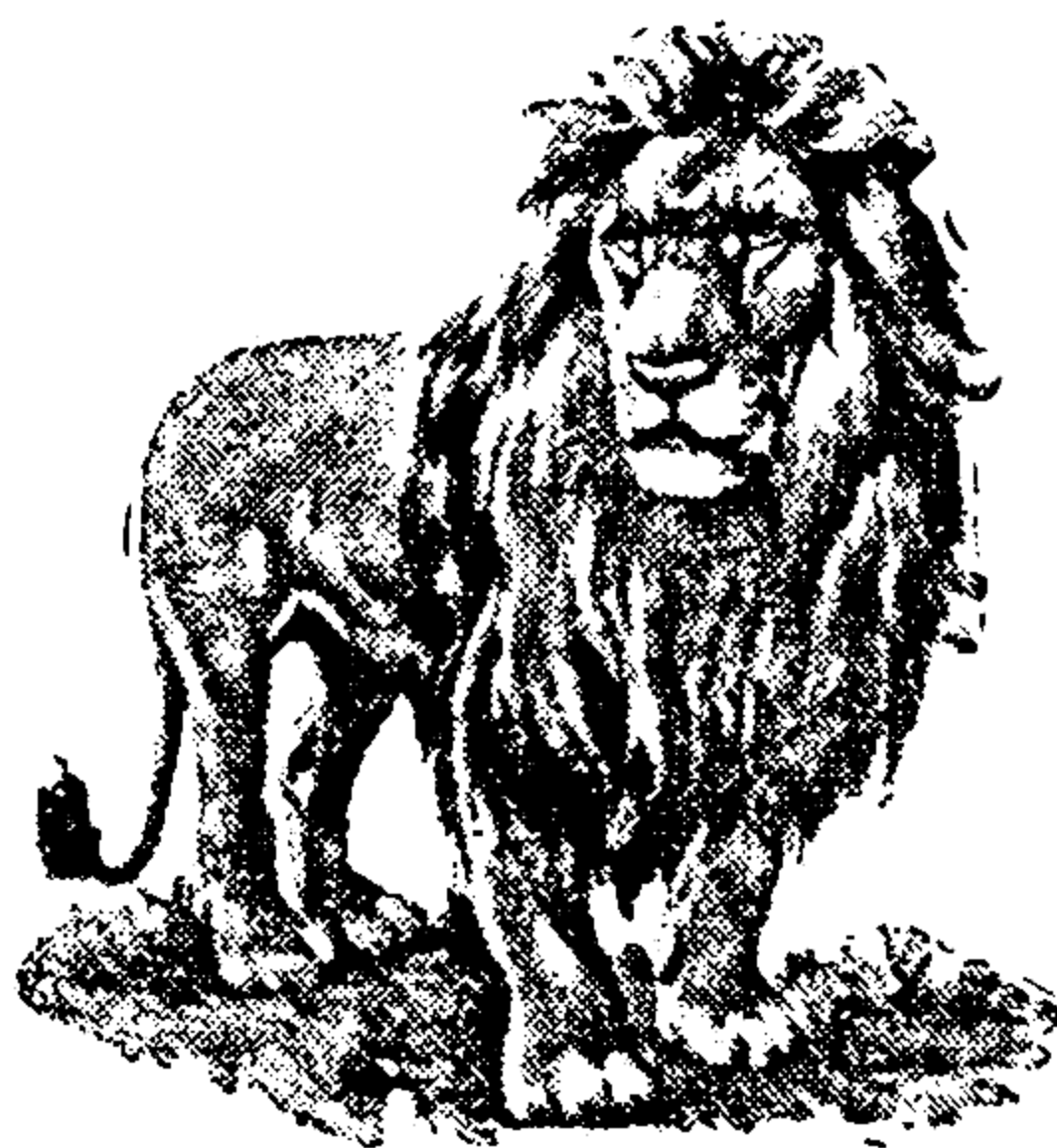
အရှင် ဇနကာဘိဝံသ

၏

သီလက္ခန္ဓာ

ပါဠိတော်နိဿယ

ပဌမပိုင်း

နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်
အမရပူရမြို့။

ဒီဃနိကာယ-သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ

သုတ်အားလုံးအတွက်
မှတ်ဘွယ်

အချိန်ဒါနိး။ ။ မိမိတို့၏ ငယ်စဉ်အခါဝယ် မူလတန်းသဒ္ဒါမှစ၍ သဒ္ဒါ၊ သင်္ဂြိုဟ် စသော အခြေခံ ကျမ်းစာငယ်များကို သင်ယူခြင်းသည် ပိဋကတော် တည်းဟူသော မဟာသမုဒြာသို့ သက်ဝင်နိုင်ဘို့ရန် လှေတက်များကို ပြင်ဆင် နေကြခြင်းနှင့်တူ၏။ ထိုလှေတက်များကို ပြင်ဆင်နေရင်းပင် ဓမ္မပဒ, အင်္ဂုတ္တိုရ်, ဝိနည်းပါဠိတော်များကို သင်ယူ လေ့လာခြင်းသည် လှေငယ်ဖြင့် သမုဒြာကမ်းစ ဝယ် အကူးသင်ခြင်းနှင့် တူ၏။ ထိုသို့ အကူးသင်၍ အတော် တတ်မြောက်သော အခါ အထက်တန်းဖြစ်သော ပိဋကပါဠိတော်တို့ကို သင်ယူခြင်းသည် မဟာ သမုဒြာသို့ သက်ဝင်ကာ အဖိုးတန်ရတနာများကို ငုတ်ယူခြင်းနှင့်တူ၏။

ဆက်ဥျားအံ့—ပုလဲစသော အဖိုးတန်ရတနာများသည် မဟာသမုဒြာဝယ် အများအပြားရှိ၏။ ထို့အတူ ပိဋကပါဠိတော်၌လည်း သီလ သမာဓိ ပညာ စသော အဖိုးတန် ရတနာများကို အပြည့်အဝ တွေ့နိုင်၏။ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ရတနာများကိုလည်း တွေ့နိုင်၏။ မိမိနှင့်တကွ စာသင်သား ဟူသမျှသည် ထို အဖိုးတန်ရတနာများကိုတွေ့ဘို့ တွေ့သောအခါ ကော်ယူ သုံးစွဲဘို့ရန် အခြေခံ လှေတက်များကို ပြင်ဆင်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ရကား အဖိုးတန်ရတနာတို့ကို တိုက်ရိုက် တွေ့နိုင်သော ပါဠိတော်ကို ကျကျနန မသင်ယူဘဲ ပါဠိတော်ကို ကြိုးကြားကြိုး ကြားဖွင့်သော အဋ္ဌကထာဋီကာမျှကိုသာသင်ယူလျှင် မူလရည်ရွယ်ရင်းအကျိုး ကို ဘယ်နည်းမျိုးနှင့်မျှ မရနိုင်သည်မှာ ကေနပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

မှန်၏— အဋ္ဌကထာသည် ထိုပါဠိတော်၏ ခက်ခဲရာ ဌာန၌သာ အနက် အဓိပ္ပာယ်မှန်ကို သိနိုင်ဘို့ရန် စည်းကမ်းညွှန်ရုံသာ ဖြစ်၏။ ဋီကာတို့ကား ထို အဋ္ဌကထာ၏ အကူအညီသာ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်ကို အရင်းခံ ထား၍ မသင်မယူကြဘဲ အဋ္ဌကထာကိုသာ အရင်းခံထား၍ သင်ယူကြသော နည်းသည် မဟာသမုဒြာဝယ် ရတနာများစွာကို ရယူဘို့ရန် လှေတက်ပြင်ဆင်မှု ဟူသော မူလရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက်သာ ဖြစ်နေတော့၏။ ထိုသို့ ဖြစ်နေသောကြောင့် အဋ္ဌကထာဋီကာကြီးများကို ပေါက်ရောက်ပြီးဖြစ် ပါလျက် သဒ္ဓါတရား မတိုးတက်ဘဲ သာသနာတော်ကိုပင် စွန့်ခွာရက်သူများ ကိုပါ တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်ကို အလေးဂရုပြုကာ မူထား၍ အဋ္ဌ ကထာကို တွဲဘက်အနေဖြင့် ပို ချဘို့ရန် ဤ သီလက္ခန္ဓာဘာသာဋီကာဝယ် ရိုက် နှိပ်ပြီး ဘာသာဋီကာနှင့် ဆိုင်သော ပါဠိတော်နိဿယကိုလည်း ထည့်သွင်းရ ပါသည်။

အမှာ။ ။ပါဠိတော်ကို အနက်ပေးရာ၌ အဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်း ကျနမ္ပ အဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံကိုလည်း သဘောပေါက်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ပြုအပ်ပြီးသောအဖွင့်များတွင် တိုသောအဖွင့်တချို့ကို အောက်ခြေ၌ပြထား၍ ရှည်သောအဖွင့်ကိုကား ဆိုင်ရာဌာနကို ညွှန်ပြပါမည်။ ဤ မြဟ္မဇာလသုတ်ကို အနက်ပေးရာ၌ “ဝေ မေ သုတံ” အတွက် ညွှန်ပြဘွယ်များသောကြောင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ရှေးဥားစွာ ပြပါမည်။

(၁) အဋ္ဌကထာ။ ။အထခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ တေဒဝေါစ။-“ မြဟ္မဇာလံ အာဝုသော အာနန္တ ကတ္တ ဘာသိတံ ” တိ။... “ အန္တရာစ ဘန္တေ ရာဇဂဟံ အန္တရာစ နာဠန္တံ ရာဇာဂါရကေ အမ္ဗလဋ္ဌိ ကာယံ ” တိ။ [ဤ၌ အရှင်အာနန္ဒာက “ဘန္တေ ကဿပ” ဟု မခေါ်ပုံကို သတိပြုခဲ့ပါ။ မိမိထက်ကြီး၍ အလေးပြုလောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို နာမည် တိုက်ရိုက် မခေါ်ရပါ။] ... “ ကံ ပုဂ္ဂလံ အာရဗ္ဘာ ” တိ။... “ သုပ္ပိယဉ္စ ပရိဗ္ဗာဇကံ မြဟ္မဒတ္တဉ္စ မာဏာံ ” တိ။... “ ကိသ္ဿိံ ဝတ္ထုသ္ဿိံ ” တိ။... “ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏေ ” တိ။- ပဌမသံဂါယနာတင်ပုံပြ အဋ္ဌကထာ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ အဋ္ဌကထာ၌ သံဂါယနာတင်သောအခါ မေးပုံဖြေပုံကို အပြည့်အစုံ ပြပြီး ဖြစ်၏။ “ သံဂါယနာတင်တုန်းက အရှင် မဟာကဿပ၏ အမေးတရပ်အတွက် အရှင်အာနန္ဒာ၏ အဖြေတရပ် ပါပြီးဖြစ်သည် ” ဟုလို၊ ထို့ပြင်-“ ကိသ္ဿိံ ဝတ္ထုသ္ဿိံ, ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏေ ” ဟူသော အမေး အဖြေသည် ဝိနည်းစူဠဝဂ္ဂ- သံဂီတိက္ခန္ဓာ၌ မပါ။ ထိုသို့ မပါမှလည်း နေခံနောက် အမေး အဖြေများနှင့် ညီပါသည်။

(၂) အဋ္ဌကထာ။ ။မြဟ္မဇာလံ ပုစ္ဆန္တေန အာယသ္မတာ မဟာကဿပေန “ မြဟ္မဇာလံ အာဝုသော အာနန္တ ကတ္တ ဘာသိတံ ” တိ ဝေမာဒိ ဝုတ္တဝစန ပရိယောသာနေ “ ယတ္ထ စ ဘာသိတံ၊ ယဉ္စ အာရဗ္ဘ ဘာသိတံ ” တိ တံ သဗ္ဗံ ပကာသေန္တော “ ဝေ မေ သုတံ ” တိ အာဒိမာဟ။- ဝေ မေ သုတံအဖွင့် အနုသန္ဓေ။

မှတ်ချက်။ ။ “ ဝေမာဒိ ဝုတ္တဝစန ပရိယောသာနေ ” ၌ “ ဝုတ္တဝစန ” ဟူသည် ဆိုအပ်ပြီးသော (၁) အဋ္ဌကထာအရ အမေး အဖြေတည်း။ ထိုသို့ မေးပြီး ဖြေပြီးနေခံမှ ဖြေခဲ့ပြီးအားလုံးကို ထင်ရှားအောင် ပြလိုသောကြောင့် “ ဝေ မေ သုတံ ” စချီသော မြဟ္မဇာလတသုတ်လုံးကို အရှင်အာနန္ဒာက လျှော့သည်။ “ ဝေ မေ သုတံ ” စသော စကားသည် ဝိသဇ္ဇနစကား မဟုတ်။ ပကာသနစကားသာ ဖြစ်သည် ” ဟုလို၊ ထို့ကြောင့် “ ဝေ မေ သုတံ ” ကို အနက်ပေးခါနီး၌ “ အာဝုသော အာနန္တ, ဘဂဝတာ မြဟ္မဇာလံ ကတ္တ, ကံ ပုဂ္ဂလံ အာရဗ္ဘ ကိသ္ဿိံ ဝတ္ထုသ္ဿိံ ဘာသိတံ ” တိ ပဌမ မဟာသံဂီတိကာလေ အာယသ္မတာ မဟာ

ကဿပတ္ထေရေန ပုဋ္ဌော အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဝိသဇ္ဇေသိ၊ “ကိံ ဝိသဇ္ဇေသိ” ဟု အပိုထည့်လေ့ရှိကြ၏။ သို့သော် “ဧဝံ မေ သုတံ” စသော တသုတ်လုံးသည် အဖြေမဟုတ်သောကြောင့် ဤနိဿယ၌ ထိုအပိုကို မထည့်တော့ဘဲ “ဧဝံ မေ သုတံ” ကိုသာ တိုက်ရိုက်အနက်ပေးပါမည်။ သို့သော် “မေ-တပည့်တော်” ဟူသော စကားနှင့် လိုက်အောင် “ဘန္တေ” တပုဒ်ကိုကား ထည့်ရပါလိမ့်မည်။ သုတ်တိုင်း သုတ်တိုင်း၌လည်း ရှေးဥုးစွာ အမေးအဖြေ ပြုပြီးမှ ထိုအမေးအဖြေ ထင်ရှားအောင် “ဧဝံ မေ သုတံ” စသောသုတ်ကို အရှင်အာနန္ဒာ လျှောက်သည်” ဟု မှတ်ပါ။

ဧဝံ။ ။ “သွာယမိမံ အာကာရ နိဒဿနာဝဓာရဏေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ တတ္ထ အာကာရတ္ထေန ဧဝံ သဒ္ဓေန တေမတ္ထံ ဒီပေတိ၊ ပေ၊ “မယာပိ ဧကေန အာကာရေန သုတံ” တိ၊... နိဒဿနတ္ထေန၊ ပေ၊ “မယာပိ ဧဝံ သုတံ” တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ နိဒဿေတိ၊... အဝဓာရဏတ္ထေန၊ ပေ၊ အတ္တနော ဓာရဏပလံ ဒဿေန္တော သတ္တာနံ သောတုကာမတံ ဇနေတိ၊ ဧဝံ မေ သုတံ၊ တဉ္စ ခေါ အတ္တတောဝါ ဗျဉ္စနတောဝါ အနုနမနဓိကံ၊ ဝေမေဝ , န အညထာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

မေ သုတံ။ ။ ဣမ ပန “မယာ သုတံ” တိစ, “မမ သုတံ” တိစ အတ္တဒ္ဓယေ ယုဇ္ဇတိ၊ ပေ၊ ဣမ ပန သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတံတိ ဝါ ဥပဓာရဏန္တိ ဝါ အတ္ထော၊ မေ သဒ္ဓဿ ဟိ မယာတိ အတ္ထေ သတိ “ဧဝံ မယာ သုတံ, သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတံ” န္တိ ယုဇ္ဇတိ၊ မမာတိ အတ္ထေ သတိ “ဧဝံ မမ သုတံ, သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရဏ” န္တိ ယုဇ္ဇတိ၊ ဤ အဖွင့်များကို နှုတ်၌ ငုံမိအောင် လေ့လာပြီး၍ အဋ္ဌကထာနိဿယအတိုင်း အနက် ထင်အောင် ကြိုးစားပါ။

မှတ်ချက်။ ။ “ဧဝံ မေ သုတံ” အဖွင့်၏ အဆုံးနား၌ “သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတ မိဒံ မယာ တဿ ဘဂဝတော” ဟု ရှိသောကြောင့် “ဘဂဝတော-၏၊ သမ္မုခါ- မျက်မှော်တော်၌” ဟု ထည့်၍ မင်္ဂလသုတ်နိဿယ၌ပေး၏။ သို့သော် “သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ-မျက်မှော်တော်၌ နာခံအပ်ပြီ” ဟု အဓိပ္ပာယ်မှန် ရသော်လည်း “သုတံ” နှင့် တွဲသောအခါ “နာယူ” ရုံမျှမက “ဆောင်ရွက်မှတ်သား” တိုင်အောင် ယူရ၏။ မျက်မှော်တော်၌ “နာယူ+မှတ်သား+ဆောင်ထား” ဟု သုံးမျိုးလုံး မရှနိုင်၊ မျက်ကွယ်တော်ကျမှ ဆောင်ထားနိုင်၏။ ထို့ ကြောင့် သမ္မုခါကို မထည့်ဘဲ အနက်ပေးထားသည်-ဟု မှတ်ပါ။

သုတ်အားလုံးအတွက်
မှတ်ဘွယ် ပြီး၏။

နိဿယနှင့် မြန်မာပြန်

သုတ္တန်ပါဠိတော်များကို နိဿယအနက်ပေးရာ၌... (၁) ပဌမသော် “ပါဠိတချက်, အနက်တချက်” (ထုံးစံအတိုင်း) ပေးသင့်ပါသည်။

၂။ ပါဠိတချက် အနက်တချက်ကို ကောင်းစွာကျွမ်းကျင်သော စာသင်သားတို့အား ထိုနည်းကို အသုံးမပြုတော့ဘဲ မြန်မာပြန်သက်သက်ကို ပါဠိရှိသလောက် မချွင်းမချန်ဘဲ ပြန်ဆိုစေသင့်ပါသည်။

၃။ ထို မြန်မာပြန်ကို ကောင်းစွာပြန်နိုင်သော စာသင်သားတို့ကိုမူ ပါဠိရှိသလောက် မြန်မာမပြန်စေဘဲ တချို့ပါဠိကိုချန်၍ မြန်မာစကားပြေချောမောအောင် ပြန်စေသင့်ပါသည်။

၄။ မြန်မာစကားပြေ ချောမောစေနိုင်သောအခါ ထို ပါဠိတော်မှ လိုရင်းအဓိပ္ပါယ်များကိုသာယူ၍ မိမိဉာဏ်ရှိသလို ချုံးသင့်ရာကိုချုံး, ချဲ့သင့်ရာကို ချဲ့သောအားဖြင့် (အလင်္ကာရနည်း အရ) ဩဇာဂုဏ်ရှိသော အရေးအသားကို လေ့လာစေသင့်ပါသည်။

၅။ ထိုမျှလောက် မြန်မာပြန်နိုင်သော စာသင်သားတို့အား ပါဠိတော်၌ ခက်ဆစ်တချို့ကိုသာပြောပြ၍ များစွာသော ပါဠိတော်များကို သံနေသံထားမှန်မှန်ဖြင့် ရွတ်ဖတ်ရုံသာ ရွတ်ဖတ်စေသင့်ပါသည်။

၆။ ထိုသို့ ရွတ်ဖတ်ရင်းပင် များစွာ ပါဠိတော်လာ ပုဒ်ပါဠိများသည် နှုတ်တက်နေမည် ဖြစ်သောကြောင့် ပါဠိ အစီအကုံးလည်း ကောင်းမွန်၍, ပါဠိစကားအပြောလည်း စံနစ်တကျ ကျွမ်းကျင်လာပါလိမ့်မည်။

၇။ ထိုသို့ အခြေအနေကောင်းကိုရသောအခါ ကျမ်းစာရေးသားမှု၌ ကျွမ်းကျင်ရုံသာ မက, ဗုဒ္ဓါနုဿတိစသော ဘာဝနာများ အလိုလို ပေါက်ဖွား၍ ကြီးမားသော သဒ္ဓါ ပညာ ဝီရိယတွေ ဖြစ်ပေါ်နေပါလိမ့်မည်။

၈။ သုတ္တန်ပိဋကတ် ပါဠိတော်မြတ်ကြီးများသည် (၃) နိပါတ်နည်းအတိုင်း မြန်မာပြန်ပြီးဖြစ်လျှင် မြန်မာလူမျိုးများအတွက် အလွန် အကျိုးများသော ဖတ်စာ ကြည့်စာ တရားတော်များ ဖြစ်ရုံ မက, စစ်မှန်သော သာသနာတော်ကိုလည်း ပြုပြင်နိုင်သော ဆရာသွား ဒကာများဖြစ်ကာ သာသနာ့အဆီအနှစ်ကို ခံစားနိုင်ပါလိမ့် သတည်း။

မြဟ္မဇာလသုတ် နိဿယ

(အန္တိန္ဒရနိဒါန်း)

ဝေံ မေ သုတံ။ ။ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ မေ- တပည့်တော်သည်၊ (မြဟ္မဇာလံ-မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊) ဝေံ-ဤ တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သုတံ - နာယု မှတ်သား ၊ ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ။ [ဝေံ သဒ္ဒါ၏ အာကာရ အနက်ပေးပုံ။]

တနည်း။ ။ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ မေ-တပည့်တော်သည်၊ (မြဟ္မဇာလံ- မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊) ဝေံ - ဤသို့၊ ဝါ - ဤ လျှောက်အပ်လတံသည့်အတိုင်း၊ သုတံ-နာယုမှတ်သား၊ ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ။ [ဝေံသဒ္ဒါ၏ နိဒဿနအနက် ပေးပုံ။]

တနည်း။ ။ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ မေ-တပည့်တော်သည်၊ (မြဟ္မဇာလံ- မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊) ဝေံ - ဤ တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ (တနည်း)ဝေံ-ဤသို့သာ၊ ဝါ-ဤ လျှောက်အပ်လတံသည့် အတိုင်းသာ၊ သုတံ- နာယုမှတ်သား၊ ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ။ [ဝေံသဒ္ဒါ၏ အဝဇာရဏအနက်ပေးပုံ။] (ကိံ-အဘယ်သို့ နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်သနည်း။) [ဤ အမေးကို သုတ်အဆုံးကျမှ ဖြေလိမ့်မည်။]

အမှာ။ ။ဤပြုအပ်ခဲ့သောနည်းသည် မေ၏ ကတ္တားအနက်၊ သုတံ၌ တ ပစ္စည်း၏ ကံအနက်ကို ယူသောနည်းတည်း၊ မေ၏ သမ္ပန်အနက်၊ သုတံ၌ တ ပစ္စည်း၏ ဘောအနက်ကို ပြသော နည်းတမျိုးကို ပြဉ္စးအံ့၊ ထိုသို့ ပြရာ၌ “ဘာဝ သာဓန၊ နောက်ပုဒ်ပြ၊ ကမ္မတ္တဆဋ္ဌိ” နှင့် အညီ “မြဟ္မဇာလဿ” ဟု ဆဋ္ဌိယန္တ သုံးစွဲပါသည်။ “မြဟ္မဇာလံ” ဟု ဒုတိယန္တလည်း သုံးစွဲနိုင်ပါ၏။ ထို့ပြင်- ဆောင်ခြင်းကြိယာက သံဂါယနာတင်ချိန်အထိ ရှိနေသောကြောင့် “ဟောတိ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာကိုလည်း ထည့်ပါသည်။

တနည်း။ ။ဘန္တေ-အရှင် ဘုရား၊ မေ-တပည့်တော်၏၊ (မြဟ္မဇာလဿ- မြဟ္မဇာလသုတ်ကို၊) ဝေံ - ဤ တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (တနည်း) ဝေံ-ဤသို့၊ ဝါ- ဤ လျှောက်အပ်လတံသည့်အတိုင်း၊ (တနည်း) ဝေံ- ဤတမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ ဝါ- ဤသို့သာ၊ ဝါ- ဤ လျှောက်အပ်လတံသည့်အတိုင်းသာ၊ သုတံ-နာယုမှတ်သား၊ ဆောင်ထားရခြင်း သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်ပါ၏။ [အာကာရ၊ နိဒဿန၊ အဝဇာရဏ ၃ မျိုးလုံး ပေါင်း၍ အနက်ပေးထားသည်။] (ကိံ-အဘယ်သို့ဖြစ်သနည်း။) [ဤအမေးကို လည်း သုတ်အဆုံးကျမှ ဖြေလိမ့်မည်။]

ဧကံ-တပါးသော၊ သမယံ-အခါ၌၊ ဝါ-အခါပတ်လုံး၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ ရာဇဂဟံ-ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏၊ အန္တရာစ - အကြား၌၎င်း၊ နာဠန္ဒ- နာဠန္ဒာမြို့၏၊ အန္တရာစ-၌၎င်း၊ မဟတာ-အပိုစွတာ အစရှိသော ဂုဏ်တို့ဖြင့် မြတ်သော၊ ဝါ- အရေ အတွက်အားဖြင့် များသော၊ ဘိက္ခုသံယေန-ရဟန်း အပေါင်းနှင့်၊ ပဉ္စမတ္ထေဟိ-သင်္ချာငါးလီ အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခု သတေဟိ-ရဟန်းအရာတို့နှင့်၊(တနည်း)ပဉ္စမတ္ထေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ-ရဟန်း ငါးရာတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - အတူ၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော - အခွန်ရှည်သော ခရီးကို ကြွတော်မူသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝါ-ဖြစ်ပြီ။

သုပ္ပိယော-သုပ္ပိယမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကောပိ- ပရိဗ္ဗိဇ်သည်လည်း၊ ရာဇ ဂဟံ-ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏၊ အန္တရာစ-အကြား၌၎င်း၊ နာဠန္ဒ-နာဠန္ဒာမြို့၏၊ အန္တရာစ- အကြား၌၎င်း၊ အန္တောဝါသိနာ - အနီးနေတပည့် ဖြစ်သော၊ မြဟ္မဒတ္ထေန- မြဟ္မဒတ္ထမည်သော၊ မာဏဝေန-လှလင်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ-အတူ၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော- အခွန်ရှည်သော ခရီးကို သွားသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝါ-ဖြစ်ပြီ၊ တတြ-ထို အခွန်ရှည်သော ခရီး၌၊(တနည်း) တတြ - ထိုဆရာတပည့် ၂ ယောက်တို့တွင်၊ (တနည်း) တတြ ထို အခွန်ရှည်သော ခရီးကို သွားရာအခါ၌၊ [တတိယနည်း

x x x x x x x

ဧကံ သမယံ။ ။ (တနည်း) “ယေဝါဇ္ဇမေ ဂမ္ဘောတ္တန္တိက သမယော၊ပေ၊အတိ ဝိယ ပကာသာ အနေကကာလပုဘောဒါ ဧဝ သမယာ၊ တေသု သမယေသု ဒေသနာ သမယသင်္ခါတံ ဧကံသမယန္တိ ဒီပေတိ”ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ “ဧကံ- မြတ်စွာ ဘုရားဆိုင်ရာ များစွာသော အခါတို့တွင် တပါးသော၊ သမယံ-တရားဟောတော်မူရာ အခါ၌၊ ဝါ-တရားဟောတော်မူရာ အခါပတ်လုံး”ဟု တနည်းပေးနိုင်၏။

တနည်း ။ ။ “ ယော စာယံ ဉာဏကရုဏာကိစ္စသမယေသု ကရုဏာကိစ္စ သမယော၊ပေ၊ ဒေသနာသမယော၊ တေသုပိ သမယေသု အညတရံ သမယံ သန္တာယ ဧကံ သမယန္တိ အာဟ ”ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ.... “ ဧကံ - ဉာဏ်၏ ကိစ္စကို ပြုတော်မူရာအခါ ကရုဏာ၏ ကိစ္စကို ပြုတော်မူရာအခါတို့တွင် တပါးသော၊ သမယံ- ကရုဏာ၏ကိစ္စကို ပြုတော်မူရာအခါ၌၊ ဝါ-ပတ်လုံး၊ (တနည်း)ဧကံ-ကိုယ်တော်၏ စီးပွားကို ပြုကျင့်တော်မူရာအခါ သူတပါး၏စီးပွားကို ပြုကျင့်တော်မူရာ အခါတို့တွင် တပါးသော၊ သမယံ - သူတပါး၏စီးပွားကို ပြုကျင့်တော်မူရာ အခါ၌၊ ဝါ-ပတ်လုံး၊ (တနည်း)ဧကံ - စုဝေးမိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပြုဘွယ်ကိစ္စ နှစ်ဝတို့တွင် တပါးသော၊ သမယံ- တရားစကားကို ပြုတော်မူရာအခါ၌၊ ဝါ - ပတ်လုံး၊ (တနည်း)ဧကံ-တရား ဟောတော်မူရာ အခါ၊ ကျင့်တော်မူရာ အခါတို့တွင် တပါးသော၊ သမယံ-တရားဟော တော်မူရာအခါ၌၊ ဝါ-ပတ်လုံး၊ [ဤသို့လည်း အနက်ပေးပါ။]

အန္တရာစ ရာဇဂဟံ၊ပေ၊ဟောတိ။ ။အဋ္ဌကထာအဖွင့်၌၎င်း၊သဒ္ဓါကျမ်း“ကွစိ ဒုတိယာဆဋ္ဌိနမတ္ထေ”ဟူသော ကာရကသုတ်အဖွင့်၌၎င်း ကြည့်ပါ၊ဟောတိ၏အတိတ် အနက်ကိုလည်း အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ထားပါသည်။

သည် ဋီကာနည်းတည်း၊ သုခံ အနက်မရှိ၊] သုပ္ပိယော-သုပ္ပိယမည်သော၊ ပရိ
 ဗ္ဗာဇကော-ပရိဗ္ဗိဇ်သည်၊ အနေကပရိယာယေန - တပါးမက များစွာသော
 အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ - ပရိယာယ် အမျိုးမျိုးဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓဿ - မြတ်စွာဘုရား၏၊
 အဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်အပြစ်ကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်း၏ဆန့်ကျင်ဘက် ကဲ့ရဲ့
 ခြင်းကို၊ ဝါ-ကဲ့ရဲ့ ကြောင်းစကားကို၊ ဘာသတိ- ပြော၏၊ ဝါ-ပြောပြီ၊ ဓမ္မဿ-
 တရားတော်၏၊ အဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဘာသတိ- ၏၊ ဝါ-ပြီ၊ သံဃဿ-
 အရိယာသံဃာတော်၏၊ အဝဏ္ဏံ -ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဘာသတိ-၏၊ ဝါ-ပြီ၊
 သုပ္ပိယဿ-သုပ္ပိယမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကဿ-ပရိဗ္ဗိဇ်၏၊ အန္တေဝါသီ- အနီး
 နေတပည့်ဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မဒတ္တော-ဗြဟ္မဒတ္တမည်သော၊ မာဏဝေါပန-လုလင်
 သည်ကား၊ အနေကပရိယာယေန- တပါးမက များစွာသောအကြောင်းဖြင့်၊
 ဝါ-ပရိယာယ်အမျိုးမျိုးဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓဿ-၏၊ ဝဏ္ဏံ - ဂုဏ်ကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းခြင်းကို၊
 ဝါ-ချီးမွမ်းကြောင်း စကားကို၊ ဘာသတိ-၏၊ ဝါ- ပြီ၊ ဓမ္မဿ-၏၊ ဝဏ္ဏံ -ကို၊
 ဝါ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဘာသတိ-၏၊ ဝါ-ပြီ၊ သံဃဿ-၏၊ ဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝါ-
 ကို၊ ဘာသတိ-၏၊ ဝါ-ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဥဘော- ၂ ယောက်ကုန်သော၊ တေ
 အာစရိယန္တေဝါသီ-ထိုဆရာတပည့်တို့သည်၊ အညမညဿ-အချင်းချင်း၏၊ ဝါ-
 တယောက်တယောက်၏၊ ဥဇုဝိပစ္စနိကဝါဒါ-ဖြောင့်ဖြောင့်သာလျှင် အထူးထူး
 အပြားပြား ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုကြောင်း စကားရှိကြကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-
 ဖြစ်၍၊) ဘဂဝန္တံ -မြတ်စွာဘုရားသို့၎င်း၊ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ-ရဟန်းအပေါင်းသို့၎င်း၊
 ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော-နောက်၌ နောက်၌၊ ဝါ-နောက်က နောက်က၊ အနုဗန္ဓာ-
 အစဉ်မပြတ်၊ ဖွဲ့စပ်ကြကုန်သည်၊ ဝါ-လိုက်ကြကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။
 အထခေါ-ခရီးရှည်ကြွတော်မူရာ၊ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 အမ္မလဋ္ဌိကာယံ- အမ္မလဋ္ဌိကာဥယျာဉ်၌၊ ရာဇာဂါရကေ-မင်းကွန်းစံနန်းတော်
 ၌၊ ဘိက္ခုသံဃေန-ရဟန်းအပေါင်းနှင့်၊ သဒ္ဓိံ-အတူ၊ ဧကရတ္ထိဝါသံ-တညဉ့်မျှ
 တည်းခိုနေထိုင်ခြင်းသို့၊ ဥပဂစ္ဆိ- ကပ်ရောက်တော်မူပြီ၊ သုပ္ပိယော- မည်သော၊
 ပရိဗ္ဗာဇကောပိ-သည်လည်း၊ အမ္မလဋ္ဌိကာယံ- ၌၊ ရာဇာဂါရကေ-၌၊ အန္တေ
 ဝါသီနာ- သော၊ ဗြဟ္မဒတ္တေန- မည်သော၊ မာဏဝေန- နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တူ၊ ဧက
 ရတ္ထိဝါသံ-သို့၊ ဥပဂစ္ဆိ-ကပ်ရောက်ပြီ၊ တကြာပိ-ထိုအမ္မလဋ္ဌိကာဥယျာဉ်၌လည်း၊
 သုပ္ပိယော-မည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော-သည်၊ အနေက ပရိယာယေန-ဖြင့်၊ ဝါ-
 ဖြင့်၊ ပေ၊ ဥဇုဝိပစ္စနိကဝါဒါ-ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝိဟရန္တိ-နေကြကုန်၏။

+ x x + + + + +

ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော။ ။ “ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော-နောက်မှ နောက်မှ” ဟု အပါဒါန်
 အနက်ပေးရိုးရှိ၏။ “ အပါဒါန် ” ဟူသည် ခွဲခွါခြင်းသဘောရှိ၏။ ဤ၌ကား ခွဲခွါခြင်း
 သဘော မရှိသောကြောင့် အပါဒါန်အနက်မပေးဘဲ “နောက်၌နောက်၌၊ ဝါ-နောက်က
 နောက်က ” ဟု ပေးပါသည်။ တောပစ္စည်းကို အဓိကရဏအနက်ဟော ဟု မှတ်ပါ။

အထခေါ-အမ္မလဋ္ဌိကာဥယျာဉ် ဝယ် သီတင်းသုံးတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ ရတ္တိယာ - ညဉ့်၏၊ ပစ္စုသသမယံ - မိုးဦးသောက်အခါ၌၊ (အမိုက်ကိုဖျောက်၊ အလင်းရောက်သည့်၊ မိုးဦးသောက်အခါ၌၊) ပစ္စုဒ္ဓိတာနံ - တဖန် ထကြကုန်သော၊ (ဘိက္ခုနံ ၌စပ်၊) ဝါ-တဖန် ထကြကုန်သည်ဖြစ်၍၊ (သန္ဓိသိန္ဓာနံ၊ သန္ဓိပတိဘာနံ တို့၌စပ်၊) မဏ္ဍလမာလေ - ထိုင်နေရာ စရပ်၌၊ သန္ဓိသိန္ဓာနံ - ကောင်းစွာ ထိုင်နေကြကုန်သော၊ သန္ဓိပတိဘာနံ-အတူတကွ ကြွရောက်ကြကုန်သော၊ ဝါ- စုဝေးကြကုန်သော၊ (စည်းဝေးကြကုန်သော)၊ သမ္မဟုလာနံ - များစွာကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ- ရဟန်းတို့၏၊ အယံ သံခိယဓမ္မော-ဤကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော စကားသဘောသည်၊ ဝါ- ရဟန်းကောင်းမွန်သမျှ၊ စုမိကြလျှင်၊ ပြုရတံထွာ , ဓမ္မတာဖြစ်သော ဤစကားသည်၊ ဥဒပါဒိ - ဖြစ်ပြီ၊ (ကံ- အဘယ်သို့ဖြစ်သနည်း။)

အာဝုသော- အရှင်ဘုရားတို့၊ အစ္ဆရိယံ - အံ့ဩဘွယ် ကောင်းပါပေစွာ.... အာဝုသော- တို့၊ အဗ္ဘုတံ- မဖြစ်စဘူး၊ ထူးဆန်းပါပေစွာ၊ (ယော သော ဘဂဝါ-အကြင်မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမတ္တိံ သပါရမိယော-အတိအကျ သုံးဆယ်၊ များကျယ်အညီ၊ ပါရမီတော်တို့ကို၊ ပူရေတွာ-မဆုတ်မနစ်၊ ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့ပြီး၍၊ သမ္ပကံလေသေ-အလုံးစုံသောကံလေသာတို့ကို၊ ဘဒ္ဒိတွာ-ဖျက်ဆီးတော်မူပြီး၍၊ အနတ္တရံ-အတူမရှိ မြတ်သော၊ သမ္မာသမ္မောဓိံ-မဖောက်မပြန်၊ အမှန်ကံ့ယံတိုင်၊ သိစွမ်းနိုင်လတ်၊ အရဟတ်မဂ်ဉာဏ်၊ သမ္မညတဉာဏ်ခတ်ကို၊ အဘိသမ္မုဒ္ဓေါ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ ဝါ- ရတော်မူပြီ၊) ဇာနတာ- သတ္တာတို့၏

x x x x x x x

မဏ္ဍလမာဇ္ဇေ။ ။ဗုဒ္ဓံ ပန နိသိဒနသာလာ “မဏ္ဍလမာဇ္ဇော”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
 သံခိယဓမ္မော။ ။“သန္ဓိပတိဘာနံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒွယံ ကရဏီယံ ဓမ္မိဝါ ကထာ၊ အရိယောဝါ တုဏှိဘာဝေါ”ဟူသော နဝဂ်တ္တရ သမ္မောဓိဝဂ် နန္ဒကသုတ် ပါဠိတော်နှင့် အညီ ရဟန်းကောင်းတို့၏ ပြုဘွယ်ကိစ္စ နှစ်ဝတို့တွင် “ ဓမ္မိကထာ ”ကို ရည်ရွယ်၍ “သံခိယဓမ္မ”ဟု ဓမ္မသဒ္ဓါ ထည့်ဟန်တူသည်။ [ဓမ္မသဒ္ဓါသည် “သဘာဝ” အနက်ကို ဟော၏။ “သဘာဝ” ဟူသည်လည်း ထုံးစံဓမ္မတာပင်တည်း၊ ကထာဓမ္မောတိ ကထာ သဘာဝေါ။- ဇီကာ။]

အစ္ဆရိယံ။ ။အန္ဓိဿ ပဗ္ဗတာရောဟဏံဝိယ နိစ္စံ န ဟောတိတိ အစ္ဆရိယံ၊ ဤ အဋ္ဌကထာဖွင့်အလို “အစ္ဆရိယံ-သူကန်းတောင်ထက်၊ ရံခါတက်သို့၊ ဆက်ဆက်မပြတ်၊ မဖြစ်တတ်လေစွ”ဟု ပေးပါ။ (တနည်း) အာ ဣတိ စရိယတေ အဘိနိယတေတိ အစ္ဆရိယံ၊ ဤ ထောမနိမိအလို “ အစ္ဆရိယံ - အားဟု ပြုကျင့်ထိုက်ပါပေစွ ” ဟု ပေးပါ။ (တနည်း) အစ္ဆရယောဂ္ဂန္တိ အစ္ဆရိယံ၊ ဤ အဋ္ဌကထာဖွင့်အလို “ အစ္ဆရိယံ - လက်ဖျောက်ခတ်တီး၊ အံ့ချီးထိုက်ပါပေစွ”ဟု ပေးပါ။ [ကတ္တား၊ ကံ ထည့်ပေးလိုလျှင် “ဘဂဝတော- ၏၊ နာနာမိမုတ္တိကတာညာဏံ - နာနာမိမုတ္တိကတာဉာဏ်တော်သည်၊ ဝါ-ကို၊ အစ္ဆရိယံ၊ အဗ္ဘုတံ”ဟု ပေးပါ။]

အာသယာနုသယကို သိတော်မူထသော၊ ပဿတာ - လက်တွင် တင်ထား၊
 သျှစ်သျှားသီးကဲ့သို့၊ အလုံးစုံသောဥယျာဉ်တရားကို မြင်တော်မူထသော၊ အရဟ
 တာ ကိလေသမာရ်၊ သူပုန်ရန်ကို၊ တွန်းလှန်ဖျက်ဆီးတော်မူပြီးထသော၊ ဝါ-
 ပစ္စည်း ၄ ပါးကို ခံယူတော်မူထိုက်ထသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန - မဖောက်မပြန်၊
 အမှန်ကိုယ်တိုင်၊ အလုံးစုံသောတရားတို့ကို သိစွမ်းတော်မူနိုင်ထသော၊ တေန
 ဘဝတာ-ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ သတ္တာနံ-သတ္တာတို့၏၊ ဣဒံ(အယံ) နာနာဓိ
 မုတ္တိကတာ-ဤ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ၊ အာရုံထဲ၌၊ စွဲမြဲစွာသက်ဝင်ခြင်းရှိကုန်သည်၏
 အဖြစ်ကို၊ ယာဝစ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဝါ-အတိုင်းအရှည် မရှိအောင်သာ
 လျှင်၊ သုပ္ပဋိဝိဒိတာ-ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပါပေပြီ၊ ဟိ-မှန်၊

x x x x x x x x

ဇာနတာ၊ ပဿတာ။ ။ (တနည်း) ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒီဟိ ဇာနတာ၊ ဒိဗ္ဗေန စက္ခု
 နာ ပဿတာ၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း “ဇာနတာ-ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်၊ အာသဝက္ခယ
 ဉာဏ်တို့ဖြင့် သိတော်မူထသော၊ ပဿတာ-ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ဖြင့် မြင်တော်မူထသော” ဟု
 ပေးပါ၊ (တနည်း) တိဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ၊ ဆဟိ ဝါ ပန အဘိညာဟိ ဇာနတာ၊ သဗ္ဗတ္ထ အပုဋိ
 ဟတေန သမန္တစက္ခုနာ ပဿတာ၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း “ဇာနတာ - သုံးပါးသောဝိဇ္ဇာ
 တို့ဖြင့် သိတော်မူထသော၊ ဝါ-ခြောက်ပါးသောအဘိညာဉ်တို့ဖြင့် သိတော်မူထသော၊
 ပဿတာ-အလုံးစုံသောအာရုံတို့၌ အဝိတ်အပင်မရှိသော သမန္တစက္ခု သဗ္ဗညုတဉာဏ်
 ဖြင့် မြင်တော်မူထသော” ဟု ပေးပါ။

(တနည်း) သဗ္ဗဓမ္မ ဇာနန သမတ္ထာယ ဝါ ပညာယ ဇာနတာ၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ စက္ခု
 ဝိသယာတိတာနိ တိရော ကုဋ္ဌာဒိဂတာနိဝိ ရူပါနိ အတိဝိသုဒ္ဓေန မံသစက္ခုနာ ပဿ
 တာ၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း “ဇာနတာ-အလုံးစုံသောတရားတို့ကို သိစွမ်းနိုင်သော သဗ္ဗညုတ
 ဉာဏ်ပညာဖြင့် သိတော်မူထသော၊ ပဿတာ - အလွန်စင်ကြယ်သော မံသစက္ခုဖြင့်
 ထက်ဝန်းကျင် တယူဇနာ၌ရှိသောအာရုံကို မြင်တော်မူထသော” ဟု ပေးပါ၊ (တနည်း)
 အတ္တဟိတ သာမိကာယ ဝါ သမာဓိ ပဒဋ္ဌာနာယ ပဋိဝေဓပညာယ ဇာနတာ၊ ပရဟိဘ
 သာမိကာယ ကရုဏာ ပဒဋ္ဌာနာယ ဒေသနာပညာယ ပဿတာ၊ ဤ အဖွင့်အတိုင်း
 “ဇာနတာ-ကိုယ်တော်၏စီးပွားကို ပြီးစေတတ်သော သမာဓိပဒဋ္ဌာန်ရှိသော ပဋိဝေဓ
 ပညာဖြင့် သိတော်မူထသော၊ ပဿတာ - သူတပါးတို့၏စီးပွားကို ပြီးစေတတ်သော
 ကရုဏာပဒဋ္ဌာန်ရှိသော ဒေသနာပညာဖြင့် မြင်တော်မူထသော” ဟု ပေးပါ၊ (တနည်း)
 အန္တရာယိကဓမ္မေဝါ ဇာနတာ၊ နိယျာနိကဓမ္မေဝါ ပဿတာ၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း “ဇာန
 တာ - အန္တရာယိကဓမ္မတို့ကို သိတော်မူထသော၊ ပဿတာ - နိယျာနိက ဓမ္မတို့ကို
 မြင်တော်မူထသော” ဟု ပေးပါ၊ အရိနံ ဟတတ္တာ၊ ပစ္စယာဒိနဉ္စ အရဟတ္တာ အရဟတာ၊
 သမ္မာ သာမဉ္စ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း နိဿယပေးသည်။

ယာဝဋ္ဌိဒံ။ ။ ယာဝ+စ+ဣဒံ၊ တေန သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတာယ အပ္ပမေယျံတံ ဒသေတိ-
 အဋ္ဌကထာ၊ ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ ဣဒံကို အယံဟု ပြင်လျက် အနက်ပေးရသည်၊ ဣဒံနိပါတ်၊
 တနည်း ဣဒံသည် ဣတ္ထိလိန်မှ နပုလ္လိန်ပြန်နေသော လိင်္ဂဝိပလ္လာသ၊ “အပ္ပမေယျံ”
 ကို ထောက်၍ “ယာဝစ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဝါ-အတိုင်း အရှည်မရှိအောင်သာလျှင်”

သုပ္ပိယော- မည်သော၊ အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော - ဤ ပရိဗ္ဗိဇသည်။ အနေက ပရိယာယေန- ဖြင့်၊ ဝါ- ဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓဿ-၏၊ ပေ၊ အနုဗန္ဓာ- ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ- ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (ဥပပါဒိ- ဖြစ်ပြီ။)

အထခေါ- ပြောဆိုကြရာ၊ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ- သည်၊ တေသံ ဘိက္ခူနံ- ထိုရဟန်းတို့၏၊ ဣဒံ သံခိယဓမ္မံ-ကို၊ ဝါ- ကို၊ ဝိဒိတွာ- သိတော်မူ၍၊ ယေန- အကြင် အရပ်အဘို့ဖြင့်၊ မဏ္ဍလမာလော - ထိုင်နေရာ စရပ်သို့၊ (ဥပသင်္ကမိ တဗ္ဗော-ကြွတော်မူထိုက်၏။) တေန-ထိုအရပ်အဘို့ဖြင့်၊ (မဏ္ဍလမာလံ- သို့၊) ဥပသင်္ကမိ - ကြွတော်မူ၏။ ဝါ- ကြွတော်မူပြီ၊ (တနည်း) ယေန - အကြင် အရပ်၌၊ မဏ္ဍလမာလော - သည်၊ (အတ္ထိ-ရှိ၏။) တေန- ထို ထိုင်နေရာစရပ်၊ ရှိရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ-ရေခံတော်မူပြီ၊ (တနည်း) တေန- ထို ထိုင်နေရာစရပ်၊ ရှိရာအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ- ကြွတော်မူ၏။ ဝါ-ကြွတော်မူပြီ။

+ + x + + x + x

ဟု ပေးရသည်။ ဋီကာ၌ “တဿ (ထိုပါဌ၏) ယတ္ထကံ သုဠု ပဋိဝိဒိတာ၊ တံ ဧတ္ထကန္တိ (ထို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းသည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏ ဟူ၍) န သတ္တာ အမှေဟိ ပဋိဝိဇ္ဈိတံ အက္ခာတံဝါတိ အတ္ထော” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ “ဘုရားရှင်သိတော်မူသလောက် တပည့်တော်တို့က ထိုးထွင်း၍ မသိနိုင်ပါ၊ (တနည်း) မပြောပြနိုင်ပါ” ဟုလို။

ဋီကာသစ်။ ။ ယာဝဉ္စိဒံကို “ယာဝ စ ယတ္ထကံ ဣဒံ အယံ နာနာမိမုတ္တိကတာ သုပ္ပဋိဝိဒိတာ၊ တံ ဧတ္ထကမေဝါတိ နိ သတ္တာ အမှေဟိ ပဋိဝိဇ္ဈိတံ အက္ခာတံစာတိ သ ပါဌသေသတ္ထော” ဟု ဖွင့်၏။ နိဿယ အနက်ပေးရာ၌ ဤအတိုင်း ပါဌသေသထည့်၍ ပေးရမည်ဟု ဆိုလို၏။ သို့သော် ထိုမျှလောက်ထည့်၍ အနက်ပေးဘို့ရန် မဏ္ဍလမာလံ၌ စကားပြောကြသော ရဟန်းတို့မှာ ရည်ရွယ်ချက် ရှိမည်မထင်ပါ။

အနက်။ ။ ဤဋီကာသစ်အလိုအတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင်ကား တေန ဘဂဝတာ- သည်၊ သတ္တာနံ - တို့၏၊ ဣဒံ (အယံ) နာနာမိမုတ္တိကတာ- ကို၊ “ယာဝစ - အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသည်တိုင်အောင်၊ သုပ္ပဋိဝိဒိတာ- ပြီ၊ တံ - ထို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကို၊ ဧတ္ထကမေဝါတိ-ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိ၏ဟူ၍၊ အမှေဟိ-တပည့်တော်တို့သည်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိတံ - ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းငှါ၎င်း၊ အက္ခာတံစ- ပြောပြခြင်းငှါ၎င်း၊ န သတ္တာ - မတတ် ကောင်းပါ” ဟု ပေးပါ။

ယေန ပေ၊ ဥပသင်္ကမိ။ ။ ယေနာတိ ယေန ဒိသာဘာဂေန သော ဥပသင်္ကမိ တဗ္ဗော၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဧတံ ကရဏဝစနံ၊ ယသ္မိံ ပဒေသေ သော မဏ္ဍလမာလော၊ တတ္ထ ဂတောတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း ၂ နည်းပေသည်။ “ဥပသင်္ကမိ” ကို “ဂတော” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဥပ အနက်မရှိဟု မှတ်ပါ။

ဋီကာ။ ။ ယေနာတိ ဟေတုမိ ကရဏဝစနံ၊ ယေန ကာရဏေန ဘဂဝတာ သော မဏ္ဍလမာလော ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော၊ တေန ကာရဏေန ဥပသင်္ကမိတိ အတ္ထော၊ ဤဋီကာ အဖွင့်အတိုင်း “ယေန-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ မဏ္ဍလမာလော-သို့၊ (ဥပသင်္ကမိ တဗ္ဗော-ထိုက်၏။) တေန-ထိုအကြောင်းကြောင့်၊ (မဏ္ဍလမာလံ- သို့၊) ဥပသင်္ကမိ-၏၊ ဝါ-ပြီ” ဟု ဟိတ်အနက် တနည်းပေးပါ။

ဥပသင်္ကမိတွာ-ကြွတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္ထေ-ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ-
 နေရာ၌၊ နိသီဒိ - ထိုင်တော်မူပြီ၊ နိသဇ္ဇ - ထိုင်တော်မူပြီး၍၊ ဘဂဝါ - သည်၊
 ဘိက္ခု - တို့ကို၊ အာမန္နေသိ - သိစေတော်မူပြီ၊ ဝါ - မေးတော်မူပြီ၊ (ကိ -
 အဘယ်သို့ မေးတော်မူသနည်း၊) ဘိက္ခဝေ-ဘိက္ခုတို့၊ တေရဟိ-ယခုအခါ၌၊
 ကာယကထာယ-အဘယ်စကားဖြင့်၊ သန္ဓိသိန္ဓာ-ကောင်းစွာ ထိုင်နေကြကုန်
 သည်၊ သန္ဓိပတိတာ-အတူတကွ ကျရောက်ကြကုန်သည်၊ ဝါ - စည်းဝေးကြ
 ကုန်သည်၊ အတ္ထနု-ဖြစ်ကုန်သနည်း။ [“ကာယ နတ္ထ” ဟု ရှိသော ပါဠိအတိုင်း
 အနက်၊ “ကာယနေတ္ထာတိပိ ပါဠိ” ဟူသော အဖွင့်အရ (တနည်း) ဘိက္ခဝေ-
 တို့၊ တေရဟိ-၌၊ ဧတ္ထ ဤစရပ်၌၊ ကာယ ယထာယ-ဖြင့်၊ သန္ဓိသိန္ဓာ-ကုန်သည်၊
 သန္ဓိပတိတာ-ကုန်သည်၊ (ဘဝထ) န- ဖြစ်ကုန်သနည်း၊] ဝေါ - သင်တို့၏၊
 အန္တရာ-ကမ္မဋ္ဌာန်း နှလုံးသွင်းမှု စသည်တို့၏ အကြား၌၊ ဝိပုကတာ-အပြား
 အားဖြင့် ပြုအပ်ပြီး မဟုတ်သော၊ ဝါ- မပြီးသေးသော၊ ကထာ-စကားသည်၊
 ကာစ ပန-အဘယ်နည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (အာမန္နေသိ-ပြီ။)

ဝေ-ဤသို့၊ ဝုတ္ထေ- မိန့်တော်မူအပ်သော်၊ ဝါ-မေးတော်မူအပ်သော်၊ တေ
 ဘိက္ခု- တို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ- မြတ်စွာဘုရားကို၊ တေ- ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ-
 လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ကိ -အဘယ်သို့လျှောက်ကြကုန်သနည်း၊) ဘန္တေ-မြတ်စွာ
 ဘုရား၊ ရတ္တိယာ-၏၊ ပစ္စုသသမယံ-၌၊ ပစ္စုဋ္ဌိတာနံ-ကုန်သော၊ ဝါ-ကုန်သည်
 ဖြစ်၍၊ ဣမ မဏ္ဍလမာလေ - ဤ ထိုင်နေရာစရပ်၌၊ သန္ဓိသိန္ဓာနံ - ကုန်သော၊
 သန္ဓိပတိတာနံ-ကုန်သော၊ အမှာကံ- တပည့်တော်တို့၏ အယံ သံခိယဓမ္မော-
 သည်၊ ဥဒပါဒိ-ပြီ၊ (ကိ - သနည်း၊) အတ္ထရိယံ အာဝုသော၊ ပေ၊ ဘိက္ခုသံယဉ္ဇ၊
 ဣတိ-သို့၊ (ဥဒပါဒိ- ပြီ၊) ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ နော-တို့၏၊ အန္တရာ-၌၊ ဝိပု
 ကတာ-သော၊ (မပြီးမပြတ်၊ ရပ်၍နေရသော၊) ကထာ- စကားသည်၊ အယံ-
 ဤ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားပါတည်း၊
 အထ - ပြောဆို၍ မပြီးသေးရာ၊ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ- သည်၊ အနုပ္ပတ္ထော-
 ကြွတော်မူလာပြီ၊ [“အစဉ်ရောက်တော်မူလာပြီ” ဟုလည်း ပေးကြ၏၊] ဣတိ-
 သို့၊ (အဝေါစုံ-လျှောက်ကြကုန်ပြီ။)

+ x x + + + + +

ကာယ ကထာယ။ ။ ရှေးနိဿယ၌ “ကာယ- အဘယ်သို့သော၊ ကထာယ-
 စကား၌၊ (တနည်း) ကထာယ-ကြောင့်” ဟု ပေးသည်၊ ဤ၌ “ ကာယ ကထာယ-
 အဘယ်စကားဖြင့်” ဟု ကြိယာဝိသေသန ပေးပါသည်။

ဝိပုကတာ။ ။ ပကာရေန ကရဏံ ပကတော+တတော ဝိဂတာ,ဝိဂတံ ဝါ ပကတံ
 ယဿာတိ ဝိပုကတာ၊ (ဋီကာသစ်၊) ဤ အဖွင့်အတိုင်း “ ဝိပုကတာ- အပြားအားဖြင့်
 ပြုခြင်းမှ ကင်းသော၊ (တနည်း) ဝိပုကတာ-ကင်းသော အပြားအားဖြင့် ပြုခြင်းရှိသော”
 ဟု ပေးပါ၊ နိဿယ၌ကား လွယ်ကူသော နည်းကိုသာ ပေးပါသည်။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပရေ-သာသနာတော်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မမံဝါ- ဝါဘုရား၏သော်လည်း၊ အဝဏ္ဏံ- ကို၊ ဘာသေယျံ- ပြောကုန်ရာ၏၊ ဓမ္မဿဝါ- တရားတော်၏ သော်လည်း၊ ပေ၊ သံဃဿဝါ- အနိယာ သံဃာတော်၏ သော်လည်း၊ အဝဏ္ဏံ- ကို၊ ဘာသေယျံ- ကုန်ရာ၏၊ တတြ-ထိုအပြစ်ပြောသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ တုမ္ပေဟိ-သင်တို့သည်၊ အာဃာတော- စိတ်ကို လွန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော ဒေါသကို၊ ဝါ-ရန်ငြိုးကို၊ န ကရဏီယော- မပြုအပ်၊ မပြုထိုက်၊ ဝါ- မပြုကြလေနှင့်၊ အပ္ပစ္စယော- ပီတိသုခတို့ ရှေးရှု မရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ဒေါမနဿကို၊ န ကရဏီယော-ထိုက်၊ ဝါ-နှင့်၊ စေတသော-စိတ်၏၊ အနဘိရဒ္ဓိ- မိမိ စီးပွား သူ့ စီးပွားကို မပြီးစေတတ်သော ဒေါသကို၊ န ကရဏီယော- ထိုက်၊ ဝါ-နှင့်၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပရေ-တို့သည်၊ ပေ၊ ဘာသေယျံ-ကုန်ရာ၏၊ တတြ-ထို အပြစ်ပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ (တနည်း) တတြ- ထို အပြစ်ပြောခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း)- တတြ-ထို အပြစ်ပြောခြင်း သည်၊ (သတိ - ဖြစ်လသော်၊) တုမ္ပေ - တို့သည်၊ ကုပိတာဝါ- ဒေါသ အတွက် အမျက်ထွက်ကြကုန်သည်သော်၎င်း၊ ဝါ-စိတ်ဆိုးကြကုန်သည်သော် ၎င်း၊ အနတ္တမနာဝါ-ဒေါမနဿဖြင့် မိမိစိတ် မရှိကြကုန်သည်သော်၎င်း၊ ဝါ- စိတ်မချမ်းသာ , နှလုံးနာကြကုန်သည်သော်၎င်း၊ စေ အဿထ - အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့၊ (ဝေံ သတိ-ဤသို့ ဖြစ်ကုန်လသော်၊) တေန-ထို ဒေါသ, ဒေါမနဿ ကြောင့်၊ တုမ္ပေယေဝ-သင်တို့၏သာ၊ ဝါ-သင်တို့မှာသာ၊ အန္တရာယော - ဈာန် မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အန္တရာယ်သည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပရေ-တို့သည်၊ ပေ၊ စေ အဿထ - ကုန်အံ့၊ (ဝေံသတိ)၊ တုမ္ပေ-တို့သည်၊ ပရေသံ- သူတပါးတို့၏၊ သုဘာသိတံ အပိ-ကောင်းစွာ ပြော ဆိုအပ်သော စကားမျှကို၎င်း၊ ဒုဗ္ဘာသိတံ အပိ - မကောင်းသဖြင့် ပြောဆို အပ်သော စကားမျှကို၎င်း၊ အာဇာနေယျာထ န-သိနိုင်ကုန်ရာအံ့လော၊ ဣတိ- ဤသို့မေးတော်မူပြီ၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ တေံ-ဤစကားကောင်း စကားဆိုး ကို ခွဲခြား၍ သိနိုင်ခြင်းသည်၊ နောဟိ-မဖြစ်နိုင်ပါ၊ (ဣတိ- ဤသို့ လျှောက်ကြ ကုန်ပြီ၊) ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပေ၊ ဘာသေယျံ-ကုန်ရာ၏၊ တတြ- ထို အပြစ်ပြောခြင်း ကြောင့်၊ တုမ္ပေဟိ-တို့သည်၊ အဘူတံ-မဟုတ် မမှန်သော အပြစ်ကို၊ အဘူတ တော-မဟုတ်မမှန်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ-မဟုတ်မမှန်ပါဟူ၍၊ နိဗ္ဗေဋ္ဌေ

x x x x x x x

တတြ။ ။ “တတြ စေ တုမ္ပေ အဿထာတိ တေသု အဝဏ္ဏဘာသကေသု၊ တသ္မိံ ဝါ အဝဏ္ဏံ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ တသ္မိံ အဝဏ္ဏံကို “ နိမိတ္တတ္ထေ ဘာဝလက္ခဏေ ဝါ တေံ ဘုမ္မန္တိ အာဟ၊- တသ္မိံ ဝါ အဝဏ္ဏံတိ ” ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် တတြကို ၃ နက်ပေးထားပါသည်။

တဗ္ဗံ-ဖြေရှင်းရာ၏၊ ဝါ-ဖြေရှင်းရမည်၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ ဖြေရှင်းရမည်နည်း၊) ဣတိပိ-ဤအကြောင်း ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဧတံ-ဤသင်တို့ ပြောဆို အပ်သော အပြစ်သည်၊ အဘူတံ-မဟုတ်ပါ၊ ဣတိပိ - လည်း၊ ဧတံ - သည်၊ အတစ္ဆံ-မမှန်ပါ၊ ဧတံ-သည်၊ အမှေသု- တပည့်တော်တို့၌၊ နတ္ထိစ - မရှိသည် သာ၊ ဧတံ-သည်၊ အမှေသု-တို့၌၊ န စ သံဝိဇ္ဇတိ-မထင်ရှားသည်သာ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ (နိဗ္ဗေဋ္ဌေတဗ္ဗံ-ရာ၏၊ ဝါ-ရမည်)။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပရေ-မိမိမှတစ်ပါး အခြားသော သာသနာကို ကြည်ညိုသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မမံဝါ-၏သော်လည်း၊ ဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဘာသေယျု-ကုန်ရာ၏၊ ပေ၊ တတြိ-ထိုသို့ ဂုဏ်ကိုပြောခြင်းကြောင့်၊ တုမှေဟိ-တို့သည်၊ အာနန္ဒော-လွန်စွာ နှစ်သက်ကြောင်း ဖြစ်သော ပီတိကို၊ န ကရဏီယော-ထိုက်၊ ဝါ-နှင့်၊ သော မနဿံ - ကောင်းသောစိတ်ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ စေတသိက သုခဝေဒနာ ကို၊ န ကရဏီယံ-ထိုက်၊ ဝါ - နှင့်၊ စေတသော - စိတ်၏၊ ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ- မူးတောင်း အသွင်၊ ပေ၊ လွင်တက်ကြွသော စိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာပီတိကို၊ န ကရဏီယံ-ထိုက်၊ ဝါ-နှင့်၊ ပေ၊ တတြိ-ထိုသို့ ဂုဏ်ကိုပြောခြင်းကြောင့်၊ တုမှေ- တို့သည်၊ အာနန္ဒိနော - လွန်စွာနှစ်သက်ခြင်း ရှိကြကုန်သည်၎င်း၊ သုမနာ- ဝမ်းသာရွှင်ပြ ကောင်းသော စိတ်ရှိကြကုန် သည်၎င်း၊ ဥပ္ပိလာဝိတာ-မူးတောင်း အသွင်၊ ပေ၊ လွင်တက်ကြွကြကုန်သည်၎င်း၊ စေ အဿထ-ကုန်အံ့၊ (ဧဝံသတိ၊) တေန-ထို ပီတိ သောမနဿကြောင့်၊ တုမှံယေဝ-တို့၏သာ၊ ဝါ - တို့မှာသာ၊ အန္တရာယော-သည်၊ အဿ-၏၊ [ဤသုက္ကပက္ခ၌ ကဏ္ဍပက္ခကဲ့သို့ တတိယဝါရ မပါ၊ အကယ်၍ ထည့်လိုလျှင် “ မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ ဝဏ္ဏံ ဘာသေယျု၊ တတြိ စေ တုမှေ အဿထ၊ အာနန္ဒိနော သုမနာ ဥပ္ပိလာဝိတာ၊ အပိနု တုမှေ ပရေသံ သုဘာသိတံ ဒုဗ္ဘာသိတံ အာဇာနေယျာထ၊ နောဟေတံ ဘန္တေ ” ဟု ထည့်ပါ။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပရေ- တို့သည်၊ ပေ၊ ဘာသေယျု - ကုန်ရာ၏၊ တတြိ-ထိုသို့ ဂုဏ်ကိုပြောဆိုခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း) တတြိ-ထိုသို့ ဂုဏ်ကိုပြောဆိုခြင်းသည်၊ (သတိ-ဖြစ်လသော်၊) တုမှေဟိ-တို့သည်၊ ဘူတံ-ဟုတ်မှန်သော ဂုဏ်ကို၊ ဘူတ တော-ဟုတ်မှန်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ-ဟုန်မှန်ပါ၏ဟူ၍၊ ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ- ဝန်ခံရာ၏၊ ဝါ-ဝန်ခံရမည်၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ ဝန်ခံရမည်နည်း၊) ဣတိပိ - ကြောင့်လည်း၊ ဧတံ-ဤသင်တို့ ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်သည်၊ ဘူတံ- ဟုတ်၏၊ ပေ၊ တစ္ဆံ-မှန်၏၊ ဧတံ-သည်၊ အမှေသု-တို့၌၊ အတ္ထိစ-ရှိသည်သာ၊ ပေ၊ သံဝိ ဇ္ဇတိစ-ထင်ရှားသည်သာ၊ ဣတိ-သို့၊ (ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ-ရမည်။)

(စူဠသီလ ကထာ)

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပုထုဇ္ဇနော-ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်တော်ကို၊ ဝဒမာနော - ပြောဆိုစွမ်းနိုင်လသော်၊ ဝါ-အစွမ်းကုန် ကြီးစား၍ပြောဆိုလသော်၊ ယေန- အကြင်ဂုဏ်ဖြင့်၊ (ဝါ-အကြင်သီလဖြင့်၊) ဝဒေယျ-ပြောဆိုနိုင်ရာ၏၊ ဧတံ-ဤဂုဏ်သည်၊(ဝါ-ဤသီလသည်၊) အပ္ပမတ္တကံ - သိမ်ငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဩရမတ္တကံ - ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ-သမာဓိ ပညာကို ထောက်ဆက အောက်ကျသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ-သမာဓိပညာတို့၏ ဤမှာဘက်အဘို့ဟူသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ သီလမတ္တကံ - အာစာရ သီလကလေးမျှသာတည်း၊ ဝါ-ကိုယ်ကျင့် သီလကလေးမျှသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပုထုဇ္ဇနော-သည်၊ တထာဂတဿ-၏၊ ဝဏ္ဏံ-တော်ကို၊ ဝဒမာနော- ပြောဆိုစွမ်းနိုင်လသော်၊ ဝါ-အစွမ်းကုန် ကြီးစား၍ ပြောဆိုလသော်၊ (အပ္ပမတ္တကေန - သိမ်ငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဩရမတ္တကေန- ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ-သမာဓိပညာကို ထောက်ဆက အောက်ကျသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ- သမာဓိပညာတို့၏ ဤမှာဘက် အဘို့ဟူသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊) ယေန (သီလမတ္တကေန)-အကြင် အာစာရသီလကလေးမျှဖြင့်၊ ဝါ- ကိုယ်ကျင့် သီလကလေးမျှဖြင့်၊ ဝဒေယျ-ပြောဆိုနိုင်ရာ၏၊(အပ္ပမတ္တကံ-သော၊ ဩရမတ္တကံ-သော၊ ဝါ-သော၊) တံ(သီလမတ္တကံ)- ထို အာစာရသီလကလေးမျှ ဟူသည်၊ ဝါ - ထိုကိုယ်ကျင့်သီလကလေးမျှ ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ-အဘယ်နည်း။

ပါဏာတိပါတိရတိ။ ။သမဏော ဂေါတမော-ရဟန်းဂေါတမသည်၊ ပါဏာတိပါတံ-ပါဏာတိပါတကို၊ ဝါ-သူ့ အသက် သတ်ခြင်းကို၊ ဝါ-သူ့ အသက်ကို လျင်စွာကျစေကြောင်း ဒုဿီလျစေတနာကို၊ ဝါ- သူ့ အသက်ကို ဓား လက်နက် စသည်တို့ဖြင့် လွှမ်းမိုး၍ ကျစေကြောင်း ဖြစ်သော ဒုဿီလျစေတနာကို၊ ပဟာယ- ပယ်စွန့်တော်မူ၍၊ ဝါ- ပယ်စွန့်တော် မူခြင်းကြောင့်၊ ပါဏာတိပါတာ-ပါဏာတိပါတမှ၊ ဝါ-မှ၊ ပဋိဝိရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏၊ နိဟိတဒဏ္ဍော-ချထားအပ်ပြီးသောဒုတ်ရှိတော်မူသည်၊ ဝါ-ဒုတ်မကိုင်ဘဲ လုံးဝ ချထားတော်မူသည်၊ နိဟိတသတ္တော-ချထားအပ်ပြီးသော ဒုတ်မှတပါး အခြားလက်နက် ရှိတော်မူသည်၊ ဝါ- ဒုတ်မှတပါး အခြားသော လက်နက်ကို လုံးဝမကိုင်ဘဲ ချထားတော်မူသည်၊ လဇ္ဇိ - မကောင်းမှုမှ ရှက်ခြင်းရှိတော်မူသည်၊ ဒယာပဇ္ဇော-မေတ္တာသို့ ရောက်တော်မူသည်၊ ဝါ-မေတ္တာစိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်၊ သဗ္ဗပါဏာဘူတဟိတာနုကမ္မိ-ဖြစ်သော အသက်ရှိသော သတ္တဝါအားလုံးတို့ကို စီးပွားဖြင့် စောင့်ရှောက်တော်မူတတ်သည်၊ ဝါ-

ကံကြောင့်ဖြစ်သော သတ္တာအားလုံးတို့ကို စီးပွားဖြင့် စောင့်ရှောက်တော်မူ တတ်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ဝိဟရတိ- သီတင်းသုံးတော်မူ၏၊ ဣတိ- ဤ ပါဏာတိ ပါတဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ [ကတမဉ္စအမေးကို ပြန်ဖြေသည်။ ဆရာ တို့ကား “ဣတိဝေ-သို့၊ ဝဒေယျ- ပြောဆိုနိုင်ရာ၏” ဟု ပေးတော်မူကြသည်။] ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ပုထုဇ္ဇနော တထာဂတဿ၊ ဝဏ္ဏံ၊ ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ- ဤသို့ သော်လည်း၊ ဝါ- ဤ ပါဏာတိပါတဝိရတိ သီလဖြင့်သော်လည်း၊ (ဟိ အနက် မရှိ၊) ဝဒေယျ - ပြောဆိုနိုင်ရာ၏။

အဒိန္နာဒါနဝိရတိ။ ။သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ အဒိန္နာဒါနံ - အဒိန္နာဒါနကို၊ ဝါ - မပေးအပ်သော သူ့ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းကို၊ ဝါ-မပေးအပ် သော သူ့ဥစ္စာကို ခိုးယူကြောင်းဖြစ်သော ဒုဿီလျစေတနာကို၊ ပဟာယ - ရှိ၊ ဝါ-ကြောင့်၊ အဒိန္နာဒါနာ-အဒိန္နာဒါနမှ၊ ပဋိဝိရတော-ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏၊ ဒိန္နာဒါယီ-ပေးအပ်သောပစ္စည်းကိုသာ ကိုယ် နှုတ်တို့ဖြင့် ယူခတ်မူတတ်သည်၊ ဒိန္နပါဋိကဓီ - ပေးအပ်သောပစ္စည်းကိုသာ စိတ်ဖြင့် လိုလားတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ) အထေနေန-မခိုးမဝှက် မလုယက်တတ်သော၊ (အထေနတ္တာ- မခိုး မဝှက် မလုယက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) သုစိဘူတေန - စင်ကြယ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ အတ္တနာ-အတ္တဘောဖြင့်၊ ဝိဟရတိ-၏၊ ဣတိ-ဤ အဒိန္နာဒါန ဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဘိက္ခဝေ- တို့၊ ပုထုဇ္ဇနော- သည်၊ တထာဂတ ဿ-၏၊ ဝဏ္ဏံ- ကို၊ ဝဒမာနော- လသော်၊ ဣတိဝါ- ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ အဒိန္နာဒါနဝိရတိ သီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ-ပြောဆိုနိုင်ရာ၏။

အဗြဟ္မစရိယဝိရတိ။ ။သမဏော ဂေါတမော- သည်၊ အဗြဟ္မစရိယံ- အဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝါ - မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို၊ ပဟာယ - ရှိ၊ ဝါ - ကြောင့်၊ ဗြဟ္မစရိ - မြတ်သော မေထုန်ဝိရတိအကျင့်ကို ကျင့်တော်မူသည်၊ အာရာစရိ- မေထုန်မှ ဝေးစွာ ကျင့်တော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဂါမဓမ္မာ-ရွာ နေသူ လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ မေထုနာ - မေထုန်မှ၊ ဝါ- ဆန္ဒရာဂ, အတူကြွ သည့်, မိန်းမ ယောက်ျား ၊ ဥျားသားတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောအကျင့်မှ၊ ဝိရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏၊ ဣတိ - ဤ အဗြဟ္မစရိယဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဘိက္ခဝေ, ပုထုဇ္ဇနော, တထာဂတဿ, ဝဏ္ဏံ, ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော် လည်း၊ ဝါ-ဤ မေထုန်ဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ-၏။

မုသာဝါဒဝိရတိ။ ။သမဏော ဂေါတမော- သည်၊ မုသာဝါဒံ- မုသာ ဝါဒကို၊ ဝါ-မုသားပြောခြင်းကို၊ ဝါ-ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန်, မမှန်သော ကာယ ပယောဂ ဝစီပယောဂတို့ကို ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်စေကြောင်း စေတနာကို၊ (တနည်း) မုသာဝါဒံ - မဟုတ်မမှန်သောဝတ္ထုကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် ပြောဆိုကြောင်း သိစေကြောင်းစေတနာကို၊ ပဟာယ-ရှိ၊ ဝါ-ကြောင့်၊ မုသာ

ဝါဒါ - မုသာဝါဒမှ၊ ပဋိဝိရတော - ၏၊ သစ္စဝါဒီ - မှန်ကန်သောစကားကိုသာ ပြောဆိုတတ်သည်။ သစ္စသန္ဓော-မှန်ကန်သောစကားတရပ်နှင့် စကားတရပ်ကို ဆက်စပ်တတ်သည်။ ထေတော-စကားအရာ လွန်စွာ ခိုင်မြဲသည်။ ပစ္စယိကော-ယုံကြည်မှု၏ စွဲ၍ဖြစ်ရာသည်။ ဝါ - ယုံကြည်စရာသည်။ လောကဿ - သတ္တလောကကို၊ အဝိသံဝါဒကော-မချွတ်ယွင်းစေတတ်သည်။ (ဟောတိ-၏)ဣတိ-ဤ မုသာဝါဒဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ ဘိက္ခဝေ , ပုထုဇ္ဇနော , တထာဂတဿ , ဝဏ္ဏံ , ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ- ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ - ဤမုသာဝါဒဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ- ၏။

ပိသုဏဝါစာဝိရတိ။ ။သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ ပိသုဏံ ဝါစံ- ပိသုဏာဝါစာကို၊ ဝါ-ချောပစ် ၎င်းတိုက်ကြောင်းစကားကို၊ ဝါ- မိမိ၏ ချစ်အပ်သည်၏အဖြစ် , သူတပါး၏ အချစ်မှ ကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုကြောင်း စကားကို၊ (တနည်း) ပိသုဏံဝါစံ - စည်းလုံးပြီးသား , ကွဲ၍သွားအောင် , ကြိတ်ချေတတ်သောစကားကို၊ ပဟာယ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ ပိသုဏာယဝါစာယ- ပိသုဏာဝါစာမှ၊ ပဋိဝိရတော- ၏၊ ဣတော- ဤသူတို့အထံမှ၊ သုတွာ- အပြစ်ပြောသည်ကို ကြားရ၍၊ ဣမေသံ - ဤသူတို့၏၊ ဘေဒါယ - ထိုသူတို့နှင့် ကွဲပြားခြင်းငှါ၊ အမုတြိ- ထိုသူတို့၏အထံ၌၊ ဝါ- ထိုသူတို့အား၊ အက္ခာတာ- ပြောပြတော်မူသည်၊ န (ဟောတိ)-မဖြစ်၊ အမုတြိဝါ- ထိုအရပ်၌မူလည်း၊ သုတွာ- အပြစ်ပြောသည်ကို ကြားရ၍၊ အမူသံ - ထိုသူတို့၏၊ ဘေဒါယ- ဤသူတို့နှင့် ကွဲပြားခြင်းငှါ၊ ဣမေသံ-ဤသူတို့အား၊ အက္ခာတာ-သည်၊ န(ဟောတိ)-မဖြစ်၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝါ - ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဘိန္နာနံဝါ- ကွဲပြားပြီးသူတို့ကိုမူလည်း၊ သန္ဓာတာ-စေ့စပ်တော်မူတတ်သည်၊ သဟိတာနံဝါ- တကွဖြစ်ပြီး စေ့စပ်ပြီး သူတို့အားမူလည်း၊ အနပ္ပဒါတာ- လျော်သောအားကို ပေးတော်မူတတ်သည်၊ ဝါ-စေ့စပ်ခြင်းကို အစဉ်လိုက်၍ ယူတော်မူတတ် , စောင့်ရှောက်တော်မူတတ်သည်။ သမဂ္ဂါရာမော(တနည်း)သမဂ္ဂရာမော-ညီညွတ်သူဟူသောဗျေ့ လျော်ရာရှိသည်။ သမဂ္ဂရတော - ညီညွတ်သူတို့၌ ဗျေ့ လျော်တော်မူသည်။ သမဂ္ဂနန္ဒီ - ညီညွတ်သူတို့ကို မြင်ရ , ကြားရလျှင် အားရနှစ်သက်တော်မူသည်။ သမဂ္ဂကရဏံ - ညီညွတ်အောင်ပြုတတ်သော၊ ဝါစံ-စကားကို၊ ဘာသိတာ - မိန့်တော်မူတတ်သည်။ (ဟောတိ- ၏) ဣတိ - ဤ ပိသုဏဝါစာဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ ဘိက္ခဝေ , ပုထုဇ္ဇနော , တထာဂတဿ , ဝဏ္ဏံ , ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ-ဤပိသုဏာဝါစာဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ-၏။

ဖရူသဝါစာဝိရတိ။ ။သမဏောဂေါတမော၊ ဖရူသံဝါစံ-ဖရူသဝါစာကို၊ ဝါ-ကြမ်းတန်းသောစကားကို၊ ဝါ-မိမိ သူတပါး , ဥ ဥျားသားကို , ကြမ်းတန်းအောင် ပြုတတ်သော စကားကို၊ ပဟာယ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ ဖရူသာယ ဝါစာယ-

ဖရုသာဝါစာမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏၊ ယာသာဝါစာ-အကြင်စကားသည်၊ နေလာ-
 အနက် သဒ္ဓါ ၂ ဖြာသောအပြစ် မရှိသည်၊ ကဏ္ဍသုခါ-သဒ္ဓါစကားလုံး ကောင်း
 သဖြင့် နားတို့၏ချမ်းသာကြောင်းသည်၊ ဝါ-နားဝင်ချိုသည်၊ ပေမနိယာ-အနက်
 အဓိပ္ပာယ် ရှင်းသဖြင့် ချစ်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သည်၊ ဝါ-ချစ်စရာကောင်းသည်၊
 ဟဒယင်္ဂမာ - စိတ်နှလုံးသို့ ရောက်သည်၊ ဝါ - နှလုံးအသဲ စွဲလောက်သည်၊
 ပေါရီ - ဂုဏ်တို့ဖြင့် ပြည့်သည်၏အဖြစ်၌ ဖြစ်သည်၊ ဝါ- မြို့သူသဘွယ်၊ နနယ်
 သည်၊ ဝါ-မြို့သူမြို့သား၊ လူအများ၏ အသုံးအနှုန်းစကားသည်၊ ဗဟုဇနကန္တာ-
 များစွာသောလူအပေါင်းသည် နှစ်သက်အပ်သည်၊ ဗဟုဇနမနာပါ - များစွာ
 သော လူအပေါင်း၏စိတ်ကို တိုးပွားစေတတ်သည်၊ ဝါ - များစွာသော လူ
 အပေါင်း၏မြတ်နိုးဘွယ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ တထာရူပိ - ထိုသို့ သဘောရှိသော၊
 ဝါစံ-စကားကို၊ ဘာသိတာ-မိန့်တော်မူတတ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-ဤဖရုသ
 ဝါစာဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဘိက္ခဝေ , ပုထုဇ္ဇနော, တထာဂတဿ,
 ဝဏ္ဏံ, ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ ဖရုသဝါစာဝိရတိသီ သ
 ဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ- နိုင်ရာ၏။

သမ္ဗုပ္ပလာပဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ သမ္ဗုပ္ပလာပံ-သမ္ဗုပ္ပလာပ
 ကို၊ ဝါ- မိမိ သူတပါး၊ ၂ ဥပသားတို့၏ စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော
 အနက်မဲ့စကားကို ပြောဆိုခြင်းကို၊ ဝါ-ပြောဆိုကြောင်းစေတနာကို၊ (တနည်း)
 သမ္ဗုပ္ပလာပံ -အနက်အဆန်ကင်းသဖြင့်, စပါးပိန် စပါးဖျင်းနှင့်တူသောစကား
 ကို၊ ဝါ-ပိန်ဖျင်းသောစကားကို၊ ပဟာယ- ရှိ၊ ဝါ-ကြောင့်၊ သမ္ဗုပ္ပလာပါ-
 သမ္ဗုပ္ပလာပမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏၊ ကာလဝါဒီ-ပြောဟောသင့်ရာ ချိန်အခါ၌သာ
 ပြောဟောတော်မူတတ်သည်၊ ဘူတဝါဒီ - ဟုတ်မှန်သော စကားကိုသာ ပြော
 ဟောတော်မူတတ်သည်၊ အတ္ထဝါဒီ - ပစ္စုပ္ပန် , သံသရာ ၂ ဖြာသော စီးပွား၌
 မှီသောစကားကိုသာ ပြောဟောတော်မူတတ်သည်၊ ဓမ္မဝါဒီ - လောကုတ္တရာ
 တရား ၉ ပါး၌မှီသောစကားကိုသာ ပြောဟောတော်မူတတ်သည်၊ ဝိနယဝါဒီ-
 သံဝရဝိနည်း, ပဟာနဝိနည်း၌မှီသော စကားကိုသာ ပြောဟောတော်မူတတ်
 သည်၊ ကာလေန - သင့်လျော်သောအခါ၌၊ သာ ပဒေသံ - ညွှန်ပြအပ်သော
 ဥပမာ, ဥဒါဟရုဏ်, ပုံစံသာဓက, အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါ- ညွှန်ပြ
 ကြောင်းဖြစ်သော ဥပမာ , ဥဒါဟရုဏ် , ပုံစံသာဓက , အကြောင်းနှင့်တကွ
 ဖြစ်သော၊ ပရိယန္တဝတိ - အဆုံး အပိုင်းအခြားရှိသော၊ အတ္ထသံဟိတံ-အကျယ်
 ချဲ့လျှင်, များစွာသော အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့နှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ ဝါ-ရည်ရွယ်ရင်း
 အဓိပ္ပာယ်နှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ နိဓာနဝတိ - သို့မှီးသိမ်းထားရာ , စိတ်တည်းဟူ
 သော ပူတာတံတင်းရှိသော၊ ဝါစံ- စကားကို၊ ဘာသိတာ- မိန့်တော်မူတတ်
 သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ - ဤ သမ္ဗုပ္ပလာပဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။

ဘိက္ခဝေ၊ ပုထုဇ္ဇနော၊ တထာဂတဿ၊ ဝဏ္ဏံ၊ ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ - ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ သမ္ပပ္ပလာပရိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ- ဧ။

ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမရိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမသမာရမ္ဘာ - မျိုးအပေါင်း၊ ကြီးပွားဆဲ ကြီးပွားပြီးဖြစ်သော သစ်ပင်အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်းမှာ ပဋိရိရတော- မူ၏။ ဣတိ- ဤဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘာရိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ ဘိက္ခဝေ၊ ပုထုဇ္ဇနော၊ တထာဂတဿ၊ ဝဏ္ဏံ၊ ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ-ဤဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘာရိရတိ သီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ- ပြောဆိုနိုင်ရာ၏။

ဝိကာလဘောဇနရိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဧကဘတ္တိကော- တထပ်ထည်းသော ဆွမ်းရှိုတော်မူ၏။ ရတ္တံပရတော - ည၌အခါ၌ စားခြင်းမှ ရှောင်တော်မူ၏။ ဝိကာလဘောဇနာ-အနိယာအပေါင်း၊ သုတော်ကောင်းတို့၏ ဝားနံမဟုတ်သောအခါ၌ စားခြင်းမှာ ဝါ-နေလွဲအခါ၌ စားခြင်းမှာရိရတော- ရှောင်ကြဉ်တော်မူ၏။ ဣတိ - ဤ ဝိကာလဘောဇနရိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ ဘိက္ခဝေ၊ ပုထုဇ္ဇနော၊ တထာဂတဿ၊ ဝဏ္ဏံ၊ ဝဒမာနော၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ-ဤဝိကာလဘောဇနရိရတိသီလဖြင့် သော်လည်း၊ ဝဒေယျ။

နစ္စဂိတ ဝိရတိ ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ နစ္စဂိတ ဝါဒိတဝိသုကာဒဿနာ - ကိုယ်တိုင် ကခြင်း သူတပါးကို ကစေခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် သိဆိုခြင်း သူတပါးကို သိဆိုစေခြင်း၊ ကိုယ်တိုင်တီးမှုတ်ခြင်း သူတပါးကို တီးမှုတ်စေခြင်း၊ ကိုယ်တော် အဆုမ္မတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် စို့ပမာ ဒီလာဖြစ်သော ကြည့်မှုနားထောင်ခြင်းမှာ ပဋိရိရတော- ဧ။ ဣတိ - ဤနစ္စဂိတဝါဒိတဝိသုကာဒဿနာရိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဣတိဝါ- သော်လည်း၊ ဝါ- ဤနစ္စဂိတဝါဒိတဝိသုကာဒဿနာရိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ။

မာလာဂန္ဓဝိလေပနရိရတိ ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ မာလာဂန္ဓဝိလေပနဓာရဏမဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာ- ဒုဿိလျစေတနာ၏တည်ရာအကြောင်း ဖြစ်သော ပန်းပန်ခြင်း၊ နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် နိမ့်ရာအရပ်ကို ပြည့်စေခြင်း၊ အရောင်တင်ဆေး၊ ရေဆေး၊ နံ့သာဆီ၊ နံ့သာရည်၊ သနပ်ခါးတို့ဖြင့် လိမ်းချဲ့ခြယ်လှယ်ခြင်းမှာ ပဋိရိရတော- ဧ။ ဣတိ- ဤ မာလာဂန္ဓဝိလေပနရိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ ဣတိဝါဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

ဥစ္စာသယနမဟာသယနရိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ - မြင့်သောနေရာ၊ ကြီးကျယ်ခမ်းနား ဆန်းပြားသော နေရာ၌ ထိုင်ခြင်း၊ ခပ်ခြင်းမှာ ပဋိရိရတော- ဧ။ ဣတိ-ဤဥစ္စာသယနမဟာသယနရိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း။ ဣတိဝါဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

ဇာတရူပရဇတဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဇာတရူပရဇတ ပဋိဂ္ဂဟဏာ-ရွှေငွေကို ကိုယ်ဖြင့် ခံယူခြင်း၊ နှုတ်ဖြင့် ခံယူခြင်း၊ စိတ်ဖြင့် ခံယူ ခြင်းမှ၊ ဝါ-ရွှေငွေကို ကိုယ်တိုင် ခံယူခြင်း၊ သူတပါးကို ခံယူစေခြင်း၊ အဝေး၌ အပ်နှံအပ် အနီး၌ချထားအပ်သည်ကို သာယာခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏၊ ဣတိ- ဤ ဇာတရူပရဇတပဋိဂ္ဂဟဏဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ဝဒေယျ။

အာမကဓညဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟ ဏာ-အစိမ်းဖြစ်သော စပါးမျိုး၊ ပဲမျိုးကို ကိုယ်ဖြင့် ခံယူခြင်း၊ နှုတ်ဖြင့် ခံယူခြင်း၊ စိတ်ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ [“ကိုယ်တိုင် ခံယူခြင်း” စသော သုံးမျိုးကိုလည်း ပေးပါ။] ပဋိဝိရတော- ၏၊ ဣတိ- ဤ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏဝိရတိလည်း သီလတမျိုး တည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ဝဒေယျ။ [ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ- ဤ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

အာမကမံသဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာ- အစိမ်းဖြစ်သော သားငါးကို ကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ [“ခံယူခြင်း” ဟု ဆိုလျှင် သုံးမျိုးလုံးပါဝင်သည်-ဟု မှတ်ပါ။] ပဋိဝိရတော - ၏၊ ဣတိ - ဤ အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ ပေ၊ဝဒေယျ။

ဣတ္ထိကုမာရိကဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတ္ထိ ကုမာရိက ပဋိ ဂ္ဂဟဏာ-မိန်းမအို၊ မိန်းမပျိုကို ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော- ၏၊ ဣတိ- ဤ ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ဝဒေယျ။

ဒါသိဒါသဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏာ- ကျွန်မိန်းမ၊ ကျွန်ယောက်ျားကို ကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော- ၏၊ ဣတိ - ဤ ဒါသိဒါသဝိပဋိဂ္ဂဟဏာရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ဝဒေယျ။

အဇေဠကဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ အဇေဠကပဋိဂ္ဂဟဏာ- ဆိတ် , သိုးကို ကိုယ် နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော - ၏၊ ဣတိ-ဤ အဇေဠကပဋိဂ္ဂဟဏဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ ပေ၊ဝဒေယျ။

ကုတ္တုဒုသုကရဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ကုတ္တုဒုသုကရပဋိဂ္ဂဟ ဏာ-ကြက် , ဝက်တို့ကို ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော- ၏၊ ဣတိ- ဤ ကုတ္တုဒုသုကရပဋိဂ္ဂဟဏဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ ဝဒေယျ။

ဟတ္ထိဂဝဿဝဠဝဠိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဟတ္ထိဂဝဿဝဠဝပဋိဂ္ဂဟဏာ-ဆင်၊ နွား၊ မြင်း၊ မြည်းတို့ကို ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏။ ဣတိ- ဤဟတ္ထိဂဝဿဝဠဝပဋိဂ္ဂဟဏာဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

ခေတ္တဝတ္ထုပဋိဂ္ဂဟဏာ-လယ်၊ ယာကို ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏။ ဣတိ- ဤခေတ္တဝတ္ထုပဋိဂ္ဂဟဏာဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

ဒုတေယျပဟိဏဂမနဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဒုတေယျပဟိဏဂမနာနယောဂါ-တမန်သည်တို့၏ အလုပ်ဖြစ်သော သဝဏ်စာလွှာ၊ နှုတ်မှာစကားကို ယူဆောင်၍ မြို့ရွာတခုမှ မြို့ရွာတခုသို့ ခရီးရှည် သွားခြင်း အလုပ်၊ စေခိုင်းအပ်သည် ဖြစ်၍ တအိမ်မှ တအိမ်သို့ ခရီးတိုသွားခြင်း အလုပ်ကို အားထုတ်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏။ ဣတိ- ဤဒုတေယျ ပဟိဏဂမနဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

ကယဝိက္ကယဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ကယဝိက္ကယာ-ကုန်သည်သဘွယ်၊ ဝယ်ခြင်း၊ ရောင်းခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏။ ဣတိ- ဤကယဝိက္ကယဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

တုလာကုဋာဒိဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ တုလာကုဋကံသ ကုဋမာနကုဋာ-ချိန်ဖြင့် လိမ်လည် လှည့်ပတ်ခြင်း၊ ရွှေခွက်ဖြင့် လိမ်လည်လှည့်ပတ်ခြင်း၊ ချင့်တောင်း ချင့်ခွက်ဖြင့် လိမ်လည် လှည့်ပတ်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏။ ဣတိ- ဤတုလာကုဋာဒိဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

ဥက္ကောဋနာဒိဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဥက္ကောဋနဝဠနနိကတိ သာစိယောဂါ- တံစိုးလက်ဆောင် ယူခြင်းဟူသော ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း၊ အတုအယောင်အကြောင်းပြု၍ လှည့်ပတ်ခြင်းဟူသော ကော်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း၊ မန္တန်ဆေးဝါး၊ မျက်လှည့်အားဖြင့် လှည့်စားခြင်းဟူသော ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ-ဤ ဥက္ကောဋနာဒိဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

ဆောနာဒိဝိရတိ။ ။ သမဏော ဂေါတမော၊ ဆောဒနဝဓပန္နနိပရာမောသအာလောပသာဟသကာရာ- လက်ခြေစသည်ကို ဖြတ်ခြင်း၊ ညှင်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း၊ ချုပ်နှောင် ထောင်ချခြင်း၊ ဆီးနှင်း ခြို့ပိတ်ခပေါင်းတို့ဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ဖုံးကွယ်လျက် ခရီးသွားသူကို လှူယူခြင်း၊ မြို့ရွာတို့သို့ဝင်၍ ဓားမြတိုက်လျက်

လုယက်ခြင်း၊ အဆောတလျင် ရှောင်တခင်ဖြစ်စေအပ်သော အနုကြမ်းစီးခြင်း၊ ဟူသော ပြုလုပ်မှုမှာ ပဋိဝိရတော-၏၊ ဣတိ- ဤ ဆေဒနာဒိဝိရတိလည်း သီလ တမျိုးတည်း၊ ဘိက္ခဝေ - ဘိက္ခုတို့၊ ပုထုဇ္ဇနော-ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာ ဂတဿ- မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝဏ္ဏံ - ဂုဏ်ကို၊ ဝဒမာနော - ပြောဆိုစွမ်းနိုင်လ သော်၊ ဝါ-အစွမ်းကုန် ကြိုးစား၍ပြောဆိုလသော်၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်း၊ ဝါ- ဤဆေဒနာဒိဝိရတိလီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝဒေယျ - ပြောဆိုနိုင်ရာ၏။

စူဠသီလံ- အကျယ် မဝေဘန်ခြင်းကြောင့် ကျဉ်းငယ်သော ၂၆ ပါးသော သီလသည်၊ နိဋ္ဌိတံ-ပြီးပြီ။

မဇ္ဈိမသီလဝယ် မှတ်နှင့်ဘွယ်

မဇ္ဈိမသီလ။ ။ အချို့ သိက္ခာပုဒ်များသည် စူဠသီလ၌ အကျဉ်းအားဖြင့် ပါပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပါပြီးသော အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့တော်မူခြင်း၊ မပါ သေးသော သိက္ခာပုဒ်များကို ထုတ်ပြခြင်းငှါ ဤမဇ္ဈိမသီလကို ဟောတော်မူရ သည်။ မှန်၏-တထာဂတ၏ ဂုဏ်တော်ကို ပြောသူတို့တွင် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် အကျဉ်းသာ ပြောတတ်၏။ အချို့ အကျယ် ပြောတတ်၏။ ဤသို့ ဂုဏ်ပြောသူ အမျိုးမျိုးရှိသောကြောင့် အကျဉ်းအကျယ် ၂ မျိုးဟောတော်မူရသည်။

ယထာဝါပန။ ။ “ယထာတိ ဩပမ္မတ္ထေနိပါတော၊ ဝါတိ ဝိကပ္ပနတ္ထေ”- ဋီကာ၊ ဝိ+ တမျိုးတဖုံ + ကပ္ပန- ပြုစီရင်ခြင်းကို (“ ဧကေ ဘောန္တော သမဏ ဗြဟ္မဏာ” စသည်ဖြင့် တမျိုးတဖုံ ပြုစီရင်ခြင်းကို) ဝိကပ္ပနဟု ဆိုသည်။ ပနကား အနက်မရှိ၊ ထို့ကြောင့် “ဝါပန-တမျိုးတဖုံ ပြောဆိုပုံကား” ဟု ပေးပါသည်။ “ဝါပန-ထိုမှတပါး” ဟု ဆရာတို့ပေးတော်မူသည်။ ဩပမ္မတ္ထယထာကိုကား ဝိဟရန္တိ ကြိယာနှင့် တွဲပါ။

ဧကေ။ ။ ဧကေသဒ္ဒါ၏-အညအနက်ကို၎င်း၊ ဝဒန္တိဆရာတို့က ဧကေေ အနက်ကို၎င်း ဖွင့်ကြ၏။ ထိုအတိုင်းပေးထားသည်။

ဘောန္တော။ ။ ဤ“ဘောန္တော” သဒ္ဒါသည် သူတော်ကောင်း(လူကြီး လူ ကောင်း)တို့၏ မြတ်မြတ်နိုးနိုး ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲအပ်သော စကား အသုံး တမျိုး ဖြစ်၏။ မြန်မာလို “အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ လေးလေး စားစား သုံးစွဲခြင်းမှာလည်း “ လူတို့က အထင်ကြီးသလို သူတို့က မနေနိုင်ကြ မနေတတ်ကြ၊ တချို့က သစ်ပင်တွေကို ဖျက်ဆီးကြ၊ တချို့က ပွဲကြည်ကြ၊ ပွဲ ကကြ၊ ပွဲအကခိုင်းကြ စသည်ဖြင့် နေကြသည်” ဟူသော အဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင် အောင် သုံးစွဲခြင်းတည်း။ မြန်မာတို့က “ချီးမွမ်း + ခြေကြောက်” ဟု ဆိုကြ၏။ “ချီးလည်း ချီးမွမ်း၏၊ ခြေဖြင့်လည်း ကြောက်ကန်၏” ဟုလို။

ပြောပုံ ၂ မျိုး။ ။ စူဠသီလဝယ် ဘုရားဂုဏ်တော်ကို ပြောဆိုရာ၌ “မည်သူ တို့ကဲ့သို့” ဟု အခြားပုဂ္ဂိုလ်ကို မညွှန်ပြဘဲ “ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ၊ ပေ၊ ပတိ ဝိရဒတာ” ဟု ပြောဆို၏။ ဤနည်းကို “ပရာနဒ္ဒေသိက = ပရ + အနဒ္ဒေသိက - သူတပါးကို မညွှန်မပြ (ဥပမာ မပြ) သော နည်း” ဟု ခေါ်၏။ ဤ မဇ္ဈိမသီလ ဝယ်ပြောဆိုရာ၌ ကား “ယထာ၊ ပေ၊ ဝိဟရန္တိ - အရှင် သမဏဗြာဟ္မဏတို့ ဗီဇ ဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘ အမှုကို ပြု၍ နေကြသကဲ့သို့” ဟု အခြားသူတို့ကို ဥပမာညွှန်ပြ၍ ပြော၏။ ဤပြောနည်းကို “အညဒ္ဒေသိက = အည + ဥဒ္ဒေသိက - အခြားသူများကို ညွှန်ပြခြင်း ရှိသောနည်း” ဟု ခေါ်သည်။ [သဒ္ဓါဒေယျာနိ ဘောဇနာနိတို့ကို အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဘော၊ ပေ၊ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ ။ သဒ္ဓါဒေယျပစ္စည်းတို့ကို သုံးစွဲကြသော ထို သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည် (ကောင်းမွန်စွာ တရားကျင့်၍ နေသင့်ပါလျက် ထိုသို့ မနေကြဘဲ မိမိနှင့် မလျော်သော အလုပ်ကို ပြုလုပ်နေကြသကဲ့သို့” ဟုလို၊ ဤဝါကျ၌ “အနု + ယုတ္တာ” ကို “အဖန်ဖန် + အားထုတ်” ဟု အနက် ပေးကြသော်လည်း တကြိမ်တခါမျှ မလုပ်ကောင်းသောကြောင့် အဖန်ဖန် ဟု ဆိုဘွယ်မလိုရကား အနုကို အနက်မရှိဟု ကြံပါ။ ထို “အားထုတ်” ဟု ရာ၌လည်း “ဖြစ်စေခြင်း ပြုလုပ်ခြင်း” ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။

ရှေးနိဿယများ။ ။ ဤ “ယထာဝါပနေကေ၊ ပေ၊ ဝိဟရန္တိ” ဝါကျ၌ “နေကေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ” ဟု ကတ္တားပုဒ်တပုဒ် “တေ” ဟု ကတ္တား ပုဒ်တပုဒ်၊ ဤသို့ ၂ ပုဒ်ရှိသောကြောင့် “သမဏဗြာဟ္မဏာ” ဟူသော ကတ္တား သည် ဝိဟရန္တိတိုင်အောင် မစပ်နိုင်၊ “ဘုဉ္ဇိတွာ” ဟူသော အပဓာန ကြိယာ ဝိသေသန၌လည်း ရပ်တန့်၍ မနေနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “(ယေ) သမဏဗြာဟ္မဏာ - တို့သည်၊ သဒ္ဓါဒေယျာနိ - ကုန်သော၊ ဘောဇနာနိ - တို့ကို၊ ဘုဉ္ဇန္တိ - သုံးဆောင် ခံစားကြကုန်၏” ဟု “ဘုဉ္ဇန္တိ” ဟူသော ပဓာနကြိယာ (ယေ) ဟု အနိယမနှင့် တကွ အနိယမဝါကျတရပ် အပိုထည့်ပြီးမှ “နေကေ ဘောန္တော တေ သမဏ ဗြာဟ္မဏာ သဒ္ဓါဒေယျာနိ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိတွာ” ဟု ထပ်၍ အနက်ပေးတော် မူကြကုန်၏။

မိမိအယူ ။ ။ ဤဝါကျ၌ ထိုသို့ အနက်ပေးဘို့ရန် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ လည်း မဖွင့်ကြ၊ ထိုသို့ အနက်ပေးသဖြင့် အဓိပ္ပာယ်အထူးလည်း ထွက်၍မလာ၊ သမဏဗြာဟ္မဏာဟူသော ကတ္တားသည် ဘုဉ္ဇိတွာ၌ စဉ်းငယ်ဆိုက်၍ ဝိဟရန္တိ တိုင်အောင် သာမညကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် စပ်နိုင်၏။ “တေ” ဟူသော ကတ္တားသည် သဒ္ဓါဒေယျဘောဇဉ်ကိုစားသော ထိုသမဏဗြာဟ္မဏများကို ပြန်၍ညွှန်းသော ဝိသေသကတ္တား ဖြစ်၏။ နိယမရှိတိုင်း အနိယမ မရှိကြောင်း၌လည်း ဤ ပါဠိ

တော်သည် သာဓကဖြစ်နိုင်၏။ ဘုရားရှင်သည် တရားတော်ကို ရှင်းလင်းစွာသာ ဟောတော်မူလေ့ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ ပါဠိတော်ရှိသည့်အတိုင်း အပို မထည့်ဘဲ နိဿယ အနက်ပေးခြင်း မြန်မာပြန်ခြင်းသာ သဘာဝကျသည် ဟု ယူဆပါသည်။

ဣတိ ဝေရူပပါ။ ။ “ဝိဟရန္တိယထာ-ကဲ့သို့” ဟု ပေးပြီးနောက် “တထာ- ထို အတူ၊ ဣတိ ဝေရူပပါ-သော” ဟု တထာထည့်၍ ပေးတော်မူကြ၏။ (တနည်း) “ဣတိ-ဤ အတူ၊ ဝေရူပပါ-သော” ဟုလည်း ပေးတော်မူကြ၏။ မိမိကား “ဣတိ ဝေရူပပါ” သည်ပင် ထိုယထာ၏ နိယမဟု ယူဆ၍ တထာလည်းမထည့်၊ ဣတိ ကိုလည်း မခွဲဘဲ ပေးလိုက်ပါသည်။ မှန်၏- ယထာကို ဥပမာနဇောတကဟု ယူလေ့ရှိကြသော်လည်း ယသဒ္ဓါနောင် အာကာရအနက်၌ ထာ ပစ္စည်းသက် ထားသော အဗျယတဒ္ဓိတ် (နိပါတ်)ပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် “ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပေ၊ ဝိဟရန္တိ၊ “ဣတိ ဝေရူပပါ- ဤသို့သော အခြင်းအရာ သဘောရှိသော” ဟု သဒ္ဓါရှိတိုင်းလည်း ပေးနိုင်၏။ “ဝိဟရန္တိ ယထာ” ဟု ထုံးစံ အတိုင်းလည်း ပေးနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ပေးလျှင် အနက်သဒ္ဓါအာလုံး အဓိပ္ပာယ် နှင့်တကွ ပြေပြစ်တော့သည်။ ယထာ သဒ္ဓါ၏ အနိယမ ဥပမာကာရ အနက် ဟောကြောင်းကိုလည်း ဧဝံ မေ သုတံ” ၏ ဧဝံ အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပါပြီ။

မဇ္ဈိမသီလဝယ်
မှတ်နှင့်ဘွယ် ပြီး၏။

မဇ္ဈိမသီလ ကထာ

ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘ ဝိရတိ။ ။ ဝါပန - တမျိုးတဖုံ ပြောဆိုပုံ ကား၊ ဧကေ - ဘုရားမှ တပါးကုန်သော၊ ဝါ - အချို့ ကုန်သော၊ ဘောန္တော - အရှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏ-သမဏဗြာဟ္မဏာအမည်ရသောပုဂ္ဂိုလ် တို့သည်။ ဝါ-ရဟန်း ပုဏ္ဏားတို့သည်။ သဒ္ဓါဒေယျာနိ-ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးပစ္စုပ္ပန် လောက တမလွန်လောကကိုယုံ ကြည်၍ ပေးလှူအပ်ကုန်သော၊ ဘောဇနာ နိ- ဘောဇဉ်တို့ကို၊ ဝါ- ဘောဇဉ်ကိုမှတ် အရပ်ရပ်သောပစ္စည်းတို့ကို၊ ဘုဉ္ဇိ တွာ-သုံးဆောင် စားသောက်ပြီး၍၊ တေ- ထို သမဏဗြာဟ္မဏ အမည်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဝေရူပံ- ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဗီဇဂါမ ဘူတဂါမ သမာရမ္ဘ- ဗီဇဂါမ၊ ဘူတဂါမကို ဖျက်ဆီးခြင်းကို၊ ဝါ-မျိုးအပေါင်း၊ ကြီးပွားဆဲ ကြီးပွား ပြီးဖြစ်သော မြက် သစ်ပင်အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်းကို၊ အနယုတ္တာ - အား ထုတ်ကြကုန်သည်။ ဝါ - ပြုလုပ်ကြကုန်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ဝိဟရန္တိယထာ - နေကြကုန်သကဲ့သို့။

သေယျထိဒံ-ထို ဗီဇဂါမ်, ဘူတဂါမ်ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ (တနည်း) ဣဒံ-
 ဤ ဗီဇဂါမ်, ဘူတဂါမ်ဟူသည်၊ သေယျထာ- အဘယ်နည်း၊ မူလဗီဇံ- အမြစ်
 မျိုး၎င်း၊ ဝါ- အမြစ်ဟူသော မျိုးရှိသောသစ်ပင်၎င်း၊ ဝါ- အမြစ်ဟူသော မျိုး
 ရှိသောသစ်ပင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၎င်း၊ [နောက်၌လည်း ဤသို့ပေးပါ။] ခန္ဓဗီဇံ-
 ပင်စည်မျိုး၎င်း၊ ဝါ-ပင်စည်ဟူသော မျိုးရှိသောသစ်ပင်၎င်း၊ ဖဠုဗီဇံ-အဆစ်
 မျိုး၎င်း၊ ဝါ-အဆစ်ဟူသော မျိုးရှိသောသစ်ပင်၎င်း၊ အဂ္ဂဗီဇံ-အညွန့်မျိုး၎င်း၊
 ဝါ-အညွန့်ဟူသော မျိုးရှိသောသစ်ပင်၎င်း၊ ပဉ္စမံ-၅ ခုမြောက်ဖြစ်သော၊ ဗီဇ
 ဗီဇမေဝ-အစေ့သာလျှင်ဖြစ်သော မျိုး၎င်းတည်း၊ ဝါ-အစေ့သာလျှင်ဖြစ်သော
 မျိုးရှိသော သစ်ပင်၎င်းတည်း၊ သမဏောဂေါတမော, ဣတိ ဧဝရူပါ - ဤသို့
 သဘောရှိသော၊ ဗီဇဂါမ် ဘူတဂါမ်သမာရမ္ဘာ - ဗီဇဂါမ်, ဘူတဂါမ်ကို
 ဖျက်ဆီးခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော-၏၊ ဣတိ-ဤ ဗီဇဂါမ် ဘူတဂါမ်သမာရမ္ဘာဝိရတံ
 အကျယ်လည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဘိက္ခဝေပေ၊ ဣတိဝါ - ဤသို့သော်လည်း၊
 ဝါ-ဤဗီဇဂါမ်ဘူတဂါမ်သမာရမ္ဘာဝိရတံအကျယ်သီလဖြင့်သော်လည်း၊ ဝေဒယျ။

သန္ဓိမိကာရပရိဘောဂဝိရတိ။ ။ ဝါပန-တမျိုးတဖုံ ပြောဆိုပုံကား၊ ပေ၊
 ဘုဉ္ဇိတွာ, တေ- ထို သမဏ ဗြာဟ္မဏအမည်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဧဝရူပံ-
 သေး၊ သန္ဓိမိကာရ ပရိဘောဂံ-ပြုအပ်သော သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းရှိသော အန္ဓ
 ပါန စသည်ကို သုံ စွဲခြင်းကို၊ အနယုတ္တာ-နသည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဟရန္တိယထာ-
 နံသကဲ့သို့၊ သေယျထိဒံ-အဘယ် သန္ဓိမိကိုနည်း၊ အန္ဓသန္ဓိမိံ -စားဘွယ်ကို သိုမှီး
 သိမ်းဆည်းခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-စားဘွယ်ကို သိုမှီးသိမ်းဆည်း၍ သုံးဆောင်
 ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ [နောက်၌လည်း ဤသို့] နည်းပေးပါ။] ပါနသန္ဓိမိံ -
 သေဝံဘွယ်ကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝတ္ထသန္ဓိမိံ -အဝတ်ကို သိုမှီး
 သိမ်းဆည်းခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ယာနသန္ဓိမိံ -ယာဉ်ကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကို
 သော်၎င်း၊ သယနသန္ဓိမိံ -အိပ်ရာကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဂန္ဓသန္ဓိ
 မိံ -နံ့သာကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကိုသော်၎င်း၊ အာမိသသန္ဓိမိံ -ကြွင်းသော

x x x x x x x

ဗီဇဗီဇံ (ဣတိဝါ)။ ။ ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဗီဇဗီဇံ” နောက်ဝယ် “ဣတိဝါ” ဟု
 ပါ၏။ သံဂါယနာတင်စာအုပ်၌ မပါသောမူကို ယူ၍ ပါသောမူကို မူကွဲအဖြစ်ဖြင့် ပြထား
 ၏။ ဣတိဝါ၌ ဣတိသဒ္ဒါသည် ပကာရ (အတူ) အနက်ကို ဟော၏။ (တနည်း) အာဒိ
 အနက်ကို ဟော၏။ ဝါသဒ္ဒါကား ဝိကပ်အနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌
 သရုပ်သကောင် ဖော်ပြထားသော အရာဝတ္ထုအပြင် နောက်ထပ် ယူဘွယ်ရှိရာ၌သာ
 “ ဣတိဝါ - ဤအလားတူ ဗီဇဂါမ် ဘူတဂါမ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းသော်၎င်းတည်း ” ဟု
 အနက်ပေးနိုင်၏။ အလားတူ ယူစရာမရှိလျှင် ထိုသို့ အနက်မပေးနိုင်၊ ဤဗီဇဂါမ် ဘူတ
 ဂါမ်သိက္ခာပုဒ်၌ ထို ၅ မျိုးအပြင် ယူစရာမကျန်တော့၊ ထို့ကြောင့် “ဣတိဝါ” မပါသော
 မူသာ အမှန်ဟု ယူဆပါသည်။

အာမိသကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဣတိဝါ - ဤသို့ အလားတူ ဖြစ်သော သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ - ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော သိုမှီးသိမ်းဆည်း၍ သုံးဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ (အနုယုတ္တာ-နံသည်၊ ဟုတွာ၊ ဝိဟရန္တိယထာ - ကုန်သကဲ့သို့၊) သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါ၊ သန္ဓိဓိ ကာရ ပရိဘောဂါ-ပြုအပ်သော သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းရှိသော အန္ဓုပါန စသည် ကို သုံးစွဲခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ - ဤ သန္ဓိဓိကာရ ပရိဘောဂဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိ ဝါဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [“ဣတိဝါ- ဤသို့သော် လည်း၊ ဝါ-ဤ သန္ဓိဓိကာရပရိဘောဂဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း” ဟု ပေးပါ။]

ဝိသူ ကဒဿန ဝိရတိ။ ။ ဝါ ပန၊ ပေ၊ ဘုဒ္ဓိတွာ၊ တေ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝေရူပံ-သော၊ ဝိသူကဒဿနံ-ဘုရားအဆုံးအမတော်၏ဆန့်ကျင်ဘက်စို့ ပမာ၊ ဖီလာဖြစ်သော ကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်းကို၊ အနုယုတ္တာ၊ (ဟုတွာ) ဝိဟရန္တိ ယထာ - ကုန်သကဲ့သို့၊ သေယျထိဒံ - အဘယ် ဝိသူကဒဿနကိုနည်း၊ နစ္စံ- ကိုယ်တိုင်ကခြင်း၊ သူတပါးကို ကစေခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-ကခြင်းကို ကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ [နောက်၌လည်း ဤသို့] နည်းပေးပါ။] ဝိတံ- ကိုယ်တိုင်သိဆိုခြင်း၊ သူတပါးကို သိဆိုစေခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-ဝိတံ- ကိုယ်တိုင် တီးမှုတ်ခြင်း၊ သူတပါးကို တီးမှုတ်စေခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပေက္ခံ - ကြည့်ရှုထိုက် သော ကပွဲသဘင်ကိုသော်၎င်း၊ အက္ခာနံ-ကွက်စိပ်ဆရာ စာပြောဆရာတို့ ပြော ဆိုအပ်သော ဘာရတညီနောင်တို့၏ စစ်တိုက်ခြင်းစသော အကြောင်းအရာကို သော်၎င်း၊ ဝါ-အကြောင်းအရာကို နားထောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပါဏိဿရံ- လက်ဖြင့် တီးအပ်သော မောင်းကြေးနင်း၊ လင်းကွင်းတီးသံ ကိုသော်၎င်း၊ (တနည်း)ပါဏိဿရံ-လက်ခုတ်တီးသံကိုသော်၎င်း၊ ဝေတာဠု-ယနမည်သော တူရိယာတီးသံကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-ဘုတ် တစ္ဆေဝင်လာအောင် မန္တန်လည်းစုတ်၊ မြေကိုနာနာပုတ်၍ သူသေကောင်ထအောင်လုပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ကုမ္ဘထူဏံ-

x x x x x x x x

အာမိသသန္ဓိဓိ ဣတိဝါ။ ။ ဤသန္ဓိဓိအခဏ်း၌ သန္ဓိဓိပြုဘွယ်ပစ္စည်းသည် သရုပ် ထုတ်ပြသလေသော မကသေး၊ များစွာ ကျန်သေးသောကြောင့် ထိုကျန်သမျှကို သိမ်းယူ ဘို့ရာ “ဣတိဝါ” ဟု ထည့်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌ “ဣတိဝါ” ဟု ပါသင့်ပါပေသည်၊ နောက် သီလများ၌ကား ပါသင့်သောသီလတွေသာ များပါသည်၊ “ဝါသဒ္ဓါ၏ ဝိကပ် အနက်” ဟူသည် တိုက်ရိုက်မပြုအပ်သော အနက်တို့ကို ဝိကပ်ပြုခြင်း (သီးခြား စီရင်ခြင်း) တည်း၊ အဝုတ္တဝိကပ္ပန ဟု ခေါ်သည်။ [အဝုတ္တ - တိုက်ရိုက်မပြုအပ်သော အနက်ကို + ဝိကပ္ပန - သီးခြား ပြုစီရင်ခြင်းတည်း။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤ ဝါသဒ္ဓါ၏ ဝိကပ္ပနအနက် ဟောပုံကိုထောက်၍ ရှေ့ပြုအပ်ပြီး သော နစ္စကြည့်မှု စသည်တို့သည် တခုပြီးတခု ယူရသော ဝိကပ်ချည်း ဖြစ်သောကြောင့် “သော်၎င်း” ဟု ပေးရသည်၊ မှန်၏-ထိုအားလုံးကို တပြိုင်နက်မပြုနိုင်ပါ။

တကုမ္ဘ ချင့်ခွက်သဏ္ဍာန်ရှိသော စည်တီးသံကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-အိုးစည်တီးသံကို
 သော်၎င်း၊ သောဘဏကံ-ပွဲကရာဝယ် တင့်တယ်သာယာ ဘေးကင်းကွာအောင်
 နတ်ကတော်ထွက်၍ ဗလိနတ်စာတင်မှုကို ပြုခြင်းကိုသော်၎င်း၊ (တနည်း)
 သောဘဏကံ - တင့်တယ်အောင်ပြုအပ်သော ပန်းချီ ပန်းပုရုပ်ကိုသော်၎င်း၊
 စဏ္ဍာလံ - ကိုယ်ခန္ဓာ ကျန်းမာအောင် သံလုံးကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-
 ကာယဗလ လေ့ကျင့်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ (တနည်း) စဏ္ဍာလံ - စဏ္ဍာလလူမျိုး
 တို့၏ ပိုက်ဆံလျှော်ကို ဆေး၍ ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝံသံ-ဝါးကိုထောင်၍
 ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ- ချောတိုင်တက်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဓောဝနံ-အရိုး
 ဆေးပွဲကိုသော်၎င်း၊ ဟတ္ထိယုဒ္ဓံ - ဆင်တိုက်ပွဲကိုသော်၎င်း၊ ဝါ- ဆင်စစ်ပွဲကို
 သော်၎င်း၊ အဿယုဒ္ဓံ - မြင်းတိုက်ပွဲကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-မြင်းစစ်ပွဲကိုသော်၎င်း၊
 မဟိံသယုဒ္ဓံ - ကျွဲတိုက်ပွဲကိုသော်၎င်း၊ ဥသဘယုဒ္ဓံ-နွားလားဥသဘ တိုက်ပွဲကို
 သော်၎င်း၊ အဇယုဒ္ဓံ - ဆိတ်တိုက်ပွဲကိုသော်၎င်း၊ မေဏ္ဍယုဒ္ဓံ - သိုးတိုက်ပွဲကို
 သော်၎င်း၊ ကုက္ကုဋယုဒ္ဓံ - ကြက်တိုက်ပွဲကို သော်၎င်း၊ ဝဇ္ဇကယုဒ္ဓံ- ငုံးတိုက်ပွဲ
 ကိုသော်၎င်း၊ ဒဏ္ဍယုဒ္ဓံ - ဒုတ်ရိုက်ပွဲကို သော်၎င်း၊ ဝါ - သိုင်းကစားပွဲကို
 သော်၎င်း၊ မုဠိယုဒ္ဓံ - လက်သီးထိုးပွဲကိုသော်၎င်း၊ နိဗ္ဗုဒ္ဓံ - လက်ဝှေ့ထိုးပွဲကို
 သော်၎င်း၊ [“ နပန်းလုံးပွဲ” ဟု၎င်း၊ “ တောင်ကျော်ကိုင်ပွဲ ” ဟု၎င်း ခေါ်သေး
 သည်၊] ဥယျောဓိကံ - နိုင်သည့်ဘက်က တိုးတက်၍တိုက်ခိုက်ရာ စစ်ပွဲကိုသော်
 ၎င်း၊ ဗလဂုံ - စစ်သည်အစုကို ရေတွက်ရာအရပ်ကို ကြည့်ရှုခြင်းကိုသော်၎င်း၊
 သေနာဗျူဟံ - စစ်ဆင်ရာအရပ်ကို ကြည့်ရှုခြင်းကို သော်၎င်း၊ အနိကဒဿနံ-
 ဆင်တပ် , မြင်းတပ် စသည်ကို ကြည့်ရှုခြင်းကို သော်၎င်း၊ ဣတိဝါ- ဤသို့
 အလားတူဖြစ်သော ဝိသုကကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ (အနု
 ယုတ္တာ, (ဟုတ္တာ), ဝိဟရန္တိ ယထာ- ကုန်သကဲ့သို့၊) သမဏော ဂေါတမော,
 ဣတိ ဧဝရူပါ-သော၊ ဝိသုကဒဿနာ-ကိုယ်တော် အဆုံးအမ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
 စို့ ပမာ, ဖီလာဖြစ်သော ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော - ၎င်း၊ ဣတိ-
 ဤ ဝိသုကဒဿနဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ ၊ ပေ၊
 ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ-လည်း၊ ဝါ- ဤ ဝိသုကဒဿနဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

ဇူတပ္ပမာဒဋ္ဌာနာနုယောဂဝိရတိ။ ။ ဝါပန၊ ပေ၊ တေ၊ ဧဝရူပံ-သော၊
 ဇူတပ္ပမာဒဋ္ဌာနာနုယောဂံ - မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော
 အလောင်းအစား ကစားခြင်းကို အားထုတ်မှုကို၊ အနုယုတ္တာ - ကုန်သည်၊

+ + x + + x + x

အနုယောဂံ အနုယုတ္တာ။ ။ “အနုယောဂံ” အရ အားထုတ်ခြင်းရ၍၊ အနုယုတ္တာ
 ဌလည်း အားထုတ်သူ ရသောကြောင့် “ အားထုတ် ” အနက်ထပ်နေရကား အဘေဒ
 ဘေဒူပစာ ကြိပါ၊ ဥပမာ-စာရိကံ စရမာနောကဲ့သို့တည်း ဆရာတို့ကား “ အားထုတ်
 အပ်သော ” ဟု အနက်ပေး၍ ဇူတပ္ပမာဒဋ္ဌာန၏ ဝိသေသနကြံတော်မူကြသည်။

(ဟုတ္တာ)၊ ဝိဟရန္တိ ယထာ-ကုန်သကဲ့သို့၊ သေယျထိဒံ-အဘယ် ဇူတပ္ပမာဒ ဌာနကိုနည်း၊ အဋ္ဌပဒံ- ရှစ်ခုရှစ်ခု အကွက်ရှိသော ပျဉ်ချပ်၌ ကြွအန်ကစား ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဒသပဒံ- ဆယ်ခုဆယ်ခု အကွက်ရှိသောပျဉ်ချပ်၌ ကြွအန် ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ [“ ရှစ်ကွက်ကျား ကစားခြင်း၊ ဆယ်ကွက်ကျားကစား ခြင်း ” ဟုလည်း ဆိုကြသည်။] အာကာသံ - ရှစ်ကွက် ဆယ်ကွက်အသွင် ကောင်းကင်၌ ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပရိဟာရပထံ - ရှောင်လွှဲထိုက်သော လမ်းကြောင်းကို ရှောင်လွှဲ၍ ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ [“ ပရုက်ဆိတ်ကြောင်း လိုက်တမ်းကစားခြင်း ” ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ “ ပထ ” အရ လမ်းကြောင်းသာ ရသော်လည်း ထို လမ်းကြောင်း ကစားခြင်းတိုင်အောင် ဌာနပစ္စာရအားဖြင့် ယူရသည်။ အဋ္ဌပဒံ စသည်၌လည်း နည်းတူ။] သန္တိကံ - ဇယ်တောက်တမ်း၊ ဇယ်ကောက်တမ်း ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ခလိကံ- ကြွအန်ကစားရာ စည်း ဝိုင်း၌ အန်စာကို ပစ်ချ၍ ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ - ကြွအန်ကစားရာ ပျဉ်ချပ်၌ အန်စာကို ပစ်ချ၍ ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဃဒိကံ- ရှည်သော ဒုတ် ချောင်းဖြင့် တိုသောဒုတ်ငယ်ကို ရိုက်၍ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ [“ ကျည်းသား ရိုက်တမ်း ကစားခြင်း ” ဟု ခေါ်ကြသည်။] သလာကဟတ္ထံ - ချိပ်ရည် စသည် တို့ဖြင့် ဆွတ်အပ်သော အုန်းမျှင်စည်း၊ ထန်းမျှင်စည်းတို့ဖြင့် အရုပ်ထင်အောင် နံရံစသည်၌ ရိုက်၍ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ အက္ခံ- ဂုံညင်းကစားခြင်းကိုသော် ၎င်း၊ ဝါ-ဂေါလီကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ [“ ဂုံညင်း ” ကို ရှေးက “ ခုံညင်း ” ဟု ခေါ်ကြသည်။] ပရံစီရံ- ထန်းရွက်စသည်ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော နှဲငယ်၊ ပလွေ ငယ်ကို မှုတ်၍ ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝကံကံ - ထွန်ငယ်ဖြင့် ကစားခြင်းကို သော်၎င်း၊ မောက္ခစိကံ- ဂျမ်းကစားခြင်း၊ ဘားကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ စိရံလိ ကံ - ထန်းရွက် စသည်ဖြင့် ပြုအပ်သော စကြာဖြင့် ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပတ္တာဠကံ - သစ်ရွက်ဖြင့် ပြုအပ်သော စလယ်တောင်းဖြင့် သဲစသည်ကို ချင့်၍ ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ရထကံ - ရထားငယ်ဖြင့် ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဓနကံ - လေးငယ်ဖြင့် ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ အက္ခရိကံ - ကျောက်ကုန်း၌ ရေးသားအပ်သော အက္ခရာကို သိကြောင်းကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ မနေသိကံ- သူတပါး၏ စိတ်အကြံကို ရှာကြောင်း၊ သိကြောင်း ကစားခြင်းကို သော်၎င်း၊ [“ ပုဏ္ဏားဒိုင်မေးတမ်းကစားခြင်း ” ဟုလည်းခေါ်ကြသည်။] ယထာဝဇ္ဇံ- အကြင် အကြင်ကားဟန်၊ ကောက်ဟန်၊ ကုန်းဟန်စသော အပြစ်ကိုပြု၍ ကစားခြင်း ကိုသော်၎င်း၊ [ကားဟန်၊ ကောက်ဟန်၊ ကုန်းဟန်ဆောင်၍ ကစားခြင်းကို သော်၎င်း။] ဣတိဝါ- ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော ကစားခြင်းကိုသော်၎င်း၊ (အနု ယုတ္တာ၊ ဟုတ္တာ၊ ဝိဟရန္တိယထာ၊) သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါ- သော၊ ဇူတပ္ပမာဒဌာနာနုယောဂါ - မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း

ဖြစ်သော အလောင်းအစား ကစားခြင်းကို အားထုတ်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ - ဤ ဣတပုမာဒဋ္ဌာနာနုယောဂဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိ ဝါဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [“ဣတိဝါ-သော်လည်း၊ ဝါ- ဤ ဣတပုမာဒဋ္ဌာနာ နုယောဂဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း”ဟု ပေးပါ။]

ဥစ္စာသယနမဟာသယနဝိရတိ။ ။ ဝါပံန၊ ပေ၊ တေ၊ ဝေရူပံ - သော၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ-မြင့်သော နေရာ၊ ကြီးကျယ်ခမ်းနား ဆန်းပြားသော နေရာ၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကို၊ အနုယုတ္တာ၊ ဝိဟရန္တိယထာ၊ သေယျထိဒံ- အဘယ်ဥစ္စာသယန မဟာသယနကိုနည်း၊ အာသန္ဓိ-ဘုရားရှင်၏ လက်ရှစ်သစ် ပမာဏထက် လွန်သော အခြေရှိသော ညောင်စောင်း အင်းပျဉ်၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပလ္လက္ခံ - အခြေ၌ ခြင်္သေ့ သစ် ကျားစသော သားရဲရုပ် ရှိသော ပလ္လင်ညောင်စောင်းငယ်၌ ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဂေါနကံ- လက် ၎င်းထက်လွန်အောင်ရှည်သော သားမွေးရှိသော ကော်ဇောနက်ကြီး၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ စိတ္တကံ - ရက်ခြင်းအားဖြင့် ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပဋိကံ-သားမွေးဖြင့် ပြုအပ် သော ဖြူသောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပဋုလိကံ - တခဲနက် ပန်းပြောင်ရှိသော သားမွေးအခင်း၌ ထိုင်ခြင်းအိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ တူလိကံ- လဲရှိသောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်းအိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝိကတိကံ ခြင်္သေ့ သစ် ကျား စသော သားရဲရုပ်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာပြုအပ်သော သားမွေးအခင်း၌ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဥဒ္ဒလောမိ - ၂ ဖက်၌ ပေါ်ထွက်သော သားမွေးရှိသော ၂ ဖက်ချော အခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဧကန္တလောမိ - တဖက် အဘို့၌ ပေါ်ထွက်သော သားမွေးရှိသော တဖက်ချောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ် ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ [တနည်း=“ဥဒ္ဒလောမိ - တဖက်၌ပေါ်ထွက်သော ပန်းပွင့် အဆာရှိသော တဖက်ချောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း ကိုသော်၎င်း၊ ဧကန္တ လောမိ - စင်စစ်ကေန့် အမှန်အားဖြင့် ၂ ဖက်လုံး၌ပေါ်ထွက်သော ပန်းပွင့် အဆာရှိသော ၂ ဖက်ချောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း” ဤသို့ ကေစိဆရာတို့က ပြောင်းပြန်ဖွင့်ကြသည်။] ကန္ဓိသံ - ရတနာရွှေချည် ငွေချည် တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သော ပိုးချည်ကြမ်းအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း ကိုသော်၎င်း၊ ဝါ- ပိုးချည်တိုင်လျှောက်၊ ရွှေချည်ဖောက်၍ ရက်အပ်သောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ကောသေယျံ- ရတနာ ရွှေချည် ငွေချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ် သော ပိုးချည်တိုင်လျှောက်၊ ပိုးချည်ဖောက်၍ ရက်အပ်သောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ကုတ္တကံ - တကျိပ် ၆ ယောက်၊ ကပြလောက်သော သားမွေးကော်ဇောကြီး၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဟတ္ထတ္ထရံ - ဆင့် ကျောက်ကုန်း၌ခင်းထိုက်သော ဆင်တင်ကော်ဇောကြီး၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကို

သော်၎င်း၊ အဿတ္တရံ-မြင်းကျော်ကုန်း၌ ခင်းထိုက်သော မြင်းတင် ကော်ဇောကြီး၌ ထိုင်ခြင်းအိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ရထတ္တရံ-ရထားပေါ်၌ ခင်းထိုက်သော ရထားတင် ကော်ဇောကြီး၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ အဇိနပ္ပဝေဏိံ-သစ်နက်ရေတို့ဖြင့် ညောင်စောင်းပမာဏရှိရုံ အထပ်ထပ် ချုပ်အပ်သောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ကဒလိမိဂပဝရ ပစ္စတ္တရဏံ- ဝံပိုင်မည်သော သားကောင်၏ အရေဖြင့်ပြုအပ်သော မြတ်သော အပေါ်လွှမ်းအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ သဥတ္တရစ္ဆဒံ-အထက်၌ ဗိတာန်နီမျက်နှာကျက်နှင့် တကွဖြစ်သော အခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနံ-ညောင်စောင်း၏ ခေါင်းရင်း ခြေရင်း ၂ဖက်ဝယ် နီသောခေါင်းအုံး၌ အုံးခြင်း၊ ခြေတင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့အလားတူဖြစ်သောအခင်း၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ (အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိယထာ၊) သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါ - သော၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနာ - မြင့်သော နေရာ၊ ကြီးကျယ်ခမ်းနား ဆန်းပြားသောနေရာ၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ-ဤ ဥစ္စာသယန မဟာသယနဝိရတိအကျယ်လည်း သီလတမျိုး တည်း၊ ဣတိဝါဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ-သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ ဥစ္စာသယန မဟာသယနဝိရတိ အကျယ် သီလဖြင့်သော်လည်း။]

မဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနဝိရတိ။ ။ ဝါပန၊ ပေ၊ တေ၊ ဝေရူပံ-သော၊ မဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာနုယောဂံ - ဒုဿီလျစေတနာ၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် နိမ့်ရာအရပ်ကို ပြည့်ဖြိုးစေခြင်း၊ ရေမွှေးနံ့သာဆီ နံ့သာရည် ပေါင်ဒါတို့ဖြင့် လိမ်းကျံ ခြယ်လှယ်ခြင်း စသော တန်ဆာဆင်ခြင်းကို အားထုတ်ခြင်းကို၊ အနုယုတ္တာ-အားထုတ်ကြကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ)ဝိဟရန္တိယထာ-ကုန်သကဲ့သို့၊ သေယျထိဒံ - အဘယ် မဏ္ဍန ဝိဘူသနဋ္ဌာနကိုနည်း၊ ဥစ္စာဒနံ-ကိုယ်ကို နံ့သာမှုန့်ဖြင့် ပွတ်တိုက်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ပရိမဒ္ဒနံ - လက် ခြေ နား နှာ အင်္ဂါကြီးငယ်ကို ပုံသဏ္ဍာန်ပြေပြစ်အောင် ဆီဖြင့်သုတ်၍ ထက်ဝန်းကျင် ဆုပ်နယ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ နှာယနံ - နံ့သာရည်ဖြင့် ရေချိုးခြင်းကို သော်၎င်း၊ [စာအုပ်တို့၌ “နှာပနံ” ဟု ရှိသော်လည်း “နှာယနံ” သာ ကောင်းကြောင်းကို အဋ္ဌကထာနိဿယ၌ ပြထားသည်။] သမ္မာဟနံ-ခြေလက်တို့ကို တိုးပွားအောင် ပြင်းစွာပုတ်ခတ်၍ ဆုပ်နယ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ အာဒါသံ- ကြေးမုံ (မှန်) ကို ဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ အဉ္စနံ-မျက်ရေးကွင်းတို့ မျက်စဉ်းဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ-ပန်းနံ့သာ၊ နံ့သာပျောင်း နံ့သာရည်စသည်တို့ဖြင့် လိမ်းကျံခြယ်လှယ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ မုခစုဏ္ဍံ မျက်နှာချေမှုန့်တို့ဖြင့် မျက်နှာကို ပွတ်ချေခြင်းကိုသော်၎င်း၊ မုခလေပနံ- သနပ်ခါး ပေါင်ဒါတို့ဖြင့် မျက်နှာကို လိမ်းကျံခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဟတ္ထဗန္ဓံ- လက်၌ ဖွဲ့အပ်သော လက်ကောက် လက်

စွပ် လက်ပတ်နာရီစသည် ဝတ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ သီခါဗန္ဓိ - ဥျားစွန်း၌ ဖွဲ့အပ်သော ချွေဆံထိုး ပုလဲသွယ်စသည်ကို ပန်ဆင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဒဏ္ဍိ-၄တောင် ရှိသော ဒုတ်ကို ကိုင်ဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ နဂဠိကံ-မိန်းမရုပ် ယောက်ျားရုပ်တို့ဖြင့် အဆန်းတကြယ် ပြုလုပ်အပ်သော ဆေးကျည်တောက် ဆေးကျည်မူးကို ဆောင်ယူခြင်းကိုသော်၎င်း၊ အသိ - သန်လျက်ကို ဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါ-ဓားလွယ်ကို လွယ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဆတ္တိ-ဆန်းကြယ်သော ထီးကို ဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ စိတြိပါဟနံ - ဆန်းကြယ်သော ဘိနပ်ကို စီးခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဥဏှိသံ-နဖူး၌ သင်းကျစ်ပြားကို ဖွဲ့ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ မဏိ - မကိုဋ် အထွတ်၌ တပ်အပ်သော ပဒမြားကျောက်မျက်ရတနာကို ဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဝါဠဗိဇနိ - စာမရီသားမြီးယပ်ကိုဆောင်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဩဒါတာနိ-ဖြူကုန်သော၊ ဒီဃဒသာနိ - ရှည်သော အမြိတ်အဆာရှိကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ-အဝတ်ဘို့ကို ဝတ်ခြင်းကိုသော်၎င်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော မဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာနုယောဂကိုသော်၎င်း၊ (အနုယုတ္တာ၊ ဟုတ္တာ၊ ဝိဟရန္တိယထာ) သမဏောဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါ-သော၊ မဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာနုယောဂါ-ဒုဿီလျစေတနာ၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် နိမ့်ရာအရပ်ကို ပြည့်ဖြိုးစေခြင်း၊ ရေမွှေး နံ့သာဆီ နံ့သာရည် ပေါင်းဒါတို့ဖြင့် လိမ်းကျံ ခြယ်လှယ်ခြင်း စသော တန်ဆာဆင်ခြင်းကို အားထုတ်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ-ဤ မဏ္ဍန ဝိဘူသနဋ္ဌာနာနုယောဂဝိရတိအကျယ်လည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ-သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ မဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာနုယောဂဝိရတိ အကျယ်သီလဖြင့်သော်လည်း။]

တိရစ္ဆာနကထာဝိရတိ။ ။ ယထာ ဝါ ပနေကေ၊ ပေ၊ ဝေရူပံ - သော၊ တိရစ္ဆာနကထံ- သုဂတိလမ်း၊ နိဗ္ဗာန်လမ်းတို့၏ ဖီလာကန့်လန့်ဖြစ်သောစကားကို၊ အနုယုတ္တာ-အားထုတ်ကြကုန်သည်၊ ဝါ-ပြောဆိုကြကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ-၍) ဝိဟရန္တိယထာ - သို့၊ [သုဂတိလမ်း ဟူရာ၌ လူ့ဘဝ နတ်ဘဝ ဗြဟ္မာ့ဘဝ အားလုံးပါဝင်၏၊ ထိုဘဝသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ပုညကြိယာဝတ္ထု၊ ဈာန်တို့ကို သုဂတိလမ်းဟု၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မဂ်ဖိုလ်ကို မောက္ခမဂ္ဂဟု၎င်း ဆိုသည်၊ သဂ္ဂ (သု + အဂ္ဂ) သဒ္ဓါသည် လွန်စွာ ကောင်းမြတ်သော ရူပ သဒ္ဓါ စသည် အာရုံရှိရာဘဝကို ဟော၏။] သေယျထိဒံ- အဘယ် တိရစ္ဆာနကထာကို နည်း၊ ရာဇကထံ-မင်းကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ [“ရာဇာနံ+အာရတ္တ +ပဝတ္ထာ ကထာ” ဟု အဋ္ဌကထာ၌ရှိ၏၊ “ပဝတ္ထာ-ဖြစ်” ဟူသည် ပြောဆိုခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပဝတ္ထိတာ - ဖြစ်စေအပ်” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏၊ ဣတိ ဘဝါဘဝကထာ၌ “ပဝတ္ထိတာ” ဟု ရှိလေတံ။] စောရကထံ - ခိုးသူ ဒါးမြဲ သူပုန်ကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်

၎င်း၊ မဟာမတ္တကထံ - မှူးကြီးမတ်ကြီးကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သော စကားကိုသော်၎င်း၊ သေနာကထံ-စစ်တပ်ကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သော စကားကိုသော်၎င်း၊ ဘယကထံ-ဘေးကြီးဘေးငယ်၊ အသွယ်သွယ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သော စကားကိုသော်၎င်း၊ ယုဒ္ဓကထံ - စစ်တိုက်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ အန္ဓကထံ-စားဘွယ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ပါနကထံ-သေခံဘွယ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ဝတ္ထကထံ-အဝတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကို သော်၎င်း၊ သယနကထံ - အိပ်ရာနေရာကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ မာလာကထံ-ပန်းကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ဂန္ဓကထံ-နံ့သာကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ဉ္ဇတိကထံ- ဆွေမျိုးကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ယာနကထံ ယာဉ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကို သော်၎င်း၊ ဂါမကထံ - ရွာကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ နိဂမကထံ - နိဂုံး၊ ပေ၊ ၎င်း၊ နဂရကထံ - မြို့ကို၊ ပေ၊ ၎င်း၊ ဇနပဒကထံ - ဇနပုဒ်၊ ပေ၊ ၎င်း၊ ဣတ္ထိကထံ - မိန်းမကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကို သော်၎င်း၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ ပုရိသကထံ ” ဟုလည်း ရှိသေး၏၊ ကောင်းမည်မထင်။] သူရကထံ - သူရဲကောင်းကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ဝိသိခါကထံ - မြို့ရွာအတွင်းဝယ် လမ်းဆုံ လမ်းမ လမ်းခွကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထံ - အိုး၏တည်ရာ ရေခပ်ဆိပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သော စကားကိုသော်၎င်း၊ ဝါ - အိုး၏တည်ရာအို ထိန်းသည်၏အလှည့်သို့မကိုအကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ပုဗ္ဗပေတကထံ - ရှေးရှေးက သေလွန်ပြီးသောဆွေမျိုးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ နာနတ္ထကထံ - ဆိုအပ်ပြီး ဆိုအပ်လတ်မှ တပါးသော အမျိုးမျိုးအစားစား များသောသဘောရှိသော စကားကို သော်၎င်း၊ လောကက္ခယိကံ - လောကအကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သောလောကဿတ ဝိတဏှစကားကိုသော်၎င်း၊ သမုဒ္ဒက္ခာယိကံ-သမုဒြာ အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ဣတိ ဘဝါ ဘာကထံ-ဤအကြောင်းကြောင့် တိုးပွား၏ ဤ အကြောင်းကြောင့် ဆုတ်ယုတ်၏ဟု မိမိထင်သမျှ အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ဝါ- “ဤအကြောင်းကြောင့် သဿတဖြစ်၏၊ ဤအကြောင်းကြောင့် ဥစ္စေဒဖြစ်၏” ဟု မိမိထင်သမျှ အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ ဣတိ ဝါ- ဤသို့ အလားတူဖြစ်သောစကားကိုသော်၎င်း၊ (အနုယုတ္တာ၊ ဟုတ္တာ၊

ဝိဟရန္တိယထာ)၊ သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါယ- သော၊ တိရစ္ဆာနကထာယ - သုဂတိလမ်း၊ နိဗ္ဗာန်လမ်းတို့၏ ဖီလာကန်လန်ဖြစ်သောစကားမှာ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ - ဤ တိရစ္ဆာနကထာဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ-သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ တိရစ္ဆာနကထာ ဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဝိရတိ။ ။ ဝါပန၊ ပေ၊ တေ၊ ဝေရူပံ- သော၊ ဝိဂ္ဂါဟိကကထံ - ချုပ်ချယ်စော်ကား၊ ဆန့်ကျင်ဘက် ယူကြောင်းစကားကို၊ အနုယုတ္တာ၊ ဝိဟရန္တိယထာ၊ သေယျထိဒံ-အဘယ် ဝိဂ္ဂါဟိကကထာကိုနည်း၊ တံ-သင်သည်၊ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ - သာသနာ့ဆိုင်ရာ ဤဓမ္မနှင့် ဝိနယကို၊ န အာဇာနာသိ - မသိ၊ အဟံ - ငါသည်၊ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ - သာသနာ့ဆိုင်ရာ ဤဓမ္မနှင့် ဝိနယကို၊ အာဇာနာမိ-သိ၏၊ ကံ - အဘယ့်ကြောင့်၊ တံ- သင်သည်၊ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ- ကို၊ အာဇာနိဿသိ - သိလတုံနည်း၊ (ကသ္မာ- အဘယ့် - ကြောင့်နည်း၊) တံ- သင်သည်၊ မိစ္ဆာပဋိပန္နော-ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန်၊ မမှန်သောအားဖြင့် ကျင့်သည်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ အဟံ - ငါသည်၊ သမ္မာပဋိပန္နော - မဖောက်ပြန်၊ မှန်သောအားဖြင့် ကျင့်သည်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ မေ-ငါ၏၊ (ဝစနံ-စကားသည်၊) သဟိတံ-ရွှေ့နောက် ၂ ရပ်၊ ဆက်စပ်၏၊ ဝါ- ရွှေ့နောက် နှစ်ဝ၊ တကွဖြစ်၏၊ တေ-သင်၏၊ (ဝစနံ-သည်၊) အသဟိတံ-ရွှေ့နောက် ၂ ရပ်၊ မဆက်စပ်၊ ဝါ-ရွှေ့နောက်နှစ်ဝ၊ တကွ မဖြစ်၊ (တံ-သည်၊) ပုရေ ဝစနီယံ- ရှေး၌ ပြောဆိုထိုက်သောစကားကို၊ ဝါ- ရှေးဥားစွာ ပြောရမည့်စကားကို၊ ပစ္စာ - နောက်၌၊ ဝါ- နောက်မှာ၊ အဝစ- ပြောဆိုပြီ၊ ပစ္စာဝစနီယံ-နောက်၌ ပြောဆိုထိုက်သောစကားကို၊ ဝါ-နောက်မှ ပြောရမည့်စကားကို၊ ပုရေ-ရှေး၌၊ ဝါ-အလျင်၊ အဝစ-ပြီ၊ တေ-သင်၏၊ ဝါ- သင်သည်၊ အဓိစိန္တံ - ကြာရှည်နေရက်၊ လေ့ကျက်အပ်သော အယူအဆသည်၊ ဝိပရာဝတ္တံ - ငါ့အကြောင်းပို၊ တခွန်းမျှကြောင့်၊ လုံးဝမမှန်၊ ပြောင်းပြန်ဖြစ် တော့၏၊ တေ-သင်၏အပေါ်၌၊ ဝါဒေါ-ပြောဆိုကြောင်းအပြစ်ကို၊ အာရောပိ တော- ငါတင်အပ်ပြီ၊ တံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဂ္ဂဟိတော- နှိမ်အပ်ပြီးသည်၊ အသိ-၏၊ [“သင်ပြောသမျှ အလွဲချည်းဟု ပြောသောအားဖြင့် နှိမ်လိုက်ပြီ”-ဟူလို၊] ဝါဒပ္ပမောက္ခာယ-ငါတင်အပ်သောအပြစ်မှ လွတ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ စရ- ထိုထို ဤဤ၊ ဆရာဆီသို့ လှည့်လည်ချေဥားလော၊ [“ထိုထို ဤဤ လှည့်လည်၍ ပညာ သင်ချေပါဥား” ဟူလို၊] သစေ ပဟောသိ-ငါတင်အပ်သော အပြစ်ကို အကယ်၍ ဖြေရှင်းခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်အံ့၊ (ဝေံသတိ) နိဗ္ဗေဋ္ဌေဟိဝါ - ယခုချက်ခြင်းမူလည်း ဖြေရှင်းပါလော၊ ဣတိ - ဤသို့သော ဝိဂ္ဂါဟိကကထာကိုသော်၎င်း၊ ဣတိဝါ - ဤသို့အလားတူဖြစ်သော ဝိဂ္ဂါဟိကကထာကိုသော်၎င်း၊ (အနုယုတ္တာ၊ ဝိဟရန္တိယထာ၊) သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိဝေရူပါယ-သော၊ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ

ယ - ချုတ်ချယ်စော်ကား၊ ဆန့်ကျင်ဘက် ယူကြောင်းစကားမှ၊ ပဋိဝိရတော၊
ဣတိ - ဤ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊..... ဣတိဝါ ဟိ
ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ဝဒေယျ။ [ဣတိဝါ- သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဝိရတိ
သီလဖြင့်သော်လည်း]။

ဒုတေယျပဟိဏဂမနာနုယောဂဝိရတိ။ ။ဝါပန၊ပေ၊တေ၊ဝေရူပံ-
သော၊ ဒုတေယျပဟိဏဂမနာနုယောဂံ - တမန်သည်တို့၏ အလုပ်ဖြစ်သော
သဝဏ်စာလွှာ နှုတ်မှာစကားကို ဆောင်ယူ၍ မြို့ရွာတခုမှ မြို့ရွာတခုသို့ ခရီးရှည်
သွားခြင်းအလုပ်၊ စေခိုင်းအပ်သည်ဖြစ်၍ တအိမ်မှ တအိမ်သို့ ခရီးတိုသွားခြင်း
အလုပ်ကို အားထုတ်ခြင်းကို၊ အနုယုတ္တာ၊ ဝိဟရန္တိယထာ၊ သေယျထိဒံ -
အဘယ် ဒုတေယျပဟိဏကိုနည်း၊ ရညံ- မင်းတို့၏သော်၎င်း၊ ရာဇမဟာမတ္တာ
နံ-မင်း၏ အမတ်ကြီးတို့၏သော်၎င်း၊ ခတ္တိယာနံ - အဘိသိက်မခံအပ်သော မင်း
ဇာတ်ရှိသူတို့၏သော်၎င်း၊ ဗြာဟ္မဏာနံ- ဗြာဟ္မဏဇာတ် ရှိသူတို့၏သော်၎င်း၊
ဂဟပတိကာနံ- အိမ်ရှင် သူကြွယ်တို့၏သော်၎င်း၊ ကုမာရာနံ- သတို့သားတို့၏
သော်၎င်း၊ ဣဓ-ဤအရပ်မှ၊ (အသုကံနာမဌာနံ-ထိုမည်သော အရပ်သို့၊) ဂစ္ဆ-
သွားပါလော၊ ဝါ-သွားစမ်းပါချေ၊ အမုတြိ ထိုအရပ်မှ၊ (အသုကံနာမဌာနံ-
သို့၊) အာဂစ္ဆ -လာခဲ့ပါလော၊ ဣဒံ- ဤမည်သောဝတ္ထုကို၊ ဟရ- ဆောင်သွား
ပါချေ၊ အမုတြိ- ထိုမည်သောအရပ်မှ၊ ဣဒံ- ဤမည်သောဝတ္ထုကို၊ အာဟရ-
ဆောင်ယူခဲ့ပါလော၊ ဣတိ - ဤသို့သော ဒုတေယျပဟိဏဂမနကိုသော်၎င်း၊
ဣတိ ဝါ - ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော ဒုတေယျပဟိဏဂမန ကိုသော်၎င်း၊
(အနုယုတ္တာ၊ဝိဟရန္တိယထာ)၊ သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါ၊ဒုတေယျ
ပဟိဏဂမနာနုယောဂါ - တမန်သည်တို့၏ အလုပ်ဖြစ်သော သဝဏ်စာလွှာ
နှုတ်မှာစကားကို ဆောင်ယူ၍ မြို့ရွာတခုမှ မြို့ရွာတခုသို့ ခရီးရှည် သွားခြင်း
အလုပ်၊ စေခိုင်းအပ်သည်ဖြစ်၍ တအိမ်မှ တအိမ်သို့ ခရီးတိုသွားခြင်းအလုပ်ကို
အားထုတ်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ - ဤ ဒုတေယျပဟိဏဂမနာနုယောဂ
ဝိရတိအကျယ်လည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ဝဒေယျ။
[ဣတိဝါ-သော်လည်း၊ ဝါ-ဤ ဒုတေယျပဟိဏဂမနဝိရတိ အကျယ်သီလဖြင့်
သော်လည်း။]

ကုဟနလပနဝိရတိ။ ။ဝါပန၊ပေ၊တေ-ထို သမဏ ဗြာဟ္မဏ အမည်
ရသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကုဟကာစ-ကုဟနဝတ္ထု တခုခုဖြင့် လူထုကို လှည့်
ပတ်၍ အံ့ဩစေတတ်ကုန်သည်၎င်း၊ လပကာစ- လာဘ်ရနိုင်မည့်၊ မြော်ခေါ်
ကြည့်၍၊ မိမိကိုဖြစ်စေ၊ ဒါယကာကိုဖြစ်စေ မြှောက်ပင့်၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို
တတ်ကုန်သည်၎င်း၊ နေဒိတ္တိကာစ - ကိုယ် နှုတ် ၂ခု၊ တခုခုဖြင့်၊ ရမှုကိုချိတ်၊
အရိပ်နိမိတ်ပြုခြင်း အလေ့ရှိကုန်သည်၎င်း၊ နိပ္ပေသိကာစ- ပြောဆိုဝေါက်ငမ်း၊

ချောက်ချမ်း ပြောင်လှောင်ခြင်းအားဖြင့် မလှူဘဲ မနေနိုင်အောင် ဒါယကာ၏ ဂုဏ်ကို ကြိတ်ချေခြင်းအလေ့ရှိကုန်သည်၎င်း၊ လာဘေန- တအိမ်၌ရအပ်သော ညံ့သောလာဘ်ဖြင့်၊ လာဘ် - အခြားတအိမ်၌ရမည့် ကောင်းသော လာဘ်ကို၊ နဖီဂီသိတာရာစ-ရှာမှီးတတ်ကုန်သည်၎င်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ [ဤနေရာ၌ အလားတူ မလိုသောကြောင့် “ဣတိဝါ” ဟု မရှိတော့ပြီ၊ မူကွဲကား ရှိသေး၏၊ သို့သော် မကောင်း၊] သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါ- သော၊ ကုဟန လပနာ - အံဩက္ခယံဖြစ်စေခြင်း၊ လာဘ်ကိုးမြှင်၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ- ဤ ကုဟနလပနာဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ-သော်လည်း၊ ဝါ- ဤ ကုဟနလပနာ ဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း၊]

မဇ္ဈိမသီလံ-မဇ္ဈိမသီလသည်၊ နိဋ္ဌိတံ-ပြီးပြီ။

မဟာသီလ ကထာ

အင်္ဂါဒိတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာ။ ။ဝါပန၊ ပေ၊ တေ၊ ဝေရူပါယ-သော၊ တိရစ္ဆာန ဝိဇ္ဇာယ- သုဂတိလမ်း၊ နိဗ္ဗာန်လမ်းတို့၏ ဖီလာကန်လန်ဖြစ်သောအတတ်ဖြင့်၊ မိစ္ဆာဇီဝေန - သူတော်သူမြတ်၊ ကဲ့ရဲ့ အပ်သား၊ မှားယွင်းသော အသက်မွေး ခြင်းဖြင့်၊ ဇီဝိတံ- အသက်ကို၊ ကပ္ပေန္တိ- ပြုကြကုန်၏၊ ဝါ- ခွေးမြူကြကုန်၏၊ သေယျထိဒံ-ထို တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဟူသည် အဘယ်နည်း၊ အင်္ဂံ -အင်္ဂကျမ်း၎င်း၊ [နေခံ၌လည်း ဤသို့ နည်းတူပေးပါ၊] ဝါ-အင်္ဂါကြီးငယ်၏ အကျိုးအပြစ်ကို ပြရာကျမ်း၎င်း၊ နိမိတ္တံ-၎င်း၊ ဝါ-ငယ်သောနိမိတ်၏ အကျိုးအပြစ်ကိုပြရာကျမ်း ၎င်း၊ ဥပ္ပါတံ-၎င်း၊ ဝါ-မိုးကြိုးကျခြင်းအစရှိသော ကြံ့သောနိမိတ်တို့၏ အကျိုး အပြစ်ကို ပြရာကျမ်း၎င်း၊ သုပိနံ- ၎င်း၊ ဝါ - အိပ်မက်၏အကျိုးအပြစ်ကိုပြရာ

+ x x + + + + +

တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ မိစ္ဆာဇီဝေန။ ။ရှေးဆရာတော်တို့သည် တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ နှင့် မိစ္ဆာဇီဝေန ၂ ပုဒ်ကို အရတူလုပ်၍ “ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ- သော၊ မိစ္ဆာဇီဝေန- ဖြင့် ” ဟု အနက်ပေးတော်မူကြသည်၊ မိမိကား- ထို ၂ ပုဒ်ကို အရတူဟု မယူလိုပါ။ “ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာသည် အတတ်ပညာသာ ဖြစ်၏၊ မိစ္ဆာဇီဝ မဟုတ်သေး၊ မိစ္ဆာဇီဝ ဟူသည် ရဟန်းတို့နှင့် မလျော်သော လူတို့အား ဆေးကုပေးမှု စသော အလုပ်တည်း၊ ဤသို့ အတတ်နှင့် အလုပ်ကို တမျိုးစီခွဲ၍ တချို့အတတ်ကို သင်ကောင်း၏၊ သို့သော် တတ်ပြီးသောအခါ မိစ္ဆာဇီဝဖြစ်အောင် မလုပ်ကောင်း၊ ဥပမာ-ဆေးအတတ် ဂဏန်း အတတ်ကို တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဟု ဆိုသော်လည်း တတ်ကောင်း သင်ကောင်း၏၊ မိစ္ဆာဇီဝ ဖြစ်အောင် ဆေးမကုကောင်း၊ အခဋေယျ၍ တဆင့်သင်မပေးကောင်း၊ အခမယူဘဲကား သင်ပေးကောင်း၏၊ ဤသို့ခွဲပြီးလျှင် တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယကို မိစ္ဆာဇီဝ၌ ကရိုဏ်း၊ မိစ္ဆာ ဇီဝေနကို ကပ္ပေန္တိ၌ ကရိုဏ်းအဖြစ်ဖြင့် ခွဲခြား၍ စပ်စေလိုပါသည်။

အိပ်မက်တိတ်ထုံကျမ်း၎င်း၊ လက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ-ရုပ်လက္ခဏာ၏အကျိုးအပြစ်ကို ပြရာကျမ်း၎င်း၊ မူသိကန္တိန္ဒ-၎င်း၊ ဝါ-ကြွက်ကိုက်အပ်သော အဝတ်၏ အကျိုး အပြစ်ကို ပြရာကျမ်း၎င်း၊ အဂ္ဂိဟောမံ-၎င်း၊ ဝါ- မီးပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ပြရာ ကျမ်း၎င်း၊ ဒဗ္ဗိဟောမံ - ၎င်း၊ ဝါ- ယောင်းမဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ကျမ်း ၎င်း၊ ထုသဟောမံ-၎င်း၊ ဝါ- ဖွဲဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ၎င်း၊ ကဏဟောမံ- ၎င်း၊ ဝါ- ဆန်ကွဲဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ၎င်း၊ တဏှုလဟောမံ-၎င်း၊ ဝါ- ဆန်ဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ၎င်း၊ သပ္ပိဟောမံ- ၎င်း၊ ဝါ- ထောပတ်ဖြင့် မီး ပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ၎င်း၊ တေလဟောမံ- ၎င်း၊ ဝါ- ဆီဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ၎င်း၊ မုခဟောမံ- ၎င်း၊ ဝါ - မုန့်ညင်းစေ့ စသည်တို့ကို ပါးစပ်ဖြင့်ယူ၍ မီး၌ လောင်းထည့်၍ ပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ၎င်း၊ ဝါ- ပါးစပ်ဖြင့် မန္တန်စုတ်၍ မီးပူဇော် ကြောင်းကျမ်း၎င်း၊ လောဟိတဟောမံ-၎င်း၊ ဝါ- လကျာဖြစ်သောညှပ်ရိုးသွေး၊ ပုဆစ်ဒူးဝန်းသွေး စသည်ဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း၏၊ ပေ၊ ၎င်း။

အင်္ဂိဇ္ဇာ - အင်္ဂိဇ္ဇာအတတ်၎င်း၊ ဝါ - ကိုယ်အင်္ဂါကိုကြည့်၍ မန္တန်စုတ် ပြီးလျှင် အမျိုးကောင်း၊ အမျိုးညံ့ဟု သိကြောင်းကျမ်း၎င်း၊ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာ- ၎င်း၊ ဝါ- အိမ်ရာ၊ အာရာမိရာ အစရှိသည်တို့၏ အကျိုးအပြစ်ကိုသိကြောင်းကျမ်း ၎င်း၊ ခတ္တဝိဇ္ဇာ-၎င်း၊ ဝါ- အဗ္ဘယျကျမ်း၊ မာသုရက္ခကျမ်း၊ ရာဇသတ်ကျမ်း အစရှိသော မင်းသုံး စိုးသုံးကျမ်းအတတ်၎င်း၊ သိဝဝိဇ္ဇာ- ၎င်း၊ ဝါ- သုသာန်သို့ ဝင်၍ ဘေးအန္တရာယ်ငြိမ်းအောင် ပြုကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဘူတဝိဇ္ဇာ - ၎င်း၊ ဝါ - တစ္ဆေမြေဘုတ်တို့ကို မိမိအလိုပါအောင် ပြုကြောင်း မန္တန်အတတ်၎င်း၊ ဘူရိဝိဇ္ဇာ- ၎င်း၊ ဝါ- မြေအိမ်၌နေလျက် သင်ယူထိုက်သောမန္တန်အတတ်၎င်း၊ အဟိဝိဇ္ဇာ - ၎င်း၊ ဝါ - မြေကိုက်သောအခါ ဆေးကုကြောင်းအတတ်၊ မြေကို ခေါ်ကြောင်း မန္တန်အတတ်၎င်း။

ဝိသဝိဇ္ဇာ- ၎င်း၊ ဝါ - အဆိတ်ဟောင်းကို စောင့်ရှောက်ကြောင်း၊ အဆိတ် သစ်ကိုပြုလုပ်ကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဝါ- အဆိတ်အန်ခကြောင်း မန္တန်အတတ် ၎င်း၊ ဝိန္ဒိကဝိဇ္ဇာ - ၎င်း၊ ဝါ - ကင်းမြီးကောက် ကိုက်အပ်သော အနာကို ကုစားကြောင်းအတတ်၎င်း၊ မူသိကဝိဇ္ဇာ - ၎င်း၊ ဝါ- ကြွက်ကိုက်အပ်သော အနာကို ကုစားကြောင်းအတတ်၎င်း၊ သကုဏဝိဇ္ဇာ - ၎င်း၊ ဝါ - သားငှက် အပေါင်းတို့၏တွန်မြည်ခြင်း၊ သွားခြင်းအစရှိသည်ကိုသိကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ပက္ကဇ္ဈာနံ- ၎င်း၊ ဝါ- ရင့်ကျက်ပြီးသော အရွယ်ကိုထောက်၍ နောက်၌မည်မျှ အသက်ရှည်လိမ့်ဥျားမည်ဟု ညွှန်ပြကြောင်းအတတ်၎င်း၊ [“သက်ကြည့်ဗေဒင် အတတ်”ဟု ခေါ်ကြသည်။] သရပရိတ္တာဏံ- မြားကိုကာကွယ်ကြောင်းအတတ် ၎င်း၊ မိဂစက္ကံ (မိဂဝါက္ကံ) - သားငှက်အပေါင်းတို့၏ မြည်သံကိုသိကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့အလားတူဖြစ်သောအတတ်၎င်းတည်း၊ သမဏော

ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါယ၊ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ- ဖြင့်၊ မိစ္ဆာဇီဝါ - မှ၊ ပဋိ
ဝိရတော၊ ဣတိ - ဤ အင်္ဂါဒိတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝိရတိလည်း သီလ
တမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ-ဤအင်္ဂါဒိတိရစ္ဆာန
ဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

လက္ခဏာဒိတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝိရတိ။ ။ ဝါပန၊ ပေ၊ တေ၊
ဝေရူပါယ-သော၊ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ-ဖြင့်၊ မိစ္ဆာဇီဝေန-ဖြင့်၊ ဇီဝိတံ-အသက်
ကို၊ ကပ္ပေန္တိ-ပြုကြကုန်၏၊ ဝါ-မွေးမြူကြကုန်၏၊ သေယျထိဒံ-နည်း၊ မဏိ
လက္ခဏံ-မဏိလက္ခဏကျမ်း၎င်း၊ [နောက်၌လည်း ဤအတိုင်း ပေးပါ။] ဝါ-
ပဒဗြား၏ ကောင်း မကောင်းသော လက္ခဏာကိုသိကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဝတ္ထ
လက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ-အဝတ်၏၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ဒဏ္ဍလက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ-ဒုတ်၏
၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ သတ္ထလက္ခဏံ- ၎င်း၊ ဝါ-ဒုတ်မှ တပါးသောလက်နက်၏
၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ အသိလက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ- သန်လျက်၏ ၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊
ဥသုလက္ခဏံ- ၎င်း၊ ဝါ- မြား၏ ၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ဓနုလက္ခဏံ - ၎င်း၊ ဝါ-
လေး၏ ၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ အာဂုဓလက္ခဏံ- ၎င်း၊ ဝါ- အသိစသည်မှ ကြွင်း
သော လက်နက်၏၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ဣတ္ထိလက္ခဏံ - ၎င်း၊ ဝါ-မိန်းမ၏နေရာ
အမျိုး၌ အတိုးအဆုတ် လက္ခဏာကိုသိကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ပုရိသလက္ခဏံ-
၎င်း၊ ဝါ - ယောက်ျား၏၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ကုမာရလက္ခဏံ- ၎င်း၊ ဝါ-သတို့
သား၏ ၊ ပေ ၊ အတတ်၎င်း၊ ကုမာရိလက္ခဏံ- ၎င်း၊ ဝါ - သတို့သမီး၏ ၊ ပေ၊
အတတ်၎င်း၊ ဒါသလက္ခဏံ - ၎င်း၊ ဝါ- ကျွန်၏ ၊ ပေ ၊ အတတ်၎င်း၊ ဒါသိ
လက္ခဏံ- ၎င်း၊ ဝါ- ကျွန်မ၏ ၊ ပေ ၊ အတတ်၎င်း၊ ဟတ္ထိလက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ-
ဆင်၏တည်ရှိရာ အမျိုး၌၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ အဿလက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ-မြင်း၏
တည်ရှိရာ အမျိုး၌ ၊ ပေ ၊ အတတ်၎င်း၊ မဟိံသ လက္ခဏံ - ၎င်း၊ ဝါ- ကျွဲ၏
တည်ရှိရာအမျိုး၌၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ဥသဘလက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ-နွား ဆင် မြင်း
စသော ဥသဘ၏ တည်ရှိရာအမျိုး၌ ၊ ပေ ၊ အတတ်၎င်း၊ ဂေါလက္ခဏံ- ၎င်း၊
ဝါ-နွား၏တည်ရှိရာ အမျိုး၌၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း။

အဇလက္ခဏံ - ၎င်း၊ ဝါ - အသားစားထိုက်၊ မစားထိုက်သော ဆိတ်၏
လက္ခဏာကို သိကြောင်းအတတ်၎င်း၊ မေဏ္ဍလက္ခဏံ - ၎င်း၊ ဝါ- အသား
စားထိုက်၊ မစားထိုက်သော သိုး၏၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ကုက္ကုဋ္ဌလက္ခဏံ- ၎င်း၊
ဝါ- အသားစားထိုက်၊ မစားထိုက်သော ကြက်၏ ၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ဝဇ္ဇက
လက္ခဏံ-၎င်း၊ ဝါ- အသားစားထိုက်၊ မစားထိုက်သော ငှက်၏ ၊ ပေ ၊ အတတ်
၎င်း၊ ဂေါဓလက္ခဏံ - ၎င်း၊ ဝါ-အသားစားထိုက်၊ မစားထိုက်သော ဖွတ်၏
၊ ပေ၊ အတတ်၎င်း၊ ကုဏ္ဍိကလက္ခဏံ- ၎င်း၊ ဝါ - နားတန်ဆာ၏ လက္ခဏာ၊
အိမ် အထွဋ်၏ လက္ခဏာကိုသိကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ကစ္ဆံပလက္ခဏံ-၎င်း၊

ဝါ- အသားစားထိုက်, မစားထိုက်သော လိပ်၏ လက္ခဏာကို သိကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဝါ-လိပ်ရုပ်၏လက္ခဏာကိုသိကြောင်းအတတ်၎င်း၊ မိဂလက္ခဏာ-၎င်း၊ ဝါ- အသားစားထိုက်, မစားထိုက်သော အခြေ ၄ ချောင်း သားကောင် အပေါင်း၏ ပေ၊ သားကောင်အရုပ်၏ လက္ခဏာကိုသိကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဣတိဝါ- ဤသို့အလားတူဖြစ်သော အတတ်၎င်းတည်း၊ သမဏောဂေါတမော ပေ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ - ဤ လက္ခဏာဒိတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ - ဤ လက္ခဏာဒိတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

ရညာဒိ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိ။ ။ ဝါ ပန၊ ပေ၊ ကပ္ပေန္တိ ယထာ၊ သေယျထိဒံ- အဘယ် တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာနည်း၊ (အသုကဒိဝသေ - ထို မည်သော နေ၌၊ အသုကနက္ခတ္တေန- ထိုမည်သော နက္ခတ်ဖြင့်၊) ရညံ- မင်းတို့၏၊ နိယျာနံ- အရပ်တပါးသို့ ထွက်ခွါသွားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ၊ (ဧဝံ- ဤသို့၊ ဗျာကရောတိ- ဗျာဒိတ်သဘော၊ တင်ကြို၍ ဟော၏၊) (အသုကဒိဝသေ, အသုကနက္ခတ္တေန) ရညံ- တို့၏၊ အနိယျာနံ- ထွက်ခွါခြင်း၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော ပြန်လာခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ- လတံ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ၊) (အသုကဒိဝသေ, အသုကနက္ခတ္တေန) အပ္ပန္တရာနံ- အတွင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ရညံ- မင်းတို့၏၊ ဥပယာနံ- စစ်တိုက်ဘို့ရန်, ရန်သူမင်းသို့ ချဉ်းကပ်သွားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ၊) (အသုကဒိဝသေ, အသုကနက္ခတ္တေန) ဗာဟိရာနံ- ပြင်ပ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ရညံ - ရန်သူမင်းတို့၏၊ အပယာနံ - ဆုတ်ခွါသွားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ) (အသုကဒိဝသေ အသုကနက္ခတ္တေန) ဗာဟိရာနံ- ကုန်သော၊ ရညံ- တို့၏၊ ဥပယာနံ- စစ်တိုက်ဘို့ရန်, ငါတို့မင်းသို့ ချဉ်းကပ် ခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ၊) (အသုကဒိဝသေ, အသုကနက္ခတ္တေန) အပ္ပန္တရာနံ - ကုန်သော၊ ရညံ - တို့၏၊ အပယာနံ - ဆုတ်ခွါသွားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ၊) (အသုကဒိဝသေ, အသုကနက္ခတ္တေန) အပ္ပန္တရာနံ- ကုန်သော၊ ရညံ- တို့၏၊ ဇယော- စစ်နိုင်ခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဗာဟိရာနံ- ကုန်သော၊ ရညံ- တို့၏၊ ပရာဇယော- စစ်ရှုံးခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ)၊ ဗာဟိရာနံ - ကုန်သော၊ ရညံ - တို့၏၊ ဇယော - သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ အပ္ပန္တရာနံ- ကုန်သော၊ ရညံ- တို့၏၊ ပရာဇယော- သည်၊ ဘဝိ သတိ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ၊) ဣတိ- ဤသို့လျှင်၊ ဝါ- ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဣမဿ- ဤမည်သောမင်း၏၊ ဇယော- သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဣမဿ - ၏၊ ပရာဇယော- သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ၊) ဣတိဝါ - ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော ပြောဟောခြင်း၎င်းတည်း၊ ပေ၊ ဣတိ- ဤ ရညာဒိတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝ ဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။

စန္ဒဂါဟာဒိတိရစ္ဆာနုရိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝရိတိ။ ။ဝါ ပန၊ပေ၊ကပ္ပေန္တိ ယထာ၊ သေယျထိဒံ-နည်း၊ (အသုကဒိဝသေ-၌) စန္ဒဂါဟော- လကို ရာဟု ဖမ်းယူခြင်းသည်၊ ဝါ- လကြတ်ခြင်း၊ လပုတ်ဖမ်းခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ၊(ဧဝံ-ဤသို့၊ ဗျာကရောတိ၊) [နေဝံ၌လည်း ဤသို့လိုက်ပေးပါ၊] (အသုကဒိဝသေ) သူရိယဂ္ဂါဟော - နေကို ရာဟုဖမ်းယူခြင်းသည်၊ ဝါ- နေကြတ်ခြင်း၊ နေပုတ်ဖမ်းခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟော - နက္ခတ်ကို အင်္ဂါစသော ဂြိုဟ်နှင့် ပေါင်းခြင်းဟူသော ဖမ်းယူခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ စန္ဒိမသုရိယာနံ -လ၊ နေတို့၏၊ ပထဝမနံ-လမ်းမှန်ကို သွားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ စန္ဒိမသုရိယာနံ-တို့၏၊ ဥပ္ပထဝမနံ-မမှန်သောလမ်းကို သွားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ နက္ခတ္တာနံ-နက္ခတ်တို့၏၊ ပထဝမနံ- သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ နက္ခတ္တာနံ - တို့၏၊ ဥပ္ပထဝမနံ-သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဥက္ကာပါတော- ကောင်းကင်မှ မီးရှူးနှင့်တူသော အရောင်တို့၏ ကျခြင်းသည်၊ ဝါ- ဥက္ကာပုံခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ [ဤ ဥက္ကာပုံခြင်းကိုပင် “ဥဘာပုံခြင်း” ဟု မြန်မာတို့က ခေါ်ကြ၏၊] ဒိသာဒ္ဓာဟော- အရပ်မျက်နှာတို့၏ မီးအလျှံ၊ အရိုးအလျှံ စသည်တို့ဖြင့် ပူလောင်ခြင်းကဲ့သို့ ချောက်ချားခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဘူမိစာလော- မြေလျှင်လှုပ်ခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဒေဝဒုန္ဒုဘိ - မိုးတိမ်တို့၏ အခြောက်တိုက်ထစ်ချုန်းခြင်းသည်၊ ဝါ- တော်လဲခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ စန္ဒိမသုရိယ နက္ခတ္တာနံ - တို့၏၊ ဥဂ္ဂမနံ - ပေါ်ထွက်ခြင်းသည် ၎င်း၊ ဩဂမနံ - ဝင်ခြင်းသည် ၎င်း၊ သံကိလေသံ - ညစ်နွမ်းခြင်းသည် ၎င်း၊ ဝေါဒါနံ-ဖြူစင်ခြင်းသည် ၎င်း၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ၊ (ဧဝံ ဗျာကရောတိ။)

စန္ဒဂါဟော-သည်၊ ဧဝံ ဝိပါကော - ဤသို့အကျိုးရှိသည်၊ ဘဝိဿတိ- တံ၊ သူရိယဂ္ဂါဟော-သည်၊ ဧဝံ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ၊ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟော-သည်၊ ဧဝံ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ၊ စန္ဒိမသုရိယာနံ- တို့၏၊ ပထဝမနံ-သည်၊ ဧဝံ ဝိပါကံ-သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ စန္ဒိမသုရိယာနံ - တို့၏၊ ဥပ္ပထဝမနံ - သည်၊ ဧဝံ ဝိပါကံ-သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ နက္ခတ္တာနံ - တို့၏၊ ပထဝမနံ, ဧဝံ ဝိပါကံ, ဘဝိဿတိ၊ နက္ခတ္တာနံ - တို့၏၊ ဥပ္ပထဝမနံ, ဧဝံ ဝိပါကံ, ဘဝိဿတိ၊ ဥက္ကာပါတော, ဧဝံ ဝိပါကော, ဘဝိဿတိ၊ ဒိသာဒ္ဓာဟော, ဧဝံ ဝိပါကော, ဘဝိဿတိ၊ ဘူမိစာလော, ဧဝံ ဝိပါကော, ဘဝိဿတိ၊ ဒေဝဒုန္ဒုဘိ - သည်၊ ဧဝံ ဝိပါကော-သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ စန္ဒိမသုရိယနက္ခတ္တာနံ-တို့၏၊ ဥဂ္ဂမနံ-သည် ၎င်း၊ ဩဂမနံ-သည် ၎င်း၊ သံကိလေသံ- သည် ၎င်း၊ ဝေါဒါနံ- သည် ၎င်း၊ ဧဝံ ဝိပါကံ-သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဣတိဝါ-ဤသို့အလားတူဖြစ်သော တိရစ္ဆာနုရိဇ္ဇာ ၎င်းတည်း၊ ဣတိ-ဤ စန္ဒဂါဟာဒိ တိရစ္ဆာနုရိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝရိတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ၊ဝဒေယျ။ [ဣတိဝါ - သော်လည်း၊ ဝါ-ဤစန္ဒဂါဟာဒိ တိရစ္ဆာနုရိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝရိတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

သုဝုဋ္ဌိကာဒိ တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိ။ ။ ဝါပန၊ ပေ၊ ကပ္ပေန္တိယထာ၊ သေယျထိဒံ- အဘယ် တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာနည်း၊ (အသုကသံဝစ္စ ရေ - ထိုမည်သောနှစ်၌၊) သုဝုဋ္ဌိကာ - ကောင်းစွာ မိုဃ်းရှားခြင်းသည်၊ ဝါ- မိုဃ်းကောင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ့၊ (ဝေ- သို့၊ ဗျာကရေတိ- ဗျာဒိတ် သဘော၊ တင်ကြို၍ဟော၏၊) [နောက်၌လည်း ဤသို့ လိုက်ပေးပါ။] ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိ ကာ-မိုဃ်းမရှားခြင်းသည်၊ ဝါ-မိုဃ်းခေါင်သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ သုဘိက္ခံ-ထမင်း ၏ ပြည့်စုံခြင်းသည်၊ ဝါ- သာယာဝပြော၊ အစာပေါသည်၊ [“ဘိက္ခာယ+ သမိဒ္ဓိ သုဘိက္ခံ” ဟု အဗျဟိတောသမာသံပြု၊] ဒုဗ္ဗိက္ခံ- ထမင်း၏ မပြည့်စုံခြင်း သည်၊ ဝါ - ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး၊ အစာရှားသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ခေမံ- ဘေးကင်း ခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဘယံ - ဘေးသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ရောဂေါ- သည်၊ ဘဝိ သတိ၊ အာရောဂျံ-အနာရောဂါ မရှိသည်၏အဖြစ်သည်၊ ဘဝိဿတိ၊ မုဒ္ဒါ- လက်ချောင်းချိုး၍ ရေတွက်ကြောင်း၊ ဂဏန်းအတတ်၎င်း၊ ဂဏနာ-ကေ အစ၊ နဝကျအောင်၊ အကြား၌ ပြတ်ခြင်းမရှိသော ရေတွက်ကြောင်း၊ ဂဏန်းအတတ် ၎င်း၊ သင်္ခါနိ - ပေါင်း၍ရေတွက်ကြောင်း၊ ဂဏန်းအတတ်၎င်း၊ ကာဝေယျံ - ကဝိတို့၏ဥစ္စာ ကဗျာဖွဲ့ခြင်း အတတ်၎င်း၊ လောကာယတံ - လောကာယတ၊ ဝိတဏ္ဏကျမ်းအတတ်၎င်း၊ ဣတိဝါ - ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော အတတ်၎င်း တည်း၊ သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါယ-သော၊ တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာယ-ဖြင့်၊ မိစ္ဆာဇီဝါ- မှ၊ ပဋိဝိရတော၊ ဣတိ- ဤ သုဝုဋ္ဌိကာဒိ တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာ ဇီဝဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။ [ဣတိဝါ- ဤ သုဝုဋ္ဌိကာဒိတိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိသီလဖြင့် သော်လည်း။]

အာဝါဟနာဒိ တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိ။ ။ ဝါပန၊ ပေ၊ ကပ္ပေန္တိယထာ၊ သေယျထိဒံ- အဘယ် တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာနည်း၊ အာဝါဟနံ- ဤ သတို့သားဘို့ မည်သည့်နက္ခတ်ဖြင့် မည်သည့်သတို့သမီးကို ဆောင်ကြဟု သတို့ သမီးရတနာ မင်္ဂလာဆောင်ကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးခြင်း အတတ် ၎င်း၊ ဝိဝါဟနံ-မည်သည့်သတို့သားအား မည်သည့်နက္ခတ်ဖြင့် ဤသတို့သမီးကို ပေးလိုက်ကြ ဟု သမီးပေးကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ သံဝရဏံ - ကွဲပြီးသော သမီး ခင်ပွန်းတို့၏ ပြန်၍ပေါင်းကြောင်း နေ့ကောင်း ရက်သာ ရွေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ ဝိဝရဏံ - ကွာလိုသော သမီး ခင်ပွန်းတို့၏ ကွာ ရှင်းကြောင်း နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ သံကိရဏံ-လယ်ယာမှ ထွက်သော အခွန်အတုတ်၊ ပေးအပ်သော ကြွေးမြီတို့ကို ပေါင်းစု သိမ်းဆည်း ကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဝိကိရဏံ - အမြတ်ရဘို့ရန် ရောင်းကုန်ဘဏ္ဍာ၊ အတိုး ရဘို့ရန် အရင်းအနှီးထုတ်ခြင်းဟူသော ဖြန့်ဖြူးကြောင်းအတတ်၎င်း၊ သုဘဂ ကရဏံ-ချစ်ခင်စဘွယ်၊ တင့်တယ်လှပအောင် ပြုကြောင်းနည်းပေးခြင်းအတတ်

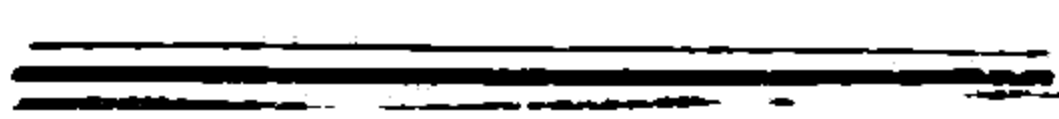
၎င်း၊ ဝါ-အသရေရှိအောင်ပြုကြောင်း နည်းပေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ ဒုဗ္ဘဂကရဏံ-
 ရန်သူတို့ကို အသရေမရှိအောင်ပြုကြောင်း နည်းပေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ ဝိရုဒ္ဓ
 ဝတ္တကရဏံ - ကိုယ်ဝန် တည်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ပျက်သော ကိုယ်ဝန်ကို
 တည်အောင်ပြုကြောင်း ဆေးပေးခြင်း အတတ်၎င်း၊ ဇိဌာနိဗန္ဓနံ - မန္တန်ဖြင့်
 လျှာခိုင်အောင်(လျှာလေးသွားအောင်)ပြုကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဟနုသံဟနနံ-
 မန္တန်ဖြင့် မေးခိုင်အောင်ပြုကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဟတ္ထာဘိဇပွနံ - လက်နက်
 ကိုင်ထားသောလက်တို့ကို နောက်ပြန်စေတတ်သော မန္တန်စုတ်ခြင်းအတတ်၎င်း၊
 ဟနုဇပွနံ-မေးခိုင်အောင် မန္တန်စုတ်ခြင်းအတတ်၎င်း၊ ကဏ္ဍဇပွနံ-နားမကြား
 အောင် မန္တန်စုတ်ခြင်း အတတ်၎င်း၊ အာဒါသပဉ္စံ - မှန်၏အတွင်း , နတ်ကို
 သွင်း၍, ပြဿနာမေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ ကုမာရိကပဉ္စံ - သတို့သွီးအတွင်း ,
 နတ်ကိုသွင်း၍ , ပြဿနာမေးခြင်း အတတ်၎င်း၊ ဒေဝပဉ္စံ- နတ်ကျွန်မခေါ်,
 နတ်ကတော်အတွင်း , နတ်ကိုသွင်း၍ ပြဿနာမေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ အာဒိစ္စပ
 ဌာနံ- အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း, ကောင်းဘို့အကျိုးငှါ, နေကိုလုပ်ကျွေးပူဇော်
 ခြင်းအတတ်၎င်း၊ မဟတုပဌာနံ - မဟာဗြဟ္မာကြီးကို လုပ်ကျွေး ပူဇော်ခြင်း
 အတတ်၎င်း၊ အတ္တုဇ္ဇာလနံ - မန္တန်ဖြင့် အာခံတွင်းမှ မီးဝင်းဝင်း ထွက်စေ
 ကြောင်းအတတ်၎င်း၊ သိရိဂ္ဂါယနံ - ဥျးခေါင်းဖြင့် အသရေကို ခေါ်ယူခြင်း
 အတတ်၎င်း၊ ဣတိဝါ - ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော အတတ်၎င်းတည်း။ ပေ၊
 ဣတိ- ဤ အာဝါဟနာဒိ တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိလည်း သီလတမျိုး
 တည်း။ ဣတိဝါ ဟိ၊ ပေ၊ ဝဒေယျ။ [ဣတိဝါ-ဤ အာဝါဟနာဒိ တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာ
 ဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

သန္တိကမ္မာဒိတိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝဝိရတိ။ ။ဝါပန၊ ပေ၊ ကပ္ပေ
 န္တိ ယထာ၊ သေယျထိဒံ-အဘယ် တိရစ္ဆာနုပိဇ္ဇာနည်း၊ သန္တိကမ္မံ-တောင့်တ
 အပ်သော အကျိုးပြီးရာအခါ၌ ပူဇော်ပါမည် ဟု ပူဇော်မှုကို ဝန်ခံကြောင်း
 အတတ်၎င်း၊ ပဏိဓိကမ္မံ - တောင့်တသည့်အတိုင်း ပြီးစီးရာအခါ၌ ဝန်ခံအပ်
 သော ပူဇော်မှုကိုပြုကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဘူတကမ္မံ-မန္တန်ဖြင့် တစ္ဆေမြေဘုတ်
 တို့ကို သွင်းမှုပြုကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဘူရိကမ္မံ- မြေအိမ်၌နေ၍ သင်ယူထိုက်
 သော မန္တန်၏ဥပစာအလုပ်ကိုပြုကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဝဿကမ္မံ-ပဏ္ဍုန်ကို
 ယေးကျားဖြစ်အောင် ပြုကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဝေါဿကမ္မံ - ယေးကျားကို
 ပဏ္ဍုန်ဖြစ်အောင် ပြုကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဝတ္ထုကမ္မံ - အသစ်ဖြစ်သော
 အိမ်ရာ၌ အိမ်ဆောက်လုပ်ကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဝတ္ထုပရိကမ္မံ- အိမ်ရာ၌ ဗလိ
 နတ်စာတင်ကြောင်း အတတ်၎င်း၊ အာစမနံ-မန္တန်စုတ်၍ မျက်နှာကိုစင်ကြယ်
 အောင်ပြုကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဝါ- လုပ်ကျင်းကြောင်း အတတ်၎င်း၊ နှာပနံ-
 သူတပါးကို ရေးချိုးပေးကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဇုဟနံ- သူတပါးတို့၏အကျိုးငှါ

မီးပူဇော်ပေးကြောင်းအတတ်၎င်း၊ ဝမနံ - ဆေးဖြင့် ပျိုအန်ကြောင်းအတတ်
 ၎င်း၊ ဝိရေစနံ - ဆေးဖြင့် ဝမ်းလျှောစေကြောင်း အတတ်၎င်း၊ ဥဒ္ဓံဝိရေစနံ-
 သလိပ် သည်းခြေတို့ကို အထက်သို့ အန်ထွက်စေကြောင်း ဆေးပေးခြင်း
 အတတ်၎င်း၊ အဓောဝိရေစနံ - စမြင်းစသော အပြစ်တို့ကို အောက်သို့ထုတ်
 ကြောင်း ဝမ်းခြူခြင်းစသော ဆေးကုမှုအတတ်၎င်း၊ သီသဝိရေစနံ-ဥျးခေါင်း၌
 အပြစ်တို့ကို ထုတ်ကြောင်း ဆေးကုခြင်း အတတ်၎င်း၊ ကဏ္ဍတေလံ - နားနှင့်
 စပ်၍ ဆေးကုဘို့ရန် ဆီကိုချက်ကြောင်းအတတ်၎င်း၊ နေတ္တတပ္ပနံ- မျက်စိတို့၌
 ပူလောင်နေသောအငွေ့တို့ကို အေးစေတတ်သောဆေးကိုပေးခြင်းအတတ်၎င်း၊
 နတ္ထုကမ္မံ-ဆေးဆီဖြင့် နှာနှုတ်မှုကိုပြုခြင်းအတတ်၎င်း၊ အဉ္စနံ-မျက်လွှာတို့ကို
 ထုတ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော ငံသော မျက်စဉ်းပေးခြင်း အတတ်၎င်း၊ သစ္စဉ္စနံ-
 အေးမြသောမျက်စဉ်းဆေး ပေးခြင်းအတတ်၎င်း၊ သာလာကိယံ- ဝါးခြမ်းစိပ်
 ထိုးသကဲ့သို့ မျက်တက်မျက်တက်နေသော မျက်စိရောဂါကိုဆေးကုခြင်းအတတ်
 ၎င်း၊ သလ္လကတ္တိယံ-စူးနေသောငြောင့်ကို နှုတ်ဘို့ရန် ဆေးကုခြင်းအတတ်၎င်း၊
 ဒါရကတိကိစ္ဆာ- သူငယ်ကိုဆေးကုခြင်း (သူငယ်နာဆေးပေးခြင်း) အတတ်
 ၎င်း၊ မူလဘေသဇ္ဇာနံ- အရင်းမူလဖြစ်သော ဆေးတို့ကို၊ အနုပ္ပဒါနံ - လျော်
 အောင်ပေးခြင်း အတတ်၎င်း။ ဩသဓိနံ - မူလဆေးတို့ကို၊ ပဋိမောက္ခော-
 အသားနုတက်သောအခါ ခွါခြင်း၎င်း၊ ဣတိဝါ - ဤသို့ အလားတူဖြစ်သော
 အတတ်၎င်းတည်း၊ သမဏော ဂေါတမော၊ ဣတိ ဝေရူပါယ-သော၊ တိရစ္ဆာန
 ဝိဇ္ဇာယ-ဖြင့်၊ မိစ္ဆာဇီဝါ- မှ၊ ပဋိဝိရကော၊ ဣတိ-ဤ သန္တိသမ္မာဒိတိရစ္ဆာန
 ဝိဇ္ဇာဖြင့် မိစ္ဆာဇီဝိရတိလည်း သီလတမျိုးတည်း၊ ဣတိဝါ ဟိဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊
 ဝဒေယျ၊ [ဣတိဝါ - သော်လည်း၊ ဝါ - ဤ သန္တိသမ္မာဒိတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာဖြင့်
 မိစ္ဆာဇီဝိရတိသီလဖြင့်သော်လည်း။]

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပုထုဇ္ဇနော-ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာဂတဿ- မြတ်စွာ
 ဘုရား၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဝဒမာနော-ပြောဆိုစွမ်းနိုင်လသော်၊ ဝါ-အစွမ်းကုန်
 ကြိုးစား၍ ပြောဆိုလသော်၊ (အပ္ပမတ္တကေန- သိမ်ငယ်သော အတိုင်းအရှည်
 ရှိသော၊ ဩရမတ္တကေန- ညံ့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ- သမာဓိ ပညာ
 တို့၏ ဤမှာဘက်အဘို့ဟူသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ- သမာဓိ ပညာကို
 ထေခံဆက, အောခံကျသောအတိုင်းအရှည်ရှိသော၊)ယေန(သီလမတ္တကေန)-
 အကြင် အာစာရသီလကလေးမျှဖြင့်၊ ဝဒေယျ - နိုင်ရာ၏၊ အပ္ပမတ္တကံ-သော၊
 ဩရမတ္တံ-သော၊ (တံ)သီလမတ္တကံ-ဟူသည်၊ ဣဒံ ခေါ်- ဤသည်ပင်တည်း။

မဟာ သီလံ-မဟာ သီလ သည်၊ နိဋ္ဌိတံ-ပြီးပြီ။

၁၃၃၂-ခု၊
ပဌမ အကြိမ်ရိုက်, အုပ်ရေး (၁၀၀၀)။

နယူးဘားမား ဝိဇ္ဇာပုံနှိပ်တိုက်၊
မှတ်ပုံတင်နံပါတ် (၀၇၀၆)၊ မဟာဝန္ဓာရုံ - စရပ်ဝင်း၊
အမရပူရမြို့။

ပုံနှိပ်, ထုတ်ဝေသူ (မောင်ကျော်)

မှတ်ပုံတင်နံပါတ်(၀၉၆၁)။
အမှတ် (၅၀၃), ၀၂ လမ်း, မန္တလေး။

ဘာသာရေးဆိုင်ရာစာပေ ခွင့်ပြုချက်

အမှတ် ()။

တာဝန်ခံ ဖြန့်ချိသူ-

မောင်အောင်ခန့်

နယူးဘားမား စာအုပ်ချုပ်လုပ်ငန်း၊
အမှတ် (၅၀၇) ၀၂-လမ်း, မန္တလေး။

